HRVATSKI FRANJEVAČKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

Leksikon je u izradi

Tekst iz 2001.

Vijeće Franjevačkih zajednica

HRVATSKI FRANJEVAČKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

Urednici:
Vicko Kapitanović
Emanuel Hoško

2001.

Zagreb, 200?

Predgovor (koncept)

Znanstveni istraživači i čitatelji različitih povijesnih tekstova susreću u istraživanjima bezbroj, više ili manje, poznatih imena osoba proizišlih iz franjevačkih redova za koje bi željeli provjerene podatke do kojih im je nemoguće ili vrlo teško doći, jer se za to zahtijevaku mukotrpna arhivska i literarna istraživanja. Već desetljećima služe se pri tom nekrolozima, shematizmima monografijama i biografijama. Za većinu umrlih članova podaci do kojih se i uz uzaludno trošenje vremena i naporna istraživanja može doći veoma su oskudni. Zbog toga je zacijelo, svaki istraživač franjevačke prošlosti poželio priručnik u kojem bi mogao naći provjerene podatke i uputnice na literaturu.

To je u davnija vremena navelo neke pisce da na jednom mjestu sakupe biografske podatke. Ovdje spominjem samo neke istaknutije. Tako je mletački franjevac Sigismondo iz Venezie (1777-1847) sastavio djelo *Biografia serafica degli uomini illustri che fiorirono nel francescano istituto per santita, dottrina e dignita fino a'nostri giorni,* Venezia, tip. G. B. Merlo, 1846. U to je djelo unio i neke hrvatske franjevce. I hrvatski su se franjevci okušali u takvom radu. Dubrovački franjevac B. Rode objelodanio je "Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii", *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. U isto vrijeme sakupljao je podatke za svoj *Nekrolog* na hrvatskom jeziku fra Petar Baćić, ali on je objavljen tek u naše vrijeme u digitalnom obliku. Učeni bosanski franjevac Julijan Jelenić započeo objelodanjivati životopise bosanskih franjevaca spisatelja pod naslovom *Biobibliografija franjevaca Bosne Srebreničke*, Zagreb 1925, ali je ona ostala nedovršena.

Prvi kratki pokušaj franjevačkog biografskog leksikona za XIX. i XX. stoljeće, na hrvatskom jeziku, objavljen je pod naslovom "Svijetli likovi" u zborniku *Franjo Među Hrvatima,* Zagreb 1976. 197-287. Već tada začela se misao da bi trebalo objaviti Hrvatski franjevački biografski leksikon. Usklađivanja poslova oko njegove pripreme prihvatio se tada maladi franjevački povjesničar fra Franjo Emanuel Hoško. Suradnici iz različitih franjevačkih redova i ženskih franjevačkih družbi sastavili su abecedarije i započeli radom.

Radilo se samo iz zanosa i bez ikakave naknade. A poznato je da zanos pred dugotrajnim naporima splasne. Ništa čudno ako se to dogodilo i sa Franjevačkim leksikonom. Radovi su ponovno pobrzali kad je uredništvo preuzeo drugi potpisani urednik i kad se ukazala nada da bi uskoro mogli biti tiskani. Premda posao nije dogotovljen činilo se da se sa oko 2000 životopisa može pristupiti tiskanju, a onda je sve zastalo.

Prema početnoj zamisli Leksikon je trebao obuhvatiti hrvatske franjevce i franjevke od početka postojanja pojedinih zajednica do umrlih u naše doba, koji su se istakli svojim djelovanjem i posebno su važni za dotične zajednice Crkvu, narod i kulturu (osobe sveta života, crkveni upravnici, istaknute osobe u društvenom i javnom životu, pisci različitih struka, ugledni školski djelatnici, pastoralni, karitativni i kulturni radnici). Prema toj zamisli u Leksikon nisu uvrštene osobe koje su pripadale franjevačkim zajednicama izvan granica u kojima žive Hrvati (Slavenskoj i Dalmatinskoj provinciji i Bosanskoj Vikariji, te Provinciji Bosne Hrvatske, Dalmatinsko padovanskoj konventualskoj Provinciji i sl.) ako nisu bile Hrvatskog podrijetla ili djelovale među

Hrvatima. Postoji mogućnost da su i neki biskupi franjevci hrvatskog podrijetla no zbog nedostatka dokaza nisu uvršteni u ovaj leksikon.

Poznavatelji franjevačke povijesti odmah će uočiti da prvotna zamisao nije ostvarena. Mnoštvo zaslužnih osoba nije našlo mjesto u ovom izdanju Leksikona. No, kako je vrijeme od prve zamisli do ostvarenja protjecalo, činilo se bolje objaviti ono što se u ovom trenutku činilo ostvarivim, a obradu zaslužnih osoba koje nisu obrađene u ovom leksikonu ostaviti za neka sljedeća izdanja.

U izradi Leksikona Uredništvo se susretalo s nizom problema koje je trrebalo riješiti. Jedan od takvih s kojim treba upoznati čitatelja jest i pitanje identifikacije starijih franjevaca čija nam prezimena nisu poznata. Stariji franjevci vrlo su se često nazivali po imenima samostana kojima su pripadali. Pa i kad su se počela upotrebljavati prezimena redovnici su se nazivali i dalje po samostanu (npr. Antun Padovanski), a ne po mjestu iz kojega su potekli (Lisabonac). Kad je, međutim, u istom samostanu bilo više redovnika istoga imena, kao što je među Hrvatima čest slučaj, nazivali su se najčešće imenima mjesta ili krajeva iz kojih su potekli. Kod takvih osoba u Leksikonu se naziv prema mjestu rođenja izvodi imenicom, npr, Juraj Imoćanin, ukoliko je naziv po samostanu upotrebljava se pridjev izveden od vlastitog imena (Bernardin Splitski) ili prijedlog *iz* i naziv mjesta (Bernardin iz Splita). No to nije u svakom slučaju dosljdno izvedeno jer su se neki nazivi uobičajili i o tome je trebalo voditi računa.

I na kraju ovoga Leksikona ne bi bilo da u nj zaljubljenici nisu uložili veliki trud. Mnogi od njih s kojima je Uredništvo izvrsno surađivalo, nažalost nisu doživjeli ni to zadovoljstvo da svoj uloženi trud vide objelodanjen. Vjerujemo da im radost koju nisu dočekali na zemlji neće biti uskraćena u nebu. Suradnicima koji budu čitali ove retke Uredništvo izražava zahvalnost na radu i uvjerenosti u njegovu korisnost, napose onima koji su svoje životopise predali pred više godina i strpljivo čekali da se objave. Vijeću franjevačkih zajednica i njihovim predsjednicima hvala što su se pokazali spremnim novčano poduprijeti tiskanje ovoga zbornika.

Premda svijesni da je Leksikon nepotpun nadamo se da će znanstveni istraživači u njem naći pomoć za istraživanja, a zaljubljenici u franjevačku prošlost nadahnuće za nasljedovanje Krista.

Uredništvo

SURADNICI:

Antolović, Ana, Školska sestra, Sarajevo
Badurina, Anđelko, TOR
Badurina, Antun, TOR
Barčić, Berard, OFM
Barun, Anđelko OFM
Bašić, Karlo, OFM
Bašnec, Nikola, OFMCap.
Borak, Hadrijan, OFMCap.
Brkan, Jure, OFM
Brlek, Mijo, OFM
Bubalo, Ancila, Školska sestra, Mostar
Ćaleta, fra Mijo, OFM
Čovo, Fra Stjepan, OFM
Djamić, Ivan, OFM
Drnić, Dionizije OFMConv.
Filinić, Bernardin OFMConv.
Gavran, Ignacije, OFM
Hoško, Franjo Emanuel, OFM
Japundžić, Marko TOR
Jurišić, Gabrijel, OFM
Jurišić, Karlo, OFM
Kapitanović, Vicko, OFM
Kemiveš, Mirko, OFMCap.
Kovačić, Anto
Laco, Frano, OFM
Mrvelj, Renata, Školska sestra, Sarajevo
Nazor, Berhmana, Školska sestra, Split
Nikić, Andrija OFM
Novinić, Miroslav, OFMCap.
Novoselec, Stjepan, OFMCap.
Oreb, Marin, OFMConv.
Paponja, Ivan TOR
Pejić, Pijo, OFM
Petanjak, Ivica, OFMCap.
Petričević, Anka, OSC
Pezo, Bruno, OFM
Prebeg, Armin, OFMCap.
Rehlicki, Antonija
Runje, Petar, TOR
Šafarić, Zlatko Josip, OFMCap.
Šagi-Bunić, Tomislav, OFMCap.
Šarčević, Jure, OFMCap.
Šikić, Marijo, OFM
Šimundić V.
Soldo, Josip, OFM
Sučić, Božo, TOR

Vrčić, Vjeko, OFM
Štokalo, Gabrijel, OFM
Turčin, Serafin, OFMCap.
Vidović, Kasilda, Sestre sv. križa
Vranjković, Mirta, Školska sestra, Split
Vlahović, Josip, OFMConv.
Zorić K
Žigrić, Mariangela, Sestre sv. križa
Žugaj, Marijan, OFMConv

KRATKI PRIKAZ FRANJEVAČKOG DJELOVANJA MEĐU HRVATIMA (NEDORAĐENO)

Od dana kad je lađu, u kojoj je Franjo pošao na Istok, snažno jugo natjeralo u zatišje, neke nepoznate nam hrvatske luke, Hrvati su primili Franju i njegove sljedbenike s najvećom dobrohotnošću. Ljudi koji su radi Krista, odricanjem od posjeda i prihoda predskazali kraj feudalnog razdoblja, ogledajući se u Kristovu životu, navjestili su sebedarjem svijetu novo doba. Izmiritelji svađenih, savjetnici u nevoljama, tješitelji u tuzi, ljekarnici u bolesti, prosvijetitelji, odgajatelji, učitelji pobožnosti i znanstvenici u miru, rodoljubi do okova, pučki tribuni i vođe u nemirnim političkim prilikama, s isukanim mačevima u obrani hrvatske domovine, sveobuhvatni do proturječnosti, ugradili su se u hrvatsku svijest i povijest i stekli simpatije puka darivajući se do kraja.

Kao Božji službenik, velik toliko da može grijješnika, odriješiti s konja, na putu (tako su doživljavali svećenika franjevca koji za ispovijedanje nije trebao posebno liturgijsko ruho) a malen toliko da se nesputano sagiba i najnižem siromahu i dijetetu. U prošlosti čak bosonog, poput najvećeg siromaha, s odjelom koje je neobično sličilo težačkom vunenom i pastirskom kaputu, franjevac se s pukom poistovjetio. Preuzevši, zbog povijesnih okolnosti, u vrijeme turske okupacije, dušobrižničku djelatnost franjevac je i dušobrižnitštvo oslobodio feudalnih pristojba desetine, taksa i sitničavih propisa, zamjenivši desetinu redovinom prema dogovoru, pristojbe dragovoljnim doprinosima, sitničave propise širinom Kristove ljubavi, što je do danas oznaka cjelokupnog hrvatskog dušobrižništva.

Zbog njihova društvenog djelovanja u srednjem vijeku gradske komune i hrvatska vlastela pozivala su franjevce i izgrađivala im samostane. U sjeni tih samostana nicale su brojne trećoredske zajednice i kroz srednji vijek franjevci su se proširili toliko da su početkom ranoga novoga vijeka bili razdijelejeni u nekoliko Provincija. Trećoredske muške zajednice udružile su se u posebnu redovničku pokrajinu i tako stekle samostalnost. Trećoredice su živjele najviše po kućama a one koje su živjele u zajednici nisu se udruživale u zajedničku pokrajinu pa su tek neke zajednice od njih preživjele i razvile se u posebne redovničke družbe.

HRVATSKI FRANJEVCI I FRANJEVKE PREMA REDOVNIČKIM POKRAJINAMA

Prvi franjevacki red (Ordo Fratrum Minorum)

Manja braća – OFM:

Provincija Bosna Srebrena sv. Križa sa sjedištem u Sarajevu
Provincija sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri sa sjedištem u Zadru
Provincija Presv. Otkupitelja sa sjedištem u Splitu
Hrvatska provincija Sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu
Provincija Uznesenja Marijina u Hercegovini sa sjedištem u Mostaru

Franjevci konventualci (OFMConv):

Hrvatska provincija sv. Jeronima franjevaca konventualaca (OFMConv.) sa sjedništem u Zagrebu

Franjevci kapucini (OFMCap):

Provincija franjevaca kapucina sv. Leopolda Bogdana Mandića sa sjedištem u Zagrebu;

Drugi Red:

Klarise (OSC)

Treći red (TOR):

Provincija samostanskih trećoredaca sv. Franje sa sjedištem u Zagrebu.

Franjevke:

Sestre franjevke od Bezgrješne sa sjedištem u Šibeniku;
Sestre franjevke od Bezgrješnog Začeća sa sjedištem u Dubrovniku (Danče);
Milosrdne sestre sv. Križa sa sjedištem u Đakovu;

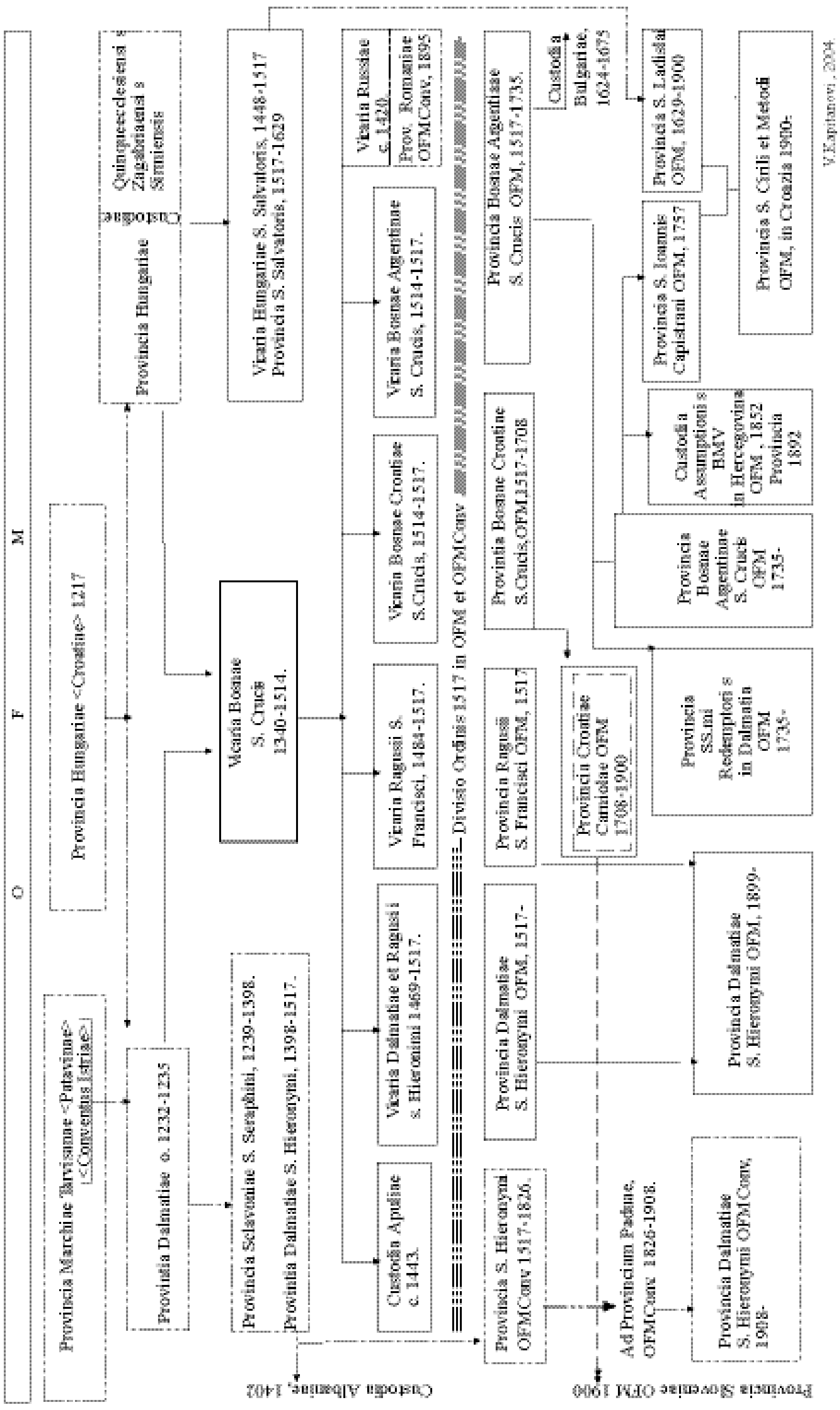
Školske sestre franjevke Krista Kralja podjeljene su u tri provincije:
Splitska provincija Presvetog Srca Isusova
Mostarska provincija Sv. Obitelji
Bosansko-hrvatska provincija Precistog srca Marijina;

Kćeri milosrđa sa sjedištem u Blatu na Korčuli,
Franjevke misionarke sa sjedištem u Zagrebu

Svjetovni institut Krista Kralja sa sjedištem u Zagrebu

Vjerničke franjevačke udruge:

Franjevački svjetovni red

O F M
Provincia Marchiae Tarvisanae <Patavinae> <Conventus Istriae>
Provincia Hungariae <Croatiae> 1217
Provincia Hungariae
Custodiae
Quinqueecclesiensis
Zagabriaensis
Sirmiensis
Provincia Dalmatiae c. 1232-1235
Provincia Sclavoniae S. Seraphini, 1239-1398.
Provincia Dalmatiae S. Hieronymi, 1398-1517.
Vicaria Bosnae S. Crucis 1340-1514.
Vicaria Hungariae S. Salvatoris, 1448-1517
Provincia S. Salvatoris, 1517-1629
Custodia Apuliae c. 1443.
Vicaria Dalmatiae et Ragusii s. Hieronimi 1469-1517.
Vicaria Ragusii S. Francisci, 1484-1517.
Vicaria Bosnae Croatiae S.Crucis, 1514-1517.
Vicaria Bosnae Argentinae S. Crucis, 1514-1517.
Vicaria Russiae c. 1420.
Prov. Romaniae OFMConv, 1895
Divisio Ordinis 1517 in OFM et OFMConv
Custodia Albaniae, 1402
Provincia S. Hieronymi OFMConv 1517-1826.
Ad Provinciam Paduae, OFMConv 1826-1908.
Provincia Dalmatiae S. Hieronymi OFMConv, 1908-
Provincia Slovéniae OFM 1900
Provincia Dalmatiae S. Hieronymi OFM, 1517-
Provincia Dalmatiae S. Hieronymi OFM, 1899-
Provincia Ragusii S. Francisci OFM, 1517
Provincia Croatiae Carniolae OFM 1708-1900
Provincia Bosnae Croatiae S.Crucis OFM 1517-1708
Provincia SS.mi Redemptoris in Dalmatia OFM 1735-
Provincia Bosnae Argentinae S. Crucis OFM 1735-
Custodia Asumptionis BMV in Hercegovina OFM, 1852 Provincia 1892
Provincia Bosnae Argentinae S. Crucis OFM, 1517-1735.
Custodia Bulgariae, 1624-1673
Provincia S. Ioannis Capistrani OFM, 1757
Provincia S. Ladislai OFM, 1629-1900
Provincia S. Cirili et Metodi OFM, in Croazia 1900-
V.Kapitanović, 2004

ABRAHAM UGARSKI (HUNGARUS) O. Min., († poslije 1222.). — Prvi je franjevac hrvatske provincije poznat po imenu. Spominje ga Giordano da Giano pod nazivom Hungarus, jer se je i sama protoprovincija u Hrvatskoj zvala 'Hungariae'. Budući da sudjeluje na generalnom kapitulu 1221., znači da je već ranije ušao u franjevački Red. To je ujedno i posljednji generalni kapitul na kom sudjeluju svi članovi Reda, glasoviti "Capitolo delle stoie". Na tom kapitulu, kako izvješćuje Giordano, Franjo spomine da se Red još nije proširio u Njemačku, zbog prethodne neuspjele misije (1217. ili 1219). To je ujedno indirektan dokaz da su, usprkos sličnog neuspjeha, bili već u 'Ungariji' sa svojim prvim provincijalom bl. → Ivanom iz Francuske; Budući da je bila živa uspomena na pretrpjele patnje, "nisu se usudili poći u Njemačku osim onih koji su bili nošeni željom za mučeništvom". Franjo je stoga tražio dobrovoljce. Među njih 90 odabrano ih je tridesetak, među njima i Abraham. Na prvom provincijalnom kapitulu u Augsburgu, iste 1221 godine Abraham je s Giordanom i Konstantinom bio određen za Salzburg. Tamo ih je vrlo lijepo primio mjesni biskup Eberhard II. Slijedeće godine premješten je u Köln i tamo bio zaređen za svećenika.
LIT: J. DE YANO: *Chronica,* br. 5; 19; 24; 28. — M. ŽUGAJ: San Francesco in Croazia e la protoprovincia croata. *Miscellanea Francescana* (MF) 82(1982.) 252. M. Žugaj

ABRUS, Ivan (*Josip), dušobrižnik (Drniš, 25. IX. 1911 - Split,) - Sin je Ivana i Božice r. Bašić. Osnovnu školu (pet razreda) pohađao u Drnišu (1917-1922), građansku također u Drnišu (1922-1924), a srednju na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju (1924-1929). U Franjevački red stupio je 30. kolovoza 1929. na Visovcu. Filozofiju studirao u Sinju (1930-1932), a teologiju u Makarskoj (1932-1936). U međuvremenu položio svečane zavjete 18. studenoga 1933. Za svećenika je bio zaređen u Splitu 28. ožujka 1936.—U Provinciji vršio različite službe. Kao mlad svećenik najprije je bio župski pomoćnik u rodnom Drnišu (1936-1937, župski pomoćnik u Siveriću (1937) i župnik Velikog Brda (1937-1940). U Splitu je od 1940. do 1946. Poslije rata župnik je u Drnišu (1946-1947), a onda nevin u zatvoru. Vrativši se iz zatvora, profesor je glazbe i orguljaš u Sinju (1953-1955), župnik u Tučepima (1955-1958), župnik i dekan u Metkoviću (1958-1962), orguljaš u Zagrebu (1962-1964), gvardijan u Omišu (1964-1967), kratko vrijeme župnik u Šibeniku, župnik u Sinju (1967-1970), po drugi put profesor glazbe i orguljaš u Sinju (1970-1971), urednik Vjesnika Provincije (1971-1988 i provincijski asistent za Franjevački svjetovni red (1971-1979).
DJELA: Za život i razvoj Trećega reda kod nas, Zagreb 1975, (c) - Obrednik, priručnik Franjevačke zajednice (Trećega reda), Split, 1975. - Mali brat Franjo, Split 1977. - Raniero Cantalamessa, Riječ i život, propovijedi za nedjelje i blagdane (prijevod), C. Makarska 1982, A, Makarska 1983, B, makarska 1984.
Lit.: – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 58. M. Ćaleta

ACCURSIUS, Ivan (Cursius), iz Pirana, OFMConv., provincijal († Piran, 11. VIII. 1594). Za provincijala provincije Dalmacije, Istre i Epira Reda franjevaca konventualaca izabran je na provincijskom kapitulu 1. V. 1593. u Puli. Kardinal Protektor i General Reda naložili su mu da u samostanu sv. Franje u Kopru uspostavi arhiv u kojem će se čuvati isprave koje se odnose na provinciju i Red s popisom svega pohranjenog u njemu. Arhiv je trebao imati dva ključa, jedan za provincijala, a drugi za kustoda kustodije Istre. Na kraju službe trebao je arhiv predati nasljedniku. On se, međutim, sljedeće godine razbolio i 8. VIII. 1594. imenovao svojim povjerenikom fra Marija Stašića iz Krka.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1589.-1605., Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31.
D. Drnić

ADAM KOTORANIN (Akvitanac, de Roinaco, de Roinato, de Royanac, de Catharo, Kotorski), misionar, kotorski biskup (Roynac, Drome, Francuska, početkom XIV. st. - Kotor, 31. VII. 1352.). Misionario sa fra Antunom iz

Alessandrie (Genova), vikarom Sv. Zemlje, među Saracenima u Palestini i Siriji. Obojica su 23. III. 1346. bila kod pape Klementa u Avignonu. Papa ih je ovlastio da natovare brod raznom robom i građevnim materijalom u korist Svetih mjesta. Papa je 15. VIII. iste godine podjelio Adamu potpuni oprost pred ukrcavanje na brod prema Istoku. Golubović zaključuje da je Adam već prije ukrcavanja, 1346., imenovan naslovnim biskupom Abide (Abiensis), sufragan Damaska u Siriji. Početkom 1349. boravio je u Barceloni, a 24. VII. 1349. premješten je u Kotor. Odlikovao se strogim životom, pa se poslije njegove smrti proširio glas o njegovoj svetosti. Pokopan je ili u crkvi sv. Frane na Gurdiću/Kotor (Gonzaga) ili, kako želi predaja, u crkvi Marije od Milosti na Otoku kod Krtole (danas isusovačka rezidencija). - Neki povjesničari razlikuju kotorskog biskupa Adama od Adama, blaženika i čudotvorca, ali je opravdano zaključiti da je to ista osoba (Golubović). Potvrđuje to i najstariji izvještaj o Adamu iz 1384-1385. franjevačkog ljetopisca Dujma Trogiranina u Dubrovniku koji spominje da je umro "u Kotoru brat Adam, Akvitanac, drug spomenutog Adama u propovijedanju među Saracenima; zdrav je navijestio svoju smrt; bio je čovjek strogog života, a umro je kao biskup" (B. de Pisa). — Prema Martirologiju spomen mu se slavi 31. srpnja. U narodu nema njegova kulta; postoji nagađanje da je često osobno ime Adam u prošlim stoljećima u Mulu, Dobroti i Prčanju znak poštovanja prema ovom kotorskom biskupu svete uspomene.

LIT.: F. FRŽOP: Bilješke (notes) str. 17-22, literatura o Adamu i Marinu iz Kotora (Arhiv Franj. samostana sv. Klare u Kotoru). — F. GONZAGA: *de origine seraphicae religionis franciscanae*… Romae 1587, 92. — D. FARLATI: *Illyricum sacrum,* VI. Venetiis 1800., 448. — D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 100. — Oxford, Bibl. Bodleiana, Ms. can. Miscell. 525, prema BARTHOLOMEO DA PISA: De conformitate vitae B. Francisci ad vitam D. Iesu. *Analecta Franciscana IV.* Ad Claras Acquas 1906, 302, bilj. 5.— C. EUBEL, *Hierarchia catholica medii aevi* I. Monasterii 1913[2], 177.— G. GOLUBOVICH, *Biblioteca Bio-Biobliografica della Terra Santa e dell' Oriente Francescano, IV,* Quaracchi, 1923,343, bilj. 4, 397-410.— L. WADING, *Anales Minorum VI,* .Ad Claras Acquas 1931, 73; IX Ad Claras Acquas 1932, 240. — ARTURO A MONASTERIO: *Martyrologium Franciscanum.* Romae 1939, 287-288. — M. BRLEK: Tri rukopisna kodeksa iz dubrovačke prošlosti (opis rukopisa Dujma Trogiranina). *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku.* 3 (1954), 135-140 — M. OREB: *Uzori svetosti*, Split 1970, 41. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 45. — M. Brlek: Adam Kotoranin M. Brlek-M. Žugaj

ADAMČIK, Bruno, FM, glazbenik (Konjic, 30. XII. 1908 - Slovenija, polovicom svibnja 1945). Rodio se u obitelji Ivana i Matije r. Bakula. Osnovnu školu svršio je u Konjicu. Potom odlazi u franjevačko sjemenište na Široki Brijeg, gdje je završio i gimnaziju. U franjevački red stupio je na Humcu 29.VI.1926. Studij filozofije i teologije započeo je u Mostaru god. 1929. Tu je zaređen za svećenika 11. XII.1932. Studiranje je nastavio i dovršio 1933. u Wroclavu (Breslau). Potom pohađa i završava Muzičku akademiju i filozofski fakultet u Bratislavi (1935-1939). God. 1940. imenovan je profesorom glazbe na Širokom Brijegu, službu započinje u proljeće slijedeće godine. — Doprinio je razvoju hrvatske crkvene glazbene umjetnosti. "Javljao se češće člancima u Sv. Ceciliji. Skladao je crkvene popijevke" (A. Milanović). Poginuo u Maršu smrti

LIT.: A. MILANOVIĆ: Doprinos franjevaca crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj. *Kačić*, 9 (1977), 172. A. Nikić

ADŽIĆ, Kajo → AGJIĆ, Kajo

AĐIĆ, Kajo → AGJIĆ, Kajo

AGAPITO, Ivan Jeronim iz Buzeta afiliran samostanu sv. Franje u Kopru, OFMConv. provincijal († Udine, 30. XI. 1787). — Za

provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca izabran je 1. VII. 1754. na provincijskom kapitulu u Rabu. Kao provincijal trebao je u djelo sprovesti odluku kapitula od 1754., da se u samostanu sv. Franje u Kopru uspostavi "Secundum seminarium" ili učilište filozofije za Provinciju Dalmaciju i odluke kapitula o materijalnom uzdržavanju klerika. Nadalje trebao je nadzirati da se izvrše uvjeti koje moraju ispuniti kandidati da budu promaknuti na akademske stupnjeve. Provincijom je upravljao do 1758. godine. Poslije toga vršio je službu gvardijana u Kopru 1760-68, 1770-74, 1778-81, 1785-87. Dva puta je predsjedao provincijskom kapitulu, 16. I. 1762. u Labinu i 10. VII. 1785. u Cresu.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1722-1757 i 1758-1827. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

AGIĆ, Antun Marija, profesor (Dubrovnik, 12. II 1753 - Asiz, 23. X 1830). Završivši humanističke studije kod isusovaca u Dubrovniku, 1771. stupa u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Studira filozofiju i teologiju u rodnom mjestu i u Lucca (Italija). Predaje filozofiju na franjevačkom učilištu u Fermu, zatim teologiju u Dubrovniku, gdje biva 1792. imenovan jubilarnim lektorom. S velikim uspjehom propovjeda u Dubrovniku i po dalmatinskim gradovim: Kotoru, Zadru, Hvaru, Korčuli itd. U provinciji vrši službe: tajnika, prefekta studija, definitora, kustoda i provincijskog vikara; 1808. jednoglasno je izabran za provincijala, ali nije prihvatio izbor. Jednako je postupio još 1800. kada mu je poslije smrti stonskog biskupa → Frana Sorgo -Bobali ponuđena stonska biskupija. — Dubrovačka vlada šalje ga u posebno važnu misiju u Bosnu. Dvaput kao kapelan prati dubrovačke poslanike u Carigrad, gdje 1798 - 1799. obavlja povjerljive poslove dubrovačke vlade, kako se vidi iz šifriranih dopisa koji se čuvaju u dubrovačkom Arhivu (Prepiska 18, 167, 3224). Kada 1806. u samostanu Male Braće u Dubrovniku borave francuski vojnici sa ženama i djecom a rusko-crnogorska vojska ulazi na teritorij Republike on odlazi s Dakse u Rim, gdje u Vatikanskoj knjižnici skuplja podatke o životu i radu dubrovačkog humaniste Ilije Crijevića (1463-1520). Pošto su 1810. Napoleonovom uredbom ukinuti redovi u Italiji vraća se u Dubrovnik. Odbivši u početku položiti zakletvu vjernosti francuskom caru bio je interniran u dominikanskom samostanu u Dubrovniku kratko vrijeme. Austrijska vojska opkupira Dalmaciju i duborvačku Republiku 1814., pa se A. sklanja u Rim, obilazi talijanske gradove, vraća se u domovinu i boravi u samostanu na Lopudu (gdje je tada stacionirana engleska vojska). Odatle odlazi u Zante (na Krfu) propovijedati za korizmu, ali se radi kuge zadržava u karanteni na Malti. Na Krfu ostaje kod biskupa u Zante dalmatinskog franjevca → Vjekoslava Skakoča. Zatim odlazi u Rim gdje uz malu nagradu radi u Vatikanskoj knjižnici. Tu se teško razbolio i spasio ga je poznati kirurg Belli. Bolestan, vraća se u Zante, gdje ostaje pet godina. Predosjećajući smrt, povlači se u samostan S. Maria degli Angeli kod Asiza i tu umire. — Njegovi brojni rukopisi svršili su u Biblioteci Male Braće u Dubrovniku. Među njima su: teološki spisi, historijske rasprave, te povijesne, književne i biografske informacije o znamenitijim Dubrovčanima, zatim latinske pjesme, pisma i sl. Ističu se:*... carmina collecta, ordinate et emendata:...De Morte Christi*, *...Epigrammatum Libri III*, *Eclogarum Liber, Lyricorum Lib.* II. *Sermonum liber. Miscell liber - ...nonnulla carmina - Ad Marcum Bruyerium Elegiae tres... Accedit expositio carminum ad Pium Papam VII et Cardinalem Corandinum* - svežanj autografa koji sadrže slijedeće: I. *Varie annotazioni di studii storici e biografici*, II. *Studii su cartine volanti circa Pomponio Melo*, III. *Elio Cervino ed altri illustri Accademici Quirinali*, IV. *Dissertatio de poesi*, V. *Adnotationes ad Ac. Quirinalem spectantes*, VI. *Carteggio tra il P. Aghich ed il Barone Fran. Maria de Carnea-Steffaneo*, VII. *Annotazioni istoriche in 5 fasciocoli: 3 in latino, 2 in italiano*, VIII. *Raccolta di composizioni ... trascritta dai Codici Vaticani*, IX. *Annotazioni pe lo studio della Numissmatica dell antica Grecia*, X. *... Annotazioni estratte da opere di diversi celbri*

autori, XI. ... *annotazioni storiche e biografiche con indice* ... XII. *Orationes funebres ... - ... nonnulla carmina - ... lettere ... in cui sono trascritte molte prose di Elio Lampridio Cervino* ... — A. je bio čovjek jakog karaktera, pošten i častan redovnik, pomagao je svoju Provinciju, imao razumjevanja za siromahe, pogotove bolesnike. Volio je svoj dubrovački puk, trpio zbog nestanka dubrovačke republike i gubitka slobode; sve je to utjecalo na njegovo zdravlje i njegov duh.

LIT.: I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich nella Libreria de RR. PP. Francescani di Ragusa*. Zara 1860, 149, 161, 208, 209. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917.,526-529. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952, 242, 245, 261 — M. PANTIĆ: Agić, Antun Marija. *Leksikon pisaca Jugoslavije I,* Beograd 19072, 24b-25a. — P. P[EJIĆ] Agić, fra Antun Marija, *Franjo među Hrvatima*, Zagreb 1976, 197b-198a..

P. Pejić

AGJIĆ, Kajo (Adžić, Ađić, Agyich), teološki pisac, provincijal (Pleternica, 19. I. 1805. - Požega, 1. XII. 1992). Krsno mu je ime Andrija. Osnovnu školu je završio u Pleternici, a gimnaziju u Požegi (1817-1822). Provincijal Provincije sv. Ivana Kapistranskoga Grgur Čevapović ga je 1822. primio u novicijat u Našicama, gdje je polazio i filozofsko učilište (1823-1825); teologiju je studirao na bogoslovnoj školi u Baji (1825-1827) i Vukovaru (1827-1829). Za svećenika je zaređen 1828. godine. Provincijal Ćevapović ga je imenovao 1829. predavačem na bogoslovnoj školi u Vukovaru, premda je tek 1831. položio ispit za profesora teologije na budimpeštanskom sveučilištu. Od 1831. do 1839. predaje na bogoslovnoj školi u Vukovaru moralno i pastoralno bogoslovlje te pedagogiku. Ondje je bio dekan bogoslovne škole(1829-1842) i filozofskog učilišta (1842-1846), upravitelj mjesne pučke škole (1839-1845), a u Požegi direktor gimnazije (1848-1852). Bio je župnik i gvardijan u Vukovaru (1839-1845), gvardijan u Požegi (1848-1851, 1852-1854, 1876-1878, 1881/82), definitor za provincijala Marijana Jaića (1845-1848), generalni vizitator sovje provincije (1866) i provincije sv. Ladislava (1869) te provincijal u dva trogodišta (1857-1860, 1869-1872). Poslije smrti J. Matzeka (1869.) bio je osoba povjerenja ondašnjeg generala Franjevačkog reda Bernardina da Portugruaro za provincije u ugarskom dijelu Habsburške monarhije pa su po njegovim uputama od Provincije sv. Iv ana Kapistranskoga odijeljeni samostani u Rumunjskoj, dok je spriječio odjeljivanje samostana u Donjoj Austriji. — Na Jaićev poziv priredio je novo izdanje pastoralnog priručnika Emerika Pavića *Ručna knjižica* (Budim 1837) i pregled povijesti Provincije s poviješću pojedinih samostana, tzv. *Schematismus Provinciae S. Ioannis a Capistrano* (Budim, 1847). Objavio je i prijevod *Epitome theologicae moralis* Josepha Stapha pod naslovom *Sastav bogoslovlja delorednog* (Budim 1847); priredio je u duhu franjevačke lekcionarske tradicije *Štijenja i Evangjelja;* bio je to prvi lekcionar po Gajevom pravopisu, ali prvo izdanje na ikavskom govoru, drugo na ijekavskom. Ponovno je tiskao drame Ivana Velikanovića o sv. Tereziji i sv. Margareti Kortonskoj *Dvije ćudoredne predstave* (Požega 1862). Sam je priredio jedan ascetski priručnik, a djelo sličnog sadržaja Aemiliana Nieberlea *Octava seraphica* (Budim 1872) je dao tiskati. Također je dao tiskati spis K. Csillaga *Brevis memoria Provinciae Capistranae* (Budim 1757), a u rukopisu je ostala njegova velika *Crkvena povijest* (Požega 1856, str. 594). Namjeravao je prirediti povijest svih muških i ženskih samostana, katoličkih i pravoslavnih, u Hrvatskoj, ali nije naišao na potrebne suradnike (l865).—Agjić je pripadnik kulturnog kruga slavonskih i podunavskih franjevaca koji su na hrvatskom jeziku pisali povijesne rasprave, nabožne knjige, drame, pjesme i teološke spise; slijedio je djelovanje Grge Čevapovića i Marijana Jaića pa se je s njima pridružio ilircima i hrvatskom preporodnom pokretu. Dopisivao se s Lj. Gajem, I. Kukuljevićem-Sakcinskim, P. Preradovićem, A.T. Brlićem, V.

Stefanovićem Karadžićem, kasnije J.J. Strossmayerom i F. Račkim. Ideje preporoda je zastupao u dopisima *Serbskom letopisu* (1834), *Danici* (1836), *Ilirskim narodnim novinama* (1836) i *Serbskom narodnom listu* (1838). Potpisivao se inicijalima i pseudonimima Pravko, Pravko Rodoljubić. Kasnije u *Slavoncu* (18653, 1854) objavljuje upute i pouke u rubrikama "Dobar župnik" i "Prijatelj puka".
DJELA: *Štijenja i Evangjelja za sve nedilje i svetkovine priko godine*. Zagreb 1851, Požega 1865. - *Uspomena gimnazie požeške*. Zagreb 1852. - *Poviest manistira Požeškog, reda s. Franje Serafinskog, Deržave kapistransko-bulgarsko-vlaške*. Zagreb 1865.
LIT. Pisma pisana dru Ljudevitu Gaju. (Sabrao i uredio V. Deželić). *Građa za povijest književnosti hrvatske,* 6(1909), str. 1-10. — R. DRLJIĆ: Koresponedencija A.T. Brlić - o. Kajo Adžić. *Franjevački vjesnik,* 47(1940), 12, str. 381-400. — I. MAMUZIĆ: Odjeci ilirizma srpski i hrvatski. *Građa za povijest književnosti hrvatske,* 32 (1978), 320-322. — I. DAMIŠ: "Verni domorodac" Kajo Adžić (1805-1892). *Kana*, 12(1981), 2, str. 46-47. — A. SEKULIĆ: Adžić Kajo Andrija, *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 1, Zagreb 1983, 23-24. — F. E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatica Christiana periodica,* 12(1988), 22, 21-27. — F. POTREBICA: Život i djelovanje franjevca Kaje Agjića. *Slavonac*, prilog "Požeškog lista", 2 (1992), 8, str. 1-4. F. E. Hoško

AGYICH, Kajo → AGJIĆ, Kajo

AJHINGER s. Alfonzina, (Filipovo/ Bačka, 21. I. 1903 Đakovo, 2. III. 1979), sestra sv. Križa. Kao profesorica matematike, fizike i kemije radi svom dušom na odgoju i obrazovanju generacija mladih djevojaka na školama svoje Družbe. Vrši službu ravnateljice Bolnice sestara sv. Križa u Vukovaru. Kao i ostale sestre te Družbe, istjerana je iz bolnice 1948. Tada preuzimlje službu kućne poglavarice u istome gradu. Od 1952. vrši službu magistre novakinja u Đakovu, a 1955.-1970. član je vijeća Hrvatske provincije . Bila je vrsna metodičarka, u nastupu jednostavna, djeci i odraslima pristupačna. Nitko je se nije nikada bojao, premda je predavala "teške" predmete. Nije mnogo govorila. Svojim životom i radom pokazivala je put kojim treba ići. U sav svoj rad i život unosila je ljubav prema Bogu i bližnjemu. Odlikovala se blagošću i prijaznošću.
LIT.: *Teodozija,* Interno glasilo sestara sv. Križa, Đakovo, IX (1979) 1, str. 27-28.
M. Žigrić

AKSAMOVIĆ fra Mihovil, (Acscam, Aksam, Akšamović), dušobrižnik i dvoritelj okuženih (Čista 1691. — Sinj ili Visovac 17. XII. 1741). U novicijat je stupio na Visovcu 1708. Bio je kapelan u Perušiću (1711), župnik u Velimu (1718 i 1723-1724), Perušiću (1721, 1724-1729), Vrlici (1731) i Mirloviću (1736), te gvardijan na Visovcu (1736). Naročito se nesebično žrtvovao kao župnik u Vrlici kad je stanovništvo zahvatila kuga, pa je bez razlike pomagao katolicima i pravoslavnim vjernicima i za to zalaganje dobio je priznanje mletčkih vlasti.
Lit.: P. Baćić: Nekrolog, 4, 6-7. — S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 227. — J. A. Soldo: Samostan Majke od Milosti na Visovcu, Kačić 2 (1969) 231. — J. A. Soldo: Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985). *Kačić*, 17 (1985), 233. — S. Bačić: *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji,* Split 1991, 203.
V. Kapitanović

ALAČ, fra Ante, lektor (Drašnice, 10. X. 1864. - Zaostrog, 17. I. 1931.). U Franjevački je red stupio 29. lX. 1882. Slijedeće godine istoga dana položio je jednostavne zavjete, a svečane 4. X. 1886. u Ljubljani. Za svećenika je zaređen I. IV. 1887. Iste godine postao je prefekt i duhovnik u sjemeništu i Sinju. Profesor je na teologiji u Makarskoj (1888.-1904.). Predavao je crkveno pravo i bio župnik u Velikom Brdu (1889.-1897.). Dvaput je biran za definitora (1899.-1902. i 1919.-1922.) i

jednom za kustoda (1904.-1907.). Bio je 25 godina starješina samostana u Makarskoj, Živogošću i Zaostrogu.
LIT.: *Vjesnik Provincije,* 1981, 120-123. — *Marija,* 1981, 256-257. *M. Ćaleta*

Alačević, Petar (Alacevich, Šimun), lektor u Veroni, a zatim provincijal venecijanske provincije sv. Antuna (1766-1799) i vojni kapelan.

ALAUPOVIĆ, Tugomir, subrat franjevačkih provincija Bosne i Hercegovine, pisac i političar (Dolac/Travnik, 18. VIII 1870 - Zagreb, 8. IX 1958). U Rupčića grbovniku i u *Razgovoru ugodnome naroda slovinskoga* A. Kačića-Miošića spominje se obitelj Alaupović, koja se iz Fojnice preselila u Dolac. Marko Alaupović, Tugomirov djed, 1854. prvi je učitelj u Docu. Tugomir je ostao rano bez oca Ivana te se za njeg brinula majka Ivka rođ. Abramović-Klinčić. U pučkoj školi u Docu prvi učitelj mu je bio fra Jako Matković (1876-1880). Dvije godine pauzirao je zbog bolesti očiju. Gimnaziju je pohađao u Travniku (1882-1889) i Sarajevu (1890), a maturirao je u Zagrebu (1890). Studirao je slavistiku i klasičnu filologiju u Zagrebu (1890-1891) i Beču (1891-1894). Profesor mu je bio i V. Jagić. God. 1894. doktorirao je disertacijom *Vila Slovinka od Jurja Barakovića sa osobitim osvrtom na pakao u XII. pjevanju.* Prvi je Bosanac koji je završio filozofski fakultet. Znao je njemački, češki, francuski, talijanski, ruski i latinski. Proputovao je Austriju, Češku, Mađarsku i Grčku. Službovao je kao suplent na Velikoj klasičnoj gimnaziji u Sarajevu (1894) i kao profesor na Tehničkoj školi (1894-1910). Bio je upravitelj Velike gimnazije u Tuzli (1910-1913), vladin savjetnik u Odjeljenju za školstvo u Sarajevu i nadglednik srednjih škola u BiH (1913). God. 1915. optužen je kao veleizdajnik, suspendiran i stavljen pod krivični sud, potom oslobođen, penzioniran i interniran u franjevački samostan u Sarajevu. Penzioniran je još dvaput (1922, 1929). God. 1918. u Zagrebu je tajnik Matice hrvatske i član Narodnog vijeća SHS u Sarajevu (1918), ministar vjera u vladi SHS (1918-1920), ministar na raspoloženje, šef povjereništva za prosvjetu u Zagrebu (1921), privremeni pokrajinski namjesnik u Hrvatskoj i Slavoniji (1921), osnivač i član Glavnog odbora Demokratske stranke u Beogradu (1922) osnivač u BiH kulturno-prosvjetnih društava: Napredak, Trebević, Hrvatsaki sokol, Vlašić, Hrvatska narodna zajednica i Seoska hrvatska zadruga. Bio je suradnik JAZU, član Društva hrvatskih književnika, Društva svetog Ćirila i Metodija, Jugoslavenske matice, Crvenog križa i urednik lista Selo. Drugovao je i bio prijatelj brojnih franjevaca. Hercegovački franjevci su ga 4. X. 1927. primili u Bratstvo Provincije i "u zajednicu franjevačke ljubavi", a 1937. proglašen je subratom Franjevačkog Reda. O mnogim franjevcima je pisao i surađivao u franjevačkim listovima. Svoj arhiv ostavio je Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom. Odlikovan je Viteškim nišanom Franje Josipa I (1914), Ordenom sv. Save I stepena s lentom (1929), Karađorđevom zvezdom III stepena, Belim orlom II stepena, ordenom Grčkog feniksa I stupnja. Od 1931. do smrti živio je u Zagrebu. — U Početku pjeva pod utjecajem Đ. Arnolda, H. Badalića i A. Harambašića. Uz puno ime i prezime služi se pseudonimima i šiframa: Tugomir bosanski Hrvat, Tugomir-Hrvat-Bošnjak, Tugomir, Tugorod, Tugomil, Tugorod Hrvat Sarajlija, Hrvat Bošnjak, Marko Alaupović, T.A., T-r, dr. A.T. Surađuje u časopisima, almanasima, listovima i novinama: *Dom i sviet* (1891), *Vienac* (1893), *Nada* (1895, 1896, 1897-1901, 1903), *Franjevački glasnik* (1900), *Prosvjeta* (1902), *Osvit* (1902), *Spomen knjiga fra Grga Martić* (1906), *Izvještaj sarajevske gimnazije za šk. god. 1906/7*, *Savremenik* (1907), *Serafinski perivoj* (1907), *Fra Grga Martić* (kalendar 1908), *Napredak* (kalendar 1908, 1909, 1911, 1912, 1927), *Behar* (1908/9), *Dom* (1913), *Hrvatska narodna zajednica* (1913), *Hrvatski pokret* (1914), *Književni jug* (1918), *Hrvatska njiva* (1918), *Riječ Srba Hrvata Slovenaca* (1920). *Jugoslovenska obnova-njiva* (1921), *Riječ* 1921), *Kritika* (1922), *Samouprava* 1926, *Hrvatska*, *Travnička spomenica*, *Glasnik podmlatka Crvenog krsta*, *Hrvatski branik*,

Iskra, *Glasnik sv. Ante Padovanskoga*, *Novi viek*, *Hrvatski salon*, *Preporod*, *Vrhbosna*, *Spomenica franjevačke gimnazije u Visokom*, *Hrvatska domovina*, *Život*, *Jadranska straža*, *Spomen knjiga iz Bosne*, *Glasonoša*, *Hrvatski dnevnik*, *Samoborski list*, *Smilje*, *Školski vjesnik*, *Novosti*, *Hrvatsko kolo*, *Bosanska vila*, *Sloboda* (Buenos Aires), *Hrvatski učitelj* , *Naša Misao*, *Katolički list*, *Omladina*, *Mladi radiša*, *Kalendar Crvenog križa*. *God 1907*. pokrenuo je kalendar *Napredak* i uredio pet godišta. Bio je član redakcijskog odbora lista *Glas penzionera*. Poezija mu je patriotska, stil retoričan i lirski ugodan. Ostali su mu u rukopisu: *Povijest književnosti hrvatske i srpske*, zbirke: *Izabrane pjesme* i *Ispod Vlašića*, pripovijetke: *Sjene i uspomene*, te *Iz starog zavičaja*, kao i dramski spjev *Radoslav Krstjanin*.

DJELA: *Nesuđenica*, Zagreb 1893. - *Naše rane* - Sarajevo 1898. - *Probrane pjesme*, Zagreb 1902. - *Marijan Šunjić*, Sarajevo 1906. - *Fra Grgo Martić*, Sarajevo, 1907. - *Ivan Franjo Jukić*, 1918-1857, Sarajevo 1907.

LIT.: N. MIHANOVIĆ: "Alaupović, Tugomir", Leksikon pisaca Jugoslavije I, Beograd 1972. 28-29. — A. NIKIĆ: "Veze između bosanske i hercegovačke franjevačke provincije od 1844. do 1945.", *Nova et vetera,* 31 (1981), 237-239. — N. MIH[ANOVIĆ]: *Hrvatski biografski leksikon 1*, Zagreb 1983, 52-53. M. MRKONJIĆ: Franjevački likovi u poeziji T. Alaupovića. *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982*. Visoko 1983, 99-111. R. DRLJIĆ: Franjevački likovi u djelima T. Alaupovića (rkp, napisan 1945. u Arhivu T. Alaupovića, Franjevačka gimnazija Visoko).

A. Kovačić-A. Nikić

ALBERT, bl. iz Pise, provincijal 1227.-1230. hrvatske protoprovincije, ministar general 1239-40. († 23. I. 1240.). — Albert je jedan od najistaknutijih likova franjevačkog reda do sv. Bonaventure. Nakon podjele Reda na provincije Albert je bio susljedno provincijal u sedam provincija kako je to zabilježio očevidac, ljetopisac Eccleston: "Igitur frater Helias... mandavit fratri Alberto Pisano, qui fuerat minister Hungariae, Alemanniae, Bononiae, Marchiae Anconitanae, Marchiae Tervisanae et Tusciae, ut proficisceretur in Angliam et ibidem fratribus ministraret". Ljetopisac se nije pridržavao redoslijeda nabrajanja, pa povjesničarima preostaje da utvrde u kom razdoblju je Albert bio ministar nabrojenih provincija. Nije mogao biti provincijal mađarske provincije, nastale tek oko 1238., jer je tada sigurno bio ministar engleske provincije (1236.-1239.). Albert je stoga morao biti ministar hrvatske franjevačke protoprovincije ili "Provinciae Hungariae", kako je ona nazivana 1217.-1239. u izvorima jer je bila smještena "in regno Hungariae", a na generalnom kapitulu 1239. dobila je naziv "Sclavoniae" što je u ono doba bio sinonim za Hrvatsku. U hrvatskoj protoprovinciji Albert je naslijedio prvog provincijala → bl. Ivana iz Francuske, 1227. i po svoj prilici ostao do nastupa → bl. Nikole de Montefeltro, 1230. god. 1239. Albert je izabran za generala nakon što je bio deponiran fra Ilija, i to kao osobito iskusan upravnik u Redu (Brook). Shrvan prethodnim radom u prostranim provincijama, ubrzo umire. Njegova smrt duboko je potresla i samog papu Grgura IX. te je tom prigodom sastavio glasovitu: Plange turba paupercula". Albert je ušao u Franjevači martirologij s nadnevkom smrti, 23. siječnja.

LIT.: T. De ECCLESTON: Tractatus de adventu Fratrum Minorum in Angliam. *Analecta Franciscana (AF)* I. vol. I. (passim) — J. DE YANO: Cronica. *Ivi* — M. ŽUGAJ: San Francesco in Croazia e la protoprovincia croata. *Miscellanea Francescana (MF)* 82(1982) 286-292 (s ostalim izvorima i literaturom).

M. Žugaj

ALBERTINI, Beninj, skadarski biskup (Dubrovnik, 1. XII. 1789 - Skadar, 24. VII. 1838). Krsnim imenom Antun završava humanističku školu u rodnom gradu. 1806. primljen je u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku i tu započinje studij filozofije i teologije, koji nastavlja u Italiji (Ravenna i Fano). "Professor artium" u samostanskoj školi Male Braće u Dubrovniku, gvardijan istog samostana, provincijal (1829-1832). U svojstvu propovjednika boravi u Perastu i Prčnju (1824),

Hvaru (1828), Rimu (1828 i 1829), Napulju (1830). Član je glasovite akademije Arcadia pod imenom Clariscus Parthenius. Imenovan je biskupom Skadra 1832. — Bio je vrlo nadaren i marljiv čovjek. Odlično je poznavao filozofiju, teologiju, kanonsko pravo i književnost. Odlikovao se razboritošću i kreposnim životom i isticao kao duhovni vođa. Kada je izabran za provincijala, njegovi prijatelji su izdali knjižicu prigodnih pjesama. Kao poglavar nastojao je sačuvati redovničku disciplinu i unaprijediti znanost. Uživao je u latinskoj poeziji koju je dobro poznavao i cijenio. U Dubrovniku je biblioteku franjevačkog samostana obogatio novim i vrijednim knjigama, a zaslužan je također za obnovu i uređenje samostanske crkve, samostana i klaustra. — Doznavši za njegovu razboritost, zdravu nauku i krepostan život papa Grgur XVI. imenuje ga biskupom Skadra. U svojoj biskupiji je bio obljubljen među klerom i narodom. Pokušao je, koliko mu je bilo moguće, iskorijeniti loše običaje i uspostaviti disciplinu. Zato i osniva sjemenište i započinje gradnju nove katedrale. Svjestan teškog položaja povjerenih mu vjernika zbog turskih progona, zagovara ih kod Pape u Rimu i cara u Beču. 1838. g. je određen za splitsko-makarskog biskupa, ali ubrzo nakon toga, bolestan i iscrpljen ustrajnim radom, umire. — Rukopisi njegove ostavštine su pohranjeni u Biblioteci Samostana Male Braće u Dubrovniku.

DJELA: *Orationem funebrem Mariae Ludovicae*, *Austriae Imperatoris* - *Oratiome funebrem Pii VIII.* - *Descriptionem ecclesiasticam universae Albaniae* - *Constitutiones Synodales Dioecesis Scodrensis* - *Conciones et carmina* - *Inter Arcadis Clarisci Parthenii elegia in Arcadum coetu anno jubilaei 1825. recitata*. Romae 1832. - *Epistola pastoralis ad slerum et populum Scodrensem.* Ragusii 1832.

LIT.: *Componimenti per la fausta esaltazione al vescovato di Mons. Benigno albertini.* Ragusa 1837.— I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich nella Libreria de RR. PP. Francescani di Ragusa.* Zara 1860, 182, 193, 201, 358, 370, 389, 394. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 534-537. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952, 13, 15, 20, 32, 152, 153, 177, 240-241.— M. PANTIĆ: Albertini Beninj. *Leksikon pisaca Jugoslavije I,* Beograd 1972, 31b-32a. — M. B[RLEK], Albertini fra Beninj. *Franjo među Hrvatima*, Zagreb 1976, 198a. Pjesme različitih autora u čast B. Albertini (rukopis u Arhivu samostana Male Braće u Dubrovniku). M. Brlek

ALEARDO (Abelardo) O. Min., dubrovački nadbiskup 1258-1268, u Oristanu 1268-1279 (+). Porijekom je s otoka Sardinije. Aleksandar IV. postavio ga je 2. II. 1258. za dubrovačkog nadbiskupa, nakon što se odrekao → nadbiskup Ivan. kao nadbiskup u Dubrovniku zauzeo se Aleardo kod dužda protiv samovolje mletačkog grofa Damjana de Ca Judi (Giudeca). Damjan je doista bio smijenjen i čak 1265. bačen u tamnicu. Aleardo je s dvojicom dubrovačkih senatora i dvojicom kanonika u Veneciji molio pomoć protiv Stevana Uroša koji je zavojevao na Dubrovnik. Gradnjom dubrovačkih utvrda počelo se već 1256., a ove su naknadnim dodacima postale jedno od načuvenijih evropskih utočišta izbjeglicama okolnih zemalja (Thomson). — Aleardo je sudio u sporu između dviju opatija. Oba puta presuda je proglašena protiv opatije sv. Marije "de Rabatio", možda one 4 milje od Bara koju je ranije sagradio Stevan Uroš po želji svoje žene Jelene Anžuvinske. Kod druge presude Aleardo je izopćio njezina priora. Za oglašenje presude određen je trebinjski biskup Salvije, dubrovački sufragan. Pravoslavci su na to posvema opljačkali biskupa Salvija. Aleardo je odredio da druga opatija pruži pomoć Salviju. No i to je Salviju oteto, a pljačkaši su prodavali crkveno ruho i kaleže. Sam je papa Klement IV. posredovao preko barskog nadbiskupa → Lovre da bi se stvari smirile; a kad ni Lovro nije uspio, udario je, u papino ime, odgovorne crkvenim kaznama. Barski i dubrovački nadbiskupi, obojica franjevci, i dubrovački kler

počeli su ponovno međusobno surađivati te je okončan žučljiv spor između dviju metropolija (v. Ivan iz Pian del Carpine). — Nakon desetogodišnjeg rada u dubrovačkoj nadbiskupiji, vjerojatno na molbu samog Alearda, Klement IV. premjestio je 3. XI. 1268. Alearda u Oristano na Sardiniji. Sa sv. Bonaventurom i još petoricom franjevačkih biskupa sudjelovao je i na Lionskom Saboru. 1274. godine.

LIT.: *Bullarium Franciscanum,* II, br. 165 i 254; V, 610 br. 37. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* I. 411; 101. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Schematismus dioecesis Ragusinae…* Ragusii 1916, 16. W. THOMSON: *Friars in the Cathedral the first franciscan bischops 1226-1261*. Toronto 19075, 127-129. C. DEVILLA: *i Frati Minori Conventuali in Sardegna*. Cagliari-Sassari 1958, 507.

ALEKSANDAR V. (Philaretus, Philagris, Filagris, Petar), papa, FKN († Bologna, 3.V. 1410). Rođen je na Kreti 1339/40. od siromašnih roditelja, koje nije ni poznavao. Anonimni kotorski fratar, negdje oko 1730. Pridaje mu hrvatsko podrijetlo, nažalost bez ikakvih dokaza. Ipak je činjenica da je od petnaestak franjevačkih biskupa koje je imenovao, bilo nekoliko Hrvata ili s područja Franjevačke provincije Dalmacije: u Novigradu fr. Jakov iz Motovuna (?); u "Hrvatskoj biskupiji" fr. Ilija (Senjski) (v.). U Milanu za nadbiskupa imenovao je fra Franju iz Cresa (v.). Nadalje, za papinske kapelane uzima fr. Marka Hrvata [Sclavus] (v.) i fra Stjepana Traversarija (valjda brat ili rođak glasovitog Ljudevita Traversarija iz Pirana (v.). Istina ova su dvojica bili članovi kandijskog samostana. Još kao biskup u Novari pisao je Nikoli iz Zadra vrlo srdačno pismo, te mu udjelio sve povlastice kapelana (Fabianich).

LIT.: ANONIMO DI CATTARO, Dei vescovi di Cattaro. — Stemma Sixti V, *Il Ramentatore dalmatino […]* per l'anno 1862, Zara 1862, 31. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori…* Za svu ostalu literatueru R. RITZLER: Cardinali e Papi O. F. M. Conv., *Miscell. Francescana* 71 (1971) 43-46. M. Žugaj

ALEKSANDAR, iz Dubrovnika, O.M.Obs. († 1479 ?), upravitelj skradinske biskupije. Bio je jedan od pratilaca sv. Ivana Kapistranskog u obrani Beograda, 1456. Prema fr. Ivanu iz Tagliacoza Kapistran mu je prorekao da će postati biskup. (Wadding, ad 10.II.1461, AM XII, 468), b. "Ex Vienna 1. Januarii 1457"). Prema Gamsu, koga slijede svi domaći šematizmi, bio je skradinski biskup 1463-1479. Eubel drži neutemeljenim Gamsovo mišljenje, jer su u to vrijeme u Skradinu bili biskupi Feliks (do 1460.), Jakov (do 1462/3.), Fantin (do 1475.), i Nikola (do 1479.). Čak je i sastavljač popisa biskupa, koje spominje Wadding, izostavio Aleksandra u nizu skradinskih biskupa (AM XVIII, 380). — Možda su Fantin i Nikola dobili skradinsku biskupiju u komendu, pa je u njihovo ime mogao upravljati Aleksandar kao generalni vikar, s biskupskim redom ili čak i bez njega. — Farlati piše da je zaposjeo skradinsku biskupiju u vrijeme biskupa Jakova, poslije smrti biskupa Feliksa, ali da je maknut nakon Jakova. Značilo bi da je pokušao preuzeti upravu biskupije prije 23.VII.1460. Možda je zbog toga i Jakov ubrzo zatražio, a 5.III.1462. i dobio premještaj u ninsku biskupiju. — Navedene činjenice možda dopuštaju nagađanje da je A. iz Dubrovnika zapravo A. de Caffa, odnosno, Ivan Pelletz; nesuđeni skradinski biskup Ivan, ista osoba s različitim imenima. Prema tome bi spomenuto Kapistranovo proroštvo bilo zapravo utvrđivanje činjenica: fr. Ivan Pelletz je bulom bio designirani cimbalijski biskup već 1. III. 1456., pola godine prije turske navale na Beograd, a Kapistran, kao vikar Opservancije, nije mogao ne znati tu činjenicu pa je možda stornirao imenovanje, ali A. iz Caffe bulom od 1. XII. 1462. postaje cimbalijski biskup (HC II, 125 ga ispušta).

LIT.: Luca WADDING: Anales Minorum (3.izd.) Quaracchi 1932ss vol. XII., 461 br. 82; 737 br. 8; 770 br. 28; 779 br.37. *Analecta Franciscana*, Quaracchi 1855ss vol. VI, 406 br.

14 (literatura) — BFns II bbr.134, 536, 1053, 1124. M. Žugaj

ALEKSANDAR, upravitelj skradinske biskupije (Dubrovnik, početkom XV. st. - druga polovica XV. st.). — Pripadao je franjevačkom redu i uživao glas vrsnog pastoralnog radnika, osobito u suzbijanju krivovjernika (Farlati), možda patarena. Bez odobrenja rimskih crkvenih vlasti upravljao je skradinskom biskupijom, ali ju je pred prijetnjom crkvenih kazni prepustio 1460. od pape Pija II (1458-1464) imenovanom biskupu Jakobu Bragadeno. Kad je Bragadeno 1463. prešao u ninsku biskupiju, u Rimu je najprije Fantinus de Valle imenovan za skradinskog biskupa, a zatim je modruški biskup Nikola postavljen za upravitelja skradinske biskupije (1475-1479). Ta imenovanja iz Rima nisu u Skradinu provedena, nego je A. upravljao biskupijom, i to uz prešutno odobrenje pape Pija II i suglasnost susjednih biskupa (Farlati).
LIT.: D. FARLATI: *Illyricum sacrum,* 4. Venetiis 1759, 23-24. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* 2. Monasterii 1913, 231.
F. E. Hoško

ALEKSIJE iz Drača (Alexius, Alermos de Duratio) OFMCon., biskup 1434.—†1450. — U buli promaknuća dolazi pod prvim nazivom, dok ga registar taksa, naziva Alermo (Wadding, Eubel), ali nema sumnje u istovjetnost osobe; potvrđuje je isti nadnevak i ista biskupija. Prema buli Aleksije je član dračkog samostana dalmatinske provincije. Za biskupa biskupije "Cervicensis" postavio ga je Eugen IV. dana 9. IV. 1434. Biskupiju "Cervicensis" ili "Cernitensis" ili Serviensis valja tražiti na Balkanu, najvjerojatnije u Epiru (Eubel). Nije isključeno da je, prema imenu, riječ o današnjim Crničanima kod Bitole ili Crnoči kod Gevgelije? Svakako je riječ o biskupiji u dijaspori s malo katolika pa su pape dopuštali biskupima da mogu i izbivati van biskupije. Tako Bonifacije IX., 13. V. 1404., dopušta Aleksijevu predšasniku Petru, dominikancu. da smije "extra suam dioecesim pontificalia exercere". Svakako u Aleksijevo vrijeme biskupija nije bila samo naslovna jer je Aleksije platio redovite pristojbe. Posljednji poznati červicenski biskup je Aleksijev nasljednik augustinac Jakov.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1932, 263 a. 1434. br. 5. — *Bularium Franciscanum, Nova series, I* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 61s br. 116 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 126 — M. Oreb: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 96. M. Žugaj

ALFIREVIĆ → Nakić Alfirević

ALFIREVIĆ, Asumpta, ŠSP, provincijalna predstojnica, (Kaštel Sućurac, 24. V. 1893. - Split, 31. VII. 1948). - Dolazi u samostan 1910. g. a 15. VIII. 1913. ulazi u novicijat školskih sestara u Mariboru. Prva je sestra iz Splita koja je tamo završila novicijat. U godinama prvog svjetskog rata njeguje bolesnike u vojničkoj bolnici u Mariboru. Iz Maribora je poslana u Imotski gdje je bila jedna od prvih odgojiteljica siročadi. Bila je zatim na drugim podružnicama kao sposobna švelja. na Badiji (1922-1925) i u Sinju (1941-1943) obavljala je službu kućne predstojnice. Jedno trogodlšte (1932-1935) bila je voditeljica novakinja. U siječnju 1943. godine povjereno joj je vodstvo Provincije. Kao provincijalna predstojnica mnogo se trudila oko duhovnosti sestara, a i sama je stalno sebe duhovno izgrađivala. U službi provincijalne predstojnice bila je sve do smrti. Umire iznenada od srčane bolesti.
LIT.: B. R. NAZOR: *Lovretske sestre,* Split 1986. B. Nazor

ALFONS "DE CACERES" (a Cavres) OFMConv., balečki biskup († 1422). — Postigao je bakalaureat iz teologije kako je istaknuto u buli Martina V. kojom ga 27. III. 1420. imenuje za bisupa u Baleču, u sjeveroistočnom području Skadarskog jezera, u barskoj metropoliji. Od desetak biskupa te biskupije šetorica su bili franjevci. Provalom Turaka krajem XV. stoljeća balečka biskupija je nestala a njezino područje je pripojeno nešto

južnijoj drivatskoj biskupiji.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 531 br. 1442; 747 br. 252 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 125 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 395. M. Žugaj

ALJINIĆ, Marijan → HALJINIĆ, Marijan

ALLEXANDRIS, de, Jakov → JAKOV DE ALLEXANDRIS (AXANDRIS)

ALOVIĆ, Petar, provincijal (Kreševo, oko 1727 - Kreševo, 11. XI 1813). Vjerojatno se rodio u Kreševu ili u njegovoj bližoj okolici. Pučku i srednju školu završio je u kreševskom franjevačkom samostanu, a filozofiju i teologiju u Italiji. U franjevački red stupio je oko 1745. Nakon ređenja za svećenika pa do 1766. bio je župnik u Sarajevu, gvardijan i graditelj samostana u Kreševu. God 1767. izabran je za definitora provincije Bosne Srebrene, a provincijal je bio od 1771. do 1774. Biran je za kustoda provincije 1786. Starješinstvo provincije predložilo ga je 1784., nakon smrti apostolskog vikara Marka Dobretića, za njegovog nasljednika. Često je zastupao i branio interese kreševskog samostana i provincije pred građanskim i crkvenim vlastima. God. 1767. moli travničkog muftiju za popravak kreševskog samostana, 1768. podnosi veziru u ime bosanskih franjevaca formalni izvještaj o kretanju metačke vojske prema bosanskoj granici te moli vezira da zaštiti bosanske franjevce i kršćane od janičarskog nasilja i samovolje, odnosno sarajevskog mulu da ih zaštiti od fojničkog kadije. God. 1770. uvjerava vezira kako bosanski franjevci nemaju nikakve veze s navodnim inozemnim uhodama po Bosni. Starješinstvo provincije šalje ga 1775. u Carigrad kao "iskusnog i vrlog muža" da izmoli od sultana potvrdu povlastica koje su date franjevcima i zaštitu od janjičara. U vrijeme "Ilićeve afere" branio je interese provincije.
LIT.: I. STRUKIĆ: *Povjesničke crtice Kreševa i franjevačkog samostana,* Sarajevo 1899, 74. — J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae.* Sarajevo 1917, 5-6. — J. JELENIĆ: *Ljetopis Franjevačkog samostana u Kreševu,* Sarajevo 1918. — S. M. DŽAJA: *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Zagreb 1971,* 241 (kazalo). — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana., Sarajevo 1979,* 321 (kazalo). A. Kovačić

ALPINUS, Antun, pedagog, provincijski vikar (Irska, 1632. - Zagreb, 12. 01. 1686). - Od 1654. djeluje zajedno s irskim franjevcima Antunom Baroniusom i Antunom Blachaeusom u ugarsko-hrvatskoj provinciji sv. Marije. Kod odjeljenja hrvatskih samostana te provincije u samostalnu Kustodiju sv. Ladislava ostao je zajedno sa svojim zemljacima u Hrvatskoj; kustod T. Međurečki ih je 1657. proglasio punopravnim članovima kustodije. Alpinus je posjedovao kvalitete odgojitelja i kvalifikacije profesora teologije. Bio je stoga odgojitelj u novicijatu u Varaždinu (1654-1657) i Križevcima (1666)67, 1665-1671, 1680/81, 1682-1684) i tumač franjevačkog Pravila i voditelj pastoralnih sastanaka u ondašnjem sustavu permanentne formacije u Ormožu (1659/60), u Zagrebu (1662/63) i u Križevcima 1682-1684). Obavljao je i dužnost samostanskog poglavara u Krapini (1657/58, 1663/64), Zagrebu 1660/61, 1667/68, 1672-1674, 1676-1678, 1681/82 i Varaždinu (1661/62). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao definitor (1664-1667, 1674-1677, 1682-1685), kustod ili zamjenik provincijala M. Tkalčevića (1668-1671) pa s njime boravi na generalnom kapitulu u Valaloidu gdje njih dvojica postižu uspostavljanje generalnog učilišta 2. razreda u Zagrebu. Alpinusa je 1658. generalni kapitul u Toledu proglasio profesorom teologije na generalnom učilištu pa je od 1671. do 1676. predavao na bogoslovnoj školi u Zagrebu i istodobno obavljao dužnost prvog dekana tog učilišta. Organizirao je teološku nastavu na učilištu po fakultetskom programu, i to prvi put u kontinentalnoj Hrvatskoj a samostanskim knjižnicama u Zagrebu i u Križevcima (1665-1667) pribavio filozofsku i teološku literaturu jer je bilo predviđeno da i u Križevcima bude

bogoslovna škola (1676-1678). God. 1679. također jer je bio član generalnog kapitula, i to u svojstvu provincijskog vikara jer je dvije godine upravljao Provinciju poslije smrti T. Međurečkoga (1678-1680).
LIT.: Arhiv Provincije u Zagrebu: Monumenta et processus rerum Custodiae sancti Ladislai Regis in Slavonia, sv. 1, 1-89; Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613-1783). Prilog povijesti hrvatske teologije i filozofije 17. i 18. stoljeća. Zagreb,* 1986, 15-26. F. E. Hoško

ALT, s. Caritas, (Đakovo, 1. III. 1880 Ingenbohl, Švicarska, 2. 11. 1948), sestra sv. Križa. Kao kandidatica završava učiteljsku školu a zatim polazi u Kuću maticu u Švicarsku gdje završava novicijat i uči njemački i francuski. God. 1900. polaže prve zavjete a već 1905. postaje pomoćnicom magistre novakinja u Đakovu. God. 1909. ulazi u prov. vijeće, 1914. postaje zamjenica prov. poglavarice. Od 1928. do 1937. vrši službu provincijalne poglavarice Hrvatske provincije sestara sv. Križa. Za vrijeme svoga upravljanja Provincijom napose nastoji oko nutarnje izgradnje sestara. Bila je svjesna važnosti naobrazbe sestara, pa i sestarâ bolničarki. Zato ih šalje na različite stručne tečajeve u zemlji i inozemstvu. Njezinim nastojanjem Provincija otvara 1934. vlastitu bolničarsku školu u Zagrebu na Vrhovcu. Velikom ljubavlju brinula se za tu školu ne štedeći materijalnih sredstava za nabavu suvremenih učila. Sama je, kad god je mogla, prisustvovala diplomskim ispitima. Ne manjom pomnjom brinula se i za odgojno obrazovne ustanove svoje provincije. Nastojala je izobraziti što više podmlatka i mladih sestara na gimnaziji, učiteljskoj školi, Višoj pedagoškoj školi i Sveučilištu u Zagrebu. Bavila se i prevodilačkim radom. Podigla je dva doma za duhovne vježbe djevojaka i žena. U svojoj zaposlenosti nije zaboravila siromaha. U Provincijalnoj kući dala je urediti prostoriju gdje je svaki dan osamdesetak siromaha dobivalo toplu hranu. Često im je i novčano pomagala. Siromašnoj djeci omogućila je besplatno pohađanje Građanske škole Družbe. Svojim sestrama bila je majčinski dobra, ali i zahtjevna. Nije uzmicala pred žrtvama gdje je trebalo promicati slavu Božju i dobro bližnjega. Prožeta dubokom vjerom, prirodnom razboritošću i darom Duha Svetoga znala je svakoj pojedinoj duši pomoći pravim savjetom i svijetlim primjerom. — Bavila se i prijevodima za potrebe svojih sestara. Prevela je knjigu Dolores Vieser, *Mali pjevač*. Prijevod je izlazio u *Narodnoj obrani,* Đakovo, od br. 1 (1938) XIX do br. 51 (1938) XIX, zatim je objavljen u *Knjižnici Hrvatske narodne obrane,* Đakovo, 1939. Njezin prijevod knjige W. Hünermanna, *Svećenik prognanika* izlazio je također u *Narodnoj obrani,* od br. 9 (1940) XXI do br. 10 (1941) XXII, a zatim je objavljen u *Knjižnici Hrvatske obrane,* Đakovo 1940. Treće izdanje izašlo je u Knjižnici Vjesnika Đakovačke biskupije, Đakovo 1981. U Hrvatskoj obrani od br. 3 (1939) XX do br. 43 (1939) izlazio je u nastavcima i njezin prijevod s francuskog knjige René Bazina, Magnificat. U Knjižnici Hrvatske obrane objavljen je kao knjiga.

M. Žigrić

AMANEJ DE MOTA (Ameneus de Mota, al. Amedeo da Mata), O. Min., pićanski biskup († oko 1310). Bio je magister teologije. Kao provincijal Aquitanije imenovan je 1295. prokuratorom Reda u posljdnjoj godini generalata Rajmuda Gaufredi (*Kronika 24 generala;* Benoffi). Kako su do 1343. pićanske biskupe postavljali akvilejski patrijarsi o njima nema bilježaka u vatikanskom arhivu. Sačuvani katalozi spominju u razdoblju od 1300.-1339. četvoricu pićanskih biskupa ne određujući, za trojicu, točno vrijeme njihove službe. Kako je 1300 Biagio Tossico da Ferrara postao prokurator Reda može se saključiti da je A. postao biskup u Pićnu i upravljao biskupijom do Odorisiusa Bertrami, dominikanca, koji je 1310. umro u Puli 1310.
LIT.: Cronica 24 Generalium. *Analecta Franciscana* III, 452 — Antonio Francesco Benoffi: *Compendio di Storia minoritica* (Dodatak: Procuratori generali, str. 12). Pesaro 1829. (opera posthuma). M. Žugaj

AMANTIUS O. Min., pićanski biskup 1343. († Avignon, 1343. — Klement VI. promaknuo ga je 17. II. 1343. za biskupa u Pićnu (Istra) i osobno mu podijelio biskupski red. To ukazuje da je, vjerojatno, prethodno imao neku dužnost na papinskom dvoru u Avignonu. Izgleda ipak da i nije stigao u Pićan, jer je dva mjeseca poslije umro "kod Apostolske Stolice" (Eubel).

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 105 br. 180; 567, br. 21 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 397. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802. — *Italia Sacra,* V, 471. M. Žugaj

AMBROZIJE IZ PELJEŠCA (a Puncta), sveta života (Trpanj, oko 1634 - Dubrovnik, 1711). Dijecezanski svećenik i vrlo ugledan i revan župnik. Stupio je u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1661. godine. Poslan na više filozofske i teološke studije u Luccu (Toscana), gdje mu je ponuđeno da bude profesor, no on je odbio. U Provinciji je bio: magistar novaka, profesor gimnazijskih predmeta, definitor, te dva puta provincijal (1695-1698 i 1707-1711). Ujedno je revno propovijedao na Pelješcu i okolici Dubrovnika. — Dobro je poznavao Skotovu filozofiju i napisao komentar četvrte knjige Skotovih Sentencija (Subotić-Velnić). Propovijedao je s velikim plodom (Rode). Tri puta sedmično je postio o kruhu i vodi i bio vrlo strog u vršenju Pravila. Iz poniznosti je odbio profesorsku službu u Lucci. Odbio je i provincijalsku službu, no u ime poslušnosti je ipak kasnije prihvatio. Neprekidan i intenzivan rad iscrpio ga je i opasno se razbolio. Bolest je podnosio smireno, nalazeći za svakoga dobru riječ, snažnu pouku, savjet i blagu utjehu (Subotić-Velnić).
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746.,73. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 456. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970., 339. I. Djamić

AMERLING, Ignacije (Injat, Inje), dobročinitelj (Dubrovnik, 26. VII. 1830 - 30. XII 1913). Potječe iz dubrovačke obitelji austrijskog podrijekla. Umnožio je zaklade koje je osnovao njegov brat Niko, trgovac u Aleksandriji (za pomoć siromašnih obrtnika i njihovih obitelji, za otvaranje zakloništa za siromašnu djecu, za pomaganje dviju djevojaka godišnje pri njihovoj udaji). Bio je počasni direktor Dubrovačke zalagaonice i štedionice, predsjednik dječjeg zakloništa, počasni član radničkog društva Napredak, te sindak franjevačkog samostana Male Braće u Dubrovniku. Dobio je odlikovanja: Pro Ecclesia et Pontifice, Vitez reda Franje Josipa i Vitez sv. Groba. — Njegovim je troškom podignut jedan kat na sjevernom krilu samostana Male Braće u Dubrovniku (1896),obnovljena kamena ograda terase na donjem klaustru istog samostana (1899) i uređena prostorija ljekarne (1901), te proširen samostan ss. franjevki trećoredica kod Tri Crkve na Boninovu u Dubrovniku (1902). O ovim su radovima na odnosnim mjestima postavljeni natpisi u kamenim pločama na lat. jeziku koji se još danas tu nalaze.
LIT.: S. SKURLA: Ragusa, cenni storici. Zagabria 1876, 147. — Vijesti. *List dubrovačke biskupije*. 2 (1902) br; 11. 124. — L'Epidauritano 1915, 82. — F. JURIĆ: Vođ po franjevačkom samostanu Male Braće u Dubrovniku, Dubrovnik 1921, 55-56, 75. — S. KASTROPIL: Rukopisi *Naučne biblioteke u Dubrovniku I,* Zagreb 1954, 341. — V. FORETIĆ: Amerling, dubrovačka porodica 19. i početka 20. stoljeća, austrijskog podrijetla (rukopis). I. Djamić

ANČIĆ, Filip, FM, graditelj i narodni prosvjetitelj (Mostar 10. III. 1809 - Seonice, 27. II 1869). Kao mladić je u franjevačkom samostanu u Kreševu završio niže nauke, a više u Mađarskoj. U franjevački red stupio je 5. IV.1824. Za svećenika je zaređen 31. VII. 1833. Po završetku studija teologije godine

1835. vratio se u Kreševo i nekoliko godina bio kapelan u Žepču a zatim u Blatu (danas župa Široki Brijeg 1840). župnik u Veljacima, gdje je sagradio prostrani župski stan, koji još i danas služi istoj svrsi. U to vrijeme ističe se među franjevcima rodom iz Hercegovine koji rade na osnivanju samostalne franjevačke zajednice. Predložio je plan za prvi samostan i crkvu na Širokom Brijegua god. 1847. dolazi na Brijeg i vodi gradnju spomenutih zdanja. Od 1849.do 1852. je ondje gvardijan i župnik. A kad su godine 1852. hercegovački franjevci dobili i pravno odobrenje svoje samostalnosti. postaje savjetnik Kustodije i župnik u Veljacima (1852-1857), a zatim u prostranoj župi Brotnjo (1857-1862) . God. 1862. ponovno je savjetnik Kustodije i gvardijan na Širokom Brijegu. Odatle god. 1864. odlazi u Seonicu za župnika i ostaje do konca života. 19. X. 1865. imenovan je predstojnikom škola u gornjoj Hercegovini, u duvanjskom kraju. "Kao takav mnogo je učinio za pučko prosvjećivanje u onim teškim i tamnim vremenima" (D. Mandić).

LIT.: R. GLAVAŠ: *Spomenica pedesetgodišnjice Hercegovačke franjevačke redodržave*. Mostar 1897, 148. — D. MANDIĆ: HE, sv. I, 419. *A. Nikić*

ANČIĆ, Ivan (Antius, Ancio, Dumljanin), vjerski pisac, franjevac (Lipa kod Duvna, 11. II 1624. - Italija, 24. VII 1685.). Potječe iz drevne obitelji Ančić. Početke pismenosti naučio je kod župnika. Kako su franjevci s fojničkog samostana u to vrijeme pastorizirali prostranu župu Duvno, Ančić je ondje postao franjevac. Kasnije odlazi u Italiju na daljnje školovanje. Tu je postigao naslov profesora teologije, "štilac". U franjevačkom redu vršio je dužnost profesora, propovjednika i župnika u Velikoj, Našicama, Brodu, Beogradu i Duvnu. Zbog potrebe velike franjevačke provincije Bosne Srebrene provincijal fra Franjo Ogramić poslao ga je 1662. u Rim s obvezom da prikupi i objavi povlastice vlastite Provincije. Ančić je to ispunio objavivši djelo *Thesaurus*. Potom se vratio u domovinu. Na provincijalnom kapitulu 1669. izabran je za gvardijana u Rami. Dvije godine kasnije župnik je u Duvnu. Nije poznato gdje je djelovao sljedećih nekoliko godina. Prije godine 1678. stigao je u Ankonu i tu tiskao djela *Vrata nebeska* (1678.) i *Svitlost karstianska* (1679.). U isto vrijeme Ančić je napisao svoj životopis i prepisao 14 dokumenata u kojima se hvale njegove zasluge i poslao ih Propagandi u Rim s preporukom da ga se imenuje biskupom ispražnjene Duvanjske biskupije.— Ančić je tipičan pisac katoličke obnove, pobornik vjere i borac protiv crkvenih neprijatelja. Njegove knjige uspješno izražavaju pobožne sadržaje književnim oblicima. Njegov jezik je štokavsko-ikavski na prijelazu ijekavizacije. Jedna je od njegovih rijetkih zasluga to što je hercegovački govor prerastao svoje granice i postao književni izraz cijelokupnoga naroda. Uz pisce M. Divkovića, S. Margitića, F. Lastrića i dr. Ančić sudjeluje u izgradnji hrvatskog jezika, stila, pisma i teži za općenitim književnim i jezičnim standardom, koji će proisteći iz poredbenih proučavanja dijalektologije i leksike naroda, davno prije Vuka Karadžića (I. Pederin). Ančić je uviđao teškoće pisanja hrvatskog jezika latinskim slovima pa je dao tabelarani pregled "pogodbu" latiničkih prema "iliričnim slovima" "chl=lj, chn=nj, ch=ć, c=c, c=č).

DJELA: *Thesaurus perpetuus indulgentiarum...* Venetiis 1662 i 2 izd. 1702. — *Vrata nebeska i xivot vicchni...* Jakin (Ankona), 1678. - I. dio XXXX+479 i II. dio VII+246. — *Svitlost karstianska i slast duhovna*...Jakin, 1679 (I. dio XXXXVIII+208) i *Svitlost karstianska i naslagenye duhovno...*, Jakin, 1679 (II. dio XXXII+271). — *Ogledalo misničko...* Jakin, 1681.

LIT.: D. MANDIĆ: *Acta franciscana Hercegovinae...*, Mostar 1934, str. 216-224.— M. V. BATINIĆ: *Djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih šest viekova njihova boravka,* Zagreb 1881. — D. PROHASKA: *Das Kroaotisch-serbische Schriftum in Bosnien und der Herzegowina,* Zagreb 1911. — J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae.* Sarajevo 1917. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925. — *Znameniti i zaslužni Hrvati,* Zagreb 1925. — S. PETROV: u *Hrvatska Enciklopedija* I, 419. — M. PAVLOVIĆ: u *Enciklopedija Jugoslavije*

I, 98. — K. GEORGIJEVIĆ, *Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni,* Zagreb 1969. — *Leksikon pisaca Jugoslavije* 1, 49. — E. HOŠKO: Ivan Ančić Dumnjanin, *Naša ognjišta,* 1 (1971), br. 4-6, str. 3..— I. Pederin: *"Začinjavci", štioci i pregaoci,* Zagreb 1977. — B. MATIĆ: Tumačenje mise fra Ivana Ančića, *Nova et vetera,* 27 (1977) 197-207. — A. NIKIĆ: Tristota obljetnica prvih knjiga na hrvatskom jeziku fra Ivana Ančića, *Kršni zavičaj*, 1979, 12, 13-17. — [F. JUKIĆ]: Književnost bosanska, *Bosanski prijatelj,* 1 (1850) 1, 25-32; 1852, 2, 83-90. — I. F. JUKIĆ: Putopisi i istorisko-etnografski radovi, Sarajevo 1953. *Bosansko-hercegovačka književna hrestomatija 1* (Starija književnost), 161-162. — A. NIKIĆ: Fra Ivan Ančić. Život i pisana djela, *Mir i dobro,* 1984, 4, 208-210. *A. Nikić*

ANČIĆ, Šimo, FM, arheolog, kolekcionar i narodni prosvjetitelj (Blažuj/Duvno, 17 V. 1875 - Mostar, 6 IX. 1957). Potječe iz seljačke obitelji Andrije i Anđe rođ. Radoš. Osnovnu školu završio je u Duvnu. Pod utjecajem → fra Augustina Zubca, župnika u Duvnu, odlučuje postati franjevac te odlazi na Široki Brijeg, gdje je završio gimanziju. U franjevački red stupio je 18. X. 1892. na Humcu. Filozofiju s matematikom i fizikom studirao je u Rimu gdje je nastavio i studij bogoslovije, te francuski i njemački jezik. Za svećenika je zaređen 8 XII. 1897. Nakon toga studirao je arheologiju kod prof. dr. Josipa Brunsmida u Zagrebu. Po završetku studija godinu dana proveo je kao kapelan u Mostaru, a zatim kao profesor na Humcu i Širokom Brijegu (1900 1916, 1917-1919), župnik u Seonici (1916-1917), u Bukovici (1919-1928), Duvn (1928) i Roškom Polju (1928-1943). Odatle odlazi u Duvno gdje ostaje kao najstariji član Provincije do pred konac svoga života. Kad je obolio, došao je u Mostar. — Uz fra Didaka Buntića i fra Milu Miloša fra Šimo je gotovo dvadeset godina bio stup širokobriješke gimnazije. Uz svoj profesorski rad osnovao je i opremio fizikalni i prirodoslovni kabinet, te uređivao numizmatičku zbirku i skuplja poštanske markice. Kao župnik posebno u Seonici i Bukovici širio je prosvjetu po metodi → fra Didaka Buntića. Zauzimao se za seljačka prava i bio pristaša seljačke stranke, koja ga je jedno vrijeme birala za svoga predsjednika pokrajinske skupštine u Travniku.
LIT.: A. NIKIĆ: Ančić, fra Šimo, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 198. *A. NIKIĆ*

ANDAČIĆ, Bono, FM, misionar i dobrotvor (Hamzići/Čerin, 16. II 1882 - Chicago, 2. VII 1955). Školovanje je započeo u franjevačkom sjemeništu na Širokom Brijegu, a 1900. je stupio u franjevački red na Humcu. Filozofiju i teologiju studirao je u Mostaru i Parmi (Italija) gdje je 22. IV. 1905. zaređen za svećenika. Bio je kapelan u Bukovici i Gradnićima, a zatim župnik u Grandićima, Seonici, Rakitnu i Blizancima. Želeći pomoći hrvatskim iseljenicima odlazi 1921. u Ameriku. U New York je stigao na Novu godinu 1922. i u hrvatskoj župi sv. Ćirila i Metoda proveo nekoliko mjeseci kao kapelan. Koncem godine odlazi u Chicago i organizira rad na vjerskom i narodnom području. God. 1931. tamo bezuapješno pokušava oraganizirati hrvatsku župu. Zatim preuzima župu u Ambridgu (1931-1933), pa se ponovno vraća u New York (1933-1936), a potom 1936. prelazi na župu u St. Louis. Tu je obolio pa odlazi u Chicago.— U Americi je mnogo učinio na okupljanju hrvatskih iseljenika. Uz to je prikupljao i pomoć za sirotinju u Hrvatskoj.
LIT.: *50. Obljetnica hrvatske franjevačke kustodije Svete Obitelji,* [Chicago, 1967], 90.*A. NIKIĆ*

ANDAČIĆ, Fra Bono (*Ivan), vjerosvjedočitelj (Hamzići, 5. XI. 1903.-Izbično, 1945.). U franjevački je red stupio kao tercijar 8. XII. 1921. U novicijat stupio kao brat laik 8. IX. 1928. na Humcu. Jednostavne zavjete položio 10. IX. 1929., svečane 10. IX. 1933. Bio je krojač u Mostaru (1921.-1928.), u novicijatu na Humcu (1928.-1929.), ponovno u Mostaru (1929.-1944.) i u Veljacima (1944.). Odveden je 1. II. 1945. od oltara, gdje je ministrirao → fra Nevinku Mandiću, i ubijen u Izbičnu. — Bio je čovjek lijepoga vladanja i redovničke kršćanske pobožnosti, stručnjak u

krojačkom zanatu. Vanjštinom zračio je ozbiljnost. Koristio je svaki susret s profesorima i svećenicima za vlastitu duhovnu i kulturnu izgradnju, i čitao duhovne knjige pa je s vremenom stekao izvrsno teološko znanje i postao omiljen sugovornik među bogoslovima i samostanskim osobljem. Bio je iskreno pobožan i uživao je u tome da bi mogao nekoga obdariti.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

ANDRIANUS A SIGN (Sinjanin, Mlečanin), provincijal (Sinj, oko 1701. - Dubrovnik, 9. I. 1775.). . U jednom požaru se zavjetovao da će stupiti u redovnički stalež. Postao članom provincije sv. Franje u Dubrovniku oko 1723. U Napulju je završio teološke studije i ujedno se bavio muzikom. Svirao je orgulje. U Provinciji je vršio službe: sakristana i gvardijana samostana Male Braće u Dubrovniku, kustoda, provincijala (1749-1752.), te povjerenika na generalnom kapitulu reda. Bavio se i poučavanjem u glazbi. Suvremenici su ga vrlo cijenili.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 476. M. Šikić

ANDRIĆ, Dominik, provincijal (Gora kod Kraljeve Sutjeske, 15. XI 1918 - Kraljeva Sutjeska, 7. VII 1897) Otac Mijo i majka Jela r. Stojičić dali su mu ime Anto. Pripravništvo za franjevački red započeo je 1829. u Kraljevoj Sutjesci. Ovdje je završio "elementarne nauke", novicijat (8. II 1833 - 8. II 1834) i stekao srednjoškolsku naobrazbu (1834-1837). Filozofsko- teološki studij završio je u Italiji (1837-1841). Mladu misu imao je 26. VII. 1841. U provinciju se vratio 1. II. 1843. Bio je učitelj redovničke mladeži, gvardijan i župni pomoćnik u Kraljevoj Sutjesci, župnik u Varešu, Breškama i Plehanu, definitor (1860-1863, 1871-1873) i provincijal (1875-1878) te genralni povjerenik u Bosni (1866). Završivši službu provincijalstva živio je u Kraljevoj Sutjesci obavljajući neko vrijeme službu samostanskog kroničara. Dobro je poznavao domaću i narodnu i crkvenu prošlost, ali je ostavio samo neke rukopisne zabilješke. Bio je uzor redovnik, razborit i bistar (Brković).
LIT.: A. Brković, † O. Dominik Andrijić, *Franjevački glasnik,* 11 (1897) br, 15, 229-231.— M. V. Ilovača: Bosanski franjevci i okupacija Bosne, *Obzor*, 78 (1938), br. 23,1.A. Kovačić

ANDRIĆ, Jozo (Josip), prov. (Vareš, 26 XII 1869 - Tuzla, 16 X 1921). Krsno mu je ime Stjepan. Pučku školu i filozofiju završio je u Kraljevoj Sutjesci, gimnaziju vjerojatno u Kreševu, teologiju u Ostrogonu. Svećenik je postao 1893. Bio je kapelan i kataheta u Tuzli, župnik, upravitelj III reda sv. Franje i kataheta u Breškama kod Tuzle, učitelj novaka u Fojnici, nastavnik na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, gvardijan u Kraljevoj Sutjesci i provincijal Bosne Srebrene (1916-1919). Zaslužan je za gradnju crkve sv. Ante u Sarajevu. Za vrijeme prvog svjetskog rata istakao se karitativnim djelovanjem i brigom da provincija i njezini odgojni zavodi prežive oskudicu rata. Surađivao je kraćim prilozima u *Franjevačkom glasniku* (1900), *Našoj misli* (1917, 1918) i *Glasniku sv. Ante Padovanskoga* (1917, 1918).
LIT.: † Fra Jozo Andrić. *Glasnik sv. Ante Padovanskoga,* 16 (1921) br; 11-12, 202. — I. GAVRAN, *Lucerna lucens? Odnos vrhbosanskog ordinarijata prema bosanskim franjevcima (1881-1975),* Visoko 1978, 101.A. Kovačić

ANDRIĆ, Marinka (*Kata), bolničarka (Adže/Novi Šeher, 18. II. 1953. ~~— U kojem je mjestu umrla?~~ 26. VI. 1987.) U kandidaturu stupa 1968, u novicijat 19. VIII. 1971. u Kloštru Ivaniću gdje polaže i privremene zavjete 20. VIII. 1972. Doživotne je zavjete položila 11. VIII. 1977. Kao redovnica djelovala je u Vugrovcu a zatim u Sarajevu (Neđarići i Bjelave) gdje je završila srednju medicinsku školu. Kao bolničarka radila je na dječjem odjelu otorinolaringološke klinike na Šalati u Zagrebu. Bila je vesele naravi, naročito pobožna Blaženoj Djevici

Mariji i Srcu Isusovu, voljela je prirodu i sva Božja stvorenja, a i sama je bila omiljena u sredini u kojoj je živjela i djelovala. Kad je oboljela od raka bolest je prihvatila kao Božji pohod i zapisala: "primam iz Tvoje ruke darovani križ, ali me ne napuštaj i ne ostavljaj, nego upravljaj mojim tromim koracima". Svoju desetgodišnju bolest i patnju prikazivala je za posvećenje Crkve. Iscrpljena bolešću umrla je na svetkovinu Srca Isusova komu je posebno bila pobožna.
Lit.: A. ANTOLOVIĆ: S. M. Marinka Andrić, *Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije*. — S. MILARDOVIĆ: S. Marinka Andrić, *Marija među nama,* 17 (1987) 2, 24. — Marinka Andrić, redovnica, *Glas Koncila,* 26 (1987) 29, str. 8.
A. Antolović

ANDRIJA SARDINIJSKI (iz Sardinije) O. Min., nositelj naslova Sluga Božji.) propovjednik († Ston, oko 1540.). —U Franjevačkom martirologiju se spominje 9. travnja: "U Stonu, u Dalmaciji, spomen sluge Božjeg Andrije iz Sardinije, ispovjedaoca, znamenitog zbog dara jezikâ i po ozdravljenjima" (Beschin-Palazzolo) Izvještaj se očito oslanja na Waddinga koji govoreći o osnutku samostana u Stonu piše: "Tu umriješe ljudi pobožni: Andrija iz Sardinije i Ivan iz Engleske, od kojih nijedan nije znao ilirski (hrvatski), a ipak, nadahnućem božanskoga duha, propovijedali su ilirski. Pripovijeda se da su činili čudesa, napose da je neki plemić zbog neke bolesti izgubio vid, te ga ponovno zadobio stavivši na oči prah s njihova groba".
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, VIII,* Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1932, 43. — *Martyrologium Franciscanum,* [ed. Beschin-Palazzolo] Romae 1939., 143. M. Žugaj

ANDRIJA (de) Vannis O. Min., ohridski (nad)biskup 1401. — ? — Bio je član markeške provincije i samostana u Camerinu. Bonifacije IX. imenovao ga je 25. II. 1401. biskupom biskupije "Archiliensis". Dok je Eubelu ta biskupija nepoznata, Parisciani nagađa da se radi o ohridskoj (Ac(h)ridensis), biskupiji . Bula imenovanja spominje predšasnika Roberta,koji je bio 12. VI. 1363. imenovan prištinskim odnosno prizrenskim biskupom , pa to daje uvjerljivost mišljenju da se radi o ohridskoj (nad)biskupiji. Eubelovo i Pariscianievo mišljenje nije uvjerljivo da se radi o naslovnoj biskupiji jer bula imenovanja spominje da je papa još za Robertova života pridržao imenovanje nasljdnika. Dva dana kasnije isti papa dopuštio je Andriji da može primiti biskupsko posvećenje od bilo kojeg katoličkog biskupa. Očito da se radi o biskupiji u dijaspori, a takav je i Ohrid, a to daje naslutiti da se nije radilo o nekoj naslovnoj biskupiji. Da je papa sebi pridržao imenovanje, razumljivo je iz onoga što se dogodilo s Andrijinim predšasnikom Robertom koga je postavio carigradski (katolički) patrijarh, a papa ga je naknadno potvrdio.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 409 nt.1 — *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 120 br. 351; 745 br. 97; 748 — G. PARISCIANI: *I Frati Minori Conventuali delle Marche (secolo XIII.—XX.).* Ancona 1982., 248 M. Žugaj

ANDRIJA ALBANAC, božji ugodnik († Bribir, 26. XII. 1350). Provodio je svet život pa ga Franjevački martirologij naziva blaženim i navodi da su se na njegov zagovor zbivali čudesni događaji. Spomen mu je 26. XII.
Lit. *Martyrologium Franciscanum*, Romae 1938. *V. Kapitanović*

ANDRIJA APOSTOLSKI → Apostolicus Andrija.

ANDRIJA CAMPANA iz Modene (de Mutina) O. Min., senjski biskup 1486.-† 1497. — prema Farlatiju i Gamsu bio je franjevac, dok Eubel prema podatku iz registra taksenih obveza (gdje je možda pisalo za Andriju da je iz modenske biskupije, što ne isključuje nužno pripadnost franjevačkom Redu) za nj kaže da je "presbyter Mutinensis". Upravljao je senjskom biskupijom od od 1. XII. 1486. (Eubel) a možda i samo od 1491. (Sladović). Prema Eube umro je 1497. a prema Račkom odrekao se biskupije 150l.Razlike u godini potječu iz činjenice što je nakon smrti → Pavla iz Bosne

senjski kaptol izabrao Dubrovčanina Mihaela, egerskog kanonika; papa Inocent VIII. nije ga potvrdio već je imenovao Andriju senjskim biskupom. U zapisima senjskog kaptola imamo podatak da je 7. IV. 1491. papa posredstvom modruškog biskupa Kristofora udara senjsku biskupiju interdiktom jer je Mihael zaposjeo biskupiju. Izgleda da se Mihael sam odrekao tek 1495., kad je prihvaćen Andrija . God. 1496. prima Andrija od Ivana Frankopana Lučane radi doličnijeg uzdržavanja biskupskog dvora. Imao je dosta neprilika s plemićima zbog ubiranja desetine; ali stvar se ipak sretno sredila. Budući da je papa 27. IX. 1497. ipak imenovao Mihaela senjskim biskupom (Eubel), može se predmnijevati da je Andrija umro te godine. Kako je pak Mihael 1495. pokazao dobru volju da se ukloni, papa ga dvije godine kasnije potvrđuje sensjkim biskupom; god. 1501. ipak će se defintivno odreći iu korist Senjanina Jakova Blažičića (de Blasiolis).

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 237. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 389. — M. SLADOVIĆ: *Povijesti biskupijah senjske ili krbavske*. Trst 1856., 100s i 170s. — [RAČKI:] *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis*. Signiae 1916., 28 br. 25. M. Žugaj

ANDRIJA DE MONTANEA O. Min., drivatski biskup 1396. — † oko 1400.— Papa Bonifacije IX. promovirao je 30. XI. 1396. Andriju za biskupa u Drivastu, itočno od Skadra (Gams). Izgleda da nije odmah ušao u posjed biskupije. Ljubić je naime u mletačkom arhivu našao spis u kome se neki drivatski biskup Ivan, rodom iz samog Drivasta, obraća Mletačkoj republici da se zauzme za njega kod pape, jer da izgleda da je papa i ne saslušavši ga postavio nekog drugog za tamošnjeg biskupa. Mletački senat primio je Ivanovo pismo 5. VI. 1397. i odlučio da se ima Ivana preporučiti papi, kardinalima i drugima. Po svoj prilici Ivana je imenovao i dao posvetiti za drivatskog bisupa avignonski papa Benedikt XIII. Izgleda da Bonifacije nije uvažio mletačku preporuku, jer se je Andrija 16. VIII. 1398. obvezao platiti uobičajenu taksu za sebe i predšasnika → Nikolu Bazije iz Krka. Mora da je Andrija ubrzo umro ne plativši pristojbe, jer je ona potraživana još 1405. od → Franje iz Skadra.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 80 nt. 3; 745 br. 83; — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 227. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406. — Š. LJUBIĆ: *Listine* JAZU IV, 407 br. 555. M. Žugaj

ANDRIJA IZ DRAČA, biskup FKN (†1457). Neki misle da je bio provincijal Dalmatinske provincije 1438. godine. No vjerojatno su ga zamijenili s → Nikolom iz Drača koji je sigurno provincijal 1437. Eugen IV imenovao ga je senjskim biskupom bulom od 24. VII 1443. U buli se navodi da je magister teologije. Dva dana kasnije papa mu je dopustio da po volji izabere biskupa posvetitelja, uz uvjet da bude katolički biskup. Naslijedio ga je → Nikola iz Kotora.

LIT.: *Bullarium Franciscanum,* Nova series I, 332, br. 704. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* 2. Monasterii 1914, 237. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 99. M. Oreb

ANDRIJA iz Drača, FKN, senjski biskup 1443-1457 (†). Spominje se 30.I.1426. kao student u Bologni (AF XI; 50, 66s), zatim 1.X.1429. u Padovi kao "baccalaureatus, a 8.X.1429. je inkorporiran padovanskom sveučilištu i 1430. sudjelovao je u davanju doktorata (Sartori). Bio je 1436. kustos rapske kustodije (Bartolije zbornik, 53v). No, nije bio provincijal kako neki tvrde. Postao je magister teologije, i 24.VII.1443. imenovan senjskim biskupom. Dva dana kasnije dopušteno mu je da po volji izabere biskupa posvetitelja (BFns; HC). Kao ovlašteni sabirač priloga Svetoj Stolici, 9.I.1449. prostio je senjskom kaptolu zaostale dugove radi siromaštva. Bio je sabirač novčanih priloga za borbu protiv Turaka. Došao je u spor sa splitskim nadbiskupom

Lovrom. Ovaj je naime oporučno naslijedio sva dobra svog strica kardinala Franje, a dio tih dobra uložen je, čini se, za utvrđivanje Kliške tvrđave. Kalikst III. presudio je 30.IX.1455. da se sva dobra imaju vratiti nadbiskupu Lovri. — Za Porcijunkulu, 1. i 2. VIII. 1457. u asiškom se samostanu spominje "episcopus sengne"(!), a Cenci misli da je to bio Andrija. Mora da je ubrzo umro jer 14.XI.1457. dobiva nasljednika Nikolu iz Kotora.

LIT.: *Analecta Franciscana,* XI, 50, 66s) – Archivo Sartori…a cura di P. Giovanni Luisetto. Vol. I. 1119; 1270 br. 21; III,344 br.6. – *Archivum Franciscaneum Historicum* 55(1962) 185 bilj.2. – Ulricus HUNTEMANN: *Bullarium Franciscanum… nova series.* Vol. I, 322 br. 704; II, 44s. – C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 237. – Manojlo SLADOVIĆ: *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst 1856, 99; 169. – (Franjo RAČKI) *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis*, Segniae 1916, 27. – M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 11. – C. CENCI: *Documentazioni di vita Assisana,* Assisi 1974, 647. M. Žugaj

ANDRIJA iz Varaždina (*Ivan Ledinski, Andraš Varaždinac), propovjednik (o. 1743. - Varaždin 14. III 1805), zavjetovao se o 1773. Osim propovijedanja bavio se i prevođenjem s latinskog i njemačkog jezika. U rukopisu je ostavio slijedeća djela koja se čuvaju u knjižnici Kapucinskog samostana u Varaždinu:*Zbuditel duhovni z glaszom y premisslavanijem Vekivechneh Isztina zbudyavajnchi kerschenika iz szna Duhovne lenoszti...* Piszana vu Klostru preszvetoga Trojsztva vu Varasdinu 1800. (203 str.) — *Kapuczin samochni, chesz deset dni premislavajuchi illiti Premislavanja duhovna prikladna na vsivanje Mensih Bratov Szvetoga Otza Ferencza Kapucinov;* Po trudu V.P. Patra Cajetana Mariae Bergamiancza Kapuczina Provinciae Brescianske szkup slossena ter na kratkom Horvatczki rasztolmachena po iednom nevrednom Bratu Provinciae Prechistoga Prietja Blassene Devicze Mariae, Zagreb, Letto 1781, 156 str. — *Naredbe obchinszke Vsega Reda po szvetu Mensseh Bratov Serafinszkoga Otecza Szvetofa Ferenza, koji se zoveju Kapucini,* iz latinszkoga jezika na horvaczkoga prenessene, Vu Varasdinu 1795, 95 str. *Premisslavanja od Szveteh Sakramentov Pokore y Tela Kristussevoga* od V.P.P. Alfonsa Zumerhausana Kapucina, skupa slosena vu nemskom jeziku, ter zbog velike hasne poleg moguchnosti na horvaczki jezik obrnjena (bez godine i naznake mjesta). Hadrijan Borak

ANDRIJA IZ ZADRA, O. Min., barski nadbisku 1307.-1324. († poslije 1324.) — Bio je predavač teologije u zadarskom samostanu. Nije uvjerljiva Orebova tvrdnja da je bio dvorski kapelan ugarsko hrvatskog kralja Bele IV. († 1270.) te savjetnik i ispovjednik pape Klementa V. (1305.-1314.). Isti papa postavlja ga 25. II. 1307. za barskog nadbiskupa i prepuruča ga kralju Urošu da ga zaštiti i pomogne mu da se vrati opljačkana crkvena imovina. — Posvetio ga je suburbikanski biskup kardinal Leonard, a palij mu je uručio sabinski biskup kardinal Landulf. Nakon 12 godina biskupovanja optužen je papi Ivanu XXII. da je založio papinski palij i služi se krivim ~~Nedostaje jedna riječ, možda pečatom~~, te da je odstranio iz službe svog sufragana arbanskog biskupa Mihaela a na njegovo mjesto postavio nekog opata Lazara. 19. IX. 1319. Papa naređuje dubrovačkom dominikancu, nadbiskupu Petru, kotorskom arhiđakonu i dubrovačkom franjevačkom gvardijanu, da u roku od tri mjeseca po uručenoj obavijesti Andrija treba osobno doći u Avignon na saslušanje i obranu. Nije poznat ishod istrage, ali on ostaje još četiri godine barski nadbiskup. Izgleda da je u međuvremenu počinio još jedan krupan pravni prekršaj. Kao barski metropolit postavio je za kunavijskog biskupa, koji je bio drački sufragan, opata Ivana de Leoncello, kojega Eubel pogrešno naziva Joannes de Hoyo. Papa Ivan XXII. je Ivana de Leoncello 25. VII. 1325. lišio svake biskupske vlasti, ali ga je papa Klement VI. ponovno 20. VI. 1345. rehabilitirao postavivši ga za duvanjskog

biskupa. Andriju, pak, prisilio je na odreknuće i odstranio od obavljanja nadbiskupske službe.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 32 br. 70; 175s br. 378; 615 br. 168 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 92; 218 nt. 1; 230 nt. 4. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 393. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 86s i 144. M. Žugaj

Andrija JAJČANIN, vikar (Jajce, prva polovica 17. stoljeća —). O njegovom životu prije izbora za vikara Bosne Srebrene ništa se ne zna. Za vikara je izabran na proljetnoj kongregaciji 1651. iza kako je provincijal Mato Benlić postavljen za beogradskog biskupa, i kao takav će djelovati do redovitog trogodišnjeg zbora provincije 1652. Kao vikar Bosne Srebrene zahvaljuje se tjaniku Propagande za promaknuće Benlića za beogradskog biskupa. Odlikovao se diplomatskom spretnošću i uspjehom u Beču i Carigradu. Fermendžin piše: "Bononiae edit quadam opera, a se conscripta".

LIT.: Fermendžin Euzebio: *Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae,* Starine JAZU, 1890., knj. XXII., str. 34, 40-41. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1775.).* Beograd 1935., str. 78, 80. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 189-190.

A. Kovačić

ANDRIJA KLEMENT (Andreas Clemens de Turre Cremata) TOR., duvanjski biskup 1520. — oko 1535. ª≠º. — Andrija je bio profesor teologije, vjerojatno u Cordovi; bio je naime starješina samostana Svete Marije Majke Božje koji se nalazio u blizini Cordove. Dne 19. XII. 1520. papa Leon X. imenovao je Andriju za duvanjskog biskupa sa strogom obvezom rezidiranja u biskupiji. Ni Andrija nije dugo boravio u svojoj biskupiji kao ni njegova dva prethodnika (Eubel), nego je i ndalje zadržao prihode spomenutog samostana, oko 24 dukata godišnje, i to uz papino dopuštenje (Mandić) Zbog kratkotrajnog boravljenja u biskupiji neki ga popisi duvanjskih biskupa, kao Gams, uopće ne spominju.

LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 189. — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV. — XVII. stoljeća. *Croatia Sacra* 1935., 36-37.

M. Žugaj

ANDRIJA KUTJEVČANIN → IVANAGIĆ, Andrija

ANDRIJA KUTJEVČANIN, prov. (Kutjevo u Slavoniji, 2. polovica XVII. st. — Cernik, 10. XI. 1729.). — Bio je provincijal Bosne Srebrene (1720.-1723.) i kao takav insistirao je na redovničkoj disciplini u provinciji. Na skupštini u Zaostrogu (1721.) obnavlja propis o godišnjim duhovnim vježbama u samostanima, samostanskim pgolavarima naređuje da često obilaze župe i da paze na čistoću u crkvama i na redovničko opsluživanje i da djeca se ne smiju primati u samostane za redovničke pripavnike prije 13. godine. — Osniva u Velikoj tkaonicu sukna za redovničke habite. Za njegovog provincijalstva proglašen je provincijski studij u Budimu generalnim učilištem prvog reda (1722.). Vodio je dugu borbu za župe s biskupima đakovačkim, srijemskim i pečuhskim te dobio povelju cara Karla V., kojom je potvrđeno staro stanje u tom pitanju. — Ljetopisac o njeu pišće da je bio "razborit čovjek, sveta života, sveto obavljao povjerenu službu, redovničku disciplinu u nekim stvarima opalu u provinciji na prijašnju ljepotu je podigao, sretno vladao, mnoga opasna putovanja poduzimao."

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 130-134. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 216-217.

A. Barun

ANDRIJA O. Min., krojanski biskup 1366.-1398. (+). — Vjerojatno je Andrija bi član dračkog samostana s(k)lavonske provicnije i dobro poznat u obližnjoj Kroji kad ga je tamošnji kanonički zbor jednoglasno izabrao za

biskupa. Uz prethodni pristanak provincijala Andrija je prihvatio izbor ne znajući da je papa pridržao sebi pravo izbora i imenovanje novog biskupa; to nisu znali također ni kanonici. U međuvremenu stigao je dekret Urbana V. o pridržaju pa se Andrija uputio u Avignon i cijelu stvar izložio papi pred cijelim konzistorijem. Papa dopušta da je izbor obavljen u doroj vjeri a jednako i Andrijino prihvaćanje; ipak zbog prethodnog dekreta poništava izbor, ali "propria auctoritate" 8. VI. 1366. imenuje Andriju krojanskim biskupom. Andrija umro prije 20. V. 1398. jer je tada za biskupa u Kroji imenovan augustinijanac Gualterus odnosno Walterus, kasnije premješten za biskupa u Bovi, u južnoj Italiji. Nisu prema tome bili Andrijini nasljdnici , franjevca → Gualterusa 20. II. 1400., kako tvrdi Eubel, ni → Antun Venturini 10. X. 1425. kako navodi Gams, jer su bili biskupi "crainenses".a ne "crojenses"

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, br. 977; 660 br. 184 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 216; usp. nt. 2 i I, 143. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 404. M. Žugaj

ANDRIJA SARDINIJANAC (iz Sardinije), misionar u Bosni (? - Ston, oko 5. IV 1340). Misionar i propovjednik u Bosni protiv manihejske i patarenske sekte. Zajedno s njim tamo djeluje i → Ivan iz Engleske. Nije poznavao jezik domorodaca ali je donio dar jezika od Duha Svetoga da bi mogao propovijedati (Dolci). Na traženje Senata Dubrovačke Republike dolazi u stonski samostan sv. Nikole (zajedno s Ivanom) i tu ubrzo po dolasku umire. I nad grobom su mu se događala čudesa (Dolci).

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746.,20-21.— D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* I, Zara 1863, 115, 126. — .B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 406. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 265-268.

I. Djamić

ANDRIJA TIXERIUS, OFMConv., naslovni risanski biskup oko 1551. — Nije poznato da li je Tixerius Andrijino drugo ime ili latinizirano prezime. Bio je profesor teologije, tj. predavač na nekom sveučilištu. Julije III. imenovao ga je 4. III. 1551. za nasljednika → Antuna Paschalisa za biskupiju risansku ili možda rosansku (Rose, na ulazu u Boku Kotorsku, a ne u Ciliciji kao što navodi Eubel). Risanska biskupija pripojena je kotorskoj 1540. (Farlati, Gams), tj. nakon Antuna Paschalisa. A kako je Andrija povremeno odlazio u biskupiju Saint Flour u Francuskoj, vjerojatno je i Andrija bio član kotorskog samostana, a Antun ga je poveo na studije u Francusku, gdje je boravio kao naslovni risanski biskup, obavljajući službu pomoćnog biskupa, možda upavo u Saint Flouru.

LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 287. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415. M. Žugaj

ANDRIJA ZADRANIN, nadbiskup, OMin († poslije 1324). Poučavao je više godina teologiju u zadarskom samostanu. Bio je savjetnik i kapelan ugarsko hrvatskih kraljeva Bele IV. i Stjepana V. Papa Klement V. postavio ga je 25. II. 1307. za nadbiskupa u Baru. Tamošnje prilike bile su vrlo nepovoljne za katolike zbog postupaka kralja Uroša koji je hinio da želi sjedinjenje s Katoličkom crkvom, zbog čega mu je papa poslao → fra Grgura iz Kotara. Andriju je posvetio za biskupa kardinal Leonard, biskup Albana, u Rimu, a palij mu je uručio sabinski biskup kard. Landul. Valjda zbog neprilika i teškoća u kojima se nalazio, stigle su papi optužbe protiv Andrije: da je založio papinski palij a služio se fiktivnim; da je svrgnuo svog sufragana albanskog biskupa Mihaela a na njegovo mjesto, ne tražeći ovlaštenja, postavio nekog opata Lazara. Zbog toga je Ivan XXII. naložio

19. IX. 1319. dubrovačkom nadbiskupu, dominikancu, Petru, kotorskom arhiđakonu i dubrovačkom gvardijanu da savjesno ispitaju slučaj. Nije poznato kakav je bio ishod istrage. Činjenica je da Andrija nije bio svrgnut, a odrekao se sam tek nakon pet godina, što bi moglo značiti da je optužba u najmanju ruku bila preuveličana.
LIT.: MES U *Bullarium Franciscanum, V*, App. II, 615 br. 168; 32 br. 74; 175s br. 378.— M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 86s M. Oreb

ANDRIJANIĆ, Špiro, (*Mile) misionar (Grude, 25. II. 1897. — Pensacola, Florida, 26. III. 1979). Rodio se u obitelji Jure Andrijanića i Ive r. Šimić. Osnovnu školu završio je u Grudama a gimnaziju na Širokom Brijegu. Na Humcu je 6. VII. 1915. stupio u franjevački red. Filozofiju i teologiju započeo je studirati u Mostaru, nastavio u Beču a završio u Innsburcku. Za svećenika je ređen 13. IX. 1923. u Innsbrucku. — Prve godine redovničkog života proveo je kao župni pomoćnik na Širokom Brijegu (1924-1928). Kada se pročuo glas da hrvatski doseljenici u Sjevernoj Americi nemaju dovoljno svećenika ponudio se za dušobrižnika. God. 1928. u svojoj 31. godini života stigao je u Chicago, gdje je postavljen za župnog pomoćnika u crkvi Srca Isusova. Potom je 1929. poslan u župu sv. Marije u Stelton Pa. Nakon tri mjeseca premješten je za župnika u župi sv. Ante u Sharonu, gdje je nesebičnio radio do rujna 1931., kada je bio poslan za župnika župe Srca Isusova u South Chicago. Kroz dugih šesnaest godina, razvio je svoju djelatnost i podigao župu na visok stupanj. Uz župne zgrade koje je podigao, uspio je nabaviti za župu i Hrvatski Dom u kojem su se sastajali tamošnji Hrvati na priredbama i zabavama. Kroz to vrijeme obnašao je i dužnost vijećnika u upravi Komisarijata hrvatskih franjevaca i pomogao osnivanje prvog hrvatskog franjevačkog samostana na Drehel Bulevardu u Chicagu. God. 1947. premješten je na hrvatsku župu sv. Josipa u St. Louisu, gdje je ostao 21 godinu. Tu je uz pomoć hrvatskih doseljenika neumorno radio na obnovi župnih zgrada koje su bile stare i znatno oštećene zubom vremena. — Pomagao je sve hrvatske pothvate u Americi i održavao uske prijateljske veze s drugim franjevcima. Bio je također veliki dobročinitelj crkve u rodnoj župi Grudama. — Nakon 21 godinu službovanja u St. Louisu otišao je 1968. u franjevačku rezidenciju Sv. Franje u Gulf Brezu. Iako je bio u poodmaklim godinama rado je pomagao u raznim službama na hrvatskim župama. — Objelodanio je pismo u *Narodnoj slobodi* (1932). i studiju u *Hrvatskom kalendaru* (1955).
LIT.: FR. VJ(EKO ?) "Fra Špiro Andrijanić", *Mir i Dobro* 1979 — ISTO: *Brat Franjo,* 3 (1979) 19-20. — Isto: *50. Obljetnica hrvatske franjevačke kustodije Svete Obitelji,* [Chicago, 1976], 53-54. A. Nikić

ANDRIJAŠEVIĆ, Dominik (Andriassi), biskup (Popovo Polje, oko 1572 - Rim, 1639).
Odrastao u Dubrovniku. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Stekavši solidno teološko znanje, predaje filozofiju i teologiju duže vremena. Pročuo se kao pučki propovjednik u Dubrovniku i gotovo po čitavoj Dalmaciji. Propovijedao je na hrvatskom i na drugim jezicima . Čulo se za nj i u Rimu, pa je imenovan skadarskim biskupom, kasnije je bio stefanski biskup (mostarski).
LIT.: D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 196. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 436-437, 575. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 258-259. I. Djamić

ANDRIJAŠEVIĆ, Vital (Andriasius, Andreassius), povjesničar (Dubrovnik, 1616 - 10. VII 1688) Krsnim imenom Andrija. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1636. Studirao je u Italiji i tamo neko vrijeme predavao. Po povratku u domovinu predaje na Studiju Male Braće u Dubrovniku gdje je i gvardijan kroz neko vrijeme. Bio je i magistar novaka, definitor Provincije, te provincijal

(1678-1681). Dugo je vremena bio generalni lektor Studija u Dubrovniku, te bibliotekar (osam godina je proveo u sređivanju biblioteke). Za vrijeme potresa 1667. boravio je na Daksi, a njegov opis potresa (iz pisma Božu Božidareviću u Anconi) više je puta tiskan kao važan izvor. Senat Dubrovačke Republike izabire ga (1679) za stonskog biskupa , ali je on to odbio. — Istakao se kao propovjednik u Dubrovniku i u više gradova Italije. Obnovio je i uredio samostan na Daksi i dogradio onaj u Cavtatu. — Prvi je u svojoj Provinciji sastavio *Necrologium* koji je poslužio kao temelj za sastavljanje kasnijih. Uz Nekrolog još su mu neka djela ostala u rukopisu kao npr: *Viridariolum, Chronicon necnon Decreta ed acta in capitulis et congregat. ab an. 1649-1713 Prov Ragusinae* i čuvaju se u Biblioteci samostana Male Braće u Dubrovniku.

DJELA: *Quaresiomale ... con le prediche di S. Gioseppe dell annonciatione di Maria ...* Venetia 1661. - *Devocioni po librijem duhovnijem skupljene...* Mleci 1664. - *Pravi način za prositi u Gospodinu Bogu po dostojanstvuy glavnoga i svetoga Antuna od Padue*. Mleci 1664. - *Razgovor duše bogoljubne za u ljubavi Božjoj dan provesti...* Ancona 1667, Venetia 1686. - *Avvento...predicato...all illustrissimo e eccellentissimo senato di Ragusa, con otto sernmonbi della novena, due prediche del patriarca san Domenico, un trattato per formare le imprese e um altro della memoria artificiale o vero locale...* Venetia 1679. - *Put od raja najlašnji dušam bogoljunijem...* Venetia 1686.

LIT.: S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini, Venetiis 1767, 64*. —S. DA VENEZIA: *Biografia serafica,* Venezia 1846, 714. — D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 197. — S.. LJUBIĆ, *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži,* , 1869, 450. — P. KOLENDIĆ: Grizićev izvještaj o dubrovačkoj književnosti prvih godina XVIII vijeka, *Srđ* 5 (1906), 730. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 403, 450, 578. — V. D[EŽELIĆ]: Andrijašević Vitale, *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925.,* Zagreb 1925, 8. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952, 9, 11, 12, 14, 16, 22, 26, 30, 213. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina II,* Zagrabiae 1977, 283; *III*, Zagrabiae 1980, 45, 195-196. I. Djamić

ANDRIJAŠEVIĆ, Vital, provincijal (Popovo Polje, 1675.-Dubrovnik, 28. IV 1734). Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1690. godine. Vršio je službu gvardijana u samostanu Male Braće u Dubrovniku, gdje je bio i zborovođa. Sa svojim bratom, nadbiskupom u Sofiji, odlazi u Bugarsku i tamo vrši službu župnika. Turci ga, zajedno sa → fra Beninjom iz Dubrovnika hapse i sprovode u Carigrad, ali ga kao podanika Dubrovačke Republike puštaju na slobodu. Po povratku u Dubrovnik imenovan je od Generala Reda za provincijala i ovu službu vrši 1728-1731, a kasnije je izabran za definitora.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 461. M. Šikić

ANDROŠEVIĆ, Lovro, povjesničar (kod Fojnice, oko 1825. - Zagreb, 27. IV 1847). Pučku i srednju školu učio je najvjerojatnije u franjevačkom samostanu u Fojnici, gdje mu je učitelj mogao biti između ostalih i Ivan Franjo Jukić. U franjevački red stupio je oko 1841. Filozofsko-teološki studij pokađao je u Zagrebu, gdje se upoznao s idejama hrvatskog narodnog preporoda, koje je oduševljeno prihvatio. Prepisao je pjesmu Marina Nedića, prvog ilira Bosne, *Razgovor koga imadoše vile illyrcke, oliti illyrske* dodavši svoj kratki prikaz *Izkazagne od kraglestva bosanskog i bosanski kraglia* u kojem govori o prošlosti Bosne od njezina postanka do propasti po Turke 1463. Rukopis, koji je završen 7. IV. 1843., objelodanio je Velimir Ilovača 1956. u časopisu *Dobri Pastir*.

LIT.: Najstarija povijest Bosne na hrvatskom jeziku. Fra Lovro Androšević i njegov rad. *Zora*, 2 (1936) 9, str; 2-3. — V. ILOVAČA:

Odjek hrvatskoh pokreta u Bosni. Androšević fra Lovro. *Kalendar sv. Ante,* 13 (1938) 188-192. V. ILOVAČA: Nepoznati historik Bosne prije sto godina. *Dobri Pastir,* 7 (1956) 115-122. A. Kovačić

ANĐEO bl. "de Verbosa", O. Min., propovjednik († 1498.). Bio je član Franjevačke vikarije u Bosni, rodom, možda, negdje iz doline Vrbasa ili iz mjesta Vrbaška kod Bosanske Gradiške, propovijednik s tolikom djelotvornošću da je i Turke obraćao na kršćanstvo (Marijan iz Firenze, Wadding). Nije ga opravdano poistovjetiti s Anđelom Zvizdovićem (Beschin-Palazzolo), premda nije isključeno da je umro u Fojnici.
LIT.: MARIANUS DE FLORENTIA: *Compendium Chronicarum Ordinis Fratrum Minorum,* ed. Archivium Franciscanum Historicum (AFH) 1911., 335 — L. WADDING: *Annales Minorum,* a. 1498. br. 2-3 — *Martyrologium Franciscarum,* ed. 1939., 212. M. Žugaj

ANĐEO HRVAT, blaženi (Angelus de S[c]lavis), OFMConv., († poslije 1523.) Bio je Hrvat, božji ugodnik, brat laik, napuljske franjevačke provincije . Franjevački martirologij mu slavi spomen 7. rujna spominjući da je umro 1499. blizu gradića S. Martino, na glasu svetosti, zbog poniznosti i opsluživanja siromaštva. Postoje pokazatelji da je Antun umro u samostanu Sv. Marije oko 1540, a svakako poslije 1523. jer ga ne spominje Marijan iz Firence u svojoj kronici, dovršenoj 1523. godine.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XIV,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 567, 573 — *Martyrologium Franciscanum* [ed. Beschin-Pallazzolo] Romae 1939, 346.
M. Žugaj

ANĐEO IZ LOPUDA (Angelus Medioinsulanus), provincijal (Lopud, ? - Dubrovnik, 1588). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Izvrsno je poznavao filozofiju i teologiju. Kada je 1573. Ivan Franjo Sormani (biskup Montefeltra u Umbriji 1565-1601) došao u službeni pohod dubrovačkoj nadbiskupiji i ispitivao naučavanje i znanje svećenika, bio je toliko zadivljen njegovim znanjem da ga je uzeo za člana svoje komisije (uz drugu dvojicu koju su bili stranci) (Cerva) Službu provincijala je vršio oko godinu dana (1587-1588).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 426. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 86-87. I. Djamić

ANĐEO iz Ternija (Angelus de Interamna, Angelitius), O. Min., provincijal 1358. — Prema zapisu u arhivu grada Terni u Umbriji bio je 1358. provincijal Dalmatinske provincije (Ciatti).Vrijeme njegove uprave moglo je biti između prvog izbora → Mihaela iz Zadra i → Emanuela iz Cipra. Ovaj posljednji sigurno je provincijal 7. VII. 1360. Bio je također član samostana u Terniju i provincijal markeške provincije (1341.-1343). Kao takav spomenut je 27. III. 1343. u spisu Klementa VI. kojim papa rješava zategnutost između benediktinaca i franjevaca u francuskom gradiću Saint Jean d' Angely. Možda je upravo po tom mjestu dobio i nadimak Angelitius. Prema Ciattiu napisao je djelo *"Coronae Quadragesimalis",* ali nije poznato gdje se nalazi.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, br. 185 str. 111. — FELIX CIATTI: *Annales Ordinis Minorum* (do 1695. g.), II, 12 (mns. u Generalnoj kuriji OFMConv., Codeks *C*). — G. PARISCIANI: *I Frati Minori Conventuali delle Marche (secolo XIII-XX.),* Ancona 1982., 206. M. Žugaj

ANĐEO SA ŠIPANA (a Iupana), provincijal (Šipan, oko 1609 - Dubrovnik, 9. VI 1678). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Sindikalni ispitatelj. Provincijal (1649-1652 i 1661-1664), za generalnog definitora Reda izabran je 1651. godine.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 64. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas

1917.445. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 84. Ivan Djamić

ANĐEO, O. Min., drački nadbiskup † prije 25. V. 1349. Antun je postao drački nadbiskup svakako prije 16. XI. 1344., jer mu pod tim nadnevkom papa Klement VI., već kao nadbiskupu, upućuje oprost od franjevačkih propisa i dopušta da smije učiniti oporuku. Naslijedio je u službi nadbiskupa [→] Petra de Gironsa a umro je prije 25. V. 1349, kad ga je naslijedio → bl. Antun 'iz Drača'. Kao mjesto smrti spominje se Avignon, ondašnje sjedištu papa (Gams).
LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 155 br. 296; 657 br. 33 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 232 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407. M. Žugaj

ANĐEO, O. Min., osorski biskup † prije 1315. — Po smrti osorskog biskupa Jakova kanonički zbor izabrao je za biskupa nekog očito neukog nadžupnika Tomu, ali je zadarski nadbiskup → Ivan, svojom metropolitanskom vlašću, poništio taj izbor. Papa Bonifacije VIII., hvali 2. X. 1295., Ivanov gest te ga ovlašćuje da za osorskog biskupa izabere nekog dostojnog franjevca i da ga s dvojicom ili trojicom biskupa posveti. Nadbiskup Ivan je izabrao Anđela, kako potvrđuje njegov autograf 15. V. 1298., kad je uz nekoliko drugih biskupa u Rimu potpisao povelju o oprostima koje vjernici mogu postići posjetivši crkvu sv. Franje u Ascoli Piceno. Službu obavlja i na prijelazu iz XIII. u XIV. stoljeće (Gams).
LIT.: *Bularium Franciscanum, V* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 613 br. 119 — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 205 br. 2037 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 66. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 391. M. Žugaj

ANGELIK IZ KOPRIVNICE (Angelicus a Caproncza), → BEDENIK, fra Angelik

ANIČIĆ fra Luka, pastoralni radnik (Opuzen, 16. VI. 1825 - Zaostrog 25. III. 1902). Rodio se u uglednoj građanskoj obitelji. Osnovnu školu završio u rodnom mjestu, ostalo srednje i više školovanje na provincijskim učilištima. Redovničko odijelo obukao 4. II. 1845, zavjetovao se 13. I. 1849, zaređen za svećenika 2. II. 1849. — Posebno se istakao kao miroljubiv i revan pastoralni radnik. Župnik je u Vrgorcu 1855-1865, u Metkoviću 1865-1869. i ponovno u Vrgorcu 1869-1884. Pokušao je uspostaviti ravnotežu u svom rodnom mjestu između župljana i franjevačke redovničke zajednice, pa ga nalazimo u Opuzenu 1851-1852. Starešinstvo ga je stavljalo na izložena mjesta da bi svojim mirnim asketskim životom sređivao uzburkane strasti. Brinuo se za školstvo. Iz Vrgorca piše Provincijalatu 1870. de je "vjeroučitelj i upravitelj normalnih skula muških". U istom dopisu naglašava da je "odborni član za utemeljenje pučkih učiona". Prijavio se 1887. da će kao dobrovoljac pomagati okužene od kolere u svom rodnom mjestu Opuzenu.
LIT.: V. VRČIĆ: *Neretvanske župe,* Metković 1974, str. 93. i 136. — V. VRČIĆ: *Vrgorska krajina,* Metković 1972, str. 96. *V. Vrčić*

ANIĆ, fra Jerko, Kruševo, o. 1874. — Knin, 15. IX. 1813. U povijesnu literaturu ušao je kao čuvar kanonika Pavlovića Lucića kad je Pavlović 1802. bio pritvoren od austrijskih vlasti u visovačkom samostanu. God. 1810-1813. bio je definitor provincije.
LIT.: G. ALAČEVIĆ: La Dalmatie de 1797 à 1815. Episode des conquetes Napoléoniénnes par l'abbé Paul Pisani […], *Bullettino di archeologia e storia dalmata,* 24 (1901) 145-186. — G. MARKOVIĆ: *Una recensione senza precedenti ed un po' più di luce,* Zagreb 1904. 95-101. — G. MARKOVIĆ: *I paralipomeni,* Split 1906, 34-38. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 343.

V. Kapitanović

ANIĆ, Nikola (*Šimun), odgojitelj i dušobrižnik (Jare, 25. X. 1820 — Široki Brijeg,

23. II. 1864.). Potječe iz obitelji Franje Anića. U franjevački ga je red primio fra Anđeo Kraljević u Čerigaju 15. XI. 1845. Spada među prve novake koji su obučeni u Hercegovini u novije vrijeme. Odgojitelj mu je bio fra Paško Kvesić. Studirao je negdje u Italiji, gdje je 18. travnja 1854. ređen za svećenika. Iste godine postao je meštrov pomoćnik te je odagajao svećenički podmladak na Širokom Brijegu. Tri godine kasnije (1857) susreće se kao kapelan u Seonici, a od god. 1859. na Širokom Brijegu.
LIT.: A. NIKIĆ: "Anić, Nikola" *Naša ognjišta,* 11 (1981) br. 7. str. 18. A. Nikić

ANTE IZ JEZERA → **JEZERČANIN**

ANTE JEZERČANIN, bos. vikar iprov. (Jezero kod Jajca, 2. polovica 15. st. — ?, 1. polovica 16. st.). — Bio je bosanski vikar od 1513.-1514. Sudjeluje na generalnom kapitulu opservanata u Asizu 1514. na kojem se donosi odluka da se Bosanska vikarija razdijeli na dvije: Hrvatska Bosna i Bosna Srebrena. Postaje prvim vikarom Hrvatske Bosne, a 1517., kad je postala provincijom, i njen prvi provincijal. Neki povjesničari ga netočno navode kao prvog provincijala Bosne Srebrene.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 36-38. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna. Rim 1968.,* 147-150.
A. Barun

ANTE, GABELJAK, provincijal (Gabela, početak 17. st. — ?, 1685.) — Bio je generalni pohoditelj u Bosni (1681.), a na provicijskom kapitulu u Kreševu 30. X. 1684. izabran je za provincijala Bosne Srebrene. Umro je u prvoj godini svog provincijalstva. Dopisom Propagandi od 6. II. 1685. odgovorio je na optužbe protiv bosanskih franjevaca, koje je Propagandi poslao zadarski nadbiskup Ivan Ev. Parzagus. Tu je značajna njegova tvrdnja da u Bosni ima više žena i čobana koji znaju čitati i pisati, što se jedva može naći u zadarskoj nadbiskupiji.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935. 100. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 204.
A. Barun

ANTIĆ, Ante, sluga Božji (Prvić-Šepurina, 16. IV. 1893 – Zagreb, 4. III. 1965). Šesto od desetero djece Tome Antić i Tade r. Vlahov. Djetinjstvo je proveo u Zatonu kod Šibenika, gdje je završio šest razreda osnovne škole. Godine 1905. odlazi u franjevačko sjemenište u Sinj s nakanom da postane redovnik svećenik. Godinu novicijata završio je u visovačkom samostanu, filozofiju u Zaostrogu, a bogosloviju u Makarskoj. Za svećenika je zaređen 29. srpnja 1917. u Šibeniku. Vršio je službu magistra klerika: u Makarskoj - uz male prekide - od svećeničkog ređenja do 1946. i u Zagrebu od godine 1946. do 1956. Uz to, već i prije, a posebno zadnjih desetak godina života neumorno se posvetio apostolatu ispovijedanja i duhovnom vodstvu i karittivnom radu. Posljednje godine života strpljivo je podnosio bolest s predanjem i ljubavlju prema Bogu. Uronjen u Boga, bio je bliz ljudima i njihovim potrebama i problemima. Zbog toga je već za njegova života nastao glas o njegovoj svetosti. Taj se glas nastavio širiti i poslije smrti. To je bio dovoljan razlog da se godine 1984. pokrene postupak za njegovo proglašenje blaženim i svetim. Tim je činom dobio naslov sluga Božji. U njegovoj rukopisnoj ostavštini ostalo je više spisa duhovnog sadržaja među kojima se ističe *Kateheta po srcu Isusovu I-II,* Zagreb 1957 (strojopis). Objavio je jedan članak u spomen knjizi Fra Petru Grabiću i uređivao više godina liturgijski kalendar.
Djela: *Ordo divini officii recitandi* (ed.), Šibenik 1936. – *Pisma svećeniku I-IV*, Zagreb 1985-1986.
Lit. – MARIJA od Presvetog Srca [PETRIČEVIĆ, A.], *Duh ljubavi*, Split 1966. – A. KATALINIĆ, *Dobri otac Antić*. Treptaji srca među tvornicama, Split 1967. – N. FARANETIĆ, *Svjetlo u Tami*, Split 1969. – DAMIĆ [N. Hrčko], *Naš dobri fra Ante*, [Zagreb 1971]. – N. IVANOV, [N. Hrčko], *Glasnik vječne ljubavi.* Kratki životopis oca fra Ante Antića, Zagreb 1975. – V. VRČIĆ, *Naš magistar*,

Vrgorac 1977. – J. ŠIMUNOV, [Sekulić, A.], *Suvremena služba vječnosti.* Život i rad o. fra Ante Antića, Zagreb 1978. – N. GABRIĆ, *Moj magister I.* Kreposni život i postupci o. Ante Antića, (Svjedočanstva, 2), Zagreb 1984. – N. GABRIĆ, *Moj magister II.* Kratki život i postupci o. Ante Antića, (Svjedočanstva, 3), Zagreb 1984. – Ž. KUSTIĆ, *Tješitelj čudotvorni.* Životni put fra Ante Antića, Zagreb 1989 (Prijevod: *Worker and consoler* - The life journey Fra Ante Antić [preveo: A. Antulov], Grebe St. Stirling 1992). – *Karizme, lik i djelo sluge Božjega o. Ante Antića*, Zbornik radova prvog simpozija održanog u prigodi 25. obljetnice blažene smrti o. Ante Antića u Zagrebu (od 2. do 4. ožujka 1990), Zagreb 1991. (lit). – M. JURIŠIĆ, *O. fra Ante Antić, sluga Božji, u uspomenama iz Makarskog primorja,* Zagreb, 1992. – M. JURIŠIĆ, *Čovjek dobrote*, Zagreb, 1993. – *Antićeva baština u duhovnoj obnovi Hrvatske*, Zbornik radova drugog znanstvenog zbora održanog u prigodi 100. obljetnice rođenja o. fra Ante Antića (1893-1993), Zagreb, 1994. (lit). – *Posvećeni život i sluga Božji o. fra Ante Antić,* Znanstveni skup, Zagreb, 2. do 4. ožujka 1995. u prigodi 30. obljetnice smrti sluge Božjega o. fra Ante Antića, Zagreb 1996. (lit.) – M. KUHAR (Cuccari), *Dobri i vjerni sluga*, Život i duhovni rast sluge Božjega fra Ante Antića (1893-1965), Zagreb 1998. – V. KAPITANOVIĆ, *Kristu suobličen*, Život i vrline fra Ante Antića, Split-Zagreb 2004 (lit). *Zagrabien. Beatificationis et canonisationis servi Dei Antonii Antić sacerdotis professi ex Ordine Fratrum Minorum (1893-1965) I-II,* Romae, Congregatio de causis sanctorum, 2006.

ANTONINI, Marko, slikar (Gemona, 7. IX 1849 - Zagreb, 26. V 1937). Slikarstvo je učio na Accademia delle Belle Arti u Rimu. U Hrvatsku je došao 1875. i nastanio se u Zagrebu. Odavde je išao na usavršavanje u Italiju i Bavarsku. Dekorirao je staro kazalište na Markovu trgu i još neke sakralne i druge objekte u Zagrebu i drugim mjestima Hrvatske. Oslikao je preko stotinu crkava i kapelica po Hrvatskoj, Dalmaciji, Istri i Bosni i Hercegovini. U Bosni je oslikao franjevačke samostane i župne crkve u Fojnici (1904), Varešu (1904-1906), Gorici kod Livna (1906), Kraljevoj Sutjesci (1908), Plehanu (1909), Jajcu (1911-1912), Livnu (1913) i još nekim mjestima.
LIT.:· Đ. MAZALIĆ: *Leksikon umjetnika BiH, Sarajevo* 1967. 21-22. — M. SCH[NEIDE]R, ANTONINI, Marko, *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 193-194. A. Kovačić

ANTONIUTTI, fra Leon (*Matija), FKP, vratar. (Đurići/Račinovci, 17. II. 1892. - Osijek, 5. V. 1972.). U kući svojih imućnih roditelja upoznao se s kapucinom → Benkom Turudićem, redovnikom sveta života, i to je poznanstvo doprinijelo usmjerenosti njegove budućnosti. U mladosti je stekao razmjerno široku kulturu, koju je kasnije neprestano usavršavao. — Ostavivši svoju ciglanu, u 34. godini stupio je u Varaždinu 1927. u kapucinski novicijat, putem franjevačkog nasljedovanja Isusa Krista. U Varaždinu, Dubrovniku, Splitu i Osijeku vršio je službu sakristana, vratara, krojača i sakupljača milodara. Makar to tražilo i posebnih žrtava, redovito je prisustvovao sv. misi i primao sv. pričest. Osobina njegovog duhovnog života jest štovanje Srca Isusova i Majke Božje. — Fra Leon je bio u zajednici uslužan i jednostavan. Uvjeren da služeći ljudima služi Bogu, u nastupu je bio ozbiljan i miran, sa svima uljudan, plemenit, ljubazan i strpljiv, osobito sa siromasima i s djecom. Ustrajno je širio vjerski tisak. Slobodno vrijeme upotrebljavao je za molitvu krunice ili za čitanje o životu Crkve ili Reda. Živio je srcem povezanim s Bogom da bi u milosti doživio svoju smrt. Pjesnički nadaren, surađivao je u katoličkom tisku. (navesti gdje.) Ostavio je svezak pjesama iz mladenačkih i ratnih dana. Prvi svjetski rat proveo je na bojištu; tri puta je odlikovan. Napisao je zanimljiv dnevnik i duhovnu oporuku.
LIT.: *Vjesnik Hrvatske Kapucinske provincije,* VI (1972), br. 2, str. 47-56. — *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976. 199. Serafin Turčin

ANTULOVIĆ, Petar, ljetopisac (Sumartin, 31. III. 1706 - Makarska, 10. III. 1781.). Rodio se

u seljačkoj obitelji, a školovao u franjevačkim samostanima u Sumartinu i Zaostrogu (1721/1722). Nakon novicijata u Zaostrogu (1722/1723), studirao je teologiju, vjerojatno u Italiji. Bio je član makarskog samostana (1733-1738), župnik u Bastu (1738-1749), gvardijan u Sumartinu (1749-1752), u Makarskoj (1765/1766) i Omišu 1770) te odgojitelj franjevačkih pripravnika (1763-1765). - A. je pisao *Makarski ljetopis* od 1773. do svoje smrti (nastavili su ga Bartul Ribarović i Andrija Ivičević). Događaje opisuje potanko, ali subjektivno. Piše fonetskim pravopisom i hrvatskim jezikom punim provincijalizama.
LIT. G. BUJAS: Makarski ljetopis od god. 1773. do 1794 (s tekstom ljetopisa). *Starine JAZU*, 1957, 47, str. 279-362. Pretiskano u *Makarski ljetopisi 17. i 18. stoljeća* (Splitski književni krug, Pisci XVII. i XVIII. stoljeća, knj. 14 [Priredio J. A. Soldo]), 244-349.— *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 196. *J. A. Soldo*

ANTUN DE BAUSTRO (Baustrio, Bausono), O. Min., drački nadbiskup † 1318, Upravljao je dračkom nadbiskupijom 1305.-1318. (Farlati, Gams) i ne smije ga se poistovjetiti s prethodnikom istog imena na prijelazu iz XIII. u XIV. stoljeće, kao što je to učinio Eubel, ni s kasnijim nasljednikom → Antunom iz Aleksandrije, suradnikom → bl. Adama, biskupa u Kotoru, kao što su to učinili Farlati i Gams, pridajući mu naziv blaženika.
LIT.: Farlati, *Illyricum Sacrum* VII, 363. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 232 nt. 3. — *Bularium Franciscanum, V* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 608 br. LXXII. — M. Oreb: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 86. — *Archivio Sartori...* (a cura di G. Luisetto), Vol. I, Padova 1983, 1131.

M. Žugaj

ANTUN DE MANSO, O. Min., vidimski biskup 1390.-1423. (+). — Sa stupnjem bakalaureata predavao je teologiju na nekom sveučilištu; prema sačuvanom tekstu nije vidljivo gdje je to bilo. Bio je kapelan na dvoru Leona Armenskog. Ovaj je Antuna preporučio avinjonskom protupapi Klementu VII. za apostolskog ispovjednika. Usprkos popunjenog broja ispovjednika, Klement je uvažio preporuku i 22. VIII. 1384. imenovao Antuna apostolskim ispovjednikom. Zakletvu je položio pred velikim pentencijerom kardinalom Petrom. Šest godina kasnije na upražnjenu vidimsku biskupiju —nakon što se nije pihvatio → Regis Ivan— 4. VIII. 1390. Klement naređuje tuskulanskom biskupu kardinalu Ivanu da Antuna postavi za vidimskog biskupa. — Farlati, a za njim kotorski šematizmi, pogrešno smatraju da je Antun bio budvanski biskup. Gams je uopće ispustio niz budvanskih biskupa, a vidimske počinje tek s Antunovim nasljednikom Joannes Blasius.
LIT.: Farlati, *Illyricum Sacrum,* VII, 215. — *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 253 br. 708; 287 br. 834; 747 br. 158. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 135.

M. Žugaj

ANTUN HRVAT (Antonius de Sclavo), OFMConv., biskupski namjesnik u Urbinu (Druga polovica XV. st.) — Nadimak "de Sclavo" odaje hrvatsko porijeklo, ako ne možda i pripadnost dalmatinskoj provinciji. Bio je profesor teologije vjerojatno u Urbinu ili možda u Rimu, te se je upoznao s urbinskim biskupom Ivanom de Melinis (1468.-1478.). Kako je Ivan bio kanonik bazilike sv. Petra u Rimu i papinski referendar, a od 18. XII. 1476. i kardinal, nije osobno urapvljao urbinskom biskupijom, pa su se u njoj pojavile razne zlouporabe od strane generalnog vikara i drugih službenika biskupije. Ivan je stoga zamolio papu Siksta IV. da imenuje Antuna za njegova namjesnika i zamjenika u urbinskoj biskupiji posve se pouzdavajući u Antunovu čestitost, znanje i krepostan život, kako stoji u buli imenovanja. Papa je udovoljio Ivanovoj molbi te potvrdio Antuna urpaviteljem i popraviteljem urbinske biskupije. U toj službi

Antun je ostao po svoj prilici do Ivanove smrti 1478., a možda je pomagao i njegovu nasljedniku. Nije poznato, mada je vjerojatno, da li je tu službu obavljao s biskupskim posvećenjem koje naslovne biskupije.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* 91s br. 212 — Usp. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 260. M. Žugaj

ANTUN IZ FABRIANA OFMConv., biskup u Svaču i Caorle oko † 1470. — Bio je član samostana u Fabrianu, markeške provincije. Eugen IV. imenovao ga je 18. VII. 1446. biskupom u Svaču, oko 20 km južno od Bara. Nekoliko godina kasnije Turci su zuzeli Svač, a 23. X. 1465. Pavao II. premjestio je Antuna za biskupa u Caorle, sufragansku biskupiju patrajarhata u Gradu, ovlastivši ga da može i nadalje zadržati beneficije i suupravljanje biskupije u Svaču, koji je ostao bez biskupa do oko 1500. Pristojbu za preuzimanje biskupije u Caorle uplatio je 20. IV. 1465., što bi moglo značiti da je bio u Rimu, možda pobjegavši prije pada Svača pod Turke (1449.). Zakletvu mu primaju, po papinoj odrebi, feretranski i kotorski biskup. Gams pogrešno stavlja Antunov prijelaz iz Svača u Caorle 1476., a na drugom mjestu 1469. godine. Umro je prije 9. III. 1470., jer ga je tada naslijdio biskup Jakov.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 666 br. 1306 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 243 i 117. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 422 i 781. M. Žugaj

ANTUN IZ KOTORA, OFMConv., opat, poslanik kralja Matije Korvina, † 1473. — Matija Korvin poslao ga je s Ivanom → Hunskim da pregovaraju sa sultanom o sklapanju mira i čak saveza s Turcima. Papa Siksto IV. je doznao za kraljevu namjeru te mu zabrinut piše dugo očinsko, ali i odrješito, pismo da ne nasjeda turskim obećanjima, i ne nanosi sramote svojoj slavi među kršćanima koju je stekao u dotadašnjoj borbi protiv Turaka, a samo za to da od Turaka dobije Bosnu i Srbiju ili bar jednu od tih. — U vrijeme kad papa piše to pismo Antun je već opat benediktinskog samostana "Uni" nedaleko od Budima. U prijepisu papina pisma, koje je upravljeno ferarskom biskupu, papa naziva Antuna i Ivana podmuklim ljudima. Papa je saznao da su spomenuta dvojica 16. travnja prešli Dunav kod Beograda. — Izgleda da bi Antun iz Kotora mogao biti istovjetan s → Antunom iz Dubrovnika.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series,* III, 217 ss br. 538. M. Žugaj

ANTUN IZ NAPULJA, (Antonius de Neapoli), O. Min., papinski poslanik i propovjednik (sredina XV. st.). — Papa Eugen IV. imenovao je 25. V. 1443. Antuna svojim poslanikom u sicilijanskom kraljevstvu da bi ondje prikupljao materijalna sredstva za mornaricu koja će vojevati za oslobođenje kršćanskih naroda od turskog jarma. Ubrzo ga, međutim, nalazimo u Dubrovniku. Papa mu 13. XII. 1443. podjeljuje ovlasti osloboditi od ženidbene zapreke 3. i 4. koljena i proglasiti valjanim već sklopljene brakove s tom zaprekom; u korist kršćanske vojske protiv Turaka utjerati ranije uskraćene desetine nadibskupiji; uz doličnu pokoru odriješiti one koji nisu ispunili oporuke u korist crkvenih ustanova; takve odriješiti od crkvenih kazna u koje su možda upali itd. U vršenju službe Antun je bio oklevetan; čini se, upravo od subraće franjevaca. To se može zaključiti prema druga dva papinska pisma: u prvom papa zahvaljuje upravi grada i dubrovačkim građanima za lijep prijem papinskih izaslanika, u drugim nalaže gvardijanu samostana Umble (Dubrovačka Rijeka, Rožata) da pritužbe pomno istraži te prekori eventualne krivce naloživši im primjerenu pokoru a dubrovačkom gvardijanu i okolnoj braći neka naredi da se imaju pokoravati Antunu u svemu što se tiče povjerene mu službe. — Papa Nikola V. imenuje 9. I. 1448. Antuna svojim izaslanikom na području Albanije, Bosne, Hrvatske, Dalmacije i Raše, za neke poslove koje u pojedinostima ne označuje Za vrijeme dok mu

traje povjereno poslanstvo papa mu podjeljuje ovlast odriješivati od zločina ubojstva a tu ovlast može i drugima delegirati. Isti papa 20. VI. 1449.proširuje djelokrug Antunova djelovanja još i na Srbiju, sjeverno od Raške do Dunava, i na Mađarsku, te preporuča Antunu i njegove suradnike višem i nižem kleru svih nabrojenih zemalja da mu iziđu ususret te naglašava uzvišenu svrhu Antunova propovijedanja: mir i jedinstvo kršćana. Ukoliko Antun 1443. i nije poznavao slavenskog jezika, morao je kroz proteklih šest godina dobro naučiti, jer nije propovijedao samo u većim gradovima nego i po zaseocima. Papa naime ističe ne samo krepostan Antunov život i učenost nego i propovjedničku sposobnost da narod u spomenutim krajevima privede ispravnom vjerovanju.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 200, 2 a. 1339. n. 16. — *Bularium Franciscanum, Nova series, I* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, br. 747; 749; 759; 809; 1297. M. Žugaj

ANTUN IZ PULE (Antonius de Pola), O. Min., puljski biskup † 19. X. 1328. Potječe iz Pule ili okolice i bio je član puljskog samostana. Kao provincijal sklavonske provincije spominje se 25. VII. 1312., pa 1. VI. 1315. i konačno 1319., kada predaje trogirskoj općini ranije dobivenu palaču i toranj sv. Ivana, kao odviše luksuznu za franejvce (Smičiklas). Nije potkrijepljena Orebova tvrdnja da je bio provincijal 1306. do 1319. Bio je pristaša Mlečana koji su akvilejskom patrijarhatu preoteli veći dio Istre i usprkos papinskih protesta držali je okupiranom. Dva rodoljuba franjevca, Vital i Menelaj iz Kopra, sa znanjem i odobrenjem patrijarha, organizirali su s prijateljima i rođacima pobunu protiv Mlečana za oslobođenje Istre i Kopra. Antun je Mlečanima izdao pripreme i organizatore; čak je na mig Mlečana trebao obojicu rodoljuba zatvoriti. Menelaj je ipak uspio pobjeći pod zaštitu papinskog legata kardinala Arnalda koji je preko tršćanskog biskupa Rudolfa Pedrazzanija zatražio da i Vital bude pušten na slobodu. Antun je iskoristio nepotpuni kardinalov dopis u kom nije stajalo ovlaštenje da tršćanski biskup smije suditi u sporu između provincijai članova provincije a to je zahtijevala povlastica koju su Franjevačkom redu dali pape Inocent IV. i Bonifacije VIII. Stoga papa Klement V., 1. VIII. 1312., ovlašćuje bolonjskog biskupa Humberta da spomenutoj dvojici osigura odlazak u Bolognu ili Padovu i studij na trošak provincije. Tako je Antun izgubio parnicu ali je vrijeme radilo njemu u prilog. Mlečani su se utvrdili u Istri a papa Ivan XXII. je usprkos sukobu s Franjevačkim redom u vrijeme generala Mihovila iz Cesene Antuna postavio oko 1320. za puljskog biskupa. God 1325. je Antun kao puljski biskup podijelio posebne oproste pokorničkoj bratovštini flagelanata u Piranu. Kao biskup pripremao je građu za obnovu puljske katedrale. Umro je 19. X. 1328., kao što svjedoči nadgrobna ploča u puljskoj crkvi B.Dj.M. Milosrdne. Gornji podaci, preuzeti od Babudrija, mjenjaju pisanje istarskih povjesničara Kandlera, Cleve, De Franceschija i Oreba i omogućavaju ispravne spoznaje o Antunovu biskupskom djelovanju.

LIT.: *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, VIII.* [ur. T. Smičiklas], Zagreb 1910, 314 br. 260; 398 br. 324; 547 br. 448. — *Bularium Franciscanum, V* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 90 br. 205. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802. *HC* 404. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 87. — F. BABUDRI, *Elenchus Episcoporum Polensium critice emendatus,* Parenti 1909., 44. M. Žugaj

ANTUN IZ PULE, biskup OMin. († Pula, 19 X 1328). Bio je član samostana u Puli. Kad su dva rodoljubna franjevca Vital i Menelaj iz Kopra s rodbinom i suradnicima, uz odobrenje akvilejskog patrijarha, pripremali oslobođenje Kopra i Istre od Mlečana Antun je, vjerojatno kao provincijal, cijelu stvar je dojavio Mlečanima. Čak je na mig Mlečana dao obojicu franjevaca zatvoriti. Papa Klement V. se najprije zauzeo za oslobađenje dvojice

franjevaca preko tršćanskog biskupa Rudolfa Pedrazzani. Kako u dekretu, koji je izdao papin legat za sjevernu Italiju, kard. Arnaldo nije bilo izričito spomenuto da Pedrazzani smije postupati mimo povlastica koje je Red dobio od Inocenta IV. i Bonifacija VIII. i da može saslušavati ministre i braću i donositi odluke, Pedrazzani nije uspio u svom pothvatu. Stoga papa 1. VIII. 1312. daje punu ovlast bolonjskom biskupu Ubertu, da pred provincijalom Antunom zaštiti dvojicu franjevaca i osigura im odlazak u Bolonju ili Padovu i studij na trošak provincije. — Uskoro su se prilike promijenile. Mlečani su se učvrstili u Istri. Na papinsku stolicu došao je Ivan XXII. Vladala je mučna situacija između Crkve i Reda (slučaj Michaela iz Cesene). Vjerojatno na preporuku Venecije Antun je postavljen za puljskog biskupa. Nije poznato kada, ali 25. X. 1325. kao puljski biskup podijelio je posebne oproste pokorničkoj bratovštini bičevalaca u Piranu. Pokopan je u puljskoj katedrali. Prema reljefu nadgrobne ploče čini se da je počašćen osobnim naslovom nadbiskupa, jer ima palij.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I.* 404. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802. — *Bullarium Franciscanum, V,* 90 br. 205. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 87. M. Oreb

ANTUN IZ REATE (Reatinus, de Viate), dubrovački nadbiskup (Reata u Umbriji, ? - Rim, 1440). Bio je značajan teolog. Bavio se i prevođenjem sv. Pisma. Znao je uvijek dati prikladan savjet i vješto je vodio crkvene poslove. Papa Aleksandar V. imenovao ga je 1409. dubrovačkim nadbiskupom.— Ustanovio je u nadbiskupiji Bratovštinu Presvetog Sakramenta za čitavu dijacezeju (oko. 1409. g). Sudjelovao je na Baselskom saboru na kojem se zauzeo za slobodu trgovine između Turaka i Dubrovačke Republike, a tvrdi se i da je poslan u Češku da skloni Jana Husa da dođe na Koncil. Oci Koncila su ga izabrali da, uz još nekoliko biskupa, smiruje bune protiv papinske vlasti. Zauzeto je radio na pomirenju obitelji Malatesta i Fortebraccio i drugih papinih saveznika (1416). Tvrdi se, da je obavljao i druga poslanja: caru Sigismundu, Venecijanskoj Republici, milanskom vojvodi Filipu Mariji, francuskom kralju (Rode). U Dubrovniku je premjestio Klarise iz predgrađa u grad, da ih zaštiti (oko. 1413.) Ustanovio je blagdan Bezgr. Zače. B.D.M. kao obavezan za područje nadbiskupije (o tome je izdao dekret i Senat Republike) i potaknuo izgradnju doma za nahočad i ustanovio mu stalne prihode (1413.). U Gružu su njegovim zauzimanjem dobili samostan dominikanci. Kada Senat Republike odlučuje dovesti bosanske franjevce u Konavle (1417.), A. se zauzima oko gradnje samostana u Pridvorju koja je dovršena 1429. g. Osim gore spomenute. Bratovštine, ustanovio je još društva: Sv. Stjepana Malphi (1423.), Sv. Marka (zlatarsko društvo) (1424.) i Sv. Hilara u Mlinima (1434.). Tvrdi se, da je zbog važnih poslova otputovao u Rim pred smrt.

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 22-23. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 401, 566-567. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina II,* Zagrabiae 1977, 424; III Zagreb 1980, 3, 72, 131. I. Djamić

ANTUN IZ RIETIJA (Antonius de Reate), OMConv., dubrovački nadbiskup † 1440. Bio je magister teologije što upućuje na profesorsku službu. Sudjelovao je kao 24. prokurator Reda u upravi Reda s ondašnjim generalom Antonijem Viniti de Pereto, prešao je pod crkvenu vlast pizanskih papa, u dobroj vjeri, poput tolikih suvremenika. S istim generalom sudjeluje na 13. sjednici crkvenog sabora u Pisi (1409.) koja je održana u crkvi sv. Franje. Novoizabrani pizanski papa Aleksander V.postavio ga je 29. VII. 1409. za dubrovačkog nadbiskupa, jedva mjesec dana nakon svog izbora. Dne 15. X. 1409. Antun se osobno obvezuje u papinskoj kancelariji da će podmiriti uobičajeu taksu za sebe i četvoricu svojh predšasnika koji to nisu učinili. Izgleda

da je naplatio svih 1.000 florena, jer se od nasljednika nisu više potraživali. Kao nadbiskup Antun sudjeluje na saboru u Konstanzu (1414.-1418.), a u papino ime obavlja više diplomatskih misija (Dubrovački šematizam). Za njegove biskupske službe "gutur Divi Blasii, sive linguale a Rascia delatum fuit" (1428). Antun je upravljao nadbiskupijom tri desetljeća. Možda se htio osobno zahvaliti papi Eugenu IV. na daljnjem upravljanju, jer je umro u Rimu (Gams).

LIT.: D. FARLATI-G. COLETI: *Illyricum sacrum, VI,* Venetiis 1800, 156-160. — *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 415 nt. 4; 746 br. 185 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 412; *I,* [Monasterii 1914²], 220 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Schematismus... dioecesis Ragusinae...* Ragusii 1916., 18. — A. D[račev]ac, Antun iz Riate, *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 197. M. Žugaj

ANTUN IZ SPLITA (Splitski), O.Min., misionar, biskup (?) (XIV. st.). Bio je vrlo cijenjen misionar u Vlaškoj (Rumunjska). Za razliku od madžarskog klera dobro je vladao rumunjskim jezikom te je mnoge priveo u krilo Katoličke crkve, kako ističe Grgur XI. 13. X. 1374. nadbiskupima Ostrogona i Kaloče, od kojih je zatražio da ga izvjeste o shodnosti uspostave biskupije u Vlaškoj (Valahija) i Antunovoj prikladnosti za tamošnjeg biskupa. Istog dana obratio se papa i kralju Ljudevitu preporučujući mu da poradi oko uspostave nove biskupije. Biskupija je, uskoro, zaista osnovana u Ardjišu i njezin je biskup 9. V. 1381. postao dominikanac Nikola Antunov. Uzevši, ipak, u obzir ozbiljno pripremanje za osnutak nove biskupije i ustaljeni običaj da kandidat o kome papa traži detaljnije informacije redovito i postaje biskup, možemo s velikom vjerojatnošću predmnijevati da je biskupija osnovana prije imenovanja dominikanca Nikole Antunova i da je misionar Antun doista bio prvi biskup Ardjiša (Argensis).

LIT.: *Bullarium Franciscanum, VI,* 539s br. 1351. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I.* Monasterii 1913² 104. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 128.

M. Oreb

ANTUN IZ TIVOLIJA (de Tibure), OFMConv., novigradski biskup † 1434. — U Red je stupio u Tivoliju kod Rima. Živio je u razdoblju Zapadnog raskola. Kad je u Bologni izabrani Ivan XXIII. u proljeće slijedeće 1411. godine prešao u Rim, naredio je Antunu da sazove kapitul radi izbora ministra rimske provincije. Antunovu dobronamjernu zabludu poštivao je i kasniji zakoniti papa Martin V., jer ga je 29. VII. 1418. postavio za biskupa na Cikladske otoke Tenos i Mykonos, a 26. IV. 1428. premjestio ga je u Novigrad u Istri. No, kako se Novigrad i talijanski gradić Asolo, u akvilejskom patrijarhatu, latinski zovu Civitas Nova, neki povjesničari (Gams, Eubel) stavljaju Antuna u Asolo, premda je obavijest o Antunovu imenovanju bila poslana zadarskom nadbiskupu kao metropolitu, a ne akvilejskom patrijarhatu. Novigradska biskupija bila je 20. V. 1434. sjedinjena s porečkom biskupijom, pa se može pretpostaviti da je nešto ranije umro i njezin biskup Antun. God. 1448. novigradska biskupija potpast će pod Aquileju, ali v eć 1465. ponovno se osamostaljuje. Doživjet će još razne preinake dok konačno, 30. VI. 1828., ne bude pripojena tršćanskoj biskupiji.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 438s br. 1231; 512 nt. 2; 698 br. 1812; 747 br. 247 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 192; 74; 489. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 775. M. Žugaj

ANTUN MIHAELOV (Antonius Michaelis de Ragusio) OFMConv., opat (* Dubrovnik, prva pol. XV. st.). Redovničke zavjete je položio u franjevačkom samostanu u Kotoru. Na molbu hrvatsko-mađarskog kralja Matije Korvina papa Pavao II., 19. II. 1466., imenova Antuna opatom benediktinskog samostana Svetih apostola Petra i Pavla u Felduaru u pečujskoj

biskupiji. Papa dopušta Antunu da smije primiti opatski blagoslov od bilo kojeg biskupa a bulu tog imenovanja šalje pečujskom biskupu Ivanu. Papa Pio II. dopušta mu 28. IX. 1458. da smije primiti doživotno neku župu i zamijeniti je drugom. Po svoj prilici je Antun iz Dubrovnika ista osoba s → Antunom iz Kotora koji je 1473. opat "samosta na Uni nedaleko Budima". Možda je u međuvremenu prešao u taj drugi samostan ili je možda upravljao objema spomenutim opatijama.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 250 br. 501; 669 br. 1320.
M. Žugaj

ANTUN O. Min. († poslije 1306), biskup. - Bio je vjerojatno član ugarske provincije, koja je u to vrijeme uključivala i sjevernu Hrvatsku. Prema Gamsu i Eubelu bio je biskup u Csanadskoj biskupija (1290-1306) koja je obuhvaćala i cijeli Banat. Bio je također i vicekancelar ugarskohrvatskog kralja Andrije III. (1290-1301.). Zajedno s vesprimskim biskupom okrunio je za mađarskog kralja bavarskog vojvodu Otona, što papa nije odobrio te ga je prisilio da se odreče biskupije. God. 1300. i 1306. bio je u Padovi i podijelio neke oproste (Eubel). Sartori je uz god. l301. pročitao: "Fr. Antolinus ord. fratrum Minorum ep. Sandiensis", a uz 1306.: "Anatolinus (sic) episc. Stenadiensis". Wadding pak, slijedeći Tosignanija, bilježi: "Ansolinus Episcopus Sanadriensis sub Archiepiscopo Spalatensi in Dalmatia".
LIT.: RODULPHIUS TOSSINIANENSIS: *Historiarum Seraphicae Religionis libri tres...* Venetiis 1586., 270 — P. B. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [2Graz 1957], 370 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, Vol. I, 179 —*Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 248 bilj. 4; 613 br.113 — L. WADDING: *Annales Minorum, Vol. IV,* 3Quaracchi 1933, 312 br.9- — *Archivio Sartori...* (a cura di G. Luisetto), Vol. I, Padova 1983, 1131. M. Žugaj

ANTUN PAŠKOV (Antonius Paschalis), OFMConv., risanski (ili Rose?) biskup † oko 1550/51. — Prema Farlatiju Antun je rodom iz Kotora i bio bi risanski biskup, 7. X. 1520.-1540., kad bi bio premješten u Motulu, sufragansku biskupiju Taranta u južnoj Italiji. Eubel, pak, Antuna pogrešno uvrštava 20. X. 1520 u naslovnu biskupiju Rosus u maloazijskoj Ciliciji, jer Wading izričito piše da je on sufragan dubrovačkog nadbiskupa. — Prema Šematizmu Kotorske biskupije bio je posljednji stvarni upravitelj risanske biskupije, ali nije isključeno da je poput svog nasljednika → Andrija Tixerius bio pomoćni biskup u Saint Fouru, u Francuskoj. da bi ondje pribavio materijalnu pomoć za sebe i biskupiju koja je već dijelom bila pod turskom vlašću (Eubel). Budući da je Andrija 4. III. 1551. imenovan za njegova nasljednika, Antun vjerojatno preminuo krajem 1550. i nije vjerojatno da je bio premješten u Motulu.
LIT.: D. FARLATI: *Illyricum Sacrum,* VI, 420. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415. — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 287. — A. CHIAPPINI - L. OLIGER - J. POU Y MARTI: *Annales Minorum, XVI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 126 br. 35. M. Žugaj

ANTUN VENTURIN iz Rima (Antonius Venturae de Roma) OFMConv., krajinski biskup 1425 († oko 1458). Antuna je biskupom imenovao papa Martin V. 10. X. 1425. Wadding je očito zamjenio imena mjesta kad uz god. 1425. piše: "Frater Antonius Venturae de Sancto Blasio Romanus ad Croacensem, olim sub Archiepiscopatu Dyrachino (Drač), VI. Idus Octobris". Gams prema Farlatiju uvrstio je Antuna među krojanske biskupe koji su doista bili drački sufragani. Da Antun nije bio krojanski biskup (crojensis) dovoljan je dokaz što papa šalje obavijest o Antunovu imenovanju splitskom a ne dračkom nadbiskupu. Nije mogao biti ni "hrvatski" biskup (cro/y/acensis), jer su u tom razdoblju

"hrvatski" biskupi bili → Franjo i → Matej Zrinski. Antun je bio krajinski biskup (crajnensis) kao i njegov u buli spomenut predšasnik → Gualterius. No kako se Eubel poveo za Gamsom i krajinsku hijerahiju počinje tek sredinom XV. stoljeća, umjesto sredinom XIV. stoljeća s → Valentinom Ivanom preko → Simona, a Franju i Mateja Zrinskog, kao i Gams, uvrstio je u biskupiju "c(o)ronesis" u Grčkoj, s Gualteriusom i Antunom popunio je prazninu u "hrvatskoj" biskupiji (cro/y/acensis). Papa strogo nalaže Antunu da u roku od tri mjeseca mora poći u svoju biskupiju i ondje rezidirati te osobno upravljati biskupijom. To je bilo potrebno, jer je Gualterius kratko vrijeme boravio u biskupiji a 25 godina izbivao i umro u Rimu.

LIT.: L. WADDING: *Anales Minorum,* anno 1425 br. 8 [t. X, Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1932, 105]. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I.* Monasterii 1913^2 .216. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 404. — *Bullarium Franciscanum, VII,* 639 br. 1639. — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352-1578, *Croatica Cristiana Periodica* 1985.

M. Oreb

ANTUN ZAGREBAČKI (Antonius Zagrabiensis), O. Min., biskup, zagrebački generalni vikar († poslije 4. III. 1347). Ne našavši nikakva podatka u Vatikanskom arhivu Eubel se nije usudio uvrstiti Antuna u redoslijed zagrebačkih biskupa ordinarija, ali ga naziva episcopus Zagrabiensis i upozorava na pismo Klementa VI., koji je 4. III. 1347., naredio biskupma Čanada i Pečuha da istraže što je s optužbom mađarskog franjevačkog provincijala Martina (1344-1351) koji je generalu Reda Fortaneriju de Vassal (1343-1348) optužio Antuna da je vesprimskom biskupu i kanonicima prodavao krivotvorene bule pape Inocenta. Antun je naime osobno iznio papi da ga je provincijal Martin "iz zavisti" lažno optužio, te je i sam želio da se spor dovede na čistac. Iz papina postupka koji istragu povjerava dvojici biskupa a sebi pridržava konačnu presudu i određivanje eventualne kazne te poziva u Avignon budu li ga istražitelji našli krivim, može se zaključiti da Antun nije običan redovnik. Kako je ondašnji zagrebački biskup Jakov izbivao van biskupije, a 1343. ga je zamjenjivao Ivan arhiđakon gorički (de Querche) kao generalni vikar. Kako se u izvorima Ivan ne spominje između 23. VII. 1343. i 9. VII. 1349. može se opravdano pretpostaviti da je generalni vikar u to vrijeme mogao biti upravo Antun. Istragu, naime, vode dva biskupa, koji moraju papi pismeno dostaviti ishod i u slučaju pronađene krivnje uputiti ga papi u Avignon, što nije bio postupak za obične redovnike. Skoro 14 mjesečna "sedis vacantia" u biskupiji daje naslutiti da je A. mogao biti u vidu kao nasljednik biskupa Jakova.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 193 br. 405, str. 664. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 537. — *Šematizam zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb 1966, 29.

M. Žugaj

ANTUN, blaženi, iz Aleksandrije, odnosno iz Drača (de Alexandria, de Durachio) O. Min., misionar i drački nadbiskup † 1363., rođen je u Aleksandriji (Alexandria Paleae, Paglia) u đenoveškoj pokrajini (Oksfordski kodeks, napisan u Trogiru, 1384/5, Golubović). Događaji iz njegova života ne smiju se pripisati dračkom nadbiskupu → Antunu de Baustr(i)o, kako su to učinili Farlati i Gams. Zajedno s → bl. Adamom kasnijim kotorskim biskupom mnogo godina propovijedao je Saracenim a i kršćanima u "prekomorskim" krajevima Istoka. Kao vikar na Sionu odlazi s Adamom u Avignon i obraća se papi Klementu VI. da mu omogući nabavu hrane i ostalih potrepština za hodočasnike kao i građevnog materijala za popravak svetih mjesta koja propadaju te neće biti u stanju unaprijed prihvatiti hodočasnike. Papa 23. III. 1346. odobrava nabavu uz uvjet da trgovci polože zakletvu pred biskpom gdje se roba ukrcava i iskrcava da ne voze oružja ili što bi inače bilo zabranjeno. Dne 8. VII. 1346. papa mu podjeljuje svoj blagoslov s potpunim

oprostom na času smrti, a tri tjedna kasnije, 31. VII. 1346., imenovao ga papa naslovnim biskupom Hierapolisa u Frigiji (Mala Azija). God 1348. ponovno je Antun u Avignonu; izvješćuje papu o stanju u Egiptu i o mogućnostima da se oslobode sveta mjesta. Papinskim pismom "universis christifidelibus" Antun dobiva zadatak propovijedati i pozivati kršćanske vladare i ratnike na oslobođenje Sv. Zemlje od muslimana, to i čini po Francuskoj, Španjolskoj i Engleskoj a možda i drugdje. Kad se je vratio u Avignon, papa ga 25. V. 1349. postavlja za dračkog nadbiskupa. Palij mu uručuju dva kardinala, Gerhard i Bernard, a 23. lipnja potiče papa Antuna da što prije pođe u Drač jer je ondje trebalo srediti mnoge poslove posebno u pogledu crkvene imovine (Marianus a florentia). Da spriječi samovolju protivnika papa je novoimenovanog kotorskog biskupa Adama imenovao, uz još dvojicu biskupa, da zaštite Antuna i crkvenu imovinu. Dne 1. IX. 1351. isti je papa imenovao Antuna zajedno s barskm nadbiskupom Ilijom i trogirskim biskupom Bartolom da prekore i privedu pravovjerju neke zalutale u kraljevstvima Raške, Albanije i Hrvatske. To daje naslutiti da papin izbor Antuna za dračkog nadbiskupa nije bio slučajan i da je Antun prije misionarskog djelovanja na Bliskom Istoku bio već u našim krajevima i djelovao kao član tada još zvane s(k)lavonske provincije i naučio hrvatski jezik. Poslije smrti Antun je ostavio uspomenu svetačkog života, a nju je produživala predaja da jeprorekao dan i sat svoje smrti i da se drugog dana ujutro nakon njegove smrti pojavila neka, nikad ni prije ni kasnije viđena, osoba te ispripovijedala prisutnima cijeli Antunov život od rođenja do preminuća. (Oksfordski kodeks, Oddi). Franjevački martirologij slavi mu blaženički spomen na 15. ožujka.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902,br. 353, 379, 450, 597 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 275; 232. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407. — G. ODDI, Franceschina (vol. I, 285).— G. GOLUBOVICH: *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano.* Quarachi presso Firenze 1923., t. IV, 397-406.

M. Žugaj

ANTUN, O. Min. (?), beogradski biskup † 1427. U nizu beogradskih biskupa spominje se od 1423.-1427. i Antun (Gams), a neka vrela upućuju da je bio franjevac (Eubel), što je uvjerljivo, jer su i njegova dva predšasnika, → Gregur de Nexe i → Matej de Riapa, a po svoj prilici i nasljednik Nikola, a zasigurno Nikolin nasljdnik → Blaž Ivanov 1432. bili franjevci.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 355. M. Žugaj

ANTUN, OFMConv., benediktinski prior 1472. Papa Siksto IV. postavio je 28. XI. 1472. franjevca Antuna za priora benediktinskog samostana sv. Andrije u Dubrovniku. Vijest o njemu donosi Alva iz dokumenata u Vatikanskom arhivu, ali bula nije sačuvana.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* 154 br. 370. M. Žugaj

ANUŠIĆ, Andrija, dušobrižnik i karitativni djelatnik (?–1782. - Rakitno, 4. VIII. 1815.). — Šturi podaci o njemu nalaze se samo u smrtopisu (nekrologiju), odakle se doznaje da je za vrijeme kuge, koja je god. 1815. harala po Hercegovini, išao iz Seonice posluživati bolesnike. Tu je umro u 33. godini života i 16. redovništva. Kuga je počela harati Hercegovinom početkom lipnja 1814. a prestala u ožujku 1816. Da bi se shvatio razmjer pošasti mogu poslužiti podaci iz župe Brotnjo. Ondje je od 4.827 osoba koliko ih je župa imala prema popisu iz 1813. od 3. lipnja 1814. do 5. ožujka 1816. preminulo 2.292 osobe. Prosječno su svakog dana bila 3-4 sprovoda.

LIT.: A. NIKIĆ: Karitativna djelatnost franjevaca u Hercegovini u 19. stoljeću, *Kačić,* 14 (1982) 33-34. *A. Nikić*

APOLLONIUS, Silvestar iz Pirana, OFMConv., provincijal (Piran, † 1722). U red franjevaca

konventualaca primljen je oko 1678., ređen za svećenika oko 1683. i promaknut "ad magisterium" oko 1689. Bio je gvardijan u samostanu sv. Franje u Piranu, uz prekide, skoro 20 godina. Nekoliko puta je bio tajnik Provincije. Poslije smrti provincijala Antuna Bonacorsi (1706-1710) imenovan je dana 25. I. 1710. generalnim povjerenikom i opunomoćenikom za Provinciju Dalmaciju. Na provincijskom kapitulu održanom 18. V. 1710. u Piranu izabran je za provincijala, a general reda potvrdio je izbor i imenovao ga svojim povjerenikom i opunomoćenikom do slijedećeg kapitula 1714. godine. Tri puta je obavio kanonsku vizitaciju provincije, a 1712. u Puli održao kapitularni zbor. Za njegove uprave u red je primljeno 55 mladića, redovničke zavjete je položilo 42 novaka, umrlo 18 redovnika.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1679.-1706. i 1706.-1722. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

APOSTOLICUS, Andrija (de Mule, iz Mula Apostolski), OFMConv., nadbiskup 1448 - oko 1458 (†1462?). U buli Nikole V., kojom je 19. IV. 1448. imenovan za barskog nadbiskupa, naziva se "Andreas Apostolicus", pa je vjerojatno da mu je Apostolicus prezime; naprotiv teško je vjerovati da se radi o dva imena iste osobe. Gams i Eubel ispuštaju "Apostolicus" i dodaju imenu "de Mule". Radi se valjda o gradiću Muo u Boki Kotorskoj. Po svoj prilici bio je član kotorskog samostana. Predavao je teologiju u zadarskom samostanu. Navodno je 1450. bio Skenderbegov poslanik u Rimu za traženje pomoći u obrani od Turaka. Pio II. dao mu je 26. IX. 1458. ovlast da u Novom Brdu i dijelovima Srbije pod Turcima može odrješivati pridržane grijehe i cenzure, a ako je zapriječen, i subdelegirati kojeg svećenika u svemu osim dijeljenja sakramenta potvrde i svetog reda. Prema nekima umro je 1462. ali je već oko 1458 naslijedio ga je → Lovro što bi moglo značiti da se u to vrijeme odrekao upravljanja nadbiskupijom.
LIT.: *Bullarium Franciscanum,* Nova series I, 607 br. 1195; II, 250 br. 497. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* 2. Monasterii 1913, 89. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 394. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 98. M. Oreb

ARALICA → MAROEVIĆ

ARBIĆ, fra Bariša, dušobrižnik i predstojnik studija (Bartol), rodom iz Neretve. Bio je prvi župnik u Gabeli nakon protjerivanja Turaka 1694. i pokrstio tridesetak muslimana što je potvrdio i generalni providur Dolfin 1796. Na kapitulu u Našicama 1708. imenovan je za predstojnika studija Provincije Bosne srebrene za Dalmaciju. God 1710. bio je župnik Podace.

LIT.: P.Baćić: Nekrolog, 8.— S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 236. —J. JELENIĆ: *Kultura* I, 214. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968, 213. *V. Kapitanović*

ARBIĆ, fra Grgo, (Arbich, Gregorius), filozofski pisac (Čitluk, prva polovina XVII st. - Čitluk, krajem XVII st.). Kao franjevac boravio je u Rimu i ondje je možda bio profesor filozofije. Isticao se pjevanjem pa ga je general reda htio učiniti koralistom, međutim iz Rima je otišao u Dubrovnik, gdje je boravio 10 godina. Bio jelektor u Zaostrogu (Harapin), a nakon toga je službovao u Čitluku. - God. 1686. napisao je I. M. J. *Incipiunt summulae Petri Hyspani* ad *mentem Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti omnium theologorum principis*. Djelo je napisano u duhu skolastike, a možda i "nije Arbićevo izvorno djelo, jer spominje da ga je napisao kao učenik filozofije" (Božitković). Božitković, Harapin i Grmek mu pripisuju i rukopise *Incipiunt commentaria in octo libros physicorum Aristotelis iuxta mentem Doctoris Subtilissimi omnium theologorum Principis,* te *Tractatus de coelo et de mundo*. Svi se rukopisi čuvaju u franjevačkom samostanu u Zaostrogu.
Lit.: L. Vladmirović: *Chronicon archivale... Sanctae Mariae Zaostrogiensis...* Venetiis

1770, 28. — J. Božitković: Ljetopisne bilješke. *Bogoslovska smotra,* 14 (1926) 3, str. 340. — T. Harapin: Razvitak filozofije kod Hrvata. *Croatia sacra,* 11-12 (1943) 20/21, str. 162. — M. D. Grmek: Rukovet starih medicinskih, matematičko-fizičkih, astronomskih, kemijskih i prirodoslovnih rukopisa sačuvanih u Hrvatskoj i Sloveniji. *Rasprave i građa za povijest nauka,* 1963, 1, str. 287. — V. Bazala: *Pregled hrvatske znanstvene baštine*. Zagreb 1978, 158-159. *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 226. *J. A. Soldo*

ARKAĐEO, upravitelj kninske biskupije (krajem XIII. st. - sredinom XIV. st.). God. 1330. postao je kninski biskup, ali ga nisu potvrdile središnje crkvene vlasti, jer su one nakon smrti biskupa Leonarda Splićanina (1322) smatrale kninsku biskupiju ispražnjenom i 16. IX. 1334. postavile za kninskog biskupa Ivana de Cors ne spominjući Arkadnjela (Eubel). Najvjerojatnije 1333. A. sudjeluje zajedno sa senjskim biskupom Bernardom i skradinskim biskupom Andrijom (1326-1350) kao svjedok vjerodostojnosti prijepisa povelja kralja Zvonimira splitskoj nadbiskupiji (Farlati). Stoga je opravdana slutnja da je A. kao senjski biskup Bernardo, koga također nije priznavao papa, bio postavljen za biskupa po želji splitskog nadbiskupa Dominika Lucarisa (1328-1348).
LIT.: D. FARLATI: *Illyricum sacrum,* 4. Venetiis 1769., 289. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* I. Monasterii 1913^2 485.
F.E. Hoško

ARNAUT, fra Ivan → Milošević

ARŽIĆ, Joso (*Matija), eremita (Novigrad 24. II. 1856 - Školjić 25. XI. 1943). Kao mladić služio je u obitelji Oštrić u Novigradu. Novicijat je završio na Glavotoku 1888. Najveći dio života proveo je u Krku i na Školjiću kao kuhar, vrtlar i podrumar. Bio je čovjek molitve i zdrave euharistijske pobožnosti. Po svom stilu života bio je tipičan predstavnik trećoredca-eremite.
LIT.: I. RADIĆ: .Fra Joso Aržić. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 2 (1964) 4, 79-80. — K. SIŠUL: Još nešto o fra Josi Aržiću. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 2 (1964) 5-6, 112-114. — B. MAZIĆ. Aržić fra Joso. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976, 199. B. Sučić

ASCHPACHER, Severin, kipar (?, 1709-Klanjec, 24. III. 1773). Stupio je 1733. u Hrvatsko-kranjsku provinciju sv. Križa i pridružio se franjevačkim rezbarima. S njima je radio zajedno u više crkava u Sloveniji i Hrvatskoj, a sam je izradio kipove sv. Franje Asiškog i sv. Antuna Padovanskoga (visina 125 cm) na oltaru Marijinog uznesenja u franjevačkoj crkvi u Samoboru. On je autor i baroknog svetohraništa na istom oltaru (visok 113 cm, širok 90 cm) te dvaju krilatih anđela koji uz svetohranište drže trokrake svijećnjake. Škapularskoj bratovštini u toj crkvi je 1752. predao i kip Majke Božje.
LIT.: MELITA STELLE, Ljubljanska frančiškanska podobarska delavnica. *Zbornik za umetnostno zgodovino*. Ljubljana 1955, 161-195. F. E. Hoško

ASTI, Martin, bos. vikar (Asti, Italija, druga polovica 13. st. — Vjerojatno u Dalmaciji oko 1350.). — Za vikara Bosanske vikarije imenovao ga je general reda Vilim Farinier poslije nego je Peregrin Saksonac postavljen za bosanskog biskpa. Izgleda da je iznenada umro budući da nije završio ni prvi trienij vikarstva. Naslijedio ga je Franjo iz Firenze 1351.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., str. 7. — D. MANDIĆ: *Frajevačka Bosna*. Rim 1968., str. 62.
A. Kovačić

AUGUSTIN KAPUŠVARAC (17. st.) Bio je član provincije Bosne Srebrene. Pripadao mu je rukopis u znanosti nepoznatog djela irskog franjevca, teologa engleskog kralja Jakova II., Francisa Portera *Comentarii in octo libros physicorum Aristotelis ad mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti … 1 Mai incepti A(nno) D(omini) 1668,* 19 x 12,5 cm (Šibenik, Sv. Lovre, rkp.138).
Lit.: V. KAPITANOVIĆ, Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825), *Prilozi za istraživanje hrvatske*

filozofske baštine, 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 194 V. Kapitanović.

AURELIUS NOVARINUS, Cremonensis → NOVARINI, Aurelije iz Cremone.

BABIĆ, Alojzije, provincijal (Nemethujvar, Güssing 8. X. 1692. - Pečuh, 15. 3. 1751) je 1713. stupio u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je studirao u Varaždinu (1714-1716), a teologiju samo dvije godine u Zagrebu (1716-1718): čini se, da je prije dolaska među franjevce završio dvije godine teologije. Već 1718. je hrvatski proovjednik u Sigetu, a ubrzo je predstojnik samostana u Šiklošu (1720-1723). Više godina je bio gvardijan samostana u Pečuhu (1723-1725, 1717-1729, 1733-1736, 1737-1742, 1749-1751), a samo dvije godine u Čakovcu (1731-1733). U vodstvu Provincije sv. Ladislava sudjelovao je kao definitor (1730-1733), 1743-1746) i provincijal (1746-1749). Utjecao je da Provincija sv. Ladislava otvori svoju bogoslovnu školu i u Pečuhu; on je ondje bio gvardijan kad je 1727. škola započela svoj rad, a bio je gvardijan i 1740. kad je škola postala generalnim učilištem 2. razreda. Također je bio cijenjen propovjednik ne samo u Sigetu, nego i u Kanjiži (1729-1731), a napose se istakao kao hrvatski propovjednik u pečuškoj katedrali (1725-1727, 1736/37) pa je postigao naslov tzv. općeg propovjednika u Franjevačkom redu.

LIT: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Monumenta, sv. 1, 614. — F. E. HOŠKO: Pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. Ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. *Bogoslovska smotra,* 46 (1976), br. 4, 469). F. E. Hoško

BABIĆ, fra Josip, dušobrižnik i gvardijan (Dobra Voda/Pristeg O. 1739.— Visovac, 1. VI. 1816). Bio je gvardijan u Visovcu 1787-1789, župnik u Lišanima 1789-1792, 1795-1800. i ponovno gvardijan u Visovcu (1800-1803). U povjesnoj literaturutiri najčešće je spominjan u svezi sa zatočeništvom kanonika Josipa Lučića Pavlovića, kojeg su austrijske vlasti 1803. zatočile na Visovcu, a za kojeg je Babić pokušao intervenirati kod carskog opunomoćenika za Dalmaciju baruna Carnea Stefaneo. Najvjerojatnije je zbog toga 1803. udaljen s Visovca ali se vratio nakon francuske okupacije Dalmacije.

G. Alačević: »*La Dalmatie de 1797 à 1815. Episode des conquêtes Napoléoniennes par l'abbé* P. Pisani, Paris, Picard 1893«, Bullettino, 24 (1901) 113-114, 25 (1902) 36-37 [dva Babićeva pisma Carneu Stefaneu]. — G. MARKOVIĆ: *Una recensione senza precedenti ed un po' più di luce,* Zagreb 1904, 123. *V. Kapitanović*

BABIĆ, fra Toma, jezikoslovac i pisac (Velim, o. 1680 - Šibenik, 31. VII. 1750). Niže školovanje završio je na Visovcu. U novicijat je stupio 28. VI. 1701. Filozofiju i bogoslovlje studirao je u Budimu. Nakon završenih studija povratio se u domovinu. Bio je samostanski vikar (1708-1711) i gvardijan (1711-1713) na Visovcu. Zatim postaje gvardijan u Kninu (1713-1714) i nakon godinu dana službe ponovno gvardijan u Visovcu (1714). Godinu dana poslije premješten je za župnika u Krković u Kotarima (1715-1719). Na molbu Skradinjana da bi im se dao za župnika franjevac, obavljao je 1719-1723 župničku službu u Skradinu i bio vikar skradinskih biskupa Nikole Tomasea i Vinka Bragadina. Godine 1723 izabran je za definitora Provincije Bosne Srebrene. Zatim je bio župnik u Dubravicama (1723-1725), ponovno gvardijan u Kninu (1726-1727), župnik u Dubravicama i dekan (1728-1732). Od 1732. uglavnom boravi na Visovcu gdje je više puta bio gvardijan (1732-1733, 1735, 1739-1740) i vjerojatno učitelj samostanske mladeži. U vrijeme gladi organizirao je pomoć za siromašno stanovništvo okolnih sela založivši zbog toga i crkveno posuđe. Dva puta je putovao u Veneciju (1735. i 1744) zbog tiskanja knjiga. Na Visovcu je vodio radove oko podizanja jednog krila samostana na kojem je ugradio natpis P. T(oma) Babich a f[unadmentis] erexit. A. D. 1741. To se krilo i danas po njemu naziva "Babuša". A u samostanskoj crkvi je dao podići mramorni oltar sv. Franje. U javnosti je njegovo ime, ipak, najpoznatije po

gramatičkom i književnom radu.
DJELA: *Czvit razlika mirisa duhovnoga. Upisan i dan na svitlost po otcu F. Tomasu Babichiu.* [4]U Mleci, Po Modestu Fenzu, 1802 [Po Stipanu Orlandinu, 1726, 1736; iz pritiskopisa Antona Bassanesa 1759; Dubrovnik 1829, Zadar 1851 i 1880]. — *Prima gramaticae institutio pro tyronibus illyricis accomodata* a patre F. Thoma Babych [...] In hac secunda impressione clarior, et difusior. Venetiis, apud Josephum Corona, 1745.
LIT.: P. J. ŠAFARIK - J. JIRIČEK: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. LJUBIĆ: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 454. — S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 179, 226, 469. — V. DUKAT: Hrvatske preradbe Griegilijevih "Institutiones grammaticae". *Rad HAZU,* 1908, 172, str, 1-100. — F. FRANCEV: O "Stjepanuši" Stipana Jajčanina. *Nastavni vjesnik,* 32 (1923-24) str. 44 i 108. — K. BALIĆ: *Kroz Marijin perivoj.* Šibenik 1931, str. 46-47. — J. ŠETKA: Pjesme fra Tome Babića. *Nova revija,* 17 (1938) 6, str. 420-437. — N. KOLUMBIĆ: Postanak i razvoj hrvatske srednjovjekovne pasionske poezije i drame (rkp. disertacija) Zadar 1964, 91, 261, 264-271. — J. ŠETKA: O. fra Toma Babić, *Kačić*, 1 (1967) str. 95-203. — K. GEORGIJEVIĆ: *Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni.* Zagreb 1969. J. A. SOLDO: »Samostan Majke od milosti na Visovcu«, *Kačić,* 2 (1969), 206-208— K. KOSOR: Versi fra Tome Babića o Mariji, *Marija* 9 (1971) 398-400. — J. TURČINOVIĆ: *Misionar Podunavlja Bugarin Krsto Pejkić (1665-1731).* Zagreb 1973, 148-150. — K. KOSOR: Hrvatski jezik latinske gramatike fra Tome Babića, *Kačić*, 13 (1981) str. 5-55. — S. PAVIĆ: *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982,* Visoko 1983, 78. — "Babić, Toma", *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 302-303. V. KAPITANOVIĆ, »Babić, Toma«, *Marienlexikon*, 1988, St. Ottilien 1988, 326. — S. BAČIĆ: *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji,* Split 1991. – – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 32-34.

V. Kapitanović

BAČIĆ, Antun (Bachich, Bacsich), pisac, provincijal (Vrba kod Slavonskog Broda, oko 1690 - Našice, 12. XII. 1758). - U Provinciju Bosnu Srebrenu stupio je 1710. u Velikoj; studij filozofije i teologije završio je u Italiji. Ondje je predavao i filozofiju, a 1720. je u Petrovaradinu bio profesor teologije na učilištu moralnog bogoslovlja. Bio je samostanski starješina i župnik u Našicama (1725-1727, 1735"36, 1748/49, 1752-53), Šarengradu (1729/30) i Budimu (1730-1732), namjesnik provincijala u Prekosavlju (1729), definitor (1732-1735), kustod provincijalu F. Lastriću (1741-1745), namjesnik provincijala za čitavu Bosnu Srebrenu (1753) i posljednji provincijal Bosne Srebrene prije odjeljivanja samostana u Slavoniji i Podunavlju u zasebnu Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga (1754-1757). Kao samostanski starješina je uredio unutrašnjost crkve u Našicama i gradio samostan te započeo gradnju nove crkve i podigao suknaru u Budimu. Na poticaj F. Lastrića sabrao je biografske podatke o franjevcima Bosne Srebrene i sastavio *Necrologium Bosnae Argentinae* koji su dijelom objavili Đ. Bencetić (Serafinski perivoj, 1912) i J. Jelenić (1917). Djelo *Istina katoličanska* pripada hrvatskoj kontroverističkoj literaturi i predstavlja prvo takvo djelo u teološkoj literaturi na području Slavonije. Preveo je i spis Marije Agredske Coronel *Mistica ciudad de Dios,* što ga je poslije njegove smrti izdao I. Velikanović (1773). Tek predstoje istraživanja o utjecaju tog djela na oblikovanje marijanske pobožnosti kod hrvatskih katolika u Slavoniji i Podunavlju.
DJELA: *Istina katoscanska illiti skazagnie upravglienija spasonosnoga xitka karstianskoga*. Budim 1732. - *Xivot Majke Boxije, kraljice, i gospoje nasse prisvete Divice Marie.* U Pecsuu 1773.
LIT.: M. ŠREPEL: Jakošićev spis Scriptores Interamniae. *Građa za povijest književnosti hrvatske*, 1899, 2, str. 116-153. J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae.* Sarajevo 1917, 3-5. - J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija*

franjevaca Bosne Srebreničke, sv. 1. Zagreb 1925. - F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28. (1978), 1"2, 140-142. - F. E. HOŠKO: *Marijoljublje naših starih.* Rijeka 1992, 36-40. K. GEORGIJEVIĆ, *Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni,* Zagreb 1969, 216. - A. Sekulić: Bačić, Antun, *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 320-321. F.E.Hoško

BAČIĆ, Jerolim, filozofski i homiletski pisac (Vrba kod Slavonskog Broda, oko 1725 - Slavonski Brod, 28. XII. 1776). - Nakon što je postao član Provincije Bosne Srebrene, studirao je teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu (1747-1751). Po završetku studija je položio ispit za profesora filozofije, jer je već 1751. počeo predavati filozofiju, ali nije poznato na kojem učilištu; dvije godine predaje na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1753-1755). God. 1755/56. boravio je u Budimu u službi hrvatskog propovjednika i položio ispit za profesora teologije koju je predavao 1756/57. na bogoslovnoj školi u Petrovaradinu. Nakon diobe Provincije Bosne Srebrene pristupio je novoj Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga i bio definitor i tajnik u prvom upravnom vijeću provincijala Ivana Penića (1757-1760). Od 1771. je bio u Slavonskom Brodu direktor franjevačke gimnazije. Tiskao je i zbirku propovijedi i u rukopisu ostavio spis *Slavodičnost na sv. Ivana Evangelista* (Fermendžin); danas nema primjerka tih propovijedi, a njihov rukopis se nalazio u knjižnici franjevačkog samostana u Vukovaru. Spis *Slavodičnost* je izgubljen.

DJELA: *Polychronion Aristotelico-Scotisticum seu conclusiones ex universa Philosophia.* (s.l.) 1754. - *Propovidi za sve nedilje.* (s.1.) 1754.

LIT.: E. FERMENDŽIN: *Brevis catalogus scriptorum Provinciae S. Ioannis a Capistano. Temesvarini 1887,* 4. - J. FORKO: Crtice iz "slavonske" književnosti u XVIII. stoljeću. *Izvješće o kralj. velikoj realci u Osieku,* 1887, str. 33-37. - F. E. HOŠKO: Franjevačka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27)1977), 2, str. 82-83. - F. E. HOŠKO: *Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.* Zagreb 1992, 71. F. E. Hoško

BAČIĆ, Katarina Palma (Blato 20. svibnja 1887. - 29. prosinca 1922. Blato) Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. Bila je među prvim sestrama Družbe. Vježbala se u svim krepostima i svim žarom težila za savršenstvom. U teškim poslije ratnim uvjetima vršila je dužnost kuharice u Pučkoj kuhinji za 3000 osoba i pomagala u raznim kućnim poslovima. Živjela je svetim životom, prakticirajući svoje zavjete u svim životnim situacijama. Njezina poslušnost nije znala za nemoguće. Kad se razboljela od tuberkuloze i bila već spremna prijeći granicu života i smrti, Majka Utemeljiteljica joj je rekla da ne smije umrijeti dok ne dobije dozvolu od nje. Ostala je u tom stanju nekoliko dana dok nije dobila dozvolu za umrijeti od Majke Utemeljiteljice. Sestre su vjerovale da je to potvrda njezine evanđeoske poslušnosti koju je zavjetovala.
E. Barbarić

BAĆIĆ, Antun (Bachich, Bacsich), pisac (Vrba kod Slavonskog Broda, oko 1690 - Našice, 12. XII. 1758). Franjevac je postao 1710. Filozofsko-bogoslovni studij završio je u Italiji. Predavao je bogosloviju u Petrovaradinu (1720), bio samostanski poglavar u Našicama (1725-1727, 1735-1736, 1748-1749, 1752-1753), Šarengradu (1729-1730) i Budimu (1730-1732), namjesnik provincijala u Prekosavlju (1729), definitor (1732-1735), kustod (1741-1745), zamjenik provincijala za čitavu provinciju (1753) i provincijal Bosne Srebrene (1754-1757). Volio je knjigu i umjetnost. Na poticaj Filipa Lastrića sabirao je životopisne podatke o franjevcima Bosne Srebrene i pisao Necrologium Bosnae Argentinae. Na temelju zabilježaka iz raznih djela duhovnog sadržaja napisao je vlastito pod naslovom *Istina katolicsanska.* Preveo je prema talijanskom prijevodu djelo Marije Agredske Coronel *Mistica cuidad de Dios,* koje je objelodanio Ivan Velikanović 1773. Baćić se

istakao i građevinskom djelatnošću.
DJELA: *Istina katolicsanska illiti skazianie upravglienija spasonosnoga xitka karstianskoga...* U Budimu... 1732. *Xivot Majke Boxje, kraljice, i gospoje nasse prisvete Divice Marie... Ocsitovan i objavljen sluxbenici svojoj Mariji od Agride...* U Pecsuu... 1773.
LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917, 3-5. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I*. Zagreb 1925, 11-14. — K. GEORGIJEVIĆ, Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni, Zagreb 1969, 216. — F. E. Hoško, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18; stoljeća u Budimu. *nova et vetera*, 28 (1878), sv. 1/2, 140-142. — A. SEKULIĆ:*Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 320-321. A. Kovačić

BAĆIĆ, fra Petar, FSP, profesor, pisac i odgojitelj (Miljevci, 1 X. 1847. — Visovac, 20. VII. 1931), profesor i pisac. Gimnaziju je svršio u Sinju, novicijat na Visovcu, a teologiiu u Šibeniku i Makarskoj. Za svećenika je zaređen 1871. Od g. 1874. do g. 1907. živi u Sinju: kao prefekt i ekonom sjemeništa, gvardijan, upravitelj Trećeg reda, a najviše kao profesor na gimnaziji i duhovnik sjemeništa. — Bio je kustod i tajnik Provincije. Na vlastitu molbu (1925) premješten je na Visovac. — U dugogodišnjoj profesorskoj službi Baćić je znao svoje učenike oduševiti za učenje i u njihovim srcima užeći ljubav prema Crkvi, Franjevačkom redu i Domovini. Kao duhovnik i prefekt znao je steći povjerenje pitomaca te ih je odgajao više svojim uzornim životom nego svojom riječju. U Sinju je vodio Treći red preko 30 godina i u nj učlanio više stotina članova. Objavljivao je članke i rasprave povijesnog, poučnog i duhovnog sadržaja. Surađivao je u časopisima i listovima: *Katolička Dalmacija* (1875-9, 1889), *Narodni list* (1875, 1877, 1881, 1886, 1888-90, 1904) *Narod* (1887, *Narodni koledar,* Zadar (1882), *Nada* (1883), *Glasnik bosanskih i hercegovačkih franjevaca* (1887) odnosno *Glasnik jugoslavenskih franjevaca* (1888-1891), *Franjevački glasnik* (1895, 1897, 1900), *Obzor* (1889), *Hrvatska* (1892, 1894, 1901), *Starohrvatska prosvjeta* (1895). *Osvit* (1899-1900) *Prosvjeta* (1905), *Smotra dalmatinska* (1906), *Hrvatska riječ* (1908), *Pučke novine* (1911), *Dan* (1912), *Naše jedinstvo* (1915), *Gospa Sinjska* (1922-1923, 1927-1929), *Jadran* (1923), *Hrvatska duša* (1924/25), *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena* (1928) *Hrvatska prosvjeta* (1928), *Jadranska vila* (1929-1931), *Nova revija* (1932). Zbog njegova sveta života i mnogostruka rada za dobro Crkve i Reda i Provincije general Franjevačkog reda odlikovao ga je počasnim naslovom *Jubilatus de numero*.
DJELA: *Pouka o čestom svetom pričešćenju,* Split 1877.— *Pravilo kršćanskog života,* Zadar 1880, Split 1892. i Zagreb 1901. — *Rukovet serafinskog cvića*, Split 1884. — *Ogled franovačke Redodržave prisvetoga Odkupitelja u Dalmaciji za prostu godinu* 1887, Split, 1887. — *Spomen-knjiga Franjevačkoga gimnazija u Sinju*, Sarajevo 1905.
LIT.: K. Kosor: O. fra Petar Krstitelj Baćić, *Kačić*, 5/1973, 55-91 (s potpunom dotadašnjom bibliografijom). — K. Kosor: Fra Petar Baćić odgojitelj Gospinih štovatelja, *Gospa Sinjska* 2 (1975), br. 2(6), 5. — V. Kapitanović: Franjevački apostolat i moderne ideje sekularizacije, Kačić, 14 (1982), 53-55. — J. A. Soldo: "Baćić, Petar Krstitelj, *Hrvatski biografski leksikon I,* 330-331. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 153-157. – V. Kapitanović, *Kristu suobličen. Život i vrline fra Ante Antića (1893-1965),* Split-Zagreb 2004 (kazalo).
K. Kosor-V. Kapitanović

BADRIĆ, fra Stipan, izdavač (Drniš, oko 1687 - Verona, 20. IV. 1747). U Franjevački red ušao je 1715. u Visovcu. Poslije završenog školovanja za nastavnika na samostanskim školama, radio je kao vojni dušobrižnik u Veroni. - Za hrvatske vojnike u mletačkoj vojsci izradio je poučno-nabožno djelo *Pravi način za dovesti duše virni na život vični.* Sastavio ga je po uzoru na slična djela

talijanskih autora, možda se poslužio i *Naukom karstjanskim* (1743) Jeronima Bonačića. God. 1745. objavio je u Veneciji djelo *Ukazanje istine među Carkvom istočnom i zapadnom* (djelo je od 1802. do 1898. izdano nekoliko puta unutar *Cvita razlika mirisa duhovnoga* Tome Babića). To je zapravo drugo, jezično popravljeno i latiničko izdanje bosančicom tiskanog djela Krste Pejkića *Zarcalo istine med Carkve istočne i zapadne* (1716). Kako je B. izmijenio naslov Pejkićeva djela i prešutjevši njegovo ime istaknuo svoje, naši povjesničari književnosti pripisivali su mu autorstvo tod djela i nakon što je Zlatović upozorio na Pejkićevo autorstvo. Prema Turčinoviću, B. je Pejkićevo *Zarcalo* prenio u novi kulturni krug i svojim redaktorskim zahvatom uz neznatne sadržajne izmjene ograničio se na jezik i pismo.

DJELA: Pravi naçin za dovesti dusce virni na xivot vicgni. U Mleczi, po Stipanu Orlandinu 1746.

LIT.: Š. Ljubić: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia,* Viena 1856, 13. — I. Kukuljević Sakcinski: *Bibliografija hrvatska,* 1. Zagreb 1860, 17-18. — P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 454 [Krivo navodi prezime kao Radnić]. — S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 293 i 469. — J. Jelenić: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, 1.* Zagreb 1925, 14-15. — J. Božitković: Bio-bibliografski prilog o fr. Josipu (!) Badariću Drnišaninu. *Nova revija,* 17(1938) 5, str. 548-562. — J. Turčinović: *Misionar Podunavlja Krsto Pejkić (1665-1731).* Zagreb 1973, 145-150. — J. A. S[oldo]: "Badrić, Stjepan", *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 339-340. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 40-41. *J. A. Soldo*

BADROV, Bonifac, prof. filozofije (Livno, 11. XI. 1896 - Sarajevo, 13. VII. 1974). - Rodio se u građanskoj obitelji Nikole i Ane r. Bilić. Krsno mu je ime Jozo. Pučku školu završio je u Livnu, gimnaziju u Visokom, filozofsko-bogoslovni studij u Sarajevu i Kaloči u Mađarskoj. Za svećenika je zaređen 1919. Na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom predavao je njemački i francuski (1921-1924), a iza kako je 1924. doktorirao dizertacijom La notion de la vie d apres Bergson francuski i filozofiju. Predavao je također filozofiju na Franjevačkoj bogosloviji u Sarajevu (12934-1973). Bio je rektor spomenute bogoslovije (1941-1942), 1945-1948), gvardijan u Sarajevu, definitor Bosne Srebrene, redakcijski član i urednik Franjevačkog vijesnika (1928-1931). — Badrov je plodan pisac. Tiskao je samostalna djela i surađivao u *Jugoslavenskom listu* (1926), *Franjevačkom vijesniku* (1927-1929, 1933), *Kalendaru sv. Ante* (1927-1928, 1934-1935, 1940, 1942, 1945). *Glasniku sv. Ante* (1932-1936, 1938, 1940-1941, 1943), *Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom* (1932) i *Dobrom Pastiru* (1951-1973). Piše prikaze, članke, refleksije i studije filozofskog, literarnog, povijesnog i religioznog sadržaja. Upoznaje čitaoce s nosiocima modernih duhovnih strujanja. Stil mu se odlikuje jezgrovitošću, jasnoćom, profinjenošću i ljepotom.

DJELA: - *Fra Lovro Karaula*. Sarajevo 1925. - *La notion de la vie d apres Bergson*. Sarajevo 1926.

LIT.: .I. BUBALO: Čitajući opus o. Bonifaca Badrova - utisci. *Dobri Pastir,* 19-20 (1970), 1/4, str. 311-314. - A. MATKOVIĆ: Životni put o. Bonifaca Badrova, *Ibid*., str. 307-310. - V[RDOLJAK] B[ono]: Bibliografska bilješka publikacija Bonifaca Badrova. *Ibid*., str. 314-315. - S. M. DŽAJA: Oproštajni govor od dra Bonifaca Badrova. *Ibid*., 24 (1974) 1/4, str. 273-275. - A. S. KOVAČIĆ: Hrvatski biografski leksikon. Zagreb 1983, str. 340.

A. Kovačić

BADURINA, Odorik, kroničar (Lun, 31. VII. 1896 - Dubrovnik, 6. I. 1969). Pučku školu završio u Lunu na otoku Pagu. Nižu franjevačku gimnaziju pohađao na Badiji i na Košljunu, višu u Zadru. Stupio u franjevački red FZD 1914. Bogoslovni studij završio na

franjevačkoj bogosloviji u Dubrovniku. Za svećenika zaređen 1922. Vršio službu kapelana na Vrniku i na Kuni te upravitelja župe u Tkonu na Pašmanu. Voditelj trećeg reda u raznim mjestima. Bio je poglavar samostana u Kraju (Pašman) i u Kamporu (Rab), bibliotekar i arhivista u samostanima u kojima je boravio. — Surađivao je u *Euharsitijskom glasniku* (1929, 1931, 1933), *Glasniku sv. Franje* (1933-1940), u *Glasniku Srca Isusova* (1937, 1938). Manje je priloge objavljivao u *Hrvatskoj Straži* (1934-1935, 1937-1938, 1940), u *Krčom Kalendaru* (1954-1955), u *Vjesniku franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru* (1953, 1956, 1960). Napisao je *Kroniku samostana u Kraju, Kamporu, Košljunu i Dubrovniku* (nedovršenu). Najpoznatija mu je *Kronika samostana u Kamporu* na kojoj je radio dvadeset godina na temelju arhiva samostana u Kamporu te nadžupskog i sudskog arhiva grada Raba. Autor veli da je u tu svrhu pročitao "preko 315.000 pagina manuskripta" ("Osobni list" u arhivu Provincije). Kronika se sastoji od šest svezaka velikog formata, teških 24 kilograma i Indeksa cijele Kronike. U rukopisu je ostavio opsežan spis pod naslovom "*Okultizam*". To je, kako kaže sam autor, "konglomerat od 28 pitanja. Sve to nazivljem Okultizam. Sabiralo se ovu građu punih 30 godina. Pročitao je 3444 autora ad hoc. Svi papiri teže 18,25 kg" ("Osobni list" u arhivu Provincije).
LIT.: V. GUGIĆ: In memoriam o. Odorika Badurina. *Vjesnik Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri,* 11 (1969) 1-2, 21-23. — B. BARČIĆ: Badurina fra Odorik. *Franjo među Hrvatima* 1226-1976. Zagreb 1976, 200. — B. BARČIĆ:: *Povijest franjevačeke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri,* Zadar 1976, 69-70.

B. Barčić

BAGARIĆ, Ivo stariji, ustanik (Bukovica/Duvno, 28. I. 1842 - Seonice, 8. V. 1878). Vrlo mlad stupa u franjevačko sjemenište na Širokom Brijegu, a potom 25. kolovoza 1857. u franjevački red. Više škole studirao je u Italiji, vjerojatno u Rimu. Za svećenika je zaređen 30. travnja 1865. Nakon kapelanske službe u župama: Mostarski Gradac i Široki Brijeg odlazi za župnika u Seonicu. Zaslužan je za osnivanje župe u Bukovici (1. V. 1876), gdje je sagradio župni stan. — Teško stanje katoličkog stanovništva u župama gdje je djelovao navelo ga je da organizira ustanak u duvanjskom kraju kad je buknuo Hercegovački ustanak među katoličkim stanovništvom u Gabeli. Tako je i vlastiti život stavio u opasnost. Kad je bio prijavljen Server-paši, franjevački starješina fra Paškal Buconjić uz posredovanje biskupa fra Anđela Kraljevića uspio je da ga sud u Duvnu nije osudio. Netom je bio oslobođen bježi među ustanike koji su ga izabrali za vojvodu. — U povijesnim prikazima pogrešno se naziva Begović.
LIT.: T. MACAN, *Povijest hrvatskog naroda,* Zagreb 1971, 182. — A. NIKIĆ: Gospa u duvanjskom kraju… (Svetac i vojvoda), *Marija*, 16 (1978), 188. A. Nikić

BAJA, Ivan, bos. vikar (Waya u južnoj Ugarskoj, kraj 14. stoljeća -). - Za vikara Bosanske vikarije izabran je prvi put u ljeto 1438. nakon trogodišnjeg vikarstva Jakova Markijskog. Godine 1439. papa Eugen IV. preporučuje ga crkvenim i svjetovnim dostojanstvenicima ka generalova povjerenika i inkvizitora. Isti papa spominje ga 1440. u buli Cum od salutem fidelium kao bosanskog vikara. Godine 1441. generalni komisar Observanata fra Bernardin Sijenski potvrđuje ga po drugi put za vikara Bosanske vikarije. Bit će, dakle, da je fra Ivan bio bosanski vikar dva trogodišta (1438.-1441., 1441.-1444.).
LIT.: - J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935, str. 22-23. - D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968, str. 109-112. A. Kovačić

BAJA, Petar, provincijal (Waja u južnoj Ugarskoj, krajem 17. stoljeća -). Za provincijala je izabran kao lektor-jubilat. U vrijeme njegova provincijalstva (1748.-1751.) braća iz Bosne i ona preko Save nagodili su se o biranju služb enika provincije. Petar je bio, bilježi Benić, "čovjek po prirodi dobar, ali vrlo mlak u svojim postupcima i mrtav". Godine

1850. sudjelovao je u Rimu na generalnom kapitulu reda.
LIT.: - B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo, 1979., str. 65-66.
A. Kovačić

BAJČIĆ, Augustin (*Petar), učitelj novaka (Nenadić, o. Krk 29. IV. 1871 - Krk 15. II. 1942). Pučku školu pohađa u Milohniću, nižu gimnaziju na Glavotoku i u Zadru, a višu u Krku (1888-1890). Bogosloviju studira u Zadru (1890-1895). Tijekom gotovo četrdeset godina vršio je neprestano službu lektora, u Krku ili na Školjiću, iz raznih gimnazijskih ili teoloških predmeta. U prekidima je bio učitelj novaka 17 godina. Definitor je Provincije neprekidno od 1909-1936. U više navrata bio je poglavar u Krku i na Školjiću. U Preku je 1906. osnovao treći franjevački svjetovni red koji je odigrao zapaženu ulogu u životu župske zajednice. Osobno pobožan i pedantan, Bajčić je odagajao mlade redovnike za red i rad.
LIT.: Popis umrlih redovnika 1,4. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — I. RADIĆ: O. Augustin Bajčić. *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 2 (1964) 1 6-8. — I. MARŽIĆ: Duhovni profil o. Augustina Bajčića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 2 (1964) 1, 25-27. — T. BADURINA. Zadnje pismo o. Augustina Bajčića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 2 (1964) 1, 27-28. B. Sučić

BAJČIĆ, Ljudevit (Baicich), provincijal (Cres, oko 1748 - Cres, 18. III. 1828). Stupio je u red Franjevaca Konventualaca u Cresu 1766. Zaređen je za svećenika oko 1778. nosi naslov magistra i postaje definitor Rabske kustodije. Od 1785. bio je gvardijan i lektor teologije u Cresu te asistent Provincije sv. Jeronima. Za provincijala je izabran prvi put na kapitulu u Puli 1789. Tu službu vrši do 1793, kada je izabran kao Custos Custodum i ponovno za gvardijana a nakon toga i za presjedatelja provincijskog kapitula. Drugi put je Bajčić izabran za provincijala na kapitulu u Cresu 1802. Potom je po treći put bio gvardijan u Cresu gdje je preminuo 1828. Njegova lektorska, gvardijanska i provincijalska djelatnost odvija se u vremenu opadanja Provincije sv. Jeronima Franjevaca Konventualaca. Posebno su zapaženi njegovi pohodi. Kao provincijal obišao je pet puta raspršene samostane i braću po Istri i Dalmaciji (a jednom 1792. do Krfa i Kefalonije). Obilazio je gotovo neprekidno 1790. i 1792. u prvom razdoblju, te 1803. 1805. i od 1817. do 1819. u drugom dugom razdoblju svog upravljanja Provincijom, osim za vrijeme trajanja francuske uprave. Od prvog njegova pohoda i kapitularnog zbora koji je sazvao u Puli 1791. nakon mletačkih zakonskih ograničenja pa do posljednjeg pohoda nakon prestanka Napoleonove uprave, Bajčićevo djelovanje nosi pečat čovjeka koga je Bog odabrao da bude sabiratelj i čuvar ostataka njegove redovničke zajednice. A ta je zajednica (prema Bajčićevu izvještaju nakon posljednjeg pohoda 1819.) u razdoblju njegova redovništva od 14 samostana i pet hospicija s mnoštvom redovnika svedena na četiri samostana i jedan hospicij s malo redovnika bez ijednog klerika novaka ili mladog zavjetovanika. Svjedočanstvo njegove riječi i pisaca njegova Nekrologa govore da je Bajčić svoju dužnost obavio vjerno i ustrajno s povjerenjem u Božju providnost. Time je ugradio svoj doprinos u temelj buduće obnove Provincije franjevaca konventualaca.
LIT.: Acta Provinciae ab an. 1758 usque ad 1827 (Arhiv Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca). — D. Drnić: *Nekrologij braće franjevaca konventualaca Provincije sv; Jeronima od 1800. do 1900* (rukopis), str. 48-53. — Libro dei religiosi defonti della Custodia dell'Istria (Rukopis u Arhivu samostana sv. Frane u Cresu).
B. Filinić

BAJIĆ, Leonard, vjerski pisac (Vojnić kod Sinja, 27. IX. 1889 - Stara Gradiška, 17. II. 1948). Rodio se u brojnoj seljačkoj obitelji. Osnovnu školu završio u rodnom selu (1896.-1901.), klasičnu gimnaziju u Sinju (1901.-1907). Novicijat je proveo na Visovcu (1907.-1908.) a filozofiju i teologiju je studirao u Šibeniku, Zaostrogu i Makarskoj (1908.-1913). Za svećenika je zaređen u Makarskoj 1913. Bio je prefekt u sjemeništu (1913.-1915.) i župski

pomoćnik u Sinju (1915.-1917.) i Imotskom (1919.), župnik u Bajagiću (1917.-1918.) i Drnišu odakle su ga 1919. protjerale talijanske okupacijske vlasti. Potom je bio župnik u Metkoviću (1920.-1923.), te učitelj (meštar) novaka na Visovcu (1923.-1933.). Nakon toga je gvardijan u Omišu (1933.) i Šibeniku (1934.) župnik u Sinju (1934.-1937.) i Zagrebu (1946.-1947.), i gavardijan u Zagrebu (1946.-1947.) Profesor je bogoslovlja u Makarskoj (1937.-1942.) i definitor (1934.-1937.). Od 1947. do kraja života proveo je u kazneno-popravnom domu u Staroj Gradiški, gdje je i umro. — Pisao je o pitanjima liturgijske obnove, katoličke akcije, o asketici, mistici i katoličkoj sociologiji te surađivao u časopisima i listovima: *Vjesnik književnog društva sv. Jeronima* (1918), *Nova revija* (Makarska 1922, 1926-1934, 1937-1939), *Sacerdos Christi* (1923-1925, 1927), *Katolički list* (1924, 1926, 1927, 1942, 1944, 1945), *Luč* (1925-1926), *Gospa Sinjska* (1927, 1934, 1938-1941), *Narodna politika* (1927), *Bogoslovska smotra* (1928), *Duhovni život* (1929-1934, 1941, 1942), *Seljačke novine* (1930), *Kalendar sv. Ante* (1935, 1942), *Croatia orans* (1936), *Život s crkvom* (1939). Neke priloge iz tih publikacija objavio je u knjizi *U duhu katoličke obnove*. Preveo je i izdao *Katekizam kršćanskog savršenstva* Antuna Wallensteina (Makarska 1940) i djelo Giuseppea M. Camella *Odgoj klera* (Zagreb 1942). Bio je suradbik *Hrvatske enciklopedije*.

DJELA: *Otac Ivan Rozić,* Šibenik 1928. — *Svjetska svećenička zajednica prijatelja Srca Isusova*, Zagreb 1930. — *U Duhu katoličke obnove*. Šibenik 1940.

LIT.: R. Rogošić: Bajić O. L., Svjetska svećenička zajednica prijatelja Srca Isusova, Zagreb 1930. *Nova revija,* 9 (1930) 4/5, str. 365-366. — T. Harapin: U duhu katoličke obnove, *Katolički list,* 41 (1940) 5, str. 56-57. — J. Radić: *Liturgijska obnova u Hrvatskoj.* Makarska 1966. J. A. S[oldo], "Bajić, Leonard", *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 354. H. G. Jurišić, Bajić fra Leonardo, *Franjevačka visoka bogoslovija u Makarskoj,. 250. obljetnica osnivanja i rada 1736-1986*. Makarska 1989, 216. *J. A. Soldo*

BAKIĆ, Ernest (Bakics), homiletičar (Sasvar, Slovačka, 1722.-Nove Zamky, Slovačka, 26. I. 1785). Potjecao je iz hrvatske kolonije, naseljene u Slovačkoj, u njitranskojh županiji. Postavši 1741. članom Provincije sv. Marije, u njoj je postao svećenik i kao propovjednik djelovao osobito među Gradišćanskim Hrvatima u Novom Mjestu, tj. Guessingu. U rukopisu je ostala zbirka njegovih hrvatskih pogrebnih propovijedi s latinskim naslovom Sermones funebres ...in slavicum idioma versi. (Nitriae 1781; rukopis se nalazi u franjevačkoj knjižnici u Trnavi).

LIT.: Arnold Magyar, 340 Jahre Franziskaner in Guessing. Guessing 1980, 279. F.E. Hoško

BAKOTIĆ, Fulgencije (Bakotin), kipar (Kaštel Gomilica oko 1720 - Amelia u Umbriji, 4. X. 1797). U Franjevački red je stupio u samostan na Poljudu. Veliki dio redovničkog života proživio je u Ameliji. Poznata su njegova drvena raspela u crkvama na Poljudu i Kaštel Gomilici, te četiri raspela u franjevačkom samostanu u Ameliji. Raspela je izrađivao u stilu dalmatinskih gotičkih rezbarija.

LIT.: *Enciklopedija likovnih umjetnosti* I, Zagreb 1969, 212. — K. PRIJATELJ: *Fulgencije Bakotić,* Kaštela 1993. P. Pejić

BAKOTIN, Jerko, profesor teologije (Kaštel Sućurac 6. XI. 1913. —Dubrovnik 12. VIII. 1991). Osnovnu školu je završio u rodnome mjestu, gimnaziju na Badiji i u Dubrovniku, bogosloviju u Splitu, Rimu i Zagrebu. Doktorirao je na Antonijanumu u Rimu 3. VII. 1942. Ušao je u FZD 8. IX. 1930, za svećenika je zaređen 17. VII 1938. Djelovao je u samostanu Male Braće u Dubrovniku 1942-1958, zatim u Zadru 1958-1969, ponovno u Male Braće 1969-1974, te konačno u samostanu sv. Josipa na Lapadu od 1974 do smrti. -Vršio je dužnost profesora na teologiji u Dubrovniku 1942-1958, pa opet i to kao vice rektor 1969-1974. Ujedno je predavao i na dominikanskoj teologiji u Dubrovniku 1952-1957, te na nadbiskupskoj gimnaziji u Zadru samo školske godine 1958/59. Godine 1952. izabran je za provincijskog definitora, 1955. za

kustoda te 1961. na šest godina za provincijala, a potom opet za provincijskog kustoda ili kako se već tada zvalo provincijskog vikara. On je zapravo utemeljio samostan sv. Josipa u Lapadu pa je u njemu bio starješina 1969-1982. Sedam mjeseci u 1945. godini bio je kapelan u Vrniku-Korčula, a nekoliko mjeseci u 1946. excurrendo je upravljao župom Koločep. Propovijedao je 3 puta cijeli svibanj u crkvi Male Braće, korizmu u istoj crkvi također 3 puta, u stolnoj crkvi u Dubrovniku 1947, u Zadru 1960. te devetnicu u Splitu 1955. Držao je duhovne vježbe časnim sestrama u Blatu, na Badiji (2 puta), na Dančama (2 puta), Službenicama milosrđa u Dubrovniku, redovničkoj braći po Provinciji, svećenicima kotorske, krčke te šibenske biskupije. Surađivao je u Bogoslovskoj smotri (1943) i zbornicima: Pozdrav našem vremenu, Đakovo 1964 i Zborniku nadbiskupa Frane Franića, Split 1987.

DJELA: *De notione lucis et tenebrarum in Evangelio S. Joanis,* Dubrovnik 1943. — *Kristovih osam blaženstava,* Zadar 1960 (ciklostilom, propovijedi), *Djevojka na izvorima svijetla,* Zagreb 1960 (ciklostilom, pedagoške konferencije), — *Mladoj zaručnici za upoznavanje duše zaručnika,* Zagreb 1960 (ciklostilom), — *Žena u današnjem svijetu,* Zagreb 1964 (pedagoške konferencije), *Svijetlo u tami,* Zagreb 1962. (ciklostilom propovijedi), — *Marija naš uzor i naša zvijezda,* Beograd 1962. (razmatranja), — *Žena i njezin poziv,* Beograd 1962. (konferencija za djevojke, vlast zaplijenila svu nakladu), — *Opći Uvod u Sveto Pismo,* Zadar 1962. (ciklostilom), — *Posebni Uvod u Stari Zavjet,* Zadar 1962 (ciklostilom), *Posebni Uvod u Novi Zavjet,* Zadar 1962 (ciklostilom),

LIT.: I. ČUTURA: O. Jerko Bakotin (1913-1991), *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima,* 33 (1913-1991), 4-5, 46-51.

G. Štokalo

BAKULA, Petar, franjevac, profesor, karitativni radnik, prosvjetitelj i pisac (Batin/Posušje, 24. V. 1816 - Mostar, 2. X. 1873) . Pseudonim: Sužanj-Hercegovac. Potječe iz ugledne obitelji koja se u prošlosti nazivala Filipović. Roditelji su mu bili Ivan Bakula i Matija r. Krnjić. Osnovnu naobrazbu stekao je u franjevačkom samostanu u Kreševu. U franjevački red stupio je 9. IX. 1833. i umjesto dotadašnjeg imena Jakov uzeo Petar. Studirao je u Lucca (Italija). Za svećenika je zaređen 7. X. 1839. Po završetku studija bio je ondje profesor filozofije i teologije (1839-1846). U međuvremenu je s odličnim uspjehom položio stroge ispite iz teologije, a pohađao je i tečaj medicine. Odobravao je pokret za ujedinjenje Italije te je pjevao i objavljivao pjesme u tom duhu. Tim se zamjerio civilnim i crkvenim vlastima te je morao napustiti Italiju. — Od god. 1846. do 1848. Bakula odgaja franjevački podmaladak na Čerigaju, franjevačkom središtu prije Širokog Brijega. Slijedećih dvanaest godina proveo je kao župnik u Grabovici, Gradnićima, Gorici, Ružićima, te gvardijan na Širokom Brijegu. God. 1860. predaje filozofiju mladim franjevcima, a slijedeće tri godine obilazi Europu skupljajući milostinju za prosvjetno i vjersko uzdizanje Hercegovine. Tako je pribavio sredstva za dogradnju škola i početak izgradnje franjevačke crkve u Mostaru, a pripravio je i građu za samostan na Humcu i završetak radova na Širokom Brijegu. Preostale godine života (1864-1873) proživo je uglavnom u Mostaru kao generalni vikar biskupa fra Anđela Kraljevića i upravitelj katoličkih učionica.

Za vrijeme svog boravka u Italiji napisao je nekoliko djela. Došavši u Hercegovinu predao se "svim čuvstvima svog rodoljubnog srca i svim marom svog neumornog duha na rad za dobrobit svoje zapuštene domovine i svog potlačenog naroda" (Glavaš). Bio je duša i pokretač mnogih pothvata u Provinciji i Hercegovačkom apostolskom vikarijatu. Bio je odgojitelj, profesor, župnik, gvardijan, vrsni pravnik (uspješno je u Rimu riješio pravno uređenje Hercegovačke franjevačke zajednice), graditelj, sudac, liječnik, apotekar i nadzornik katoličkih škola. Uz to, u franjevačkoj zajednici vršio je dužnost tajnika, savjetnika i izaslanika, a god. 1862. bio je tajnik generalnog Kapitula. Napisao je preko trideset djela od kojih je tek polovicu uspio i objaviti.

Ostala su u rukopisu: *Sentenze morali e civili estratte dai quattro libri Sapienziali*... Lucca 1846; *Inno sulla creazione del mondo o del primo uomo*, Lucca 1846; *Colletta di diversi sonetti od odi*. Lucca 1846; *Osservazioni filosofico-critiche sulla moda e lusso del giorno*... Lucca 1846; *Custodiae Hercegoviensis historia* (1843-1855); *Sulla correzione dei nostri prossimi*... Lucca; *Sveti Pavao apoštol*; *Judita ovvaro Holoferno*; *Čovik, sunce, majmun*; *Poziv redovničke mladeži na nauke*; *Italija*; *Pripravljanje na smrt*; *Piesma o prvom stanju čovika*; *Odgovor uredniku 'Cvitnjaka' o nepogrešitosti Papinoj*; *Popivke u čast Bl. Divice Marije*; *Uzdisanje naroda hercegovačkog prama obćoj majki Slavjanskoj*; *Čovik, sreća i nesreća* i *Različite pisme*. Za zasluge je dobio počasni naziv bivšeg kustoda. — Bakulina pisana djela po jeziku pisanja dijele se na: talijanska, hrvatska i latinska, po sadržaju na prozu i poeziju, po književnim vrstama na pjesme, sonete, ode, himne, religiozno-povijesne epove, filozofiju, polemiku, prijevode... U strogo znanstvenom smislu njegovi radovi se mogu podijeliti na umjetnička i znanstvena. Upoznao je čitatelje s prošlošću Hercegovbine i s aktualnim zbivanjima, značajkama i nevoljama.

DJELA: *Cenno storico sulla Provincia di Bosna*, Lucca 1846. — *Breve compendio sacro-istorico sulle vicende della regolare-missionaria custodiae vicariato apostolico di Erzegovina*... Ragusa 1853. — *Pisma sveto-izkazana od Ercegovačke čuvodržave*... Dubrovnik 1853. — *I Martiri nella missione francescana osservante in Erzegovina*... Roma 1862.— *Hercegovina za devetnaest godina vezirovanja Hali-pašine*... U Beču... 1863. — *Schematismus*... Spalati 1867. — *Pravo mudroznanje za svakog čovika*. Split 1867; i 1869. — *Prodanje i život Jozipa patrijarke*. Split 1871. — *Pribogoljubna bavljenja za slišati svetu misu*. Split 1869. — *Politika za svakog čovika*. I, Split 1869; sv. II, Split. — *Četiri dila godine. Zima, Pramalitje, Ljeto i Jesen*... Split 1871. — *O Francuskom i Pruskom ratu godine 1870-71*... Dubrovnik, 1873. *Schematismus*... Mostar 1873. —

LIT.: R. GLAVAŠ: *Spomenica* … Mostar 1897, 155-157, 162-164 (bibliografija) — ZH 16. — I. MILIĆEVIĆ: Skromni ali veliki radnik … *Napredak*, 26 (1936) 55-62. — L. PETROVIĆ: Život i rad fra Petra Bakule (1816-1873), *Stopama otaca,* 5 (1938/39), 34-47. — *Hrvatska enciklopedija* II, 126-127. — J. RADULOVIĆ: Fra Petar Bakula, *Život*, 3 (1953) knj. IV. sv. 18. 199-211. — *Leksikon pisaca Jugoslavije I,* 135. — A. NIKIĆ: Književno djelo fra Petra Bakule (1816-1873), *Godišnjak odjeljenja za književnost Instituta za jezik i književnost u Sarajevu, knj. III-IV* (1975), 61-83.— ISTI: Bakula, fra Petar, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 201-202. A. Nikić

BALATOVIĆ, Ivan, provincijal (Našice, 10. VII. 1757. - Slavonski Brod, 3. VI. 1828). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1774. u Baču. Premda je 1783. član samostana u Našicama boravi kao kapelan kod svjetovnog svećenika u Marijancima. Godinu dana kasnije vraća se u Našice i pastoralno djeluje u Motičini, i to najprije kao kapelan (1784-1795), a zatim kao župnik (1795-1800). Bio je također župnik u Podgoraču (1800-1806), gvardijan i župnik u Našicama (1809-1812) i gvardijan u Slavonskom Brodu (1806-1809; 1818-18280, gdje je obnovio samostan i crkvu nakon povratka franjevaca 1806. u taj grad. Njegov ugled pastoralnog radnika potvrdio je 1808. zagrebački biskup M. Vrhovac kad ga je imenovao uglednim propovjednikom. Sudjelovao je u vodstvu provincije kao konsultor provincijala Celestina Schneidera (1813-1815), a od 1815. do 1818. je vodio provinciju kao provincijal; stolovao je u Vukovaru. Kao Schneiderov savjetnik supotpisao je 1813. niz uredbi o obnovi redovničke stege i oslobađanju od jozefinističkog načina franjevačkog življenja. Kao provincijal je pak donio propise o materijalnom uzdržavanju najmlađih članova u razdoblju odgoja i školovanja te o trajanju njhova školovanja, a prihvatio je i nove državne uredbe o radu bogoslovnih škola. Grgu Čevapovića je imenovao ekonomom Provincije i tako podržao njegovo napredovanje u vodstvenim službama u provinciji. Namjeravao je 1816. prihvatiti molbu požeške gradske

općine da franjevci Provincije sv. Ivana Kapistranskoga preuzmu nastavu u požeškoj gimnaziji, ali je morao odgoditi pozitivnu odluku zbog nedostatka kvalificiranog osoblja za tu službu.
LIT.: Arhiv franjevačkog samostana u Budimpešti (Margitutya 23): Acta capitulorum, sv. 3 (sign. 13/3 37), ad annum. F. E. Hoško

BALETIN, Paško, urar (Stravča u Konavlima, 18. III. 1715 - Dubrovnik, 23. VI. 1792). Krsnim imenom Josip. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1736. Brat laik. Upravljao je lanarom samostana Male Braće u Dubrovniku do starosti. — Bio je vrlo marljiv i obdaren smislom za razne vještine: zidanje, drvodjelstvo, kovanje, krojenje. Smatrali su ga vrsnim majstorom za izradu satova. Za više samostana Provincije izradio je satove po vlastitoj zamisli. Popravio je javni sat u Dubrovniku i još jednoga izradio (1781) za što mu je Senat Dubrovačke Republike dodijelio doživotno 30 dukata godišnje. Ovaj je novac utrošio za izradu mramorne pričesne ograde pred glavnim oltarom u crkvi Male Braće u Dubrovniku. — Unatoč stalnoj zauzetosti poslovima raznih vrsta strogo je obdržavao Pravilo i prednjačio ostalima u poslušnosti, poniznosti, siromaštvu i pobožnosti (Rode).
LIT.: G. CUSMICH: *Cenni storici sui Min. Oss. di Ragusa*. Trieste 1864. — D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864220-221. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 490. — F. JURIĆ: Fra Pasko Baletin, laik Male Braće, vrsni mehaničar (1715-1792). *Prava Crvena Hrvatska,* 10 (1914) br. 482, 1 i br. 483, 1-2. — F. JURIĆ: *Vođ po franjevačkom samostanu Male Braće u Dubrovniku,* Dubrovnik 1921, 27. — T. KRASOVAC: Na zvoniku. *Dubrovački horizonti*, Zagreb 4 (1972) br. 11, 59-60.
I. Djamić

BALIČEVIĆ, Franjo (Ballichevich, Boljičević, Falconi, Franciscus de Stephano, Stjepanović), bos. biskup (Ričica kod Visokog, ? - Fojnica 2. II. 1615.). - Filozofsko-bogoslovni studij završio je u Italiji gdje je neko vrijeme bio i profesor. Za provincijala Bosne Srebrene izabran je 1587. i kao takav iste godine zaputio se na opći sabor franjevačkog reda u Rimu. Za bosanskog biskupa imenovao ga je papa Siksto V. 1588. s ovlaštenjem da upravlja i susjednim pokrajinama koje su bile pod Turcima a nisu imale vlastitog biskupa. Nastojeći provesti pastoralne odredbe Tridentinskog sabora, od kojih su neke bile u to vrijeme neprovedive, došao je u sukob s franjevcima. Uputio je Propagandi dva (1597., 1600.) veoma značajna izvješća o svojim pastoralnim pohodima po Bosni, Dalmaciji, Slavoniji i Srijemu iz kojih se vidi kakvo je bilo stanje katoličke crkve u ovim krajevima i kako su se Turci odnosili prema kršćanima. Prvo izvješće objelodanio je Hodinka (*Tanumanyok a Bosnyak-Djakovari pusppokseg tortenetebol*. Budapest 1898., str. 103-114), a drugo Horvat (*Glasnik zemaljskog muzeja* BiH, 21 (1909.), str. 69-74).
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735).* Beograd 1935., str. 51. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., str. 168. — I. Kecmanović: *Enciklopedija Jugoslavije 1*. Zagreb 1980., str. 441-442. — A. ZIRDUM: BALIČEVIĆ, Franjo, *Hrvtski biografski leksikon*. Zagreb 1983., str. 393. A. Kovačić

BALIĆ, fra Karlo, medievalist i teološki pisac (Katuni kod Omiša, 6. XII 1899 - Rim, 15. IV. 1977). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, srednju u franjevačkoj gimnaziji u Sinju 1917, zatim je stupio u Franjevačku provinciju Presvetog Otkupitelja na Visovcu. Filozofiju je studirao u Zaostrogu (1918-1919), a teologiju u Makarskoj (1919-1923). God. 1923. zaređen je za svećenika. Na dalji teološki studij u Louvain u Belgiji uputio ga je 1923. Petar Grabić. Doktorirao je 1927. disertacijom *De theologia mariana Ordinis Fratrum Minorum saeculis XIII et XIV*. Nakon povratka u Makarsku (1927), predaje na Franjevačkoj bogosloviji pastoralno i moralno bogoslovlje. God. 1933. odlazi u Rim, gdje razvija višestruku djelatnost. Na papinskom sveučilištu Antonianum profesor je moralnog bogoslovlja i

mariologije (1933-1973) te rektor (1947-1953). Mariologiju predaje i na papinskom sveučilištu Lateranum (1959-1973.). Član je više znanstvenih i crkvenih ustanova i udruženja: Bogoslovne akademije u Zagrebu (1936) Sveučilišnoga filozofskog društva u Louvainu (1941), Papinske akademije Bezgrešnog začeća BDM (1954), Papinske bogoslovne akademije u Rimu (1956), Španjolskoga mariološkog društva (1959) i dr. God 1959. imenovan je izvanrednim i 1953. redovitim savjetnikom Kongregacije za katoličko obrazovanje. Sudjelovao je u pripravnim radovima II vatikanskog sabora kao član Pripravne teološke komisije (1960-1962) te teološki stručnjak u radu samoga Sabora (1962-1965). Pokopan je u Katunima, u crkvi sagrađenoj dijelomično njegovom pomoći. - Balićev znanstveni rad usredotočen je na skotizam i mariologiju. Iz tih je područja objavio više djela te niz studija, članaka i recenzija. Bio je također vrstan voditelj i koordinator ekipnoga znanstvenog rada, organizator znanstvenih skupova te urednik i izdavač teoloških i filozofskih edicija. Njegov mladenački rad *Les commentaires de Jean Duns Scot sur les quatre livres des Sentences* (Louvain 1927) drži se jednom od najvažnijih književno-historijskih studija o Dunsu Scotusu. U njemu je B. utvrdio načela kritičkog izdavanja Scotusovih djela i srednjovjekovnih filozofsko-teoloških manuskripata općenito. Prema tim načelima objavio je djelo *Ioannis Duns Scoti, Doctoris Subtilis et Mariani*, *Theologiae marianae elementa* (Šibenik 1933), što ga je dovelo na čelo izdavačke komisije Scotusovih djela *Commissio Scolastica omnibus operibus I. Duns Scoti critice edendis praepositae* (1938-1975). Od 1950. do 1977. ta je komisija izdala devet svezaka Scotusovih djela, a B. je u nejzino ime organizirao tri međunarodna skotistička kongresa (Rim 1950, Oxford i Edinburgh 1966, Beč 1970) te 1966. osnovao Međunarodno skotističko društvo (*Societas internationalis scotistica)*. Radove tih kongresa objavio je u zbornicima *Acta congressus scolastico-scolastici internationalis*. Još 1935. u Zagrebu i 1937. u Krakovu organizirao je skorisričke kongrese kao osnivač i predsjednik Društva franjevačkih profesora iz slavenskih zemalja. Radove tih kongresa publicirao je u dva sveska *Collectanea franciscana slavica* (1937, 1940). Nakon prvih teoloških rasprava o franjevačkoj srednjovjekovnoj mariologiji, nastavio je mariološka istraživanja, najprije sam, a zatim sa suradnicima. Mariološke studije objavljivao je u izdavačkim nizovima koje je sam pokrenuo: *Bibliotheca mariana medii aevi (1931), Bibliotheca assumptionis (1948), Bibliotheca Immaculatae conceptionis (1948), Bibliotheca mediationis (1952), Bibliotheca mariana moderni aevi (1952) i Bibliotheca mariana biblico-patristica (1968).* Dok je bio rektor sveučilišta antonianum, utemeljio je dvije stručne izdavalačke serije: *Bibliotheca Pontificii Athenaei Antonianum (1947) i Studia Antoniana* (1948). God. 1946. osnovao je Međunarodnu marijansku akademiju (Academia mariana internationalis) i kao predsjednik toga znanstvenog društva organizirao i vodio sedam mariološko-marijanskih kongresa (Rim 1950, 1954. i 1975, Lourdes 1958, San Domingo 1965, Lisabon i Fatima 1967. te Zagreb i Marija Bistrica 1971). Radove s tih kongresa objavio je u nizovima: *Alma socia Christi (1950), Virgo Immaculata (1954), Maria et Ecclesia (1958), Maria in Sacra Scriptura (1965), De primordiis cultus Mariani (1967) i De cultu Mariano saeculis* VI-XI (1971). Također je jedan od osnivača i prvi predsjednik Hrvatskog mariološkog instituta pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1974-1977). Od 1926. do 1974. objavio je oko 450 priloga u brojnim periodičkim publikacijama na hrvatskom, latinskom, talijanskom, francuskom, španjolskom, engleskom i njemačkom jeziku: *Nova revija, Bogoslovska smotra, Acta Ordinis Minorum* (Rim), *Estudios Marianos* (Madrid), *La France franciscaine* (Pariz), *L'Osservatore romano* (Rim), Recherches de theologie anciene et medievale (Louvain), *Rivista di filosofia neo-scolastica* (Milano), *Studia mariana* (Rim), *Wissenschaft und Weisheit* (Freiburg) i dr. Urednik je više od stotinu zbornika, suradnik desetaka enciklopedija, član uredništva

nekoliko znanstveno-stručnih revija te pokretač dvanaest izdavalačkih nizova. - Prema ocjenama stručnjaka, B. po svojim istraživanjima kasnosrednjovjekovne filozofije i teologije, posebno skotizma unutar skolastike, ide u redove vodećih svjetskih medievalista, a istovremeno je vrstan poznavalac suvremene teologije te jedan od najuglednijih mariologa. Dobio je više priznanja: crkvenih (Medalju Pija XII, 1950), znanstvenih (počasne doktorate Sveučilišta u Ottawi, 1957. i Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta u Zagrebu, 1970. te zlatnu medalju sveučilišta u Daytonu, SAD, 1957. i Cerro Veronese, Italija, 1969. te medalju Predsjednika Dominikanske Republike, 1956).

DJELA: *Les commentaires de Jean Duns Scot sur les quatre livres des Sentences*. Louvain 1927. — *Kroz Marijin perivoj*. Šibenik, 1931. — *Ioannis Duns Scoti, Dostoris Subtilis et Marianio, Theologiae mariane elementa,* Šibenik 1933. — *Sv. Toma Akvinski i drugi naučitelji,* Zagreb 1938. — *Tomizam u svjetlu naučne i nenaučne kritike*. Šibenik 1941. — *De debito peccati originalis in B. Virgine Maria*. Rim 1941. — *Testimonia de assumptione Beatae Virginis Mariae ex omnibus saeculis, 1-2*. Rim 1948, 1950. — *De doctrina philosophica et theologica Pii Papae XII eiusque momento*. Ad Claras Aquas 1949. — *Pro veritate assumptionis B. V. Mariae dogmatice definienda*. Rim 1949. — *De constitutione apostolica "Munificentissimus Deus". Disquisitio dogmatico-apologetica*. Rim 1951. — *Ioannes Duns Scotus et historia Immaculatae Conceptionis*. Rim 1955.

LIT. : A. Šimčik: K. Balić, Kroz Marijin perivoj. *Nastavni vjesnik,* 40 (1931-32) str. 241-242. — P. Grabić: Značenje znanstvenog rada o. Karla dr. Balića. *Hrvatska straža,* 6 (1934) 219, str. 4.. — F. K. Lukman: Ioannis Duns Scoti doctoris Mariani: Theologiae Marianae elementa. *Bogoslovni vestnik*. 15 (1935) str. 163-166. — P. Živković: Dr. O. K. Balić, Tomizam u svjetlu naučne i nenaučne kritike. *Nova revija,* 20 (1941) 1, str. 71. — G. H. Jurišić: Sedamdeseta godišnjica života i rada fra Karla Balića, *Kačić,* 3 (1970) str. 7-18. — *P. Carlo Balić O.F.M. Profilo - Impressioni - Ricordi*. (S opsežnom biobliografijom radova) Rim 1978. — St. Ruminski: Karol Balić i miedzynarodowy ruch mariologiczny. *Poznanskie studia tielogiezne* (Ponzan) 1978, 2, str. 43-50. — D. Aračić: *La dottrina mariologica negli scritti di Carlo Balić*. (S literaturom) Rim 1980. F. E. H[OŠKO. Pravilno: J. A. SOLDO], "Balić, Karlo", *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 394-395 — D. Aračić: »Balić, Carlo«, *Marienlexikon*, I, 344. *J.A. Soldo*

BALIĆ, Karlo Lovre, medievalist, teološki pisac (Katuni, 6. XII. 1899 - Rim, 15. IV. 1977). Rodio se u zemljoradničkoj obitelji Marka i Marije r. Radojković. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, srednju u franjevačkoj gimnaziji u Sinju (1912-1917). Stupio je 1917. u franjevačku provinciju presvetog Otkupitelja na Visovcu. Filozofiju je studirao u Zaostrogu (1918/19), a teologiju u Makarskoj (1919-1923). God. 1923. je zaređen za svećenika. Na njegov kulturni interes i životni put djelovao je Petar Grabić kad ga je 1923. uputio na daljnji teološki studij u Louvain u Belgiji (1923-1927). Profesori A. de Meyr i J. Lebon usadili su mu kritički duh prema srednjovjekovnim rukopisima i uveli u razumijevanje skolastike. Doktorirao je disertacijom *De theologia mariana Ordinis Fratrum Minorum saeculis XIII et XIV* koja već pokazuje njegovo buduće usmjerenje u znanstvenoj djelatnosti. Nakon povratka u domovinu B. je na Franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj predavao moralno i pastoralno bogoslovlje (1927-1933). God. 1933. odlazi u Rim za profesora dogmatskog bogolovlja i mariologije na Paptificium athenaem Antonianum gdje je predavao sve do smrti. Bio je rektor Antonianuma (1947-1953) i profesor mariologije na Pontificia universitas Lateranum (1959-1973). Poslije smrti tijelo mu je preveženo u domovinu i pokopan je u Katunima, u crkvi, sagrađenoj velikim dijelom njegovom pomoću. — Balićevo mladenačko djelo *Les commentaries de Jean Duns Scot sur les quatre livres des sentences* (Louvain 1927) smatra se jednom od najznačajnijih historijsko-literarnih studija o Ivanu Duns Skotu, a u njem

je B. utvrdio načela kritičkog izdavanja Skotovih djela, i uopće srednjovjekovnih filozofsko-teoloških manuskripata. Prema tim načelima objavio je *Joanis Duns Scoti. Doctoris Subtilis et Mariani. Teheologiae marianae elementa* (Šibenik 1933) što ga je dovelo na čelo izdavačke komisije Skotovih djela (Comissio Scotistica omnibus operibus I. Duns Scoti critice edendis praepositae, 1938-1975). Ta komisija je od 1950. do 1977. izdala devet svezaka Skotovih djela, a B. je u njezino ime organizirao tri međunarodna skotistička kongresa (Rim 1950, Oxford-Edinburg 1966, Beč 1970) i osnovao Međunarodno skotističko društvo (Societas internationalis scotistica, 1966). Radove tih kongresa objavio je u zbornicima *Acta congressus scolastico-scotistici internationalis*. Još 1935. u Zagrebu i 1937. u Krakovu organizirao je B. skotističke kongrese kao osnivač i predsjednik Društva franjevačkih profesora iz slavenskih zemalja. Radove tih kongresa publicirao je u dva sveska *Collectaea franciscana slavica* (1937, 1940). nakon prvih teoloških studija o franjevačkoj srednjovjekovnoj mariologiji B. je nastavio mariološka istraživanja, najprije sam, a zatim sa skupinom suradnika. Mariološke studije je objavljivao u izdavačkim nizovima koje je sam pokrenuo: *Bibliotheca mariana medii aevi* (1931), *Bibliotheca assumptionis* (1948). *Bibliotheca immaculatae conceptionis* (1948), *Bibliotheca mediatonis* (1952), *Bibliotheca mariana moderni aevi* (1952) i *Bibliotheca mariana biblico-patristica* (1968). Dok je bio rektor sveučilišta Antonianum zasnovao je dvije stručno izdavačke serije: *Bibliotheca Pontificii Athenaesi Antonianum* (1947) i *Studdia Antoniana* (1948). God. 1946. osnovao je Međunarodnu marijansku akademiju (Academia Mariana Internationalis) i kao predsjednik tog naučnog društva organizirao i vodio sedam mariološko-marijanskih kongresa (Rim 1950, 1954. i 1975, Lourdes 1958. san Domingo 1965, Lisabon-Fatima 1967 i Zagreb-Marija Bistrica 1971). Radove tih kongresa objavio je nizovima: *Alma socia Christi* (1950, svezaka 13), *Virgo Imaculata* (1954, sv. 18), *Maria et Ecclesia* (1958, sv. 16), *Maria in Sacra Scriptura* (1965, sv. 6) i *De cultu Mariano saeculis VI-XI* (1971, sv. 5). Također je B. jedan od osnivača i prvi predsjednik Hrvatskog mariološkog instituta pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1974-1977). — Istraživanje kasnosrednjovjekovne filozofije i teologije, posebno skotizma unutar skolastike, uvrstilo je Balića među vodeće svjetske medievaliste. Istovremeno je bio vrstan poznavalac suvremene teologije, jedan od najuglednijih mariologa. Isticao se istovremeno kao darovit organizator znansvetnih skupova, društava i kongresa. Bio je snalažljiv koordinator znastvenog istraživanja, voditelj kulturnih i crkvenih manifestacija te izdavač teoloških i filozofskih publikacija. U njemu su se trajno sukobljavali znanstveni i praktični duh. Znanstveni ga je upravio u izvorna istraživanja srednjovjekovne misli, a praktični ga je odvodio u organizacijske i javne crkvene poslove. Stečeni ugled na tom višestrukom području djelovanja uveo je Balića u rad središnjih srkvenih ustanova u Rimu. Bio je član uprave hrvatskog zavoda sv. Jeronima (1938-1962), teološke komisije za definiciju dogme Marijinog uznesenja (1939-1950), savjetnik Kongregacije za nauk vjere (1942-1977), član Komisije za proglašenje sv. Antuna naučiteljem Crkve (1945/46), član Središnjeg odbora za proslavu Svete godine (1949/50) kao i Organizacijskog komiteta međunarodnih euharistijskih kongresa (1969-1976). Zauzeto je sudjelovao u pripravnim radovima II vatikanskog koncila kao član Pripravne tološke komisije (1960-1962) i kao teološki stručnjak u radu samog koncila (1962-1965). U to vrijeme je postao i član Kongregacije katoličkog odgoja (1964-1977). Kroz sve to vrijeme nije jenjavala njegova literana djelatnost. B. je autor 485 bibliografskih jedinica, pisanih na hrvatskom, latinskom, francuskom, njemačkom, talijanskom, španjolskom i engleskom jeziku. Bio je osnivač 12 izdavačkih nizova, urednik više od stotinu zbornika, suradnik 62 lista i časopisa, deset svjetskih i nacionalnih enciklopedija te član uredništva nekoliko stručnih revija. Za svoj rad primio je više crkvenih (1950. medalja Pija XII.) znanstvenih (1957. počasni doktor sveučilišta u Ottavi,

1970. počasni doktor Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, 1971. zlatna medalja sveučilišta u Daytonu, SAD) i društvenih priznanja (1957. počasni građanin Portlanda, SAD, 1963. medalja predsjednika Dominikanske Republike, 1969. počasni građanin Cerro Veronese, Italija).

DJELA - *Les commentaires de Jean Duns Scot sur les quose livres des Sentences*. Louvain 1927. - *Kroz Marijin perivoj*. Šibenik 1931. *Ionannis Duns Scoti,. Doctoris Subtilis et Mariani, Theologiae marianae elementa*. Šibenik 1933. - *Sv. Toma Akvinski i drugi naučitelji*. Zagreb 1938. - *Tomizam u svjetlu naučne i nenaučne kritike*. Šibenik 1941. - *De debito peccati originalis in B. Virgine Maria*. Romae 1941. - *Testimonia de assumptione Beate Marginis mariae ex omnibus saeculis. Pars Prior: ex aetate ante Concilium Trdentinum*. Romae 1948. - *De doctrina philosophica et theologica Pii papae XII eiusque momento*. Ad Claras Aquas 1949. - *Pro veritate de assumptione B. V. maria dogmatice definienda*. Romae 1949. - *Testimonia de assumptione Beatae Virginis mariae ex omnimus saeculis. pars altera: ex aetate post Concilium Tridentinum*. Romae 1950. - *De constitutionne apostolica "Munificentissimus Deus", Disquisitio dogmatico-apologetica*. Romae 1951. - *Joannes Duns Scotus et historia Imaculatae Conceptionis*. Romae 1955. J. Soldo

BALIN, fra Jeronim (Jere, *Ivan), propovijednik i karitativni djelatnik (K. Štafilić 1746 — Split, 2. XII. 1830). U samostan je došao kao šesnaestogodišnji mladić. Redovničko odjelo je obukao 30. VII. 1765. Godine 1767. pošao je na studij u Veneciju. Kao svećenik nastavo je studij 1770-1772. na generalnom učilištu Reda u Šibeniku. Nakon završenih studija posvetio se neko vrijeme propovijedanju. Propovijedao je po većim mjestima u Dalmaciji i Kvarnerskim otocima. Bio je učitelj samostanke mladeži u Šibeniku (1776-1781) i učitelj novaka na Visovcu (1781-1787). Velik dio života proveo je u Splitu kao gvardijan ili vikar samostana (prvi put je izabran 15. XI. 1789. i dao je ostavku, a potom je nakon novih izbora obavljao službu gvardijana 7. IX. 1809-22. XI. 1813; 6. XI.1814-21. VII. 1816; 17. I. 1825-7.V. 1826; i vikara 15. XII. 1826-22. X. 1827). Među suvremenicima je slovio kao svet redovnik. Nazvan je splitskim sv. Filipom Neri (Zlatović). Njegovo mrtvo tijelo proneseno je u pogrebnoj povorci u pratnji biskupa, svećenstva i mnoštva puka glavnim ulicama Splita.

LIT.: S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 315.— G. MARKOVIĆ: I PARALIPOMENI, Spalato 1906, 24. — A. CRNICA: *Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 318-322, 368. — A. CRNICA: Balin, Hieronymus, *Marienlexikon*, 345. *V. Kapitanović*

BALIO, fra Aleksandar, bogosloviju je studirao u Makarskoj

LITERATURA: V. KAPITANOVIĆ: »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989. *H. G. Jurišić*

BALOG, Makarije, (Balogh), pedagog (Kaloča, Madžarska, 14. I. 1804. — Vukovar, 24. XI. 1851). U Provinciju sv.Ivana Kapistranskoga je stupio 1823. godine, a zatim je pohađao učilište filozofije u Iloku (1824-1826) i bogoslovnu školu u Baji (1826-1828) i Vukovaru (1828-1830). Za svećenika je zaređen 1828. godine. Položivši ispit za profesora filozofije, predavao je na filozofskim učilištima u Našicama (1830/31), Požegi (1831-1834) i Földvaru (1834-1842). U Földvaru je bio dekan filozofskog učilišta i samostanski starješina (1843-1850), a zatim je položio ispit za profesora teologije. Tek što je počeo predavati crkvenu povijest i crkveno pravo u Vukovaru 1851. morao je zbog bolesti prepustiti učiteljsku stolicu → M. Doriću.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, *Protocollum conventus Vukovariensis,* sv. 2, 127. 128. — *Schematismus almae Provinciae s. Ioannis a Capistrano*. Budae 1844, 30. F.E.Hoško

BALTIĆ, Jakov, ljetopisac (Bukovica kod Travnika, 30. III. 1813. — Ovčarevo kod Travnika, 5. I. 1887.). — Otac Anto i majka Manda r. Sttipić dali su mu ime Juro. Pučku Školu učio je u Gučogoranskom samostanu, filozofsko-teološki studij u Feldvaru, Pečuhu i Vesprinu (1834.-1840.). Godine 1840. dolazi u Bosnu s Jukićem, Josićem i Kovačevićem s ciljem da podignu ustanak protiv Osmanlija. Starješinstvo provincije moralo ga je skloniti skupa s Jukićem kod Male braće u Dubrovniku. Za svećenika je ređen u Kotoru 1840. Obavljao je službu duhovnog pomoćnika i učitelja u Ovčarevu do 1847., a zatim je bio dušobržnik Hrvata u carigradskoj bolnici i istodobno predstavnik provincije kod Porte (1847.-1849.), pomoćnik fojničkog gvardijana, župnik u Brestovkom (1850.-1852.), zamjenik gvardijana i gvardijan u Fojnici (1852.-1857.), predsjednik rezidencije u Gučoj Gori (1857.-1864.), župnik u Kotor Varošu, Jardolu, Docu i Ovčarevu. Biran je za definitora (1857.) i kustoda (1872.) Bosne Srebrene. Znao je dobro turski jezik te je napisao *Tursku slovnicu*. Iza sebe je otavio rukopis *Život biskupa Marijana Šunjića*. Oba rukopisa su izgorila 1945. Baltić je neko vrijeme vodio *Ljetopis Bosne Srebrene,* a od 1840. svoj *Godišnjak,* koji sadrži vrijedne podatke za našu narodnu i crkvenu povijest. Pojedine dijelove *Godišnjaka* objelodanio je Berislav Gavranović u zbirci dokumenata *Bosna i Hercegfovina od 1853.-1870.* (Sarajevo 1956.). Baltić se istaka i kao graditelj.
LIT.: A. S. KOVAČIĆ: *Hrvatski biografski leksikon*. Zagreb 1983, str. 405. A. Kovačić

BAN, Danijel, provincijal (Kreševo, 21. X. 1857. - Kreševo, 14. IX. 1939.). - Pučku školu učio je kod franjevaca u Kreševu, u Đakovu je završio VII. i VIII. razred gimnazije i prvu godinu bogoslovije koju je nastavio u Ostrogonu (1876.-1879.). Za svećenika je ređen 1880. Obavljako je dužnost pučkug učitelja u Kreševu, kathete na djevojačkoj školi sestara milosrdnica i na realnoj gimnaziji u Sarajevu, te istodobno kapelan u Čemernu, na Stupu i u Sarajevskom Polju (1880.-1882.). U Beču, za vrijeme postdiplomskog studija (1882.-1887.), upoznaje utemeljitelja Hrvatskog Radiše Luku Senjaka. Doktorirao je tezom *Evangelium quartum, ejus auctor, argumentum et scopus*. Bio je profesor bogoslovije u Kreševu i Livnu (1887.-1890.), duhovnik u središenjem zatvoru u Zenici, odgojitelj bosanske franjevačke mladeži u Pečuhu (1897.-1898.), definitor Bosne Srebrene (1898.-1900.), kreševski gvardijan (1900.-1903., 1910.-1916.), provincijal (1903.-1906.), župnik u Podhumu (1906.-1910.) i Kiseljaku (1918.-1921.) te direktor Franjevačke klasične gimnazije u Visokom (1917.-1918.). Bio je veoma aktivan društveni i kulturni radnik. Zauzimao se da se u Sarajevsku gimnaziju prime i neki đaci iz Kreševa, zalagao se za humane odnose u zeničkom zatvoru, sudjelovao je pri obnovi kreševskog samostana i restauraciji nekih umjetničkih slika. Godine 1898. osnovao je u Kreševu Narodnu čitaonicu koja 1901. prerasta u Hrvatsku čitaonicu. U nekolik navrata sam ju je vodio (1900.-1903., 1911.-1915.). U Kreševu je osnovao djevojački tamburaški i pjevački zbor. Njegovom zaslugom u Kreševu je 1912. sagrađen Hrvatski dom. Godine 1918. biran je za predsjednika Narodnog vijeća u Kiseljaku. Skupa s Dobroslavom Ostojićem skupljao je narodne pjesme za ediciju Matice Hrvatske. Bavio se proučavanjem naše narodn ei crkvene prošlosti. Surađivao je u periodičnim publikacijama *Srce Isusovo* (1882.), *Vrhbosna* (1887., 1905.), *Franjevački glasnik* (1900.), *Serafinski perivoj* (1903.-1905.), *Kalendar fra Grge Martić* (1908.), *Franjevački vjesnik* (1928., 1930., 1937., 1938.), *Kalendar sv. Ante* (1929.), *Hrvatska straža* (1930.), *Glasnik sv. Ante* te prema rljiću, u *Bosiljku, Srijemskom glasniku, Obzoru, Osvitu, Hrvatskom braniku* i *Riječi Božjoj.* Vodio je osobnu *Kroniku,* koja sadrži vrijene podatke povijesnog, etnografskog i kulturnog sadržaja.
LIT.: - A. S. KOVAČIĆ: *Hrvatski biografski leksikon*. Zagreb 1983., str. 408. A. Kovačić

BANDERA, Vjenceslav, profesor (Beli na Cresu, 5. V. 1896 - 17. IV. 1965). Osnovnu školu pohađao je u svom rodnom mjestu, a

franjevačku gimnaziju na Košljunu, u Zadru i Dubrovniku. Bogosloviju je završio na franjevačkoj teologiji u Dubrovniku. Za svećenika je zaređen 1918. Klasičnu je filologiju studirao u Parizu i Friburgu gdje je i doktorirao 1929. na temelju dizertacije "*Le style élevé dans la satire D'Horace*". Od 1929. do 15. I. 1945. bio je profesor na franjevačkoj gimnaziji s pravom javnosti. G. 1935. imenovan je za direktora iste škole. Od 1945. do 1948. bio je nastavnik na nižoj državnoj gimnaziji u Korčuli. G. 1949. preuzimlje službu direktora na nadbiskupskoj gimnaziji u Zadru. Tu službu je vršio do 1964, kada je imenovan direktorom novootvorene franjevačke gimnazije u Splitu na Poljudu. U upravi provincije tri puta je biran za definitora. Bio je poznat prigodni propovjednik. Objelodanio je trodnevnicu sv. Vlaha: *Sv. Vlaho i njegov Dubrovnik*, Dubrovnik 1938. Objavio je i putopis po Grčkoj: *Nova et vetera iz zemlje bogova*. Split 1938. Tiskano mu je i predavanje održano na kongresu franjevačkih profesora u Krakovu: *Quid sentiendum sit de studiis humanitatis in genere et praesertim de eorum cultu in scholis catholicis*. Acta secundi congressus, Šibenik 1940. str. 305-321.

LIT.: J. BAKOTIN: O. Vjenceslav Bandera. *Samostan sv. Frane u Zadru,* 1980, 291-298.P. Pejić

BANDIĆ, Ante, st., kulturni djelatnik (Goranci kod Mostara, oko 1679 - Omiš, 7. III. 1740). Kao dječak došao je 1684. s roditeljima u Potravlje. U Živogošću je stupio u Franjevački red i stekao osnovnu izobrazbu, a filozofske i teološke nauke studirao je u Italiji. Predavao je i filozofiju u Udinama, a teologiju na franjevačkim bogoslovnim školama u Šibeniku (1714-1716) i Budimu (1716-1718) te u nadbiskupijskom sjemeništu u Splitu (1718-1720). Postigao je 1720 čast šestogodišnjeg profesora (lector sexenalis). Bio je definitor provincije Bosne Srebrne (1723-1726) a zatim samostanski starješina u Šibeniku (1723-1726). Zajedno s fra Ljudevitom Ivančićem zastupao je franjevce na Dobromu u Splitu kad im je 11. VIII. 1729. Petar Macukat darovao dvije kuće, vrt i dva bunara. God. 1730-1733. bio je samostanski starješina u Omišu gdje se zauzeo za gradnju samostanske crkve. - B. je posredovanjem princa Eugena Savojskog ishodio kod nuncija u Beču potvrdu franjevačkih posjeda u Temišvaru i Stolnom Biogradu te prinčevo obećanje da će podići franjevcima samostan na otoku Tukulje na Dunavu blizu Budima. Prema L. Vladmiroviću, napisao je na talijanskom životopis Lovre Šitovića, a na talijanski je preveo geneologiju tobožnjih plemića Poljičke Republike. Bio je vrstan propovjednik i pjevač, a pisao je i skladbe (S. Zlatović) koje su danas izgubljene. U Omišu se nalazi njegova ostavština, još uvijek neispitana.

LIT.: Norinij Starograđanin Neretvanski [L. Vladmirović]: *Pripisagnie pocetka kragliestva bosanskoga*. U Mleci, po Ivanu Bassanensu 1775, 69. — Š Ljubić: *Ogledalo književne poviesti, 2*. Rijeka 1869, 418. — S. Zlatović: Monografije (rkp.) 341. — P. Kolendić: Fra Pavao Posilović i njegovo "Naslađenje". *Rad JAZU,* 1915. 206, str. 184. — A. Milanović: Doprinos franjevaca crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj. *Kačić*, 9 (1977) str. 167. — F. E. Hoško: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28 (1978) 1/2, str. 123-124. J. A. S[oldo]: "Bandić, Ante", *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 414. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 42.

J. A. Soldo — M. Ćaleta

BANDIĆ, fra Ante, ml. lektor i odgojitelj (Potravlje 1717. - Split, 20. XII. 1778.). Prve je škole završio vjerojatno u samostanu u Živogošću. U novicijat je stupio 4. IX. 1733. U provincijskim dokumentima 1744. susreće se kao učitelj mladeži u Šibeniku. Postao je lektor filozofije u Zaostrogu (1745.) i učitelj mladeži također u Zaostrogu (1747.). Bio je propovjednik u Sinju (1748. i 1750.) i gvardijan u Omišu; zatim lektor moralnog bogoslovlja također u Omišu (1754.). Službu gvardijana u Omišu vrši po drugi put (1757.-1760.). Učiteljem mladeži bio je u Omišu

(1763.-1765.) i u Splitu (1773.-1776.). Na kapitulu u Zaostrogu 30. VI. 1776. izabran je bio za definitora. U toj je službi i umro u Splitu u 61. godini života.
Lit.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 75.
M. Ćaleta

BANDULAVIĆ, Ivan, pisac (Donji Vakuf, druga pol. XVI. st. - ?, prva pol. XVII. st.). O njegovom životu i djelovanju zna se vrlo malo. Vjerojatno je početne nauke svršio u fojničkom franjevačkom samostanu, a filozofsko-teološki studij u Italiji. Kao i Divković pripada krugu bosanskih franjavaca koji su nastojali u provinciji Bosni Srebrenoj provesti odredbe Tridentinskog sabora. U Bologni je, kako sam kaže, počeo sastavljati djelo *Pištole i Evanđelja*, prema drugom izdanju lekcionara Bernardina Splićanina koji je 1543. objelodanio Benedikt Zborovčić, i tiskao ga 1613. Ovo je zapravo prerađeno i dopunjeno Bernardinovo djelo s tom razlikom što je u njemu tiskao neke blagoslove i obrede te nepromjenjive dijelove mise izuzevši kanon i pričesne molitve, kao i tekst svih prefacija i božićnu pjesmu *V see vrime godišta*. Značajno je da je Bandulović prvi bosnaki pisac uopće koji svoje djelo tiska latinicom. Bandulović, stojeći pod utjecajem svog uzora, unosi u svoje djelo i neke čakavske elemente kojih se u kasnijim izdanjima oslobađa. Njegov lekcionar, koji je u tijeku dva stoljeća tiskan dvadesetak puta, poznavali su i njim se služili B. Kašić, N. Kesić, E. Pavić, M. Lanosović i P. Knežević. Upotrebljavao se kao liturgiski priručnik osim u Bosni i Hercegovini i Dalmaciji još u Bugarskoj, Srbiji i Rimu (Zavod sv. Jeronima). Bandulavić je svojim lekcionarom znatno utjecao na razvoj hrvatskog književnog jezičinog standarda.
DJELA: *Pisctole i Evangelya priko suega Godiscta...* Mleci 1613, 1626, 1640, 1665, 1682, 1699, 1718, 1739, 1773, 1818, 1838; Rijeka 1824, 1830; Rim 1840; Zadar 1857.
LIT.: K. GEORGIJEVIĆ i N. KOLUMBIĆ: *Leksikon pisaca Jugoslavije I,* Beograd 1972, 145. — N. KOLUMBIĆ: *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 415-417. A. Kovačić

BANDULAVIĆ, Marko (Bandini Marco, Bandulović), biskup (Donji Vakuf, kraj XVI. ili početak XVII. st. - Vjerojatno Bacau, oko 1655). Može se pretpostaviti da je osnovnu školsku naobrazbu stekao u franjevačkom samostanu u Fojnici, a filozofsko-teološki studij završio negdje u Italiji. Bio je generalni vikar bosanskog biskupa Franje Baličevića, zatim gvardijan u Kraljevoj Sutjesci i definitor provincije Bosne Srebrene. Bit će da je uživao glas dobrog pastoralnog radnika, budući da njega i fra Iliju Požežanina šalje provincijal Nilola Brajković 1626. da u Vlaškoj i Moldaviji utemelje pastoralnu misiju. U stvari oni su nastavili misijski rad koji je ovdje započeo još ranije fra Petar Zlojutrić, svani Soljak. Provincijal Toma Ivković podnio je općoj skupštini reda 1630. izvještaj o njihovom misijskom djelovanju u Kraščevu. Djelovali su još u Lipi, Temišvaru i Karanšebešu. Bandulović je također vodio i školu u Karnšebešu. Godine 1643., kad je sv. Stolica formirala nadbiskupiju u Marcijanopolju, imenovala je Bandulavića naslovnim preslavskim (marciopolitanus) nadbiskupom sa središtem u Silsteriji. Povjerena mu je pastorizacija katolika u istočnoj Bugarskoj te administracija u Moldaviji i nekim drugim susjednim pokrajinama. Rezidirao je u samostanu Bakoviji u Moldaviji. *Codex Bandinus*, tj. prikaz generalne vizite u Moldaviji pod naslovom *Visitatio generalis omnium Ecclesiarum catholici ritus in provincia Moldaviae*, veoma je dragocjen za poznavanje povijesti katoličkih etničkih skupina u Rumunjskoj. Objelodanio ga je V. A. Urechia skupa s rumunjskim prijevodom u *Analele academici romane* (Bukurešt 1894).
LIT.: F. E. Hoško: Bandulavić, Marko, *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 417. A. Kovačić

BANDULAVIĆ, Marko (Bandini Marco, Bandulović), latinist, nadbiskup u Preslavu (Donje Skoplje /danas Donji Vakuf/ - ?, 1655). Pripadao je najvjerojatnije istom rodu kao i

prevodilac lekcionara Ivan Bandulović. Početkom XVII. st. boravi u Slavonskoj Požegi i Velikoj, tada pod osmanlijskom vlašću. Genralni je vikar bosanskog biskupa Franje Baličevića (1588-1615), starješina samostana u Kraljevskoj Sutjesci i član uprave svoje redovničke zajednice, franjevačke provincije Bosne Srebrene. God. 1626. je s Ilijom iz Požege pošao u Vlašku i Moldavsku i ondje organizirao misijski rad franjevaca među katolicima, posebno među Hrvatima u Krašovo, Lipi, Temišvaru i Karanšebešu. Na prijedlog rimske Propagande imenovan je 16. XI. 1643. naslovnim nadbiskupom Marcianopolisa, a stolovao je u Preslavu i upravljao katolicima današnjeg rumunjskog i bugarskog Podunavlja. Obavivši kanonsku vizitaciju tih krajeva napisao je 1646. opširan izvještaj o političkim, društvenim, kulturnim i vjerskim prilikama na tom području pod naslovom *Visitatio generalis omnium Ecclesiarum Catholici ritus in provincia Moldaviae*. V. A. Urechia je taj Codex Banddnus objavio i preveo (Analle academiei Romane, 16/1893-1894/, str. 1-355), jer predstavlja značajni dokumenat za rumunjsku povijest kao i za povijest hrvatskih etničkih skupina u Rumunjskoj.
DJELA: *Visitatio Generalis omnium Ecclesiarum Catholici ritus in provincia Moldaviae*. Analele academie Romane, 16(1893-1894), 170-30.

BANDURI, Hilarije, provincijal (Dubrovnik, oko 1681 - Madrid, 9. IV. 1730). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. U samostanu Sv. Marije u Napulju profesor filozofije, a na Sveučilištu u istom mjestu predaje dogmatiku. U Provniciji vrši službe: profesora literature i klasičnih jezika, kustoda i provincijala (1722-1724). Na generalnom Kapitulu u Rimu izabran je za generalnog definitora (1723). General Ivan Soto ga uzima za tajnika reda. Kao komesar-vizitator vizitira provincije Bari i Bologna. Radi poslova Reda general ga šalje u Španjolsku, gdje ga zatiče smrt.
LIT.: D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864. 199. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 460. I. Djamić

BANOVAC, fra Josip, profesor, propovjednik i župnik (Čista o. 1703. — Šibenik, 5. ili 7. VII. 1771). U franjevački je red stupio u Baču 1717. God. 1725. imenovan je za lektora moralke u Sinju. Nakon kratkog vremena preselio se u Šibenik gdje je bio župnik u Varošu (1727-1730) i gvardijan u samostanu sv. Lovre (1732-1733). Poslije toga je djelovao kao župnik u Kruševu (1733-1734) i Perušiću (1734-1736), a potom kao lektor moralke (1736-1738) i gvardijan (1739) u franjevačkom samostanu u Karinu. Kratko vrijeme je boravio u Sinju (1739) i ponovno se potkraj 1740. vratio u Karin gdje je obnašao službu lektora moralke. Moralku je predavao i u Šibeniku
DJELA: *Pripovidagniah na svetkovine korizmene i druge predike od zlochiah vechma u sadagnia vrimena obiçaini. Skupgliene iz vechie kgnih latinski i sloxene u diçni harvatski jezik.* U Mleczi, Po Jakovu Tommasinu 1747. — *Predike od svetkovina doscastja Issukarstova.* u Mleczi, Po Dominiku Lovixi, 1759.. — *Prisvete obitoli skazagnie i probugiegnie bogogliubstva pram Issussu, Mariji i s. Jozippu.* U Mleczi, Po Dominiku Lovixi 1759.— *Izkazagnia saborah uçigneni toliko u Garçkoi koliko u Latinskoi zemgli.* U Jakinu, Po Petru Ferri 1763. — *Razgovori duhovni pastira s' oltara u svetkovine dosciastia Gospodinova i korizme u kratko sloxeni i na svitlost dati, za lascgninu sluxbu pastirah seglianski.* U Jakinu, Po Petru Ferri 1763. — *Ispitagnia svarhu sveti redovah. Izvageno iz bogoslovnicze prisvitloga gospodina arczibiskupa Kadçichia kako se ondi nahodi i stavglieno u ove male kgnixicze za lascgniu sluxbu xakana Slovigniana...* U Jakinu 1764. — *Ubojstvo dusce razloxito korisno znati ne samo pokornikom dolli i ispovidnikom.* U Jakinu, Po Petru Ferri 1767. — *Blagoslov od poglia i zakligniagnia zlii vrimena, u cettiri dilla razdiglieni, veoma kripostni i moguchi suprot svakoi xivini sckodlivoj i vlastima ajersim.* U Jakinu, Po

Petru Ferri, 1767. — *Via crucis. Put krixa i Xalosno putovagne nascega izmuçena Gospodina Issukarsta od kuche Pilatove do Kalvarie*. In Ancona, Nella stamperia di Pietro Ferri 1768. — *Novena alliti Devetnicza na posctegnie s. Pascala*. (Mletci 1789?).
LIT.: Š. Ljubić: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*. Beč 1856. — Š. Ljubić*: Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 463.— P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — R. Strohal: Priručna knjiga "duhovna obrana" u hrv. glagoljskoj knjizi. *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena,* 1928, 26, str. 364. — K. Balić: Štovanje Bl. Djevice Marije u franjevačkoj provinciji Presv. Otkupitelja, *Nova revija,* 10 (1931) 502-504. – K. Stošić, Varoška župa u Šibeniku, Šibenik1932, 10.— K. KOSOR: »Drniš pod Venecijom«, Kačić, 7 (1975), 64. — *E. PAL[ANOVIĆ]: BANOVAC JOSIP, Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989, 424. S. BAČIĆ, *Perušić, župa marijina uznesenja u Zadarskoj nadbiskupiji,* Split 1989, 147. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 47-49.
V. Kapitanović

BAOTIĆ, Miroslav, student teologije (Kostrč kod Orašja na Savi, 3. III. 1948 - Zagreb, 6. IV. 1970). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju na Visokom (1962-1966), novicijat u Kraljevoj Sutjesci (1966/67). Studij je prekinuo radi bolesti. Liječen je od leukemije u Sarajevu i Zagrebu gdje je i umro na Institutu za tumore. Ne samo da je strpljivo podnosio svoju bolest, nego je toliko zračio vedrinom da je razveseljavao i bolesnike i osoblje Instituta pokazujući iskrenu zahvalnost prema onima koju su ga liječili i obilazili. Kao gimnazijalac surađuje u đačkom listu *Novi cvijet* pjesmama i drugim prilozima. Nekoliko njegovih pjesama poshumno je objelodanio Božo Lujić.
LIT.: U spomen fra Miroslavu Baotiću. *Bosna Srebrena,* 21 (1970)5, 113-114. — B. LUJIĆ: *Život je divna pjesma*. Sarajevo 1971.
A. Kovačić

BARBARIĆ BREŠA, Jerko, Kulturni radnik (Fojnica, 26. XI. 1836 - Fojnica, 4. II. 1905). Osnovnu i srednju školu završio u fojničkom franjevačkom samostanu, filozofsko-teološki studij u Đakovu i Đevovi, nvoicijat je započeo 1853, za svećenika zaređen 1859. Bio je meštar novak i duhovni pomoćnik u Fojnici, župnik u Bugojnu (dvaput) i u Doljanima, tajnik i definitor Bosne Srebrene, nadglednik škole u Bugojnu i prvi načelnik, duhovnik u zeničkom zatvoru, samostanski kroničar u Fojnici. Sedamdesetih godina XIX. stoljeća pokrenuo je s Antunom Kneževićem osnivanje Historijsko-geografskog društva, koje se trebalo baviti proučavanjem povijesti i zemljopisa Bosne i Hercegovine. Zaslužan je za izgradnju bugojanske i fojničke crkve. Uživao je velik ugled kod naroda kojeg je štitio od građanskih i vojnih vlasti. Nadvojvoda Ivan Salvator darovao mu je prekrasan prsten, car Franjo Josip I. odlikovao ga je viteškim redom, a 1904. dobio je medalju za zasluge. Surađivao je u *Vrhbosni* (1887) i *Franjevačkom glasniku* (1899, 1900).
LIT.: † . Jeronim Barbarić. *Serafinski perivoj,* 19 (1905) 3, 90-92. — M. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici,* Zagreb 1913. 147-148. — L. Čuturić: Historičko-geografičko društvo bosanskih franjevaca. *Serafinski perivoj,* 27 (1913) 3, 45-48. — J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci,* II. Sarajevo 1915, 565. — Ć. TRUHELKA: Jedno zanimljivo pismo bosanskog historičara Antuna Kneževića. *Narodna starina,* 9 (1930) 227-233.A. Kovačić

BARBARIĆ, Mladen Krunoslav, pisac (Ilok, 17. VI. 1873 - Zemun, 5. IX. 1936). - Osnovnu školu je pohađao u Iloku, a gimnaziju u Osijeku. Pristupio je 1887. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao u Baji, a 1896. je postao svećenik. Dugo je vremena bio župnik i gvardijan u Iloku i ondje početkom 20. st. obnovio crkvu po nacrtima H. Bollea, a zatim je bio vjeroučitelj u Cerniku i Koprivnici; najviše vremena je proveo kao vjeroučitelj gimnazije i drugih srednjih škola u

Osijeku. Osnovao je i 15 godina uređivao list za djecu i mladež *Anđeo Čuvar* (1901-1916), a rodoljubne, prigodne i religiozne pjesme te povijesne rasprave o temama iz prošlosti franjevaca u Srijemu je objavljivao u mnogim listovima i časopisima: *Subotička Danica* (1906), *Hrvatska obrana* (1915), *Jeka od Osijeka* (1920, 1923), *Zbornik arheološkog društva "Mursa"* (1921), *Vjesnik županije virovitičke* (1922), *Franjevački vijesnik* (1934, 1935, 1936), *Glasnik Beogradske nadbiskupije* (1935, 1936), *Jubilarni almanah kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku* (1935) i *Obzor* (1935).

DJELA: *O. Ivo Rodić*. Palanka 1911. - *Rodoljupke*. Mitrovica 1893. *Tugovanke, Brod 1891*. - *Pjesme,* [Koprivnica 1902.]. - *S iste žice, osijek 1918.*

LIT.: L. KAMERLATO: Barbarić o. Mladen. *Hrvatska enciklopedija,* sv. 2. Zagreb 1943, 221-222. — M. BATOR: O. Mladen Barbarić. Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, 17(1973), 186-190.

F. E. Hoško

BARBARIĆ-LESKO, Fra Marko (*Mate), vjerosvjedočitelj (Klobuk, 19. II. 1865. — Široki Brijeg, 1945). Srednju je školu svršio na Širokom Brijegu, a bogoslovne znanosti 1888. u Ljubljani. U Franjevački je red stupio na Humcu, 27. VIII. 1881., svečano zavjetovan 28. VIII. 1885., za svećenika zaređen 6. XII. 1887. Svećenički život proveo je kao župnik: u Gorici (1900.-1901.), Roškom Polju (1907.-1909.), Glavatičevu (1912.-1920.), Gradnićima (1924.-1928.) i ponovno u Glavatičevu (1931.). Ubijen je 7. II. 1945. i spaljen na Širokom Brijegu. — "Star, dobar, svet i, kako su fratri govorili pobožniji od brata mu Petra [Sluga Božji Petar Barbarić]. Bio je staložen. Dobar fratar. Volio je životinje. Vrapci su mu padali na ruke". ~~(NAVESTI AUTORA CITATA U ZAGRADAMA)~~ Čovjek tijelom skroman ali duhom velikan. Krasile su ga jednostavnost i svetost. Bio je čovjek molitve. Poput svetog Franje volio je prirodu i ptice. S pticama je "razgovarao", te su djeca govorila da živi svetac boravi na Širokom Brijegu. Ministranti su ga posebno voljeli. On bi ih, s vremena na vrijeme, znao nagrađivati za njihove usluge. Partizani su ga, nepokretna, izvukli iz kreveta, ubili, ubacili u sklonište, polili benzinom i zapalili.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

BARBAROSSI, Dionizije, teolog (Dubrovnik, ? - Kotor, 1587). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Odličan skotista. U venecijanskom samostanu generalni lektor. U svojoj je Provinciji vršio službu kustoda i bio na generalnom kapitulu u Parizu (1579). Bio je i komesar-vizitator Provincije sv. Jeronima, a i još nekih. — Komentirao je i pripremio za tisak *Resolutiones Scoti* Melchiora Flavija, kojega je prvi svezak izdan u Veneciji 1580, a na početku je tiskano njegovo pismo Salvatoru Bartolucci (konventualac, vrstan teolog i govornik, profesor i teološki pisac), njegovom prijatelju. (Cerva).

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746.,59. — S. DOLCI: *Fassti litterario-Ragiusini,* Venetiis 1767, 17. — S. GLIUBICH: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*. Vienna 1856, 144. — D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864.194. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 425-426.— S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 251-252.

I. Djamić

BARBAROŽIĆ, Dionizije (Dionysius a Ragusio, Barbarosius), latinist (Dubrovnik, ? - Kotor, 1587). — Bio je član franjevačke provincije sv. Franje sa središtem u Dubrovniku. U Veneciji i u nekim drugim gradovima Italije djelovao je kao profesor teologije. U svojoj redovničkoj zajednici bio je kustod, tj. zamjenik provincijala; u tom svojstvu sudjelovao je 1579. na saboru Reda u Parizu. Potkraj života obavljao je u svojoj provinciji službu vizitatora i umro boraveći u Kotoru. — Iz Pariza je donio spis *Resolutiones*

Ivana Duns Scota u rukopisu s ilustracijama Melciora Flavija. B. ga je priredio za tisak, a izdan je zajedno s drugim Duns Scotovim djelima u redakciji venecijanskog profesora Salvatora Bartoluccija pod naslovom: *Quaestiones quatuor voluminum Scripti Oxoniensis super Sententias. A r. p. Salvatore Bartolucio ... recognitae ... et exornatae. Superadditae sunt Resolutiones Doct. a r. p. Melchiore Flavio illustratae* (Venetiis, Apud Haeredes Melchioris Sessae 1580). O tom izdavalačkom pothvatu, kojim je B. potakao širenje Duns Scotovih spisa i skotističke filozofije u nas, svjedoči njegovo pismo Bartolucciju, objavljeno u uvodnom dijelu knjige.

LIT.: Š. LJUBIĆ: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia,* Beč 1856, 114.— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1914, 33. — S. M. CRIJEVIĆ: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 251-252. F. E. Hoško

BARBIR, Gerard, profesor (Dubrovnik, 24. IV. 1911 - Daksa kod Dubrovnika, 29. X. 1944). Krsnim imenom Marko. Stupio je u Provinciju sv. Jeronima u Dalmaciji 1927. Pohađao je franjevačku gimnaziju na Badiji kod Korčule i u Dubrovniku. Teologiju je završio u Makarskoj. Zaređen je za svećenika 1934. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu studirao je romanistiku i položio profesorski ispit. Dva puta je preko Italije putovao u Francusku radi usavršavanja u francuskom jeziku i starofrancuskoj književnosti. — Predavao je na klasičnoj gimnaziji na Badiji i u Dubrovniku, te na državnoj realnoj gimnaziji. Bavio se i glazbom, te je vodio pjevački zbor trgovačke Akademije, društvo "Domagoj" i druge organizacije. Posvuda je uživao simpatije omladine. Držao je i korizmene propovijedi (Dubrovnik, Makarska, Pučišće na Braču). Bio je pobornik točnog vršenja obreda. Svojom je ozbiljnošću ostavljao dojam izgrađenog redovnika. Instinktivnim spoznanjem da će i njega odnijeti ratni vihor, mirno i svjesno, predan u volju Božju, spremao se na prijelaz u vječni život.

LIT.: M. B[rlek]: Barbir fra Gerard. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976, 203ab.
M. Brlek

BARDONI, Berengar, OFMConv., biskup — Imenovan je 1608. biskupom biskupije "Ansarensis in Dalmatia". Gauchat ga spominje u bilješci uz osorsku biskupiju ali ga neuvrštava u niz osorskih biskupa. Nije mogao biti osorski bisup jer su u Osoru u to vrijeme bili Kariolan Garzadori (1575.-1614.) i Oktavijan Garzadori (1614.-1633.). Biskupija Ansarensis je nepoznata. Budući da je → Cezar Nardi imenovan biskupom ansarenskim 1621 a biskupija bila ispražnjena po svoje je prilici Bardoni već ranije umro ili se odrekao.

LIT.: P. GAUCHAT: *Herarchia catholica medii et recentioris aevi, IV,* Pataviii 1967, 104 nt. 2.— Miscellanea Franciscana, 31 (1931) 115. — SMIČIKLAS, *Cod.dipl.,* XVIII., 96.
M. Žugaj

BARE, fra Benedikt (*Andrija), propovijednik i božji ugodnik (Krapina, oko 1584.- Radgona, 7. IX. 1635.). Bio je jedan od prvih Hrvata kad je stupio u Kapucinski red 21. IV. 1606. u Beču, gdje je završio i novicijat. Imao je tada 22 godine. Isticao se kao propovijednik. U Radgoni su ga kalvinisti zbog mržnje na katoličku vjeru izboli noževima, zadavši mu 15 rana, a tijelo mu bacili u rijeku Muru.

LIT.: M. TERAŠ, *Samostansko življenje,* Split 1942, str. 116. — T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976, 375-376. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

BAREZA, Jeronim, učitelj gramatike i propovjednik (Sinj, 1722- Bol na Braču, 25. III. 1782). Potječe iz građanske obitelji, a odgojen je u franjevačkom sinjskom samostanu. U Franjevački red ušao je 1739. i u Sinju završio filozofiju i teologiju. Zaređen je za svećenika 1745. U Sinju je bio učitelj gramatike (1749) i propovjednik (1750), te

gvardijan u Splitu (1754-1756), gdje je uglavnom živio do smrti. - B. je zaslužan za izgradnju crkve Gospe od zdravlja na Dobromu. Istakao se brigom za oboljele u vrijeme haranja kuge u Splitu (1764. i 1774) te bio pohvaljen od općeg providura Jakova da Riva i splitskih sudaca. Bio je vrstan govornik. Njegove brojne propovijedi, koje je govorio po mnogim mjestima u Dalmaciji, čuvaju se u arhivu samostana u Splitu (Dobri). Prilikom proslave prijenosa kostiju sv. Duje 1770. govorio je puku na Peristilu pjesmu na hrvatskom jeziku (J. Bajamonti). Pohvalna pjesma Trogirana na hrvatskom jeziku iz 1766. hvali ga kao "pripovidaoca kripostnoga" (sinjska samostanska knjižnica, sign. XXI-5). Ostavio je u rukopisu *Cursus philosophicus iuxta mentem subtilissimi ac venerabilis doctoris Ioannis Duns Scoti omnium theologorum principis,* (Arhiv Franjevačkiog samostana Split -Dobri).

LIT.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 1939, 235- 240. — J. Bajamonti: *Zapisi o gradu Splitu* [prev. i ur. Duško Kečkemet]. Split 1975, 259. — G. Novak: *Povijest Splita,* 3. Split 1978, 1495. — *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1989,459. — V. Kapitanović: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 251-252. *J. A. Soldo*

BARIŠIĆ, Gabrijel, biskup (Očevja kod Vareša, 1788 - Cape Rodoni u Albaniji, 1839). Iz ugledne je obitelji Barišića koja je dala više zaslužnih svećenika. Humanističku školu završio je u Kraljevoj Sutjesci, filozofsko-teološki studij u Italiji. U franjevački red stupio je 1803., a za svećenika ređen u Italiji nakon završetaka studija. Kao vrlo nadarenog izabrao ga je Markiz Spretti za odgojitelja svoje djece u Raveni. Tom prilikom, dozvolom Pija VII. istupio je iz reda i 20 godina obavlja tu dužnost. Povratio se u red zauzimanjem biskupa Miletića te postao njegov tajnik. Leon XII imenovao ga je 1826. za biskupa u Lješu (Alessio) u Albaniji. nakon smrti biskupa Miletića, Grgur XVI. ponudio mu je apostolsko vikarstvo u Bosni i Hercegovini. To je odbio u korist rođaka fra Rafe Barišića te i dalje ostao u Albaniji. Imenovan je za apostolskog vizitatora na području Albanije, Makedonije i Srbije. Umro je od rana koje su mu zadali gusari koji su ga, kad se vraćao s lijenja iz Dubrovnika u Albaniju, orobili i isprebijali.

LIT.: D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864. — M. V. BATINIĆ, *Djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih šest viekova njihova boravka III,* Zagreb 1886, 200, 206.— J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci,* II. Sarajevo 1915, 25. - ISTI: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, II.* (rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi).

A. Kovačić

BARIŠIĆ, Rafo ml., povjesničar (Očevija kod Vareša, 3. II. 1865 - Vijaka kod Vareša, 26. XII. 1896). Osnovnu naobrazbu stekao je vjerojatno u franjevačkom samostanu u Kraljevoj Sutjesci. U franjevački red stupio je 1879. Filozofsko-teološki studij završio je u Pečuhu. Za svećenika je zaređen 1887. kao mladomisnik postavljen je za učitelja u franjevačkom zavodu Trosciano u Albaniji. Službovao je kao kapelan u Tuzli i Brčkom, a kao župnik u Bosanskom Brodu i Vijaci. Preveo je s talijasnkog knjižicu *Devetnica presv. Srcu Isusovu* (Zagreb 1891) i *Loretsko svetište Majke Božje* (rukopis se čuva u arhivu franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci) te napisao *Pobožnost sv. križnog puta* (Zagreb 1892). Bavio se posebno proučavanjem povijesti franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci. O tome piše u *Glasniku Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini* (1890), te isto objelodanjuje u *Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und der Hercegovina* (1894) i nešto opširnije u *Franjevačkom glasniku* (1895) kao i napose pod naslovom *Kloster und Kirche der Franciskaner in Sućeska* (Wien 1894). Surađivao je još u *Vrhbosni* (1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1893), *Novom prijatelju Bosne* (1888, 1890) i Obzoru (896).

LIT.: [† Fra Rafo Barišić]. *Franjevački glasnik,* 13 (1899) br; 1, str. 12. — J. JELENIĆ: *Bio-*

bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, I. Zagreb 1925, 30-31.

A. Kovačić

BARIŠIĆ, Rafo, stariji, biskup i pisac (Oćevija, 24. VI. 1797 — Široki Brijeg, 14. VIII. 1863). Rodio se u obitelji Marijana Barišića i Mare r. Pejčinović. Na krštenju su mu dali ime Pavao. U franjevački red stupio je 16. travnja 1817. u Kraljevoj Sutjesci. Studij filozofije i teologije završio je u Torinu. Tu je održao dvije javne rasprave: 24. V. 1821. iz filozofije i 6. srpnja 1822. iz teologije Po završetku studija predavao je najprije filozofiju u Torinu, a zatim teologiju u Bologni. Kad se vratio u domovinu 1830. god. bio je župnik u Zoviku. Nakon smrti biskupa fra Augustina Miletića, 9. siječnja 1832. Rim je fra Rafu izabrao za apostolskog vikara za Bosnu i Hercegodinu. Za biskupa je posvećen 30. IX. 1832. u Đakovu. Ubrzo je došao u sukob sa starješinstvom bosanskih franjevaca. Sporeći se oko nadleštva u crkvenim upravnim poslovima sukob se tako zapleo da su se u nj umješali Beč, Rim i Carigrad. Barišić je izgubio parnicu i, zahvaljujući dalekovidnosti franjevaca rodom iz Hercegovine, god. 1847. osnovan je za njega posebni apostolski vikarijat u Hercegovini. — Barišić se energično zauzimao za katolike u Bosni i Hercegovini. Već god. 1832. odlazi u Rim i Beč s dvije *Spomenice* o teškom stanju katolika u navedenim pokrajinama tražeći carsku pomoć i zaštitu. Uz podršku bečke vlade god. 1840. isposlovao je u Carigradu ferman po kojem su, katolici u Bosni i Hercegovini izuzeti ispod sultanove vlasti i stavljeni pod zaštitu austrijskog cara. Uz pomoć nekih hercegovačkih franjevaca, posebno fra Nikole Kordića i fra Annđela Kraljevića, Ali-paša Rizvanbegović mu je 1847. dopustio da smije graditi rezidenciju u Vukodolu (dio Mostara). Bio je to sudbonosan i vrlo važan događaj za Hercegovinu jer se katolici, nakon progona iz 1840. god., počinju vraćati u Mostar. (U Mostaru je tada živjelo tek 12 katoličkih obitelji). Barišić odlazi u Seonicu, a gradnju rezidencije vodi fra Paško Kvesić, osobni Ali-pašin liječnik. Kad je god. 1851. završena rezidencija Barišić 3. lipnja preseljava u Mostar. Uz biskupiju već slijedeće godine franjevci grade *Katoličku učionicu,* prvu hrvatsku školu u Hercegovini, i u njoj drže nastavu. U to vrijeme Barišić odatle šalje u Rim svoje preporuke u korist pravnog uređenja franjevačke zajednice u Hercegovini i tako doprinosi osnivanju buduće Kustodije (1852). Kao "apostolski vikar u Hercegovini razvijao je zamjeran rad na obnovi i organizaciji pastve" (Knezović), te stekao zasluge i na širenju prosvjete među hrvatskim stanovništvom u tim krajevima. — U rukopisu je ostavio djela: *Marijin Mjesec, Filotea, Kršćanska razmatranja i Tumačenje evanđelja za sve nedilje u godini* (Jalenić). Brojni njegovi dokumenti, kao i o njemu osim u domaćim samostanskim arhivima u Bosni i Hercegovini, te Biskupskog arhiva u Mostaru, čuvaju se u Arhivu Propagande u Rimu: *Acta,* 1832, 1835, 1837, 1840, 1841, 1842, 1844. i odgovarajućim svecima SOCG, te: *Bosnia,* sv. 11-15. i drugdje.

DJELA: *Conclusiones ex universa philosophia selectae quos publico exibet certamini ac revmo et perillustri d.d. sacrae theologiae doctori abbati sacerdoti Romualno de Valentibus apud augustissimum Sardiniae regem Carolum Felicem sanctae Romanae Sedis negotio gerenti in humillimum servitutis obsequium devovet, dicat, consecrat...* Taurini 1821. — *Theses ex theologia selectae...* Taurini, 1822. — *Pasha duhovna iliti naçin vjesht slichati svetu misu...* Roma 1842. — *Pistole i evangelja priko svega godista na novi naçin istomaçena...* Roma 1842. — *Obrana pravovirnoga i pravoslavnoga iliti rimokatolickoga svestenstva i naroda u Hercegovini turskoj suprot potvoram i lazima, koje im se nabacuju u Magazinu Dalmatinskom* izdatu 1851... Dubrovnik 1853.

LIT.: Paša duhovna..., *Zora dalmatinska,* 1(1844), 13, 104. — I. JUKIĆ, Književnost bosanska, *Bosanski prijatelj,* 1850, I, 25-32; 1851, 2, 83-90. — Biskup Rafo Barišić, *Glasnik dalmatinski, 15(1863), br. 78. — Biskup Rafo Barišić,* Narodne novine, 29(1963), br. 208, 834-835. — M. KALAMUT: Biskup Rafo Barišić, Zagrebački katolički list, 14(1863), br. 39, 309-311. — M. HOERNES:

Kuulturna crta iz Hercegovine..., *Narodni list,* 20(1881), od br. 49 do broja 59. — P: Dopisi. Širokibrieg, 14. kolovoza 1886, *Glas Hercegovca,* 3/1886, br. 34 (2+3). — R. GLAVAŠ: *Spomenica...* Mostar, 1897, 113-127. — O. fra Rafo Barišić, biskup..., *Vienac,* 30(1898), br. 18, 260-271 + 272; br. 19, 281-287; br. 20, 302-303; br. 21, 318-319. — R. GLAVAŠ: *Život i rad fra Rafe Barišića naslovnog biskupa ASzotskoga i Apoštolskog namjesnika u Bosni i Hercegovini,* Mostar, 1900. — V. OBRADOV [Ante Jukić]: Književno pismo..., *Kršćanska obitelj,* 1(1900), br. 4, 71-80+81. — (J. GIMNAZIJALAC): fra R. Barišić i Ali-beg P. Pripovijest iz hercegovačkoga života, *Ruža* (Široki Brijeg), 3(1911), br. 1; 2, 3-8 i br. 4-5, 5-11. — J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci,* Sarajevo, 1912, sv. II. — Isti, *Biobibliografija franjevaca Bosne Srebreničke,* Zagreb 1925, sv. I, 21-30. — P. DRAGIČEVIĆ: u ZH, 19. — I. Tomas: Prilog povijesti mostarsko-duvanjske biskupije, *Grad na gori,* 1926, 43-45. — J. MATASOVIĆ: *Fojnička regesta,* Spomenik Srpska akademija, 67(1930). — M. PREMROU: Serie documentata dei Vicari postolici di Bosna ed Ercegovina 1735-1881, *Archivum Franciscanum historicum,* 21(1928), 346-361 i 580-590. — D: O čistoći hrvatskog jezika prije 90 godina, *Obzor,* 73(1932), br. 46, 3. — VLADO: fra Rafo Barišić: *Stopama otaca,* 1(1934-35, 149-154. — B. GAVRANOVIĆ: *Uspostava redovite katoličke hijerarhije u Bosni i Hercegovini 1881. godine,* Beograd, 1935, 3-9. — K. GUJIĆ: fra Rafo Barišić, prvi hercegovački biskup..., *Obzor,* 76(1936), br. 251. — ISTI, Turski sultani i bosansko-hercegovački franjevci. Listajući povjestne listine, *Hrvatski narod,* 4(1942), br. 610, 5. — O. KNEZOVIĆ: u HE, sv. II, 233. — O.H. Sefić: Znameniti Mostarci govore nam o veličini divnoga Mostara u prošlosti, *Hrvatsko pravo,* 1(1942), br. 34, 10. — I: KECMANOVIĆ, *Barišićeva afera,* Sarajevo, 1954. — ISTI u LPJ, sv. I, 160 i A. NIKIĆ, Barišić, fra Rafo, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb, 1976, 203. A. Nikić

BARIŠIĆ, Urban, profesor i tipograf (Rakitno, 27. VIII. 1886. — Zagreb, 3. X. 1936). Potječe iz ugledne obitelji Josipa Barišića i Luce r. Papković. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je i završio na Širokom Brijegu. U franjevački red je stupio 1. kolovoza 1905. na Humcu. Studirao je u Mostaru i Rimu. Za svećenika je zaređen u Rimu 6. IV. 1912. Po završetku studija promoviran je za generalnog lektora kanonskog prava i moralne teologije. Bio je profesor u Mostaru od 1913. do 1922, zatim župnik u Međugorju do 1925, tajnik Provincije do 1931. i Kustod. Preko deset godina bio je direktor Hrvatske tiskare Franjevačke provincije u Mostaru (1925-1936) Kroz to vrijeme u tiskari je izdano preko 60 raznih naslova. Povremeno se javljao u *Kršćanskoj obitelji* (1910-1919) i *Narodnoj slobodi* (1919, 1921, 1922, 1924-1925.) s brojnim prilozima gospodarskog i socijalnog sadržaja.
LIT.: O. fra Urban Barišić, *Hercegovina Franciscana,* 2(1937), sv. 1, 20. A. Nikić

BARTOL IZ SPLITA, O. Min., skradinski biskup († poslije 1267).
Na skradinskoj biskupskoj stolici naslijedio je biskupa Nikolu koji je bikupovao do 1240. Za skradinskog biskupa posvetio ga je splitski nadbiskup Guncel (1220-42). 1247. S drugom trojicom biskupa splitskih sufragana posvetio je novoizabranog splitskog metropolitu Hugrina. Toma Arhiđakon veli da se 1247. odrekao uprave skradinskom biskupijom i stupio u franjevački Red. Da je B. kao franjevac postao biskupom, bio bi - prema popisu franjevačkih biskupa koje Eubel donosi na kraju petog sveska *Bullarium Franciscanum* - drugi biskup franjevačkog Reda uopće. Po odredbi pape Inocenta IV. uručio je 18. V. 1248., nakon što je već postao franjevac, nadbiskupski palij Hugrinu . To je očit znak koliko je papa cijenio Bartola. Toma Arhiđakon veli za Bartola da je bio vrlo učen i svet; da je čeznuo za Bogom a malo mario za svijetovne stvari. To je valjda i bio razlog da se nakon 7 godina biskupovanja povukao u franjevački Red kako bi se u miru i skromnom životu posvetio Bogu. Budući da se 1267. Bartol spominje u jednom sudskom spisu splitskog metropolita Ivana vrlo je vjerojatno da je posljednje godine proveo u Splitu, gdje je

valjda i ušao u franjevački Red. Farlati, pak, veli da je ušao u samostanu sv. Marije u Bribiru, ali taj samostan nije tada još postojao.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 379 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I.* Monasterii 1913² 438. — D. FARLATI: *Illyricum sacrum, 4.*, Venetiis 1769., 14. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 83. M. Oreb

BARTOL IZ UDINA (Bartholomaeus Utinensis), dubrovački nadbiskup (oko † 1311). —U Red je stupio u Udinama i postao član padovanske provincije. Bio je dubrovački nadbiskup 1303.-1311.i nesmije ga se poistovjetiti s istoimenim nasljednikom jer ovaj je postao dubrovačkim nadbiskpom tek 7. VI. 1312. Za nadbiskupa je imenovan 24. V. 1303. i bio je nadbiskup do 1310 ili 1311. (Gams, Farlati). Između njega i nasljednika istog imena biskupovao je Jakov koji je nakon krtatkog vremena (1311/12) odustao od službe

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 615 br. 160 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Schematismus dioecesis Ragusinae...,* Ragusii 1916., 16. M. Žugaj

BARTUL ALVERNSKI (Bartholomeus ab Alverna, Bartolomeo della Verna), bos. vikar (okolica Alaverne, oko 1333 - Cetina kod Vrlike, 1414). Došao je u Bosnu da misionari među bogumilima. Brzo je naučio domaći jezik, udomaćio se i stekao velik ugled. Bio je oko 40 godina na čelu Bosanske franjevačke vikarije (1366-1375, 1378-1381, 1390-1408), koja se sterala od Apulije i Jadrana do Karpata i Beserabije. Godine 1368. šalje izaslanike papi Urbanu V. u Avignon da ga izvjeste o radu franjevaca u Bosanskoj vikariji i zamole da ih preporuči ugarsko-hrvatskom kralju Ljudevitu I. Papa ih je preporučio također i bosanskom biskupu Petru. Isti papa ovlastio je Bartula da može vratiti u matične provincije misionare nesposobne za rad. Godine 1869. papa je dozvolio franjevcima Bosanske vikarije da mogu kupiti milostinju u kraljevstvu Ugraskom i Hrvatsko-dalmatinskom. Bartul je 1372. uputio papi Grguru XI. 23 upita (Dubia) u svezi rada među bogumilima i raskolnicima. Odgovor je stigao 1373. Papa je dozvolio franjevcima Bosanske vikarije da mogu podići 11 novih samostana i primiti 60 misionara iz drugih provincija kao i da mogu krštavati na području prema ugarskoj granici i u samoj Ugarskoj podići 6 samostana. Bartul je rukovodio Bosanskom vikarijom u duhu opsluživanja izvornog franjevačkog siromaštva te je tako znatno utjecao i na obnovu drugih franjevačkih zajednica.

LIT.: B. SDERCI DA GAIOLE: Fra Bartolomeo della Verna e le missioni balcaniche. *La verna,* 2 (1913), 173-178. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* Beograd, 1935, 10-13.— D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, 65-69, 73-81. — J. ŠIDAK, *Studije o "Crkvi bosanskoj" i bogumisltvu.* Zagreb 1975, 225, 234, 270, 312. — E. PALANOVIĆ: Bartul Alvernski. *Hrvatski biografski leksikon. Zagreb 1983, 493.* *A. Kovačić*

BARTULOVIĆ Jakov (Jako), pastoralni radnik (Ramljani 28. I. 1867-Split 12. VI. 1941). Redovničko odijelo obukao 3. X. 1884, zavjetovan 15. IX. 1885, svećenik 25. VIII. 1889. — Župnik je u Baćini, Gali, Grabu, Šibenik Varošu, Vrgorcu 1912-1917, 1919-1928. Gvardijan je u Živogošću 1928-1934. Župnik je u Bristivici 1934-1941. Velikim žrvama sazidao je novu veličanstvenu crkvu u Vrgorcu, uredio okoliš crkve u Grabu. Bavio se arheologijom i kulturnim spomenicima u svim župama gdje je djelovao, promicao prosvjetu i kulturu. Posebno se istakao svojim socijalnim radom i brigom za sirotinju za svoga župnikovanja u Vrgorcu.

LIT.: V. Vrčić: 30-obljetnica smrti o. Jake Bartulovića, *Vjesnik Provincije Presv. Otkupitelja* 1971, br. 3. — V. Vrčić: *Vrgorska krajina,* Vrgorac 1972, str.20, 41, 48, 74, 80, 98, 114. *V. Vrčić*

BARUKČIĆ, Andrija, pjesnik (Osredak kod Doboja, 11. XI. 1805 - Tremošnica, 16. IV. 1839). Pučku i srednju školu završio je u Kraljevoj Sutjesci. Poslije novicijata (1825) poslan je na filozofsko-teološki studij u Budim i ovdje je ostao do 1834. Nakon povratka u Bosnu (1834) kratko je službovao kao duhovni pomoćnik u Potočanima. Pošto ga je proganjao derventski kapetan morao je bježati u Tremošnicu. God. 1837. postavljen je za novačkog meštra u Kraljevoj Sutjesci. Obolio je od sušice te se ponovno vratio u Tremošnicu. Sutjeski nekrologista bilježi da je bio "Poeta insignis Latinus", a u tremošničkom "Liber Mortuorum" kaže se : "Juvenis hic arte pöetica multum excellebat". U trećoj godini studija spjevao je pjesmu pod naslovom "*Carmen elegiacum honoribus illustrissimi, ac reverendissimi Raphaelis Barishich...*" Vacci in Hungaria... 1833., koja je prožeta ilirskim duhom i idejama.
LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci,* II. Sarajevo 1915, 531-532. - ISTI: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, I.* Zagreb 1925, 31-33. A. Kovačić

BASTA, s. Pia, (Novi Marof, 5. IX. 1895. Đakovo, 22. IX. 1975), sestra sv. Križa. Prve zavjete polažila je 1917. Zatim je završila studij na Pedagoškoj akademiji. Godine 1919. radila je na Građanskoj školi u Donjem Miholjcu. Godine 1930. premještena je u Šumetlicu na Strmac gdje vrši učiteljsku službu kod bolesne djece. Ujedno ondje vrši i službu kućne poglavarice. Godine 1938. pozvana je u Provincijalnu kuću gdje preuzima službu voditeljice kandidatica. Od 1943. do 1952. vrši službu magistre novakinja i provincijalne savjetnice. Službu kućne poglavarice vršila je u Zagrebu na Vrhovcu, u Lipiku te u Osijeku. Posljednjih šest godina svoga života pomagala je u radionici crkvenog ruha u Đakovu.
LIT.: *Teodozija,* Interno glasilo sestara sv. Križa, Đakovo, V (1975) 4, str. 17-18.
M. Žigrić

BASTIA, Petar iz Milja (Muggia), OFMConv., provincijal († oko 1610.). Zavjete u redu franjevaca konventualaca položio je 3. I. 1850., promaknut "ad magisterium" oko 1598. U četiri navrata bio je gvardijan u samostanu sv. Franje u Milju (Muggia). Na provincijskom kapitulu u Puli 23. IV. 1599. izabran je za provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca. Tokom službe održao je kustodijske zborove: u Poreču za istarsku kustodiju (9. V. 1601), u Splitu za zadarsku i albansku kustodiju (26. V. 1601), i u Krku za rabsku kustodiju (23. VI. 1601). U vrijeme njegove uprave utemeljen je samostan u Vodnjanu (1600) i hospicij sv. Petra u Iloviku (1603).
LIT.: Acta provinciae, Codex 1559-1589,1589-1605 i 1608-1628. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

BAŠADUR, Franjo (Dobretić), prosvjetitelj i liječnik (Mostar, 22. V. 1841. — Šuica, 30. XI. 1901). Potječe od ugledne građanske obitelji. Osnovnu školu završio je u Mostaru, kod franjevaca u Slavjanskoj narodnoj učionici. Potom odlazi u franjevačko sjemenište na Široki Brijeg. U franjevački red stupio je 25. VIII. 1857. i dotadašnje ime Marko promijenio u fra Franjo. Bogoslovnu je naobrazbu stekao u Zagrebu, Venezii, Genovi, Torinu i na Širokom Brijegu. Za svećenika je zaređen 17. XII. 1864. Slijedeće godine uz dušnost kapelana na Širokom Brijegu započinje i njegov odgojiteljsko-prosvjetni rad u istoimenoj župi. Kasnije (1869-1872) vrši dušnost župnika i upravitelja Franjevačke škole u Gradnićima. Odatle odlazi za župnika u Mostar (do 1874, a zatim za učitelja na mjesnoj katoličkoj školi. God. 1875. odlazi za župnika u Goricu. Tu je proživio teške i neizvjesne dane Hercegovačkog ustanka i ulaska austro-ugarske vojske i samovoljne turske uprave. Od 1879. do 1883. Tajnik je provincije, knjižničar centralne franjevačke knjižnice i zborovođa na Širokom Brijegu. Kasnije djeluje kao odgojitelj franjevačkog podmlatka na Humcu (1890-1894) te župnik u Grabovici (1883-1896), Duvnu (1894/95), Seonici (1895-1898) i Šuici (1898-1901). Uživao je veliki ugled. Tako su ga franjevci u tri navrata birali za savjetnika provincijalne uprave (1883-1886, 1892-1895. i

1895-1898). — Bio je izvanredan govornik i "neumorni staratelj" (Osvit) oko odgoja, prosvjećivanja i liječenja puka među kojim je živio i djelovao.
LIT.: O. Frano Bašadur, *Kršćanska obitelj,* 2(1901), br. 12, 245. — † O. Frano Bašadur, *Osvit,* 4(1901), br. 89, 4. — A. NIKIĆ: Umro je naš liječnik fra Klemo Doko, *Brat Franjo,* 2(1978), br. 3, 62. ISTI: Franjevci u Hercegovini od 1878. do 1892, *Kačić,* 10 (1978), 221. A. Nikić

BAŠIĆ KOVAČEVIĆ , fra Franjo, odgojitelj i profesor (Rašćane k. Imotskog, 1700. - Makarska, 1. V. 1771.). Roditelji su mu bili Marko i Manda Budalić. O njegovu djetinjstvu i školovanju ne zna se gotovo ništa. Obukao je franjevački habit u Makarskoj 1. V. 1718. Više škole je završio u Bologni. Došao je u Makarsku za propovjednika (1713.). Slijedeće je godine postao lektor moralnog bogoslovlja, a predavao je uz moralno bogoslovlje i gramatiku također u Makarskoj (1734.). Neko je vrijeme predavao filozofiju u Dubrovniku. Godine 1735. je profesor u samostanu S. Francesco della Vigna u Veneciji, gdje je uz druge učenike imao i kasnijega biskupa i apostolskog vikara u Bosni fra Marka Dobretića. U Veneciji je ostao samo godinu dana. Vraća se u Makarsku za profesora teologije i u toj je službi ostao više godina. Gvardijan je u Makarskoj (1744.) i također u Makarskoj godinu dana kasnije učitelj mladeži. Drugi put je izabran za gvardijana u Makarskoj (1748.-1751.). Bio je i kustod (1751.-1754.). Nakon službe kustoda ponovno je preuzeo predavanja moralnog bogoslovlja u Zaostrogu. Treći put je gvardijan u Makarskoj 1757-1760. U toj službi nalazimo ga i 1763.Bio je župnik u Tučepima (1724.-1733.) i 1734-1736. te u Velikom Brdu (1740.-1742.). Proveo je gotovo cijeli život u Makarskom primorju. Samo je kratko vrijeme bio učitelj mladeži i upravitelj kora u Splitu (1742.). — Radi višegodišnjega predavanja bogoslovlja dobio je počasni naslov »lector sexennalis«. Isticao se kao propovjednik i bio čovjek sveta života.
LIT.: Liber archivialis imotskog samostana. — A. Crnica: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava.* Šibenik 1939, 381-382. — V. Vrčić: *Makarska i Imotski,* Vjesnik provincije, Split 1966, br. 3-4, str. 51-52. — V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 71. — M. Ć[aleta]: Bašić, fra Franjo, *Franjevačka visoka bogoslovija u Makarskoj, 250. obljetnica osnivanja i rada 1736-1986.* Makarska 1989, 217.

M. Ćaleta -V. Vrčić

BAŠIĆ, Anđeo, publicist (Banja Luka, 2. IV. 1879 - Petrićevac, 12. V. 1925). Srednju školu učio je vjerojatno u Gučoj Gori, filozofsko-teološki studij u Livnu i Sarajevu. U franjevački red stupio je 1896, za za svećenika zaređen 1902. Službovao je kao profesor u Visokom (1902-1906), župnik u Šurkovcu (1906-1908, 1921-1922), Sanskom Mostu (1908-1911, 1923-1925), Stratinjskoj (1911-1916 i Ivanjskoj (1916-1921). Bio je prvi urednik *Glasnika sv. Ante* (1. I. 1906 - 1. VII. 1906). Surađivao je u *Serafinskom perivoju* (1903, 1905). *Glasniku sv. Ante* (1906, 1909) i *Hrvatskom dnevniku* (1908).
LIT.: † Fra Anđeo Bašić, prvi urednik našega "Glasnika" *Glasnik sv. Ante,* 20 (1925) 5-6, 129-130. — J. PAŠALIĆ: Pokojni urednici "Glasnika sv. Ante", † O. Fra Anđeo Bašić, Glasnik sv. Ante, 25 (1930) 1, str. 23. — A. Atlija: Franjevci nekad i danas na župama u Bosanskoj Krajini. *Nova et vetera,* 29 (1979) 2, 229, 234, 237. A. Kovačić

BAŠIĆ, fra Marko, profesor i dušobrižnik (Trolokve, oko 1750.-Šibenik, 28. IX. 1808.). U Franjevački red stupio je 20. V. 1778. u 28. godini života s grupom mladića, koji su obučeni u redovničko odijelo nakon 10 godina zabrane primanja u novicijat od strane mletačke vlade. Prije toga studirao je filozofiju. Nakon novicijata studirao je najprije u Sinju filozofiju (1780.) God. 1783. kad je tek završio dvije godine teologije, provincijal Karlo Maroević zatražio je od generalnog ministra reda da ga nakon završetka treće godine studija može postaviti za lektora teologije, što je i odobreno. Godine 1785. student je teologije u Šibeniku. Iste godine je čini se postao lektor filozofije na učilištu u Šibeniku, a 1788

proglašen je lektorom teologije, a bio je i vikar šibenskog samostana. Župnik u Šibeniku (1789.-1793.)1 ga kasnije provincijski lektor u Makarskoj provincijalove vizitacije 1798. nalazi se u redovničkoj obitelji u Splitu. God. 1807. bio je u Šibeniku kao "lector iubilatus, praefectus studiorum et philosophiae lector".
Literatura: A. Crnica: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*. Šibenik 1939, 261, 405. — M. Ć[ALETA]: *Franjevačka visoka bogoslovija u Makarskoj,. 250. obljetnica osnivanja i rada 1736-1986*. Makarska 1989, 217. — »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)« *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 198.
M. Ćaleta - V. Kapitanović

BATINIĆ, Borivoj, past. radnik (Ričice kod Bugojna, 26. VII. 1913 - Brestovsko kod Kiseljaka, 29. XI. 1965). Roditelji Mato i Janja r. Maros dali su mu ime Branko. Pučku školu završio je u rodnom kraju, gimnaziju u Visokom 1935., filozofsko-teološki studij u Sarajevu, Strassbourg-u i Zagrebu. Diplomirao je 1941. Novicijat je obavio na Gorici u Gorici u Livnu (1932-1933). Za svećenika je zaređen u Banja Luci 1938. Bio je duhovni pomoćnik u Rami i Fojnici, kateheta u Zenici, župnik u Gornjem Vakufu, Sanskom Bostu i Brestovskom. Godine 1956. obranio je na Teološkom fakultetu u Zagrebu doktorsku dizertaciju povijesno-pastoralnog sadržaja pod naslovom: "Povijesni razvoj dušobrižništva skopaljskog kraja i ocjena sadašnjeg stanja".
LIT.: D. MLIVONČIĆ: Dušobrižništvo skopaljskog kraja (Osvrt na jednu doktorsku radnju). *Dobri Pastir,* 7 (1956) 159-166. B. S.: † Dr. Batinić fra Borivoj. *Dobri Pastir,* 15-16 (1966) 506-507. — UNUS FRATRUM: In memoriam P. O. dra fra Borivoja Batinića. *Bosna Srebrena,* 16 (1965), br; 12, 190-192.A. Kovačić

BATINIĆ, Josip, filozofski pisac (Slavonski Brod, oko 1700 - Osijek, 25. III. 1731). - Član je Provincije Bosne Srebrene. Pošto je stekao zvanje profesora filozofije, predavao je na filozofskom učilištu u Našicama (1723-1726) i prvi među profesorima filozofije u Bosni Srebrenoj objavio tiskom teze javne rasprave. Taj spis je stoga dragocjen dokumenat o standardu filozofskog naučavanja prvog pokoljenja predavača filozofije potkraj prve četvrtine 18. st. u Provinciji Bosni Srebrenoj, napose na području Slavonije. God. 1729. je profesor učilišta moralnog bogoslovlja u Petrovaradinu.
DJELA: *Theses philosophiae quas propugnantur publice in templo S. Antonii Nassizzarum.* (S.1.) 1726.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Budimu (Margit-utja 25): Theca nr. 3. — J. BRKAN: Školovanje redovničko-svećeničkih kandidata Provincije Presvetog Otkupitelja u XVIII. stoljeću. *Kačić*, 16(1984), 43-45.
F. E. Hoško

BATINIĆ, Mijo Vjenceslav, povijesničar (Fojnica, 25. X. 1846 - Fojnica, 26. VIII. 1921). Otac mu je iz Dicma u Dalmaciji. Pučku školu učio je kod župnika na Kupresu, a srednju u samostanu na Gorici kod Livna. Već u petnaestoj godini govorio je latinski. Franjevac je postao 1862. Filozofiju je učio u Bosni, a teologiju u Reggio d'Emilio u Italiji (865-1867) i u Đakovu (1867-1869). Svećenik je postao 1869. Bio je duhovni pomoćnik u Fojnici, Trešćanima, Gornjem Vakufu i Bugojnu, pučki učitelj u Fojnici (1873-1877), učitelj u fojničkom samostanu (1877), župnik u Bugojnu (1885), Gornjem Vakufu (1896-1900), Brestovskom (1902-1907) i Fojnici (1907-1909, 1912-1917), gvardijan u Fojnici (1893-1896), učitelj novaka u Fojnici, tajnik provincijala Nikole Krilića (1878-1881) i Bone Milišića (1888-1891), definitor Bosne Srebrene (1882 -), generalni definitor franjevačkog reda (1897), povjerenik generala za Bosnu Sreberenu. Godine 1820. putovao je službeno u Rim i tom prigodom prikupljao građu za svoja povijesna djela, 1882. prati generala po Bosni, 1889. postaje počasni provincijal Bosne Sreberene. Godine 1820. regent Aleksandar odlikovao ga je redom sv. Save III. stupnja. Od 1884. radi na pokretanju glasila *Bosne Srebrene*, a od 1883. počinje uređivati fojničku biblioteku. Batinić se bavio proučavanjem naše

narodne i crkvene povijesti. Surađivao je u *Katoličkom listu* (1878, 1885), *Srcu Isusovu* (1886), *Glasniku bosanskih i hercegovačkih franjevaca* (1887), *Glasniku jugoslavenskih franjevaca* (1887, 1889, 1891-1892), *Vrhbosni* (1888, 1891, 1893, 1905, 1907, 1919), *Bosnische Post-u* (1888), *Franjevačkom glasniku* (1896, 1898), *Serafinskom perivoju* (1912) i *Našoj misli* (1919). Posebno se bavio proučavanjem djelovanja franjevaca na širokom području Bosne Srebrene. U njegovom pisanju osjeća se naglašeni lokalni patriotizam. Odlikuje se psihološkom pragmatičnošću i apologetičnošću. Više piše kronološki, nego sintetički. Pripada mu zasluga da je prvi pokušao prikazati djelovanje franjevaca Bosne Srebrene na temelju arhivske građe. Godine 1885. objelodanio je Njekoliko priloga k bosansskoj crkvenoj poviesti (*Starine JAZU,* 17(1885) 77-150). Njegovu raspravu *Uticaj Franjevaca na političke prilike u Bosni* (*Glansik bosankih i hercegovačkih franjevaca,* 1887), koju je fra Anđeo Franjić preveo na njemački jezik, Jelenić ocjenjuje kao crkveno-povijesnu filozofiju. Batinića je zasluga da je i samog Jelenića uveo u povijesni rad.

DJELA: *Djelovanje Franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih šest viekova njihova boravka I-III.* Zagreb 1881-1887. *Životopis fra Augustina Miletića biskupa daulijskoga i namjesnika apostolskoga u Bosni i Hercegovini.* Zagreb 1883. - *Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV-XX.* Zagreb 1913.

LIT.: J. VLADIĆ: O. fra Mijo Vjenceslav Batinić. *Naša misao,* 30 (1916) 9/10, 130-132. — J. Jelenić: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I,* Zagreb 1925, 34-43. — J. Jelenić:: Batinić fra Mijo Vjenceslav. *Ljetopis JAZU,* 36 (1922) 98-106. — M. VEŠERA: Fra Mijo Vjenceslav Batinić (1846-1921), *Nova et Vetera,* 31 (1981), 1-2, 241-266. — A. S. KOVAČIĆ, Batinić, Mijo Vjenceslav, *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 526. A. Kovačić

BATOŠ, Fra Feliks → NEMANJA

BAUK fra Stipan, apostolski misionar, (Makarska - Aleksandrija/Egipat 13. II. 1787). Djelovao je u Palestini i u Egiptu, od 1766. do smrti.

LIT.: V. LULIĆ, Stato, – S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 465. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 661. –

BAUK Jerolim, redovnik uzorna života (Imotski 1759-Imotski 17. 03. 1814). Osnovnu školu završio u imotskom samostanu, ostalo srednje i više školovanje na učilištima Provincije. — Župnik je u Vinjanima 1780-1784. Gvardijan je u Imotskom 1786-1804. Uredio je i preuredio imotsko svetište Gospe od Anđela kojoj je bio na osobit način pobožan. Vršio je službu učitelja novaka na Visovcu kroz 6 godina.

LIT.: V. Vrčić: *Odjeci*, Imotski 1967, str. III. — V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 184. *V. Vrčić*

BAUMGÄRTL, Alojzije, profesor teologije (Batsin u Češkoj, 7. V. 1751. - Arad, 2. XI. 1823). Teološko školovanje je završio 1778. u bogoslovnoj školi osječkog Generalnog učilišta 1. razreda kao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Osposobio se u međuvremenu za profesora gimnazije i profesora teologije; najvjerojatnije na sveučilištu u Pešti. Od 1783. do 1786. je duhovnik gimnazijalaca, profesor i gimnazijski knjižničar u Osijeku. Kad su državne vlasti ponovno dopustile djelovanje redovničkih bogoslovnih škola, on s C. Öcklom 1800. postaje profesorom bogoslovne škole u Baji. Predavao je najprije crkveno pravo i crkvenu povijesti (1800-1804), a zatim predaje biblijske predmete, uvod u teologiju, povijest teološke književnosti i patrologiju (1804-1806). Iste je predmete predavao još neko vrijeme u Földvaru. Za provincijala Josipa Puchnera (1818-1821) boravi u Aradu; ondje je gvardijan, a istodobno je i provincijalov savjetnik. Tiskom je objavio teze iz crkvenog prava i iz crkvene povijesti i tako ostavio dokumente o sadržaju naučavanja u crkvenim

školama u prvoj fazi kasnog jozefinizma u nas.

DJELA: *Propositiones ex universo jure canonico*. Essekini 1802. — *Propositiones ex universa hisstoria ecclesiastica*. Pestini 1804
LIT.: F.E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 72. F.E. Hoško

BAZIJA, NIKOLA → NIKOLA BAZIJIN

BAZIJA, Nikola, (Nicolaus Basiae de Vegla), biskup (druga pol. XIII. st. - prva pol. XIV. st.). Rodio se u Krku. Ušao je u franj. red u samostanu rodnog mjesta. Živio je i službovao u Rimu gdje je bio apostolski penitencijer. Papa Bonifacije IX. imenovao ga je 15. veljače 1391. za biskupa u Drivostu ne znajući da ta biskupija nije bila ispražnjena. Kad se saznalo da je njezin biskup na životu, Sv. Stolica šalje Nikolu 16. II. 1394. za biskupa u Caorle. U buli promaknuća za biskupa u Drivost i buli u kojoj ga se premješta u Caorle kaže se da pripada Redu Manje Braće. Kako je četiri godine izbivao iz biskupije, izgubio ju je 1412. i na njegovo mjesto postavljen je dominikanac Antun de Caturcio. Ne zna se gdje je živio nakon što je izgubio biskupiju ni gdje je i kada preminuo.
LIT.: H C I, 164; *Illyricum Sacrum* VII., 237; *Bullarium Franciscanum* VII., br. 52 i 129; M E S br. 604, str. 96; O. M. Oreb, *Životopis biskupa članona Provincije sv. Jeronima(ms) male braće konv*. str. 125. M. Oreb

BAZILIJE IZ TRPNJA (a Tarpano), propovjednik (Trpanj, oko 1652 - Dubrovnik, 23. II. 1717). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Više je puta vršio službu definitora Provincije, jednom kustoda i vizitatora. Dubrovački ga Senat bira za stonskog biskupa, ali on ne prihvaća. Slovio je kao izvrstan crkveni govornik na narodnom jeziku. Narod je oduševljeno hrlio slušati ga (Subotić-Velnić). Ugled je stekao razboritošću i učenošću, te dobrotom. Pred smrt je dugo strpljivo bolovao.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 456. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenika gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970., 339-340. I. Djamić

BEATO, Baldo, sveta života (Dubrovnik, 1. VI. 1922. — Ravno, 25. IX. 1943.) — Član FZD. Student teologije. "Kad je bio mali, imao je crnu mantiju i vazda govorio da će biti fratar". Kad je to postao, ozbiljno se spremao za žitvot, kako pokazuje njegova kartoteka s karticama ispisanim lijepim rukopisom. U njima se našao i materijal za radnju o mučeništvu. S osobitom je ljubavlju pratio i vršio crkvene obrede. — Među njegovim sačuvanim spisima i pismima nalazi se i pismo majci i ocu uoči svečanog zavjetovanja, u kojem između ostaloga stoji: "Vas ponovno molim da se puno, puno molite da Bog blagoslovi Vaše dijete, da ono bude svećenik po Srcu Isusovu, puno žara i revnosti za slavu Božju i spasenje duša. Molite da me Krist povuče sebi i učini me svetim, jer je svetost ideal za kojim mora svatko, a osobito svećenik, težiti. Molite da uistinu budem drugi Krist sa svojim životom i ponašanjem. U tu nakanu prinosite moju žrtvu pred prijestolje Boga i sve žrtve koje kroz život budete primili iz ruke Božje..." Poslije nepuna dva mjeseca njegovim roditelijima srce se cijepalo od boli... Nađen je mrtav, pogođen metkom u glavu, u dvorištu jedne izgorjele kuće.
LIT.: M. B[RLEK]: Beato, fra Baldo. *Franjo Među Hrvatima*. Zagreb 1976., 204b.
M. Brlek

BEBEK, Fra Kažimir (*Franjo), vjerosvjedočitelj (Vitina, 1. X. 1901. — Mostar, 14. II. 1945). Sin je Jure i Luce, r. Lauc. Osnovnu je školu učio u Vitini, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Wroclawu. U Franjevački je red stupio 5. VII. 1921. Jednostavno zavjetovan 6. VII. 1922, svečano 8.VII.1925., za svećenika zaređen u Mostaru, 10. VII. 1927. Vojsku služio 1. XI.-31. XII. 1928. u Mostaru. Bio je kapelan u Duvnu (1929.-1933.), župnik u Klobuku (1933.-1943.), kapelan na Humcu

(1943.-1944.) i župnik na Pločama (1944.-1945.). Osuđen je na smrt 14. II. 1945. u Mostaru i bačen u Neretvu. — Bio je smiren čovjek i volio povučenost. Bio je izuzetno lijepe naravi, veliki rodoljub, srastao s narodom među kojim je djelovao i obljubljen od svih.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

BEBRIĆ, Luka, filozofski pisac (Slavonski Brod, oko 1725. - Bač, 3. V. 1762). - Stupio je u franjevačku provinciju Bosnu Srebrenu, a 1757. je kod diobe te provincije postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Kako je položio ispit za profesora filozofije, bio je profesor na filozofskim učilištima u Slavonskom Brodu (1751-1753) i u Požegi (17563/54), a zatim je predavao teologiju na učilištu moralnog bogoslovlja u Iloku (1755/56). Priredio je priručnik za studente filozofije *Compendium seu brevis introductio in universam Aristotelis Philosophiam* (Brodii 1751; rkp. vel. 17 x 21 cm; knjižnica franjevačkog samostana u Baču, sign. B 19). Taj priručnik sadrži razradu Aristotelove logike, dok objavljeni zbir filozofskih teza daje pregled cjelokupnog gradiva ondašnjeg filozofskog školovanja koje su njegovi studenti predstavili slušateljstvu na javnoj raspravi 16. XI. 1754. u Požegi pred provincijalom Josipom Jankovićem.
DJELA: *Theses universae Philosophiae.* Budae 1754.
LIT.: F. E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi. *Nova et vetera,* 27(1977), 1, str. 104, 105. — F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27(1977), 2, str. 81. — Z. POSAVAC: *Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije.* Zagreb 1993, 151, 165, 171.
F. E. Hoško

BEDEKOVIĆ, Bartol, zapisivač pjesama (Virovitica, 14. V. 1793. - Virovitica, 18. VI. 1856). - U Provinciji sv. Ladislava je 1811. obukao franjevačko odijelo, a 1816. je zaređen za svećenika. Bio je propovjednik i ispovjednik u Krapini (1829-1833), Zagrebu (1836-1838), Šiklošu (1838/39), Virovitici (1843-1848, 1854-1856) i Koprivnici (1848/49), odgojitelj mladih franjevaca, studenata teologije, u Zagrebu (1839-1843) te samostanski starješina u Kostajnici (1833-1836), Kloštru Ivaniću (1849-1851) te župnik i gvardijan u Virovitici (1851-1854). Premda nije bio orguljaš, zapisao je zbirku pjesama pod naslovom *Cantilienae pro choro Crapinensi descriptae per P. Bartholomaeum Bedekovich* (str. 154, nedostaju prve dvije; rkp. u franjevačkom samostanu u Zagrebu, Kaptol 9). Zbirka obuhvaća 15 skupova misnih popijevki za pojedina liturgijska vremena, zatim 13 adventskih pjesma, 7 božićnih, tri za Novu godinu, dvije za Tri kralja, 7 korizmenih, dvije za Veliki petak, 6 uskrsnih, tri spasovske, 4 duhovske, tri za blagdan Presvetog Trojstva, 6 euharistijskih, 6 za vrijeme tijekom godine, dvije na čast imenu Isusovom, dvije u čast svetog Križa, 4 za posvećenje crkve, 26 marijanskih te više u čast svetaca. Pjesme je B. zabilježio na kajkavskom narječju i predgajevskim pravopisom, najvjerojatnije za svog boravka u Krapini (1829-1833). F.E. Hoško

BEDENIK, fra Angelik, FKP, provincijal i biskup (Koprivnica, 3. IV. 1808. - Agra, Indija, 2. XI. 1865.). U Kapucinski je red stupio u Varaždinu. U 28. godini postao je samostanski poglavar. God. 1845. izabran je na Rijeci za starješinu Hrvatske kustodije. Njegovim je nastojanjem 1847. Kustodija postala Provincijom. Na provincijskom kapitulu u Varaždinu 1848. izabran je za prvog provincijala Hrvatske kapucinske provincije. — U svibnju 1853. prisustvovao je generalnom kapitulu Reda. Odmah nakon kapitula novi general Salvator da Ozieri imenovao ga je generalnim konzultorom. U toj službi ostao je sve dok mu Kongregacija za raširenje vjere nije povjerila zadatak da radi na osnivanju kolegija za spremanje i odgoj misionara za Indiju. Taj je kolegij trebao biti u Beču ili Budimpešti, ali je vrhovna uprava Reda napustila taj plan. — Zatim je otišao u Trst i tamo ustanovio hospicij u gradskoj bolnici. U kolovozu 1855. papa Pijo IX izabrao ga je za pomoćnika švicarskom

kapucinu o. Anastaziju Hartmannu (1803. - 1866.) koji je bio apostolski vikar Bombaya, kamo je o. Angelik otputovao u mjesecu listopadu iste godine. U Bombayu ga je biskup A. Hartmann imenovao za svoga tajnika, a kasnije, u vrijeme kada je on otputovao u Europu i za provikara bombayske biskupije. Tu je dužnost vršio u Hartmannovoj odsutnosti do rujna 1858. kada je pozvan da se vrati u Rim. God. 1861. imenovan je generalnim vizitatorom Irske. Još iste godine papa Pijo IX. imenovao ga je naslovnim leučkim biskupom (Leuca u Italiji) i apostolskim vikarom Agre u Indiji. Došao je u Indiju 7. XII. 1861. Našao se pred vrlo teškim zadacima. Trebalo je preurediti misijski teritorij i djelovanje misionara i riješiti zamršene sukobe među samim misionarima. Sve to zadalo mu je mnogo neugodnosti. Godine 1862. napisao je Katekizam na hindustanskom jeziku (Catechismus in lingua hindustana, typis persicis, Sardhana 1862, str. 82). — *Katolički list,* (1862.) donosi dva njegova "Pisma iz Indije"; u drugom pismu kaže: "Nikada morda nije koračio Hrvat na planine Himalaje; a ta je slava bila pričuvana meni". Umro je 2. XI. 1865. Pokopan je u katedrali u Agri. — U rukopisu je ostavio slijedeća dijela koja se čuvaju u samostanskom arhivu u Rijeci: *Physicae compendium* compilatum ab A.R.P. Angelico a Caproncza, Anno 1838.; *Iuris canonici compendium* ...; *Theologia dogmatica.*

LIT.: *Monumenta Anastasiana,* Documenta vitam et gesta servi Dei Anstasii Hartmann, O.F.M. Cap. episcopi (1803-1866), Vol. I-V, Luzern 1939.-1948. — *Hrvatski biografski Leksikon I,* 584. — *Hrvatska enciklopedija,* II, Zagreb, 1941., 328. — *Franjo među Hrvatima,* 205. — B. MADJER, *Časti i dobru zavičaja,* Zagreb, 1937. - — *Bedenik iz Koprivnice - kapucin - misionar - biskup,* Zbornik, Koprivnica 1995. — *Lexicon Capuccinum,* Promptuarium historico-bibliographicum Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum (1525.-1950.), Romae, 1951, str. 183-184. — T. ŠAGI-BUNIĆ, »O. Angelik Bedenik iz Koprivnice, Pokušaj nacrta za životopis«, *Folium provinciae Illyriae Ord. FF. MM. Capucinorum,* Zagreb, 1962, str. 177-188. — T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1976, 390-393. Zdenko Tenšek

BEDNJAK, Mauricije (*Jakob), profesor filozofije i teologije (Remetinec, 12. VI. 1705. - Remetinec, 25. III. 1752). - Postao je član Provincije sv. Ladislava stupivši 1722. u novicijat u Ormožu. Filozofiju je slušao na učilištima u Varaždinu (1723/24) i Kloštru Ivaniću (1724/25), a teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Varaždinu (1725-1729). Zaređen je 1729. za svećenika. Položivši pogtrebne ispite predavao je na filozofskim učilištima u Remetincu (1730/31) i Varaždinu (1831-1734) te na učilištu moralnog bogoslovlja u Virovitici (1734-1736). Djelovao je na katedri bogoslovne škole u Pečuhu (1737-1744), kad je ondje osnovano Generalno učilište. Kao isluženi profesor boravi u Varaždinu (1748-1750), vjerojatno kao dekan tamošnjih škola. Bednjak se je bio posvetio i pastoralnom radu: bio je župnik i gvardijan u Virovitici (1736/37), gvardijan u Križevcima (1744-1756) te ispovjednik klarisa u Zagrebu (1751/52).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Matricula officiorum, ad nomen.F.E. Hoško

BEDRICA, fra Gabro *H. G. Jurišić*

BEGETA, Bernard, provincijal (Dubrovnik, oko 1724. — 4. IV. 1802.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Duborvniku oko 1743. g. Dobro je poznavao moralnu teologiju. Neko je vrijeme boravio u Bariu i Rimu. U svojoj je Provinciji izabran za definitora, te bio sakrista crkve Male Braće u Dubrovniku i više puta gvardijan u samostanima izvan Dubrovnika. — "Čukota" (kako su ga običavali nazivati) je izabran za provincijala Albanske provincije (oko 1780.). Ubrzo po povratku iz Albanije je umro.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.

Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 500-501. M. Šikić

BEGIĆ, Luka, odgojitelj i provincijal (Posuški Gradac, 21. X. 1841. — Humac, 14. IV. 1935.) Rođen je u obitelji Filipa Begića i Anđe r. Miličević. Osnovno školstvo završava kod župnika fra Petra Kordića, u Gorici. U franjevački red je stupio 19. VIII. 1856. Filozofsko-teološke nauke završio je u Italiji (Capri, Bologna, Ravena i Ferrara). Za svećenika je zaređen 26. V. 1864. Po povratku u Hercegovinu, obilazi 1865., po naređenju tadašnjeg franjevačkog starješine fra Petra Kordića, cijelu Provinciju radi uvida u reodvničku disciplinu. Potom je kapelan i učitelj na Narodnoj učionici u Duvnu (1867—1868), učitelj pučke škole , odgojitelj franjevačkog podmlatka i kapelan na Humcu (1868-1882). God. 1882. imenovan je župnikom u Gradnićima, a slijedeće godine je počeo upravljati Provincijom koju je vodio 12 godina (1883—1886, 1895—1901, 1910—1913.), a tri godine bio je zamjenik provincijala fra Didaka Buntića (1919—1922.). Kad nije bio starješina Provincije bio je odgojitelj novaka, 18 godina. — Uz njegovo ime povezano je gotovo sve što je za njegova dugog života učinjeno na religioznom, pa i socijalnom i kulturnom polju u Hercegovini. Proveo je reformu franjevačkih škola u Hercegovini po uzoru na one u sjevernoj Hrvatskoj, uveo Treći red po župama. Počao je s pripremom za gradnju franjevačkog samostana u Mostaru i bio suosnivač Dioničkog društva i istoimene Tiskare u Mostaru koja je konačno opstojala zahvaljujući njegovoj pomoći. — Nije objavljivao članke osim zahvale u *Narodnoj slobodi,* 6 (1924), br. 25, 2, ali je bilježio pojedinosti o važnijim događajima na papir i u pamćenje. Tako je bio živa kronika osamdesetgodišnje prošlosti Provincije kojom su se koristili franjevački pisci (D. MANDIĆ: Iz uspomena blagopokojnog fra Luke Begića, *Stopama otaca,* 3(1936-37) 91-97 i Umberto Lončar, Stari fra Luka kazao je svoja pamćenja, *Naša ognjišta,* 2(1972), br. 3, 13, i drugi). Bavio se i skupljanjem narodnih pjesama. Vodio je korespodenciju s vodećim ličnostima svoga vremena. Bio je jedan od najutjecajnijih ljudi među franjevcima i Hrvatima u Hercegovini na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće.

LIT.: P. DRAGIĆEVIĆ: Dijamantni jubilej fra Luke Begića, *Narodna sloboda,* 6(1924), br. 23, 2-3. — N. KORDIĆ: Pod raspelom. Iz života m.p.o. fra Luke Begića, *Narodna sloboda,* 9(1927), br. 50, (Božićni prilog N.S.), 4. — (...)LJUB BRZICA, Nedoživljena svečanost na Humcu. 65 godišnica misništva mng. pošt. o. fra Luke Begića, *Narodna sloboda,* 11(1929), br. 21, 2. — AGRICOLA [N. KORDIĆ], Mnogopoštovanom ocu Fra Luki Begiću prigodom 65-godišnjice misništva, *Narodna sloboda,* 11(1929), br. 23, 3. — ( ) Imendan i rođendan mnp. fra Luke Begića, *Narodna sloboda,* 12(1930), br. 41, 3. — ( ) † Fra Luka Begić, *Stopama otaca,* 1(1934-35), 145-149. — D. MANDIĆ: u HE, sv. II, 335. — A. NIKIĆ, Begić, fra Luka, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 205.

A. Nikić

BEGNA, Benedikt, → BENEDIKT IZ PAGA

BEGOVIĆ, Ivan → BAGARIĆ, Ivan

BEKAVAC, Bosiljko, ml. publicist (Obrenovac kod Konjica, 11. XI. 1906. — Pittsburgh, 13. IX. 1982.). — Sin je težaka Stipe i domaćice Jele rođ. Tomić. Osnovnu školu završio je u Seonici (1904.-1918.), gimnaziju u Visokom (1922.-1928., 1929.-1931.), filozofsko-teološki studij u Sarajevu (1931.-1935.), Franjevac je postao 1928., a svećenik 1925. Službovao je kao kapelan i vikar u Fojnici (1935.-1937.), kapelan u Kreševu (1937.-1938.), župnik u Osovi (1938.-1940.), Novom Šeheru (1940.-1946.) i Kiseljaku (1949.-1953.) te gvardijan u Kreševu (1946.-1949.). Godine 1953. pošao je u Ameriku kod srica Bosiljka, koji se tada nalazi ou Rankinu, Pa, kod Pittsburgha. Ostao je u Americi te služio kao kapelan u župi Presvetog Trojstva u Columbia, Pa, (1953.-1954.), zatim u Centralia, Pa, (1954.-1962.). Godine 1962. izabran je za urednika *Zajedničara,* glasila >Narodne hrvatske zajednice u USA, ali je uredništvo preuzeo tek

početkom travnja 1963. kad je dobio američko drdžavljanstvo. Uređivao je *Zajedničar* (1963.-1971.) u duhu zajedništva naših naroda. >Desetak posljednjih godina djelovao je kao kapelan u crkvi St. Mary of Mercy u Pittsburghu. Bekavac je kroz čitavo vrijem esvog boravka u Americi održavao veze s provincijom i dmovinom šaljući visokoj gimnaziji knjige i pomažući provinciju na druge načine. Još kao gimnazijalac surađivao je u listu visočkih sjemeništaraca *Cvijetu* (1926.-1931.), zatim u *Zajedničaru* (1962.-1971.) i *Iseljeničkom kalendaru B osn ei Hercegovine* (1967.-1973.).

LIT.: I. GAVRAN: Fra Bosiljku Bekavcu — In memoriam. *Bosna Srebrena,* 33(1982.) 6, str. 239-246. A. Kovačić

BEKAVAC, Bosiljko, st. publicist (Obrenovac kod Konjica, 5. VIII. 1870. — Rankin u Pensylvani, 19. VIII. 1959.). — Krsno mu je ime Paškal. Pučku školu završio je u Kreševu, gimnaziju u Gučoj Gori, teološko-filozofski studij u Ferrari, Parmi i Livnu. U franjevački red stupi je 1888., a za svećenika zaređen 1895. Bio je kapelan i kateheta u Ponijevu, Radunicama, Kreševu i Desnima kod Metkovića. God. 1899. sekularizirao se i kao svjetovni svećenik 1900. otišao u Ameriku. U Allegheny-u je osnovao hrvatsku katoličku župu čim je došao a 1904. u Lyndora Pa. Pastorizira Hrvate, Slovence, Poljake i Talijane. Kratko je bio župnik i u Millvale, ali je na zahtjev naroda vraćen u Lyndora, a potom je djelovao među našim iseljenicima u Ambrigge, Commerons-Batton-u, Heilwoodu, Strasffordu i Dixonville-u (1908.-1911.) te u Rankin-u (1911.-1956.). Ovdje je i umro kao umirovljeni svećenik pod pseudonimima u *Glasu Hercegovca* i zadarskom *Narodnom listu* kritizirajući austro-ugarsku politiku u Bosni i Hercegovini, a surađivao je također u *Pučkom listu, Napretku, Hrvatu, Hrvatskom narodu,* Lokalnom listu *Sa Neretvice* i u *Gospinoj krunici.* Kao župnik u Millvale-u pokrenuo je tjednik *Hrvat* te osnovao stranku Hrvatski kršćanski i politički krug. Napada Kallaya i njegovu politiku u *Zajedničaru, Hrvatskom listu, Hrvatskoj danici, Našoj nadi* i drugim periodičnim publikacijama. Piše o našim svećenicima u Americi: J.D. Božiću, M. Kaiću, Lj. Laušu i drugima. Na temelju dnevnika, kiojeg je vodio od 1915., napisao je *Povijest hrvatske župe u Millvale, Prva hrvatska župa u U.S.A. u North Side, Hrvatska katolička kolonija u Rankinu, Hrvatska katolička kolonija u Pittsburhu.* Bio je svestrano naobražen. Znao je talijanski, engleski, najemački, slovenski, poljski i ukrajinski jezik. Ostao je djelatno povezan s domovinom.

DJELA: *Spomen-knjikga o 25. godišnjici opstanka hrvatske rimokatoličke crkve >Marije Pomoćnice.* Rankin 1928.

LIT.: E. KRAJINOVIĆ: Spomen knjiga. *Franjevački vijesnik,* 35(1928.) 12, str. 383-384. — R. DRLJIĆ: Rev. Bosiljko Bekavac (prigodom 80-godišnjice života). *Dobri Pastir,* 1(1950.) 3-4, str. 204-207. — ISTI: Bekavac Bosiljko. *Enciklopedija Jugoslavije I.* Zagreb 1955., str. 412. — ISTI: Dijamantni jubilej najstarijeg hervatskoga svećenika u Sjevernoj Americi Rev. Bosiljka Bekavca. *Dobri Pastir,* 6(1956.) I-IV., str. 379-383. — ISTI: † Bosiljko Bekavac (uspomeni svećenika, rodoljuba, pisca i dobrotvora). *Dobri Pastir* (kalendar), 1960., str. 165-167. — A.S. Eterović : *A Guide and Bibliography to Research on Yugoslavs in the United States and Canada.* San Francisco 1975., str. 65-66. A. Kovačić

BEKEFY, Adam, pedagog, (?, 19. IX. 1746. - Zagreb, 27. IV. 1789.). Pristupio je 1766. u provinciju sv. Ladislava i u njezinim školama stekao izobrazbu: filozofsku u Zagrebu (1768.-1770.), a teološku u Pečuhu (1770.-1773.). Najprije je djelovao kao propovjednik u Križevcima (1774.-1777.) i u Kloštru Ivaniću 1777.-1780., a zatim je od 1780. do kraja života bio učitelj na tzv. normalki u Zagrebu, koja je 1784. nakon školske reforme Josipa II. postala glavna narodna škola u Hrvatskoj.

LIT.: A. Cuvaj, *Građa za povijest školstva II,* Zagreb 1910., 18. F.E. Hoško

BELAJ, Adalbert (Bellay), filozofski i teološki pisac (Varaždin, 6. IX. 1730 - Križevci, 12. VIII. 1783). - Kad je u Varaždinu završio

gimnaziju, pristupio je 1747. u Ormožu franjevcima Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je slušao na filozofskim učilštima u Remetincu (1749:50) i Varaždinu (1750/51), a teologiju na Generalnom učilištu prvog razreda u Zagrebu (1751-1755). Kako je 1755. položio ispit za profesora filozofije, predavao je na filozofskim učilištima u Varaždinu (1757/58) i Zagrebu (1758/59). God. 1759. je položio i ispit za profesora teologije na generalnim učilištima pa je predavao dogmatsku teologiju u Pečuhu (1762-1765) i Varaždinu (1762-1765). Za potrebe studenata je sastavio filozofski priručnik *Logica* (Varaždin, 1757/58, rkp. vel. 20 x 16 cm. nepag. str. 386, u knjižnici franjevačkog samostana u Varaždinu, sign. h 75) i teološki spis *Praelectiones theologicae* (Varaždin, 1765; vel. 17,1 x 12 cm, nepag. str. 452, u knjižnici franjevačkog samostana u Čakovcu) koji sadrži rasprave iz trinitarne teologije, ekleziologije i eshatologije. Kad je završio profesorsku službu, bio je samostanski starješina u Varaždinu, (1768/69) i Zagrebu (1769/70, 1777-1780), definitor (1771-1774) i kustod za provincijala Bonaventure Jeneweina (1774-1777); god. 1774. je bio generalni vizitator u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga.

DJELA: *Conclusiones ex universa theologia... quas exposuit in conventu et Studio generali Quinque-Ecclesiensi* (suautor Kvirin Horvat). Zagrabiae 1765. - *Conclusiones ex universa theologia... quas exposuit in conventu Varasdiensi*. Zagrabiae 1768.
LIT.: F. E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613-1783)*. Zagreb 1968, 87, 98, 122. — F. E. HOŠKO: *Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb, 1992, 61, 72.F. E. Hoško

BELAMARIĆ, fra Krsto, profesor, odgojitelj i publicist (Šibenik, 24. II. 1871.- Zagreb, 20. X. 1937.). Osnovnu školu završio u Šibenku (1877-1882), gimnaziju u Sinju (1884-1888). U franjevački red stupio je 25. IX. 1888. na Visovcu, gdje je sljedeće godine (1889) istoga dana položio jednostavne zavjete. Filozofiju studira u Zaostrogu (1889-1891), a teologiju u Makarskoj i Rimu (1891-1893) te u Gorici (1893-1894). Za svećenika je zaređen 6. VIII. 1893. u Makarskoj. Od (1894-1898) gimnazijski je suplent, prefekt i ekonom sjemeništa u Sinju. Školske godine 1895/96. na gimnaziji predaje talijanski i hrvatski. Župnik je u Dubravicama (1898-1899), župnik i dekan u Drnišu (1899-1904), gvardijan u Šibeniku (1904), profesor teologije u Makarskoj (1905-1917), gvardijan u Makarskoj (1910-1915), definitor (1910-1913).U razdoblju (1917-1920) ravnatelj je sjemeništa u Sinju.God. (1920) ponovno je profesor teologije u Makarskoj. God. (1921-1922) župnik je u Sinju. U razdoblju od (1926-1932) konzultor je beogradske nadbiskupije. Od (1933-1937) samostanski je vikar u Zagrebu i Karinu.U tom razdoblju (1936) pokrenuo je akciju za pomoć gladnima u sjevernoj Dalmaciji. — Suradnik je u listovima "Serafinski perivoj" (1911), "Gospi Sinjskoj" i "Riječi Božjoj" u kojoj objavljuje prijevode i propovijedi. Uoči I. svjetskog rata aktivan je u borbi protiv liberalaca u Makarskom primorju, a poslije rata u Sinju, zajedno s fra Mijom Kotorašem.
Djela: *Kraj hladne ploče nadbiskupa srpskoga primasa O. Šimuna Milinovića,* Split 1910. — Čemu slobodna škola?. - Sarajevo, Serafinski perivoj, 1911. – *Korizmene propovijedi,* Beograd 1920.
Lit.: – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 60-61.

M. Ćaleta

BELAMARIĆ, Frano, mlađi (*Krste), dušobrižnik, nastavnik i prevoditelj (Šibenik Varoš 17. VII. 1846. — Sinj, 29. I. I. 1907). Obukao je redovničko odijelo 24. X. 1865. Položio je svečane zavjete 25. X. 1869. Studirao je filozofiju i bogoslovlje u Šibeniku i Makarskoj. God. 1869. zaređen je za svećenika. Postavljen je 1873. za župnika na Danilo, zatim je bio župnik i dekan u Drnišu (1877—1880), potom je bio nastavnik gimnazije u Sinju (1881—1885), župnik na Čvrljevu (1885—1887), i ponovno nastavnik gimnazije u Sinju (1887—1907). Na kapitulu u Splitu 30. XI. 1893. izabran je za definitora

Provincije. Poznavao je vrlo dobro latinski jezik. Prevodio je Horacijeve ode i epode i prijevod objavljivao u *Narodnom listu* (1888-1895) *Hrvatskoj* (1890-1895) i *Hrvatskoj kruni.* (1893).
LIT.: K. KOSOR: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 128. — Bibliografija, Leksikografski zavod Zagreb, III i III/1. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 152,

V. Kapitanović

BELAMARIĆ, Frano, stariji (Šibenik Varoš, o. 1784. – Šibenik, 1849) God. 1816. nakon natječaja dobio je katedru filozofije u Šibeniku, a 1817. premješten je u Makarsku. Potom je od 1819 predavao bogoslovlje u Šibeniku, a 1832-1835. bio je provincijal.
Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 345. –P. BEZINA, *Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735-1918)*, Split 1993, 185. V. KAPITANOVIĆ, »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)« *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 198.

V. Kapitanović

BELANOVIĆ, Ivan Krstitelj, provincijal (Ivanec, 30. XI. 1705- Zagreb, 26. II. 1751). - God. 1721. stupio je u Provinciju sv. Ladislava. Filozofsko učilište je polazio u Remetincu kod Novog Marofa (1723-1725), a bogoslovne škole u Zagrebu (1725/26), Varaždinu (1726/27) i Pečuhu (1727-1729). Od 1727. do 1733. djelovao je kao propovjednik za hrvatske vjernike u samostanima južne Mađarske. Samostanski starješina je bio u Šiklošu (1733-1736) i u Kloštru Ivaniću (1742/43, 1744-1746, 1747-1749), gdje je bio također učitelj novaka i voditelj radova oko obnove samostanske crkve; tu gotičku građevinu je ispunio baroknim inventarom, a sudjelovao je i u obnovi franjevačke crkve i samostana u Hrastovici. U vodstvu provincije je imao udjela kao tajnik provincijala E. Besedičeka (1736-1740), definitor (1740-?1743), a od 1749. do kraja života kao provincijal. On je proglasio uredbe o životu i djelovanju članova Provincije sv. Ladislava koje su bile na snazi dva desetljeća (*Statuta provincialia enclytae Provinciae s. Ladislai Regis in Sclavonia*. Graeciis 1752).
LIT. Z. B. A. KRČELIĆ: *Annuae ili Historija*. Zagreb 1952, 63, 69. - Đ. CVITANOVIĆ: Franjevački samostani u Baniji. *Bulletin JAZU,* 15-22 (1967-1974), 84. - F. E. HOŠKO: Pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. Ladislava na području zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. *Bogoslovska smotra,* 46(1976), 443. - F. E. HOŠKO: Belanović Ivan. *Hrvatski biografski leksikon*. Zagreb 1983, 609-610. F. E. Hoško

BELAVIĆ, Placido Marko, pisac i prevoditelj (Karlovac, 23. III. 1868 - Vukovar, 17. II. 1957). Osnovnu školu je pohađao u Turnju i Karlovcu, gimnaziju u Karlovcu. U Beču je 1888. postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao u Baji (1889-1892). Pošto je postao 1892. svećenik, djelovao je kapelan u Našicama, Iloku i Šarengradu (1892-19O5) te vjeroučitelj u osnovnim i srednjim školama u Vukovaru, Slavonskom Brodu, Karlovcu i Našicama (1898-1912). Od 1912. do 1924. je dušobrižnik hrvatskih iseljenika u SAD i boravi u gradovima: New York, Chicago, Milwaukee, Lackawanna, Betlehem i Clinton. Osnovao je 1917. hrvatsku župu u Milwakueeju. Vrativši se u domovinu bio je župnik u Šarengradu (1924-1926, 1927-1929), a zatim je boravio po samostanima u Vukovaru ((1926.-1927., 1929.-1930., 1954.-1957., Našicama (1930.-1931.), Subotici (1931.-1934., 1938.-1939.), Čakovcu (1934.-1935.), Virovitici (1935.-1937., 1943.-1947., 1949.-1952.), Cerniku (1937.-1938.), Slavonskom Brodu (1947.-1948.) i Kloštru Ivaniću (1952.-1954.). - Prevodio je s više stranih jezika i prijevode objavljivao u novinama i časopisima; zasebno je objavio *Japanske priče i poslovice* od B. Chamberlaina i *Čarobni štapić*. Povijesne rasprave i bilješke o prošlosti pojedinih franjevačkih samostana pisao je za novine: *Hrvatstvo* (1906), *Sriemske novine* (1908, 1910, 1911, 1913, 1914)

Katolički list (1913) *Hrvatska straža* (1935). Brojne poučne pripovijesti, prevedene i izvorne, objavljivao je u vjerskim listovima između dva svjetska rata; spis *Kratka povijest samostana u Virovitici* je izgubljen.

DJELA: *Zadnji časovi sv. Ivana Kapistrana*. Palanka 1905. — *Sv. Bono mučenik, čije se sveto tijelo čuva u franjevačkoj župskoj crkvi u Vukovaru*. Vukovar 1906., 2. izd. Vukovar 1908., 3. izd. Vukovar 1924. — v. *Antun Padovanski, pomoćnik i zaštitnik*. Vukovar 1907. (2. izd.). — *Sv. Ivan Kapistran pod Biogradom*. Vukovar 1907. — *Povijest samostana i župe vukovarske*. Vukovar 1908., 2. izd. 1928. — *Čudotvorna slika Gospina u Sotinu*. Vukovar 1909. — *Buffalo i druge pripovijesti*. Bjelovar 1915. — *Našice, povijesničke crtice*. Vukovar 1911. — *Čarobni diplaš i druge američko-indijanske i japanske priče za hrvatsku mladež*. Križevci 1916. — *Oporuka starca misionara*. Vukovar 1916. — *Crtice iz prošlosti Vukovara*. Vukovar 1927.

LIT.: R. F. MAĐER: U pjesmi i priči. Osijek 1906., 319. — Isti (Čika Rude): Placido Belavić, Čarobni diplaš (predgovor knjizi), Križevci 1916. — A: Otac Placido Belavić, franjevac, Poviest samostana i župe vukovarske. *Hrvatska straža,* 6(1908.) 595. — A: Najnovija knjiga za mladež Oca Placida Belavića, *Sriemske novine,* 29(1916.), br. 4. — *Znameniti i zaslužni Hrvati*. Zagreb 1925, 24. - R. F. MAGJER: Belavić o. Placido. *Hrvatska endiklopedija,* sv. 2, 247-348. — V. CRNKOVIĆ: O. Placo Belavić. *Vjesnik Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 10(1957.), 44-46. F. E. Hoško

BELČIĆ, MARTIN, (Velčić), kompozitor. Bio je od 1518. službeni pjevač, (cantor) u župnoj crkvi sv. Marije, a od 1521 učitelj pjevanja u gradskoj školi, zvanoj "Humanitas". Ujedno je bio dirigent crkvenog zbora. — Samostanu sv. Franje u Cresu je ostavio zbirku koralnh napjeva. Inventari tog samostana spominju tu zbirku od godine 1547 pa unaprijed. Iz inventara od godine 1562. zna se da je bila napisana na pergameni i da je sadržavala nekoliko Kirije, Glorija i Kreda. Inventar iz sljedeće 1563. godine navodi da sadrži i intriote. Iz kasnijih inventara se razabire da je zbirka bila vrlo cjenjena i neprestano upotrebljavana. Radi česte uporabe je stradala. Do nas je došlo samo 13 velikih listova pergamene, lijepo ispisanih i ukrašenih. Po načinu obrade te knjige, nešto siromašnije od ostalih koralnih kodeksa iz istoga vremena, može se zaključiti da je izrađena u Cresu.

LIT.: Historijski arhiv, Rijeka. I libri Consilii della Magnifica comunità di Cherso, vol. 1. na datumu 1518. 28. XI; 1521.— Samostan sv. Franje Cres, kodeks A, na datumu 1547, 1562, 1563. god. J. Vlahović

BELEFY, Adam (Bököffy), pedagog (?, 19. IX. 1746 - Zagreb 27. IV. 1789). - Pristupio je 1776. u provinciju sv. Ladislava i u njezinim školama stekao izobrazbu: filozofsku u Zagrebu (1768-1770) i teološku u Pečuhu (1770-1773). Najprije je djelovao kao hrvatski propovjednik u Križevcima (1774-1777) i Kloštru Ivaniću (1777-1780), a zatim je od 1780. do kraja života bio učitelj u tzv. normalki u Zagrebu, koja je 1784. reformom Josipa II. postala prva učiteljska škola za kontinentalnu Hrvatsku.

LIT.: A. CUVAJ, *Gradnja za povijest školstva, 2.* Zagreb 1910, 18. F. E. Hoško

BELIĆ, Jakov, sudski tumač (Zadar, 15/16. st. FTR. U literaturi često je Jakov Belić spominjan kao brat poznatoga fra Stjepana Belića franjevca trećoreca. Međutim dokumenti koji su nam do danas pristupačni to ne pokazuju. Dok se naime za fra Stjepana Belića skoro trajno navodi da je Rabljanin, za fra Jakova Belića, također franjevca trećoreca izričito se kaže da je Zadranin. Fra Jakov je bio dvije godine provincijal franj. trećoredaca i to godine 1520.-1521. — Kao provincijal vodi sudski postupak za zemlje samostana sv. Pavla na Školjiću na području Puntamike. Tada mu je pri ruci u sudskom postupku i fra Stjepan Belić koji živi na Školjiću. Dvije godine kasnije fra Jakov Belić "de Jadra" gvardijan je samostana sv. Franje na Komrčaru u Rabu, a na toj dužnosti je i godine 1524. i 1525. Dokumenti na Rabu ga trajno oslovljavaju "de Jadra". U nekoliko sudskih postupaka (civilnih

građanskih) godine 1520. u Zadru pozivan je na proces kao dobar prevodilac i vjerni tumač "in littera sclava". — Datum njegove smrti nije nam poznat, ali po njegovom djeovanju, kako donose suvremeni dokumenti, ubraja se među značajnije i sposobnije ljude svojega vremena u djelokrugu reda franjevaca trećoredaca. Unatoč oskudnih podataka, tradicija o njemu kao uglednom redovniku traje u zajednici do danas.

LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi*. Zadar 1910. P. Runje

BELIĆ, o. fra Stjepan (Stjepan Rabljanin), učitelj staroslavenskog jezika /Rab, oko 1460. — Ankona 1523./ FTR Prve sigurne vijesti o Stjepanu Beliću, Rabljaninu imamo 23. travnja 1494. kada u Kopru Gabrijel, provincijal ofm, Sv. Zemlje, a ujedno povjerenik generala za Istru, Dalmaciju i lbaniju imenuje Stjepana javnim učiteljem staroslavenskoga jezika, u kojem je vrstan i daje mu dozvolu da može u svim gradovima i mjestima javno poučavati staroslavenski u školama. Belić se je zadržao nekoliko godina u koparskom samostanu. Njegova aktivnost u kasnijim godinma posebno dolazi do izražaja u Zadru. Bio je gvardijan u samostanu sv. Pavla na Školjiću — Galovcu. Dva puta je bio provincijal svoje trećoredske zajednice i to godine 1507.-1508., zatim 1513. kada mu je zamjenik (vikar) poznati fra Šimun Klimantović. U javnim spisima nalazimo na različite titule koje je kao vrlo sposoban i nadaren čovjek i redovnik postigao. Nazivan je i oslovljavan profesor sv. Teologije, doktor Teologije i prava. Zatim nalazimo da je "doctor artium" godine 1519. Često je kao stručnjak prisutan crkvenim parničkim slučajevima. Nastupa kao stručnak i svjedok u slučaju nepravedno osramoćenog kapelana časnog svećenika Nikole Žubrića godine 1520.-1521. — Pri kraju života imao je neugodno iskustvo sa svojom vlastitom sestrom Anicom koja je tražila da kuća kod sv. Luke "in campo" u Zadru pripadne njoj. Parnica se otezala preko dvije godine i konačno je rješenje iz Rima pozitivno za franjevce trećorece. Iz ovih dokumenata doznajemo da je krajem 1523. godine fra Stjepan preminuo u Anconi kao redovnik ali izvan svojega samostana. Neznamo da li na povratku ili odlasku za Rim u službenim poslovima svoje zajdnice. Njegova stručna sprema u poznavanju teologije, prava i staroslavenskoga jezika daje nam naslutiti da je i sam sudjelovao u pripremanju za tisak ranih staroslavenskih knjiga.

LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi*. Zadar 1910. — V. ŠTEFANIĆ, Glagoljaši u Kopru g. 1467.-1806. *Starine JAZU* Knj. 46. Zagreb, 1956. — J. L. TANDARIĆ, *Hrvatski biografski leksikon 1,* Zagreb, 1983. P. Runje

BELLOTTI, *Horacije,* (Venetus, **Bilotić ?),** biskup OFMConv. (1545.- Zadar 1601.). Bio je doktor filozofije i teologije. Za biskupa u Ninu postavio ga je 8. IV. 1592. Klement VIII. nakon odreknuća → Anđela Gradića. Vikar mu je bio franjevac konventualac Vinko Moroso. Zauzimao se za kršćanski odgoj djece i odraslih. Osnivao je škole po selima i poticao propovijedanje "slavenskim", tj. hrvatskim jezikom u nedjelje, blagdane, vrijeme došašća i korizme . Da sprovede u djelo zaključke Tridentskog sabora u svojoj biskupiji održao je 1598. biskupijsku sinodu na kojoj su donesene mnoge korisne naredbe za popravak života, ispravljanje zlih navika, iskorjenjivanje štetnih običaja, za obnovu crkvene stege i dostojanstvenije slavljenje bogoslužja. Za života je dao sagraditi grobnicu u crkvi sv. Franje u Zadru, do oltara Bezgrešne koju je posebno štovao. Nadgrobni natpis glasi: "Horatius Bellotus Venetus Ordinis S. Francisci Conventualium — Artium et Sacrae Theologiae Doctor — Episcopus Nonensis — Hoc sepulcrum vivens — sibi fieri fecit Anno aetatis suae LII — MDXCVII".

C. Eubel-G. Gulik: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III,* Patavii, 1968,260. — P. GAUCHAT: *Herarchia catholica medii et recentioris aevi, 4,* Pataviii 1935 261. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv.*

Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973, 111-112..
M. Oreb

BENCETIĆ, Đuka Stjepan, pastoralni djelatnik (Požega, 18. XI. 1881 - Karlovac, 14. XI. 1940). - U rodnom gradu je završio osnovnu školu i gimnaziju te 1897. stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Početkom 1900. se opredijelio za novu Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda kao i za život po novim Generalnim konstitucijama. Nakon studija teologije na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu postao je 1904. svećenik. Bio je odgojitelj studenata teologije u Zagrebu (1905-l908), a zatim se je posvetio pastoralnom djelovanju i upravnoj službi: bio je gvardijan u Slavonskom Brodu i Zagrebu, gvardijan i župnik u Vukovaru (1912-1918) i Karlovcu (1924-1940), definitor kroz četiri trogodišta te generalni vizitator u Bosni, Hercegovini i Provinciji Presv. Otkupitelja u Dalmaciji. Objavio je niz članaka povijesnog sadržaja kao i osvrte na ljude i događaje u katoličkim novinama: *Glasnik biskupija bosanske i srijemske* (1912, 1921), *Serafinski perivoj* (1912), *Sriemske novine* (1912), *Glasnik sv. Franje* (1933), *Katoički list* (1934) i *Hrvatska straža* (1937). Različitim oblicima pastoralnog rada je poklonio svoje zanimanje: bio je voditelj duhovnih vježbi, pučkih misija, hodočašća, osnivač crkvenih društava, napose zajednica Svjetovnog franjevačkog reda. U Karlovcu je uspio zaustaviti širenje starokatolicizma uvjerljivošću propovijedanja, dijalogom, a napose zauzimanjem za siromašne slojeve: osnovao je karitativnu Zadrugu sv. Antuna, dječje obdanište za siromašnu djecu i narodnu kuhinju. Poslije smrti karlovačka općina je proglasila ga je zaslužnim građaninom i preuzela brigu o njegovom grobu.
DJELA: *Oni imaju riječ.* (s.l.s.a.).
LIT.: † Đuro Bencetić. Glasnik sv. Franje, 42(1940), 354-355. — R. RIBIĆ: † o. Đuro Bencetić, franjevac. *Katolički list,* 91(1930), 560-562.
F. E. Hoško

BENCUN, Fra Jozo (*Ivan), vjerosvjedočitelj (Međugorje, 26. IX. 1869.— Mostar 14. II. 1945), sin Mate i Pere r. Alilović. Srednju školu svršio je na Širokom Brijegu 1889. U Franjevački red stupio na Humcu, 25. IX. 1889. Svečano zavjetovan 29. IX. 1893. Bogoslovske znanosti završio na Širokom Brijegu, 1895. Za svećenika zaređen 3. XII. 1893. Bio je kapelan i vjeroučitelj u Gradnićima (1895.-1897.), kapelan na Humcu i preko ljeta na planini (1897.), župnik u Drežnici (1898.-1902.) i Gorancima (1902.-1903.), kapelan na Humcu (1903.-1904.) i Širokom Brijegu te preko ljeta na planini (1904.-1907.), župnik u Bukovici (1907.-1909.), kapelan na Humcu (1909.) i Širokom Brijegu (1910.-1912.), župnik u Klobuku (1912.-1914.), kapelan na Humcu (1914.-1925.) i Širokom Brijegu (1915.-1917.), župnik u Izbičnu (1917.-1926.), župnik u Gabeli (1926.-1928.), i ponovno župnik u Izbičnu (1928.-1937.), a nakon toga odlazi u mirovinu na Široki Brijeg (1937.-1945.). Ubijen je u Mostaru. Bio je primjer staroga hercegovačkog franjevca pradjedovske vjere i pobožnosti. Kao svećenik djelovao je gotovo u cijeloj Hercegovini od Drežnice do Gabele i preko Nahije, Blata do Tomislavgrada. Nikada se nije tužio da mu je bilo koja služba teška ili da mu je u životu učinjena bilo kakva nepravda.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

BENEDIKT (IZ CRESA ?) FKN, vikar provincije (2. polovica 15. st.). - Kao vikar Dalmatinske provincije spominje se na pergameni br. 31 creskog samostana 10. VI. 1493. Šematizmi Provincije dodaju da je iz Paga. Vjerojatnije je je iz Cresa, budući da nema oznaku ili prezime kao što imaju drugi članovi kapitula, što mu u Cresu nije bilo potrebno dodavati. Benedikt iz Cresa spominje se kao gvardijan u Krku 3. i 7. kolovoza 1489. No, nije isključeno da se radi o istoj osobi koja se spominje 19. 7. 1451. i kao Benedikt iz Zadra, tajnik provincijala Marijana iz Zadra. Po gubitku zadarskog samostana

mogao je uzeti creski samostan za svoj matični. Ipak, ni u kojem slučaju ne smije ga se poistovjetiti s Benediktom Benkovićem iz Paga, koji je 1518. postao prvi opservantski provincijal Dalmacije. M. Oreb ga naziva "Benedictus de Begna de Pago".

LIT.: Arhiv samostana sv. Franje u Cresu. Pergamena br. I/29. Bart. zbornik, f. 188v-189r. - Regesta Sampsonis 2, 81v. - G. BIGONI, L'archivio conventuale di S. Francesco di Cherso in Istria, Citta di Castello, S.T.E,. 1973, 95. — *Schematismus F. M. Conv. Provinciae S. Hieronymi*, Zagreb 1939. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973. - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 21-22

D. Drnić - M. Žugaj

BENEDIKT Dubrovčanin (Benedictus a Ragusio), uzorna života (Dubrovnik, oko 1663. — 19. VI. 1713.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1681. g. Generalni lektor Studija u samostanu Male Braće u Dubrovniku kroz deset godina. Poznati propovjednik na hrvatskom jeziku. Vrlo zaslužan za dubrovački samostan, crkvu i biblioteku. Dva je puta izabran za provincijala (1701. i 1710.). Bio je i definitor, kustod i komesar-vizitator. — Radi svoje velike brige za bolesnike nazvan je *Otac bolesnika*. Bio je poznat zbog gorljivosti i pobožnosti.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 456. M. Šikić

BENEDIKT iz Paga, OFMConv., vikar provincije (2. polovica 15. st.). Bio je lektor creskog samostana. Prisustvovao je kao vikar provincije samostanskom kapitula u Cresu (10. VI. 1493). Kad je 1493. umro u Veneciji dugogodišnji provincijal Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca Bartol de Sanctis, Mlečanin (1469.-1493.), general reda je 7. VIII. 1493. postavio Gabriela Bruni, Mlečanina, provincijala Svete Zemlje za generalnog komesara u čitavoj provinciji Dalmacije s punim ovlastima i pravom subdelegacije i održavanja kapitula, pa je Benediktova vlast očito prestala. D. Drnić

BENEDIKT ZADRANIN (IZ Zadra) FKN, kustos, vikar provincije († poslije 30. VIII. 1384.). Prvi put se spominje 2. VII. 1384. kao lektor u Zadru. Majstor Ivan Jakovljev iz Borgo San Sepolcro (Umbrija) s prebivalištem u Veneciji, potvrđuje 20.V.1394. da je primio od Benedikta 456 zlatnih dukata za izradu kora u crkvi sv. Frane u Zadru koji će završiti u roku od mjesec i pol dana. Benedikt je kao vikar provincije 30. VIII. 1395. potvrdio da je od oporučne ostavštine Jurja de Matafaris primio 200 zlatnika za novi kor i ostale radove upravo izvedene u crkvi sv. Frane. Vjerojatno je izabran za vikara provincije na kapitulu 1395., da bi onda zamjenjivao provincijala kad je ovaj 1396. pošao na generalni kapitul u Riminiju.

LIT.: PAZd, Bilježnik Articutius de Rivignano, busta III, fasc. XII, svešč. 2 – DONATO FABIANICH: *Storia dei frati minori…* Zara 1864. Vol.II,50s – M. ŽUGAJ: *Nomeklator…*, Zagreb 1993, 21- ISTI u *Miscell. Fracescana* 82/1982/309s nt. 236.

M. Žugaj

BENETTI, Ivan Antun (Giannantonio Benetti) iz Padove, OFMConv. provincijal († 2. IV. 1834.). Na sastanku provincijskog definitorija provincije sv. Antuna padovanskog (kojoj su od 3. kolovoza 1827. pripadali i Samostani nekadašnje Dalmatinske provincije franjevaca konventualaca) u Padovi 8. I. 1832., izabran je, poslije smrti provincijala Pavla Franje Munegato, **BENETTI** za provincijskog komesara. Na slijedećem provincijskom kapitulu 8. VII. 1833. u Padovi izabran je za provincijala provincije sv. Antuna padovanskog, koja je tada imala tri kustodije: 1. Padovansku sa samostanima u Padovi i Riva di Trento, 2. Istarsku sa samostanima u Piranu i Cresu i 3. Dalmatinsku sa samostanima u Splitu, Šibeniku i Visu. Na kapitul je bilo 25 izbornika i to 17 iz Padovanske, 3 iz Dalmatinske i 5 iz Istarske kustodije. Nakon **BENETTI**jeve smrti za generalnog komesara

Provincije imenovan je Bonaventura Terrazzer iz Pirana.

LIT.: Serie di tutti i Vocali della Provincia ad Capit. prov. 1833., i Series electorum in Capitulo provinciali 1833. (arhiv samostana sv. Jere na Visu, Prirovo). — A. SARTORI: *La provincia del Santo*, Padova 1958. D. Drnić

BENIĆ, Bono, ljetopisac (Čatići kod Kaknja, oko 1708. — Kraljeva Sutjeska, 25. III. 1785. — U desetoj godini stupio je "na nauk" u franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci. Godinu novicijata započeo je 1723. Folozofsko-teološki studij završio je u Italiji. — Bio je lektor filozofije u Šibeniku i Zaostrogu (1731.-1734.), odgojitelj franjevačkih novaka u Kraljevoj Sutjesci, gvardijan u Kraljevoj Sutjesci (dvaput), Kreševu i Fojnici. Godine 1737. skupa s fojničkim i kreševskim gvardijanom dokazuje travničkom paši da franjevci Bosne Srebrene nisu krivi za prodor Nijemaca sve do Banja Luke. Ipak, nekoliko dana proveo je u sarajevskom zatvoru. Slijedeće godine sudjeluje pri izgradnji sarajevskih tvrđava. 1740. ponovo je pred pašom dokazujući da sutješki franjevci nisu "prodali u kaure" nekog Hasana. Župnikovao je triput u Varešu (1735., 1741., 1759.-1764.). Bio je vikar sutješkog samostana, definitor (1748.-1751., 1780-1783.), kustod (1759.-1762.) i provincijal Bosne Srebrene (1765.-1768., 1774.-1777.). Na provincijskom kapitulu u Radnu u Mađarskoj brani prava Bosne Srebrene od prekosavskih samostana. U vrijeme prvog provincijalstva zamjenjivao je u službi bolesnog apostolskog vikara Pavla Dragičevića. Godine 1766. odbio je ponudu Rima da sam preuzme službu apostolskog vikara. Sudjelovao je 1768. u Španjolskoj na općem kapitulu franjevačkog reda. Nakon drugog provincijalstva imenovan je generalnim vizitatorom u vlastitoj provinciji, a 1785. povjerenikom i izaslanikom u svezi provincijalstva fra Grge Hiljića, ali dok je imenovanje stiglo u Bosnu već je bio mrtav. Benić je dobro znao latinski i talijanski, a nešto i turski jezik. Osobito ga zanimala povijest Bosne, franjevačkog reda i provincije. Isticao se ljubavlju i odanošću prema provinciji, te smislom za lijepo i praktično.

DJELA: *Cum auctor Epitome* (s. 1. et s. a.). — *Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo 1979.

LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1916., str. 6. — ISTI: *Ljetopis franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci* (Uvod). *Glasnik zemasljskog muzeja u Bosni i Hercegovini,* 35(1923.), str. 1-11. — P. PEJČINOVIĆ: Fra Bono Benić. *Život,* 23(1974.) (XLVI./2, str. 712-713. — I. GAVRAN: Fra Bono Benić, *Ljetopis sutješkog samostana* (Uvod). Sarajevo 1979., str. 5-27. — A. S. KOVAČIĆ: Benić *Bono, Hrvatski biografski leksikon I.* Zagreb 1983., str. 648-649. A. Kovačić

BENIĆ, s. Edigna, (Rudanovac, 5. III. 1901 Kunkuri/ Indija, 21. IX. 1982), sestra sv. Križa. Nakon završene bolničke škole na Vrhovcu u Zagrebu i rada na klinikama u istome gradu pošla je 1937. u Indiju gdje je svojom ljubavlju prema siromašnim bolesnicima svjedočila Kristovu milosrdnu ljubav i apostolski djelovala u misijama Družbe sestara sv. Križa. Od 1937. do 1939. radila je kao bolničarka u Misiji Družbe u Bettiahu. Ondje je požrtvovno dvorila bolesnike zaražene kugom. God. 1939. pošla je u Hazaribag gdje je uz bolesnike u bolnici obilazila biciklom bolesnike po selima. Premještena je 1950. u državnu bolnicu u Muzaffarpur, gdje je preuzela brigu za dispanzer. Ubrzo su njezinu ljubav osjetili svi bolesnici, posebno oni zarazni. Njih se nitko nije htio ni dotaknuti. Ondje je stekla zaslužni nadimak "mama Edigna". Bolesnicima je bila na raspolaganju dan i noć. Kažu da za vrijeme njezina boravka ondje ni jedan bolesnik nije umro bez pomoći "mame Edigne". To je bio tihi sporazum između "mame Edigne" i njezinih nekršćanskih suradnika. Što je "mama Edigna" značila za bolesnike i osoblje bolnice, jasno govori nadimak koji su joj dali i njezina slika koja i danas visi na zaraznom odjeljenju te bolnice. Voljela je žarko svoju Domovinu, ali je na vlastitu želju ostala u Indiji sve do smrti. Ondje je i pokopana.

LIT.: s. M. ŽIGRIĆ, »Prva naša misionarka, U

znaku Križa«, *List Milosrdnih sestara sv. Križa,* Đakovo, III (1982) 4, str. 38 40.
M. Žigrić

BENIGAR, Aleksa Franjo, pedagog , misionar, pisac (Zagreb, 28. I. 1893 - Rim, 1. XI. 1988). Sin je Ivana (Janeza), profesora matematike i fizike, te polubrat lingvista i etnologa Ivana (Janka); na krštenju je primio ime Franjo. Nakon osnovne škole i nižih razreda gimnazije, stupio je 1907. u provinciju sv. Ćirila i Metoda na Trsatu. Gimnaziju i studij filozofije je završio na franjevačkom učilištu u Varaždinu (1908-1911), a teologiju je studirao u Paderbornu (1911-1915). Po povratku u domovinu, postavši svećenik, bio je odgojitelj mladih franjevaca i nastavnik njemačkog jezika u Varaždinu (1915-1918). God. 1920-1923, studirao je na Istituto pontificio orientale u Rimu i studij zaključio doktoratom. Vrativši se u Zagreb, bio je odgojitelj studenata teologije (1924-1927) i urednik dječjeg časopisa *Anđeo čuvar* (1927-1929). Uredio je 1927 *Spomenicu prigodom sedamstote godišnjice blažene smrti sv. Franje.* Njegov misionarski rad započinje 1929. kad je pošao u Kinu i postao odgojitelj mladih franjevaca i profesor teologije na regionalnoj bogoslovnoj školi u Hankowu. Izagnan 1954. od komunističke vlasti iz Kine, boravio je u Rimu i 1955-1966. bio duhovnik na franjevačkom sveučilištu *Antonianum.* Surađivao je člancima iz povijesti teologije u *Novoj reviji* (1929, 1932), popularnim člancima o životu KIneza u *Glasniku sv. Franje* (1929-1940). i teološkim razmatranjima u *Marijinom Trsatu* (1968-1970). Za potrebe studenata objavio je priručnike iz liturgije i duhovnog bogoslovlja. Osobitim marom je istraživao život kard. Alojzija Stepinca i 1974. objavio njegovu opširnu biografiju, temeljnom spisu za poznavanje osobe i značenja tog Sluge Božjega. Prije toga je napisao shematiziranu biografiju fra Vendelina Vošnjaka na latinskom jeziku, za potrebe kanonskog postupka o ispitivanju njegove svetosti; time je zapravo bio realni začetnik tog postupka. Sam je bio ukorijenjen u život domovinske i opće Crkve, zadojen franjevačkom duhovnošću po shvaćanjima "njemačke škole" iz vremena prvih desetljeća ovoga soljeća, cijenjen duhovnik i ispovjednik, redovnik kreposna života, asketa i svećenik na glasu svetosti. Nadbiskupijski ordinarijat u Rimu je 8. VI. 1994. odobrio pokretanje kanonskog postupka za ispitivanje njegove svetosti.
DJELA: *Pouka o karmelskom škapularu,* Zagreb 1917. — *P. Antonii Possevini S. J. de unione ecclesiarum dissidentium methodus.* Romae 1929. — *Liturgia Romana, 1-2.* Peiping (Kina) 1947. *Compendium theologiae spiritualis.* Saporo (Japan) 1959; drugo izdanje Roma 1964. — *Alojzije Stepinac,* Rim 1974; drugo izdanje Zagreb 1992. —*Mudrost križa.* Zagreb 1994.
LIT.: B. DUDA: Liturgika p. Alekse Benigara. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 7 (1954), 40-41. — ISTI: Nova knjiga p. Alekse Benigara. *Ibidem,* 13 (1960), 12-18. — I. KOZELJ: Alexius Benigar OFM, Theologia spiritualis. *Bogoslovska smotra,* 34 (1964), 2, 323-325. — C. SERSALE- B. DUDA: *P. Alessio Benigar OFM. Un' autobiografia postuma,* Roma 1993. E.F. Hoško

BENINJ (Benignus a Flumine), propovjednik (? — Dubrovnik, 10. V. 1658.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Tri puta izabran za definitora. Generalni propovjednik. — Propovijedao u mnogim mjestima, a u dubrovačkoj je katedrali održao jednom korizmene propovijedi.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 441. M. Šikić

BENINJ DUBROVČANIN (iz Dubrovnika, Benignus a Ragusio), misionar (Dubrovnik, oko 1670. — 7. II. 1758.). Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1697. g. Definitor Provincije, gvardijan samostana Male Braće u Duborvniku. Bio je poznat kao propovjednik na hrvatskom jeziku. Otišao kao misionar u Bugarsku i tamo bio župnik. Zajedno sa → V. Andrijaševićem uhićen od Turaka i sproverden u Carigrad, ali je kao građanin Dubrovačke

Republike oslobođen i vratio se u Dubrovnik.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *nalecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 467-468. M. Šikić

BENIŠIĆ, Ernest, teološki pisac (Vukovar, 5. 7. 1807. - Cernik, 13. XII. 1885). - U Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1825. Studirao je na filozofskom učilištu u Iloku (1826-1828) i na bogoslovnoj školi Vukovaru (1829-182=31). Na sveučilištu u Pešti postigao je 1829. licencijat, a 1833. doktorat filozofije i licencijat dogmatskog bogoslovlja te crkvene povijesti i crkvenog prava. Predavao je na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1831-1833), a zatim na bogoslovnim školama također u Slavonskom Brodu (1833/1834; 1841-1843), u Mohaču (1834-1839), Baji (1829-1841) i u Budimu (1843-1846). Od 1851. do 1855. je predavao grčki jezik i prirodopis u gimnaziji u Osijeku; ondje je bio posljednji direktor te gimnazije iz redova franjevaca (I1851-1854). Gvardijan i župnik bio je u Aradu (1847-1850) i Cerniku (1850/51). U Osijeku je također bio gvardijan (1859-1864), a župnik je bio u Opovi, župi čanadske biskupije (1867-1873). Prije nego se je 1883. ponovno vratio u Cernik, boravio je u Slavonskom Brodu (1856-1859), Zemunu (1873), Baču (1874-1880) i Osijeku (1880-1883). — Pjevao je prigodne pjesme na hrvatskom i latinskom jeziku, a u preostala su njegova predavanja na bogoslovnoj školi: *Institutinum theologicarum et dogmaticae ac Polemicae* (tom. 1) i *Historia Ecclesiastica* (tom. 1; oba rukopisa su bila u franjevačkom samostanu u Vukovaru). Zbog revnog obavljanja svećeničkih dužnosti i materijalne opskrbe vojske u građanskom ratu 1848. odlikovao ga je car Franjo Josp I. zlatnim križem za zasluge.

LIT.: Arhiv Reda Curia Generalizia, Roma: Hungaria Capistrana, fol. 74v, 116v, 125r, 188r. - [E. FERMENDŽIN:] *Brevis catalogus patrum et fratrum scriptorum Provinciae S. Ionnis a Capistrano,* 6. - V. DUKAT: Iz vesele stare Slavonije. *Narodni kalendar* (Osijek), 1(1922), 109-111. - M. BARBARIĆ: Fragmenta. *Osječki hrvatski kalendar* 1921, 49-56. - V. CIMERMAN: Antologija sriemskih pisaca. *Hrvatski narod,* 6(1944), br. 1207, 4. - J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku.* Slav. Požega, 1980, 237-239. F. E. Hoško

BENKOVIĆ, Benedikt (Benedictus de Benedictis), skotist (Pag, oko 1460. — Judeburg, 12. VIII. 1522.). — Pripadnik je starohrvatskog plemićkog roda Benković-Usnačak, sin Ivana, Kaštelana Zvonigrada i familiara kneza Karla Krbavskog, i majke plemenite Magdalene. Osnovno i srednje obrazovanje dobio je u Zadru, gdje je u mladosti stupio u Franjevački Red; visokoškolsko obrazovanje stekao je u Rimu u franjevačkom "studium generale Aracoeli"; tu djeluje i kao profesor u posljednjem desetljeću XV. i drugom desetljeću XVI. stoljeća. Godine 1493. izabran je za provincijala svoje Provincije sv. Jeronima tada još zajedničke konventualcima i opservantima. U definitivnoj razdiobi Rada 1517. godine B. se opredjeljuje za opservante pa je slijedeće 1518. godine postao provincijalom FZD. Godine 1520. izabran je za generalnog dfinitora. U veljači 1522. poziva ga generalni ministar Paulus de Soncio da kao njegov opunomoćeni zastupnik (komesar) riješi spor između ospservantskih i reformatskih samostana u Wroclawu i Goldbergu. B enkovićevo rješenje 27. lipnja 1522. prihvatiše u principu obje stranke, pa ga drugi dan 28. lipnja potpisuje u Pragu sam kralj Lukovik Jagelović. Izvršivši taj zadatak B. kreće natrag uRim, ali se na putu razboli i umre. — Kao profesor teologije i filozofije B. je stekao veliki ugled te uz njegovo ime nalazimo, tada za ugledne učenjake uobičajnu, titulu "monarcha scientiarum" odnosno "ciusvis discipline monarcha". Originalno Benkovićevo djelo "Navigium" interesantan je prilog renesansne marijanske literature, pokazuje karaktgerističtna obiljažja svog vremena, prožetog suprotnostima: religiozni smisao razmatranja kontrastira s realističkim opisom lađe, a taj opet odudara od slikovitog iznošenja imanentne mu simbolike; voljno-emocionalni sadržaji kontrastiraju se

diskursivnom metodom koja bi svojim razgranatim politomijama više odgovarala nekom racionalistički srukturiranom predmetu; čovjekovoj izgubljenosti u uvjetima egzistencijalne situacije nakon prvog grijeha, nemogućnosti da nađe izlaz oslanjaju se samo na vlastite snage, odlučno se suprotstavlja mogućnost revindikacije integralnog humaniteta uključivanjem ljudskog djelovanja u Božanski stvaralački plan. (Brida)

DJELA: *Navigium beate Marie virginis a ... Benedicto Benedicti ... editum,* s. 1. 1498. — *Scoticae subtilitatis epidiction,* Vol. I, II, Papiae 1520.

LIT.: Wadding uz god. 1522 Fabianich (Storia...Vol. II, 178-80). F. MOELLE: *Die Observanzbewegung in der sashsischen Franziskanerprovinz,* Munster 1918. — G. HASELBECK: *Urkundenbuch der alteren thuringischen Franziskanerprovinz,* Fulda 1925. — M. BRIDA: *Benedikt Benković,* Beograd 1967. — M. BRIDA: *Benedikt Benković,Samostan sv. Frane u Zadru* (spomenica), Zadar 1980. str. 221-231. G. ŠTOKALO

BENLIĆ, Mato (Benlijić, Mate), biskup (Banja Luka, prva polovica 17. stoljeća — Velika, 30. I. 1674.). — Krstio ga je Tomo Ivković, kasniji skradinski biskup. U fojničkom samostanu izučio je početne škole i obukao franjevački habit. Filozofsko-teološki studij završio je u Italiji. Ovdje je i za svećenika zaređen. Vrativši se u provinciju bio je lektor i propovijednik, vjerojatno u fojničkom samostanu. Godine 1640. nalazi se u Fojnici kao gvardijan. Pet godina kasnije (1645.) mole sarajevski katolici Kongregaciju da ga imenuje bosanskim biskupom ističući da je definitor i već pet-šest godina njihov župnik. Za provincijala Bosne Srebrene izabran je 3. V. 1649. i u tom svojstvu moli 15. VI. 1650. Kongregaciju da predloži papi nekog od bosanskih franjevaca za beogradskog biskupa mjesto umrlog fra Marina Ibrišimovića. U ljeto iste godine moli da bosanski franjevci mogu obnoviti porušene samostane. Kongregacija ga 25. IV. 1650. designira za beogradskog biskupa, što papa potvrđuje 27. II. 1651. Ovim mu je prestala provincijalna vlast. Za biskupa ga je posvetio u Olovu fra Pavao Posilović, skradinski biskup, 25. VI. 1651. U Beograd je sigao 6. XI. 1651. Inocent X. imenovao ga je 4. XII. 1651. upraviteljem smederevske crkve ovlastivši ga da može pohoditi i vjernike u Slavoniji, Bačkoj i Ugarskoj, koji su bili pod turskom vlašću. Svećenstvo iz ovih krajeva izražava želju 1. VIII. 1658. zagrebačkom biskupu da radije žele njega, nego bosanskog biskupa fra Marijana Maravića. Isto su očitovali i velički franjevci te ga je Kongregacija 1659. imenovala upraviteljem crkve u Slavoniji i Ugarskoj. Leopold I. predlaže 29. I. 1661. da ga papa imenuje bosanskim biskupom. Isto su izrazili bosanski franjevci i on sam 8. VII. 1661. B enlić je bio vrijedan i marljiv biskup. Svećenstvo iz Srijema javlja 22. I. 1663. u Rim kako su ga Turci zlostvljali i mučili ka onavodnog špijuna. Godine 1664. uputio je u Rim izvještaj o kanonskoj vikzitaciji. Bio je dobrotvor bosanskih franjevaca te im je oporukom od 7. VIII. 1673. ostavio sva svoja dobra.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., str. 76-80. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., str. 188-190. A. Kovačić

BENUTIĆ Ante, pastoralni radnik, mučenik (* Kaštel Stari 9. VIII. 1897. † Igrane 21. III. 1944). Osnovnu šklolu završio je u rodnon mjestu, gimnaziju u Sinju, filozofiju u Zaostrogu, teologiju u Makarskoj. Zaređen je zasvećenika 23. rujna 1922. — Kapelan je u Imotskom, župnik u Lišanima, Kijevu, gdje je sazidao novu lijepu crkvu, i u Igranima. — Pisao je povremeno po raznim glasnicima. Isticao se jednostavnošću i franjevačkim siromaštvom. U Igranima je noću ubijen u svom stanu. *V. Vrčić*

BENVENUTI, Bartol iz Pirana, OFMConv., provincijal († Piran, 28. VII. 1791). Za provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konvventualaca izabran je na kapitulu održanom u Cresu 17. XI. 1778. General reda u pismu od 6. VI. 1779. zaželio mu je da bi zabrana primanja u novicijat, koju je zavela

mletačka vlast, što prije prestala. U istom pismu udijelio mu je široke ovlasti za primanje u Red istaknuvši da je Provincija Dalmacija prijeko potrebna Redu radi hrvatskog jezika zbog službe ispovijedanja u Rimu i Loretu. Za svoje uprave provincijom održao je kapitularni zbor 13. V. 1781. u Lavinu. Kad mu se četverogodišnji mandat službe približio kraju i kapitul već bio urečen za 6. VII. 1783. u Cresu, umro je 30. IV. 1783. imenovani predsjednik kapitula Stjepan Ferrari-Cupilli iz Splita, pa se kapitul nije mogao održati. Dok je postupak oko imenovanja drugoga predsjednika bio u toku, nastupila je zabrana kretanja, koju je naredila mletačka vlast, pa se zbog toga veći dio izbornika nije mogao sastati da održi kapitul. Slijedeći je kapitul održan 20. VII. 1785. u Cresu, pa je tako **BENVENUTI** upravljao provincijom 7 godina. Pri kraju službe, nakon 18 godina mletačke zabrane primanja u Red, primio je 12. VI. 1785. fra Antuna Predonzan iz Pirana prvog klerika novaka.

LIT.: Acta provinciae, Codex 1758.-1827. i Decreta Provinciae, Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

BENVENUTI, Serafina (od Raja, *Marija), klarisa, opatica i nastavnica (Pojana/Vicenza, 8. IX. 1810. — Split, 9. III. 1889.). Stupa u samostan 1845. Više puta upravljala je Samostanom. Bila je pobožna, energična i revna u obdržavanju Pravila. Također bijaše nastavnica u samostanskoj školi. Za vrijeme njene opatičke službe, god. 1883., samostanska je zajednica prešla u novi samostan na Lučcu.

LIT.: *Nekrolog sestara klarisa,* Split [rukopis], I., 247. — MARIJA OD PRESV. SRCA [PETRIČEVIĆ], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 52 M. A. Petričević

BERETA, Ivan → IVAN TROGIRANIN

BERKET, fra Andrija (Berketović, *Ante), (Kaštel-Kambelovac, 1747. - Perušić, 11. V.1807) Pohađao je gramatičku školu u Zaostrogu. U franjevački novicijat stupio je na Visovcu 27. srpnja 1766. i godinu dana kasnije položio redovničke zavjete. Filozofiju je, barem djelomično, studirao u Omišu, a teologiju na generalnom učilištu u Šibeniku (1770. -1775.) Na prov. kapitulu u Zaostrogu, 30. lipnja 1776. imenovan je učiteljem gramatike u Splitu. Kratko je vrijeme boravio u Omišu (17. I. 1777. - 22. II. 1786), a zatim je bio župnik u Mandalini kod Šibenika (22. II. 1786. - 23. XII. 1789.), i u Drnišu (25. I. 1790. - 1. II. 1791.). Spominje se kao župnik u Čistoj u Kotarima (1791), u Banjevcima (1798), ponovno u Čistoj (1799), zatim opet u Banjevcima (1800) te opet župnik Čiste (1801.) Vjerojatno je posluživao obje župe skupa. Poslije toga je kratko vrijeme boravio na Visovcu, odakle je 1803. bio maknut po nalogu državnih vlasti. Nakon toga je bio 10. XII. 1804. -10. XII. 1806. vikar splitskog samostana. Godine 1807. nalazimo ga ponovno u župskoj službi kao župnika Perušiću kraj Benkovca, gdje je i umro. Pokopan je u samostanskoj crkvi u Karinu.

LITERATURA: K. KOSOR: »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 67. — I. MARKOVIĆ: *Una recensione senza precedenti ed un po' più di luce,* Zagreb 1904. 98, 100.*V. Kapitanović*

BERKOVIĆ, fra Petar, (*Dinko), profesor i dušobrižnik (Siverić, 1. V. 1898 - 1945). Nakon osnovne škole pohađao je Gimnaziju u Sinju (od šk. g. 1910/11. do 1914/15). U novicijat je ušao godine 1915. Filozofiju je učio u Zaostrogu (1916-1918) a bogosloviju u Makarskoj (1918-1921). U Rimu je studirao istočno bogoslovlje i tu doktorirao. Katehetski ispit položio je u Splitu. Od šk. g. 1923/24. do 1926/27. službovao je kao nastavnik na Gimnaziji u Sinju gdje je uz vjeronauk predavao talijanski, zemljopis, povijest i hrvatski. Bio je ujedno kateheta na Realci u Sinju. Od godine 1928. do 1941. bio je župnik i dekan u Drnišu a zatim dušobrižnik u hrvatskim oružanim snagama u Osijeku i Zagrebu. U *Novoj reviji* (5/1926, br. 2, 106-123, 6/127, br. 1, 39-46 i br. 2, 138-139) objavio je članak "Pitanje unije i franjevac Marković". Nestao je godine 1945. *J. A. Soldo*

BERNARD KRISTOFOROV (Bernardus Christophori Romanus), O. Min., 'hrvatski' biskup († oko 1410). — Treći je po redu bisku u obnovljenom nizu hrvatskih biskupa (1352.-1578.); nasljednik je → Henrika de Wylstein. Biskupom ga je imenovao papa Bonifacije IX., 9. XI. 1391. Bio je franjevac a 6. XI. 1392.nosi naslov "episcopus cardacensis" (Wading) po franjevačkom obitavalištu na tatarskom području uz Crno more. Bernard je doista mogao godinu dana nakon imenovanja za hrvatskog biskupa poći na istok, jer je "hrvatskom" biskukpijom mogao upravljati tršćanski biskup spomenuti Henrik, kao što je to činio i od 1383. do Bernardova imenovanja. Mogao bi biti sin Krste Frankopana a oznaka "Romanus" koju mu daje Wadding može se objasniti težnjom Frankopana za pripadnošću rimskoj patricijskoj obitelji Frangipani. Boravio je u Pisi (Eubel), možda kao "hrvatski" biskup i izaslanik Frankopana da čestita novoizabranom papi Aleksandru V., franjevcu Petru Filargu koji je vrlo dobro poznavao prilike u Dalmatinskoj provinciji i koji mu je 14. III. 1410. imenovao nasljednika → Iliju iz Senja.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 216. — L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 133 br. 17 — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 31 nt. 5. M. Žugaj

BERNARD Martinov Ivanov (Martini, Ivani, Uivani, Vivani, Vivari, de Vivari(i)s, iz Drivosta), biskup († oko 1459.). Da je bio Hrvat dokazuje djedovo ime Ivan, pa bismo ga po zakonu nastajanja prezimena mogli pisati Ivanović Martina Bernard. Uz ime dokumenti ponekad dodaju i mjesto pripadnosti "iz Drivosta". Sbaraglia drži da je iz Drača. Po svoj prilici bio je član skadarskog samostana Dalmatinske provincije. Postigao je titul bakalaureata iz teologije. Sv. Stolica ga je najprije 16. VI. 1427. postavila za administratora u Drivost kao pomoćnika nemoćnom biskupu dominikancu Dioniziju. Po upražnjenju biskupije Baleč (nešto sjevernije, nedaleko Skadra) isti papa Martin V. postavio ga je 3. 11. 1428. za biskupa. God. 1434. Bernard je neko vrijeme bio administrator u Koroneji (Beotija, patraški sufragan). Nakon 1438. ne spominje se više u Baleču, a 1450. u Baleču je već biskup dominikanac Leonard.

LIT.: Kodeks (ms) *"Statuta Reipublicae Venetae,* str. 217. u Vatikanskoj biblioteci. — Minoriticae Ecclesiae Synopsis, *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, App., 748 br. 288; 681 br. 1774; 712 br. 1839. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 126 vt. 6. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 95. — M. OREB: *Životopis biskupa članova Provincije sv. Jeronima male braće konv.* (ms) str. 144. M. Oreb

BERNARD Martinov Ivanov (Bernardus Martini Yvani), OFMConv., drivastski administrator, balečki biskup († oko 1459.). — Na nepoznatom sveučilištu postigao je bakalaureat iz teologije. Papa Martin V. imenova ga je 16. VI. 1427. upraviteljem Drivastske biskupije, za života nemoćnog biskupa Dionizija (Eubel), ako on nije već prije napustio biskupiju (Gams), jer bula imenovanja spominje premještaj drivatskog biskupa → Franje iz Skadra, u Ulcinj. Drivast, konačno, 11. X. 1428. dobiva svog biskupa ordinarija Mihaela, dotadašnjeg balečkog biskupa, a na njegovo mjesto, u Baleč 3. XI. iste godine Martin V. postavlja za biskupa Bernarda ne spominjući mu očevo i djedovo ime. Oko 1438. Bernard je po svoj prilici napustio Baleč bježeći pred Turcima. Nije sigurna Orebova tvrdnja da je bio upravitelj koronske biskupiju u patračkoj metropoliji, a za nasljednika je u Baleču dobio 31. VIII. 1459. dominikanca Leonarda iz Napulja.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 681 br. 1774; 712 br. 1839; 748 br. 288 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 126; 227 nt. 6. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. — M. OREB: *Zaslužni članovi*

Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973., 95. M. Žugaj

BERNARDIN AKVILSKI, BL. (Amici, B., B. ab Aquila, B. Aquiliano, B. da Fossa), bosansko-dalmatinski vikar (Fossa, 1421 - Aquila, 27. XI 1503.). Potječe iz plemićke obitelji Amici. U franjevački red primio ga je sv. Jakov Markijski 1445. Obavljao je odgovorne službe u franjevačkom redu. Generalni kapitul u Asizu povjerio mu je 1464. da provede ujedinjenje dalmatinske provincije i bosanske vikarije. Tome su se, iz političkih i drugih razlog, opirali dubrovački franjevci te su se ujedinili bosanska i dalmatinska vikarija pod zajedničkim nazivom Vicaria Bosnae et Dalmatiae. Prema odluci generalnog kapitula u Mantovi 1467. dubrovački franjevci su se odvojili od bosanke vikarije. Bernardin se borio za cjelovitost bosanske vikarije i jedinstvo djelovanja braće koja su se nalazila pod turskom vlašću i onih pod Ugarskom i Venecijom. Svoje doživljaje i djelatnost u našim krajevima opisao je u kronici koja je objelodanjena tek 1902. Leon XII. proglasio ga je 1828. blaženim.
DJELA: - B. Bernardini, *Aquilani Chronica fratrum minorum observantiae*. Romae 1902.

LIT.: C. COLETI: *Monografia di Bernardino da Fossa*. Torino 1909. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* Beograd 1935, 30-31.— D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, 128-131. A. ZIRDUM: *Hrvatski biografski leksikon I,* Zagreb 1983, 102.
A. Kovačić

BERNARDIN DUBROVČANIN (Raguseo, Schiavo, Schiavone, Hrvat), († poslije 6. IV. 1529.). Neki fra Bernard iz Dubrovnika spominje se 1472. kao hodočasnik u Svetu Zemlju. Vjerojatno se radi o drugom Bernardu koji se često spominje dvadesetih godina XVI. stoljeća. No, kako se u Veneciji, 1520., 1526. i 28. III. 1528., spominje i fra Bernard Makedonac (Bernardo di/da Macedonia), a mnogo češće Bernardin Dubrovčanin, dok u Krku samo jednom dolazi Bernardin Dubrovčanin, a inače Bernard(in)us Macedo, vjerojatno su ta dva naziva za istu osobu (Runje). Čini se da je bio vrlo pokretan. Spominje se 14. VII. 1528. u Krku, 9. VIII. 1528. u Veneciji, pa 15.X. ponovno u Krku. Bio je član krčkog samostana i pregovarač u poslu oko tiskanja Hrvatskog misala fra Pavla Modrušanina (v.). To je otkrio Talijan Antonio Sartori, a objavljeno je 1986. ("1528 – II. P. Bernardo di Ragusa faceva conttratti con Maffio Pasini, stampatore S. Moise, per stampa di messali Schiavoni. Cosi con Bartolomeo Zaneti da Brescia. ASVen. SMGI. de Frari b. 106"). U tim spisima B. je spomenut 20 puta od čega pet puta s dodatkom "ragueso", a jednom "Schiavone". Drnić ga je uvrstio u Nekrologiji provincije, s nekim drugim, na dan 14.VII.1528. nazivajući ga Krčaninom tj. pripadnikom krčkog samostana. Bernard je možda bio uključen u poslove oko prve do sada poznate hrvatske tiskane Početnice iz 1527. (v. Pavao Modručanin). On je 9. VIII. 1528. sklopio u Veneciji ugovor s tiskarom Bartolom Zanettijem iz Brescije, da mu otisne 1000 malih hrvatskih časoslova (officietti schiauoni), uvezanih i sa zlatorezom, za 10 soldi po komadu. Do tiska u Veneciji nije došla jer je Zanetti pod kraj 1528. već bio u Rijeci kod Šimuna Kožičića Benje zbog tiskanja glagoljskih knjiga. A rukopis spomenutih malih časoslova nažalost se izgubio. — Posljednji put spomenut je u namirnici, posredstvom Antionija da Francesco, dne 6. IV. 1529. za hrvatske misale [De fra B(er)nardo Schiavo(ne) p(er) li messali schiavi].
LIT.: *Archivio SARTORI…* (a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983ss. Vol. II, 1929 br. 43; Petar RUNJE: Izdavač i Nakladnici Glagolskog Misala Pavla Modrušanina iz godine 1528. *Slovo,* 41-43 (1991-1993). Zagreb 1993, 227-240 (i separat). M. ŽUGAJ: *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 22s.
M. Žugaj

BERNARDIN DUBROVČANIN (iz Dubrovnika, a Ragusio), misionar (Dubrovnik, ? —

Transilvanija u Rumunjskoj,1589.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Apostolski misionar.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analectas Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 426. M. Šikić

BERNARDIN Gionema (Ivan de Gionema), O. Min., lješki biskup 1518.-1519. (+ ?). Biskupom u Lješu postavio ga je 17. V. 1518., papa Leon X., koji ujedno nalaže Bernardinu da mora rezidirati u Biskupiji. To znači da neki od predšasnika nisu ondje rezidirali. Ta papina odredba ujedno znači da Leon lješk biskupij nije bila samo naslovna kao što je držao Eubel. Bernardin dobiva nasljednika Ferdinanda 19. XI. 1519., što može značiti da je Bernard umro (Eubel), ali i nameće misao da, poput svojih prethodnika, nije ni on pošao u Lješ, koji je bio pod turskom vlašću.
LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 103. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 393. M. Žugaj

BERNARDIN IZ BAJE, Pedagog (Baja, oko 1690. - Osijek, 1717/1718). God. 1708. postao je u Velikoj član Provincije Bosne Srebrene; najvjerojatnije je u Italiji završio redovito filozofsko i teološko školovanje s ispitom za profesora filozofije. Treći je od poznatih profesora filozofskog učilišta u Osijeku, gdje je predavanja započeo 1715. da bi jedva završio trogodišnji program filozofske nastave, jer ga je krajem 1717. ili početkom 1718. shrvala bolest.
Lit.: Arhiv Franjevačkog samostana u Makarskoj, Liber Archivalis, 61, 104, 110, 115, 133. — F. E. HOŠKO: Dvije osječke škole u 18. stoljeću**.** *Kačić,* 8 (1976), 143. F.E. Hoško

BERNARDIN IZ BAJE, pedagog (Baja, oko 1690. — Osijek, 1918.). Bio je član franjevačke provincije Bosne Srebrne od 3. VI. 1708. kad je stupio u novicijat u Velikoj. Potječe iz klonije hrvatskih doseljenika u Baju iz razdoblja Bečkog rata. Filozofsku i teološku izobrazbu kao i kvalifikaciju predavača filozofije stekao je na franjevačkim školama u Italiji. Po povratku u domovinu imenovao ga je 24. VI. 1715. provincijal Petar Lašvanin za profesora filozofskog učilišta u Osijeku koje je 9. X. 1707. započelo rad u tom gradu. B. je jedva završio trogodišnji nastavni sustav skotističke filozofije, kad ga je zadesila smrt, dok je još kao profesor boravio u Osijeku.
LIT.: F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole. *Kačić,* 8 (1976.), 143. F.E. Hoško

BERNARDIN iz Rijeke Dubrovačke (ab Umbla), apotekar (Rijeka Dubrovačka, oko 16452. — Dubrovnik, 28. V. 1732.) Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je vrstan apotekar. Nazivan je ocem Bolesnika. Zaslužan za apoteku samostana Male Braće u Dubrovniku. Više je puta vršio službu definitora.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provincias S.P. Francisci Rarusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 460. — V. VELNIĆ: Rukopisni priručnici apoteke Male Braće u Dubrovniku. *Arhiv za farmaciju.* Beograd 9 (1959.) br. 3, 122-129. — V. VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Peres Franciscains a Dubrovnik. *Die Vortrage der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959.).* Stuttgart 1960., 189-197. M. Šikić

BERNARDIN SPLIĆANIN v. Drivodilić, Bernardin.

BERNARDIN UGARSKI (Hungarus), OFMCap., izaslanik Kongregacije za širenje vjere oko 1625. — Bio je član rimske provincije. Preko Dubrovnika i Hercegovine pošao je u Carigrad oko 1625. godine. Prolazeći kroz Hercegovinu nailazio je na mnoge katolike koji su u nedostatku katoličkog klera prešli na pravoslavlje. Tako je u Gackom naišao na žene koje su sa suzama molile medaljice, krunice i druge blagoslovljene predmete i molile njega i njegove pratioce da ostanu kod njih. Može se predmijevati da je Bernardin bio Hrvat kad je mogao razgovarati s narodom u

Hercegovini. Kako je bio "de regno Hungariae", u Rimu su ga nazivali "Hungarus".

B. PANDŽIĆ: *De dioecesi Tribuniensis et Mercanensi,* Romae 1959., 28-35. M. Žugaj

BERTIĆ, FILIP v. GASS, Filibert

BESEDIČEK, Elzear, profesor teologije i crkvenog prava (Zagreb, 30. XI. 1680. — Zagreb, 27. III. 1746.). — Nakon osnovnog i srednjeg školovanja u Zagrebu stupio je u novicijat franjevačke provincije sv. Ladislava u Križevcima (1701/1702.). Završio je dvogodišnje školovanje iz filozofije u Varaždinu (1702/1703.) i Zagrebu (1703/1704.) i studij teologije u Zagrebu (1704.-1708.), i to u školama svoje franjevačke zajednice. I sam je djelovao kako profesor u tim školama: u Varaždinu je predavao filozofiju (1708.-1711.) i moralno bogoslovlje (1711/1712.), a u Zagrebu dogmatsko bogoslovlje (1714.-1723.) i crkveno pravo (1727.-1736.). U svojstvu dekana vodio je više godina zagrebačko franjevačko generalno učilište (1733.-1736., 1737.-1746.). Obavljao je i upravne redovničke službe: bio je samostanski starješina u Varaždinu (1712-1713) i Zagrebu (1713/1714,), definitor provincije (1718.-1721., 1723.-1724.) generalni vizitator (1723., 1730.) i provincijal (1724.-1727., 1736.-1737.); u drugom trogištu provincijalske službe zahvalio se prije isteka mandata. — Kao provincijal Besediček je se zauzimao za strogo franjevačko opsluživanje i objavio niz uredbi takvog sadržaja. Istovremeno je poticao oganizirano pastoralno djelovanje i u tu svrhu dao tiskati, a možda i osobno komplirao, pastoralni priručnik *Manuale confessariorum illiti ruchna kniscza szpovednikov* (Zagreb 1725.). Bio je prvi profesor kanonskog prava na učilištu crkvenog prava (studium canonum) koje je od 1727. do 1739. djelovalo u sastavu franjevačkog generalnog učilišta u Zagrebu. Osnovao ga je provincijal Aleksa Puc (1670.-1731.), vjerojatno iz konkurentskih motiva, nakon što je 1726. Juraj Plemić darovao zagrebačkoj isusovačkoj kademiji zakladu za otvaranje katedre crkvenog prava i uzdržavanje profesora te katedre.

LIT.: *Monumenta et processus rerum Custodiae sancti Ladislai ... in Slavonia,* str. 514, 520, 524 (rkp. u Arhivu franjevačkog provincijalata u Zagrebu, Kaptol 9) — *Matricula officiorum Provinciae S. Ladislai,* ad nomen (rkp. Ibidem) — F. E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava 91613.-1783.).* Zagreb 1968., 45-46. — F. E. HOŠKO: Pastoralno djelovanje franjevaca provincije sv. Ladislava na području zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. *Bogoslovska smotra,* 46(1976.), br. 4, str. 444. F.E. Hoško

BEŠLIĆ, Josip (Potravlje,) kapelan konzulata u Aleksandriji u Egiptu. Pošao je 1771. a spominje se tu i deset godina kasnije. (LAPM, 582). Potom mu se gubi svaki trag.

LIT.: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 465. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 426.

BETTONI, Dominik (Betthona), OFMConv., provincijal († Kopar, 1720). Potječe iz Venecije. Isprva je bio afiliran hospiciju u Krfu, a zatim oko 1674. samostanu sv. Franje u Kopru. Zaređen je za svećenika oko 1674. god. — Za provincijala provincije Dalmacije franjevaca konventualaca izabran je 30. VI. 1698. na kapitulu u Cresu. Za svoje četverogodišnje uprave provincijom obavio je kanonski pohod samostana i održao kapitularni zbor 28. XII. 1700. u Kopru. God. 1699. spominje se da je bio konzultor Inkvizicije za Istru. Službu gvardijana vršio je u Kopru 1702.-1708., i u Poreču 1708.-1710. i 1712.-1718.

LIT.: Acta provinciae, Codex 1653.-1679., 1679.-1706. i 1706.-1722., Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

BIANCABARBA, Oktavije, provinncijal (Milano, ? — Dubrovnik, ?) — Komesar-vizitator Provincije sv. Franje u Dubrovniku, te provincijal (1517.-1520.).

LIT.: V. ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u

Arhivu Samostana Male Braće u Duborvniku) br. 33. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 414. I. Djamić

BIANCHESIUS, Deziderije a Crema, OFMConv., provincijal (2. poovica 16. st.). Za provincijala provincije Dalmacije, Istre i Epira franjevaca konventualaca izabran je 20. IV. 1573. na provincijalnom kapitulu održanom u Milju (Muggia). Za vrijeme četvorogodišnje službe pohađao je samostane, poticao braću na dobar redovnički život i na obdržavanje odluka Tridentinskog sabora. Za pohoda u Kotoru 20. X. 1574. našao je samostan sv. Franje porušen od muslimana. Pod njegovim predsjedanjem održani su kustudijski kapituli: za Istarsku kustodiju u Trstu (24. IV. 1575), za Rabsku u Cresu (10. VI. 1575) i za Zadarsku u Splitu (18. X. 1575). Na provincijskom kapitulu 3. V. 1577. u Krku završio je službu provincijala i bio izabran za Inkvizitora Istre. Za boravište je odabrao samostan sv. Franje u Milju (Muggia).

LIT.: Acta provinciae, arhiv provincije, Zagreb Sv. Duh 31. D. Drnić

BILAVIĆ, Martin (Bielavić, Bjelavić, Jelavić, Marijan), provincijal (Kraljeva Sutjeska, 2. polovica 16. stoljeća — Kraljeva Sutjeska, 8. X. 1621.). — O njegovom životu i djelovanju malo se zna. Bio je provincijal Bosne Srebrene od 1610. do 1613. Tada se dogoilo da se srebrenički gvardijan oženio s muslimankom i prešao na islam.
LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917., str. 7. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735).* Beograd 1935., str. 59. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968., str. 172. A. Kovačić

BILIĆ Dane, pastoralni radnik, graditelj (Studenci 21. III. 1865-Ugljane 1. IX. 1918). Obukao je redovničko odijelo 3. X. 1884. Za svećenika je zaređen 28. XII. 1888. Osnovnu školu završio na Studencima, srednje i više školovanje na učilištima Provincije. — Kao župnik Vinjana 1896-1907. sazidao je novu župsku kuću, novu crkvicu sv. Kate, veliku crkvu sv. Ante. Sve je to od klesanog kamena. U Podbalju je kao župnik 1907-1913. preuredio i dogradio župski stan. Na Ugljanima je bio župnik 1913-1918. i tu je preuredio i nadozidao župski stan.
LIT.: V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1980, str. 59. *V. Vrčić*

BILIĆ, fra Vjenceslav, redovnik uzorna života (Hrvace, 12. VI. 1842 - Sinj, 8. XII. 1867). Krsno mu je ime bilo Marko. Sin je Ivana i Šime r. Kekez. Nakon osnovnog školovanja odlazi kao dječak od 14 godina u Sinj i na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji upisuje prvi razred šk. g. 1855/56. Školovanje je završio na učilištima Provincije. Bio je svet i učen čovjek. Pjevao je pjesme na hrvatskom, talijanskom i francuskom jeziku. Zbirke njegovih pjesama ostale su u rukopisu, a čuvaju se u samostanskoj biblioteci u Sinju. na gimnaziji je bio profesor šk. god. 1866/67. Obolio je od tuberkuloze i umro u cvijetu mladosti. Mijo Ćaleta

BILOBRK, Vladimir, (*Filip), dušobrižnik i profesor (Obrovac/Sinj 28. IV. 1901 - Buenos Aires, 26. V. 1982). Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu (1907-1913) a srednju u Sinju (1913-1919). Nakon toga ušao je u novicijat. Filozofiju je studirao u Sinju (1920-1921) i Zaostrogu (1921-1922), a bogosloviju u Makarskoj (1922-1926). Zaređen je u Makarskoj 1925. godine. Neko je vrijeme studirao u Rimu i doktorirao. Još kao klerik-svećenik vršio je službu podmagistra u Zaostrogu i predavao asketiku i mistiku (1926-1927). Zatim je bio pomoćnik i vjeroučitelj u Imotskom a godine 1929. i 1930. nastavnik u Sinju gdje je predavo hrvatski, latinski, grčki i talijanski jezik. Tijekom godine 1930. i 1931. vršio je službu misionara u Belgiji među radnicima. Ponovno je šk. g. 1931/32. bio profesor u Sinju (francuski jezik, povijest i zemljopis), a zatim honorarni kateheta Prve klasične gimnazije u Zagrebu, župnik u Baškoj Vodi (1933-1934), župnik u Šibeniku (1934-1937) i konačno u Metkoviću (od 1937).

Nakon rata otišao je s mnogim emigrantima u Argentinu gdje je kasnije prešao u svjetovne svećenike.

J. Soldo

BILOĐERIĆ, fra Bernardin (Caelius Dalmatius, *Stjepan), znanstveni istraživač i pisac (Glavice/Sinj, 7. IX. 1912. — Cori/ Italija, 8. XII. 1970), Sin je Filipa i Matije Labrović. Osnovnu je školu završio u rodnom mjestu, klasičnu gimnaziju i filozofiju (licej) pohađao u Sinju; obukao redovničko odijelo 30. VIII. 1929, položio jednostavne zavjete 1. IX. 1930. na Visovcu i svečane 18. XI. 1933. u Makarskoj; teologiju je studirao u Makarskoj 1932.-1936. za svećenika zaređen 5. VII. 1936. u Trilju , a mladu misu proslavio u Sinju 6. srpnja 1936.— Bio je pomoćnik magistra u Makarskoj (1936.-37.) i župski pomoćnik u Imotskom (18. I. 1937.-31. II. 1937.). Nakon toga 1937.-1939. pohađa filozofski fakultet u Zagrebu. Studij prekida zbog slabog zdravlja i pastoralnih potreba provincije. Potom je župnik Dubravica od 18. VII. 1939 odakle se u vrijeme rata sklanja u Karin i poslužuje župu Kruševo kod Obrovca. Odatle, 1944., dolazi u Zagreb i kreće u zbijeg s hrvatskom mladeži u Austriju. God. 1945. dolazi u Italiju gdje boravi 25 godina na raznim mjestima: Rim, Grottamare, ponovno Rim (međunarodni kolegij "Antonianum" i Generalna kurija u kojoj radi u postulaturi za beatifikaciju sluge Božjeg Ivana Duns Skota, zatim samostan Stimmate), Grottaferrata, Valmontone i na koncu Cori blizu Rima gdje je umro od moždane kapi i pokopan u grobnicu redovnika Trinitaraca. — Bio je dugogodišnji ispovjednik i kapelan različitih redovničkih ustanova, pučki misionar i propovjednik u ekipi nizozemskog redemptorista Verenfrieda van Straatena, osnivača ustanove "Ostpriesterhilfe". Bio je lijepe naravi, nadaren, žarki štovatelj BD Marije, ustrajan istražitelj po rimskim bibliotekama. Priredio je katalog filozofsko-teoloških djela rimskih biblioteka s nekoliko tisuća bibliografskih jedinica i s opsežnim kazalom pojmova (danas u arhivu splitske franjevačke provincije) Skupljao je bibliografiju iz ekumenizma, od koje se nije ništa sačuvalo, i građu za hrvatski sanktoral.

DJELA: *Mariophilus Seraphicus iubilans Virgini Immaculatae cum astris matutinis et vespertinis,* Romae 1954.

LIT.: »Smrt o. Bernardina Bilođerića«, *Vjesnik Provincije,* XX/1971, 1, 21-22.

S. Čovo

BILOGLAV, Fra Bone, dušobrižnik (Šibenik — Knin, 21. III. 1716) često spominjan župnik u prikazima franjevačke povijesti između Cetine i Zrmanje . Prema Baćiću, na kojeg se oslanjaju kasniji pisci bio je župnik u Zminu (1679-1686), Skradinu (1686-1691), Velimu (1691-1693), Šibenskom Docu (1693-1697), Perušiću (1697-1704) i Kninu (1704-1710). Od njega nam je sačuvan upisnik krštenja, vjenčanja i sprovoda koje je obavljao u spomenutim župama, poznat u povijesnoj literaturi pod nazivom matice (Liber baptizatorum, coniugatorum et defunctorum Patris Bonaventurae Caput-album id est Biloglav Si[beni]censis Ordinis Minorum S. Patris Francisci de Observantia Provinciae Bosnae Argentinae parochi multarum dioecesium, Povijesni arhiv Zadar, Matice inv; br; 1599-249.) i zanimljiv popis prebjega iz Zagore u Skradin (Nota del gente del loco di Scardona novamente habitanti) što ga je objavio Kosor i u Prijevodu Bačić.

LITERATURA: J. A. SOLDO: »Samostan Majke od milosti na Visovcu«, *Kačić,* 2 (1969), 227, b. 330. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskog vladanja«, *Kačić* 11 (1979) 170, 183, 190-192. — S. Bačić: *Visovački franjevci u Skradinskoj biskupiji,* Split 1991, 23-38, 229-231.

V. Kapitanović

BILUŠIĆ, fra Bone, profesor i propovijednik (Ljubotić/Promina, o. 1746. — Visovac, 28. III. 1815) obukao je redovničko odijelo 14. VII. 1761. Teologiju je studirao u Zaostrogu (1765-1767) i na generalnom učilištu u Šibeniku. 23. V. 1769. imenovan je lektorom gramatike i filozofije u Sinju. Tu je službu vjerojatno obnašao sve do 1774. jer se spominje kao propovijednik po cetinskoj krajini. Nakon toga 1774-1775. učitelj je gramatike i lektor moralke na Visovcu a zatim

lektor teologije u Makarskoj. Na natječaju 1775. dobio je mjesto lektora na generalnom učilištu u Šibeniku umjesto fra Grge Fontane. Uz to je 1788. bio tri mjeseca župnik u šibenskom Varošu. Zatim je iste godine postao gvardijanom šibenskog samostana Sv. Lovre. Slijedeće 1779. godine postigao je jubilaciju. Nakon toga je vršio službu učitalja gramatike i prefekta studija u Karinu. Potom ga nalazimo kao župnika u Drnišu (1791-1801). Iz Drniša se povalači ubrzo u visovački samostan gdje ponovno vrši službu lektora moralke. God. 1808. izabran je za visovačkog gvardijana, a 1810. za kustoda Provincije. Isticao se kao dobar propovijednik. Propovijedao je kroz korizmu u Zadru (1775), Velikom Lošinju (1777), Šibeniku (1778), Perastu (1806) i Skradinu (1807).

LITERATURA: K. KOSOR: »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 36 i 67.

V. Kapitanović

BILUŠIĆ, Fra Mihovil (Ante), lektor i jezikoslovac (Ljubotić/Promina, 12. VI. 1724. - Visovac, 11.IV.1797.) Kao dječak dolazi na Visovac i tu stječe temeljnu naobrazbu. U franjevački red stupa, također na Visovcu, 8. svibnja 1745. Bio je lektor filozofije u Šibeniku (1755-1756), lektor teologije u Zaostrogu (1765.-1767) a 1767. imenovan je za gvardijana na Visovcu, gdje će tu službu vršiti čak četiri puta (1767.-1770.; 1775.-1777.; 1781.-1784.; 1796.-1797.). Za gvardijana je bio izbran i 1773. god. ali se odrekao. Za vrijeme gvardijanstva na Visovcu je obnovio strop crkve, napravio dio kuhinje i kovačnicu i uredio samostansku knjižnicu. Na Visovcu je više godina lektor morala, bio je i magister iuvenum te drugi meštar novaka i župnik u Promini i Mirloviću (ekskurirao s Visovca). Na kapitulu u Makarskoj 1770. izabran je za definitora i tu je dužnost vršio do 29. lipnja 1773. Na visovačkom kapitulu 4. prosinca 1785. izabran je za kustoda Provincije, a za provincijala na kapitulu u Zaostrogu 2. srpnja 1788. god. Završivši provincijsku službu opet se vraća na Visovac gdje ga je, kao aktivnog gvardijana, zatekla smrt 11. travnja 1797. godine. — Uz navedene dužnosti fra Mijo se bavio i knjigom pa je napisao trojezičnu latinsku gramatiku: "Gramatica triplici idiomate latino videlicet illirico et italico idiomate conscripta ..." Rukopis se čuva u franjevačkom samostanu na Visovcu. On je uveo i "Nekrologe" u Provinciji, a bio je, prema svjedočanstvu, čovjek primjerna redovničkog i svećeničkog života.

Litt. B. Pezo: Franjevci provincije Presv. Otkupitelja pisci latinskih gramatika u XVIII. stoljeću, *Kačić* , XVI/1984., str. 71-75. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 91-92.

B. Pezo

BILUŠIĆ, fra Vjenceslav *H. G. Jurišić*

BJELAVIĆ, Juraj (Bielavich, Georgius), kninski biskup (Sarajevo, početkom 17. st. — ?, oko 1667.) — Porijeklom je iz plemićke obitelji. Bio je franjevac provincije Bosne Srebrne. Najvjerojatnije je školovanje završio u Italiji, jer 1641. podržava veze s crkvenim vlastima u Rimu. Trebao je poslužiti politici bečkog dvora koji je namjeravao postavljenjem bosanskog franjevca za biskupa u Kninu neposredno utjecati na crkvene prilike pod turskom vlašću. Car Ferdinand III. imenovao ga je 21. X. 1644. za kninskog biskupa, a 28. VI. 1645. se žalio Propagandi što njegovo imenovanje još nisu potvrdile crkvene vlasti. Papa Inocent X. je ipak potvrdio Bjelavića 8. I. 1646. za kninskog biskupa. Budući da Bjelavića nisu prihvatili bosanski franjevci i osigurali mu djeovanje pod turskom vlašću, a oslbođenje Knina 1648. je bilo kratkotrajno, Bjelavić nije nikada preuzeo kninsku biskupiju u posjed. Boravio je u Linzu (1645.) i Beču (1649.), a uzdržavao se od prihoda župe Moraitsch u Koruškoj, svakako je umro prije 16. I. 1668., kada je u Rimu imenovan novi kninski biskup.

IZVORI I LIT.: Archivio storico della S. Congregatione de Propaganda Fide. Scritture originali, vol. 85, f. 310; vol. 90, f. 65; vol. 94, f. 114. — D. FARLATI: ILLYRICUM SACRUM, 4. Venetiis 1769., 300. — P. GAUCHAT: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi,*

4. Pataviii 1935, 337.

Franjo Smiljanić

BLACHAEUS, Antun, pedagog, franjevac (? — Varaždin, 15. IV. 1663.). Zajedno s Antunom Alpinusom, Antunom Baroniusom i Bartolom Squeretusom pripada skupini franjevaca iz Irske koje je 1654. osnivač frajevačke provincije sv. Sadislava Timotej Međurečki doveo u Hrvatsku i povjerio im organizaciju filozofskih i teoloških škola u provinciji. Blachaeus je predavao skotističku filozofiju u Varaždinu (1756/57.) i Zagrebu (1747.-1760.), a moralno bogoslovlje u Zagrebu (1754.-1756.) i Ormožu (1760/61.) U Ormožu je također obavljao službu samostanskog starješine i istovremeno bio učitelj mladih franjevca u drugoj godini njihov redovničkog života (1661.-1663.) Međurečki mu je 1658. na općoj skupštini franj. reda u Toledu ishodio prosvjetni naslov generalnog lektora, a B. mu je od 1661. do 1663. kao provincijal bio savjetnik.
LIT.: F.E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladilsava (1613.-1783.),* Zagreb 1968., 33-35. F.E. Hoško

BLAGOJE, Josip, provincijal (Našice, oko 1720. - Vukovar, 18. 9. 1765). - U Budimu je na Generalnom učilištu studirao teologiju (1744-1748). Odmah je po završenom školovanju položio ispit za profesora filozofije i preuzeo katedru filozofskog učilišta u Slavonskom Brodu (1748-1751). Premda je počeo obavljati upravne službe kao gvardijan u Vukovaru (1752-1755) i Osijeku (1756”57), uspješno je 1756. položio ispit za profesora teologije. Nije nastavio profesorsku službu, nego dužnosti redovničkog upravnika: najprije je definitor u prvom upravnom vijeću tek osnovan Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1757-1760), zatim kustod (1760-1764), a onda i provincijal (1764”65). Kao provincijal je odredio i omogući objavljivanje tiskom liturgijskog kalendara za svoju provinciju pod naslovom *Directorium officii divini pro anno 1765. jussu et authoritate A.R.P. Josephi Blagoe, Ministri Provincialis actualis* (Essekini 1764). Također je 11. VII. 1765. propisao novu nastavnu osnovu za filozofska učilišta *Elenchus pro Provincia S. Joannis a Capistrano a Patribus Philosophiae lectoribus... innviolabiliter observandus,* vjerojatno u vezi s nastavnim programom koje su još 1752. bile propisale državne vlasti. Blagojev nastavni program zadržao je trogodišnje trajanje nastave i diobu filozofskih predmeta na logiku, metafiziku i fiziku, ali je dodao i etiku kao novi predmet. Sve je gradivo razdijelio u 117 teza, a fizici je posvetio najviše, 61 tezu. Tražio je da u knjižnicama učilišta budu i knjige novih filozofskih pisaca. Ta reforma nastavnog programa filozofskih učilišta u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga svakako je imala odjek u razvitku filozofske misli u Hrvata u drugoj polovici 18. stoljeća. Provincija pak sv. Ivana Kapistranskoga sačuvala mu je uspomenu spominjući ga zbog osobite razboritosti i umješnosti u upravljanju, a također zbog zauzetosti oko redovničkog opsluživanja (Čevapović).
LIT.: G. ČEVAPOVIĆ: *Synoptico-memorialis catalogus... Provinciae S. Joannis a Capistrano.* Budae 1823, 227-228. — F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić,* 8)1978), 189; 10(1978), 149, 153-154. - F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 17(1977), sv. 2, 80-81.- A. SEKULIĆ: Blagoje, Josip. *Hrvatski biografski leksikon,* 1(1989), 10. F. E. Hoško

BLAGOJEVIĆ, Antun, pedagog (? — Osijek, 16. XI. 1749). Predavao je teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda Provincije Bosne Srebrene u Osijeku od 1744. do kraja života. Nije poznat prethodni tijek njegova života. Zapisao je svoja predavanja studentima: *Praefatio in theologiam* i *Tractatus de Deo ut subsistente* (Essekini 1745. vel. 15,5 x 20 cm). Spisi su u istom svesku s rukopisima Ivana Lukića u samostanu u Iloku (sign. C 195). Pripadao je srednjem pokoljenju profesora generalnih učilišta u Osijeku i Budimu, a prvoj generaciji koja je bila u stanju polagati ispite za tu službu u domovini.
LIT.: F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole

u 18. stoljeću. *Kačić*, 8 (1976), 173, 184. - F. E. HOŠKO: *Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.* Zagreb 1992, 61. F. E. Hoško

BLAGOVIĆ, Silvestar (Blagojević), pedagog (Osijek, 24. IX. 1812. - Našice, 28. V. 1858). Od 1829. je bio član Provincije sv . Ivana Kapistranskoga. Na filozofskom učilištu u Požegi je studirao filozofiju (1830-1832), a teologiju na bogoslovnim školama u Baji (1832-1834) i Mohaču (1834-1835). Djelovao je kao vjeroučitelj pučkih škola u Slavonskom Brodu (1840/41) i Šarengradu (1841-1847), a zatim kao srednjoškolski profesor u Požegi (1847-1850) i Osijeku (1850-1855). U Požegi je predavao po "Ratio studiorum" iz 1806. sve predmete u jednom razredu, i to u drugom gramatičkom razredu: latinski jezik, povijest, zemljopis, hrvatski jezik, vjeronauk, prirodopis, fiziku i matematiku; nastavni jezik je bio latinski. U Osijeku je pak predavao po novoj nastavnoj osnovi ministra škola Leona Thuna (1850), i to hrvatski i latinski jezik.
DJELA: *Razmatranje verhu reciprokacie i njene prispodobe s latinskom. Program des k.k. Gimnasiums zu Esseg für das Schuljahr 1855.* Zagreb 1855, 3-8.
LIT.: G. ČEVAPOVIĆ: *Recensio observantis Minorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano.* Budae 1830, 622. — I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI: *Bibliografia hrvatska.* Zagreb 1860, 23. — A. CUVAJ: *Građa za povijest školstva.* Zagreb 1910, sv. 3, 476; sv. 4, 254, 290. — G. VALEČIĆ: *Povijest požeške gimnazije. Spomen-izvještaj državne gimnazije u Slav. Požegi.* Slav. Požega 1927, 24-26. — *Historia Domus Bajensis,* Band I, Baja 1991. — S. SRŠAN: *Osječki ljetopisi 1686-1945.* Osijek 1993. F.E. Hoško

BLAŽ DE ZALKA (Blasius de Hungaria sive de Zalka), bosanski franjevački vikar, ljetopisac (? — ?, oko 1440.). — Prvi puta se u dokumentima spominje kad je 25. III. 1420. u Đakovu izabran za vikara Bosanske franjevačke vikarije (vicara Bosnae). Njegov izbor je potvrdio general Franjevačkog reda Antonius de Pereto. B. je u proljeće 1412. sudjelovao na generalnom kapitulu Reda u Forliu (Italija) i istakao se kao branitelj strožeg opsluživanja redovničkog sirmaštva i kao jedan od predvodnika opservantske struje u Redu. Zbog toga je došao u sukob s novoizabranim generalom Reda Angelom Salvetti koji ga je pokušao pridobiti za konventualsku struju u Redu ponudom da Bosanska vikarija bude uzdignuta na stupanj provincije, a on sam na dostojanstvo provincijala. B. je to odbio pa ga je general razvlastio i za bosanskog vikara imenovao Stjepana iz Trsta. Ipak Blaž nije odstupio od službe vikara; vjerojatno su ga zaštitile više crkvene vlasti (Mandić). Spominje se kao vikar 11. XII. 1423. kad je ishodio pristanak pečujskog biskua Henrika i njetgovog kaptola da Bosanska vikarija može podići samostan u ugarskom gradu Ozori. God. 1423. je ponovno izabran za vikara. Sab rao je papinske dokumente koji potvrđuju samostalnost Bosanske vikarije i njezinu opservantsku usmjerenost u zbirci *Contitutiones papales, generales ac Boznae observanciales* i na temelju njih dobio bulu pape Martina V. od 28. VII. 1425. kojom su potvrđene cjelokupnost teritorija i samouprava Bosanske vikarije (Fermendžin, *Acta Bosnae,* 122-124). Papinsku bulu je predočio vikariji na izbornom kapitulu 1426. kad je po treći put izabran za vikara; u toj službi ga, naime, 1427. spominje zapisnik bratovštine sv. Franje u Stonu. Najvjerojatnije je do 1429. upravljao vikarijom (Mandić), a ne i u četvrtom trogodištu (Jelenić, *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke,* sv. 1, 83). — Blaž je prvi poznati pisac povijesti franjevaca u Bosni. Zapisao je u *Gesta vicariorum* sabrane podatke o djelovanju bosanskih vikara sve do 1440. Njegov rukopis se je izgubio, ali ga je nepoznati ljetopisac samostana u Gyöngyösu u prvoj polovici 16. st. iskoristio pišući svoju *Cronica seu origo Fratrum Minorum de observantia Bosnae et Hungarie.* Gyöngyöšku kroniku je dijelom objavio E. Fermendžin *(chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae).*
LIT.: E. FERMENDŽIN: Chronicon observantis provinciae Bosane Argentinae ordinis s.

Francisci Seraphici. *Starine JAZU,* 22(1890.), 1-67. — E. FERMENDŽIN: *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad annum 1752*. Zagreb 1892. — A. LIEPOPILI: Slavensko bogoslužje u Dubrovniku. *Rad JAZU,* 220(1919.), 35. — J. JELENIĆ: *Ljetopis franjevačkoga samostana u Kreševu.* Sarajevo 1918., 54-5. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke,* sv. 1. Zagreb 1925., 81-u83. — D. MANDIĆ*: Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 85-87. — J. ŠIDAK: *Studije o "Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*. Zagreb 1975, 230-231.

F. E. Hoško

BLAŽ IVANOV (Blasius Johannis), OFMConv., beogradski bisku († 1438). — Bio je magister teologije i profesor na nekom sveučilištu. Za beogradskog biskupa postavio ga je Eugen IV., bulom od 18. III. 1432. Blaža bi za beogradskog biskupa imenovao već Martin V. 8. II. 1430. Nije isključeno da ga je Martin V. postavio biskupom u Smederevu, ali Blaž nije prihvatio to imenovanje nego je dvije godine kasnije pristao biti biskupom u Beogradu. Naslijedio ga je 30. IV. 1438. Stjepan.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 28 br. 43 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 355; *II,* [Monasterii 1914^2],198 — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 197 br. 36 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. M. Žugaj

BLAŽ IZ GRACA (Blasius de Gradaz), misionar (Gradac u Popovu Polju, oko 1523. — Dubrovnik, 1623.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Misionar u krajevima pod turskom vlašću. Umro u dobi od gotovo sto godina. — Mnoge je obratio na kršćanstvo. Sagradio crkvu za vjernike (Rode).

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 432. M. Šikić

BLAŽ IZ POŽEGE (Blasius de Bosega), O. Min., papinski kapelan. —Papa Bonifacije IX. imenovao ga je na tu službu 3. VI. 1404. godine. Papinski su kapelani tada obavljali administrativne službe na painskom dvoru, npr. bili su suci sv. Rimske Rote i savjetnici u različitim komisijama. — Blaž iz Požege je možda ista osoba s → Blažem iz Slavonije.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 167 br. 458. M. Žugaj

BLAŽ IZ SLAVONIJE (Blasius de Sclavonia), OFMConv., misionar († poslije 1431). Djelovao je kao misionar po Balkanu i Podunavlju. Slovio je kao muž krepostan i uman. Zaslužio je naslov "blaženi" kod frajevačkih ljetopisaca koji stavljaju njegovu smrt uz 4. IX. 1431." Taj je datum pogrešan ili se radi, što je manje uvjerljivo, o nekom drugom Blažu iz Slavonije, jer Blaž zajedno s → Ivanom Corethye dobiva 1. XI. 1431. dozvolu od Eugena IV. da smiju osnovati tri samostana. Stoga bi 1. studenog 1431. Blaž bio još na životu. Možda je ista osoba s → Blažom iz Požege?

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 24 br. 36 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 129. M. Žugaj

BLAŽ ŠIBENČANIN (o.fra Blaž iz Šibenika), provincijal (oko 1450. † oko 1515.). U službenim dokumentima o. Blaž franjevac trećoredac u drugoj polovici 15. st. i prvim desetljećima 16. stoljeća oslovljavan je "de Sibenico". Međutim nije sigurno da je rođen u Šibeniku nego je sa šibenskoga područja. Prva sigurna vijest o o. Blažu potječe iz godine 1483. kada kao provincijal, nastanjen u samostanu sv. Ivana pokraj Zadra, pred biskupom vodi parnični postupak protiv jednoga svojega redovnika župnika u Blaćanima, selu zadarske nadbiskupije. U

kasnijem razdoblju otac Blaž je bio još barem u tri različita termina vrhovni upravitelj franjevaca trećoredaca, (godine 1490., 1499.-1502., i 1506.-1507.). Krsto Stošić, zna za oca Blaža da je bio i Naučitelj sv. Bogoslovlja. Godine 1490. kao provincijal sklapa ugovor sa trogirskim majstorom Petrom pok. Rade u Šibeniku za zidarske radove u samostanu sv. Franje na Komrčaru pokraj Raba. — Bliski suradnik je oca Mateja (Bošnjaka) Mastilića, kojega i imenuje službenim zastupnikom kod mletačkih vlasti godine 1493. kao gvardijan sv. Ivana pokraj Zadra. Stjepan Ivančić naročito ističe tu činjenicu: da je otac Blaž bio vrijedan i odan suradnik oca Mateja u teškim i za sam opstanak trećoredske zajednice sudbonosim danima krajem 15. i početkom 16. stoljeća. Ivančić, donosi u Nekrologiju da je zadnji spomen u ocu Blažu u arivskim dokumentima godine 1509., međutim otac Blaž je još 1511. živ i radišan u Zadru nastanjen u samostanu sv. Ivana pokraj Zadra.

LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi*. Zadar 1910. — P. RUNJE, Rani samostani i djelatnost trećoredaca na području zadarske nadbiskupije, *Vjesnik franjevaca trećoredaca*. Zagreb, 22 (1985) br. 3. — K. STOŠIĆ, *Sela šibenskog kotara,* Šibenik, 1941, 158. P. Runje

BLAŽ, starješina samostana Sv. Marije u Karinu (XVI. st.). Dobio je 1560. od kliškog sandžak-Bega Ferhata potvrdu o vlasništvu samostanskih imanja i dozvolu da može popraviti samostan. Isposlovao je iste godine od skradinskog kadije Ahmeda sina Muhamedova zabranu pravoslavnom mretropolitu da skuplja nameta od franjevaca.

LIT.: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 63.— J. A. SOLDO: Franjevački samostan u Karinu, Kačić, 6 (1974), 12.

V. Kapitanović

BLAŽENI BONAGRATIA TIELCI a Sancto Joanne in Persiceto, Član bolognske provincije i njezin provincijal 1258-1262. provincijal Hrvatske provincije, 1274-1275., generalni ministar 1279-83. († Avignon 3. X. 1283.). – Neodrživo je mišljenje Spadera i Fabianicha, koje je izrazio i Wadding da je bio iz Dalmacije. Tomasin je išao tako daleko da je napisao: "Fra Bonagrazia Tielci, da San Giovanni in Perisceto nella Dalmazia". Veze s Jeronimom Masci (v.) provincijalom u Hrvatskoj zacijelo su mu pomogle da postane provincijal u Hrvatskoj. Obojica su nime pošla 1727. pripremiti sjedinjenje Carigrada s Rimom i nagovoriti cara Mihaela Paleologa da i osobno dođe 1274.u Lion na sabor. Tu je Masci postao gheneral Reda, a sebi za nasljednika u Hrvatskoj vjerojatno predložio Bonagraciju. No, radi mnogobrojnih poslanstava koja mu je papa povjerio, general Masci izabrao je Bonagraciju za svoga vikara, a kad je postao kardinal 1279. presjedajući generalnom kapitulu u Asizu, potvrdio je izbor odsutnog Bonagracija (vjerojatno ga je on sam i predložio) za generala Reda.

LIT.: Donato FABIANICH: *Storia dei frati Minori….*, Zadar 1863. Vol. I, 62; Luca WADDING: *Annales Minorum,* Quaracchi 1993. IV, 386; passim. Pietro TOMASIN: Notizie storiche intorno all Ordine dei Frati Minori Conventuali di…Trieste … Izvadak iz *Archeografo Triestino*. Nuova serie, Vol. XXI-XXIII., Trieste 1989. Conradus EUBEL: *Bullarii Franciscani Epitome…* Quaracchi 1908. Bbrr. 1334; 1347; 1403; 1467 nt. 10. Giacinto PICCONI: *Serie…Ministri e Vicari provinciali…di Bologna,* Parma 1908, 47-50. Carmello CAPIZI: Fra Bonagrazia di S. Giovanni in Persiceto e il Concilio unionistico di Lione (1274), *Arch. Historiae Pontificiae* 13 (1975) 146. M. Žugaj

BLAŽEVIĆ, Franjo, publicist (Vareš, 7. II. 1883. —). Iz obitelji je Ivana i Marije rođ. Sokić. Osnovnu školu završio je u Kraljevoj Sutjesci, pet razreda gimnazije u Gučoj Gori, filozofsko-teološki studij u Kraljevoj Sutjesci, postdiplomski studij (1904.-1908.) u Beču, gdj eje 1906. položio rigoroz iz biblike "cum applasu" a 1908. doktorirao. U franjevači red stupio je 1898., za svećenika zaređen 1905. Bio

je profesor na Franjevačkoj bogosloviji u Livnu (1908.-1909.) i Sarajevu (1909.-1917.) te župnik u Varešu (1917.-1919.). Kad je 1919. premješten u Kraljevu Sutjesku ne htjede to prihvatiti nego napusti franjevači red i svećenstvo. Kratko je uređivao *Našu misao* (1917.) te surađivao u *Serafinskom perivoju* (1906., 1908., 1909.-1913.) i *Našoj misli* (1914.-1916., 1918.) prilozima religioznog, socijalnog i povijesnog sadržaja.
DJELA: *Crkva sv. Ante Padovanskog u Sarajevu*. Sarajevo 1917.
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-biobliografija franjevaca Bosne Srebreničke I*. Zagreb 1925., str. 47-48.
A. Kovačić

BLAŽIĆ, Marijan, profesor (Sv. Matej kod Kastva, 25. III. 1897. — Daksa kod Dubrovnika, 25. X. 1944.) — Stupio u Provinciju sv. Jeronma 1912. g. Gimnaziju pohađao na Košljunu i u Zadru, a teologiju u Zadru i Dubrovniku. Zaređen za svećenika 1920. g. Pohađa filozofski fakultet u Zagrebu, a sluša predavanja i u Firenzi i Munchenu. Pložio je profesorski ispit iz prirodoslovne grupe predmeta. Predaje najprije na franjevačkoj gimnaziji na Badiji kod Korčule, zatim u Duborvniku (1929.-1944.). Bio je i zamjenik direktora, pa direktor gimnazije, više puta definitor Provncije, a 1942. imenovan je provincijalnim delegatom za južno područje Dalmacije. Uz rad na školi bavio se i propovijedanjem (korizmene propovijedi u Korčuli, Makarskoj, Sušaku, Trpnju, dubrovačkoj katedrali i više puta u crkvi Male Braće). — Bio je vrstan nastavnik i propovjednik. Kada bi propovijedao crkva bi često puta bila premalena da primi brojne vjernike koji bi dolazili i iz udaljenijih mjesta. U svoje bi propovijedi unašao nešto novo, dotad neuobičajeno s obzirom na argumentiranje, obradu teme i način uspostavljanja kontakta sa slušateljstvom. — U dubrovačkom samostanu Male Braće je od davnine bio običaj davati siromasima sve što bi ostalo od obroka. On je redovito za ove ostavljao svoj kruh, a i otala su ga braća slijedila. Sastavio je popis siromaha i provjerio siromaštvo. Bil je dana kada bi samostan podijelio i do 150-orici siromašnih obroke. Kada bi zamjenjivao starješinu, dijelio bi najbjednijima i pomalo brašna i šećerq. U rujnu 1942. g. se pojavio tifus među klericima pa je Blažić preuzeo svu brigu za oboljele. — Napisao je i dva vrlo zapažena djela.
DJELA: *Evolucija i postanak čovjeka*. Zagreb 1939. — *Osnovne pojave života*. Zagreb 1942.

LIT.: M. B[RLEK]: Blažić, fra Marijan. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 206b-207a. — *Izvještaj Franjevačke klasične gimnazije s pravom javnosti (Badija-Dubrovnik) šk. god. 1931/32. — 1939/40*. Dubrovnik 1932.?1940. passim.
M. Brlek

BOBALJEVIĆ, Albert (Bobali), teolog (? — Dubrovnik, prije 1582.) — Dubrovački plemić po rodu. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Glasoviti teolog i vrstan propovjednik.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum De Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 422.
M. Šikić

BOCCABADATI, Gerard → GERARD IZ MODENE

BOCCHINA, Vinko (de Bochinis) iz Cresa, OFMConv., propovijednik i generalni povjerenik provincije († Cres 1660). Potomak je stare obitelji koja je došla iz maloga gradića, Beloga, na sjevernom dijelu otoka Cresa. Te obitelji se u Cresu pojavljuju već god. 1498. Neke su stekle plemićka prava pod imenom Bochina ili Bochinich (Bokinić). Vinko je bio sin Nikole i Ludovike r. de Petris. Primljen je u Red 7. VIII. 1596. u Cresu. Gradsko Vijeće creske općine imenovalo ga je 1616. učiteljem slobodnih vještina i nastavnikom gramatike, s godišnjom plaćom od 100 zlatnih dukata. Za predani rad u poučavnaju god. 1617. gradsko Vijeće mu je dalo pohvalu. Ipak, njega je više privlačila propovjednička služba, pa je iste godine negdje držao korizmene propovijedi, a zamijenio ga je u školi Nikola Petris. Dana 23. VI. 1619. nakon tri godine i pô službovanja, odrekao se školske službe, najvjerojatnije zbog

daljnjeg studija. Njegova diploma doktorata i magisterija izdana 7. VIII. 1624. u Casteldurante (Ancona) od Felice Franceschini di Cascia, apostolskog genaralnog vikara reda čuva se u arhivu creskog samostana sv. Franje. Za njegovo školovanje samostan je plaćao godišnje 5 zlatnih dukata. Poslije smrti provincijala Ivana Pellegrinija iz Pirana, koji je umro kao provincijal u veljači 1631. godine 15 mjeseci upravljao je Provincijom Dalmacije kao generalni povjerenik. Tokom života bio je još definitor i kustod Rabske kustodije, gvardijan u Cresu, Milju (Muggia) i Kopru. Odlikovan je naslovom "Pater provinciae Dalmatiae".
LIT.: Acta provinciae, Codex: 1589.-1605., 1608.-1628., 1632.-1640., 1640.-1653., 1653.-1679; Libro di " Spese e ricevute" počevši od 19. svibnja 1632. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. — Arhiv samostana sv. Franje, Cres, vol. D. — N. LEMESSI: *Note storiche geografiche artistiche Cherso*. Vol. 1. na datumu 1498. 2. I. — G. BIGONI, *L'archivio conventuale di S. Francesco di Cherso in Istria,* Citta di Castello, S.T.E., 1973. D. Drnić — J. Vlahović

BODAČIĆ, Marin, bos. vikar? (Dubrovnik, 1. polovica 14. st. — ?, 2. polovica 14. st.). — Smatra se da bi mogao biti bosanski vikar u trogodištu 1381.-1384., ali u suvremenim izvorima nema dokaza za to.
LIT.: D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 71-73. A. Barun

BOGDAN, Klara, ŠSP, kuharica, (Glavice k. Sinja, 2. XI.1893. - Split, 28. V. 1976). - U svojoj ranoj mladosti htjela se posvetiti Bogu u djevičanstvu kao franjevačka trećoredica u svijetu, kakvih je u to vrijeme u Sinju i ololici bilo mnogo, pod vodstvom franjevaca iz sinjskog samostana. Čim je upoznala Družbu školskih sestara odlučila se za redovnički život. U samostan dolazi 1920. g., a 15. VIII. 1921. ulazi u novicijat u Mariboru jer ga u Splitu još nije bilo. Kao redovnica radila je razne poslove u domaćinstvu po raznim franjevačkim samostanima (Čitluk, Badija, Livno, Split-Dobri, Vrlika). - Vedrina, jednostavnost, pobožnost, plemenitost i suvremenost bile su njezine glavne odlike. Posebno je bila oduševljena stvorenjima pa je na osobit način doživljavala jutro s pjevanjem ptica i znala je reći da treba znati uživati u Božjoj ljepoti. Bila je vrlo ponizna i to su drugi doživljavali kao osvježenje i poticaj. Puno je u bolesti trpjela i sve strpljivo podnosila. Dala je snažno svjedočanstvo življenog čovještva, kršćanstva i redovništva.
LIT.: B. R. NAZOR: *Lovretske sestre,* Split 1986. B. Nazor

BOGDANOVIĆ (Jeremić), Marijan, biskup (Kreševo, 8. XII. 1720. — Kreševo, 7. I. 1772.). — Rodio se od oca Franje i majke Mande. Otac mu je rano umro te je morao preuzeti brigu za brata, kasnijeg fra Matu. U kreševski samostan stupio je za gvardijansta Mate Deleivića, kasnijeg biskupa i apostolskog vikara. Ovdje je naučio pisati i stekao osnovnu naobrazbu. Godinu novicijata započeo je 1739. Filozofsko-teološki studij završio je u Napulju (Conventus Montis Calvariae). Svećenik je postao oko 1747. — Nakon studija pšet godina predavao je u Dubrovniku filozofiju i moralnu teologiju. Izgleda da je kratko bio župnik u Sarajevu, a potom je imenovan za meštra novaka u Kreševu. Starješinstvo provincije imenovalo ga je zbog zasluga agregatom. Godine 1760. putuje u Rim u svojstvu izaslanika provincije u svezi spora sa apostolskim vikarom. Otuda se vratio kao vizitator vlastite provincije, te je 1762. predsjedao kapitulu i na istom postavljan za kreševskog gvardijana. Godine 1765. izabran je za kustoda provincije. Kad je izgorio kreševski samostan (1765.) Bogdanović je nastojao da se dobije od turskih vlasti dozvola za gradnju novog samostana. Iste godine (1767.) kad je dobivena tražena dozvla menovan je apostolskim vikarom u Bosni i Hercegovini i ehinskim biskupom. Zaredio ga je 8. V. 1768. stonski biskup Petar Budmanija. Obavio je dvije pastoralne vizitacije biskupije: prvu 1768., o kojoj je podnio izvještaj Kongregacije 1769., i drugu 1771. Umro je u Kreševskom samostanu i sahranjen pored biskupa Delivića. Giovanni Carsana, biskupski arhivar u Zadru,

prije imenovanja za biskupa prestavlja ga >Kongregaciji ka o"raedovnika obdarena čestitošću, razboritošću idovoljnom sposobnošću". Osim toga odlikovao se svećeničkom požrtvovnošću, dobrotom, otvorenošću i religioznošću. Od 1765. do 1771. pisao je kreševski ljetopis većim djelom na latinskom, a manjim na hrvatskom jeziku.
DJELA: *Ljetopis kreševskog samostana*. Sarajevo 1984.
LIT.: I. GAVRAN: *Ljetopis kreševskog samostana* (Uvod). Sarajevo 1984., str. 13-35.
A. Kovačić

BOGDANOVIĆ, Antun, OFMConv., 'risanski' biskup († sredinom XV. st.). Bogdanovića je 12. IV. 1434. Eugen IV. imenovao biskupom "Resonensis et Campanensis in Dalmatia", tj. u Risnu u dubrovačkoj metropoliji (Eubel). Postoji i drugi nadnevak o tom imenovanju, 31. III. 1434. (Wadding). "Resonensis" bi se moglo odnositi i na grad Rose, na ulazu u Bokeljski zaljev koji je poznavao već Porfirogenet. Eubel *HC* I, 422s donosi nekoliko biskupa te biskupije i završava s → Konstantinom Klementom, koga je 9. VII. 1423. imenovao biskupom Martin V. Možda je upravo Bogdanović Konstantinov neposredni nasljednik. Što se pak tiče "Campanensis" po svoj prilici je današnji Kumbor nedaleko Zelenike u Bokeljskom zaljevu. Waddingovo smještanje tih biskupija u Bosnu, treba shvatiti u smislu političke uprave jer su ti krajevi spadali u sastav Bosanskog kraljevstva. Čini se da je Bogdanović bio biskup zapadnog dijela risanske biskupije → Ivan iz Montemartina istočnog dijela, ili je pak ovaj posljednji bio samo naslovni risanski biskup.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 223 nt. 1. — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 263 br. 5.
M. Žugaj

BOGDANOVIĆ, Franjo (Bogdan, Franciscus a Kressevo), profesor filozofije, franjevački provincijal (Kreševo, oko 1710. — Kreševo, 6. VIII. 1775.). — U Sutjesci je 1732/33. pod vodstvom Filipa Lastrića završio novicijat i pristupio Franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj. Filozofiju je studirao od 1733. na filozofskom učilištu u Sumartinu na Braču. Najvjerojatnije je već 1740. položio ispit za profesora filozofije i već tad započeo profesorsku službu. Predavao je na filozofskim učilištima u Cerniku kod Nove Gradiške (1741/42.) i Vukovaru (1742.-1745.). Kad je provincijal Lastrić 29. XI. 1742. boravio u Vukovaru, branio je pred njim Bogdanovićev student Ivan Velikanović teze iz logike. Kasnije B. boravi u Kreševu i obavlja dužnosti odgojitelja novaka (1752.), samostanskog starješine (1754.-1757.) i tajnika biskupa Pave Dragičevića (1756.). Nakon diobe provincije Bosne Srebrene 1757. na provinciju pod tim naslovom unutar granica geografske Bosne i Hercegovine i provinciju sv. Ivana Kapistranskoga sudjluje u vodstvu Bosne Srebrene kao definitor (1757.-1762.), a 14. I. 1762. je izabran za provincijala (1762.-1765.). Provincijom je upavljao također 1767/68. umjesto provincijala Bone Benića dok je ovaj boravio na generalnom kapitulu Reda u Barceloni. Kroz petnast mjeseci je vodio biskupsku upravu apostolskog vikarijata u Bosni i Hercegovini nakon smrti biskupa Marijana Bogdanovića (7. I. 1772.). Da se nije uporno odricao u korist Marka Dobretića, imenovala bi Propaganda njega za biskupa (Lastrić). — U više navrata zastupao je pred turskim vlastima interese franjevaca i katoličkog pučanstva (1760., 1765., 1767.). Nakon što su 7. IV. 1965. spaljeni crkva i samostan u Kreševu zauzeo se je za njihovu obnovu, najprije traženjem potrebnih odobrenja i zatim u gradnji tih objekata (1767.-1769.). O tome je ostavio i omanji spis, naslovljen latinski *Protocollum historicum,* iako je inače sastavljen hrvatski i to latinicom. To se djelo čuva u Arhivu Franjevačkog samostan au Kreševu (sign. 2-II-19) a sačuvano je i u prijepisu fra Anđela Šunjića ml. (Arhiv Franjevačkog samostana u Kreševu, sign. 2-III-32). Od njegovih školskih spisa nije preostalo ništa; dio provincijalske okružnice od 15. V. 1763. prepisao je Lastrić u svoj *Commentariolum super Bosnensi provincia*

(rkp. u Franjevačkom samostanu u Sutjesci, br. 13), a pisma crkvenim vlastima u Rimu sačuvala su se u arhivu Propagande (*Scritture originali,* vol. 834).
LIT.: JACOBUS SPATZIERER: Series conventuum Bosnae Argentinae 1741.-1743. (rkp. u arhivu Franjevačkog samostana u Budimu) — F. LASTRIĆ: *Pregled strina Bosanske provincije*. Sarajevo 1977., 84, 129. — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo 1979., 76, 85, 87, 93, 188-189, 202, 218, 225, 239. — Nikola Lašvanin: *Ljetopis*. Sarajevo 1981., 217. — A. ZIRDUM: *Filip Lastrić Oćevac 1700.-1783.,* Zagreb 1982., 32, 55, 64, 71, 80, 121, 139, 176.
I. Gavran — F. E. Hoško

BOGDANOVIĆ, Urban, prizrenski biskup i upravitelj skopske nadbiskupije (Dubrovnik, 1. X. 1806. — Prizren, 2. VII. 1863.) — Krsno mu je ime Nikola. Gimnaziju, filozofiju i teologiju završava kod Male Braće u Dubrovniku. U Provinciju sv. Franje u Dubrovniku stupio 1827. Zaređen za svećenika 1832. Zajedno s → Frankovićem i Dominikom Stojićem (1809.-1857.) u Zadru na Teologiji polaže 1837. profesorski ispit. Predaje crkvenu povijest i crkveno pravo na teološkom učilištu Male Braće u Dubrovniku (1838.-1842.). Drži prigodne propovijedi u Dubrovniku (1837.), Prčnju (1839. i 1842.), Lastovu (1841.). Imenovan generalnim lektorom sv. Teologije na studiju Male Braće 1938. Vršio je i službe definitora Provincije (1842.-1845.) i Magistra novaka. — Kao profesor na franj. Teologiji u Dubrovniku nije se držao državnih udžbenika u pitanju raskida ženidbenog ugovora. Zbog toga je morao provesti u samostanu San Francesco della Vigna u Veneciji tri godine (1842.-1845). Ubrzo nakon povratka u Duborovnik iz Vencije imenovan je god. 1845. prizrenskim biskupom i apostolskim administratorom skopske nadbiskupije. Prihvatio je odgovornu i tešku službu na području na kojem je bilo kriptokatolika. Jedna od prvih njegovih zadaća bilo je postići slobodu javnog ispovijedanja katoličke vjere. Posvetio je veliku brigu uređivanju katoličkih groblja koja su u tim krajevima bila zapuštena i izložena profanaciji nevjernika. Nije zapustio ni širenje prosvjete među nepismenim narodom, pa se tasko brinuo za osnivanje osnovnih škola za sve slojeve naroda. Papa ga je imenovao kućnim prelatom i asistentom papinskog prijestolja. Afrički institut za ukidanje trgovine crnačkim robljem i za oslobođenje robova u Parizu imenovao ga je 1852. svojim počasnim predsjednikom. Papa Pijo IX. imenovao ga je 1855. rimskim plemićem s naslovom "conte palatino" a rimska Academia de'Quiriti imenovala ga je svojim članom. Priznanja crkvenih i državnih ustanova koja je dobio svjedoče da je marljivo radio među siromašnim i zaostalim pukom. Gajio je veliku zahvalnost prema samostanu Male Braće u Dubrovniku, čiju je knjižnicu obogatio osobnom bibliotekom. — Bogdanović je zajedno s drugim prigodničarima objavio nekoliko prigodnih pjesama na latinskom i talijanskom jeziku u zbirkama: *Per giorno natalizio di sua maestà Francesco I. di Austria...* (Ragusa 1827.), *Per la fausta elezione a ministro provinciale... del ... Benigno Albertini* (Ragusa 1832.) i *Componimenti per la fausta esaltazione al vescovato… Benigno Albertini* (Ragusa 1837.). Prerana i neočekivana smrt zaustavila ga je u ostvarivnju daljnjih plemenitih planova.
DJELA: Elegia ad illustrissimum ac reverendissimum dominum Thomam Jederlnić a Castromuscio, pro eius in episcopum Ragusinum ceonsecratione. Venetiis 1843.
LIT.:— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 550-551. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku*. Zagreb 1952., 13, 20. — R. RITZLER - SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi,* 7. Patavii 1968, 190, 337. — P. P[EJIĆ]: Bogdanović, fra Urban. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 207b. — *Samostan Male braće u Dubrovniku,* Zagreb 1985. P. Pejić

BOGETIĆ, fra Frane, župnik (Bogetić-Miljevci, ? — Lika, 1650). Bio je župnik Mirlovića 1640. (Baćić). Za vrijeme

Kandijskog rata god. 1646. kao župnik Zagorja (Petrovo Polje i dio Šibenske zagore) došao je u Šibenik s harambašom Matom Nakićem da pregovars s općim providurom Leonardom Foscolom o ustanku protiv Turaka (Kosor). Ubijen je od Turaka u Lici (Zlatović). No nije isključeno da se, kad je govor o smrti, radi o poistovjećivanju s fra → Franjom Miočevićem.

S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 117. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskoga vladanja«, *Kačić*, 11 (1979), 163.
V. Kapitanović

BOGETIĆ, JANDREŠIĆ, fra Mijo, provincijal i kulturni djelatnik (Promina, 1950 - Šibenik, 16. XI. 1662). Bio je gvardijan na Visovcu, potom definitor (1640), a u vrijeme kandijskog rata provincijal (1646) Bosne Srebrne. Aktivno je sudjelovao u ustanku protiv turske vlasti u Promini i Petrovu Polju. Pred turskom navalom 1648. napustio je, po nagovoru Leonarda Foscola, s franjevcima Visovac i sklonio se u Šibenik. Tada je s njim sa svojih kućišta krenuo i narod. B. je isposlovao da se franjevci smjeste u samostan Sv. Lovre, a narod nastani oko Šibenika. Izvorni hudžet kreševskog kadije, koji se čuva u fojničkom samostanu, svjedoči kako je provincijal dočekan, oglobljen i čitav sat proganjan od Smail-bega i Tabak Hasana te se morao skloniti u Požegu. — Poticao je i pomagao književni rad te bio poznat ljubitelj i skupljač knjiga. Pavao → Posilović posvetio mu je svoje djelo *Naslađenje duhovno* (Mleci 1639), a Pavao Papić svoj prijevod *Sedam trublji* (Mleci 1649).
LIT.: S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 82, — P. Kolendić: Fra Pavao Posilić i njegovo "Naslađenje", *Rad JAZU,* 1915, 206, str. 188-198. — J. Soldo: Samostan sv. Lovre u Šibeniku, *Kačić*, 1(1967) str. 7. — D. Mandić: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968, 187-189. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskog vladanja«, *Kačić* 11 (1979) str. 125-194. — J. A. S[oldo]: "Bogetić Jandrešić, Mijo", *Hrvatski biografski leksikon II,* Zagreb 1989, 76
J. A. Soldo — A. Barun

BOGIĆ, Fra Jure, župnik (* ?, † Visovac, 2. I. 1731). Prema fra Petru Baćiću potječe iz Divojevića, no kako se vidi iz Kosorovih istraživanja zapravo je negdje iz Cetinske krajine. U vrijeme bečkog rata, godine 1688 sudjelovao je u oslobađanju vrličke krajine od Turaka i nakon oslobođenja postao je prvim vrličkim župnikom. Pretvorio je dotadašnju džamiju u crkvu Gospe od Rozarja. Od 1692. do 1696. bio je župnik na Miljevcima;1697.-1701. župnik na Mirilović u; 1701. -1703. župnik u Velimu i Kožulovu Polju;1705—1708. župnik u Petrovu Polju; 1708. - 1711. prvi gvardijan u Kninu nakon oslobođenja od Turaka. 1711-1723. po drugi put župnik u Petrovu Polju; godine 1717. izabran je za definitora Provincije. Od 7. studenoga 1723. do 1726. ponovno je gvardijan u Kninu, a potom do 1727. gvardijan je na Visovcu, zatim po treći put župnik u Petrovu Polju. Potkraj života povukao se na Visovac gdje je i umro.
LITERATURA: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 160. — K. KOSOR: »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 61. *V. Kapitanović*

BOGIĆ, fra Luka, stariji, Župnik i narodni vođa (Divojević) U vrijeme Kandijskog rata vjerojatno se povukao s ostalim franjevcima u izbjeglištvo u Šibenik. Kad su se nakon mirovnog ugovora 1669. izbjeglice počele ponovno povraćati na stara ognjišta, god. 1674. izabran je u Fojnici za Visovačkog gvardijana. Uz pomoć sarajevskog trgovca Filipa Brnjakovića isposlovao je 6. IV. 1674 carski berat od Mehmeda IV., kojim su Visovcu povraćena nepokretna dobra. God 1675. u sporu između ramskih i visovačkih franjevaca zatražio je da visovačkim franjevcima pripadne i župa Zmino. Kad je 1677. uprava Provincije Bosne Srebrene delegirala fra Juru Skontrića da razgraniči župe Bogić sudjeluje kao svjedok u razgraničenju visovačkih župa, a 1678. izabran je po drugi put za visovačkog gvardijana.
S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet.*

Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji, Zagreb 1988., 136-138. — J. A. Soldo: Samostan Majke od Milosti na Visovcu, Kačić 2 (1969) 174-175, posebno b. 89 i 92.— K. KOSOR, »Drniška krajina za turskoga vladanja«, *Kačić*, 11 (1979), 163. *V. Kapitanović*

BOGNOLO, Josipa (od Božanskog Djeteta, *Benvenuta), redovnica klarisa (Rovinj, 3. VII. 1803., — Split, 12. XI. 1876.) Stupa u samostan god. 1845. Sestre su držale da je obdarena *proročkim duhom*. Tako je, prema predaji, prorekla, mnogo godina prije, da će se sagraditi novi samostan na mjestu na kojemu je danas. Da počasti to mjesto, svake je srijede, dozvolom opatice slala ulje za kapelicu sv. Josipa koja bijaše na mjestu današnje samostanske crkve.

LIT.: *Nekrolog sestara klarisa,* Split [rukopis], IV., 181. — MARIJA OD PRESV. SRCA [PETRIČEVIĆ], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 53 M. A. Petričević

BOGOVIĆ, Lovro (Bogovich, Bogovics, Lovrijenac), nabožni pisac (Veliki Borištof, Gradišće (Grosswarasdorf, Burgenland, 30. VII. 1719 - Szentgotthard, 12. I. 1789). - God. 1742. je pristupio Provinciji sv. Marije, koja je obuhvaćala samostane u sjeverozapadnoj Madžarskoj i Slovačkoj, a 1746. je postao svećenik. Djelovao je kao propovjednik u Željeznu na Brigu (Oberberg-Eisenstadt) i u Novom Gradu (Guessing, Nemethujvar); u Željeznom je vodio zajednicu Franjevačkog svjetovnog reda. S Godefridom Palkovićem je priredio hrvatsku početnicu, "Šlabikar", i objavio je u Palkovićevoj knjizi *Duhovni vertlyacz* (Sopron 1753). Sam je priredio molitvenik s pjesmaricom i katekizmom *Hisa zlata* koji je doživio 14 izdanja. Bio je to "najomiljeliji molitvenik Gradišćanskih Hrvata" (Zvonarich). J. Ficko je preradio taj molitvenik i objavio ga pod naslovom *Nova hiža zlata;* i taj prerađeni molitvenik je doživio 14 izdanja.

DJELA: *Duhovni vertlyacz.* Novi Grad 1753. — *Hisa zlata.* Sopron 1754.

LIT.: S. ZVONARICH: Franjevci kao utemeljitelji nabožne literature u Gradišćanskih Hrvata. *Kačić,* 13 (1981), 89-120. — ISTI: Fra Lovrijenac Bogović (1719-1789) znameniti gradišćanski franjevac. *Ibidem,* 14 (1982), 95-116) — S. KRPAN: *Gradišćanski portreti.* Zagreb 1988, 22-24. — M. KRUHEK: Crikva kod južnogradiščanskih Hrvatov. *Bauertum und Kirche bei den suedburgenleandischen Kroaten.* Guettenbach-Pinkovac 1990, 123-130. F.E. Hoško

BOGOVIĆ, Petar (Bogoević), propovjednik (Dubrovnik, ? — oko polovice 15. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Odlikovao se znanjem i govorničkim darom, pa je ka opropovjednik djelovao najviše na području kotorske biskupije i okolnih krajeva (kroz niz godina). Kotorski bisku pMarin Contareno (bp od 1429.) ga je osobito cijenio, papa Eugen IV. (1431.-1447.) ga je odlučio imenovati biskupom Svača i Ulcinja u Albaniji (1436.), no on to nije htio prihvatiti. (Cerva)

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 24. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 406, 568-570. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina III.* Zagrabiae 1980., 21-22. I. Djamić

BOGOVIĆ, Petar, biskup, FKN († poslije 1436). Potječe iz Dubrovnika. Imenovan je 1436. biskupom u Svaču, između Ulcinja i Skadarskog jezera, ali je, prema predaji, iz poniznosti odbio imenovanje.

Lit.: Analecta Franciscana VI, Quaracchi 1855, 406. br. 11. — — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 466; II. 243. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 90. M. Žugaj

BOGRANIĆ, Petar, eremita (Zadar oko 1360. † Rab oko 1450.) FPR. spominje se u Zadru kod sv. Ivana od 1387. kao kapelan u ubožnici siromašnih gubavaca. Na Berlinskom glagoljskom misalu Bartola Krbavca, iz godine

1402., nalazi se zapis da je to knjiga koja pripada fra Petru fratru Trećega Reda sv. Franje. U sam misal, kada je uvezivan godine 1440. unesena je služba Božja u čast sv. Šimuna i druge misne molitve zadarskog sloja svetaca. — Kad 1450. u trećoredskom samostanu sv. Franje na Komrčaru u Rabu umire fra Petar "de Corbavia", spominje se da je donio neke glagoljske knjige iz Zadra u Rab. Godine 1461. spčominje se da je u Šibeniku kod sv. Magdalene, popravljao gostinjac za siromahe i okužene i želio je da taj gostinjac trajno poslužuju franjevci trećoreci, ali je i te godine uništen požarom gostinjac, po već pokojnoga fra Petra želji popravlja se i u njemu još neko vrijeme nastavljaju služiti franjevci trećoreci. Fra Petar je cijeli svoj život posvtio siromažnima i bolesnima na dobro svoje zajednice.
LIT.: Historijski arhiv Zadar, Razni bilježnici. — P. RUNJE, Trećoreci u Zadru, *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 18 (1981.) 4, 36-44.
P. Runje

BOJČIĆ, fra Andrija (*Drniški Gradac, oko 1765. † Venecija 14. III. 1855). Bio je član Venecijanske franjevačke provincije u kojoj je bio definitor i kustod.
LIT.: Libro dei defunti della parrocchia di S. Francesco della Vigna, 15. mar.
V. Kapitanović

BOLENYI, Anzelmo (*Đuro), pedagog, provincijal (Ekbel kod Njitre, Čehoslovačka, 12. IV. 1802. — Koprivnica, 21. I. 1868.). Od 1822. je član franjevačke provincije sv. Ladislava, a 1826. je zaređen za svećenika Od 1828. do 1831. bio je profesor filozskog učilišta u Varaždinu. Profesorski ispit za srednje škole položio je 1835. i kroz sedamnaest godina predavao latinski jezik na gradskoj gimnaziji u Varaždinu (1837.-1854.) zajedno s glazbenikom Fortunatom Pintarićem i prvim tajnikom tamošnje "Ilirske čitaonice" Hinkom Hertovićem. U svojoj redovničkoj zajednici obavljao je dužnost župnika i samostanskg poglavara u Čakovcu (1857.-1860; 1863.-1867.) te samostanskog poglavara u Koprivnici (1867/68.). U upravi provincije sv. Ladislava bio je savjetnik provincijala Gerarda Zoba (1857.-1860.), zamjenik provincijala Landulfa Matkovića (1863.-1866.) i provincijal (1860.-1863.). Kao provincijal nastojao je obnoviti u jozefinizmu oslabljenu strogost redovničkog života. Pomagali su ga Fortunat Pintarić kao savjetnik i Hinko Hergović kao tajnik upravnog vijeća.
LIT.: A. CUVAJ: *Građa za povijest školstva kraljevine Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas,* sv. III., Zagreb 19, 209. — K. FILIĆ: Povijest varaždinske gimnazije. *Spomenica varaždinske gimnazije 1636.-1936,* Varaždin 1937., 93; K. FILIĆ: *Franjevci u Varaždinu,* s. l. 1944., 51, 52. — P. CVEKAN, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu,* Varaždin 1978., 122.
F. E. Hoško

BOLMARČIĆ, Gabrijel, provincijal (Cres oko 1670. — Porozina IX. 1728.) Rodio se je od siromašnih roditelja, ali kao vrlo b istar i darovit mladić primljen je u TOR. Srednje nauke svršio je na Rijeci i u Zagrebu, gdje ga je uzdržavao vlastitom milostinjom O. Franjo Depope. Više je nauke svršio u Milanu, gdje je postigao naslov Lectora i gdje je poslije predavao filozofiju i teologiju. Višegodišnji samostanski poglavar, provincijalni tajnik i dvaput provincijal (1704. i 1720.). Za vrijeme njegova izbora (1704.) Kapitul je odlučio, da se habit pepeljaste boje zamijeni crnim, te da se napusti nošenje brade i brkova, kako je do tada bio običaj. — Bolmarčić je sastavio "Popis i izvadak" svih starinskih spisa glavotočkoga Arhiva, te preveo na "harvatski jazik" i prepisao glagoljicom latinske spise i dokumente.
LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franjo po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. M. Japundžić

BOLMARČIĆ, Petar, provincijal, generalni definitor (Cres oko 1710. — Porozina 25. IV. 1794.). U red samostanskih trećoredaca primio ga je njeov rođak o. Gabrijel Bolmarčić. Prve nauke zapčeo je u samostanu na Pozini. Filozofske i teološke nauke je svršio u samostanu Sv. Antuna kod Brescie u Italiji.

Svršivši nauke s izvrsnim uspjehom general Reda proglasio ga je Lectorom teologije. U provinciji je obnašao razne službe: tajnik provincije, ranatelj škole na Porozini, kustod; četiri puta bio je izabran za provincijala (1744., 1753., 1762., 1776.) i četiri puta bio je imenovan generalnim pohoditeljem i jedanput generalnim definitorom (1755.) Bolmarčić, se posebno isticao kao odgojitelj mladeži i kao pomoćnik o. Juraniću u izdavanju glagoljskih liturgijskih knjiga.
DJELA: *Universae scholasticae theologiae theses juxta Subtilissimi doctrinam reverendo admodum Petri Georgii Cauranich a Cherso Tertii Ordinis santi Francisci in provincia illyrica Ministro provincijali humilime commendat Petrus Bolmarcich a Cherso.* Brixiae: Ex typographis Jacobi Tuchini, 1735.

LIT.: S. IVANČIĆ: *Povjestne crte o samostanskom III. Rdu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. M. Japundžić

BOMMAN, Ivan Antun (Gian Antonio), pisac i izdavač knjiga (XVIII. st.) Studirao je teologiju na generalnom učilištu u Šibeniku. U Veneciji je izdavao hrvatske knjige. Preinačio je Vinjalićevu rukopisnu povijest i tiskao dva sveska pod naslovom *Storia civile ed ecclesiastica della Dalmazia, Croazia e Bosna in libri dodici compendiata.* Venezia, Apresso Antonio Locatelli, 1775. Objelodanio je i jedan hrvatski katekizam označen inicijalima F.I.A.B. koji mu je "pomoga slagat" fra Bartol Antunović iz Makarske.
DJELA: Istomacenie nauka karstjanskoga za korist duhovnii pastira i bogogliubnii dusca sastavglieno i na svitlost dato po F[ra] I[vanu] A[ntunu] B[ommanu] Reda Male bratje od obsluxegna s. o. Franceska. U Mlezi, Po Ivanu Costantinu, 1797.
LIT.: Š. Ljubić: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Vienna-Zara 1856, 45 — S. Zlatović: Ot. Gašpar Vinjalić, franovac redodržave Presv. Odkupitelja u Dalmaciji, Nada 1 (1883) 115-117. — Š. Urlić: O. Gašpar Vinjalić, Rad Jazu, 189 (1911), 281-284. — A. Zirdum: Filip Lastrić Oćevac 1700-1783, Zagreb 1982, 131-133, 160.— J. SOLDO, »Počeci historiografije franjevaca Prov. presv. Otkupitelja u XVIII. stoljeću«, *Kačić*, 9 (1977), 116. — B. ŠU[RINA], Bomman, Gian Antonio, *Hrvatski biografski leksikon 2,* Zagreb 1989, 123. — V. Kapitanović: Franjevačka knjižnica u Makarskoj, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 125. — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 250-251. *V. Kapitanović*

BONA → BUNIĆ

BONACOLSI (BONACORSI), Filip iz Mantove O. Min., imenovani dubrovački nadbiskup († oko 18. XII. 1303.). Potjecao je iz plemićke obitelji Bonacorsi koja je upravljala Mantovom. Vršio je službu istražitelja pravovjerja u tarvizijskoj krajini i Istri. Nikla III. imenovao ga je 9. XII. 1279. za dubrovačkog nadbiskupa ali on nije prihvatio imenovanje pa ga ne možemo ubrajati među dubrovačke nadbiskupe. Neki su pogrešno smatrali da je bio imenovan splitskim nadbiskupom. Papa → Nikola IV. postavio ga je 31. VII. 1289. za biskupa u Trentu. Biskupsko ređenje primio je u Rimu. Nakon upražnjenja mantovske biskupije Benedikt XI. premjestio ga je 12. XI. 1303., za biskupa u rodni grad Montovu, no preminuo je već slijedećeg mjeseca.
LIT.: *BF IV,* brr. 42, 89, 139; *V,* (Romae 1898), 613 br. 107; *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 151 br. 1486; 154 br. 1507 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 411 nt. 5; 498; 325. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — COLETI: A*ccessiones et Corectiones "all'Illyricum Sacrum del P.D. Farlati,* [objavio F. Bulić] Split 1910., 61-62.
M. Žugaj

BONACORSI, Antun (Bonacursius) iz Kopra, OFMConv., provincijal (umro 16. I. 1710.).

Primljen u red oko 1664., ređen za svećenika oko 1674., promaknut “ad magisterium” oko 1679. Od g. 1686. vršio je službu generalnog vikara sv. Oficija. Na provincijskom kapitulu 1706. u Kopru izabran je za provincijala provincije Dalmcije franjevaca konventualaca. Samostane provincije pohodi oje tri puta, a četvrta vizitacija je izostala radi njegove smrti.

LIT.: Acta provnciae, Codex 1679.-1706., 1706.-1722. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

BONAGRACIA → GRACIJA,

BONAGRACIJE, blaženi (Bonagratia Tielci a Sancto Joanne in Persiceto) O. Min., vjerojatno provincijal S(k)lavonije, generalni ministar Franjevačkog reda († Avignon, 3. X. 1283.). — Bio je član bolonjske provincije i njezin provincijal 1252.-1272. Dne 24. X. 1272. Grgur X. šalje Bonagraciu i → Jeronima Masci s(k)lavonskog provincijala s još drugom trojicom franjevaca bizantskom caru Mihaelu Paleologu radi sjedinjenja istočne Crkve sa zapadnom. Dne 25. XI. 1273. isti papa nalaže Jeronimu i Bonagraciji nek se založe te uvjere cara da osobno dođe na Lionski crkveni sabor 1274. Te godine Jeronim postaje general Reda a Bonagracije ga nasljeđuje kao provincijal u s(k)lavonskoj provinciji, u kojoj je stekao zasluge za oganiziranje školstva (Oreb). God. 1276. Jeronim šalje Bonagraciju na generalni kapitul u Padovu s pismom svog odreknuća, ali kapitul nije prihvatio odreknuće. Kad je Jeronim 1279. imenovan kardinalom i papinim dopuštenjem do Duhova nastavio upravljati Redom, po svoj prilici je uzeo Bonagraciju za vikara. Na kapitulu u Asizu Bonagracije nije bio prisutan, ali ga je kapitul izabrao za generala, a kardinal Jeronim ga potvrdio. Kao general Bonagracije, na traženje velikog tatarskog kana Cubilay, odnosno Cobila, šalje veću skupinu franjevačkih misionara u Peking ali oni, čini se, nisu stigli dalje od Perzije. Bonagracije je bio muž vjere i religioznog žara, sveta življenja i djelovanja, istaknut u redovničkom opsuživanju pravila (Franjevački martirologij) Pokopan je u Avignonu, u samostanskoj crkvi uz glavni oltar. Spomen mu se slavi na dan smrti, 3. listopada.

LIT.: *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, br. 1334; 1347; 1403; 1467 nt. 10 — *Martyrologium Franciscanum* [ed. Beschin-Palazzolo] Romae 1939., 387 (u bilješci vrela i literaturu) — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 183. M. Žugaj

BONAKURSIJE (Bonacursus, Bonacursius) O. Min., krčki biskup († poslije 27.V.1263.). Vjerojatno kao sufrangan gradeškog patrijarha određen je, skupa sa zadarskim nadbiskupom Lovrom od pape Aleksandra IV. da pozovu tršćanske kanonike da poštuju prava i povlastice franjevačkih crkava i ne ometaju oporuke vjernika. Kanonici naime nisu poštivali oporuke preminule Paucodreude (Pulchritude?), koja je odredila da joj se tijelo pokopa u franjevačkoj crkvi u Trstu, već su je ukapali u drugoj crkvi. Stoga im dvojica ovlaštenih biskupa 5. VI. 1257. naređuju da ispune sve prema oporuci. Gradeški patrijarh Anđelo pozvao je, 27. V. 1263. Bonacursiusa i ostale sufragane i njihove vjernike da prilozima pomognu zadarskim klarisama završiti veliki kompleks njihova samostana sv. Nikole u Zadru.

LIT.: L. PARENTIN: *Il Francescanesimo a Trieste e in Istria nel corso dei secoli.* Trieste 1982, 32 (s fotokopijom pergamene). L. PARENTIN: Tre pergamene inedite attinenti i Minori francescani, *Beaato Monaldo da Giustinopoli 1212-1280 circa,* Trieste 1982, 17-21 - Tadej Smičiklas: *Codex diplomaaticus… V*, 249 - *Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji*, Zagreb 1974, 456. M. Žugaj

BONAVENTURA (FRA) iz Hvara propovijednik. (XVI. st.). God. 1524. održao je korizmene propovijedi u Cresu na hrvatskom i latinskom jeziku (in ligua illirica et latina).

Lit.: Navesti Arhiv i točan dokumenat iz općine Cres na datumu 1524. 30. III.

J. Vlahović

BONAVENTURA DALMATINAC, biskup (živio u XVI st.). Spominju ga Sbaraglia, Gonzaga i Ughelli dok ga Eubel i Gams ispuštaju. Postao je biskupom u Kroji (Albanija) za pape Pavla III. Po Eubelu zadnji je biskup u toj biskupiji, prije nego su Turci nasiljem onemogućili biskupima djelovanje, bio 18. siječnja 1525. franjevac konventualac Franjo iz Hiosa.

LIT.:C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 182; MES n. 1482. — Ughelli, Italia Sacra, t. I, n. 86. — F. F. GONZAGA: *De orgine Seraphicae Religionis II,* Romae 1573. — M. OREB, *Životopis biskupa članova Provincije sv. Jeronima franj. konv. (ms),* Zagreb 1968. str. 178. M. Oreb

BONAVENTURA IZ KONAVALA (a Canalibus), provincijal (Konavle, oko 1684. — ?, 18. V. 1740.) — Stuio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1700. g. Dugo vremena vojni kapelan carske ilirske vojske u Napulju. Izabran za provincijala 1737. g. Kao kustod Provincije otputovao na generalni kapitul u Vallisoleto u Španjolskoj. Putem ga podliježe groznici. Pokpan je u Alicante (Španjolska).

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observatia Provinciae S.P. Francisci Ragussi. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 462.

M. Šikić

BONAVENTURA IZ PARME, O. Min., dubrovački nadbiskup († 1303. Možda je primljen u Red u Parmi a bio je član padovanske provincije, jer nosi naziv “Patavinus”. Nakon smrti dubrovačkog nadbiskupa Salvija, 1279., dubrovački kanonički zbor izabrao je za nadbiskupa → Marka iz Venecije, ali je ovaj preminuo prije nego ga je papa potvrdio. → Filip iz Mantove i → Luka iz Padove nisu prihvatili imenovanja, te papa Martin IV., 23. XII. 1281. postavlja Bonaventuru za dubrovačkog nadbiskupa, a 14. III. 1282. šalje mu nadbiskupski palij. Isti papa 1384. naređuje Bonaventuri da “pro hac vice” providi prikladne osobe za biskupe u Stonu i Trebinju. No kako je Martin preminuo prije nego su stigla njegova pisma, Bonaventura se je obratio novoizabranom papi Honoriju IV. s pitanjem što mu je činiti. Honorije mu 11. III. 1286. ponavlja prethodni mandat. Nije poznato da li je imenovan za biskupa u Trebinju ali je stonska biskupija dobila biskupa Petra koji se 1286. nalazi u Anagniju, valjda da se osobno predstavi papi u privremenoj rezidenciji. — Dne 18. VIII. 1288. papa → Nikola IV. naređuje Bonaventuri da udari crkvenimm kaznama Mlečane, ako ne sklope mir s akvilejskim patrijarhatom i povrate mu oteta područja. God. 1389. Bonaventura je vizitator Trećeg Reda. — Eubel Umro je vjerojatno početkom 1392. jer ga je 24. V. 1303. naslijedio franjevac → Bartol.

LIT.: D. FARLATI - G. COLETI: *Illyricum sacrum, VI,* Venetiis 1800, 115-121. — *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, br. 426 i 477; *V* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 612 br. 90. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 154 br. 1507 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 411; II sr. XXXV. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Schematismus ... dioecesis Ragusinae...* Ragusii 1916., 16. — A. D[račev[ac, Bonaventura, dubrovački nadbiskup, *Hrvatski biografski leksikon, II,* Zagreb 1989, 131. M. Žugaj

BONAVENTURA KORČULANIN DALMATINAC (Bonaventura Curcureus, Corculanus, Curcureus Dalmata) OFMConv., naslovni krojanski biskup (Prva polovica XVI. st.). — Potjecao je iz Dalmacije (Gonzaga, Wadding i Ugheli), čini se s Korčule (Ridolfi Sbaraglia). Bio je magistar teolgije, ali nije poznato gdje je završio studij. — Kao biskup nosio naslov grada Kroje u Albaniji “Croensis” i bio pomoćni biskup u gradu Lucca (Toskana), premda je krojanska biskupija iščezla 1478.

padom pod Turke. Kao krojanski biskup Bonaventura je 28. I. 1538. posvetio crkvu sv. Kuzme i Damjana u Ancisi u Toskani (Wadding). — Isticao se u crkvenim poslovima (Sbaraglia) i pred papom Leonom X. održao značajan govor protiv Turaka koji su ugrožavali Europu. Možda je upravo taj Bonaventurin govor potakao Leona X. da je Hrvatsku nazvao "Antemurale Christianitatis". Govor je izgubljen, a isto tako su izgubljene Bonaventurine propovijedi i drugi govori, možda objavljeni i tiskom (Sbaraglia) sačuvao se samo časoslov za blagdan sv. Franje, a kasniji su ga pisci, zbog istog imena, krivo pripisivali svetom Bonaventuri (Ivan de Saffe, Sbaraglia).

LIT.: P. RODULPHIUS TOSSINIANENSIS [RIDOLFI]: *Historiarum Seraphicae religionis libri tres*... Venetiis 1586., 196 — J. H. SBARALEA [SBARAGLIA]:*Supplementum et Castigation ad Scriptores trium Ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos.* Opus posthumum fratris Joannis Hyacinthi Sbaraleae, II, Romae 1908. 183. — l. Wading:*Annales Minorum,* XV, Ad Claras Acquas, 1933, 565 br. 31 — IVAN DE SAFFE, *Le neud salutaire de l'Hercule Chrestien,* Insulis in Belgio 1615 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 101 i 191. — E. PAL[ANOVIĆ]: Bonaventura Korčulanin, *Hrvatski biografski leksikon, II,* Zagreb 1989, 131.

M. Žugaj

BONAVENTURA SPLIĆANIN → RAZMILOVIĆ, Bonaventura

BONCARPI, Jakov (Giacomo Boni da Carpi), OFMConv., biskup-beogradski administrator († Oberleis oko 1649). — Jakov je od svog prezimena i mjesta rođenja sam napravio novo prezime i potpisivao se Boncarpi. Predsjedao je kapitulu u Beču. Bio je guardijan u Beču i Iglaru, dekan u Oberleisu, . župnik u Kanitzu, u Moravskoj (1638). Pokopan je u Asparnu na zajedničkom groblju franjevaca susjednih župa pod asparnskim samostanom. Odlično je poznavao njemački i češki tako da je apostolski nuncij u Beču mogao svjedočiti da će lako naučiti i "ilirski". Dana 2. IV. 1639. izjavljuje se spremnim da bude smederevski biskup s obvezom rezidiranja u Beogradu. No austrijski car Ferdinand II., kao mađarski kralj, prisvajao si je pravo imenovanja smederevskog biskupa. Da stvar pojednostavni, Urban VIII., 5. III. 1640. imenova Jakova naslovnim biskupom Himerije u Mezopotamiji s tim da upravlja beogradskom biskupijom. Zbog spomenutih zategnutosti tek 26. V. 1641. posvećen je za biskupa u Beču. U međuvremenu uči "ilirski". Turske vlasti zatezale su s izdavanjem dopuštenja dolaska u Beograd, pa je tek 1643. stigao onamo. Obavio je kanonski pohod biskupije i pohodio mjesta kamo nisu dolazili njegovi prethodnici od turskih osvajanja. Kanio je sazvati sinodu u Beogradu, ali mu je Propaganda savjetovala da izabere neko drugo mjesto. Franjevci Bosne Srebrene nisu ga rado primili, a ni Turci nisu dobro gledali poduzetnost biskupa među katolicima. Sve ovo, a pogotovo jaka kostobolja, pridonijela je da je preko Dubrovnika otišao u Beč. Iz Dubrovnika naime, 8. X. 1644., javlja u Rim da je pobjegao pred Turcima, te moli godinu dana za liječenje kostobolje u Beču. Budući da se nije vratio u predviđenom roku, 5. X. 1646. naređeno mu je iz Rima da traži koadjutora s pravom nasljedstva ili da se odreče biskupstva u Beogradu. Predložio je subrata Marcella Bolognese, no car je predložio svog kandidata → fra Marina Imbrišimovića iz Požege. Papa je 7. X. 1647. potvrdio ovog posljdnjeg. — Kao apostolski vizitator Bosne Boncarpi je poslao dva izvještaja u Rim. U pvom 4. III. 1645., toplo preporuča za bosanskog biskupa provincijala fra Petra Lipanovića ili bivšeg provincijala fra Marijana Maravića. U drugom od 18. III. 1645. samo → Maravića.

LIT.: P. GAUCHAT: *Herarchia catholica medii et recentioris aevi, IV,* Pataviii 1935, 204. — G. ABATE: Series Episcoporum ex Ordine FMConv. *Miscellanea Francescana* 31(1931.) 161 — M. PREMROU: Serie dei vescovi romano-catolici di Beograd. *AFH* 18(1925.) 40-45. — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.—XVII. stoljeća. *Croatia Sacra.* Zagreb

1935., 6. — J. Butorac, *Katolička crkva u Slavoniji za turskog vladanja,* Zagreb 1970.M. Žugaj

BONDA, Antun (Bunda), provincijal (Dubrovnik, ? — 14. V. 1627.) — Potječe iz plemićke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal od 1620.-1624. Isticao se vrlo pobožnim životom.
LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku) 1611.-1615., n. 10. 1615.-1621., n. 12. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 432-433. I. Djamić

BONDA, Nikola (Bunda), papinski nuncij (15. st.) — Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal. Zaslužan za izgradnju samostana u Stonu na Pelješcu. Papa Eugen IV. šalje ga kao nuncija u Dalmaciju, Bosnu i Mađarsku radi važnih crkvenih poslova (1441. g.).
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 24, 27. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori I.* Zara 1863., 184. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 406. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina II,* Zagrabiae 1977. 517. I. Djamić

Bondenalić Marijan

BONIFACIJE DUBROVČANIN → DRAKULICA

BONIFACIJE DUBROVČANIN (iz Dubrovnika, Bonifacius a Ragusio), profesor (17. st.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Bio je generalni lektor na studiju Male Braće u Dubrovniku. Isticao se kao propovjednik. Prešao u Provinciju sv. Križa Hrvatske i Kranjske i tamo bio definitor, kustod i provincijalni vikar. Umro u dobi od devedesetak godina.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 453. M. Šikić

BONIFACIJE PIZANAC (iz Pise) O. Min. , krbavski biskup († poslije Duhova 1341.) – 1324. Kanonički zbor Sulcija (danas Iglesias), na Sardiniji, jednoglasno je izabrao Bonifacija za biskupa. Prema tadašnjoj praksi nadbiskup u Cagliariju, Joannellus, potvrdio je izbor i B. je posvećen za biskupa. Neko vrijeme je i upravljao biskupijom. Budući pak da je papa Ivan XXII. već prethodno sebi rezervirao postavljanje novog biskupa u Sulciju, dne 24. IV. 1325. papa postavlja Anđela Portasole O. P. za biskupa u Sulciju. Čini se da je glavni razlog bio što je B. bio vanbračno dijete, što kanonici valjda nisu znali. B. boravi u Avignonu, na papinskom dvoru, gdje ostaje do 1332. Tamo je u isto vrijeme boravio i novoimenovani sulcijski biskup Anđelo, koji zbog ratnih neprilika nije mogao u biskupiju, a vršio je službu papinskog ispovjednika. Bonifacijev boravak u Avignonu potvrđuju skupne podjele oprosta od strane više biskupa. No zanimljivo je da je upisan kao Sulcitanski biskup 12. I. 1328. o 7. VI. 1328. No još je zanimljivije što je 14. IX. 1329. i 15. V. 1330. u istoj skupini upisan “Angelus Sulcitanensis, domini pape penitentiarius” i “Bonifatius Sulcitanus”. Dolazi još pod istim okolnostima 15. I. 1330. te 20. IV. 1330. kao “Bonifacius Sulcitani episcopus”. Nakon zaista uzornog života kroz osam godina, papa posvema rehabilitira Bonifacija 13. V. 1332., i s obzirom na nezakonitost rođenja i na protuzakonit izbor za sulcijskog biskupa; a samo tri tjedna kasnije, 3. VI. 1332., papa, nakom smrti krbavskog biskupa Petra, postavlja Bonifacija za krbavskog biskupa (v.), a 24. X. 1332. oslobođen je “zbog siromaštva” naplate uobičajene takse. No, već 16. XI. 1332. B. je ponovno u Avignonu, među biskupima djeliteljima oprosta, sada “Bonifacius Corbaviensis”; jednako 23. IV. 1333. U Modrušu je ugostio 17. VIII. 1333. kralja Roberta (Sladović). Imao je biskupski dvor u Udbini i u Modrušu. Obavljao je 28. III. 1338., i u subotu prije Duhova, ređenje u engleskom Durhamu. Iste godine Henrik, biskup u

Lincolnu, ovlastio ga da posveti 20 pomičnih oltara. Široke ovlasti dobiva 28. III. 1340. u biskupiji York: dijeliti sv. potvrdu, posvećivati crkve, oltare, kaleže i patene, blagoslivljati crkveno ruho, itd. Posljednji sačuvani podatak o Bonifaciju je ređenje u Durhamu u Duhovskom tjednu 1341. Nije poznato ni gdje ni kada je umro. Premda je Bonifacijev nasljednik u Krbavi , Radoslav, nastupio oko 1341., čini se da je B. morao umrijeti par godina kasnije. Vjerojatno su se kralj Robert, a od 1342. Ljudevit I., htjeli odužiti Šubićima što su ih doveli na hrvatsko-mađarski prijesto, pa su postavili u Krbavu Radoslava Šubića, koga papa nije mogao prihvatiti dok je bio još živ B. nadalje, zbog zavade kralja s papom, papa nije htio potvrditi Radoslava, već je oko 7. II. 1349. imenovao Vuka (Lupus), kojega kralj nije prihvatio. B. je preminuo, najvjerojatnije, krajem 1348.

LIT.: Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum,* Roma 1898. Vol. V, br. 978 i 981 – ISTI: *Hierachia Catholica,* Padova 1968. Vol. I, 208; 468 ili krbavske. Trst 1856, 136 – (Franjo RAČKI). *Schematismus cleri diocesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis,* Segniae 1916, 29 br. 6 – M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 26. M. Žugaj

BONIFACIJE, O. Min., biskup († 1364). Bio je redovnik (Ljubić), a može se zaključiti da je bio franjevac jer je u Trebinju naslijedio biskupa franjevca → Nikolu, a u Osoru ga nasljeđuje franjevac bivši provincijal → Mihael iz Zadra. Budući da je trebinjski biskup Nikola još u životu 1336., Bonifacije je mogao postati trebinjski biskup 1337. godine. S tim naslovom 6. I. 1344. podjeljuje u Avignonu neke oproste što nameće misao da su on i njegovi neposredni nasljednici bili samo naslovni trebinjski biskupi (Eubel). Nakon mjesec dana, 6. II. 1344., Klement VI. imenuje ga šibenskim biskupom odbivši potvrditi opata Martina koga je šibenski kaptol izabrao sebi za biskupa. A kako je Martin već primio biskupsko posvećenje papa ga 8. III. 1346. postavlja za osorskog biskupa. Kad je Martin umro papa Inocent VI. premješta 19. VII. 1357. Bonifacija za biskupa u Osor. Morao je preminuti početkom 1364. jer je u Osoru 17. VI. 1364. dobio nasljednika spomenutog Mihaela iz Zadra.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 495; 449; 67. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 419; 391. — Š. LJUBIĆ: *Listine* JAZU, III, 123 br. 190. — B. PANDŽIĆ: *De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi*. Romae 1959., 85. - CD, XI, 112s; 170s. M. Žugaj

BONIFACIUS A STEPHANIS → DRAKULICA

BONIFAČIĆ, Andrija, profesor matematike i fizike (Punat 22. III 1912 — Dubrovnik 20. XII 1989). Osnovnu je školu završio u rodnom mjestu, gimnaziju na Košljunu, Badiji i u Dubrovniku, teologiju u Makarskoj a matematiku i fiziku na filozofskom fakultetu zagrebačkog sveučilišta. Stupio je u FZD 4. X 1926, za svećenika je zaređen 21. VII. 1935. Profesorsku službu započeo je školske godine 1940/41. na Badiji a zatim je predavao cijelo vrijeme rata na školi u Dubrovniku, dok je partizani nisu ukinuli 1944. Jednu godinu zatim predavao je na realnoj gimnaziji i na trgovačkoj akademiji u Dubrovniku. 28. I. 1946. započeo je predavati na srednjoj vjerskoj školi u Pazinu i u tome je ustrajao nešto više od 20 godina. Zatim je službovao u Rovinju (1969-1971), na Košljunu 1971-1973), u Kotoru 1973-1985) te konačno u Dubrovniku do smrti. — U Dubrovniku je o. Andrija vodio Treći Red 1944/45. Više godina je vodio iz Pazina Treće redove u Tiljanu, u samom Pazinu, a osnovao je zadruge Trećeg Reda u Sv. Petru u Šumi i u Žminju. Desetak godina je upravljao exscurrendo župu Grdosel i kapelaniju Zarečje. Vršio je par godina službu učitelja naših pitomaca i klerika. Jedno trogodište bio je i gvardijan u Pazinu, a jedno i definitor provincije. U Kamporu je cijelo vrijeme boravka bio gvardijan, tamo je uredio biblioteku. U Dubrovačkom dnevniku “Hrvatska” pisao je 1943-1944. o Ruđeru

Boškoviću i Marinu Getaldiću. Prvih godina svog boravka u Pazinu pisao je apologetske članke u "apologetskom kutiću" lista "Gore Srca". U kalendaru "Jurina i Franina" (Rijeka) 1957, 1958. i 1959. pod istim naslovom: "Četiri istarske pjesme" — priopćio je 12 zapisa u notama. Oko 100 zapisa istarskog muzičkog folklora otkupio mu je "Institut za narodnu umjetnost" u Zagrebu. Istom institutu ustupio je i brojna pisma prof. Ivana Matertića Ronjgova. O. Andrija se dosta, naročito poslije prestanka njegova rada u školi, posvetio prevođenju filozofskih , nabožnih i mističnih tekstova. Ostao mu je u rukopisu prijevod J. Maritain: Integralni humanizam.

DJELA: *Samostan svete Eufemije Kampor na otoku Rabu,* Zagreb 1985. — Prijevodi: — I. Gradet: mistika — D. Lamprecht: Grad na gori — Sv. Ivan od Križa: sva poznata djela — *Spisi Sv. Franje i Sv. Klare Asužana* (Spise Sv. Franje je preveo zajedno sa o. Damjanom Damjanovićem)

LIT.: G. ŠTOKALO, Prof. Andrija Bonifačić, franjevac zlatomisnik. *Istarska Danica,* 1986, 118-124. G. Štokalo

BOR, Hrvoje → HRGIĆ, Ljubo

BORAK, Hadrijan, (*Franjo), teolog i provincijal (Radovec Križovljanski, 14. XI. 1915. - Zagreb, 4. III. 1993.). Osnovnu školu završio je u Radovcu Križovljanskom, a gimnaziju u Varaždinu. U Kapucinski je red stupio 14. kolovoza 1934. u Škofoj Loki, gdje na Visokoj kapucinskoj teološkoj školi od 1936. do 1941. studira teologiju. Za svećenika je zaređen u Ljubljani 7. srpnja 1940. Na jesen 1941. nastavlja studij filozofije na papinskom sveučilištu Gregorijani, gdje godine 1944. postiže doktorat iz filozofije obranom teze pod naslovom: *O odnosu između nematerijalnosti i spoznaje kod sv. Tome.* Iste godine upisuje studij crkvene povijesti, te god. 1946. postiže licencijat iz crkvene povijesti. Te je godine imenovan profesorom u kapucinskom međunarodnom kolegiju sv. Lovre Brindisijskoga, u kojemu je kroz 18 godina (1951.-1952. i 1953.-1970.) vršio službu predstojnika studija. Dugi niz godina bio je i duhovnik u hrvatskom zavodu sv. Jeronima. Od 1961. - 1970. bio je profesor franjevačke filozofije na papinskom sveučilištu Lateranumu, a do 1969. do 1970. predavao je franjevačku filozofiju i na papinskom sveučilištu Antonianumu. Bio je član Talijanskog filozofskog društva, tajnik Skotističkog društva, a zajedno s franjevcem Karlom Balićem organizirao je neke skotističke međunarodne kongresa (u Oxfordu i Edimburgu 1966., u Beču 1970.). — Godine 1970. vraća se u Hrvatsku i u srpnju te godine izabran je za provincijala Hrvatske kapucinske provincije. Iste godine izabran je i za predsjednika Konferencije viših redovničkih poglavara Jugoslavije. Tu je funkciju vršio do 1973. godine. Bio je izabran i za predsjednika Slavensko-mađarske konferencije Franjevačkoga kapucinskog reda, u kojoj je od 1973. do smrti vršio dužnost tajnika. Od 1973. član je tajništva Konferencije viših redovničkih poglavara Jugoslavije, a godinu dana nakon toga izabran je i za asistenta Unije viših redovničkih poglavarica Jugoslavije i tu je službu vršio do 1990. godine. Do 27. I. 1992. bio je i potpredsjednik Vijeća franjevačkih zajednica. — Bio je pokretač dva simpozija prigodom 750. obljetnice smrti sv. Franje godine 1976. u Zagrebu i prigodom 800. obljetnice rođenja sv. Franje u Splitu 1982. Organizirao je 1974. kongres u čast sv. Bonaventure u Zagrebu i priredio zbornik pod naslovom: *Objava i teologija.* Priredio je i djelomično preveo slijedeća izdanja: *Crkva redovnicima,* Zagreb 1974., *Svjetovni instituti, crkveni dokumenti,* Zagreb 1983, *Redovnička pravila,* Zagreb 1985., *Novo pravo ustanova posvećenog života* - Zbornik radova X. redovničkog tjedna, Zagreb 1991. Surađivao je u prevođenju *Zakonika kanonskog prava.* Posljednje djelo Hadrijana Boraka bilo je priređivanje *Spisa svetoga Leopolda Bogdana Mandića,* Zagreb 1992. — Do kraja života mnogo se trudio na priređivanju Franjevačkog biografskog leksikona. Tražio je i okupljao suradnike, a i sam je marljivim osjećajem za povijest sabirao materijal o kapucinskim muževima hrvatskoga naroda ne bi li ih oteo zaboravu prošlosti. — Pisani znanstveni rad

Hadrijana Boraka kreće se na području franjevačke filozofije i povijesti. Proučavao je sv. Bonaventuru, bl. Ivana Duns Scota i sv. Lovru Brindisijskoga. Bio je jedan je od suautora kritičkog izdanja djela bl. Ivana Duns Scota od god. 1960. - 1965. Najveći broj radova objavljen mu je u kapucinskoj znanstvenoj reviji *Laurentianum*, koje je Hadrijan Borak bio jedan od suosnivača god. 1960. Ostale svoje radove objavljivao je u uglednim revijama: *Analecta Gregoriana, Collectanea Franciscana, Antonianum, Études Franciscaines, Wissenschaft und Weisheit, Quderni di spiritualit‡ franciscana, Miscellanea Franciscana, Bogoslovskoj smotri, Kačić*. — Od apostolskog djelovanja Hadrijana Boraka valja spomenuti njegov doprinos kauzi o. Ante Antića, gdje je od 17. XI. 1974. bio delegirani sudac u dijecezanskom sudištu u svezi s postupkom za beatifikaciju Sluge Božjega. Hadrijanova je velika apostolska ljubav bilo redovništvo, osobito žensko. Kao asistent pri Uniji viših redovničkih poglavarica, predsjedao je ili vodio niz provincijalnih kapitula, priređivao, prevodio i ispravljao Konstitucije brojnih Kongregacija i družbi; održao je brojne duhovne vježbe muškim i ženskim redovničkim zajednicama.
LIT.: Z. T. TENŠEK, »Život i djelo fra Hadrijana Boraka«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* XXVII (1993.), br. 2, str. 445-452. Zdenko Tenšek

BORAS, fra Jerko (*Ivan) (Vitina, 4. II. 1878. — Mostar, 15. IV. 1946.). Gimnaziju je završio na Širokom Brijegu (1895.), filozofiju na Humcu (1898.) a teologiju studiirao u Mostaru a završio u Lonigu (Italija 1902.). U Franjevački red stupio je 4. X. 1895. na Humcu, a za svećenika zaređen 22. XII. 1900. Profesorski ispit iz crkvenog prava položio je u Rimu na Antonianumu (22. VII. 1905.). Bio je profesor na franjevačkoj bogosloviji u Mostaru (1903.-1912. te 1928.-1943.), tajnik mostarskom biskupu (1912.-1917.), konzistorijalni savjetnik (1917.-1934.), tajnik, definitor i kustod Provincije. Jedno vrijeme bio je gvardijan u Slanom. — Putopise i svoje književne radove objavljivao je u *Kršćanskoj obitelji,* (1905-1906, 1910-1918) i *Narodnoj slobodi* (1926), (1929-1930).
DJELA: *Okružnica o trećem redu*. Mostar, 1916. A. Nikić

BORČIĆ, Leon, provincijal (Split, 1975. — Zadar, 26. >X. 1874.) — Tijekom svog redovničkog života vršio je službu generalnog lektora, kustoda provincije, vizitatora i tri puta provincijala (1843.-1846.; 1860.-1863.; 1859.-1872.).
LITERATURTA: *Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar*. P. Pejić

BORIĆ, fra Bernard (*Mate), orguljaš (*15. XI. 1904. u Bristu, † 9. XI. 1971. u Zagrebu) Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu . Srednju školu završio u Sinju, franjevački habit obukao 31. VIII. 1924. na Visovcu, filozofiju završio u Zaostrogu, teologiju u Makarskoj, gdje je zaređen za svećenika 21. VII. 1929. Od 1929-32. u Sinju kao prefekt Sjemeništa i nastavnik na Gimnaziji. Predaje vjeronauk i povijest. Zatim je župnik u Zaostrogu i Velikom Brdu. Od god. 1934-47. kateheta osnovne škole u Zagrebu. Od 1947-52. gvardijan u Zagrebu, zatim do 1955. župnik u crkvi Majke Božje Lurdske u Zagrebu. G. 1955. vraća se u Sinj, orguljaš je u svetištu i na školi predaje glazbeni odgoj sve do šk. g. 1967/68. Nakon toga se vraća u Zagreb, gdje je i umro.

K. Bašić

BORIĆ, s. Akvina, (Vrbanja, 28. XII. 1901 Đakovo, 11. VII. 1970), sestra sv. Križa. Prve je zavjete položila 1926. Iste godine je počela raditi kao učiteljica pučke škole i kasnije kao odgojiteljica u konviktu Družbe u Đakovu sve do 1943. Od 1943 do 1945. radila je kao učiteljica u Bosanskom Brodu. U isto je vrijeme u tom mjestu vršila i službu kućne poglavarice. Iza rata suđena je na montiranom političkom procesu na 4 godine robije koje je provela u Zenici. S njom je bila osuđena jedna tada još jako mlada sestra. Bilo je potresno kako su se njih dvije natjecale uzeti što više krivnje na sebe, kako bi jedna drugoj olakšale teret. Po isteku kazne vratila se u Đakovo a

potom je u rodnoj Vrbanji vršila službu kućne poglavarice (1950-1956) i sakristanke (1956-1967). Od 1967. do 1970. privatno je poučavala pojedine učenike u Đakovu.
LIT: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXXV (1970) 3, str. 215-216. M. Žigrić

BOROVIĆ, Amat (*Martin), misionar u Svetoj Zemlji (Kneginec kod Varaždina, 21. IX. 1894. - Kairo, Egipat, 30. III. 1947). — Članom Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda postao je 1914. na Trsatu. U samostanima u Iloku (1915-1917, 1921/22) i na Trsatu (1917-1919) je bio sakristan i vratar, a zatim se u Cerniku osposobio za krojača (1919-1921) i sve te tri dužnosti obavljao u Vukovaru (1922-1924), Iloku (1926/27) i Čakovcu (1927/28). Prvi put je 1924. otišao u službu Kustodije Svete Zemlje i boravio u mjestu Praevesa u Grčkoj (1924-1926), a 1828. pošao drugi put i boravio u Kairu (1928-1932; 1938-1947), Jeruzalemu (1932/33) i u Aleksandriji (19331938). F. E. Hoško

BOSANČIĆ, fra Stjepan, dušobrižnik i provincijski upravitelj (*Dugopolje, 30. XII. 1849. † Sinj, 13. V. 1927). U franjevački novicijat je stupio 29. X. 1968. na Visovcu i nakon godinu dana položio zavjete. Zaređen je za svećenika 15. XII. 1872. Bio je gvardijan u Splitu (1873-1875), profesor moralke u Makarskoj (1876), ponovno gvardijan u Splitu 1879-1883, župnik u Prugovu 1884-1885, definitor 1882-1885, duhovnik u biskupskom sjemeništu u Splitu (1887), župnik i dekan u Drnišu 1892-1894, gdje je vršio i službu predsjednika mjesnog školskog vijeća, gvardijan na Visovcu 1894, korizmeni propovjednik u Splitu 1898, upravitelj (komisar) Provincije 1898-1899, župnik na Miljevcima 1900-1902, župnik u Sinju 1904, ravnatelj sjemeništa u Sinju 1910-1913, kustod Provincije 1917-1919. Slovio je kao revan i učen redovnik.
Lit.: »Preč. Bosančić i "rado" "Smotre"«, *Katolička Dalmacija,* — P. Baćić: Ogled, Split 1887, 39 i 60. — K. Kosor: »Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji« (1860-1921), *Kačić* 8/1976, 39-40, 129. *V. Kapitanović*

BOŠNJAK, (Zadranin, de Jadra, de lingua illirica, de littera sclava, Dalmatin, Ručica), Matej, franjevac-trećoredac glagoljaš, utemeljitelj provincije. (Rođen u Bosni oko 1430. umire na Komrčaru kraj Raba 1525.) Zadarski javni bilježnik Johannes de Calcina donosi na 14. siječnja 1477. pravo prezime oca Mateja Mastilić. — Kao mladić dolazi u Zadar gdj epristupa u zajednicu franjevaca trećoredaca glagoljaša. Osobito zauzet pri organizaciji svoje redovničke zajednice i smatra se jednim od utemeljitelja pravno priznate zajednice sa strane rimske kurije. Godine 1474. postaje vrhovni starješina (provincijal) i tu službu vrši do godine 1480. a povremeno i kasnije. Njegovim nastojanjem papa Aleksandar VI. godine 1498. ponovno udjeljuje punu samostalnost franjevcima trećorecima u Dalmaciji. Trojica franjevačkih generala (Francesco Sansone 1475.-1499., Egidio Deffini, 1500.-1506., i Rainaldo Graziani da Catignla, 1506.-1510.) oca Mateja imenuu svojim povjerenikom u Dalmaciji i Istri za trećorece. — Posvećuje mnogo vremena uređenju i izgradnji svoje redovničke zajedhnice. Sam sudjeluje u izgradnji crkava i samostana. Stručí je izvođač i graditelj cisterna (bunara). — Sudjeluje na kapitulu godine 1492. na Školjiću (Galovcu) kod Zadra gdje su donesene poznate Konstitucije franjevaca trećoredaca zvane "Klimantovićeve". Vjekoslav Stefanić, pomišlja da je mogao biti i prevodilac franjevačkih konstitucija (Martinovih) prvog reda krajem 15. ili početkom 16. stoljeća — na hrvatski, pisane glagoljicom. — Pomišlja se da je mogao biti i jedan od suradnika i izdavača glagoljskog misala 1483. Ocu Mateju Bošnjaku Zadraninu pripisuje se da sada nepoznata inkunabula "Spovidi" sa zapisa Tkonskog zbornika. Zapis glasi: "Svršenije Ispovidi ku e svaki kršćanin.. i bi svršenie ne na let gdnih 1492. miseca juleja na dan 16. i bi učinjena ta štampa na počtu počtovanoga gospodina Žuvana Grimalarke i negova sinovca Endrie..". Ivan i Andrija

Grimalarka su Venecijanci rodom, trgovci nastanjeni na Rabu od 1470. do kraja stoljeća. Otac Matej živi u rapskom samostanu u različitim funkcijama od 1480. do kraja svoga života najveći dio vremena. — Tako nije slučajno da otac Matej posvećuje svoju "štampu" bogatim trgovcima stanovnicma Raba, svojim dobročiniteljima. — Glagoljicom označena godina 1525. i lik redovnika na nadgrobnoj ploči na Komrčaru pokraj Raba općenito je prihvaćeno kao godina smrti i lik oca Mateja Bošnjaka — Mastilića.

LIT.: S. IVANČIĆ, Poraba glagoljice kod redovnika III. reda sv. Franje po Dalmaciji, Istri i Kvarneru, Zadar, 1887. S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi*. Zadar 1910. — N. ŽIC, Fra Matej Bošnjak Zadranin, *Napredak* br. 2. Sarajevo, 1934. — L. HRZIĆ, P. Matheus de Bosnia, *Analecta TOR* vol. X. God. 34. — JAN-MARET, 1966., Rim, 1966. — N. MILČETIĆ, Frater Mattheus, *Analecta TOR,* vol. V. Rim, 1952. — G. PARISI, Servo di Dio P. Matteo da Bosnia 1420.-1525, *Florilegio serafico del Terz 'Ordine Regolare di S. Francesco,* S. Lucia del Mela, 1968. M. BOŠNJAK, *Slavenska inkunabulistika,* Zagreb, 1970. — V. ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije,* Sv. II. Zagreb, 1970. — P. RUNJE, Novi biografski podaci o o. Mateju (Bošnjaku) Mastiliću, *Croatica Christiana Periodica,* Sv. 16, Zagreb, 1986. P. Runje

BOŠNJAK, Bazilije (Vaso), pisac (Vrbova kod Nove Gradiške, 10. VII. 1743). - Kamenica, 1807). - Kad je završio gimnaziju u Požegi, stupio je u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. God. 1766. je studirao teologiju na bogoslovnoj školi provincijskog stupnja u Temišvaru. Već je 1771. ishodio dopuštenje provincijala Ivana Velikanovića da može poći u Kustodiju Svete Zemlje pa 16. II. 1772. odlazi iz Slavonskog Broda zajedno s Franjom Raketićem za Jeruzalem. U Palestini, u Jeruzalemu i u Betlehemu, i na Cipru je boravio tri godine. Vrativši se u domovinu imenovan je 1776. blagdanskim propovjednikom u Petrovaradinu, ali iste godine postaje vojni kapelan tzv. Palffyjeve pukovnije i s njom je 1789-1791. sudjelovao u austrijsko-turskom ratu. God. 1794. mu je dodijeljen naslov bivšeg provincijala zbog zasluga u protuturskom ratu kao i zato što je 72 vojnika s protestantizma, kalvinizma i pravoslavlja uveo u zajedništvo s Katoličkom crkvom. Vojnu službu napušta 1799. i zatim je župnik u Szent Mikleuszu, u Banatu, i u Srijemskoj Kamenici. Svoje sudjelovanje u austrijsko-turskom ratu, posebno događaje kod zauzimanja Šapca i Nove Palanke, opisuje u stihovima u djelu *Ispisanje rata turskoga*. God. 1795. je tiskao i propovijed koju je na hrvatskom jeziku održao u franjevačkoj crkvi u Osijeku; ona je danas izgubljena.

DJELA: *Ispisanje ratta tuskoga pod Josipom cesarom II pocsetog godine 1787*. Osik 1792. - *Sermo spiritualis de Passione Christi*. Essekini 1795.

LIT.: M. ŠREPEL: Jakošićev spis: Scriptores Interamniae. *Građa za povijest književnosti hrvatske,* 1899, 2, str. 143. — N. ANDRIĆ: Iz ratničke književnosti hrvatske. *Prosvjeta* (Zagreb), 10(1902), 2, str. 48. — T. MATIĆ: *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije preporoda*. Zagreb 1945. — M. FRANIČEVIĆ: Slavonski pisci XVIII stoljeća u okviru hrvatske književnosti. *Forum*, 7(1968), 2/3, str. 321-322. - F. E. HOŠKO: Franjevci i knjiga za slavonske krajišnike. *Kačić*, 16(1984), str. 158. - M. PIERKER: Bošnjak Blaž (Vaso). *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 2. Zagreb 1989, 201-202. F. E. Hoško

BOŠNJAK, Jure, provincijal (Bosna, 16. stoljeće). — O njemu je utvrđeno tek toliko da je bio provincijal Bosne Srebrene (1530.-1533.) i da je kao takav sudjelovao 1532. na generalnom kapitulu franjevačkog reda u Mesini te postavljen za generalnog vizitatora.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.)*. Beograd 1935., str. 42. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968.ž, 159-160.
A. Kovačić

BOŠNJAK, Leon (*Jerko), nastavnik (Hrvace, 30. IX. 1909 - Split, 7. II. 1961). Nakon osnovne škole u rodnom mjstu, polazio je srednju školu u Sinju (1923-1928). U novicijat je ušao godine 1928. na Visovcu, filozofiju je studirao u Sinju (1929-1931) a bogosloviju u Makarskoj (1931-1935). Još prije zavšetka bogoslovije bio je prefekt u Sjemeništu i predavao kao nastavnik na Gimnaziji od 1935. do 1938. i to vjeronauk, grčki, zemljopis i gimnastiku. Za svećenika je ređen u Splitu godine 1934. U Sinju je ostao do godine 1939. kad odlazi u Zagreb gdje na sveučičištu upisuje studij klasične filologije. Zbog ratnih neprilika nije završio studij ali je od godine 1946. sve do smrti predavao klasičnu grupu a po potrebi i druge predmete, kao njemački jezik. Teško je obolio od "dječje paralize" (polimielitis). Umro je od upale bubrega.
LIT.: *Školski kalendar za šk. g. 1984/85,* Sinj 1984, 30. *J. Soldo*

BOŠNJAK, Petar, bosnski vikar i provincijal (Bosna, druga polovica 15. stoljeća — Bosna prva polovica 16. stoljeća). — Petar je u svoje vrijeme bio vrlo ugledan bosanski franjevac. To potvrđuje i podatka da je biran za vikara Bosne Srebrene dvaput (1504.-1513., 1514.-1517.° i izabran za prvog njezinog provincijala (1517.-1520.), kad je ova 1517. od vikarije uzdignuta na čast provicnije.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1139.-1735.).* Beograd 1935., str. 35-36. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., str. 149-150, 155-157. A. Kovačić

BOŠNJAK, s . Lina, žrtva ljubavi prema bližnjemu, (Novaki, Sopje, 5. V. 1887 Sofija/ Bugarska, 4. XI. 1914), sestra sv. Križa. Kao spretna bolničarka, posebnim dopuštenjem Svete Stolice, pošla je s. Lina kao novakinja 29. VIII. 1911. u Dragu kraj Sušaka dvoriti oboljele od kolere. Zbog toga će morati produljiti i svoj novicijat. To je za nju bila velika žrtva. Ipak je pripravno prihvatila odluku poglavara, dokazala svoju velikodušnu predanost Bogu te vjerna svojim dužnostima izdražala na teškim postajama. Osam dana nakon položenih prvih zavjeta pošla je sa s. Bonavitom Cuconjić i s još dvije sestre u Crnu Goru na front njegovati ranjenike (Balkanski ratovi). Kao i s. Bonavita, s. Lina odlikovana je od crnogorskog kralja Nikole Danilovim ordenom za požrtvovnost. Zatim je kratko vrijeme njegovala bolesnike u bolnici u Virovitici. Onda su je poglavari poslali u Bugarsku, u Sofiju dvoriti ranjenike. Nije dugo ondje djelovala. Već nakon osam mjeseci razboljela se dvoreći oboljele od pjegavog tifusa. Nakon nekoliko dana bolovanja umrla je kao žrtva svoga zvanja.
LIT.: »Unsere heimegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXX (1915) 1, str. 52 M. Žigrić

BOŠNJAK, s. Antuna (Novaki, Sopje, 10. XI. 1892. Gospić, 28. XII. 1945), sestra sv. Križa. Nakon više od dva desetljeća svoga Bogu posvećenog života u službi bolesne braće, oboljela je i sama dvoreći bolesnike od tifusa u bolnici u Gospiću te umrla kao žrtva ljubavi prema bližnjemu. M. Žigrić

BOŠNJAKOVIĆ, Tadija (Bosnyak, a Theokel, a Tököly), profesor teologije (Tukulje, madž. Tököl, na Csepelu u Budimpešti, 19. III. 1726. - Baja, 26. X. 1787). - Rodio se u hrvatskoj koloniji u budimskom predgrađu, gdje su franjevci Bosne Srebrene obavljali u 18. st. župničku službu. Osnovno i srednje školovanje završio je najvjerojatnije u Budimu. Postavši 1745. član Bosne Srebrene studirao je teologiju na generalnim učilštima u Budimu (1750-1753) i u Osijeku (1753/54). God. 1754. je položio u Baji ispit za profesora filozofije koju je predavao na filozofskom učilištu u Osijeku (1754-1757). Tri i pol godine sudjelovao je kao vojni kapelan pukovnije Breysach u Sedmogodišnjem ratu (1759-1763), a zatim se vratio pedagoškoj službi i jedno desetljeće predavao teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu (1765-1775). Postigao je i naslov lektora jubilata, najviši provjetni naslov u ustrojstvu franjevačkih teoloških škola. Bio je također

direktor gimnazije u Somboru (1775-1783) i samostanski starješina u Petrovaradinu (1783-1785). Od njegova dugogodišnjega profesorskog rada sačuvane su u rukopisu nepotpune bilješke dviju teoloških rasprava: *De sacramento confirmationis* (Budim 1772) i *De sacramento Eucharistiae* (Budim s.a.). Spisi se nalaze u istom svesku s predavanjima Ladislava Spaića i Josipa Paviševića u franjevačkoj knjižnici u Našicama (rkp. vel. 19 x 23 cm. str. 531-665)j.
LIT.: E. PAVIĆ: *Ramus viridantis olivea*. Budae 1766, 73, 365. — F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić*, 8 (1978), 184-185. — F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), 1/2, str. 166-168.
F. E. Hoško

BOTOŠ-OKIĆ, Augustin, biskup, apostolski vikar (Kojsina kod Kreševa, 1733. — Kreševo, 1. VI. 1799.). — Primivši osnovnu i srednjoškolsku izobrazbu u samostanu u Kreševu postao je 1753. franjevac Bosne Srebrene i nastavio školovanje u Italiji. Ondje je boravio 21 godinu, stekao kvalifikacije profesora filozofije i teologije pa je u Udinama i Vicenzi predavao filozofiju (1760.-1764.), a u Padovi i Lucci teologiju (1764.-1774.). God 1774. vratio se u Bosnu u dužnosti vizitatora i predsjednika kapitula Bosne Srebrene. Bio je gvardijan u Kreševu (1776./1777.), definitor provincije i župnik u Brotnju (1777.1780.) te provincijal (1780.-1783.). Nakon diplomatskog posredovanja bečkog dvoraPropaganda ga je 4. IV. 1784. predložila, a papa Pijo VI. ga je 7. V. 1784. imenovao za apostolskog vikara u Bosni i Hercegovini i naslovnim biskupom Trapezunta. Zbog tursko-austrijskog rata samo je djelomično obavio dvije kanonske vizitacije (1785./1786. i 1792.), a onda je blestan boraivo u Kreševu, dok je vikarijatom upravljao njegov pomoćnik i nasljednik Grga Ilijić (Hiljić) Varešanin. — Botoš-Okić je bio sklon crkvenim shvaćanjima u duhu jozefinizma i zato ga je štitio bečki dvor, kad je bio u sukobu s dijelom bosanskih franjevaca, protivnika njegovog štićenika Grge Ilijića (Hiljića) Varešanina, kome je on mimo kapitula ishodio imenovanje za provincijala (1783.-1786.). U Beču je 1784. priskrbio glavnicu od 119.000 florena za školovanje mladih frajevaca u generalnom sjemeništu u Zagrebu ili u kojem drugom sjemeništu u Ugarskoj. Potpomogao je austrijsku politiku u Bosni do te mjere da ga je u prvom kanonskom pohodu pratio austrijski špijun Božić preodjeven u franjevačko odijelo. Na početku svoje biskupske službe predložio je u Rimu 1784. Propagandi tzv. *Regolamente* i u njima zacrtao drukčije crkvenopravno vođenje bosanske misije od naslijeđenog, a dao je i prijedloge o reorganizaciji školovanja bosanskih franjevaca.
LIT.: J. JELENIĆ: *Spomenici kulturnoga vrh vranjevaca Bosne Srebreničke* Mostar 1927., 296-299. M. PREMROU: Serie documentata dei Vicarii Apostolici di Bosna od Erzegovina 1735.-1881. *Archivum franciscanum historicum,* 221(1928.), 583-584. — S. M. DŽAJA: *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće.* Zagreb 1971., 64, 85-88, 101, 106, 110-114, 190-207. — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo 1979., 247, 252, 256, 280, 293.
F. E. Hoško

BOTTARI, Josip Marija OFMConv., puljski biskup 1695.-1729. (Venezia oko 1644. - Pula, rujan 1729.). — Autori navode različite godini njegova rođenja: 1654. (Papini) oko 1646. (HC); no, čini se, da se rodio 1644. Kao doktor filozofije i teologije predavao je u Venciji, Padovi i drugdje. Bio je vrstan poznavalac književnosti, istočnih jezika a napose hebrejskog. Kao vrstan govornik obratio je neke Židove. Radi svojih izvanrednih sposobnosti bio je drag caru Leopoldu i papi bl. Inocentu XI., kome je kao general Reda zajedno s dominikanskim generalom prisustvovao na umoru. Ranije je obavljao službu provincijala u padovanskoj provinciji, zatim je bio generalni asistent i "Socius Ordinis". Car Leopold (1657.-1705.) uzeo ga je za savjetnika a kasnije za carskog propovjednika. Kao 76. general Reda (1689.-1695.) Franjevaca Konventualaca obavio je kanonski posjet Dalmatinske provincije i

predsjedao provincijalskom kapitulu u Puli 1679. Ostavio nezaboravan dojam na puljsko svećenstvo, pa je valjda i to doprinijelo da je kasnije postao puljski biskup. Za biskupa ga je 4. 7. 1695. imenovao Inocent XII., a biskupsko posvećenje podijelio mu je u Rimu, 10. VII. 1695. kardinal Petar Petruccio. — Obnovio je puljsku biskupiju u duhu Tridentskog sabora. Više puta je obavio pastirski pohod biskupije. Dovršio je ranije započeti zvonik puljske katedrale upotrebljavajući kameni materijal iz puljske arene koji je već Venecija počela odvlačiti. God. 1707. počeo je obnavljati i uređivati unutrašnjost katedrale, napose kor i prezbiterij. Dao je 1713. temeljito popraviti krov na katedrali a 1716. podigao je novi oltar Presvetog Sakramenta s 4 mramorna stupa. Obnovio je i biskupsku zgradu, kako svjedoči ploča što se nalazi u lapidariju pred crkvom sv. Franje. Puljskoj katedrali pribavio je mnoge vrijedne predmete: paramente, sveto posuđe, knjige itd. Katedrali i drugim puljskim crkvama darovao je mnogo svetačkih moćiju koje je donio iz Rima, a ponajviše su mu ih poklonili pape. — Bio je veliki štovatelj i širitelj pobožnosti Presvetom Sakramentu i Srcu Isusovu. Volio je grad Pulu, koja je 1695. kad je on postao biskup imala tek nekih 900 stanovnika. Dao je urediti i proširiti puljsku bolnicu. Istarski povjesničari vele, da je napisao vrijednu povijest grada Pule. Djelo je ostalo u rukopisu i, nažalost, se zagubilo. Dobar pastir i učitelj vodio je biskupiju 34 godine. Oplakan i ožaljen od svećenstva i puka, pokopan je u grobnici biskupa Orsinija, kraj oltara Presv. Srca Isusova.

LIT.: R. RITZLER - P. SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, 5,* Patavii, 1952, 318 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 803. — G. ABATE: Series Episcoporum ex Ordine FMConv. *Miscellanea Francescana* 30(1931.) 113s. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 113s. — N.M. R[oščić], Bottari, Giuseppe Maria, *Hrvatski biografski leksikon, II,* Zagreb 1989, 214. M. Oreb

BOŽEK, s. Engelberta (Koprivnica, 6. I. 1908. Zagreb, 5. I. 1992), sestra sv. Križa. Već je od djetinjstva živjela bogatim sakramentalnim životom. Iako siromašni, roditelji su joj omogućili naobrazbu: završila je gimnaziju. Dvije godine nakon mature radila je kao kućna učiteljica u uglednoj plemićkoj obitelji. Iako je bila zadovoljna, nije prestala razmišljati o svome životnom pozivu. Godine 1929. stupila je u samostan u Đakovu. Kao kandidatica završila je u Zagrebu na Sveučilištu studij povijesti i latinskog. Zatim je pošla u Švicarsku, gdje je u Kući matici Družbe učila francuski, svršila kandidaturu i novicijat. Godine 1934. položila je prve zavjete i vratila se u domovinu. Iste godine počela je s radom na Građanskoj školi Družbe u Hercegnovom. Ondje je ostala do 1941. i odatle došla u Osijek gdje je otvorila Klasičnu gimnaziju Družbe na kojoj je bila prva ravnateljica. No, ta je škola bila kratkog vijeka, radila je, naime, samo do 1945. S.Engelberta je ostala u Osijeku do 1950. a onda došla u Provincijalnu kuću u Đakovu gdje je predavala povijest na internoj školi kandidaticama. Od 1956. do 1959. katehizirala je na Rijeci u župi Kozale i ujedno vršila službu kućne poglavarice. Istu službu vršit će zatim u kući Družbe na Sušaku gdje će i katehizirati. Od 1959. do 1965. katehizira i u župi Kostrena. Slijede četiri godine rada s kandidaticama na Vrhovcu a onda se opet vraća na Kvarner u Opatiju. Ondje uz katehizaciju vrši službu kućne poglavarice. Konačno se bolesna i fizički iscrpljena vraća u samostan na Vrhovcu. Duhom je bila još uvijek bodra a umom bistra te se sva posvetila listu za bolesnike *Betanija,* koji je uređivala od početka njegova izlaženja i to u potpunosti (1970-1991), iako nigdje na njemu nije stajalo njezino ime. Preko toga uredničkog rada upoznala je mnoge bolesnike i invalide koje je podržavala i podizala svojim pismima i konkretnom materijalnom pomoći. Naime, boraveći na Rijeci i u Opatiji upoznala je niz dobrih ljudi kojima je ona učinila mnogo dobra a koji su, iz zahvalnosti prema njoj, i preko nje postali dobročinitelji mnogih potrebnika. Fina, taktična i diskretna bila je

mnogima osoba povjerenja.
LIT.: M. ŽIGRIĆ: »Barica Božek, sestra Engelberta«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo XIII (1992) 1, str. 36-38. — *Betanija* (uskrsni broj) 1992.
M. Žigrić

BOŽIĆ, fra Bonaventura, profesor, vojni kapelan i pisac. (Kijevo, oko 1693 - Šibenik, 29. XII. 1761). Poslije završenog filozofsko teološkog školovanja predavao je 1723-1726. filozofiju i artes liberales u Poljskoj i Rusiji. Generalni ministar Reda Lorenzo Cozza postavio ga je 10. X. 1726. za misionara u ugarskom kraljevstvu i imenovao vojnim kapelanom talijanske regimente feldmaršala lajtnanta Francesca Marullija u austrijskoj vojsci. Nakon 14 mjeseci službovanja napustio je po svojoj želji službu i povratio se krajem 1727. u domovinu gdje je neko vrijeme vršio službu lektora moralke u Kninu i službu propovjednika po različitim mjestima priobalnog dijela Hrvatske. Na natječaju u Veneciji 17. XI. 1733. natjecao se za generalnog lektora i najvjerojatnije zadovoljio natječajni ispit ali nije dobio mjesto na učilištu. Stupio je ponovno u službu vojnog kapelana u Veroni. Zatim je prešao u pomorsku regimentu Zvane Petričevića i obavljao je službu na galijama usidrenim u venecijanskoj luci i u bolnicama i vojarnama, osobito na Lidu. God. 1740. krenuo je lađom Alta San Demetrio na putovanje za Amsterdam, koje je trajalo godinu dana. Pojedinosti o tom putovanju i o vojničkom životu na brodu opisao je u neobjavljenom dnevniku *Diario overo divertimento di un passagiero che sulla nave Alta San demetrio Veneziana faceva il suo viaggio da Venezia in Amsterdam.* (Rukopis u Knjižnici franjevačkog samostana sv. Lovre u Šibeniku, sign. 21; prijepis u Sinju fasc. LXXXV/1). God. 1741. pratio je 312 vojnika pod zapovjedništvom podpukovnika Ante Kumbata iz Venecije na Krf. Nekoliko godina kasnije (1748) službovao je u regimenti Fanfogna u Veroni i Udinama. Tek osnivanjem franjevačkog generalnog učilišta u Alvincu u Bugarskoj Božić je 1751. dobio službu generalnog lektora ali je nepoznato da li je tu službu stvarno obavljao. Prema Luki Vladmiroviću "uštampa naški [hrvatski] *Marišala* i *kako se valja biti na veliki brodi.* Iz spomenutog Božićeva dnevnika (16. ožujka 1740) saznajemo da je Božić prevodio na hrvatski *L'esercizio del canon,* a u prijepisu Leonarda Buljana sačuvao se njegov predgovor djelu *Militare esercizio illirico*. Tim djelima zameo se, međutim, svaki trag.
LIT.: Norinije Starogragianin neretvanski [L. Vladmirović]: *Pripisagnie poçetaka kragliestva bosanskoga,* Mleci 1775, 68. — S. Zlatović: *Franovci*, 470. — V. Kapitanović: Franjevci kao vojni kapelani u mletačkoj vojsci, *Kačić*, 16 (1984) 162-163, 170-172 i 185-186. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 50.
V. Kapitanović

BOŽIĆ, Josip Dobroslav, publicist (Jošava kod Potočana, 11. IX. 1860. — Stilon, 17. I. 1900.). — Rosio se u brojnoj obitelji od oca Jure i majke r. Žečević. Školovanje je zapčeo 1869. kod franjevaca u Potčanima, ali ga uskoro prekinuo te neko vrijeme služio kao trgovački pomoćnik u Odžaku i Bosanskom Šamcu. Godine 1874. nastavlja školovanje na Plehanu, 1875. prelazi u Kraljevu Sutjesku i ovdje 1876. započinej novicijat. Šk. god. 1877/8. nastavlja na Plelhanu studij filozofije. Teologiju studira u Tolisi (1879/80.), Ostrogonu (1880/81.), Plehanu (1881/82.) i Gučoj Gori (1882/3.). Svećenik je postao 1883. — Iz Dervente kao kapelan moli nadbiskupa Stadlera da ga primi u zavod sv. Jeronima u Rimu kako bi nastavio daljnje školovanje. Premješten je na Plehan, zatim za učitelja u Donjoj Mahali, vraća na Plehan "kao zatočenik" i poslan u Sarajevo na odgovornost upravitelju Apelu. Početkom lipnja 1886. premješten u Kraljevu Sutjesku, iste godine vraćen na Plehan i ostao do polovice 1888. vršeći službu vikara i kroničara, zatim premješten u Žeravac te sredinom 1889. opet postavljen za vikara na Plehanu. Na kapitulu 1890. postavljen za učitelja i odgojitelja u Trošenu u Albaniji, u travnju 1891. vraćen na Plehan za vikara, početkom 1892. polazi preko Rima u Kinu za

misionara, vraća se na Petrićevac i u kolovozu 1893. biva postvljen za kapelana u Sanskom Mostu. U listopadu 1893. moli apostolskog administratora kotorske biskupije da ga primi u svoju biskupiju. Početkom 1894. premješten u Kraljevu Sutjesku, u kolovozu iste godine odlazi u Ameriku. Osniva hrvatske župe u Pitsburgu (1894.-1898.) i Stiltonu (1898.-1900.º. Početkom 1898. dobio je indult sekularizacije. — Božić je objelodanio nekoliko samostalnih djela te surađivao dopisima, člancima i raspravama u *Narodnom listu* (1883., 1886., 1888., 1890., 1893.-1894.), *Sriemskom Hrvatu* (1884.-1886.), *Katoličkom listu* (1885.), *Glasu Hercegovca* (1887.-1892., 1894.), *Vrhbosni* (1887., 1889.), *Obzoru* (1892.-1893., 1896.). Crvenoj Hrvatskoj (1893), Posavskoj Hrvatskoj (1894-1895), Danici (Pitsburg) (1895-1896), Allegheny, PA, (1897) i Hrvatskom Braniku (1897). Najviše se zanimao prošlošću Bosne i djelovanjem franjevaca u njoj. Zastupao je radikalno hrvatstvo bosanskohercegovačkih katolika osobito u Novom prijatelju Bosne.

DJELA: - *Bosansko-hercegovapko agrarno pitanje i povlastice dane bosanskim franjevcima od pojedinih sultana*. Senj 1886. - *U spomen otkrivanju obeliska u Bos. Brodu dne 16. rujna 1885*. Mostar 1888. - *Devet ljubljenih dužnosti napram presv. Srdcu Isusovu*. Senj 1888. - *Novi prijatelj Bosne*. Senj 1888, Zagreb 1890, Senj 1896. - *Albanija. Crte o narodu i poviesti, do pada joj u turske ruke godine 1571*. Sarajevo 1892. - *Uspomena rimo-katoličke župske crkve Pohoda Bl. Dj. Marije u Banjojluci i Banjaluka sa okolicom*. Senj 1893. - *Misao i rad muhamedanacah u Bosni i Hercegovini*. Pitsburg 1896. - *Uspomena - Opomena Starješinstvu bosanskih franjevaca*. Coivriehted 1897. - *Svakom svoje*. Aligeni 1898. - *Zulum. Žalosne povjesne uspomene*. Senj 1906. - *Vjekopis Božića rev. J. Dobroslava*. Senj 1906. - *Maknite se*. Senj 1906

LIT.: R. ŠPIONJAK: *Josip Dobroslav Božić - Život i djelo*. Beograd 1983. A. Kovačić

BOŽIĆ, Kostantin, provincijal (Kraj na Pašmanu... — Zadar, 9. IV. 1861.) — Kao dječak franjevce upoznaje u rodnom mjestu. Filozofsko-teološki studij započinje u samostanu sv. Frane u Zadru, a nastavlja ga u Peruđi i Rimu. U zadarskom samostanu je dvadeset godina bio nastavnik filozofije i teologije. Tri puta je biran za provincijala (1824.-1827.; 1833.-1836.; 1839.-1843.). Kao provincijal puno je učinio za brojčano podizanje i kulturno uzdizanje članova provincije. Traž.io je da svi kandidati pohađaju državne škole. Bio je vrstan i veoma tražen propovjednik. Surađivao je u *Eori Dalmatinskoj* (1846) i pisao o različitim pitanjima u posebnim izdanjima.

DJELA: *Theses theologica habitae Jaderae in Ecclesia s. Francisci,* Zara 1810. — *Orazione nell' occasione della professione della monaca Clarissa...,* Venezia 1841. — *Orazione sacra nella occasione della professione di cinque chierici,* Zara 1842. — *Ragionamento sacro tenuto nella cirocostanza della vestizione di due candidati,* Zara 1843. — *Biografia del P. Ottavio Jancovich,* Zara 1846. — Uvođenje S. Štjevnice (Liturgia) Slovincke, *Zora Dalmatinska* III/1846., br. 17. *Biografia del Sommo Pontefice Giovanni IV, nato a Zara*. Zara 1855. — *Ragionamento storico-critico sopra la patria del massimo dottore s. Girolamo,* Zara 1856. — *Ragionamento sopra l' onesta e probita cristiana cattolica,* Zara 1856.

LIT.: *Nekrologij frajevačke prov. sv. Jeronima Zadar*. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia,* parte seconda, Zara 1864. str. 56-60. P. Pejić

BOŽIDAREVIĆ, fra Mihael Anđeo (*Mihael), propovijednik, pisac, generalni ministar Reda Manje braće kapucina (Dubrovnik 22. VI. 1652. - Potenza Picena, 28. IV. 1729). U Dubrovniku se školovao u isusovačkom kolegiju. U kapucinski je red stupio u Ankonskoj provinciji 1669. Duže je vrijeme bio lektor bogoslovlja. Zatim je bio samostanski poglavar i član provincijske uprave. Uživao je ugled učenog propovijednika i voditelja duhovnih vježba. Odlikovao se strogim pokorničkim životom. Godine 1702. i 1709. izabran je za provincijalnog poglavara. U

Rimu je na generalnom kapitulu 1709. izabran za generalnog definitora (savjetnika), a 1712. za vrhovnog poglavara Kapucinskog Reda. U sedam godina službe pohodio je u Evropi 34 redovničke pokrajine i tom je zgodom susreo više vladara. Prigodom posjeta u Parizu 1713. od Ljudevita XIV. zatražio je da se odrekne galikanizma i povlastice da imenuje biskupe. Godine 1715. španjolski kralj Filip V. posebnim ga je odlikovanjem imenovao vitezom Španjolskog Kraljevstva. Kralj je na Božidarevićevom predavanju dopustio da se kapucini vrate u Kataloniju. Po nalogu pape Klementa XI. posredovao je 1717. kod cara Karla VI. u Beču da vrati papi gradić Comacchio i u istoj prigodi iznio caru molbu Dubrovačke republike da jače štiti interese Republike, osobito u odnosu prema Turskoj. Dubrovačka ga je vlada poslala 1720. u Rim da posreduje kod pape da u Dubrovniku imenuje biskupa Dubrovčanina dominikanca Gallanija. Sv. Veronika Giuliani cijenila ga je kao duhovnog savjetnika i o njemu govori u svome dnevniku. — U rukopisu je ostavio *Summa totius logicae ad mentem subtilissimi Scoti*. To su njegova predavanja iz godine 1684. dok je bio profesor filozofije. U Potenza Picena nalaze se u rukupisu njegove korizmene propovijedi i nekoliko govora u čast Majke Božje. Sačuvano je i nekoliko privatnih pisama na hrvatskom i talijanskom jeziku.

DJELA: *Breve metodo per far bene gli esarzcizii spirituali,* Milano-Bologna 1705.

LIT.: »Michallangelus a Ragusa in Dalmatia«, *Lexicon Capuccinum,* Promptuarium historico-bibliographicum Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum (1525.-1950.), Romae, 1951, str. 1118-1119. — H. BORAK , »250. obljetnica smrti o. Mihaela Anđela Božidarevića (1729.-1979.)«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* XIII (1979), br. 2, str, 550-555.

Hadrijan Borak

BOŽITKOVIĆ, Jure, teološko-filozofski pisac (Svirče na Hvaru, 5. VIII 1887 - Makarska, 28. XI 1938). Nižu osnovnu školu pohađao u Svirču (1892.-1898.), višu privatno u Vrbanju. Gimnaziju završio u Sinju i 1906. stupio u Franjevački red. Filozofiju studirao u Šibeniku 1907-1909, teologiju u Zaostrogu 1909-12. Studij nastavio 1912/13. u Louvainu u Belgiji, potom 1913-16. u Fribourgu u Švicarskoj, gdje je 1916. doktorirao iz teologije. Vrativši se u domovinu, predavao je od 1916. biblijsku teologiju u Franjevačkoj bogosloviju u Makarskoj, a povremeno i crkveno govorništvo, kanonsko pravo, dogmatsko i moralno bogoslovlje. Obavljao je službe samostanskog poglavara u Makarskoj (1923-25, 1934, 1937/38), definitora provincije Presvetog Otkupitelja (1928-31) te prosinodalnog ispitivača i cenzora knjiga Splitsko-makarske biskupije (1934-38). Bio je član Hrvatske bogoslovne akademije u Zagrebu (1926), suradnik publikacije *Znameniti i zaslužni Hrvati* (Zagreb 1925) te stalni suradnik Dictionnaire d'historie et geographie ecclesiastique (Pariz 1929) i Institutum bibliographicum franciscanum (Quaracchi). - Kao srednjoškolac objavio je nekoliko pjesama u *Pobratimu* (1903-1905) i *Spomen knjizi franjevačkog gimnazija u Sinju* 1854-1904 (Sinj-Sarajevo 1905). Mnogobrojnim prilozima te recenzijama domaćih i stranih djela iz područja teološke, posebice biblijske, filozofske i književnopovijesne tematike, surađivao je u publikacijama *Serafinski perivoj* (1910), *Hrvatska straža* (1914,1916), *Naša misao* (1916), *Katolički list* (1921, 1923), *Hrvatska prosvjeta* (1921), *Nova revija* (1923-38), *Bogoslovska smotra* (1923-26,1931-32, *Sacerdos Christi* (1924-28), *Građa za povijest književnosti Hrvatske* (1927, 1938), *Ljetopis JAZU* (1926), *Acta Ordinis* (Rim 1930-38), *Franjevački vjesnik* (1934-35) i *Jadranski dnevnik* (1936-38). - U franjevačkom samostanu u Makarskoj čuva se njegova rukopisana ostavština (zapisi, predavanja, biblijski komentari, neobjavljeni povijesni članci i opsežna korespondencija). - U svojim povijesnim radovima B. je objavio mnogo nepoznate arhivske građe, a zapažena mu je tološka rasprava o Sv. Bonaventuri.

DJELA: *S. Bonaventurae doctrina de gratia et libero arbitrio*. Marianske Lazne 1919. - *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provnicijala 1339-1735*. Beograd 1939. - *Život i rad filozofa Antuna Petrića,* Beograd 1939.

LIT.: A. Tominec: Jure Božitković, S. Bonaventurae doctrina de gratia et libero arbitrio. *Bogoslovni vestnik,* 2(1922) 2, str. 96-98. — P. Č[apkun]: O. fra Jure Božitković, franjevac, teolog, pisac. *Nova revija,* 17(1938) 273, str. 1. — S. Petrov: Fra Jure dr. Božitković, *Gospa Sinjska,* 18(1939) 1, str. 17-18. — Th. Crowley: Un bonaventurien oublie Frere Jure (Georges) Božitković O.F.M. (1887-1938). *Etudes Franciscaines* (Paris), 21 (1971) 12/15, str. 33-34. — I. Križanović, Bibliografija fra Jure Božitkovića, *Kačić,* 7(1975) str. 203-208. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 61-62. — *Hrvatski biografski leksikon II,* Zagreb 1989, 246. *J. A. Soldo*

BRAČULJEVIĆ, Lovro (Bracsuglievich, Laurentius a Buda), pisac (Budim, oko 1685. - Budim, 21. XI. 1737). - Stupanjem u novicijat 1710. u Velikoj postao je član Provincije Bosne Srebrene. Studij filozofije i teologije je očito završio u Italiji; štoviše, ondje je postigao naslove profesora filozofije i teologije., U Italiji je predavao i filozofiju, jer se 1723. vraća u Budim osposobljen za profesora bogoslovne škole u sastavu Generalnog učilišta 1. razreda. Do kraja života je djelovao u Budimu, najprije kao profesor teologije (1723-1734), a zatim kao dekan te školske ustanove koja je obuhvaćala filozofsko učilište i bogoslovnu školu. Nosio je prvi među članovima Bosne Srebrene naslov generalnog jubilata, najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu. Obavljao je i upravne službe: bio je definitor Provincije (1735-1737), povjerenik provincijala A. Markovića (1733.) i L. Karagića (1736. i 1737.). predstavnik Provincije kod crkvenih vlasti u Požunu i Kaloči te generalni vizitator u Bugarskoj: tu dužnost je 1737. sretno obavio, ali je na povratku u Budim smrtno obolio od groznice.- Napisao je i objavio dva djela nabožnog sadržaja u duhu katoličke obnove potridentskog vremena. U knjizi *Uzao serafinske (naški) goruće ljubavi* donosi Opomenu za pravo, dobro i lako šćiti ove knjige i zastupa načelo fonološkog pravopisa. Premda su povjesnici književnosti Bračuljevićevim djelima poklonili dužnu pozornost, bilo bi neophodno prosuditi studijski i sadržaj njegovih knjiga jer spadaju među najstariju literaturu u Slavoniji i u hrvatskoj etničkoj dijaspori u Podunavlju.

DJELA: *Dobar put putovagna karstianskoghj u rai vicsgniega ucivagna.* Budim 1730. - *Uzao Scerafinske (nacski) goruchie gjuubavi, ti put svezan.* Budim 1730.

LIT.: E. PAVIĆ: *Ramus viridantis olivae.* Budae 1766, 58-59. — A. HORANNYI: *Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum,* sv. 1. Vienae 1775, 344-345. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke.* sv. 1. Zagreb 1925, 56. KUJUNDŽIĆ: Bunjevačko-šokačka bibliografija. *Rad JAZU,* 1969, 365, str. 679-680. — A. SEKULIĆ: Tri priloga hrvatskoj kulturnoj povijesti. *Kačić,* 2(1969), 71-100. — A. SEKULIĆ: *Književnost bačkih Hrvata.* Zagreb 1970, 31-34. — A. SEKULIĆ: Bračuljević Lovro. *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 2. Zagreb 1989, 248. - F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), 1/2, 134-135. F. E. Hoško

BRAČULJEVIĆ, Lovro, mlađi, teološki pisac (Budim, oko 1735. - ?). bio je u srodstvu s Lovrom Bračuljevićem, redovito zvanima Lovro iz Budima. Studij filozofije je završio u Osijeku (1754-1757), a teologije u Budimu (1757-1761). Filozofiju je predavao na filozofskom učilištu generalnog učilišta u Budimu (1761-1764). Čini se da je još jednu godinu predavao i na filozofskom učiliištu generalnog učilišta u Osijeku, jer je 14. VII. 1765. u Osijeku vodio javnu raspravu koju je posvetio osječkom građaninu Jakovu Kneževiću. Zatim je predavao na učilištu moralnog bogoslovlja u Iloku (1766-1768), a 14. VI. 1769. je položio ispit za profesora dogmatskog bogoslovlja u Našicama. Na početku djelovanja u Petrovaradinu zapisao je svoja predavanja studentima pa se do danas sačuvao rukopis Dogmata theologica (Petrovaradini, 1769; vel. 18,5 x 23 cm; Budim, k II 18). Provincijski kapitul ga izabrao za definitora u upravno vijeće provincijala

Ivana Velikanovića (1771-1773), ali je pod kraj te službe zatražio i dobio oprost od redovničkih zavjeta i potkraj 1773. napustio zajednicu. Neko je vrijeme djelovao kao svjetovni svećenik pod imenom Adam Lalić. Vratio se je 1780. među franjevce i ponovno stupio u novicijat, ali ga je napustio još iste godine.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, protocolum conventus Petrovaradini, 258-278. — F.E. HOŠKO, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 165, 166. — S. SRŠAN, *Osječki ljetopisi 1586. - 1945.* Osijek 1993, 45, 53, 90. F.E. Hoško

BRADARIĆ, fra Stanko (*Stjepan), vjerosvjedočitelj (Hrvace, 15. VI. 1905.-Zavala, Ravno/Hercegovina, 24. IX. 1943.) Sin je Ivana i Pavice rođ. Stipanović. Obukao je redovničko odijelo 30. VIII. 1923., zavjetovao privremeno 31. VIII. 1924. svečano 1. XI. 1927., zaređen za svećenika 21.VII. 1929. slavio mladu misu 4. VIII. 1929. u Hrvacama. — God. 1930. bio je župski pomoćnik Vrlici; 1930.-1935. župski pomoćnik u Sinju; 1935.-1940. župnik u Podbablju; 1940.-31. XII. 1941. župnik u Prugovu. Od 1. I. 1942.-24. IX. 1943. župnik u Bajagiću. Kao župnik Bajagića ubili su ga partizani u 38. godini života dok je putovao vlakom iz Čapljine za Dubrovnik skupa sa fra Milanom Lapićem s kojim je bio pokopan u isti grob u Rotnom Dolu. Ekshumacija posmrtnih ostataka izvršena je 10. X. 1993. zalaganjem fra Vinka Prlića, gvardijana u Imotskom a posmrtni ostaci su preneseni u franjevačku grobnicu u Sinj.
LITERATURA: J. ŽUPIĆ: Fra Stanko Bradarić i fra Milan Lapić dostojno pokopani u Sinju, *Vjesnik Provincije* XLII/1993, 5, 185-186. — Riječ provincijala fra Pavla Žmire, *Vjesnik Provincije* XLII/1993, 5, 186-187.— V. VRČIĆ: Tužno sjećanje. Svjedočanstvo o mučeništvu fra Stanka Bradarača i fra Milana Lapića, *Vjesnik Provincije* XLII/1993, 5, 189-190. *S. Čovo*

BRAGADINO , Vincenzo (Bragadeno), OFMCap., biskup u Skradinu i Chioggi (Venecija, 10. III. 1691. — Chioggia, 21. VI. 1762.). — Otac mu je bio Vincenzo, majka Cecilija Paschatica. Na krštenju, 18. III. 1691., u crkvi sv. Agneze u Veneciji, dobio je ime Antun Dominik. Redovničko odijelo primo je 10. VI. 1714. Mora da je završio bogosloviju prije nego je postao redovnik, jer po godini novcijata, u roku od dva tjedna, primio je tonzuru, niže redove, podđakonat, đakonat i prezbiterat (4. 10. 15. i 18. kolovoza 1715.). Bio je propovjednik, te gvardijan u Asolu, Palmi i Este. Za skradinskog biskupa predložio ga je dužd i Mletačka republika, a 28. IX. 1733. prijedlog je odobrio Klement XII. Za biskupa ga je 6. XII. 1733. posvetio mletački patrijarh. Uz zakletvu i ispovijed vjere obvezao se ustanoviti zaklade za sjemeništarce, bogoslove, ispovjednike te posudbene blagajne "montes pietatis". Nakon 20 godina boravka u maloj skradinskoj biskupiji,Benedikt XIV. premjestio ga je 18. VIII. 1753. za biskupa u Chioggiu, i opet na preporuku Venecije.
LIT.: R. RITZLER - P. SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, VI,* Patavii 1958, 369; 171. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 397. — *Accessiones et Correctiones" all'Illyricum Sacrum del P.D. Farlati di P.G. Coleti,* [manoscritto inedito publicato dal prof. Frane Bulić], Split 1910., 97. M. Žugaj

BRAJDIĆ, fra Ortulf (Ortulphus Dalmata, *Grgur), (?, 1723.-Osijek, 18.III.1789.), propovijednik. Rodom je Bunjevac iz Bačke. U kapucinski je red stupio 1744. u Austro-Ugarskoj provinciji. Došao je 1753. u Osijek za ispovijednika i tu ostao do smrti. — Pučkim misijama i propovijedima, u Osijeku i široj okolici, pridonio je vjerskoj i nacionalnoj obnovi Slavonije nakon oslobođenja od Turaka. Do danas je, u samostanu u Osijeku pod naslovom "Exicitator Christianus", sačuvana knjiga njegovih pedeset i osam propovijedi i to samo drugi dio. Pisana je rukom, na štokavskom narječju, ikavskim

govorom. Propovijedi su najvećim dijelom moralno-sakramentalnog karaktera, utemeljene i bogato potkrijepljene navodima iz Svetog pisma, svetih otaca te primjerima iz života svetaca, a njihov živopisni izraz daje veoma dobar uvid u vjerske, obiteljske i društvene prilike toga vremena. Po idejama i sadržaju veoma je blizak svojim slavonskim suvremenicima i pjesnicima, kao npr. Matiji Antunu Reljkoviću i Vidu Došenu. — U vrijeme austrijsko-turskog rata (1787-1791), zajedno sa svojom braćom kapucinima posluživao je ranjenike i bolesnike u vojnoj bolnici kod sv. Roka u osječkom gornjem gradu, te od iscrpljenosti i bolesti i sam preminuo. Najvjerojatnije zbog zaraze nije pokopan u samostanskoj kripti, nego na gradskom groblju sv. Ane. Grob mu je ostao nepoznat.

LIT.: Historia domestica in qua memorata digna Provinciae, pecculialiter vero Conventus huius Essegginensis compendiose referunutur, ad usum venerab. Patrum guardianorum pro tunc existentium accommodata ac exarari incepta anno 1763., str. 301.-355. (Ljetopis djelomično objavljen u djelu: S. SRŠAN, *Osječki ljetopis 1686.-1945.*, Osijek 1993. — M. NOVINIĆ, *Letimice kroz povjest Kapucinskog samostana u Osijeku, (neobjavljen rukopis),* Osijek 1975. — H. BORAK »Kapucini«, *Osijek - Katolička Crkva jučer i danas,* Đakovo 1987., 69.-76. — J. BOSENDORFER, *Crtice iz slavonske povijesti,* Osijek 1910. — I. MAŽURAN, »Kršćani u turskom Osijeku (1526.-1687.)«, *Osijek - Katolička Crkva jučer i danas,* Đakovo 1987., 25-27. — I. PETANJAK, Hrvatski religiozni prosvjetitelj, kapucin, fra Ortulf Brajdić Dalmatinac (1723.-1789.), diplomski rad, Zagreb 1995. Z. T. TENŠEK, »Provincija bl. Leopolda Bogdana Mandića franjevca kapucina - Zagreb«, *Franjo među Hrvatima 1226.-1976.*, Zagreb 1976., str. 169.-173.Ivica Petanjak

BRAJINOVIĆ, fra Šimun, (BRAJENOVIĆ, BRAJNOVIĆ), pučki vođa († Visovac, 3. IV. 1700). Prema Baćiću bio je iz Otišića. God. 1647. bio je župnik Petrova Polja i jedan od pregovarača stanovništva tog kraja s mletačkim predstavnikom, šibenskim knezom Zorzijem o prelasku stanovništva ispod turske vlasti na šibensko područje pod mletačku vlast. Bio je u prijateljskim vezama s kadijom Ibrahimom. A vjerojatno se bavio i liječenjem jer je 1680. kao visovački gvardijan bio pozvan u Drniš da liječi unuka Durak-efendiji. U vrijeme Bečkog rata organizirao je s župnicima prijelaz 1300 (?) obitelji u skradinsku okolicu (Soldo). Bio je gvardijan na Visovcu 1680-1683, 1692-1693, 1697-1700.

LIT.: B. DESNICA, Istorija I, 27-28. — J. A. Soldo, Samostan Majke od Milosti na Visovcu, Kačić 2 (1969), 168, 175. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskog vladanja«, *Kačić* 11 (1979) 145, 162. *V. Kapitanović*

BRAJINOVIĆ, fra Šimun, mučenik za vjeru i domovinu († Otres, 20. III. 1683). Poginuo je, nakon zemuničkog pokolja (1682) u okršaju s Turcima. Prema onovremenom izvještaju, u vrijeme pogibije bio je župnik sv. Marka kod Zadra.

Lit. Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 117. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.
V. Kapitanović

BRAJKOVIĆ, Nikola, provincijal (XVII: st.). — Osnovnu naobrazbu stekao je vjerojatno u Fojnici, filozofsko-teološki studij završio je u Ferrari. Bio je gvardijan, definito ri provincijal Bosne Srebrene (1626.-11628., 1634.-1637.). — Godine 1625. Sveta Stolica predlagala ga za bosanskog biskupa. Kad je Toma Ivković imenovan za skradinskog biskupa (27. X: 1625.), Brajković je preuzeo upravu provincije. Za njegovog prvog provincijalstva bosanski franjevci započeli su misijskim radom u Vlaškoj i Moldaviji. Sudjelovao je 1628. na generalnoj kongregaciji Observanata u Rimu. U vrijeme drugog provincijalstva počeo je budimski vezir, po nagovoru craigradskog patrijarha Ćirila Lakarisa, žestoko progoniti

katolike i franjevce u Bosni te su se od uništenja spašavali visokim novčanim otkupima. Brajković je 1635. krenuo u Rim s namjerom da se u Bosnu više ne vrati, ali se vratio na nagovor sarajevskih trgovaca. Godine 1635. uputio je Kongregaciji za raširenje vjere izvještaj o teškom stanju katolika i franjevaca u Bosni.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 62. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 178-79, 182-183. A. Kovačić

BRAKUS, Fra Stjepan, stariji, dušobrižnik (Tribounje 1671 - † Visovac 1751. Kao mladi svećenik pošao je s krajinama kao vojni kapelan mletačke mornarice u Herceg-Novi. Godine 1710. imenovan je župnikom Graca Drniškog. Od njega potječu prve sačuvane matice krštenih te župe. (Liber Baptizatorum cui principium dedit P. Stephanus Bracus sub die 16 octobris anno reparatae salutis 1710). Godine 1715-1718. izabran je za gvardijana a 1718-1720. za učitelja novaka u samostanu na Visovcu. Poslije toga 1720-1724. po drugi je put župnik u Gracu a potom je bio gvardijan u Kninu. Na provincijskom kapitulu u u Našicama 1726. godine izabran je za definitora Provincije Bosne Srebrene, a slijedeće je godine izabran za provincijskog delegata za austrijske zemlje. Nakon toga po treći put 1730-32. obavlja župničku službu u Gracu. Nakon diobe Provincije Bosne Srebrene 1735. izabran je za Definitora u novouspostavljenoj provinciji Sv. Kaja (kasnije Presv. Otkupitelja). Godine 1737. ponovno postaje gvardijan u Kninu, a 1742. izabran je za kustoda Provincije. Od 1746. do 1748. bio je gvardijan na Visovcu. Za života je slovio kao pobožan redovnik.

LIT.: K. KOSOR: »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 62. — J. SOLDO: »Samostan Majke od milosti na Visovcu«, *Kačić,* 2 (1969), 209. *V. Kapitanović*

BRALIĆ, Alfonzo Marija, publicista (Livno, 6. IV. 1863. — Banja Luka, 7. IX. 1898.). — Krsno mu je ime Josip. Osnovnu školu i filozofiju učio je u Livnu, a teologiju vjerojatno u Italiji. Franjevac je postao 1879., a svećenik 1886. Bio je župnik u Zelinovcu, Prijedoru i Volaru. Surađivao je pjesmama i drugim prilozima vjerskog i povijesnog sadržaja u *Novom Hercegovačkom bosioku* (1885.), *Novom prijatelju Bosne* (1888.), *Glasniku jugoslavenskih franjevaca* (1889., 1890.) i *Franjevačkom glasniku*.
LIT.: *Frajevački glasnik,* 12(1898.) 18, str. 288. A. Kovačić

BRALIĆ, Krunoslav (Kosta), pisac (Polje kod Travnika, 30. VII. 1863. - Rim, 27. XI. 1901.). - Pučku školu završio je u Docu. Godine 1877. stupio je u Gučkoj Gori u franjevački red. Ovdje je završio i filozofski studij, a teološki u Pesci i Italiji (1882.-1889.). Za svećenika je zaređen 1885. Položio je 1886. stroge ispite iz filozofije, a 1889. iz teologije te postao generalni lektor franjevačkog reda. - Predavao je u Asizu (1886.-1889.), na Petrićevcu i Livnu (1889.-1893.) te na generalnm učilištu franjevačkog reda Antonianumu u Rimu (1893.-1901.) Biran je 1897. za generalnog definitora franjevačkog reda. Godine 1898. stekao je naslov lektora jubilata. Dobro je poznavao crkveno pravo i moralnu teologiju. Piše trezveno i razborito. Objelodanio je nekoliko samostalnih djela te surađivao u *Glasniku jugoslavenskih franjevaca* (1890.-1891.), *Franjevačkom glasniku* (1895, 1897, 1899.-1900.), u *La palesta del Clero* i u drugim listovima i političkim dnevnicima, kako piše u njegovu nekrologiju.
DJELA: - *Priručni tumač redovničkih dužnosti i prava u juridično moralnih i asketičnih razlaganjih*. Osijek 1891. - *Jurisprudentia canonico-regularis*. Rim 1895. - *Skromni nazori o sjedinjenju crkava rimo-katoličke i grkoistočne*. Sarajevo 1896. - *Monografia storica sulle crudelta musulmane in Bosna-Erzegovina*. Roma 1898.
LIT.: - J. MATKOVIĆ: *Bibliografija bosanskih franjevaca*. Sarajevo 1896, 20-21. - FRA R.: † Mnogop. o. fra Stjepan K. Bralić, gen. definitor. *Franjevački glasnik,* 15(1901.) br. 24, str. 369-372. - J. Trogrančić: [Stjepan

Kosta Bralić]. *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke*. Sarajevo 1925, 57-60. - V. Z[IRDUM] : Otac fra Krunoslav Kosta Bralić (Prigodom 100-godišnjice rođenja). *Bosna Srebrena,* 14(1963.) br. 9, str. 52-55; br. 11, str. 104-106; br. 12, str. 129-131.

A. Kovačić

BRANDENBERG, Josip, provincijal (Ljutomer, 15. I. 1704. - Ormož, 20. IX. 1767). Franjevac je postao 1723. u Provinciji sv. Ladislava. Filozofiju je učio u Varaždinu (1725-1727), a teologiju u Zagrebu (1727-1730). God. 1728. je postao svećenik, a djelovao je kao vojni kapelan njemačkih vojnika u Križevcima (1730/31) te kao učitelj novaka u Ormožu (1731-1733). Tada je položio ispit za profesora filozofije pa je predavao na filozofiji u Čakovcu (1733/34), u Ivaniću (1733/34) i Krapini (1734/35), a moralno bogoslovlje u Ivaniću (1735-1737). Nakon što je bio poglavar samostana u Zagrebu (1738-1740) položi je ispit za profesora dogmatske teologije i predavao na bogoslovnim školama u Križevcima (1743-1745), i u Zagrebu (1745/46). Obavljao je i druge službe: bio je tajnik Provincije (1740-1743, 1746-1749), definitor (1746-1749), ljetopisac Provincije (1749-1751, 1754/55, 1759-1762), gvardijan i Ormožu (1751-1759), kustod (1759-1762) te provincijal (1762-1765). Posljednje godine života proboravio je u Ormožu.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, str. 215. F. E. Hoško

BRANDOLINI Sveto (Santo)**,** nastavnik (Prvo desetljeće 18. st. — Poreč 18. XI. 1784.). Rodio se u Poreču gdje je 12. II. 1731. stupio u Franjevači red u samostan sv. Franje, a godinu dana kasnije pložio zavjete. God 1742. spominje se kao "magister", a 1748. kao nastavnik ili "praeceptor". Obavljao je službu javnog učitelja u Piranu i profesora u biskupskom sjemeništu u Poreču. Bio je kreposna života, pobožan i pun redovničkog žara. Zbog zasluga i kreposna života postao je doživotni savjetnik Provincije. Zaslužan je za povijest Poreča i Poreštine. Njegovim djelom *Instrumenti e disegni delle terre e case del convento dei Minori Conventuali di S. Francesco di Parenzo, opera e fatica del M.R.P. Sanato Brandolini, Padre del convento dedicato in onore del Serafico P.S. Francesco l'anno 1755.* poznatim pod skraćenim naslovom *Catasto d'oro služili su se* istarski historiografi i hvalili ga. Nakon dokidanja samostana u vrijeme francuske vladavine djelo je dospjelo u biblioteku plemićke obitelji markeza Polezini u Poreču, a kasnije mu se zameo trag.
LIT.: *Acta Provinciae S. Hieronyimi Fr. Min. Conv.* uz spomenute godine; *Necrologium Provinciae S. Hieronymi Fr. Min Conv.* (1909.); A. Bronzin, *Ricordi francescani a Parenzo e a Valle d'Istria (Nel VII. centenario del transito di S. Francesco d Assisi — Numero unico edito a cura dei comitati di Gorizia e Triesta MCMXXVI.,* Tip. Giuseppe Juch, Gorizia), str. 29-30; A. SARTORI, *La Provincia del Santo,* Padova 1958., str. 232. M. OREB, *Uzori svetosti,* Split 1970., str. 87-88; ISTI, *Zaslužni članovi Provincije sv. Jeronima fraj. konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., str. 55. M. Oreb

BRANIČKOVIĆ, Apolinar, provincijski vikar (Mestečko, Slovačka, 28. II. 1888 - Subotica, 18. X. 1956). - Poslije osnovne škole u rodnom mjestu blizu Trnave pošao je u salezijanski zavod za pitomce iz austrougarskih zemalja u Torino. Na povratku u domovinu pohodio je Svetište Majke Božje na Trsatu i odlučio pristupiti franjevcima Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda, čuvarima tog svetišta (1905). Filozofiju je studirao u Varaždinu (1906-1908) na filozofskom učilištu, a teologiju na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1908-1912). Za svećenika je zaređen 1911. godine. Bio je odfgojitelj sjemeništaraca u Zagrebu (1912-1914) i Varaždinu (1912-1920), novaka na Trsatu (1924-1929, 1931/32) i mladih franjevaca neposredno poslije novicijata u Varaždinu (1929-1931). Pastoralno je djelovao u Subotici (1932-1946, 1949-1956); ondje je bio gvardijan (1939-1945), a u vodstvu Provincije je bio kustod (1945/46) i provincijski vikar (1946-1948). Govorio je uz

materinski slovački jezik također: hrvatski, mađarski, talijanski i latinski, a na još deset jezika je čitao literaturu. Prevodio je školske drame, crkvene himne, patrističke tekstove, hagiografske prikaze. U rukopisu su ostali prijevodi: *Ogledalo redovnika* i *Život Hermana Cochena* od Blosiusa, *Izvori žive vode* od Prohaszke, *O svećeništvu* od Sv. Ivana Zlatoustoga; objavio je knjigu *Izgubljeno zvanje* (Zagreb 1913) KM. Viglietia. Franjevačkim temama surađivao je u zborniku *Spomenica prigodom sedamstote godišnjice blažene smrti sv. Franje* (Zagreb 1927) i listovima *Nedjelja* (1929). te *Sursum* (1936).
DJELA: *Kratak nacrt povijesti Franjevačkog reda i Provincije sv. Ćirila i Metoda*. Cernik 1971.
LIT.: L. KAMERLATO: In memoriam admodum reverendi patris Apollinaris Braničković. *Obavijesti Hrvatske franjevačke Provincije sv. Ćirila i Metoda,* 9(1956), 85-94. - B. DUDA: Još jedna uspomena na o. Apolinara. Ibidem, 10 (1957), 66-68.

F. E. Hoško

BRANKA, Konrad, provincijal (?, 1737 - Karlovac, 16. VI. 1789). U mladosti je postao član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa i u njoj je stekao izobrazbu. Postigao je kvalifikacije profesora filozofije i teologije pa je predavao teologiju na bogoslovskim školama Generalnih učilišta na Trsatu (1774-1776) i u Ljubljani (1776-1782). Kad su jozefinističke uredbe tu Provinciju 1783. razdijelile na njezin slovenski i hrvatski dio pod nazivom Hrvatska primorska provincija, on je bio gvardijan u Karlovcu, središnjem samostanu nove Provincije. Ondje je prvi direktor gimnazije, nakon što su franjevci 1783. preuzeli u njoj učiteljsku službu. God. 1785. ga je kapitul te Provincije u Samoboru izabrao za provincijala, i to po jozefinističkim propisima koji su dokinuli franjevačke zakone o izboru provincijskog kustoda i četvorice difinitora u upravno vijeće provincije. Kao provincijal se suočio s teškoćama koje su se javile kao posljedice malog broja članova Provincije, zabrane primanja novih članova te traženja biskupa da se franjevci uključe u župsku pastvu, a napose s provedbom jozefinističkih uredbi koje su u cijelosti mijenjale dotanji način franjevačkog životljenja. U rukopisu je ostavio dva teološka spisa: *Sancti Autustini doctrina de charitate Dei et proximi* (Lublianae 1782) i *Dissertatio super primo, maximoque diligendi Deum praecepto* (Goriziae 1787) i homiletski spis od četiri niza po 12 korizmenih propovijedi na slovenskom jeziku *Pridige* (Ljubljana 1777-1781); sva tri rukopisa su u knjižnici Franjevačkog samostana u Karlovcu.
LIT.: F.E. HOŠKO: Hrvatsko-primorska franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. *Kačić*, 7 (1975) str. 77-85.

F. E. Hoško

BRANKOVIĆ, Ivan, generalni vikar u Slavoniji (Derventa, ? - Velika, poslije 1676). - Član je Provincije Bosne Srebrene. Prvi puta se spominje 1663. u svojstvu tajnika provincije za provincijala Franje Miletića (1662-1665) i u službi župnika u Sarajevu. Tada se je usprotivio prijelazu fra Mateja Benlića (1651-1674) s biskupske stolice u Beogradu za biskupa u Bosni. Kasnije je s biskupom Benlićem bio u dobrim odnosima i djeluje kao misionar među Hrvatima u Lipovi i obavlja službu njegova generalnog vikara za Transilvaniju, a poslije Benlićeve smrti je, čini se u tom svojstvu vikara, nastojao zadržati župe u istočnoj Slavoniji pod crkvenom vlašću beogradskog biskupa.
LIT.: J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb, 1970. 126. 142-144.

F.E. Hoško

BREGOVIĆ, fra Ferdinand (*Jakov), propovjednik. (Varaždin 13. VII. 1808. - Varaždin, 17. XII. 1863.). U Kapucinski red stupio je 4. XI. 1826, a svečane zavjete položio je 23. XI. 1829. Bio je propovjednik u Karlobagu i Varaždinu, te je ostavio u rukopisu propovijedi na narječjima kojima se tada govorilo u Hrvatskom primorju i u Varaždinu. Bio je definitor i gvardijan. Umro je u 55. godini života i 37. godini redovništva. Pokopan je na varaždinskom groblju. Ostala su mu u rukopisu slijedeća djela: »*Razgovori Duhovni*

iz Razlicsitih Sastaviteljov odabrani. Na slavu Boga vsemoga i Spasenje Dushah iskernjih recseni po Svetkovinah i Nediljah u Plovanskoj Cerkvi Svetoga Karla Biskupa 1839. Pisani u Karlobagu.« (29 propovijedi) str. 289. — »*Razgovori Duhovni iz Različitih Sostaviteljov izabrani. Na slavu Vsemogučega Boga i Spasenje Dušah pisani i rečeni po Ocu Ferdinandu Bregović Kapucinu, u Karlobagu 1839.*« (22 propovijedi) 255 str. — »*Razgovori Duhovni iz Razlicsitih Sostaviteljov odabrani. Na slavu Boga Vsemoga i Spasenje Dushah Iskernjih recseni u stolnoj negda Cerkvi Rabskoj u Dalmacii prigodom Svetoga Posta Korizmenoga 1840.* Pisani u Karlobagu.« (21 propovijed, 330 str.). — *Govori duhovni za sveto vreme korizmeno pisani i rečeni po Otcu Ferdinandu Bregović Kapucinu* u Varašdinu 1857, 166 str.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.
Hadrijan Borak

BREM, s. Huberta, (Obergünzburg, Bavarska, 4. X. 1847 Đakovo, 14. IV. 1905), sestra sv. Križa. Prve zavjete polaže 1868. Dolazi među prvim sestrama u daleku Slavoniju gdje će sav svoj život posvetiti naobrazbi i odgoju hrvatske ženske mladeži i ugraditi se u temelje Hrvatske provincije svoje Družbe. Kroz 36 godina djeluje kao učiteljica pučke i učiteljske škole u Đakovu, poučava glazbu i pjevanje. Dugi niz godina bila je magistra novakinja i u tri navrata provincijalna savjetnica.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXI (1906) 1, str. 33. M. Žigrić

BRICIJE IZ PANONIJE (Britius de Pannonia), OFMConv., 1457. poslanik bosanskog kralja papi Kalikstu III. Član je hrvatsko-mađarske provincije, ali je po svoj prilici djelovao u bosanskoj vikariji.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 172 br. 329. M. Žugaj

BRKAŠ, v. GRABIĆ

BRKIĆ , Bono (Bazički, Dobroslav), prevodilac (Bazik kod Gradačca, 9. I. 1876. — Tolisa, 20. IV. 1946.). — Krsno mu je ime Anto. Osnovnu školu učio je u Tolisi, gimnaziju u Gučoj Gori, filozofiju i teologiju u Kraljevoj Sutjesci, Kreševu i Livnu. Franjevac je postao 1895., a svećenik 1902. Kratko je bio kapelan, profesor teologije u Kraljevoj Sutjesci i gimnazije u Visokom ukupno sedam godina, gvardijan u Tolisi šest godina, župnik u Domaljevcu, Dubravama, Tišini i Tremošnici, kooptirani i birani definitor Bosne Srebrene (1922.-1925.). U Tolisi je obnovio crkvu (1911-1912.) i nabavio veliko zvono. Preveo je 1906. djeo Antuna Kerschbaumera pod naslovom *evetnica na čast Božanskome djetešcu Isusu,* a 1908. od Fernandeza Garcie *Život Ivana Suns Skota.* Surađivao je prilozima povijesnog i religioznog sadržaja u *Franjevačkom glasniku* (1901.), *Serafinskom perivoju* (19043.-1904., 1907., 1908.-1909., 1912.) i *Glasniku sv. Ante* (1906.).
DJELA: *Gospina crkva u Tolisi.* Sarajevo 1912.
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 61-62. — L.: In memoriam † O. fra Bone Brkića. *Bosna Srebrena,* 5(1946.) 6, str. 59-60. A. Kovačić

BRKIĆ, fra Ciprijan (*Ivan) (Studenci, 3. II. 1868. — Drinovci, 28. VII. 1945.). U Franjevački red stupio je 26. XI. 1884. Teologiju je studirao u Sieni (Italija). Za svećenika je zaređen 10. VIII. 1890. U Hercegovini je bio profesor gimnastike na širokobriješkoj gimnaziji, kapelan i vjeroučitelj u Duvnu, župnik u Klobuku, u Kočerinu, Glavatičevu, vjeroučitelj na Humcu, župni pomoćnik u Konjicu, na Humcu, župnik u Neumu, samostanski vikar u Slanom, kapelan u Mostaru, na Širokom Brijegu, ponovno na Humcu i u Drinovcima. — Sabirao je narodno blago, zapisivao pripovjedanja i opisivao narodne običaje. Surađivao je u *Kršćanskoj obitelj,* (1900), (1907), (1909) (1938) i *Narodnoj slobodi,* (1923). — U rukopisu je ostavio više djela: epove *Miho*, *Ivan*, *Strašni*

sud; povijesnu raspravu *Focij i Sloveni* te radove *Bitnica, Hrvatski rječničić, Jezgra, Prijedlog za uređenje hrvatskog jezika, Basne i priče, Obrati se* i razne patente (Bilance, Beafan, Izumi i naprave...).
LIT.:— *Hrvatska straža,* 1931., br. 257.
A. Nikić

BRKLJAČIĆ, Franjo (Berklacsich), filozofski pisac (Budim, oko 1740. - Osijek, 3. IX. 1770). - Teološko školovanje je 1765. zaključio u bogoslovnoj škli Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu kao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Ondje je položio ispit za profesora filozofije i 1766. iznosio prigovore u javnoj raspravi koju je sa svojim studentima priredio Jerolim Jakočević. Predavao je na filozofskim učilištima u Požegi (1767-1769) i Našicama (1769/70). U Našičkoj crkvi je u dva navrata sa svojim studentima vodio javnu raspravu iz svih filozofijskih predmeta. Terarij tih rasprava objavljen je pod dvama različitim naslovima.
DJELA: *Assertiones ex universa philosophia juxta mentem... Joannis Duns-Scoti... quas publice propugnandas suseperunt... Vincentius Petrovich, Leopoldus Jankovich et Faustinus Paulovich... Anno 1770.* (s. l.). — *Propositiones ex universa Philosophia... quas sub praesidio... Francisci Berklacsich... defendendas susceperunt... Sigismundus Erhard, Concordius Zana et Stephanus Naich... Nassicis...* (s. l.). 1770.
LIT.: F. E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi. *Nova et vetera,* 17 (1977), 1, str. 106-107.
F. E. Hoško

BRKOVIĆ, Arkanđeo, publicist (Vareš, 11. IV. 1873. — Sarajevo, 28. I. 1939.). — Pučku školu učio je u Kraljevoj Sutjesci, gimnaziju u Gučoj Gori kod Travnika, filozofiju i teologiju u Besiersu u Francuskoj i na Petrićevcu. Franjevac je postao 1887, a svećenik 1896. Predavao je hrvatski, zemljopis i povijest u Gučoj Gori (1896.-1900.) i Visokom (1900.-1902.) te francuski (1922.-1923.). Bio je župnik kod Ulica kod Brčkog (1919.-1922.), gvardijan u Kraljevoj Sutjesci (1916.-1919.) i Beogradu (1927.-1928.), tajnik Bosne Srebrene (1904.-1906.), 1923.-) i definitor (1919.-1921.). Godine 1917. odlikovan je "ktižem III. razreda za građanske zasluge". — Brković se uz pastoralni posao čitava života bavio i spisateljskom djelatnošću. Kao student prevodio s francuskog od Barnaba Alsačkog djelo *Porciunkula ili povijest Gospe Anđeoske skopčana sa životom sv. Franje Asiškog* (Zagreb 1896.) te kasnije od Lava le Monniera *Povijest sv. Franje Aisiškoga I-II* (Sarajevo 1904.-1905.) i od Gaston Segura životopise sv. Bonaventure i sv. Jakova Markijskog. Objelodanjuuje prikaze, članke i rasprave religioznog, povijesnog i općekulturnog sadržaja u *Franjevačkom glasniku* (1896.-1901.), *Serafinskom privoju* (1902.-1906., 1912.), *Kalendaru Srca Isusova i Marijina* (1907.), *Našoj misli* (1914.-1915., 1917.), *Hrvatskoj prosvjeti* (1916.), *Glasniku sv. Ante* (1923.-1924., 1927., 1930., 1938.), *Kalendaru sv. Ante* (1928.) i *Franjevačkom vijesniku* (1928.). Uređivao je *Franjevački glasnik* (1900-1901.) i *Serafinski perivoj* (1902.-1906.).
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 63-65. — R. D[rljić?]: [Nekrolog]. *Franjevački vijesnik,* 46(1939.) br. 2/3, str. 111-112.
A. Kovačić

BRLEK, Mijo, znanstvenik (Ilirska Bistrica-Rnovo, 25. VII. 1911. — Dubrovnik, 23. VI. 1984.) — Član Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Sin Ivana iz Batine Dolnje kod Zlatara (Hrv. Zagorje) i Helene r. Kastelic iz Dobropolja. Krsnim imenom Ivan. Osnovnu školu pohađao u rodnom mjestu. Gimnazimu uči u frajevačkim zavodima Provincije: na Košljunu i Badiji (1924.-1928.), te u Dubrovniku (1929.-1933.). Novicijat obavlja na Košljunu (1928.-1929.). Studira na franjevačkim učilištima u Makarskoj (1933.-1935.) i ubrovniku (1935.-1936.). a svećenika je zaređen u Šibeniku (1936.). Poslan je na studije u Rim (1936.) gdje diplomira na papinskom ateneju Antonianum (1937.), na Pravnom fakultetu istog ateneja postiže doktorat (1942.), a polazi i tečaj arhivistike na Paleografskoj školi Vatikanske biblioteke

(1936.-1937.). — U Dubrovniku je magistar klerika Provincije u samostanu Male braće (1940.-1952.), a na Teološkom studiju u istom samostanu predaje kanonsko pravo, crkvenu povijest i druge kolegije (1941.-1952.). Nakon → U. Talije vodi samostansku biblioteku koju kao prvi stručni bibliotekar preuređuje i katalogizira uz pomoć → T. Tomašića (1941.-1944.), a također i arhiv. Rektor je Teološkog studija i definitor Provincije (1949.-1952.) te tajnik iste (1945.-1949.). Drži korizmene propovijedi u crkvi Male braće (1941. i 1946.), duhovne vježbe klericima Preovincije i Školskim sestrama III. reda sv. Franje u Trebinju kojima je redoviti ispovjednik (1944.-1952.), te upravlja rkt. župom u Trebinju kao ekskurent (1945.-1952.). Član je Povjsnog društva Hrvatske i Društva bibliotekara Hrvatske. — Imenovan lektorom povijesti pravnih izvora i pravne metodologije na Antonianumu (1951.) odlazi u Rim (1952.) gdje nakon A. Ledwolorza vodi katedru povijesti kanonskog prava do 1976. g. Docent je (1951.-1955.), izvanredni profesor (1955.-1956.), pa redoviti (1956.-1975.), dekan Fakulteta kanonskmog prava (1957.-1959. i 1963.-1966.), prefekt studija (1959.-1963.), a predaje i filozofiju prava. Djeluje i pastoralno kao pomoćnik župnika u rimskom predgrađu Settebagni (k1952.-1961.) i redoviti ispovjednik sestara dvaju samostana (1952.-1964.). — U upravi Reda član je zbora konzultora Pravn ekomisije za tumačenje generalnih konstitucija OFM (1958.-1964.) i njegov predsjednik (1964.), vizitator Apostolskog klegija u Grottaferrata (1961.), na Generalnom kapitulu u Asizu član je "Coetus laboris" i tanik komisije "De regimine" (1967), tajnik je i franjevačke komisije (OFM, OFMConv, OFMCap, TOR) "De privilegiis Ordinis Seraphici" (1967.-1969.). — U upravi Crkve je: u Sv. kongregaciji za sakramente Commissarius deputatus ad defensionem vinculi (1961.-1964.), Commissarius deputatus ad decisiones (1964.-1965.) i Comissarius "per la trattazione e definizione delle cause di dispense super matrim. rato et non consummato" (1965.), u Sv. kongregaciji za redovnike je Commissarius "pro approbatione Institutorum et Constitutionum" (1965.), u Sv. kongregaciji za nauk vjere je savjetnik za pitanja ženidbenog prava (1966.-1975.), u Sv. kongregaciji za katolički odgoj djeluje u odsjeku za sjemeništa i univerzitete, a član je i papinske komisije za tumačenje Kodeksa kanonskog prava. — Organizira i vodi izložbu marijanske knjige prigodom II. međunarodnog mariološkog kongresa kojega je organizirao → K. Balić (1954.). Imenovan je jubilarnim lektorom (1961.), članom Savjeta međunarodne papinske marijanske akademije (1966.), članom izdavačkog odbora Antonianuma za pravn aizdanja i jdne internacionalne pravne akademije. Kao predavač sudjeluje na međunarodnim skotističkim kngresima (Oxford-Cambridge 1966. i Beč 1970), pravnim simpozijima u Rimu i Milanu, kongresu u čast. sv. Bonaventure u Zagrebu (1974.) i sličnim skupovima. Surađuje s mnogm znanstveim ustanovama u svijetu i domovini (JAZU, JLZ, Staroslavenski institut "Svetozar Rittig" u Zagrebu i dr.), te znanstvenicima (→ J. Golubović. → K. Balić, → P.Vlašić i dr.) razmjenjujući znanstvena dostignuća. — U Dubrovnik se vraća 1976. g. i radi na istraživanju života i djelovanja dubrovačkog leksikografa → J. Stullija o kojemu JAZU organizira, ponajviše zaslugom Brleka, znanstveni skup u Dubrovniku povodom 250. obljetnice rođenja (1980.). Referatima sudjeluje i na znanstvenim skupovima o → M. Divkoviću u Sarajevu (1981.) i → M. Lanosoviću u Slavonskom Brodu (1982.). Pregledava i teološki ocjenjuje spise biskupa J. Langa za potrebe procesa beatifikacije. — Uz ovaj rad sudjeluje u redovitom životu samostana Male braće slaeći svakodnevno Misu ujutru, pa u korskoj službi časova, te stavljajući se na raspolaganje kao ispovjednik i savjetnik, a odlai i u samostane redovnica ispovijedati. Njegovim zalaganjem i stručnom pomoću dijecezanska kongregacija sestara Franjevki od Bezgrešnog Začeća na

Dančama u Dubrovniku postaje papinskog prava (1983.). — Pisanjem se počeo baviti kao đak gimnazije (Velnić). Objavljivao je članke, dopise, prijevode (s francuskog, talijanskog), studije, rasprave, prikaze, recenzije. Pisao na talijanskom, latinskom i hrvatskom. Potpisivao se: Dr. M(ijo Ivan) Brlek, Dr. I. Ivanov, P. M. B. Objavljivao u publikacijama: *Luč* (1928., 1941.), *Euharistijski glasnik* (1932.-1940.), *Narodna svijest* (1941.), *List dubrovačke biskupije* (1943.), *Glas sv. Antuna* (1953., 1955.), *Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri* (1954., 1960., 1963., 1966.), *Enciclopedia cattolica* (1952., 1953.), *Anali Historijskog instituta u Dubrovniku* (1954.), *Antonianum* (1954., 1969.), *Acta Ordinis Minorum* (1952.-1953.), *Virgo Immaculata* (1957.), *Studi Francescani* (1958.), *Vita Minorum* (1959.-1963.), *Liceo Francescano* (1957.) i dr. te opisao 122 inkunabule Biblioteke Male Braće u Dubrovniku (J. Badalić, *Inkunabule u N.R. Hrvatskoj,* JAZU Zagreb 1952) Osim preko stotinu bibliografskih jedinica u navedenim publikacijama, u arhivima Rimskih kongregacija ostaje velik broj B. radova (npr. od 1954.-1966. g. oko 2000 stručnih mišljenja). Bio je neutrudivi znanstveni radnik (Šikić), poznatiji u svjetskoj javnosti nego u užoj domovini (Valenčič, a služenje svetoj znanosti smatrao je djelom svojega kršćanskog služenja i udivljenja Božjoj mudrosti (Duda). Kao magister klerika prednjačio je radom i ljubavlju (Peran). Za Antonianum je razdoblje njegova djelovanja bilo vrlo plodno (Stamm): moderirao je šezdesetak doktorskih dizhertacija (Djamić). Njegovom je zaslugom Pravni fakultet Antonianuma poznat kao bolji među crkvenim učilištima u Rimu nakon II. svj. rata (Sušnik). Ljubavlju i žarom u poučavanju poticao je studente na dublja istraživanja (Vazquez Janeiro). Odlikovao se humanošću, stručnošću, dobrotom (Acta Ordinis). Neprocjenjive su njegove zasluge za unapređenje procesa za beatifikaciju biskupa J. Langa (Vjesnik biskupa Langa), čiji je bio veliki štovatelj (Klarić).

DJELA: *De evolutione iuridica studiorum in Ordine Minorum ab initio Ordinis usque ad an. 1517.,* Dubrovnik 1942. (rukopis: doktorska teza) — *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku I.,* JAZU Zagreb 1952. — *Methodologia historico-iuridica,* Antonianum, Romae 1958. — *Lo studio scientifico coefficiente dell' Apostolato Francescano,* Venezia-Roma 1959. — *Leksikograf Joakim Stulli,* JAZU, Zagreb 1987.

LIT.: M. BRLEK: Curriculum vitae. Genealogija roda Brlek od XVIII.-XX. st. (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku). — —[J. VELNIĆ]: Bibliografija o. Mija Brleka od god. 1928.-1975. *Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronma u Dalmaciji i Istri,* 17 (Zadar 1975.) br. 1, 39-47. — Umro znanstveni radnik franjevac dr. Mijo Brlek. *AKSA* (Zagreb 29. 6. 1984.) br. 26 (737), 9-10. — I. Đ[AMIĆ]: O. Mijo Brlek. *Glas Koncila* (Zagreb 29. VII. 1984.) br. 15(535), 14e. — I. DJAMIĆ : O. Mijo Brlek. *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima* XXVI. (Zadar 1984.) br. 4-5, 83-88. — I. PERAN: Oproštajni govor. *Idem.* 90. — o. M. ŠIKIĆ: Govor gvardijana samostana Male braće. *Idem.* 91. — B. DUDA: Poštovanom ocu Miju Brleku nad grobom. *Idem.* 92. — Heinz-Meinolf Stamm: Oproštajni govor. *Idem,* 94. — R. V[ALENČIČ]: P. Mihael Brlek. *Družina* 33 (Ljubljana 2. IX. 1984.) br. 34. 13e. — I. VAZQUEZ JANEIRO: Michael Brlek OFM. *Antonianum,* 59 (1984.) 692-696. —: 23 iun. 1984. Fr. Michale Brlek, *Acta Ordinis Fratrum Minorum* 103 (1984.) V-VI., 425b-426a. — B. SUŠNIK: P. Mihael Brlek. *Poročila slovenske frančiškanske province sv. Križa.* 38 (1984.) 5, 164. — I. DJAMIĆ : Mijo Brlek (1911.-1984.). *Croatica christiana periodica.* 8 (Zagreb 1984.) br. 14, 230-233. — J. KLARIĆ: [uvodnik]. *Vjesnik biskupa Langa.* 15 (1985.) br. 1 (38), 2. — U spomen oca Mije Brlek, OFM. *Idem.* 30.

I. Djamić

BRLIĆ, fra Jakov (*Oton), propovijednik i odgojitelj (Varaždin, 30. X. 1879. - Varaždin, 11. VIII. 1916.). U KR stupio je 31. VII. 1897. Gimnaziju je pohađao u Varaždinu, a filozofiju i teologiju studirao u Rijeci. Za svećenika je zaređen 1903. u Senju. Zatim je predavao

teologiju u Rijeci. Godine 1907. došao je u Varaždin i posvetio se odgoju đaka u gimnazijama. Tu je osnovao "Marijinu kongregaciju za gimnazijalce". U isto je vrijeme bio katehet dječačke škole a zatim poglavar samostana. Nekoliko je godina obavljao službu učitelja novaka. Od godine 1910. opet je predavao na bogosloviji u Rijeci patristiku, ali već 1912. zbog slabog zdravlja, vraća se u Varaždin i preuzima vodstvo konvikta za redovnički podmladak, a 1913. ponovno je poglavar u Varaždinu. Bio je vrstan propovijednik, i posebno se odlikovao kao odgojitelj i voditelj mladih.
LIT.: *Naša Gospa Lurdska,* 7 (1914) 122. — *Naša Gospa Lurdska,* 9 (1916) 147-148. — *Katolički list,* 67 (1916) 369. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

BROZOVIĆ, s. Urbana, (Punta, 1884 Gospić, 1943), sestra sv. Križa. Poslije završene redovničke formacije polaže 1907. prve zavjete i dugi niz godina požrtvovno njeguje bolesnike. Kao žrtva ljubavi prema bližnjemu, dvoreći oboljele od tifusa u Gospiću, i sama je oboljela i umrla.
M. Žigrić

BRUNI, Paulin (Paulinus a Ragusio), prevodilac (Dubrovnik, oko 1673. — 8. VI. 1753.) - Podrijetlom pučanin. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1688. g. Kroz šest godina vršio službu generalnog lektora na studiju Male Braće u Dubrovniku, a u istom je samostanu više puta bio: sakrista, vikar i gvardijan. Bio je i magistar novaka, definitor, kustod (u vrijeme milanskog Kapitula), komesar i provincijal (1734.-1737.). Pročuo se i ka propovjednik na narodnom jeziku. — Iako od sviju hvaljen radi učenosti i dobrog obavljanja povjerenih mu dužnosti, bio je vrlo skroman (Rode). Prevodio je s talijanskgo teološke i hagiografske spise. U rukopisu su ostali sačuvani: *Scivot i kreposti ... Enrika Susona ... skupljene po Ocu Fra Ignaziu del Nente* ... (sedmo izdanje je izašlo u Padovi 1710.) (Brlek) i *Bogoljubna novena na čas ... Svetoga Petra od Alkantare* ... (Pantić).
LIT.: I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich.* Zara 1860., 44-45. — S. Glubich: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske II.* Rijeka 1869., 454. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 467, 579. — S. KOŠUTIĆ: *Sluga vječne mudrosti.* Zagreb 1930., VI. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952., 269-270. — M. PANTIĆ: Bruni, Paulin. *Leksikon pisaca Jugoslavije I.* eograd 1972., 363a. I. Djamić

BRUSIĆ, Vladislav, povjesničar (Vrbnik, 20. IV. 1881. — Crikvenica, 23. I. 1955.). — Pučku školu završio je u Vrbniku, nižu franjevačku gimnaziju na Košljunu, višu u Zadru. Stupio u franjevački Red FZD 1899. Bogosloviju završio u Dubrovniku. Za svećenika zaređen g. 1906. — Propovjednik s više korizmenih propovijedi. Konferensije i voditelj trećoredskih zajednica. Župnik u Kamporu (Rab) iu Krapnju. Poglavar samostana u Kamporu, Krapnju i na Badiji. Odgojitelj pitomaca na Badiji. Magister klerika u Zadru. Nastavnik u nižoj gimnaziji na Badiji, Košljunu i višoj u Zadru. Arhivist i definitor Provincije od g. 1926.-1929. Bavio se poviješću, nacionalnom i franjevačkom, posebno poviješću FDZ. Svoj prvi plod pera objavio je u *Bulletino di archeologia e storia dalmata*. Split 1906. Manje priloge iz Povijesti Provincije objavljivao je u *Hrvatskoj Straži* (6/1933.; 6/1934.; 8/1936.), u *Bogoslovskoj smotri* (2/1932.; 21/1933.; 2/1934.), *Naša sloga* (3/1930.), *Croatia Sacra* (8/1938.). Surađivao je u *Glasniku sv. Franje* (1941.-1943.), u *Hrvatskoj Enciklopediji.* U rukopisu ostavio "Ljetopis dalmatinske franjevačke provincije sv. Jeronima" i nedovršenu povijest otoka Krka. Odlikovan je Ordenom sv. Save V. reda radi zasluga za kulturni rad otoka Raba. Više godina bio je predsjednik Crvenog križa i Jadranske straže na otoku Rabu te povjerenik Konzeratorskog ureda za umjetnost i starine grada i otoka Raba.
DJELA: *Otok Rab.* [Zagreb, Tisak Zakladne Tiskare "Narodnih Novina", 1926].

LIT.: B. BARČIĆ: Brusić, fra Vladislav. *Franjo među Hrvatima* 1226.-1976. Zagreb 1976., 20-209. — B. BARČIĆ: *Povijest franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri.* Zadar 1976., 64 (ciklostilski). — Arhiv Provincije, Zadar. Brusićev "Osobni list". B. Barčić

BUBALO, Lujo, profesor i provincijal (Hardomilje/Ljubuški, 16. I. 1878. — Mostar, 23. V. 1940). Rodio se u obitelji Josipa i Luce r. Pehar. Krsno ime bilo mu je Franjo. Osnovno i srednje obrazovanje stekao je na Širokom Brijegu. U franjevački red je stupio 29. VIII. 1894. na Humcu. Filozofiju i bogosloviju je studirao u Mostaru i Rimu. Za svećenika je zaređen 25. VII. 1901. Od tada pa sve do 1940. bio je profesor na Franjevačkoj bogosloviji u Mostaru. Uz to bio je tajnik Biskupije (1907-1910), rektor Bogoslovije (1911-1922. i 1928-1940), definitor (1913-1916) i kustod (1916-1919) provincije. Kao provincijal naslijedio je fra Didaka Buntića. Kao generalni vizitator phodio je provincije sv. Ćirila i Metoda (1933.) i Presvetog Otkupitelja (1935). — Surađivao JE u Kršćanskoj obitelji (1905-1918). Posebno se ističu njegovi prilozi - Progonstvo Crkve za prva tri stoljeća, *Kršćanska obitelj,* 9(1910) - 10(1911) i Konstantin Veliki i pobjeda kršćanstva, 14(1913), 5, 98-100; 6, 126-127; 7, 152-154 i 8, 169-170. U suradnji s bosanskim provincijalom fra Petrom Ćorkovićem objavio je prigodnu izjavu u *Narodnoj slobodi,* 8(1926), br. 8, 1. Za vrijeme njegova provincijalstva sagrađena je velebna zgrada Franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu.
LIT.: N. KORDIĆ: Mnogopoštovanom ocu fra Luji Bubalu, provincijalu, prigodom pedesetgodišnjice rođenja, *Narodna sloboda,* 10(1928), br. 3, 1 (Pjesma). — ( ) Mp.o. fra Lujo Bubalo † 23. svibnja 1940, *Hercegovina franciscana,* Zagreb 1976, 209. A. Nikić

BUBALO, Nikola, pisac i esperantist (Ilići/Mostar, 25. X. 1883. - Mostar, 16. I. 1924) Pseudonim: Niko Slavić. — Osnovnu školu, kasnije i gimnaziju pohađao je u Mostaru. God. 1906 odlazi u Požegu i tu završava gimnaziju. Iste godine upisao se n Pravni fakultet u Zagrebu. Zbog siromaštva napustio je studij i preuzeo državnu službu kod računarskog odjeljenja u Sarajevu. God. 1913. vraća se u Mostar kao službenik u financijlnoj direkciji. Za vrijeme rata i gladovanja fra Didak Buntić ga susreće s Hercegovačkim vojnicima u Györu i pomaže im. Od 1917. ponovno je u Mostaru. Kad je nakon rata osnovan Hrvatski seniorat, podružnica Katoličkog pokreta, u Mostaru on mu se među prvima pridružio. God. 1918-1924. obavljao je dužnost knjižničara Hrvatske javne knjižnice "Martić" u Mostaru. — U svojoj mladosti Nikla je pisao pjesme i objavljivao ih u *Jeki,* 1(1905), sv. 5, 75 i sv. 6, 86 i 89. Potom izdaje (1906) prvu zbirku svojih pjesama u Požegi. Dvije godine kasnije počeo se baviti međunarodnim jezikom esperatnom. Od tada je njegov književni rad usredotočen na esperantao. Prevodio je s hrvatskog jezika na esperanto i obrnuto. Surađivao je u: *Kroata Esperanto* (Zagreb), 2(1910), br. 5-8, 55; 3(1911), br. 1, 5; br. 2, 16. Mnogo priloga objavljivao je bez potpisa. Tako se spominju njegove suradnje u: *Lingvo Internacia* (Paris), *Esperanto* (Genova), *Katolika mondo* (Graz) i *Narodna sloboda* (Mostar od 1919. do 1924). Zadnjih godina života bio je stalni delegat u središnjoj Internacionalnoj organizaciji esperantista u Bernu, a dugi niz godina podržavao je opsežnu korespodenciju s prvim esperatnistima svijeta. A i sam je bio "jedan od prvih i najvećih svjetskih esperantista" svoga vremena (D. Mandić). — U suradnji s drom Maruzzijem izdao je 1923. u Zagrebu. *Esperantsku gramatiku* i *Esperantsko-hrvatski rječnik,* a s drugim suradnicima izdao je ilustrirani *Putokaz kroz Bosnu i Hercegovinu* 1912. i *Ključ esperanta* 1923. Preveo je na esperanto *Hasanaginicu* i *Kosovke djevojke.* U rukopisu je ostavio prijevod: Waltera Gordana, *Draga mamica (*1919). Zadnje dane života proveo je priređujući *Hrvatsko-esperantski rječnik.*
DJELA: *Za školskog odmora,* Požega 1906. (pjesme).
LIT.: D. MANDIĆ: Nikola Bubalo, *Narodna sloboda,* 6(1924), br. 3, 1. — ( ) Sprovod pok. Nikole Bubala, *Narodna sloboda,* 6(1924), br.

3, 5. — V. DEŽELIĆ u ZH, 41. — I. KECMANOVIĆ u LPJ, sv. I, 364. — A. NIKIĆ: Bubalo, Nikola, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976 209. A. Nikić

BUBERLÉE, Terencijan, matematičar, filozofski i homiletski pisac f(sredina XVIII. st. - Budim, 21. III. 1803). - Potječe iz obitelji njemačkih doseljenika u Podunavlje. Bio je član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao u Budimu; bio je na kraju studija 1770. godine, jer je tada branio teze iz dogmatike u javnoj raspravi. Bio je profesor filozofije i teologije i predavao je na filozofskom učilištu u Požegi (1779-1781) i učilištu moralnog bogoslovlja u Radni (1781-1783). Osim popisa teza iz cjelokupnog nastavnog gradiva filozofije objavio je tiskom filozofsku raspravu o panteizmu, politeizmu i ateizmu te matematički spis o teoriji nekih krivulja u geometriji i fizici te niz propovijedi na njemačkom jeziku. Poslije dokidanja franjevačkih visokih škola boravio je od 1783. do kraja života u glavnom u Budimu obavljajućio dužnost njemačkog propovjednika.

DJELA: *Positiones ex universa Philosophiae...* Exxekini 1781. - *Brevis confutatio pantheismi, politheismi et atheismi.* Essekini 1781. - *Brevis theoria de quibusdam lineis curvis quarum usus aut in geometria aut physicis frequenter esse potest.* Essekini 1781. - *Das alte verloschene und wiederum erweckte Armeninstitut.* Pest 1787. - *Dankrede auf den acht und neunzigsten... Gedächtnistag... der Eroberung...* Ofen. Pesth 1787. - *Rede bei... der Eröffnung... Josephinischen Krankenhauses.* Ofen 1787. - *Der durch die Schrift und Propheten geweissagte Messias.* Ofen 1787; sv. 2. 1787; sv. 3. 1788. - *Rede bey Anbeginn des Krieges mit dem Erbfeinde.* Ofen 1788. - *Das Alterthum der Ohrenbeichte. Eine critische Abhandlung.* Ofen 1789. - *Rede bei öffentlicer Lob und Dankfeyer wegen... Eroberung der Festung Belgrads.* Ofen 1789. - *Rede bey dem... Gebethe um Segen vom Himel zu erhalten in... krieg erischen Unternehmungen...* Ofen 1789. - *Rede von den Vorzügen der Normalschule.* Ofen 1789. - *Feyerliche Rede bei der Krönung Leopolds des II.* Ofen 1790. - *Rede bey... der Krönung im Hungarn Leopolds II von den Pflichten der Unterthanen.* Ofen 1790. - *Kurze Abhandlung von der Seele des Menschen.* Ofen 1791. - *Rede bey Dankfeyer der Ofner Landstrasser Pfarrgemeinde.* Ofen 1792. - *Lobrede auf den heiligen Stephan König.* Ofen 1793. - *Verschiedene Gelegenheitsreden.* Ofen 1793. - *Psalterium tempore periculosi belli et publicae calamitatis usurpandum. Ex ver is S. Scrpturae juxta petitiones sacrae orationis dominicae contextum.* Essekini 1793.

LIT.: G. ČEVAPOVIĆ: *Synoptico-memorialis catalogus... Provinciae S. Iaoannis a Capistrano.* Budae 1823. — F. E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi. *Nova et vetera,* 27(1927), 1, str. 108-109. — Ž. DADIĆ: Buberlèe Terencijan. *Hrvatski biografski leksikon.* sv. 2. Zagreb 1989, 398.F. E. Hoško

BUCONJIĆ, Paškal, biskup i dobrotvor (Drinovci, 2. IV. 1834. - Mostar, 8. XII. 1910) Roditelji su mu bili Stjepan Buconjić i Vida r. Šimić. Krsno mu je ime bilo Stjepan. Početke pismenosti primio je od župnika, a god. 1846. došao je u Franjevačko sjemenište na Široki Brijeg. U franjevački red je stupio 10. XI. 1852. Više škole završio je u Ferrari (Italija) s odličnim uspjehom. Za svećenika je zaređen 20. XII. 1856. Mislio je tada vratiti se u Hercegovinu, ali se tome suprostave profesori i franjevački general Reda. Nastavio je studirati filozofiju i teologiju. Po završetku studija, 8. VI. 1860. general Reda ga je imenovao profesorom filozofije na Franjevačkom centralnom učilištu u Aracoeli (Rim). Tu je dužnost vršio do prosinca 1866. i kroz to vrijeme je upoznao, u Rimu, predvodnike kulturnog i društvenog života u hrvatskoj Račkog, Crnčića, Strossmayera, Kvaternika i dr. Po povratku u Hercegovinu bio je profesor na Širokom Brijegu (1866-1871). župnik u Drinovcima (1871-1874), a 1874. franjevci su ga izabrali za svog starješinu. God. 1880. imenovale su ga crkvene vlasti u Rimu za apostolskog vikara a , nakon uvođenja redovite crkvene hijerarhije za mostarsko-duvanjskog biskupa (1881). — Zastupao je narodna,

kulturna i politička prava hercegovačkih Hrvata. Još dok je boravio u Rimu, isticao je slavenske velikane Ćirila i Metoda, a kad je 1875. car Franjo Josip proputovavao tik uz tursku granicu dočekao ga je, u pratnji nekolicine hercegovačkikh franjevaca u Imotskom i upoznao ga s teškim stanjem hrvatskog-katoličkog stanovništva u Hercegovini. Zbog toga umalo nije bio ubijen od Turaka iz zasjede. Kad je u drugoj polovici lipnja 1875. izbio Hercegovački ustanak, Buconjić je na talijanskom jeziku napisao je djelce *Kratki osvrt na glavne uzroke ustanka kršćanskih naroda u Hercegovini* i predao ga konzularnim predstavništvima vodećih europskih država upoznavši ih o teškom stanju u Hercegovini i iznio zahtjev o budućnosti Hercegovine. Prigodom ulaska austro-ugarske vojske u Hercegovinu došao je u sukob s generalom Jovanovićem da bi oslobodio 29 Brotnjaka. Za vrijeme austro-ugarske uprave u Hercegovini suprostavljao se samovolji upravnika kad je bila u pitanju obrana naroda i narodnih interesa. Odbacivao je ideologiju "bosanstva", a promicao je hrvatsku narodnu svijest i kulturu. Zbog toga je podupirao svaku građevinsku, kulturnu i socijalnu akciju u Hercegovini. Za vrijeme njegova biskupovanja podignuto je preko dvadeset novih crkava i župnih stanova — što njegovim vlastitim troškom (Bijelo Polje, Blagaj, Nevesinje), što njegovim nastojanjem i pripomoću (Posuški Gradac, Tihaljina, Grude, Vitina). Primjerice u samom nevesinjskom kotaru Buconjić je za 60. 000 kruna pokupovao zemljište i razdijelio pojedinim obiteljima, a zatim osnovao posebnu katoličku župu s crkvom i župnim stanom. Za odgoj ženske djece god. 1899. pozvao je iz Maribora Školske sestre Trećeg reda sv. Franje i otvorio sirotište u Mostaru. Kupio je posebnu kuću u Ljubuškom i darovao je časnim sestrama sv. Vinka da u njoj stanuju i drže školu. Bio je suosnivač gotovo svih hrvatskih društava onoga vremena u Hercegovini npr. Hrvatskog pjevačkog društva "Hrvoje" (1888). Još početkom stoljeća kupio je zemljište i pripremao građevinski materijal za gradnju katedrale u središtu Mostara, a 1905-1909. sagradio za 100.000 kruna novu biskupsku rezidenciju. Da potakne buđenja nacionalne svijesti u Hercegovini podupire u Mostaru izdavanje listova za politiku, pouku i zabavu, *Glasa Hercegovca* (1885-1896) i *Osvit* (1898-1908) te osniva Hrvatsku dioničku tiskaru u Mostaru. Uz to se zuzimao za glagoljicu. Njegova *Izjava* o upotrebi glagoljice u hrvatskoj crkvi upućena kardinalu Serafinu Vannutelliu, predsjedniku sastanka biskupa zapadnog Ilirika u Rimu 24. svibnja 1905, objavljena je u Hrvatskoj kruni (13/1905). Prigodom aneksije Bosne i Hercegovine Buconjić je uputio Franji Josipu i posebni memorandum u kom je izložio pravedni status Hercegovine unutar državnog uređenja. — Kako je bio neustrašivi borac za vjeru i dobrobit hrvatskog naroda, dobio je naziv *Hrvatski Leonida,* a zbog promicanja kulture dobio je naziv *Mecena*. Sahranjen je u franjevačkoj crkvi u Mostaru. Grob mu je ukrašen mramornim poprsjem što ga je izradio kipar Ivan Rendić.

DJELA: *Govor u slavu Sv. Ćirila i Metoda*, Romae 1866. — *Un cenno semplice sulle cause principali dell'insurrezione delle popolazioni cristiane in Hercegovina*. Mostar 1875. (Kratak osvrt na glavne uzroke ustanka kršćanskih naroda u Hercegovini, preveo: A. Nikić). — *Pastirnica svećenstvu i vjernom puku*. Rim 1880. — *Okružnica*. Mostar 1888. — *Schematismus dioecesium Mandetriensis et Dumnensis itemque Marcano-Tribuniensis pro anno 1892*. Mostar 1892. — *Schematismus... pro anno 1899*. Mostar 1899. — *Okružnica o kršćanskoj ženidbi*. Mostar 1892.

LIT.: Opsežnu literaturu sadrže novije rasprave i biografski prikazi: A. NIKIĆ: Kulturne prilike u Hercegovini zadnjih desetljeća turske vladavine (1823.-1878.), *Kačić,* 8/1976, str. 211. — ISTI, Hercegovački ustanak u svjetlu novih izvora, *Posebna izdanja* ANUBiH, Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo 1977, knj. 3//4, sv. 3, 315-332. — ISTI, Buconjić, fra Paškal, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, str. 209. — Isti, Književnost hercegovačkih franjevaca zadnjih sto godina, *Krši zavičaj,* 1977. (br. 10), 50. — ISTI, Der Aufstand in der Herzegowina 1875/1878..., *Sudost-Forschungen,* 37/1978, S.

69-91. — ISTI, Franjevci u Hercegovini od 1878. do 1892. *Kačić,* 10/1978, str. 220. — V. KAPITANOVIĆ: "Die Stellung der Franziskaner zur Gewaltanwendung im Freiheitskampf in Bosnien und Herzegovina 1875", *Kirche ort des Heils quelle des Friedens* (Vorträge des Theologischen Südosteuropaseminars V, 30. 8. - 6. 9. 1980 in Thessaloniki), Heidelberg 1981, 96-104; *Archivum Franciscanum Historicum,* 76 (1983) 355-362. A. Nikić

BUDALIĆ RADIĆ Frano, provincijal, političar, lektor i graditelj (Krstatice u nekadašnjoj staroj župi Vrhdol polovicom 17. st. — Makarska 11. VI. 1717). U arhivalnoj knjizi imotskog samostana stoji: redovnik veoma izobražen, vrstan propovjednik. Istakao se za vrijeme Bečkog rata. Vrlo je zaslužan za narod i u kasnijim vremenima. Mnogo je doprinio da su se Mlečani odlučili za osvajanje Čitluka u Neretvi 1694. i Imotskog 1717. Organizirao je 1688. veliku selidbu od 1500 obitelji iz zapadne Hercegovine ne Mletačko područje, i to: oko Vrgorca, po Cetini u Prugovo, Dicmo Gornje i Donje, Neorić, Gizdavac i Muć Gornji i Donji. Upravljao je i drugom seobom Hercegovaca na Mletačko područje. — Bio je provincijal Bosne Srebrene 17. VI. 1696- 28. VI. 1699. Službu provincijalnog vikara-zamjenika vršio je 1699-1702. Mirovinu koju mu je dodjelila Mletačka vlada, utrošio je za zidanje zvonika i kapele sv. Ante u samostanskoj crkvi u Makarskoj. Umro je udaren od kapi, u samostanu u Makarskoj .

LIT.: Liber archivialis samostana Imotski. — J. Biožitković: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* — D. Mandić: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, str. 207-208.— V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 89.

V. Vrčić — A. Barun

BUDIMIR, Božidara, ŠSP, švelja, (Brnaze, Sinj, 25. II. 1890. - Split, 28. V. 1973). - Provodila je život pobožne kršćanske djevojke trećoretkinje. Kao već zrela djevojka zaželjela je posvetiti se Bogu u redovničkom životu. Njezin duhovnik, franjevac u Sinju, savjetuje joj da se obrati na školske sestre u Splitu. Primljena je u kandidaturu u Splitu 1920. g., a 15. VIII. 1922. g. započinje novicijat u Mariboru. Nakon svršenog novicijata vratila se u Split, te je u mnogim sestrinskim podružnicama (Imotski, Badija, Čitluk kod Sinja, Makarska, Zagreb Sv. Duh, Zadar) najviše vršila dužnost švelje a i razne druge službe u kućanstvu, crkvi i sakristiji. Pokazivala je veliku ljubav za svećenike i svećenički podmladak i bila je voljna za njih sve žrtvovati. Trajno je zadržala mladost duha i tražila je društvo mladih. Zbog njezine razboritosti i smisla za usklađivanje zajedničkog života u nekoliko navrata bila je predstojnica: Čitluk 1933-1934, Makarska 1945-1951, Zagreb Sv. Duh 1951-1955, Zadar 1956-1965.

LIT.: B. R. Nazor: *Lovretske sestre,* Split 1986.

B. Nazor

BUDIMIR, fra Ivan (*Mihovil), generalni lektor (Brnaze/Sinj, 1759. - Sinj, 10. II. 1794). Redovničko odjelo je obukao 20. V. 1788 na Visovcu. Filozofiju je studirao u Šibeniku. Studij je nastavio u Italiji gdje se spominje 1785. god. Bio je zatim lektor filozofije u Splitu (10. IV. 1786.-1. VI. 1789). Proglašen je 17. svibnja 1789. lektorom teologom i postavljen za provincijskoga lektora u Makarskoj. Propovijedao je 1890 kroz korizmu u Zadru i 1891. u Splitu. U kolovozu 1891. boravio je u Veneciji zbog poslova primorskih samostana, a možda i zbog natječaja za generalnu lekturu. God. 1892. imenovan je lektorom moralnog bogoslovlja u Sinju, a nešto kasnije generalnim lektorom u Veroni. Ubrzo je obolio i vratio se u domovinu. U njegovu su prijepisu sačuvana predavanja iz filozofije → fra Josipa Glunčevića.

Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 405-406. – J. A. Soldo, Djelovanje, 258. V. Kapitanović, Filozofsko učilište i rukopisi u Franjevačkom samostanu Gospe od Zdravlja u Splitu, 1748-1826, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 27 (2001) br. 1-2 (53-54), str. 297-298.

V. Kapitanović

BUDIMIR, Pavao, provincijal, biskup u Pićnu (Cetingrad, oko 1600. -Pićan, 3. IV. 1670). - Pripadao je Bosansko-hrvatskoj franjevačkoj provinciji, koja je sredinom 17. st. okupljala samostane u zapadnoj Hrvatskoj i središnjoj te zapadnoj Sloveniji. Bio je predavač filozofije i teologije u Ljubljani; nosio je naslov generalnog lektora. Provincijom je upravljao kao provincijal (1661-1664). Također je bio izabran za generalnog definitora Franjevačkog reda. U ime vrhovne uprave Reda obavio je kanonski pohod franjevaca u južnoj Poljskoj i u Provinciji sv. Ladislava u Banskoj Hrvatskoj (1668). Postavši 1668. biskupom nakon smrti Pavla Jančića obnovio je u Pićnu katedralu, organizirao upravnu službu u biskupiji ustanovivši službe kanonika teologa i pokornika, a za pomoć puku uspostavio je zalagaonicu. Propovijedanjem je suzbijao djelovanje protestanata na području biskupije.

LIT.: M. PREMROU: *Serie dei vescovi petinesi del 1573-1789.* Trieste 1930, 387. - R. RITZLER- P. SEFRIN: *Hierarchia catholica,* sv. 5, 311. - I. GRAH: Izvještaji pićanskih biskupa Svetoj Stolici (1589-1780). *Croatica Christiana Periodica,* 4(1980), br. 6, 9-21. - *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa,* Ljubljana 1995. F. E. Hoško

BUDIŠA, Marija, vrhovna glavarica (Cera/ Nevest, 18. X. 1883. — Vratnik — Senj, 11. II. 1945.). U družbu FBŠ je sutpila 1904. Najveći dio života je provelau kući Matici u Šibeniku. Bavila se šivanjem i drugim ručnim radovima. Odlazila je i u prošnju po selima dalmatinske Zagore. Službu poglavarice je vršila u dva navrata (1925.-1931. i od 1937.-1940.). Zajedno sa sestrama je proživljavala teške trenutke kad je biskup Jeronim Mileta 1926/27. odlučio zajednicu zbog malog broja sestara pripojiti jednoj većoj reodvničkoj zajednici. Odluka se nije izvršila. Božja Providnost se pobrinula za njihov opstanak. Godine 1930 po odobrenju sv. Stolice njima su se pridružile četiri sestre Bezgrešnog Začeća Majke Božje u Senju. Sa novim sestrama dobile su i sestarsku kuću u Senju, gdje su otvorile i novicjat. Tako su po prvi put šibenske franjevke pčele djelovati izvan šibenske Biskupije. M. Budiša je u Senju vršila službu kućne predstojnice u dva navrata (1931.-1937. i od 1940.-1945.). Istovremeno je bila i učiteljica novakinja. U njenoj poglavarskoj službi, sestre su je volile i cijenile zbog uzornog redovničkog života: duboke pobožnosti, iskrene dobrote, jednostanvosti i ljubavi prema svim sestrama. Njezine sestre i svećenici Senjske biskupije, držali su je za "svetu sestru". Učenice iz sestarskog internata, i danas se spominju njezinih pouka, poticajne pobožnosti i majčinske dobrote. Dugo je bolovala od tuberkuloze pluća. Nakon bježanja iz bombardiranog Senja, umrla je i pokopana u Vratniku 1945. Njezini posmrtni ostaci su preneseni u sestarsku grobnicu u Drniš.

BUIĆ, Jacinto, provincijal (Milohnić 1837. — Glavotok 14. IX. 1918.). Nižu gimnaziju i novicijat vjerojatno je završio na Glavotoku gdje se 1857. nalazio kao klerik. Zadnju je godinu teologije sigurno polazio u Zadru 1860. kada je i ređen. Više je puta bio provincijalni definitor (1863.-1878; 1899.-1904.) i tri put provincijal (1878.-1883.; 1887.-1899.). U nekoliko navrata učitelj novaka i više puta gvardijan na Glavotoku i u Krku. Bujić je bio ključni čovjek obnoviteljskih zahvata provincijala J. Dujmovića i nastavljač te obnove jer je zamijenio Dumovića u upravi provincije. Buić je do kraja života ostao intiman prijatelj Parčića. U Provincijalnom se arhivu čuva korespodencija Parčić-Bujić koja se uglavnom odnosi na posao oko izdavanja glagoljskog misala.
LIT.: Knjiga provincijalnih kapitula 1945.-1942. Arhiv Proivincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — Buićeva korespodencija. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. B. Sučić

BUJAS, Fra Andrija (*Bartolomej), propovjednik i jezikoslovac (Dolac/Šibenik, 1752. - Šibenik, 9. IX. 1817.) . U franjevački red stupa 16. I. 1768. na Visovcu . Filozofiju studira u Sinju, a teologiju u Makarskoj. Prvu sv. misu slavio je u Šibeniku 1775. god. Bio je

župnik Mandaline, vikar samostana u Šibeniku (1782.-1784.), gvardijan istoga samostana (1785.-1788.), magister iuvenum i lektor filozofije u Šibeniku, tajnik Provincije (1785.-1788.) i definitor (1792.-1795). Kao vrstan propovijednik propovijedao je kroz došašće i korizmu u mnogim mjestima . — Fra Andrija je ostavio u rukopisu, koji se čuva u samostanu na Visovcu, trojezičnu gramatiku (latinski, hrvatski i talijanski), koja nema pravoga naslova nego tek na 30. str. napisano "Pars prima gramaticae triplici idiomate conscripta". Rukopis ima 6 sveščića (142 lista). Sadrži gramatička pravila. Kao uzor u pisanju poslužio mu je E. Alvarez.

LIT. B. PEZO: Franjevci provincije Presv. Otkupitelja pisci latinskih gramatika u XVIII. stoljeću, *Kačić* , XVI/1984, 76.-80. — B. PEZO: Bujas, Andrija, Hrvatski biografski leksikon II, Zagreb 1989, 450. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 102-104. *B. Pezo*

BUJAS, fra Gašpar, profesor pjesnik i pisac (Šibenik, 6. I. 1906 - Zagreb, 26. IX. 1963).Nakon osnovne šlole u rodnom gradu završio je gimnaziju u Sinju. U novicijat je stupio godine 1923. Filozifiju je pohađao u Zaostrogu (1924-26) a bogosloviju u Makarskoj (1926-30). Mladu misu je rekao godine 1929. Nakon izvršenja vojne službe u Mostaru, služio je kao nastavnik na Gimnaziji (1931-32). Godine 1934. upisao je slavistiku na Zagrebačkom sveučilištu. Neko vrijeme studirao je u Strasbourgu te godine 1938. dipolomirao. Nakon toga je predavao na Gimnaziji hrvatski i francuski, a po potrebi i druge predmete. Godine 1943. položio je profesorski ispit a 1944. doktorirao disertacijom "Hrvatska religiozna poezija novijeg vremena". Iz nje je objavio dio u *Hrvatskom kolu* (knj. 25, 1944) i kao posebni separat. Godine 1946. imenovan je profesorom i upraviteljem Vjerske franjevačke srednje škole (i Sjemeništa) u Makarskoj a kasnije je predavao u Sinju (1955-56) i Zagrebu gdje je šk. g. 1960/61 imenovan upraviteljem škole. Premješten u Sinj (1962), ubrzo je obolio i umro. Bujas je od četvrtog razreda gimnazije počeo objavljivati pjesme (pseudonim "Kamilo, Kamilov, F. G. B.") u brojnim glasnicima, časopisima, kalendarima a izdao je i zbirku pjesama. Osim toga bavio se poviješću hrvatske književnosti i kulture (*Nova revija,* 1939; *Zbornik za narodni život i običaje JAZU,* 1954). Istraživao je rad Kačića i Despota (*Građa za pov. knj. Hrvatske,* knj. 28, Zagreb 1963; *Zbornik za narodni život i običaje JAZU,* knj. 40, Zagreb 1962; *Zadarska revija* 4/1955, br. 3-4; *Radovi Instituta JAZU u Zadru,* sv. VIII, Zadar 1961). Kritički je objavio Makarski ljetopis (*Starine JAZU,* knj. 47, Zagreb 1957) a nakon smrti mu je izišlo djelo o Kačićevim imitatorima u Makarskom primorju.

DJELA: *Katolička crkva i naša narodna poezija,* Šibenik 1939. — *Sa svjetiljkom u rukama* (zbirka pjesama), Šibenik 1940. — *Harambašićeva religiozna poezija,* Zagreb 1945. — *Autobiografija*, Makarska 1956. — *Kod čudotvorne Majke Božje u Lurdu,* Zagreb 1958. — *Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovice 19. stoljeća,* Građa za pov. knj. Hrvatske, knj. 30, Zagreb 1971.

LIT.: P. Grgec(-r-c): Tko je spjevao himnu trećoredaca? *Hrvatska straža,* 7 (1935) 84, str. 4-5. — J. Korner: Pismo pjesniku fra Gašparu Bujasu. *Hrvatska prosvjeta,* 13 (1936) 8, str. 317. — P. August: Novija hrvatska katolička književnost, *Ibid*., 14(1937) 1/2, str. 93-94. — P. G[rgec]: Prva zbirka pjesama G. Bujasa. "Sa svjetiljkom u rukama". *Hrvatska straža,* 11 (1939)275, str. 4. — S. Petrov: Kačićevim stopama, *Nova revija,* 17(1739) 5/6, str. 488-490. — I. Krolo: Pjesme fra G. Bujasa. Obitelj, 12(1940) 13/14, str. 117. — I. Kozarčanin: Pregled nove lirike, *Hrvatski dnevnik,* 5 (1940) 1355, str. 12. — V. Nikolić: Pjesnik sa svjetiljkom u rukama. *Hrvatska revija,* 13 (1940) 4, str. 214-216. — S. Petrov: Bujasova bibiliografija. Sa svjetiljkom u rukama, Šibenik 1940. — T. Smerdel: O poeziji jednog franjevca, *Hrvatska prosvjeta,* 27 (1940) 5/7, str. 222-224. — K. Kosor: In memoriam. Dr. fra Gašpar Bujas, *Vjesnik Franjevačke provincije presv. Otkupitelja u Dalmaciji,* 12/1963, br. 9-10, 88-95; J. A. Soldo: Dr.

Gašpar Bujas, *Zadarska revija* 13/1964, br. 1, 91-92. — K. Kosor: Bujas, fra Gašpar, *Franjo među Hrvatima,* 209-210. — N. Mihanović: Bujas, Gašpar, *Hrvatski biografski leksikon 2*, Zagreb 1989, 450-451. *J. Soldo*

BUJAS, Pavao, propovjednik, profesor i filozofski pisac (Šibenik, 1739 - Zaostrog, 17. XII 1803). Osnovna znanja stekao je u Šibeniku, filozofski i bogoslovni studij završio u Italiji. U Franjevački red primljen je 1755. u Makarskoj. U Zaostrogu je predavao filozofiju (1765-70), u Šibeniku bio gvardijan (1770), u Kairu kapelan pri mletačkom konzulatu (1771-82). Na bogoslovnoj školi u Šibeniku predavao je teologiju (1782-98) i 1792. stekao naslov lektora jubilata. God. 1785-88. bio definitor provincije, a od 1793. nadstojnik škola. Slovio je kao "slavni propovjednik" (Concionator celeberimus). - Od njegova rada sačuvana su predavanja iz filozofije *Philosophia ad mentem Doctoris Subtilis J. Duns Scoti* Spis počinje slavljenjem Kopernika. - Iako je B. ostao vjeran skolastičkoj filozofiji, ipak se više od drugih suvremenika osvrće na novije mislioce.
LIT.: Arhiv franjevačke Provincije Split, S/35, f. 12 r. — J. Božitković: Bilješke iz bogoslovsko-filozofske literature. *Bogoslovska smotra,* 13(1925) 2/3, str. 370-371. — K. Stošić: *Galerija uglednih Šibenčana*. Šibenik 1936, 14. — A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 664. – J. A. Soldo: Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985). *Kačić*, 17 (1985) str. 226, 322. — J. A. SOLDO: »Bujas, Pavao«, *Hrvatski biografski leksikon II,* Zagreb 1989, 451. —V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 205-206. — V. KAPITANOVIĆ: »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 248, 253-254. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 61-63. — V. KAPITANOVIĆ: »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 176-177. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 97.
J. A. Soldo— V. Kapitanović

BUKIĆ, fra Albert, profesor i odgojitelj (Šibenik, 26. XI. 1877.- Šibenik, 2. II. 1953.) Osnovnu školu (1884-1887) i dvije godine građanske škole (1887-1889) pohađao u Šibeniku, a srednju u Sinju (1889-1895). Godinu novicijata proveo na Visovcu (1895-1896). Filozofiju i teologiju studirao je u Šibeniku (1896-1898) i Makarskoj (1898-1900). Za svećenika zaređen 31. III. 1900. Od (1903-1909) na sinjskoj gimnaziji predaje hrvatski, talijanski, matematiku, fiziku, prirodopis. Na gimnaziji ponovno predaje u razdoblju od (1918-1922). Od (1909-1910) profesor je filozofije i teologije (1912-1918). Pohađao je Sveučilište u Louvainu (1910-1912) te postigao akademski naslov licencijata iz opće povijesti. Uz predavanja po učilištima obavlja razne druge službe: definitor (1917-1919), župnik Sinja (1923-1925), Knina (1929-1933) i prvi župnik župe M. B. Lurdske u Zagrebu (1942-1945). Službu učitelja novaka vršio je u Zaostrogu (1933-1935) i na Visovcu (1935-1941). Nekoliko godina poslije rata proveo je u zatvoru. Zadnje dvije godine života živio je na Visovcu.
LIT.: K. Nola: Osmrtnica p.o. Alberta Bukića, *Vjesnik provincije,* II (1957) 2, 1-2.
M. Ćaleta

BUKINAC, Beato (*Stjepan), povjesnik (Bač, 30. VIII. 1912. - Karlovac, 29. VI. 1945). — God. 1928. postao je član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, završio redovito teološko školovanje u Zagrebu, a zatim je nastavio studij u Rimu na franjevačkom sveučilistu Antonianum i obranio disertaciju o hrvatskim seobama u Podunavlje pod vodstvom franjevaca krajem 17. st. u vremenu Bečkog rata. "Prvi je znanstveno istraživao

hrvatsko pučanstvo u Podunavlju pa je njegova rasprava poslužila kao putokaz i poticaj u daljnjem proučavanju povijesti podunavskih Hrvata" (Sekulić). Za vrijeme Drugog svjetskog rata bio je vjeroučitelj na gimnaziji u Karlovcu. U poslijeratnoj čistki, koju su provele komunističke vlasti, strijeljan je bez suđenja pred javnošću, i to zajedno s Rikardom Ribićem, mjesnim gvardijanom i župnikom.

DJELA: *De activitate franciscanorum in migrationibus populi croatici saeculis XVI et XVII*. Zagreb 1940.

LIT.: *Schematismus Provinciae Craotiae SS. Cyrilli et Methodii*. Zagreb 1940, 97. — I. KUJUNDŽIĆ: *Izvori za povijest bunjevačko-šokačkih Hrvata*. Zagreb 1968. — ISTI: *Bunjevačko-šokačka bibliografija*. Rad JAZU, 1969, sv. 355, br. 719. — A. SEKULIĆ: *Drevni Bač*. Split 1978, 83. — ISTI: Bukinac Beato (Stjepan). *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 2, 461. F. E. Hoško

BUKOVAC, FRA GRGO, prov. (Neretva, 2. polovica 15. st. — Zaostrog, 13. X. 1577.). — Bio je provincijal Bosne Srebrene (1541.-1544.) i zaostroški gvardijan. Pripovijeda, u svom Zapisniku od 15. VI. 1570., kako su Turci zapalili i porušili zaostroški samostan radi junaka Ivana Senjanina, koji na mejdanu osječe ruku Rami Kovačeviću iz Gabele. U istom Zapisniku kao i u njetgovoj osmrtnici stoji zapisano da je bio provincijal, premda ga neki historičari ne ubrajaju u popis posanskih provincijala. Mandić veli: “Ne može se ubrojiti među neprijeporne provincijale Bosne Srebrene”.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.)*. Beograd 1935., 43-45. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 162.

A. Barun

BUKOVAC, fra Grgo, provincijal (Neretva, 2. polovica 15. st. — Zaostrog, 13. X. 1577.). Bio je provincijal Bosne Srebrene (1541.-1544.) i zaostroški gvardijan. Pripovijeda, u svom Zapisniku od 15. VI. 1570., kako su Turci zapalili i porušili zaostroški samostan radi Ivana Senjanina, koji na mejdanu osječe ruku Rami Kovačeviću iz Gabele. U istom Zapisniku kao i u njegovoj osmrtnici stoji zapisano da je bio provincijal, premda ga neki historičari ne ubrajaju u popis bosanskih provincijala. Mandić veli: "Ne može se ubrojiti među neprijeporne provincijale Bosne Srebrene".

LITERATURA: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.)*. Beograd 1935., 43-45. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 162. A. Barun

BUKTENICA, Hijacinta, ŠSP, švelja, (Grohote/Šolta, 26.XII. 1923. - Split, 7.IV. 1951). - U djetinjstvu i mladosti razlikovala se od drugih nekom povučenošću i otmjenošću ponašanja, što joj je ostala značajka do kraja života. Bila je sklona čitanju pa je kod svog župnika potražila od vremena do vremena kakvu knjigu. Tako joj je u ruke dopao i životopis s. Marije Assunte Palotti, franjevke misionarke. Ta knjiga će biti presudna u njezinu životu. Našla je smisao svog opstojanja: žrtvovati svoj život u ljubavi prema Bogu a za dobro bližnjega u jednoj redovničkoj zajednici. Prijavila se župniku, ali joj on u tom času zbog ratnih neprilika nije mogao pomoći. Nakon prisilne evakuacije stanovništva otoka Šolte 1944. našla se u Splitu, gdje je svaki dan s izbjeglicama dolazila na Lovret po svoj dnevni obrok. Tu je pronašla način ostvarenja svoga životnog sna. U svibnju iste godine, u pratnji velikog broja rodbine došla je u samostan, a sljedeće godine 15. VIII. ulazi u novicijat Školskih sestara u Splitu. S najvećom pomnjom primala je pouke svoje voditeljice. A onda je to doslovno proživljavala. Odmah nakon novicijata razboljela se od tuberkuloze pluća, ali se djelomično zaliječila i proživjela još pet godina vršeći dužnost vrsne švelje. Na samrti je na svećenikov upit kako joj je, smogla, kroz jedva vidljiv osmijeh, izustiti: “Ruše se zidovi tamnice!” B. Nazor

BULAJIĆ, Marko (Bullaych), franjevački provincijal, organizator crkvenih škola u Slavoniji (? — Našice, 17. III. 1718.). — Potkraj 17. st. živio je među Hrvatima u Ugarskoj; najprije je u Jarčinu (Ercs) bio

župnik (1685.-1690), a zatim župnik i ssamostanski starješina u Budimu (1694.-1696.). Iste službe je u tri navrata obavljao u Našicama (1703.-1705., 1709.-1712, 1717/18.). Ondje je za prog boravka obnovio župsku crkvu sv. Antuna kako govori natpis na kamenoj ploči na lijevom stupu na prijelazu iz lađe u svetište crkve, postavljen s nadnevkom od 14. IX. 1707. kad je crkvu posvetio zagrebački biskup Martin Brajković. Prema zapisu samostanske kronike Bulajić je za drugog boravka u Našicama podigao istočno krilo samostana. U svojoj provinciji Bosni Srebrenoj obavljao je i više upravne službe tajnika provincije (1699.-1705.) i provincijala (1705.-1708.), a pr ovincijala Andriju Ećimovića (1708.-1711.) je zastupao u upravnim pslovima pred crkvenim i državnim vlastima. U proviniji sv. Ladislava (1711.) i u vlstitoj provinciji (1714.) obavio je teneralnu vizitaciju i predsjedao izbornim kapitulima. — Dok je bio provincijal Bulajić je 16. VIII. 1705. osnovao filozofsko učilište u Slavonskoj Požegi, prvu visoku školu u Slavoniji, a zatim 9. X. 1707. i filozofsko učilište u Osijeku. Da omogući srednjoškolsku izobrazbu franjevačkom podmlatku u Slavoniji i Bosni otvorio je 19. I. 1708. gramatičku školu u Našicama. Po isteku njegove provincijalske službe bilo je u Provinciji dovoljno nastavnog osoblja tako da je provincijski kapitul 10. X. 1708. mogao otvoriti još jednu gramatičku školu na Visovcu, osnovati više škole moralnog bogoslovlja u Velikoj, Našicama, Zaostrogu, Visovcu i Fojnici te donijeti odluku da se što skorije u Budimu započne s nastavom spekulativne teologije. God. 1710. zapčela je rad franjevačka visoka teološka škla (studium tehologicum provinciale), i to pod Bulajićevim okriljem koji je u to vrijeme bio nadstojnik svih franjevačkih škola u Slavoniji i Podunavlju (1708.-1711.). Istovremeno se Bulajić trudio osigurati pravo na pastoralni rad franjevaca Bosne Srebrene, jer su im ga poslije oslobođenja od Turaka osporavali pojedini biskupi. God. 1705. je ishodio od cara Josipa I. povelju kojom se franjevcima Bosne Srebrene dopušta župnička služba u Slavoniji Podunavlju. Tu povelju, naslovljenu na Bulajića, te odobrenje ugarskog primasa kardinala Leopolda Kolonića kao i izjave nekih vojnih i crkvenih dostojanstvenika istog sadržaja objavili su franjevci Bosne Srebrene tiskom 1709. u Veneciji u knjižici bez naslova. Na naslovnoj stranici otisnuti su uz ime tiskara Antoniusa Bortoli mjesto i godina tiskanja, a tekst počinje riječim: *Protectionales litterae... Imperatoris Josephi... ad demissam... Marci Bullaych... supplicationem... concessae*. Veći dio isprava iz te knjižice objavio je Filip Lstrić u *Epitome vetustatum Bosnensis Provinciae* (Anconae 1776[3]), a danas je dostupan u hrvatskom prijevodu (*Pregled starina bosanske provincije,* Sarajevo 1977.., 102-107.).

LIT.: Liber archivalsis in quo de Origine Provinciae Bosnae Argentinae... ad ce praeclare gestis in et extra eam (rkp. u arhivu Franjevačkog samostana u Makarskoj), str. 53, 55, 59, 150. — E. FERMENDŽIN: Cronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae. *Starine JAZU,* 22(1890.), 54. — D. MANDIĆ*: Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 211-213. — F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić*, 8(1976.), 141, 143, 145. — ISTI: Franjevačko visoko učilište u Požegi. *Nova et vetera,* 27(1977.), sv. 1, 88-89. — P. CVEKAN: Franjevci u Abinim Našicama. Našice 1981. (otisnuto u Slavonskom Brodu), 44-46, 57. F. E. Hoško

BULAT, fra Krsto, profesor (Sućuraj, 29. VI. 1888. - Beograd, 8. IV. 1945.). Godinu novicijata proveo na Visovcu (1905-1906). Za svećenika je zaređen 10. VII. 1911. Odlazi na studij u München (1911-1914). Po završetku studija vraća se u Sinj gdje predaje na gimnaziji (1914-1918) hrvatski, grčki i latinski. God. (1919) napustio je franjevački red te odlazi u Bečkerek (1919-1920). Poslije toga službuje u Zagrebu u dekanatu filozofskog fakulteta, pa u Skopju. U razdoblju (1923-1925) profesor je etnografije i etnologije u Zagrebu. Zatim postaje profesor talijanskog jezika na Vojnoj akademiji u Beogradu.

LIT.: P. Bezina: *Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji presv. Otkupitelja,* Split 1989.*H. G. Jurišić*

BULEŠIĆ, Egidije (Bullessi), Sluga Bošji (Pula, 24. VIII. 1905. — Pula, 25. IV. 1929.). — Treće dijete od sedmero braće. Pučku šklu (talijansku) završi u Puli. Radi ratnih prilika mora g. 1915., zajedno s drugim stanovništvom Pule, seliti najprije u Mađarsku a onda u Austriju (Graz). Po zyavršetku prvog svjetskog rata vraća se u Pulu i zapošljuje se u p8lskom brodogradilištu. Dok radi, pohađa, najprije, šegrtsku školu, a zatim višu školu za konstruktore. Usporedno sa strukom stiče i bogatu kulturnu i vjersku naobrazbu. G. 1925. kao talijanski dršavljanin nastupa vojničku službu u talijanskoj ratnoj mornarici. Poslije dvije godine vojničkog života vraća se opet na rad u brodogradilište, ali ovaj put u Rovinj. Nakon godine dana rada, radi bolesti, napušta posao i u bolnici u Puli završava svoj zemaljski život. Godine 1974. prenseni su mu p9smrtni ostatci iz groblja u Puli u Svetište Majke Božje na Barbani kod Grada u Italiji. — Odgojen u uzornoj krršćanskoj obitelj, i sam od djetinjstva provodi uzoran kršćanski život. Ističe se pobožnošću prema Euharističjči i Blaženoj Djevici Mariji. U 16. godini života postaje franjevački trećoredac. Razvijab ogat apostolat u raznim sredinama. Još kao mladić razvija apostolat: među djecom, posebno među onom siromašnom i zapuštenom, u Katoličkoj akciji i među skautima, među radnicima na radnom mjestu, među mornarima na brodu, među bolesnicima u bolnici. Mnoge udaljene privodi Bogu. Neki su od njih postali revni apostoli i misionari. Kada ga bolest sprečav au ativnom apostolatu, provodi apostolat molive i žrtve. Svugdje u sreidni gdje je živio i radio bio je smatran uzorom. Godine 1974., 25. travnja, pokrenut je proces za njegovu beatifikaciju.

LIT.: G. NAVONE: *Egidio Bullessi, Amico di Gesu e apostolo dei giovani*. Grado 1975. — U. HOHL: *Il nostro amico Egidio*. Grado 1977. 1981^{2}. — G. SPAGNOLO: *Integralmente giovane - Egidio Bullessi*. Ramuscello 1977. — M. JELENIĆ: Život za druge. *Brat Franjo,* (1979.), br. 5, 18-19, (1980.), br. 1, 11-12, br. 2, 16-18, br. 5, 17-19, br. 6, 17-20. B. Barčić

BULIĆ, Ilija, pravni pisac (Drniš, početkom XVII st. - ?). Bio je franjevac provincije Bosne Srebrene. Još kao student teologije u Italiji izdao je na latinskom jeziku djelce o povlasticama franjevaca pod turskom vlašću, posvetivši ga provincijalu (1628-31) Andriji Tomanoviću iz Kamengrada.

DJELA: *Privilegia provinciae Bosnae Argentinae, Anconae,* Apud Marcum Salvioni 1635.

LIT.: E. Fermendžin: Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis s. Francisci Seraphici, *Starine*, 1890, 22, str. 35. — J. Jelenić: *Kultura i bosanski franjevci,* 1. Sarajevo 1912, 236. — J. Jelenić: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke, I.* Zagreb 1925, 65. — K. Kosor: Drniška krajina za turskog vladanja, *Kačić*, 11 (1979) str. 159-160. — *Hrvatski biografski leksikon II,* Zagreb 1989, 482. *J. A. Soldo*

BULIĆ, Mate (Prskalo), franjevac, prosvjetitelj i liječnik (Gradnići, 8. IX. 1825. - Mostarski Gradac, 16. I. 1900.) Niže škole završio je u Kreševu. Tu je 16. X. 1843. stupio u franjevački red. Slijedećeg proljeća s ostalim franjevcima rodom iz Hercegovine napušta Kreševo i dolazi u rodnu Hercegovinu. Filozofsko-teološko školovanje završio je u Italiji. Za svećenika je zaređen 14. X. 1849. Po povratku u Hercegovinu djeluje na Širokom Brijegu, u pastoralnoj službi i kao profesor kaligrafje (1853). God. 1857. odlazi u Mostar za učitelja Slavjanske narodne učionice i kapelana talijanskog, austrijskog i francuskog konzultata. Iste službe je obavljao i kasnije (1880). Bio je župnik u Rakitnu i Veljacima (1859. do 1964), u Ljutom Docu (1866-1871), Gorancima (1871), Viru (1880), Bukovici (1887-1890), Mostarskom Gracu (1890-1900). Potom je bio gvardijan na Širokom Brijegu (1864-1866). Na župama gdje je djelovao bavio se materijalnom izgradnjom i kupovao nekretnine, pomagao sirotinju, liječio bolesnike kupujući lijekove i dijeleći ih bolesnima. — Pjevao je pjesme u čast cara Franje Josipa i franjevačkog generala, kad je prošao kroz Mostar i Hercegovinu (na latinskom jeziku).

Pjesma o zlatnoj misi ~~ČIJOJ ZLATNOJ MISI~~ tiskana je u *Mladom Hercegovcu* (kalendar), dok je pjesmu "Na novu 1879. Hercegovcim" objavljena u zbirci pjesama fra Pile Čovića: *Piesme prosto spievane...* (Mostar 1879, 15-16).
LIT.: A. NIKIĆ: Franjevci u Hercegovini od 1878. do 1892., *Kačić,* 10(1978), 220.
A. Nikić

BULJAN, Bonaventura, lektor filozofije (Bitelić, o. 1687 – Sinj, 13. V. 1761). Lektor filozofije u Sinju 1723. Navodno je bio više puta gvardijan u Sinju i definitor provincije (1751-1754) te poznati egzorcist.
Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 240.

BULJAN, fra Ciprijan, lektor i dušobrižnik (Broćno u Hercegovini, oko 1726. - Živogošće, 3. XII. 1796). O njegovu djetinjstvu ne zna se gotovo ništa. U Franjevački red stupio je 2. V. 1746. u Živogošću, gdje je proveo najveći dio života. Tu je bio lektor filozofije (1755.-1756.), lektor teologije više godina, gvardijan (1758.-1760. i 1767.-1770.), samostanski vikar (1766. i 1776.-1779.) i župnik (1756.-1764. i 1776.-1778.). Župnikovao je još u Gracu (1785.), Drveniku (1788.) i Drašnicama (1791.-1792.). Vršio je i službu definitora (1779.-1782.). *M. Ćaleta*

BULJAN, fra Frano, lektor i izdavač (Bitelić, o. 1718. - Sinj, 17. IV. 1802). Stupio je u franjevački red 14. I. 1739 u Živogošću. Imenovan je 19. X. 1850. za učitelja mladeži u sinjskom samostanu. Potom je 13. VIII. 1754. postao lektor moralnog bogoslovlja, a zatim 21. I. 1754. lektor filozofije u Splitu na Dobromu. Tri puta je biran za gvardijana u Sinju (1757-1760; 1766 i 1789). Bio je definitor (1773-1776) i kustod Provincije (1791-1794). Bio je poznat kao isposnik i krepostan redovnik. Potporom subrata provincije Pavla Kamenarovića izdao je Kneževićeve Pištole i Evanđelja.
LIT.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 403-404. – V. KAPITANOVIĆ, Franjevačko pokrajinsko filozofsko učilište i rukupisi u Sinju do austrijske reforme školstva (u tisku).
V. Kapitanović

BULJAN, fra Ivan, svećenik uzornog redovničkog života (Bitelić 18. X. 1751. — Bitelić, 3. II. 1817). Niže školovanje završio je u Sinju. U Red je stupio, zbog mletačke zabrane oblačenja u zreloj dobi, 20. V. 1778. na Visovcu. Dalnji studij nastavio je u Sinju, gdje je 1780. slavio prvu misu. Poslije toga je još dvije godine studirao bogoslovlje i nastavio djelovati u Sinju. Zatim je bio župnik u Bajagiću, a nakon toga je 12. IX. 1786. pošao na dalnji studij u Italiju. Nakon povratka 1788. nastanio se u Sinju, gdje je kratko vrijeme bio župnik. Nekoliko puta je bio gvardijan u splitskom samostanu Gospe od zdravlja (1792-1794; 1795-1797; 1797-1800; 1804-1806). U međuvremenu je bio definitor Provincije (1800-1803), a potkraj života (1810-1814) gvardijan u Sinju, gdje je nakon te službe boravio kao član samostana do smrti.
LIT.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 245-246.
V. Kapitanović

BULJEVIĆ, fra Ivan, uzorna života (Rogoznica/Omiš —Makarska, 9. VIII. 1931). Bio je dijete siromašnih roditelja. Stupio je u franjevačko sjemenište u Sinju i bio poput ostalih učenika. U prvom razredu gimnazije zavjetovao je djevičanstvo. U novicijatu "počinje živjeti pravim duhovnim životom". Vladao je svojim duševnim moćima. Bio uzoran i revan u dužnostima, "lasno obavljao čine raznih kreposti, a hodanje u prisutnosti Božjoj postalo mu kao naravno" (Antić). U filozofiji u zaostrogu i u bogosloviji u Makraskoj usavršava duhovni život. Obolio je od tuberkuloze i to prihvatio kao žrtvu i predao se volji Božjoj. Uz bolest, bio je izložen i nutarnjim mukama i križevima. Predao se kao dijete u Božje ruke, a u njegovoj bilježnici ostale su zapisane kreposti koje je želio da ga rese. Iskrenost, priprostitost, neograničeno pouzdanje u Boga, veselje i u trpljenju, poniznost, savršena ljubav i predanje u volju Božju, zahvalnost i vjernost Bogu. U tim

krepostima smatra njegov duhovni voditelj Antić da je bio savršen. “Sveti i krepostan život slijedila je sveta smrt, koju je vazda prosio od Gospodina i Majke Božje” (Antić).
LIT.: Arhiv Franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja Split, br. 1201/31. i br. 1297/31, P. GRABIĆ, Osmrtnica: OO. fra Ivana Buljevića, fra Lovre Tomaševića, Fra Jere Runjića, [Šibenik, 1931]
V. Kapitanović

BUMBER, fra Grgo, (*Jakov) profesor (Šibenik, 18. VIII. 1891 - Beograd, 11. III. 1978). Nakon srednje škole ušao je godine 1908. u novicijat a nakon završene bogoslovije zaređen je godine 1914. Na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju predavao je od šk. g. 1917/18. do 1919/20. latinski, grčki i hrvatski. U školi je vršio u drugom polugodištu 1918/19. službu direktora. Godine 1919. napustio je Red i svećeništvo. U Beogradu je završio Filozofski fakultet te je bio profesor u raznim srednjim školama po Srbiji a kasnije lektor latinskog jezika na Beogradskom sveučilištu.
LIT.: GLIBOTIĆ IVAN: † Jakov Bumber, *Vjesnik Franj. provincije presv. Otkupitelja,* 27/1978, br. 3, 163.
J. A. Soldo

BUNDA → BONDA

BUNDIĆ → BONDA

BUNIĆ, Valentin (Bona, de Bona), tajnik jeruzalemskog gvardijana (Dubrovnik, ? — poslije 1514.) — Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Istančani skotista. Vrastan propovjednik. Tajnik → A. Gučetića za svog boravka u Svetoj Zemlji.
LIT.: V. ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 134. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad claras Aquas 1917., 412.
I. Djamić

BUNTIĆ, Didak, provincijal, prosvjetitelj, kulturni i socijalni radnik (Paoča, 9. X. 1871. - Čitluk, 3. II. 1922.) Rodio se u obitelji Mije Buntića i Matije r. Stojić. Na krštenju je dobio ime Franjo. Prve godine života proveo je u ubogoj seoskoj kući. Vrlo rano je izgubio oca, pa ga je odgajala majka . Još kao dječak naučio je čitati i pisati. God. 1882. Franjo je pohađao nastavu u bivšoj Franjevačkoj pučkoj školi u Gradnićima, a slijedeće (1883.) je primljen u Franjevačko sjemenište na Širokom Brijegu. Dvije godine kasnije nastavio je svoje obrazovanje na Humcu. Tu je 18. II. 1888. postao franjevac i uzeo ime fra Didak. Po završetku novicijata i osmog razreda odlazi u Innsbruck, gdje je studirao filozofiju i teologiju u poznatom isusovačkom kolegiju Cannisinianum (1890-1895). Za svećenika je zaređen 29. srpnja 1894. Vrativši se u Hercegovinu započinje svoj 25-godišnji rad među đacima Širokobriješke gimnazije. Predavao je grčki, latinski i hrvatski jezikk, te vjeronauk. God. 1911. izabran je za direktora Franjevačke gimnazije i na toj dužnosti ostao dok nije 27. svibnja 1919. izabran za provincijala, a 28. listopada iste godine izabran je za zastupnika u Narodnom vijeću Kraljevine SHS. — “Svojim duhom i radom ispunjavo više od 20 godina naše zamršene i mutne prošlosti u Bosni i Hercgovini. Svagdje je bio prvi ili među prvima, na zboru i dogovoru, u društvu i radu” (T. Alaupović). Već u vrijeme svog povratka sa studija jasno je zacrtao plan na gospodarskom, prosvjetnom i kulturnom uzdizanju širokih narodnih masa. Osobno poučava đake i seljake kalemnjenju plemenitih sorti voća, nabavlja sadnice i dijeli ih seljacima po Hercegovini. Promiče unapređenje stočarstva, navodnjavaje polja, izgradnju otkupne duhanske stanice u Lištici. Zahtjeve o ispravnoj otkupnoj politici duhanske proizvodnje zapisao je 1909. u “Memorandumu” koji je predao ministru Burianu. God. 1905., započinje izgradnju monumentalne crkvu na Širokom Brijegu. Crkva je pokrivena 1910. Za gradnju crkve osnovao je i klesarsku školu za mladiće iz okoline Širokog Brijega. God. 1010. proveo je prosvjetnu revluciju u Hercegovini sa svrhom iskorijeniti nepismenost. Sam je vodio škole za opismenjavanje u okolici Širokog Brijega, a po njegovoj metodi su brojni franjevci i učitelji

opismenajvali narod po županama. Od 1910. do 1917. naučilo je čitati i pisati do 20.000 osoba, a između 1922. i 1943. naučilo je čitati i pisati još 10.000 osoba. Uz pomoć dobročinitelja je god. 1919. u Zagrebu osnovao Konvikt hercegovačkih srednjoškolaca, u želji da ondje nastave školovanje na sveučilištu. Dok je bio direktor Franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu, ishodio je da od 1918 ima pravo javnosti. Za vrijeme I. svjetskog rata organizira u Hrvatskoj sabiranje pomoći za gladne u Hercegovini a djecu odvodi u sjevernu Hrvatsku i Slavoniju te ih razmješta kod dobročinitelja. Tako je od gladi spasio oko 17.000 osoba. Nakon izbora za narodnog zastupnika u Skupštini SHS zastupao je ljudska i narodna prava, napose ratnih invalida i udovica. Početkom god. 1922. objavljen je njegov energični zahtjev za premještaj promrzlih vojnika koji su iz Hercegovine i Dalmacije u kolima za prijevoz stoke otpremljeni u vojarne Srbije i Makedonije. — Zahvalni narod mu je dao naziv: otac Hercegovine, naš Ćiril i Metod, Mojsije, Leonida, spasitelj sirotinje, naš otac i majka. — Zauzetost u različitim poslovima nije mu dopuštala da se posveti i znanstvenom radu, pa ipak se prigodom javlja u revijama: *Hrvatstvo (*1908); *Hrvatska nrodna zajednica* (1914); *Kršćanska obitelj (*1914. i 1918); *Narodna sloboda (*1919.-1922). Objavio je dvije *Okružnice* 1919. i 1921, dok su neka njegova pisma kao prvorazredni povijesni izvori objavljena posmrtno: *Narodna sloboda (*1926. i 1932), *Franjevački vijesnik* (1932), *Jugoslavenski list* (1932), *Mir i dobro (*1972), *Naša ognjišta (*1976).

LIT.: *Fra Didak Buntić, Spomenica o 60. obljetnici spasavanja gladne djece iz Hercegovine* [Ur. D. Ćorić], Kršćanska sadašnjost-Provincijalat hercegovačke franjevačke provincije, Zagreb-Mostar, 1978. Bibliografija do 1977. god. 188-200.

A. Nikić

BUNTIĆ, s. Bonifacija, provincijalka, ŠSM, (Čerin, 26. VIII. 1881. — Potoci, 18. II. 1956.). Stupila je 1906. godine u Družbu školskih sestara III. reda sv. Franje u Mariboru. Poslije novicijata radila je kao švelja u Potocima, Visokom i Mostaru, gdje je neko vrijeme vršila i dužnost kućne predstojnice. Službu provncijalne predstojnice vršila je 1938.-1943. u Mostaru. — S. Bonifacija je sestrama otala u sjećanju kao doista kreposna redovnica i žena žive vjere. Od njezinih kreposti napose se ističu: jednostavnost, osjetljivost za potrebe drugoga, praštanja i miroljubivost. Krepost franjevačke malenosti napose je došla do izražaja u vrijeme dok je vršila službu provncijalne predstojnice. Zahvaljujući vrlini malenosti i ostalim krepostima uspjela je voditi zajednicu kroz mnoge kušnje. Umrla je nenadano. Primivši sakramente umirućih, ostala je neko vrijeme u razgovoru sa sestrama i potom jednostavno "zaspala".

A. Bubalo - B. N. Palac

BURATOVIĆ, Anđelko (*Andrija), logoraš (Vrbanj 21. XII. 1895. — Školjić 5. III. 1965.). Poslije završene pučke škole u rodnom mjestu, 1908. dolazi na Školjić gdje završava nižu gimnaziju i novicijat. Višu gimnaziju uči na Školjiću i Krku. Bogosloviju polazi dijelom u Zadru a dijelom u Senju. Zaređen je u Hvaru 1919. Najprije je službovao na Školjiću kao nastavnik na priv. gimnaziji i kateheta u pučkoj školi u Poljani (o. Ugljan). Nekoliko je godina bio vjeroučitelj na hrvatskoj i talijanskoj pučkoj školi u Krku, a zatim vjeroučitelj na pučkoj i građanskoj školi u Herceg-Novom (1937.-1939.). Kroz više godina bio je upravitelj raznih župa (Prvić-Luka, Zaglav i Žman). Službu gvardijana obavljao je u samostanima: Zaglav, Prvić-Luka, Glavotok i Školjić. Agrarna reforma što se provodila poslije II. svjetskog rata zatekla ga je na dužnosti gvardijana na Glavotoku, njegovim zauzimanjem ostavljen je samostanu zakonski maksimum. Kao bogoslov u Zadru Buratović se zadojio duhom novog shvaćanja međusobnih odnosa slavenskih naroda unutar Austro-ugarske monarhije, pa je za vrijeme pve talijanske okupacije u Zadru i Školjiću podržavao protu talijanski stav. Godine 1944. uhapšen je i odveden od njemačke vojske iz Glavotoka. Prošao je njemačke zatvore u Krku, Sušaku, Rijeci i Trstu odakle je odveden u

logor Buchenwald, a zatim u Dachau. Iz logora je oslobođen u travnju 1945. Srpnja 1945. Narodni Sabor Hrvatske imenovao ga je vijećnikom Sabora, a iste godine izabran je za narodnog poslanika Hrvatskog Primorja. Obavlja službu povjerenika za vjerske poslove Krka i Hrvatskog Primorja. Od 1949. pa do umirovljenja (1950.) obavlja službu povjerenika za vjerske posolve Dalmacije. Za rad i djelovanje dobio je odlikovanje Predsjednika Repuplike.
LIT.: N.N. Smrt o. Anđelka Buratovića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 3/1965./1, 6-10. B. Sučić

BURGSTALLER, s. Katarina, (Kremsmünster, 29. VIII. 1852. — Đakovo, 19. III. 1930), sestra sv. Križa. Za vrijeme Prvog svjetskog rata sestre sv. Križa otvaraju ratne kuhinje za gladno stanovništvo Drniša, Komiže, Čakovca i Herceg Novog. Sestre su ondje kuhale u vrlo teškim uvjetima. Jedna od njih je i s. Katarina. Sama je zapisala: "Kuhati nam nije teško, ali teško je dizati teške kotlove s hranom i dijeliti hranu. Mi smo rado trpjele glad i nevolju, samo da možemo pomoći bjednijima od sebe. Preko nas su letjele granate... Ali anđeli su čuvali našu staju (gdje smo kuhale), jer su često padale (granate) u neposrednoj blizini.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XLV (1930) 4, str. 186-187. M. Žigrić

BURIĆ, Bonaventura (Petar), OFMConv., provincijal (Kaštel Lukšić, 24. VI. 1873. — Zagreb, 18. VI. 1952.). Primljen je u Red 1884. Gimnaziju je pohađao u Splitu i Cresu gdje je završio i novicijat 1890. Zaređen je za svećenika 26. I. 1896. u Rimu, a bogosloviju je završio na Gregorijani u Rimu s doktoratom 1897. Nakon povratka u provinciju imenovan je za rektora kolegija u Cresu, zatim je izabran za tajnika Provincije i magistra novaka. God. 1907. biran je za posljednjeg provincijala Dalmatinsko-padovaske provincije, koja je 1. I. 1908. razdijeljena, a Burić je postao provincijal samostalne Dalmatinske provincije sv. Jeronima. Drugi put je izabran za provincijala 1921. (sa sjedištem u Zagrebu). Bio je gvardijan u Zagrebu i Splitu, te prvi župnik župe sv. Antuna u Zagrebu. I treći put je bio provincijal — u svemu je 20 godina upravljao Provincijom. Za njegova provincijalstva Provincija se udvostručila i brojem članova i brojem samostana. Bio je duhovnik u novicijatu časnih sestara Milosrdnica u Zagrebu i društvima katoličkih žena i katoličkih muževa. Pisao je u raznim tjednicima i mjesečnicima.
LIT.: *Franjo Među Hrvatima,* Zagreb, 1976., *Commentarium O.F.M. Conv.,* Roma 1952., *Necrologium-Okružnica* Br. 376/1952. Provincijalat franj. konv. Zagreb. D. Drnić

BURIĆ, Didak, franjevac, provincijal i jezikoslovac (Turija/Konjic, 20. III. 1898. - Mostar, 10. VII. 1974.) Osnovnu Školu završio je 1912. u Konjicu, a gimnaziju na Širokom brijegu. U franjevački red stupio je 10. V. 1916. na Humcu. Studij filozofije i bogoslovije započo je u Mostaru (1920/21.) i nastavio u Parizu. Za svećenika je zaređen 12. VIII. 1923. u Lilleu. Licencijat iz teologije pložio je u lipnju 1924. Nakon tri godine rada u gimnaziji na Širokom Brijegu odlazi na studij slavistike u Krakow (1927/28) i Lawow (1928-1931). Studije je završio doktoratom. Od 1931. pa do 1946. djeluje na Širokom Brijegu, najprije kao profesor, a zatim kao kapelan, te gvardijan i župnik. Preuzima upravu provincije 10. V. 1946. i ostaje na toj dužnosti do početka 1949. godine. Pet godina je proživio po zatvorima a onda se vraća na Široki Brijeg. Shrvan nedaćama zatvora i bolestan boravio je još u Bijelom Polju, Konjicu i Mostaru.
DJELA: *Hrvatsko-srpsko-poljski rječnik.* Miesce Piastowe 1935, i *Krotki zarys gramatiki jezyka Chorwackiego czyli serbskiego,* Miejsce Piastowe 1936.
LIT.: R. ŠILIĆ, Smrt se okomila... (Fra Didak Burić), *Kršni zavičaj,* 7 (1974), 164-565. — Dr fra Didak Burić, *Naša ognjišta,* 4 (1974), br. 4, 15. A. Nikić

BURIĆ, fra Marko (Bura), žrtva za vjeru i zavičaj († Čitluk/Sinj, 1686). U povijesnoj literaturi nepoznata osoba. Baćić koji ga naziva

Bura. Piše da je rođen u Rami i da je u vrijeme kandijskog i Bečkog rata kroz dvadesetak godina obilazio Zagoru kao misionar i s rogom u ruci pozivao kršćane na bogoslužje. U spisima postavljanja župnika Trogirske biskupije nazivan je Burić. Ubijen je od Turaka, najvjerojatnije s još šestoricom ostalih franjevaca u obrani kule na Čitluku kod Sinja.

Lit.: Nadbiskupijski arhiv Split, Arhiv trogirske biskupije, T. 12. — P. Baćić: Nekrolog, 58. *V. Kapitanović*

BURIĆ, Ivan (Ioannes Borea), bilježitelj filozofsko teoloških tekstova (XVII. st.). Bio je član Provincije Bosne Srebrene i studirao je 1679-1681. filozofiju i teologiju u samostanu sv. Marije Nove u Napulju. U Napulju je, kao student, zabilježio predavanja iz teologije lektora Anđelika iz Napulja i predavnja iz filozofije nekog nepoznatog profesora. Ti su mu tekstovi, koji se danas čuvaju u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj (sign. II.b. 23) nepažnjom pripisani kao vlastito djelo pa je zbog toga ušao u filozofsko teološku literaturu kao Ivan Borea. Kao predstojnik hospicija na Sućurju 1683. sam se potpisao "Ja fra Ivan Burić, prešident od Sućurja". God. 1686. bio je gvardijan u Zaostrogu.

Lit.: J. BOŽITKOVIĆ: Ljetopisne bilješke. Borea, o. Ivan, Bošnjak (1679-1682). *Bogoslovska smotra*, 14 (1926) 222-224. — S. ZIMMERMANN: *Historijski razvitak filozofije u Hrvatskoj*, Zagreb 1929, 10-11. — J. HARAPIN: Razvitak filozofije kod Hrvata, *Croatia sacra*, 11-12 (1943) 20/21, str. 162. — K. KRSTIĆ: Filozofija. *Hrvatska. Enciklopedija Jugoslavije 3*, Zagreb 1958, 336. — K. KRSTIĆ: Latinitet kod južnih Slavena, *Enciklopedija Jugoslavije 5*, Zagreb 1962, 490. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 132, 288. — V. BAZALA: *Pregled hrvatske znanstvene baštine*, Zagreb 1978. — V. FLEGO: Borea Ivan, *Hrvatski biografski leksikon*, 2, Zagreb 1989, 153. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 126-127. *V. Kapitanović*

BURILOVIĆ, Augustin, Misionar Svete Zemlje (Visoka, o. 1758 – Beirut, 25. I. 1800). Niže školovanje završio je, čini se u samostanu Gospe od Zdravlja. God. 1790. pošao je u Sv. Zemlju. Iz jedoga pisma datiranog 26. X. 1792. saznajemo da je bio apostolski misionar u Libanonu. U kratkom odlomku toga pisma na hrvatskom jeziku opisuje stanovništvo u Libanonu istučući da nema muslimana. Poklonio je nekoliko križeva, oltarnih predočnica i drugih predmeta od biser-školjke, najviše Gospi od Zdravlja u Splitu, zatim u Sinju, Visovcu, crkvi rodnoga mjesta u Visokoj i katedrali u Trogiru.

Lit.: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 344. – A. CRNICA*, Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 426-427. *V. Kapitanović*

BUSOTTI, fra Fidelis (*Nikola, Fidelis a Jadera, Fedele da Zara, Fedele Dalmata; Pseudonim: Fideiadrenus), teolog i pjesnik (Zadar, 8. IX. 1728 - Split, 21. IX. 1801). Kao dijecezanski svećenik stupio je god. 1755. u Kapucinski red u Venecijanskoj provinciji. Bio je propovijednik u Dalmaciji i u Italiji, a samostanski poglavar u Coreglianu, Padovi, Udinama, Vicenzi i Splitu. Zbog svojih zanimanja za ekonomska pitanja izabran je za člana javnih privrednih društava u Splitu i u Trogiru; bio je i član akademija u Cortoni i u Torinu. Bio je teolog splitskog nadbiskupa L. Cipiko i apostolskog vikara Bosne fra Grge Ilijića. Istaknuo se god. 1782. u pružanju pomoći gladnom narodu zbog velike suše i oskudice, a isto tako i u njezi zaraženih kugom g. 1784. Busottiju je u dušobrižničkom djelovanju posebno pomoglo njegovo poznavanje hrvatskog jezika, kako sam svjedoči u svojim "Memorie autobiografiche". — Surađivao je u *Nuovo Giornale d'Italia* s člankom »Memoria concernente la rurale economia... in Dalmazia, 1791«. U rukopisu je ostavio opširan opis tih događaja i pjesme na latinskom i talijanskom jeziku, *Relationes*

academicae o poljoprivredi, nekoliko asketskih spisa i propovijedi te brojna pisma o suvremenim događajima. Važniji su mu neobjavljeni spisi: *Lettera sinodica latina a nome dei Vascovi della Dalmazia. — Censure al così intitolato Catechismo Spalatense. — Avvisi prudensiati del vecchio sac. religioso Capuccino. — Compendio storico della Dalmazia — Carmina Fideiadreni Dalmatae Coenobitae. — In solemitate... S. Anastasii Hynenigt oratio. — Su de Liberi Muratori Lettere due. — Officium proprium S. Caii Dalmatae. — Officium proprium S. Gabini Dalmatae. — Serie di scritti latini ed italiani.*

DJELA: *Lettera... al giovane signor. Benedetto Zulatti ufficiale dei Croati.* Venezia 1787. (3 izd). — *Ad nob. virum Com. Antonium Spalatensem...* Venetis 1790. — *Carmen saeculare saeculo XIX adproperante.* Anconae 1793 (prevadeno na hrvatski). — *Hymnodion seu Hymnorum quorumdam collectio...*, authore Padre Fedele Dalmata... Venetiis 1797. — *Notizie storiche concernenti... il P. Marco d' Aviano,* 2 vol. Venezia 1798. — *Officium propr. D. Joannis Ursini C.E. Trauguriensis...* Venetiis 1799. — *Pezzi di riflassioni ed istruzioni intorno all uso ingiusto del denaro...* Venezia 1802.

LIT.: G.C. DA CITTADELLA, *Biblioteca dei F. M. Cappuccini della Prov. Venezia,* Padova 1944. — L. FERRARI, *Onomasticon,* Milano, 1947, 298. — *Unione serafica,* 14 (1948) 11-16. — *Venezia francescana,* 1936, 41-42. — *Lexicon Capuccinum,* Promptuarium historico-bibliographicum Ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum (1525.-1950.), Romae, 1951, 587-588. — SACCARDO, 1975., 427 bibl. — REDENTO DA ALANO, »Fedele da Zara, poeta latino«, *Le Venezie francescane* 27 (1958) 65-78. — ARTURO DA CARMIGNANO, »I cappuccini Veneti e la Dalmazia«, *Società dalmata di storia patria,* Venezia 1982., 76. — SIGISMONDO DA VENEZIA, *Biografia serafica*,

Hadrijan Borak

BUŠIĆ Frano Ciprijan, pastoralni radnik, promicatelj kulture (Imotski 1768—28. 12. 1839). Osnovnu školu završio u imotskom samostanu, srednje i više školovanje na učilištima Provincije. — Župnik je u Runoviću 1798-1800, u Vinjanima 1805-1814, u Imotskom 1814-1817, u Prološcu 1822-1828. Gvardijan je u Omišu 1828-1832. i u Imotskom 1833-1836. Za svoj marljiv i brižan pastoralni rad dobio je pohvalu od makarskog biskupa Fabijana Blaškovića. Kao imotski gvardijan nabavio je 1833. orgulje od majstora Bazania u Veneciji. Dao je naslikati vrijednu sliku Gospe od Anđela. Podržavao veze s istaknutim kulturnim radnicima, pa i s Vukom Karadžićem kad je posjetio Imotski.

LIT.: V. Vrčić: *Odjeci,* Imotski 1967, str. 42. — Isti: Župe *Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 236. — *Slobodna Dalmacija,* 28. 12. 1987, str. 10. — V. Kapitanović: "Imotska krajina u vrijeme francuske uprave" *Čuvari Baštine* (Zbornik radova simpozija u prigodi 250. obljetnice prijenosa franjevačkog samostana u grad Imotski), Imotski 1989, 193. *V. Vrčić*

BUŠIĆ, Klement (*Gabro), župnik i pjesnik (Vinjani, 14. XI. 1865 – Omiš, 21. II. 1935). Osnovnu školu završio u Imotskom, srednju u Širokom Brijegu. Bogosloviju studirao u Schwazu (Tirol), diplomirao u Zadru. Bio je župnik u Piramatovcima, Drnišu, Lećevici, Prološcu, Živogošću, Igranima, Zaostrogu, Podaci, Bristu, Baćini. - U narodnom desetereu opjevao je neke događaje iz Biblije i crkvene povijesti. Prigodne pjesme sastavljao je i na latinskom jeziku: Prepjevao je s latinskoga djelo Tome Kempenca Nasljeduj Krista. Dio pjesama, priloge s kulturno-povijesnim sadržajima, prikaze i recenzije objavio je u Pučkom listu (1892, 1907), Narodnom listu (1904, 1916), Pučkim novinama (1911-15), Kršćanskoj obitelji (1916), kalendaru Danica (1927), Jadranskoj vili (1928-33) i Gospi Sinjskoj (1931). Često se potpisivao Gavril Svetogorac i Svetozorac. Kako navodi Janko Bubalo, po mišljenju priređivača knjige Šimića, Umberta Lončara, Bušić je autor epske pjesme Šimića. Bušićevi rukopisi pohranjeni su u samostanima u Omišu i Sinju.

DJELA: Focijev raskol ili Kamen smutnje. Zagreb 1900. – Dobra Ruta ili prava nevjesta po Svetom Pismu Staroga Zavjeta. Split 1905. - Kralj David. Zagreb 1906. - Makabejevići ili

Neumrli vjere objavljene zatočenici. Spljet 1906.
Lit.: I. Kostanjušić: Kralj David. Ispjevao G. Svetogorac. Velebit, 1(1908) 30. VII, str. 1-2. - Fra Kleme Bušić. Jadranski dnevnik, 2(1935) 23. II, str. 4. - S. Petrov: Osmrtnica O. K. Bušića. Šibenik 1935. - Smrt o. Klementa Bušića. Hrvatska straža, 7(1935) 1. III, str. 6. - (J. Tomasović): O. Klement Bušić. Jadranska vila, 8(1935) 3, str. 48. - V. Vrčić: Svećenici i redovnici Imotske krajine. Imotski 1970, 12, 64. -J. Bubalo: Šest knjiga "Naših godišta«. Dobri Pastir, 24(1974) 114, str. 297-299: - I. Glibotić: O. fra Klement Bušić. Tomislavljevo, 11(1980) 1, str. 2-3. - A. Nikić: Pjesma fra Kleme Bušića. Ibid., 12(1981) 2, str. 7. – J. A. Soldo, Hrvatski biografski leksikon II, Zagreb1989, 529-530. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 176-177. *J. A. Soldo*

BUTCHI, Feliks, pisac (Dubrovnik, oko 1595 — 21. IV. 1675.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Istaknuti teolog i propovjednik. Dva puta definitor, jednom kustod i nekoliko mjeseci vikar Provincije. Napisao je *Defunctorum catalogus* koji obuhvaća preminule od 1530. do 1660.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observentia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 445. M. Šikić

BUTCHI, Matej, propovjednik (16. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Djelovao je kao profesor, propovjednik, a zbog zasluga za Provinciju nazvan je Ocem Provincije.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 420. M. Šikić

BUTKOVAC, Mihovil (BUDKOVAZ, BUKOVAC, BUHONAC), Božji ugodnik (Vinjerac, † 21. X. 1683.). Kao župnik Vinjerca kod Zadra ubijen je od Turaka. Franjevački martirologij daje mu naziv sluge Božjega.
LIT.: — S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 117. — Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77 (1984) 4, 426.*V. Kapitanović*

BUZJAKOVIĆ, Aleksa (Buziakovich), provincijal, organizator visokog školstva (Krapina, 1642 - Zagreb, 13. XI. 1706). - U Križevcima je 1659. pristupio Provinciji sv. Ladislava. U Inozemstvu je studirao filozofiju (1661-1664) i teologiju)1664-1667), a posljednju godinu na bogoslovnoj školi u Zagrebu (1667/68). Izvan domovine je položio ispit za profesora filozofije i predavao na filozorskom učilištu u Zagrebu (1668-1671). Kako ga je, čini se bez posebnog ispita, general Franjevačkog reda Francesco Maria Rhino 1670. proglasio profesorom teologije, predavao je na bogoslovnoj školi Gneralnog učilišta drugog razreda u Zagrebu (1671-1682), prvoj visokoj školi s fakultetskom nastavnom osnovom i četirigodišnjom nastavom u kontinentalnoj Hrvatskoj. Tu je stekao i naslov lektora jubilata, najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu. Upravljao je zagrebački samostan kao njegov starješina (1671/72, 1688-1691, 1696-1699, 1700-1702), a bio je također definitor u dva navrata (1696-1671, 1698/99), tajnik provincijala I. Jambrušića (1683), zamjenik dvojice provincijala (1672-1674, 1699-1701), u tri trogodišta provincijal (1684-1687, 1693-1696, 1702-1705) i vršilac dužnosti provincijala (1701/02). — Vodio je upravne poslove zagrebačkih klarisa i preselio ih za vrijeme kuge u Krapinu (1691-1693). Zagrebačkom samostanu je dogradio dio za stanovanje i suknaru (1699-1700). Za vrijeme Bečkog rata (1683-1699) uspostavlja prisutnost svoje provincije u Virovitici, Hrastovici i Kostajnici te u južnoj Ugarskoj, na područjima srednjevjekovnih franjevačkih kustodija sa središtima u Zagrebu i Pečuhu. Nastoji pridružiti provinciji ne samo ta područja nego i Slavoniju, ali se zbog toga sukobljava s Provincijom Bosnom Srebrenom koja se za turske uprave proširila u tim krajevima.

Njegove zahtjeve je 1689. odobrio član vrhovne uprave Franjevačkog reda Antun Lazari, a car Leopold I. je 1691. potvrdio tzv. Lazarijevu odluku. Buzjakovićeva nastojanja bila su usmjerena uspostavljanju provincije koja bi obuhvaćala sav prostor kontimentalne Hrvatske pod vlašću hrvatskog bana pa su stoga ban Nikola Erdödy i Hrvatski sabor poduprli njegova nastojanja. Generalni kapitul Franjevačkog reda je poštovao granice Provincije Bosne Srebrene i privolio Buzjakovića na dogovor s provincijalom te provincije Franjom Travničaninom da se te granice ne mijenjanju. Na istom kapitulu je B. ishodio školskom centru u Zagrebu naslov Generalnog učilišta 1. razreda, a u Varaždinu je osnovao Generalno učilšte 2. razreda tako da su studenti tih učilišta mogli postizati kvalifikacije profesora filozofije i teologije. Sam B. je prvi puta 1675. bio član ispitne komisije za profesore filozofije, a 1682. je predsjedao takvoj komisiji; također je on 1703. predsjedao prvoj ispitnoj komisiji za profesora teologije u Zagrebu. Od profesora A. Orlovčića tražio je 1701. da priredi nacrt školskih statuta; njegov je rad nastavio 1703. E. Lučić, a provincijski kapitul je 1705. tim statutima dao zakonsku snagu. Liturgijske uredbe i običaje o slavljenju franjevačkih svetaca, različitih svetkovanja i obljetnica preuzeo je od austrijske provincije sv. Bernardina i objavio ih u obredniku *Ordo agendorum et santandorum in actibus processionalibus pro franciscanis regularis observantiae in venerabili Provincia Sancti Ladislai in Sclavonia Deo famulantibus* (Viennae 1702). - U franjevačkom samostanu u Zagrebu, na Kaptolu, čuva se Buzjakovićev portret.

LIT.: Documenta spectantia arectionem Provinciae S. Ldislai, 1655.-1700. (Arhiv Provincijalata Hrvatske franjevačke provincije, Zagreb). — Monumenta et processus rerum Custodiae sancti Ladislai Regis in Slavonia (Ista arhivska zbirka). — F. E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava.* Zagreb 1968., 33-41. — F. E. HOŠKO: Organizacija filozofske i teološke nastave na visokim školama provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. *Kačić*, 6(1974.), 60. — F. E. HOŠKO: Buzjaković Aleksa. *Hrvatski biografski leksikon*. sv. 2. Zagreb 1989, 547-548.

F. E. Hoško

BUZUK, Andrija, provincijal (Kreševo, 1. II. 1839. — Kreševo, 8. VIII. 1916.) — Krsno mu je ime Josip. U rodnom mjestu završio je "scholam nationalem et trivialem" te gimnaziju, a filozofsko-teološki studij u Đakovu. Franjevac je postao 1855., a svećenik 1862. Bio je šest godina đački i novački meštar, kateheta, propovijednik, korovođa i predavač bogoslovima u Kreševu, župnik u Lepenici (1869.-1872., 1894.-1911.), Podhumu i Sarajevu, tajnik provincijala fra Mate Čondrića i upravitelj provincije poslije njegove smrti (1875.), provincijal Bosne Srebrene (1891.-1894.), član Magistrata i kateheta u Sarajevu, generalni vikar biskupa fra Paškala Vujičića i assessor (prisjednik) Consistorialis kod Vrhbosanskog ordinarijata. Bio je vrlo nadaren, dobar poznavalac klasika i dubrovačke književnosti, ali je radi okupiranosti drugim poslovim apisao prigodice po dužnosti učitelja, župnika, tajnika i provicnijala. Nekoliko njegovih pjesama, humorističkih crtica i zabilježaka, u kojima iznosi svoje poglede i nacionalnom razvitku južnoslavenskih naroda te vjerskim i kulturnim pokretima među njima, objelodanio je fra Augustin Cičić.

LITERATURA: — A. Cičić: Nešto o † fra Andriji Buzuku. *Naša misao,* 31(1917.), br. 4/5, str. 80-88.

A. Kovačić

CAFARELLI, Franjo → DECIO, Franjo

CAFUK, fra Ignacije (*Franjo) (Cargovec/Vidovec/ Varaždin, 30. XI. 1914. - Zagreb, 20. III. 1974.). Odgojen u čestitoj i pobožnoj katoličkoj obitelji, nakon završene osnovne škole dolazi u kapucinsko sjemenište u Varaždinu. Tu pohađa franjevačku gimnaziju. Prve je redovničke zavjete polažio 13. IX. 1932. u Škofjoj Loki a za svećenika je zaređen 7. VII. 1939. u Ljubljani. Nakon ređenja premješten je u splitski samostan gdje pohađa posljednju godinu teološkog studija. U jesen 1941. premješten je u Varaždina, gdje

postaje kateheta na velikoj pučkoj školi, i gdje je pokazao veliku zauzetost i požrtvovnost. Nakon rata bio je osuđen i dvije godine proveo je na robiji u kaznionici Stara Gradiška. Nakon toga djelovao je u samostanima u Rijeci, Zagrebu, Splitu i Dubrovniku. Kroz 34 godine svećeničkog života, 31 godinu bio je kateheta, 19 godina samostanski poglavar i 13 godina župnik. Tijekom nekoliko trogodišta bio je provincijalni definitor. Umro je nakon operacije čira na želucu u bolnici Rebro u Zagrebu. Pokopan je kapucinskoj grobnici u Varaždinu.

LIT.: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije*, 8 (1974) br. 1-2 — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.

Armin Prebeg

CAMPANA, Andrija iz Modene OFMConv., biskup senjski (1497). Gams ga stavlja, bez prezimena, s naznakom da je franjevac, Eubel pak, s prezimenom i naznakom mađarski svećenik. — Prema Sladoviću bio bi senjski biskup od 1491. Prema Gamsu: 9. VIII. 1493-1497. Rački ga spominje uz 20. IX. 1491. kao apostolskog nuncija, koji se početkom 1501. odrekao. Prema spisima Vatikanskog arhiva, bio je senjski biskup: 1. XII. 1486., a umro 1497. (Eubel) Prema jednom spisu držao je 1. I. 1489. izabrani senjski biskup Mihovil govor pred plemstvom. Andrija je valjda nastavio borbu predšasnika fr. Pavla iz Bosne (v.) protiv gramzive vlastele, pa je senjski kaptol, pod pritiskom ovih, izabrao za biskupa dubrovčanina, tadašnjeg egerskog kanonika Mihovila. Andrija se valjda udaljio ili bio otjeran. Papa Inocent XIII. Naredio je 7. IV. 1491. senjskom kaptolu da ukloni Mihovila i prihvati Andriju. Budući da to nije učinjeno 29. VII. 1491. papa preko krbavsko-modruškog biskupa Kristofora, udara interaktom cijelu senjsku biskupiju. Povjesničari se ne slažu kad se Mihovil povukao (1493 ili 1495). U svakom slučaju Andrija je zacijelo imao vlast u biskupiji jer je 16. VIII. 1496. odlučio dati izgraditi u stolnoj crkvi orgulje, a 1497. Uspio je srediti stvari i s plemstvom. Kralj je vratio Frankopanima grad Senj, a knez je Ivan biskupa Andriju oslobodio od davanja desetine vojnim časnicima i vratio mu dobra u Lučanima za dolično uzdržavanje biskupije, a zabranio časnicima i plemstvu prisvajanje crkvenih dobara. Naslijedio ga je 27. IX. 1497. biskup Mihovil.

LIT.: Pius Bonif. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*. Graz 1957., 389 – M. SLADOVIĆ: *Povesti Biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske*. Trst 1856., 100; 167; 170; 171; 267 – (F. RAČKI) *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Coorbaviensis*. Segniae 1916., 29 – Conradeus EUBEL: *Hierachia Catholica…* Vol. II. Patavii 1968., 237.

M. Žugaj

CAMPION, Hijacint, teološki pisac (Budim, ? - Osijek, 7. VIII. 1768). God. 1740. je stupio u Provinciju Bosnu Srebrenu. Filozofiju je studirao kod Franje Bogdanovića u Cerniku i Vukovaru (1742-1745), a teologiju najvjerojatnije u Budimu (1745-1749). Bio je profesor filozofskog učilišta u Vukovaru (1750-1749), zatim bogoslovne škole pokrajinskog značenja u Radni (1756-1758) i zatim kroz 10 godina bogoslovne škole u sastavu Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu (1758-1768). Postigao je naslov “lector jubilatus”. Obavljao je i upravne službe: bio je gvardijan u Osijeku (1753-1755) i Tolni (1755-56) te definitor (1767/68). Umro je kao privremeni upravitelj Provincije sv. Ivana Kapistranskoga zamjenjujući odsutnog provincijala J. Spatzierera. - Objavio je dva teološka spisa i jedan popis teoloških teza, dok su u rukopisu ostala njegova predcavanja De gratia, De Angelis, De statu mortuorum et resurgentium, De indulgentiis (Budae 1763; vel. 18 x 22 cm, str. 377), De Incarnatione, De sacramentis n genere (Budao 1764, vel. 18 x 22,3 cm, str. 380-809; oba gornja sveska u franj. knjižnici u Našicama; spis De incarnatione zapisan je također samostalno u svesku vel. 18 x 22,2 cm, str. 154, franj. knjižnica u Budimu, sing. k III 34). God. 1764. je bio cenzor knjige Đure Rapića. Od svakoga po malo (Pešta 1764).

DJELA: *Animadversiones de baptismo monnatis*. Budae 1761. — *Assertiones de Deo uno*. Budae 1764. — *Vindiciae adversus*

quidam scriptores. Budae 1765.
LIT.: F.E. Hoško: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. Nova et vetera, 28(1978), 1/2, 162-163. — Isti: Filozofsko učilište u Vukovaru (1733-1783). Anali za povijest odgoja. Zagreb 1992, 18-19.
F.E. Hoško

CANJUGA, fra Anzelmo, FKP, glazbenik (Budislavec, 27. XI. 1894. - Stara Gradiška, 19. XII. 1952.). Gimnaziju je pohađao u Varaždinu. U Kapucinski je red stupio 1910, a za svećenika je zaređen 1917. Dulje je vremena bio odgojitelj redovničkog podmlatka u sjemeništu. God. 1933. izabran je za člana provincijskog vijeća i za samostanskog poglavara u Varaždinu. U to vrijeme poduzima gradnju nove zgrade za serafsko sjemenište u Varaždinu (Konvikt sv. Josipa). Mnogo je godina bio vjeroučitelj na velikoj osnovnoj školi u Varaždinu. Od godine 1938. djeluje u Osijeku. Predavao je crkvenu glazbu i pjevanje na državnoj i na franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu, a kasnije je bio nastavnik pjevanja na državnoj gimnaziji u Osijeku. — Fra Anzelmo je glazbeni samouk. Možda je prve pouke dobio od fra Augustina Dujmušića koji je glazbu učio u Regensburgu. Istaknuo se kao dobar orguljaš, dirigent i zborovođa. Odgojio je velik broj župnih orguljaša. U tu je svrhu izradio Obrednik za orguljaše. Bio je jedan od najaktivnijih pobornika ideja hrvatskih cecilijanaca za obnovu crkvene glazbe. Značajan je njegov doprinos u sastavljanju Hrvatskoga crkvenog kantuala (Zagreb, 1934.). Surađivao je dugo i plodno, kao skladatelj, glazbeni pisac i kritičar, u časopisu Sv. Cecilija (1914, l918-1918, 1920-1933, 1935, 1938-1939, 1941-1943) i u *Hrvatskom listu* (1939-1940). — Uglavnom je skladao crkvenu glazbu (mise, fuge i preludije za orgulje, crkvene popijevke). Neke njegove popijevke duboko su ušle u narod, npr. Uzmite i jedite, Sakramentu veličajnom, K tebi grne narod vjeran, Ljiljane bijeli... »Izvrsno je poznavao naše stare crkvene pučke pjesme. Skladbe mu daju svježu invenciju, jednostavnost i dotjeranu formu. Znao je u njima pogoditi narodni duh, pa su neke prihvaćene i kao pučke pjesme« (A. Vidaković).
DJELA: *Hrvatske misne pjesme* za mješoviti zbor i orgulje, Zagreb 1940. — 4 *koralne Marijanske antifone,* Zagreb 1941.— *Muka Isusova po Mateju i Ivanu* za mješoviti zbor, Zagreb 1941.— *Božični korali,* Osijek 1945. — *Hrvatska misa Bezgrešnog začeća BDM* za mješoviti zbor a cappella, Osijek 1946.— *Hrvatski marijanski korali,* Osijek 1946. — *Ljiljane bijeli,* Rijeka 1994.
LIT.: St. P[REMRL]: »O. Anselmo Canjuga, Hrvatske misne pjesme«, *Cerkveni glasbenik,* 63 (1940) 11/12, str. 189. — V. MUTAK: »Uz naše glazbene priloge«, *Hrvatska tamburica,* 6 (1941) 11/12, str. 31-33. — T. ŠAGI BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sv. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1963, 398-399; — M. DEMOVIĆ: »In memoriam Anselmu Canjugi« (bibliogr.), *Sv. Cecilija,* 39 (1969) 3, str. 68 69.—K. FILIĆ: *Glazbeni život Varaždina,* Varaždin 1972 482 484.— *Franjo među Hrvatima,* Zagreb. 1976. str. 211. — A. MILANOVIĆ: »Doprinos franjevaca crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj«, *Kačić,* 9 (1977) str. 172. — I. ŠP[RALJA] »Canjuga, Anselmo«, *Hrvatski biografski leksikon, II*, Zagreb 1989, 568-569. — H. BORAK, »40. obljetnica smrti o. Anzelma Canjuge«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* XXVI (1992.) str. 314-315. — S. TURČIN, »Život i djela o. Anzelma Canjuge«, *Braća kapucini* III, 3 (1969), 2-6. — E. DOMINKOVIĆ, »Orisi glazbeništva« ["Život i rad o. Anzelma Canjuge", diplomski rad na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu, 1969.] ANZELMO CANJUGA, *Ljiljane bijeli,* Rijeka 1994. str. XVII-XXVIII. — I. ŠPRALJA, »O. Anselmo Canjuga franjevac kapucin«, *Sveta Cecilija,* (1995.), br. 4, 88-89; (1996.), br. 1, 4-6.
Zdenko Tenšek

CAPURSO, Rafo, misionar (Prčanj, 15. VIII 1881 -Jose Ingenieros, 7. VIII 1948). — Za svećenika je zaređen 1905. Predavao je matematiku i prirodne znanosti na franjevačkoj gimnaziji na Košljunu Badiji. Vršio je službu gvardijana, definitora i magistra novaka. God. 1938. odlazi za misionare Hrvata u Argentinu.

Postavio je temelje današnje Kustodije hrvatskih franjevaca u Argentini.
LIT.: Nekrologij Franjevačke provincije sv. Jeronima , Zadar. P. Pejić

CARAMUNDA, Jakov, provincijal (Dubrovnik, oko 1609 — 7. III 1685). Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Najprije sekretar komesara-vizitatora Korzike, zatim više puta gvardijan, pa definitor, a papa Klement X. ga breveom imenuje provincijalom (1675 — 1678). Bio je poznat i kao propovjednik. Na zahtjev vlade Dubrovačke Republike papa Klement X. je odobrio da se neka dobra njegove bliže rodbine koja bi njemu pripala upotrijebe za crkve Provincije stradale u potresu 1667. g.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 448. I. Djamić

CARAMUNDA, Rajmund, propovjednik (Dubrovnik, ? — Napulj, 21. XI 1657). Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Lektor. Propovjednik. U Napulju je za vrijeme kuge dijelio sakramente bolesnima u svako doba i podlegao ovoj bolesti.
LIT.: V. ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Duborvniku) br.392. — S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746.,64. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 440. M. Šikić

CARETIĆ, Ivan (Zaretti), provincijal i generalni pohađatelj. Zadar oko 1620 — Zadar konac 1695). U TOR stupio je u Zadru. Svoje nauke većim dijelom svršio je u Italiji, gdje je više godina predavao filozofiju i teologiju, te se istakao kao učen teolog. Višegodišnji samostanski poglavar, provincijal (1673), generalni pohađatelj (1692). — C. je kao provincijal izdao posebnu poslanicu u kojoj je određuje niz disciplinskih propisa za duhovni napredak provincije. C. se je nadalje istakao kao propovjednik na hrvatskom i talijanskom jeziku.
LIT.: S. IVANČIĆ: *Povjestne crte o Samostanskom III. redu sv. Oca Franje po Dalmaciji Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi,* Zadar 1910. M. Japundžić

CAREV, fra Franjo (*Josip), profesor i pisac (Kaštel Gomilica, 6. IX. 1914. - Makarska, 27. XII. 1994). Sin je Ivana i Marice rođ. Jajić. Šestogodišnju osnovnu školu završio je u rodnom mjestu (1926), šest razreda klasične gimnazije i filozofiju u Sinju (1935), novicijat je započeo u Makarskoj (30. VII. 1932), a nastavio i završio u Zaostrogu (31. VII. 1933). Teologiju je studirao u Makarskoj (1935.-1939). Svečane zavjete položio je 21. XI. 1937 u Makarskoj, zaređen za svećenika 4. III. 1939. u Splitu (Gospa od zdravlja), gdje je dan kasnije proslavio i prvu misu. — Bio je kapelan u Promini (1939 -1940) i župnik u Velikom Brdu kod Makarske (1940-1946). Provincijal Grabić imenovao ga je 3. IX. 1941. profesorom na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj gdje je predavao biblijske znanosti. Prelaskom Franjevačke visoke bogoslovije iz Makarske u Zagreb (1946/47) prelazi i on u Zagreb. Diplomirao je (20. VI. 1946) i magistrao (17. III. 1955) na Katoličkom bogoslovskom fakultetu u Zagrebu, na kojem je 14. III. i 16. III. 1964. obranio doktorsku disertaciju "Teokracija Starog zavjeta s osobitim obzirom na naziranje Vladimira Solovjeva o njoj" pod vodstvom Janka Oberškog. Pomagao je u pastoralu župe Gospe Lurdske u Zagrebu (1946.-1957) i u isto vrijeme bio redoviti ispovjednik časnih sestara Sv. križa u bolnici na Rebru. Za Božić i Uskrs pomagao je na brojnim župama Zagrebačke nadbiskupije i Provincije Presv. Otkupitelja. Bio je revan propovjednik i ispovijednik. Kad se 1957/58. Franjevačka visoka bogoslovija ponovno preselila iz Zagreba u Makarsku prešao je u Makarsku i predavao na Bogosloviji Stari i Novi zavjet, grčki biblijski jezik, hebrejski i staroslavenski. Bio je definitor provincije (1958.-1961), magistar bogoslova (1964. - 3. V 1966), voditelj Trećeg reda sv. Franje (1967. - 1973),

ispitivač mladih svećenika (1973.-1976) i dugi niz godina samostanski vikar. Osim predavanja i pedagoškog rada bavio se znanstvenim radom i pastoralno djelujovao kao propovjednik, ispovjednik, voditelj duhovnih vježbi za svećenike i časne sestre. God. 1986.-1991. predavao je samo u VI., pastoralnoj, godini "Hermeneutski pristup liturgijskim činima". Uz → fra Juru Radića (†1990.) suosnivač je Malakološkog muzeja i paleontološke zbirke u Franjevačkom samostanu u Makarskoj 1963. — U vrijeme kad je u Hrvatskoj nedostajalo teološke literature Carev je mnogo prevodio. Izišli su mu ciklostilom prijevodi: FULTON SHEEN, *Vječni Galilejac,* Zagreb 1959. - LEO WOLPERT, *Kratke kateheze, I,* Zagreb 1959, 204; *II,* Zagreb 1960, 216; *III,* Zagreb 1961. - WENDELIN MEYER, *Dragocjeno zrno biserovo* (Svećenikova krunica), Zagreb 1960, 636. - FULTON SHEEN, *Život Kristov,* Makarska 1961, 101; II. izd. 1962, 101. - WENDELIN MEYER, *Križni put za svećenike,* Makarska 1962, 40. Tiskom mu je objavljen prijevod: OTTO GOLDMANN, *Ima li Biblija pravo?*, Zagreb 1971, 68. — Surađivao je u časopisima i listovima: *Riječ Božja* (1942); *Katolički tjednik* (1943); *Glasnik Sv. Ante* (1943); *Vjesnik đakovačke biskupije* (1949.-1951); *Acta Ordinis Fratrum Minorum* (1960); *Služba Božja* (1962.-1963; 1966.-1980; 1982.-1983; 1985.-1986; 1988; 1990.-1994); *Bogoslovska smotra* (1966; 1967); *Marija* (1966.-1972; 1974.-1986; 1988; 1990; 1992); *Tavelić* (1975); *Acta Biocovica,* Makarska II (1983); *Vjesnik nadbiskupije splitsko-makarske* (1980); *Vjesnik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja* (1984; 1989). — God. 1991. Franjevačka bogoslovija u Makarskoj izdala mu je spomenspis *U službi Riječi* prigodom 75. obljetnice rođenja

DJELA: 1. Propovijedi: *Govorim vama - govorim svima,* (god. B), Makarska, 1978, 233. — *Svi su visjeli o njegovoj riječi,* (God. C), Makarska 1979, 236. — *Zrnje riječi Božijih,* (God. A), Makarska 1980, 244. — *U osvit velikoga dana,* (God. A), Makarska 1986, 228. — *Prihvatite usađenu riječ,* (God. B), Makarska 1988, 183. — *Othranjeni zasadama vjere,* (God. C), Makarska 1988, 192. — U pripremi za tisak: "I Abraham krenu" - propovijedi na I. misno čitanje (God. A); "Na orlovskim krilima" - propovijedi na I. misno čitanje (God. B) i Mučeništvo sv. Felicite i Perpetue prijevod i komentar.

LIT.: Arhiv Franjevačke provincije Presvetog Otrkupitelja Split, Osobni spisi. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 63-64. — D. MORO - I. ŠKOPLJANAC-MAČINA, Fra Franjo Carev - život i djelo, *U službi Riječi, Spomenspis prigodom 75. obljetnice rođenja o. Franje Careva, ofm,* Makarska 1991, 9-18. — [Š. ŠIPIĆ], Biografski podaci o piscu, *Govorim vama - govorim svima. Propovijedi za nedjelje i blagdane godina - B,* Makarska 1978, str. 4 korice. — J. ŽUPIĆ, Franjo Carev, svećenik redovnik, *Glas koncila* ?(1995) br. 2, str. 10. — *[Nekrolog]*, Vjesnik franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja ?(1995). br. 1/

S. Čovo

CAREV, Fulgencije, nadbiskup (Kaštel Gomilica, 15. IV 1826 — Hvar, 9. VII 1901). Teološki studij je završio u Zadru. Za svećenika je zaređen 1850, za provincijala je izabran 1866. g., a za nadbiskupa u Skoplju imenovan je 1877. Posebnu pažnju posvetio je kršćanskoj mladeži i pronalaženju svećeničkih i redovničkih zvanja. Zbog slabog zdravlja premješten je 1888. za biskupa u Hvar. Umro je na glasu svetosti.

LIT.: Nekrologij Franjevačke provincije sv. Jeronima , Zadar. — T. VELNIĆ: *O. Fulgencije Carev,* Pazin 1961. P. Pejić

CARPINE, DA PIAN DEL , Giovanni → IVAN BL. DA PIAN DEL CARPINE

CARRARA, Pacifik iz Padove, OFMConv., provincijal (1. polovica 16. st.). Svjedočanstvo o njemu nalazi se u zapisniku ugovora o zamjeni kuća na Krku između samostana sv. Franje i Bernardina de Bonmartinis (12. XI. 1515). Zamjenu odobrava Fra Pacifik Carrara iz Padove, reda male braće, provincijal provincije Dalmacije i povjerenik generalnog vikara Reda.

LIT.: B. POLONIJO, Bartolijev Zbronik Krčkih

isprava, Epitome - Vol. I. 1952. ms. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

CARTURI, NIKOLA → NIKOLA DE CA(R)TUR(I)S

CASTELLANI, Franjo Marija a Thausihgnano, OFMConv., provincijal, († oko 1608). Prije izbora za provincijala vršio je službu apostolskog generalnog inkvizitora Istre. Za provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca izabran je na provincijskom kapitulu 13. XI. 1603. u Cresu. Za svoje uprave Provincijom pohađao je samostane, održao kustodijski kapitul za Istarsku kustodiju 28. IV. 1605. u Piranu. Zatim je 30.IV. 1605. imenovao Nikolu Sola iz Pirana svojim zamjenikom u čitavoj provinciji za vrijeme svog boravka u Asizu. U pratnji Nikodema Juričića iz Šibenika, tajnika provincije i kustoda, te Tome iz Milja (Muggia), pratioca, krenuo je 12. V. 1605. iz Kopra preko Venecije u Asiz na generalni kapitul. Vratio se 8. VIII. 1605. u Kopar i počeo pohod samostana Istarske kustodije u Kopru, Milju, Trstu, Piranu, Poreču, Puli i Labinu. Radi posla S. Oficija otputovao je iz Labina. Pismom od 8. X. 1605. iz Pule imenovao je Nikodema Jurića iz Šibenika, tajnika provincije, svojim povjerenikom za cijelu Dalmaciju i Epir. Na slijedećem provincijskom kapitulu u Cresu (18. IV. 1608) Lovro de Bagnacaballo, gvardijan u Puli, izvjestio je da je inkvizitor Magister Franjo Marija Tausignensis umro .
LIT.: Acta provinciae, Codex 1589-1605, 1608-1628. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

CATERINUS (Catharinus), O. Min., provincijal i diplomat (sredina XIV. st.). Bio je padovanski provincijal, a 1346. ga Mletačka republika šalje kao svog izaslanika bosanskom banu Stjepanu II. Kotromanić (1322.-1352.). Svoju je diplomatsku zadaću obavio uspješno pa je za nagradu primio 50 dukata.
LIT.: Š. LJUBIĆ: *Listine*. JAZU II, 368. — E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae* 27 br. 151. — EUBEL, *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 222 nt. 4. M. Žugaj

CERNIVANI, Petar Antun iz Kopra, OFMCov., provincijal, inkvizitor (†Koper, 23. X. 1792.). Primljen je u Red 1736., ređen za svećenika 1739., promoviran "ad Lauream magistralem" 1750. — Za provincijala je izabran na provincijskom kapitulu 2. VII. 1762. u Labinu. Kao provincijal zauaimao se sa svojim definitorijem da se sjemenišna škola klerika smještena u samostanu sv. Franje u Kopru podigne na viši stupanj, ali uprava Reda nije to odobrila, General mu je naložio da imenuje dva povjerenika, koji će u određenim granicama pomagati u upravi prostorno udaljenih samostana Provincije. Osim toga smanjen je broj kanonskih pohoda pojedinih samostana, od 4 na 2, za vrijeme četverogodišnje provincijalove službe. Prije i poslije nego što je bio provincijal, bio je gvardijan samostana sv. Franje u Kopru (1750-1960, 1768-1970). Godine 1762. spominje se kao generalni vikar Svetog Oficija. Službu inkvizitora vršio je sve do smrti.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1722_1757, 1758-1827 i Decreta Provinciae. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

CERVA → CRIJEVIĆ

CETINIĆ, Inocent, provincijal (Blato na Korčuli ? — Badija, 30. VII 1649). Ostao je u uspomeni kao dobar propovjednik i vrlo cjenjen teolog. Službu provincijala vršio je /1635-1638/.
LIT.: Nekrologij Franjevačke provincije sv. Jeronima , Zadar. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 110, 377. P. Pejić

CEZARIJE (Caesarius), O. Min., biskup (sredinom XIV. st.). prema engleskim povjesničarima Eubel navodi Cezarija kao rosanskog (Rose na desnoj strani ulaza u Boku Kotorsku) biskupa, sufragana dubrovačke nadbiskupije. (ep. S. Mariae de Rosis). Bio je pomoćni biskup u Canterburyu i Winchesteru, 1349-55. Prema predaji bio je franjevac.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 422; 550s. Michael ROBSON: The Greyfriars in Canterbury, 1224-1498/99, *Miscell. Francescana,* 94/1994/276s; 287. M. Žugaj

CIBOCI, Rafael (Cziboczy), provincijal (Vinica, ? - Varaždin, 10. XII. 1676). Kad je 1655. uspostavljena u Banskoj Hrvatskoj Kustodija sv. Ladislava, napustio je samostane u Mađarskoj i pristupio je novoj hrvatskoj zajednici. Boravio je u Remetincu (1655/56) i Varaždinu (1656-1659) i obavljao dužnost propovjednika. Kad je Kustodija 1661. proglašena provincijom, postaje prvi odgojitelj novaka u Remetincu (1661/62) i zatim u Križevcima (1664/65). Također obavlja upravne službe: gvardijan je u Križevcima (1659-1662), u Remetincu (1662/63), u Ormožu (1668-1671) i Varaždinu (1676). Premda je pripadao skupini T. Međurečkog u stranačkom raslojavanju u Provinciji, njeguje i dobre odnose s M. Tkalčevićem i njegovom skupinom; Tkalčevića prati 1670. na generalni kapitul u Valaloid u Španjolsku, kad je taj generalni kapitul uspostavio u Zagrebu Generalno učilište 2. razreda. U upravi Provincije sudjeluje kao definitor (1664-667; 1676), a predvodi je kao provincijal jedno trogodište (1671-1674).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Monumenta Custodiae S. Ladislai, 90-106. — Ibidem: Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII stoljeća. *Kačić*, 4 (1971), 100.
F.E. Hoško

CIKOJEVIĆ, fra Ante, provincijal i pisac (Studenci/Imotski, 18. II. 1871. - Makarska, 20. X. 1956.). Pučku školu završio je u Imotskom (1883.), klasičnu gimnaziju u Sinju (1984-1989). U Franjevački red je stupio na Visovcu i obavio godinu novicijata (1890.-1891.) Filozofiju i teologiju studirao je u Šibeniku i Makarskoj (1891.-1894.). Za svećenika zaređen 1895. - Obavljao je službu župnika Velikoga Brda (1895.-1897.) i Drašnica (1897.-1898.). Preostali dio života bio je profesor bogoslovlja u Makarskoj, prefekt studija (1928.-1930.), tri puta gvardijan istoga samostana (1925.-1931. i 1937.-1941.), tri puta provincijal (1919.-1925. i 1931.-1934.), generalni vizitator u Provinciji Sv. Jeronima i u Bosni i Hercegovini. Sagradio dio novoga samostana i započeo novu crkvu u Makarskoj. — Marljivo je pisao i surađivao u listovima: *Bogoslovska smotra, Glasnik Gospe Sinjske, Glasnik sv. Ante Padovanskoga, Hrvatska riječ, Hrvatska straža, Jadran, Nova revija, Serafinski perivoj.*
DJELA: *Imotskim krajišnicima* [pseud. Obad sa Zavelima], Šibenik s. a. — *Odziv profesoru Hiptmairu.* Osvrt na spor u Bosni, Šibenik [1911], (pseud. Gorge Dandin,). — *Odgovor Krajiškinje vile Josipu Virgilu Periću, narodnom zastupniku, na njegovu poslanicu upravljenu svojim krajišnicima,* Spljet 1907. — *Nadbiskup Stadler i Franjevci,* Spljet 1909 [pseud. Prosperus Dalmata], — *Cetinska ruža,* Šibenik 1935.
LIT.: »Fra Ante Cikojević«, *Vjesnik Provincije,* V11956, 11-12, 7-10. — I. ESIH, »Cikojević, Ante«, *Leksikon pisaca Jugoslavije,* 1972, 1, 448-449. *K. Jurišić*

CIPRIJAN DUBROVČANIN (a Ragusio), propovjednik (Dubrovnik, ? — 20. X 1693). Član provincile sv. Franje u Dubrovniku. Više puta gvardijan, dva puta definitor Provincije. Osobito vješt u moralnoj teologiji. — U svoje je vrijeme bio osobito cijenjeni propovjednik.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 451. M. Šikić

COATI, Giuseppa od Sv. Obitelji (*Rita), klarisa, redovnica-vikarica (Viterbo, 13. V. 1831. — Split, 1. V. 1896.) Kao dijete stupila je u samostan San Simone u Viterbu, odakle je s drugim redovnicama izagnana u vrijeme borba za ujedinjenje Italije. Na molbu splitskoga biskupa mons. Kalođere pošalje je generalni ministar Franjevačkog reda u splitski samostan, kamo je došla god. 1886. Do svoga dolaska u Split bila je ravnateljica Zavoda Gospe Žalosne u Napulju. U splitskom

samostanu proživjela je 10 godina, tj. do smrti, odgajajući podmladak Reda. Vršila je i službu vikarice. Pobožna, inteligentna, energična, puna ljubavi prema mladicama Reda. Preminula je, blagoslivljana od svojih sestara.

LIT.: *Nekrolog sestara klarisa,* Split [rukopis], II., 113.) — MARIJA OD PRESV. SRCA [PETRIČEVIĆ], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 54. M. A. Petričević

CORETHYE, Ivan (Goretić), iz Splita OFMConv., misionar 1431. Oreb pohrvaćuje Ivanovo prezime u . Ivan i → Blaž iz Slavonije obratili su se papi Eugenu IV. s molbom da im dopusti osnovati tri samostana na području njihova djelovanja u Dalmacij, Hrvatskoj, Bosni, Slavoniji i Mađarskoj. Papa im to dopušta 1. XI. 1431. pismom "Dum uberes fructus" i opisuje teško stanje kršćana u tim krajevima u koje Turci često upadaju, zlostavljaju kršćane, odvode njihovu djecu, oduzimaju im materijalna dobra idtd.; kler pak u takavim prilikama napušta vjernike koji ostaju bez utjehe sakramenata i Božje riječi, te i sami upadaju u razne vjerske zablude. U pismu im napominje da ti samostani budu u Ugarskom kraljevstvu na visokoj gori koju narod naziva Lanac svijeta ("catena mundi"). Fabijanić misli da se radi o Karpatima. Čini mi se ipak vjerojatnije da se radi o hrvatskom jezičnom području, o Gorskom kotaru ili o Velebitu. Pothvat ove dvojice je značajan stoga što je inače poznato da je franjevačka bosanska vikarija istovremeno tražila osnivanje samostana u primorskim krajevima i preko Save. Sličan pokušaj nešto kasnije poduzet će u istom stoljeću → Stjepan "de Castro Cervice".

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 24 br. 36 — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori dai primordi della loro istitutzione in Dalmazia e Bossina*. Zara 1863., I, 196 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 129. M. Žugaj

CORSETTI, Bonaventura, Kustod sv. Zemlje. - O njegovu porjeklu i prvim godinama redovništva malo se zna. Na generalnom kapitulu u Mantovi 1541, izabran je za generalnog definitora, a slijedeće godine imenovan je za generalnog vizitatora u Dalmaciji. Na generalnom kapitulu u Asizu 1547. izabran je za Kustoda sv. Zemlje. Njegov nasljednik fra Bonifacije iz Dubrovnika u svom djelu" De perenni cultu Terae Sancte" o njemu kažu da je veoma ugledan u Redu i zaslužan za sv. Zemlju.

LIT.: D. FABIANICH: Convento il più antico dei Frati Minori in Dalmazia, Prato, 1882, 74-75. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 32-33. — G. GOLUBOVICH, *Serie cronologica dei superiori di Terra Santa,* Gerusalemme 1898, 51. — P. PEJIĆ, Hrvatski franjevci u Svetoj Zemlji, *Kačić,* 9 (1977) 151-152. —A. L[eši]ć, Corsetti, Bonaventura, *Hrvatski biografski leksikon, II,* Zagreb 1989, 706. P. Pejić

CORTESE, Placido, OFMConv., mučenik ljubavi (Cres, 7. III. 1907. — Trst ? ožujak 1945.). Pučku školu završio je u Cresu. Nakon toga je ušao u sjemenište padovanske provincije, te je u Padovi završio gimnaziju i bogoslovnu školu. Za svećenika je zaređen 6. VII. 1930. Najprije djeluje u milanskoj župi Bezgrešnog Začeća; zatim je u Padovi vro uspješno vodio razna izdanja "Messaggero di Sant' Antonio"; bio je kustod padovanske kustodije pa gvardijan u Cresu. Za vrijeme rata apostolski nuncij za Italiju, mons. Francesco Borgoncini Duca postavio je Placida za duhovnog asistenta jugoslavenskih logoraša kod Padove. Preko članova Katoličke akcije uspio je spasiti i prebaciti u Švicarsku mnogo Hrvata, Židova i pripadnika drugih naroda. Nacisti su ga 8. X. 1944., na izdaju, ulovili u Padovi i odveli u nepznatom pravcu. Po svoj prilici ubijen je u Trstu, premda nije isključeno da je zaglavio u logoru Mauthausenu; tu je naime nađen leš oštećenog koljena, zbog čega je i Cortese općenito nazivan "crešanski šepavko". Čehoslovački predsjednik Beneš dao mu je, posthumno, posebno odlikovanje.

Padova je 20. X. 1951. posvetila jednu ulicu tom "blagom Kristvu vojniku".
LIT.: L. CHUDOBA: *Nel quarantesimo anniversario dell'immolazione del martire della carità P. Placido Cortese*. Vienna 1984. (s literaturom). M. Žugaj

CREUTZER, Nikola (CRAIZ, CRAIZER, CRECHER, CREUCHER), OFMConv., pićanski biskup († 2. X. 1525). — Postao je biskup u istarskom gradiću Pićan poslije biskupa Jurja Slatkonje († 26. IV. 1522), možda 30. I. 1523. (Eubel) ili 1524 (Gams) ili najvjerojatnije 30. I. 1525. (Ugheli- Coleti)
LIT.: UGHELI-COLETI: *Italia Sacra* V, 473 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802. — *HC,* 272. M. Žugaj

CRIJEVIĆ, Antun (Cerva), mučenik (Dubrovnik, ? — Afrika, 9.V ?). Porjeklom iz dubrovačke plemićke obitelji. Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Gvardijan u samostanu na Daksi 1505. g. (Rode). Kao gorljivi redovnik pošao među nevjernike u Afriku i tamo umro mučenički sa još nekoliko drugova iz svoje misije.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746.,14. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864.191.— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 412. I. Djamić

CRIJEVIĆ, Bonifacije (Cerva), muzičar (Dubrovnik, ? — 17. V 1639). Porjeklom iz dubrovačke plemićke obitelji. Krsnim imenom Stjepan. Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Upravljao je sa više samostana koje je proširio mnogim zgradama i umnožio im beneficije. Bio je definitor Provincije. Kaže se da je njegovim nastojanjem i brigom uređen klaustar samostana Male Braće u Dubrovniku. Neki ga nazivaju Ocem Provincije. — Bavi se pisanjem pjesama, no nije poznato kakvih i kojim jezikom (Rode), Pjevao je vrlo lijepo (Cerva).
LIT.: S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975, 205.— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 437.— I. Djamić

CRLJENKOVIĆ, (CRLJENKO) Hilarije, provincijal (Mlini kod Dubrovnika, oko 1647 — Dubrovnik 22. II 1699). Stupio u provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1663. g. Deset godina predavao teologiju u provinciji sv.Stanislava (Rode) i isto toliko u Dubrovniku na studiju Male Braće. Osim toga vršio je u svojoj Provinciji službe: definitora, kustoda, komesara-vizitatora i provincijala (1692-1695). Bio je kandidat za nasljednika stonskome biskupu → H. Tvrtkoviću (1694). — Kao provincijal putovao je u Veneciju 1692. g., radi nabave mramornih oltara sv. Josipa i B. D. M. od brda Karmela za crkvu Male Braće u Dubrovniku. Toranj iste crkve, rastrešen potresom, popravljen je također njegovom brigom.
LIT.: S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini.* Venetiis 1767. 27.— D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864. 197-198.— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 452-453.
I. Djamić

CRNICA, Ante (*Petar), proefesor i pravni pisac (Zaton, 28. VI 1892 - Zagreb, 24. VI 1969). Osnovnu je školu završio u Zatonu i šest razreda srednje škole u Sinju (1904-09). U Franjevački je red stupio 1909. na Visovcu. Filozofiju je studirao u Šibeniku i Zaostrogu (1910-12), bogosloviju u Makarskoj (1912-15). Studij teologije, crkvenog i civilnog prava nastavio je u Fribourgu (Švicarska), gdje je 1917. doktorirao iz teologije, a 1918. iz obaju prava. Kratko je vrijeme radio među našim radnicima u Belgiji. Djelovao je kao profesor crkvenog prava na Franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj (1918-28, 1934-41) te u Zagrebu

(1945-48). Jedan je od osnivača tiskare "Kačić" u Šibeniku i njezin upravitelj (1927). Od 1958. vodio je kao vicepostulator crkvenopravni postupak za kanonizaciju Nikole Tavelića. Više godina bio je suurednik *Nove revije* ; pokrenuo je i prvi uređivao *Vjesnik bl. Nikole Tavelića* (1962-69) te Bogoslovnu biblioteku, u kojoj je izišlo 18 knjiga. Pisao je o pravnim odnosima između Crkve i države, osobito o konkordatu za predratne Jugoslavije. Za školsku i praktičnu upotrebu prepričao je *Kodeks kanonskog prava*. U pravnim spisima C. se posebno zauzimao za obogaćivanje hrvatske pravne terminologije. Surađivao je u *Lexicon der Marienkunde* (Regensburg 1967). Radove je objavljivao u periodicima *Katolički list* (1919-21, 1936, 1944), *Čas* (1921), *Nova revija* (1922-41), *Glasnik sv. Antuna Padovanskoga* (1934), *Novo doba* (1929-30, 1936-39), *Hrvatska straža* (1930, 1935), *Gospa Sinjska* (1927, 1935-36), *Dobri Pastir* (1951), *Gore srca* (1952), *Vjesnik bl. Nikole Tavelića* (1962-1968) i *Marija* (1963). Surađivao je u nekoliko zbornika i kalendara. Pisao je i na esperantu.

DJELA: *Modificationres in Tractatu de censuris per Codicem iuris Canonici introductae*. S. Mauritii Agaunensis 1919. — *Kulturno značenje 1000-godišnjice Hrvatskog Kraljevstva*. Split 1925. — *Glavni događaji iz povijesti Gospe od Zdravlja,* Šibenik 1934. — *Kanonsko pravo Katoličke crkve, 1*. Split 1937; 2. Šibenik 1941. — *Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava*. Šibenik 1939. — *Commentarium theoretico-practicum Codicis iuris Canonici, 1-2*. Šibenik 1940-41. — *Bl. Nikola Tavelić - dika i ponos hrvatskog naroda,* Zagreb 1944. — *Priručnik kanonskog prava Katoličke crkve*. Zagreb 1945. — *Hrvati i Marija,* Zagreb 1953. — *De canonizatione aequipollenti in favorem B. Nicolai Tavelić Ord. Min. Marturis Hierosolyminati ex an. 1391*. Šibenik 1958. — *Historico-iuridicia diluciodatio vitae, martyrii et gloriae B. Nicolai Tavelić* ... Romae 1958. — *Život, štovanje i milost bl. Nikole Tavelića*. Šibenik 1958. — *Bl. Nikola Tavelić - naš uzor*. Zagreb 1960, 1961. — *Bl. Nikola Tavelić - naš veliki dobročinitelj*. Zagreb 1960, 1961. — *Nova disciplina canonica circa canonisationem aequipollentem cum special respectu ad B. Nicolaum Tavelić, Ord. Minorum, Martyrem,* Zagreb 1961. — *Prezime bl. Nikole Tavelića,* Šibenik 1963. — *Querela "Antemuralis Christianitatis"*. Zagreb 1963. — *Biser hrvatskog naroda - bl. Nikola Tavelić, jeruzalemski mučenik i čudotvorac,* Šibenik 1965. — *Thaumaturgus Croaticus - B. Nicolaus Tavelić, Martyr Hierosolymitanus*. Šibenik 1965.

LIT. : I. Esih: Uz novo hrvatsko pravno i bogoslovno djelo "Kanonsko pravo Katoličke crkve" od fra A. Crnice. *Hrvatska revija,* 11(1938) 5, str. 274-275. — J. Šetka: O. Ante Crnica. *Vjesnik bl. Nikole Tavelića,* 8 (1969) 1/2, str. 2-6. — Fra Ante Crnica (1892-1969). Život i djela (zbornik), Makarska 1970.— A.J. Soldo: O. fra Ante Crnica. Kačić, 3 (1970) str. 177-184. — J. Ravlić: Lovro Šitović i narodna pjesma. *Radovi Instituta JAZU u Zadru,* 20 (1973) str. 190, 192, 206. — V. Novak: *Magnum crimen*. Beograd 1986. *Hrvatski biografski leksikon II,* Zagreb 1989, 734.

J. A. Soldo

CRNKOVIĆ, Alfons (*Ivan), odgojitelj (Novalja 6. XI 1918 — Zagreb 22. X 1951). Nakon osnovne škole u rodnome mjestu nižu gimnaziju pohađa dijelom na Školjiću a dijelom u Krku. Bogosloviju studira u Zagrebu(1938-1943) gdje je i zaređen. Bio je magistar đaka, tajnik provincije, 1951. je imenovan učiteljem novaka ali zbog bolesti nije preuzeo službu. Zbog svoje nadarenosti, skromnosti i jednostavnosti bio je cijenjen od subraće a posebno omiljen kod redovničke mladeži. Kao odgojitelj trsio se voditi redovničku mladež suvremenim putovima k vječnom idealu. U tu svrhu marljivo studira psihologiju i pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pred završetak studija obolio je od tuberkuloze i umro.

LIT.: Popis umrlih redovnika I, 18. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — N. N. Svijetlim putem malih uzora. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 1 (1954) 5, 10. — L. TANDARIĆ: Sjećanja na pokojnog o. Alfonsa Crnkovića, *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 17 (1981) 4, 32-35. B. Sučić

CRONFELD, Barnaba, filozofski pisac (Frankenstein u Šleskoj, 12. XI. 1730. - Mohač, 13. IX. 1788). Postao je 1750. član Provincije Bosne Srebrene u Velikoj, a poslije 1757. je bio član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. U Vukovaru je predavao filozofiju (1758-1761) i održao javnu raspravu iz filozfoije. Te teze su branili dva njegova studenta franjevca i jedan nefranjevac, vukovarac Antun Fridinger. Pošto je 1763. položio ispit za profesora teologije u Osijeku, preuzimao je učiteljske stolice na bogoslovnim školama, i to: u Temišvaru (1763-1765), Petrovaradinu (1765-1768) i Budimu (1774-1777); prije boravka u Budimu bio je u Đakovu od 1770. do 1774. savjetnik dvojice biskupa, A. Čolnića i M. F. Krtice. Iz razdoblja njegovog učiteljskog djelovanja preostala su dva objelodanjena tezarija, jedan iz filozofije i drugi iz teologije.
DJELA: *Universae Philosophiae disputationes*. Essekini 1760. - *De sacramento Poenitentiae, extremae unctionis, Ordinis et matrimonii.* Essekini 1766.
LIT.: F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), 1/2, 170. - ISTI: Višestoljetno djelovanje franjevaca u Đakovu. *Kačić*, 21/22 (1989/90), 17. F. E. Hoško

CVIJANOV, Melita Rozika (Subotica 13. studenog 1911. - 8. srpnja 1944. Nova Gradiška). Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. Vršila je dužnost odgojiteljice u Dječjem domu "Kolevka", mjesne predstojnice i švelje. Godine 1942. bila je premještena u Zemun u Dom za slijepe osobe. Vraćajući se sa jednom sestrom i štićenikom Danom iz Doma, vlakom, iz Zagreba za Zemun u blizini Nove Gradiške, vlak je bio bombardiran. Svojim tijelom pokrila je tijelo malog štićenika Dane i time sačuvala njegov život, a metak je pogodio njezino srce. Cijeli je život mislila na druge pa tako i u času smrti. Povodom njezina sprovoda upravitelj Doma uputio nam je slijedeće riječi: «Uspomena na neprežaljenu pokojnicu ostat će trajna u analima ovoga humanoga zavoda, a njena žrtva živi je simbol onog mučnog i požrtvovnog nastojanja, kojim će vrijedne članice Vaše Velezaslužne i časne Družbe i dalje koristiti narodu u vjernoj službi ovom zavodu». E. Barbarić

CVITANOVIĆ, Alojzije (Vjekoslav), publicista (Fojnica, 7. VIII 1877 — Sarajevo, 27. VI1911). Krsno mu je ime Nikola. Osnovnu školu završio je u Fojnici, gimnaziju u Gučoj Gori, filozofiju u Livnu, teologiju u Sarajevu i Rimu 1897-1901). Franjevac je postao 1894, a svećenik 1901. Bio je učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene. Skupa s Mijom Batinićem osniva u Fojnici hrvatsko-katoličko društvo Rodoljub, koje je imalo svoju učionicu. U Apologetsko polemičkoj brošuri koju je napisao trijezno,ozbiljno i lijepo piše o sukobu izneđu Hrvatske narodne udruge i Hrvatske narodne zajednice. Objelodanio je nekoliko priloga vjerskog sadržaja u Franjevačkom glasniku (1898) i Serafinskom preivoju 1904-1906). Posljednje godine života, radi slabog zdravlja, proveo je u rodnom mjestu.
DJELA: *Hrvatska narodna zajednica i franjevci.* Zagreb 1911. (Caecilius Verus).
LIT.: Fra X.: O. Alojzije Cvitanović, *Serafinski perivoj,* 25 (1911) 9, 140-141. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925, 66-67. A. Kovačić

CVITANOVIĆ, Ante, dušobrižnik, odgojitel i vjerosvjedočitelj (Podaca, 17. III. 1889 - rujan 1944). Osnovnu je školu učio u Bristu. Nakon završene Gimnazije u Sinju, ušao je u franjevački red g. 1907. Filozofiju je pohađao u Šibeniku (1908-1910) a bogosloviju u Zaostrogu i Makarskoj (1911-1914). Zaređen je za svećenika g. 1913. Kao mlad svećenik bio je prefekt Sjemeništa (1916/17) i predavao na gimnaziji hrvatski. Bio je ujedno i kapelan u Sinju (1914-1917), u Imotskom (1917-18) te župnik u više mjesta: u Drveniku, Otoku, Baškoj Vodi i konačno u Potravlju (1928-1944) gdje je strijeljan od partizana.
LIT.: A. Krolo, *Župa Otok kod Sinja,* Otok 1979, 114-115; P. Bezina, *Srednje školstvo*, 270. *J. Soldo*

CVITANOVIĆ, fra Gabro, profesor i dušobrižnik (Baška Voda, 8. II. 1887. - Zagreb, 23. I. 1955). Pučku školu završio je u mjestu rođenja (1889), a klasičnu gimnaziju u Sinju (1889-1905). Godinu novicijata proveo na Visovcu (1905-1906). Filozofiju i bogoslovlje studirao je u Šibeniku, Zaostrogu i Makarskoj (1906-1911). Za svećenika je zaređen u Zadru 31. VII. 1911. God 1911-1914. studirao je, crkvenu povijest na Teološkom fakultetu u Münchenu. Morao je prekinuti studij i kao vojni svećenik poći na srpsko ratište (1914). Uskoro je pao u zarobljeništvo i preko Albanije prebačen na otok Asinaru kraj Sardinije, gdje je ostao do kraja rata (1918). Nakon rata nastavlja studij u Münchenu, gdje (1920) doktorira — Veći dio života proveo je kao profesor crkvene povijesti na Bogosloviji u Makarskoj i Zagrebu te na Bogoslovskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1920-1927 i 1933-1953). Kratko je predavao, povijest umjetnosti i ustav (1953-1954), na Franjevačkoj kalsičnoj gimnaziji u Zagrebu. U međuvremenu je bio misionar u St. Louisu (USA, 1928 -1931), definitor (1925-1927), gvardijan u Šibeniku (1932 -1933), rektor Bogoslovije (1933-1937 i 1941-1943) te kustod (1940-1946). Surađivao je u raznim časopisima i zbornicima u domovini i u inozemstvu. *Archivum franciscanum historicum* (1922), *Gospa Sinjska* (1922-1928, 1932, 1934-1940, 1943-1944), *Nova revija* (1922-1927, 1933-1938, 1940), *Narodna politika* (1928), *Naša nada - Our hope* (1928-1931), *Američki Hrvat* (1929), *Hrvatska* (1929), *Hrvatska straža* (1930), *Katolik* (1932), *Jadranski dnevnik* (1935), *Hrvatski glasnik* (1940), *Hrvatska enciklopedija* (1941-1942, 1945), *Gore srca* (1949, 1951), Znameniti i zaslužni Hrvati (Zagreb, 1925);

DJELA: *Die Franziskanerprovinz Ss. Redemptoris und die französische Regierung in Dalmatien in den Jahren 1806/1813,* (München, 1920). — *Ratni dnevnik* (1914 - 1918), [priredio K. Jurišić], Split, 1984.

LIT.: K. JURIŠIĆ: *Fra Gabro Cvitanović i njegov ratni dnevnik (1914 -1918),* Split- 1984. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 64-65. *K. Jurišić*

CVJETKOVIĆ, Marijan, propovjednik (Majkovi u Dubr. Primorju, 1745 — Dubrovnik, 8. III 1822). Stupio je u provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1764. g. Studije završava na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku. Osobito je dobro poznavao moralnu teologiju. Posvetio se propovjedanju(senjska, kotorska i korčulanska biskupija, te Dubrovnik). Više je puta vršio službu sakriste samostana Male Braće u Dubrovniku te gvardijana, a jednom je bio izabran za definitora i kustoda. Izabran je i za provincijala (1812), ali se ove službe nije htio prihvatiti. — Njegove su propovjedi (osobito one za korizmu i advenat) bile rado slušane. Teško se razbolio, bolest je podnio kršćanski i prorekao dan svoje smrti.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 518. M. Šikić

ČAČIĆ, Pavao, glagoljski pisac (Pazarište 1691 — Kopar 14. X 1775): Na Glavotoku završava novicijat i polaže privremene zavjete 1709. Od 1715. susrećemo ga u koparskom samostanu kojemu je bio i posinovljen. Bio je provincijalni povjerenik za Istru (1734), te provincijalni tajnik (1738-1739). Najmanje pet puta bio je biran za gvardijana u Kopru (1722-1750). Tijekom pedeset godina bio je duša Koparskog samostana, vodio je samostanske knjige, osobito račune za vrijeme zidarskih radova na samostanskoj zgradi. Znao je talijanski i latinski, ali je knjige redovito vodio glagoljicom. Iz njegova su pera i spisi u obranu samostana Božjeg Polja u Istri, zatim glagoljski tekstovi za neke liturgijske službe a vjerojatno i Mali glagoljski rječnik. Čini se da je zajedno sa koparskim biskupom Carlom Camuzijem 1756-1776) pripremao novo izdanje glagoljskog brevijara i misala, namjera je međutim propala.

LIT.: Knjiga od zakonito profešanih sinov naše provincije. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — V. ŠTEFANIĆ:

Glagoljaši u Kopru. *Starine JAZU* 46, 229 i dr.
B. Sučić

ČAKALOVIĆ, Ilija, provincijal (Fojnica, 1. polovica 16. st. — ?, 1. polovica 17. st.). Bio je provincijal Bosne Srebrene (1607-1610) i učitelj novaka u Kreševu. Lašvanin za njega veli:"Ovi je bio čudan", a Liber Archivalis: "Nulli Guardianorum charus hospes."
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* Beograd, 1935, 58-59.— D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968 172.
A. Barun

ČAKLEC, Arsen (Csaklecz, Arsenius), pedagog (Varaždin, 17. XII 1699 — Kloštar Ivanić, 19. II 1755). Završivši gimnaziju stupio je 1717. u Križevcima u franjevačku provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je slušao kod Antuna Gornera u samostanskim školama u Koprvnici i Varaždinu (1719-1725), a teologiju je studirao u bogoslovnoj školi generalnog učilišta drugog razreda u Varaždinu (1721-1725). Položio je ispit za profesora filozofije i predavao dva dvogodišnja ciklusa filozofskog gradiva na učilištima u Krapini (1726/27, 1729/30), Remetincu (1727/28) i Zagrebu(1728/29). Zatim je bio profesor učilišta moralnog bogoslovlja u Virovitici (1730-1732). Kad je stekao zvanje profesora dogmatskog bogoslovlja, predavao je na bogoslovnim školama u Varaždinu (1732/1733) i Zagrebu(1733-1744). U svojoj franjevačkoj provinciji obavljao je i upravne dužnosti: bio je samostanski starješina u Varaždinu (1744-1745) i Zagrebu (1747-1749), savjetnika provincijalima A. Negovcu (1741-1744) i Ivanu Belanoviću (1749-1751) te zamjenik provincijala Kerubina Fabišća (1752-1755). Č. je postigao najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu "lector jubilatus". Od 1746. do 1749. je bio dekan generalnog učilišta u Zagrebu i u tom svojstvu 1749. sudjelovao na provincijskom kapitulu koji je donio uredbe o uređenju i radu filozofskih i teoloških škola. Pripravio ih je Č. prilagodivši opće uredbe u školstvu u Franjevačkom redu generalnog upravitelja B. Poeriusa (1694-1697). Te nove uredbe je u provincijskim statutima objavio provincijal K. Fabšić (*Statuta provincialia inclytae provinciae S. Ladislai Regis in Sclavonia*. Greciis 1752. (106-115).
LIT.: Matricula Provinciae S. Ladislai Regis (Arhiv Provincijalata Hrvatske franjevačke provincije, Zagreb, sign. B 2). — F. E. HOŠKO, *Škole Hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava*. Zagreb 1968, 53. — ISTI: flOrganizacija filozofske i teološke nastave na visokim školama Provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove«, *Kačić* 6 (1974) 55-57.
F. E. Hoško

ČALE, fra Anđeo (*Ivan), nastavnik (Imotski, 20. VIII. 1872 - Sarajevo, 30. VII. 1908). Nakon srednje škole ušao je godine 1890. u Novicijat. Studirao je bogosloviju u Makarskoj (1893-95). Prvu misu je rekao godine 1895. U šk. g. 1895/96. predavao je na Gimnaziji hrvatski, narodoslovlje i matematiku. Kasnije je bio katko vrijeme kapelan u Imotskom (1897) i u Vrlici (1898). Sekularizirao se i uz pomoć J. V. → Perića studirao biologiju na Sveučilištu u Zagrebu. Kad se spremao preuzeti suplentsku dužnost u Zadru, duševno je obolio.
LIT.: V. Vjeko: *Svećenici i redovnici Imotske krajine,* Imotski 1970, 29.
J. A. Soldo

ČAPKUN, fra Petar (*Lovro), provincijal (Konjsko, 15. II. 1910. - Vancouver, 12. XII. 1979.). Nakon osnovnog školovanja u rodnom mjestu i u Sinju gdje je završio gimnaziju (1922.-1927.) u novicijat je stupio 1927. Filozofiju studirao u Sinju (1928-1930.), a bogosloviju u Makarskoj (1930.-1934.). Za svećenika je zaređen u Šibeniku 1933. Slijedeće godine 1934. nastavlja studij na Papinskom sveučilištu »Antonianum« u Rimu. Tu je 1937. obranio disertaciju »De organisatione curae pastoralis fransciscanorum apud Croatorum gentem, koju je objavio 1940. — Postao je 1937. profesor moralke na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj i pomoćnik magistra bogoslova. Od 1941. do 1967. radi u Rimu kao član Komisije za kritično izdanje djela Ivana Duns Skota. Uz taj

posao bavio se naročito socijalnim radom i pomagnjem ugroženim od rata i potrebnima. U Rimu je osnovao i tajno vodio ured za hrvatske izbjeglice kojima je, po ovlaštenju argentinske vlade, izdavao putovnice za Argentinu. Na taj je način spasio od sigurne smrti na stotine Hrvata. Pomagao je svojoj Provinciji i duhovno vodio časne sestre. Dva puta je biran za provincijala (1967.-1976.) Promicao je rad Provincije i izvan granica domovine posebno u inozemnom dušobrižništvu za hrvatske vjernike i u misijama. Nakon provincijalske službe bio je župski pomoćnik u Vancouveru i provincijski delegat za USA, Kanadu i Afriku. — Surađivao je u različitim inozemnim i domaćim publikacijama: *Acta Congressus Scotistici, Acta Ordinis Fratrum Minorum* (LXXXV/1966, 6, 1-14.), *Bogoslovska smotra (1927, 1223-123), Enciclopedia cattolica, Ephemerides mariologicae* (VI/1956 25, 425-449; 25., *Euharistijski glasnik, Franjevački vjesnik, Hrvatski kalendar La scuola cattolica* (1966, 5-6, 438-449.), *Marija, Nova revija, Quaderni di spiritualità francescana, Tavelić, Studia croatica* (VII/1966 1-2, 83-103), *Studia mediaevalia et mariologica, Vjesnik Franjevačke provincije presv. Otkupitelja.*
DJELA: *De organizatione curae pastoralis franciscanorum apud Croatorum genten* Šibenik 1940, XXV111+295. — *Quaedam recentiora iudicia circa Ioannis Duns Scoti positionem in quaestione de Immaaculata Conceptione, Matriti 1956. — Schematismus Provinciae Dalmatae Ss. Redemptoris Ordinis fratrum minorum (Croatia Iugoslavia) anno 1965,* Spalati 1965. [uredio].
Lit. [I. ABRUS]: O. fra Petar Čapkun, *Prilog Vjesnika Provincije,* XXIX/1980, 1, 1-63. *V. Kapitanović*

ČARKAŠ, Toma (Csukasy, *Pavao), kustod (Janrina/ Gyor, 1755.- Rijeka, 2.XII 1824.). U KR stupio 1779. U teškim političkim prilikama organizirao je filozofski i bogoslovni studij provincije. Bio je veoma cijenjen pučki propovijednik, a u samostanu poznat kao čovjek reda i stege. Službu samostanskog poglavara obavljao je dugi niz godina. Ministar kustod bio je od 1809. do 1821., jer zbog napoleonskih ratova nije bilo moguće sazvati redovni izborni kapitul.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povijesne crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910. Jure Šarčević

ČENDEŠ, Damascen (Csendes), filozofski pisac (Čakovec, 29. XII. 1739. - Varaždin, 25. IV. 1798). Postao je 1757. član Provincije sv. Ladislava. Studirao je na filozofskom učilištu u Kanjiži (1759-1761) i na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta I. razreda u Zagrebu (1761-1765). Kako je 1766. položio ispit za profesora filozofije, predavao je retoriku u Kanjiži (1771/72) i zatim filozofiju na učilištu u Zagrebu (1772-1774). Dvije skupine njegovih studenata su u dvije javne rasprave u Zagrebu predstavili njegove filozofske postavke. — Kasnije se posvetio pastoralnoj službi i bio samostanski starješina i župnik u Virovitici (1775-1778) i Čakovcu (1791/92).
DJELO: *Assertiones ex Philosophia universa.* Zagrabiae 1774.
LIT.: F. E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.* Zagreb 1992, 72. F.E. Hoško

ČEPERIĆ, Ivan, glagoljski pisac (Draga Bašćanska 1720 — Mletci, 1. VI 1766). Počeo je novicijat 1739. u Portu, tome samostanu je i posinovljen. Od provincijalne je uprave 1755. određen za "prokuratora" provincijalnog kapitula koji se slijedeće godine trebao održati u Portu. Diškret je samostana u Portu na kapitulu održanom na Glavotoku 1762. U arhivu JAZU u Zagrebu čuva se molitveni zbornik (molitvenik) koji je nastao u različitim vremenima od više ruku. Po zapisima se vidi da je bio u vlasništvu Čeperića i najvjerojatnije su od njegove ruke u ovaj Zbornik unešeni medicinsko-vračarski zapisi.
LIT.: I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* Zagreb 1911. 303. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I,* 177-179. — Knjiga provincijskih kapitula 1713-1848. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. B. Sučić

ČESENIKA, Oton (Csesenika, Chsesenika), filozofski i teološki pisac (Varaždin, 14. II. 1738. - Čakovec, 2. III. 1782). Po završetku gimnazije u rodnom gradu postao je 1755. član Provincije sv. Ladislava. Filozofsko učilište je polazio u Kanjiži (1755/56) i Zagrebu (1756/57), a teologiju na generalnom učilištu u Zagrebu (1757-1761). Premda je već 1761. položi profesorski ispit iz filozofije, tek je dvije godine kasnije dobio katedru učilišta u Čakovcu (1763-1765), a zatim u Ivaniću učiteljsko mjesto iz moralnog bogoslovlja (1767-1769). Tada su nastala njegova predavanja *Universa philosophia peripatetico-scolastica,* i to s popisom 187 teza u rukopisu pod naslovom *Parerga assertionum philosophicarum hod opere contentarum* (Čakovec, 1764/65; vel. 22,4 x 17,8 cm, str. /464/; čakovečki samostan, rkp. br. 6) i *Compendium theologiae moralis* (Ivanichi, 1768/69; vel. 18,1 x 15,1 cm; str. /215/; virovitički samostan, rkp. br. 8). Ispitu za profesora dogmatske teologije je pristupio 1768. da bi predavao na bogoslovnoj školi generalnog učilišta u Varaždinu (1775-1777) o čemu svjedoči i spis *Tractatus de Deo unu et Trino* (Varasdini, 1776; vel. 21 x 19,2 cm, str. 304. Bio je poglavar samostana u Kostajnici (1769-1771), predstojnik apoteke u Varaždinu (1771/72), gvardijan i župnik u Virovitici (1772-1774), tajnik (1774-1777)" i od 1780. do smrti definitor Provincije.

LIT.: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen; Monumenta et processus rerum Provinciae S. Ladislai, 2. (Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu) — Series et cathalogus novitiorum (Arhiv franjevačkog samostana u Varaždinu). — F. E. HOŠKO, *Škole Hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava. Zagreb* 1968, 89, 107, 118. — F. E. HOŠKO: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Bogoslovska smotra,* 39(1970), br. 2-3, 211. — ISTI, Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić, 3(1970)), 92, 98). F. E. Hoško

ČEVAPOVIĆ, Grgur, pisac, povjesnik, pravnik, provincijal (Bertelovci, 23. IV. 1786. - Budimpešta, 21. IV. 1830). Gimnaziju je pohađao, a 8. XI. 1802. ga je provincijal Josip Jakošić primio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju je studirao kod Grge Peštalića na filozofskom učilištu u Baji (1803-18050, a zatim je nastavio na budimpeštanskom sveučilištu postigavši doktorat filozofije (1806). Postao je 1809. svećenik, a 1811. je na istom sveučilištu položio profesorski ispit iz teologije. Predavao je filozofiju na učilištima u Slavonskom Brodu i Našicama (1809-1811), a onda teološke predmete na bogoslovnim školama u Mohaču (1811-1814) i Vukovaru (1814-1820). U Vukovaru je samo godinu dana bio gvardijan i župnik (1820/21), ali je u to vrijeme obnovio samostan. U dva navrata je također bio provincijal (1821-1824, 1827-1830). Predsjedao je redovitom kapitulu 1824. i izvanrednom kapitulu 1829. u Mohaču, kad su sudionici prihvatili nove uredbe o životu i djelovanju u Provinciji. Sudjelovao je 1824. u pridruživanju četiri austrijskih samostana Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga i poslije tog događaja ondje bio prvi gvardijan (1824-1827). Mnogo je učinio da bude objelodanjen prijevod svetoga pisma Matije Petra Katančića. Sudjelovao je na pokrajinskoj crkvenoj sinodi 1822. u Požunu, danas Bratislavi, i u rukopisu ostavio povijest tog događaja. Sastavio je danas izgubljenu povijest hrvatskog naroda, a dao je otisnuti dvije knjige o. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Raspravljao je o pravopisu hrvatskog jezika s Tomom Košćakom, a tiskom je objavio dramu o Josipu Egipatskom. U Franjevačkom samostanu u Vukovaru bila su i njegova dva spisa u rukopisu: *Ethica christiana* i *Paedagogia sublimior*. Bio je središnja ličnost i promicatelj hrvatske kulture u pretpreporodnom razdoblju među Hrvatima u Slavoniji i u Ugarskoj, nastavljač kulturnog stvaralaštva u provinciji sv. Ivana Kapistranskoga u duhu katoličke obnove, i to usprkos onovremenih usmjerenosti javnog i crkvenog života po zasadama jozefinizma.

DJELA: *Josip, sin Jakoba patriarke, u*

narodnoj igri prikazan od učenika vukovarski. Budim, 1820. - *Synoptico-memorialis catalogus observantis Minorum Provinciae s Joannis a Capistrano, olim Bosnae Argentinae.* Budim, 1823. - *Statuta municapalia observantis Minorum Provinc iae S. Ioannis a Capistrano.* Budim, 1829. - *Recensio observantis Minorum Provinciae s. Ioannis a Capistrano.* Budim, 1830.

LIT.: A. SCHERZER: "Josip, sin Jakoba" od G. Čevapovića. *Nastavni vjesnik,* 14 (1896), 151-158. — D. GRBOR: G. Čevapović u "Danici Ilirskoj". *Ibidem,* 15 (1897), 188-199. — J. JELENIĆ: *Pravopisna rasprava između dra Tome Koščaka i dra fra Grge Čevapovića.* Zagreb 1930. — T. MATIĆ: *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije preporoda.* Zagreb 1945. — P. JEFTIĆ: Grgur Čevapović. *Leksikon pisaca Jugoslavije,* sv. 1. Novi Sad, 1972, 495. — *Zbornik radova o fra Grguru Čevapoviću.* Osijek, 1991. F. E. Hoško

ČIČIĆ, Augustin, pjesnik (Kreševo, 14. IV 1889 — Kreševo, 26. IX 1955). Pučku školu završio je u Kreševu, šest razreda gimnazije u Visokom, novicijat (1906) u Fojnici, filozofsko-teološki studij u Livnu i Sarajevu. Svećenik je postao 1911. Postdiplomski studij nastavio je u Beču gdje je i doktorirao. Predavao je bibliku na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1917-1821), čiji je direktor bio neko vrijeme, a potom je župnikovao u Tuzli (1921). Godine 1922., ukazom kralja Aleksandra, imenovan je za referenta katoličkog odjeljenja u Ministarstvu vjerâ u Beogradu, a zatim je bio načelnik odjeljenja Ministarstva pravde za katoličku vjersku upravu u Beogradu. Posljednje godine života proveo je u Kreševu. — Čičić je svakako bolji i plodniji literalni stvaralac među franjevcima Bosne Srebrene. Osim što je objelodanio nekoliko samostalnih djela surađivao je u *Serafinskom perivoju* (1907-1913), *Glasniku sv. Ante* (1909, 1911, 1913-1915, 1922, 1926), *Hrvatskoj smotri* (1909), Luči (1909-1913), *Kršćanskoj obitelji* (1910, 1912), *Našem kolu* (almanah) (1912-1914), *Hrvatskoj obitelji* (1912), *Novostima* (1912), *Našoj misli* (1915-1919), *Hrvatskoj prosvjeti* (1916-1917, 1927), *Novinama* (1917), *Književnom jugu* (1918), *Hrvatskoj slogi* (1920), *Glasniku sv. Franje* (1921), *Večernjoj pošti* (1921-1922), *Jugoslavenskom listu* (1922, 1938), *Pravdi* (1922), *Politici* (1923), *Hrvatskoj straži* (1929), *Glasniku katoličke crkve u Beogradu* (1931 -1932), *Godišnjaku narodne obrane* (1933), *Franjevačkom vijesniku* (1932, 1934-1935, 1940-1941), *Glasniku beogradske nadbiskupije* (1834), *Vrhbosni* (1934), *Narodnoj odbrani* (1935-1936), *Katoličkom listu* (1940) i *Oslobođenju* (1946). Bio je urednik naše misli (1916-1919 povremeno). Zalagao se za jedinstvo južnoslavenskih naroda. Odlikovan je počasnim križem II. razreda sa zlatnom dekoracijom.

DJELA: *Proljetni stihovi.* Sarajevo 1919. - *Monografija o fra Grgi Martiću.* Zagreb 1930. - S Vardara na Soču. Beograd 1935.

LIT.: - VERITAS: Mladom uredniku "Naše misli". *Vrhbosna*, 31(1917) 6/7, str. 86-87. - J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925, str. 71-75. — Lj. MARAKOVIĆ: O. fra Grgi Martiću. *Hrvatska prosvjeta,* 17(1930), 10, str. 222-223. — M. UJEVIĆ: Monografija o fra Grgi Martiću. *Hrvatska straža,* 2(1930) 215, str. 4. — E. WOLZOGEN: Školstvo i književni rad franjevaca u Bosni. *Hrvatska straža,* 4(1932) 89, str. 4. — ANONIMI: "S Vardara na Soču". Druga zbirka pjesama dra. Augustina Čičića. *Glasnik beogradske nadbiskupije,* 9(1935) 49/50, str. 6. — Jedna značajna zbirka pjesama. *Glas Matice srpske,* 3(1936) 52, str. 93. — Pjesme a Čičića. *Jugoslavenski list,* 19(1936) 92, str. 7. — A. Čičić: Imenik Osvetnika fra Grge Martića. Prilog istoriji književnosti i političkoj istoriji Južnih Slavena XIX. stoljeća. *Katolički list,* 91(1940) 51, str. 619-620. — Š. MARKOVIĆ: Ima li mogućnosti za izdavanje ostavštine fra Grge Martića. Povodom imenika i komentara Martićeva Osvetnika od A. Čičića. *Jutarnji list,* 19(1940) 10, 314, 15. — K. GEORGIJEVIĆ, Čičić Augustin. *Leksikon pisaca JUgoslavije I.* Beograd 1972, str. 495. A. Kovačić

ČILIĆ, Luka, (Karaga), pisac (Nedaleko od Baje, 1707 — Baja, 21. IV 1771). Osnovnu i

srednju školu završio je vjerojatno u rodnome mjestu, filozofsko-teološki studij u Italiji. Djelovao je na Korzici kod austrijske vojske (1731-1733), zatim je bio novački meštar i generalni lektor u Osijeku. Godine 1749. obavio je skupa s Jeronomom Lipovčićem crkveni obred progodom proglašenja Sombora oslobođenim kraljevskom gradom. Biran je za kustoda Bosne Srebrene 1756. i u tom svojstvu sudjelovao je na općem kapitulu reda u Španjolskoj. Također je bio biran za definitora provincije sv. Ivana Kapistrana 1760. Odlikovao se krepošću života i temeljitom naobrazbom kako se to dobro vidi i iz djela koja je napisao. Odlikovan je naslovom jubilarnog lektora.
DJELA: *Directa ad coelum via. Seu tres gradus perfectionis evangelicae...* Superiorum permissu anno 1755.
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925, 76-77. A. Kovačić

ČILIĆ, Luka pedagog, pisac (Baja, 1707. - Baja, 15. IV. 1770). U Provinciju Bosnu Srebrenu je stupio 1726. u Baču. Budući da je dobro govorio njemački i talijanski, može se pretpostaviti da je školovanje završio u tim zemljama. Kao mlad svećenik je vojni kapelan i boravi na Korzici (1731-1733). Nakon što je predavao na filozofskom učilištu u rodnom mjestu (1734-1737), boravio je u vrijeme haranja kuge po Slavoniji i Podunavlju u Budimu (1738/39) kao hrvatski propovjednik i požrtvovno dvorio oboljele. Više godina je bio odgojitelj novaka u Radni, odakle je 1745. došao za profesora teologije na Generalna učilišta 1. razreda u Budim (1745-1750) i u Osijek (1750-1758). Tako je stekao naslov "lector jubilatus" i bio dekan Generalnog učilišta u Budimu (1759-1762). U vodstvu zajednice sudjelovao je kao kustod prije druge diobe Bosne Srebrene (1756/57) i definitor u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. U ime vrhovne uprave Franjevačkog reda bio je generalni vizitator u Bugarskoj. Plod njegovog odgojiteljskog rada je priručnik duhovno-asc etskog sadržaja; njemu pripisivani filozofski spisi u rukopisu *Physica seu octo libri Physicorum, Philosophia moralis* te *Metaphysica* (Bajae 1733/34) su najvjerojatnije iz pera Tome Jellè († 1743. u Földvaru). God. 1762. ga je udarila kap pa mu je bio oduzet govor. Od 1766. je boravio u Baji strpljivo podnoseći svoje patnje.
DJELA: *Directa ad coelum via seu tres gradus perfectionis evangelicae.* Essekini 1755.
LIT.: F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole. *Kačić*, 10)1978), 178-180. — ISTI: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), 1/2, 151-152. — *Historia domus Bajensis*. Band 1. Baja 1991, 19, 27, 36, 47, 66-67, 69, 70, 81, 481. F. E. Hoško

ČIVIĆ, Pavao (od Konjica), provincijal (Konjic, 16. stoljeće) — Vjerojatno je bio provincijal Bosne Srebrene (1545-1548) i kao takav osnovao je arhiv ove provincije.
LIT.: J. JELENIĆ: *Izvori za kulturnu povijest bosanskih franjevaca.* Sarajevo 1913, 4. — J. BIOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* Beograd, 1935, 45.— D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, 162. A. Kovačić

ČOLAK FRA Dane (*Franjo), vjerosvjedočitelj (Mamići, 25. VIII. 1916.-1945.). Sin je Ante i Šime r. Galić. Gimnaziju je svršio na Širokom Brijegu, Bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 5. VII. 1936. (Čuturić), jednostavno zavjetovan 6. VII. 1937. (Čuturić), svečano 8. IX. 1940. (Pandžić). Za svećenika zaređen u Mostaru, 29. VI. 1941. Bio je kapelan u Drinovcima (1945.) i vojnički kapelan. Poginuo u maršu smrti poslije 15. V. 1945. negdje u Sloveniji (Maribor ?). Kršćanski i redovnički raspoložen. Idealan i poletan. Bio je pojam dobra đaka i vrsna vjernika. Premda mlad, bio je vrlo ozbiljan i cijenjen. Cijenile su ga kolege i odgojitelji. Obećavao je mnogo u životu. Nešto od toga ostvario je kao župni pomoćnik u Drinovcima.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

ČORDAŠIĆ, Bartol, filozofski pisac (Osijek, 21. V. 1756. — Novi Sad, 17. X. 1788). - Poslije gimnazije stupio je 1772. u Baču u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju je studirao u Slavonskom Brodu i Požegi (1773-1776), a teologiju je započeo 1776. na Generalnom učilištu u Osijeku. Budući da mu je provincijal B. Tadijanović dopustio 1777. prekinuti studij teologije i položiti potrebne ispite iz filozofije na sveučilištu u Budimu, stekao je ondje naslov doktora filozofije. Teološki studij je zaključio u Budimu (1781), postavši 1799. svećenikom. Predavao je na filozofskom učilištu u Budimu (1781-1783) do zabrane djelovanja franjevačkih visokih škola od strane državnih vlasti. Bio je zatim profesor osječke gimnazije (1784-1788), a 12. VI. 1788. je preuzeo službu kapelana u vojnoj bolnici u NOvom Sadu.
DJELA: *Tentamen philosophicum*. Essekini 1783.
LIT.: Protocollum conventus Budae, sv. 1, 450-462 (rkp. Arhiv franjevačkog samostana sv. Stjepana u Budimpešti); — Clemens Orovcsanin: Notatu quaedam digniora, 23 (rkp., Arhiv franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu). — J. BÖSENDORFER: Diarium sive prothocollum venerabilis conventus S. Crucis Inventae Essekini. *Starine JAZU,* 35 (1916), 75, 85, 116. — F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27 (1977) sv. 2, 93,94. — F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), 1/2, 178-179. - S. Sršan: *Osječki ljetopisi 1686-1945.* Osijek 1993, 81, 89, 105, 111. F. E. Hoško

ČOVIĆ, fra Mirko
Lit.: – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 66. *H. G. Jurišić*

ČRLJENKO (Crljenko, Crljen), Ante, provincijal (Zadar, 1756 — Zadar, 2. VIII 1829. Osnovnu i srednju školu je završio u rodnom gradu. Filozofsko teološki studij završava u samostanu sv. Lovre u Šibeniku. U zadarskom samostanu sv. Frane kroz više godina predaje teologiju. Tri puta je bio provincijal (1801-1804; 1812-1818).
LIT.: Nekrologij Franjevačke provincije sv. Jeronima , Zadar. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864, 38-39, 378. P. Pejić

ČUČKOVIĆ, Andrija, glagoljski pisac (Osor oko 1500 — oko 1559). Bio je mnogo godina poglavar samostana na Bijaru (Osor), te je za crkvu nabavio dva pobočna oltara. U Kopru je vjerojatno 1529. glagoljskim pismom naposao Regulu i obrednik trećega samostanskog reda. Fragment tog rukopisa nalazi se danas u Berčićevoj zbirci u Lenjingradu.
LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. 234. — ISTI: *Imenik preminulih redovnika.* Zadar 1910. — I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* Zagreb 1911. 104. ISTI: Berčićeva zbirka glagoljskih rukopisa i štampanih knjiga u Lenjingradu. *Radovi Staroslavenskog instituta,* Zagreb 1955, 2, 104. B. Sučić

ČUIĆ, Miho (Mijo), franjevac i slikar (Duvno 1750 — Seonica 24. IV 1809). Potječe iz poznate obitelji Čuić kod Duvna. Životopisci se ne slažu u datumu njegova rođenja i smrti. Prema Necrologijima rođen je 1750, i stupio u franjevački red 1772. Spominje se da je studirao u Italiji, gdje je učio slikarstvo, i da je neko vrijeme boravio u Grčkoj (Mazalić). Godine 1786. bio je u Veneciji vojni kapelan za Hrvate. Čini se da se u to vrijeme usavršio u slikarstvu. Nakon popravka crkve i samostana u Fojnici 1798. oslikao je crkveni strop i oltar. Kad je god 1884. stara fojnička crkva srušena da bi se na njezinu mjestu sagradila nova uništene su i Čuićeve freske. God. 1806. bio je u rodnoj župi Seonica gdje je sagradio župni stan zbog čega je mnogo prepatio i bio zlostavljan od vezira i Turaka. Tu je umro i pokopan na mjesnom groblju. — Fra Mijo je najznačajnije slikarsko ime među franjevcima svoga doba u Bosni i Hercegovini. Vjerojatno mu pripadaju slike sv. Ante Pustinjaka, portret

fra Grge Ilijića i Bezgrešno začeće koje se čuvaju u fojničkom samostanu.
LIT.: I. KUKULJEVIĆ: *Slovnik umjetnikah jugoslovenskih,* Zagreb 1858, 54. — V. M. BATINIĆ: Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. -XX. Zagreb 1913, 143-146 U čemu?. — J. JELENIĆ: Necrologium Bosnae Argentinae. Sarajevo 1917, 8. — L. ČUTURIĆ: Nešto više o slikaru fra Miji Čujiću, *Jugoslavenski list* (Sarajevo) 24. VIII. 1939. — S. TIHIĆ, Stare slike i predmeti umjetnog obrta u franjevačkom samostanu u Fojnici., *Naše starine,* 4 (1957), 75-96. — Đ. MAZALIĆ: *Slikarska umjetnost u Bosni i Hercegovini u tursko doba (1500-1878)*, Sarajevo 1965, 143-146. — Đ. MAZALIĆ: *Leksikon umjetnika, slikara, vajara, graditelja, zlatara , kaligrafa i drugih koji su radili u Bosni i Hercegovini,* Sarajevo 1967, 34. — Z. KAJMAKOVIĆ: *Zidno slikarstvo u Bosni i Hercegovini,* Sarajevo 1971. S. M. DŽAJA: *Katolici u Bosni i Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće,* Zagreb 1971, 134 i 155. A. Nikić

ČUIĆ, Mijo, mlađi, (*Ivan), franjevac i kulturni radnik (Bukovica kod Duvna, 10. XI. 1882 — Mostar, 8. I. 1959). Osnovnu i srednju školu učio je na Širokom Brijegu (1893-1900). U franjevački red stupio je 4. X. 1900. Studirao je u Mostaru (1801-1905) i Fuldi (1905-1906). Za svećenika je zaređen 29. VI 1905. Bio je kapelan i odgojitelj franjevačkog podmlatka na Humcu (1906-1913), odgojitelj bogoslova u Mostaru (1913/ 1914), i nadžupnik u Duvnu (1914-1919). Pripremao je proslavu 1000. obljetnice krunjenja kralja Tomislava i izgradnju bazilike i Tomislavova doma u Duvnu za koje je prikupljao milodare u Americi i pisao prigodne pobudne članke u Narodnoj obrani, Hrvatskom dnevniku i Narodnom listu. God. 1921. vratio se u Duvno i vodio gradnju spomenute Bazilike i kasnije Franjevačkog samostana. Za dovršenje tih građevina skupljao je 1941-1942. milodare po Slavoniji. Ostalo vrijeme, do pred smrt, proživio je u Duvnu kao vjeroučitelj. — Uz dušobrižnički rad u Duvnu razvijao je još i dobrotvorni i kulturno-društveni. Promicao je zadrugarstvo i osnovao više seljačkih zadruga. Bavio se i pisanjem povijesnih studija. Napisao je *Povijest Duvna*, koja je ostala u rukopisu.
LIT.: Povratak o. fra Mije Čuića iz Amerike, *Narodna sloboda,* 3 (1921) br. 25, 2-3. — E. LAZOWSKI u ZH, 56. — 25-godišnjica o. fra Mije Čuića, *Narodna sloboda,* 12 (1939), br. 27, 4. — K. G[UJIĆ], Veliko djelo na uspomenu 1000-godišnjice prvog hrvatskog kralja Tomislava, *Jutarnji list,* 20 (1931) br. 7084, 13. — ISTI: Krunidbeno mjesto kralja Tomislava, *Danica* - kalendar za 1933, 92-94. — L: [OREČ], † Fra Mijo Čuić, *Dobri Pastir* [revija], 9 (1959), 80. — A. NIKIĆ, Dobrotvorni rad fra Mije Čuića… *Naša ognjišta,* 4 (1974) br. 1, 7. — ISTI: Čuić fra Mijo, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 214. A. Nikić

ČUIĆ, Mijo, slikar (Bukovica kod Duvna, oko 1750 — Duvno, 24. IV 1809). U franjevački red stupio je oko 1772. Filozofsko-teološki studij završio je u Italiji. Istodobno je učio i slikarstvio, a neko vrijeme proboravio je i u Grčkoj. Njegove zidne slike u fojničkoj samostanskoj crkvi, koja je1884. srušena, potpuno su uništene. I druge njegove slike, rađene temperom i uljanim bojama, također su propale. Moguće je da su njegove slike sv. Anto Pustinjak u Fojnici i portret biskupa Ilića u Varešu. Slikao je također i u ramskoj crkvi, koja je kasnije srušena. Batinić, koji ga zamjenjuje sa sinovcem i piscem Mijom, ističu da je bio dobar redovnik i vrstan slikar.
LIT.: M. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV.-XX.* Zagreb 1913, 136-137. — Đ. MAZALIĆ: *Leksikon umjetnika Bosne i Hercegovine,* Sarajevo 1967, 34.. A. Kovačić

ČUIĆ, Mijo, stariji), župnik i pisac (Bukovica kod Livna, 8. II 1797 — Travnik, 5. XI 1844). Naučio je čitati i pisati kod župnika, a potom pošao stopama strica fra Mihe i stričevića fra Petra. U red je stupio god. 1813. u Fojnici. Studirao je u Mađarskoj. Nakon mlade mise vratio se u Bosnu i službovao kao kapelan, a zatim šest godina bio učitelj redovničke mladeži i propovijednik u Fojnici. Nakon toga župnikovao je na Kupresu, u Čaklićima i Rami.

Jedno vrijeme bio je definitor Bosne Srebrene. Razboljevši se, pošao je iz Rame u Travnik na liječenje i tu umro. — Pisao je i prevodio djela pobožnog sadržaja što su ostala u samostanskoj knjižnici u Fojnici
DJELO: *Život Isusa Krista gospodina našega izvadjen i uredjen iz evangleljak po Augustinu Kalmet - iz talijanskog u ilirski preokrenuo o. Mihovil Čuić*. Izd. I. F. Jukić, Split 1848.
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I*. Zagreb 1925, 77-79. — ISTI: Kultura i bosanski franjevci, II, Sarajevo 1915, 484. — *Znameniti i zaslužni Hrvati od 925-1925*. Zagreb 1925 [Reprint 1990]. — Hrvatska enciklopedija, 4, 383. — V. VRČIĆ, Tri fra Mija Čuića, *Naša ognjišta,* 3 (1973) br. 5, 6.. A. Nikić

ČUJIĆ, Mijo, pisac (Bukovica kod Duvna, 8. II 1797 — Travnik, 5. XI 1844). Osnovno i srednje obrazovanje stekao je u franjevačkom samostanu u Fojnici, a filozofsko-teološke u Ugarskoj. Novicijat je započeo 1813. u Fojnici, zatim šest godina učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene i propovijednik, župnik u Kupresu, u Čukliću kod Livna i Rami. Biran je za definitora Bosne Srebrene. Jukić, koji ga je mogao poznavati, ističe ga kao "glasovitog propovijednika".Osim Života Isusova, kojeg je Jukoć objelodanio, u rukopisu je ostavio još knjigu Postanka i Propovijedi.
DJELA: *Život Isusa Krista gospodina našega izvadjen i uredjen evangjeljah po Augustinu Kalmet - iz talijanskog u ilirski preokrenuo o. Mihovil Čuić reda sv. o. Frane, deržave bosanske. Izdao I. F. Jukić istog reda i deržave*. U Splitu 1848.
LIT.: M. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV.-XX*. Zagreb 1913.
LIT.: M. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. -XX*. Zagreb 1913. — J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917, 8. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I*. Zagreb 1925, 66-67. A. Kovačić

ČULIĆ, Fabijan, pisac (Gara, Mađarska, 21. XII. 1807. - Mohač, 19. XI. 1869). — Pristupio je 1829. franjevcima Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Baču, i to nakon što je završio dvije godine teološkog školovanja; druge dvije je zaključio na bogoslovnoj školi u Vukovaru (1830-1832). Za svećenika je zaređen početkom 1832. godine. Djelovao je kao vjeroučitelj i kapelan u Cerniku (1834-1847), gvardijan u Baču (1854-1858), hrvatski propovjednik u marijanskom svetištu u Radni, danas u Rumunjskoj (1859-1863), kapelan i hrvatski propovjednik u Tabanu, budimskom predgrađu (1863), gvardijan i župnik u Iloku (1867/68), a zatim je bio hrvatski propovjednik u Mohaču. Ispjevao je prigodnu pohvalnicu najuglednijem franjevcu iz Bačke, → Marcelinu Doriću; čini se, da je to prvi spis jednog bačkog Hrvata otisnut u Zagrebu Gajevim pravopisom.
DJELA: *Mlogopošt. otcu Marceellinu Doriću, od strane bačvanah*. Zagreb 1847.
LIT.: E. FERMEDŽIN: *Brevis catalogus...scriptorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano*. Temesvarini 1887, 6.
F. E. Hoško

ČULIĆ, Inocencije, profesor (Split, 28. III. 1782 - dubrovnik, 9. VI. 1852). Osnovnu školu završio u rodnome gradu, gimnaziju u franjevačkom samostanu u Zadru, filozofiju i teologiju u Rimu. Završivši studije dolazi u samostan Male Braće u Dubrovniku 1806, članom Provincije sv. Franje u Dubrovniku postaje 1808. U dubrovačkom Filozofsko-teološkom učilištu Male Braće predaje filozofiju (1806-1810), ali zbog gubitka sluha mora napustiti ovu službu. Bavi se skupljanjem rukopisa i tiskanih djela. Pred kraj života odlikovan je naslovom "Lector iubilatus". — Poznat po nadimku "fratar gluhi" postaje konfident austrijskih vlasti (njegovi se izvještaji čuvaju u Historijskom arhivu u Zadru). Od 1814.g. do svoje smrti sakupio je 1132 rukopisna i 1904 tiskana djela. Ovaj vrlo vrijedni dio Biblioteke Male Braće je poslije njegove smrti popisao i izdao dr. Ivan August Kaznačić pod naslovom: Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich nella Libreria de' RR. PP. Francescani di Regusa. Zara 1860. Čćisivao sa Frano Carrara (bogata korespondencija se čuva u Arheološkom muzeju u Splitu), Matejem

Capor i drugima. Među rukopisima Male Braće u Dubrovniku se čuvaju njegove zbirke: Racolta di varie Poesie..., Variae orationes a viris Dalmatis, et Raguseis elucubratae et a Patre Innocentio de Spalato Minorita in unum collectae ne pereant (35 govora), Komedie slovinske četiri, pripisane iz jednoga staroga rukopisa od F. Inočencia iz Spljeta; od koga su složeni rečeni rukopisi nekaže, znase samo da su bile prikazane prid dvorom na 1699: 1. Jerko Škripalo, 2. Piero Muzuvier, 3. Beno Poplesia, 4. Vucistrah., Commentarium de vita et rebus gestis P. Benigni Albertini Epp. Scodrensis, De vita et scriptis P. Benigni Albertini Episcopi Scodrensis Comentarium /!/, Al Sig. Antonio Dory de Jobahaza - Anacreontica, Necrologia di Pietro Ignazio de Sorgo-Cerva Patrizio di Ragusa, In funere Bernardi Zamagnae - Epigrammata, Ad Reham suum Mecenatem - Elegia, In morte Mariae Aloysiae.

DJELA: *Iscrizioni e poesie allusive alla venuta e al soggiorno in Ragusa delle LL. MM. II. RR. d'Austria Franc esco I e Carolina Augusta.* Ragusa 1815. — *Pel solenne ingresso alla Chiesa cattedrale di Lesina dell'ill. e r.mo Mons. Giovanni Scacoz.* Ragusa 1823. — *In occasione del fausto arrivo a Ragusa, seguito li 5. ott. 1842. di sua A. I. Carlo arciduca d'Austria.* Ragusa 1842.

LIT.: I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di Fra Innozenzo Ciulich nella Libreria de'RR.PP. Francescani di Ragusa.* Zara 1860, br. 183, 334, 570, 632, 975, 981, 999, 1126. — J. L. WERDOLJAK: Bibliografia. Biblioteca di Fra Innocezno Ciulich (da Spalato) nella Libreria de'RR.PP. Francescani di Ragusa. *La Voce Dalmatica I* (1860), br. 1, 6-8. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori 2.* Zara 1863-1864, 212. - G. E. CUSMICH: *Cenni storici sui Minori Osservanti di Ragusa.* Trieste 1864, 65. — S. KARAMAN: Čulić fra Inocencije. *Narod* (1890), br. 44. — V. VULETIĆ-VUKASOVIĆ: *Corrispondenza archeologica fra Mateo Capor da Curzola e Pietro Nisiteo da Citavecchia.* Zara 1897. — G. ALAČEVIĆ: La Dalmatie de 1797 à 1815. Episode de conguêt Napoleoniennes par l'abbè paul Pisani. *Bulletino di archeologia e storia dalmata,* Spalato 28(1905), 183-190. — F. JURIĆ: *Povjesno-opisni prikaz franjevačkog samostana ud ubrovačkoj Rijeci.* Zagreb 1916, 22-23. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observatia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI,* Ad Claras Aquas 1917, 545-546. — I. H. ENGEL i I. STOJANOVIĆ: *Povijest Dubrovačke republike.* Dubrovnik 1922, 369, 461-463, 477-482. — M. DEANOVIĆ: Odrazi talijanske akademije "degli Arcadi" preko Jadrana. *Rad JAZU* knj. 248. Zagreb 1933, 19. — J. BERSA: *Dubrovačke slike i prilike 1800-1880.* Zagreb 1941, 66-70, 179-180. — S. ANTOLJAK: Miscellanea, Državni Arhiv Zadar I. Zadar 1949, 78-82. - M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952, 13, 15, 16, 18, 19, 33, 34, 218, 253, 254, 270. — S. KASTROPIL: *Rukopisi Naučne biblioteke u Dubrovniku I.* Zagreb 1954, 10-13. — J. V. VELNIĆ: Stogodišnjica dvaju tiskanih kataloga Biblioteke Male Braće. *Beritićev zbornik.* Dubrovnik 1960, 297-304. — H. MOROVIĆ: Bibliografska nastojanja Inocencija Čulića. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske,* Zagreb 1970, 117-128. - A. KAPOR: Književno stvaralaštvo Petra Kanavelića u korespodenciji između Matije Kapora i Inocenca Čulića. Zbornik radova o Petru Kanaveliću. *Zbornik otoka Korčule,* 3(1973), 47-170. - M. B[RLEK]: Čulić, fra Inocencije. *Franjo među Hrvatima.* Zagreb 1976, 214b.

M. Brlek

ČULJAK, Mladena, slikarica (Klobuk, 5. 6. 1912 — Potoci, 3. 5. 1976) - U kandidaturu je stupila 1927. a u novicijat Družbe školskih sestara III. reda sv. Franje u Mostaru 19. ožujka 1931. godine. Vječne zavjete položila je u Mariboru 1935. Od 1934. u Mariboru uči slikanje kod akademske slikarice i kiparice Rafaele Egger. U Celju se usavršavala u umjetničkom crkvenom vezenju. Nakon nekoliko godina vraća se u mostarsku provinciju. Službuje kao učiteljica ručnog rada u stručnim sestarskim školama: u Trebinju, Konjicu, Lištici i Mostaru. Poslije rata živi stalno u Potocima kod Mostara. Slika (u ulju i akvarel), obnavlja slike i kipove u mnogim

crkvama BiH i vodi radionicu crkvenog ruha. Istovremeno u upravi provincije vrši razne službe, među kojima i dužnost zamjenice provincijalne predstojnice, te svojim stavovima i životom mnogo utječe na život Provincije.
LIT.: T. BOŽIĆ: Sjećanje na s. Mladenu Čuljak. *Kršni zavičaj,* 9 (1976) 252-254.
B. N. Palac — A. Bubalo

ČUNKO, fra Filip (*Franjo), propovijednik (Zagreb, oko 1609. - Zagreb, 27. XII. 1673.). U kapucinski je red stupio 14.V. 1628. u Gracu. To je prvi Zagrepčanin koji je ušao u kapucinski red. Oko 40 je godina djelovao kao pučki misionar i propovijednik.
LIT.: T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1976, 376. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.
Hadrijan Borak

ČUTURA, Filip (*Lovro), dušobrižnik, odgojitelj, prosvjetitelj i ustanik (Rastovača kod Posušja, 11. IV. 1833 — Humac, 15. VII 1898). Niže školovanje završio je na Širokom Brijegu, gdje je 30. I. 1848. stupio u Franjevački. Više školovanje završio je u Italiji (Ferrara i Venezia). Bio je nadaren i planiralo se da položi u Italiji ispite za lektorat, ali je dobio upalu pluća i vratio se u Hercegovinu. Za svećenika je zaređen 22. XII. 1855. Najprije je na Širokom Brijegu bio odgojitelj franjevačkog podmlatka i kapelan, zatim župnik u Ružićima (1859-1865), gvardijan na Širokom Brijegu (11865-1867), župnik u Posušju (1867- 1880), te gvardijan na Humcu (1880- 1883) i župnik u Drinovcima (1883-1888). Tu je obolio i vratio se u samostan na Humac. — Fra Pile, tako su ga obično zvali, živo je želio prosvjetno i gospodarski podići Hercegovinu. Da to ostvari, uz pomoć ostale subraće i dobročinitelja sagradio je zgrade za Narodne učionice na Širokom Brijegu (1867) i Posušju (1872-1873) i koliko mu je bilo moguće, poučavao je djecu u čitanju, pisanju i računanju na ostalim župama gdje je djelovao. Nabavljao je dalmatinske novine *Bulletino di agricultura*, iz njih crpio upute i narod poučavao u poljodjelstvu. Savjetovao je Drinovčanima da prokopavaju ponore da bi isušili polje i pred vratima imali žitnicu. U Posušju je sagradio crkvu i započeo zvonik, a gradio je i nabavljao nekretnine i u drugim mjestima. Kad je godine. 1875 buknuo Hercegovački ustanak organizirao je i proširio ustanak u posuškom kraju.
LIT.: M. ĐURĐEVIĆ, *Memoari s Balkana,* Sarajevo 1910, 97-98. — O. Filip Čuturić, *Hercegovina Franciscana,* 1 (1935), 23-24. — A. NIKIĆ: Hercegovački ustanak u svijetlu novih izvora, *Posebna izdanja ANUBiH,* Odjeljenje društvenih nauka, Sarajevo 1977, knj. 30/4, sv. 326. ISTI: Hercegovački ustanak, *Kršni zavičaj,* 1977, br. 10, 32. — ISTI: Čutura fra Filip, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb, 1976, 215. — ISTI: Der Aufstand in der Herzegovina 1875/1878. *Südost-Forschungen,* 37 (1978) 3-84.
A. Nikić

ČUTURA, Fra Franjo. (Rastovača, 27. X. 1885. — Lemont kod Chicaga, 3. II. 1959.). Osnovnu školu završio je na Posušju a gimnaziju na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio je 1. VIII. 1905. na Humcu. Studirao je u Mostru i Paderbornu, gdje je i zaređen za svećenika 7. IV. 1911. Po povratku u Hercegovinu bio je vjeroučitelj na Humcu (1912.-1916.) i ujedno se bavio osnivanjem i pomaganjem seljačkih zadruga. Zatim je predavao na Širom Brijegu (1916/17), bio župnik u Gabeli (1917/18), pa župnik u Čapljini (1918.), gvardijan na Širokom Brijegu i župnik na Posušju (1920.-1922.). Pčetkom studenog 1922. pošao je kao misionar u Ameriku. Dvije godine neumorno je obilazio iseljenike po Americi. Godine 1924. povratio se za župnika u Posušje, gdj je uz dušobrižnički rad uspio obnoviti crkvu i sagraditi zvonik. Godine 1926. vraća se u Ameriku, preuzima i vodi župu u New Yorku (1926-1933). Obolivši povratio se u Hercegovinu i zatim nakon oporavka iste godine odlazi u Sv. Zemlju, a 1934. po treći put odlazi u Ameriku gdje je župnik u Ambridgeu (1934-1940). župnik i gvardijan u Chicagu (1940-1947), župnik u Ambridgeu, i župik u Sharonu (1947.-1949.). — Pisao je crtice, putopise i pjesme. Surađivao

je u *Kršćanskoj obitelji* (1911-1914; 1916-1917), *Narodnoj slobodi,* (1919, 1922-1925, 1932), *Hrvatskom katoličkom glasniku* (1954. ss), *Hrvatskom Katoličkom Pučkom kalendaru (*1953) *Ave Maria, Hrvatskom Kalendaru, Našoj nadi* "u kojoj je kroz duge godine skoro stalno svaki tjedan pisao članke" i drugim časopisima.

LIT.: "O.F. Čuturić, New York." *Narodna sloboda,* 5/1923., br. 27, str. 2; 6/1924., 51 (Božićni prilog) str. 7. — "Umro O. Franjo Čuturić." *Hrvatski katolički glasnik,* 18/1959., br. 3, str. 82-86. — "Pokojni fra Franjo Čuturić." *Hrvatski kalendar,* 17/1960., str. 191-192. A. Nikić

ČUTURA, Mate (Čuturić, *Jure), provincijal i pisac (Rastovača, 13. II. 1886 — Mostar, 9. XII. 1945). Potječe iz obitelji Nikole i Ruže rođ. Jukić. Osnovnu školu pohađao je u Posušju, a gimnaziju započeo god. 1906. na Širokom Brijegu, odakle je god. 1908. prešao u Mostar i 1910. položio ispit zrelosti. U franjevački red je stupio 1. VIII. 1905. na Humcu. Bogosloviju je studirao u Mostaru, a filozofiju u Louvainu (1911/1912), Münchenu (1912-1914) i Zagrebu (1914/1915), gdje je i doktorirao. Za svećenika je zaređen 6. VIII. 1911. Fra Matin je život i rad gotovo srastao sa Širokim Brijegom. Tu je bio profesor, ravnatelj gimnazije i gvardijan. Preostale godine službovao je kao župnik u Drinovcima (1929-1931), bio vikar franjevačkog samostana u Duvnu (1944-1945) i provincijal (1934-1940, i 1945). Bio je prvi profesor sa doktoratom na Franjevačkoj gimnaziji na Širokom Brijegu. Zaslužan je za dogradnju samostana na Humcu, te gradnju samostana u Duvnu i rezidencija u Čapljini, Konjicu i Posušju. — Književne radove počeo je objavljivati prijevodom s njemačkog jezika u *Kršćanskoj obitelji* (1911), u kojoj je surađivao i kasnije (1917 i 1919). Surađivao je u *Glasniku Zemaljskog Muzeja* (1918), *Narodnoj slobodi* (1926 i 1928) i *Jadranskom dnevniku* (1937). Kao provincijal pokrenuo je glasilo *Hercegovina franciscana* (1935-1940) i u njemu surađivao.

DJELO: *Prvi izvještaj Franjevačke gimnazije s pravom javnosti na Širokom Brijegu za školsku godinu 1918/1919,* Mostar 1919.

LIT.: A. NIKIĆ: Čutura , fra Mate, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 215-216.

A. Nikić

ČUTURIĆ, (Jozo Zvonigradski, Antin), Leonardo, povjesničar (Otigošće kod Fojnice, 5. X 1881 — Sarajevo, 3. II 1947). Osnovnu školu završio je u Fojnici, Gimnaziju u Gučoj Gori, filozofiju u Kraljevoj Sutjesci, teologiju u Livnu. Franjevac je postao 1896, a svećenik 1904. Službovao je kao duhovni pomoćnik u Bugojnu, nastavnik u Visokom (1904-1912), gvardijan u Fojnici (1912-1916), župnik u Busovači, Bugojnu i Brestovskom (dvaput). Biran je za župnog dekana (19191) i definitora Bosne Srebrene (1922), obnovio je fojnički samostan, proširio knjižnicu i muzej. Velika mu je zasluga što je sredio fojnički arhiv 1939-1947). Bio je vesele i živahne naravi, razborit i revan svećenik, dobar poznavalac psihe našeg naroda, vrstan organizator i pedagog. Uređivao je serafinski perivoj (1906-1912). — Čuturić je čitava života pored pastoralnog rada bavio i spisateljskom djelatnošću. Objelodanio je nekoliko samostalnih djela te surađivao prikazima, člancima i raspravama povijesnog, općekulturnog i vjerskog sadržaja u *Serafinskom perivoju* (1904-1907, 1913), *Glasniku sv. Ante* (1906-1945), *Našoj misli* (1914-1916), *Kalendaru sv. Ante* (1926, 1929, 1931), *Franjevačkom vijesniku* (1927, 1930-1934), *Jugoslavenskoj pošti* (1932), *Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom* (1932) i *Jugoslavenskom listu* (1939).

DJELA: *Biserje sv. Ante.* Mostar 1909. — *Sveti Ljudevit Anžuvinski serafinski mladić.* Mostar 1909. — *Franjevci među Hrvatskim pukom.* Sarajevo 1926. — *Marijan i Emina.* Pripovijest iz bosanskog života u tursko doba. Zagreb 1937. — *Naš dvostruki jubilej 641-1241-1941.* Zagreb 1941.

LIT.: OČEVIDAVC B.: [Proslava mlade mise u Fojnici], *Serafinski perivoj,* 18 (1904) br. 4, 123-124. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925, 79-80. — K. IVIĆ: Knjiga suzama i krvlju natopljena u kojoj se nalazi povijest hrvatskog naroda i divovska borba franjevaca za očuvanje

vjere i naroda po zemljama južnih Slavena. *Glasnik sv. Ante,* 22 (1927) br. 1, 13-15. — D. Milić: *Franjevci među hrvatskim pukom kroz sedam stoljeća,* Sarajevo 1926. — *Sloboda* 2 (1927) br. 298, 4; br. 299, 4. — X: Školstvo i književni rad franjevaca u Bosni. Prigodom 50-godišnjice franjevačke gimnazije u Bosni. *Hrvatska straža,* 4 (1932)br. 89, 4.— M. SOKOLIĆ: Ovogodišnji jeronimski pripovijedači. *Hrvatska straža,* 9 (1937) br. 271, 4-6. — † O. Fra Leonardo Čuturić. *Bosna srebrena,* 6 (1947) br. 2, 11-12. — R. DRLJIĆ: † O. Fra Leonardo Čuturić sreditelj fojničkog arhiva. *Bosna srebrena,* 6 (1947) br.3, 17-18.
A. Kovačić

ČUVALO, fra Ljubo (Proboj, 29. II. 1908. — Chicago, 24. I. 1975.). Osnovnu školu završio je u Vitini, a gimnaziju na Širokom Brijegu. U Franjevački red je stupio 29. VI. 1926. na Humcu. Studirao je u Mostaru, Breslau (danas Wroclav) i Londonu. Za svećenika je zaređen 5. XI. 1933. U jesen 1935. pošao je u USA i tu ostao do svoje smrti. Službovao je najprije kao misionar u Vancouveru u Kanadi, na obali Pacifika, a poslije bivao župnik u Millwaukee, Ambridge i Chicagu. Posljednjih 17 godina boravio je u franjevačkom samostanu u Chicagu, gdje je bio samostanski vikar i urednik Danice i Hrvatskog kalendara (1959-1961, 1968). — Prvi rad pod naslovom: "Katolički književnici u Engleskoj iza Schakespearea" objavio je u *Stopama otaca* [almanah], 1/1934/35., 101-113. U Americi je surađivao u *Hrvatskom katoličkom glasniku (*1943, 1954-1955), *Danici* i *Hrvatskom kalendaru (*1946-1947, 1950-1953, 1955, 1959, 1960-1965, 1968, 1970-1971
LIT.: "Šesnaesti rođendan fra Ljube Čuvala." *Hrvatski katolički glasnik,* 31/1972., br. 2, str. 56. Pjesma. — T. MESIĆ, "O. Fra Ljubo Čuvalo." *Hrvatska revija,* 25/1975., br. 2, 307-308. — R. [ŠILIĆ], "† Fra ljubo Čuvalo 1908.-1974." *Mir i dobro,* 8/1975., 1, 38-40. *A. Nikić*

ĆAĆIĆ Marko (Čačić), dušopbrižnik i dobrotvoritelj (Vrpolje/Knin 24. III. 1850 — Gradac/Drniš 15. VII. 18977). Osnovnu školu pohađao je u Kninu, gimnaziju u Sinju. Obukao redovničko odijelo 29. X. 1868, svečano se zavjetovao 29. X. 1872, za svećenika je zaređen 24. X. 1872. Bio je župnik i dekan u Drnišu 1874-1877 gdje je ustanovio "Javnu dobrotvornost" za pomaganje siromaha. Potom je bio župnik u Mirlovići 1877-1886, gvardijan u Sinju 1876-1888, gvardijan u Kninu 1888-1890, župnik u Gracu kod Drniša 1890-1897. Istakao se u promicanju nacionalne svijesti i hrvatskog preporoda u Dalmaciji.
Lit.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939. 445. — K. Kosor: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976) 127. *V. Kapitanović*

ĆAVAROVIĆ, Ilija, provincijal (Tremošnica kod Bosanskog Šamca, 10. V 1844 - Tremošnica, 28. II 1901). Osnovnu školu završio je kod župnika u rodnome mjestu, filozofiju u Kraljevoj Sutjesci, teologiju u Đakovu. Franjevac je postao 1859, a svećenik 1867. Bio je lektor teologije, tajnik apostolskog vikara fra Paškala Vujičića i župnik u Tremošnici. Godine 1878. izabran je za definitora, a 1882. za provincijala Bosne Srebrene i kao takav borio se za stoljetna prava bosanskih franjevaca na župe. Stoga je putovao u Rim, Beč i Peštu. Unaprijedio je školstvo u Bosni Srebrenoj. Nakon završetka provincijalstva ponovno je bio župnik u Tremošnici, te gvardijan u Tolisi (1898-1900). Bio je 1888. generalov delegat u bosanskoj, a 1889. u hercegovačkoj provinciji. U Rimu se zalagao za stare bosanske ustanove i običaje, a u Bosni za upotrebu Miletićeva Nauka Kristjanskoga. Car Franjo Josip I odlikovao ga je željeznom krunom III. razreda.
DJELA: *Kratki nauk kristjanski i naputak kako se mogu dobiti sveta oproštenja katoličkom puku u Bosni namjenjene.* Vukovar 1891.
LIT.: B…IĆ: † Fra Ilija Ćavarović. *Franjevački glasnik,* 15 (1901) 7, 106-107. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925, 67-68.
A. Kovačić

ĆORIĆ, Anto, povjesničar (Varcar, 11. XII 1848 — Jajce, 18. IV 1910). Rodio se od oca Nike i majke Anđe rođ. Golubović. Školovao se vjerojatno u fojničkom samostanu i negdje u Italiji ili u Đakovu. U franjevački red stupio je 1863., a za svećenika je zaređen 1871. Bio je lektor teologije u Gučoj Gori i Livnu, tajnik biskupa fra Paškala Vujičića i istodobno župnik u Brestovskom, župnik u Varcaru (1882-1886) i Kotar Varošu (1895) te gvardijan u Jajcu (1887). Ovdje je proveo i posljednje godine vršeći službu bibliotekara i kroničara. Odlikovao se redovničkim životom i domoljubljem. Surađivao je u *Serafinskom perivoju* (1908-1909) prilozima o apostolskim administratorima, apostolskim vikarima i redovitim biskupima u Bosni te u *Vrhbosni* (1890).o crkvi sv. Ive u Podmilačju

LIT.: A. KNEŽEVIĆ: *Povjesnica spadajuća na novoimenovani franjevački samostan u Jajcu … Knjiga II (rukopis),* str. 21-22.— *Schematismi Bosne Srebrene od 1864. do 1906.* — Ćorić Anto. *Serafinski perivoj,* 24 (1910) 5, 92. A. Kovačić

ĆORKOVIĆ, Petar, provincijal (Petrićevac, 22. IV 1877 — Petričćevac, 9. V 1936). Krsno mu je ime Anto. Osnovnu školu završio u rodnom kraju, gimnaziju u Gučoj Gori (1892-1896), u franjevački red stupio 1896., a za svećenika zaređen 1902. Bio je nastavnik u Visokom (1905-1909), predsjednik rezidencije u Sarajevu, triput gvardijan i župnik u Petrićevcu(1919-1923, 1928-1936), provincijalov tajnik i član uprave provincije te provincijal Bosne Srebrene (1925-1928). Kao provincijal kupio je zemljište za gradnju samostana i crkve u Beogradu, zaslužen je za gradnju konvikta u Visokom i za pokretanje Franjevačkog vijesnika. Bio je čovjek molitve i čvrste vjere. Pisao je kraće priloge u Glasniku sv. Ante Padovanskoga (1932).

LIT.: *Franjevački vjesnik,* 43 (1963) br. 5-6, 192. — *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982*. Visoko 1983, 124.
A. Kovačić

ĆOSIĆ, Mirko (*Ilija), franjevac, profesor i slikar (Buhovo, 15. VII. 1903. — Široki Brijeg, 17. VII. 1967) Rodio se u obitelji Mate i Anice r. Čolak. Osnovnu školu pohađao je u Rasnu (1913-1917), a franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu (1917-1926). U Red je stupio 9. VII. 1923. na Humcu. Tri godine bogoslovije završio je u Mostaru, a četvrtu u Strasbourgu. Za svećenika je zaređen u Mostaru 23. VI. 1929. Slikarstvo je studirao na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu i 1935. postigao naslov akademskog slikara. Od tada pa do 1945. bio je profesor umjetnosti na širokobriješkoj gimnaziji. Od travnja do prosinca 1945. bio je gvardijan i župnik na Širokom Brijegu. Slijedećih osam godina proveo je u Kazneno popravnom domu u Zenici. God. 1953. vraća se u Mostar, zatim odlazi na Humac i Čapljinu, a 1956. ponovno je na Širokom Brijegu. — Kao umjetnik fra Mirko je, u poslijeratno doba, prenosio svoje doživljaje i zapažanja na slike (krajobrazi, mrtva priroda, portreti) kojima su načičkani zidovi širokobriješkog i mostarskog, a donekle humačkog i slanskog samostana te rezidencije u Čapljini (pedeset sačuvanih i potpisanih slika).

LIT.: "Duvno 30. lipnja 1929", Narodna sloboda, 11 (1929), br. 28, 4. — [L. OREČ], In Memoriam fra Mirku Ćosiću, *Obavijesti provincijalata,* rujan 1967, 37-38. — † Fra Mirko Ćosić, *Dobri Pastir* [revija], 19-20 (1970), 374-375. — A. NIKIĆ, Ćosić, fra Mirko, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 216. *A. Nikić*

ĆUBELIĆ, Alojzije, provincijal (Potkraj — ž. Vidoši, 27. IX 1885 — Gorica Livno, 10. VI 1946). Krsno mu je ime Pero. Pučku školu završio je u Livnu, gimnaziju u Gučoj Gori i Visokom (1897-1903), novicijat u Fojnici (1903), teologiju u Livnu (1903-1908), za svećenika zaređen 1908. Kratko je bio u pastvi, a zatim u Visokom kao nastavnik, prefekt đaka i gvardijan (1909-1916). Doktorirao je u Zagrebu. Biran je za tajnika provincije i provincijala (1934-1937). Kao provincijal izdao je 1936. Conspectus historikus,

topographicus et statisticus Provintiae OFM Bosnae Arhgentinae. Svršivši provincijalstvo kratko je živio u Jajcu, a potom na Gorici.

LIT.: † O. dr.Alojzije Čubelić, *Bosna Srebrena,* 5 (1946) br. 7, 69-70 — *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982.* Visoko 1983, 125. A. Kovačić

ĆUK, Ivon, FKN, rođen 11.II.1923. u Muću Gornjem, umro u Zagrebu 1.I.1983., pisac i novinar. U sjemenište u Ptuju (FKN) primljen je u rujnu 1935. Srednje gimnazijsko školovanje pohađao je u Splitu i Srijemskim Karlovcima, gdje je maturirao. Filozofsko i teološko obrazovanje stekao je na Bogoslovnom fakultetu, u Zagrebu (1944-1950.). Zaređen je za svećenika u Zagrebu 12.XII.1950. Kao kateheta i propovjednik službovao je u Zagrebu, Vinkovcima i Puli. U Zagrebu je 1962. pokrenuo i uređivao mjesečnik *Glasnik sv. Antuna Padovanskog,* kasnije *Veritas* kojemu je 12 godina bio glavni i odgovorni urednik. God. 1972. povlači se i odlazi u Šibenik, a potom u Rim da prouči život i djelo sv. Maksimilijana Kolbea. Ponovno 1977. dolazi u Šibenik. Na provincijskom kapitulu 1980. Izabran je za definitora provincije i za gvardijana u Šibeniku. Umro je od bolesti srca i pokopan na Mirogoju 7.I.1983., a sprovod je vodio kardinal Franjo Kuharić. Kao propovjednik obilazio je mnoga mjesta u apostolatu pučkih misija i korizmenih propovijedi. Već kao mladi student sudjelovao je svojim prilozima u mjesečniku *Svetište sv. Antuna* u kojemu je objavio nekoliko pjesama i članaka. Od 1958. pa do smrti isključivo se posvetio pisanoj riječi. Novinarski rad mu je veoma opsežan: komentari, uvodnici, reportaže, putopisi i drugi članci. Surađivao je u: *Kačiću* (1977), Zborniku *Franjo među Hrvatima* (1976), zborniku *Hrvatske uršulinke* (1979), *Veritasu, Glasu koncila, Mariji, Zvonima, Maruliću,* godišnjaku *Danica*. Bavio se i pisanjem knjiga vjerskog sadržaja, a izdao ih je 15. Najčešće je pisao pod pseudonimom Yves Ivonides, a koristio je imena: Vojmil Delić, Nino Jelavić, Pile Pivac, Urednik, V. D., Dian Baton, Observateur, Senex, itd.

DJELA: *Stogodišnjica Lurda,* (Yves Ivonides), Vinkovci 1958. ck .— *Svjetlo iz Fatime,* (Yves Ivonides), Zagreb 1960. ck — *Prikaz života i štovanja blaženog Nikole Tavelića,* (Yves Ivonides), Zagreb 1961. Ck — *Mučenik Isusove domovine* (život bl. Nikole Tavelića), (Yves Ivonides, Zagreb 1961. Ck — *Kako treba pisati prezime blaženog Nikole?,* (Yves Ivonides), Zagreb 1962. Ck — *Život sv. Franje Asiškog,* (Yves Ivonides), Zagreb 1963. — *Zov Tekija,* (Yves Ivonides), Petrovaradin 1966. — *Mučenik iz Krešimirova grada,* (Yves Ivonides), Zagreb 1970. — *Nikola Tavelić da Sebenico e compagni martiri,* (Yves Ivonides), Rim 1970. — Orijaš kršćanstva, (Yves Ivonides), Zagreb 1973; *Obor krestanstva,* (Yves Ivonides), Bratislava 1990. (prijevod na slovački) — *Zvijezde koje ne zalaze,* (Yves Ivonides), Zagreb 1976. — *Vječni zaljubljenik,* (Yves Ivonides), Zagreb 1976; *Večni zaljubljenec* (slovenski prijevod), Ptuj 1977. — *Fatima – da ili ne?,* (Yves Ivonides), Zagreb 1977. — *Maksimilijan Kolbe,* (Yves Ivonides), Zagreb 1979. — *Sestre Franjevke od Bezgrešne iz Šibenika* (Povijesna spomenica prigodom 300. Obljetnice osnutka ove Družbe), (Yves Ivonides), Šibenik 1973., str. 7-26 — *Mladi Stepinac,* (Dian Baton) Rim 1975. — *Taj divni čovjek Isus,* (Yves Ivonides), Zagreb, Veritas (skupljeni članci iz *Veritasa*) 1984., — *Svetac bijelih ljiljana,* (Yves Ivonides), Zagreb, Veritas (članci objavljeni u *Veritas*u)1985.

LIT.: Oproštajna slova i homilije, *Fraternitas*, br. 1, Zagreb 1983., str. 14-24 — Oproštajni govori, *Veritas*, br. 2/83., Zagreb 1983, str. 4-6 — Taj divni čovjek Isus, pogovor, Zagreb 1984. str. 113-119. — Denis Sačer, *Publicistički rad o. Ivona Ćuka,* Zagreb 1994. M. Žugaj

ĆUK, Jakov Bonaventura, književnik (Varaždin, 14. VII. 1907. - Varaždin, 9. I. 1940). - Osnovnu školu i prva četiri razreda gimnazhije je završio u Varaždinu, a više razrede na Nadbiskupijskoj gimnaziji u Zagrebu. God. 1922. je stupio u Provinciju sv. Ćirila i Metoda. Teologiju je diplomirao na bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1932), a

studij čiste filozofije i biologije je pohađao u Zagrebu (1932-1935) i Beču (1935/36). Filozofijuje 1938. doktorirao disertacijom Ewidenz als Wahrheitskriterium, oder System des logischen Partialismus u Beču, a biologiju je diplomirao u Zagrebu (1938). Za svećenika je zaređen 1932. godine, a profesorsko djelovanje na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu (1936-1940) je prekinula tuberkuloza. - U rukopisu je ostavio mnoštvo spisa i bilješki, jer je namjeravao napisati sintezu suvremene filozofske i religiozne misli, i to nizom po književnoj vrsti različitih djela. Završio je samo roman Metafizički monasi koji je uvod u spomenutu sintezu pod nazivom Missa triumphalis. U ostavštini se uz beletrističke spise nalazi relativno sređena zbirka filozofskih zapisa pod naslovom Autostudij i sadrži "duboke religiozne konfesije i solilokvije, psihološke introspekcije i ergografske bilješke" (Duda). Bilo bi uputno objaviti također njegova djela: Evidenz als Wahrhteitskriterium..., Najznamenitiji jugoslavenski i čehoslovački estetičari prema mojoj definiciji umjetnine. Filozofska vrijednost najznamenitijih filozofa Čehoslovačke i Jugoslavije, Estetika i neke vešć izrađene dijelove Missae triumphalis, premda "su to samo odlomci velikih zamisli" u kojima se jasno "vidi što je katoličko mišljenje i katoličko umjetničko stvaranje" (P. Grgec).

LIT.: Z. LAJOŠ: Ćuk o. Bonaventura. *Hrvatska enciklopedija,* sv. 4, 414. — ISTI: Ličnost i rad o. Bonaventure Ćuka. *Corona*, god. 1950. Zagreb 1950, 89-104. — P. GRGEC: O. Bonaventura Ćuk. *Kačić,* 5 (1973), 13-53. — B. DUDA: Kratki životopis fra Bonaventure Ćuka. *Ibidem*, 53-54. — ISTI: Ostavština o. dra Bonaventure Ćuka. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 26(1973), 271-276.

F.E. Hoško

ĆULUM Karlo, mučenik (Silba 8. II. 1885-Zavojane 25. V. 1943). Osnovnu školu završio je u rodnoj Silbi, gimnaziju u Sinju, filozofiju u Zaostrogu, teologiju u Šibeniku i Makarskoj. Zaređen je za svećenika 18. XII. 1910. Kao sinjski kapelan pomagao je osnivanje "Glazbe Gospe Sinjske". Čitav život proveo je na raznim župama kao dušobrižnik. Najviše se zadržao u župi Plina 1921-1933, pa u Zavojanima 1933-1943. Napadnut je u župskoj kući u Zavojanima 25. svibnja 1943, izboden noževima i u najtežim mukama mučenički završio život. Pokopan je na župskom groblju, među svojim vjernicima, u Zavojanima.

LIT.: V. Vrčić: *Župa Navještenja Marijina u Vrgorcu,* Vrgorac 1971, str. 92. (Rukopis).

V. Vrčić

ĆURČIJA, Alozije (Lujo), nadbiskup (Dubrovnik, 8. XII 1818 — Tirenske more 15. VII 1881). Krsno mu je ime Ivan. Potječe iz dubrovačke građanske obitelji Boža i Lukre(cije) r. Ucović. Završio licej u rodnom gradu kod Pijarista. Studira filozofiju na Centralnom teološkom učilištu u Zadru. Stupa u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku, gdje su mu profesori → Sebastijan Franković i → Urban Bogdanović. Zaređen je za svećenika 1841. U Provinciji obnaša ove službe: suplenta za metodiku i katehetiku na Teološkoj školi Male braće u Dubrovniku (1840-1843), tajnika Provincije, definitora, kustoda (1853) i provincijala (1853-1856). Dubrovački biskup Toma Jedrlinić (bisk. 1843-1855) uzima ga za svoga tajnika. Na gimnaziji u Dubrovniku predaje latinski jezik i matematiku. Drži korizmene propovijedi u Korčuli (1844) i Prčanju (1852). Sastavlja prvi sačuvani katalog knjiga Biblioteke Male Braće po strukama (1838). Radi poslova Reda i dubr. biskupije boravi 1851. u Rimu i tom prilikom vodi po Gradu Ljubomira Nenadovića i vladiku Petra Petrovića Njegoša. Papa Pijo IX. imenuje ga za biskupa u Lesh-u 1853. Za biskupa u Skadru imenovan je 1859. Naslovnim biskupom Irenopola, apostolskim vikarom Egipta za vjernike zapadnog obreda i apostolskim delegatom Egipta i Arabije za vjernike istočnog obreda imenovan je 1866. kao nasljednik → Paškala Vujičića. Papa Pijo IX. imenovao ga je svojim komornikom, Asistentom Papinskog prijestolja i Rimskim plemićem. Austijski car Franjo Josip I. odliku ga Ordenom sv. Križa za vjerske zasluge (1854), Velikim križem i imenuje Vitezom Željezne krune II.

stupnja (1860), francuska ga carica imenuje višim časnikom Legije časti (1869), a sultan odlikuje Redom turske Megjigije (1869). Papa Lav XIII. mu 1881, na ponovljenu molbu, radi narušenog zdravlja odobrava umirovljenje. U Aleksandriji se ukrcava na brod za Napulj i putm neočekivano umire. Posmrtni ostaci su spušteni u more. — Kao biskup, u Albaniji se brine za organiziranje osnovne nastave, odgoj svećeničkog podmlatka, iskorjenjivanje predrasuda i vjerskih i moralnih zabluda, te obnovu i gradnju crkava i misijskih kuća. Kao apostolski vikar Egipta putuje u Austiju, Belgiju, Francusku i Italiju skupljajući pomoć za svoje vjernike, osobito za podizanje crkava i škola te za uzdržavanje karitativnih ustanova i instituta za odgoj. U Rimu boravi 1867. prigodom proslave 1800. obljetnice mučeništva sv. Petra i Pavla, 1877. prigodom proslave biskupskog jubileja pape Pija IX., a 1870. sa svojim pretšasnikom → P. Vujičićem aktivno sudjeluje na I. Vatikanskom saboru kao predstavnika Crkve u Egiptu i poznavalac teoloških problema i životne situacije istočnih kršćana, posebice Kopta. 1868. g. imao je osobno predati patrijarsima nejedinjenih patrijarhata u Egiptu (grčkome u Aleksandriji i koptskome u Kairu) poziv pape Pija IX. za prisustvovanje I. Vatikanskom ekumenskom saboru. On je to i učinio, ali kako je ovo apostolsko pismo nečijom nesmotrenošću prije objavljeno u Giornale di Roma, patrijarski su ga, po primjeru moskovskog i carigradskog patrijarha, odbili primiti. 1869. g. blagoslivlje novootvoreni Sueski kanal, na čijoj je izgradnji radilo oko tri tisuće naših ljudi, u prisustvu austrijskog cara Franje Josipa I., francuske carice, sultana i brojnih velikodostojnika iz raznih zemalja. U Arhivu Kongregacije za Istočne Crkve čuva se njegov Rapporto alla S. Congregazione di Propaganda Fide sulla Chiesa copta pisan 1869-1870. g. Po smrti, njegova je prtljaga preko austijskog poslanstva kod Sv. Stolice predana Kongregaciji za širenje vjere, a osobne stvari su donesene iz Egipta u dubrovački samostan Male Brće, među njima i knjige i njegova velika fotografija iz 1878, dar prijatelja iz Belgije.

DJELA. flRelazione sulla consegna dell, “Arcano divinae providentiae” al patriarcato copto nel Cairo, 12 gennaio 1869.« EUGENIO CECCONI: *Storia del Concilio Ecumenico Vaticano I,* sezione 2. Torino 1878, doc. CX. — G. GIAMBERARDINI: *Impegni del Concilio Vaticano I. per l'Oriente cristiano e reazioni della Chiesa egiziana.* Roma 1970, 222-226. — Relazione sulla consegna dell, “Arcano divinae providentiae” al patriarcato greco in Alessandria, 2. marzo 1869. EUGENIO CECCONI: *nav. dj.* doc. CXI. v. Gabriele GIAMBERARDINI: *nav. dj.* 226-228. — *Lettera all, archimandrita Nilo, 19. marzo 1869.* Eugenio CECCONI: nav. dj. doc. CXIV. — LETTERA AL CARD. A. BARNABO, 24. MARZO 1869. Eugenio CECCONI: nav. dj. doc. CXIII. — *Lettera pastorale sulla pontificia infallibilita al Clero e popolo del Rito latino in Egitto.* Alessandria 1871. — *Venerabile clero* (oproštajno pismo). Alessandria 10. luglio 1881.

LIT.: Le missioni Cattoliche. Milano 1881, 439 [nekrolog]. - E. CECCONI: Storia del Concilio Ecumenico Vaticano, scritta sui documenti originali. Roma 1873-1879. — C. MARIOTTI: Cenno biografico di Monsignor Luigi Ciurcia Min. Oss. Arcivescovo d'Irenopoli, Vicario Apostolico dell'Egitto pe ‘Latini e Delegato Apostolico dell'Egitto e dell'Arabia per gli Orientali e onori funebri resigli nella chiesa dei Padri francescani in Ragusa il giorno 16 sett. 1881. Ragusa 1881, 33-40. — † Presv. gospodin L. Ćurčija. *Slovinac*, 4(1881), br. 15, 303. - P. VENDRICKX: Al venerabile Clero ed alle Comunità religiose di questo Vicariato Apostolico d'Egitto. Alessandria 1881. — Nekrolog. *Acta Ordinis Minorum,* 1(1883), 14b-15a. — I. MARKOVIĆ: Slaveni i pape. Zagreb 1903, VI-X. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francesci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 562-564, 586-587. — F. JURIĆ: Hrvatska duša II (1923), 259-261. — J. D. MANSI: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio,* vol. 49, 50, 51 i 53. Arnhem 1923. vol. 49, 255, vol. 50, 358, 396, vol. 51, 663, 706, vol. 53, 463, 572, 635. “Fr.

Aloysius ep. Irenopolitanus vic. et delegatus apostolicus Aegypti, Arabiae et Africae centralis" 485, 558, 583, 594 et passim. — L. LEMMENS: Hierarchia latina Orientis, 1622-1922. *Orientalia christiana,* 2(1924), 302. - I. NUTI: *Il Vicariato apostolico d'Egitto e le sue opere*. Milano 1924. [passim o Ćurčiji].- S. PETROV: Ćurčija, fra Lujo. *Hrvatska enciklopedija* IV. Zagreb 1942, 415b. - U. BETTI: I Frati Minori al Concilio Vaticano, Antonianum 32 (1957), 21 [biografija], 30, 37, 41-43, 204, 207-208, 216, 226, 229, 240, 242, 244, 252, 254, 257. — Lj. NENADOVIĆ: *Lettera dell'Italia*. Roma 1958, 94. - B. PANDŽIĆ: *De dioecesi Tribuniensi et Marcanensi*. Romae 1959, 51. — M. BRLEK: Conventus S. Francisci Regusii (Dubrovnik) historica lineamanta. *Miscellanea Melchior de Pobladura I* Roma 1964, 430, 438, 441,-442. — G. GIAMBERNARDINI: *Impegni del Concilio Vaticano I. per l'Oriente cristiano e realizioni della Chiesa Egiziana*. Roma 1970, 38-39, 41, 62, 95-96 [biografija], 96-102, 105-111, 113-116, 118-120, 127-135, 137-129, 146-147, 153, 163, 222, 226, 228, 232, 243. - P. P[EJIĆ]: Ćurčija, fra Alojzije. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976, 215a. — A. NIKIĆ: Fra Jerko Karačić, misionar u Egiptu. *Radosna Vijest,* 6(1977), 4-5, 14. — G.N.: Naš fra Lujo blagoslovio otvorenje Sueskog kanala. *Glas Koncila,* 23(1979), 13. - V. MALAJ: Apostolsko i kulturno djelovanje franjevaca među vjernicima albanskog naroda. *Kačić,* XIV. Split 1982, 274.

M. Brlek

ĆURIĆ, Anđeo, provincijal (Korin kod Livna, 6. XII 1839 — Gorica kod Livna, 14. XII 1917). Sin je Ilije i Matije rođ. Ljubičić. Krsno mu je ime Nikola. Učio je katočičku građansku školu u Livnu, latinsku slovnicu u Fojnici, filozofiju i teologiju u Đakovu (1857-1862) i Slovenskoj Gorici. U Franjevački red je stupio 1856., a za svećenika zaređen 1863. Službovao je kao kapelan u Ljubunčiću, kapelan i vikar rezidencije u Ivanjskoj, učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene u Livnu (1867-1871), lektor bogoslovije u Gučoj Gori, učitečlj novaka u Fojnici, gvardijan na Gorici (1873-1878, 1889-1892), župnik u Vidošima (1878-1882, 1885-1889), Čuklići (1892-1897) i Livnu 1900-1909). Biran je za definitora (1882) i provincijala (1897-1900) Bosne Srebrene. Bio je generalni vizitator u provinciji Pres. Otkupitelja u Dalmaciji. Imenovan je generalnim definitorom franjevačkog reda, ali se zahvalio. Posljednje godine (1909-1917) proveo je na Gorici. — Proširio je samostan i dogradio crkvu na Gorici, otvorio je osnovnu školu na Vidošima, vodio je gradnju franjevačke gomnazije u Visokom i bio prvi njezin predsjednik, zauzimao se za reformu franjevačkog reda u Bosni, borio se kod europskih vladara za bolji poliožaj bosanske raje i za otkup kmetova. Godine 1875. sudjelovao je u delegaciji kod Franje Josipa I, koji ga je 1879. odlikovao zlatnim križem s krunom, 1892. viteškim redom Franje Josipa I i 1901. željeznom krunom III. razreda. Surađivao je kraćim prilozima u franjevačkom glasniku (1897-1898, 1900).

LIT.: M[IRKO] DŽ[AJA] Jubilarac fra Anđeo Ćurić. *Serafinski perivoj,* 26 (1912) 8/9, 141-144. — TUGOMIL [MIRKO DŽAJA]: † O. fra Anđeo Ćurić. *Naša misao,* 32 (1918) br. 5-8, 71-73. — B. BADROV: Fra Anđeo Ćurić. *Franjevački vjesnik,* 34 (1927) br. 12, 258-259.

A. Kovačić

ĆURIĆ, Anto, provincijal (Dolac kod Travnika, 13. XII 1839 — Guča Gora, 24. V 1913). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, filozofiju u Fojnici, teologiju vjerojatno u Italiji. Franjevac je postao 1854., a svećenik 1860. Bio je lektor teologije i učitelj franjevačke mladeži u Gučoj Gori, dvaput župnik u Vitezu i ravnatelj škole, biran je za definitora i provincijala (1885-1888) Bosne Srebrene. Borio se za stoljetna franjevačka prava na župe u Bosni, idejni je pokretač zaklade skemeništa u Visokom, zaslužan je za pokretanje Glasnika bosansko-hercegovačkih franjevaca i za gradnju rezidencije u Sarajevu. Car Franjo Josip I odlikovao ga je križem s krunom i željeznom krunom III. razreda.

LIT.: *Schematismi Bosne Srebrene od 1855. do 1906.* — Fra Anto Ćorić umro. *Serafinski perivoj,* 27 (1913) br. 6, 98. — I. Gavran: *Lucerna lucens?* Visoko 1978.

A. Kovačić

DACRE, Zanetto (D'Acri, Jannettus, Joannes Zannetus, Zannetto, Zaneto, Giovanni Giovannini di Udine) FKN, general Reda, nadbiskup (Udine 1416 - Treviso, 15. II. 1485). - Ime mu je Ivan Krstitelj, ali od milja je općenito zvan Ivica (Zanetto, Jannettus). Neki su mu od tog imena napravili prezime, Zanetti ili Giovannini. Stvarno prezime bilo mu je Dacre, kako je upisano među inkvizitore 1458. ili na jednoj potvrdi ređenja 1481. U rodnom gradu Udinama primljen je u samostan i tu se odgajao i školovao za svećenika. Zaređen je 1441. Odlazi zatim na daljnje studije u Veneciju, gdje 1445. predaje filozofiju, a za postignuće doktorata dvije godine predaje u Firenci, da bi konačno postigao doktorat u Padovi 1453. Odlikovao se kreposnim životom i učenošću. Postao je kustod Furlanije, pa istražitelj pravovjerja u Furlaniji i Trevisu, rektor studija dei Frari u Veneciji, a 1465-69. (pod nazivom Giovanni Giovannini di Udine) provincijalni ministar Padovanske provincije. God. 1469-75. je general Franjevačkog reda, nasljednik Francesca della Rovere, kasnijeg pape Siksta IV., koji ga je kao svoga legata poslao u Španjolsku i potom kao internuncija u Veneciju, a 23. VII. 1473. imenovao splitskim nadbiskupom, razriješivši dotadašnjeg nadbiskupa → Petra Riario. No Zanetto je nastavio upravljati Redom do 1475. a u jednom spisu asiškog arhiva potpisan je 10. II. 1474. kao splitski nadbiskup i generalni ministar čitavog Franjevačkog reda (Spalatensis archiepiscopus ac totius Ordinis Minorum Generalis). Prema Gamsu bio bi splitski nadbiskup samo do 1476. U Treviso je, međutim, premješten bulom od 27. II. 1478. Istog dana papa ga je ovlastio da smije zadržati sve ranije dobivene crkvene i opatijske nadarbine. Dobio je naslov nadbiskupa metropolije Tebe u Grčkoj.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 421 . — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 240, 248s. — *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, br. 477, 1049, 1830 (i jos preko 30 drugih). — COLETTI: A*ccessiones et Corectiones ad Tomum primum seu ad Metropolim Salonitanam* [objavio F. Bulić], Split 1902, 74-75. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 102.

DAKIĆ, Vincencije (Dachich), provincijal (Konavle kod Dubrovnika, ?— Dubrovnik, 16. X 1638). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrlo obrazovan. Propovjednik. Zborovođa. Provincijal (1634-1637).— Nedjeljko Subotić — J(ustin) Velnić: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenika gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970., 337.

LIT.: Vitalis Andriassi: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubornviku) br. 337. — Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae S. Hieronymi. Ragusii 1. I. 1909. (Rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku).— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 436. I. Djamić

DAMJANOVIĆ, Damjan (*Petar), pisac, prevodilac, provincijal (Đeletovci kraj Vinkovaca, 4. IX. 1909. - Zagreb, 8. VI. 1989). — Pristupio je 1925. franjevačkoj Provinciji sv. Ćirila i Metoda. U Zagrebu je završio Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju, 1936. studij bogoslovlja, a 1939. slavistike na Filozofskom fakultetu. Svećenički red primio je 1935. Djelovao je kao profesor hrvatskog i latinskog jezika u Franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu (1939-1946), a zatim je bio gvardijan (1948-1953) i odgojitelj studenata teologije (1953/54) u Zagrebu na Kaptolu, provincijal kroz dva šestogodišta (1954-1966) i profesor obnovljene Franjevačke gimnazije u Zagrebu (1966-1969), otvorene na početku njegove uprave Provincijom (1954). Otvorio je i Filozofsko-teološko učilište 1960. u Samoboru, koje je 1964. nastavilo radom na Trsatu, za školovanje franjevačkog podmlatka svoje Provincije i Provincije sv. Jeronima. Priredio je 1957. uredbe o redovničkoj stegi u Provinciji i napisao niz upravnih okružnica u kojima potiče

na strogo franjevačko opsluživanje, duhovnu baštinu Sluge Božjega → Vendelina Vošnjaka; 1963. je pokrenuo kanonski postupak za ispitivanje njegovog "glasa svetosti". Prihvatio je poziv na obnovu redovničkog života u duhu Drugog vatikanskog sabora pa je 1966. s ostalim južnoslavenskim franjevačkim provincijalima potpisao dokumenat *Propositio pro accomodata renovatione Ordinis* (Zagreb 1966) koji je obuhvaćao prijedloge o usklađivanju franjevačkog života s novim prilikama na slavenskom jugu. Biskupska konferencija Jugoslavije povjerila mu je zadaću koordinatora među upravnim tijelima ženskih redovničkih zajednica (1966-1972). — Autor je prvih hrvatskih prijevoda najstarijih latinskih franjevačkih izvora (Petar Alkantarski, *Rasprava o molitvi i razmatranju,* 1974); Toma Celanski, *Životopis i čudesa sv. Franje Asiškog,* 1977; *Život sv. Klare i njezini spisi,* 1979; ??? sv. Bonaventure, *Životopis sv. Franje,* 1981; *Tri druga,* 1986. te drugih prijevoda s latinskoga (Atanazije Alekandrijski, *Život sv. Antuna Pustinjaka,* 1985). Također je prevodio s njemačkoga (O. Altmann,W. Hünermann, K.R. Fietz), a napisao je više crkvenopovijesnih spisa.

DJELA: *Sveti Franjo u Zagrebu - na Kaptolu.* Zagreb 1975. — *Doktorica Rojc.* Zagreb 1977. — *Majka Božja Kamenita.* Zagreb 1981.

LIT.: R. GELEMANOVIĆ: U spomen o. Damjanu Damjanoviću. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 42(1989), br. 3, 152-158. — S. KOŽUL: In memoriam o. Damjan Dmjanović, OFM. *Službeni vjesnik Nadbiskupije zagrebačke,* 76 (1989), br. 4, 110-111. — P. GALIĆ: Damjanović Damjan (Petar). *Hrvatski biografski leksikon,* sv. 3. Zagreb 1993, 203. F. E. Hoško

DANIJEL IZ CRNE GORE, (a Monte Nigro), teolog (Crna Gora na Pelješcu, ?— Dubrovnik, 19. IX 1664). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrlo nadareni lektor teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku. Živio je kao redovnik stroga i kreposna vladanja. Službu provincijala je vršio od 1652-1655. g.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 442 I. Djamić

De ORELLO, Franjo (Orrello, Orello, Orlić), FKN († 1527 ?), mrkanjsko-trebinjski biskup. Imenovan je biskupom 1520. U povjesnim radovima spominjan je kao episcopus Triburnensis tj. biskup u Brefny u Irskoj (Eubel-Van Gulik, Mišljenju da je Orello, u mladjim godinama, bio biskup u Irskoj priklonio se i Pandžić.) i kao makarski i trebinjski biskup od 1520., (Farlati i Gams). No radi se zapravo o pogreškama u čitanju Triburnensis umjesto pravilnog Tribuniensis i Macarensis umjesto Marcanensis. Kako je 1520. trebinjsko-mrkanjski biskup bio dominikanac Augustin Nalješković (Pandžić), možda se kao učenjak nije dovoljno brinuo za biskupiju, ili se odrekao uprave a zadržao naslov, kako se događalo i u drugim biskupijama. U Trebinjskoj-mrkanjskoj biskupiji Franjo je mogao biti biskup najduže do 1527. jer je dubrovački senat predložio 20. V. 1527. za biskupa Franu Pucića (de Pozza,1528-32).

LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 318 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 411 - D. FARLATUS: Illyricum Sacrum.Venetiis 1751ss. Vol.VI, 304s — B. PANDŽIĆ: De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi, Romae 1959, 93 - I#TI u AAVV: Tisuću godina Trebinjske biskupije, Sarajevo 1988, 99 - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 34. Opći šematizam katoličke Crkve, Zagreb 1974, 390.

DECIO, Franjo (Cafarellus), generalni definitor (Dubrovnik, oko 1640. — 12. II. 1722.) — Odrastao u obitelji obrtnika Leonnia Decia, dosljenika iz Otranta. Stupio u Provinciju sv. Franje u Duborvniku oko 1658. g. Nakon studija, u Ara Coeli u Rimu lektor filozofije, teologije, generlani lektor i imenovan je jubilarnim lektorom. Papa Klement X. ga imenuje kustodom dubrovačke provincije. Za generalnog definitora Reda

izabran je 1679. g. U odsutnosti je izabran za provincijala (1681. g.). Na generalnom Kapitulu Reda u Toledu biran je za prokuratora (1682.). Vraća se u domovinu (1683.). Ponovo je izabran za generalnog definitora (1694.) i odlazi u Anconu. Po povratku u domovinu izabran je za službenog teologa Dubrovačke Republike. — Bio je jedan od prvih teologa svoga vremena (Dolci), pa je nazvan Terror Theologorum (Rode). Vrlo vješt u teološkim pitanjima, više je puta bio savjetnik kardinalima, tako npr. kardinalu De Combitus, biskupu Ancone, kasnijem papi Inocentu XIII. Nekoliko je puta vršio i službu komesara-vizitatora u Dalmaciji i Italiji (Fabijanić). U vršenju povjerenih mu dužnosti pokazivao je razboritost i vještinu (Dolci). U samostanu San Francesco ad Alto u Anconi je njegovom zaslugom podignut veliki oltar od mramora. Crkva Male Braće u Dubrovniku je njegovom zaslugom dobila dosta liturgijskog ruha i mramorni glavni oltar (1712.), a samostanska knjižnica dvije stotine knjiga.

LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku) 1677.-1678. n. 30, 1680.1681. n. 32, 1682.-1684. n. 33, 1693.-1696. n. 40 — S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P. N. Francisci.* Neapoli 1746., 69-70. — S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini.* Venetiis 1767., 22. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II.* Zara 1864., 198-199. — S. RAZZI: *La storia di Ragusa.* Ragusa 1903., 264. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 457-458. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Duborvniku I.* Zagreb 1952., 12, 214. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina II,* Zagrabiae 1977., 10-12.

I. Djamić

DELAMARTINA, Antun (Dellamartina, Della Martina), pedagog (Čakovec, 11. II. 1717. — Zagreb, 19. II. 1767.). — Nakon gimnazijskog školovanja u Varaždinu postao je 1734. član franjevačke Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je slušao kod teološkog pisca Elzeara Tauzesa na Generalnom učilištu 2. razreda u Varaždinu (1735.-1737.), a teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda u Zagrebu (1737.-1741.). Neko vrijeme djeluje u Ormožu i Szgitevaru kao propovjednik (1741.-1745.) te kao odgojitelj mladih franjevaca u Ormožu i Kloštru Ivaniću (1747.-1749.) God. 1743.je položio ispit za profesora filozofije. Nakon što je predavao najprije u Pečuhu (1750.-1757.) i zatim u Zagrebu (1757.-1760.) na tamošnjem Generalnom učilištu 1. razreda. Zbog uspješnog desetgodišnjeg djelovanja u bogoslovnim školama zadobio je 1760. od vrhovnih školskih nadleštava u Franjevačkom redu najviši prosvjetni naslov, “lector jubilatus” i zatim kao dekan stajao na čelu Generalnog učilišta 1. razreda u Zagrebu (1762.-1767.). U međuvremenu je obavljao i druge upravne službe kao poglavar samostana u Čakovcu (1760.-1762.) i viječnik Provincije za provincijala Josipa Brandenberga (1762.-1765.). Pripadao je skupini mladih profesora teologije koji su 1750. kritički prosuđivali rad bogoslovnih škola u Pečuhu i Zagrebu pa je njima povjerena profesorska služba, a 1757. je preuzeo katedru na Generalnom učilištu 1. razreda i zatim službu dekana da spriječi daljnje nerede među studentima i profesorima na tom učilištu.

LIT.:— Protocollum decretorum Caesareo-regium Provinciae S. Ladislai (rkp., Arhiv Provincijalata Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu). — K. HORVAT: Zapisnici (od 1752.-1759.) Ivana Josipovića, župnika krišćevačkoga. *Starine JAZU,* 34 (1913.), 354. — F. E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613.-1783.),* Zagreb 1968., 53, 54.

F. E. Hoško

DELAMARTINA, Kerubin, (Dellamartina, Della Martina), teološki pisac, provincijal (Čakovec, 18. IX. 1734 - Čakovec, 22, IX. 1800) je nosio krsno ime Franjo, a 1751. je poslije završene gimnazije pristupio u Križevcima franjevcima Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je slušao u Krapini (1752-1754), a teologiju u Zagrebu (1754-1756) i Varaždinu (1756-1758). Nakon što je položio ispite za predavača filozofije i teologije, predavao je filozofiju u Varaždinu (1759-1761)

i moralno bogoslovlje u Ivaniću i Remetincu (1763-1765). Dogmatsku teologiju je počeo predavati u Varažcinu (1765/66), nastavio u Pečuhu (1766-1768) i zaključio u Zagrebu (1768-1775). Ondje je postigao naslov "lector jubilatus". Godinu dana ranije su bogoslovna škola i filozofsko učilište u Varaždinu ponovno dobili naslov generalnog učilišta 2. razreda, a Delamartina je ondje dekan (1775-1777); istodobno je definitor Provincije sv. Ladislava. Službu dekana varaždinskog generalnog učilišta također je obavljao po isteku službe provincijala (1777-1780), i to sve do konca djelovanja redovničkih visokih škola (1780-1783). U godinama razmahalog jozefinizma D. je boravio uglavnom u Čakovcu, a od 1791. do 1794. je ponovno bio provincijal. U toj je službi predsjedao 1794. kapitulu na kojem je za njegovog nasljednika bio izabran Inocent Hercer. Od 1797. do 1800. je bio savjetnik provincijala Sabina Sekovanića, svog negdašnjeg studenta teologije. — Rukopis *Theologia dogmatico-polemica* (vel. 34,3 x 22,8 cm. str. /792/, sign. br. 8), zapis studenta Konstancija Šanteka koji je zabilježio Dellamartinin spis *De Deo Incarnato* (vel. 31,8 x 19,7 cm, str. /212/+154/, sign. br. 14) i predavanja Vjenceslava Sklenskoga *De poenitentia et De Extrema unctione* nalaze se u knjižnici Franjevačkog samostana u Čakovcu; u knjižnici Franjevačkog samostana u Varaždinu je pak Delamartinin ljetopis *Liber litterarum*.

DJELA: *Dum sacramenta baptismatis et confirmationis propugnaverunt in cvitate Quinque-Ecclesiensi...* 1766. Qunique-Ecclesiis, 1766. - *Dum dogmatica scholastico-polemica ex universa theologia...* Quinque-Ecclesiis... propugnanda suscepit. Quinque-Ecclesiis 1768. - *Dogmata polemico-critica de Deo existente... in ecclesia Zagrabiensi...* 1769. - *Dogmata polemico-critica de Visione beata in ecclesia Zagrabiensi... 1770.* - Zagrabiae 1770. - *Assertiones theologico-criticae de Deo Intelligente et Volente... in ecclesia Zagrabiensi... 1771.* Zagrabiae 1771. - *Assertiones ex universa theologia quae in ecclesiae Zagrabiensi... 1773.* Zagrabiae 1773. - *Veritates catholicae ex universa Theologia dogmatica, polemica et historica... in ecclesia Zagrabiensi 1774.* Varasdini 1774. - *Dogmata polemica de Christo et eijus in terra Vicario...* Zagrabie... 1775. Varasdini 1775. - *Dogmata ex universa theologia selecta... in e clesia Zagrabiensi... 1775.* Varasdini 1775. - *Dum asserta principaliora ex universa Theologia scholastico-polemico-dogmatico-critico-historico-morali deprompta ein in civitate Quinque-Eccelsiensi 1767 publice propuqnarent... asistentibus PP. Cherubino Dellamartinaet Wenceslao Szklenszky.* Quinque-Ecclesiis 1767.

LIT.: F. E. HOŠKO: Škole hrvatske franjevačke Provincije sv. Ladislava (1613.-1783.). Zagreb 1968., 100-101, 124-128. ISTI: Skolastička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Kačić*, 3)1970), 93-97. - ISTI: Organizacija filozofske i teološke nastave na visokim školama Provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. *Ibidem*, 62-66. - ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotisitčkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 61, 73-74. F. E. Hoško

DELIĆ, fra Augustin, župnik (Muć Donji, o. 1767. — Makarska 26. VI. 1807) Spominje se kao student filozofije i teologije u Makarskoj (1789, 1792). Bio je župnik u Igranima (1804). Kad su se Primorci 1807. podržavani od Rusa podigli na ustanak protiv Francuza na ustaničkom području našao se i Augustin. Branio se da je bolesniiku nosio sakramente ali mu to francuski "prijeki vojni sud" nije prihvatio kao opravdanje, već ga je odmah dao bez dalnjih ispitivanja, zbog zastrašivanja, strijeljati u Donjoj Luci u Makarskoj.

LIT.: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 362-363. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 424. — V. KAPITANOVIĆ: »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 268. V: Kapitanović

DELLA CROCE, Franciscus (de Cruce), kustod (Dubrovnik, 15. — 16. st.) — Potječe iz dubrovačke plemićke obitelji. Član Provicnije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je kustod Cetinske (Sinjske?) kustodije 1457. g., a iste godine ga papa Kalist III. kao svoga nuncija Turcima radi saveza. Umro je u Dubrovniku.
LIT.: Benvenutus Rode: Necrologium Fratrum Minorum de observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *nalecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1932., 245, 246. I. Djamić

DELLA TORRE, Dionizije, apostolski komesar (16. — 17. st.) — Poznati teolog. Ispovjednik pape Pavla V. Apostolski komesar Provincije sv. Franje u Dubrovniku (1605.-1608.). Kasnije biskup biskupija Sutri i Nepi u Nepi-u kod Viterba, gdje je i umro. — Zauzima se kod pape da enecija vrati Lastovo Dubrovačkoj Republici. Mnogo je dobra učinio Provinciji, osobito što se tiče odgoja podmaltka, pa su se Dubrovčani zauzimali da ne ode od njih. (Ponente).
LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski Arhiv u Dubrovniku) 1603.-1607. n. 8, 1607.-1611. n. 9. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 434-435. — L. WADDING: *Annales Minorum XXIV.* Ad Claras Aquas 1934., 496-498.
I. Djamić

DEMERAC, Adam, pedagog (Samobor, 25. X. 1758. — Baja, Madžarska, 25. VII. 1823). — Završivši filozofsko i teološko školovaje na visokim školama Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, čiji je član postao 1744. ulaskom u novicijat u Šarengradu, predao se pastoralnom i pedagoškom radu. Kako je vladao i madžarskim jezikom, provincijal J. Pavišević ga je 1783. uvrstio u bratstvo samostana u Baji. Ondje je od 1783. do 1791. bio učitelj gramatičke škole, koju su franjevci još 1757. bili osnovali kao nižu gimnaziju. Uz pedagošku službu je od 1788. odlazio u Suekozd da kao kapelan pomaže mjesnom župniku. Kad je 1791. napustio učiteljsku službu, bio je jedno desetljeće kapelan u rodnom Somboru (1791-1802). Od 1792. do smrti je opet boravio u Baji obavljajući službu hrvatskog propovjednika i zamjenika samostanskog starješine; sam je bio 1809/10. starješina samostana, i to naslijedivši Grgu Peštalića. Preuzeo je 1807. službu ravnatelja gramatičke škole. Trudio se da ta škola postane cjelovita gimnazija pa je to ishodio 1815. kad je škola zadobila svih šest razreda i bila proglašena kraljevskom gimnazijom. Od 1815. do 1818. bio je i nagovornik gimnazijalaca, tj. njihov duhovnik i pedagog. Pred početak školske godine 1819/20. zahvalio se na službi ravnatelja, vjerojatno iz zdravstvenih razoga.
LIT.: *Historia domus Bajensis,* sv. I, Baja 1991, 132-322. — F.E. HOŠKO: Školsko djelovanje franjevaca u Bačkoj tijekom 18. i 19. stoljeća. *Croatica christiana periodica,* 13 (1989), br. 23, 49-54. F.E. Hoško

DENČAR, Romuald (Dentsar), profesor teologije (Velika Kanjiža, Nagy Kanisza, 5. XI. 1743. - Apatin, 8. VI. 1789). Bio je član Provincije sv. Ladislava. Studij teologije je zaključio na bogoslovnoj školi u Pečuhu. Osposobivši se za profesora filozofije preuzeo je katedru filozofske škole Generalnog učilišta I. razreda u Zagrebu (1770-1772). Kad su bogoslovne škole u toj provinciji prihvatile od države propisanu nastavnu osnovu, predavao je najprije u Pečuhu (1777-11781), a zatim u Zagrebu (1781-1783). Po prestanku djelovanja crkvenih škola, postao je kapelan vojne bolnice u Apatinu.
DJELA: *Assertiones ex universa Theologia. Quinque-Ecclesiis* 1780; suator T. Sziginyi.
LIT.: F. E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.* Zagreb 1992, 80. F. E. Hoško

DEPOPE, Antun, glagoljski pisac (selo Brzac o. Krk oko 1648.). Od njega potječe *Glagoljski zbornik,* prijepis iz prvog izdanja Divkovićeva malog Nauka krtjanskog (1616.). Prvu polovicu zbornika pisao je u samostanu na Porozini 1625. godine, a drugu plovinu u samostanu Glavotok i datirao je 1630.

LIT.: I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija*. Zagreb 1911., 478-483. — Đ. S. ĐORĐEVIĆ: Matija Divković, *Glas Srpske kraljevske akademije* 53(1898.) 88-109. Beograd. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije* II., 62-64. B. Sučić

DEPOPE, Franjo, provincijal (Brzac g. ? — Glavotok 30. VII. 1704.) Depope je primljen u TOR na Glavotoku na otoku Krku, gdje je također završio svoje nauke. Bio je dvaputa biran za provincijala (1673., 1685.) i triput imenovan generalnim povjerenikom (1695., 1698., 1701.) Depope je za vrijeme svoje urapve napisao cijelu knjigu službenih pohoda, okružnica, naloga, naredaba, otpusta, zabrana i mnogo drugih spisa što se čuvaju pod imenom: "Ispiti i oglasi" (esami ed intimazioni). Zanimljivo je, da je Depope vodio parnicu protiv nekoga Fra Martina Velčića što se usudio u Mlecima misiti na latinskom jeziku, mjesto staroslavenskom.
LIT.: S. Ivančić: *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi*. Zadar 1910. M. Japundžić

DESA (Ulias, Franciscus ?) FKN, Trebinjsko-mrkanjski biskup 1361ss. U dubrovačkim spisima postoji odluka Malog vijeća (26. II. 12361.) da se mrkanjskom biskupu bratu Desi dadne pet perpera za korizmene propovijedi. Lucić je zabilježio da je Desa bio franjevac i umro u Trogiru oko 1385. bez oporuke, pa je poglavarstvo nađenih 300 dukata namijenilo za izgradnju više puta rušenog franjevačkog samostana u Trogiru. Toj odluci usprotivila se Camera Apostolica (1386-1387), pa je novac uručen egzaktorima (Farlati). Budući da od 1370. postoji mrkanjski biskup Franjo, koji se spominje i u spisu od 29. XI. 1374. moguće je da bi Desa i Franjo bili ista osoba, premda Pandžić to niječe. Franjo je naime bio franjevac i umro oko 1385, a u to vrijeme počinje spor oko onih 300 zlatnika u Trogiru. Da je Franjo bio franjevac imamo svjedočanstvo od 28. X. 1373. lokrunskog opata Nikole (Pandžić u bilješci ispravno označava izvor, ali u tekstu ima neispravan nadnevak). Eubel navodi 1370. Franju i 1378. Desu zvanog Ulias kao mrkanjske biskupe, slično i Opći šematizam. Ako je njihov izvor pouzdan Desa i Franjo bili bi ista osoba.
LIT.: Basilius Pandžić: De dioecesi Tribuniensi et Mecanensi. Romae 1959. 86s (citirani izvori i literatura) – C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 496, bilj. 7. – M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 90. –Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji. Zagreb 1974, 390. M. Žugaj

DESA LUKIN (XIII. st.). Podigao je u Trogiru franjevcima obitavalište već g. 1214., a oporukom 1234. ostavio im je sva svoja dobra.

LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 90. M. Oreb

DESIĆ, fra Vinko (*Franjo), misionar, poglavar (Karlobag, 2. VIII. 1881. - Dubrovnik, 1. IX. 1940.) Gimnaziju je završio u San Stefano (kod Carigrada), a bogosloviju u Budži kod Smirne (Izmir) kao član kapucinskog misijskog Istočnog instituta. U Kapucinski je red stupio 21. VII. 1901. Za svećenika zaređen u Budži 1907. God. 1908. službeno je uključen u Hrvatsku provinciju. Zatim je lektor filozofije u Rijeci i odgojitelj klerika. Nakon toga je više puta samostanski poglavar. Bio je prvi poglavar samostana u Dubrovniku (1913), koji je i proširio, a zatim u Karlobagu, te dugi niz godina član provincijske uprave (definitor).
LIT.: *Analecta OFMCap* 1907, 344. — *Terzorio*, III, 331. Hadrijan Borak

DESPOT, fra Grgur , provincijal (Zaostrog, o. 1699 – 21. I. 1777). Bio je definitor 1751-1754, provincijal 1754-1757.
Lit.: L. NARENTINUS [Vladmirović], Chronicon archiviale continens brevem descriptionem principii et continuationis venerabilis conventus Sanctae Mariae Zaostrogiensis et ad illum spectantium ab anno 1468 usque ad

praesentem annum 1770, Venetiis 1770. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 225. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 68.

DESPOT, fra Ivan, pisac (Zaostrog, 19. VIII. 1851.-Split, 19.11.1886.). Prvoj pismenosti se učio kod franjevaca u rodnom mjestu. Klasičnu gimnaziju je pohađao u Sinju (1864.-1868.) i godinu novicijata proveo u rodnom Zaostrogu (1868.-1869.). Filozofiju i teologiju studirao je u Šibeniku i Makarskoj (1869.-1874.) i bio zaređen za svećenika 28.11. 1874. te slavio Mladu Misu u rodnom selu. — Predavao je filozofiju u Zaostrogu (1874.-1875.), živio u Omišu i već 1876 je u Sumartinu, gdje je kratko vrijeme obavljao službu župnika (1878.), pa u Splitu i župnik na Ogorju . U Sinju na gimnaziji predaje hrvatski, latinski i njemački (1879.-1881.) i to su najplodnije godine njegova književnog rada. Ozbiljno bolestan povlači se u Živogošće, Omiš i napokon u Split, gdje i umire. Sprovod mu je bio veličanstven od samostana Gospe od Zdravlja do parobroda, koji je njegovo tijelo odvezao u Zaostrog, gdje je pokopano u poseban grob ispred crkve. U crkvi je postavljeno njegovo mramorno poprsje, rad Ivana Rendića. — Despot je bio nemirna duha, pisao je pjesme, pripovjetke, putopise, romane, književne kritike i radio na prijevodima. Surađivao je u brojnim listovima i časopisima: *Dragoljub, Glas Hercegovca, Hrvatska, Hrvatska vila, Hrvatski dom, Iskra, La Dalmazia cattolica - Katolička Dalmacija, Nada, Narodni list, Narodni koledar, Obzor, Slava preporoditeljem, Sriemski Hrvat, Vienac.* Osim zasebno objavljenih prijevoda prevodio je i Alfierija, Miltona, Ovidija i Byrona.

DJELA: *Pisma o izborih gornjo-primorskih na 16. listopada god. 1873. Tebi, Mate Andrijaševiću koji prvi skoknu, lukavce smete, narod osvitla, ovu pjesmu posvećujem,* Spljetu 1873. — *Oporuka Pavla Šubića Bribirskoga,* Zagreb 1880. — *Prve iskre,* pjesme, Zagreb 1881. — *August Šenoa,* Zadar 1882. — *Put na Lovćen,* Zagreb 1883. — *Malo zrnja* (pjesme), Spljet 1885. — CESARE CANTÙ, *Zdrav razum i pošteno srce.* Pučki razgovori. Po talijanskom izvorniku za hrvatski svijet priredio … , Zagreb 1881.

Lit. M. ČOVIĆ: *Fra Ivan Despot, život i djelo,* Beč 1961, 201. — I. ESIH: »Despot, Ivan«, *Leksikon pisaca Jugoslavije,* 1972, 1, 608-609. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 66. — Radovi sa znanstvenog savjetovanja "Život i djelo Ivana Despota", *Makarski zbornik* 2, Makarska 1989. (Lit.). – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 158-162.

H.G. Jurišić

DEŠKOVIĆ alias DIŠKOVIĆ, Petar → Petar iz Paga.

DEŽMANIĆ fra Ivan (DRNIŠANIN, DRNIŠLIĆ), misionar (XVII. ST.). Rodio se u Drnišu po čemu je i prozvan Drnišaninom ili Drnišlićem. Oko 1640. počeo je djelovati kao misionar u Karaševu i kao prefekt misije u Lipovi. Istakao se misionarskim radom i kao graditelj crkava. Zbog misije u Lipavi došao je u sukob s provincijalom Bosne Srebrne fra Petrom Lipanovićem, pa ga je generalni ministar Reda lišio prefekture. Godine 1657. imenovan je generalnim vizitatorom Provincije Bosne srebrene. Suprostavio se 1661. carigradskom patrijarhu koji je htio podložiti pod svoju jurisdikciju bosankse katolike, i zbog toga je morao dosta pretrpjeti. Na kapitulu u Fojnici 1662. bio je jedan od kandidata za provincijala. Kad se izbornici nisu mogli složiti slavonski izbornici i dio izbornika iz istočne Bosne održali su kapitul u Velikoj kod Požege gdje su Dežmanića izabrali za provincijala, ali ga je Kongregacija za raširenje vjere skinula nakon godinu dana kako bi spriječila diobu provincije Bosne Srebrene. God. 1663. imenovan je provincijalom Albanije, ali je inenovanje opozvano.

LIT.: — Starine XXII, str. 37. — Acta Bosnae (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium II), 504. D. MANDIĆ, *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, 191 i 194. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskog vladanja«, *Kačić* 11 (1979) 160-161. F.E.

HOŠKO, *Euzebije Fermendžin crkveni upravnik i povjresnik,* Zagreb 1997, 196.*V. Kapitanović*

DIDON, Hugolin, pisac (Mariano, 15. XI. 1874. — Zadar, 23. I. 1860.). — Kao dijete prešao je iz rodnog mjesta (u Furlaniji) u Split gdje završava pučku školu. Kao pitomac FZD završava gimnaziju nadbiskupskom sjemeništu "Zmajević" u Zadru. God. 1891. stupa u franjevački red FZD. Bogosloviju završava u centralnoj nadbiskupskoj bogosloviji u Zadru. Za svećenika je zaređen g. 1898. — Vrši službu kapelana u Arbanasima, a neko vrijeme i službu župnika. Korizmeni je propovjednik u Zadru na hvatskom i talijanskom. Pučki misionar u raznim krajevima. Orguljaš u crkvi sv. Frane u Zadru (1909.-1923.). Upravitelj Trećeg reda u raznim mjestima. Odgojitelj pitomaca i nastavnik na Košljunu (1899.-1902.). Nastavnik u višoj gimnaziji u Zadru (1902.-1919.). Magister klerika. Tajnik Provincije (1917.-1920.). Kada je g. 1921. Zadar potpao pod Italiju, O. Didon prelazi u ankonitansku franjevačku Provinciju pod koju je pravno potpao samostan sv. Frane u Zadru. U nadbiskupskoj gimnaziji predaje hvatski jezik (1924.-1943.). Po završetku drugog svjetskog rata prelazi opet u FZD i otaje u Zadru do smrti. — Bio je osobit štovatelj Euharistije i širitelj pobožnosti prema Euharistijskom Spasitelju. U tu svrhu osnovao je u Zadru "Društvo svagdašnjeg klanjanja Presvetom Sakramentu", "Društvo malih podvornika Presvetog Sakramenta", "Društvo pravih Isusovih ljubitelja". Pznati su bili u Zadru njegovi "Pagetti", dječaci s posebnom odorom koji su sudjelovali kod euharistijskih slavlja i pobožnosti. Osnovao je i uređivao "Euharistijski glasnik" (1908.-1918.). Osnovao i uređivao listić za djecu "Prijatgelj malenih", a na talijanskom "L`amico dei pargoli".

DJELA: *Opći i ustrojbeni pravilnik pobožnog Društva svagdanjeg općeg i vječnog Klanjanja Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu.* Zadar 1908. *Euharistično blago.* Priručna knjižica za štovatelje euharistijskog Isusa... Zadar 1908.[1], 1910[2], 19 , 19 1921[5]. *Moj najljepši dan.* Priručna knjižica za mladež koja se pripravlja ili je primila prvu svetu Pričest. Zadar 1909[1], 1910[2], 1915[3], 1918[4]. *Anđeosko dijete.* Molivena knjižica za učeću mladež... Zadar 1912[1], 1917[2]. *Svagdanje i vječno klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu* (prilog Euharistijskog glasnika). Zadar 1909. *Amiamo Gesu.* Zadar.

LIT.: V. MAŠTROVIĆ: Jadertina Croatica I. dio, JAZU, Zagreb 1949. — E. Z[ANINOVIĆ]: Dijamantni jubilej O. Hugolina Didon. *Glasilo franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji,* g. IV., br. 7-8, 53-55. — P. DODIČ: In memoriam O. Hugolinu Didon. *Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji* br. 2/1960., 23-25. — B. BARČIĆ: Posmrtni govor. *Idem,* 25-29. — B. BARČIĆ: *Povijest franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri.* Zadar 1976., 65.

B. Barčić

DIJAKOVIĆ, Verena, prva provincijalka Bosansko-Hratske provincije. (Vrlika 3. I. 1896.—Kraljeva Sutjeska, 24. IV. 1976). U Družbu je stupila u Mariboru a doživotne zavjete položila u Splitu. U prvim redovničkim godinama vršila je službu prefekte u biskupskom sjemeništu u Ljubljani, Šentvidu i Dubrovniku. U Visoko dolazi god. 1931. i preuzima brigu za sve Školske sestre u Bosni. Kratko vrijeme živjela je u Paraćinu a potom opet u Visokom, gdje je ostala do mirovine. Punih 18. godina bila je prikovana za postelju. — Bila je obrazovana sestra, jaka duha, primjerne razboritosti i takta. Kad je osnovana Bosansko-hrvatska provincija Srca Marijina (1942), imenovana je prvom provincijalkom. Na toj je dužnosti ostala 12 godina. U ratnim i poratnim godinama uspjevala je odoljeti brojnim krizama i poteškoćama s kojima se susretala Provincija i dati joj pravi duhovni izgled i usmjerenje. Bila je puna životne snage i poleta. Sve dok je bolest nije shrvala pratila je sa zanimanjem zbivanja u Provinciji i svuda je pomagala svojim širokim poznavanjem ljudi i bogatim životnim iskustvom. Brojni se naraštaji bosanskih i hercegovačkih franjevaca sjećaju kako ih je Verena poput milosrdnog Samaritanca njegovala dok su bili bolesni i noćima bdjela nad njihovom bolesničkom posteljom.

Lit.: A. REHLICKI, S. M. Verena Dijaković, Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije. — A. REHLICKI, Dijaković, s. Verena, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 218.— A. REHLICKI: S.M. Verena-Krunoslava Dijaković, *Marija među nama,* 6 (1976) 2, str. 26-27.

A. Rehlicki

DIJANIĆ, Alfons, uzorna života (Vrbnik na Krku, 10. VIII. 1922. — Iriški Vijenac, 22. I. 1944.) — Krsnim imenom Marijan. Nižu gimnaziju završio kod Franjevaca na Badiji kod Korčule. Stupio u Provinciju sv. Jeronima 1940. g. Višu gimnaziju polazio u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Boravio u Pridvorju u Konavlima radi liječenja (TBC pluća), zatim u sanatoriju u Iriškom Vijencu, gdje se stanje pogoršalo i gdje je preminuo svetačkom smrću. — Bio je tajnik udruženja franjevačkih klerika “Iskra” u Dubrovniu. Na sastancima je održao referate: *Sv. Franjo Asiški — optimista* i *Papa i Hrvati* (1943.). — U životu i u bolesti pokazivao je zavidnu vedrinu. U molitvi je bio sabran i djetinje pobožan, u radu marljiv i savjestan, u igri veseo i bezbrižan. U najtežim trenucima kod njega se opažao optimizam prožet dubokom vjerom i predanjem u volju Svevišenjega. Bio je obziran, sa svime zadovoljan, ljubljen i poštivan od starijih imlađih. Čovjek s kojim se računa i na kojega se računa. Pred smrt je majci pisao ove oproštajne riječi: “...Nemojte se žalostiti, takva je volja Božja. Što se mene tiče, ja ću lako ostaviti ovaj svijet. Ako se dobro spremim, primim svete sakramente, nemam se čega bojati... Dok volja Božja dozvoli, evo ja čekam...”

LIT.: M. B[RLEK]: Dijanić, fra Alfons. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 218b. — M. BRLEK: Miscellanea (rukopis). M. Brlek

DILLENZ, s. Adelheida, (Erholzheim/ Austrija, 6. III. 1835. — Ingenbohl/Švicarska, 22. VI. 1909), sestra sv. Križa. Dolazi u Đakovo gdje postaje prva provincijalna poglavarica novoosnovane Slavonske provincije (kasnije Hrvatske provincije) sestara sv. Križa (1869-1882). Za njezina upravljanja Provincija otvara prvi novicijat. Prvih godina djelovanje sestara ograničava se na rad u školama. Majka Adelheida brine se da sestre nauče toliko hrvatski, da mogu preuzeti najprije osnovnu školu (1870), a zatim otvoriti vlastitu Višu djevojačku školu s pravom javnosti u samostanu Družbe u Đakovu (1879). Nakon završetka mandata vrši službu kućne poglavarice u ubožnici u velom Lošinju (!883). To je prvi djelokrug te Družbe izvan Đakova. Godine 1885. vraća se u Kuću maticu u Ingenbohl (Švicarska). Svoj naporni i požrtvovni rad u prvim godinama Provincije ugradila je u njezine temelje.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXXIII (1909) 4, str. 169-170. M. Žigrić

DIMITAR ALBANAC (Demetrius de Albania), OFMConv., poslanik bosanskog kralja, 1457., papi Kalikstu III. —Pape Kalikst III., javlja 22. VI. 1457., legatu kardinalu Ivanu da je bosanski kralj Stjepan Tomašević poslao k njemu dva franjevca Bricija iz Panonije i Dmitra Albanca koji su papi izrazili kraljevu odanost i spremnost da povede križarski rat protiv Turaka, te da je već otkazao davati danak Turcima; moli ujedno da mu papa pošalje “stijeg apostolske stolice”. Papa ističe da je dobio dobar dojam o spomenutoj dvojici pa ih je ovlastio da propovijedaju vjernicima i potiču ih na borbu protiv Turaka. Ujedno preporučuje kardinalu da im bude na usluzi u svemu što bude potrebno.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 172 br. 329. M. Žugaj

DIMITAR iz Dubrovnika (Demetrius de Ragusio), O. Min., papinski kapelan (druga polovica XIV. st.). — Urban VI. uzeo je 13. IV. 1384. Dimitra za papinskog kapelana. Papinski kapelani obavljali su administrativne službe napose kao suci na crkvenom sudištu i kao savjetnici kardinalskih komisija. — Papinski kapelani i Dimitrovi suvremenici i subraća: Ulricus Sbroschonis de Wyssoka (9. VI. 1381.) i Joannes de Prestis (Pristić?) de

Castelnovo (Hrcegnovi? 13. IV. 1386.), čini se da su bili s područja hrvatskih zemalja.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 269 nt. 4. M. Žugaj.

DIMITAR iz Skadra (Demetrius de Scutaro) O. Min., stefansko-bendenski biskupup 1354. (?) — 1363., drački nadbiskup 1363. — oko 1378. (+). — U Red je stupio u skadarskom samostanu. 1345. predavao je bogoslovne nauke u Senju. Neki "prekomorski" (a to je tada bio redoviti naziv za grčko-albansko područje, ali i za cijeli prednji Istok) biskup zaredio je Dimitra za biskupa, tvrdeći da ima ovlast Sv. Stolice providjeti neke biskupije s malo klera. No ne samo da nije bilo klera nego ni vjernika. Dimitar se na to duže vremena povukao u samostan ne služeći se biskupskim naslovom. God. 1354. obratio se Inocentu VI. da kao običan redovnik može obavljati službe u svojoj s(k)lavonskoj provinciji kao da i nije bio biskup. Jednaku molbu upravili su papi provincijal → Mihael iz Zadra (kasniji osorski biskup) i braća provincije. Papa je 28. 9. 1354. u cijelosti udovoljio molbi. Iako se u rješenju ne spominju službe izvan Reda Eubel misli da je Dimitrije ipak naknadno imenovan bendensko-stefanski biskup (prištinsko-prizrenski) i da je 20. XII. 1363. promaknut za dračkog nadbiskupa, na molbu dračkog kaptola, kao nasljednik → bl. Antunu iz Aleksandrije, dok ga Gams uopće ne spominje.

LIT.: T. SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus* XI., 203 br. 156 — *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 285 br. 662 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 89. M. Oreb

DIMITRIJE ALBANAC, pustinjak, blaženi (Valona, prva polov. 15. stoljeća — San Paolo/Spoleto, 10. X. 1491.).— God. 1441. preselio se iz Valone u Italiju i nastanio u Spoletu. Željan pokorničkog života povukao se u samotni kraj brda Monte Luco, iznad Spleta gdje se nalazilo 12 eremitorija u kojima su živjeli pustinjaci. Tu se upoznao s bl. Grgurom iz Spoleta i bl. Dimitrijem iz Milana. Svidio mu se njihov život pa i sam odluči obući odjeću franjevačkog trećoreca. Po savjetu Dimitrija iz Milana, podvrgnuo se i započeo novicijat pod vodstvom bl. Grgura iz Spoleta. Po završetku godine kušnje povukao se na neko skrovito mjesto u istom kraju i nastavio veoma strogim pokorničkim životom, i nadalje pod vodstvom bl. Grgura koji je u tom kraju živio do smrti 1473. godine. Sav se predao molivi i konteplaciji vježbajući se u najtežim pokorama i mrtvenjima. Kao i ostali muževi takvog života, nije ni on ostao pošteđen od napasti, pogotovo noću, u bdijenjima i molivi kao i u obavljanju dobrih djela. Ali, Dimitrije ustraja u svojoj odluci i na svom putu isposničkog života izručivši se potpuno zaštiti Blažene Djevice. Njezina pomoć nije izostala već se i očitovala mnogo puta i na vidljiv način. Proživio je 50 godina u pustoši i samoći, u potpunom predanju Bogu i u vježbanju u krepostima. Njegovi zemni ostaci preneseni su u samostansku crkvu sv. Pavla izvan Spoleta, nedaleko samotnog mjesta u kojem je živio i tu mu se iskazuje štovanje blaženika. Mnogi zamjenjuju ili poistovjećuju Dimitrija iz Valone i Dimitrija iz Milana, franjevca opservantske struje koji je umro 1459. i pokopan u samostanu sv. Franje, što nije nikakvo čudo jer su obojica imala isto ime, živjela u isto vrijeme, skoro na istom mjestu, pripadali Franjevačkom redu i imali istog duhovnog vođu i odgojitelja. No, u hagiografskim vrelima oni se jasno razlikuju.
LIT.: L. JACOBILLI DA FOLIGNO, *Vite de' Santi e Beati dell'Umbria e di quelli i corpi de`quali riposano in essa Provincia* II°, 329-330 i III., str. 477. — L. WADDINGUS, *Annales Minorum* VII., an. 1491. n. 43. — *Acta Sanctorum (Bolland.),* Parisiis 1863. Oct. V., str. 6. — *Archivum Franciscanum Historicum,* Quaracchi ab a. 1908. sl. IV., str. 334. — BESCHIN, *Martirologium franciscanum* str. 396. — M. OREB, *Uzori svetosti,* Split 1970., str. 44-45 — ISTI, *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca*

konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973, str. 48. M. Oreb

DIONIZIJE DE LASZK (de Lach, Laczk, Lazk, sin Lacka, Lacković). O. Min., biskup († prije 4. VIII. 1356.). Čini se da bi "de Laszk" trebalo shvatiti "iz Laškovice", 10 km istočno od Bribira i 25 km jugozapadno od Knina. Dionizije je možda započeo svoj redovnički život upravo u franjevačkom bribirskom samostanu, koji su sagradili i obdarili bribirski Šubići koji su Ljudevitova oca Roberta Anžuvinca doveli na hrvatski i zatim na ugarski prijesto. Imenovan je kninskim biskupom, 24.III.1348. Osobno se obvezao u papinskom uredu da će naplatiti uobičajene pristojbe. Eubel misli da bi mogao biti istovjetan s kninskim arhiđakonom Dujmom iz Splita (Ljubić, *Listine* III. 114). Mnogo je vjerojatnije da je bio dvorski kapelan hrvatskougarskog kralja Ljudevita i njegov poslanik u poslovima koji su se odnosili na kraljeva (polu)brata Andriju, sicilijanskog kralja. U pismu od 26.II.1344. Klement IV. ističe kralju Ljudevitu kako je dragi sin Dionizije Reda manje braće vjerno i razborito obavio poslanički zadatak, pa ga preporuča kraljevoj blagonaklonosti. Vjerojatno je to pripomoglo Dionizijevu brzom napredovanju u hrvatsko-ugarskoj hijerarhiji: 1348. u Kninu, krajem 1349. u Zagrebu, a 11. I. 1350. u kaločkoj nadbiskupiji. Umro je prije 4.VIII.1356., jer mu je tada imenovan nasljednik. M. Žugaj

DIONIZIJE DE LASZK → LACKOVIĆ, Dionizije

DIONIZIJE DUBROVČANIN → BARBAROŽIĆ, Dionizije

DIONIZIJE iz Dubrovnika (a Ragusio), provincijal (Dubrovnik, ? — 14. III. 1663.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal od 1646.-1649. g. Bio je teolog i glasoviti propovjednik na hrvatskom jeziku. Neko je vrijeme boravio na Korčuli (do 1646.) (Dolci).

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta histgorica Provinciae Rhacusinae Ord. Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 66. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analectqa Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 442. I. Djamić

DIŠKOVIĆ, Petar (Dešković, Petrus de Pago, Petar iz Paga), nadbiskup FKN (Pa 2. pol. 14. st. — Split 30. 12. 1426.). Bonifacije IX. postavio ga je 14. VII. 1402. za provincijala Dalmatinske provincije, smjenivši → Nikolu Zadranina. Čini se, ipak, da odmah nije nastupio kao provincijal, jer se isti papa u prosincu te godine obraća Nikoli kao provincijalu. Inocent VII. imenovao ga je 22. VI. 1406. biskupom u Faenzi (Italija), a 10. VII. 1406. Dišković se obvezao uplatiti pristojbu za se i četvoricu svojih pretšasnika po 400 forinta. Prisustvovao je saboru u Pizi (1409.) i u Bolonji (1410.), gdje je izabran protupapa Ivan XXIII. koji ga je 19. X. 1411. premjestio za nadbiskupa u Split. No, u Splitu nije mogao nastupiti radi neprihvaćanja biskupa → Peregrina iz Aragonije. Nato ga je protupapa Ivan XXXIII. uzeo, dne 9. IV. 1412. za svoga osobnog tjanika i referendara, a 9. IV. 1413. poslao ga kao legata radi nekih crkvenih poslova u Toskanu. God. 1414-15. sudjelovao je na saboru u Konstanzu. Tu se činilo da će dobiti Split, jer se nadbiskup Dujam odrekao, ali je kasnije promijenio mišljenje. God. 1418. blagoslovio je temeljni kamen crkve sv. Jelene nedaleko Venecije. Kad se rastrgano katoličanstvo napokon ujedinilo oko pape Martina V. (izabran na Saboru u Konstanci, 11. XI. 1417.), splitski nadbiskup Dujam se 1420. odrekao uprave splitske nadbiskupije u Petrovu korist. Dišković je prisustvovao i saboru u Sijeni (lipanj 1423. — 26. II. 1424.). Pokopan je u splitskoj stolnoj crkvi pred velikim oltarom.

LIT.: MES u *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, App., 745 br. 122; 145 br. 414; 193 nt. 3; 450 nt. 3. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 246; 460. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših*

dana, Split 1973, 91s.

M. Oreb

DIVKOVIĆ, Matija, Pisac (Jelaške kod Vareša, 1563. — Olovo, 21. VIII. 1631.). — Osnovno obrazovanje stakoa je vjerojatno u samostanu Olovo, a filozofsko-teološki studij završio u Italiji. Služeći kao kapelan u Sarajevu završava svoj *Nauk krstiansi za narod slovinski* 1609. Godine 1611. tiska u Mlecima *Nauk* i *Sto čudesa,* a 1612. u Kreševu započinje pisati *Beside,* koje 1614. dovršava u Olovu. Ovo djelo i *Nauk karstianski smnoziemi stvari* tiska u Mlecima 1616. — Divković je prvi bosanskohercegovački pisac koji svoja djela tiska na narodnom jeziku. Bio je veoma popularan i rado čitan ne samo na području Bosne i Hercegovine, nego i na širem južnoslavesnkom prostoru. Tzv. veliki *Nauk karstianski* i *Sto čudesa* tiskani su jedamput (1611.), *Beside* dvaput (1616., 1704.), a mali *Nauk karstianski,* prema najnovijim istraživanjima, moguće i dvadeset pet puta. Osim toga iz malog *Nauka* zasebno su tiskani *Plač blažene divice Marie* (1786.) i *Život svete Katarine* (1709.). Divković je svoj adjela tiskao bosančicom.

DJELA: *Nauk kartianski za narod slovinski.* Ovi nauk iz diačkoga iezika ispisa, privede i složi u iezik Slovinski bogoliubni bogoslovac P.O. fra Matie Divković iz Ielašak iz provincie Bosne Arđentine... U mneticie 1611... — *Sto čudesa aliti zlameniaa blažene, i slavne bogorodice, i divice Marie.* Ovačudesa, iz zlamenia ispisa, iprivede... U Mnetcie 1611... — *Besiede Divkovića svarhu evanđelia nedieljnieh priko svega godišta;* koe besiede iz razlikieh diačkieh knjiga pirede, ispisa; i složi... U Mnetcieh 1616... 1704[2]. — *Nauk karsianski s mnoziemi stvari duhovniemi i vele bogolubniemi,* koi nauk od Ledesmova i Belarminova Nauka uiedno stisnu i složi... u Mnetcieh na 1616... 1621[2], 1630[3], 1631[4], 1632[5], 1640[6], 1641[7], 1643[8], 1660[9], 1668[10], 1680[11], ?[12], 1682[13], 1683[14], 1685[15], 1698[16], 1698[17], 1698[18], 1700[19], 1707[20], 1707[21], 1716[22], 1723[23], 1737[24], 1738[25]. = *Plač B.D. Marie Dieve iz sarpskieh slova* u latinska prinesen, umnožen i ponapravljen... /u Dubrovniku 1786./. = *Život svete Katarine* složen v'versi slovima slovinscoga giazika ozza fra' Mattia Dukovichia... v' Bneci 1709.

LIT.: H. Kuna (urednik): — *Zbornik radova o Matiji Divkoviću.* Subotica 1982. (A. Kovačić: Bibliografija radova Matije Divkovića i literatura o njemu, str. 347-361). A. Kovačić

DIVNIĆ (Diphnicus, Difnicus, Diphnico, Difnico, Divinich, Divnić Divinić), Nikola FKN, provincijal († Šibenik poslije 21. IV. 1562.). Potječe od ugledne plemićke šibenske obitelji . Zapisan je kao muž slavan učenošću i svetošću. Doktorat iz filozofije i teologije čini se da je postigao u Veneciji. Od 1517. Više puta je bio gvardijan u Šibeniku, a tri puta (1525-1529; 1539-43., te 1551-55.) i provincijal: Prvi put je izabran na kapitulu u Kotoru, 19. XI. 1525., a potvrdio ga je Klement VII., dne 16. V. 1526. Nakon drugog provincijalata, 1543., Sveta Stolica imenovala ga je vizitatorom za sve provincije izvan Italije. Teško je podnosio 1398. nametnuti naziv provincije Dalmacije, pa je upotrijebio: Istre i Dalmacije. Uljepšao je crkvu i samostan sv. Frane u Šibeniku. Pomagao je bratu Jeronimu u prikupljanju dokumenata za Zbornik.

LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 194. *Hrvatska provincija franjevaca konventualaca nekad i danas,* Zagreb 1989, 44s. M. Žugaj

Divnić (Diphnicus, Difnicus, Diphnico, Difnico, Divinich, Divnić Divinić), Jeronim FKN, kompilator "Divnićeva" zbornika; († Šibenik 10. VIII,1 579). Iz ugledne je šibenske plemićke obitelji. Spominje se 24.VIII.155O. kao doktor teologije, a 1561. i kao profesor teologije. Zabilježen je 1565. i 1575-77. kao gvardijan u Šibeniku. Stošić ga navodi kao gvardijana u razdoblju od 1563. do 1573. Bio je 1563. optužen kao pristaša protestantizma i vjerojatno oslobođen optužbe, jer ga već sljedeće godine susrećemo kao teologa dijecezanske sinode u Šibeniku. Šibensko

plemićko vijeće uzelo ga je 8.I.1570. za javnog učitelja gramatike na dvije godine. Stekao je trajnu zaslugu i postao poznat po *Zborniku* u kojem je skupio isprave koje su se odnosile na šibenski samostan sv. Frane. Taj je zbornik izvor mnogih podataka ne samo važnih za povijest samostana već i grada Šibenika. Umjesto službenog naziva Provincije Dalmacije uz dan 2.III.1555. ubilježio je naziv Provintiae Dalmatiae sive Sclavoniae (Provincije Dalmacije ili Hrvatske) kako se nazivala 1239-1398. Po Divnićevoj smrti nastavili su upisivati nove dokumente drugi franjevci skoro do kraja XVIII. stoljeća. Profesor Božo Dulibić prepisao ga je 1959. u cijelosti u dva primjerka, no još nije tiskan. U Nekrologij provincije pogrešno je (umjesto svoga brata Nikole, v.).uvršten kao provincijal

LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 194s. Krsto STOŠIĆ: Samostan sv. Frane u Šibeniku (ms), str. 86 i 95. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 59. M. Žugaj

DIVOJEVIĆ, Jure, prov. (Divojević ?, druga polovica 15. st. — ?, prva polovica 16. st.). — Za njegovog provincijalstva (1536.-1539.) papa Pavao III., dne 6. IX. 1538., "per vivae vocis oraculum", potvrdio je privilegija, koja su franjevcima njegove provincije Bosne Srebrene dali pređašnje pape, poimence, da mogu podjeljivati svim kršćanima svete sakramente, naravno, bez predrasude prava biskupa i župnika" (Mandić).

LIT.: D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 161. A. Barun

DOBRETIĆ, Marko, biskup (rnjići kod Jajca, 1706. — Fojnica, 8. I. 1784.). — U fojnički samostan stupiuo je već kao mladić. Filozofsko-teološki studij završio je u Dalmaciji i Firenci. Od 1740. kroz 18 godina predavao je u Italiji filozofiju, dogmatiku i moralnu teologiju. Kad je 1757. Bosna Srebrena svedena na kustodiju imenovan je kustodom. Slijedeće godine Bosna Srebrena ponovo je proglašena provincijom, a Dobretić provincijalom (1758.-1762.). Luki Vladimiroviću piše da je 1765. kako je s još nekim drugim franjevcima više nedjelja proveo u turskom zatvoru. Po drugi put izabran je za provincijala na kapitulu 1768. Papa Klement XIV. imenovao ga je 1773. eretrijskim biskupom i apostolskim vikarom u Bosni i Hercegovini. Isticao se redovničkim životom i svećeničkom revnošću. Kao bisku poslao je u Rim više izvještaja o svojim kanonskim pohodima, od kojih su dva i objelodanjena (iz 1776. i 1779.). Štokavsko-ikavskim jezikom napisao je moralni priručnik *Bogoslovnicu.* U Farlatijevom *Illyricum sacrum* (IV., 168-169) tiskan mu je opis Duvna pod naslovom *Dumni descriptio*.

DJELA: *Kratko skupgliegne chiudoredne, illiti morale bogoslovicze svarhu sedam katolicanske czarkve s a k r a m e n a t a h...* U Ankoni na 1782...

LIT.: D. Berić i K. Georgijević: Dobretić Marko. *Leksikon pisaca Jugoslavije I.* Beograd 1972., str. 650-651. — M. Vrgoč: "Čudoredna Bogoslovnica" Marka Dobretića. *Povijesno-teološki simpozij u povodu 500. obljetnice smrti bosanske kraljice Katarine*. Sarajevo 1979., str. 164-176. A. Kovačić

DOBROSLAVIĆ, Ferdinand, ispovjednik (Dubrovnik, oko 1761.-14.I.1829.) -Krsnim imanom Melkior Antun . Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1778.g. Poslan na studije u Italiju. Vrlo vješt u moralnoj teologiji. U više je navrata bio gvardijan u samostanima izvan Dubrovnika, jednom u Dubrovniku, tri puta definitor Provincije, jednom kustod, dva puta komesar-viyitator, te predsjedatelj Kapitula. — Više je puta propovijedao na hrvatskom jeziku, osobito kroz korizmu i advenat, u franj. crkvi u Dubrovniku, te u kotorskoj biskupiji. Kao ispovjednik bio je neumoran i narod se rado kod njega ispovijedao. Znao je dugo ostajati u ispovjedaonici i neumorno ispovijedati.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.

Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 522, 583-584.

I. Djamić

DOKO, Klemo (Dokić, *Franjo), dušobrižnik (Vidovići kod Čitluka, 27. IV. 1886. — Široki Brijeg, 23. IV. 1978). Roditelji su mu bili Jozo i Anđa r. Odak. Osnovnu školu završio je u Gradinićima (1898), a srednju (1907) na Širokom Brijegu. U Franjevački red je stupio 13. VIII. 1903. na Humcu. Bogosloviju je studirao u Mostaru (1907-1909) i Fuldi (1909-1911). Za svećenika je zaređen 25. VII. 1910. Prema ondašnjem običaju po godinu dana službovao je kao kapelan po samostanima u Mostaru, na Humcu i na Širokom Brijegu. U međuvremenu godinu dana (1913/1914) proveo je u Duvnu. Potom je bio kapelan u Posušju (1915-1916), odakle odlazi u duvanjski kraj i tamo ostaje do 1965. Bio je po više godina župnik u Vinici, Grabovici i Prisoju, gdje je doprinio da se osnje župa i gdje je sagradio župni stan i crkvu. God. 1937. premješten je za kapelana u Duvno, a slijedeće godine je postao župnik, a potom (1939) i gvardijan. Za vrijeme rata (1941-1944) bio je župnik u Šuici, a zatim u Seonici (1944-1955) i kapelan u Duvnu (1955- 1965). Tada se vraća na Široki Brijeg i tu je ostao do smrti. — Fra Klemo je bio krhka zdravlja. Vjerojatno ga je ta činjenica natjerala da se počene baviti medicinom. Kroz desetljeća pomagao je bolesnicima u duvanjskom kraju, gdje do novijeg vremena, to posebno vrijedi za župe, nije bilo druge osobe koja bi mogla pružiti bilo kakav odgovarajući lijek bolesniku osim svećenika. Zbog izuzetnih zasluga za vrijeme rata odlikovan je Ordenom zasluga za narod. Potpomogao je organizacijski i izdavački rad bogoslovnog društva "Bakula" u Mostaru kao i građevinske pothvate Provincije.

LIT.: J. BAŠIĆ: Otmica fra Kleme Dokića, Hrvatski kalendar, 21 (1974) 142-154. — T. PAN[DŽIĆ], Bard franjevaštva hercegovačkog (uz 90. obljetnicu fra Kleme Dode), *Kršni zavičaj,* br. 12, 15. — R. ŠILIĆ, Dva velika gubitka, *Mir i dobro,* 1978, 68-71. — A. NIKIĆ: Umro je naš liječnik - Fra Kleme Doko, *Brat Franjo,* 2 (1978) br. 3, 61-63.

A. Nikić

DOLCI, Anđeo (Slade), propovjednik (Dubrovnik, 1716.-14. XII.1791.) -Krsnim imenom Ivan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1732.g. Filozofiju i teologiju završio u Italiji i tamo bio lektor obiju struka. Po povratku u Provinciju predaje teologiju na studiju Male Braće u Dubrovniku kroz ddeset godina i imenovan je jubilarnim lektorom. Dva puta je izabran za definitora; bio je kustod, provincijal (1778.-1781.) te gvardijan u Cavtatu.— Propovijedao je najviše u crkvi Male Braće u Dubrovniku kroz advenat i korizmu na narodnom jeziku. Jednom je održao i propovijedi u dubrovačkoj katedrali na talijanskom. Bio je obljubljen govornik i čovjek na glasu po učenosti i smirenosti.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 488.

M. Šikić

DOLCI, Anđeo → SLADE, Anđeo

DOLCI, Sebastijan (Slade), pisac (Dubrovnik, 2. IV. 1669. — 1. VI. 1777.) — Krsnim imenom Ivan. Potječe iz siromašne građanske obitelji. Srednju školu pohađao u 'Collegium Ragusinum' kod Isusovaca. Stupio u Provinciju sv. Franje Krizostom iz Cavtata. Filozofiju studirao u Anconi (1715-1717.), teologiju u Perugi (1717.-1722.). Zaređen za svećenika u Splitu (1723.), po nalogu gvardijana dubrovačkog samostana Male Braće putuje u Istru, a odatle odlazi u Italiju gdje polaže ispite za propo0vjedika i lektora filozofije. Poslije više od deset godina vraća se u Dubrovnik. Tu se susreće sa I. Grgićem, L. Cekinićem, → T. Gleđom i → H. Silićem, a tu je i njegov rođeni brat fra Anđeo. Predaje filozofiju na studiju Male Braće i tu su mu učenici M. Tudišević (prevodilac Molière-a) i A. Aletin (tajnik Dubrovačke Republike i pjesnik). Senat Dubrovačke Republike ga zajedno sa I. Đorđićem bira za teologa Republike (1733.). General reda ga imenuje jubilarnim lektorom (1742.). Izabran za provincijala (1746.),

Postaje član akademije de'Ricovrati u Padovi (1754.), koje je nekada bio član i G. Galilei. Izabran je za sinodalnog ispitatelja Dubrovačke nadbiskupije (1759.). Putuje na neko vrijeme u Veneciju i Padovu. Na prijedlog svoga prijatelja benediktinca G.A. Gradenigo (1725.-1774.) imenovan je počasnim članom akademije de'Concordi u Venciji (1763.). Dolazi ponovno u Dubrovnik (1764.). Izabran za gvardijana dubrovačkog samostana Male Braće (1769.), ali se niije htio prihvatiti. Izabran za definitora (1770.), te prefekta studija Male Braće u Dubrovniku. — Kao propovjednik je djelovao u domovini i Italiji: Izola (1723.), Pula (korizma 1724.), Dubrovnik (advenat 1724.), Piran (korizma 1725.), Venecija (korizma 1726.), Rovinj (advenat 1726. i korizma 1727.). Malo vijeće Dubrovačke Republike ga izabire za adventskog propovjednika (1727.) i korizmenog (1728. i 1729.). Propovijeda u Bibieni (1730.), a u Lucci (korizma 1731.) postiže toliki uspjeh, da ga tamošnji Senat traži da njegovim članovima održi govor o upravljanju državom (tiskan tamo iste godine). Slijede: Napulj (1732.), Dubrovnik (1733., 1734., 1735., 1736.), Firenza (1737.), Dubrovnik (1738.), Rim (1739.), Genova (1740.), Rovinj (1742.), Mantova (1743.), Piran (1744.), Sinigalia kod Ancone (1745.), Cameratta (korizma 1750.), propovijed na sprovodu dubr. nadbiskupa → A. Franchi svoga prijatelja (1751.), Brescia (1756.), Dubrovnik, u katedrali (advenat 1759., korizma 1760.), kod dminikanaca u Dubrovniku u čast sv. Vinka Fererija (1762. — tiskana u Veneciji 1763.), Kotor, Zadar, Krk, te ponovno u dubr. katedrali (advenat 1770. i korizma 1771.). — U vrijeme njegove provincijalske službe je donesen propis da se u Provinciju mogu primati jedino kandidati s područja Dubrovačke Republike (1746.). Njegovim je zalaganjem temeljito renovirana apoteka Male Braće i samostanska tkaoica. — Uz predavanja na studiju Male braće kojemu je bio generalni lektor od 1731. g., stalno se bavio pisanjem. Bio je vrlo nadaren, iuzvanrednog pamćenja, oduševljen i revan u proučavanju literature, lako se izražavao stihom i prozom o svakoj temi (Cerva). Uvijek je bio spreman naučiti nešto novo, pogotovu kada se radilo o povijesti Dubrovnika. Njegovi konzulti koje je kao teolog davao Republici ukazuju jasno na tadašnje probleme društva i jedini su sačuvani opis nekih pojedinosti iz dubrovačkog života toga doba (Pantić). Knjižnicu samostana Male Braće u Dubrovniku je uvećao za oko 200 svezaka, a tu je sačuvan i njegov portret (Brlek). — Na temelju postojećih sastavio je novi Nekrologij Provincije (a i sâm ga je pisao za suvremenike), kojega je kasnije popratio bilješkama i izdao B. Rode. — U rukopisu su sačuvana njegova djela: *Lettera scritta al Sige. N. N. Alletti... sopra S. Blasio vescovo e Martire* /iz 1737./. — *Ode de beato Ioanne Gradenico*. — *Epigrammata Michaeli Gargurevich e Georgio Higgia*. — *Novem epigrammata*. — *Memorie biografiche* i *Memorie di Pulpiti* /izdao V. Makušev, str. 142s/ — *De origine Urbis Ragusinae Diatriba* /iz 1775./ — *Nonnulla poetica* /latinski/ — *De rebus urbis Ragusinae Diatribae III. Albini Esadastes de Vargas* /pseudonim S. Slade/ — *Polemica fra il P. Sebastiano Dolci M.O. ed il P. Michel´PP. PP.*

DJELA: *Il buon governo delle Repubbliche... discorso politico-morale detto... 1731*. Lucca 1731. — *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746. — *Vita Divi Hyeronimi Stridonensis*. Anconae 1750. — *Dissertatio de Illyricae linguae vetustate et amplitudine...* Venetiis 1754. — *De Ragusini Archiepiscopatus antiquitate... ejusdem... Antistitum series chronologica...* Anconae 1761. — *Orazione panegirica di San Vincenzio Ferrerio...* Venezia 1763. — *De laudibus B. Joannis Gaudencio... et D. Petri Urseoli Venetiarum Ducis...* oda, s.1. s.a. — [prije 1767. — *Fasti literario-Ragusini*. Venetiis 1767. — *Dissertatio de Illyricae linguae vetustate et amplitudine A.R.P. F. Sebastiani Dolci... illustrata et vindicata ab Albino Esadastes de Vargas* /pseudonim S. Dolci/. Anconae 1774. — *Necrologium*. B. Rode br. 1 — 738. — *Libertas perpetua Ragusina... Albini Esadastas de Vargas*. V. Makušev str. 428-

455. — *Memorie biografiche*... i *Memoria di Pulpiti*... Isti str. 142 s, bilj. 3. *Aritmetica* (V. Kapitanović, 155).
LIT.: Arhiv samostana Male Braće u Dubrovniku (više brojeva) — Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski Arhiv u Dubrovniku) 1765. g. n. 81 p. 58. — A. FORTIS: Saggio d' osservazioni... Venezia 1771., 8, 14, 44. — D. FARLATI: *Illyrici Sacri VI*. Venetiis 1800. — S. DA VENEZIA: Biografia Serafica degli uomini illustri. Venezia 1846., 805b. — J. VALENTINELLI: *Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro*. Zagabria 1855., p. 85 n. 502-503. — G. A. CASNACICH: *Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich*. Zara 1860., 74, 82, 102, 105, 106, 121, 162, 187, 199, 235, 236, 283, 284, 301, 325, 334, 362. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II*. Zara 1864., 199-205. — V. MAKUŠEV: Izsledovanija... (rus. ćir.) St. Peterburg 1867., 1, 106s, 142s, 144, 204s, 269, 428-445. — Š. LJUBIĆ: *Ogledalo... II*. Rijeka 1869., 460. — P. PISANI: *Num Ragusini ab omni iure Veneto a saec. X. usque ad saec. XIV. immunes fuerint*. Lutetiae Parisiorum 1893., 9. — F. JURIĆ: *Prava Crvena Hrvatska* br. 448. Dubrovnik 27. IX. 1913. (dodatak). — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 395, 404-477, 478-479, 581-582. — V: D[EŽELIĆ st.]: Dolci Sebastijan. *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925*. Zagreb 1925., 64a. — M. REŠETAR: Život i rad Inacija Gorgi (Đurđevića). *Stari pisci hrvatski XXV*. Zagreb 1926., LXIV. — M. DEANOVIĆ: Odrazi... *Rad JAZU* knj. 248. Zagreb 1933., 42. — M. PANTIĆ: Sebastijan Slade-Dolči, dubrovački biograf XVIII. veka (ćirilicom). Beograd 1957. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina III*. Zagrabiae 1980., 77. — V. KAPITANOVIĆ *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 155-156. I. Djamić

DOLENČIĆ, s. Florijana, (Kotoriba, 27. XI. 1896.—Đakovo, 28. 04. 1949), sestra sv. Križa. Prva poglavarica na Klinici Rebro u Zagrebu. U svojoj Provinciji vršila je više puta poglavarsku službu u velikim zajednicama u bolnici u Bukureštu, u Zakladnoj bolnici na Jelačićevu trgu u Zagrebu, u Zakladnoj bolnici na Svetom Duhu i konačno na Rebru. Od 1934. vrši i službu provincijalne savjetnice. Razboritošću, jednostavnošću i iskrenom dubokom pobožnošću vodila je svoje sestre u teškim ratnim i poratnim danima. Veoma strpljivo snosila je potpunu uzetost dvije posljednje godine života. M. Žigrić

DOMAZETOVIĆ, Mijo (Michael a Posega),. generalni vikar zagrebačkog biskupa za Slavoniju (Požegu, sredinom 17. st. - Velika, 5. V. 1707). Pastoralno djelovanje u slavonskom dijelu Provincije Bosne Srebrene, i to najprije kao župnik u Stražemanu (1675), zatim u Požegi (1690-1693), a potkraj 17. st. u Cerniku (1695-1699); podigao je drvenu crkvu sv. Antuna Padovanskoga u Petrovom Selu, a zajedno s fra Đurom Sevićem pribavio je zvona za crkvu u Cerniku, u Pakracu i u Zapolu. Župnik i gvardijan bio je u Velikoj (1696-1602, 1605-1707). Obavljao je i upravne službe u Provinciji Bosni Srebrenoj: bio je definitor provincijalu Franji Travničaninu (1699-1702) i kustod ili zamjenik provincijala Grege Gabrića (1702-1705). U sporu između bosanskog biskupa fra Nikole Ogramića i zagrebačkih biskupa tijekom druge polovice 17. oko biskupske vlasti u zapadnoj i srednjoj Slavoniji D. je mijenjao strane: god. 1675. je na strani Orgamića, a 1690. do 1692. mu se je suprotstavio. Kako se je 1693. bio dvojio koju će stranu slijediti, prijeti mu zagrebački biskup Aleksandar Mikulić oduzimanjem župe. Ni za biskupa Želišćevića 1698. D. nije posve siguran u svojoj vjernosti zagrebačkoj biskupiji, ali se Želišćević početkom 18. st. nije obazirao na Domazetovićevu nedosljednost us pomenutom sporu, nego na njegov ugled bivšeg kustoda i gvardijana u Velikoj pa mu je stoga još 1702. povjerio biskupsko vikarstvo u Slavoniji; god. 1705. biskup Brajković je potvrdio Domazetoviću istu službu i udijelio naslov vicearhiđakona s pravima arhiđakona te dodijelio prihode cerničke ili koje druge slavonske župe.

LIT.: E. FERMENDŽIN: Crhornicon Provinciae Bosnae Srebrene. *Starine JAZU* 22 (1890), 53. — ISTI: Acta Bosnae, potissimum ecclesiastica. Zagrabiae 1892, 520-523. — R. LOPAŠIĆ: Slavonski spomenici za XVII. vijek. *Starine JAZU,* 30 (1902), 91-92, 109-112. — J. BUTURAC: Župe arhiđakonata Since u XVIII. vijeku. Croatia Sacra, 2(1931), 216-251. — ISTI: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb, 1970, 158, 161. - D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim, 1960, 107-210. - J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku* Slav. Požega, 1980, 78-80. — F. E. HOŠKO: Slavonsko-podunavski dio Bosne Srebrene u doba njezinih dviju dioba. *Kačić*, XVII (1985), 117. F. E. Hoško

DOMINIK DUBROVČANIN (iz Dubrovnika, a Ragusio), provincijal (Dubrovnik, oko 1682. — 10. IX. 1723.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1682. g. Kustod Provincije, zatim provincijal (1713.-1716.). Duže vrijeme djelovao kao generalni lektor na studiju u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Istakao se i kao propovjednik na narodnom jeziku.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Ninorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 458. M. Šikić

DOMINIK IZ GONNESE (de Gonnesa, Gonissa), bos. vikar (XV. st.). — Imenovan je vikarom zajedničke vikarije Bosne i Dalmacije (1467.-1469.) sa zadaćom da provede razdiobu Vikarije prema odluci generalnog kapitula opservanata u Mantovi (1467.). Papa Pavao II. poništio je, na žalbu bosanskih franjevaca, odredbu mantovskog kapitula i naredio da Dominik i dalje upravlja Vikarijom. Razdioba je provedena, papinim dopuštenjem, na kapitulu u Bolzanu (1469.), i tada Dominik prestaje biti vikar. Neko je vrijeme vršio službu provincijalnog vikara u Markama. Bio je dobar redovnik i iskusan pravnik.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.)* Beograd 1935., 32. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 131-132.
A. Barun

DOMINIK iz Močića (de Canalibus), apotekar (Močići/Konavle, oko 1712.— Dubrovnik, 7. X.1682.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Brat laik. Bavio se ljekarništvom. Šesnaest je godina preležao bolestan neprestano hvaleći Boga.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 70. — B. RODE: Necrologim Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.Francisci Ragusii.*Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 446. — V. VELNIĆ: Rukopisni Priručnici apoteke Male Braće u Dubrovniku. *Arhiv za farmaciju.* Beograd 9 (1959.) br. 3, 122-129. — V. VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Peres Franciscains a Dubrovnik. *Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959.).* Stuttgart 1960., 189-197. I. Djamić

DOMINKOVIĆ, Modest (Dominkovich, Dominkovics), pisac, provincijal (Gornja Pulja-Oberpullendorf, Gradišće u Austriji - Bratislava, 27. III. 1770). - U Ugarsku provinciju sv. Marije je stupio 1722. godine, a 1728. je zaređen za svećenika. Stekao je kvalifikaciju profesora filozofije i teologije te je 1730-ih predava dogmatsko bogoslovlje na teološkoj školi Generalnog učilišta u Požunu (Bratislava). Ondje je u javnoj raspravi 1739. predstavio svoje teološke teze. Utjecao je na razvitak visokih škola u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga, jer je predsjedao ispitnim natječajima za profesore filozofije i teologije 1756. u Budimu i 1763. u Osijeku. U toj je provinciji bio generalni vizitator (1763/64), a u vlastitoj je dva trogodišta bio provincijal (1750-1753, 1759-1762). Kao redovnički starješina podupirao je literarnu djelatnost svojih suvremenika i članova iste franjevačke Provincije, gradišćanskohrvatskih pisaca: Jeremije Šoštarića, Bogomira Palkovića i Lovre Bogovića. Sam je pisao na latinskom, hrvatskom i mađarskom jeziku (Meršić).
DJELA: *Arca Domini ad usum et*

commoditatem sacerdotam... Assertiones de sacra Verbi Divini incarnatione. Posonii 17329. — *Vèg nèlkül valò nagysàg.* Poszoni 1748. — *Via sacra seu Exercitium viae crucis dolorosae ducentis ad montem Calvariae.* Tyrnaviae 1763.

LIT.: Š. JURIĆ: *Iugoslaviae sriptores Latini recentioris aetatis,* 1/2. Zagrabiae 1971. — M. MERŠIĆ: *Znameniti i zaslužni Gradišćanski Hrvati.* [Rijeka] 1972. — A. MAGYAR: *340 Jahre Franziskaner in Güssing.* Güssing 1980, 26, 94, 165. — *Historia domus Bajensis.* Band 1. Bajae 1991, 482. F. E. Hoško

DONADONI, Karlo Antun, OFMConv., šibenski bisku 1723.-1756. (Venezia 11. VIII. 1668. — Šibenik, 7. I. 1756.). — Sparacio veli da je bio afiliiran samostanu u Rovigu. Stoga su ga neki nazivali "R(h)odiginus, a neki čak pišu da je i rođen u Rovigu. Školovao se po svoj prilici u Venciji, a od 1693. studirao je na rimskom Bonaventurianimu, gdje je 1696. postigao magisterij iz teologije. Za svećenika je zaređen 13. II. 1695. Bio je regens studija u Veneciji i Padovi, gdje je predavao filozofiju i teologiju. Slovio je kao vrlo učen čovjek izvrstan govornik i pjesnik, obdaren vjerom i pobožnošću. God. 1721. izabran je za provincijala padovanske provincije. Inocent XIII. imenovao ga je 12. IV. 1723. za šibenskog biskupa. Kardinal Filip Gualterio podijelio mu je 25. 4. 1723. biskupsko posvećenje u rimskoj bazilici Svetih Apostola. Kler, redovnici i narod vrlo svečano su ga primili u Šibeniku. Mnogo je dobra učinio šibenskoj biskupiji. Objavio je 1753. biskupijsku uredbu o službi Božjoj. Ovlaštenjem i prema uputama pravoslavnog episkopa u Veneciji obavljao je pastirski pohod po pravoslavnim crkvama na svom području. — Po vlastitoj želji pokopan je u crkvi sv. Franje gdje mu je do danas sačuvana nadgrobna ploča sa slijedećim tekstom: "Viri clari ac reverendi — Caroli Antonii Donadoni Venerabilis — Ordinis Minorum Conventualium — Per XXXIII. annos — Episcopi — Virtutibus omnibus ornatissimi — Hic jacent cineres — Obiit di VII. mensis Januarii — MDCCLVI. — Na temelju Sparaciove tvrdnje da je Donadoni napisao na ustuk Ludovica Antonija Muratorija djelo "*Della regolata divozione de'cristiani (Venezia 1747) Lugi Macali mu je pripisao rukopis br. 204. u Biblioteca dei Concordi u Rovigu: "Apologetica dissertatio quae praecipuae conta Caementarium (tal. Muratore) novatorem quaemdam, obtentu improbationis sanguinarii voti animam Deiparae V.M. in primo instanti suae creationis a labe originalis peccati divinitus praeservatam infirmare…"*

DJELA: *Panegirici Sacri. vol I,* Rovigo 1698; vol. II, Venezia 1702. — *La morale di Aristotile spiegata al popolo.* Venezia 1709. — *Quaresimale.* Venezia 1717. — *Le ingiurie fatte alla carità cristiana con la scandalosa licenza di dir male del prossimo.* Venezia 1722. ´— *Ragionamenti Morali.* Venezia 1722. — *La Crusca in esame* [anonimno]. Venezia 1740. — *Osservazioni sopra alcune proposizioni morali licenziose [pseudonim: Odoardo Haimat].* Benevento 1740. — *Affetti divoti a S. Francesco di Sales.* [1706]. — *Panegirico di S. Francesco di Assisi.* Manfre e Savioli. — *Panegirico di S. Giuseppe da Copertino.* Treviso s.a.

LIT.: R. RITZLER - P. SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, V,* Patavii, 1952, 356. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 419. — D. SPARACIO: Ramenti Bio-Bibliografici di Scrittori ed autori Minori Conventuali dagli ultimi anni del 1600 a noi. *Miscellanea francescana* 28(1928) 149s — G. ABATE: Series Episcoporum ex Ordine EMConv. *Miscell. Franc.* 31(1931.) 167 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 114-116. — V. KAPITANOVIĆ: Donadoni, Carlo Antonio, *Marienlexikon 2,* St. Ottilien 1989.214-215.M. Oreb

DONAT IZ LOPUDA (ab Insula Media, Medioinsulanus), provincijal (Lopud kod Dubrovnika, ? - Dubrovnik, 6.IV.1667.) -Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je osobito pobožan i obrazovan. Propovjednik i ispovjednik. Vršio je službu magistra novaka.

Provincijalom ga je imenovao papa Aleksandar VII. i ovu je službu vršio od 1664.-1666.g. Poginuo u potresu u crkvi Gospe od Milosrđa u Gospinu Polju.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta Historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci.* Neapoli 1746., 67.-68. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.Francisci Ragusii. *Anaslecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 443. I. Djamić

DONAT IZ LOPUDA (ab Insula Media, Medioinsulanus), generalni definitor (Lopud kod Dubrovnika, oko 1664.- Dubrovnik, 3.I.1734.) -Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1680.g. Više puta gvardijan, magistar novaka, definitor, a dva puta provincijal (1704.-1707. i 1719.-1722.) i jednom komesar-vizitator. Izabran je za generalnog definitora.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917, 460. M. Šikić

DOREŠEVIĆ, Ivan (Doreseus) iz Šibenika, OFMConv., provincijski vikar (pokopan 25. XI. 1600. u Šibeniku). Na provincijskom kapitulu 20. VII. 1578. u Milju (Muggia), poslije izbora Franje Župana iz Kotora, biskupa kotorskog (1578.-1581.), za provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca, **DOREŠEVIĆ** je izabran za vikara Provincije, jer je novoizabranom provincijalu biskupska služba ometala vođenje Provincije. Provincijom je upravljao do slijedećeg kapitula 1579. god. Obavljao je službu Inkvizitora Dalmacije sa sjedištem u samostanu sv. Franje u Šibeniku. God. 1590. uvrijedio je mletačku vlast, pa je radi toga bio zatvoren i privremeno prognan iz Šibenika. Za generalne vizitacije Provincije 1598. braća šibenskog samostana uspostavila su zajedništvo dobara (vita communis). Knjigu s propisima zajedničkog života predali su Ivanu da nadzire obdržavanje zajedničkog života.
LIT.: Acta provinciae Codex 1559-1589., 1589.-1605. B. Polonijo, *Ad Necrologium Provinciae M. Conv. S. Hieronymi Dalmatiae Emmendationes et Additamenta,* ms. Arhiv provincije Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

DORIĆ, Marcelin, profesor teologije (Baja, 3. X. 1806. - Bač, 4. XI. 1853). God. 1822. je stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao na bogoslovnim školama u Baji (1825-1827) i Vukovaru (1827-1829); školski drug mu je bio K. Agjić. Za svećenika je zaređen 1829. i odmah je preuzeo pastoralne obaveze u župi u budimskom predgrađu Tabanu. Na peštanskom sveučilištu je položio ispit za profesora teoloških predmeta. U odjelu bogoslovne škole u Baji predavao je biblijske predmete (1830-1837) i zatim crkveno pravo i crkvenu povijest (1842-1845); biblijske predmete je predavao i na vukovarskom odjelu bogoslovne škole (1852/53). Dok je bio dekan bogoslovne škole (1845-1852) u Baji, bački Hrvati smatrali su ga svojim duhovnim i kulturnim vođom. U Iloku (1837-1842) je obavljao službu gvardijana i župnika, a u Baču je bio gvardijan (1853).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Liber memorabilium convertus Valcovariensis, sv. 2, 137, 152, 153. — *Schematismus... Provinciae S. Ioannis a Capistrano.* Budae 1827, 25. — F. ČULIĆ: *Mnogopoštovanom ocu marcelinu Doriću... od strane Bačvanah 1847.* Zagreb [1847]. — *Historia Domus Bajensis.* Band 1. Baja 1991, 346-431. F. E. Hoško

DOROTIĆ, Andrija, profesor, i politički radnik, (Sumartin, 25. X. 1761. - 4. IX. 1837). Osnovno školovanje završio je vjerojatno u sumartinskom samostanu. Stupio je u franjevački novicijat 4. VI. 1783. Stdirao je vjerojatno u Makarskoj a potom u Ferrari i Bologni (1789). Bio je profesor filozofije u Orvietu (1790) i Rimu (1791-1793) i profesor teologije u Perugi (1794), Veneciji (1795-1797) i Šibeniku (1797-1803) gdje je postigao jubilaciju. Preko austrijskog konzula u Veneciji Jozefa Humburga radi na sjedinjenju Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom. Poslanik nekih dalmatinskih gradova i franjevačkih župa za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom kod cara

Franje II. Autor glasovitog letka *Proglašenje narodu dalmatinskomu* (1797) i još nekoliko drugih letaka nacionalnog i buntovnog obilježja. Provincijal Provincije Presvetog Otkupitelja (1803-1806). Vođa narodnog otpora protiv Francuza (1806-1809). Proganjan bježi u Bosnu (1806), a odatle u Slavoniju, Hrvatsko Primorje i Istru i konačno u Zagreb, gdje postaje pročelnik tajne austrijske policije u Hrvatskoj (1810). Vrši veliki politički utjecaj na hrvatske pokrajine: Istru, Dalmaciju i Bosnu. Organizira ustanak 1809. u Dalmaciji. Nezadovoljan austrijskim postupcima prema Hrvatima god. 1811. napustio je austrijsku službu. Austrija ga ipak novčano nagrađuje i izdaje mu putovnicu pod imenom Andrea Chidrotto. Nastavio je na vlastitu ruku agitaciju protiv Francuza u nejasnom pothvatu koji ga je vodio preko Bosne, Kosova, Crne Gore, Skadra, na Vis i Maltu, a prema nekim izvorima čak do u Španjolsku.. God. 1813. vraća se potajno u rodni Sumartin gdje živi nekoliko mjeseci a onda odlazi u Bosnu da odatle pomaže ustanak protiv Francuza. Tiskom je objavio tri manja djela. Pjesmu iz 1813. objavio mu je ponovno Ostojić, a neke druge spise Stanko Petrov, Gašpar Bujas i Vicko Kapitanović, dok se petnaestak većih i manjih rukopisa, koji mu se pripisuju, čuva u franjevačkom arhivu u Makarskoj. Čini se da su sigurno njegovi spisi: *Philosophiae rudimenta,* Orvieto 1790. — *Philosophiae elementa*., Romae, 1791 — *[Metaphyisica]. — Ethicae libri III,* Romae [c. 1793.]. — *[Matheseos compendium et Physicae generalis libri IV],* Roma [c. 1793]. — *Institutiones theologicae*., Perusiae c. 1794. — *De Deo eiusque divinis attributis, [et alii tractatus theologici] — [Adnotationes] — Elementa iuris criminalis. — Compendium rhetoricae seu artis concionatoriae.*

DJELA: Proglascegnie narodu dalmatinskomu [Venezia 1797]. — *Lettera pastorale enciclica del molto reverendo Padre F. Andrea Dorotich, Ministro Provinciale de'Minori Osservanti nell'ex-veneta serafica Provincia del SS.mo Redentore in Dalmazia alli religiosi, graduati, sacerdoti, chierici e laici della medesima Provincia* [Accedit:] *Ritus et caerimoniae in solemni receptione admodum reverendi P. Minis Provincialis tempore canonicae visitationis*. Zara, Nella stamperia di Antonio Luigi Battara, 1804. — *Philosophicum specimen de homine*. Venetiis, Typis Simonis Cordella, 1795. – *Politički spisi* (ur. V. Kapitanović), Split 1995.

LIT.: N. Š[imić]: *Nepoznat pjesnik, Iskra* 1/1884, 21. 2-3. — M. OSTOJIĆ: *Fra Andrija Dorotić i njegova pjesma,* Spilt 1895. — S. PETROV: *Nepoznata pjesma fra Andrlje Dorotica,* Nova revija, 11 (1932), 231-240. — D. BERIĆ: *Andrija* Dorotić *i njegove pjesme. Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku 1,* Dubrovnik 1952, 465-476. — G. BUJAS: *Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovlne 19. stoljeca,* (Građa za povijest književnosti hrvatske, knj. 30), Zagreb 1971, 121-144. — V. KAPITANOVIĆ: *Fra Andrea Dorotić (1761-1837), il suo tempo, la sua attività e il suo pensiero,* Roma 1978. (Iscrpna bibliografija). — V. KAPITANOVIĆ: "Un tentativo di riforma nella Provincia Francescana del Santissimo Redentore in Dalmazia (1800-1806)", *Archivum Franciscanum Historicum,* 73/1980, 1/3, 341-372.— V. KAPITANOVIĆ: »Književni rad fra Andrije Dorotića«, *Kačić,* 13 (1981) 121-153. — D. BARBARIĆ: »Ontologija Andrije Dorotića«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 7 (1981), br. 13-14, 53-67. — D. BARBARIĆ: »Fizika Andrije Dorotića«, *Prilozi,* 8 (1982), br. 15-16, 93-121. — D. BARBARIĆ: »Etika Andrije Dorotića«, *Prilozi,* 10 (1984), br. 1-2 (19-20), 49-59. — V KAPITANOVIĆ: "Dva zahtjeva za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Ugarskom", *Kačić,* 17/1985 [1988], 449-478. — D. BARBARIĆ: *Filozofija Andrije Dorotića* (Monografije iz hrvatske filozofske baštine, 9), Zagreb 1987. — V. KAPITANOVIĆ, »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 234-242. — P. BEZINA, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split 1992 (kazalo imena). — P. BEZINA, *Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735-1918)*, Split 1993

(kazalo imena). — V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 96-104. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 105-110. – V. KAPITANOVIĆ, Život i spisateljska djelatnost fra Andrije Dorotića u: A. DOROTIĆ, *Politički spisi,* Split 1995, 9-69.

V. Kapitanović

DOZA (Dosa, Douza, Donsa) → Grgur

DRAGANUS, Egidije iz Pule, OFMConv., propovijednik, magister, inkvizitor, generalni povjerenik († 24. I. 1572.). God. 1564. dobio je dozvolu propovijedanja, a 1573. spominje se da je propovjednik, magister i inkvizitor. God. 1574. provincijal ga, na poziv protektora Reda upućuje generalu Reda.

LIT.: Acta provinciae, Codex 1559.-1589. [O. Jozo Milošević:] *Necrologium provinciae* ms. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31.

D. Drnić

DRAGIČEVIĆ Mihovil (Opačak), crkveni pisac (Vrgorac, 1745 - Makarska, 19. II. 1790). Niže školovanje do ulaska u novicijat učio je u Franjevačkom samostanu Zaostrog. U franjevački red je pristupio u Zaostrogu 1762, a nalazimo ga u novicijatu u franjevačkom samostanu u Makarskoj (1762-1763). Učio je tri godine skolstičku filozofiju u Zaostroga (1763-1766). Bogosloviju je pohađao u Zaostrogu na provincijskom bogoslovinom učilištu i u Šibeniku u samostanu sv. Lovre na općem bogoslovnom učilištu prvoga stupnja (1766-1770). Nakon toga bio je župni vikar u Vrgorcu (1770-1773). Kroz to vrijeme putuje u Mletke 1772 i 1773. Zamjenik je povjerenika za Svetu Zemlju od 5. VII. 1773. do 1777. i živi u samostanu sv. Lovre u Šibeniku. U franjevačkom samostanu Gospe od Zdravlja Split-Dobri živi od 19. X. 1777-30. VI. 1799. kao samostanski vikar. Premješten je u Zaostrog i imenovan samostanskim vikarom 30. VI. 1779. Provincijal je albanske Franjevačke provincije Sv. Ivana Krstitelja (1782-1785). Vratio se u Franjevačku provinciju presv. Otkupitelja i nastanio se u Zaostrogu te tu vrši službu gvardijana. Relativno mlad je obolio i umro u Makarskoj. — Kao student filozofije pisao je pod vodstvom profesora filozofije o. Josipa Franića: *Disputationes in universam Aristotelis logicam juxta mentem venerabilis ac subtilissimi Joannis Duns-Scoti;* pod vodstvom profesora o. Jeronima Loze: *Disputationes in octo libros phisicarum Aristotelis iuxta mentem ... Joannis Duns-Scoti* (ovaj drugi rukopis je započeo pisati 3. X. 1765, a završio 30. VI. 1766). Oba se rukopisa nalaze u Arhivu franjevačkoga samostana u Makarskoj. Bavio se i gospodarskim pitanjima i kao član Javnoga gospodarskoga društva u Splitu (Pubblica società economica di Spalato) napisao je sastavak koji je poslije njegove smrti objavljen u *Nuovo giornale d' Italia spettante alla scienza naturale* III/1791, str. 35-38. pod naslovom: Saggio sopra moltiplicazione della specie Bovina nella Provincia di Dalmazia. Pripisuje mu se djelo: *Oficij B. D. Marije (?).*

DJELA: *Izpitania svarhuu sveti redova i sakramenata u obchinu izvagiena iz visce kgnigha od fra Mije Draghiechievicha (...)* U Mlezi, Kod Ivana Kostantina, 1799. 288 st. 16 cm. (Biblioteka Franj. samostana Makarska, Sign. 2666), ^{2}Zadar, 1800.

LIT.: Š. Gliubich: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia,* Vienna, 1856, 121. — I. Kukuljević: *Bibliografija hrvatska, I,* Zagreb, 1860, 35. — P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. 79, 224, 267. — Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 466. — S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb, 1888, 348, 352, 470. — J. Božitković: Ljetopisne bilješke, *Bogoslovska smotra,* XIII/1925, 2-3, 367-368. — V. D[eželić]: Dragičević Mijo, *Znameniti i zaslužni hrvati,* Zagreb, 1925, 66. — F. Luzzatto: Ecclesiastici Dalmati scrittori di politica agraria nel secolo XVIII, *Rivista Internaziionale di Scienze*

Sociali e Discipline Ausiliarie, (izvadak Milano 1928, (Agosto 1928), VIII, str. 12 (197) - 14 (199) . — K. Balić: *Kroz Marijin perivoj - Štovanje B.D. Marije u franj. provinciji presv. Otkupitelja,* iz Nova Revija X/1931, 5-6, 70 (511). — A. Crnica: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik, 1939, 330, 337, 420-42. — V. Š[tefanić]: Dragičević Mijo, *Hrvatska enciklopedija,* V/1945, 233. — S. Ožanić: *Poljoprivreda Dalmacije u prošlosti,* Split, 1955. 57. — B. Zelić-Bučan: *Prilog građi poznavanja društvenih i privrednih odnosa u srednjoj Dalmaciji u XVIII. i XIX. stoljeću,* Izdanja Historijskog arhiva - Split, sv. 2, 1960, 46-47. — D. Berić: Dragičević, Mijo, *Leksikon pisaca Jugoslavije,* I/ 1972, 680-681. — V. Vrčić: *Vrgorska krajina,* Metković, 1972, 86, 93. — J. A. Soldo: Djelovanje franjevaca Provincije presvetog Otkupitelja u Dalmaciji 1735-1985. *Kačić*, XVII/ 1985, 258, 261, 324. — V. Kapitanović: Franjevačka knjižnica Makarska, *Franjevačka visoka bogoslovija u Makarskoj, 250. obljetnica osnivanja i rada 1736.-1986,* Makarska, 1989, 134. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 69. — V. KAPITANOVIĆ: »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 263-264. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 97-99. *J. Brkan*

DRAGIČEVIĆ, fra Marko. **(*Nikola),** (Međugorje, 17. II. 1902. — Izbično, 11. II. 1945.). Rođen je u obitelji Andrije i Ruže r. Martinac. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju na Širokom Brijegu i bogosloviju u Mostaru (1925.-1929.) Filozofski fakultet završio je u Fribourgu (Švicarska) god. 1934., gdje je i doktorirao iz klasične filologije. U Franjevački red stupio je 8. VII. 1922. na Humcu. Za svećenika je zaređen u Bernay (Francuska) 20. V. 1928. Gotovo cijelo vrijeme svog rada proveo je kao profesor na Širokom Brijegu (1935.-1945.).
Djela: *Essai sur le caractere de Lettres de Pline le Jeune*. Mostar, 1936. A. Nikić

DRAGIČEVIĆ, fra Josip, prepisivač i lektor (Vrgorac, 1752. — Zaostrog, 5. XI. 1779). Studirao je u Peruggi (1782-1785). 25. II. 1789. imenovan je lektorom teologije. Božitković ga je uvrstio među filozofske pisce. U tom ga slijede i noviji autori, a u stvari se radi samo o ispisu djela fra Paškala Jukića
LIT.: ARHIV FRANJEVAČKE PROVINCIJE PRESVETOG OTKUPITELJA U SPLITU, S/25, F. 37R. — J. BOŽITKOVIĆ: »Provjeri«, *BS* 14 (1926) 329-340. — — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 79-80. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 104.
V. Kapitanović

DRAGIČEVIĆ, Pavo (*Stanko), profesor i crkveni povjesničar (Međugorje, 14. XII 1882 — Mostar, 24. VII 1954). Rođen je u obitelji Jure i Mare rođ. Čuvalo. Osnovnu školu završio je u Međugorju, a gimnaziju na Širokom Brijegu. U franjevački red stupio je na Humcu 4. X. 1900. Filozofiju, teologiju i crkvenu povijest započeo je studirati u Mostaru, nastavio u Parmi i dovršio u Rimu. Za svećenika je zaređen 2. VII. 1905. Kad je god. 1908. završio u Rimu studij povijesti, radi posebnih uspjeha, odmah mu je bila povjerena odgovarajuća katedra. Međutim, već slijedeće (1909) godine on postaje profesor na širokobriješkoj gimnaziji. Tu je ostao do 1927. godine. Potom je bio župnik u Jablanici, sedam godina, te jednu godinu gvardijan na Širokom Brijegu. U međuvremenu je bio definitor Provincije (1928-1931). Ponovno predaje povijest i patrologiju na Franjevačkoj bogosloviji u Mostaru (1935-1945), a zatim je tri godine bio član ispitne komisije za jurisdikciju i quinquinale. Živio je i poslije toga u Mostaru stavljajući svoje prebogato znanje iz nacionalne i crkvene povijesti na raspolaganje mnogima. — Surađivao je u Hrvatskoj Enciklopediji (sv. 1-5), listovima i zbornicima: Prvom izještaju franjevačke

gimnazije … na Širokom Brijegu (1918), *Hrvatska duša (*1923-1924), Narodna sloboda (1924); *Franjevački vijesnik* (1929-1930), *Glasnik Jugoslavenskog profesorskog duštva* (1936-37), Dobri Pastir [revija], 1 (1951), 197-198. i zbornim djelima: ZH (1925), *Izvješće I. sastanka Hrv. upravitelja Trećega reda,* Zagreb 1913; *Mostar i Hercegovina,* Beograd 1937, *Hercegovina franciscana* (1940). Iz fra Pavine povijesne riznice posebno se koristio povjesnik Ferdo Šišić, te se u Šišićevoj ostavštini (Historijski Institut JAZU, XIII) čuva 101 fra Pavino pismo.
LIT.:· Rastanak s o. fra Pavom, *Narodna sloboda,* 9 (1927), br. 27, 2-3. — M. VU[NIĆ]: Dragićević Pavao, *Hrvatska enciklopedija,* 5, 233. — Naši pokojnici, *Službene obavijesti* (1954) 5-6. † Fra PavaoDragićević, *Dobri Pastir* [revija] 4/5 (1955), 358-359.— A. NAMETAK: Tri pisma † fra Pave Dragićevića, *Dobri Pastir* [revija], 8 (1957), 143-146. — A. NIKIĆ: Dragićević, fra Pavao, Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, 219. A. Nikić

DRAGIČEVIĆ, Rudolfina (Ruda, *Iva) (Miletina/Međugorje 1897.— Ivanić Kloštar, 6. III. 1986.) U zajednicu Školskih sestara u Mostaru stupila je 1922. godine. Tu je 1927. položila i doživotne zavjete. Službovala je u Bijelom polju kod Mostara (1922-1935), u Mostaru (1935-1942), u Trebinju (1942-1944), Konjicu (1944-1945), Plehanu (1945-1972) i Ivanić Kloštru (1972-1986). Bila je radišna, požrtvovna, pobožna i nenametljiva. Više je puta bolovala (tifus, španjolica, sušica i pod konac života 1972. slijepoća). Svoje bolesti prikazivala je Bogu za Crkvu i svoju redovničku zajednicu. Životnim tegobama uprkos ostala je uvijek vedra i duhovita, pa je zbog toga bila cijenjena i voljena
Lit.: R. MRVELJ: S. M. Rudolfina Dragičević, Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije. — S. BULAJA: Rudolfina Dragičević, redovnica, *Glas koncila,* 25 (1986) 12 str. 8. — R. MRVELJ: Ostavi nas s. Ruda, *Marija među nama,* 21 (1986) 1 str. 20. R. Mrvelj

DRAGIĆEVIĆ, Fra Marko (*Nikola), vjerosvjedočitelj (1902.-1945.) Rođen 17. II. 1902. u Međugorju, od oca Andrije i majke Ruže r. Martinac. Gimnaziju svršio na Širokom Brijegu, bogosloviju 1925.-1929. u Mostaru, filozofski fakultet završio i položio diplomski ispit iz klasične filologije na sveučilištu u Fribourgu (Švicarska), 1934., gdje je i doktorirao iz iste struke 1935. s raspravom *Essai sur le caractere de Lettres de Pline le Jeune*. U Franjevački red stupio 8. VII. 1922. Jednostavne zavjete položio 9. VII. 1923., svečane 10. VII. 1926. Za svećenika zaređen u Bernayu (Francuska), 20. V. 1928. Bio je profesor na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji na Širokom Brijegu (1935.-1945.). Odveden od oltara u Izbičnu 11. veljače 1945. i poslije toga ubijen. Bio je osoba izvanredne inteligencije i čista karaktera. Vrstan i revan profesor, klasično i ujedno europski suvremeno naobražen. Oštro je pazio na disciplinu. Izvrsno je poznavao staru latinsku i grčku književnost. Bio je mio u društvu. Kao drugi magister u sjemeništu poznavao je svakog đaka i odgojno mu pristupiti.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

DRAGINIĆ, Augustin, pjesnik (Blato na Korčuli, 20. X. 1689. — Kotor, 31. VII. 1735.). — Škole je završio u Italiji. Bio je lektor filozofije i teologije, magister novaka, definitor i kustod provincije. Njegovim zauzimanjem podignut je veliki oltar u Crkvi na Badiji kod Korčule. Pisao je pjesme na hrvatskom. Evo naslova nekih njegovih pjesama: *Plač Marka Koćine. — Plač gorući istoga Marka Koćine: — Odgovor u Bosni prijatelju. — Fala Plaže farske. — Fala od Kotora. — Miserere složeno. — Parafraza iste pjesme. — Isusovo Tilo sveto. — Slava u smrti Jurja Parastjanina.*
LIT.: *Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima* Zadar. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia,* parte seconda, Zara 1864. str. 114. — I. PROTIĆ, *Župa Blato,* Blato 1976., str. 74-75. P. Pejić

DRAGIŠIĆ, Juraj (Georgius Benignus de Salviatis, De Feliciis, Macedo, Graecus, De Argentina, Argentinensis, De Bosnia, De Urbino, de Florentia, Morlacus, Dobretić), filozof (Srebrenica, oko 1450. — Barleta u Italiji, 1520.). — Potječe iz plemićke obitelji Ivaniša, kojima je kralj Stjepan 1446. darovao Ključ. Otac mu se zvao Radoslav (Letus). Nakon pada Bosne pod Truke (1463.) prebjegao je kao dječak u Dalmaciju. Stupivši u frajevači red određen je na kapitulu bosansko-dalmatinske opservantske vikarije na studij u Ferrari. Za svećenika je zaređen 18. III. 1469. u Bologni. Stekao je veoma široku filozofsko-teološku naobrazbu na učilištima u Rimu, Bolognji, Firenci, Paviji, Urbinu, Ferari, Parizu i Oksfordu. Godine 1470. nalazi se u Rimu u krugu humanista okupljenih oko kardinala Besariona te upoznaje vladajući spor između platonovaca i aristotelovaca. U proljeće 1472. pratio je Bessariona, kao papinskog legata, u Francusku i Englesku. Nakon kardinalove smrti djeluje kao odgojitelj kneževa sina na dvorcu Montefeltra u Urbinu (1472.-1482.). Sam se 5. II. 1475. naziva profesorom bogoslovlja, a te je godine bio i ravnatelj generalnog studija u Urbinu. Obitelj Felici primila ga je u svoj krug i odatle mu "Georgius Benignus de Felicis de Urbino". Kratko je vrijeme 1481/82. boravio u Parizu. Godine 1482. prešao je u Firencu i živio u samostanu Sancta Croce. Postao je lektor bogoslovnog studija i i 5. III. 1485 inkorporiran profesorskom zboru. Afiliran je 24. IV. 1488. samostanu santa Croce i 25. V. 1488. postao je ravnatelj studij na tri godine i inkvizitor u Firenci. Istodobno je odgojitelj kasnijeg pape Leona X. Uživao je toliki ugled da je postao član Pletonove akademije. Godine 1490. provincijal je toskanske provincije te profesor metafizike i teologije na Sveučilištu u Pizi. Ovdje je ušao u krug plemićke obitelji Salvati te mu odatle "de Salviatis". Po želji kneza Lorenza Medici brani (1486.) Giovannija Pico della Mirandola optuženog za krivovjerje. Budući da je branio pismeno i usmeno u Rimu optuženog Savonarolu došao je u sukob s papom Aleksandrom VI. Borgiom. Skinut je s provincijalstva a kad se tome opro i izopćen iz Reda. Predavao je bogoslovlje i metafiziku u Pizi i odriješen izopćenja uz uvjet da se ne vraća u Firenzu. Potpuno je brisan 29. V. 1495. iz firentinske provincije. Povukao se u Dubrovnik "natjeran bjesom neprijatelja, a i privučen ljubavlju prema svojima" druguje s Bunićem, Gundulićem i otalim dubrovačkim humanistima vršeći službu profesora teologije i propovijednika u katedrali. Tiska 1497. djelo *Profeticae solutiones* u obranu Savonarole. Dubrovačkom senatu posvećuje svoje djelo *O naravi nebeskih duhova,* drži 1498. nadgrobni govor Juniju Đorđiću. Godine 1500. vraća se u Italiju te sudjeluje na franjevačkom generalnom kapitulu u Ternu i u izradi Alreksandrijskih konstitucija. Živi u Rimu u samostanu sv. Apostola. Bio je 1503-1504 kustod samostana u Asizu. Zatim profesor i ravnatelj studija u Rimu te profesor teologije na sveučilištu "Sapienza". Djelovao je 1505. i kao generalni povjerenik u Austriji. Postavši biskup talijanskog grada Cagli (21. V.1507.) sudjeluje u poslanstvu caru Maksimilijanu. Branio je Franju della Rovere optuženog za ubojstvo kardinala Alidosija. U kolovozu 1512. izabran je za naslovnog nazaretskog nadbiskupa sa sjedištem u Barleti i u tom je svojstvu sudjelovao na V. Lateranskom saboru (1512-1517). Godine 1517. ustaje u obranu platonske filozofije, u obranu Savonarole i Ivana Reuchlina podupirući ga u njegovom nastojanju oko zaštite židovskih knjiga. Zauzimao se za reformu julijanskog kalendara.— Dragišić pripada elitnom društvu humanista svoga vremena. Područje njegovog filozofskog interesa su logika, ontologija i gnoseologija. Nastoji uskladiti filozofsko-teološka gledišta tomističke i skotističke škole razvijajući pri tom i vlastite poglede na pojedina pitanja. Jedan je od najboljih poznavalaca klasičnih i istočnih jezika u svoje vrijeme. U rukopisu je ostavio djela: *De defensione Bessarionis*. Oko 1470. (zagubljeno). — *De libertate et immutabilitate Dei*. 1471. — *De communicatione divinae naturae*. 1475. — *Opus VII quaestionum (de Gratia)*. Prije 1488. — *De natura angelica* (posvećeno Lorenzu Medici). Prije 1488.

Kasnije prošireno i dotjerano djelo *De natura angelica*. — *Apocalypsis nova* (prema drugima: *Liber de raptis*). Poslije 150 — *Sermones seu Revelationes speciales*. Poslije 1502. — *Vexillum christianae victoriae*. Između 1507. i 1512. Jedna kopija posvećena caru Maksimilijanu, druga francuskom kralju Franji I. — *De Assumptione Virginis Dei Matris*. Između 1507. i 1512. — *De excellentiis et dignitatibus Virginis Dei Matris*. Poslije 1507. — *Apologeticon* (obrana Franje, vojvode Monfeltra). 1511. — *Correctio erroris in Kalendario*. 1514. — *Introductorius in logicam*. Oko 1471. (nepronađeno). — *Comentaria in Libros Sentntiarum*. Prije 1512. (nepronađeno). — *De rebus moralibus, atque ad civile regimen pertinentibus*. Djelo najavljeno 1499. u *De natura angelica,* a kanio ga posvetiti Dubrovačkom senatu. Nije poznato da li ga je uopće napisao? — *Contiones per annum et orationes variae*. Održane propovijedi u Pizi, Urbinu, Dubrovniku. (Ćavar ih ne spominje ukoliko nisu obuhvaćene u *Sermones seu Revelationes speciales*).

DJELA: *Logica nova secundum mentem Scoti et B. Thomae Aquinatis aliorumque*. Florentiae 1480., drugo izdanje *Volumen de dialectica nova secundum mentem S. Thomae de Aquino*. Florentiae 1484., treće *Volumen...* Romae 1489., četvrto *Artis dialecticae praecepta vetera ac nova*. Romae 1520. — *Septen et septuaginta in opsuculo Nicolai de Mirabilibus reperta mirabilia*. Florentiae 1489. — *Propheticae solutiones pro Hieronymo Savanarola Ord. Praed*. Florentiae 1497. — *Tractatus de rebus moralibus atque ad civile regimen pertinentibus Senatui Ragusino Dicatus*. Florentia 1497. — *Opus de natura celestium spriritum quos angelos vocamus Ragusinoque Senatui dicatum*. Florentiae 1499. — *Oratio funebris habita pro... Junio Georgio Patricio Ragusino*. Florentiae 1499. — *Constitutiones Alexandrinae pro minoribus Conventualibus*. Terni 1501. *Apologia pro Francisco Maria de Rivere Julii II. nepote anno 1511. super Cardinalis Alidosii nece*. /s. 1./ 1512. — *In librum septem questionum a Magnifico Laurentio Medices propositarum* /s. 1./ 1512. — *Defensio praest. viri Joannis Reuchlini Romae per modum dialogi edita an scilicet libri Judaeorum quos Talmud vocant sint supbrimendi*. Coloniae 1517. — *Epistola ad Petri Galatini opus de arcanis catholicae veritatis*. Arthonae 1518.

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 51-52. — S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini*. Venetiis 1767., 24-25. — S. GLIUBICH: *Dizonario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*. Vienna 1856., 28. — D. Fabianich: *Storia dei Frati Minori II*. Zara 1864., 241. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 413-414, 571. — S. ZIMMERMANN: Juraj Dragišić kao filozof humanizma. Rad JAZU 227, Zagreb 1923. Mirko BREYER: Juraj Dragišić (lat. Georgius Benignus de Salviatis) u: Hrvatska enciklopedija Vol. V. Zagreb 1945, 234s. — T. JAKIĆ: Dragišić, Juraj. *Leksikon pisaca Jugoslavije I*. Beograd 1972., 681b-682b. — Z: C. ŠOJAT: De voluntate hominis eiusque praeeminentia et dominatione in anima secundum Georgium Dragešić (c. 1448-1520), Vicenza 1972. — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 101-105. — Opća enciklopedija II. Zagreb 1977., str. 394-395. — S. CERVA: *Biblotheca Ragusina II*. Zagrabiae 1977., 98-102. — F. S. ĆAVAR: Giorgio Benigno Salviati, OFMConv. (Juraj Dragišić, c. 1444-1520. Profilo bio-bibliografico. Roma 1977. (biografija). — KÄLIN, *Povijest filozofije,* ŠK, Zagreb. — V. FILIPOVIĆ, *Filozofija renesanse,* MH.

A. Kovačić - I. Djamić - M. Žugaj

DRAGOŠEVIĆ, Dominika, ŠSP, njegovateljica, (Smolonje/Omiš, 2. III. 1911. - Knin, 10. IV. 1965). - U kandidaturu ulazi 1935., a novicijat započinje 15. VIII. 1937. u Splitu. Čitav njezin redovnički život bio je posvećen djelima milosrđa, i to uglavnom u kninskoj bolnici gdje je djelovala kao njegovateljica, a poslije kao pomoćnica u operacijskoj sali. Posjedovala je duh molitve, koju nije nikad propuštala iako je

vršila tako tešku i odgovornu dužnost. Iz njezinog vladanja zračila je vedrina i u najtežim časovima života. Nalazila je načina da "svakome rekne svoje", a da nikoga ne uvrijedi. Koliko je bila poštovana i voljena pokazao je i sprovod, koji joj je upriličila Kninska bolnica, gdje je umrla iza četiri dana bolovanja zaražena antraksom. To se otkrilo tek nakon njezine smrti. Toliko se radovala "mirovini", kad će moći u provincijskoj kući dugo moliti, pomoći gdje je budu trebali i biti uz najmlađe u Zajednici, kojima se toliko radovala. B. Nazor

DRAKOLIĆ, Justin (Dracolich), teolog (16. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je teolog i slavni propovjednik.
LIT.: V. ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrtovniku) br. 160. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 411. I. Djamić

DRAKULICA, Bonifacije (Crassa, a Stephanis, Stjepović), stonski biskup (Lopud kod Dubrovnika, oko 1500. — Timisoara, 1581.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Filozofiju i teologiju završio kao odlikaš u Parizu. Odlazi u Italiju gdje upoznaje kardinala F. Perettija, kasnijeg papu Siksta V. Iz Rima dolazi u Dubrovnik gdje djeluje kao generalni lektor teologije na studiju Male Braće i propovjednik. Kao kustod Provincije imenovan je kustodom Sv. Zemlje (1551). Generalni Kapitul u Salamanci ga potvrđuje po drugi put za kustoda (1553), a generalna kongregacija mu povjerava istu službu i po treći puta (1556). Po želji pape Pija IV. general Reda Zamora ga imeuje i po četvrti put kustodom (1562). Zbog profesorskih i odgojiteljskih zasluga stečenih u Dubrovniku, te onih koje je stekao u Sv. Zemlji kao kustod, od uprave je Reda dobio naslov "Otac Reda", a papa Pijo IV. ga imenuje generalnim propovjednikom i teologom Tridentskog sabora. Isti papa ga, na molbu Senata Dubrovačke Republike, imenuje biskupom u Stonu (1564). Kao biskup sudjeluje u radu Tridentskog sabora u komisiji koja raspravlja o Sv. pismu i Tradiciji. Papa Pijo V. ga šalje u Španjolsku da s kraljem Filipom II. uredi neka pitanja. glede Sv. Zemlje (1566). Papa Grgur XIII. ga šalje u Ugarsku, Erdelj, Poljsku, Hrvatsku, Bosnu i Dalmaciju kao vizitatora (oko 1572). Dubrovačka ga Republika također često šalje kao poslanika raznim vladarima. Kad nije htio osuditi jednog svog svećenika po želji vlasti Republike bez prethodnog saslušanja, Dubrovačka ga Republika protjeruje sa svog teritorija. Papa ga iza toga šalje kao svog vizitatora u Ugarsku i Bosnu. — Kao kustod Svete Zemlje je u zamjenu za sionski kupio samostan Sv. Spasitelja (1558). Obnovio je gotovo sva svetišta na tom području. Proslavio se time što je obnovio Sv. Grob i učvrstio kupolu na bazilici Sv. Groba. On je prvi pslije sv. Jelene otvorio sv. Grob i pregledao ga službeno, te prekrio mramornom pločom, a kapelicu Groba obložio također mramorom. O tome je kasnije napisao izvještaj koji je tiskan u Veneciji 1887. Za upravljanja Sv. Zemljom pokazao se kao vješt diplomat, pa je zato više puta bio poslan u diplomatske misije. Kao stonski biskup, uz pastoralne i administrativne poslove, nalazio je vremena i za znanstveni rad.
DJELA: D*e perenni cultu Terrae Sanctae et de fructuosa eius peregrinatione*. Venetiis 1573[1], 1875[2]. — *De ortu clericorum in Ecclesia*. Venetiis 1573.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 58-59. — S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini*. Venetiis 1767., 13-14. — S. SKURLA: Križ biskupa Bonifacija. *Moćnik stolne crkve dubrovačke*. Dubrovnik, 1868., 77-107. — E. FERMENDŽIN: *Acta Bosnae,* Zagabriae 1892., 310. — B. RODE. Necrologikum Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras 1917., 423-426, 573. — P. VLAŠIĆ: Hrvatski franjevac — čuvar Sv. Zemlje. *Katolički list* (1919.) br. 17, 197-201. — St. P[etrov]: Bonifacije, fra *Hrvatska enciklopedija III.* Zagreb 1942., 62b-63a. — A. ŠIMČIK: Hrvat obnovitelj sv. Groba. Zagreb 1936. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975., 206-207, 236. —

Idem: I. Zagrabiae 1977., 27, 29, 177, 444. — H. G. JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškog u našoj prošlosti. *Kačić* 9(1977.), 47ab. — P. PEJIĆ: Hrvatski franjevci u Svetoj Zemlji. *Kačić* 9 (1977.), 152-154. I. Djamić — P. Peić

DRASA (Draža), Fra Jakov Cresanin. — Rođen je u Cresu u plemićkoj obitelji Drasa. Učlanio se u samostan sv. Frane franjevaca konventualaca u Cresu. Postigao je naslov "Magister Sacrae Theologiae". Još kao mlad svećenik bio je pozvan u Veneciju u samostan sv. Nikole, uz koji se vremenom razvio visoki teološki studij, najveći u republici Veneciji, prozvan "Magna Domus Venetiarum". — God. 1659. bio je izabran za poglavara tog znamenitog samostana. Dok je boravio u Veneciji, bio je izabran za provincijala Provintiae Dalmatiae god. 1632., a upravljao je sa Provincijom iz Venecije. Umro je u Cresu god. 1662. dok je slučajno boravio u njemu. — Biblioteka samostana sv. Frane u Cresu posjeduje njegova rukopisna teolološka djela: 1. Tractatus de Sacramento Poentientiae, 2 vol. iz 1659. — 2. Tractatus de Virtutibus Theologicis. J. Vlahović

DRAŠKOVIĆ, Franjo, provincijal (? - Zareb, 28. III. 1637). Potjecao je iz plemićke obitelji; ljetopisi mu daju naslov "grof". U Beču je pristupio franjevcima. General Franjevačkog reda Bonaventura di Calataierone (1593-1600) imenovao ga svojim povjerenikom u Ugarskoj sa zadaćom da ondje obnovi gotovo zamrlu Ugarsku Provinciju sv. Marije, koja se je do turske okupacije Slavonije prostirala i u kontinentalnoj Hrvatskoj. Došavši u Provinciju, zatekao je franjevce samo u četiri samostana; ni jedan od njih nije bio na tlu Hrvatske. Pravno je postao član Provincije sv. Marije i njom upravljao kao provincijal u dva navrata (1597-1600, 1606-1610). U to vrijeme preuzeo je samostane u Koprivnici i Trnavi u Slovačkoj (1603) te u Zagrebu (1607), a 1610. je postao gvardijan u Zagrebu i zamjenik provincijala za hrvatski dio Provincije. Nastavio je obnavljati franjevačku prisutnost u dijelu Hrvatske pod banskom vlašću i uveo franjevce 1617. u Varaždin, 1626. u Remetinec, 1628. u Križevce i Kloštar Ivanić i 1636. u Krapinu. Obnovio je samostan u Zagrebu (1618/19). U Provinciji je nastojao organizirati vlastite visoke škole. Tako je poslije 1610. u Zagrebu djelovalo učilište moralnog bogoslovlja, a 1613. je profesor tog učilišta fra Bartol Kačić; na molbu Draškovića i hrvatskog plemstva odustao je tada generalni povjerenik za franjevce s onu stranu Alpa Pavao iz Sulmone od Kačićevog premještaja iz Zagreba. Kad je Kačić 1615. postao makarskim biskupom, čini se da je prestalo s radom i zagrebačko učilište moralnog bogoslovlja. Tada je Drašković u zagrebačkom samostanu uspostavio filozofsko učilište na kojem je do 1633. završilo 36 studenata filozofsko školovanje. Premda su hrvatski franjevci uživali određenu samostalnost u sklopu Provincije sv. Marije, Drašković je 1621. poveo među hrvatskim franjevcima te Provincije pokret za otcjepljenje od Mađara i osnivanje samostalne provincije na području Banske Hrvatske. Za njegova života taj pokret nije uspio, ali nije poremetio ni dobre odnose s mađarskim dijelom Provincije; svi su priznavali Draškoviću zasluge "oca i obnovitelja Provincije", kako je zapisano na njegovom portretu u zagrebačkom samostanu na Kaptolu.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Monumenta et processus rerum Custodiae s. Ladislai in Slavonia, sv. 1, 2-9. — Arhiv Franjevačkog samostana u Zagrebu na Kaptolu: Dokumenti od 1600. do 1700, br. 2. — Arhiv Historijskog instituta HAZU: E. Fermendžin, Acta Croatiae, XV 24/I, br. 120. — S. ZLATOVIĆ: *Franjevci države presvetog Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji*. Zagreb 1988, 71. - F. E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII stoljeća. *Kačić*, 4 (1971) 85-87. - A. MAGYAR: *340 Jahre Franziskaner in Güssing*. Güssing 1980, 19.F. E. Hoško

DRAŽIĆ, Petronila, kuharica (Perković, 3. XI. 1907. — Senj, 19. VIII. 1945.). Potječe iz ugledne kršćanske obitelji. Sa 17 godina je ušla u družbu FBŠ, 1924. Bila je prirodno inteligentna i dalekovidna. S radošću i marljivo

je vršila povjerene dužnosti. U Šibeniku se bavila tkanjem sukna i drugim kućnim poslovima. Od 1934.-1945. u Senju je vodila kuhinju i ekonomiju u internatu za gimnazijalke "Dom sv. Terezije" kojeg su sestre otvorile 1934. U svoj posao je znala unijeti molitvu i sabranost. Svojom otmjenošću i vedrinom, odgojno je utjecla na djevojke internata. Pretpostavljene je poštivala i s ljubavlju posluživala sve sestre. Na srcu joj je bila budućnost zajednice, zato je mnogo molila i živo željela da se proširi novim podmlatkom. Njezin mladi i Bogu odani život prekinula je tada neizlječiva tuberkuloza.

DRIVODILIĆ, Bernardin, franjevac, izdavač Lekcionara 1495. (Brač – prije 8. XII. 1499. kod Pule). Fra Bernardin "Splićanin" priredio je i izdao Lekcionar, u Veneciji 1495. To je, možda, najstarija hrvatska knjiga tiskana na živom hrvatskom jeziku, otisnuta latinicom gotičkih slova. Doživjela je mnogo izdanja. To je kamen međaš u širenju jedinstvenoga teksta na hrvatskom jedinstvenom književnom jeziku. U mnogobrojnim izdanjima i preradbama usmjerila je razvojni put hrvatskog jezika. Utjecaj te knjige u konstituiranju hrvatskoga, književnog, kulturnog i zajedničkog jezika, a njime kulture, duhovnosti i civilizacije Hrvata, jedva je moguće posve sagledati i ispravno ocijeniti (Bartulić).— Bernardin je rođen na Braču. Mati mu je bila Radoslava udovica pok. Jurja.— Istraživači njegova života ne slažu se u tome kojoj je franjevačkoj obitelji pripadao.— 19. 7. 1488. generalni ministar Sansone istjerao ga je s još petoricom fratara 19. VII. 1488., po hitnom postupku, iz Venecije. Razlog izgona nije poznat, ali se vrlo vjerojatno dogodio na zahtjev mletačkih vlasti. No već krajem iste godine, 28. XII., general reda mu je dopustio da može doći u Veneciju i ostati mjesec dana radi sređivanja financijskih poslova. Iako je do tiska trebalo proći još sedam godina, mogao je B. obilaziti tiskare i tražiti najpovoljnijeg tiskara, koji će biti spreman preuzeti tiskanje. U radu mu je pomogao Ivan Macedonac.

PRETISCI DJELA: *Lekcionarij Bernardina Splјećanina* po prvom izdanju od god 1495 (Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti knj. 5), Zagreb 1885 — *Lekcionar Bernardina Splićanina* [uredio i predgovor napisao Josip Bratulić] Pretisak (Knjiga Mediterana, 6) Split, 1991. — *Lekcionarij Bernardina Splićanina* [po prvom izdanju od god. 1495. priredio i predgovor napisao Tomo Maretić; priredio i pogovor napisao Josip Bratulić] (Biblioteka Knjiga Mediterana, 13) Split 1995.

LIT.: *Nekrologij provincije sv. Jeronima* Zadar. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia,* II, Zara 1864. str. 135. Lekcionar Bernadina Splićanina 1495. Pretisak (uredio i predgovor napisao Josip Bratulić), Split 1991. (literatura). M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 23. — S. J. ŠKUNCA, Pitanje identiteta fra Bernardina Splićanina, izdavača hrvatskog Lekcionara (1495.), *Croatica Christiana periodica,* 19 (1995), 36 ; str. 69-76. — J. FRANULIĆ, Zavičaj fra Bernardina Drivodilića u njegovo doba (15. st.) uz 500. obljetnicu Lekcionara fra Bernardina "Splićanina", *Služba Božja,* 35 (1995), 269-292.

P. Pejić - M. Žugaj

DRLJIĆ, Rastislav, kul. radnik (Podhum kod Konjica, 8. XII. 1900. — Sarajevo 14. II. 1976.). — Krsno mu je ime Toma. Rodio se od oca Ivana, koji se doselio iz Dalmacije, i majke Jelene rođ. Kurtović. Dok je još bio dijete umrla mu je majka te su brigu za njega preuzeli rođaci u Kreševu. Ovdje je završio osnovnu školu (1907.-1911.), gimnaziju u Visokom (1913.-1922.), teologiju u Ljubljani (1922.-1926.), slavistiku u Ljubljani i Beogradu (1925.-1929°. Franjevac je postao 1919. (Kraljeva Sutjeska), a svećenik 1925. Od 1929.-1973. predavao je na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom hrvatski, književnost jugoslovenskih naroda te kraće ruski i povijest. Profesorski ispit položio je 1934. radnjom *Silvije Strahimir Kranjčević pjesnik i mislilac,* a doktorat disertacijom *Martin Nedić prvi Ilir Bosne*. Bio je podprefekt i prefekt sjemeništaraca te prefekt vanjskih đaka, a od 1947.-1967. direktor gimnazije.

Biran je za definitora Bosne Srebrene. — Na izgradnju Drljićeve ličnosti i njegovih pogleda na život i svijet osobito su utjecali D. Ban i L. Mihačević, koji su ga oduševili za franjevački red, zatim gimnazijski profesori K. Ikić, Lj. Marković, G. Gavranić, E. Matić te profesori u Ljubljani Ušeničnik, Ramoš i Kidrič kao i beogradski Belić, Barić, Popović i Ćorović. rljić je bio živahan, otvoren, marljiv, human intelektualac široke kulture i naobrazbe. Poznavao se i kontaktirao s brojnim ličnostima crkvenog, kulturnog, znanstvenog, društvenog i političkog života iz domovine i inozemstva. Svjedočanstvo o tome nalazio se u njegovoj korespodenciji. Zbog istraživačkih i drugih razloga putovao je u Bugarsku, Trusku, Austriju, Mađarsku i Italiju proučavajući prošlost Bosne. Istodobno je marljivo registrirao sve važnije vjerske, kulturne i društvene manifestacije kod nas i u svijetu. Drljić pripada generaciji onih bosanskih franjevaca, koji su se uspješno snalazili u svakoj životnoj situaciji. Veoma je zaslužan za osnivanje Udruženja katoličkih svećenika Dobri Pastir (1950.). Bio je član upravnog odbora Udruženja, redakcijskog odbora glasila *Dobri Pastir* te predsjednik Udruženja (1966.-1975.). — Drljić je svoju spisateljsku djelatnost započeo još kao gimnazijalac suradnjom u đačkim listovima *Luč* i *Cvijet* te kasnije nstavio prikazima knjiga, časopisa, kulturnh, društvenih i vjerskih manifestacija, nekrolozima, referatima i govorima, komemorativnim člancima, studijama, objavljivanjem povijesne i književne građe u *Glasniku sv. Ante* (1927., 1931.-1942.), *Franjevačkom vijesniku* (1928., 1932.-1941), *Jugoslavenskom listu* (1930.), *Kalendaru sv. Ante* (1930.-1945.), *Hrvatskoj straži* (1932.-1933., 1935., 1939.), mjesečniku *Napredak* (1932., 1934., 1941.), *Obzoru* (1932., 1934.), kalendaru *Napredak* (1934.-1945.), *Prilozima za književnost, jezik i folklor* (1936., 1938.), Svijetu (1935.), *Kalendaru sv. Ćirila i Metoda* (Sofija, 1939.), *Jugoslavenskoj pošti* (1940.), *Glasniku zemaljskog muzeja* (1941.-1943., 1947.), glasilu i reviji *Dobri Pastir* (1950.-1974.), *Kalendaru Dobri Pastir* (1951., 1959.-1974.), *Našem životu* (1953.), *Životu* (1953., 1958.), *Bibliotekarstvu* (1971.), *Bosni Srebrenoj* (1942.-1976.º, *Hrvatskoj enciklopediji, Enciklopediji Jugoslavije, Novom životu, Vjesniku bibliotekarstva NR Hrvatske* i *Zori* (Sofija). Njegov cjelokupni bibliografski fond broji preko pet sotina koje sadrže podatke za proučavanje naše narodne i crkvene prošlosti. On pripada onim bosanskohercegovačkim frnajevcima koji su šćirinom svoga duha nadilazili okvire narodnosti, konfesionalnosti i ideološke opredjeljenosti. Godine 1959. odlikovan je ordenom bratstva i jdinstva I. reda.

DJELA — *Spomenica Franjevačke klasične gimnazije* U Visokom (uredio). Beograd 1932. — *Fra Martin Nedić prvi Ilir Bosne (1810.—1895.).* Sarajevo 1940. — *Spomenici kulturnog rada bosanskih franjevaca*. Sarajevo 1941.

LIT.: I. ESIH: Monografija o prvom Iliru Bosne fra Martinu Nediću. *Obzor,* 80(1940.) 178, str. 2. — A. BARAC: Martin Nedić — čovjek i literat. *Novosti,* 12. I. 1941. — I SEKULIĆ: Fra Martin Nedić prvi Ilir Bosne, *Srpski kraljevski glasnik,* 112(1941.) 1, 66-69. — T. SMERDEL: Dr. Fra Rastislav Drljić, *Prvi Ilir Bosne — fra Martin Nedić — 1810.-1895.* Sarajevo 1940., str. 199, doktorska disertacija za Beogradski filozofski fakultet. *Franjevački vijesnik,* 48(1941.) 1, 44-47. — REDAKCIJA: Prigodom 60 god. dra fra Rastislava Drljića (biobibliografija). *Dobri Pastir,* 10(1960.) I-IV., str. 347-353. — ISTI: Dr. Rastislav Drljić — predsjdnik Udruženja "Dobri Pastir", *Dobri Pastir,* 15/16(1966.) I-IV., str. 487-488. — M. ABAZ: 70-godišnjica pošt. o. fra Rastka Drljića. *Bosna Srebrena,* 21(1970.) 6, str. 127-128. — I. GAVRAN: Osvrt na život i rad fra Rastka dra Drljića (Prigodom 70-godišnjice života i 40-godišnjice rada 31. V. 1970.). *Dobri Pastir,* 19/20(1970.) I-IV., str. 316-333. — ISTI: Smrt i sprovod dra fra Rastka Drljića. *Bosna Srebrena,* 27(1976.) 2, str. 40-47. — B. ĆORIĆ: Drljić Rastisla Tomo. *Leksikon pisaca Jugoslavije I.* Beograd 1972., str. 694. — S. BULJAN: Nad otvorenim grobom dra Rastka Drljića. *Bilten Udruženja katoličkih vjerskih službenika u SR Bosni i Hercegovini,* 1(1976.) 1, str. 38-40. — V. ĆURIĆ: U povodu smrti dugogodišnjeg profesora i direktora naše

gimnazije dra fra Rastka Drljića. *Novi Cvijet,* 34(1975/76.) 2, str. 21-22. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pstir" 1950.-1975.* Sarajevo 1976. (bibliografija). — S. MIMIĆ: Govor na sahrani fra Rastka Drljića. *Bilten Udruženja katoličkih vjerskih službenika u SR Bosni i Hercegovini,* 1(1976.) 1, str. 36-37. — † Dr. fra Rastko Drljić. *Vrhbosna,* 64(1976.) 2, str. 85. — Fra Rastislav Drljić † 14. veljače 1976. *Dobri Pastir* (kalendar), 1977., str. 158-160. — Š. ŠIMIĆ: Na godišnjicu smrti o. fra Rastka Drljića. *Bosna Srebrena,* 28(1977.) 2, str. 48-49. A. Kovačić

DRNIĆ, Dionizije (–uro) FKN, magister novaka, gvardijan, župnik, definitor, povijesničar (Preloščica kod Siska 23. III. 1915. – Zagreb, 18. II. 1990.). — Nakon završene pučke škole u rodnom mjestu, gimnaziju pohađa u sjemeništu FKN u Ptuju i Zagrebu, gdje 1931. počinje novicijat, a 29. IX. 1932. polaže privremene zavjete. Bogoslovne studije počinje 1934. u Splitu, gdje 10. V. 1936. polaže svečane zavjete, a 16. IV. 1938. je zaređen za svećenika. Zatim je vjeroučitelj u Kustošiji (Zagreb), pa kapelan u zagrebačkoj župi sv. Blaža. Nakon toga 1944/45. upisuje filozofski fakultet matemtičkog smjera, no 1946. je odveden u Starogradiški logor, gdje ostaje do 1948. Posljedice zatvoreništva trpio je cijelog života. Bio je 1950-53. Tajnik provincije i kao takav, po smrti provincijala, o. Ćirila neko je vrijeme upravljao provincijom. Potom je bio magister novaka u Cresu (1954-56., te 1968-71.); gvardijan u Zagrebu (1956/59., te 1965/68); upravitelj župe sv. Antuna u Zagrebu 1959/65., a kao definitor 1971/83. vrši službu vikara i tajnik pa zatim ekonoma provincije. — Odlikovao se zdravim rasuđivanjem, poslušnošću poglavarima i skromnošću u osobnom životu. Nazivan je majkom sjemeništaraca i klerika, kojima je pomagao instrukcijama i bio danonoćno na raspolaganju u pružanju bolesničke njege kao i subraći u samostanu. Uvijek optimist, pun franjevačke radosti i zdravog humora, bio je neumoran, cijenjen i tražen ispovjednik. — Nakon logora, kao rekonvalescent, počeo se baviti istraživanjem provincijskog arhiva, što je nastavio i kasnije, loveći svaki slobodan trenutak. Plod njegovih zapisa su materijali u 46 fascikala i više kutija kartica. Ono što treba napose istaknuti kao plod njegova istraživanja jest rješenje pitanja o početku provincije. Povijesničari su nagađali da je hrvatska franjevačka provincija nastala od tzv. "Prekomorske", drugi pak od Njemačke odnosno od Mađarske provincije, ili pak da je bila samonikla negdje prije 1230., a prvi poznati provincijal bio bi Kristofor s prestankom 1235. godine.— Drnićevo razgrađeno objašnjenje danas prihvaćaju mnogi povjesničari. — Surađivao je u *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976., 164-169; *Hrvatska provincija franjevaca konventualaca nekad i danas,* Zagreb 1989., 57, 100, 107-122; *Conspectus Provinciae Croatiae S. Hieronymi OFMConv*., Zagreb 1975. i 1980., 2-4 (ciklostilom). U rukopisu mu je ostao: *Nekrologij Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca,* Zagreb 1992 (Računalna obrada, prošireno izdanje J. Miloševića, s oko tri put više franjevaca; u suradnji s M. Žugaj za period 1217-1559 Njegov popisi inkvizitora u Kopru, kustosa za Istru te gvardijan u 12 istarskih samostana od 1559. pa dalje u potpunosti su ušli u studiju Ljudevita Maračića: *Franjevci konventualci u Istri,* Pazin 1992. Stjepan Moškatelo

DROPULJIĆ, Luka, provincijal (Kreševo, oko 1754. — Blato kod Mostara, 2. I. 1804.). — Pučku i srednju školu završio je vjerojatno u Kreševu, a teologiju u Italiji. Bio je lektor teologije, meštar novaka, definitor i provincijal Bosne Srebrene (1799.-1802.). Nalazio se (1793.) na listi kandidata za pomoćnika biskupu i apostolskom vikaru fra Augustinu Botoš-Okiću. U tzv. drugoj aferi apostolskog vikara fra Grge Hiljića Varešanina branio je interese Bosne Srebrene. Umro je kao aktualni župnik.

LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917., str. 9. — S. M. DŽAJA: *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće.* Zagreb 1971. A. Kovačić

DROPULJIĆ, Luka, putopisac (Kreševo, oko 1804. — Sarajevo, 19. X. 1851.). Pučku školu završio je u Kreševu, a filozofsko-teološki studij u Vesprimu, Albaregiji i Kaniži u Ugarskoj. Bio je zamjenik tajnika biskupa Barišića, kapelan u Varešu (1836.), župnik u Dubici (1840.) i Sarajevu (1851.) te gvardijan u Kreševu. Godine 1845. nalazi se u Carigradu među delegatima Bosne Srebrene koji su branili interese provincije od biskupa Barišića. Protivnik je austrijske politike prema Bosni i Hercegovini. Znao je "ilirski", latinski, njemački i talijanski jezik. Njegovu rukopisnu ljekarušu pod naslovom *Nauk za davati lik naučitelja Lalicha nasasht i na ozdravljenje ljudih i Xivinah od Mamena psa naklati,* koja je pisana 1844. a nalazi se u Fojnici, objelodanio je Glik (*Glasnik zemaljskog muzeja,* 5(1893.) str. 506-510), a Gavro Gavranić putovanje iz Bosne u Carigrad pod naslovom *Opis puta iz Bosne u Carigrad 1845. godine* (*Franjevački vjesnik,* 38(1931.) 5, str. 143-153, 6, str. 182-184, 9, 277-285, 10, str. 310-315, 11, str. 337-344).

LIT.: *Schematismi* Bosne Srebrene 1836., 1840., 1852. — J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917., str. 9. — G. GAVRANIĆ: Opis puta = iz Bosne u Carigrad of fra Luke Dropuljića 1845. godine. *Franjevački vijesnik,* 38 (1931.) 5, str. 143-153. A. Kovačić

DRUICE, Antun, OFMConv., opat oko 1476. Papa Siksto IV. obaviještava 18. III. 1476. krbavskog biskupa Nikolu u Modrušu da je Antuna postavio za opata benediktinskog samostana Svete Marije de Barrara, na teritoriju dračke nadbiskupije, što daje naslutiti da je, možda, bio s područja krbavsko-modruške biskupije. Kako se spominje kao *Druice*, a ne *de Druice,* to bi mu moglo biti, u rukopisu, iskvareno ili preinačeno prezime.

LIT.: *Bularium Franciscanum —NS* III, 422 br. 856. M. Žugaj

DRUŽEVIĆ Jeronim, ispovjednik, (Vis, 3. IX. 1910. — Rim, 10. VI. 1848.). Rodio se u Visu od oca Petra Druževića, zvanog Andrijašević koji se doselio iz Splita i majke Alvize Babaza. Kao dječak stupio je u samostan sv. Jere u Visu. Osnovnu naobrazbu stekao je u rodnom mjestu. Doktorirao je iz teologije i postigao naslov magistra Reda. Slovio je kao vrstan i tražen propovjednik na hrvatskom i na talijanskom jeziku. Propovijedao je u Visu, Šibeniku, Rimu i drugim mjestima što je ubilježeno na nekim njegovim sačuvanim propovijedima. Dana 10. VII. 1847. postao je penitencijar u bazilici sv. Petra u Rimu gdje je, nakon četiri mjeseca bolovanja, umro 10. VI. 1848. U Arhivu viškog samostana sv. Jere pohranjene su njegove propovjedi u sveščiću br. 3. omota B.pod naslovom: *Prediche del P. Druzevich da Lissa Minor Conventuale*. Mnoge su propovjedi nestale, a neke su sačuvane tek djelomično. Od propovjedi na talijanskom jeziku sačuvale su se: *Impenitenza finale, In Nativitate Domini, Avarizia, Dilezione dei nemici, Legge di Dio, Miseriocordia di Dio, Dolori*. Od hrvatskih su se sačuvale samo tri i to nepotpune. Zapravo to je bio ciklus propovjedi o Veličanju Boga i Ljubavi prema bližnjemu i prema istini. Iz zaglavka zadnje propovjedi vidi se da se Druževič služio francuskom i engleskom literaturom pa je uz hrvatski i talijanski poznavao i ta dva jezika. Propovijedao je u mnogim mjestima u Dalmaciji i u Italiji. Na mnogim propovjedima označen je nadnevak i mjesto u kojem je propovijed održana. Njegovim su se propovjedima služili i drugi propovjednici, prepisivali ih, ili naprosto uzimali što je razlog da su se izgubile. U istom svesku nalazi se duga korizmenu propovijed pod nazivom *Misao na smrt* koja se jedina sačuvala od niza adventskih i korizmenih propovjedi, ukupno 42 na broju, koje su izgovorene god. 1754. i 1756. Propovjedi su bile uvezane u poseban svezak od kojeg se sačuvalo samo 8 listova. Bile su ispisane u čakavskom narječju.

LIT.: C. M. O'DONNELL, *Frati Minori Conventuali Penitenzieri di S. Pietro in Vaticano,* Città del Vaticano 1975. — *Schematismus Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium Almae Provinciae Divi Antonii Patavini pro a. D. MDCCCXCII.* Padova, str. 50. — D. DRNIĆ, *Nekrolog Braće franjevaca*

konventualaca Provincije sv. Jeronima od 1800.-1900., (ms), str. 93. — M. OREB, *Moj mali samostan. Samostan sv. Jere, Vis,* Split 1971., str. 115-117.

M. Oreb

DRUŽIĆ, Jeronim, (Drusich Girolamo) OFMConv., apostolski ispovjednik u bazilici sv. Petra u Rimu (Vatikan, † 10. VI. 1847.). — Bio je član dalmatinske provincije franjevaca konventualaca. Doktorirao je, po svoj prilici, u Rimu i naknadno postao učitelj svete teologije. "U Kolegij penitencijera stigao je 29. V. 1847., a sliužbu ispovjednika preuzeo je 27. VII. 1847. Preminuo je 10. VI. 1848. nakon četirimjesečne bolesti; imao je samo 38 godina".

LIT.: C. M. O'Donnel; *Frati Minori Conventuali Penitenzieri nella Basilia di S. Pietro in Vaticano.* Città del Vaticano 1975., 47.

M. Žugaj

DRŽIĆ, Valerije (Darxich), propovjednik (Dubrovnik, ? — Venecija, 12. III. 1485.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Generalni lektor. Generalni propovjednik. Bavio se i pjesništvom.

LIT.: Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae S. Hieronymi (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku). Ragusii, 1. I. 1909. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S. P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 422.

I. Djamić

DUBRAVČIĆ, Anaklet, provincijal (Dubrovnik, 28. XI. 1776. — 24. VIII. 1840.) — Krsnim imenom Renato Josip Marija. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1790. Novicijat i filozofke studije završio u domovini. Teologiu studirao u Bologni. U Provinciji bio: definitor, kustod i provincijal (1823.-1826.). Kongregacija za širenje vjere mu je ponudila nadbiskupsku sotlicu u Baru, ali on je odbio. 1809. g. je (dok je živio na Lopudu) bio uhapšen od Engleza i jdva se oslobodio. — Bio je vrlo sposoban i svoje je sposobnosti najviše iskoristio za propovijedanje na narodnom jeziku.

LIT.: B. RODE: Ne4crologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 539-540.

M. Šikić

DUBROVČANIN, Filip, bos. vikar (Dubrovnik, 1. polovica 15. st. — ?, 2. polovica 15. st.). — Bio je bosanski vikar kroz dva trogodišta (1457.-1463.). Odlikovao se diplomatskom sposobnošću i okretnošću. Za njegove uprave Vikarijom, papa Pio II. izdaje više bula u korist bosanskih franjevaca. U njima hvali veliki uspjeh franjevaca u oraćenju nevjernika, zabranjuje vrhovnim starješinama Reda da ne siju od bosanskih franjevaca oduzimati samostane koji se nalaze u Dalmaciji, podjeljuje oproste onima koji pohode pojedine crkve u Bosni. Pri koncu njegove vikarske službe (16. 2. 1463.), isti papa određuje da se od dvij vikarije, Dalmatinske i Bosanske, ima stvoriti jdna vikarija, koja će se zvati "Vikarija Bosne i Dalmacije". D. je nastojao organizirati vlastite više škole Bosanske vikarije. U dubrovačkom samostanu osnovao je filozofsko teološki studij za cijelu Vikariju.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 26/29. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 123-127.

A. Barun

DUBROVČANIN, Franjo, bos. vikar (Dubrovnik, 1. polovica 15. st. — ?, 2. polovica 15. st.). — Potječe iz ugledne dubrovačke porodice de Croce (Križić). Bio je kustod Cetinske (1462.) i Stonske (1464.) kustodije. Vršio je službu bosanskog vikara (1472.-1478.), a vjerojatno i u prethodnom trogodištu. Pošto su gotovo svi samostani Bosanske vikarije bili porušeni, isposovao je od pape dopuštenje da bosanski frnajevci mogu osnivati ili primati već postojeće samostane, koje im dadnu mjesni gospodari i u kraljevstvu Hrvatske i Slavonije, i preko Save do rijeke Drave. Bio je apostolski legat u Bosni i Srbiji. U zadnjem trogodištu službe bosanskog vikara došao je u sukob s ugarskom opservantskom vikarijom zbog granica. Bio je gvardijan u Senju od 1481.-1484.

LIT.: D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 132-135. A. Barun

DUGANDŽIĆ, s. Krispina, ŠSM, (Čerin, 10. III. 1885. — Potoci 25. IX. 1963.), bolničarka. Stupila u kandidaturu 15. IV. 1901. u Mostaru, a u novicijat 1904. u Mariboru gdje je provela i nekoliko slijedećih godina. Ona je prva školska sestra franjevka iz Hercegovine. Pred I. svjetski rat završila je tečaj za bolničarku, a zatim je dobar dio ratnoga vremena provela kao bolničarka na frontu (na Soči). Tu se znala hrabro suočiti s veoma teškim prilikama i učiniti "čudo" gdje se činilo da je sve propalo. Za rad na frontu odlikovana je visokim državnim odlikovanjem. Nakon rata živi u Hercegovini i obavlja različite dužnosti. Obilazi gotovo cijelu državu proseći za sirotište, osobito 1921/22. kad je sirotište izgorjelo. Vrši dužnost odgojiteljice u sirotištu, dužnost kućne predstojnice u Međugorju gdje gradi kuću za sestre i zgradu za osnovnu školu. — Uza sve te poslove nikada nije zanemarila svoju "liječničku" praksu, a nakon II. svjetskog rata posvetila joj se potpuno. Koristila se bogatim iskustvom i znanjem koje je stekla radeći s liječnicima. Lijekove je pravila od ljekovitih trava. S velikim uspjehom liječila je posebno neke kožne bolesti. Dolazili su joj ljudi iz bliza i iz daleka, raznih vjera i nazora. Svi koji su k njoj dolazili čudesno su joj vjerovali. Ona nikoga nije odbijala. Svakoga je strpljivo saslušala i pružila mu ono što se može pružiti. Često je znala reći: "Mnogi traže zdravlj u mene, a ja reknem Isusu: 'U tebe je sve zdravlje i svi lijekovi pa pomozi onima koji od mene traže lijeka'." U molitvi je bila tajna njezina služenja ljudima.

A. Bubalo - B. N. Palac

DUGONJIĆ-VRHOVČIĆ, (Serafin Zvjezdanov, Ljubomir Budimirov), Nedjeljko, pjesnik (Vareš, 19. III. 1885. — Visoko, 2. X. 1918.). — Krsno mu je ime Ivan. Osnovnu školu završio je u Varešu, gimnaziju u Gučoj Gori i Visokom (1899.-1904.), novicijat u Fojnici (1904.-1905.), filozofsko-teološki studij u Livnu i Sarajevu (1906.-1910.). Za svećenika je zaređen 1909. Bio je kapelan u Jajcu, Tuzli i Varešu te nastavnik u Visokom. — Dugonjić je objelodanio nekoliko samostalnih djela, a surađivao je pjesmama, pripovijetkama, propovijedima, crticama i člancima religioznog sadržaja u *Glasniku Pres.* Srca Isusova (1905., 1907.), *Ružičnjaku sv. Franje* (1905., 1910.), *Glasniku sv. Ante* (1906.-1918.), *Marijinom cvijetnjaku* (1906.), *Pobratimu* (1906.-1908.), *Kršćanskoj obitelji* (1907.-1909.), *Luči* (1907.-1908.), *Hrvatstvu* (1908.), *Serafinskom perivoju* (1909.-1913.), *Za vjeru i dom* (1909.-1910.), *Glasniku sv. Franje* (1910., 1913.-1914.), kalendaru *Napredak* (1917.-1917.), *Našoj misli* (1916.), *Obitelji* (1938.). Bio je urednik glasnika sv. Ante (1917.-1918.). Zanimao se također fotografijom i glazbom.

DJELA: *Kraljici Hrvata*. Tuzla 1912. — *Ratni zvuci*. Tuzla 1914., 1914^2, Zagreb 1915^3, — *Svibanjske ruže* (propovijedi). Varaždin 1915. — *Zabavni i pčoučni kalendar za prostu godinu 1914*. Tuzla 1914. — *Ratna razmatranja*. Zagreb 1916.

LIT.: H. STRAUH: Kraljici Hrvata — FRA N. *Luč*. 7/8(1912./1913.) str. 181-183. — M. ZEKIĆ: Fran Nedjeljko Dugonjić-Vrhovčić: Kraljici Hrvata. *Serafinski perivoj,* 26(1912.) 10, str. 167-168. — L.A. GANČEVIĆ : Fra Nedjeljko Dugonjić-Vrhovčić: Svibanjske ruže. *Naša misao,* 29(1915.) 1, str. 13. — [UREDNIŠTVO]: † O. fra Nedjeljko Dugonjić-Vrhovčić, *Glasnik sv. Ante,* 13(1918.) 11, str. 189-191. — PROFESOR KOLEGA: O. fra Nedjeljko Dugonjić-Vrhovčić, *Naša misao,* 33(1919.) 1/2, str. 23-24. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 92-93. — A. BRKOVIĆ: † Fra Nedjeljko Dugonjić-Vrhovčić. *Glasnik sv. Ante,* 25(1930.) 1, str. 25-26. A. Kovačić

DUJAM iz Splita (Duymus seu Domnius de Spalato), O. Min., risanski i kotorski biskup († oko 1368). — Kako mu dodatak uz ime ukazuje stupio je u franjevači Red u splitskom samostanu. Klement VI. ga je imenovao 28. III. 1352. risanskim biskupom, a po smrti → bl. Adama de Roinac alias de Catharo, 25. X. 1352., isti papa premjestio ga je za kotorskog biskupa s time da i nadalje upravlja i risanskom

biskupijom. U počast novom biskupu, franjevcu, pobožna udruga kotorskih mornara, kasnije prozvana Bokeljska mornarica, darovala je franjevcima svoju prigradsku crkvu sv. Nikole, zaštitnika pomoraca. Uz tu crkvu sagrađen je i samostan koji je postojao gotovo 150 godina. Za vrijeme Dujmova biskupovanja, zbog straha pred provalom Turaka, Kotorani su se stavili pod zaštitu hrvatsko-ugarskog kralja Ludovika. Kao biskup Dujam je dao sagraditi novi veličanstveni oltar zaštitniku grada i biskupije, sv. Tripunu u istoimenoj katedrali. Posvetio ga je 1362, a 1364. dao je obnoviti stari već ruševni samostan benediktinki i u nj smjestio klarise osiguravši dolično uzdržavanje za 30 reodvnica, za koje je sastavio prikladne statute koje je odobrio papa Urban V. —Urban imenovao je V. 8. I. 1365. Dujma sucem pomiriteljem u sporu između dubrovačkog biskupa → Huga, dubrovačih crkvenih i civilnih vlasti s jedne strane te lokrumskog opata i benediktinaca s druge strane. — Protivno kotorskim statutima, Dujam je 1367. sudio u nekim razmiricama između građana. Suci su na to protestirali pa je u statute uneseno da biskup unaprijed smije to činiti samo po ovlaštenju sudaca. God. 1368. posvetio je kotorsku crkvu sv. Luke evanđelista, kako svjedoči uklesani natpis nad crkvenim vratima. Slijedeće godine naslijedio ga je u Kotoru Stjepan de Nigris.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, br. 569; 629; 926 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 419; 177. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415; 398. — Farlati, VI, 466-451 — A. MILOŠEVIĆ, *Schematismus... dioecesis Catharensis...,* Cathari 1906., 31-33 — M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 89. M. Žugaj

DUJAM SPLIĆANIN, biskup OMin. († oko 1368.). Klement VI. imenovao ga je 28. III. 1351. risanskim biskupom, u dubrovačkoj nadbiskupiji, a već 25. X. 1352., premješten je u upražnjenu kotorsku biskupiju koja je pripadala barskoj metropoliji. Dujam spada u red velikih kotorskih biskupa. Sv. Stolica ga je postavila za suca u nekim dubrovačim sporovima. Ukrasio je crkvu sv. Trifuna i uveo klarise u stari benediktinski samostan.

LIT.: MES u *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, App. III., 659 br. 99; 249 br. 569; 269 br. 629. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 419; 177. M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 89. M. Oreb

DUJIĆ, Mijo, provincijal (Fojnica, oko 1773. — Fojnica, 15. VIII. 1846.). Početne škole završio je u Fojnici, a više negdje u inozemstvu, u frajevači red stupio je oko 1789. Bio je meštar novaka, dvaput gvardijan, triput definitor Bosne Srebrene te provincijal (1832.-1835.). Godine 1828. biran je za generalnog izaslanika, ali mu je bisku Miletić oduzeo pravo da predsjeda kapitulu provincije 1829. poradi sumnje da je "Ugar" i da će njegovo djelovanje biti na štetu "Talija". Nakon Miletićeve smrti starješinstvo provincije predlagalo ga je, između ostalih, za njegova nasljdnika. U vrijeme Barišića afere stajao je uz one koji su branili prava i interese provincije. Na kongresu provincije, držanom u Kraljevoj Sutjesci 1842., zastupa provinciju umjesto suspendiranog provincijala Stjepana Marijanovića.

LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II.,* Sarajevo 1915. — ISTI: *Necrologium Bosnae Argentinae.* Sarajevo 1917, str. 9.
A. Kovačić

DUJIĆ, Nenad, glazbenik (Busovača, 11. I. 1911. — Sokolac, 21. III. 1966.) — Roditelji su mu Luka i Ruža rođ. Vujica, seljaci. Krsno mu je ime Pavao. Osnovnu školu pohađao je u Busovači (1919.-1930.), teologiju u Sarajevu (1932.-1937.). Za svećenika je zaređen 1937. Pohađao je konzervatorij u Zagrebu (1938.-1942.), gdje je i diplomirao 1942. Na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom predaje

glazbu 1942.-1945. i 1951.-1953.; na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu isti predmet 1945.-1948.; tu je ujedno bio i meštar bogoslova 1946.-1948. Bio je kapelan u Bugojnu 1937.-1938., Tolisi 1948.-1949., Kralj. Sutjesci 1953.-1955., te župnik i gvardijan u Fojnici 1949.-1951., kapelan i organist u Fojnici od 1955. do smrti. Pokopan je u Fojnici 24. III. 1966. — Bio je instruktor u klaviru i dirigent u Visokom i Sarajevu i komponirao je komično djelo u obliku operete *Ratni ispit, Koralnu hvatsku misu* za jedan glas uz pratnju orgulja, kvazi-kantatu *Ti si Sunce svijeta,* kompoziciju za mješiviti zbor *Dušo Kristova,* nekoliko pjesama i litanija, te izvršio harmonizaciju raznih (osobito božićnih) pčjesama za potrebe zborova koje je vodio. Nijedno mu djelo nije objavljeno u tisku ali je dobar dio najvažnijih skladbi fra → Bono Šapina dao prepisati pa se taj prijepis čuva u Arhivu Franjevačkog samostana u Fojnici. Kompozicije mu se odlikuju izrazitom dinamikom, efektnošću i lakom pjevanošću. Bio je vesele ćudi i društven.

LIT.: Fra Nenad Dujić. *Bosna Srebrena,* 17(1966.), 64-65. — B. M[ATIĆ]: Fra Nenad Dujić. *Dobri pastir,* 15-16 (1966.), 507-508. — Z. MILETIĆ: Glazbena zrnca iz Bosne — skladatelj fra Nenad Dujić. *Sveta Cecilija,* 50 (1980.), br. 5, 93-94. — Isp. i kratke bilješke o njemu u zborniku *Kačić,* 9 (1977.), 172 i u *Leksikonu jugoslavenske muzike,* Zagreb 1984.

I. Gavran

DUJMOVIĆ, Josip (Nikola), propovjednik (Porat o. Krk, 12. V. 1898. — Rijeka 6. IV. 1954.). Na Školjić dolazi 1910. i tu završava nižu gimnaziju. Višu gimnaziju je pohađao u Krku. Teologiju uči u Zadru gdje je i zaređen 1921. Službu lektora vrši u nižoj gmnaziji na Školjiću (1921.-1926.). Tajnik je Provincije od 1925. do 1930. Provincijalnim definitgorom postaje 1933. i to je uz manje prekide do kraja života. Samostanski poglavar bio je u Ogulinu, Zagrebu, Školjiću i Zadru. Prvi je upavitelj novoosnovane župe sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu (1942.). Duhovnikom Centralnog bogoslovskog sjemeništa u Rijeci postaje 1950. i tu dužnost vrši sve do smrti. Prvi je upravitelj tiskare na Školjiću koju je od Prodana kupila Provincija (1934.). Urednik je Vjesnika počasne straže srca Isusova (1933.-1937.; 1943.-1944.). Preveo je i izdao knjižicu S.A.M. Claret De La Touch *Knjiga o beskrajnoj ljubavi,* Sarajevo 1935. Tijekom svoje svećeničke djelatnosti Dujmović vodi razna vjerska društva: Treći red, Počasnu stražu i katoličku akciju (napose žensku mladež). Bio je cijenjen kao ispovijednik i duhovni vođa, isticao se kao propovjednik, pučki misionar i voditelj duhovnih vježbi.

DJELA: *Sat na dvoru Kralja Kraljeva.* Zagreb 1934. — *Osvjetljene staze.* Zagreb 1945.

LIT.:— I. RADIĆ: O. Josip Dujmović. *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 1(1954.) 3, 4-5. — LJ. GREGOV: O. Josip Dujmović in memoriam. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 2(1964.) 3, 55-56.

B. Sučić

DUJMOVIĆ, Josip, provincijal (Krk 17. IX. 1833. — Zadar 23. VIII. 1884.) Srednje škole polazio je u Senju i Zadru gdje je položio ispit zrelosti. Teološke nauke svršio je u Rimu i položio doktorat na isusovačkom institutu "Collegio Romano". U red samostanskih trećoredaca pirmio ga je provincijal Benedikt Tručić. Novicijat je završio u Zadru na uzor svim redovnicima. Bio je višegodišnji samostanski poglavar i četiri pčuta izabran za provincijala (1863., 1867., 1872., 1883.) Zadarsi nadbiskup Maupas povjerio mu je stolicu staroslavenskoga jezika na zadarskoj bogosloviji, a neko vrijeme predavao je također biblijske nauke. Nadalje je bio imenovan savjetnikom metropolitanskoga suda. — Dujmović je nastojao svim silama, da moralno i materijalno pridigne i uredi svoju provinciju koja je u to vrijeme bila obamrla, pa ga stoga smatrjau u provinciji preporoditeljem provincije u 19. st. Dujmović je bi duboko duhovan, skroman, miroljubiv, drugima uvijek na ruku, zato je bio vrlo oblubljen ne samo kod profesora koji su uvijek cijenili njegove mudre i pravedne savjete, nego i kod građana, što se osobito pokazalo prigodom njegove smrti.

LIT.: S. IVANČIĆ: *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po*

Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi. Zadar 1910. S. BADURINA, Dujmović, fra Josip, FTR, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976., 220. M. Japundžić

DUJMOVIĆ, Pijo (*Pavao), General reda (Porat 20. XI. 1870. — Zagrb 21. VII. 1935.). Gimnaziju je završio na Glavotoku i u Krku a teologiju u Zadru gdje je i zaređen 1894. Poslije ređenja poslan je na daljnje studije u Rim gdj stječe gradus doktora filoziofije i teologije. Po povratku iz Rima djeluje kao kateheta na javnoj gimnaziji u Zadru a zatim kao profesor na samostanskoj gimnaziji u Krku. Tajnik je Provincije od 1899.-1907. Kao provincijalni povjerenik (1907.-1909.) upravlja Provincijom iza odreknuća provincijala Stjepana Ivančića. Dekretom sv. Stolice od 11. XI. 1912., imenovan je Generalom reda i tu dužnost vrši do 1920. U vrijeme Prvog svjetskog rata, kao austrijski podanik, morao se povući iz Rima te živi u samostanu u Portu (1915.-1918.). Dva su pitanja bila akatualna za Provinciju u vrijeme Dujmovićevog aktivnog djelovanja: reforme samostanskih privatnih škola i unutarnja reforma redovničkog života. Kako se je otalo na stanovištu da i dalje ostanu privatne škole u Provinciji, za vrijeme Dujmovićevog provincijalstva izgrađen je u Krku zavod za teologiju (1911.), a na Školjiću podignut je jedan kat za potrebe niže gimnazije (1912.). Reforma unutar redovničkog života sastojala se u tome da se ukine tzv. pekulij i uvede potpuno zajedništvo. Dujmović je to počeo provoditi tako što je kao General reda 1913. izdao dekret u kojem traži da se u provinciji Dalmaciji početkom lipnja istge godine uvede potpuno zajedništvo u kućžama nauka (Krk i Školjić).
LIT.: N. GREGOV: In memoriam o. Pija dra Dujmovića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 3(1965) 5, 11-115. i 3(1965.) 6, 142.-146. (nastavak). B. Sučić

DUJMOVIĆ, Roza Barbara (Draga Baščanska/o. Krk 14. prosinca 1919. - 30. svibnja 1983. Cortines/ Argentina). Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milsrđa. Kao kandidatica otišla je u Južnu Ameriku. U Paragvaju, Ybiqui, širila je pobožnost sv. krunice u obiteljima preko akcije "Vojna sv. Krunice". U tom misionarskom radu bila je vrlo revna i postigla je mnogo uspjeha. Kasnije je djelovala u vojnoj bolnici u Campo de Mayo i poučavala vojnike u vjeronauku i spremala ih za svete sakramente, širila pobožnost krunice i vodila bolničku biblioteku. Imala je čvrstu vjeru i veliku ljubav prema Bogu, Crkvi i svojoj Družbi koja ju je poticala na apostolsku revnost prema dušama. Cijeli svoj život radila je molila i trpjela da što više osvoji za Krista.
E. Barbarić

DUJMOVIĆ, Srećko, provincijalni definitor (Porat 23. IV. 19801. — Zagreb 8. XII. 1965.). Pristupio je Provinciji franjevaca trećoredaca 1913., te na Školjiću završio pet razreda gimnazije. Višu gimnaziju nastavlja i završava u Krku. Bogosloviju pohađaju u Krku na redovničkom učilištu (1921.-1925.). Kratko vrijeme bio je nastavnik u gimnaziji na Školjiću. Kapelansku službu vršio je u Krku (1926.-1935.). Definitor je provincije od 1947.-1950. Obavlja službu poglavara u samostanima: Kotari, Glavotok i Porat. Među narodom i u svojoj redovničkoj zajednici pamti se po svojoj jednostavnosti, vedrini i pravoj frnajevačkoj gostoljubivosti.
LIT.: I. MARŽIĆ: U spomen o. Srećka Dujmovića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 3(1965.) 6, 133. — N. GREGOV: Biografski podaci o o. Srećku Dujmoviću. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 3(1965.) 6, 134-135. — A. RADICA: Sjećanja na zadnje časove o. Srećka Dujmovića. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 3(1965.) 6, 135-136. B. Sučić

DUJMOVIĆ, Stanko (*Ivan-Napoleon), generalni komesar (Porat 27. I. 1866. — Herceg Novi 25. II. 1940.). Osnovnu školu završio je pivatno u samostanu u Portu kod svog ujaka o. J. Benedikta Turčića i o. Benka Žgombića. Nižu gimnaziju pohađa na Glavotoku a višu u zadarskom sjemeništu “Zmajević”. Bogosloviju pohađa u Zadru (1884.-1888.) gdje je i ređen. Teološki studij nastavlja u Rimu na Gregorijani gdje 1893. postiže doktorat. Lektor je filozofije na

redovničkom učilištu u Krku (1888.-1890.). Generalnim definitorom postaje 1904. te sa tadašnjim kustodom reda o. Danijelom Zecom postiže pripojenje španjolske provincije redu. Godine 1907. kao generalni komesar putuje u Ameriku da provede uniju s američkim trećorecima. Od 1911.-1926. u Rimu obavlja razne službe. Lektor je na provincijalnoj teologiji u Krku (1921.-1926.). Od 1926. do 1931. boravi u Americi (Pittsburgh) gdje uspješno organizira pastvu među hrvatskim iseljenicima. U Provincijalnom arhivu čuva se nekoliko bilježnica Dujmovićevih uspomena, dragocjenih za osvjetljavanje zbivanja u redu u njegovo vijeme.
LIT.:— N. GREGOV: In memoriam o. Stanka dr. Dujmović. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 3(1965.) 2 i 3. B. Sučić

DUJMOVIĆ, Vinko, OFMConv., apostolski ispovjednik za hrvatski jezik u bazilici sv. Petra u Rimu (1. I. 1843—Louisville 11. VII. 1906). U Hrvatskoj je pristupio franjevcima konventualcima. Zavjetovao se 10. V. 1868. i slijedeće godine otišao u Ameriku. Bio je član američke provincije Bezgrešnog Začeća. Za svećenika je zaređen 4. VI. 1871. U Kolegij penitencijera stigao je 23. IX. 1895. Nije poznat dan odlaska, ali se zna da je njegov nasljdnik → Placido Polessi stigao 22. XII. 1899.
LIT.: C. M. O'DONNELL: *Frati Minori Conventuali Penitenzieri nella Basilia di S. Pietro in Vaticano*. Città del Vaticano. 1975, 47. M. Žugaj

DUJMUŠIĆ, fra Augustin (*Dragan; pseud. D. D., D. A. D., De Drago, Peccator Evangeliman), pisac, glazbenik (Gradačac, 6. X. 1884. - Varaždin, 14. IX. 1916.). Gimnaziju je završio u Travniku, gdje je drugovao sa slugom Božjim Petrom Barbarićem, a bogoslovne je nauke studirao u Sarajevu do god. 1907. Već kao bogoslov surađuje (pjesmama) u *Prosvjeti* i *Luči* i (člancima) u *Hrvatskoj Straži.* Uvijek se bavio glazbom, pa ga je nadbbiskup Stadler poslao na studij glazbe u Regensburg. Na povratku je kraće vrijeme bio kapelan u Sarajevu. Nakon toga mu je biskup Mahnić povjerio uredništvo *Pučkog prijatelja* u Istri. U to je vrijeme pobliže upoznao vjerski i kulturni rad kapucina u Rijeci. Privučen zauzetošću i duhom o. Bernardina Škrivanića i živahnošću katoličkog kulturnog rada odlazi na Rijeku. Surađivao je u časopisima katoličkog književnog pokreta (*Luč, Prosvjeta, Vrhbosna* itd.). U Franjevački kapucinski red stupio je 15. siječnja 1912. u Varaždinu gdje je dobio redovničko ime Augustin. Kao redovnik odlikovao se radinošću, jednostavnošću i molitvenim životom. Pisao je o raznim kulturnim, religioznim i društvenim pitanjima u časopisima i glasnicima *(Naša Gospa Lurdska, Riječke novine)*. U Rijeci je postao jedan od stupova protualkoholnog pokreta "Sveti rat" koji je vodio riječju i tiskom. — Od raznih njegovih skladbi poznata je himna slovenskih apstinenata. — U Rijeci je bio voditelj Trećeg reda, i društva Kćeri Marijinih, lektor bogoslovlja, ispovijednik i propovijednik. Kad mu se bolest pogoršala poslan je na liječenje u Homec u Sloveniji gdje je ostao dva mjeseca, a nakon toga se premjestio u Varaždin, gdje je umro u varaždinskoj bolnici. Pokopan je u kapucinskoj grobnici u Varaždinu.
DJELA: *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910; — *Iskre srca moga* (zbirka pjesama), Rijeka 1910, — Jesu li katolici natražnjaci i mračnjaci? Rijeka 1910. — *Kritička povijest svete kuće Marijine u Loretu i njezini prijenosi,* Rijeka 1912; *Nedjeljna evanđelja,* Rijeka 1914[1]. i 1919[2]. (pod pseudonimom: Evangeliman). — *Što ćemo bez rakije?* Rijeka, 1916.
LIT.: *Naša Gospa Lurdska* 1916, str. 168-170. 178. — Z. TENŠEK, »O. Augustin Dujmušić (1884.-1916.) uz 60. obljetnicu njegove smrti«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* X (1976) br. 9, str. 60-62. — *Franjo među Hrvatima,* 221 (ZTT) — T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić, Kršć. sadašnjost,* Zagreb, 1976, str. 393-395. — *Katolički list,* 67 (1916), str. 427. — A. O. NEDLETZKI, »Augustin Dujmušić«, *Vrhbosna,* 30(1916) 241-247; 252. — E. PAVLOVIĆ,

»Život i djelo Augustina Dujmušića - prvog riječkog alkohologa i muzikoterapeuta«, *Acta Facultatis Medicinae Fluminensis*, 1995.
Zdenko Tenšek

DULĐEROVIĆ, Jure, prov. (Donja Tuzla, konac 16. st. — ?, 2. polovica 17. st.). — Za provincijala Bosne Srebrene (1655.-1658.) izabran je pod neobičnim okolnostima. Na izbornom kapitulu u Sutjesci pojavila su se tri čauša, poslan aod sarajevskog muselima, s nakanom da prisile fratre da za provincijala izaberu Andriju Miljakovića iz Fojnice. Lašvanin veli: "I bi dosti smutnje. Pak daše fratri dvista arslanlija i učiniše koga oni ktiše". — Za njegova provincijalstva, župnik Ivan iz Foče podnio je predstavku papi Aleksandru VII. u Rim 1658., da se u Bosni, u sve svečane dane, u sv. misi, Slava, Poslanica, Evanđelje, Muka Gospodnja, Vjerovanje i Očenaš ne dupliraju nego da se mole samo na narodnom jeziku.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 82-83. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 190-191.
A. Barun

DULE, Paškal, filozofski pisac (Egra u Češkjoj, 11. IX. 1737. - Mohač, 23. V. 1800). Pristupio je 1755. u Šarengradu Bosni Srebrenoj, a nastavio je franjevački život u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Teološko školovanje je završio na Generalnom učilištu 1. erazreda u Osijeku. Predavao je na filozofskom učilištu u Vukovaru (1764-1767), a zatim je bio njemački propovjednik u Osijeku (1771-1773). Nastavio je profesorsko djelovanje u učilištima moralnog bogoslovlja u Našicama i Radni (1773-1775) te na bogoslovnoj školi Temišvaru (1775-1777). U Mohaču je jedno vrijeme gvardijan (1785) a petnaestak godina orguljaš. Uspješno se je bavio crkvenom glazbom; od njegovog predavalačkog djelovanja preostala su u rukopisu predavanja u Vukovaru *Prolegomena universae philosophiae* (Valkovarini 1765/66; vel. 17 x 21; Ilok, sign. C 282), ali se pod tim naslovom kriju rasprave iz uvoda u filozofiju, logiku i metafiziku.
LIT.: F. E. HOŠKO: Filozofsko učilište u Vukovaru (1733-1783). *Anali za povijest odgoja.* Zagreb 1992, 20-21. F. E. HOŠKO

DŽAJA, Miroslav (Tugomil), povjesničar (Koprivnica kod Kupresa, 8. I 1885 — Gorica kod Livna, 14. XII 1972). Krsno mu je ime Ilija. Osnovnu školu završio je u Livnu, gimnaziju u Gučoj Gori i Visokom, teologiju u Livnu. Franjevac je postao 1902., a svećenik 1907. Bio je kapelan u Jajcu, župnik u Dubetićima, Varešu, Docu, Vitezu, Travniku (poslije drugog svjetskog rata) i Brestovskom, gvardijan u Fojnici i Visokom (1931-1938), definitor provincije. Godine 1937. putujući u Bugarsku i Carigrad susreo se s Roncaliliem, budućim papom Ivanom XXIII.Drugovao je s Narcisom Jenkom. Spisateljskom djelatnošću se počeo baviti još kao đaksurađujući u đačkom listu Polet. Skupa sa fra Zvonkom Mikićem izrađuje Nacrt ili pravilnik Akademije za studente i bogoslove u Livnu. Objelodanio je nekoliko pjesama u Našoj misli te surađivao člancima religioznog i povijesnog sadržaja u *Glasniku sv. Ante* (1912-1917, 1919-1920, 1924-1927, 1931-1935, 1941), *Serafinskom perivoju* (1912), *Anđelu čuvaru* (1917, 1919, 1921),Našoj misli (1918-1919), *Kalendaru sv. Ante* (1936, 1933, 1934,1945), *Franjevačkom vjesniku* (1929, 1933-1934), kalendaru *Napredak* (1931), *Bosni Srebrenoj, Dobrom Pastiru* (1960, 1962, 1966, 1973) i *Našem ognjištu.* Bio je tih, izuzetno marljiv i franjevački optimista. Skupio je veoma vrijednu zbirku fotografija, poštanskih maraka i arhivske građe. Sačuvao je arhiv političara Stipice Subašića.
DJELA: *Sa Kupreške visoravni.* Slavonski Brod 1970.
LIT.: R. DRLJIĆ: O proslavi dijamantnog jubileja fra Mirka Džaje. *Bosna Srebrena,* 18 (1967) br. 9, 132. — ISTI: O. Miroslav Džaja: Sa kupreške visoravni. Slavonski Brod 1970. *Dobri Pastir,* 21/22 (1972) I-IV, 346-347. — M. ORŠOLIĆ: Životno djelo fra Miroslava Džaje. *Bosna Srebrena,* 21 (1970) 12, 267-269. — SČ: † Fra Mirko Džaja, Vrhbosna, 1972, 9/10, 453-455. — Uspomeni fra Mirka Džaje, *Bosna Srebrena,* 24 (1973) 1, 27-29. — E.

LONČAR: In memoriam. Bosna Srebrena, 24 (1973) 1, 30. — Fra Mirko Džaja (nekrolog). *Dobri Pastir,* 23 (1973) I-IV, 339-340. — A. S. Kovačić: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950-1975.* Sarajevo 1976 (bibliografija).
A. Kovačić

DŽAJA, Tomo, misionar (Glamoč, 28. II 1886 — Gorica/Livno, 23. II 1955). Krsno mu je ime Pejo. Sin je Joze i Ane rođ. Kaić. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu i Livnu, gimnaziju u Gučoj Gori i Visokom (1898-1904), teologiju u Budimpešti, novicijat započeo u Fojnici (1904), za svećenika zaređen 1908. Bio je duhovni pomoćnik u Čukliću, Livnu i Plehanu te župnik u Suhom Polju, Dubici i Koraću. Predavao je dvije godine na gimnaziji u Visokom (1910-1912) i osam godina na teologiji u Sarajevu. Od 1927. do 1949. djelovao je kao misionsar na Kosovu u župi Zlokućani, zatim je bio pretsjednik rezidencije u Đakovici da bi se po isteku ove službe vratio opet u Zlokućane. Posljednje godine života proveo je u Livnu. U Zlokućanima je bio i ostao pojam franjevca i svećenika. Pisao je u listu Selo i Grad (1930)
LIT.: Kartoteka osoblja provincije Bosne srebrene. — *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982,* Visoko, 1983, 126. *A. Kovačić*

DŽAJA, Željko, pripovijedač (Koprvnica kod Kupresa, 9. IX 1904 — Banja Luka, 17. VI 1973). Krsno mu je ime Tomo. Osnovnu školu završio je u rodnom kraju, gimnaziju u Visokom, teologiju u Sarajevu. Franjevac je postrao 1935, a svećenik 1931. Bio je kapelan u više mjesta te župnik u Dobretićima (1934-1950), Sokolima i Doljanima. Posljednje godine života proveo je u Jajcu i Livnu. Bio je simpatičan, orginalan u životu i pisanju, dobar poznavalac duše našeg naroda. Za vrijeme rata zauzimao se za sve ugrožene. Godine 1973. odlikovan je Ordenom bratstva i jedinstva sasrebrenim vijencem. U Bosni Srebrenoj objelodanio je brojne lirsko-meditativne nekrologe mnogih bosanskoh franjevaca, a surađivao je također u *Narodnoj politici* (1929), *Kalendaru sv. Ante* (1930-1933, 1935-1937), *Selu i gradu* (1933), *Hrvatskoj prosvjeti* i kalendaru *Dobri Pastir* (1952).
LIT.: B. KRILIĆ: Pokojnima se pridružio i fra Željko Džaja. *Bosna Srebrena,* 24 (1973) 6/8, 138-139. — Š. ŠIMIĆ: In Memoriam fra Željku Džaji. *Bosna Srebrena,* 24 (1973) 6/8, 139-140. — L. FIŠIĆ: Vrati svoj mač u korice… (Otkrivanje spomenika fra Željku Džaji u Dobretićima 1 rujna 1974). *Bosna Srebrena,* 25 (1974) 9, 196-211. — O. Željko Džaja (nekrolog). *Dobri Pastir,* 24 (1974) I-IV, 317. — Fra Željko Džaja. Kalendar *Dobri Pastir,* 1975, 166-168. *A. Kovačić*

ĐEĆOV, Stjepan, etnolog (Janjevo, 12. VII 1874 — Zjum, 14. X 1929). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, srednju šklu u Troshanu kod Skadra i Kreševu, filozofsko-teološki studij na Plehanu, Petrićrvcu i Kreševu, gdje se upoznao s Grgom Martićem. U franjevački red stupio je 1888. u Fojnici. Za svećenika je zaređen 1896. Bio je župnik u Peću, Ribigu, Ljaču kurbinskom, Gomasću, Draču, Voloni, Skadru i Zjumu, učitelj albanskog jezika u Arbanasima kod Zadra. — Đećov se bavio proučavanjem prošlosti albanskog naroda skupljajući marljivo narodno blago. Surađivao je sa brojnim časopisimsa u zemlji i inozemstvu bilo pod vlastitim imenom ili pseudonimima Likenii Hasit i Komnen Karina. Rezultate proučavanja albanskog jezika, kulture i prošlosti uopće objelodanjivao je u periodičnim publikacijama Albania,Hulli i Drites, Brezi i Ri. Studiju Tračko-ilirska baštinatiska u reviji Populi te Hylli i Drites. God. 1913. počinje izlaziti njegovo najznačajnije djelo Kanuni i Like Dukagjinit u Hylli i Drites, koje je 1933. i zasebno objelodanio. Osim ovog Đećov je napisao još nekoliko orginalnih djela: Život svete Lucije, zaštitnice dračke arhidijeceze (1904), tragikomediju Mark Kuli Kryegitas, prožetu patriotskim osjećajima (1905), i dramu Mojsi Golemi. Preveo je dramu Atimije Regul talijanskog pjesnika PietraMetastasio (1912), Monografiju Djevica Orleanska ili Ivana od Arka od A. F. di Bergamo (1915) i životopis Sv. Ante Padovanskog od A. N. Del - Gola. U

ostavštini fra Lovre Mihačevića u Kreševu čuva se njegovo rukopisno djelo pod naslovom Historia Metropolis et Ecclesiarum Episkopalium in Albania Turcica sitarum quae eidem Metropoli subjectae fuerunt vel supsunt, koje je koristilo pri sastavljanju šematizma Albanije, izdatom u Sarajevu, kao neki drugi rukopisi. Đećov se odlikovao znanjem, razboritošću i dobrotom. God. 1900. poziva Albance u borbu protiv Turaka, sudjeluje na sastanku Kurbinske krajine kada su doneseni Kanuni, 1920. stupa u pokret protiv talijanskih zavojevača. Bio je počasni doktor Univerziteta u Leipzigu.
DJELA: *Agimi igjytetniis*. Zadar 1910.
LIT.: S. PUPOVCI: Živod i rad fra Stjepana Đećova. *Nova et vetera,* 27 (1977) II, 113-125.
A. Kovačić

ĐILJI, Dionizije (Gigli), propovjednik (Dubrovnik, 1648 — 10. X 1700) -Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1667. g. Studirao u rodnom gradu i u Italiji. Bio je generalni prolektor. Izabran je za definitora, kustoda, te provincijala (1698). Umro došavši sa generalnog kapitula iz Rima. — Kao odličan teolog, bio je vrstan propovjednik. Propovjedao je na talijanskom i hrvatskom jeziku. Održao je više korizmenih i adventskih propovjedi. Često je nastupao u dubrovačkoj katedrali. Više od tri stotine svojih propovjedi, korizmenih i prigodnih, je pripremao za tisak, ali ga je u tome pretekla smrt. Kasnije se ovaj rukopis izgubio (Dolci). Sačuvan je i jedan njegov latinski epigram u rukopisnoj zbirci La Cornacchia d`Horatio, ovvero raccolta di varii componimenti serii e ridicoli iz 1691, koja se čuva u bibloteci samostana Male Braće u Dubrovniku.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 73. — S. DOLCI: Fasti litterario -Ragusini. Venetiis 1767, 17. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 453. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina I,* Zagrabiae 1975., 252-253. — M. PANTIĆ: Đilji Dionizije. *Leksikon pisaca Jugoslavije II. Beograd 1979, 24ab.*
I. Djamić

ĐURAK, Viktor Gabrijel, publicist (Gračani, Zagreb, 7. XII. 1913 - Zagreb, 7. IV. 1974. - Pohađao je Nadbiskupsku gimnaziju u Zagrebu (1924-1929) i Franjevačku klasičnu gimnaziju u Varaždinu (1930-1932). Od 1929. je bio član Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Filozofiju i teologiju je studirao na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1932-1934) i na Franjevačkoj visokoj školi u Szhwatzu u Austriji (1934-1937). Za svećenika je 1936 zaređen u Innsbrucku. Djelovao je pastoralno kao vjeroučitelj u osnovnim školama i školi za naučnike u Zagrbu (1937-1945) i Samoboru (1945-1948). Bio je gvardijan u Samoboru (1945-1954), Čakovcu (1054-1963) i na Trsatu (1963-1966); u Čakovcu je bio i župnik. Također je bio definitor i (1948-1951) za provincijala N. Skupnjaka te tajnik Provincije (1966-1972). Pisao je za vjerske listove: *Anđeo Čuvar* (1932-1945), *Katolički list* (1937-1944), *Glasnik sv. Franje* (1932-1945), *Glas Koncila* (1962-1974), *Mali Koncil* (1965-1974) i *Betanija* (1971-1974). Bio je urednik dječjeg vjerskog lista *Anđeo Čuvar* (1937-1945) i član uredništva *Glasa Koncila, Malog Koncila* i *Betanije* (1967-1974).
DJELA: *Mali molitvenik*. Zagreb 1963, 1974. - *Marijo majko našeg Trsata*. Zagreb 1967.
LIT.: D. DAMJANOVIĆ: Nad odrom † o. Gabrijela Đuraka. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda*. 27 (1974), 122-125. — Ž. Kustić: Govor. *Ibidem*, 126-127. — J. NIKOLIĆ: Govor. *Ibidem*, 128-129.
F. E. Hoško

ĐURAŠEVIĆ, Nikola, vizitator (16. st.). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Glasoviti propovjednik. Imenovan komesarom-vizitatorom u Bosni i tamo umro.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 414.
M. Šikić

ĐURMANIĆ, Matej (Jurmanić, Matej iz Cresa, Cresanin), FKN, provincijal poslije

1535. U Bartolijevu zborniku u Krku Matej upisan je "iz Cresa" i "Cherisnatus". Bio je 1522. kustos rapske kustodije. Sastavljači kronotakse provincijala stavljaju ga u razdoblje 1532-35. Tako je upisan čak i u popis franjevaca koji su prodičili creski samostan, a datira iz god. 1660. Prema Kronotaksi umro je 13. IV., ali bez oznake godine. Spominje se kao provincijal 20. XI. 1531. (ormar II omot. II) i 27.V.1525. (Bart. f. 137r). bio je dakle 4 godine provincijal. Hrvatska je naime konventualska provincija, barem od Antuna Marcello Petris (v.) održavala kapitule svake četvrte godina, premda je, čini se, generalna kurija nastojala da tu praksu dokine (pogotovo nakon Petrisove smrti, 1562.). — Bigoni pogrešno tvrdi da postoje –urmanićeve odredbe koje se odnose na samostan u Cresu. Radi se zapravo o Josipu Germanis iz Buzeta 1653-57. — Treba spomenuti da je neki Matej iz Cresa bio ređen za subđakona u Padovi 27.III.1479., za svećenika 27.V.1480. i bio gvardijan u Šibeniku 1508. Teško je vjerovati da je istovjetan s Đurmanićem jer bi kao zlatomisnik bio biran za provincijala, a završio bi provincijalat u dobi od oko 80 godina. Ipak nije ni to isključeno.

Bartolijev zbornik u Krku ff. 101v; 136; 137. Giacomo BIGONI: *L archivio conventuale di S Francesco di Cherso…*, Citta di Casetello 1973, 100; 131. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 73 (za Mateja iz Cresa s literaturom str. 72).M. Žugaj

ĐUROŠEVIĆ, Franjo Solan (Gyurossevich), latinist (Baja, 20. I. 1754 - Baja, 15. X. 1822). - Postao je 1772. u Baču član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Redovito filozofsko i teološko školovanje započeo je na Generalnom učilištu 1. razreda u Osijeku, a 1777. je nastavio školovanje za predavača teologije po jozefinističkom programu na Sveučilištu u Budimpešti. Po završenom školovanju bio je profesor viših razreda gimnazije u Osijeku, i to zajedno s M.P. Katančićem, G. Peštalićem, A. Tomikovićem, B. Čordašićem i I. Katićem. Nezadovoljan zbog uvođenja njemačkog jezika kao nastavnog jezika, napustio je profesorsku službu i protiv volje školskih vlasti prihvatio dužnost vojnog kapelana 1788. u Somboru. Potkraj 18. st. je župnik i gvardijan u Našicama (1797-1800), gdje je došao u sukob s grofom Sigismundom Pejačevićem i njegovom ženom, kćerkom grofa Prandaua. Više od jednog desetljeća je boravio u Mohaču 1800-1815), a zatim u rodnoj Baji. - Suvremenici su ga cijenili kao najboljeg znalca latinskog jezika u Slavoniji (Orlić), što je očitovao još 1774. u pjesmi *Frater grande Petre* u čast M.P. Katančiću, koju je objavio sam Katančić, i u tužbalici napisanoj povodom smrti palatina Aleksandra.

DJELA: *Epicedion in obitum... archiducis Austriae Alexandri, regni Hungariae palatini. Exxekini* [1785].

LIT.: M.P. KATANČIĆ: *Istri adcolarum Geographia vetus. E monumentalis epigraphicis, marboribus, numis, tebellis eruta et commentariis illustrata,* 1. Budae 1826, sdtr. IX. - B. ORLICS: Scriptores ex Ordine Sancti Patris Francisci Provinciae Bosnae Argentinae... in Croatia connotati (rkp. u franjev. samostanu u Novom Mestu, br. 37, VI, str. 14). T. MATIĆ: *Osječka humanistička gimnazija od osnutka do godine 1848*. - S. SRŠAN: *Osječki ljetopisi 1686-1945*. Osijek 1993, 92, 104, 107-112, 369. F. E. Hoško

EBERGINJI, Mirko, misionar u Svetoj Zemlji (Lukač/ Virovitica, 30. I. 1900. - Haiffa/ Israel, 7. II. 1960). — Stupio je 1926. u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Nakon što je bio u službi franjevačkog kolegija u Varaždinu (1927/1928), bio je spreman poći djelovati među hrvatske iseljenike u SAD (1928). Kako je taj plan propao, bio je razašiljač lista *Anđeo Čuvar* i vratar u zagrebačkom samostanu (1929-1934). U službu Kustodije Svete Zemlje stupio je 1935. i ostao do konca života boraveći u Kairu (1935/36), u Jeruzalemu (1936-1947) i zatim u Haiffi; odlikovao se primjernim redovničkim životom. F.E. Hoško

ECCE NAPULJSKI (ELECTUS Neapolitanus) O. Min., papinski legat (XIII. st). Papa Inocent IV. poslao je Eccea zajedno sa zagrebačkim

biskupom Filipom, (1247.-1262.) s posebnim uputama, kralju Beli IV. da posreduju te dođe do izmirenja između hrvatsko-ugarskog kralja Bele i češkog kralja Vjećeslava, odnosno njegova nasljednika Otokara. Nakon što je Bela pokazao spremnost izvršiti što je papa preporučio, papa ih 13. VII. 1254. razriješio službe.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 757s br. 577. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 65 br. 673. M. Žugaj

ĆIMOVIĆ Andrija, profesor, glazbenik, provincijal (Rašćani kod Imotskog druga polovica 17. st. — Našice 17. II. 1725). Bio je profesor kanonskog prava u Budimu. O njemu piše Velikanović: "Mnogopoštovani fra Andrija od Imotskog, aktivni profesor prava u Budimu, čovjek pobožan i ponizan, vrlo učen i izvrstan pjevač". U Liber archivalis imotskog samostana o njemu je zabilježeno: "Posjedovao je lijep, ugodan i zvučan glas koji je sličio više anđeoskom nego ljudskom. Fra Luka Vladmirović u svom "Catalogo dei Ministri provinciali" piše da je kad se našao u Beču kroz Sveti tjedan, pjevao Tužaljke proroka Jeremije u bečkoj katedrali kojima je prisustvovao car Josip I i dvorjani. Za provincijala je izabran na kapitulu u Našicama 10. listopada 1708. i ostao na kormilu do 6. IX. 1711. "Obišao je kao provincijal Bosnu i Dalmaciju. Nastojao je da se učvrsti disciplina u Provinciji. Izdao je nekoliko dekreta i statuta da bi se sačuvao red u Provinciji i s njom je sretno upravljao." Tako o njemu Velikanović. Završivši provincijalstvo, izabrao je za stanovanje samostan u Našicama u Salavoniji, u kome je proveo ostatak života, i u komu je umro."
LIT.: Liber archivialis samostana Imotski. — J. Božitković: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735),* Beograd 1935, 119-121. — D. Mandić: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968, str. 212-213.*V. Vrčić — A. Barun*

EGRET, Ivan, O. Min., biskup "bistuanensis" (XIV. st.). Naslijedio je dominikanca Gulielma (1379.-1386.) kao biskup u Bosni (1386). Na prijedlog kardinalskog konsistorija da Egreta imenuje nasljednikom Gulielmu, biskupu "Budiensis", avinjonski protupapa Klement VII. ovlastio je 26. 2. 1386. kardinala Ivana, biskupa Frascatija, da ga promakne za biskupa ukoliko ga pronađe prikladnim. Budući da nema drugog dokumenta, Eubel je taj datum uzeo kao dan Egretova biskupskog imenovanja i uvrstio ga među budvanske biskupe ("Budiensis al. Buduensis vel Biduanensis"), a u *Bularium Franciscanum* među vidimske biskupe (Bugarska). Međutim tada je u Budvi bio → Ivan Lucijanov (1360.-1390., a možda i sve do 1401) a u Vidimu Olierius i → Antun de Manso. Eubel je bio na putu ispravnog rješenja kad piše: "Biduanensis alias Srebrincensis et Visonaviensis alias Vissocovensis" (*HC* II., 106). Očito "Biduanensis" treba čitati "Bistuanensis" (Bistua Vetus, danas Varvara kod Šćita, ili Bistua Nova, danas Vitez). Naslijedio ga je biskup → Petar.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 260 br. 738; 745 br. 152. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 150; *II,* [Monasterii 1914²], 106. *M. Žugaj*

ELEZ, Bonaventura, redovnik uzornog života (Ogorje — Split 22. VIII. 1807). Poslije novicijata upisuje studij filozofije 1754. u Šibeniku. Tu je vjerojatno završio i teologiju. Neko vrijeme predavao je filozofiju u Živogošću, a 1764. tu je bio i župnik. Nakon trogodišnjih predavanja filozofije 3. VIII. 1765. premješten je u Sinj (7. X. 1766-12. XI. 1771). za učitelja samostanske mladeži. Dvije godine je bio župnik u Ogorju (1771-1773). Zatim se ponovno preselio u Split gdje je ostao do kraja života. Više puta je bio gvardijan u samostanu Gospe od zdravlja u Splitu (29. VI. 1773-30. I. 1775, 12. VIII. 1782-5.V. 1784, 26. VI. 1791-4. VI. 1792.) učitelj mladeži (1784,

1787-1790, 1798 i 1799) i lektor moralnog bogoslovlja (1775, 1797, 1800-1804). Životopisci ga, na temelju starih nekrologa, ističu kao redovnika sveta života ali nam je njegov duhovni profil ostao potpuno nepoznat.

LIT.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 316-318, 388.
V. Kapitanović

EMANUEL DUBROVČANIN (a Ragusio), teolog (XVI. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznato je samo da je bio glasoviti teolog. Umro u Dubrovniku.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 419. M. Šikić

EMANUEL IZ FAMAGUSTE, O. Min., provincijal, nadbiskup u Kolosu († 1364).Stupio je u Red u Famagusti na Cipru. Doktorirao je i postao profesor teologije. Vršio je službu istražitelja pravovjerja na mletačkom području. Postao je vikar → Anđelu iz Ternija provincijalu S(k)lavonske provincije i zatim provincijal iste provincije. Kao provincijal prisustvovao je 7. VII. 1360. sastavljanju zapisnika kojim se senjskom samostanu od najamnine određuje primitak 20 dukata. Cijeneći njegove sposobnosti, krepostan život i stečena iskustva Inocent VI. postavlja ga 15. XII. 1361. za nadbiskupa u Kolosu, na otoku Rodosu, odakle papa premješta u Dubrovnik → Huga de Scuria. Urban V. naređuje 10. VI. 1363. Emanuelu i još dvojici biskupa da posreduje te se vrate oteta dobra Petru iz Fana franjevačkom vikaru u Smirni. Kako je Emanuel u Rodosu 15. I. 1365. dobio nasljednika franjevca Gulielma, vjerojatno je umro krajem 1364.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 338 br. 818; 362 br. 875; 660 br. 154 — T. SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus,* XIII, 39 br. 27. M. Žugaj

EMANUEL, iz Cipra, OMin., provincijal (XIV. st.). Svjedočanstvo o njemu sačuvano je u ispravi kojom Benvenut prokurator male braće u Senju (7. VII. 1360) iznajmljuje tri kuće Danijelu de Varicassis iz Zadra nastanjenom u Senju. Ugovor je sklopljen u samostanu male braće u Senju u prisutnosti Emanuela iz Cipra Reda male braće ministra Provincije "Sclavonie", brata Mihaela iz Zadra, bivšeg provincijala, brata Ivana iz Bara, kustoda Rabskog, brata Domoja iz Bara, gvardijana samostana u Senju, brata Jurja iz Zadra, lektora samostana u Senju, brata Cainini iz Cresa i brata Dujma iz Splita.
LIT.: T. Smičiklas, *C.D. XIII.*, Zagreb, 1915., 39. D. Drnić

EMERAN HRVAT (Emmeranus Croata), pastoralno-karitativni radnik (Bordany, 1739?-Osijek, 24. V. 1789.) Jedan od Gradišćanskih Hrvata, koji su kao članovi Austro-ugarske provincije OFMCap djelovali u njezinom misijskom samostanu u Osijeku. Prvi je gvardijan tog samostana za kojeg se sigurno zna da je Hrvat. S njim se u Osijeku otvorilo razdoblje hrvatskih gvardijana 1788.-1818, među kojima i tri Osječanina. Razdoblje, u kojem je taj samostan osobita pomoć mjesnoj Crkvi. Bio je zauzeti pastoralni i karitativni radnik, knjižničar, istraživalac i ljetopisac. Umro je u Osijeku, zarazivši se dvoreći kužne bolesnike zajedno s još dvojicom svećenika i jednim bratom laikom u bolnici sv. Rok za vrijeme rata protiv Turaka. I ostala trojica su također preminuli kao žrtve pošasti.
LIT.: Kronika Kapucinskog samostana u Osijeku. Stjepan Novoselec

EMERIK ILOČKI, arhiđakon, provincijal (Ilok, sredinom 16. st.-Gyoengyoes, poslije 1608). Bio je član Provincije presv. Spasitelja koja je i pod turskom vlašću uspjela u Mađarskoj držati na okupu četredesetak članova i sačuvati četiri samostana: Gyoengyes, Segedin, Csik i Syalkocz). Stekavši potrebnu izobrazbu, postao je svjetovni svećenik Srijemske biskupije i obavljao službu arhiđakona. Tek tada je stupio među franjevce. Bio je vrstan propovjednik,

gvardijan u Szalkoczu (1602-1605) i u dva navrata provincijal (1599-1602, 1605-1608). Sudjelovao je na dva generalna kapitula, godine 1600. u Rimu i 1606. u Toledu.
LIT.: Friedrich, 38, 39. F.E. Hoško

ENGLEZ, Matija → Matija iz Engleske

ERB, s. Nikomedija, (Ravensburg, 14. IX. 1842 Đakovo, 9. IV. 1897), sestra sv. Križa. Rodom iz Würtemberga dolazi s prvim sestrama iz Švicarske u novoosnovanu Slavonsku (kasnije Hrvatsku) provinciju u Đakovu. Odmah po dolasku postaje prefektom Zavoda. Bila je neobično inteligentna i vanredno sposobna odgojiteljica. Naučivši hrvatski jezik cijelim se srcem priljubila našem narodu. Kroz 14 godina bila je prefekta Zavoda te se majčinski brinula za odgoj i naobrazbu hrvatske djece. Rijetkom sposobnošću umjela se prilagoditi značaju i osobinama našega naroda te je uživala opće povjerenje i ljubav ne samo djece nego i roditelja. God. 1880. ulazi kao prva savjetnica u provincijalno vijeće a dvije godine zatim izabrana je za drugu provincijalnu poglavaricu mlade Provincije. Uz njezino je ime povezan razvitak i napredak mlade Provincije. Kroz 15 se godina s velikom ljubavlju i požrtvovnošću posvetila toj službi. Trudila se svim silama proširiti djelokrug sestara i nastojala oko njihove duhovne izgradnje. Odmah preuzima i upravu Više djevojačke škole s pravom javnosti u Đakovu. Za njezina mandata (1882-1897) otvara se tečaj za učiteljice ručnog rada (ona je i ravnateljica tečaja), šalje kandidatice na učiteljsku školu sestara milosrdnica sv. Vinka u Zagreb, otvara obdanište za siromašnu djecu u Velom Lošinju, zabavišta (vrtiće) za djecu u Đakovu i Velom Lošinju, te preuzima njegu siromaha u ubožnici u istome gradu. Kako je rastao broj sestara i širio se djelokrug, stari samostan postao je malen za brojne gojenice i podmladak Družbe. Stoga je nastojala oko gradnje nove Provincijalne kuće. Plan gradnje načinila je skupa s biskupom Strossmayerom. No smrt ju je pretekla. Umrla je istrošena radom za dobro svoje Provincije i hrvatskog naroda. M. Žigrić

ERCEG FRA ANDRIJA (Ercegović, *Sebastijan), odgojitelj (Vrgorac 1769 — Zaostrog 24. IX. 1809). U novicijat je stupio na Visovcu 22. III. 1787. Filozofiju je studirao u Sinju i Zaostrogu, teologiju u Sinju i Makarskoj. Bio je magistar novaka na Visovcu (1760). U literaturi je poznat kao autor rukopisnog priručnika iz fizike koji, međutim, treba pripisati fra Paškalu Jukiću.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: »Ljetopisne bilješke: Erceg o. Andrija (1769-1809)«, *Bogoslovska Smotra* 13 (1925) 368-369.— A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 363. — V. KAPITANOVIĆ, »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986.«* Makarska 1989, 269. — V. KAPITANOVIĆ: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 267-268. — V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 219-222. — P. Bezina: Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja, Split 1992, 92-93. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 77-81. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 110.
V. Kapitanović

ERCEG FRA IVAN, dušobrižnik (Vrgorac 1733 — Sinj, 3. I. 1793). Studirao je u domovini a zatim je 15. II. 1755. poslan u Ferraru. U Provinciji je bio samostanski vikar u Zaostrogu (1766), vojni kapelan tvrđave u Vrgorcu (1772), župnik u Prugovu (1774-1777) gvardijan u Omišu (1777), i župnik u Dicmu. Pripisano mu je autorstvo jednog od brojnih rukopisa plagiranog djela *Disputationes in universam Aristotelis Logicam* iuxta mentem venerabilis ac subtilis doctoris Ioannis Duns

Scoti theologorum omnium principis, koje je Erceg prepisao 1750. godine.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: »Ljetopisne bilješke: Erceg o. Ivan (1733-1793)«, *Bogoslovska smotra* 13 (1925) 369-370. — J. A. Soldo: Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985). *Kačić*, 17 (1985), 257. — P. Bezina: Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja, Split 1992, 79. — V. Kapitanović: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 258. — V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 206-209. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 63-67. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 95-96.
V. Kapitanović

ERCEG Josip, stradalnik (Vrgorac 1923-Trst 1945). Krsno mu je ime Ivan. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Sinju. Obukao habit na Visovcu i započeo teologiju u Makarskoj. Kad su mu roditelji odselili u Novi Zeland, nije htio poći s njima, želeći poći putem koji je započeo. God. 1945. na proljeće mobiliziran je s drugim klericima u vojsku, i dospio do Trsta. Poslan po noći u prekomandu, naišao je na mrtvu stražu koja ga je usmrtila. Sutradan je komadant obavijestio četu: "Još jedan smrtni slučaj. Ivan Erceg stradao je od mrtve straže." *V. Vrčić*

ERCEG Petar, žrtva kršćanske ljubavi (Vrgorac oko 1735-Sumartin 15. V. 1784). Osnovnu školu završio je u samostanu u Zaostrogu. Veći dio života proveo je u Samostanu u Sumartinu koji je bio određen za savršeniji život redovničke braće. God. 1784. pojavila se kuga u Sumartinu. Dobrovoljno se prijavio za dvorbu okuženih. Kao liječnik duše i tijela pao je žrtvom te nemile bolesti zajedno sa fra Filipom Čovićem i fra Vickom Glavinićem.
LIT.: S. Zlatović: *Franovci države Presv. Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, str. 311-312. *V. Vrčić*

ERGOVAC, Anđela (*Magdalena), klarisa, opatica (1774. — Split, 7. XI. 1847.) Stupa u samostan god. 1780., tj. roditelji je *kao 6-godišnje dijete prikazaše Bogu.* — Vršila je službu opatice Kada?.
LIT.: *Nekrolog sestara klarisa,* Split [rukopis], sv. IV., 159.) — MARIJA OD PRESV. SRCA [PETRIČEVIĆ], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 53. M. A. Petričević

ETEROVIĆ, fra Karlo, profesor, povijesnik i provincijal (Pučišća, 26. X. 1874.-Makarska, 4. X. 1935.). Osnovnu je školu završio u rodnom mjestu (1880-1884), srednju počeo privatno kod don Frane Lučića (1886) i nastavio u Sinju (1888-1891). U novicijat stupa 1911. Filozofiju i teologiju studira u Šibenku (1892-1894), Makarskoj (1894 -1895) i Ljubljani (1895-1897). Za svećenika je zaređen 27. III. 1897. u Ljubljani. Potom odlazi u Pariz na studij filozofije, kemije i fizike (1897-1898). Vraća se jednu godinu u Makarsku (1898-1899) i predaje bogoslovlje. Potom je opet u Parizu do 1901. Doktorirao je te godine iz filozofije i pomoćnih znanosti na Katoličkom institutu s disertacijom "La volonte dans philosophie de Duns Scot". — Predavao je na bogoslovskim učilištima u Šibeniku (1901-1913), Makarskoj i Zaostrogu (1913-1920) i Makarskoj (1931-1935). Gvardijan je i direktor Gimnazije u Sinju (1920-1928). U razdoblju od (1922-1929) drži na gimnaziji francuski i matematiku, a po potrebi talijanski i prirodopis. Kroz navedeno vrijeme obnaša u upravi provincije i van nje razne službe: tajnik (1902-1904), definitor (1907-1910), provincijal (1910-1913), kustod (1919-1922), dva puta generalni vizitator u Hercegovini i jednom u Provinciji sv. Jeronima. — Za vrijeme studija u Parizu (1900) dobio je drugu nagradu na temu o skolastičkoj filozofiji. God. (1919) kao delegat dalmatinskog svećenstva sudjeluje na mirovnoj konferenciji u Parizu s još trojicom

predstavnika (don F. Bulićem, V. Fulgosijem i J. Carićem). — Eterović je ustrajno pisao od studentskih dana u Parizu sve do (1933) kad je teže obolio. Radove je objavljivao u hrvatskim katoličkim revijama. *Franjevački glasnik* (1899), *Narodni list* (1900), *Katolički list* (1902), *Hrvatska straža* (1903, 1910, 1915, 1916, 1917), *Serafinski perivoj* (1909, 1910, 1911), *Naša misao* (1915), *Novine* (1915), *Jadran* (1920), *Nova revija* (1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933), *Gospa Sinjska* (1927, 1932).

DJELA: *Franjo Asiški svetac Euharistije*, Sarajevo, 1911. — *Sloboda nastave i državni monopol škola*, Mostar, 1921. — *Fra Andrija Kačić Miošić na temelju istraživanja*, Dubrovnik, 1923. — *Fra Filip Grabovac buditelj i mučenik narodne misli u prvoj polocici XVIII. vijeka*, Split, 1927. — *Franjevačka Provincija Presv. otkupitelja* , Šibenik, 1929.

LIT.: K. KRŽANIĆ: Dr. fra Karlo Eterović, *Novo doba,* XVIII/1935, 258, 5. — I. ESIH: Eterović, Karlo, Charls, *Leksikon pisaca Jugoslavije,* 1972, 1, 96. — M. MARIĆ: Bibliografija fra Karla Eterovića, *Kačić*, VII/1975, 209-214. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 69.

H.G. Jurišić

EUZEBIJE, (Osivničanin), iz Severina na Kupi, kustod, lektor (Severin, 1745.- Varaždin, 17. XII. 1824.). U Franjevački kapucinski red stupio je 22. XII. 1767. Dugo je bio samostanski poglavar. Bio je lektor bogoslovlja u Zagrebu. Službu ministra kustoda Primorsko-hrvatske kustodije obavljao je 1821-1824.

LIT. *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

EVANĐELIST IZ POPOVA (Evangelista de Popovo), umjetnik (Popovo Polje, ? — Dubrovnik, 13. X. 1660.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrlo vješt rezbarski umjetnik. Živio je vrlo pobožno.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 441. M. Šikić

EVETOVIĆ, Franjo Ante-Miroljub, pjesnik (Bački Aljmaš, 12. VI. 1862. - Valpovo, 14. II. 1921). - Gimnaziju je pohađao u Kaloči kao štićenik biskupa Ivana Antunovića, preporoditelja bačkih Hrvata. God. 1881. je postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Polazio je filozofsko učilište u Dunaföldvaru (1882-1884) i bogoslovnu školu u Baji (1884-1886). Na spomenutim školama je sam predavao filozofiju (1886-1888) te crkveno pravo i crkvenu povijest (1888-1897), a u Baji je bio i gvardijan (1897-1899). Kako nije prihvatio franjevački život po novim konstitucijama, prestupio je u Pečušku biskupiju i bio kapelan u Egeragu (1899/1900) te župnik u Veliškovcima (1900-1902), Harkanovcima (1902-1912) i Valpovu (1912-1921). Pisao je prigodne, didaktičke, rodoljubne i religiozne pjesme. Osobita vrijednost njegova jest u "lirskom pjesništvu... Za njega su svetinje vjera, narod i čovjek" (D. Sučić). I kad je napustio franjevce, koristio je svoje franjevačko ime Ante i svoje pjesničko ime Miroljub.

DJELA: *Sretni i nujni časi.* Osijek 1908. - *Spomen izdanje pjesama Ante Evetovića Miroljuba.* Subotica 1931. - *Iz pjesama Ante Evetovića Miroljuba.* Osijek 1931.

LIT.: A. SEKULIĆ: *Književnost bačkih Hrvata.* Zagreb 1970, 48-50. — ISTI (D. SUČIĆ): Miroljub Ante Evetović (1962-1921), hrvatski pjesnik. KAČIĆ, 7(1975), 155-175. - G. KIKIĆ: *Antologija poezije bunjevačkih Hrvata*. Zagreb 1971. F. E. Hoško

FAÀ, Franjo, (*Hanibal), misionar (Casale Monferrato u Pijemontu, 5. VII. 1746. — Dubrovnik, 20. II. 1830.) Plemićkog je roda. Stupio je u Provinciju sv. Didaka (južno-španj. provincija). Teologiju je studirao u Rimu. Za svećenika zaređen u Alessandriji (Pijemont). Vraća se u Rim i na klegiju S. Petro in Montorio (španj. samostan na Janikulu) polaže ispite za profesora moralke, dogmatike i kanonskog prava. Odlazi u misije u Albaniju i Makedoniju. Nakon 35 godina misionarske službe dolazi u Bar gdje ga nadbiskup imenuje dijecezanskim teologom. Zatim djeluje kao

upravitelj župa Lastva i Paštrovići. Odlazi u Kotor (1807) u nadi da bi odatle lakše mogao otputovati u Italiju. Kada mu to nije uspjelo, dolazi (1809.) u Dubrovnik u želji da odatle otputuje. Kako Napoleon raspušta samostane u Italiji, on ostaje u Provinciji sv. Franje u Dubrovniku živeći po samostanima u Pridvorju, Rijeci Dubrovačkoj, Slanom i Dubrovniku, gdje umire. — Iako ga je rad u teškim misikonarskim uvjetima iscrpio narušivši mu zdravlje, bio je uvijek živahan i vedar, na zadovoljstvo subraće, u samostanima u kojima je boravio.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 523-524. I. Djamić

FABIJAN iz Motovuna, (Fabianus, Flabianus, Favianus de Pola, de Montona, de Sebenico) posrednik-izmiritelj, (Motovun, druga polov. XIII. st. — prv polov. XIV. st.). Rodom je iz Motovuna u Istri odakle je pošao u Pulu gdje je u samostanu sv. Franje ušao u frajevači red. Otud mu nadimak *de Pola*. Zbog djelatnosti i službi koje je obavljao: poslanik-izmiritelj, provincijal, osnovatelj novog samostana sv. Franje u Šibeniku i čuvar pravovjerja ide u red najzaslužnijih redovnika drevne *Sklavonske provincije* kojom je upravljao 1319. - 1322. U Puli i u Istri uživao je velik ugled jer mu je bila god. 1318. povjereno izmirenje između Pule i Venecije. Za očuvanje svojih političkih i trgovačkih interesa Venecija je osnovala posebni pomorski odred zvan *Capitanatus Ripariae Istriae* čiji je kapetan upravljao s nekoliko bojnih brodova. Kada su puljski i balski brodari u samoobrani god 1318. ubili mletačkog kapetana Nikolu Badoera, nastao je težak i mučan spor između Pule i Venecije. Ova je uz to bila odavno ogorčena na Pulu što je protiv ugovora iz 1243. učvrstila svoje bedeme uz morsku obalu. Tražila je zadovoljštinu radi kapetanove smrti i zahtjevala da se zidine uz obalu poruše. Pula je, pak, preko akvilejskog patrijarha, tražila oslobođenje svojih i balskih mornara koje je Venecija pozatvarala okrivljujući ih za Badoerovu smrt. Napetost je doprla do vrhunca kada je Sergije, predstavnik i taoc Pule, iznenada s pratnjom pobjegao iz Venecije, bojeći se da ih Mlečani ne pobiju, što je u stvari i predstojalo. Kako se Pula nije mogla nadati djelotvornoj pomoći od patrijarha, a sama nije imala toliko snage da se odupre pritisku Venecije, nije joj preostalo drugo nego da sama riješi spor kako najbolje zna. Izbor je pao na fra Fabijana. Pula ga je poslala u Veneciju da se zauzme za svoj grad i da smiri dužda. Fabijan je 3. VIII. 1318. krenuo na put. Dužd je bio neumoljiv i tvrd. Bezuvjetno je tražio da se zidine uz morsku obalu u Puli poruše. Premda Fabijan nije uspio, to nije obeshrabrilo Pulu, a ni umanjilo Fabijanov ugled. Pula ga ponovo šalje u Veneciju s posebnim pismima i nalogom da pronađe izlaz i rješenje nastalom sporu. Pula je nastojala, pošto poto, spasiti svoje zidine, jer je u njima vidjela spas. Dužd je bio nepopustljiv. Fabijan je uspio tek ublažiti duždevu odluku. Pula je bila prisiljena porušiti vlastite zidove uz obalu. Ovim je dospjela u ovisnost o Venciji što je službeno i objavljeno 29. IX. 1318. na trgu ispred Vijećnice. — Fabijan je uživao ugled i poštovanje među subraćom. Zato su ga izabrali za provincijala. Njegovo provincijalstvo traje od generalnog kapitula održanog u Marseillu 1319. do generalnog kapitula održanog u Peruggi 1322. god. Upravo u to vrijeme 23. IV. 1320. primio je ispravu od Šibenske općine i njezina predsjednika Budislava o izgradnji novog samostana u Šibeniku unutar gradskih zidina. Stari se samostan zbog ratnih prilika morao rušiti. Fabijan se zadržao dulje vremena u Šibeniku pa ga zbog toga šibenske isprave nazivaju *de Sebenico*. Po završetku provincijalstva Sveta Stolica imenovala je Fabijana generalnim inkvizitorom južnoslavenskih zemalja: Slavonije, Hrvatske, Bosne, Srbije i Bugarske. Iz optužbe fra Nikole de Sabadino protiv klera u Trstu doznajemo da je Fabijan već početkom 1324. dobio dekret pape Ivana XXII. kojim je imenovan generalnim čuvarom pravovjerja u Slavoniji. Za obavljanja nove službe izbio je spor između dominikanaca i franjevaca glede jurisdikcije. Sveta je Stolica odlučila da jedna i druga strana dostave papinske isprave na kojima temelje

svoja prava. Papa je presudio spor u korist franjevaca. Tim nisu bili zadovoljni dominikanci pa su se žalili i optuživali franjevce. Fabijan je, zbog obrane prava Reda, otputovao 1330. k papi u Avignon. Zadovoljan uspjehom povratio se u domovinu gdje su ga pomagali kralj Karlo Robert i bosanski ban Stjepan. Papa → Benedikt XII. izdao mu je zaštitna pisma preporučujući ga vojvodi Nelipcu u Kninu i velikašima u Krbavi, Senju, Klisu i Ostrovici moleći ih da Fabijana štite i pomažu u suzbijanju krivovjerja. Nije poznato gdje, kada i kako je završio život.

LIT.: G. PRAGA, *Archeografo Triestino, Serie* III., vol. XV., Trieste 1929/30., 227-41; *Archivum Franciscanum Historicum* XXIV. (Quaracchi 1931.), 572. — E. Fermendžin, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica* (JAZU 1892.), str. 22. — L. WADING, *Anales Minorum* t. V., str. 446 Quaracchi 1931. — *Atti e memorie della Società istriana di Archeologia e Storia patria* vol XIX (Parenzo 1885.-1893.), str. 156-157. — Arhiv sam. sv. Franje u Šibeniku, *Codex Diphnicus*. — M. OREB, *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, str. 139-140. J. ŠIDAK, *Studije o "Crkvi Bosanskoj" i Bogomilstvu,* Zagreb 1975., str. 225-230. M. Oreb

FABIJAN, (iz Hrvatske) provincijal († oko 1440.) FTR. Prva vijest o fra Fabijanu u arhivskim dokumentima potvrđena je godine 1410. u oporuci zadarskog veleposjednika Bartola de Milano. Fra Fabijanu "de Croatia" i drugim eremitima Bartol ostavlja svoj posjed otočić Galovac (Školjić) kraj Zadra, da se tu nastane i mole za ispokoj njegove duše. Godine 1520. trećoreci nastanjeni na Školjiću u sudskoj raspravi za posjede pozivaju se na godinu 1411. i da od tada posjeduju Galovac i neke posjede koje im je pok. Bartol de Milano ostavio na Puntamici. — Fabijan se spominje u arhivskim spisima kao kapelan jedne ubožnice kraj Zadra (1413. do 1430). Neko je vrijeme bio provincijal trećoredaca na području zadarske nadbiskupije. Godine 1413. njegovom dozvolom i prihvaćanjem franjevci trećoreci (eremite) nastanjuju se i na otoku Ugljanu. U oporukama svećenici glagoljaši zadarskog područja (Vuk, 1413. Butko 1418.), imenuju ga svojim zakonskim izvršiocem i ostavljaju njemu kao i drugim franj. trećorecima vrijednu novčanu i materijalnu pomoć pa i jdnu glagoljsku knjigu. Spada među prve redovnike starješine javno priznate i oformljene zajednice franjevca trećoredaca glagoljaša.

LIT.: Historijskik Arhiv Zadar, Javni bilježnici. — P. RUNJE, Rani samostani i djelatnost trećoredaca na području zadarske nadbiskupije, *Vjesnik franj. trećoredaca,* 22(1985.) 3, 132-137. P. Runje

FABIJAN, O. Min., provincijal, istražitelj pravovjerja († 1330.). Spominje se 1320. kao provincijal S(k)lavonske provincije. Založio se 23. IV. 1320. i uspio isposlovati od šibenskog gradonačelnika Budislava (krbavskog kneza) i Velikog vijeća darovnicu zemljišta unutar gradskih zidina za gradnju novog samostana i crkve. Šibenčani su naime nešto ranije porušili prethodni samostan do gradskih zidova bojeći se da bi mogao poslužiti banu Mladenu Šubiću kao uporište za osvajanje grada. Tu darovnicu i dozvolu za izradnju novog samostana, 20. XII. 1321., odobrio je papa Ivan XXII. s izričitom napomenom da franjevci mogu imati groblje, jer su ga već ranije imali. Ipak njegovo zauzimanje za Šibenik ne dokazuje, kako neki drže, njegovu pripadnost tom samostanu, jer je kao provincijal imao na brizi sve samsotane u Provinciji. Zastupnici tvrdnje da je Fabijan rodom iz Motovuna navode njegovo zalaganje 1318. godine za grad Pulu. Pula mu je naime te godine povjerila službu posrednika i pomiritelja s Venecijom. Ova je već nešto ranije otela akvilejskom patrijarhatu sjevernu Istru (→ Antun iz Pule) i bila je kivna što je Pula, protivno pređašnim ugovorima sagradila obrambene zidove. Povod neprijateljsvu Venecija je po svoj prilici proračunano pripremila. Mletačke su galije krstarile u tim vodama i napala puljski brod. U okršaju je poginuo mletački kapetan Nikola Badoer, ali su zarobljeni mornari iz Bala. U dva navrata Fabijan putuje u Veneciju, no duždje bio

neumoljiv. Došlo je do rušenja utvrda uz more i 29. IX. 1318. moradoše puljski kapetani i upava položiti zakletvu vjernosti mletačkoj republici. — Od 1324. Fabijan je sigurno istraživatelj pravovjerja na prostranom teritoriju od Trsta do Drača, od jadrasnke obale do Raške. Počeo je od Trsta. Tu je imao propovijedati i pročitati papino pismo, po svoj prilici dekret imenovanja. Spriječili su ga kanonici Rajmund i Mihael; htjeli su čak poderati papino pismo. Fabijan je o tom obavijestiko papu Ivana XXII., a ovaj 2. VI. 1324. naređuje kaštelanskom biskupu, nedaleko od Aquileje, da stvar ispita, kazni krivce, suspendira kanonike i privede ih papi. Izgleda da ovaj nije ništa poduzeo ili nije uspio, jer papa, 10. V. 1325., naređuje samom Fabijanu, kao inkvizitoru, da postupi protiv istih, jer sumnja u njihovo pravovjerje. — Obavljajući svoju službu po Hrvatskoj ii Bosni, gdje su istu službu obavljali i dominikanci, došlo je do spora nadležnosti. Fabijan je pošao k papi u Avignon noseći sa sobom bule Nikole IV. (→ Jeronim Masci) i Bonifacija VIII. Papa Ivan XXII. opozivlje ovlasti koje je sam podijelio dominkancima, a pismo od 1. VII. 1327. upućuje provincijalnom prioru dominikanaca. Istog dana papa šalje obavijest istoga sadržaja mađarsko-hrvatskom kralu Karlu Robertu preporučujući mu Fabijana i njegove suradnike. Zacijelo je Fabijan obavijestio papu o dobroj suradnji kralj Karla, jer već 12. VIII. iste godine papa zahvaljuje kralu na suradnji. To će papa još jednom ponoviti 22. XI. 1329., a pismo jdnakog sadržaja upravio je i bosanskom banu Stjepanu Kotromaniću. — Kad je Fabijan u Zadru htio istražiti osumnjičeno pravovjerje Martina opata Sv. Kuzme i Damjana u Zadru kao i njegova subrata Franju, zadarski je nadbiskup Ivan silom oteo obojicu, smjestio ih u biskupsku palaču i uzeo pod svoju zaštitu, a neki su ljudi i tvorno napali Fabijana. Mora da je Fabijan htio osobno izložiti papi taj slučaj pa je krenuo u Avignon. Na putu, u sjevernoj Italiji, napao je Fabijana Franceschini de Papia te mu oteo konje, knjige, novac i zapisnike vođenih procesa. Papa 22. XI. 1329. naređuje ostijskom biskupu kardinalu Bertrandu O. Min., papinskom legatu za Lombardiju, trevišku krajinu i Istru, da ispita oba slučaja. O Zadarskom neka izvijesti papu, a ako Franceschini ne bude htio vratiti oteto nek mu zaprijeti crkvenim kaznama; ako ni to ne pomogne, neka ga preda civilnoj vlasti. To je posljednji sačuvan spis s izričitim spominjanjem Fabijana. Pismo naime od 22. V. 1337. Benedikt XII. preporuča knezovima Knina, Senja, Ostrovice i Ključa, tj. Nelipićima, Šubićima, itd., franjevačke istražitelje pravovjerja i ističe zasluge predšasnika, među kojima bio i Fabijan (Eubel) Da je Fabijan bio tada živ, papa ga zacijelo ne bi propustio spomenuti kao što to nije, u sličnim pismima, nikada ispustio spomenuti Ivan XXII. kad se obraćao vladarima šireg ili užeg područja Fabijanova djelovanja. Ne smije ga se poistovjetiti s Fabijanom iz Bača (de Bacchia, Vacchia, Bacchinum) koji je bio opservantski vikar i 1446 istraživač vjere u Moldaviji, Vlaškoj, Bugarskoj, Raškoj i Slavoniji, a isto tako ni s Fabijanom d'Igal piscem djela *Speculum Vitae i kasnijim* ugarskim provincijalom.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 232-240. — *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, brr. 455; 534; 577-78; 668-70; 822-3; VI, 48s br. 65 — C. SCHMITT: *Benoit XII e l'Ordre des Frères Mineurs, 1334.-1342.* Quarachi 1959., 316 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 139s — M. ŽUGAJ: San Francesco e la protoprovincia croata 1217.-1239. *Misc. Franc.* 82(1982.) 276s nt. 92.

M. Žugaj

FABIJANAC, **Katarina,** ŠSP, učiteljica, (Šibenik, 22. II. 1912. - Ugljan, 6. VIII. 1977). - U Šibeniku je provela djetinjstvo, a onda je obitelj preselila u Split, gdje završava gimnaziju odličnim uspjehom. Dolazi kao vanjska učenica u Domaćinsku školu na Lovret i želi postati redovnica. Za vrijeme kandidature (1936-1938) poslana je u Višu domaćinsku

školu u Zagreb. U novicijat ulazi 15. VIII. 1938. u Splitu. Kao sestra predaje razne predmete u Domaćinskoj školi u Splitu na Lovretu. To čini s mnogo stručne spreme. Razumjela se i u liječenje travama, pa je svojim znanjem pomagala bolesnicima. Privlačio ju je karitativni rad i misionarenje u gradu. U jednom i drugom bila je neumorna. Resila ju je velika plemenitost. Posebno je mnogo radila kao provincijska tajnica za ratnih i poratnih godina. Trebalo se obraćati na razne strane, posebno za ratnu siročad koja je neko vrijeme bila smještena kod sestara na Lovretu. Nije samo rješavala materijalne probleme. Uvijek je usput koristila da rekne i koju pobudnu i pobožnu riječ. Bila je veoma osjetljiva na ljudsku bijedu, bilo moralnu, bilo vjersku, bilo materijalnu. Smatrala je da svu bijedu koju vidi i susretne baš ona treba pomoći. Vjerojatno je i ta velika želja da pomogne, uz relativno male mogućnosti ostvarenja, djelomično uzrokom prevelike nutarnje napetosti. Počela je poboljevati na živcima. Zaliječila bi se i ponovno nastavljala raditi. Za jednog takvog liječenja u bolnici na Ugljanu srce joj je zatajilo. Pokopana je u Splitu na Lovrincu. B. Nazor

FABIJANIĆ, Donat, povjesničar (Pag, 17. XII. 1808. — Zadar, 8. IV. 1890.). — Kao dječak ušao je u samostan rodnog mjesta, gdje je završio nižu školu. Ostalo školovanje završio je u ustanovama provincije sv. Jeronima. Za svećenika je zaređen 4. IX. 1836. Gotovo cijeli svećenički život je proveo u Zadru kao odgojitelj franjevačkog podmlatka i nastavnik na državnoj gimnaziji. U redovničkoj zajednici vršio je službe gvardijana, tajnika, definitora, kustoda i provincijala. Na početku franjevačkog života upoznao je darovitog i poduzetnog o. Kostantina Božića, a kasnije je živio sa slikarom o. Josipom Rossijem. Izvan samostana je prijateljevao i podržavao veze s mnogim učenim ljudma (K.F. Bianchi, G. Sabalich, S. Ljubić, F. von Suppe). Dopisivao se s N. Tommaseom. Tijekom cijelog života bavio se povijesnim istraživanjem. Posebnu pažnju posvetio je prošlosti i djelovanju franjevaca opservanata u Dalmaciji, Bosni i Hercegovini. Proučavao je staru crkvenu povijest Dalmacije. Pisao je o svjetovnim i crkvenim osobama koje su se isticale na raznim područjima djelatnosti. Napisao je više djela i mnoštvo članaka po raznim listovima i časopisima: *Gazzeta* di Zara (1843.). — *La Dalmazia* (1845., 1846., 1847., 1859.). — *Rivista dalmata* (1859.). — *La voce dalmatica* (1860., 1862.). — *La Dalmazia catolia* (1870.). — *La Domenica* (1889., 1890). Fabijanićeva djela su poslužila mnogim piscim frajevačke povijesti, kao i izdavačima Wadingovih Anala Reda.

DJELA: *Viaggio sul Monte Vellebich da Zara a Kraljičine vrata*. Zara 1841. — *Alle ceneri ed alla memoria di Nicolo Giaxich*. Zara 1841. — *Alcuni cenni sulle scienze e lettere dei secoli passati in Dalmazia,* Venezia 1843. — *Memorie storico letterarie di alcuni conventi della Dalmazias,* Venezia 1845. — *Patriotti illustri*. Venezia 1846. — *Dipini della citta di Lesina illustrata dal P. Donato Fabianich,* Zara 1849. — *Storia dei Frati Minori dai primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bosnia fino ai giorni nostri...* Vol. I-II. Zara 1863.-1864. — *La Dalmazia nei pirmi cinque secoli del cristianesimo..* Zara 1874. — *Il presente e il passato di Bosnia, Ercegovina e Albania terre della Dalmazia romana...* Zara 1879. — *Ceonvento il piu antico dei Frati Minori in Dalmazia*. Prato 1882. — *Firmani inediti dei sultani di Constantinopoli al conenti francescani e alla autorita civili di Bosniae di Erzegovina...* Firenze 1884. *Discorso sulla storia religiosa e civile della Dalmazia e popoli affini...* Firenze 1889.

LIT.: *Nekrologij Franjevačke prov sv. Jeronima Zadar* — J. A. Soldo. Fra Donat Fabijanić. *Samostan sv. Frane u Zadru.* Zadar 1980. str. 247-275. P. Pejić

FABRICIJE, Blaž → KOVAČIĆ, Blaž

FABŠIĆ Antun, provincijal (Inced, Hrvatsko Gradišće, 9. XI. 1682. - Maria Gyud, 12. II. 1751) je 1706. pristupio franjevcima Provincije sv. Ladislava u Ormožu. Filozofiju je studirao u Varaždinu (1707-1709), a teologiju u Zagrebu (1709-1713). Zaređen je 1710. za

svećenika, a od 1714. do 1716. djeluje u Sigetu u svojstvu misionara Propagande među vjernicima hrvatskog jezika. Niz godina je bio samostanski poglavar u više samostana, i to: u Varaždinu (1716-1719), u Pečuhu (1719/20), u Čakovcu (1720/212), u Sigetu (1715/16, 1721-1723, 1729/30), u Kanjiži (1723-1726, 1727-1729) i Šiklošu (1731-1733, 1737-1741). On je osnovao župu među hrvatskim življem u Maria Gyudu, poznatom marijanskom svetištu Baranjaca, napose bunjevačkih i šokačkih Hrvata. Ondje je boravio jedno desetljeće (1741-1751). U tri navrata je bio član upravnog vijeća provincije (1721-1724, 1730-1733, 1743-1745), a od 1733. do 1736. je bio njezin provincijal. Dok je njegov sumještanin Kerubin Fabšić (1743-1746) bio provincijal Provincije sv. Ladislava, Antun je obavljao dužnost provincijalovog povjerenika za samostane u madžarskom dijelu provincije.
LIT.: Arhiv Provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Matricula officioru, ad nomen. — Liber encyclicarum Minstrum Provincialium Provinciae S. Ladislai, ad annum.
F. E. Hoško

FABŠIĆ, Kerubin, pedagog, provincijal (Inced, 12. II. 1696. - Čakovec, 1. IV. 1776), sin Đure i Eve rođ. Radić, bio je Gradišćanski Hrvat, ali je 1717. u Ormozu pristupio franjevačkoj Provinciji sv. Ladislava koja je imala središte u Zagrebu. Filozofiju je slušao kod Antuna Gornera u Koprivnici i Varaždinu (1719-1721), a teologiju je studirao u franjevačkom Generalnom učilištu u Zagrebu (1721-1723) i zatim u Münchenu (1723-1727). Položivši ispite za profesora filozofije i teologije, predavao je skotisttičku filozofiju na franjevačkim učilištima u Remetincu i Zagrebu (1727-17290. Zatim je predavao moralno bogoslovlje u Sigetvaru (1730-17320, a dogmatsko bogoslovlje je najprije predavao u Pecuhu (1732/33) i u Varaždinu (1733/34) i zatim puno desetljeće u Zagrebu (1734-1743) gdje je postigao naslov "lector jubilatus". U Čakovcu je proveo više godina u pastoralnoj službi (1746-1751, 1755-1765, 1768-1773, 1774-1776); jedno vrijeme je ondje bio i odgojitelj studenata filozofije (1768/69). U vodstvu provincije sudjelovao je u dva trogodišta kao definitor (1736-1739, 1771-1773), jednom kao kustod (1749-1751), tri puta kao provincijal (1743-1746, 1752-1755, 1765-1768): dva puta je vodio provinciju kao provincijski vikar ispunjujuć upravna trogodišta provincijala Ivana Belanovića (1751/52) i Antuna Šimunarića (1773-1774). — Na početku drugog trogodišta provincijalske službe objavio je tiskom novo i preuređeno izdanje provincijskih statuta *Statuta provincialia inclytae Provinciae S. Ladislai Regis in Slavonia Ordinis Minorum S. Francisci regularis observantiae* (Graz 1752). Na kraju trećeg upravnog trogodišta objavio je pak zbornik franjevačke duhovnosti *Enchiridion franciscanum sive manuale franciscanum* (Zagrabiae 1768). Kao provincijal vodio je također brigu o filozofskim i bogoslovnim školama pa je 1753. sam predsjedao ispitnoj komisiji za profesore teologije na generalnim učilištima. Ugled u javnosti potvrdila je 26. IV. 1772. proslavu 50. godišnjice misništva u Varaždinu, kad je svečanost novčano podržao hrvatski ban Franjo de Nadasd.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Varaždinu: Cathologus mortuorum in ecclesia Varasdiensi, str. 3. — Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Monumenta et processus rerum Custodiae sancti Ladislai in Slavonia, sv. 2, 525-602. - F. E. HOŠKO: Odgoj usp. FEH, Odgoj, 223, 224, bilj. 287 franjevaca provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. *Dobri Pastir,* 26(1976), sv. 1/2, 223-225.
F. E. Hoško

FAJDIGA, s. Ana, majka siromaha, (Tüffer/Austrija, 21. II. 1854. - Vis, 24. IX. 1917), sestra sv. Križa. Prva nadstojnica u ubožnici u Visu (1884-1918). Svojim požrtvovnim radom trudila se olakšati sudbinu viških siromaha. Za svoje djelovanje primila je odlikovanje cara Franje Josipa a prigodom 25. obljetnice rada u toj ubožnici predao joj je gradonačelnik Visa kao priznanje za njezin rad i nebrojene žrtve u službi siromaha i bolesnika zlatan križ na srebrnom lancu. Župnik istoga grada predao joj je tom zgodom u znak

priznanja crkvenih vlasti srebrni križ. Dne 24. XII. 1910. predao joj je gradonačelnik odlikovanje reda sv.Elizabete za njezino karitativno djelovanje.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXXIII (1918) 2, str 116-117. M. Žigrić

FARKIĆ, Marko → FRKIĆ, Marko

FATTUTA Celestin, franjevac provincijal (1839-1910), OFMCOnv (Treba napisati biografiju)

FAVINI, Josip Antun Maria, OFMConv., srijemski biskup († 1717). — Rođen je u Vaianu, u sjevernoj Italiji, i kršten 10. IX. 1652. Postigao je magisterij teologije te je zatim profesor na Bonaventurianumu u Rimu. Bio je provincijal milanske provincije, konzultor sv. Kongregacije Indeksa. Dne 5. IV. 1699. postaje teologom i propovjednikom poljske kraljice, a 9. II. 1700. savjetnikom i teolgom cara Leopolda, koju je službu prije njega vršio → Bernabei. Klement XI. imenovao ga je 14. V. 1703. biskupom Srijemske Mitrovice. Car Josip I. postavio mu je 1710. Petra Bakića za biskupa koadjutora s pravom nasljedstva. Klement XI. poništio je to carsko imenovanje, a Bakića je 7. XII. 1716 postavio za bosansko-đakovačkog biskupa. Favini je živ još krajem 1716., nasljednika dobiva tek 22. XI. 1717. O Favinijevu djelovanju u srijemskoj biskupiji nema podataka pa se dobiva dojam da je upravne i pastoralne poslove obavljao isključivo generalni vikar Luka Natalis (Gašić).
DJELA: *Sistemi oratorii, ovvero posizioni d'argomenti estratti dagli Evangeli di tutte le domeniche, solennità e feste, delle comuni e particolari commemorazioni venerate da Santa Chiesa in tutto l'anno, con dodici motivi per sermoneggiare nella celebrazione del Sacramento del Matrimonio per uso di chi ha cura d'anime e per essi predica*. Roma 1690. — *Vita della Beata Cunegunda ungara Regina di Polonia*. [1]Roma 1690; [2]Roma 1716.
LIT.: R. RITZLER - P. SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, V,* Patavii, 1952, 358. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 379. — G. ABATE: Series Episcoporum OFMConv. *Miscellanea Franciscana* 31(1931.) 166 — E. GAŠIĆ: *Brevis conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Diacovensis et Sirmiensis*. Mursae (Osijek) 1944. 70. M. Žugaj

FEDELE DI ZARA → BUSOTTI Fedele

FELIKS DUBROVČANIN (a Ragusio), propovjednik (Dubrovnik, oko 1664. — VII. 1717.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1678. g. Bio je lektor teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku, gvardijan u istom samostanu, te definitor Provincije. — Kao redovnik živio je uzornim životom. Proslavio se propovijedajući na narodnom jeziku.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum De Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 457. M. Šikić

FENIĆ, Antun, pedagog (Vukovar, 27. II. 1739. - Gibarac, 28. IV. 1805). — Bio je član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Teološko školovanje je završio 1763 na generalnom učilištu u Osijeku. Zatim je položio ispit za profesora filozofije i dobio učiteljsku stolicu filozofskog učilišta u Požegi (1764-1767). U tom gradu je bio i samostanski starješina (1774-1776), ali više nije obavljao pedagoške dužnosti,već se posvetio pastoralnom radu; više od petnaest godina bio je župnik u Gibarcu. Netočan je podatak da je umro 1785. u Petrovaradinu.
LIT.: Arhiv Franievačkog samostana u Slavonskom Brodu, *Syllabus religiosorum,* ad nomen. — F.E. HOŠKO: *Franjevačko visoko učilište u Požegi.* Nova et vetera, 27(1977), sv. 1, 106. F.E. Hoško

FERDINAND DUBROVČANIN (Ferdinandus a Ragusio), apotekar (Dubrovnik, oko 1729. — 30. V. 1759.) — Stupio je oko 1749. u

Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Bio je vrlo poštivan svećenik. — Kroz kratko je vrijeme tako ovladao ljekarničkim umijećem, da se javna bolnica služila samo apotekom samostana Male Braće dok je on u njoj radio kao farmaceut.
LIT.: B. RODE: Necrologium Frtrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 468. — J. V. VELNIĆ: Rukopisni priručnici apoteke Male Braće u Dubrovniku. *Arhiv za farmaciju.* Beograd 9(1959.) br. 3, 122-129. — J. V. VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaries de la pharmacie des Pères Franciscanis à Dubrovnik. *Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959.).* Stuttgart 1960., 189-197. M. Šikić

FERK, fra Joakim (*Janez), poglavar, katehet (Šentilj /Slovenska Gorica, 6. IV. 1882. - Škofja Loka, 17. V. 1951). Po narodnosti je bio Slovenac. U KR stupio 12. IX. 1898. u Štajerskoj provinciji. Za svećenika je zaređen 10. VIII. 1904. Najduže je djelovao u Osijeku (17 godina) i u Varaždinu gdje je bio samostanski poglavar, a kraće vrijeme u Varaždinu i Škofjoj Loki odgojitelj novaka (1939.) Bio je (1920.) prvi poglavar samostana u Osijeku kad je austro-mađarska provincija taj samostan predala Štajerskoj provinciji. U crkvi je uveo redovno propovijedanje na hrvatskom jeziku. Za obnovu vjerskog života, u velikom pomanjkanju svećenika, osnovao je zajednicu Trećeg reda i dugo je bio njezin upravitelj. Na poticaj te zajednice u kapucinskoj je crkvi 1925. osnovana bratovština počasne straže Srca Isusova. Njegovim je zalaganjem za TOF podignuta dvorana ("Serafski dom"). Svjetovnom je kleru omogućio da održava u samostanu svoje dušobrižničke sastanke. Velikodušno je pružao pomoć siromašnim đacima koji su u samostanu dobivali svakodnevni obrok. Bio je veoma nadaren, radin, poduzetan, vrstan katehet, ispovijednik dobar propovijednik i pučki misionar.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

FERKIĆ, Marko → FRKIĆ, Marko

FERKIĆ, Mate → FRĆE

FERMAPACE, Ivan Jakov, OFMConv., propovjednik, učitelj i provincijal (Cres, ? — 1726). Bio je magister teologije, vrstan govornik i propovjednik. Svojim korizmenim propovijedima u Cresu god. 1699. oduševio je građane i oni su mu ponudili da uči i odgaja djecu u gradskoj školi. To je i prihvatio. Svojim je govorima 1703. zanio Cresane tako da je gradsko vijeće jednoglasno proglasilo Svetoga Antuna Padovanskoga suzaštitnikom grada, i odlučilo da svake godine gradom ide svečana povorka s njegovim kipom. Zaključak je iste godine potvrdio i mletački dužd. Za provincijala provincije Dalmacije izabran je na provincijskom kapitulu 15. V. 1714. u Piranu. Na istom kapitulu izvjestio je fra Gabriel Cologna, gvardijan samostana sv. Franje u Šibeniku, da su vjernici Bribira iz poštovanja prema sv. Franji i našem redu male braće konventualaca voljni podignuti hospicij i crkvu na ostacima od Turaka porušenog samostana i crkve u Bribiru. Provincijal Fermapace i definitorij odobrili su gradnju uz napomenu da se pobrinu za dozvolu od mletačke vlasti. Za svoje četvorogodišnje uprave provincijom pohađao je samostane i održao kapitularni zbor 27. VI. 1716. u Labinu. Službu gvardijana samostana sv. Franje u Cresu vršio je 10 godina uz prekide. Jeseni 1722. putovao je u Venciju zbog obrane prava creskog samostana. God. 1726. umro je u Cresu kao gvardijan samostana i provincijalov povjerenik za rabsku kustodiju.
LIT.: I libri Concili di Magnifica Comunità di Cherso, vol. VII. na datumu 10. VI. 1699. — Idem, Vol. VII. na datumu 21. X. 1703. — Arhiv samostana sv. Franje, Cres, svez. 00. — Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31: Acta provinciae, Codex 1653.-1679., 1679.-1706., 1706.-1722., 1722.-1757.
J. Vlahović — D. Drnić

FERMENDŽIN, Euzebije Martin, (Vinga, Rumunjska, 21. IX. 1845. - Našice, 27. VI.

1897). - Roditelji su mu Vinko i Ana r. Malkin. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, gimnaziju privatno kao franjevački pitomac. U Baču je 1862. postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju je učio na filozofskom učilištu u Dunaföldvaru (1863-1865), a teologiju je počeo studirati na bogoslovnoj školi u Vukovaru (1865/66) i zaključio na teološkom fakultetu u Beču (1866-1869). Provincijal K. Agjić ga je 1869. postavio za predavača na filozofskom učilištu u Iloku, a slijedeće godine ga je premjestio za predavača na bogoslovnu školu u Vukovar (1870-1875), premda je tek 1872. postigao kvalifikaciju profesora teologije. Predavao je biblijske predmete, a na odjelima bogoslovne škole u Mohaču (1875-1877) i Baji (1879-1882) je tumačio moralno i pastoralno bogoslovlje. Dvije godine je proveo u rodnoj Vingi kao bugarski i njemački propovjednik, vjeroučitelj i kapelan (1877-1879). Dok je u Baji bio profesor i gvardijan, zateklo ga je imenovanje za generalnog definitora Reda i poziv u Rim (1881-1889). Uz tu službu bio je također analist Reda i nastavljač izdavanja *Annales* L. Waddinga; dovršio je 25. svezak i priredio prošireno izdanje 20. sveska. Tu je zadaću zadržao i po isteku službe generalnog definitora te je ostao i nadalje u Rimu. U ime vrhovne uprave Reda je obavio 12 kanonskih pohoda u više franjevačkih provincija i zalagao se za uvođenje "zajedničkog života" koji su krajem 18. st. bile razgradile jozefinističke uredbe na području Habsburškog carstva. Kao član predkapitulske komisije sudjeluje 1889. u pripravi novih Generalnih konstitucija Reda. Premda ih je te godine odobrio generalni kapitul, odlučila ih je 1895. generalna skupština Reda radikalno izmijeniti da bi bile dokumenat shvaćanja redovničkog života u duhu Prvog vatikanskog sabora i, istodobno, sredstvo ujedinjenja četiriju ogranaka Reda. U komisiji koja je izradila te nove Generalne konstittucije F. je ponovno sudjelovao (1885/86). Dočekao je njihovu potvrdu 15. V. 1897). godine, ali ne i bulu ujedinjenja Reda "Felicitate quadam" (4. X. 1897). Nije dočekao niti uspostavu Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda koja je okupila sve samostane u Banskoj Hrvatskoj, premda je uvođenjem "zajedničkog života" u zagrebačkom samostanu još 1884. postavio temelje za prihvaćanje novih Generalnih konstitucija i za stvaranje nove Provincije. - F. je skupljao povijesnu građu o djelovanju franjevaca među Južnim Slavenima i sabrao zbirke izvora o djelovanju franjevaca u Bugarskoj, Bosni, Slavoniji i Sjevernoj Hrvatskoj. Posljednja zbirka Acta Croatiae ecclesiastica je ostala u rukopisu u Historijskom arhivu HAZU, a prve dvije je objavio u izdanjima JAZU i od 1890. bio njezin dopisni član.

DJELA: Gdje je tielo sv. Kapistrana. Glasnik Biskupije đakovačko-srijemske, 3(1875), 7-8, 15-16, 30-32, 39-40, 53-54). - Prinos za život Gjurgja Križanića, svećenika i kanonika zagrebačke biskupije. Starine JAZU, 18(1886). Acta Bulgariae ecclesiastica. Zagreb 1887. - Brevbis catalogus patrum ac fratrum scriptorum Provinciae S. Joannis a Capistrano. Schematismus almae Provinciae S. Joannis a Capistrano. Temesvarini 1887. - O. Rafo Levaković i Vlasi u Hrvatskoj g. 1741. Starine JAZU, 20(1888). - Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis S. Francisci Seraphici. Starine, 24 (1891). - listovi o izdanju glagolskih knjiga i o drugih književnih poslovih u Hrvatskoj od g. 1620. do 1648. Starine JAZU, 24 (1891). - Isprave god. 1579-17671. tičuće se Crne Gore i stare Srbije. Starine JAZU, 25(1892). - Prilozi k poznavanju diplomatskog poslanstava Aleksandra Komulovića među Slovene od godine 1593. do 1597. Starine JAZU, 36(1918).

LIT.: R. HORVAT: † O. Euzebije Fermendžin. *Katolički list,* 48 (1897), 243-245. — B. INHOF: Euzebije Fermendžin. *Vienac,* 29(1897), 580-582. — F. Rački: Pismo Račkoga Euzebiju Fermendžinu. *Ibidem,* 488. — M. IVANIŠEVIĆ: † O. Euzebij Fermendžin. *Franjevački glasnik* 11 (1897), 211-214. — T. SMIČIKLAS: O. Euzebije Fermendžin. *Ljetopis JAZU,* 12)1897), 161-169. — J. ŠIDAK: Fermendžin Euzebije. *Enciklopedija JUgoslavije,* sv. 3, 299. — I. DAMIŠ: *"La dimensione di cattolicità" nelle ricerche di storia ecclesiastica degli Slavi meridionali di Eusebio*

Fermendžin. Čakovec 1988; cjelovita Fermendžinova bibliografija, str. 69-72. — F. E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatica Christiana Periodica,* 12 (1988), br. 22, 1-37. — ISTI: Dva kanonska pohoda Euzebija Fermendžina u Bosni Srebrenoj. *Nova et vetera,* 40 (1990). — ISTI: Suradnja E. Fermendžina u Antunovićevoj "Razpravi". *Zbornik Ivana Antunovića*. Subotica 1990, 73-78. F.E. Hoško

FIDELIS DALMATINAC, → BUSOTTI, Fidelis

FIDELIS ZADRANIN, → BUSOTTI, Fidelis

FIGUREC Benigno, nastavnik, franjevac (1751-1791)

FIGUREC, Benignus, profesor filozofije (Koprivnica, 1. V. 1751. - Zagreb, 14. IX. 1791). — God. 1770. je postao član Provincije sv. Ladislava. Polazio je filozofska učilišta u čakovcu (1771/72) i Ormožu (1772/73), a bogoslovne škole u Varaždinu (1773/74" i u Zagrebu (1774-1776). Teološka predavanja je slušao i na Zagrebačkoj kraljevskoj akademiji (1776/77) da bi zatim predavao retoriku na učilištu govorništva u Szigethu (1777/78). Provincijal → K. Delamartina mu je omogućio studij filozofije na sveučilištu u Pešti (1779-1781) i on ga je uspješno zaključio 1781. doktoratom. Djelovao je dvije godine kao suplent (1781-1783), a od 1783. kao izvanredni profesor filozofije na Zagrebačkoj akademiji.
LIT.: V. KLAIĆ: *Preteče sveučilišta*. *Spomenica Sveučilišta*. Zagreb 1926, 26.
F. E. Hoško

FILIP DUBROVČANIN (Philippus a Ragusio), provincijalni vikar (XV. st.) — Bio je član Provincije sv. Franje u Dubrovniku, provincijski vikar dubrovačke i bosanske Provincije (1455.-1458.) te poznati pučki propovjednik u Dubrovniku, Dalmaciji i Bosni. Spominje ga papa Kalist III. u pismu od 21. IV. 1457.
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 36-37. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II*. Zara 1864., 192. — Eusebius Fermendžin: Acta Bosnae 926.-1752. *Monument spectantia historiam Slavorum Meridionalium XXIII*. Zagrabiae 1892., 229. — B. RODE: Nerologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 407-570. — L. WADDING: Annales Minorum XIII. Ad Claras Aquas 1932., 289. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina III*. Zagrabiae 1980., 46-52. I. Djamić

FILIP IZ OĆEVIJE → LASTRIĆ Filip

FILIP KAPUŠVARAC (Vlahović), glazbenik (Kapošvar, Madžarska, potkraj 17. st. — Našice, 21. XI. 1755, ili prema jednoj bilješci Brođanci, 21. IX. 1755) — Bio je član Provincije Bosne Srebrene. Teološko je školovanje završio 1717. u šleskom gradiću Troppau, današnjoj Opavi u Češkoj. Djelovao je u samostanima u Staroj Gradiški (1730) i Vukovaru (1732), a zatim je bio župnik u Brođancima. Ispisao je više kantuala koji sadrže preko 20 misa, latinske himne i hrvatske crkvene popijevke. Prema zapisima može se zaključiti da je sam skladao neke mise i napjeve. Svoje kantuale je ukrasio incijalima i drugim ukrasima u različitim bojama. Danas njegove kantuale posjeduju slavonski franjevački samostani, i to: dva samostan u Cerniku, a po jedan samostani u Našicama, Slavonskom Brodu, Vukovaru, Šarengradu, Iloku i Osijeku.
LIT.: D. ŠVAGELJ: Filip Kapušvarac, *Radovi Centra za znanstveni rad Vinkovci,* 5 (1984), 209. — L. ŠABAN: Glazba u slavonskim samostanima u Lanosovićevo vrijeme, *Zbornik radova o Marijanu Lanosoviću*. Osijek 1985, 116. — F.E. HOŠKO: *Marijoljublje naših starih*, Rijeka 1992, 45-49. — P. KINDERIĆ: Što i kako su nekoć pjevali u zapadnoj Slavoniji? *Marijin Trsat,* 27 (1993), br. 3, 11.
F.E. Hoško

FILIP VAREŠANIN → GRGIĆ, Filip

FILIPOVIĆ, fra Ivan, profesor, (Brela, 17. VIII. 1851. - Sinj, 7. VIII. 1886). Srednju školu je pohađao u Sinju (od šk. g. 1866/67) a u novicijat je stupio godine 1870. Nakon završetka filozofije i bogoslovije bio je zaređen godine 1874. U Zaostrogu je predavao već godine 1873. vjeronauk i hrvatski a kasnije filozofiju. Šk. g. 1881/82. prešao je na Gimnaziju gdje je predavao latinski, matematiku, fiziku i rudarstvo do šk. g. 1884/85. kad je zbog bolesti (tuberkuloze) prestao i ubrzo umro. *J. A. Soldo*

FILIPOVIĆ, fra Jeronim,
LIT.: P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 420. 463.— V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992),261-263; 284-286. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 42. *K. Jurišić*

FILIPOVIĆ, fra Petar, lektor i ljetopisac (Ramnjane/Ogorje, oko 1706 — Sinj, 8. II. 1769). Niže i srednje školovanje pohađao je u samostanu u Sinju. U novicijat je stupio u Zaostrogu 6. X. 1718. Filozofiju i teologiju je studirao na generalnom učilištu u Šibeniku, gdje se pripremao za budućeg lektora do 1726. Na provincijskom kapitulu u Iloku imenovan je 12. VIII. 1727. lektorom filozofije u Sinju. Poslije trogodišnjeg predavanja filozofije, imenovan je na kapitulu u Čuntiću za lektora moralke u sinjskom samostanu, a 20. VII. 1730. na kapitulu u Visovcu imenovan je učiteljem samostanske mladeži. God. 1733. ponovno je imenovan za lektora moralke u Sinju. Od 1735-1737. bio je gvardijan u Živogošću, a 1737. je izabran za gvardijana u Sinju. Uz to je ponovno (1738-1744) preuzeo službu lektora moralke. Premda je 1742. bio izabran za gvardijana u Omišu, vjerojatno zbog školskih potreba, ostao je i nadalje u Sinju kao lektor moralke, a neko vrijeme i učitelj mladeži. U Provincije je 1745-1748. obnašao službu provincijskog definitora. Zamjenjivao je provincijala fra Ivana Vucića u vrijeme generalnog kapitula koji se održavao u Rimu 1750. godine. Na provincijskim kapitulima vršio je službu ispitatelja kapitulskih spisa (1738) tajnika kapitula (1754) i pregledatelja računa (1763). God. 1763; jednoglasno je izabran za provincijala i tu je službu obnašao do 1766.. Vjerojatno je u vrijeme haranja kuge u Splitu 1764. okrunio Gospinu sliku kao znak zahvalnosti Splićana što su neki djelovi Splita bili pošteđeni od haranja bolesti. — Filipović se već kao mlad počeo zanimati za knjigu. U njegovu prijepisu ostala su nam zapisana predavanja njegova starijeg zemljaka → Jeronima Filipovića. God. 1756. započeo je pisati ljetopis sinjskog samostana pod naslovom »Pismâsaranište iliti pisnica od početka Manastira ramskoga [...] « i 1757. povijest Gospe sinjske pod naslovom »Raspisanje od Çudnovate prilike Blaxene Divicze Mariae, koja se u Varoscu Signskomu kod Fratârâ Bratje magnje obsluxegna svetoga Otcza Francesca, osobito sctuje« (objavio Petrov u listu »Gospa Sinjska«, 1 [1922] 38-40, 50-52, 72-74, 87-89), a napisao je i prvi običajnik sinjskog samostana. Uz objavljeni tumač franjevačkog pravila, kao lektor moralke napisao je za studente priručnik: *Interrogationes brevesque responsiones morales super decalogum a R. P. Petro Philippovich in unum collectae studiosae iuventuti perutiles ac necessariae. Signii A. D. MDCCLX.* Prema predaji sastavio je također i bratimska pravila u svom rodnom mjestu.
DJELO: — *Kratko iztomacegnie zapovidii regule svetoga patriarke Francescka [...]* U Mletcii Po Simunu Occhi, 1750.
LIT.: P.J. ŠAFARIK - J. JIRIČEK: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. Milinović, O Sinju s okolišnimi starinami, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku, VII (1863) 1 Š. LJUBIĆ: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 461. — J. BOŽITKOVIĆ: Ljetopisne bilješke. Filipović o. Petar, kao

moralni filozof (1706.-1769.), Bogoslovska smotra, XIII (1925), 160-161.— J. Božitković: Građa za život i rad o. Petra Filipovića (1706-1769), *Bogoslovska smotra,* XV/1927, str. 385-388; XVI/1928, 109-114, 369-374, 512-515.— A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 133. — J. ŠETKA: Čudotvorna Gospa Sinjska, *Sinjska spomenica, 1715-1765,* Sinj 1965, 11-17. — J. SOLDO: »Počeci historiografije franjevaca Prov. presv. Otkupitelja u XVIII. stoljeću«, *Kačić*, 9 (1977), 102. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 70. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 60-61.

V. Kapitanović

FILIPUŠIĆ, fra Jeronim, glazbenik i popravljač orgulja (Muć, 1771-1849). Studirao je filozofiju i teologiju u Makarskoj. Bio je orguljaš i skladatelj. God. 1797. imenovan je pučkim učiteljem u Omišu. U njegovoj ostavštini sačuvala se bogata zbirka glazbenih tekstova i priručnika.
Sveta Cecilija 1924.— V. KAPITANOVIĆ: »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 269. — V. KATALINIĆ: *Katalog muzikalija u franjevačkom samostanu u Omišu* (Indices collectiorum musicarum tabulariorumque in Croatia, 3), Zagreb 1991, 8-9. *V. Kapitanović*

FLÈ, Sebastijan, bolničar, krojač i sakristan (Dubrovnik, 9. IV. 1902. - Zadar, 24. XII. 1991.). Pučku je školu započeo na Cetinju (Crna Gora) gdje mu je majka bila krojačica za kneževski dvor. Školovanje je nastavio u Dubrovniku gdje je završio građansku školu. U Franjevački je red stupio 20. X. 1920, a svečane zavjete položio 22. IX.1925. Službovao je kao bolničar, krojač i sakristan na Badiji, u Dubrovniku i u Zadru. Bio je neko rijeme provincijalov socius. Pisao je u Glasniku Gospe Lurdske i i u Narodnoj svijesti. Umro je na Badnjak za vrijeme opsade i granatiranja Zadra. Odlikovao se izvanrednim njegovanjem bolesne braće. Njegovao je islužio radosno, lako, zabavljajući. Volio je svoj poziv i rad u samostanu, crkvi, Provinciji i tako zadužio Provinciju. Životom, molitvom i služenjem braći proslavio je dostojanstveni poziv običnog brata redovnika.
LIT.: G. [ŠTOKALO], Posljednji dani našega fra Seba Flè. *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima,* 33 (1991) br. 6, 29. — M. ŠIKIĆ, Govor o. Provincijala na misi zadušnici za pokojnog fra Seba, *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima,* 33 (1991) br. 6, 29-30. — B. ŠKUNCA, Bratu njegovatelju najodnjegovanijem, *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima,* 33 (1991) br. 6, 31. Marijo Šikić.**FLEGER, Josip,** liječnik-trećoredac (Sarajevo, 3. IV. 1896. — Sarajevo, 5. III. 1966.) — Osnovnu i srednju školu pohađao je u Sarajevu, studij medicine započeo u Beču, a nakon završetka I. svjetskog rata nastavio ga u Pragu, gdje je 1921. položio doktorat. Poslije završenog školovanja radio je u Sarajevu kao liječnik. Po struci je bio specijalist za kožne bolesti, te za endemni sifilis i upoće za venerične bolesti, lepru, pelagru i njima srodne. Fleger je orgnaizirao Dermatovenerološku kliniku Medicinskog fakulteta u Sarajevu, stvorio njezine laboratorije i uspostavio biblioteku. Nakon rata postao je ravnatelj Dermatološke klinike u Sarajevu i, najprije izvanredni a onda i redovni, profesor Medicinskog fakulteta u Sarajevu (1959.) i napokon bio izabran za predsjednika Udruženja dermatologa SFRJ. — Od profesionalnog rada najvažnije mu je osebujno, požrtvovno i znalačko, djelovanje među leproznim i sifilitičkim bolesnicima, koje je (od 1940.) imao na brizi. Pored velikog sintetičkog djela iz svoje struke objavio je 39 stručnih radova u našim i stranim znanstvenim časopisima, surađivao u *Medicinskoj enciklopediji* a osim toga pisao i druge članke i priloge, pretežno planinarske, jer je bio oduševljen planinar (Usp. *Hrvatske planine* i *Napredak,* mjesečnik i kalendar). Odlikovan je ordenom rada II. reda. Bio je i počasni član Poljskog društva dermatovenerologa. — Fleger je bio praktiči kršćanin, koji je gotovo svakodnevno bio na sv. misi i gotovo se svaki

dan pričešćivao u crkvi sv. Ante, untoč svojim brojnim obvezama pa je tako, uz svoj neumorni rad i stručnost, nenametljivo svjedočio o svom vjerskom uvjerenju. Na njegovu sprovodu (1966.) iznesen je iz velike aule Medicinskog fakulteta u Sarajevu pred njegovim lijesom dveni križ, na kojem je zlatnim slovima bilo napisano njegovo ime; tim je i poslij smrti još jednom ispovjedio pred svojim kolegama i pred javnošću svoju vjeru.
DJELA: *Kožne i spolne bolesti*. Beograd 1965.

LIT.: B. LEKIĆ: † Dr. Josip Fleger, 5. 3. 1966. *Bosna Srebrena,* 17 (1966.), 44-46 — T. ŠALAMON: In memoriam — J. FLEGER. *Bilten Univerziteta u Sarajevu,* 6(1966.), br. 18, 244-246 — M. PERVAN: † Prof. dr. Josip Fleger. *Dobri pastir,* 15-16(196.), 438-441 — R. DRLJIĆ: Uspomeni prof. dra Josipa Flegera. *Dobri pastir* (kalendar), 171-173. — O Flegerovoj djelatnosti s obzirom na planinarstvo, usp. *Naše planine* (1966.), br. 7-8. I. Gavran

FLORIANI, Savin (Florianus), biskup (Dubrovnik, ? — 24. XII. 1661.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je generalni lektor teologije u franjevačkom samostanu Santa Maria Nova u Napulju (do 1612.), zatim generalni definitor (izabran 1625.). U svojoj je Provinciji tri puta biran za provincijala (1616., 1628. i 1640.). Imenovan Trebinjsko-mrkanjskim ordinarijem 1647. g., nastojao je oko sjedinjenja monaha trebinjskog samostana Sv. Marije. Umro je poznat po učenosti i pobožnosti.
LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku): 1647.-1649. n. 19. — Idem: 1660.-1662. n. 23. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 441-442. I. Djamić

FLORIUS, Marin, glazbenik (Dubrovnik, 17. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Djelovao kao propovjednik. Bavio se i astronomijom. Nazvan Ocem Provincije. Bio je vrstan pjevač, a napisao je mnoge skladbe za zbor.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 436. M. Šikić

FOGH, Krizostom, matematičar (Karlovac, 28. IX. 1977 - Zagreb, 26. X. 1834). - Krsno mu je ime bilo Petar. God 1796. postao je član Hrvatsko-primorske provincije. Filozofiju je studirao na učilištu Provincije (1797-1799). Kad je 1802. postao svećenik položio je na Zagrebačkoj akademiji ispit za profesora gimnazije kao i profesora filozofije. Predavao je na karlovačkoj gimnaziji (1802-1804, 1810-1818) i bio njezin direktor (1809-1818, 1832-1834). Matematiku i fiziku je predavao na filozofskom učilištu u Klanjcu (1805-1809), Trsatu (1818-1821) i u Gorici (1821-1832). Bio je poglavar samostana u Klanjcu (1808/09), u Karlovcu (1809-1818, 1832-1834) i Gorici (1823-1826). U upravi Provincije Hrvatsko-kranjske, koja je 1810. obnovljena ponovnim ujedinjenjem Hrvatsko-primorske provincije i Provincije Donje Austrije, bio je u tri navrata definitor (1817-1820, 1820-1823, 1826-1829). God. 1817. zatražio je od provincijskog kapitula jamstvo ravnopravnosti hrvatskih i slovenskih članova u Provinciji koje će se očitovati u susljednoj izmjeni u upravnim službama u vodstvu Provincije; kapitul se nije ni osvrnuo na njegov dopis. Tiskom je objavio spis iz geometrije, a u rukopisu je ostavio zbirku riješenih zadataka iz diferencijalnog i integralnog računa, planimetrije, hidrodinamike, goeomehanike i trigonometrije *Paradigmata mathematica, mechanica, hydrostatica, etd. calculus differentialis et integralis; item mathesis ac geometria sublimis.* Uz taj rukopis u knjižnici franjevačkog samostana u Karlovcu bile su još dvije bilježnice sličnog sadržaja (Brixy).
LIT.: B. BRIXY: Život i rad o. Hrizostoma Fogha. *Naša misao,* 30 (1916), 132, 170-171. - F. E. HOŠKO: Hrvatsko-primorska franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijlazu iz 18. u 19. stoljeće. *Kačić*, 7(1975), 101-102. F. E. Hoško

FONTANA Mihovil, župnik Studirao je filozofiju u Šibeniku (1790). Tiskani letak pod nadnevkom Zagreb 13. studenog 1813. naziva ga župnikom Novakova Sela i pripisuje mu posebnu zaslugu za predaju Knina austrijskoj vojsci. Vjerojatno je on nagovorio tvrđavsku posadu da se preda hrvatskoj vojsci koja je bila u austrijskoj službi.
Lit.: Arhiv Franjevačke provincije Split, S/25, 79r. — *Agram den 13ten November 1813.* (letak), Allgemeines Verwaltungsarchiv Wien, Polizeihofstelle, ad 4031 ex 1813. — F. Krones: *Zur Geschichte Oesterreich im Zeitalter der Französischen Kriege und der Restauration 1792-1816. Mit besondere Rücksicht auf des Berufsleben des Staatsmanes Freihern Anton v. Baldaci,* Gota 1866, 268-269. *V. Kapitanović*

FONTANA, Fra Grgo, (*Ivan) lektor (Knin o. 1736 - 9. VI 1811.) Obukao je redovničko odijelo na Visovcu 8. VI. 1755 (LAPM, 432). Bio je lektor filozofije u Šibeniku (1763-1765) župski pomoćnik u Kninu (1766), lektor teologije u Zaostrogu (1768), Dubrovniku (1770) i Šibeniku (LAPM, 583), definitor (1773-1776) župnik u Kninu (1780), župnik Promine (1784). Najvjerojatnije njemu treba pripisati djelo: Disputationes in octo libros phisicorum Aristotelis iuxta mentem Subtilissimi doctoris Ioannis Duns Scoti Ordinis Minorum magistri, omnium theologorum principis, nec non illibatissimi conceptus Deiparae Gloriosissimae defensoris precipui što se čuva u Šibeniku u samostanu sv. Lovre (rkp. 111).
Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 340. P. Bezina, Rukopisna baština franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja, Zagreb 1993. 227. V. Kapitanović, Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1699-1909) *V. Kapitanović*

FORNI, fra Bartolomej, misionar (Tregnago, 1603. - Trogir, ožujak 1650.) U kapucinski red stupio 1621. u Venecijskoj provinciji. Po dužnosti (i osobnoj sklonosti) bio je vojni kapelan mletačke vojske. Najprije je s vojskom bio u mjestu Palesine, a kad je buknuo Kandijski rat, god. 1646. došao je u Dalmaciju. Mletački mu je senat dao opsežna ovlaštenja i proglasio ga "duhovnim upraviteljem vojske i bolnica" u Dalmaciji. Uz dušobrižništvo među vojnicima revno je pružao duhovnu pomoć građanima, a vrlo spretno se povezivao s pravoslavnima i muslimanima, u čemu mu je pomoglo poznavanje hrvatskog jezika. Biskupi Zadra, Splita i Trogira dali su mu slobodu djelovanja na njihovim područjima. Kotorski biskup Vinko Bucchia u dopisu na Kongregaciju za širenje vjere ističe fra Bartolomejev misionarski rad i ekumenske pothvate, a posebno njegovo poštovanje liturgije pravoslavnih vjernika. Fra Bartolomejevim su posredovanjem god. 1648. prihvatili ujedinjenje s katoličkom Crkvom episkop Epifanije Stefanović, veći broj kaluđera iz manastira sv. Mihaela na rijeci Krki i 3500 "šizmatičkih Morlaka" (tj. pravoslavnih vjernika). Fra Bartolomej je pokrstio i preko 500 muslimana, popis dotičnih poslao je u Rim na Kongregaciju za širenje vjere, a za svoje djelo primio je posebna priznanja od Kongregacije.
LIT.: FARLATI, *Illyricum sacrum,* VII — N. MILAŠ, *Pravoslavna Dalmacija,* Novi Sad 1901. — J. ŠIMRAK, »Crkvena unija u sjev. Dalmaciji u XVII. vijeku«, *Nova revija,* 1929. — D. NEŽIĆ, *De pravoslavis in Jugosl. saeculo XVII ad catholicam fidem reversis,* Romae 1940. — J. RADONIĆ, *Rimska kurija i južnoslavenske zemlje* (SAN 155), Beograd 1950.- A. SACEARDO DA CARMIGNANO, »I cappucini Veneti e la Dalmazia«, *Atti e memorie della Societa dalmata di storia patria,* Venezia 1982. — M. BOGOVIĆ, *Katolička Crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine,* Zagreb 1982. (bibliogr.).
Hadrijan Borak

FRANC, s. Rafaela, (Sikirevci, 10. IX. 1902 — Đakovo, 16. III. 1985), sestra sv. Križa. U 15. godini života dolazi u Samostan u Đakovo, svršava građansku školu i uči glazbu. Prve zavjete polaže 1922. i ostaje u Đakovu gdje daje pouke iz glazbe. 1924. premještena je na

Sušak (Rijeka) gdje vrši službu organistice u crkvi sestara sv. Križa. Godine 1932. odlazi u Zagreb na studij glazbe te na Muzičkoj akademiji postiže diplomu učiteljice glazbe, s glavnim predmetom orgulje (1936) i odlazi na svoje novo radno mjesto u Osijek. Nakon dvije godine dolazi u Provincijalnu kuću u Đakovo gdje će ostati sve do smrti.U Đakovu radi na samostanskim školama, vodi samostanski zbor, odgaja i osposobljava generacije svojih sestara za crkvene glazbenice. Godine 1948. postaje organistica u đakovačkoj katedrali. Tu službu vrši sve do 1969. godine. Iako je bila slaba zdravlja i liječnici joj nisu prognozirali dug život, radila je vrlo mnogo. Desetljećima je bila duša svega glazbenog života u Provincijalnoj kući i crkvi Srca Isusova, svi blagdani, sve svečanosti, sav muzički kadar Provincije sve je to bila njezina briga i u sve je to ona uložila svu sebe. Bila je izvanredno dobar pedagog, uporna, točna i zahtjevna. S velikom ljubavlju i pažnjom brinula se za naobrazbu budućih sestara orguljašica. Nesebično se davala, pripremila brojne koncerte, svirala u svagdanjim i svečanim zgodama, neumorno poučavala, prigodice komponirala. Sve je to činila s ljubavlju i jednostavno, naravno.
LIT.: M. ŽIGRIĆ, »Marija Franc, sestra Rafaela«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, VI (1985) 3, str. 62-63. M. Žigrić

FRANCETIĆ, Petar, povjesnik, provincijal (Rijeka, oko 1645 - Trsat, Rijeka, 13. VII. 1725). Osnovnu i srednju školu je polazio kod isusovaca u rodnom gradu. Pristupio je 1671. franjevcima Bosansko-hrvatske provincije, koja je tada okupljala samostane u zapadnom dijelu Hrvatske te u središnjoj i zapadnoj Sloveniji. GTeološke šk0olovanje je započeo na bogoslovnoj školi Generlnog učilišta u Ljubljani, a zaključio u Milanu i Rimu. Naslove profesora filozofije i teologije stekao je u Veneciji, odnosno u Rimu. Vrativši se u domovinu predavao je filozofiju i kroz gtrinaest godina teologiju na bogoslovnim školama na Trsatu i u Ljubljani. Postigao je i najviši franjevački prosvjetni naslov, "lector jubilatus". U Provinciji, koja je u međuvremenu promijenila ime u Hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa, je u dva navrata bio definitor, a od 1705. do 1708. provincijal. U ime vrhovne uprave Franjevačkog reda obavio je kanonski pohod više susjednih provincija: Provincije sv. Ladislava u Banskoj Hrvatskoj, Presvetog Spasitelja u Mađarskoj, sv. Leopolda u Tirolu i sv. Vjenceslava u Češkoj. - Od 1689. je s prekidima bio dva desetljeća čuvar trsatskog svetišta i gvardijan samostana. Obnovio je zavjetnu crkvu Majke Božje na Trsatu i u cijelosti je barokizirao. Novcem grobničkog kapetana F. Frankulina dao je 1691. sagraditi kapelu sv. Antuna u sklopu svetišta, a iz zaklade Ane Sorsi-Petreković i iz ostavštine senjskog biskupa S. Glavinića podigao je mramorne oltare sv. Katarine i sv. Mihovila. Pomoću senjskog biskupa M. Brajkovića je 1705. odijelio glavni oltar od crkvene lađe ogradom od kovanog željeza. Drvene oltare u crkvi izradili su u to vrijeme franjevci rezbari, a crkvu i samostansku blagovaonicu dao je ukrasiti slikama Ch. Tasche. Kult Gospe Trsatske je uzdigao na liturgijsko svetkovanje ishodivši 1709. dopuštenje pape Klementa XI po kojem kler senjske biskupije i franjevci Hrvatsko-kranjske provincije mogu slaviti 10. svibnja spomen na prijenos Marijine nazaretske kućice. Pribavio je krune i 1715. organizirao krunidbu lika Gospe Trsatske; bila je to prva krunidba lika Majke Božje izvan Italije.
DJELA: *Tersactum coronata Diepara Virgine insiqne sive triumphus gloriosissimus B. Mariae Virginis Matris Gratiarum.* Venetiis 1718.
LIT.: R. MATEJČIĆ: Barokizacija sklopa Franjevčakog samostana i crkve Gospe Trsatske u Rijeci. *Zbornik Matice srpske za likovne umetnosti,* 22(1986), 173-198. — E. HOŠKO: *Na vrhu Trsatskih stuba.* Rijeka 1991, 181-187. F.E. Hoško

FRANCHI, Anđeo, dubrovački nadbiskup (Dubrovnik, oko 1674. — Župa Dubrovačka, 21. IX. 1751.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Jubilarni lektor teologije, komesar provincije sv. Franje i provincije sv. Jeronima, kustod, te provincijal (1716.-1719.).

Propovijedao je u Dubrovniku, Puli, Kopru, Hvaru, Kotoru i u više drugih mjesta. Bio je teolog Dubrovačke Republike i kasnije poslanik kod austrijskog cara Karla VI. u Beču, odakle odlazi za dubrovačkog nadbiskupa (1728.). Po vlastitoj želji pokopan je u koru crkve Male Braće u Dubrovniku. — Održao je dijecezansku sinodu (1529.) i dao tiskati u Anconi 1730. spise sinode (Dolci). Kao nadbiskup, upravljaoje nadbiskupijom mudro i razborito (Rode).

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746., 73-74. — S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini.* Venetiis 1767., 2. — Daniel Farlati: Illyrici sacri VI. Venetiis 1800., 277b-278a. — B. RODE: Nerologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 465-466., 579. M. Šikić

FRANIĆ, Bonaventura, (Bonaventura a Gradisca), pedagog, pokornik (Stara Gradiška, oko 1694 . - Osijek, 9 . V. 1933) . U Slavonskom Brodu je 1714. stupio u Provinciju Bosnu Srebrenu. Najvjerojatnije je u inozemstvu završio filozofsko i teološko školovanje, a već 1722. je nastupio na učiteljskoj stolici filozofskog učilista u Velikoj (1722-1725) . Kako je u međuvremenu stekao i zvanje profesora teologije, preuzeo je 1729. tu službu na bogoslovnoj školi u Osijeku. Isticao se poznavanjem Svetoga pisma, propovijedanjem i navještanjem evanđelja nekatolicima. Odlikovao se strogim franjevačkim opsluživanjem i osobitom redovničkom stegom. "Suosjećao je s bolesnicima s najvećom ljubavlju te su mnogi priznali da su ozdravili od bolesti po zagovoru njegove molitve". Bio je "uzoran, pun ljubavi i poniznosti, uvijek radin u vinogradu Gospodnjem, sve dok nije u Gospodinu usnuo" (I. Stražemanac).

LIT.: F. E. HOŠKO: Dvije osječke škole u 18. stoljeću. *Kačić,* 8 (1976) , 150-151. — I . Stražemanac : *Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene*. Zagreb 1993, 171 .
F . E . Hosko

FRANIĆ, Fra Josip, lektor (Vrgorac, o. 1742. - Jeruzalem, 20. ili 29. VIII. 1786) God. 1757. poslan je na studij u Firenzu. Nakon završenih studija postao je 27. X. 1763. lektor filozofije u Zaostrogu. Sudeći prema priručniku što ga je njegov student Mihovil Dragičević pod njegovim vodstvo ispisao, a sadrži *Summulae sive logica parva* i *Disputationes in universam Aristotelis logicam iuxta mentem venerabilis doctoris Ioannis Duns Scoti omnium theologorum principis*, pripadao je krugu profesora koji su u Provinciji Presvetog Otkupitelja već stvorili prepoznatljivi stil predavanja, a očituje se u nekoliko sličnih rukopisa čiji je začetnik vjerojatno poznati franjevac fra Jeronim Filipović. Pošao je 1780. u Svetu Zemlju gdje je također bio lektor i vrlo mlad umro (Prema Božitkoviću 1786, a prema Baćiću 1787).

LIT.: J. BOŽLTKOVLĆ: »Ljetopisne bilješke: Dragičević o Mihael (1745-1790)«, *Bogoslovska Smotra,* 13 (1925) 367-368. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 426. — P. Petar Bezina: *Studij filozofije u franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja,* Split 1992, 60. — V. KAPITANOVIĆ: »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 263-264. — V. Kapitanović: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 214-219. *V. Kapitanović*

FRANJIĆ, Anđeo (*Franjo), odgojitelj (Svinjarevo/Hadrovci ž. Brestovsko, 29. X. 1856. — Bugojno, 2. VII. 1919.) — Bio je sin seljačkih roditelja Lovre i Marije rođ. Blažević. Rod mu je starinom bio iz Rame. U novicijat FS (Što je to?) stupio je 1871. a za svećenika bio zaređen 1879. Postao je prefekt i učitelj đaka 11. X. 1882. na Franjevačkoj srednjoj školi u Kreševu a nakon godinu dana u Gučoj Gori. Tu je aktivnost prekinuo — na opetovanu vlastitu molbu Starješinstvu Provincije — studijem prirodnih znanosti kao izvanredni

student u Beču 1888.-1892., a onda je opet nastavio. Školske godine 1892/1893. postao je direktorom spomenute škole i odmah te godine zaveo predavanje grčkog jezika i otvorio IV. razred. Godine 1897. uveo je V., a 1990. VI. razred. Nastojao je svim silama da škola dobije vlastitu zgradu, neovisnu od postojećih samostana, i pravljenu upravo za tu svrhu. To se ostvarilo 1900., pa je te godine doveo đake u Visoko. Ostao je u školi još pet godina a predavao je prirodopis, matematiku i fiziku. Utemeljio je prirodoslovnu i fizikalnu zbirku i započeo neovisnu gimnazijsku knjižnicu. God. 1902. podijelio mu je generalni definitorij naslov lector iubilatus in humanioribus. Definitor Provincije bio je 1897.-1900., u vrijeme gradnje gimnazije. Bio je osim toga župnik u Busovači (1906.-1909.), gvardijan u Fojnici (1909.-1912.) i župnik u Bugojnu (1912.-1919.). — Franjić se istakao kao iskusan pedagog, koji se s majčinskom ljubavlju brinuo za materijalne i zdravstvene potrebe svojih gojenaca, za njihovo obrazovanje u svim predmetima a osobito prirodnim, gdje ih je praktično na šetnjama i dugim ekskurzijama po bosanskim planinama, vježbao u tome i upozoravao na geološki sastav tla, na oblike flore i faune, i oduševljavao za ljepote krajolika. Brinuo se da đaci, uz marljiv školski rad, imadnu i odmora: igre, sviranja, pjevanja, scenskih nastupa, pa je i tu radio ne samo kao animator nego i kao režiser. Razvijao je kod mladih ljudi ljubav prema Redu i Provinciji a kao direktor uporno išao zatim da se bosansko franjevačko srednje školstvo po programu i kvaliteti izjednači s austrijskim državnim gimnazijama. — Kao duševni pastir promicao je hrvatske kulturne ustanove "Napredak" i "Hrvatsku narodnu zajednicu", seljačke zadruge, a i sam je aktivno — osobito za vrijeme rata — pomagao ljudima. I umro je kao žrtva duhovnog zvanja — od pjegavca, kojim se zarazio opremajući bolesnike. Franjić se povremeno javlja manjim prilozima u časopisima *Srce Isusovo* (1882., 1886.), *Glasnik jugoslavenskih franjevaca* (1887., 1888., 1894.), *Franjevački glasnik* (1896., 1897., 1899.) i *Serafinski perivoj* (1903, 1904.). Ipak, najvredniji njegov pisani rad jest njegova *Kronika Franjevačke gimnazije od 1882. do 1900.,* koja iznosi 170 velikih stranica.

LIT.: O. fra Anđeo Franjić. *Vrhbosna,* 33 (1919.), 179 — † fra Anđeo Franjić. *Glasnik sv. Ante,* 14 (1919.), 125 — † fra Anđeo Franjić. *Naša misao,* 33 (1919.), 124 — L. Č[UTURIĆ]: Fra Anđeo Franjić, otac Franjevačke gimnazije u Visokom. *Spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom 1882.-1932.,* Beograd 1932., 69-71 — I. GAVRAN: Fra Anđeo Franjić. *Franjevačka gimazija Visoko — Povijest, poslanje, poziv,* Visoko 1975., 94-97. I. Gavran

FRANJIĆ, Anđeo, provincijal (Kotor Varoš, oko 1770. — Fojnica, 1. II. 1832.). — Školovao se u Fojnici i negdje u inozemstvu. Bio je definitor i provincijal Bosne Srebrene (1814.-1817.).

LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae,* Sarajevo 1917., str. 10.

A. Kovačić

FRANJIĆ, Dominik, provincijal (Vareš, oko 1760. — Fojnica, 2. IX. 1830.). — Školovao se u Kraljevoj Sutjesci i Italiji, gdje je do 1800. bio profesor. Vratio se u Bosnu kao jubilat i bio je biskupov tajnik do 1811. Bio je generalni vizitator i dvaput provincijal Bosne Srebrene (1811.-1814., 1820.-1823.). Godine 1822. nastavio je pisati *Ljetopis sutješkog samostana* za razdoblje 1785.-1802., ali je to učinio dosta loše. Posljednje godine života proveo je uz biskupa Miletića kao njegov teolog i generalni vikar.

LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae,* Sarajevo 1917., sr. 10. — Isti: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II.* (rukopis u frnajevačkom samostanu u Tolisi). — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana,* Sarajevo 1979., str. 10.

A. Kovačić

FRANJO ANĐEO, O. Min., čanadski biskup († 1405.?). — O ovom biskupu uz godinu 1399. izvješćuje jedino Wadding i to slijedećim riječima: "Episcopum fuisse Casandrensem fratrem Franciscum Angelum Viterbiensem

bhabeo ex monumentis Ecclesiae sancti Francisci Fabriani, et Indulgentiis concessis capellae Sanctae Mariae in Tribio". B udući da nigdje nema spomena biskpiji Casandrensis, sastavljači općeg kazala *Annales Minorum*, XVII, (Quaracchi 1935), obazrivo s upitnikom označiše tu biskupiju kao čanadsku — Canadiensis. Da li su bili u pravu? Drugim riječima, da li je moguće Franju Anđela smjestiti u čanadsku biskupiju u tom vremenskom razdoblju? Odgovor izgleda moguće i potvrdan. Evo kako. Nakon što je Bonifacije IX. 1397. premjestio → Grugra-Dozu sa sirmijske u čanadsku biskupiju, kralj Sigismund postavio je za sirmijskog biskupa svog pristašu Ladislava. Papa nije potvrdio tog Ladislava, već je 18. II. 1399. imenovao Tomu Ladany. Tomu pak ne prihvati kralj Sigismund koga je morao podržavati čanadski biskup Grugur-Doza. Papa je stoga, iste godine 1399., mogao skinuti Grgura-Dozu s čanadske biskupije i postaviti ondje Franju Anđela. Grgur-Doza se je najvjerojatnije uklonio iz Čanada u svoju pređašnju sirmijsku biskupiju, koju nije mogao zaposjesti zakonito postavljeni Toma. I Gašić 1405. nalazi u sirmijskoj biskupiji Dozu ("Anno 1405. occurrit quidam frater Dousa"). Gašić, izgleda, nije uočio da je Douza ista osoba s Dozsa Marzaly ("..episcopatum vero Sirmiensem administrabat vicinus episcopus Čanadiensis qui fuit Dozsa Marzaly, 1404.-1423., O.F.M."). Franjo Anđeo je morao umrijeti (ili se sam povukao iz Čanada) prije 29 X. 1405. pa je Grugr-Doza — samo electus, valjda od Sigismunda— morao neovlašteno uskočiti ponovno u Čanad, te ga je 23. VII. te godine Bonifacijev nasljednik Inocent VII. proglasio uljezom-intrusus; priznat je ipak, kako ima Eubel, 1409. — U tom povijesnom kontekstu izgleda dakle da je Franjo Anđeo bio čanadski biskup 1399.-1405. A kak oje pod čanadsku biskupiju spadao cijeli Banat do Tise i Dunava, do konačnog sigurnijeg rješenja, uvrštavamo Franju Anđela među franjevce koji su djelovali u našim krajevima.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 187 br. 7. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 179s. — E. GAŠIĆ: *Brevis conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Diacovensis et Sirmiensis.* Mursae (Osijek) 1944., 55s. M. Žugaj

FRANJO DE CRIVELLIS (Ivan) OFMConv., (Cres, druga polovica XIV. st. —prva polovica XV. st.) milanski provincijal. Prezime "de Crivellis" je najvjerojatnije raniji latinski oblik poznatog creskog prezimena Crivellari. Bio je možda član lombardijske ili milanske provincije za vrijeme kad je njegov subrat i mještanin → Franjo iz Cresa bio milanski provincijal. Nakon što je 10. II. 1410. Aleksandar V. imenovao Franju iz Cresa milanskim nadbiskupom, imenovao je Franju de Crivellis milanskim provincijalom i to "na vlastitu pobudu". Aleksandar je naime smatrao da je neuputno i nemoguće sazivati provincijski kapitul zbog podijeljenosti franjevaca koju je izazvao Zapadni raskol. Podjelio je Franji sve ovlasti redovitog provincijala, pače da može udariti crkvene kazne na one koji bi se bunili, ali je bio dužan slijediti Ustanove Reda i poštivati generalne ministre i kapitule.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 427s br. 1203 — A. SARTORI: *La Provincia del Santo OFMConventualium.* Padova 1958., 196. M. Žugaj.

FRANJO DE LUCICO (Lučić?), OFMConv., izabrani osorsko-creski biskup. Pripadao je plemićkoj obitelji s Cresa i bio član tamošnjeg franjevačkog samostana. Creska općina ga je izabrala za biskupa, a Mletačka republika je 26. I. 1450. podržala izbor. No papa Nikola V. je imenovao osorskim biskupom Antuna iz Paga, i njegova je obveza ubilježena 12. I. 1451.

LIT.: Š. LJUBIĆ, *Starine-Listine (Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium)* IX, 368, Zagreb 1890. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 77. M. Žugaj

FRANJO DE ORELLO → ORLIĆ/ORELLUS, Franjo.

FRANJO DUBROVČANIN (Franciscus a Ragusio), provincijal (XVI. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Sudjelovao je na generalnom Kapitulu Reda u Parmi 1526. Kao provincijal (1526.-1529.) protjeran je na neko vrijeme iz Dubrovačke Republike jer se protivio zakonu građanskih vlasti prema kojemu gvardijan dubrovačkog franjevačkog samostana ima biti samo plemić. Vratio se iz progonstva i umro u Dubrovniku.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 415-416. M. Šikić

FRANJO HRVAT (Franciscus de Sclavis), O. Min., biskup na Kreti († oko 1360). Potjecao je iz S(k)lavonske provincije i vjerojatno djelovao u Grčkoj provinciji, možda upravo na Kreti gdje je kasnije postavljen za biskupa. Bio je sin nekog svećenika. No zbog njegova kreposna života i učenosti Klement VI., mu je 8. XII. 1344. udijelio oprost od pravnih zapreka koje su pogađale djecu iz takvih brakova i dopustio mu obnašati visoke crkvene službe. Isti papa ga je 21. VIII. 1346., imenovao biskupom "Canticensis" na otoku Kreti. Po papinoj naredbi, posvetioga je za biskupa, isti dan, u Avignonu cezarejski nadbiskup Petar. — Neki pisci koje usvaja i Eubel neopravdano mu pripisuju da je bio pomoćni biskup u Bratislavi.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 155 br. 297; 188 br. 387; 658 br. 50 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 163 nt. 1; 555. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 403. M. Žugaj

FRANJO iz Chioggie (?), O. Min., istraživač pravovjerja. — Franjo je spomenut kao svjedok u spisu od 3. VIII. 1337. kojim zadarski nadbiskup Nikola de Methafaris (1333.-1368.), po naredbi pape Benedikta XII. od 22. VII. 1337., skida crkvene kazne izopćenja i interdikta sa samostana sv. Nikole i zadarskih klarisa, a koje je kazne na njih udario papinski sabirač Bertrand Rotondi, jer klarise nisu podmirile zatraženu desetinu. Klarise su iznijele papi svoje veliko siromaštvo zbog kojega ni drugi pape nisu od njih potraživali nikakvih podavanja. — Po svoj prilici Franjo bi mogao biti onaj "Franciscus de Clugia" (Chioggia) koga je apostolski legat za Lombardiju, kardinal Bertrand, ostijski biskup, imenovao (prije 6. II. 1330.) istraživateljem pravovjerja za Lombardiju, a nešto kasnije je prešao u južnohrvatske krajeve.
LIT.: *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, X.* [ur. T. Smičiklas], Zagreb 1912, 344. — *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 49s br. 68 — Usp. *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 457 br. 836 i 478 br. 871.
M. Žugaj

FRANJO IZ CRESA (Franciscus de Crepsa, Creppa), OMConv., milanski nadbiskup († 1414). Stupio je u Franjevači red u creskom samostanu. Bio je magister teologije. Nije poznato gdje je doktorirao, ni kad se upoznao s Petrom Filargo, budućim Alexandrom V., s kojim će Franjo ostati tijesno povezan do njegove smrti. Kao biskup u Novari (1389.-1402.) Filargo je uzeo Franju za vikara "in spritualibus". Papa Bonifacije IX. udjelio mu je 20. IV. 1395. dispensu da ovu službu smije obavljati i ujedno primiti druge službe u Redu. Godinu dana kasnije isti papa imenovao ga je za biskupa u Sardu, nedaleko Skadra. Franjo je otklonio to imenovanje pa je bio postavljen Franjo iz Domodossole. Po svoj prilici Franjo 1402. s Filargom prelazi u Milano gdje mu pomaže u velikoj milanskoj biskupiji. Tih godina Franjo je postao provincijalom milanske provincije. Kad je pak 1409. Filargo u Pisi izabran za papu, pod imenom Aleksandar V., postavio je 2. X. 1409. (prema Gamsu 23. X) Franju za svog nasljednika u Milanu, a drugog Cresanina, → Franju de Crivellis za provincijala milanske provincije. Čini se da nije mogao preuzeti upravu nadbiskupije u tim vremenima zapadnog raskola (Gams, Eubel).

Naslijedio ga je 7. II. 1414. Bartol (de la) Capra.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 47 br. 155; 65 br. 197; 415 nt. 4; 427 nt. 7; 746 br. 192 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 333; 434 nt. 3. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 796. M. Žugaj

FRANJO iz Dubrovnika (Gundulić?), apostolski misionar (Dubrovnik, ... - Recanati (Italija), 10. XI. 1783). Jedan od brojnih Dubrovčana koji su stupili u Kapucinski red u Ankonskoj provinciji. Sačuvana su njegova pisma na hrvatskom i talijanskom jeziku pisana obitelji Božidarević u Dubrovnik. Bio je poznat kao propovijednik sveta života.
LIT.: Catalogo prov. Marche, 1754. u Arch. Gen. OFMCap, Romae, DB, s. 39.
Hadrijan Borak

Franjo iz FIRENCE, bos. vikar (Firenca, konac 13. ili početak 14. st. — ?, 2. polovica 14. st.). — Bosanski je vikar u dva navrata (1351.-1357., 1360.-1366.). Svojim je potpisom potvrdio povelju koju je u Đakovu 1356. bosanski ban Tvrtko izdao Dubrovčanima. Promicao je znanost među franjevcima u Bosni, opskrblivao franjevce potrebnim rukopisnim knjigama i isticao se redovničkim vrlinama.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 7-8. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 61, 63-65.
A. Barun

FRANJO IZ KOTORA (Zupanus, a Zupa, de Zupa, de Zupanis, de Catharo) OFMConv., kotorski biskup († 1581). Rođen je u Kotoru (Sbaraglia) ili u Župi nedaleko od Kotora. Zbog produženog donjeg dijela slova Z neki su pročitali Lupanus. Doktorirao je vjerojatno negdje u Italiji. Predavao je moralnu teologiju na generalnom učilištu u Riminiju, kojemu je ubrzo postao i regens. Izabran je za provincijala 20. VII. 1578. na kapitulu u Muggi kod Trsta. Kao provincijal upravljao je tek nekoliko mjeseci, jer ga je već 21. XI. 1578. Grgur XIII. imenovao kotorskim biskupom. Za biskupsko posvećenje izabrao je Rimini gdje je ranije djelovao. Suvremenik, dominikanac, Jeronim Bigarella naziva ga učenim i pobožnim čovjekom. Prisustvovao je na sinodi koju je u Zadru sazvao apostolski vizitator, veronski biskup Augustin Valerius, koji je 1579. pohodio dalmatinske biskupije. Kao biskup bio je vrlo obljubljen od puka i kotorskih građana. Braneći prava biskupije i zahtijevajući da se vrati oteto, otrovaše ga "bezbožni i za zemljištem gramzivi ljudi". — Zbog sveta i uzorna života, i zbog mučeničke smrti u obranu prava svoje biskupije, narod ga je štovao kao božjeg ugodnika i uvršten je u kataloge među blaženike Franjevačkog reda (*Wadding,* Caratelli). Nažalost, nakon mletačkog dokidanja kotorskog samostana (1787), izblijedio je spomen na tog Božjeg ugodnika. — Franjo je napisao: *Contiones quadragesimales; Sermones de Sanctis; De modo orandi; Commentarium super dialecticam* (Sbarglia), ali nije poznato gdje se ti spisi čuvaju.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1932, 240 br. 38 — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 160 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 398. — J. H. SBARALEA: *Supplementum et Castigatio ad Scriptores trium ordinum s. Francisci a Waddingo, aliisve descriptos.,* II., . Romae 1908, 275 n. 1385. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 109s. M. Oreb

FRANJO IZ KRKA (Franciscus de Vegla), OFMConv., papinski izaslanik (sredina 15 st.). Papa Nikola V. dopušta 30. I. 1451. mu da smije primiti bilo koju crkvenu nadarbinu; vjerojatno radi podmirenja putnih troškova koje je podnio kao papinski izaslanik u Bosnu i Ugarsku, zajedno s biskupom Ivanom u Konstanzu. Najvjerojatnije je svrha tog poslanstva bila da se oganizira pohod na Turke

koji su ozbiljno ugrozili Evropu, napose Bosnu. Možda je upravo to poslanstvo urodilo time da je bosanski kralj 1457. poslao svoje izaslanike, → Dimitra Albanca i → Bricija iz Panonije, papi Kalikstu III. da mu izraze kraljevu spremnost za križarski rat protiv Turaka. — Nije isključeno da je krčki biskup → Franjo (1444.-1457) i Franjo iz Krka ista osoba, premda se to iz raspoloživih podataka ne da zaključiti.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 727 br. 1432. M. Žugaj

FRANJO IZ MAĆEDONIJE propovijednik i učitelj. — Posvetio se krozmenom propovjedničkom zvanju. U Cresu je održao korizmene propovijedi god. 1525. — Godine 1527. za nekoliko mjeseci je obavljao službu gradskog učitelja.
LIT.: Creski arhiv ~~Da li samostanski ili općinski~~: na datumu 1525 i 2. I. 1527. - 29. VI. 1527. J. Vlahović

FRANJO IZ RABA propovijednik. (XVI. st.). Creska općina 29. I. 1520. dodijelila mu je 4 zlatna dukata kao priznanje za propovijedanje u korizmi 1519. na hrvatskom i latinskom jeziku.
J. Vlahović

FRANJO IZ SKADRA, O. Min., biskup u Drivastu i Ulcinju († oko 1435). U franjevački Red stupio je u skadarskom samostanu koji je pripadao Dalmatinskoj provinciji. Inocent VII. postavio ga je 4. XI. 1405. za biskupa u Drivastu, oko 17 km sjeverno od Skadra. Nakon skoro 19 godina Martin V. premjestio ga je 24. V. 1424. za biskupa u Ulcinj. Zakletvu o upravljanu dobrima ulcinjske biskupije trebao je položiti pred treviškim ili kastelanskim biskupom. Kako je Franjo 15. IV. 1435. dobio nasljednika Petra, umro je valjda početkom 1435.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 180 br. 503; 613 br. 1616; 707 br. 121 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^{2}, 227, 229; II., [Monasterii 1914^{2}], 146 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406, 412. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 91.
M. Oreb

FRANJO IZ SREBRENICE, pedagog (Srebrenica, oko 1680 . - Vukovar, 10 . VIII . 1725) . Ušavši 1701. u Našicama u novicijat postao je član Provincije Bosne Srebrene. Filozofsko i teološko školovanje je završio u inozemstvu i ondje postigao naslove profesora, kako filozofije tako i teologije. Nepoznato je gdje je predavao filozofiju, a teologiju je razlagao studentima na generalnom učilištu u Budimu, prvoj takvoj školi Bosne Srebrene (1718-1723). Provincijal → A. Tuzlak mu je 1723. dodijelio naslov šestogodišnjeg isluženog profesora pa je kratko vrijeme bio župnik u Tovarniku (1723/24) i zatim odgojitelj studenata, koji su u Šarengradu polazili filozofsko učilište (1724/1725)
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Makarskoj, Liber Archivalis, 37, 119, 124, 136, 142, 155, 182. — F.E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 28 (1978), sv.2, 126-127.F . E . Hoško

FRANJO IZ TRSTA (Franciscus de Tergesto), O. Min., provincijal († poslije 1346.). — Po svoj prilici postao je provincijal 1325., ali je kao pristalica svrgnutog generala Mihaela Fuschi iz Cesene (1316-1328), podupiratelja Ludovika Bavarskog, bio i on svrgnut na generalnom kapitulu 13. VI. 1328. u Bologni. Nadalje se nazivao provincijalom, pisao pisma samostanima i promicao kriva naučavanja svrgnutog generala Stoga je papa Ivana XXII. ovlastio 15. I. 1329. ostijskog kardinala Bertranda, koji je bio ujedno Generalni vikar Reda, da ispita cijeli slučaj. Franjo je uhvaćen u Lombardiji i predan istražiteljima krivovjeraja (inkvizitorima). Priznao je i odrekao se zabluda, ali je svejedno bio osuđen na doživotnu tamnicu i proglašen nesposobnim

za bilo koju crkvenu ili redovničku službu. Budući da je kroz 15 godina strpljivo i ponizno izvršivao naloženu pokoru, zamolio je papu Klementa VI. da ga rehabilitira. Novi ostijski kardinal Bertrand svjedočio je da je Franjo pokazao dostojne plodove pokore pa ga je papa preko generala Reda, Fortanerija de Vasal, 24. IV. 1346., ne samo pustio na slobodu, već mu je i dopustio predavati teološke nauke, propovijedati i ispovijedati bilo svjetovnjake bilo redovničke osobe.
Bularium Franciscanum, V, [ed. C. Eubel], Romae 1898, 370 br. 754; VI Romae 1902, 180 br. 363 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 68s. M. Žugaj

FRANJO IZ TRSTA, OMIN., provincijal († poslije 24. IV. 1346.). Teološke je studije, možda, završio u Bologni, ako je on Franciscus de Scalvonia što se spominje 5.XII.1313. (Analecta Fraciscana, XI, 196). Bio je provincijal u vrijeme najteže krize franjevačkog reda, kad je papa Ivan XXII. prijetio redu dokidanjem. No papa je ipak postavio generalnog administratora, vikara tuskulanskog biskupa, kardinala Bertranda (de La Tour), franjevca, na kojoj službi je ostao dvije (1333-34) godine. On je, među ostalim, suspendirao i svrgnuo i Franju, gorljiva pristašu svrgnutog, izopćenog i odbjeglog generala Michaela iz Cesene. No Franjo se je nastavio uporno nazivati pravim provincijalom prov. Sclavoniae/Hrvatske; slao je pisma po samostanima; uznemiravao fratre čak i sumnjivim naučavanjem. Papa je stoga 15. I. 1329. naredio ostijskom biskupu, kardinalu Bertrandu de Poietto (neki ga neispravno poistovjećuju s imenjakom De la Tour) da stvar ispita i ako je istina da ga uhiti i kazni. Kazna je bila doživotni zatvor i lišenje svih svećeničkih ovlasti. Nakon 15 godina zatvora u Lombardiji, Franjo se skrušeno odrekao svih zabluda i ponizno zamolio papu, sad već Klementa VI, da ga pomiluje. Molbu je podupro ostijski kardinal Bertrand († 1352). Papa je stoga ovlastio generalnog ministra Fortanerija de Vassal, da po svom nahođenju može pustiti na slobodu Franju te mu vratiti ovlaštenja propovijedanja, ispovijedanja i poučavanja bogoslovnih znanosti. Ipak ništa se ne govori da bi smio preuzeti službe u redu ili provinciji, a još manje da bi mu bila vraćena služba provincijala.
Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum,* Vol. V, 370 br. 754; VI, 180 br. 363. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 36; 39. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 37.
M. Žugaj

FRANJO IZ ŽUPE, → ŽUPANIĆ, FRANJO

FRANJO KLJUČKI (Franciscus de Chios, Cliuc, Frankopan), OFMConv., hrvatski biskup (potkraj prve polovice XVI. st.). Možda pripada slunjskim Frankopanima po plemićkom podrijetlu, kako upućuje naslov "de Cliuc" (mjesto Ključ u slunjskom kraju). Imenovan je 18. I. 1525. kao "episcopus croacensis", poslije smrti biskupa Pavla. Bula imenovanja ga obvezuje na stolovanje uz župnu crkvu Sv. Teodora, danas Todorovo 20 km sjeverno od Cazina. Stoga griješe povjesničari (Farlati, Gams, Eubel) koji ga smatraju biskupom u Kroji, u sjevernoj Albaniji, jer je riječ o biskupskom središtu u Hrvatskoj, ali ne o tzv. Krajinskoj biskupiji u sastavu Splitske metropolije. — Svakako, nije opravdano, poput Gamsa, ubrojiti Franju Ključkoga među kninske biskupe, a još manje, poput Eubela, tražiti njegovo ime među biskupima otoka Tinos u Egejskom moru.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XIII,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 253 br. 30 — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 182, 313 nt. 4. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 404; 423. — COLETI, *"Accessiones et correctiones"* na Farlatijev *Illyricum Sacrum"* [objavio Franjo Bulić], Splitu 1910. — CCP, 10 (1986) 18ss
M. Žugaj

FRANJO MODRUŠANIN, biskup FKN († Modruš 1460/61.). Postigao je bakalaureat iz teologije. Eugen IV. imenovao ga je 2. XII. 1444. krčkim biskupom. Uplatio je uobičajenu pristojbu od 100 forinta. Nakon 12 godina upravljanja, imajući pred očima njegove vrline, Kalist III. razrješio ga je krčke biskupije i postavio 29. X. 1456. za krbavskog biskupa. Bilo je to teško područje zbog čestih prodora Turaka i gramzivosti vlastele koja je prisvajala biskupijska dobra. Zabrinut za Franjino uzdržavanje, papa je 30. IX. 1457. naredio svom legatu za Hrvatsku i Mađarsku, kardinalu Ivanu, da izvidi prilike i da mu dostavi izvještaj. Izvještaj je morao biti porazan, jer je Kalistov nasljednik Pio II. naložio biskupima Splita, Zadra, Zagreba, Senja, Nina i Knina te opatima i župnicima da ustanu u Franjinu obranu protiv vlastele i drugih koji okupiraše biskupijska dobra. Na Franjinu molbu papa je 31. III. 1459. udijelio posebne oproste pobožnim posjetiteljima kapele sv. Jurja u crkvi sv. Franje u Senju, za svečev blagdan. Zbog teških prilika u Udbini, po svoj prilici je upravo Franjo prenio sjedište biskupije u svoj rodni Modruš pa će njegov nasljednik Nikola nositi naslov krbavsko-modruški biskup. Vjerojatno je upravo Franjo bio začetnik kulturnog procvata u Modrušu (→ Pavao Modruški).

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 391 br. 833; II, [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 118 br. 212; 195 br. 383; 312 br. 585-7. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 261; 136. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 98s.

M. Oreb

FRANJO SREBRENIČANIN → FRANJO IZ SREBRENICE

FRANJO TRAVNIČANIN, provincijal, organizator visokog školstva (Fojnica, oko 1676. - Slavonski Brod, 3. VI. 1707). U vodstvu Provicije Bosne Srebrene, čiji je bio član, sudjeluje kao kustos (1696-1699), a zatim predvodi Provinciju kao provincijal (1699-1702), i to zadoviši oprost od toga što mu je nedostajalo dvije godine života za tu službu. God. 1705. je pak bio generalni vizitator i predsjednik kapitula Bosne Srebrene koji je za provincijala izabrao Marka Bulajića. Kao provincijal je sudjelovao na generalnom kapitulu u Rimu gdje je 16. VI. 1700. potpisao dgovor s kustosom Provincije sv. Ladislava Aleksom Buzjakovićem o pripadnosti samostana u Slavoniji i južnoj Madžarskoj. Po tom dogovoru Bosni Srebrenoj su pripali samostani: Gradiška, Dubočac, Slavonski Brod, Kopanica, Voćin, Našice, Velika, Požega i Cernik, a u Pounju Zrin, Novi i samostan sv. Katarine. Provinciji sv. Ladislava pripali su pak samostani u južnoj Mađarskoj: Siget, Kanjiža, Pučuh, Šikloš i Seget, a u Hrvatskoj Virovitica, Hrastovica i Kostajnica; u Osijeku i u Mohaču mogle su obje provincije imati svoje kuće. Travničanin je dopustio fra Pavlu iz Rame da u Osijeku uz mošeju, preuređenu u crkvu, podigne samostan. Bio je zagovornik jedinstva Bosne Srebrene, uprkos činjenici da su se po Karlovačkom miru 1699. samostani Bosne Srebrene našli na području triju država: Turske, Venecije i Habsburške monarhije. Premda je poslao 39 mladih franjvaca na školovanje u inozemstvo, već je 1699. podigao dva učilišta gramatike i dva učilišta filozofije, i to u Budimu i Šibeniku. Reorganizirao je i odgoj mladih franjevaca objedinivši odgojni program i odredivši da samostani u Našicama, Velikoj, Zaostrogu i na Visovcu budu mjesta novicijata. Iz njegovog pak izvještaja Propagandi 1701. razabire se kakve su bile vjerske, crkvene i društvene prilike u Slavoniji i Podunavlju neposredno nakon Bečkog oslobodilačkog rata (1683-1699).

LIT: Arhiv franjvačkog samostana u Makarskoj: Liber achivalis, 17, 20, 21, 22, 30. - Arhiv Provicnije presv. Otkpitelja u Splitu, Provincialatus admodum revrendorum patrum Francisci a Travnik - Andreae a Cuttieva, fol. 10. - E. FERMENDŽIN, Acta Bosnae. Zagreb 1890, 540. - Isti, Chronicon... Bosnae Argetinae. Starine JAZU, 22(1890), 53. - M.V.

BATINIĆ, Njekoliko priloga k bosanskoj crkvenoj poviesti. Ibidem, 17(1885), 84. - J. BOŽITKOVIĆ, Kritički ispit bosanskih vikara i provincijala (1339- 1735). Beograd 1935, 112-115. -D. MANDIĆ, Franjevačka Bosna. Rim 1868, 208-211. - F.E. HOŠKO, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. Kačić, 8(1976), 140, 141. F.E. Hoško

FRANJO, fra, spominje se kao krajinski biskup 1445. godine.
Lit.: D. FARLATI, *Iliricum sacrum,* Venetiis IV. 189. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 11. V. Kapitanović

FRANJO, OFMConv., hrvatski biskup († 1433). Franjo je postao hrvatski biskup po svoj prilici 1414., tj. kad je → Ilija 23. III. 1414. bio tobože imenovan suelijskim biskupom. Umro je prije 4. IX. 1433., kad je upisana Matejeva obveza, iako je Matejeva bula biskupskog imenovanja, u kojoj se upravo spominje Franjo kao njegov predšasnik, datirana 22. IX. 1434. (Eubel).— Franjo nije mogao biti biskup koronejske biskupije ("Croniensis") Patraške metropolije u Grčkoj kako pogrešno pišu povjesničari (Wading, Gams, Eubel) jer je tu u to vrijeme bio biskup Jakov (HC, II, 138, n. 1). Isto tako ni Franjin nasljednik Matej "de Sirinno", Zrinski, nije mogao biti koronejski biskup, već "Cro(y)acensis", hrvatski. Eubel ga nije mogao uvrstiti u hrvatsku biskupiju jer je u nju pogrešno uvrstio → Gualterija i → Antuna koji su bili Krajinski biskupi ("Crajnenses") toga vremena.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 212; *II,* [Monasterii 1914^2], 138 nt. 1 uz "Cron(i)ensis", 140 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica christiana periodica* 10 (1986.) 11.
M. Žugaj

FRANJO, OFMConv., krčki i krbavski biskup (Modruš † 1461). — Neki ga nazivaju iz Modruša, valjda što je umro u Modrušu. Dana 2. XII. 1444. Eugen IV. (1431.-1447.) promovirao je Franju za krčkog biskupa s uobičajenom pristojbom od 100 florena. Iz bule doznajemo da je Franjo imao bakalaureat iz teologije, a to znači da je studirao na nekom sveučilištu. Papa mu je dopustio 12. XII. 1444. da po želji izabere za suposvetitelja bilo kojeg katoličkog biskpa. Franjo je 1448 bio papinski vizitator samostana sv. Marije na Košljunu koji se spominje kao zapušten pa se predlaže da ga se preda opservantima. Iako se ne spominje kao biskup, vjerojatno je Franjo iz Krka papinski izaslanik u kraljevstvu Mađarske i Bosne. Nakon 12 godina Kalikst III. ga razrješuje krčke biskupije i postavlja za krbavskog biskupa. Dne 29. X. 1456. ubilježena je obveza pristojbe. Kako je Krbavska biskupija zbog čestih turskih upada i gramzivosti vlastele bila siromašna, papa naređuje 30. IX. 1457. svom legatu za Hrvatsku i Ugarsku, kardinalu Ivanu, da izvidi kako se biskup Franjo uzdržava i kako postupa vlastela. Izvještaj je morao biti porazan, jer Kalikstov nasljednik Pio II. naređuje 2. IV. 1459. biskupima Splita, Zadra, Zagreba, Senja, Nina i Knina da uzmu Franju u zaštitu. Izgleda da je malo koristilo pa se moralo providjeti preko župnika da se nešto prikupi za biskupa. Ni to nije naročito pomoglo pa mu 30. X. 1459. Pio II. dopušta prihvatiti jednu ili dvije nadarbine za uzdržavanje. U tom breveu papa ističe kako je Franjo mnogo pretrpio za sv. vjeru i rimokatoličku crkvu, a mnoga dobra krbavske biskupije drugi nedopušteno drže i uživaju (Sladović). — Izgleda da je Franjo po sredovao da je Pio II. 31. XI. 1459. podijelio posebne oproste pobožnim posjetiteljima kapele sv. Jurja u crkvi sv. Franje u Senju na svečev blagdan kao i za crkvu čudotvorne B.D. Marije u Modrušu. Imajući u vidu teško gospodarsko i sigurnosno stanje u Krbavi, zbog čestih turskih upada i pljačkanja, i ponudu Stjepana Frankopana da će opskrbiti novo sjedište biskupije i kaptola. u Modrušu, ništa čudno da je Pio II. posebnom bulom 4.VI.1460. odobrio premještaj biskupskog sjedišta u Modruš. U ostalom tu je Franjo imao i svoju kuću, te je tu i prije često boravio. Biskupija se odtada nazivala "Modruška" kao i njen biskup "časni brat"

Franjo, dotada krbavski biskup, otada modruški biskup (M. Bogović). Ranije se općenito držalo da je Franjo umro prije nego je stigla bula. On je naime već 31.III.1459. dobio papino dopuštenje da smije napraviti oporuku. Umro je prvih mjeseci 1461. i pokopan je u crkvi sv. Antuna, a ne u katedrali sv. Marka. Naslijedio ga je drugi modruški biskup N. Kotoranin, 4.VII.1461., premještajem iz Senja.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 391 br. 833; II brr. 212; 383; 585; 587 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 263; I, 136 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 399. — M. SLADOVIĆ: *Povijesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*. Trst 1856., 139 i 265 — *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis.* Segniae 1916., 30 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 98s. ‡ M. BOGOVIĆ: Pomicanje sjedišta krbavske biskupije u: *Krbavska biskupija u srednjem vijeku.* Rijeka ‡ Zagreb 1988, 64-70.

M. Žugaj

FRANJO, OMConv., trebinjsko-mrkanjski biskup († 1460). Bio je biskup "Marcanensis", tj. trebinjsko-mrkanjski, i naslijedio je Mihaela Natalisa (Pandžić). Franjo sa svojim nasljednikom → Fridrikom djeluje između Mihaela Natalisa († 1456.) i dominikanca Blaža koji je imenovan 19. III. 1464., a 20. X. 1464. oslobođen od naplate pristojbi, a spominje se takoer 9. IV. 1464. godine. Stoga nije opravdano ubrojiti Franju, kao što je to učinio Gams, ni Franjina nasljednika Fridrika, kao što je to učinio Eubel, među makarske biskupe.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 629s br. 1218. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 410. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 255. — B. PANDŽIĆ: *De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi,* Romae 1959., 89.

M. Žugaj

FRANKOPAN, Franjo (Franciscus de Frangipanibus), captured kaločko-bački nadbiskup, diplomat († Bratislava, Slovačka, 1543). Sin je Ivana IX. Frankopana koji je 1493. poginuo kod Udbine; sinovac bačko-kaločkog nadbiskupa Grgura, brat hrvatskog bana Krste. Bio je član Franjevačkog reda i, možda, provincijal rimske opservantske provincije (Wadding). Papa Klement VII. ga spominje 8. I. 1528. u pismu izkojeg se razabire da je u diplomatskoj službi kralja Ivana Zapolje. Bio je njegov poslanik kod kralja Sigismunda u Poljskoj te 1533. kod cara Karla V. u Španjolskoj posredujući u ratu između Zapolje i Ferdinanda Habsburškog. Papa Pavao III. ga u pismu 5. XII. 1534. naziva franjevcem, a ne spominje da je bačko-kaločki nadbiskup kako to tvrde neki povjesničari (Eubel). Kralj Ivan Zapolja ga je, najvjerojatnije, 1535. imenovao bačko-kaločkim nadbiskupom; tim naslovom se F. služi 1543. u svojoj oporuci. Kako je u to vrijeme bačko-kaločka nadbiskupija gotovo čitava bila pod turskom vlašću, razumljiv je zapis 30. V. 1539. koji ga naziva poglavarom triju biskupija: bačko-kaločkim nadbiskupom i biskupom Egera i Nitre (Wadding). Papu Pavla III. je izvjestio 1534. o širenju protestantizma u Ugarskoj, a papa ga je 5. VIII. 1535.imenovao čuvarom katoličke vjere tražeći od njega da prihvati zajedno s franjevcima zadaću spriječavanja širenja protestantizma. On je pak gledao u širenju turske vlasti političku opasnost za srednju Evropu pa poslije smrti kralja Zapolje prelazi 1540. među pristaše kralja Ferdinanda nadajući se da će zemlje pod njegovom vlašću biti u stanju spriječiti daljnje širenje turske države. Tom cilju je bio usmjerio svoju diplomatsku djelatnost. Njegov govor pred carem Karlom V. i njemačkim staležima otisnut je na tri mjesta.

DJELA: *Oratio rev/erendissi/mi in Christo Patris d/omini Francisci de comitis de Frangepanibus, archiepiscopi Colocens/is/ et episcopi Agriensis, oratoris Regni Hungariae, ad caesarem, electores et principes Germaniae*

habita Ratisbonae. Augustae Vindelicorum 1541; Vitembergae 1541; s. 1. 1541.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum,* sv. 16, 236, 525. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 368; 372. — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi,* sv. 3. Monasterii 1923, 98; 172. M. SLADOVIĆ: *Poviesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*. Trst 1856. 66. F.E. Hoško

FRANKOPAN, Grgur, vesprimski biskup, kaločko-bački nadbiskup, diplomat († Budim, 1523). Sin je Bartola Frankopana. God. 1493. je bačko-kaločkoj nadbiskupiji kanonik štilac, a nadbiskup Petar mu prigovara da se ne brine za poslove nadbiskupije nego za svoj rod; te je naime godine na Krbavskom polju poginuo njegov brat Ivan, a brata Nikolu su zarobili Turci. Zatim je prepošt kaptola u Alba Juliji (1495), a boravi u Budimu kao državni tajnik i kancelar kralja Vladislava II. Iste službe na dvoru obavlja i kasnije, usprkos imenovanjima za biskupa u Veszpremu (1500) i nadbiskupa u Baču i Kaloči (1513). Sudjeluje 1514. u organizaciji križarske vojne protiv Turske, na koju je pozvao papa Leon X, ali je kralja Vladislava II. spriječila pobuna Jurja Dosze u neposrednom sudjelovanju. Bio je u diplomatskoj misiji 1515. kod cara Maksimilijana, kad je po četvrti puta potvrđen dogovor o pravu Habsburgovaca na ugarsko-hrvatsko prijestolje, ako izumre rod Jagelovića. Pomirljivo djeluje u građanskom ratu između mladoga kralja Ludovika II. (1516-1526) i erdeljskog vojvode Ivana Zapolje, premda je na kraljevoj strani, i 1518. je ponovno u misiji kod cara Maksimilijana. U njegovom gradu Baču u to su vrijeme održana dva državna sabora (15158, 15159), kad su donešeni zaključci o obrani domovine od Turaka. Budući da je papa Leon X. odobrio 1521. njegovu oporuku u kojoj ostavlja franjevcima opservantima 1000 zlatnih dukata za troškove kanonizacije Ivana Kapistranskoga, opravdano je prihvatiti tvrdnju da je G. pripadao Franjevačkom redu (Sladović).
DJELA: *Orat:iones Viennae Austriae ad divum Maximilianum... habitae in celeberrimo trium regum ad caesarem conventum MDXV.* Viennae 1516.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 372. — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi,* sv. 3. Monasterii 1923, 98; 172. — M. SLADOVIĆ: *Poviesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*. Trst 1856, 66. F.E. Hoško

FRANKOVIĆ, Anto, pisac (Fojnica, 12. VII. 1764. —). Osnovnu i srednju naobrazbu stekao je u franjevačkom samostanu u Fojnici, filozofsko-teološki studij završio je u Mađarskoj i Italiji (1780.-1788.). Godine 1789. držao je u Parmi javnu skolastičnu raspravu, koju je posvetio provincijalu Bosne Srebrene Ivanu Skočibušiću. To je na pol arka tiskano djelce u kojem raspravlja o nužnosti milosti Božje za početak vjerovanja, ustrajnost u vjeri i za konačno spasenje.
DJELA: *Admodum reverendo patri Joanni Scocibusich... se suasque Theologicas propositiones... d. o. d.* (Parmae 1789.).
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 99-100.
A. Kovačić

FRANKOVIĆ, Ivan, misionar u Palestini (Živike, Oriovac, 17. VII. 1882. - Nazaret, Izrael, 22. IX. 1966). — Po završetku osnovne škole u Oriovcu pohađao je niže razrede gimnazije u Požegi i zatim stupio 1899. u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Od 1900. je bio član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda; u Zagrebu je završio teološko školovanje na Bogoslovnom fakultetu i 1905. postao svećenik. Djelovao je kao vjeroučitelj u Karlovcu (1905/1906), na Trsatu (1906-1912), a zatim je kao povjerenik Svete Zemlje širio zanimanje i kult tzv. svetih mjesta u Palestini i skupljao novčanu pomoć za njihovo uzdržavanje (1912-1921); u Hrvatskoj sabranim novcem i slavonskom hrastovinom su pomognuti radovi na gradnji bazilike na brdu Taboru. Izbijanje Prvog svjetskog rata je spriječilo hodočašće u Svetu Zemlju koje je 1914. bio pripravio. Istodobno je bio tajnik Društva sv. Rafaela za hrvatske iseljenike

(1913-1930). Bio je također samostanski starješina u Jastrebarskom (1915), Zagrebu (1915-1920), Šarengradu (1921-1925), Koprivnici (1925-1928) i Kloštru Ivaniću (1930-1933); usprkos poslijeratnim ekonomskim teskoćama preuredio je samostan u Šarengradu, obnovio samostan i crkvu u Koprivnici. Ponovno djeluje kao vjeoručitelj u Zagrebu (1928-1930), Klanjcu, Karlovcu i Našicama (1933-1935), Slavonskom Brodu (1935-1937) i Čuntiću (1937/38). Nakon višekratnog traženja otišao je 1938. za misionara u Svetu Zemlju. Boravio je u Jeruzalemu (1938-1940), zatim u Damasku u Siriji (1940-1945), na brdu Taboru (1945-1951) i u Seforisu blizu Nazareta. U mjestima svog pastoralnog djelovanja isticao se u katehiziranju, a za vrijeme drugog boravka u Zagrebu (1928-1930) je reorganizirao djelovanje Društva sv. Rafaela preuzevši i brigu za slanje svećenika među hrvatske iseljenike u Sjevernu i Južnu Ameriku i u Australiju. — Dopisima iz Svete Zemlje surađivao je u *Glasniku sv. Franje* (1938-1941). Odlikovao se jednostavnošću, vedrinom i povjerenjem u Božju providnost; kao pastoralni djelatnik najradije se posvećivao zapostavljenima.
LIT,: L. KIŠ: ~ O. Ivan Franković. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 19 (1966), 127-129. F.E. Hoško

FRANKOVIĆ, Mihovil, izabrani Provincijal Albanije (Miljevci/Drniš -) Bio je tajnik provincijala → Dorotića. God. 1806. general Reda ga imenovao provincijalom u Albaniji, ali su mu francuske vlasti zbog političkih razloga oduzele imenovanje i zabranile prelaz preko granice iako je imao urednu putovnicu. Bio je visovački gvardijan (1810) i provincijski definitor (1813-1816).
LITERATURA: G. MARKOVIĆ: *I paralipomeni,* Split 1906, 24-25. V. Kapitanović

FRANKOVIĆ, Sebastijan, (*Franjo) vikar Bosne (Dubronik, 7. IV. 1800. — Ivanjska kod Banjaluke, 30. X. 1864.) — Sin je Josipa, pomorskog kapetana iz Orebića i Marije r. Danies iz Amerike. Osnovno i humanističko obrazovanje stekao je kod Pijarista u rodnom gradu. Stupio je 1815. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Filozofski i teološki studije pohađao je na učilištu Male Braće u Dubrovniku. Zaređen za svećenika 1824. g. U Provinciji vrši službe: profesora moralke i pastoralke u Dubrovniku (od 1838.), rektora Teološkog učilišta (1838.-1850), vikara samostana u Dubrovniku (1831., 1833. i 1834.), ispitatelja (1832., 1835. i 1836.), gvardijana u Dubrovniku (1834.-1837., 1849. i 1853.), definitora (1835.-1838.), četiri puta provincijala (1838.-1850. i 1857.), predsjedatelj Kapitula (1850. i 1853.), kustoda (1853.), provincijalnog vikara (1854.-1857.). Bio je vizitator (1857.) i generalni definitor Reda (1856.). Austrijski car Franjo Josip I. odlikovao ga je Križem za zasluge s vijencem. Papa Pijo IX. imenovao ga je 1861. naslovnim biskupom Siona i apostolskim vikarom Bosne. — Kao vrstan propovjednik na talijanskom i hrvatskom jeziku propovijedao je dvadesetak godina po domovini i u Italiji. Korizmene je propovijedi držao u Kotoru (1831. i 1845.), franjevačkoj crkvi u Dubrovniku (1832. i 1841.), Korčuli (1837.), Prčanju (1839.), Zadru (1840.) i Malom Lošinju (1851.), a osim tih održao je i niz prigodnih propovijedi (1859. u crkiv s. Andrea della Valle u Rimu u osmini Bogojavljenja na hrvatskom jeziku). Kao rektor Teološkog učilišta Male Braće u Dubrovniku upravlja školom na kojoj osim franjevaca studiraju dominikanci, pijaristi i dubrovački i hvarski dijecezanski klerici. Uz Frankovića predavači su: → U. Bogdanović, → A. Ćurčija, → D. Stojić, te dijecezanski svećenici Grgur Rajčević (zadarski nadbiskup 1891.-1899.) i Marko Kalogjera (kotorski biskup 1856.-1866., splitski biskup 1866.-1888.). Kao gvardijan i provincijal Franković se pobrinuo za obnovu crkve Male Braće u Dubrovniku i za nabavku novog i bogatog misnog ruha i bogoslužnih predmeta (dio je dobio na poklon od pape Pija IX. u znak pažnje). — Franković se bavi i književnim radom. U rukopisu je ostao njegov *Razgovor o smàrti Frančeska I. va* (1835.). Zajedno s durovačkim kanonikom Arbanasom priređuje pravopisno obnovljeno

izdanje lekcionara I. Salatića iz 1784., koje je tiskano u Dubrovniku 1846. (Talija). Prevodi *Meditationes vitae Christi* sv. Bonaventure (izd. Rim 1861.) (Brlek). — "Amerikanac" (kako su ga nazivali zbog majčina podrijetla) se istakao i kao muzičar. Popunio je *Graduale secundum morem S. Romanae Ecclesiae* izdan u Veneciji 1499.-1500. i dodao mu nekliko listova (1827.-1828.). (Brlek). Vrlo vješto je svirao pijano i orgulje. U bečkim je muzičkim salonima upoznavao užu publiku s napjevima naših narodnih pjesama, a i sâm je komponirao. *Messa a tre voci,* na završetku koje autografom svjedoči da je napisana 1828. je jedino njegovo djelo sačuvano u Arhivu samostana Male Braće u Dubrovniku. Njegov *Magnificat* je izeden u Napulju (1858) i u Ara Coeli u Rimu (1859.), *Stabat Mater* u Capui (1858.), te *Crudelis Herodes* također u Rimu (1859.). (Talija). — Prigodom biskupskog imenovanja spjevao mu je u čast pjesmu M. Vodopić (svećenik i pjesnik, dubrovački biskup 1882.-1894.) (Talija), a isto je učinio i → G. Martić u Novom Šeheru (Deželić). Nakon biskupskog posvećenja u Rimu odlazi u Bosnu i po ustoličenju u Gučoj Gori počinje obilaziti svoj, uglavnom brdoviti i besputni, vikarijat. Otprije boležljiv, uslijed naporna putovanja podliježe jakoj groznici izazvanoj tifusom u Ivanjskoj kamo je pošao dijeliti sv. Potvrdu.
DJELA: Bogoljubna razmišljanja vrhu muke Gospodinove. Rim 1861.
LIT.: Protokol Provincije sv. Franje u Dubrovniku (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku), 1815.-1864. — Protokol Gvardijana samostana Male Braće u Dubrovniku (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku), 1815.-1864. — I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di fra Innocenzo Ciulih.* Zara 1860., 206. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 551-553. — V. DEŽELIĆ ST.: Fra Sebastijan Franković - hrvatski skladatelj. *Sveta Cecilija.* 17(1923.), br. 6, 182-183. — U. TALIJA: O. Sabo Franković. *Sveta Cecilija.* 18(1924.), br. 3, 87-88; br. 4, 124-125. — B, SOKOL: O glazbenom radu o. Sabe Frankovića. *Sveta Cecilija..* 18(1924.), br. 4, 126. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku.* Zagreb 1952., 9, 13, 26, 88. — P. PEJIĆ: Franković, fra Sebastijan. *Franjo među Hrvatima.* Zagreb 1976., 225b.

P. Pejić

FRAS, fra Florijan (*Mirko), profesor, propovijednik (Varaždin, 4. I. 1843. - Varaždin, 12. VII. 1877.). U KR stupio 11. I. 1862. Obavljao je službu samostanskog poglavara i pučkog propovijednika. Dugi je niz godina bio profesor na bogoslovnom učilištu u Rijeci, gdje je predavao homiletiku i katehetiku. Ostavio je u rukopisu udžbenik homiletike *Homiletika ili cerkveno Blagoriečje, Metodika, p.u. S.G.R. i Katehetika,* Rijeka 1866. (200 str.). te zbirku kratkih molitava *Cibus quotidianus animae religiosae,* Rijeka 1863. Oba djela nalaze se u samostanskoj knjižnici u Varaždinu.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

FRĆE (Frkić, Ferkić, Ferčić, Frčić, Ferchius, Ferchi, Ferchie, Veglensis) Mate OFMConv. teolog i filozof (Krk, 24. I. 1583- Padova 8. IX. 1669). Bio je regens studija u Riminiju, Veneciji i Bologni, Kustod (1612), Provincijal Lionske provincije (1618), asistent generala Reda (1623), generalov delegat i predsjednik više provincijskih kapitula, profesor filozofije (1628-1630) i bogoslovlja (1630-1665) na sveučilištu u Padovi. Bio je vrlo plodan teološki pisac i kontroversist. Napisao je preko 30 djela od kojih su mnoga apologije Ivana Duns Scota i njegova naučavanja premda se sam Frće priznavao pristašom sv. Bonaventure.

Djela: *Epitome theologica, Patavii* 1647. — *Apologia pro Ioanne Duns Scoto, doctore subtili, libri tres in I. F. Matenesium, A. Bzovium Polonum O.P., P. Iovium Novocomensem,* Bononiae, S. Bononius 1620. — *Vita Ioanis Dunsii Scoti,* Bononiae 1622. — *Additiones ad Vitam Scoti iam impressam,* Paduae, A Gattella 1671. — *Praecursor de sancta conceptione Sanctissimae Dei Matris*

Mariae, Patavii, Ex tip. Gathella 1688.
Lit.: J. MILOŠEVIĆ: Život i djela fra Mate Ferkića iz Krka, konventualnog franjevca (1583-1669), *Rad JAZU* 164 (1906), 1-36. — *Dictionnaire de théologie catholique V/II,* Paris 1939, 2170-2172. *Enciclopedia Cattolica V,* [1950], 1160. — L. MACALI: La dottrina dell'Immacolata nei grandi scotisti OFMConv. dei Secoli XVI-XIX, *Virgo Immaculata VII/II,* Romae 1957, 70-72. — *Enciklopedija Jugoslavije III,* Zagreb 1958, 393. — *Lexicon für Theologie und Kirche IV,* Freiburg 1960, 78. — Š. JURIĆ: *Jugoslaviae scriptores latini recentioris aetatis,* pars I: Opera scriptorum latinorum natione croatarum usque ad annum MDCCCXLVIIII typis edita. Tom I. fasc II, Zagrabiae 1968. 204- 208, n. 1178-1208. — N. ROŠČIĆ: Matteo Fréce (Ferkić, Ferchius) un grande scotista croato (1583-1669), *Studia mediaevalia et mariologica P. Carolo Balić OFM septuagesimumexplenti annum dicata,* Romae 1971, 377-402. — V. KAPITANOVIĆ: Fréce, Mate, *Marienlexikon II,* St. Ottilien 1989, 531. V. Kapitanović

FRIDRIK, OMConv., trebinjsko-mrkanjski biskup († 1464). U popisu pomoćnih biskpa Frisingena spominje se 1461. "Fridericus Macarensis (aut Nachvanensis?)" (Eubel), što je najvjerojatnije pogrešno čitanje "Narhonensis". Kako je u XVII. st. bilo više pokušaja da se obnovi Neretvanska ili Stjepansko-mostarska biskupija, moguće je da je Fridrikovo imenovanje u XV. st. bio pokušaj traženja novog sjedišta za Trebinjsku odnosno Mrkanjsku biskupiju, a sam naziv "Macarensis" mogao bi biti pogrešno napisan ili pročitan umjesto Marcanensis.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 319 nt. 2; 553 (Frisingen). — B. PANDŽIĆ:*De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi,.* Romae 1959., 37-43; 110-116. M. Žugaj

FRIGANOVIĆ, fra Joakim (Šibenik - Varoš, 20. III. 1908 — Visovac, 25. II. 1985. Osnovnu je školu svršio u Šibeniku Varošu, srednju u Sinju, filozofiju u Zaostrogu i Sinju, teologiju u Makarskoj. Novicijat je započeo 30. VIII. 1925. na Visovcu, za svećenika zaređen 19. VII. 1931. u Splitu. Od 1931-32. pomoćnik je magistru klerika, od 1932-34. kapelan u Sinju. Od 1934-38. predaje na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju hrvatski, latinski, povijest i druge predmete a na realnoj gimnaziji predaje vjeronauk od 1938-45. Kad su od 1948-50. silom prilika otvoreni neki razredi gimnazije na Visovcu, predaje tamo latinski, ruski, povijest i još neke predmete. Bio je gvardijan na Visovcu, Sumartinu, u Omišu, župnik u Rupama, Tučepima. Posljednje godine života proveo je na Visovcu.
DJELA: *U Gospinu Lurdu,* Visovac 1975 (cikl.), *K. Bašić*

FRKIĆ, Marko (Ferkić, Farkić), pisac glagoljskih oporuka (rođen u okolici Šibenika — preminuo 14. I. 1726.). Bio je provincijalni definitor (1685.-1688., 1708.-1711.) i učitelj novaka u Prvić-Luki 1687. Gvardijan je u Prvić Luki 1681.-1682., 1714.-1717.) i na Sustipancu (1705.-1708.) Kao gvardijan u Prvić-Luki (1681.-1682.) napisao je dvije glagoljske oporuke. Premda oporuke nisu napisane u skladu sa "Šibenskim statutom" iz g. 1608., pisane su van gradskih zidina i ne od službenog bilježnioka, ipak su bile pravno valjane. Životne potrebe su učinile da su glagoljaši smatrani za neslužbene seoske bilježnike.
LIT.: Knjiga pohoda provincijala Frane Depope, Arhiv provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — A. ŠUPUK: *Šibenski glagoljski spomenici,* Zagreb 1957., str. 16, 204-206. B. Sučić

FRŽOP, fra Pio (*Budislav), domoljubni radnik (Vodice, 7. IX. 1909. — München, 21 XII. 1991. Osnovno školovanje završio je u Vodicama (1916-1922), gimnaziju je pohađao u Sinju (1922-1927). Stupio je u Franjevački red 18. VIII. 1927 na Visovcu. Filozofiju je studirao u Sinju (1928-1930), a bogoslovlje u Makarskoj (1930-1934). Svećenički red primio je 27. VIII. 1933. u Šibeniku. Vojsku je služio 1934/1935 u Beogradu. Kao suplent predaje na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju (1935-37) hrvatski, povijest i zemljopis. God.

1939-1945. studira povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon sloma Nezavisne Države Hrvatske bježi u Austriju i djeluje među izbjeglim Hrvatima u logoru Asten. Potom odlazi u Rim i najprije odsjeda u samostanu San Francesco a Ripa a zatim radi u franjevačkom hrvatskom odgojnom zavodu u izbjeglištvu u Grottamare, odakle se brine i za hrvatske izbjeglice po talijanskim logorima. God. 1950. osniva u Asizu društvo "Hrvatski vitez" za pomoć hrvatskim izbjeglicama. Od 1954. do 1962. boravi u Svetoj Zemlji. Vraća se ponovno u Italiju i postaje kapelan logora San Saba u Trstu. Njegovo zagovaranje izbjeglica i prigovori vlastima da trguju bespomoćnim ljudima izaziva ogorčenje uprave i optužen je da je provalio u policijski ured logora. Pred uhićenjem povukao se u Švicarsku, potom u Francusku i konačno se smjestio u Sv. Gabrijela gdje je proveo život do smrti. Povremeno je izdavao list "Hrvatski vitez", kojega se rijetki primjerci čuvaju među njegovim spisima u Arhivu Franjevačke Provincije presv. Otkupitelja u Splitu.
DJELA: *Königin des Friedens, I-II. Erscheinungen des Muttergottes in Kroatien,* s.l. [1991. Pater Pius].
Lit.: A. Akrap: Fra Pijo Fržop (1909.-1991.), Kačić25 (1993) 813-834. *V. Kapitanović*

FUĆAK, Marijan Jerko, biblijski prevodilac i teološki pisac (Pašac kod Rijeke, 23. XI. 1932. - Zagreb, 2. XI. 1992). - Osnovnu školu je završio u Orehovici, šest razreda gimnazije na Sušaku (1943-1949), a posljednja dva u Interdijecezanskoj srednjoj vjerskoj školi u Zagrebu (1950-1952). Od 1950. je bio član Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Studij kršćanske filozofije i teologije je započeo na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1953-1957), nastavio na Studio teologico Rimske franjevačke provincije u Frascati (Rim) i zaključio 1960. magisterijem iz teologije na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu. Na Istituto biblico je studirao biblijske znanosti (1960-1962) i postigao 1962. magisterij, a doktorat iz teologije je položio 1963. na biblijskoj sekciji Papinskog sveučilišta Antonianum u Jeruzalemu disertacijom *Mandatum propheticum Jesu a Patre datum (Jo 12,49s).* God. 1958. je postao svećenik. Djeluje kao odgojitelj mladih franjevaca (1964-1966) i predavač hebrejskog i grčkog jezika te biblijskih predmeta na Filozofskom učilištu u Samoboru (1964/65), odnosno u Rijeci (1965-1977), te na Visokoj bogoslovnoj školi u Rijeci (1965/66). Biblijsku teologiju je također predava na Institutu za teološku kulturu laika (1968-1992), na Katehetskom institutu (1978-1992) i na Institutu za kršćansku duhovnost (1987-1992) Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, Odjelu za kršćanski nazor Filozofsko-teološkog instituta D.I. u Zagrebu (19772-1975) te na Studium Biblicum Franciscanum u Jeruzalemu (1976). Na katedri Svetog pisma Novoga zavjeta Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu predaje Uvod u egzegezu Evanđelja te Biblijsku teologiju najprije kao predavač (1969), zatim asistent (1970), docent (1972) pa izvanredni profesor (1991). Od 1978. je predstojnik Instituta za biblijski pastoral, od 1991. pročelnik Katedre Sv. pisma Novoga zavjeta Katoličkog bogoslovnog fakulteta. — Bio je urednik biblijskog dijela časopisa *Vrijeme i riječ* (1975, 1976) te urednik i voditelj *Dopisne teologije* (1978-1989) redigiravši, dijelom prevevši, gradivo za tri niza četverogodišnjeg dopisnog školovanja. Sudjelovao je na međunarodnim kongresima bibličara (Lill, 1972; Angers, 1977, Bogota, 1990; Stuttgart 1991) i na redovitim biblijskim godišnjim kolokvijima u Louvainu (od 1973) u Beču (od 1979). Bio je član Associazione Biblica Italiana (od 1970), Association Catholique Francaise pour Étude de la Bible (od 1974), Studiorum Novi Testamenti Societas (od 1979) i The Catholic Biblical Association of America (od 1980); kao član izvršnog odbora Katoličke biblijske federacije (1991) predstavljao je Europu i Bliski Istok. Znanstvenim biblijskim, teološim te filološkim raspravama i člancima, recenzijama i osvrtima, kao i prilozima teološke publicistike, surađivao je u listovima i časopisima: *Bogoslovska smotra* (1966-1968; 1970-1973, 1975, 1977, 1980-1982, 1985, 1986, 1988), *Kairos* (1966, 1967), *Marijin Trsat* (1968), *Upoznajmo Bibliju* (1968-1970),

Effatha (1969, 1972), *Svesci* (1969), *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije* (1971, 1972), *Vrijeme i riječ* (1974, 1975), *Kateheza* (1985), *Liturgijsko-pastoralni listić* (1987, 1988). Neke radove objavio je u zbornicima: *Mi, Crkva i drugo* (Zagreb 1971), *Isus Krist jedini Spasitelj svijeta* (Zagreb 1984), *Zbornik radova o Marijanu Lanosoviću* (Slavonski Brod 1985), *Skrivenost Cerkve in službe v Cerkvi* (Ljubljana 1986), *Zbornik Josipa Horaka* (Zagreb 1988) i *Zbornik Franje Careva* (Makarska 1991). Preveo je i objavio tiskom: *Praktični rad s Biblijom danas* (Zagreb 1975), djelo više autora; *U Gospodinu Isusu. Pavlove poslanice u obliku molitve* (Zagreb 1986) P. Hilsdalea, *Molitve prije i poslije jela* (Zagreb 1988) J.L. Kerremansa i *Evo, sve činim novo* (Zagreb 1991). C. Mestersa. — Fućak je bio jedan od urednika tzv. Zagrebačke Biblije (1. izdanje "Stvarnosti", Zagreb 1968). S J. Tabakom je proveo jezičnu lekturu, a biblijsko-teološku redakciju s B. Dudom. Sam je pak biblijski i teološki redigirao *Evanđelistar* (Zagreb 1989), zatim *Katehetski leksikon* (Zagreb 1990) i još neobjavljene tekstove Novog zavjeta u *Ekumenskoj Bibliji* (Traduction oecumènique de la Bible) kao i *Jeruzalemske Biblije* (Bible d` Jerusalem) za koju je također preveo komentare Psalama i Mudrosnih knjiga. Zajedno s B. Dudom je preveo *Novi Zavjet* (Zagreb 1972; 13 izdanja) i priredio cjelokupni hrvatski lekcionar, tj. izbor biblijskih čitanja, rimski misal: red čitanja (tri knjige nedjeljnih čitanja, tri sveska svagdanjih čitanja, svetačka, prigodna i zavjetna čitanja te odredna čitanja u 9 odrednih knjiga). Prethodnim istraživanjem povijesti hrvatskih lekcionara od 15. st. do našeg vremena Fućak je provjerio i obrazložio spoznaje o njihovoj crkvenoj i kulturnoj posebnosti. Istodobno je proučio prevodilačke biblijske probleme i ponudio rješenja koja poštuju dosadašnju tradiciju biblijskog prevodilaštva, napose novijih prevodilaca P. Vlašića i N. Žuvića. Njegova rješenja usvajaju k tome novu biblijsko-teološku terminologiju koja je u skladu sa suvremenom biblijskom znanošću. Ta nova prevodilačka rješenja, zatim novu transkripciju i transilteraciju biblijskih imena, proveo je u svom prevodilačkom i redakcijom radu postavivši tako znanstvene temelje suvremenom biblijskom prevođenju. Priredivši biblijski tekst za Ilustriranu Bibliju mladih (Zagreb 1968; 5 izdanja) i prevevši djelo *Praktični rad s Biblijom* (Zagreb, 1975, 1987) omogućio je obrazovanje i daljnje djelovanje animatorima biblijskog pastorala, što zajedno s teološkom izobrazbom laika putem spisa *Dopisne teologije* predstavlja pionirski pothvat u teološkoj formaciji u nas. Taj posao i izrada *Hrvatskog lekcionara* su istodobno i osobit prilog općoj crkvenoj obnovi u duhu Drugog vatikanskog sabora u nas, a vođenje duhovnih vježbi, studijskih i duhovnih sastanaka svećenika, redovnika i redovnica, crkvenih odgojitelja i teološki formiranih laika predstavlja pak doprinos njihovoj obnovi u duhu istoga sabora.

DJELA: *Mandatum propheticum Jesu a Patre datum (Jo 12,49s)*. Romae 1965. - Sklapam Savez s vama. Svesci, 13(1969), 39-47. - Prosudbe Vlašićeva lekcionara. Bogoslovska smotra, 42(1972), 235-257. - Evanđelje ljubljenog učenika. Zagreb 1973, 1986. - *Uvod u teologiju sinoptika*. Zagreb 1973. - *Šest stoljeća hrvatskog lekcionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskoga glagoljaštva*. Zagreb 1975.- *Hrvatska biblijska bibliografija. Praktični rad s Biblijom danas*. Zagreb 1975, 232-267. - *Događaj Isus Krist. Novozavjetna biblijska teologija*. Zagreb 1985. - *Evanđelje Isusova djetinjstva*. Zagreb 1989. - *Nastanak i bogoduhost Biblije*. Zagreb 1992.

LIT.: J. TANDARIĆ: Jerko Fućak, Šest stoljeća hrvatskoga lekcionara... *Slovo*, 15/16 (1976), 432-440. - S. KOVAČIĆ: Jerko Fućak, Šest stoljeća... *Crkva u svijetu,* 9 (1976), 526-528. - J. KOLARIĆ: Jerko Fućak, Šest stoljeća... *Bogoslovska smotra,* 46(1976), 526-528. - G. RASPUDIĆ: Osvrt na prijevod Novoga zavjeta. *Služba Božja,* 17(1977), 80-88, 173-182, 169-178. K. Kosor: O Jeziku "Novoga zavjeta". *Služba Božja,* 18(1978), 176-184, 165-277. - B. DUDA - Z. LINIĆ: Biblija mu je bila najdublja ljubav. *Glas Koncila,* 31(1992), br. 46, 1, 5. - B. DUDA: Ime mu je bilo znak. *Kana* 23(1992), br. 11, 26-27.

F. E. Hoško

FUHRMANN, Benjamin, filozofski pisac (Eger/Češka, 2. III. 1753. - Pačetina/Banat, 27. IV. 1795). Postao je 1769. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Završivši filozofsko i teološko školovnje položio je ispit za profesora filozofije i dvije godine predavao na filozofskom učilištu u Vukovaru (1779-1781). Objavio je tezarij javne rasprave iz kojeg je vidljivo da slijedi nastavni program koji je propisala država, jer tezarij sadrži pitanja iz logike, ontologije, kozmologije, psihologije, teodiceje, opće i partikularne fizike, praktične geometrije, hidrostatike, optike, dioptrike i tzv. katoprike. U razdoblju punog zamaha jozefinizma natjecao se za župničku službu u Pačetini i ondje se posvetio pastoralnim obavezama.
DJELA: *Adserta ex universa philosophia nec non problemata ex geometria practica desunta ex praelectionibus iuxta normam Regiae... Universitatis Budensis*. Exekini 1781.
LIT: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Necrologium conventus Valcovariensis, ad diem. — P. CVEKAN: *Franjevci u Vukovaru*. Vukovar 1980. 114-115. F. E. Hoško

FUNTAK Kuzman, franjevac Pjesnik XIX st.

FUNTAK, Kuzman, pisac (Mohač, Madžarska, 24. VII. 1802. - ?, poslije 1870). God. 1821. je stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Govorio je hrvatski, madžarski i njemački. Teološko školovanje je završio u Vukovaru (1826-1828) slušajući predavanja → Josipa Matzeka i → Marijana Jaića. Nakon što je 1827. zaređen za svećenika, djelovao je među hrvatskim vjernicima u Madžarskoj i Transilvaniji. najvjerojatnije je to bio razlog da je prije 1834. pristupio Bugarsko-vlaškoj provinciji. Kad je ta Provincija od 1851. do 1866. bila u sastavu Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, boravio je F. u župi Gorzesti koja je pripadala samostanu u Rimniku (1851-1862), a zatim je bio u samostanu u Rimniku (1863). I poslije 1866. je ostao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga i djelovao u Transilvaniji; bio je gvardijan i župnik u Alvincu (1870), u Čanadskoj biskupiji. Za potrebe hrvatskih vjernika u Transilvaniji, današnjoj Rumunjskoj, sastavio je i objavio molitvenik s pjesmaricom; pisan je u ikavskom govoru i štokavskom narječju, a predgajevskim pravopisom.
DJELA: *Kljucs nebeski to jest bogoljubne molitve i pisme koje se u razlicsiti prigoda duhovnog i cerkvenog obsluxivanja priko godine moliti i pivati mogu*. Arad 1834.
LIT. *Schematismus... Provinciae S. Ioannis a Capistrano*. Budae 1827, 28. — *Schematismus... Provinciae s. Ioannis a Capistrano*. Pestini 1879, 41. F. E. Hoško

FUSARO, Bernardin iz Padove, OFMConv., provincijal (Padova, oko 1818. — Padova, 4. VI. 1857). Na provincijskom kapitulu održanom 20. VIII. 1855. u Padovi izabran je za provincijala provincije sv. Antuna Padovanskog, koja je (1827- 1. I. 1908) uz samostane Padovanske kustodije obuhvaćala i samostane u Dalmatinskoj kustodiji (Split, Šibenik i Vis) i Istarkoj kustodiji (Piran i Cres). Fusaro je upravljao provincijom dvije godine i umro kao provincijal.
LIT.: Okružno pismo o smrti pok. P.M. Bernardina Fusaro od 4. VI. 1857. (Arhiv creskog samostana sv. Franje) i Series electorum 1855. (arhiv creskog samostana Sv. Franje). D. Drnić

GABRIĆ, fra Petar, odgojitelj (Metković, ?- Makarska, 16. XII. 1755.). U Franjevački red stupio je 12. Vl. 1712. u Makarskoj. Veliki dio života proveo je u samostanu u Makarskoj. U njemu je bio propovjednik (1723.-1733. i 1745.), učitelj mladeži (1738.-1743.) i »magister seminariorum« (1745.). Vršio je i službu. definitora (1751.-1754.). *M. Ćaleta*

GABRIĆ, Grgo, provincijal (Olovo, prva polovica XVII. st. — Petrovaradin, 9. X. 1707.). — Bio je gvardijan u Olovu i Iloku i provincijal Bosne Srebrene (1702.-1705.). Premjestio je novicijat iz Budima u Veliku ostavivši tamo samo viši teološki studij. Odbio je molbu bugarskih franjevaca da se ujedine s Bosnom Srebrenom, izmolio je da generalni

pohoditelj bosne Srebrene bude njezin član. Za njegova provicnijalstva izgorio je olovski samostan (1704.), mletačka vlada odredila je da nitko tko nije njezin podanik ne može obnašati neku službu na njezinom području, a car Leopold I. (1705.) da se slijedeći kapitul održi na području carskih zemalja.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanksih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 115-117. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 210-211.
A. Barun

GAJTANČIĆ, Đuro (Gajtancxich Georgius), filozofski pisac (Slavonski Brod, oko 1730. - Taban kraj Budimpešte, 22. V. 1766). - Nije poznato gdje je završio srednje i filozofsko školovanje ni kada je stupio u franjevačku Provinciju Bosnu Srebrenu. Teologiju je studirao na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu (1754-1758): ondje je 1755. u javnoj raspravi branio teze Jerolima Lipovčića. God. 1758. je položio ispit za profesora filozofije i započeo predavati trogodišnji raspored filozofskog gradiva na filozofskom učilištu Generalnog učilišta u Osijeku (1758-1761). Godinu dana je predavao i na filozofskom učilištu u rodnom gradu (1761/62), i to treću nastavnu godinu, zaključujući tako predavanja Franje Vučevića. God. 1763. je polagao u Osijeku ispit za profesora teologije. Kako nije postigao visoku ocjenu, nije dobio mjesto profesora na bogoslovnim školama pa upravlja hrvatsku župu u Tabanu u Mađarskoj. Sačuvan je njegov tiskom objavljeni tezarij s tezama iz uvoda u filozofiju i logike koje su u Osijeku branili 1759. njegovi studenti, dok najvjerojatnije nisu tiskani tezariji dviju rasprava koje je 1762. održao u Slavonskom Brodu.
DJELA: *Primitiae messis Philosophiae*. Essekini 1759.
LIT.: F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole. *Kačić* 10 (1978), 155. - ISTI: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 2, 84-85. - ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 74.
F. E. Hoško

GALAUNER, s. Pelikana, (Tomašanci, 3. V. 1913 Zagreb, 15. I. 1994), sestra sv. Križa. Vrlo rano stupa u Družbu. U Đakovu završava Građansku školu i kao kandidatica odlazi u Zagreb gdje svršava Učiteljsku domaćinsku školu (1930 1932). Zatim se vraća u Đakovo, nastavlja redovničku formaciju i polaže prve zavjete 1934. godine. Nakon toga djeluje kao učiteljica na Domaćinskoj školi u Hercegnovom a zatim u Osijeku. Kad su poslije rata bile zatvorene samostanske škole, s. Pelikana djeluje kao ekonoma u samostanu Družbe na Vrhovcu u Zagrebu, a onda preuzima dužnost upraviteljice i poglavarice u Trećoredskom domu na Orlovcu u Zagrebu. Nakon toga vrši službu poglavarice sestara u Sjemeništu u Đakovu. Istu službu vršila je zatim u Zagrebu na Vrhovcu. Zatim, nakon isteka mandata, preuzima službu ekonome u toj velikoj zajednici. Već prilično iscrpljena vršila je poglavarsku službu u zajednicama na Sušaku, na Kozalama (Rijeka) te u Opatiji, župa sv. Jakova. Godine 1986. vraća se na Vrhovac u Zagreb, gdje već posve iscrpljena i bolesna sitnim uslugama služi svojim sesetrama slabijima od sebe. Kao poglavarica i ekonoma na Vrhovcu u Zagrebu uložila je mnogo truda u gradnju Marijinog doma za stare i bolesne sestre. Njezini kontakti s graditeljima bili su izvanredni. Sve je učinila da sestre dobiju lijep i uređen dom, koliko je to u ono teško vrijeme bilo moguće. Bila je stvorena za upravljanje kućom. Stekla je tako ugled među sestrama i vanjskim suradnicima. Gdje je god radila, ostavila je neizbrisive tragove. Njezine učenice iz Domaćinske škole cijenile su njezinu taktičnost i brižljivost. Kao poglavarica u Trećoredskom domu zauzimala se posebno za siromašne te je neke obitelji podigla iz skrajnje bijede. U sporazumu s poglavarima i po vlastitoj inicijativi organizirala je domaćinske tečajeve za mlade sestre na Vrhovcu u Samostanu u suradnji sa svojom nekadašnjom učiteljicom gospođom Mirom Vučetić te s agronomom ing. Talanom.

LIT.: Z. KOJAKOVIĆ, »Marijana Galauner, sestra Pelikana«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, XV (1994) 1, str. 31-33. M. Žigrić

GALIĆ, Ante, Božji ugodnik (Zečevo, † 25. X. 1683). Bio je čini se vojni kapelan. Ubili su ga muslimani. Franjevački martirologij navodi mu spomen 25. X.
Lit.: Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426. *V. Kapitanović*

GALIĆ, Fra Križan (*Nikola), vjerosvjedočitelj (Gorica, 30. XI. 1870.- Međugorje, 30. X. 1944.). Sin je Mate i Jele r. Bušić. Osnovnu je školu učio na Širokom Brijegu, gimnaziju na Humcu, bogosloviju na Širokom Brijegu, u Assizu i Perugi-i. U Franjevački red stupio na Humcu, 25. IX. 1889., svečano zavjetovan 25. X. 1893. Za svećenika zaređen 30. XI. 1893. u Mostaru. Bio je kapelan u Veljacima (1894.-1895.) i na Širokom Brijegu (1895.-1896.), vikar na Širokom Brijegu (1896.), župnik u Rakitnu (1896.-1897.), kapelan u Tomislavgradu (1897.-1899.), župnik u Bukovici (1899.- 1902.), Šuici (1902.-1904.), i Tihaljini (1904.- 1905.), samostanski vikar na Humcu (1905.- 1906.), župnik u Ljutom Docu (1906.-1908.), kapelan na Humcu (1908.-1909.) i Čerinu (1909.-1911.), samostanski vikar na Humcu (1911.-1914.), vikar rezidencije u Gradnićima (1914.-1918.), kapelan na Čerinu (1918.- 1920.), Humcu (1920.-1921.), Čerinu (1921.- 1922.) i Humcu (1922.-1937.). Umirovljen je na Humcu (1937.). Ubijen bombom ubačenom kroz prozor u župskom stanu u Međugorju i pokopan u groblju Kovačica. Božji čovjek. Puk ga je smatrao pokornikom i čudotvorcem.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

GALIĆ, Ivan (Macedonac) učitelj gramatike, (15. — 16. st.). FTR. Bio je jaka duhovna i intelektualna ličnost, "magister sacrae theologiae" i profesor gramtike u Splitu koga je plaćala gradska komuna (1493.-1495). Svojim dobrim poznavanjem staroslavenskoga jezika mnogo je zadužio zajednicu na području staroslavenske službe Božje (S. Ivančić). Moguće je da je u Splitu surađivao na izdanju hrvatskog lekcionara od 12. ožujka 1495. u literaturi poznatog kao Lekcionar fra Bernardina Splićanina. U dokumentima se spominje kao gvardijan samostana sv. Ivana pokraj Zadra (1502. -1508). Godine 1507. zamjenjuje provincijala →Blaža iz Šibenika. S puno svijesti i odgovornosti daje Pavlu iz Kreone, u Zadru, pravo da nosi reovnički habit s malim razlikama od samostanskih trećoredaca. Prima Pavla, iako je laik, u bratstvo samostanskih trećoredaca. Taj postupak obrazlaže ovlastima danim od pape Julija II. Zadnji arhivski podatak spominje ga 1511. godine.
LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. — G. PRAGA, Tomasso Negri de Spalati, Umanista e uomo politico del sec. XVI. (str. 161-162), *Archivio storico, per la Dalmazia,* Anno VIII., vol XV., fasc. 88. Roma, 1933. — P. RUNJE: Fra Bernardin (Splićanin) Drivodilić i hrvatski Evanđelistar tiskan u Venciji 12. ožujka 1945. *Maruliić*, 19 (1986), br. 2. P. Runje

GALJAZOVIĆ, Marin, pisac (Dubrovnik, početak XVI. st. — 2. polovica XVI. st.) — Stupio je u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1522. g. Od njegovih književnih radova nije ništa sačuvano. Nikola Nalješković svjedoči da je G. bio vrstan pjesnik. Na hvatskom je jeziku napisao *De recta hominis ad pietatem institutione* (Dolci).
LIT.: S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini.* Venetiis 1767., 41. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II.* Zara 1864., 195. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusi. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 416, 571. — S. CERVA: *Bibliotheca Ragusina II,* Zagrabiae 1977., 384. — M. PANTIĆ: Galjazović, Marin. *Leksikon pisaca*

Jugoslavije II. Beograd 1979., 196ab.
I. Djamić

GALJAZOVIĆ, Silvestar, provincijal (? — Rijeka Dubrovačka, 1573.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal od 1569.-1572. Bio je glasoviti propovjednik. Srušio je staru zgradu samostana u Rijeci Dubrovačkoj i sazidao novu. Mudro je upravljao Provincijom i razborito postupao s braćom (Jurić).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analectas Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 417, 572. — F. JURIĆ: Franjevački samostan u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916., 59-60. I. Djamić

GALJUF, Bernardin Antun (Gallyuff) teološki i pravni pisac (Tuhelj, 13. III. 1739. - Virovitica, 20. IV. 1803). - Stupio je po završenoj srednjoj školi 1758. u Franjevačku provinciju sv. Ladislava sa središtem u Zagrebu. Na visokim školama te provincije je najprije studirao filozofiju (1760-1762), a teologiju na Generalnom učilištu 1. razreda u Zagrebu (1762-1766). Položivši ispit za profesora filozofije predavao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1766-1768). Kad je stekao naslov profesora teologije, započeo je predavati teologiju u Varaždinu (1773-1775), a nastavio na generalnim učilištima u Pečuhu (1775-1778) i u Zagrebu (1778-1783). God. 1780. bio je generalni vizitator u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. - Galjuf je tiskom objavio teze devet javnih rasprava: dvije je vodio u Varaždinu, tri u Pečuhu i četiri u Zagrebu; zagrebačke rasprave sadrže teze nastavne osnove koju je crkvenim školama propisala država. Devet svezaka sadrže njegova bogoslovna i pravna predavanja. Rukopisi se nalaze u Virovitici (sign. H-c-6), obuhvaćaju gotovo sve teološke teme s naslovima: *De Eucharistia, de sacrificio Missae et de Matrimonio* (Varasdini 1774; vel. 36,7 x 22,5 cm. str. [202]); *De actibus humanis et legibus* (Varasdini 1775; vel. 23 x 19,2 cm, str. 304); *De Deo uno et trino* (Varasdini 1776; vel. 23 x 19,2 cm, str. 304); *Prolegomena iureis canonici; De bonitate Dei; De creatione mundi et obligatione colendi Deum; De locis theologicis* (Pečuh 1775-1778; vel. 35,3 x 24 cm; str. [212]); *De sacramento Poenitentiao; De purgatorio; De indulgentiis; De extrema unctione; Prolegomena in historiam evangelicam* (Pecuh 1777; vel. 36,4 x 22,3 cm; str. [245]); *De ultimo fine hominis; De intellectu, scientia et voluntate Dei; De Providentia et Praedestinatione* (Zagreb 1779/80; vel. 35 x 23 cm, str. [203]); *De Deo Trino; De Angelis; De mondo; De Incarnatione* (Zagreb 1781; vel. 33,5 x 21,7 cm, str. [286]); *De gratia* (Zagreb 1781; vel. 34 x 21,5 cm; str. [184]); *De institutionibus theologicis; De ritu Siniensi et Malabarici* (Zagreb 1783; vel. 34,3 x 22 cm; [217]) i *De sacramento Ordinis* (vel. 36,5 x 22 cm; str. [157]).
DJELA: *Assertiones dogmaticae, criticae, historicae, scholasticae* Varasdini 1775. - *Assertiones dogmaticae... d.d.d. Bonaventurae Jenewein, Ministro Provinciali actuali.* Varasdini 1775. - *Assertiones dogmaticae... ex tractatibus theologicis de ausgustissimo Eucharistiae Sacramento et tremendo Missae sacrificio*. Quinque - Ecclesiis 1776. - *Assertiones dogmaticae... de statu animae post hanc mortalem vitam, Indulgentiis et Extrema unctione*. Quinque-Ecclesiis 1777. - *Assertiones dogmaticae... ex tractatu Poenitentiae*. Quinque-Ecclesiis 1777. - *Positiones theologicae de ultimo fine hominis, visione beata et Scientia divina*. Quinque-Ecclesiis 1779. - *Positiones theologicae de poenis damnatorum et Deo Trino*. Zagrabiae 1780. - *Positiones tehlogicae de mundi creatione, Angelorum, fromatione primorum hominum ac de lapsu eorum*. Zagrabiae 1781. - *Possitiones ex Institutionibus theologicis*. Zagrabiae 1783.
LIT.: F. E. HOŠKO: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Kačić*, 3 (1970), 93-904. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 62, 74. F. E. Hoško

GANČEVIĆ, Ante, profesor (Kaštel Kambelovac, 6. IV. 1888 - Beograd). Godinu novicijata proveo na Visovcu (1905-1906).

Ređen je za svećenika 30. srpnja 1911. Na gimnaziji u Sinju (1911-1912) predaje nekoliko predmeta. Studira u Fribourgu (1913-1916). Poslije toga bio je profesor u Sinju (1916-1920). Predavo je latinski, grčki, talijanski, francuski, zemljopis i povijest. Godine (1920) napustio je franjevački red. Po odlasku iz Sinja profesor je na gimnaziji u Nišu, Beogradu, Ćupriji, Kuršumliji. Jedno vrijeme radio u Zagrebu u Leksikografskom institutu.
LIT.: P. Bezina, *Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji prev. Otkupitalja,* Split, 1989. *H. G. Jurišić*

GARCONIĆ (Garzonich, Garzoneus, Garzoneo, Grazoni), Franjo, FKN, provincijal († poslije 12. V. 1563.). Teologiju s doktoratom završio je vjerojatno u Veneciji. Spominje se kao provincijal 1. i 6. X. 1547.; u srpnju 1548., 6. VII. 1550. (Sartori) te u krčkom Bartolijevu zborniku: 4. VII. 1548., 13. XI. 1549., 13. XII. t. g.; 1. VI. 1550., te 2. VII. 1550. Kao kustod Rapske kustodije ispisao je registar (Registrum factum per me custodem custodie Arbensis, mag. Franciscum Garzonich veglensem in conventu S. Francisci [Chersii]…), gdje se nalazi i njegov vlastoručni potpis od 30. VIII. 1559. Važan je njegov inventar samostana u Cresu koji je sastavio 1563. kao samostanski vikar. U njem se spominje "ilirski misal na dalmatinskom jeziku" vjerojatno glagoljski prvotisak i neki drugi zanimljivi predmeti.
Archivio SARTORI… (a cura di P. G. Luisetto), Padova 1983ss. Vol. II, 1174 broj 22; 1199 br. 15; III, 58 bbr. 11 i 14. Giacomo BIGONI: *L'archivio conventuale di S. Francesco di Cherso,* Citta di Castello 1973, 115s. Bartolijev Zbornik u Krku (danas TOR) ff.: 182-184. (preuzeo od Bernardina Polonija).
M. Žugaj

GARIĆ, Jozo, (*Stjepan) biskup (Vitez, 28. X. 1870. — Grac, 30. VI. 1946.). Osnovnu školu učio je u Vitezu i Docu (1879.-1883.), gimnaziju u Gučoj Gori (1883.-1886.), filozofiju u Kraljevoj Sutjesci (1887.-1889.), teologiju u Pečuhu (1889.-1893.). Novicijat je završio u Fojnici (1885.-1886.), svećenik je postao 1893. Bio je kapelan, kateheta i pučki učitelj u Zenici i Vitezu, župnik u Vrbanjcima i Kotor Varošu, tajnik biskupa Makovića (1901.-1907.), ponovo župnik u Vrbanjcima i generalni vikar biskupije (1907.-1912.). God 1909. biran je za definitora Bosne Srebrene, a 1912. imenovan je apostolskim upraviteljem, te iste godine bajalučkim biskupom. — Garić je za 33 godine upravljanja banjalučkom biskupijom uputio 32 pastoralne poslanice puku i svećenstvu, koje su tiskane u Banja Luci. Osnovao je nekoliko katoličko-hrvatskih društava, a u drugima aktivno sudjelovao. God. 1924. organizirao je i održao dijecezansku sinodu u Banja Luci.
DJELA: *Okružnica...* Banja Luka... (Nastupna 1913. — O psovci i kleveti. — O Konstantinovoj proslavi 1913. — O pijanstvu i njegovim posljedicama 1914. — Uz početak rata 1914. — O štovanju Marije — pomoćnice kršćana 1915. — Poziv na milostinju za siromašne 1916. — O molitvi 1917. — O sakramentu ženidbe 1918. — O dužnostima roditelja prema djeci 1919. — O dužnostima djece prema roditeljima 1920. — Obnova obitelji — preko posvete srcu Isusovu 1921. — O mjestu vrijednosti euharistije u životu vjernika 1922. — Priprava djece na prvu pričest 1923. — Svetkovanje nedjelje i blagdana 1924. — O vjeri 1925. — O Kristu kralju 1926. — O trećem redu sv. Franje 1927. — Katolička crkva — jedna i jedinstvena 1928. — Dužnosti kršćana prema crkvi 1929. — Obnova kršćanske obitelji 1931. — O potrebi čuvanja vjere 1932. — O kršćanskoj jakosti 1933. — Kristovo djelo otkupljenja 1934. — O štovanju imena Isusova 1935. — O svetoj misi 1936. — O bezbožnom komunizmu 1938. — Komentar prve pslanice pija XII.: Obnova Ecrope u kršćanskom smislu 1940. — 1300. godina pokrštenja Hrvata — duhovna obnova župa 1941. — O smislu pokore 1942. — O providnosti Božjoj 1943. — Marija — pomoćnica u nevoljama 1944. — Pouzdanje u Boga 1945.). — *Synodus dioecesana banialucensis prima...* Banja Luka 1925.
LIT.: J. JELENIĆ: Ustoličenje biskupa Garića. *Serafinski perivoj,* 27(1913.) 4/5, str. 54-62. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne*

Srebreničke. Zagreb 1925., str. 100-102. — *Bosna Srebrena,* 6(1946.) 8, str. 81-82. — F. Komarica: Pastoralne poslanice banjalučkih biskupa fra Marijana Markovića i fra Joze Garića. *Angažirani svećenik...* Zagreb — Sarajevo 1981., str. 296-319. A. Kovačić

GARZONIĆ, Franjo (Garzoneo, Garzonich) iz Krka, OFMConv. propovjednik i provincijal (XVI. st.). Bio je propovijednik (1536) i provincijal (1548-1550) Provincije Dalmacije, Istre i Epira franjevaca konventualaca (Polonijo). U aktima provincije zabilježeno je da je 1567. i 1568. bio gvardijan samostana sv. Franje u Krku.
LIT.: B. POLONIJO, Bartolijev Zbornik krčkih isprava, ms. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31, — G. BIGONI, *L'archivo conventuale di S. Francesco di Cherso in Istria, Città di Castello*, *S.T.E,* .1973. — Acta provinciae, Codex 1559.-1589. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

GASS, Filibert (*Josip), biblijski prevodilac (Uljanik, 1. III. 1914. - Požega, 26. XII. 1984). Polazio je franjevačku klasičnu gimnaziju u Varaždinu i 1931. postao član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Teologiju je počeo studirati u Zagrebu, ali ju je završio u Metzu u Francuskoj. Za svećenika je zaređen 1937. i odmah je prihvatio službu odgojitelja u Franjevačkom kolegiju u Varaždinu (1937-1942). U Zagrebu je također studirao germanistiku i klasične jezike (1942-1945), ali studij nije završio zbog ratnih neprilika. Pastoralno je djelovao u Varaždinu, Zagrebu, Vukovaru, Karlovcu, Virovitici, Cerniku i Požegi, i to kao vrstan vjeroučitelj mladeži i odraslih, propovjednik, voditelj crkvenih pjevačkih zborova i orguljaš. U Zagrebu je također bio odgojitelj sjemeništaraca (1951-1954) i nastavnik njemačkog jezika i glazbenog odgoja na obnovljenoj franjevačkoj gimnaziji (1954-1966). Kako je potjecao iz obitelji njemačkog i slovačkog porijekla, već je kao dijete uz hrvatski govorio njemački, slovački i češki. Tijekom školovanja je umnožio znanje jezika, a u vrijeme studija na Filozofskom fakultetu osobito se posvetio učenju komparativne filologije, da bi to filološko znanje iskoristio u prevođenju Psalama. Njegov prijevod te starozavjetne poetske knjige ušao je 1968. u tzv. Zagrebačku Bibliju, a zatim u novi Hrvatski lekcionar (1969) i novi Hrvatski časoslov (1970); preuzela ga je također Jeruzalemska Biblija (Zagreb, 1993). - Surađivao je poučnim i zabavnim prilozima u Anđelu Čuvaru (1937-1944) i Glasniku sv. Franje (1937-1944) potpisujući se Filip Bertić.

LIT: B. DUDA, U spomen poštovanom o. Filibertu Gasu. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv.Ćirila i Metoda,* 38(1985), 34-35. - R. GELEMANOVIĆ, O. Filibert - kako ga se sjećam. *Ibidem,* 37-39. F.E. Hoško

GAŠPAR-GALIĆ, Fra Filip (*Jure), vjerosvjedočitelj (Ambar/ Roško Polje, 15. IV. 1893.-1945.). Sin je Mije i Ive r. Gačić. Osnovnu je školu učio u Roškom Polju, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 19. VIII. 1913., jednostavne zavjete položio 23. VIII. 1914., svečane 15. IX. 1917. Za svećenika zaređen 7. X. 1917. u Mostaru. Bio je kapelan u Mostaru (1919.-1922.) i Konjicu (1922.), samostanski vikar u Mostaru (1922.), župnik u Šuici (1926.-1941.), Seonici (1941.-1944.) i Gradnićima (1944.-1945.). Oko 10. II. 1945. odveden iz Gradnića i ubijen.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

GAŠPARIN, fra, prior hospicija u Zadru (Verona oko 1330. † Zadar oko 1410.) FTR. Prvi je poznati franjevc trećorec u Zadru u srednjem vijeku. Poslije njega pojavljuju se imena i drugih franjevaca trećoredaca glagoljaša: fra Petar Bogdanić, fra Franjo, fra Juraj. Kao priora hospitala sv. Ivan Krstitelja u Zadru, pozvala ga je 6. XI. 1360. na sud gospođa Lucija žena pok. Vanucija de Eugubio stanovnica Zadra, zbog duga koji je hospital sv. Ivana bio dužan za izgradnju nove kuće sagrađene na terenu crkve sv. Lovre u Zadru.

Godine 1366. ponovo je u sporu sa zastupnicom firentinskog opata Petra zbog dvanaest dukata na račun dvaju posjeda. Spor se riješio dogovorno i stranke su se izmirile. U razdoblju 1360. -1404. nailazimo fra Gašparina u više bilježničkih spisa kao priora hospitala sv. Ivana u Zadru, ili kao tutora i izvršioca oporuka. Zadnja vijest o njemu je iz godine 1404. u kojoj je oslovljen kao redovnik Trećega reda sv. Franje.
— LIT.: Historijski Arhiv Zadar, Bilježnički spisi i sudski procesi 14. stoljeća u Zadru. — P. RUNJE, Trećoredci u Zadru, *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 18(1981.) 4, 36-44.
P. Runje

GAVRAN (Gavranić, Kavran, Kavranić), Juraj, provincijal (otok Cres? — Porozina 22. VI. 1759.). Posinovljen je samostanu sv. Nikle na Porozini gdje je i proveo svoj život. Dugogodišnji je gvardian sv. Nikole, u razdoblju od 1713.-1738., biran šest puta. U Provinciji je bio definitor (1723.-1726.; 1729.-1734.), kustod (1720.-1723.), te Provincijal (1734.-1737.; 1750.-1753.). Na kapitulu održanom u Martinšćici 1734. na kojem je Gavran izabran za provincijala, donešena je naredba da se po svim samostanima urede arhivi i vode ekonomske knjige i inventari samostana. Gavran je u svojim vizitacijama revno pazio da se te naredbe izvrše.
LIT.: Knjiga provincijalnih kapitula 1713.-1844. Arhiv Provincije franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi o. Krka.* Zagreb 1960., 115, 117, 120.
B. Sučić

GAVRAN, Grgo (*Stjepan), (Rastovača/Posušje, 17. IV. 1847. — Široki Brijeg, 18. IX. 1880.). Otac mu je bio Ante Gavran. Početkom obrazovanje stekao je u franjevačkom samostanu na Širokom Brijegu. Tu je 13. V. 1863. stupio u franjevači red. Daljnje školovanje nastavio je u istom samostanu. Posljednje godine studija teologije završava u Tirolu. Za svećenika je zaređen prije 5. V. 1870. Vrativši se u Hercegovinu djeluje kao učitelj pučke učionice i pomoćni kapelan u francuskom konzulatu u Mostaru (1872.-1876.). Zatim odlazi za profesora gramatike na Humac (1876.-1879.). Rano je obolio i od tada je boravio na Širokom Brijegu (1979.-1980.)
DJELA: *Spomenik života krstjanskoga..,* Mostar 1875.
A. Nikić

GAVRANIĆ, Gavro, publicist (Bukovica/Derventa, 5. X. 1893. — Bugojno, 9. II 1945.). — Osnovnu školu završio je u Žeravcu, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu, klasičnu filologiju u Beču i Zagrebu. Profesorski ispit iz latinskog, grčkog i hrvatskog pložio je 1922. U novicijatu je bio u Gučoj Gori (1911.-1912.), svećenik je postao 1910. Od 1920. do 1945. predavao je u Visokom latinski i grčki jezik. Osim klasičnih znao je još pet živih jezika. Bio je čovjek široke naobrazbe i franajevačkih demokratskih pogleda. Umro je služeći tifusarima. — Surađivao je prilozima iz povijesne i kulturne prošlosti Bosne kao i prikazima pojedinih ličnosti i njihovih djela u *Franjevačkom vijesniku* (1927.-1931., 1933., 1935.-1937., 1939.-1940.) i bio njegov urednik (1929.-1941.), *Kalendaru sv. Ante* (1928., 1930.), *Jugoslavenskom listu* (1930.) i *Spomenici frnajevačke klasične gimnazije u Visokom* (1932.). Odlikuje se konciznošću stila.
LIT.: V. ĆOROVIĆ: Fra G. Gavranić: Opis puta iz Bosne u Carigrad od fra Luke Dropuljića. *Franjevački vijesnik,* 39(1931.) 5, 11; *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor,* 14(1934.) 1/2, str. 254-256. — [UREDNIŠTVO]: † Prof. O. fra Gavro Gavranić. *Bosna Srebrena,* 4(1945.) 3, str. 41-43. — Ž. DŽAJA: Obnovljeno sjećanje na fra Gavru Gavranića (prigodom 27. godišnjice smrti 9. veljače). *Bosna Srebrena,* 23 (1972.) 1, str. 21-22. — V. Z[IRDUM]: U spomen pokojnom fra Gavri Gavraniću. *Glasnik sv. Ante,* 40(1945.) 5, str. 86-87. — R. DRLJIĆ: Uspomeni fra Gavre Gavranića. *Dobri Pastir,* 11/12(1962.) I-IV, str. 325-329. — K. KATAVIĆ: Uspomena na zadnje dane fra Gavre Gavranića u Bugojnu. *Dobri Pastir,* 11/12(1962.) I-IV., str. 330-331. — A. NICK: In memoriam fra Gavri Gavraniću. *Dobri Pastir* 11/12(1962.) I-IV., str. 332-333.
A. Kovačić

GAVRANOVIĆ, Berislav (*Ivan), povjesničar (Šurkovac/Prijedor, 28. VII. 1900. — Petrićevac, 23. II. 1980.). — Sin je Mate i Mare rođ. Komljenović. Osnovnu školu završio je u Ljubiji (1909.-1912.), gimnaziju u Bihaću (1913.-1916.) i Visokom (1917.-1922.), filozofsko-teološki studij u Makarskoj, Sarajevu, Paderbornu i Freiburgu (1922.-1926.), postdiplomski studij na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1927.-1930.) gdj eje 1935. i doktorirao tezom *Uspostava redovite katoličke hijerarhije u Bosni i Hercegovini 1881*. U franjevački red supio je 1917., za svećenika je zaređen 1925. Za vrijeme studija u Beogradu obavljao je kapelansku službu u crkvi sv. Ante, a nakon završetka studija bio je profesor na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom (1930.-1958.) gdje je predavao opću i nacionalnu povijest, povremeno zemljopis i etnologiju, umjetnost, njemački i latinski jezik. Neko vrijeme bio je prefekt izvanjskih đaka (konviktoraca) i unutrašnjih (sjemeništaraca) te čuvar gimnazijske povijesno-zemljopisne zbirke i školskog slikokaza. Kratko je službovao kao župnik u Sanskom Mostu (1947.-1948.). God. 1958. postavljen je za kapelana na Petrićevcu gdje je ostao do potresa 1969., zatim je kratko bio u Zenici i oko pet godina na Bistriku u Sarajevu da bi se ponovo vratio na Petrićevac gdje je i umro. — Berislav je bio nadaren i veoma marljiv. Bavio se proučavanjem hrvatske narodno-crkvne prošlosti i to uglavnom na temelju građe Bečkog i drugih arhiva. Pisao je o Husein kapetanu Gradašćeviću, biskupu Strossmayeru i Markoviću, o franjevačkom samostanu na Petrićevcu, o dolasku trapista u Delibašino Selo kod Banja Luke, o sudbini važnijih starih dragocijenosti iz triju bosanskih povijesnih samostana, o pokušaju gradnje katoličke crkve na “Križu” kod Bihaća, o apostolskom vikarijatu u Beogradu. U rukopisu je otavio opširnu monografiju o samostanu u Kraljevoj Sutjesci. Objelodanio je dvije zbirke dokumenata o bosanskohercegovačkoj prošlosti. Surađivao je u *Franjevačkom vijesniku* (1931., 1934., 1940.-1941.), *Kalendaru sv. Ante* (1945.) i *Dobrom Pastiru* (1959., 1964., 1966., 1968., 1972., 1973., 1975.).

DJELA: *Uspostava redovite katoličke hijerarhije u Bosni i Hercegovini 1881. godine*. Beograd 1935. — *Bosna i Hercegovina od 1853. — 1870. godine*. Sarajevo 1956. (dokumentarna građa). — *Dolazak trapista u Delibašino Sel kod Banja Luke i njihova djelatnost*. Banja Luka 1964. — *Bosna i Hercegovina u doba austrougarske okupacije 1878. godine*. Sarajevo 1973. (dokumentarna građa).

LIT.: A. S. KOVAČIĆ: Povijesničar dr. fra Berislav Gavranović. *Dobri Pastir,* 1976., str. 315-328. — A. ATLIJA: Pokojni fra Berislav Gavranović. *Bosna Srebrena,* 30(1980.) 2, str. 43-45. A. Kovačić

GECI, Kapistran, publicist (Varaždin, 2. II. 1871. - Subotica, 29. VIII. 1951). Stupio je nakon završene osnovne i srednje škole u rodnom gradu 1889. u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Za svećenika se pripravljao na filozofskom učilistu u Dunaföldvaru i u bogoslovnoj školi u Baji. Zaređen je 1896. u Kaloči. Pastoralno je djelovao u Šarengradu i Našicama, a kao vjeroučitelj u Čakovcu, Slavonskom Brodu, Zemunu i Osijeku. — U vrijeme Prvog svjetskog rata je u Čakovcu podržavao hrvatsku narodnu svijest i otpor pučanstva mađarskim vlastima. Bio je član tzv. Narodnog vijeća za oslobođenje Međimurja (1918) koje je organiziralo oslobođenje Međimurja od Mađara, i to na sam Badnjak 1918. U prvoj polovici 1919. je bio urednik "Međimurskih novina" koje su izlazile u Čakovcu. Surađivao je zapisima iz franjevačke povijesti u *Varaždinskom vjesniku* (1930), *Hrvatskom listu* (1934) i *Hrvatskoj straži* (1938). U Osijeku je širio uspješno pobožnost sv. Antunu.

DJELA: *Devetnica na čast sv. Antunu Padovanskom*. Osijek 1928. *Novene zum Ehren des hl. Antonius*. Osijek 1928. — *Franjevci u Osijeku*. Osijek 1929.

LIT.: I. DAMIŠ: *Iz prošlosti župe Čakovec*. Zagreb 1944, 73-77. F.E. Hoško

GENERINI, Marijo, (Marius a Ragusio), provincijal (Dubrovnik, oko 1624. — 23. III. 1687.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1642. g. Bio je definitor, zatim kustod, te provincijal (1684.-1687.). — Zaslužan za obnovu samostana Male Braće u Dubrovniku nakon potresa i požara 6. IV. 1667. U samostanskoj crkvi je dao napraviti oltar Bezgrešne.
LIT.: V. ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 493. — B. RODE: Ncrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 449. I. Djamić

GENTILE DA MONTEFIORE, O. Min, kardinal, apostolski legat u Hrvatskoj (Montefiore,(1240/50. — Lucca ili Avignon, 27. X. 1312.). — Član je provincije Marche u Italiji. Postigao je u Parizu magisterij iz sv. bogoslovlja. God. 1296. profesor je u papinskoj kuriji. Bonifacije VIII. imenovao ga je 2. III. 1300. kardinalom povjeravjaući mu na rješavanje najdelikatnija pitanja. S kardinalom dominikancom N. Boccasini uspješno rješava sporno pitanje udaljenosti crkava dvaju redova u istom gradu. God. 1302. vrši službu Velikog penitencijera. Od siječnja 1306. do lipnja 1307., pod Klementom V., obavlja pravne poslove oko imenovanja biskupa i opata. Konačno od 8. VIII. 1307. do 10. IX: 1311. uspješno vrši misiju papinskog legata u Kraljevini Ugarskoj i Poljskoj te u Dalmaciji i Hrvatskoj. Službu vrši i u Senju. Tu se sastaje sa senjskim biskupom → Nikolom i krčkim → Tomom. Posljednjeg uzima u pratnju kao pomoćnika i suradnika. Prenoseći po naredbi Klementa V., papinske dragocjenosti iz Perugie u Avignon, na putu se razbolio i, prema nekima, preminuo u talijanskom gradu Lucca, a prema drugima u Avignonu. Prema vlastitoj želji pokopan je u asiškoj bazilici sv. Franje, u kapeli sv. Ljudevita koju je za života dao urediti. Spisi njegove diplomatske misije objavljeni su u *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia,* serija I. vol. II., Budapest 1885.
LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 41 nt. 3*;* 614 br. 146 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 13. — R. RITZLER: *I Cardinali e i Papi dei Frati Minori Conventuali.* Roma 1971., 18-20. — *Miscellanea Francescana* 35(1935) 43.
M. Žugaj

GERARD, blaženi, iz Modene (BOCCABADATI), Božji ugodnik (druga polovina XII. st. — 1251.). Sljedbenik i učenik sv. Franje. Bio je vrstan propovijednik i poznat kao čudotvorac. General Franjevačkog reda fra Ivan iz Parme postavio ga je za posrednika i pomiritelja između fra Ilije i čitavoga Reda. Ulogu pomiritelja i rasuditelja neumorno je provodio u djelo prema lozinci sv. Ustanovitelja "Mir i dobro". Djelovao je po Umbriji i Apuliji odakle je dospio u Dalmaciju. U Splitu je četrdesetih godina XIII. stoljeća obavljao službu gvardijana u samostanu sv. Franje. Kad je 1243. nastao sukob između Splita i Trogira fra Gerard i njegova subraća fra Pavao i fra Andrija bili su presuditelji i pomiritelji. Fra Gerardov rad bio je cijenjen, a vrline poznate i hvaljene. Njegove kreposti ističe Toma Arhiđakon, a Ivan Lučić ga naziva blaženim. Uvršten je u Franjevački martirologij. Treba ga razlikovati od njegova suvremenika istog imena iz istog grada Gerarda Rangana iz Modene koji se također proslavio svetim životom.
LIT.: T. SMIČIKLAS, *Codex Diplomaticus IV.* 197-198; I. LUČIĆ, *Historia de Dalmazia in particolare delle città di Traù, Spalato e Sebenico,* str. 45-47. — BESCHIN, *MF* str. 327 Romae 1938.— M. OREB: Zaslužni *članovi provincije sv. Jeronima franj. konv. od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., str. 36. M. Oreb

GERGAŠA, fra Kazimir (*Nikola), propovijednik (Klanjec, ... - Petrinja, 7. IV. 1751). U Kapucinski red u Štajerskoj provinciji stupio oko god. 1697. Veoma gorljiv i cijenjen propovijednik, neumoran apostol.

LIT.: T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1976, 386. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

GERMANIS, Josip iz Buzeta, OFMConv., provincijal († oko 1683.). Primljen je u red 1636., na studij u Asiz otišao je 1640., i zaređen je za svećenika 1645. godine. — Na provincijskom kapitulu u Labinu 6. V. 1653. izabran je za provincijala provincije Dalmacije franjevaca konventualaca. Za vrijeme svoga četvorogodišnjeg upravljanja Provincijom pohodio je četiri puta samostane i 3. V. 1655. održao kapitularni zbor u samostanu sv. Franje u Puli. — Prije i poslije izbora za provincijala bio je gvardijan u Buzetu.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1632.-1640., 1640.-1653., 1653.-1679., 1679.-1706. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31. D. Drnić

GIGLI, Dionizije → ĐILJI, Dionizije

GIGO, OFMConv., imenovani osorski biskup († 1411). Po svoj prilici bio je član creskog samostana. — Imenovan je 8. XI. 1411. za biskupa u Osoru, ali nije preuzeo upravu biskupije, jer je umro prije biskupskog posvećenja (Gams). Eubel pogrešno poistovjećuje Gigu s → Vidom iz Cresa.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 391. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 67 nt. 8.
M. Žugaj

GIOVANNI DA PIAN DEL CARPINE → IVAN BL. DA PIAN DEL CARPINE

GIZDIĆ, Bogomila, ŠSP, kuharica, (Klis, 16. VII. 1919. Split, 30. I. 1951). - U samostan dolazi 1935. g. U novicijat ulazi 15. VIII. 1937. u Splitu. Pokazivala je veliko zanimanje i nadarenost za kuhanje, pa je od početka bila određena za tu dužnost. Baš preko te svoje dužnosti dnevno je tražila nove načine kako bi ugodno iznenadila one s kojima je živjela. Vedra narav i srdačnost resile su s. Bogomilu u velikoj mjeri. Vedrina je nije potpuno ostavila ni u teškoj bolesti, tbc pluća, iako se na nju polako i teško privikavala kao na Božje pripuštenje. Prema potrebama Provincije promijenila je nekoliko podružnica: Livno, Makarska, Brela, Split, Zagreb.
B. Nazor

GLAVAŠ, Ivan Kapistran, pedagog (Požega, 13. III. 1717. - Vukovar, 30. IV. 1787). Pristupio je 1733. Bosni Srebrenoj; poslije 1757. je bio član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Pohađao je filozofsko učilište u Slavonskom Brodu (1735-1738). Kako je dobro znao talijasnki, možda je u Italiji završio teološko školovanje. Postigavši zvanje profesora filozofije, predavao je na filozofskim učilištima u Slavonskom Brodu (1744-1748) i zatim u Vukovaru (1748-1751); iznenađuje da je filozofiju predavao sedam godina, jer je bilo uobičajeno da pojedini profesor tumači jedan trogodisnji kurs filozofske nastave. Kasnije je predavao teologiju na učilištu moralnog bogoslovlja u Iloku (1751-1753) i Temišvaru (1753-1755). Sudjelovao je kao vojni kapelan tzv. banske vojne postrojbe u Sedmogodišnjem ratu (1756-1763). Od dobivene plaće u toj službi podigao je samostansku kuću u Čuntiću i ondje bio predstojnik franjevačkog bratstva (1761-1767). Također je bio samostanski starješina u Vukovaru (1767/68, 1783/84), Našicama (1768/69) i Iloku (1770/71), a u međuvremenu je više godina bio u Vukovaru župnik. Umro je na glasu kao pobožan i pastoralno zauzet svećenik.
LIT.: Arhiv franjevačkog samostana u Osijeku, J. Pavissevich: *Epistolae ad religiosos intra Provinciam,* sv. 2, 4, 18, 24. — F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 2, 79. — ISTI: Filozofsko učiliste u Vukovaru. *Anali za povijest odogoja.* 1 (1992), 18. F. E. Hoško

Glavaš, Radoslav (*Andrija) ml. (Drinovci/ Hercegovina 29. X. 1909. — Zagreb 27. V. 1945.). Pseudonimi i potpisi: A. B.; A. Buerov; R. Andrejev; A.R. Buerov; R.G.; R. Glavaš.

A.R.B.; I. Glavaš. — Rodio se u obitelji Petra Glavaša i majke Marije r. Marinović. Osnovnu školu pohađao je u Drinovcima, gimnaziju u franjevačkoj gimnaziji na Širom Brijegu. U Franjevački red stupio 29. VI. 1927. Bogosloviju je studirao u Mostaru (1930.-1932.) i Lilleu (1932.-1934.), a filozofski fakultet u Zgrebu (1935.-1938.) gdje je i doktorirao s disertacijom: *Jakša Čedomil, osnivač moderne hrvatske kritike*. Za svećenika je zaređen 16. VII. 1933 u Fontenayu u Francuskoj. Bio je kapelan na Širokom Brijegu (1934.-1935.), profesor na franjevačkoj gimnaziji (1938.-1942.) i načelnik u ministarstvu pravosuđa i bogoštovlja u Zagrebu (1942.-1945.). Objavljivao je književne kritike, studije, pripovijesti i pjesme. Prve pjesme objavljene su mu pod pseudonimom u list *Ruža* (Široki Brijeg, 1929-1930, 1932). Člancima i kritikama o književnim djelima iz domaće i strane književnosti surađuje u revijama: *Franjevački vijesnik* (1935), *Hrvatska prosvjeta* (1930-1932, 1934, 1936-1938), *Hrvatska smotra za književnost, umjetnost i društveni život* (1936-1940, 1944), *Hrvatska straža* (1936-1940), *Hrvatski narod* (1939-1940, 1944), *Kalendar sv. Ante* (1940), *Katolički tjednik* (1937), *Luč* (1931) *Novine,(*1945), *Ratnički glasnik* (Beograd, 1933), *Selo i grad* (1932-1933), *Spremnost* (Zagreb 1945), *Stopama otaca* (1935/36-1938-39), *Život* (Zagreb, 1932)

DJELA:*Jakša Čedomil osnivač moderne hrvatske kritike*. Zagreb 1942.

LIT.: S. ŠIMIĆ: "Sitnozor nad veličinama." *Savremenik*, 26/1937., 9, 325-331. — Z. MILKOVIĆ: "Knjiga o modernoj hrvatskoj kritici. Andrija Radoslav Glavaš (Buerov) Jakša Čedomil..." *Hrvatski narod,* 4/1942., 557, 2. — T. SMERDEL: "Jakša Čedomil..." *Nova Hrvatska,* 2/1942., 296, 11. — J. JURIN: "A.R. Glavaš: Jakša Čedomil..." *Hrvatska smotra,* 11/1943., 3/4, 298-300. — Lj. MARAKOVIĆ: "Jakša Čedomil." *Hrvatska revija,* 16/1943., 10, 567-569. — N.T.: "Kulturni rad fra Radoslava Glavaša." *Novi list* (Sarajevo), 3/1943., 569, 4. — T. ZUBAC: "Uloga fra Radoslava Glavaša u našim otadžbeničkim podhvatima." *Hrvatsko pravo* (Mostar), 2/1943., 43, 12. — A. HALER: "Tko je subjektivist i relativist? Odgovor dru Radoslavu Glavašu." *Spremnost,* 3/1944., 140, 6. — A. HALER: "O kritičkom radu Čedomila Jakše. Povodom izdanja njegovih 'Prikaza i rasprava' i monografije A. R. Glavaša." *Spremnost,* 3/1944., 126, 9. A. NIKIĆ: "Književnost hercegovačkih franjevaca zadnjih sto godina." *Kršni zavičaj,* 1977., br. 10, str. 55-56. *A. Nikić*

GLAVAŠ, Radoslav (*Andrija) st. (Drinovci, Hercegovina, 28. XI. 1867. — Humac, 20. VII. 1913.). Pseudonim: Philadelphus, Philaleter. — Potječe iz imućne seljačke obitelji od oca Ante i majke Ive rođ. Nuić. Godine 1879. dolazi u franjevačko sjemenište na Široki Brijeg, a 8. prosinca 1883. stupa u Franjevački red. Filoziofiju i teologiju studira u Rimu, Perugii i Innsbrucku. Zaređen je za svećenika 3. VIII. 1890. Bio je profesor na frajevačkoj gimnaziji na Širokom Brijegu (1890.-1895.); u međuvremenu (1893.) je položio stroge ispite iz dogmatike i proglašen je "lector generalis", pa djeluje kao profesor i rektor na Franjevačkoj teologiji u Mostaru (1895.-1910.). Bio je tajnik Hercegovačke franjevačke provincije (1895.-1898.), definitor (1901.-1904.), tajnik biskupa fra Paškala Buconjića (1904.) i njegova generalnog vikara (1910.). Govorio je latinski, talijanski i njemački. Pisao je crtice, pripovijesti, političke članke, istraživao religioznu i nacionalnu povijest i u *Serafinskom perivoju (*1909) prevodio s talijanskog jezika. Prvi je članak objavio i zatim surađivao u *Franjevačkom glasniku (1*895, 1897). Jedan je od osnivača *Hrvatske dioničke tiskare* u Mostaru (1898.) i istoimenog Društva. Supokretač je lista *Osvit* (1898.) "čiji su najljepši uvodnici i prigodni članci istekli iz [njegova] vještog pera" (Petrović L.) i u njemu je surađivao do 1908. Pokretač je i prvi urednik *Kršćanske obitelji* (Mostar 1900-1904.), a kasnije suradnik (do 1910.). Pokrenuo je i uredio pet svezaka *Knjižnice 'Kršćanska obitelj'* (1902.-1903.). Pomogao je osnivanje *Hrvatskog potpornog društva u Mostaru* (1902.).

DJELA: *Spomenica pedesetgodišnjice*

Hercegovačke franjevačke redodržave. Mostar 1897. — *Život Isusa Krista*. Mostar 1908.. — *Malo više istine ili odgovor nepozvanim sudijama*. Mostar 1900.. — *Život i rad fra Rafe Barišića naslov toga biskuap azotskoga i apostolskog namjesnika u Bosni i Hercegovini*. Mostar 1900. — *Politika bosansko-hercegovačkih frajevaca u prošlosti i sadašnjosti*. Mostar 1904. — *O. Paškal Buconjić. Prigodom tridesetgodišnjice biskupovanja 1880.-1910*. Mostar 1910.
LIT.: -n- "Spomenica pedesetgodišnjice Hercegovačke franjevačke redodržave..." *Hrvatsko pravo,* 1898., br. 714, [3]. — I. S[TRUKIĆ] "Spomenica..." *Franjevački glasnik,* 12/1898., br. 7, 106-108. — V. OBRADOV: "Književno pismo. (Život i rad fra Rafe Barišića..." *Kršćanska obitelj,* 1/1900., br. 4, str. 71 + 80-81. — "Biskup mostarsko-duvanjsski o. Paškal Buconjić 1834.-1910." *Sarajevski list,* 33/1910., br. 293, 1-2; 294, 1-2; 295, 1-2. — "Život Isusa Krista po evanđelistima i odabranim katoličkim piscima." *Hrvatska straža,* 7/1909., str. 342-343. — L. PETROVIĆ: "Osvrt na o. Radoslava Glavaša 'Život Isusa Krista'." *Serafinski perivoj,* 25/1911., br. 2, str. 26-27; br. 3, 4. — L. PETROVIĆ: "† Fra Radoslav Glavaš." *Napredak* [kalendar — Sarajevo] 0/1915., 272-275. — I. A. MILIĆEVIĆ: "Fra Radoslav Glavaš." *Napredak* [Sarajevo] 4/1929., br. 12, str. 120-121. [ ] "Fra Radoslav Glavaš." *Hrvat,* 1913., br. 29, 3 (nekr.). — T. ZUBAC: "Uloga fra Radoslava Glavaša u našim otadžbeničkim podhvatima." *Hrvatsko pravo* [Mostar], 2/1943., br. 47, str. 12. — A. NIKIĆ: "Glavaš, fra Radoslav." *Franjo među Hrvatima*. Zagreb, 1976., str. 226. — A. NIKIĆ: "Književnost hercegovačkih franjevaca zadnji sto godina." *Kršni zavičaj,* 1977., br. 10, str. 50-51. — A. NIKIĆ: *Fra Radoslav Glavaš. Život i povijesna djela*. Mostar, 1980., sr. 77.

A. Nikić

GLAVAŠ, Valentin (*Ante), (Drinovci/ Hercegovina, 12. VI. 1872. — Mostar, 4. VIII. 1906.). Potječe iz obitelji koja je imala sedmero djece. Roditelji su mu bili Ante Glavaš i Iva rođ. Nuić. On i još dva brata (→ fra Radoslav i fra Anđeo) bili su franjevci. Osnovnu školu i gimnaziju svršio je na Širokom Brijegu. U franjevački red je stupio 16. IV. 1891. na Humcu. Filozofiju i teologiju studira u Innsbrucku, gdje je 1896. zaređen za svećenika. Nakon završenih studija dolazi u Mostar za odgojitelja franjevačkih bogoslova (do 1898.) a zatim je profesor na preparandiji (1898/99) kapelan i bibliotekar na Humcu (1899.-1901.) te župnik u Posušje (1901.-1906.) — Književne radove objavljivao je u *Franjevačkom Glasniku* (1899-1900) *Kršćanskoj obitelji (*1900), a posebnu pažnju su privlačila njegova "Pisma iz Bekije" koje je povremeno objavljivao u *Osvitu*.
LIT.: "† O. fra Valentin Glavaš." *Kršćanska obitelj* (Mostar), 7/1906., br. 8, str. 122.

A. Nikić

GLAVIĆ, Šimun (Šibenčanin) (oko 1490. † oko 1575.), glagoljski pisac, kroničar FRT. Prve vijesti o Šimunu Glaviću doznajemo iz obrednika kojega je sam prepisao i sastavio u ljetopisu kada govori: "1529. micesa marča napisah ove knižice na slavu božiu i blažene dive marie i blaženoga Frančiska i v`sih s`vetih, ja grišnik fra Šimun Šibenčanin pridivkom Glavić sideći u svetoga Pav`la na školi Galvi pod Zadar". Budući da govori kako je u to vrijem bila velika glad i oskudica i da je trebao ići fizički raditi na otok Ravu gdje se nalazilo samostansko imanje, mogli bismo predpostaviti da je još klerik ili bogoslov. — Više puta bio je provincijala u zajednici franjevaca trećoredaca-glagoljaša (1543.-1546., 1553., 1557., 1561.-1562. i 1571). Bio je gvardijan samostana sv. Pavla na Školjiću i neko vrijeme u sv. Ivanu u Zadru. — Svim marom brino se za materijalno, kulturno i duhovno dobro svoje zajednice. Bio je jedan od prvih redovnika koji je uselio u samostan sv. Ivana u gradu Zadru. — Povjesničari starije hrvatske književnosti često ga navode. Vrijedan je i kao kroničar suvremenih događaja.
LIT.: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice*

u istoj redodržavi. Zadar 1910. — V. ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije,* Vol. II. Zagreb, 1970.

P. Runje

GLAVINIĆ, Franjo, književnik latinist, povjesnik, provincijal (Kanfanar, 1585 - GTrsat, 6. XII. 1652). Potječe iz obitelji bosanskih plemića koji su iz Glamoča izbjegli u Istru. God. 1598. je postao član Bosansko-hrvatske provincije sv. Križa stupivši u novicijat na Trsatu. Izobrazbu je stekao na Trsatu i zatim u talijanskim gradovima Cremoni, Piacenzi i Bolonji. Po povratku u domovinu odmah upravlja Provincijom kao provincijal (1610-1613), zatim još u dva trogodišta (1616-1619, 1619-1622). Njegov pranećak, senjski biskup Sebastijan Glavinić, spominje da je u tom desetljeću Bosansko-hrvatska provincija doživjela svoju obnovu i od 30 broj se popeo na 150 redovnika. Kraće je vrijeme boravio u Kotarima i na Svetoj Gori poviše Nove Gorice, a najveći dio života je proveo na Trsatu, gdje je niz godina bio samostanski starješina (1632-1639, 1614-1648, 1651/52). Odlučio se nakon Kumarove i Stuparinićeve obnove samostana poslije požara 1629. godine na proširenje zavjetne crkve Majke Božje. Uz odobrenje senjskog biskupa P. Marianija i pomoć NIkole IX. i Vuka Krsta Frankopana započeo je 1644. obnovu dotrajale crkve i produžio je do današnjeg kora, a prigrađene kapele ugradio u novu cjelinu sa crkvom i tako ostvario dvobrodnu građevinu. - Senjski biskup Ivan Agatić mu je 1621. povjerio tiskanje glagoljskog misala. Kad je G. ishodio slova bivše protestantske Ungnadove tiskare za Slavene i Urachu i dopremio ih u Rijeku, Propaganda je tražila da se tiskara smjesti u Rimu. G. tada tiskarske poslove prepušta fra Rafaelu Levakoviću, a sam se predaje govorom i pisanom riječju promicanju katoličke obnove u duhu Tridentskog koncila. Još 1622. mu je papa Grgur XV. dodijelio naslov apostolskog propovjednika. Kao takav je 1624. na poziv gradske uprave u Rijeci i glavnoj riječkoj crkvi držao svakog petka propovijed na "ilirskom" jeziku. Slijedeće godine je objavio na latinskom prvu knjigu za odgoj u kršćanskom savršenstvu, a zatim tri knjige na hrvatskom jeziku koje "idu svojom jedrom čakavštinom i jasnoćom u izražavanju u red naših najboljih nabožnih djela ovoga doba" (Kombol). Kasnije je na talijanskom jeziku objavio pastoralni priručnik za svećenike te povijesne prikaze o trsatskom svetištu Majke Božje i samostanu te o Bosansko-hrvatskoj provinciji. - U trsatskom samostanu čuva se njegov barokni portret, prema kojem je kipar Z. Kamenar izradio u reljefu njegov lik, 1991. postavljen u kapeli sv. Antuna u zavjetnoj crkvi na Trsatu. U negovoj pak višestrukoj djelatnosti Hrvatska akademija je 1986. održala znanstveni skup; radovi tog skupa su objavljeni u posebnom zborniku.

DJELA: *Manus Christi. Venetiis 1625. — četiri poslidnja čovika. Venetiis 1628. — Cvit svetih. Venetiis 1628. — Svitlost duše virne.* Venetiis 1632. — *Confessario cattolico, Venetiis 1642. — Historia Tersatana.* Udine 1648, Rijeka 1689. (talijanski pretisak i hrvatski prijevod D. Klena s osvrtom na Glavinićevo književno djelo E. Hercigonje). *Origine della Provincia Bosna Croatia.* Udine 1648.

LIT.: M. KOMBOL: *Povijest hrvatske književnosti do Preporoda.* Zagreb 1945. — *Zbornik radova o Franji Glaviniću.* [Cjelovita bibliografija s popisom rukopisnih bilježaka i pregled starije i najnovije literature]. Zagreb 1989.

F.E. Hoško

GLAVINIĆ, Ivo, mehaničar (Vidonje/Metković, 16. III. 1937. — Dubrovnik, 2. X. 1969.) — Potječe iz obitelji sa sedmero djece, koje je othranila majka-udovica. Odsluživši vojni rok dolazi u Dubrovnik gdje se zapošljava u građevinskom poduzeću "Graditelj" kao radnik-mehaničar. Članom Franjevačkog trećeg reda postaje 1962. u samostanu Male Braće. — Još kao dijete rado je čitao vjerske glasnike i oni su, po njegovim riječima, mnogo na nj utjecali. Bio je sasvim jednostavan i priprost, ali bogat u duhu; staložen i normalan, a uvijek veseo i raspoložen. Sakramentima je pristupao često, pjevao u zboru u crkvi Male Braće i bio redovit na skupštinama Trećeg reda. Posebno je štovao sv. Josipa. — Razbolio se od

leukemije, koja je od jakog krupnog čovjek, u četiri i pol mjeseci učinila mršavog i slabog bolesnika. "Ivo sveti" (kako su ga nazivali u Dubrovniku) je i u ovoj teškoj bolesti bio vedar i u šali govorio kako se u njemu vodi rat između bijelih i crvenih krvnih zrnaca i kako će bijela pobijediti i on umrijeti. Na smrtnom času je svjesno pratio i molio molive umirućih. Njegov sprovod u Metkoviću na groblju sv. Ivana nalikovao je više svečanoj procesiji nego tužnoj povorci.
LIT.: M. Š[IKIĆ]: Glavinić, Ivo. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 226b-227a. M. Šikić

GLEĐ, Timotej, (*Lovro), prevodilac (Dubrovnik, oko1696. — 8. X. 1787.) Potječe iz pučanske obitelji. Stupio je 1713. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Više je godina proveo propovijedajući po raznim mjestima u Dalmaciji. Bio je vikar samostana Male Braće u Dubrovniku, te sakristan crkve istog samostana. Zatim definitor, kustod, pa gvardijan u Dubrovniku. — Mnogo je prevodio na hrvatski jezik. Preveo je gotovo sve drame P. Metastazija (Dolci), no od tih su sačuvani samo pojedini odlomci (Pantić). Preveo je i roman Gian Francesca Loredana *Dianea Loredanova a kchi Vassilea Kraglja od Cipra. Prinesena is Latinskoga u Dubrovacki isgovor alli jesik. Prikasan Gljubiteglim Slovijanskoga Jesika*. (1750. g.). Zatim *Vkrátkoslòxena Dvâdest i pét Rasgòvora Chjudorèdna, isvàdjena is râslicnjeh Kgnîgaa jednóga punno Glassovitta Naucìteglja Latínskoga...* gdje je vjerojatno riječ o projevodu djela sv. Alfonsa Liguori (prevedeno 1778.). (Brlek). *Xivot S'túxbenjem ràsgovorom ìs Pojatte Trattórke Djevójcize Perisianske Prinesen ìs jesika ... Latinska ... mà slòxen u Pjèsan* nema označene godine kad je preveden, a isto tako i drugi spjev *Komedija Ljubdružice seoske djevojčice...* Oba ova posljednja djela su pisana u po dvanaest pjevanja u osmercu. Treba spomenuti i *Put od Križa, po ocu Fra Timoteu Glegju Dubrovčaninu* za koj je također nepoznato kada je nastao. Razmatranje za redovnice C. Calina *Discorsi scritturali e morali* (1715.-1718.) i drama N. Ptolomea *La vocazione di S. Luigi Gonzaga alla Compagnia di Gesù* (1748.), koje je također preveo, nisu sačuavani.
LIT.: S. DOLCI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767., 61. — G. A. CASNACICH: *Bibloteca di Fra Innocenzo Ciulich.* Zara 1860., 40, 202. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provincijae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 486, 582. — V. D[EŽELIĆ]: Glegh Timotej. *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925.* Zagreb 1925. 94a. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku I.* Zagreb 1952., 68, 89-90, 221. — M. PANTIĆ: Gleđ, Timotej. *Leksikon pisaca Jugoslavije II.* Beograd 1979. 233b-234a. I. Djamić

GLIBOTA Ivan, graditelj, pastoralni radnik, sudionik u narodnom preporodu (Slivno, 18. II. 1831—Imotski 21 VIII. 1901). Osnovnu školu završio je u Imotskom, ostalo školovanje na učilištima provincije Presv. Otkupitelja. Za svećenika je zaređen 5. rujna 1855. Isticao se uzornim redovničkim životom. Župnik je u rodnom Slivnu 1857-1862, u Runoviću 1867-1874, gvardijan u Imotskom 1873-1884, 1887-1890. Utemeljitelj je »Hrvatske imotske čitaonice«. Ostatak života proveo je u imotskom samostanu. Isticao se u narodnom pokretu Dalmacije. Preuredio je i dogradio crkvu u rodnom Slivnu. Sazidao je lijepu i prostranu crkvu Gospe od Karmela u Runoviću, a za njegova gvardijanstva dograđena je i crkva u Imotskom.
LIT.: V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 49. — V. Vrčić: Odjeci, Imotski 1967, str. 71-73. — *Čuvari baštine*. Zbornik radova simpozija u prigodi 250. obljetnice prijenosa franjevačkog samostana u grad Imotski. Imotski 1989, 80, 205, 210, 331, 339, 441. *V. Vrčić*

GLIBOTIĆ, fra Ivan, glazbenik (Slivno, 16. Vl. 1901. - Imotski, 18. XII. 1987.). Osnovnu školu završio u Makarskoj (1913.), a gimnaziju u Sinju (1913.-1919.), novicijat proveo na Visovcu (1919.-1920.), filozofiju studirao u Sinju i Zaostrogu (1920.-1922.), a teologiju u Makarskoj (1922.-1926.). Svečane zavjete

položio u Makarskoj 18. VIII. 1923. i ređen za svećenika također u Makarskoj 2. VIII. 1925. — Bio je župski pomoćnik u Šibeniku (1926.-1927.), prefekt u sjemeništu (1927.-1928.) i župski pomoćnik u Drnišu (1928.-1929.). Predavao je glazbeni odgoj na gimnaziji u Sinju (1929.-1930.) i iste godine upisao studij crkvene glazbe u Rimu na Papinskom institutu za crkvenu glazbu, na kojem je doktorirao iz gregorijanskog korala — postigao licencijat iz kompozicije. Nakon povratka u domovinu profesor je pjevanja na gimnaziji u Sinju, upravitelj glazbe »Gospe Sinjske« i zborovođa Svetišta (1934.-1944.). Župnik u Kozici (1944.-1946.), prvi župnik novoosnovane župe Gospe od Zdravlja u Splitu (1946.-1949.), župnik, dekan i gvardijan u Imotskom (1949.-1955.) i župnik u Vrgorcu (1955 .-1964.). Profesor liturgijske glazbe na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj (1964.-1974.) i Teologiji u Splitu (1968.-1971.). Bio je župnik i starješina samostana na Sumartinu (1968.-1970.), zatim vikar u istom samostanu (1970.-1976.), a onda se nastanio u Imotskom. — uglazbio je himnu Gospe Sinjske 1936. Surađivao je u raznim časopisima i listovima: *Bogoslovska smotra, Ephemerides liturgicae, Gospa Sinjska, Grad na gori, Kačić, Luč, Marija, Miljevci, Most, Nova revija, Proložac, Revue du chantgrégorien, Slivno, Služba Božja, Studenci, Sveta Cecilija, Tomislavljevo, Vjesnik Provincije.*

DJELA: *De cantu alleluiatico* (doktorska disertacija), Rim 1934. — *Psalam 50. za mješoviti zbor,* Vrgorac 1960.— *Djeca pred Betlehemom,* tri božićna igrokaza, Vrgorac 1960. — *Djeca kod Majke Božje,* skazanja za Vel. Petak i Uskrs, Vrgorac 1961. — *Pučka misa za zbor i puk,* Makarska 1965. — *Misa u C duru za mješoviti zbor,* Makarska 1965. — *Pjevajmo braćo kršćani,* Sumartin 1968. (3 izdanja).

Lit. V. Vrčić: *Svećenici i redovnici Imotske krajine,* Imotski 1970. — V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, 49. — P. Z. Blajić: »Ivan Glibotić, Osamdesetà godišnjica života«, *Sveta Cecilija,* LII/1982, 3, 62. P. Z. Blajić: »Ivan Glibotić«, *Sveta Cecilija*, LVIII/ 1983, 1, 16; »O. fra Ivan dr. Glibotić«, *Vjesnik Provincije,* XXXVII/1988, 1, 56-66. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 72.

G. Jurišić - V. Vrčić

GLIČ, Arsen (Glich, Glics), hagiograf (Graz, 23. I. 1724. - Koprivnica, 24. IV. 1773). - Bio je slovenskog porijekla, ali je pristupio 1742. po završenoj gimnaziji franjevcima Provincije sv. Ladislava sa središtem u Zagrebu. Na filozofskom učilištu u Pečuhu slušao je predavanja Danijela Lamprechta (1744-1746), cijenjenog propovjednika. Teologiju je studirao na franjevačkim bogoslovnim školama u Pečuhu (1746-1748) i u Zagrebu (1748-1750) kod profesora Donula Denelera, Mije Fučeka i Hinka Mayera. God. 1748. je postao svećenik, a već 1750. je započeo propovjedničku službu u Krapini (1750/51), a zatim u slijedećim samostanima: Sigetu (1751-1757), u Pečuhu (1757/58), Zagrebu (1758/59, 1761/62, 1772/73), Šiklošu (1759-1761, 1762/63), Kostajnici (1763/64, Kloštru Ivaniću (1764-1767), Križevcima (1768/69), Virovitici (1769/70) i Varaždinu (12770-1772). U Sigetu, Pečuhu i Šiklošu propovijedao je hrvatski, jer nosi naslov "concionator croaticus", "concionator slavonicus". Provincijal Antun Šimunarić dodijelio mu je 1772. naslov "općeg propovjednika" koji su dobivali osobito uspješni crkveni govornici. Tiskom je objavio knjižicu za vođenje pobožnosti križnog puta Put svetoga križa (Zagreb 1752) a u rukopisu je preostala danas izgubljena zbirka propovijedi o svecima Crkve u dva sveska (sv. 1, str. 182, sv. 2, str. 72) pod naslovom *Sveteh pasztirov, pasztirica, tesakov, iszpovednikov sivlyenye* (R. Strohal).

LIT.: R. STROHAL: Svećenici hrvatski književnici u 18. i početkom 19. vijeka ovkraj Velebita. *Katolički list,* 61(1910), 284. - F. E. HOŠKO: Pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. Ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. *Bogoslovska smotra,* 46(1976), br. 4, 471. F. E. Hoško

GLINŠEK, Henrika, ŠSP, provincijalka, (Vojnik/Celje, 6.III. 1906. - Zagreb, 4.VII.

1985). - Srednju građansku školu završila je u Celju, a dva razreda učiteljske i jednu godinu škole za dječji vrtić u Mariboru. 15. VIII. 1924. započinje novicijat u Mariboru. Malo nakon prvih zavjeta poslana je u Splitsku provinciju. God. 1927. dolazi u Imotski gdje preuzima rad učiteljice zabavišta, djeluje i kao odgojiteljica u sirotištu, poučava djecu glasovir i vodi crkveno pjevanje. Tamo ostaje sve do 1948. godine, a 1936-1948 vrši službu predstojnice. Zatim dolazi u Split i preuzima službu provincijalke (1948-1954). Poslije toga proboravila je 6 godina u Dubrovniku, u dvije godine ranije preuzetom samostanu sestara od Sigurate. Kroz to vrijeme je i kućna predstojnica. Od godine 1960. do 1975. opet je u Imotskom a od 1960-1965 vrši dužnost predstojnice. Posljednjih deset godina života provela je u Zagrebu (Istarska 5) gdje je i preminula. Pokopana je u Dubrovniku na Dančama. - Dugo je i rado molila. Bila je naglašeno poduzetna i ustrajna i s žarkom ljubavlju pomagala starijim osobama. Unijela je u Zajednicu, posebno kao provincijalka, smisao za otčitavanje znakova vremena i otvaranje prema novom. Uporno se zalagala u svim razdobljima života za svoju redovničku Provinciju. B. Nazor

GLÜCK, s. Lojola, (St. Pölten/ Austrija, 18. IX. 1869 —Đakovo, 16. X. 1937), sestra sv. Križa. Kroz 17 godina kao nadstojnica u privatnoj bolnici u Novom Marofu brine se za sestre, bolesnike i potrebe ustanove. Od 1914. do 1931. vrši službu provincijalne savjetnice . Vršila je i službu ekonome u svojoj Provinciji. Dugi niz godina pomaže u odgoju podmlatka svoje zajednice.
LIT.: »Unsere hemgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LIII (1938) 2, str. 126-127. M. Žigrić

GLUNČEVIĆ, fra Josip Marijan, provincijal (Sinj, 8. VI. 1751.-2. VIII. 1839.). Stekao je osnovno obrazovanje u samostanu u Sinju. Stupio je u novicijat u Makarskoj (1767.-1768), a filozofiju i teologiju je učio u Šibeniku, gdje je ređen za svećenika 30. VI. 1775. — Djelovao je kao propovjednik u Makarskoj i položio profesorski ispit u travnju 1779. te je predavao filozofiju u Šibeniku do 1782. godine, a zatim u Makarskoj do 1786. kad je postao generalnim lektorom u Šibeniku. U međuvremenu pokazao se kao izvrstan propovjednik i održao je adventske i korizmene propovijedi po svim većim mjestima od Istre do Kotora i to na hrvatskom i talijanskom jeziku. Značajne su njegove propovijedi u Svetištu u Sinju, gdje je bio župnik, gvardijan (1804.-1806.) i biskupski delegat za Cetinsku krajinu. Trudio se u pastoralnom radu i osobito pomagao siromašne. — Istakao se na društvenom i političkom polju. Nakon propasti Mletačke republike (1797.) smirio je pučku pobunu u Šibeniku i mnogima spasio život. — Bio je profesor bogoslovlja u Splitu (1797.-1800.) i nakon bijega fra Andrije Dorotića izabran je za provincijala (1806.-1810.). Francuzi su ga dva puta bacili u tamnicu, ali je ipak uspio uspostaviti dobre odnose s maršalom Marmontom, koga je imenovao pokroviteljem Provincije i tako spriječio mnoga zla (Marmont u svojim *Mémoires* lijepo se izražava o fratrima i divi se Glunčevićevu liku). — Posljednje godine života proveo je u Sinju, gdje se čuva njegov Dnevnik, propovijedi i drugi spisi. — Umro je na glasu svetosti i mnogi su dolazili na njegov grob i svjedočili da su primili milosti po njegovu zagovoru.
Lit. S. ZLATOVIĆ: *Franovci Države Presvet. Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 323-336 i 359-390. — A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 322-326. — H. G. J[URIŠIĆ]: »Glunčević, fra Josip Marija«, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 227. P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 120-121. *H.G. Jurišić*

GNJEČ Mate, pastoralni radnik, graditelj, društveni radnik (Pasičina 15. X. 1853— Imotski 1. X. 1927). Školovanje je završio na učilištima Provincije Presv. Otkupitelja. Oblači franjevački habit 19. X. 1871. Za svećenika je zaređen 17. travnja 1876. — Gvardijan je u

Makarskoj i Živogošću. Ostali dio života do staračkih godina proveo je na župama. Župnik je u Slivnu (Imotski) 1877-1884, 1885-1890. U Prološcu 1891-1908. Isticao se čvrstim karakterom u doba narodnog preporoda u Dalmaciji i neobičnom energijom u svladavanju poteškoća kod poduzimanja materijalnih radova na korist Crkve i naroda. Općinski je vjećnik u Imotskom i predsjednik "Putovnog odbora" za gradnju cesta i putova u imotskoj općini. Pomaže narodu pri uređenju vodenih bujica i bunara za opskrbu pitkom vodom. Graditelj je crkve i župskog stana u Prološcu.

LIT.: S. Petrov: Fra Mate Gnječ, *Hrvatska duša,* Virje. — V. Vrčić: *Neretvanske župe,* Metković 1974, str. 199. — V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 278-279. — V. Vrčić: *Proložac* (župski list) 1983, l/2, str. 6-8. *V. Vrčić*

GNJEČ, fra Ante (*Mate), kulturni i društveni radnik (Pasičina, 29. IX. 1876 - Zagreb, 7. II. 1942). Nakon srednje škole u Sinju ušao je u novicijat 25. IX. 1893. Završivši bogosloviju zaređen je za svećenika 25. II. 1899. Šk. g. 1898/99. predavao je na Gimnaziji u Sinju povijest, zemljopis, grčki i hrvatski. U Metkoviću je župnik i dekan 1904-1909. Osniva "Seosku blagajnu" i za nju zida posebnu kuću. Na Studencima je 1911-1917. U Vrgocu 1917-1919. U rodnoj Pasičini 1919-1942. Najzaslužniji je za presušenje vrgorskog jezera. Na spomen ploči na ulazu u izgrađeni tunel stajalo je napisano: "Izgrađen 1934-38. uz nastojanje i neprekidnu brigu predsjednika vodene zadruge "Jezero" fra Ante Gnječa - župnika franjevca." Pomagao je izgradnju nekoliko škola u okolici Metkovića, a kao narodni poslanik borio se za vraćanje dubrovačkog arhiva iz Beča i za uređenje drugih arhiva ("*Narodna svijest*", 1927).

DJELA: *Vrgorsko-neretvansko jezero i problem njegova presušenja,* II. Vodene zadruge, Mostar 1922.

LIT.: Desetgodišnjica smrti fra Ante Gnječa, *Gore srca,* 7/1952, br. 8, 9. III, 4.— M. Jurišić: *Staševica (Brista- Pasičina),* Staševica 1968, 29-23. — V. Vrčić: *Vrgorska krajina*, Vrgorac 1972, 5-6. — V. Vrčić: *Neretvanske župe,* Metković 1974, str. 200. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 70. — P. Bezina: *Srednje školstvo Provincije presvetog Otkupitelja,* Split 1989, 271.

J. A. Soldo — V. Vrčić

GOJAK, fra Augustin, kateheta i župnik (Veliko Brdo, 1815. — Zaostrog, 26. VIII. 1878.). Svečano se zavjetovao u Makarskoj 1740. Po vanjštini je bio velikog stasa. God. 1850. je »vicario e supplente professore di catechistica e metodica« u Makarskoj. Bio je definitor u dva navrata (1857.-1860. i 1869.-1873.), gvardijan u Makarskoj i Zaostrogu i župnik više župa: Kozica (1843.-1848.), Veliko Brdo (1852.-1954.), Zaostrog (1854.-1857. i 1871.-1872.), Baška Voda (1858.-1862.), Tučepi (1862.-1867.) i Podaca (1875.). *M. Ćaleta*

GOJAK, fra Nikola, ljetopisac (Veliko Brdo, o 1680 – Makarska, 3. XII. 1772). U novicijat je stupio vjerojatno 1699. U Makarskoj. Prvu misu vjerojatno je slavio 1705. Studirao je u Aversi (Benevento) i Toskani. God. 1716. bio je vikar a potom (1717-1719, 1723-1724, 1728-1729, 1739-1740. gvardijan Makarskoga samostana. U vrijeme njegova gvardijanstva popravljan je i povišen zvonik i nabavljene orgulje od poznatoga graditelja orgulja Filipa Nakića. Više puta bio je župnik u Velikom brdu gdje je njegovim marom započeta izgradnja crkve sv. Jeronima i župne kuće. Sudeći prema potpisima bio je kapelan i župnik Basta i župnik Makra. Sudjelovao je i u prijeporu koji je nastao oko imenovanja na teološkom učilištu u Makarskoj. Na kapitulu u Brodu 1732. izabran je za definitora Provincije Bosne Srebrene. Zamjenjivao je provincijala Despota kad je 1756. išao na generalni kapitul u Murciu u Španjolskoj. U slobodno vrijeme pisao je ljetopis koji su kasnije koristili mnogi lokalni povjesničari.

Izdanje: *Makarski ljetopisi 17. i 18. stoljeća* (prijepis A. Bešlić, predgovor i bilješke J. A. Soldo), Split 1993, 71-241. *V. Kapitanović*

GOLEK, Makarije Đuro, pedagog (Požega, 11. III. 1846. - Budim, 16. III. 1874). — Postao je 1861. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Studirao je na filozofskom učilištu u Vukovaru (1862-1864). Postigavši naslov profesora teologije, predavao je dogmatsko bogoslovlje na bogoslovnoj školi u Baji (1869-1872). Iz zdravstvenih razloga je napustio profesorsku službu. U Budimu je bio tajnik provincijala M. Hantkena (1872-1874).
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu, *Hungaria Capistrana,* sv. 1, fol. 120v, 314v. — *Schematismus almae Provinciae S. Ioannis a Capistrano*. Pestini 1870, 39. F.E.Hosko

GOLUBOVIĆ, Jeronim, (*Antun) povjesničar (Carigrad, 7. II. 1865. — Firenze, 9. I. 1941.) — Sin Antuna pelješkog pomorca i Marije r. Obradović iz Konavala. Hrvatski jezik naučio u obitelji, a s vršnjacima turski i novogrčki. Nakon očeve smrti hodočastio s majkom i mlađim bratom Đurom u Sv. Zemlju (1879.). Tu je stupio u franjevači kolegij u Ajin-Karimu, a brat mu u patrijarhatsko sjemenište u Jeruzalemu (gdje je kasnije bio kanonikom). Novicijatu je proveo u Nazaretu (1881.-1882.). Studira filoziofiju u Betlehemu, a teologiju u Jeruzalemu (1882.-1888.) gdje uči arapski, talijanski, francuski i engleski jezik. Zaređen je za svećenika u Kairu (1888.). — U samostanu Sv. Groba uređuje knjižnicu (1888.-1889.) i tu otkriva sklonost prema povjesnim istraživanjima. Misionarski djeluje na Cipru (1889.-1893.), u Alepu u Siriji gdje predaje u franjevačim školama (1893.), u Aleksandriji i Port-Saidu u Egiptu gdje je kapelan za vjernike hrvatskog, grčkog i talijanskog jezika (1894.) i ponovno na Cipru kao župnik u Limassolu (1895.). — Kustod Sv. Zemlje A. Briante ga je zamolio (1896.) da napiše povijesni prikaz sedamstoljetnog djelovanja franjevaca na Istoku. Golubović dvije godine obilazi arhive skupljajući građu i objavljuje *Serie cronologica...* (1898.) u kojoj je kratka povijest osoba, samostana i događaja u vezi s Kustodijom Sv. Zemlje. — Iste godine (1898.) stručno uređuje i vodi paviljon Sv. Zemlje na izložbi crkvne umjetnosti u Torinu. Tu odlučuje pokrenuti djelo pod naslovom *Biblioteca della Terra Santa (BTS)* za povijest umjetnosti, osoba i mjesta u vezi Sv. Zemlje, a kustod Sv. Zemlje B. da Buia mu omogućuje putovanja radi skupljanja povijesne građe. Golubović obilazi (1898.-1902.) Italiju (Padova, Verona, Milano, Bologna, Perugia, Venezia, Roma, Napoli, Sicilia, Montecassino) . U Milanu upoznaje bibliotekara Ambrozijane A. Ratti kasnijeg papu Pija XI. U arhivu u Perugi otkriva original *Il Trattato di Terra Santa e dell' Oriente* F. Suriana (opis povijesti, spomenika i običaja Palestine do konca 15. st.) i objavljuje ga u Milanu (1900.). U Vatikanskoj biblioteci pronalazi *Ichnographiae locorum et monumentorum veterum Terrae Sanctae* E. Horna (važno arheološko-povijesno djelo o Sv. Zemlji) koje je objavio u Rimu (1902.). — Kao poglavar misije Sv. Zemlje u Carigradu (1902.-1904.) istražuje po tamošnjim arhivima i bibliotekama. — Putuje u Budimpeštu i Veneciju, boravi u Kolegiju sv. Bonaventure u Quaracchiju (1904.-1908.) gdje priređuje i izdaje prvi svezak *BTS* (1906.) a surađuje i na izdavanju *Summa theologica* A. Haleškoga i *De conformitate vitae S. Francisci ad vitam Domini Iesu* B. Pizanskog. Tu tehnički uređuje prvi broj časopisa *Archivum Franciscanum historicum* (1908.) kojega je zamislio arhivar Reda L. Lemmens, a Golubović realizirao u suradnji sa poznatim povjesničarima Reda. Priredio je za tisak i drugi broj, uredništvo predao M. Bihlu i ostao vjernim suradnikom publikacije. — Boravi u Austriji (Beč, Admont, Innsbruck) radi prikupljanja građe za *BTS* (1906.), a zatim u Dalmaciji (Zadar, Dubrovnik, Šibenik) (1908.). U Zadru upoznaje klarisu Klaru kćerku književnika i prepoproditelj N. Tomassea. Iz Dalmacije putuje preko Venecije u Pariz, zatim preko Belgije (Gent, Bruxelles, Anvers) (1909.) u Englesku (London, Cambridge, Oxford), pa ponovno u Pariz i odatle u Italiju (Pijemont, Lombardija, Emilija). S obiljem skupljene građe (prijepisi i fotografije dokumenata) nastanjuje se u samostanu Sviju Svetih u Firenzi (studenoga 1909.), prihvaća talijansko

državljanstvo (1914.) i otaje do smrti (1941.). — Imenovan je predsjednikom Komisije za reviziju povjesnih čitanja Rimskog serafskog časoslova (1914.), predstavnikom Kustodije Sv. Zemlje i apostolskog delegata Egipta na međunarodnom Kogresu za sistematizaciju svetih mjesta i osiguranja prava katolika održanom u Švicarskoj (1919.), savjetodavnim članom za formiranje talijanske Vladine komisije na Međunarodnoj konferenciji za preispitivanje prava Kraljevine Italije na Sveta mjesta (1920.), članom Komisije za proučavanje Palestine talijanskog Vojnog geografskog instituta u Firenzi (1925.), članom "Comitato per la Fiera del Libro Sacro" u Firenzi (1925.). Zbog slaba vida odrekao se članstva u Papinskoj komisiji za ispitivanje izvorâ, discipline i zakonodavstva Istoka za Kodeks kanonskog prava Istočne Crkve (1929.). Bio je član talijanske Filološke akademije (1932.), član "Comitato esecutivo per le onoranze a Mons. G. Galbiati bibliotecario dell` Ambrosiana" (1934.), te dopisni član Kraljevskog toskanskog poslanstva za povijest Domovine (1937.) — U njegovoj bibliografiji koja obuhvaća preko 200 naslova (zasebnih svezaka, te u nizu publikacija objavljenih povijesnih rasprava, kritika, prikaza, popularnih članaka) značajno mjesto zauzima III. izdanje Waddingova djela *Annales Minorum* koje je, po nalogu generala Reda B. Marrani, priredio za tisak (1930.-1935.). — Ovaj sposobni, marljivi i zaslužni franjevac je uvijek nalazio vremena za bolesnike, prognanike i potrebne i rado je vršio svećeničke i redovničke dužnosti (Talija).

DJELA: *Serie cronologica dei Reverendissimi Superiori e Custodi di Terra Santa,* Jeruzalem 1898. — *Il Trattato di Terra Santa e dell' Oriente, di Frate Francesco Suriano...,* Milano 1900. — *Ichonographiae Locorum et Monumentorum veterum Terrae Sanctae*. Rim 1902.. — *Biblioteca Bio-Biobliografica della Terra Santa e dell' Oriente Francescano,* Quaracchi (prvi niz I-VI. svez. 1906.-1927.; drugi niz I-XIV. sve. 1921.-1933.; treći niz I-IV. svez 1928.-1944) — *I Frati Minori nel possesso de'Lughi Santi di Gerusalemme (1333.)...* . Firenze 1921. — *Annales Minorum ... auctore P. Luca Waddingo* (dopunjeno, treće izdanje), I-XXV. Quaracchi presso Firenze 1931.-1934. — *Il santo Cenacolo*. Firenze 1938. — *La storicità e l'autenticità della Casa paterna di San Francesco d' Assisi* ... Firenze 1940. (Manja djela obuhvaćaju preko 170 bibliografskih jedinica.)

LIT.: B. BUGHETTI: Il P. Girolamo Golubovich O.F.M., Biografia. *Nel giubileo sacerdotale del P. Girolamo Golubovich O.F.M. (1888.-1938.).* Quaracchi-Firenze 1938., 17-32. — M. Bihl: Bibliografia. *Idem,* 35-68. — *In memoria del Molto Reverendo Padre Girolamo Golubovich...* Firenze 1941. — D. MANDIĆ: Fra Jeronim Golubović. *Hrvatski Kalendar 1971.,* 65. — P. PEJIĆ: Hrvatski franjevci u Svetoj Zemlji, *Kačić* 9 (1977.), 158-161. — P. PEJIĆ: Dubrovački franjevci u Svetoj zemlji. *Samostan Male braće u Dubrovniku*. Zagreb-Dubrovnik 1985., 257-270.

P. Pejić

GORETIĆ, Ivan → CORETHYE, IVAN

GORUPIĆ, Marta Cecilija (Otok! Međimurje 1. studenoga 1924-29. lipnja 1999. Lima/Peruu) Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. U Družbu je stupila 1947. godine. Služila je u Cavtatu, Lopudu i 38. godina kao neumorna misionarka u Južnoj Americi. Posebnom ljubavlju zalagala se za siromahe, osobito za sirotnu djecu u Puente Piedra. Brinula je za njihov duhovni, intelektualni i vjerski odgoj i na taj način doprinosila napretku Crkve i samog društva u kojem je djelovala. Sestre je poticala na međusobno jedinstvo, a osobnim primjerom pokazivala je dosljedno življenje karizme Družbe. U životnim poteškoćama nalazila je snagu u molitvi i razmatranju Riječi Božje.

E. Barbarić

GOTFRID (Gotifredus, Gauffridus, Guffridus, Geoffroy), O. Min., barski nadbiskup i metropolit († 1254/55)— Bio je kapelan i ispovjednik pape Inocenta IV. Kao takva papa ga 1249. ovlašćuje da istraži neka financijska zaduženja Sv. Stolice. Nakon smrti → Ivana iz Pian del Carpine (1253), upornog

borca za priznanje barske metropolije, papa osobno podjeljuje biskupsko posvećenje Gotfridu i 12. IV. 1253. proglašuje ga barskim nadbiskupom. Na to je oštro reagirao dubrovački nadbiskup Ivan. Gotfrid je odgovorio da nipošto ne želi krnjiti prava dubrovačke nadbiskupije. Papa je ipak donio konačnu odluku o uspostavi Barske metropolije bulom "Qui custodiam" kojom je ujedno odredio i njene sufragane. Kardinal Oktavijan Ubaldini predao je Gotfridu nadbiskupski palij. Dana 12. IV. 1253. uputio je Inocent IV. drugo pismo svim sufraganima nove metropolije pozvajući ih da Gotfridu iskažu posluh i poštovanje. Slično pismo uputio je također barskom arhiđakonu i kanoničkom zboru, kleru i narodu. Malo zatim umire i durovački nadbiskup Ivan, a papa mu imenuje nasljednikom → Jakova. U papinoj zamisli dva su franjevca bili najprikladniji da u djelo provedu gornju naredbu. K tome papa obojici toplo preporuča da pronađu prihvatljiv način suživota s pravoslavcima, Mlečanima, domaćom vlastelom i Stevanom Urošem. Teško je reći što su dvojica nadbiskupa mogli učiniti kroz dvije godine svog biskupstva; tim više što je Dubrovnik upravo bio u ratu s Urošem zbog svog hercegovačkog zaleđa pa je čak neko vrijeme sklopio savez s bugarskim kraljem Arsenijem Mihaelom II. — God. 1254. Gotfrid posreduje kod pape Inocenta da zadarskom nadbiskupu podijeli dopuštenje te mogne dispensirati od nekih ženidbenih zapreka. Kako se Dubrovčani nisu mogli pomiriti s uspostavom barske metropolije, Gotfrid se 1525. povukao iz Bara (Gams). Naslijedio ga je subrat → Lovro Hortanus (Orte), koji će u suradnji s dubrovačkim nadbiskupom, subratom, Aleardom uspjeti pomiriti interese tih dviju metropolija.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 472; 473; *V* [ed. C. Eubel, Romae 1898], 610 br. 21. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 51 br. 528; 63 br. 659; 66 nt. 7 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 92. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 393. — W. THOMSON: *Friars in the Cathedral; The first franciscan Bishops 1226-1261.* Toronto 1975., 124s. M. Žugaj

GOZZE → GUČETIĆ

GRABIĆ, fra Petar (Dr. Brkaš), profesor i provincijal (Miljevci/Drniš, 26. X. 1882. — Split, 29. III. 1963.). Osnovnu školu učio u zaseoku Drinovci (1889.-1892.), na Visovcu bio pripravnik za sjemenište (1892.-1893.) a zatim pohađao pet razreda klasične gimnazije u Sinju (1893.-1898.). Novicijat proveo na Visovcu (1898.-1899.) i studirao filozofiju i bogoslovlje u Šibeniku i Makarskoj (1899.-1903.). Na »Antonianumu« u Rimu studirao dogmatiku (1903 .-1905.), ali se zbog bolesti morao vratiti u domovinu. — Svećeničko ređenje primio u Splitu 25. III. 1905. Predavao je dogmatsko bogoslovlje i filozofiju u Makarskoj i Zaostrogu (1905.-1925.), bio magistar (1913.-1925.) i u međuvremenu doktorirao u Rimu (1913.). Službu prefekta studija obavljao je 1919.-1925. Dugo godina bio član uprave Provincije, kao tajnik, definitor i kustod (1931.-1934.), šest puta provincijal (prvi put 1925. i posljednji 1946.). Prvi je gvardijan samostana Gospe Lurdske u Zsgrebu i vizitator po jedan put u provinciji Bosne Srebrene i Sv. Marije Anđeoske u Poljskoj i po dva puta u provincijama: u Hercegovini, Sv. Jeronima i Presv. Spasitelja u Slovačkoj. God. 1946. imenovan je generalnim delegatom za Dalmaciju i predsjednikom kapitula u vlastitoj Provinciji. Od 1947. do 1951. god. bio je u kazneno-popravnom domu u Staroj Gradiški. Preostali dio života proveo je u Omišu i Splitu. — G. je poznati propovjednik, konferensijer, pisac i polemičar. Uređivao je *Novu reviju,* i bio suurednik *Riječi Božje* (Zagreb, 1939.-1940). Osnovao je u Šibeniku tiskaru »Kačić«, gradio u Zagrebu samostan Gospe Lurdske, nastavio s gradnjom crkve u Makarskoj, omogućio rad fra Karla Balića u Rimu i osnovao »rimsku koloniju«, sklapao brojna poznanstva i prijateljstva (npr. s Ivanom Meštrovićem) i bio jedan od najutjecajnijih

ljudi katoličkog pokreta u Hrvatskoj. Surađivao je u časopisima i zbornicima: *Acta Ordinis Fratrum Minorum, Bogoslovska smotra, Collectanea franciscana slavica,* (1937, 1940) *Čas, Gospa Sinjska, Hrvatska straža, Jadran, Katolički list, Kafolički tjednik, Luč, Naša misao, Nova revija,* (1922.-1928, 1931.) *Serefinski perivoj, Spomenica . . . Križevačke biskupije, Vrhbosna.*
DJELA: *Velika cijena znanstvenih zabluda,* Senj 1911. - *Bratsko pismo o redovničkim dužnostima,* Split 1930. - *Lurdsko čudo.* Predavanje u svetojeronimskoj dvorani u Zagrebu 10. prc 1933. prigodom 75. godišnjice lurdskih ukazanja, Šibenik 1933. - *Prvo okružno pismo fra Petra Grabića provincijala Franj. provincije Presvetog Otkupitelja,* Split 1937. - *Kapitularna poslanica god. 1940,* Split 1941. - *Bratsko pismo […] o posveti Provincije Presvetog Otkupitelja Blaženoj Dj. Mariji,* Split 1943. - *Sv. Ante Padovanski, ispovjednik-franjevac,* Split 1962 (c).
Lit. [K. KRŽANIĆ]: *Mp. o. dr. fra Petar Grabić, životne crtice i glavnija djela. In memoriam 1882.-1963.*, Split 1963.

H. G. Jurišić

GRABOVAC, fra Filip
LIT.: P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 458. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 50-54. *K. Jurišić*

GRABOVAC, Josip, profesor i župnik (Sinj, 25. VIII. 1870 - 8. IX. 1928). Nakon završene srednje škole u Sinju, primljen je u novicijat godine 1886. Filozofiju je završio u Zaostrogu a bogosloviju u Makarskoj (1890-92) i nakon toga zaređen za svećenika 8. I. 1893. Na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju bio je nastavnik u šk. g. 1893/94, i 1894/95. i predavao je hrvatski, talijanski, prirodopis i povijest. Od godine 1895. do 1898. bio je župnik u Hrvacama i zatim je prešao u dijecezanske svećenike.

J. A. Soldo

GRACIJE iz Aquile (Eona, Gratia de Imola), O. Min., ulcinjski i puljski biskup († Avignon 1348). papa Ivan XXII. postavio ga je za ulcinjskog biskupa bulom od 17. VIII. 1334. Za biskupa posvećuje ga tuskulanski biskup kardinal Anibale. Kao ulcinjski biskup prisutan je29. VI. 1338. u Avignonu na suđenju Andriji Galeano, heretičkom pristaši razvlaštenog i izopćenoga generala Franjevačkog reda Mihaela iz Cesene. U spisima procesa Gracije je spomenut na pvom mjestu. God. 1341. dubrovački kanonički zbor postulirao je Gracija sebi za nadbiskupa, ali papa Benedikt XII. nije odobrio. Nasljednik Benediktov Klement VI. cijeneći Gracijeve kreposti i iskustvo 31. V. 1342. premješta ga u Pulu za nasljednika biskupu Sergiju, koga su Kotorani zbog nasilja otjerali iz svoje biskupije, a kao puljski biskup (1331.-1342.) bio je optužen zbog krivovjerja. Branio se je u Avignonu gdje mu je bl. Bertrand, akvilejski patrijarh dokazao 19 heretičkih tvrdnja. — Gracije se uz duhovni rad u tako poljuljanoj puljskoj biskupiji dao također na temeljit popravak trošne puljske katedrale. Naslijedio ga je 15.XI. 1348. Leonard.
LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 574s br. 1072; 618 br. 275; VI, 85 br. 137; 627^{a}; 656 br. VI — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^{2}, 229; 421 nt. 9; 404. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 412; 802. — F. BABUDRI: *Elenchus Episcoporum Polensium critice emendatus.* Polae 1909., 45s. M. Žugaj

GRADIĆ, Anđeo (Angelus de Gradibus, Gradi), OFMConv., ninski biskup († 1592). Potječe iz poznate i ugledne dubrovačke obitelji Gradić.Uzeo je mletačko građanstvo (Eubel), po svoj prilici, kad je ušao u provinciju franjevaca konventualaca, koju je duborvačka republika ukinula na svom području iz antagonizma prema Veneciji, budući da joj je provincijal stanovao na

mletačkom podruju. Papa → Siksto V. imenovao je 17. X. 1588. Gradića naslovnim biskupom akonskim (Ptolemaida u Siriji) i biskupom ordinarijem u Ninu. Tako je Gradić kao naslovni ptolemaidski biskup mogao primati trećinu pomoći iz Rimske kurije, od prihoda koji su pripadali tom naslovu. Prije biskupskog imenovanja izgleda da je Gradić bio i djelovao u zadarskoj nadbiskupskoj kuriji i ondje bio kanonikom (Eubel). Ninskom biskupijom upravljao je nepune 4 godine i odrekao se vjerojatno zbog bolesti. Dne 4. 1598. dobiva naime nasljednika subrata → Horacija Bellotti. Odlukom sv. Stolice zadržao je i nadalje naslov ninskog biskupa potpisujući se 27. VIII. 1592. u dokumentu posvete. oltara sv. Križa u venecijanskoj crkvi sv. Andrije kao ninski biskup. Kao naslovnog biskupa Ptolomaide naslijedio ga je 23. XI. 1592. franjevac konventualac Nikola Aresdofius.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 93; 260. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 411. — G. ABATE: Series Episcoporum ex Ordine FMConv. ab anno 1541-1930. *Miscellanea Francescana* 31(1931) 110 (s bibliografijom) — *Accessiones et correctiones all'Illyricum Sacrum del P.D. Farlati di P.G.Coleti,* [manoscritto pubblicato dal prof. Frano Bulić], Split 1910., 199s.

M. Žugaj

GRANČIĆ Karlo, pastoralni radnik i graditelj (Glavina/Imotski, 30. IV. 1831. — Proložac 27. V. 1875). Rodio se od oca Križe i majke Ive Vujčić i na krštenju dobio ime Jakov. U franjevački red je stupio 1853. i dobio ime fra Karlo. Osnovno školovanje završio je u Imotskom a filozofsko-teološko na učilištima svoje Provincije. — Tijek života proveo je po župama. Na Unešiću je najprije kapelan, pa kad se osnovala župa 1856. on je prvi župnik. Uspio je sazidati novi prostrani župski stan. U Prološcu je župnik 1865-1875. Završio je stoljetnu borbu s obitelji Franceschi koja je imala patronat nad svetištem Velike Gospe na izvoru Vrljike. (Mišljenje je da su ga osnovali benediktinci još u šestom stoljeću. Kad su 1717. istjerani Turci iz Imotske krajine, Mlečani su svetište poklonili za uzdarje toj potalijančenoj obitelji.) Sazidao je novo Gospino svetište i time je župa preuzela upravu nad njim. Preminuo je od srčane kapi. Pokopan je samostanskoj grobnici u Imotskom. Uz njegov je pokop povezan prvi spomen imotske glazbe koja je svirala na njegovu sprovodu. — U samostanu u Omišu pohranjena je njegova rukopisna "Ljekaruša".

LIT.: V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, 263-267. *V. Vrčić*

GRASSI, Franjo, OFMConv., propovjednik (XVI. stoljeće). — Rodio se u Rabu. Stekao je naslov magistra bogoslovlja i bio uvažen propovjednik. Bio je 1596. gvardijan u samostanu Svetih Apostola u Rimu. Napisao je Korizmene propovijedi koje su vjerojatno ostale u rukopisu.

LIT.: Nicola Papini: *Dizionario francescano.* Parte I, 96r (ms. cl. III, 79a Generalne Kurije OFMConv.). M. Žugaj

GRAŠIĆ, Vilibald, provincijal (Rijeka, 1755 - Trsat, 1818). God. 1774. je stupio u Hrvatsko-Kranjsku provinciju sv. Križa. Polazio je filozofsko učilište u Novom Mestu, a zatim bogoslovne škole u Ljubljani i na Trsatu. Pred državnom ispitnom komisijom u Ljubljani je 1783. položio ispit za profesora filozofije i teologije. Sam je pak kao provincijal predavao teologiju na obnovljenoj bogoslovnoj školi na trsatu (1802-1805). Na Trsatu je bio gvardijan niz godina (1795-1802, 1805-1808, 1810-1818), a bio je i savjetnik dvojice provincijala Hrvatsko-primorske provincije (1792-1795, 1798-1801). Kao provincijal se je bezuspješno zauzimao da franjevcima senjsko-modruški biskup Ivan Ježić ne oduzme samostana za potrebe biskupijskog sjemeništa. Njegova okružnica od 13. XII. 1802. indirektno se suprotstavlja duhu jozefinizma i predstavlja svestran program franjevačkog života i pastoralnog djelovanja u duhu potridentske katoličke obnove.

LIT.: F. E. Hoško: Hrvatsko-primorska

franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. *Kačić* 7 (1975), 81-100. F.E.Hoško

GRAZIANI, Raynaldus, bl. (Raynaldus Gratianus), OFMConv., dubrovački nadbiskup († 1529). Rodio se je u Cotignoli kod Bologne i bio magister teologije. U burnim vremenima pokušaja da se spriječi rascijep Reda, Graziani je 1506. izabran za 41. generalnonog ministra na kapitulu u Rimu. Julije II. ga je postavio 5. VI. 1510. za nadbiskupa u Dubrovniku, gdje je naslijedio subrata → Julijana Maffei. Graziani se 13. VI. 1510. obvezao podmiriti taksu od 310 florena. Već 1520. odrekao se uprave nadbiskupijom i povukao u Italiju gdje je 1529. umro na glasu svetosti. Spomen mu se slavi 31. siječnja. Dubrovačkoj katedrali je otavio srebreni križ, dragocjenu mitru i rukavice, darove koje je primio od pape Julija II.
LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 281. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Schematismus... dioecesis Ragusinae...* Ragusii 1916., 21.
M. Žugaj

GRBAVAC, fra Leopold, propovjednik i duhovni vođa. (Veljaci, Hercegovina 19. I. 1888. - Osijek, 26. VI. 1952.) U KR stupio je 1908. Za svećenika je zaređen 1915. Već kao mlad svećnik obolio je od tuberkuloze i radi liječenja boravio je u kapucinskom samsotanu u Celju za vrijeme »Ilirske provincije« u kojoj su bili hrvatski i slovenski kapucini. Bio je kapelan u bolnici i požrtvovno se posvetio ispovijedanju. Godine 1940. došao je u Osijek, gdje je obavljao dužnost ispovjednika časnih sestara u više samostana. Često je vodio duhovne vježbe u samostanima kapucina i časnih sestara. Bio je odličan govornik i propovjednik. Vjernici su ga veoma cijenili, rado slušali i voljeli, jer je svojim finim i ljubaznim općenjem privlačio ljude. Veliko mnoštvo vjernika, svećanika i redovnika, koje je bilo prisutno na njegovu ukopu, pokazalo je koliko je bio omiljen u narodu.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Serafin Turčin

GRČIĆ, fra Stjepan, skupljač i izdavatelj narodne književnosti (Sinj/Podvaroš 14. III. 1879. — Zlopolje, 26. XI. 1932.), prosvjetitelj, rodoljub, zanesenjak za povijest, skupljač i izdavač narodnih pjesama. Osnovnu školu završava u Sinju gdje, nakon toga, 1889.-1896. pohađa franjevačku klasičnu gimnaziju. U novicijat stupa 1897. na Visovcu. Teologiju studira u Šibeniku 1897.-1899. i Makarskoj 1899.-1901. — Bio je učitelj klerika u Šibeniku 1901.-1905; župski pomoćnik u Sinju i pučkoškolski kateheta, 1906.-1910; župnik u Potravlju 1911.-1918; gvardijan u Splitu na Dobrome 1918.-1919. (nepunu godinu i pol dana) a potom 1919.-1922. (tri godine) župnik u Baćini kod Ploča. God. 1922. imenovan je gvardijanom zaostroškog samostana i na toj je dužnosti ostao 13 mjeseci. Nakon toga je 1924.-1928. župnik Borovaca, odakle je 1926. hodočastio u Rim, Asiz i Loreto. God. 1928.-1932. bio je župnik Zlopolja gdje je i umro od kapi u 53. godini života. Pokopan je u Sinju. — Posjedovao je solidnu teološku i klasičnu naobrazbu i zanimao se za narodnu povijest. Bio je zaljubljen u narodno blago, jedan od najznačajnijih i najuspješnijih njegovih sakupljača a ujedno i izdavač i proučavatelj usmene književnosti, posebno junačke epske poezije. U Potravlju je zapisivao narodne pjesme od Bože Domnjaka zvanoga Bojan, guslara stvaratelja i reproducenta, od koga je zapisao oko 30.000 epskih deseteraca, nešto epsko-lirskih i lirskih pjesama, pripovijedaka i proznih kazivanja što mu je pribavilo ugled i uvažavanje u javnosti. Tim je sačuvao velik tekstovni materijal pjesama i kazivanja potravskog guslara i ostavio nam osnovnu građu epskog pjevanja u Cetinskoj krajini i susjednim područjima. — Nije imao mnogo smisla za praktične poslove. Odricao se i prikraćivao od sebe da može izdavati zbirke pjesama. On je primjer ustrajnosti i požrtvovnosti sakupljača i izdavača narodnog blaga. Usamljenost, materijalni problemi i slabo zdravlje iscrpljivali su ga, ali nisu slomili

u njemu želju da radi i tiska. Dosta se dopisivao, sklapao prijateljstva, tražio savjeta i suradnje od ondašnjih stručnjaka. Posebno je bio blizak fra Stanku Petrovu. Njegove zbirke usmenih epskih pjesama imaju znanstveno značenje. Narodne pjesme tumačio je alegorijski što je pobudilo opće zanimanje koje ipak većina stručnjaka nije prihvatila.

DJELA: *Neke misli o junačkim narodnim pjesmama,* Split 1917. — *Narodne pjesme i pričanja. I. Sinjske narodne pjesme i pričanja,* Split 1920. — *Narodne pjesme i pričanja. Sinjske narodne pjesme i pričanja, s dodatkom Kosovo,* 2. izd., Split 1929. — *Narodne pjesme i pričanja. II. Kotarske narodne pjesme. (Po guslaru B. Domnjaku),* Šibenik 1930. — *Narodne pjesme i pričanja. III. Kraljević Marko. (Po guslaru B. Domnjaku),* Split 1932 — *Senjanin Ivan, Društvo sv. Jeronima,* Zagreb 1943.

LITERATRURA: I. Mimica: *Foklorist Stjepan Grčić,* Književni krug, Split 1992. (bibliografija) S. Čovo

GRĐAN, Stjepan Miroslav, glazbenik, skladatelj (Čakovec, 21. XII. 1915 - ? 1945). - Osnovnu je školu pohađao u Čakovcu, a zatim je završio Franjevačku klasičnu gimnaziju u Varaždinu (1935). Od 1932. je bio član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Teologiju je studirao na bogoslovnim fakultetima u Zagrebu (1935-1937) i Metzu u Francuskoj (1937-1939). Kao dječak je pokazivao nadarenost za glazbu i svirao je brač I, flautu, violončero i orgulje. A. Canjuga i K. Kolb su mu pružili sustavnu pouku. Postavši 1938. svećenik upisao je Glazbenu akadamiju u Zagrebu i završio školovanje u klasi M. Cipre (1940-1944). Skladao je duhovne skladbe: *Poklon, Stala plačuć, Blaženom Ivanu Duns Skotu, Pjesma stvorovima, Rajska kruno, Zdravo Marijo, Iže Heruvimi, Responsoria Velikog tjedna, Očenaš, Molitva Bunjevaca, Sveti Franjo* (4 pjesme); drugu skupinu čine skladbe za orguljsku pratnju: *Missa primitiarum, Postula a me, Zdravo zvijezdo mora, Lauretanske litanije;* u treću skupinu, koja predstavlja skladbe za orkestralnu pratnju, treba ubrojiti: *Magnificatibur, Kantata Križu i Proštenjari;* posljednja grupa su svjetovne skladbe: *Oproštaj, Živio, Nobiscum mane, Domine.*

LIT.: G. ĐURAK: Kantata o Križu. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda.* 15 (1961), 27-29. — M. ŠTEFANKO: *Život i rad o. Miroslava Grđana.* Zagreb 1968 (diplomski rad na Glazbenom institutu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu). - P. KINDERIĆ: Skladatej "Pjesme stvorova" i simfonije "Proštenjari". *Marijin Trsat,* 21(1987), 4, str. 11. F. E. Hoško

GREGO, Marin, provincijal (Blato na Korčuli ? — Badija, 30. X. 1791.). — Predavao je filozofiju i teologiju u Bresci i Modeni. Bio je vrstan propovjednik. U rukopisu je ostavio *Povijest samostana na Badiji* na lijepom hrvatskom jeziku. Umro je dok je još bio provincijal.

LIT.: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia..* Zara 1864. str. 116. i 378. — *Znameniti i zaslužni Hrvati,* Zagreb 1925. sr. 97. P. Pejić

GREGOV, Ljudevit (*Šime), pučki misionar (Preko 4. II. 1915. — Split 29. X. 1984.). Poslije osnovne škole u rodnom mjestu dolazi na Školjić gdje pohađa nižu gimnaziju (1927.-1931.). Višu gimnaziju započinje na Školjiću a završava u Krku. Teologiju studira u Zagrebu (1935.-1941.). Zaređene je za svećenika 1940. Na istom fakultetu postiže akademski stupanj liencijata (1943.) i doktorat (1952.). Od 1951.-1952. je asistent na katedri za liturgiku. Kroz više godina upravlja pojedinim župama (Kotari, Zagreb, Preko, sv. Ivan u Zadru i Split). Bio je odgojitelj bogoslova (1941.-1945.) i učitelj novaka (1971.-1972.). Pučki je misionar (1960.-1969.; 1972.-1978.) i voditelj duhovnih vježbi u mnogim redovničkim zajednicma. U životu i pastoralnom radu bio je trajno otvoren novome. Posljednjih godina života bio je aktivan u neokatekumenskoj zajendici. Raznim prilozima surađivao je u *Vjesniku franjevaca trećoredaca: nekrolozi* (1965.-1966. i 1969.), *o našem glagolizmu* (1965.), *o koncilskoj obnovi* (1963. i 1966.) i *o*

neokatekumenatu (1978.). U službenom glasilu reda *Analecta T.O.R.* (1954) javio se prilogom na latinskom jeziku *Štovanje Bezgriješnog začeća B.D. Mairje u hrvatskoj provinciji sv. Jeronima prije g. 1854.*

DJELA: *Kalendar prvog tiskanog glagoljskog misala* (izvadak iz doktorske disertacije "Prvi tiskani glagoljski misal"). Zagreb 1952. — *Priručnik pučkih misija franjevaca trećoredaca*. Zagreb 1966. (ciklostil).

LIT.: Popis umrlih redovnika 1, 43. Arhiv Provincijalata frajevaca trećoredaca u Zagrebu. — N. GREGOV: 65 godina Analecta T.O.R. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 15/1978.d/6, 12. B. Sučić

GREYBY, Ivan, FKN, "stjepanski" biskup 1403-poslije 28. V. 1444. – Bulom "Apostolatus officium" 2. III. 1403. papa Bonifacije IX., imenovao ga je biskupom Stjepanske Crkve (Stephanensis Ecclesiae). Kako se tek 11. IX. 1409. papinskoj kancelariji obvezao uplatiti uobičajenu taksu za se i predšasnika Andriju, Eubel je zaključio da 1403. nije potvrdio prihvaćanje stjepanske biskupije, već naknadno 1409. Eubel i Gams stavljaju Stjepansku biskupiju u Dračku metropoliju, a Gams posvema ispušta Greybya. No, radi se o neretvansko-stjepanskoj biskupiji u Dalmaciji, koja je po Andrijinoj smrti bila ponuđena Nikoli iz Drača O. Min. (v.) (Bliss i Termalow). Sjedište joj je bilo u Vidu kod Metkovića, a kasnije kod crkve sv. Stjepana u nedalekoj Gabeli, gdje su bili biskupi Franjo (1450-56), Fridrih (1456-60) i možda Juraj i Franjo Orello (1520-27 ?), svi franjevci. Eubel bilježi da je Greyby bio pomoćni biskup u Linkolnu 1423-31. i u Elyu 1424-43. Mihael Robson, profesor u Cambrigeu pronašao je podatke, da je Greyby primio devet ovlaštenja u biskupiji Ely od 21. XII. 1420. do 19. IX. 1422; u Linkolnu 1418., 1423., 1431., 1434.; te ponovno u Elyju 7. III. 1444., 11. IV. 1444., te konačno 28.V.1444.

LIT.: Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum,* vol. VIII,164 br.452 – Usp. IC. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 463 – W. H. BLISS - J. A. TREMLOW: *Calendar of Entries in the Papal Registers relating to Great Britain and Ireland. Papa Letters. 1396-1404*, London. M. Žugaj

GRGIĆ, Arkanđeo, publicist (Visoko, 25. IX. 1889. — Kraljeva Sutjeska, 3. II. 1975.). — Rodio se u obitelji Mate i Kate rođ. Vincetić. Osnovnu školu učio je u Visokom, Breškama, Bosanskom Šamcu i Tuzli, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Livnu i Sarajevu. Novicijat je započeo 1906., a za svećenika je zaređen 1912. Bio je kapelan u Varešu (1912.-1914.), Kraljevoj Sutjesci (1943.-1945.), Vitezu 1945.-1946.), Plehanu (1946.-1949.) i Đakovici (1960.-1972.), župnik u Beogradu, Ulicama, Tuzli (1937.-1942.), Zoviku (1942.-1943.), Lištanima i Bučićima (1950.-1957.), gvardijan u Kraljevoj Sutjesci, vojni svećenik na austrijsko-talijanskoj granici (1914.-1918.) i neko vrijeme nastavnik u Visokom i Sarajevu. Po karakteru temperamentan, uvijek franjevački optimističan i veoma pouzdan. Biran je za definitora Bosne Srebrene. Surađivao je u *Glasniku sv. Ante* (1914., 1919.-1922., 1924.-1926., 1930.), kojeg je i uređivao, *Kalendaru sv. Ante* (1926.), *Jugoslavenskom listu* (1929.), *Glasniku katoličke crkve u Beogradu* (1929.), *Hrvatskoj straži* (1930.) i *Seljačkim novinama* (1930.).

LIT.: [K AŽDAJIĆ]: In memoriam fra Arkanđelu Grgiću. *Bosna Srebrena,* 26(1975.) 2, str. 41-42. — Š. ŠIMIĆ: In memoriam fra Arkanđelu Grgiću. *Bosna Srebrena,* 26(1975.) 3, str. 63-65. — FRATER MINOR: Sjećanja na pok. fra Arkanđela. *Bosna Srebrena,* 26(1975.) 3, str. 77-79. — Fra Anrkanđeo Grgić. *Vrhbosna,* 1975., 1-2, str. 50. A. Kovačić

GRGIĆ, Filip, pisac (Vareš, oko 1783. — Kraljeva Sutjeska, 21. IV. 1816.). Osnovnu naobrazbu vjerojatno je stekao kod mjesnog župnika, srednju u Kraljevoj Sutjesci, a filozofsko-teološku u Ugarskoj (provincija sv. Ivana Kapčistrana) i u Dalmaciji. U franjevački red stupio je oko 1798., a za svećenika zaređen 1808. Iste godine imao je javnu filozofsko-teološku raspravu. Nakon povratka u domovinu (1809.) posvetio se duhovnoj pastvi.

DJELA: *Sapientiae incarnatae matri virgini*

Mariae sine labe conceptae has philosophico-theologicas propisitiones p. f. Philippus de Varess ord. M. Reg. Obser. s. p. Francisci sacrae theologiae sudens generalis O. D. D. facta cuilibet in philosophia, atque theologia jus habenti post tertium arguendi scholastica-academica facultate. Jadrae 1808.
LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II.* Sarajevo 1915., str. 434, 462-463. — Isti : *Bio-bibliografija franejvaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 110-111.
A. Kovačić

GRGIĆ, Inocent, (*Juraj), pisac (Vid/Metković, 1691. — Dubrovnik, 15. I. 1776.) Stupio je 1712. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. U Provinciji je vršio službe: definitora, komesara, gvardijana u raznim samostanima (dva puta u dubrovačkome, gdje je bio i skaristan crkve 1746.), te učitelja novaka. U diplomatskoj misiji Dubrovačke Republike bio je u Beču zajedno s A. Franchijem (oko 1727.). — Napisao je dva katekizma, na temelju Bellarminova: opširniji (posvećen nadbiskupu dubrovačkom A. Franchiju) za svećenike i sažetiji za narod.
DJELA: *Nauk kàrstianski kratak slovinskomu narodu odkriven, iztomačen u slovinski po F. In: Gàrgiću Dubr*. Mletcieh 1745[1], 1750[2]. Dubrovnik 1811[3]. — *Nauk kàrstianski obilan slovinskomu narodu odkriven*. Mletci 1750.
LIT.: S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini*. Venetiis 1767., 30. — I. A. KAZNAČIĆ: *Biblioteca di fra Innocenzio Ciulich*. Zara 1860., 215, 221. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 477, 581. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku I.* Zagreb 1952., 15. — M. PANTIĆ: Grgić, Inočencije. *Leksikon pisaca Jugoslavije II.* Beograd 1979., 302b. I. Djamić

GRGUR de Nexe (de Nexa), OFMConv., beogradski biskup (prva polovica XV. st.). Po nazivu bi se moglo nagađati da potječe iz samostana Nisza (Neisse) u Češkoj. Begradskim biskupom imenovao ga je Martin V. 31. V. 1419. Nepoznato je da li je bio u srodstvu s albanskim biskupom Dimitrom de Nesa. U Beogradu ga je naslijedio → Matej de Riapa 1. IX. 1420., a Wadding navodi da je umro prije Matejeva nastupa.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 520 br. 1413 531 nt. 2 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 355. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. — — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 30 n. 6; 41 n. 5.
M. Žugaj

GRGUR DUBROVČANIN (Gregorius de Ragusio, iz Dubrovnika), OFMConv., profesor teologije (XV. stoljeće). — Iz pisma pape Pija II, od 22. XII. 1460., razabire se da je u tom vremenskom razdoblju nedostajalo dalmatinskoj proviciji spremnih teologa na njenim bogoslovnim učilištima, te papa dopušta Grguru s drugom četvoricom članove te provincije da pođu u bilo koje učilište braće opservanata ili konventualaca, s ovu ili onu stranu Jadranskog mora, te ondje ostanu pet godina na osposobljavanju za predavanje filozofskih i teoloških znanosti.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 448 br. 863. M. Žugaj

GRGUR ili DOZA (Dosa, Dozsa, Dousa il Donsa de Marczaly), O. Min., sirmijski i čanadski biskup († 1423). Franjevca Grgura, koji kao srijemski biskup nosi ime Grgur a u Csanadu Dosa (Gams) postavio je prije 28. V, 1393 sirmijskim biskupom Bonifacije IX. jer mu tada dopušta primiti biskupsko posvećenje (Eubel). Premda se 4. II. 1394. ovezao platiti uobičajene pristojbe od 100 florena, on ih nije platio. Kad je papa 12. IX. 1397. premjestio Grgura u Csanad, kralj Sigismund, iste godine, imenova sirmijskim biskupom Ladislava II. Bonifacije IX. nije ga potvrdio rezervirajući sebi proviziju, te 18. II. 1399. imenova Tomu Ladany. Toma je bio pristalica Sigismundova suparnika Ladislava Napuljca pa ga Sigismund

nije prihvatio. U toj raboti protiv Tome morao je biti upleten i Grgur, koji je iz Csanada administrirao sirmijsku biskupiju. To razabiremo iz pisma pape Inocenta VII. koji 23. VII. 1406. naziva Grgura, već tada Dozu, uljezom u čanadskoj biskupiji, ali 1409 priznaje mu pravo na tu biskupiju.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 180; 454. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 370; 378. — E. GAŠIĆ: *Brevis Conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Diacovensis et Sirmiensis*... Mursae (Osijek) 1944., 55s. M. Žugaj

GRGUR IZ KOTORA, papinski poslanik (konac XIII. — početak XIV. st.). — Član Provincije S(k)lavonije. Bio je poznanik → Jeronima Mascia kasnijeg pape Nikole IV. kojeg je upoznao u Zadru. Nikola IV. ga je pridružio svom legatu za Istok kardinalu Bertrandu, eksprovincijalu Akvitanije. Možda ga je upravo Bertrand, kao Francuz, upoznao s kasnijim papom, Francuzom, Klementom V. Kad je srpski kralj Uroš II., sin → Jelene, koji je, kako sâm izjavljuje, želio ostati u vjeri svoje majke, posredstvom kotorskih plemića zatražio od pape Klementa V. franjevce, kao propovjednike koji bi se suprostavili patarenima (→ Andrija Zadranin), papa je pismom 1. IV. 1308. uputio Grgura da s još jednim subratom kojeg mu odredi provincijal pođe s poslanicima Urošu. Uroš je obojicu franjevaca primio sa svim počastima (Gelcich). Nije poznato da li se Grgur vratio iz Srbije ili je ostao kao misionar. Poslanstvo nije uspjelo u sjewdinjenju Crkava. Istu je sudbinu doživjelo i poslanstvo Gradeškog patrijarha i generalnih prokuratora franjevaca i dominikanaca.

LIT.: SIGISMONDO DA VENEZIA: *Biografia serafica*... Venezia 1846., 91-92. — MARCELLINO DA CIVEZZA: *Storia universale delle missioni francescane III*. Roma 1859., 223-241. — G. GELCICH: *Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro*. Zara 1880. 193. — D. FABIANICH: *Discorso sulla storia religiosa e civile della Dalmazia e popoli affini*. Firenze 1889. — B. RODE: De antiquitate prov. Sclavoniae, nunc Dalmatiae. *Archivum Franciscanum historicum*. 4. 1908., 505-514. — G. GOLUBOVICH: Biblioteca bio-bibliografica ... II., Quaracchi 1913., 221 i 229. — M. OREB: *Uzori svetosti*, Split 11970., 51. — B. BARČIĆ: *Povijest franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri*. Zadar 1976., 56. — M. MILOŠEVIĆ: *Istorijski tokovi na području zaliva*. Kotor-Zagreb 1970., 21. V. Gugić

GRGUR ZAGREBAČKI (Gregorius Zagrabiensis), O. Min., kustod, papisnki legat 1338.). Sa subratom Ortolsusom, oko 1301., dok je bio kustod Zagrebačke kustodije, dijela mađarske provincije, pod koju je od 1239. spadala i cijela Hrvatska od Gvozda i Save na sjever, obnovio je trošni zagrebački samostan (Wadding). Nije isključeno da bi Grgur mogao biti istovjetan s → Grgurom Ugarskim (Gregorius Hungarus), jednim od četvorice franjevaca koje je 31. X. 1338. papa Benedikt XII. poslao Velikom kanu i drugim uglednicima tatarskog carstva. Hungarus je mogao dobiti naziv prema redovničkoj provinciji Hungariae; pa taj naziv još ne pokazuje njegovu narodnost.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, VI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1931, 6 ("G. Hungarus": L. WADDING: *Annales Minorum, VII,* Ad Claras Aquas 1932, 255-259; *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 62-66). M. Žugaj

GRGUR, BLAŽENI, TROGIRANIN, mučenik (Vidin-Bugarska, † 12. II. 1369.) Mučen od pravoslavaca zbog katoličke vjere. U Franjevačkom martirologiju ima naziv blaženi.

Lit.: *Martyrologium Franciscanum*, Romae 1938. — V. KAPITANOVIĆ: Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte, *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.

V. Kapitanović

GRGUR, BLAŽENI, ZAOSTROŽANIN, mučenik († Konjic, 18. X. 1524). obješen od Turaka. U

Franjevačkom martirologiju ima naziv blaženi.

Lit.: P. BAKULA, *I martiri nella missione francescana osservante in Erzegovina*, Roma 1862,32. – M. V. BATINIĆ: *Djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini za prvih šest viekova njihova boravka, II,* Zagreb 1883, 14. – S. K. BRALIĆ, Monografia storica sulle crudeltà mussulmane in Bosnia-Erzegovina, *Palestra del clero*, 1898, 13. – J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci,* I. Sarajevo 1912, 125. – *Martyrologium Franciscanum*, Romae 1938. – K. Jurišić, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 231-232. – H. G. JURIŠIĆ, Sveti sljedbenici Franje Asiškoga u našoj prošlosti, *Kačić*, IX/1977,

V. Kapitanović

GRGUR, O. Min., biskp u Svaču, († oko 1306). — Grgur je bio vjerojatno član ulcinjskog samostana. Postao je oko 1300. biskupom u Svaču, sufraganom barske nadbiskupije. Kad je umro barski nadbiskup Marin, Grgur je protiv crkvenih propisa, utjecao na barske kanonike da ga zatraža za barskog nadbiskupa. Papa Klement V. oštro je prekorio Grgura. On se povukao i čak, pred sabinskim biskupom kardinalom Petrom, odrekao biskupije u Svaču. U Baru je 25. II. 1307. postao nadbiskup → Andrija iz Zadra, a u buli Andrijina imenovanja opisan je navedeni slučaj s Grgurom. Svač je pak 24. XII. 1307. dobio novog biskupa Benedikta.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 32 br. 74; 615 br. 159 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 422 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 466. M. Žugaj

GRGUR, O. Min., sirmijski biskup († 1336). — Grgura je 16. VI. 1334. sirmijskim biskupom postavio papa Ivan XXII. Po papinoj naredbi Grgura je posvtio za biskupa kardinal Guncelius, suburbikanski kardinal Albana. No već 27. VII. 1334. papa upravlja Grguru pismo kojim mu podjeljuje svoj papinski blagoslov s potpunim oprostom na času smrti. Umro je, vjerojatno, početkom 1336. jer kralj Karlo 28. II. 1336. spomije da je sirmijska biskupija upražnjena. No već 13. III. 1336. spominje se Grgurov nasljednik Petar kao izabrani biskup, a iste je godine potvrđen za biskupa. Gams, Schmitt Petrov i Eubel navode pogrešno da je stolovao do 1338.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 572 br. 1065; 618 br. 274 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 454. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 378. — E. GAŠIĆ: *Brevis Conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Dia covensis et Sirmiensis....* Mursae (Osijek) 1944., 53 — C. SCHMITT: *Benoit XII e l'Ordre des Frères Mineurs (1334-1342).* Quaracchi 1959, 298 nt. 12. M. Žugaj

GRGUR, OFMConv., bosansko-đakovački biskup († 1463). Postao je bosanskim biskupom 1458. (Gams) ili 1459. (Gašić) i stolovao u Đakovu. Kako je 24. III. 1464. biskupija upražnjena, Grgur je vjerojatno zaglavio negdje u Bosni prigodom turskog zaposjedanja Bosne (Gašić).

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 369. — usp. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 109. — FESSLER, Gechichte der Ungarn IV, 926 — E. GAŠIĆ: *Brevis conspectus Historicus dioecesium Bosnensis-Diacovensis et Sirmiensis*. Mursae 1944., 20s. M. Žugaj

GRIFON HRVAT (Slavus), O. Min., papinski poslanik u Etiopiji 1480. — Siskto IV. dodijelio je Grifona da prati i u vjeri podržava poslanika Etiopskog kralja papi. Gracije je trebao predati kralju papino pismo i izručiti darove. No na putu je bio ubijen i bačen u grmlje (Wadding). Isti papa je dvije godine kasnije, 28. IV. 1482., poslao veće poslanstvo u Etiopiji, šestoricu franjevaca opservanata.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XV,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 280 br. 10. — *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed.

I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, 803 br. 1568. M. Žugaj

GRKEŠ, Ruđer (*Boško), travar (Podimoć u Dubrovačkom Primorju, oko 1729. — Dubrovnik, 2. XI. 1792.). Stupio je 1756. u Proivnciju sv. Franje u Dubrovniku kao brat laik. Službovao je po raznim samostanima izvan Dubrovnika. → I. Šišić ga je poučio liječenju travama. Bio je od velike koristi ljudima među kojima je živio pripravljajući ljekovite napitke.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 491-492. M. Šikić

GRKEŠ, Urban (*Franjo), profesor (Podimoć u Dubrovačkom Primorju, 8. VII. 1754. — Dubrovnik 20. III. 1798.) Stupio je 1770. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Studij je završio u talijanskom gradu Lucca (Toscana). Boravio u Livornu kao moderator katedre filozofije. Vratio se u domovinu. Ponovno odlazi u Italiju, u Cagliari na Sardiniji, predavati teologiju. Tu se pročuo i kao propovjednik. Nakon tri-četiri godine dolazi u Dubrovnik. Deset godina predaje na učilištu Male Braće i postiže naslov jubilarnog lektora. Izabran je za kustoda Provincije. Propovijeda s uspjehom u katedralama Hvara, Korčule, Kotora i Dubrovnika, a i Krfa. Iznenada je umro od upale pluća, a pjesnikinja Anica Bošković je tom prigodom napisala pjesmu *U smrt oca Urbana, reda S. Frančeska,* Do sada netiskanu. Od njegovih su djela ostali svežnjevi rukopisa s filozofskim, teološkim i propovjedničkim bilješkama pod naslovom *Filosofia, teologia e discorsi sacri di Fra Urbano Bratošević in fascicoli.*
LIT.: G. A. CASNACICH: *Biblioteca di Fra Innocenzo Ciulich.* Zara 1860. 203. — G. E. CUSMICH: *Cenni storici sui Minori Osservanti di Ragusa.* Trieste 1864., 58. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 495, 583. — M. PANTIĆ: Grkeš, Urban. *Leksikon Pisaca Jugoslavije II.* Beograd 1979., 309b-310a. I. Djamić

GRMOLJEZI, Marko (*Šimun), misionar (Dubrovnik, oko 1713. — Napulj, 1775.). Kao dijete roditelji su ga poslali stricu, konzulu Dubrovačke Republike na Cipru. Tu je naučio turski i grčki. Želeći postati redovnik, vratio se u domovinu i 1729. stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Djeluje u Dubrovniku kao lector artium. Zatim odlazi na Peloponez kao misonar. Govorilo se da je vršio različite službe, među ostalim da je bio kapelan francuskog poslanika u Napulju.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 476-477. M. Šikić

GRUBELIĆ, Pavao, Samostanski trećoredac. (Šibenik oko 1550. - 1626). Koliko znamo nije se odlikovao niti herojskim krepostima niti izuzetnom učenošću, ali je u mladosti učinio jedan podvig po kojem je u neku ruku preteča Filipa Grabovca. Naime, noću 30. rujna 1571. kao klerik u nižim redovima s grupom seoskih momaka napao je u Prvić Luci jedan mletački ratni brod (marcelliana) i njegovu pratnju. Kad su ih uhvatili branili su se da su mislili da je to turski brod. Grubelić je uspio isposlovati da mu sudi crkveni sud. Taj sud mu nije uspio dokazati krivnju, ali je zbog kršenja samostanske discipline, tj. zato što je spavao izvan samostana bez znanja poglavara i zbog hodanja bez redovničkog odijela, kažnjen s godinu dana veslanja na galiji, no i ta je kazna bila uvjetna a imao ju je sprovesti u djelo njegov gvardijan ukoliko bi se taj prekršaj ponovio. O njegovu životu kasnije ne znamo ništa osim da je umro 20 lipnja 1626. kao svećenik.
LITERATURA: S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III redu sv. O. Franje po Dalmaciji Kvarneru i Istri,* Zadar 1910., str. 213. Anđelko Badurina

GRUBIŠIĆ, Fra Zvonko (*Pero), vjerosvjedočitelj (Posuški Gradac, 7. II. 1915.-Mostarski gradac, 8. II. 1945.) Sin je Mate i

Anice r. Bešlić. Osnovnu školu svršio u Grudama, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 3. VII. 1934., zavjetovan jednostavno 4. VII. 1935., svečano 5. VII. 1938. Za svećenika zaređen u Mostaru, 16. VI. 1940. Bio je kapelan na Humcu (1943.-1944.) i u Mostarskom Gracu (1944.-1945.). Bio je savjestan i pobožan, pun idealizma za slavu Božju i rad među kršćanskim pukom.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

GRUBIŠIĆ, Paškal, provincijal (Tučepi, 1736. — Makarska 21. VI. 1797). Stupio je u Red 1751. Bio je lektor filozofije, a zatim moralnog bogoslovlja (1764-1773) u samostanu Gospe od Zdravlja u Splitu. U međuvremenu je (1770) bio učitelj samostanske mladeži, a potom definitor (1773-1776) gvardijan u Sumartinu na Braču (1777-1779), provincijal (1779-1792) i gvardijan u Makarskoj. Bio je vlasnik, a možda i autor teološkog rukopisa u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj pod br. 42. *De actibus humanis et de paenitentia.*

Lit.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 389. — V. Kapitanović, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 141.

V. Kapitanović

GRUBKOVIĆ, Jakov (GRUPKOVIĆ-PULJAN *Ante), profesor i pisac (Plina, 25. V. 1833 - Split, 4. II. 1911) - Kao mladić dolazi u Zaostrog gdje završava gimnaziju (1848-1853). Franjevački habit oblači 10. XI. 1853. u Živogošću. Filozofiju i teologiju završava u Sinju. Za svećenika je zaređen 16. X. 1856. godine. Već slijedeće godine (16. XI.) odlazi u Sinj za profesora na Gimnaziji. Namjesništvo u Zadru odobrava stipendij za njegov studij u Beču kamo odlazi na studfij slavistike 1859. godine, a vraća se 1861. Od 1862. predaje na Gimnaziji u Sinju sve do 1880. (uz prekid 1869-1874) latinski, grčki i hrvatski jezik. Djelotvorno je sudjelovao u rodoljubnim previranjima i mnogo je radio oko otvaranja Hrvatske čitaonice u Sinju. Dana 4. III. 1870. prelazi u biskupijske svećenike. Predavao je na gimnazijama u Zadru, Dubrovniku i Splitu. Isticao se velikodušnošću prema siromasima. Surađivao je u časopisima: *Il Dalmata, Narodni list, Il Nazionale, Draškov raboš, Sloboda*, *Izvještaj zadarske tal. gimn.* (1874-1875).

DJELA: *Zaorija na talijanstvo jedan Dalamatin.* – *Zrcalo talijanstva u Dalmaciji. Razdor i prosutak dalmacije u njezinim učionicam*, Beč, 1861 (Potpisano inicijalima G=R J.) — *Dr. Paštroviću vrhu srbohrvatstva,* Zadar, 1879.

LIT.: Dum Jakov Grupković, *Bosanska vila,* V/1890, br. 23-24. str. 368. i 369 — *List biskupije splitsko-makarske,* 1911, br. 2, str. 14. — Pop Jakov Grupković, *Vrač pogađač,* XVI/1911, br. 4, str. 26. — † Don Jakov Grupković, *Glas Crnogorca,* XL/1911, br. 28, str. 2. — † Don Jakov Grupković, *Samouprava,* IX/1911, br. 5. str. 4. — K. Kulušić: Don Jakov prof. Grupković (Jedan zaboravljeni kulturni radnik, nacionalni borac i filantrop), *Dubrovnik*, XXV/1938, br. 4, str. 1-2; br. 5., str. 2-3; br. 6, str. 2. i br. 7, str. 1. — S. Petrov: Ante Konstantin Matas, *Izvještaj Franjevačke klasične gimnazije u Sinju,* Sinj 1940, 29. — K. Kosor: Sinjski franjevci u borbi za narodni preporod u Sinju i Cetini od 1860-1870, *Sinjska spomenica,* Sinj 1965, 189-240. — G. Novak: Polemički spisi 1860. *Radovi instituta JAZU u Zadru VIII,* Zadar 1961. — N. Stančić: Nacionalna integraciona ideologija dalmatinskih narodnjaka 1860/61, godine, *Radovi IHP,* 11 (1978). — N. Stančić: *Hrvatska nacionalna ideologija preporodnog pokreta u Dalmaciji. Mihovil Pavlinović i njegov krug do 1869.* Zagreb 1980. — V. VRČIĆ: *Neretvanske župe,* Metković 1974, str. 160-161. — P. BEZINA: *Srednje Školstvo u Franjevačkoj provinciji presvetog Otkupitelja (1735-1920),* Split, 1989, str. 154. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 73. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 140. – J. BRATULIĆ, Odjek ilirskih ideja

u Sinju i kulturne veze srednje Dalmacije sa sjevernom Hrvatskom, *Franjevačka klasična Gomnazija u Sinju*, Sinj-Split 2004, 112-113. – J. GRBAVAC, Franjevačka klasična gimnazija od godine 1854. do 1918, *Isto*, 163-250 (passim). – V. KAPITANOVIĆ, "Franjevačka gimnazija u Sinju između liberalizma i državnoga jursidikcionalizma", *Isto*, 341. – N. JUKIĆ, Ravnatelji i profesori Franjevačke klasične gimnazije u Sinju od 1854. do 2004. godine, *Isto*, 640. *B. Pezo - V. Vrčić*

GUAINI, Ivan (Quaini, Caini) iz Raba, OFMConv., provincijal († Rab, svibanj 1567). Na provincijskom kapitulu 24. IV. 1563. u Cresu izabran je za provincijala provincije Dalmacije franjevaca konventualaca. Vršeći službu provincijala obavio je kanonski pohod samostana u Trstu, Kotoru, Splitu, Pagu, Krku, Cresu, Labinu, Puli, Piranu, Rabu, Milju (Muggia), Kopru, Šibeniku i Visu. Osim toga pohodio je samostane Klarisa u Kopru i Sv. Nikole i Sv. Marcele u Zadru. Za vrijeme kanonske vizitacije u Kotoru 17. XI. 1564. ulcinjska općina ponudila mu je da franjevci ponovno preuzmu samostan Sv. Marka u Ulcinju. Za provincijalovog povjerenika i upravitelja samostana postavljen je Ivan Petar Celsus.
LIT.: Acta provinciae, Codex 1559.-1589. Arhiv provincije, Zagreb, Sv. Duh 31.
D. Drnić

GUALTERI[N]US DE SARZANA → **Valter DE SARZANA**

GUBERINA, fra Augustin, profesor i župnik (Šibenik, 14. Xl. 1897.-Zagreb, 1945.). U Franjevački red stupio je 8. VII. 1915. i slijedeće godine istoga dana položio jednostavne zavjete. Studirao je filozofiju u Zaostrogu (1916.-1918.) i bogoslovlje u Makarskoj (1918.-1921.). Svečano se zavjetovao 8. IX. 1919. Za svećenika je zaređen 25. IX. 1921. - Poslije Mlade Mise poslan je u Rim, gdje je na Orijentalnom institutu 15. XI. 1923. obranio doktorsku radnju »Doctrina s. Theodori Studitae de visibili unitate Ecclesiae«. Nakon studija neko vrijeme vrši službu profesora teologije u Makarskoj. Bio je župnik Velikoga Brda (1924.-1926.) i Drvenika (1927.-1936.). Početkom 1936. postao je biskupijski svećenik. Surađivao je u: *Novoj reviji* (1926) i *Bogoslovskoj smotri* (1927, 1929, 1930 1937).

DJELA: *Katolicizam u kršćanskoj starini,* Split 1926. — *Nacionalizam i katolicizam sv. Ćirila i Metoda. Prigodom 1100. godišnjice ređenja sv. Ćirila,* Zagreb 1927. - Katolička Crkva, Sarajevo 1928. — *Katolička akcija,* Sarajevo 1935.— *De conceptu petrae Ecclesiae in ecclesiologia Byzantina. Vol. I.* Zagreb 1930. — *Komunizam i hrvatstvo* (Hrvatska omladinska biblioteka, sv. I), Šibenik 1936; [2](Hrvatska omladinska biblioteka, sv. V), Šibenik 1937. — *Je li komunizam napredan?* (Hrvatska omladinska biblioteka, sv. II), Šibenik 1936. — *Non quis sed quid. Sukob dviju ideja (domagojizma i katoličke akcije) u hrvatskom katolicizmu,* Šibenik 1937. - *Osnovna načela marksizma (komunizma)* (Hrvatska omladinska biblioteka, sv. VI), Zagreb 1938. *M. Ćaleta*

GUBIĆ, Stjepan Krunoslav, književnik (Bok/Banja Luka, 25. X. 1860. — Petrićevac, 7. I. 1896.). Potpisivao se pseudonimom Mali Nenad. Pučku i srednju školu završio je u Bosni, a filozofsko-teološki sudij u Ugarskoj. U franjevači je red stupio 1879., a za svećenika je zaređen 1886. u Pečuhu. Službovao je kao vjeroučitelj i kapelan u više mjesta. God. 1887. nalazi se u Varcaru kao kapelan, a 1895. na Petrićevcu kao vođa kora i pomoćnik župnika. Pripadao je skupa s → Josipom Dobroslavom Božićem krugu bosanskih franjevaca starčevićanski orijentirane hrvatske svijesti. U tom duhu surađivao je u *Novom bosanskom prijatelju* (1888., 18890., 1894., 1896.) tiskajući pouke o narodnom blagu, priče, šale i zabave, zatim u zadarskoj *Hrvatskoj, Glasu Hercegovca* i drugdje.
LIT.: *Obzor,* 37(1896.) 20 str. 2-3. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II.* (rukopis u toliškom samostanu). — R. Špionjak: *Josip Dobroslav*

Božić. Život i djelo. Beograd 1883., str. 55, 59, 60, 81, 88, 96, 116, 130. A. Kovačić

GUČETIĆ, Andrija (Gozze), provincijal (Dubrovnik, 15.—16. st.) — Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Izabran je 1496. za petog provincijala i zatim još jednom 1514. godine.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 412. M. Šikić

GUČETIĆ, Anđeo (Gozze), provincijal (Dubrovnik, 15.—16. st.). Iz plemićke je dubrovačke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal (1508.-1511.). Poslanik Dubrovačke Republike ugarskom kralju Ludoviku (1523.). Isticao se i kao vrstan teolog.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 413. M. Šikić

GUČETIĆ, Antun (Gozze, Regnich), misionar († Dubrovnik poslije 1513.) Potječe od dubrovačkih plemića. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznati propovjednik i ispovjednik. Bio je prolektor na studiju Male Braće u Dubrovniku. Izabran je 1487. za provincijala. Na Generalnom kapitulu Reda u Milanu 1498. izabran je za gvardijana u Jeruzalemu. Upravljao je samostanom vrlo pohvalno (Dolci).
LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci*. Neapoli 1746., 50-51. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 412. — S. CERVA: *Biblotheca Ragusina I.* Zagrabiae 1975., 113-114. I. Djamić

GUČETIĆ, Bernardin (Gozze), provincijal († Dubrovnik, 10. II. 1667.). Potječe iz dubrovačke plemićke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Dva je puta vršio službu provincijala (1631.-1634. i 1655.-1658.). Odbio je prihvatiti službu biskupa u Stonu.
LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski Arhiv u Dubrovniku) 1666.-1669., n. 26. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 442-443. M. Šikić

GUČETIĆ, Bernardin (Gozze, Gerić), provincijal (XV. st.). Iz plemićke je dubrovačke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Treći po redu provincijal (1490.-1493.).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 411. M. Šikić

GUČETIĆ, Bernardin (Gozze, Gerić), provincijal (XVI. st.) Potječe iz plemićke dubrovačke obitelji. Bio je član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Dva je puta vršio provincijalsku službu (1535.-1538. i 1547.-1550.).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 417. M. Šikić.

GUDELJ, Jerolim, profesor (Krstatice 1746 — Šibenik 1786). Prvu misu slavio je u Imotskom, 4. I. 1768. Položio je ispite za lektora *artium* i filozofije. Profesor je moralke na Nadbiskupskoj teologiji u Splitu od 30. VI. 1773. Na natječaju od 26. X. 1775. dobiva mjesto generalnog lektora na teologiji u Šibeniku. God. 1785. nalazimo ga ujedno kao župnika župe Dolac u Šibeniku. U dva navrata (1775. i 1782.) išao je u Veneciju zastupati prava imotskog samostana. Istakao se i kao vrstan propovjednik. Umro je od kapi u Šibeniku 17. veljače 1786.
LIT.: V. Vrčić, *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 87. *V. Vrčić*

GUDELJ, Šimun (Radić Gudelj), ljetopisac i graditelj (Krstatice 1714. — Imotski 7. VIII. 1804). Župnik je u Slivnu i 1753. nastavlja

gradnjom župske crkve. Odatle 1756. odlazi na župu u Kozicu i ostaje do 1760. Učitelj na Visovcu je 1760-1765. Tu je napisao *Examen ordinandorum confessariorumque*. Gvardijan je u Imotskom 1765-1766, 1771-1775, 1784-1785. Tvrđavski župnik u Imotskom 1767-1784. — God. 1774. osniva u Imotskom samostanu biblioteku. U *Liber archivialis* imotskog samostana napisao je povijest Imotske krajine, posebno samostana sv. Franje u Imoti od 1235. do svoje smrti pod naslovom "*Le memorie archiviali molto utili e necessarie per la posterità*". God. 1774. kao imotski gvardijan započinje gradnju južnog dijela samostana. Kroz godinu dana izgradnju je doveo do krova. — U imotskom samostanskom arhivu čuvaju se njegovi rukopisi: Mrtvar župe Imotski, Mrtvar župe Vinjani, Mrtvar župe Proložac, Običajnik župe Imotski, Ljekaruša i mnoštvo njegovih zapisa. A u Muzeju hrvatskih spomenika čuva se njegov "Libar od familie Radicha Gudeglia" u kojem je ukratko opisao povijest svoje obitelji.

LIT.: V. Vrčić: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, str. 87. V. Vrčić: *Odjeci,* Imotski 1967, 60-61. — Š. Urlić, Posljednji izdanci ćirilske pismenosti dalmatinskih franjevaca, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, Beograd 3 (1923) 87-91. — A. Ujević: Ljekaruša fra Šimuna Gudelja Imoćanina, Kačić 5 (1973) 121-139. — D. Zečević, Pučka rukopisna knjiga s kraja 18. stoljeća — Libar "protiva svakoj zasidi diavaoskoi", Croatica 17 (1986) 24-25, 133-152. — J. A. SOLDO: »Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985)«. *Kačić*, 17 (1985), 264-265. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 89-90. *V. Vrčić*

GUERIN (Guerrinus), O. Min., biskup "Dalmatiensis" 1347.- oko 1354. — Povjesničari su naziv "Dalmatiensis" poistovježivali s "Delmitensis", pa su i Guerina stavljali u duvanjsku biskupiju, gdje tobože zbog patarena nije mogao obstati pa se preselio u Poljica. Zbog toga su ga nazivali i "Episcopus Polichiensis". Guerin nije bio duvanjski biskup (Mandić) već dalmatinski "Dalmatiensis" tj. biskupije oja od 1355 ima više biskupa, a nalazila se na području južne Hrvatske. Njegov nasljdnik Stjepan nosi naziv "Episcopus Dalmatiae".

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 230. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406. — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.—XVII. stoljeća. *Croatia Sacra* 1935., 17 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 89 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352.-1578. *Croatica christiana periodica* 1985., M. Žugaj

GUGIĆ, Mauricije, provincijal (Blato na Korčuli, 7. XII. 1870. — Badija, 9. XI. 1946.). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, talijansku gimnaziju kod isusovaca u Zadru, a teologiju u centralnom sjemeništu u Zadru. Za svećenika je zaređen 1895. godine. Predavao je matematiku i prirodne znanosti na franjevačkoj gimnaziji na Košljunu i u Zadru. Dvadeset godina predavao je i na državnoj gimnaziji u Zadru. Bio je magistar novaka, gvardijan, definitor, kustod i dva puta provincijal (1926.-1932.). Ostao je u dobroj uspomeni subraće.

LIT.: Nekrologij frajevačke prov. sv. Jeronima Zadar, M. B[RLEK]: Gugić, Mauricije, *Franjo Među Hrvatima,* Zagreb 1976., str. 230.

P. Peić

GUNDULIĆ, Benedikt, provincijal (Dubrovnik, 16. st.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Gvardijan samostana Male Braće u Dubrovniku (oko 1509.), te provincijal (1529.-1532.).

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 414-415. M. Šikić

GUNDULIĆ, FRANJO, → FRANJO iz Dubrovnika

GUNDULIĆ, Ivan (de Gondula), gvardijan u Betlehemu (Dubrovnik, konac XV. st. — 1565.) — Potječe iz vlastelinske obitelji. Bio je član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Pošao je kao hodočasnik u Svetu Zemlju, tamo proveo pet godina, čak postao gvardijan u Betlehemu. Po povratku izabran za provincijala (1532.), a potom za gvardijana u Stonu (1538.) i Dubrovniku (1543.). — Bio je vrlo pobožan. Na izvrsnom talijanskom jeziku je opisao 1526. g. svoje hodočašće u Sv. Zemlju i djelo posvetio svome ocu Nikolici Gunduliću Franovu. Rukopis se čuvao u isusovačkoj biblioteci u Dubrovniku, a pretpostavlja se da je izgorio u požaru.

LIT.: S. DOLCI: *Fasti litterario-Ragusini.* Venetiis 1767., 33. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II.* Zara 1864., 193. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Franisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 416-417, 572. — V. D[eželić st.]: Gundulić, Ivan. *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925.* Zagreb 1925., 101a. — L. WADDING: *Annales Minorum XX.* Ad Claras Awuas 1933., 60. — M. PANTIĆ: Gundulić, Dživo. *Leksikon pisaca Jugoslavije II.* Beograd 1979., 330b-331a. — P. PEJIĆ: Hrvatski frajevci u Svetoj Zemlji. *Kačić* Split 9 (1977.), 147-162. I. Djamić

GURIĆ, Serafin (*Ivan), Božji ugodnik (Orebić, 4. VII. 1752. — Dubrovnik, 6. VIII. 1835.) Stupio je 1769. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Viši bogoslovni studij završio je na najboljim školama Reda u Italiji. U Provinciji je bio učitelj novaka, više puta gvardijan, definitor, kustod, te tri puta provincijal (1805.-1808., 1812.-1814. i 1820.-1823.). Uz to je propovijedao ka pučki propovjednik na Pelješcu i po raznim mjestima, a držao je i korizmene propovijedi u dubr. katedrali. Dubrovački ga Senat jednoglasno izabire za Stonskog biskupa (1800.) nakon smrti → F. Sorgo-Bogali, no on to odbija. — Odlikovao se temeljitim bogoslovnim znanjem, koje je udružio sa svetošću života. Razboritošću i bogoljubnošću je prednjačio u redovničkim krepostima, a propovijedanjem budio pravi duh Božji i kršćansko shvaćanje. Bio je privlačina pojava, i ponizan. U svakoj je prilici odvažno znao ustati na obranu Crkve i Reda. Uložio je mnogo vremena i pažnje u djela pokore i samozataje, čitanje, razmatranje i razne pobožnosti. Bio je točan u vršenju Pravila Reda. Ukopan je na Dančama, ali su mu tijelo, zbog njegova sveta života, unatoč odredbama građanskih vlasti o zabrani ukopa unutar Grada, braća potajice prenijela u sakristiju crkve Male Braće, želeći imati njegove zemne ostatke u svojoj blizini.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 532-533. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970., 351-352. I. Djamić

GVERIN (Guerrinus) biskup (XIV. stoljeće). . Bio je biskup u Duvnu (1347. -1355). Farlati ga stavlja u listu duvanjskih biskupa odmah iza Modija, dok Eubel umeće biskupa Ivana iz reda Cistercita. Farlati, oslanjajući se na "Katalog biskupa reda sv. Franje" koji je sastavio → Oktavije Spader, i Sbaraglia drže da je bio franjevac, iako posljednji sumnja da bi mogao biti istovjetan s Gernicusom Teutonicusom, biskupom u Baleču. Prema arhivskim spisima bio je biskup u Poljicima (Episcopus Pulichiensis, vulgo de Puglizza). Oktavije Spader, rapski biskup i lista *Slavnih muževa Provincije sv. Jeronima* u franjevačkom samostanu u Hvaru nazivaju ga minoritom "iz Dalmacije", dok prema Eubelu nije ni minorit, ni redovnik.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^{2}, 230. — D. FARLATI, *Illyricum Sacrum IV,* Venetiis, 1769. 173. — *Minoriticae Ecclesiae Synopsis* ad an. 1347., n. 1510. — M. OREB, *Životopis biskupa članova Provincije sv. Jeronima male braće konv.* (ms), Zagreb 1968., str. 109. M. Oreb

GVIDO iz Konavala (Guidus de Canalibus), ljekarnik (Konavle, oko 1537. — Dubrovnik, oko 1627.). — Bio je brat laik, član Provincije sv. Franje u Duborvniku, čuven po svom apotekarskom umijeću.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 433. — V. VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. *Di Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959.).* Stuttgart 1960., 189-197. M. Šikić

HACKL, Rupert, filozofski pisac, misionar ("M. Dominica" /?/, Štajerska, 12. XI. 1735. - ?, poslije 1773). U Provinciju sv. Ladislava je stupio 1753. i zatim započeo filozofsko i teološko školovanje na filozofskim učilištima u Zagrebu (1754/55) i Kanjiži (1756/57) i bogoslovnim školama u Pečuhu (1756-1758) i Varaždinu (1758-1760). God. 1764. je sudjelovao na natječajnom ispitu za profesora filozofije i položio ga s najboljim rezuiltatom. Predavao je filozofskom učilištu u Varaždinu i ondje priredio predavanja za potrebe studenata slijedeći spise Antonia Giuseppea Ferraridi de Moedetia: *Institutiones dialecticae et logicae* (Varasdini 1764/65, vel. 32x20 cm, str. 125+160), *Metaphysica* (Varasdini 1765, vel. 32,3x20 cm, str. 96; oba spisa su u franjevačkom samostanu u Varaždionu, sign. F 84 i F 90) i *Physica* (Varasdini 1766; vel. 34,7x21,8 cm,; str. 127+31; franj. samostan u Virovitici). Djelovao je i u pastoralnoj službi, i to u Koprivnici, Čakovcu i Šiklošu, gdje je bio hrvatski propovjednik (1767/68). God. 1771. je pošao u Rim i dvije godine se pripravljao za misionara. Pristupivši 1773. Rimskoj franjevačkoj provinciji, nije više njegovao veze s Provincijom sv. Ladislava.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, matricula officiorum, ad nomen. — F. E. HOŠKO: The Scotistic Philosophy of the Zagreb Circle in the 17th and 18th Centuries. *Synthesis Philosophica,* vol. 8, fasc. 2. Zagreb 1993, 340, 341. F. E. Hoško

HAINCI, fra Antun (*Ferdinand), provinicijal (Varaždin, 4.III. 1801.- Varaždin, 10.XII. 1869.). U KR stupio 17. IV. 1818. Svečane je zavjete položio 9. III. 1822. u Varaždinu. Za svećenika je zaređen 1823. Obavljao je poglavarsku službu u Rijeci i u Varaždinu. Bio je redovnik prožet apostolskom revnošću, cijenjen ispovijednik i propovijednik. Provincijal je bio 1855-1858; 1861-1864.
LIT.: A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 15. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.
Hadrijan Borak

HAJDUK, fra Alojzije (*Mirko), provincijal, propovjednik (Tuhovec, Varaždinske Toplice, 28. VIII. 1843. - Varaždin, 1. XI. 1926). U KR stupio 3. IX. 1859. Svečane je zavjete položio 1864., za svećenika je zaređen 29. III. 1866. Bio je veoma cijenjen ispovijednik i propovijednik. Kroz 15 je godina bio duhovnik bolnice u Varaždinu za što je primio odlikovanja a ujedno je bio duhovnik u gradskom zatvoru. Uvijek prijazan i ljubazan, vedrog značaja. Bio je samostanski poglavar i kalendarist Provincije, a više puta član provincijske uprave (definitor). Provincijal je bio u tri navrata, 1892.-1901.
LIT.: A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, str. 17. — *Naša Gospa Lurdska,* 1916, 124.150. — *Katolički list,* 1916, 322 — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

HALJINIĆ, Marijan, (Aljinić) provincijal (Haljinići/ Kraljeva Sutjeska, sredina XVI. stoljeća — Kraljeva Sutjeska, 19. VII. 1606.). — Osnovnu školu učio je vjerojatno u Kraljevoj Sutjesci, a nije isključeno da je ovdje završio i filozofsko-teološki studij. Bio je dvaput provincijal Bosne Srebrene (1583.-1586., 1592.-1595.). Supotpisnik je žalbe koju su 1594. bosanski franjevci uputili protektoru reda De Matteiju protiv biskupa fra Franje Baličevića. Za vrijeme njegova dugog provincijalstva turske su vlasti dozvolile

(1592.) da bosanski franjevci mogu, na osnovu starih povlastica, "svake tri godine sastati se i između sebe jdnog glavara izabrati". Jelenić piše da je sastavio djelo u kojem je odredio kako se ima pjevati misni Credo.

LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci I*. Sarajevo 1912., str. 247. — Isti: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917., str. 5. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.)*. Beograd 1935., str. 50, 55. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., str. 167, 169-170. A. Kovačić

HÄMERLE, Adulf, filozofski pisac (? 5. V. 1741. - Sibinj (?), 8.IV. 1788). - Pristupio je 1759. franjevcima negdašnje Provincije sv. Ladislava sa središtem u Zagrebu. Studirao je na filozofskom učilštu u Pečuhu (1760-1762) i na bogoslovnoj školi u Varaždinu (1762-1766). Prije nego što je 1771. položio ispit za profesora filozofije, bio je učitelj pjevanja franjevačkih pripravnika u Križevcima (1766-1768) i njemački propovjednik u Pečuhu (1768/69) i Šiklošu (1769-1771). Kao profesor je nastupio na filozofskom učilištu u Virovitici (1771-1773). Sačuvana su u rukopisu njegova predavanja iz prve nastavne godine pod nalsovom *Logica* (vel. 15,9 x 10,5 cm, str. 149+[11], knjižnica Franjevačkog samostana u Virovitici). Predavao je i na učilištu moralnog bogoslovlja u Kloštru Ivaniću (1777/78). Nakon što je 1778. pred državnom komisijom položio ispit za profesora teologije, predavao je biblijske predmete i crkvenu povijest na bogoslovnoj školi u Zagrebu (1778-1781) i teološke predmete na bogoslovnoj školi u Varaždinu (1781-1783). Objavio je dogmatske teze, koje je 1783. predstavio u javnoj raspravi u Varaždinu, rijedak dokumenat prihvata državnog nastavnog programa u teologiji na crkvenim školama neposredno prije nego što ih je država dokinula. Nakon kraćeg boravka u Kanjiži prihvatio je službu vojnog kapelana i obavljao je do smrti.

DJELA: *Assertiones theologicae ex tractatu de Verbi Divini incarnatione*. Zagrabiae 1783.

LIT.: F. E. HOŠKO: Skotistička fiozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Bogoslovska smotra* 39 (1970), br. 2/3, 212-213. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 62. F. E. Hoško

HAMMER, fra Robert (*Marko) Župnik i profesor (Drniš, 20. IV 1845.— Karin, 28. XII. 1920.) Sin Martina i majke Kate rođene Dadić Stupio je u novicijat 28. listopada 1863, a zaređen za svećenika 17. studenoga 1867. Na gimnaziji u Sinju od šk. godine 1869/70. do 1874/75. predaje hrvatski, matematiku, fiziku, biologiju, zemljopis i povijest. Bio je župnik u Vrlici, Lišanima, Perušiću, Piramatovcima, Kljacima, Lećevici, Ljubovitici, Prgometu i Čvrljevu. Bio je jednu godinu gvardijan u Sinju te ispovjednik i diskret u karinskom samostanu.

F. Laco

HARAPIN, Josip Teofil, filozofski i teološki pisac (Letovčan kod Klanjca, 10. III. 1883. - Zagreb, 1. X. 1944). - Rodio se u siromašnoj obitelji Janka i Cecilije r. Lončariček. Gimnaziju je polazio u Zagrebu i karlovcu (1894-1901). u Franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda, pohađao Filozofsko učilište u Varaždinu (1902-1904) i Teološki fakultet u Zagrebu (1904-1908), a 1907. je postao svećenik. Nastavio je teološko školovanje u Rimu na Antonianumu (1908-1911) i "Institum Orientale" (1920-1922); tu je doktorirao. Bio je profesor na franjevačkom Filozofskom učilištu u Varaždinu (1911-1920), na Teološkom fakultetu Antonianuma u Rimu (1920-1927; 1933-1938) te na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1939-1942). U Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda je obavljao upravne službe: bio je definitor (1915-1918, 1918-1921), kustod (1933-1936; 1939-1942) i provincijal (1927-1933). - Harapin je bio svestran pastoralni i kulturni djelatnik: propovjednik, pučki misionar, voditelj duhovnih vježbi, predavač, polemičar, publicist, filozofski i teološki pisac. Uređivao je homiletski časopis *Dušobrižnik* (1911/12), a jedan je od osnivača teološke revije *Antonianum* (1925). Surađivao je pak u listovima: *Naša misao* (1914-1916), *Katolički*

list (1917-1919, 1924), *Hrvatska straža* (1916), *Antonianum* (1933-1939) i dr. Objavio je više apologetskih djela, dogmatskih priručnika i rasprava, priručnik povijesti religija i filozofske udžbenike. Prvi među Hrvatima je napisao priručnike povijesti religija i tzv. istočnog bogoslovlja, ali na latinskom jeziku. U arhivu Franjevačkog samostana na Kaptolu u Zagrebu čuvaju se njegovi neobjavljeni rukopisi: apologetski spis *Tko je on?* (Varaždin 1919), dogmatski spisi: *Theologia orientalis* (Romae 1923); *De Gratia,* sv. 1 i 2; *De Eschatologia; Theologia fundamentalis* (Romae 1924); *Apologetica; Tractatus de fide; Doctrina Scoti de fide,* a također i spisi filozofskog sadržaja: *Kozmologija*, *Povijest filozofije staroga vijeka*; *Povijest filozofije srednjega vijeka, Priručnik povijesti filozofije za visoke škole*. Pišući na latinskom i hrvatskom jeziku, i to o različitim teološkim i filozofskim pitanjima, potvrdio je široku izobrazbu i bogato znanje. Boravak u inozemstvu i ratne prilike spriječile su objavljivanje filozofskih rukopisa na hrvatskom jeziku kao i prevođenje na hrvatski latinskih priručnika iz istočnog bogoslovlja i povijesti religija. — Surađivao je u *Dušobrižniku* (1915), *Bogoslovskoj smotri* (1924-1925), *Colectanaea franciscana Slavica,* (1937, 1939), *Acta Ordinis Fratrum Minorum* (1933) i *Croatia sacra*(1943).

DJELA: *Opstoji li Bog?* Zagreb 1917. - *Razum i vjera*. Mostar 1918. - *De primatu Romani Pontificis in Concilio Chalcedonensi*. Roma 1922. - *Historia religionum comparata*. Romae 1935. - *Introductio in Philosophiam*. Zagreb 1939. - *Kratki uvod u filozofiju*. Zagreb 1943.

LIT.: J. OBERŠKI, † dr. Josip Teofil Harapin, O.F.M. *Bogoslovska smotra,* 32(1944), 143-146. — G. ĐURAK, † o. Dr. Teofil Harapin. *Katolički list,* 95 (1944), 377, 378. - F. E. HOŠKO, Život i rad Teofila Harapina. *Kačić*, 3 (1970), 161-176. F. E. Hoško

HAUSNER, Ljudevit, pedagog, teološki pisac (Budim, oko 1728. - ?, poslije 1788). Bio je član PRovincije sv. Ivana Kapistranskoga, a poslije redovitog filozofskog i teološkog kolovanja je postigao zvanje profesora filozofije i predavao na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1754-1756), a zatim na učilištu moralnog bogoslovlja u Iloku (1756/57). Postigao je i naslov profesora dogmatske teologije i jedno desetljeće predavao na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu (1760-1770). Potom je bio dekan Generalnog učilišta u Osijeku (1770/71), a zatim je napustio Franjevački red i boravio u Beču. Nakon višegodišnjeg boravka izvan samostana, zatražio je povratak u provinciju sv. Ivana Kapistranskoga izrazivši želju boraviti u samostanu u Radni. Provincijal J. pavišević mu je 1788. udovoljio molbi, ali nije poznato da li se je doista ostvario njegov povratak među franjevce.

DJELA: *Propositiones ex universaq Theologia*. Budae 1770.

LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu: Liber Encyclicarum litterarum comparatus, anno 1769, str. / 15?. — F.E. HOŠKO: Franjevačka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27. (1977), sv. 2, 83. F.E. Hoško

HEINRICH, Antonia, profesorica (Zagreb, 23. VII. 1908. — Drniš, 14. XII. 1975.). U rodnom je gradu na Filozofskom fakultetu godine 1932. završila studij biologije, geografije i paleontologije. Zaposlila se kao prefekta u konviktu Sestara Franjevki od Bezgrešne u Senju. Tu se oduševila za redovnički poziv i stupila u Družbu FBŠ 1937. Službu prefekte vršila je sve do 1941. kad je obustavljen rad konvikta. Nekoliko godina je radila u biskupskoj kancelariji u Senju, zatim se preselila u Drniš gdje je preko 20 godina neumornog rada posvetila mladeži osnovnih i srednjih škola. Njoj su se obraćali svi, bez obzira na narodnost, vjeroispovijed i bez obzira na ekonomske mogućnosti. Bez ikakve novčane naknade poučavala je slabije učenike biologiju, matematiku, njemački i francuski jezik. Sve je radila iz čiste kršćanske ljubavi prema najpotrebnijima. Mnoge je digla s ulice i svojim velikodušnim zalaganjem osposobila za život, te im dala u ruke bar neki zanat. Za svakog je imala vremena, blagu riječ i ljubazni smješak. Bila je prožeta dubokom vjerom, istinskom pobožnošću i osjećajem redovničkog

zajedništva, stvarajući u svojoj sredini ozračje vedrine i optimizma.

HEINRICH, s. Jozefa, (Donja Tarnovica/ Moravska, 21. II. 1879 — Varna/Bugarska, 8. I. 1914), sestra sv. Križa. Godine 1901. polaže prve zavjete a zatim njeguje bolesnike u bolnici u Pakracu. Kad je u Varni izbila epidemija kolere, ponudila se sama poglavarima za dvorbu oko tridesetak oboljelih. Poglavari su prihvatili njezinu ponudu i ona je pošla u Bugarsku. Nakon nekog vremena kolera je jenjavala, ali je iza nje došao tifus. Od 12 oboljelih umro je samo jedan bolesnik i požrtvovna dvoriteljica s. Jozefa.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXIX (1914) 2, str. 98-99. M. Žigrić

HEITZER, Andrija, filozofski pisac (Egra, Češka, 1. IX. 1732 - Radna, Rumunjska, 9. III. 1803). - Bio je član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, a najprije je djelovao kao profesor filozofskog učilišta u Slavonskom Brodu (1764/65). U brodskoj franjevačkoj crkvi predvodio je javnu raspravu iz filozofije predočivši 59 teza iz cjelokupne filozofije. NIje nastavio pedagoško-didaktični rad, već je vodio samostanske zajednice kao starješina, i to: u Vukovaru (1775/76, Radni (1776/77; 1778-1791; 1800-1803) i u Osijeku (1783/84). Bio je i definitor u vrijeme provincijala B. Tadijanovića (1777-1780). Mnogo truda je uložio u razvoj marijanskog svetišta u Radni.
DJELA: *Propositiones selectae ex universa Philosophia*. Essekini 1765.
LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačka visoka škola u Slavonskom Brodu. *Novae et vetera,* 27 (1977), sv. 2, 85-86. F.E. Hoško

HENRIK DE WYLSTEIN (DE Wiledenstein), O. Min., "hrvatski" tršćanski i pićanski biskup († 1409). — Po svoj prilici Wylstein je njemački prijevod našeg Kamendraga (Villa Stein), utvrde 7 km od Sanskog Mosta, pa bi to mogao biti plemićki naslov Šubić-Zrinskih s područja hrvatske biskupije koja ima niz biskupa 1352.-1578. godine. Grgur XI. imenovao je Henrika 5. VII. 1372. za hrvatskog biskupa i nasljednika → Jakovu. Urban VI. premjestio ga je 1383. za biskupa u Trst koji je godinu dana ranije potpao pod Austriju. Istovremeno upravlja i hrvatskom biskupijom do 1391. kad je dobio nasljednika → Bernarda. Konačno 23. XII. 1396. Bonifacije IX. premješta Henrika u pićansku biskupiju u istočnoj Istri. Vjerojatno je to tražio sam Henrik, da bude bliži svojoj hvatskoj biskupiji i da lakše zamjenjuje Bernarda koji je, izgleda, odlazio u područja donskih Tatara. U Pićnu će 1409. Henrika naslijediti "po Henrikovoj smrti" subrat → Pavao "de Nostero", što znači da nije umro još 1397. kako navodi Gams.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 216; 477; 397. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 320, 802. — UGHELI-COLETI: *Italia Sacra* V, 472 i 580 — M. ŽUGAJ: Hrvatskab iskupija 1352.-1578. *Croatica christiana periodica*. 1985, M. Žugaj

HENRIK IZ TODIJA (Henricus de Tuderto), O. Min., zadarski nadbiskup († 1299). Po premještaju zadarskog nadbiskupa → Ivana iz Anagnija u Trani (južna Italija), Bonifacije VIII., 18. VI. 1297., postavlja mu za nasljednika Henrika. Po papinoj naredbi Henrika za biskupa posvećuje kardinal Matej de Aquasparta 18. X. iste godine nadbiskupski palij uručuje Henriku kardinal Matej Orsini. U popratnom pismu papa toplo preporuča Henriku da u poniznosti i pravednosti unapređuje povjerenu mu nadbiskupiju. Henrik je kratko vrijeme upravljao nadbiskupijom. Preminuo je naime u prvoj polovini 1299., jer već 15. VI. te godine dobiva nasljednika → Jakova Anastazijeva iz Foligna. Coleti veli da je Henrik preminuo u Anagniju. To je valjda zaključio na temelju bule nasljednika mu Jakova koju je Bonifacije VIII. doista uputio iz Anagnija, gdje se trenutačno nalazio u tamošnjoj papinskoj rezidenciji. Možda je

doista Henrik, zbog bolesti i sl., pošao k papi da ga riješi uprave nadbiskupijom, pa ondje i umro.

LIT.:*Bularium Franciscanum, IV,* 452 br. 119; V, 614 br. 130. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 213 br. 2111; 217 br. 2151 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 281. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 426. — *Accessiones et Correctiones all'Illyricum Sacrum per P.D. Farlati di P.G. Coleti* [ed. Frano Bulić], Split 1910., 304. M. Žugaj

HENRIK LOMBARDSKI (iz Lombardije), blaženik, O. Min., († Manđeloš, sredina XIII. stoljeća). U kontinentalnu Hrvatsku došao je po svoj prilici, s prvim provincijalom → bl. Ivanom iz Francuske, uz koga je i ukopan u Frankavili, danas Manđeloš blizu Srijemske Mitrovice. Franjevačke kronike drže da je bio brat bolničar, a porijeklom Nijemac. Franjevački martirologij stavlja da je bio podđakon, prema tome klerik. Ako je Henrik autor zapisa o bl. Ivanu iz Francuske, onda je Henrik bio doduše podanik njemačkog carstva ali porijeklom iz Lombardije, jer piše da je Ivan preminuo nešto više od osam lombardijskih milja od Francaville. U kronikama gotovo uvijek Henrik se spominje zajedno s Ivanom, uz tvrdnju da je Bog po njima učinio mnoga čudesa. Mora da je umro poslije 1246., kad nije ušao u *Dialogus de gestis Sanctorum fratrum Minorum,* neka vrst prvog franjevačkog martirologija koji je te godine završio Toma iz Pavije. No nije isključeno da je umro i ranije, možda 1227. godine samo vijest nije stigla do Tome, jednako kao ni vijest o bl. Ivanu († 1227/8.). Spomen mu se slavi na 17. studenoga.

LIT.: *Martyrologium franciscanum* [ed. Beschin-Palazzolo], Romae 1939, 443 — M. ŽUGAJ: San Francesco in Croazia e la protoprovincia croata 1217-1239. *Miscellanea Francescana* 82(1982.) 279 i 281.

M. Žugaj.

HENRIK, O. Min., budvanski biskup († 1360). Henrik već kao budvanski biskup 1345. nalazi se u Avignonu, a 1347. oprošteno mu je plaćati pristojbe zbog siromaštva biskupije (Milošević). Nije isključeno da je boravio u svojoj maloj biskupiji kako to pape izričito traže od njegovog prethodnika Ivana i nasljednika → Ivana Lucijanova.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 150. — FARLATI-COLETI, *Illyricum sacrum,VII,* 214.— Antonius Milošević: *Schematismus dioecesis Catharensis*... Cathari 1908., 17.

M. Žugaj

HERCER, Inocent (Herczer Innocentius), filozofski pisac (Körmend u Madžarskoj, 1741. - Velika Kanjiža, Nagy Kanisza, 16. IX. 1816). — Stupio je 1760. u provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je slušao u Zagrebu (1761-1763), a teologiju u Varaždinu (1763-1767). Najprije djeluje kao madžarski propovjednik u Sigetu (1769/70), a zatim je predavač na učilištu govorništva u Kanjiži. preuzeo je učiteljsku stolicu filozofskog učilišta u Varaždinu (1772-1774). Ondje je bio također kapelan u banskim dvorima(1774-1776). Premda je 1778. položio ispit za profesora teologije pred državnom komisijom, nije preuzeo učiteljsko mjesto, već je bio odgojitelj novaka u Ormožu (1779/80), tajnik Provincije (1780-1785) i gvardijan u Kanjiži (1776-1779; 1785-1891; 1797-1806). Sudjeluje u upravi Provincije kao savjetnik provincijala → K. Delamartine, a onda je u dva navrata provincijal (1794-1797; 1806-1809). God. 1796. je poduzeo, što je bilo moguće, da država vrati Provinciji oduzete samostane u Remetincu, Križevcima i Hrastovici; naravno, nije bilo uspjeha. — U rukopisu je ostavio razradu većeg dijela nastavnog programa aristotelovske filozfije, i to: *Logica dialectica* (Varasdini 1772; vel. 19,8x14,9 cm; franjevačka knjižnica u Varaždinu) *Logica disputatrix* (Varasdini 1773; vel. 19,5 x 15,3 cm, str. /220/; franjev. knjižnica u Varaždinu) i *Metaphysica* (Varasdini 1774; vel. 19,5 x 15,3 cm, str. /344/;

franj. knjižnica u Varaždinu). Tezariji pak dviju javnih rasprava, koje je održao 1773. i 1774. u Varaždinu daju pregled najvažnijih filozofskih pitanja iz ondašnje cjelovite nastavne osnove franjevačkih filozofskih učilišta.
DJELA: *Assertiones ex Prolegomenis unviersae Philosophiae, Logicae ipsaque Logica*. Zagrabiae 1773. — *Assertiones ex universa Philosophia*. Zagrabiae 1774.
LIT.: F. E. HOŠKO: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Bogoslovska smotra,* 39 (1970), br. 2/3, 213. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreba 1992, 62, 75. F. E. Hoško

HERMAN, Đildo Stjepan, pisac (Pàpa, Mađarska, 16. VIII. 1907. - Novi Sad, 13. X. 1961). - Kako mu je otac bio željeznički službenik, rodio se i pohađao pučku školu u Kaposvàru. Gimnaziju je pak završio u Varaždinu. God. 1927. je stupio u Hrvatsku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Filozofiju i teologiju je studirao u Zagrebu, Makarskoj i Paderbornu; god. 1935. je zaređen za svećenika. Započeo je svećeničko djelovanje kao duhovnik Katoličke akcije, vjeroučitelj građanske škole i vježbaonice Više pedagoške škole te njemačke pučke i građanske škole u Zagrebu (1935-1942). Bio je također župnik u Đurđenovcu (1942/43), nastavnik crtanja i njemačkog jezika na Franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu (1943-1945), a zatim djeluje pastoralno u Subotici (1945-1948), Iloku (1948-1954), Zemunu (1954-1956) i Novom Sadu (1956-1961). - Uređivao je mjesečnik *Glasnik sv. Franje* (1935-1942). Kasnije je publicistički rad nastavio pisanjem. Zamislio je trilogiju romansiranih biografija sv. Ivana Kapistranskog, sv. Bernardina Sijenskog i sv. Jakova Markijskoga; prvu je objelodanio, druga je pod naslovom Sienski orao u rukopisu, a treću je tek započeo. U rukopisu je zbirka pjesama Iločke silhuete i rasprava Da li je fra Petar Mandikić preveo doista "Soliloquia" sv. Augustina.
DJELA *Kristov borac,* Zagreb 1956.
LIT.: M. MIKIĆ: O Hermenegildo Herman, Kristov borac, *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 8 (1956), 105-107. — ISTI: † o. Hermenegildo Herman. *Ibidem* 13)1961), 89-101. F.E. Hoško

HILIĆ, Silvestar (*Nikola), misionar (Kuna/Pelješac, 1789. — Dubrovnik, 6. X. 1860.) Stupio je 1805. u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Filozofski i teološki studij završio je na učilištu Male Braće u Dubrovniku. Više je puta bio gvardijan u samostanima izvan Dubrovnika. General Reda mu dozvoljava poći u misije (Smirna i Carigarad). Tamo je naučio nvogrčki. Vrativši se u domovinu djelovao je kao župnik u Vrućici na Pelješcu. Bio je i župnik u Stravči u Konavlima (1837.-1841.).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Obsrvantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 549. M. Šikić

HILJIĆ-ILIJIĆ (Varešanin), Grgo, biskup (Vareš, 18. X. 1736. — Kraljeva Sutjeska, 1. III. 1813.). — Osnovno je obrazovanje stekao u sutješkom samostanu. U novicijat je stupio 1752. Po završetku novicijata poslan je na filozofsko-teološki studij u Italiju. Po povratku u Provinciju bio je učitelj samostanskih đaka u Kraljevoj Sutjesci, samostanski vikar te do 1774. župnik (vjerojatno u Kraljevoj Sutjesci, Ivanjskoj, Velikoj, Komušini, Podvučjaku, Bijeloj i Varešu) i tajnik Provincije (1774.-1777.). Za provincijalstva fra Bone Nedića došao je u sukob s njim, a za vrijeme provincijala Ivana Skočibušića 1779. samovoljno napušta Provinciju. Stupa u kontakt s generalom Reda i bez ikakvih posljedica vraća se u Provinciju. God. 1783., na preporuku biskupa Botoš-Okića, papa ga imenuje provincijalom Bosne Srebrene, što je na izbornike neugodno djelovalo. U prvoj svojoj okružnici najavljuje da će Provincijom ozbiljno vladati. Izazvao je buru negodovavanja, osobito isluženih provincijala koji su 1784. lišeni tradicionalnog prava da mogu sudjelovati u raznim skupštinama Provincije, te je Pijo VI. bio prisiljen da ga 1785. suspendira ka provincijala, ali

zauzimanjem biskupa Botoš-Okića i na preporuku makarskog kanonika Ivana Josipa Pavlovića-Lučića, imenovan je ruspijskim biskupom i pomoćnikom Botoš-Okiću, a 1798., još za života Botoš-Okića, apostolskim vikarom u Bosni i Hercegovini. Za biskupa je posvećen u Makarskoj 1797. Biskup Miletić u dopisu Propagandi 1808. ocjenjuje Ilića "kao nastrana i tvrdoglava prelata". Kao provincijal i biskup izazvao je dvije afere širih razmjera i dalekosežnih posljedica.

DJELA: *Kratko nadoometnutje u'kgnjxice, Od'uzame O. fra Filipa iz Ochievie...* u Mletczi... 1796. ... — *Epistola pastgorali cum allis nonnulis litteris circularibus...* Patavii... 1800. ... — *Nauk karstjanski i druge stvari za znati potrebite.* U Vencenczi 1804. ...

LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 116.-122. M. PREMEROU: Serie documenta dei Vicarri Apostolici di Bosna ed Ercegovina 1735-1881. *Archivum franciscanum hjistoricum,* 21(1928) 346-361; 22(1929) 163-180. - I. JABLANOVIĆ: Apostolski vikari u Bosni i Hercegovini. *Vrhbosna*, 52(1938) 128-135, 161-164, 207-249, 271-277. - D. KAMBER: Poslanice i naredbe fra Grge Ilijića Varešanina bosanskog vikara god. 1797, 1798, 1799. *Vrhbosna*, 55(1941) 188-191. - B. VRDOLJAK: *Apostolski vikarijat u Bosni 1735. 1881.* Visoko 1961 (strojopis). - S. M. DŽAJA: *Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće.* Zagreb 1971, str. 189-223.

A. Kovačić

HOLJAR, Bonaventura, provincijal (Korčula, ..? — Badija, 1705.). — Bio je orguljaš i skladatelj. Dva puta je vršio službu provincijala (1681.-1684.; 1696.-1699).

LIT.: D. FABIANICH, *Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia,* parte seconda, Zara 1864., str. 110.

HORJAČ, Apolinar (Horjats), provincijal (?, 26. X. 1731 - Segesd, Mađarska, 7. IV. 1792). - Po narodnosti je bio Mađar, ali je stupio 1750. u Provinciju sv. Ladislava kad je bila na snazi uredba da Mađari moraju naučiti hrvatski. Studirao je na filozofskim učilištima u Čakovcu (1752/53) i Varaždinu (1753/54) te na bogoslovnoj školi u Pečuhu (1754-1758). Stekao je naslov profesora filozofije i predavao na filozofskom učilištu u Čakovcu (1759-1761) te na učilištima moralnog bogoslovlja u Koprivnici (1765/66) i u Remetincu (1766/67). Jedno vrijeme bio je odgojitelj novaka u Ormožu (1778/79), a glavninu vremena je proveo u mađarskom dijelu Provincije kao samostanski starješina: u Šiklošu (1762-1765), Szegedu (1773-1775, 1779/80), u Gyudu (hrv. Jud; 1775-1777). Prije nego što je u dva navrata bio provincijal (1783-1785, 1785-1791), sudjelovao je u vodstvu Provincije kao definitor (1780-1783). U razdoblju razmahalog jozefinizma nastojao je opreznim uvođenjem jozefinističkih uredbi spriječiti njihove destruktivne učinke, ali nije bio u stanju zaustaviti osipanje Provincije u broju članova i u broju samostana, jer je državna vlast prisilila Provinciju napustiti samostane u Hrastovici, Remetincu, Križevcima i zabranila primati nove članove.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen.

F. E. Hoško

HORVAT Đuro (*Danijel), pedagog (Osijek, 20. VI. 1827. - Slavonski Brod, 12. V. 1888). Franjevačko odijelo primio je 1848. u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Pohađao je filozofsko učiliste u Földvaru (1849-1851) i bogoslovnu školu u Vukovaru (1851-1853) i Budimu (1853-1855); god. 1853. je postao svećenik. Posvetio se pedagoškom i pastoralnom radu; najprije je bio profesor gimnazije u Požegi (1853-1860), a zatim je predavao dogmatsko bogoslovlje na bogoslovnoj školi u Mohaču (1861-1863), a pastoralno i moralno bogoslovlje u Baji (1863-1868). Službu propovjednika obavljao je u Cerniku (1875) i Slavonskom Brodu (1881-1888).

LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu, *Hungaria Capistrana,* sv. l, fo. ll9r. — *Schematismus almae Provinciae s. Ioannis a Capistrano.* Viennae 1875, 19.

F. E. Hoško

HORVAT, Adalbert, homiletski pisac (Orubica, 30. IX. 1783 - Slavonski Brod, 14. I. 1850). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1805. u Baču. Školovao se na filozofskom učilištu u Baji (1806-1808) a teologiju u Mohaču (1808-1810) i Vukovaru (1810-1812). Za svećenika je zaređen 1809. da bi se predao pastoralnoj službi u hrvatskim i mađarskim samostanima, jer je govorio ne samo hrvatski nego također njemački, mađarski i poljski. Bio je propovjednik i vjeroučitelj u Požegi (1810-1815), u Baji (1815/16) i Iloku (1816), a zatim osobni tajnik provincijala G. Čevapovića (1821-1824) i tajnik Provincija za provincijala P. Beckera (1824-1827). Službu samostanskih poglavara obavljao je u Budimu (1827/28), Požegi (1828-1830), Našicama (1832-1834), Mohaču (1841/42), Iloku (1845/46) i Šarengradu (1846/47); u Našicama, Iloku i Šarengradu je također bio župnik. Kad je bio savjetnik provincijalu J. Matzeku (1842-1845), boravio je u Mohaču. God. 1830. mu je provincijal Matzek povjerio u zadaću pripraviti uz pomoć fra Bazilija Katanovića za tisak prijevod Svetoga Pisma iz pera Matije Petra Katančića, što je on i učinio do mjeseca studenoga 1831. godine tako da je Katančićev prijevod tiskan sredinom 1832. godine. Još kao mlad svećenik H. je stekao glas vrsnog propovjednika. Koristeći homiletsku literaturu na latinskom i njemačkom jeziku priredio je četiri sveska svojih propovijedi. Na hrvatskom jeziku je također ispjevao pohvalnu odu Grgi Čevaoviću. Pisao je slavonskom ikaviocom u štokavskom narječju.
DJELA: *Sveta nediljna govorenja za sve nedilje cile godine,* sv. 1. i 2. Budim 1824. - *Korizmena govorenja od muke i smerti g. Isukarsta, pokore i strašnoga suda Božjega.* Budim 1824. - *Sveta govorenja od različitih svetkovinah.* Budim 1824.
LIT.: M. ŠREPEL: Jakošićev spis "Scriptores Interamniae". *Građa za povijest književnosti hrvatske.* Zagreb 1899, 2, str. 150. — *Znameniti i zaslužni Hrvati.* Zagreb 1925, 108. — T. MATIĆ: *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda.* Zagreb 1945, 52. — *Historia domus Bajensis.* Baja 1991, 232, 242, 274-278, 314-355. — F. E. HOŠKO: *Marijoljublje naših starih.* Rijeka 1992, 118-122. — S. SRŠAN: *Osječki ljetopisi 1686.-1945.* Osijek 1993, 148. F. E. Hoško

HORVAT, fra Antun (*Stjepan), propovjednik. (Varaždin, 4. XII. 1868. - Beč, 9. XII. 1917.) U KR položio zavjete 5. XII. 1889, a za svećenika je zaređen 5. IV. 1891. U razdoblju 1912. - 1917. djeluje u osječkom samostanu, gdje je 29. VIII. 1915. izabran za gvardijana. Godine 1917. prelazi u Bečku kapucinsku provinciju gdje je umro od tuberkuloze.
LIT.: *Schematismus OFM. S.P. Francisci Capucinorum, Alme Provinciae Austriaco-hungaricae, pro anno a Christi nato MDCCCCXVI,* Viennae 1916, str. 27. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Stjepan Novoselec

HORVAT, fra Franjo (*Ivan), ispovijednik, propovijednik (Karlovac, oko 1694. - Zagreb, 10. V. 1763.). U Kapucinski je red stupio 1716. Bio je dugo poglavar u Zagrebu i u Rijeci te član provincijske uprave (definitor). Bio je veoma aktivan i cijenjen propovijednik.
LIT.: T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1976, 386. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

HORVAT, Jeronim, provincijal (Varaždin, 19. II. 1832. - Virovitica, 9. XI. 1897). - Franjevačko odijelo je obukao 1848. u Provinciji sv. Ladislava. Studij prije svećeničkog ređenja 1855. je završio u Zagrebu: filozofiju na učilištu Provincije (1849-1851), a teologiju na bogoslovnoj školi Zagrebačke nadbiskupije (1851-1855). Prihvaća pastoralnu službu na župama kao temeljnu obvezu pa je vjeroučitelj i propovjednik (1856-1860) i zatim gvardijan i župnik u Čakovcu (1860-1863), a kasnije gvardijan i župnik u Virovitici (1866-1875, 1878-1897). U vodstvu Provincije je sudjelovao najprije kao tajnik (1863-1866), definitor (1863-1866, 1866-1869) i kustod (1869-1872). Kad je Provinciju vodio kao

provincijal (1878-1881), upozorio ga je general Franjevačkog reda Bernardin Dal Vago da "je poput dobra pastira dužan svom snagom promicati redovničku stegu kako bi ispunio svoj dio odgovornosti". Predsjedao je 1881. provincijskom kapitulu u Varaždinu koji je za provincijala izabrao njegovog brata Ludovika.

LIT.: F.E. Hoško: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatica christiana periodica,* 12 (1988), 22, str. 32-33).
F. E. Hoško

HORVAT, Kvirin, teološki pisac (1729 - Remetinec, 16. X. 1782). Postao je član Provincije sv. Ladislava 1747. godine. Zatim je studirao filozofiju (1748-1750) i teologiju (1750-1754) na školama Generalnog učilišta 1. razreda u Zagrebu. Provincijal Kerubin Fabšić povjerio mu je službu profesora. Položivši ispit za profesora filozofije, najprije je predavao na učilištu govorništva u Krapini (1754/55), a zatim na učilištu filozofije u Zagrebu (1756-1758) i moralnog bogoslovlja u Remetincu (1759-1761). Uspješno je položio ispit za profesora dogmatskog bogoslovlja pa je preuzeo katedre na bogoslovnim školama na generalnim učilištima u Pečuhu (1762-1766) i Zagrebu (1766-1768). Odustao je od profesorske dužnost, kad ga je provincijal A. Šimunarić imenovao tajnikom Provincije (1768-1771). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao definitor (1771-1774). Nakon što je bio gvardijan u Križevcima (1774-1777), preselio se u Remetinec. O njegovom učiteljskom djelovanju govori rukopis *De verbo scripto et tradito; de Ecclesia, Romano Pontifice et Conciliis* (Pečuh 1762/63, vel. 23 x 17,2, nepag. str. 334; arhiv samostana u Zagrebu, Kaptol 9) i tezarij teoloških teza koje je priredio zajedno s A. Belajem.
DJELA: *Conclusiones ex universa Theologia.* Zagrabiae (1765/.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. - F. E. HOŠKO: Skotistička teologija zagrebačkog kruga u 17. i 18. stoljeću. *Kačić*, 3 (1970), 94, 97.
F. E. Hoško

HORVAT, Ladislav, mučenik (†Hrvatska Kostajnica, 20. V. 1694) je bio član Provincije sv. Ladislava. Stigao je među prvim franjevcima koji su 1690. došli u Hrvatsku Kostajnicu na poziv bana Nikole Erdoedya, koji je 1687. oslobodio grad od Turaka. Vodio je pastoralnu skrb o katolicima i bio njihov prvi župnik. Uhvatili su Turci i preveli preko Une u Bosnu, odsjekli mu glavu i nabili je na kolac tao da su je mogli vidjeti kršćani s druge obale.

LIT.: Stjepan Radić, Povijesne bilješke uz 750 godišnjicu postojanja i razvoja grada Kostajnice. Kostajnica 1990, 29.
E. Hoško

HORVAT, Ludovik, provincijal (Varaždin, 5. VII. 1834. - Krapina, 29. X. 1921). - Mlađi je brat Jeronima Horvata. U novicijat Provincije sv. Ladislava je ušao 1850. i zatim je studirao u Pečuhu, i to na filozofskom učilištu Provincije (1851-1853) kao i u bogoslovnoj školi Pečuške biskupije (1853-1857). Postigao je zvanje profesora filozofije i predavao u Pečuhu (1858-1863). Bio je također odgojitelj studenata teologije (1863-1866) i gvardijan u Zagrebu (1866/67). Zatim preuzima službe gvardijana i župnika u Čakovcu i boravi u tom samostanu sve do dokidanja Provincije sv. Ladislava i uspostave nove Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda (1867-1900). Ne ostavlja ga ni u godinama kad obavlja službu provincijala (1881-1884, 1890-1893, 1893-1896). U međuvremenu je bio tajnik provincijala M. Marinovića (1866-1869) i kustod K. Letlingera (1875-1878), a poslije 1900. je do konca života boravio u Krapini ne prihvativši život po novim Generalnim konstitucijama.
LIT.: F.E. Hoško: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatica christiana periodica,* 12 (1988), 22, 32-34.: F. E. Hoško

HORVAT, Samuel, filozofski pisac, ljetopisac (?, 4. II. 1742 - Pečuh, 25. II. 1793). - Postao je 1758. član Provincije sv. Ladislava. Po

mjestima kasnijeg pastoralnog služenja može se zaključiti da je potjecao iz hrvatskih naseobina u jugozapadnoj Mađarskoj. Bio je student filozofskog učilišta u Zagrebu (1760-1762) i bogoslovnih škola generalnih učilišta u Varaždinu (1762/63) i Zagrebu (1763-1766). Kad se je osposobio za profesorsku službu iz filozofije, predavao je na tzv. učilištu retorike u Sigethvaru (1769/70) i onda na filozofskom učilištu u Varaždinu (1770-1772). Po završetku nastavnčkog djelovanja održao je javnu raspravu iz cjelokupnog filozofskog nastavnog gradiva i tetze objavio tiskom. Provincijal B. Jenewein mu je povjerio službu provincijskog ljetopisca i on ju je obavljao još za provincijala K. Dellamartine i L. Potočnjaka (1776-1782). U to vrijeme je bio u Pečuhu, gdje je boravio sve do smrti obavljajući u međuvremenu i službu gvardijana (1782-1785).
DJELA: *Asserta... ex universa Philosophia.* Zagrabiae /1772/.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen.
F. E. Hoško

HORVATIĆ, Kerubin, pedagog (Varaždin, 4. XI. 1826 - Karlovac, 16. III. 1872). Od 1844. je bio član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa. Studij filozofije i teologije je završio na filozofskom učilištu u Novom Mestu (1845-1847) i Kostanjevici kod Gorice (1847-1851). God. 1850. je postao svećenik. Na sveučilištu u Beču položio je ispit za gimnazijskog profesora i djeluje u Karlovcu kao gimnazijski profesor (1852-1859, 1864-1872) i kao direktor gimnazije (1859-1864), odnosno kao kapelan (1852-1862, 1865-1868) i kao župnik i gvardijan (1862-1865). God. 1862. predvodio je skupinu hrvatskih franjevaca u Provinciji sv. Križa koja je željela pripojiti Provinciji sv. Ladislava pet njezinih samostana u Hrvatskoj. Premda je taj zahtjev podržao zagrebački nadbiskup kardinal Juraj Haulik, odbacili su ga najugledniji hrvatski članovi Hrvatsko-kranjske provincije i vrhovna uprava Franjevačkog reda. Kasnije je i sam Horvatić odustao od svojih namjera pa sudjeluje u vodstvu Provincije u svojstvu definitora (1868-1871).
LIT.: F.E. HOŠKO: Kardinal Haulik i neuspjeli pokušaj otcjepljenja hrvatskih samostana od Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa. *Croatica christiana periodica,* 3 (1979), 3, str. 62-69. — ISTI: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Ibidem,* 12 (1988), 22, str. 11-14. F. E. Hoško

HRDALO, Mara, dobrotvorka (Čepikuće/ Slano, 1829. - Dubrovnik, 1915). Prema predaji u šesnaestoj godini života pridružila se zajednici pobožnih djevojaka, trećoredica sv. Franje, nazvanih na dubrovačkom području, "dumne" (od lat. dominae = gospođe), koje u tijesnoj suradnji s Malom braćom djeluju na Dančama od 1644. godine. Dugo godina bila je starješica i vodila setre koje su se bavile dobrotvornim radom na području Dubrovnika. Bila je uvijek spremna priteći svojom molitvom umirućima i pomoći djelotvorno u potrebama dubrovačkim građanima i okolnom siromašnom stanovništvu. Zbog toga je stanovništvo voljelo, tražilo od nje pomoć u neprilikama i zagovor u molitvi Gospi od Danča, a neki književnici su je uzeli kao junakinju svojih književnih ostvarenja.
LIT.: Državni Arhiv Dubrovnik, "Testamento notarile" knj. 63, f. 97. — E. KATIĆ "Poezija Danača" *Dubrava* [Dubrovnik] 1935, br. 13, str. — M. VODOPIĆ, "Djenevrija" [roman] Mjesto i godina
K. Zorić

HRGIĆ, Ljubo (*Anto; pseudonimi: **Hrvoje Bor, Ljubo Ljubas),** književnik (Zenica, 1. IV. 1908. — 15. V. 1976.). Rodio se od oca Nikole i majke Ivke rođ. Ljubas. Osnovnu školu završio je u Zenici (1915.-1919.), gimnaziju u Visokom (1919.-1927.), filozofsko-teološki studij u Sarajevu (1927.-1931.), romanistiku u Parizu i Beogradu do 1935. U novicijat je stupio 1927., a za svećenika zaređen 1933. Kao student romanistike putovao je na tečajeve francuskog jezika u Pariz, a proputovao je još Belgiju, Holandiju Njemačku, Austriju i Italiju. Osim klasičnih jezika znao je francuski, talijanski, ruski, njemački i nešto španjolski jezik.

Službovao je kao kapelan u Beogradu (1937.,-1939.), profesor u Visokom (1939.-1945.), kapelana u Docu (1954.-1955.), gvardijan u Beogradu (1955.-1961.), vikar u Gučoj Gori (1962.). Od 1945. do 1954. proveo je u zatvoru. Desetak posljednjih godina proveo je u Jajcu (1968.-1970.), Gučoj Gori (1970.) i Zenici. — Kao gimnazijalac objavljuje u đačkom listu *Cvijet* crtice i pjesmice, a zatim surađuje književnim kritikama, novelama i drugim prilozima u *Luči* (1927.-1929.), *Hrvatskoj prosvjeti* 1930.-1932., 1934.-1938., 1940.), *Hrvatskoj straži* (1931.-1934., 1936.-1937.), *Kalendaru sv. Ante* (1931.-1939., 1942.-1945.), *Selu i gradu* (1932.-1933.), *Katoličkom listu* (1935.), *Obitelji* (1936.), *Bosni Srebrenoj, Dobrom Pastiru* (1957.-1959., 1962., 1966., 1970., 1972.), *Zajedničaru* (Pittsburg, 1961.) i *Kalendaru Dobri Pastir* (1969.). U rukopisu su mu ostale neke priprovijetke, jedan roman iz života bosanskih Hrvata, putopisne, memoarske i druge zabilješke. Uređivao je *Glasnik bl. Nikole Tavelića* (1943.-1944.), *Cvijet* (1925.-1927.).

LIT.: D. ŠIMIĆ: Ljubo Hrgić: Kaja... *Cvijet,* 2(1930/31.) 3/4, str. 45-47. — P. GRGEC: Hrvatski katolički književnici u Sarajevu. *Hrvatska straža,* 6(1934.) 165, str. 4; 168, str. 4. — A. PAVEL: Novija hrvatska katolička književnost. *Hrvatska prosvjeta,* 24(1937.) 1/2, str. 93-96. — I. ESIH: Bor Hrvoje. *Leksikon pisaca Jugoslavije I.* Beograd 1972., str. 288-289. — Č. ČEKADA: † Fra Ljubo Hrgić. *Vrhbosna,* 1976., 4, str. 128. — Š. ŠIMIĆ: Pokojni O. fra Ljubo Hrgić (govor na grobu). *Bosna Srebrena,* 27(1976.) 5/6, str. 93-94. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950.-1975.* Sarajevo 1976., Bibliografija..., str. 93. — L. FIŠIĆ: In memoriam, Govor u lice. *Bosna Srebrena,* 28(1977) 5, str. 191-196. A. Kovačić

HRGOVIĆ, Hinko, pedagog, preporoditelj (Špišić Bukovica, 30. IV. 1804 - Krapina, 18. II. 1878). - Stupio je 1822. u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je studirao na franjevačkom filozofskom učilištu u Varaždinu (1823-1825), a teologiju na bogoslovnoj školi Zagrebačke nadbiskupije (1825-1829). God. 1827. je postao svećenik. Na Zagrebačkoj akademiji je 1831. položio ispit za profesora filozofije, premda je već od 1829. predavao na filozofskom učilištu u Varaždinu (1829-1836), i to s A. Bolenyijem i M. Marinovićem. Položio je 1835. i ispit za poučavanje na gimnaziji pa je od 1836. do 1852. profesor varaždinske gimnazije. Obavljao je pastoralnu službu župnika u Virovitici (1854-1860) te upravne dužnosti samostanskog starješine u Kostajnici (1853/54), Virovitici (1854-1860) i Zagrebu (1860-1866); zatim je bio tajnik (1860-1863), definitor (1863-1866) i kustod (1857-1860). Od 1866. je boravio u Krapini. - U varaždinskoj gimnaziji prvi je počeo poučavati hrvatski jezik i hrvatsku narodnu povijest. Bio je jedan od osnivača i prvi tajnik Ilirske čitaonice u Varaždinu , prve u Hrvatskoj (18. I. 1838). Kad su školske vlasti zabranile predavati hrvatski, okupljao je đake u samostanu i ondje ih poučavao. Pisao je protiv pamfleta varaždinskog odvjetnika V. Ruleke koji je pozivao građane da slijede mađaronsku politiku. Na molbu vrhovne uprave Franjevačkog reda sastavio je 1870. i poslao u Rim kratki prikaz plemićke obitelji Frankopana (str. 20), i to na osnovu gradiva koje su mu pribavili I. Kukuljević i F. Rački.

DJELA: *Početni temelji latinskog jezika za naroda ilirskoga novake*. Varaždin 1840.

LIT.: Arhiv Franjevačkog reda u Rimu: Hungaria S. Ladislai, sv. 1, 154r-163v. — Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Tabulae Provinciae s. Ladislai, sign. B 13/1, str. 1, 5, 8, 11, 25, 27, 29, 79, 82, 92, 101, 112, 137). — I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI: *Bibliografija hrvatska*. Zagreb 1860, 50, br. 567. - K. FILIĆ: Franjevci u Varaždinu. Zagreb 1944, 49-52.F. E. Hoško

HRŽENJAK, Hijacint, propovjednik (Varaždin, 4. X. 1824. — Ljubljana, 10. IX. 1868). Postao je 1843. član hrvatsko-slovenske Provincije sv. Križa. Za svećenika je zaređen 1843. godine i zatim je pastoralno služio u hrvatskim samostanima te provincije, kao učitelj i

vjeroučitelj pučke škole u Karlovcu (1860), gvardijan i župnik u Klanjcu (1862-1865) te vjeroučitelj glavne škole i gvardijan u Samoboru (1865-1868). Sačuvane su 124 njegove rukopisne propovijedi, pisane između 1846. i 1865. godine u kajkavskom govoru, ali po pravilima Gajevog pravopisa (Arhiv franjevačkog samostana u Samoboru).
LIT.: Archivum Generale Ordinis Fratrum Minorum, Provincia Croatia Carniolia, sv. 1, fol. 160v, 170r, 175v. F.E. Hoško

HRŽIĆ, Lovro, provincijal i prokurator reda (Dubašnica 1. II. 1888. — Zadar 17. XI. 1970.). Poslije osnovne škole koju je završio u rodnom mjestu, nižu gimnaziju pohađao je na Školjiću (1901.-1905.) gdje prima redovničko odijelo, ulazi u novicijat i polaže reodovničke zavjete (1907). Višu gimnaziju završava u Krku. Bogosloviju uči na Školjiću i u Krku (1909.-1913.). Za svećenika je zaređen u Krku (1912). Kao mladi svećenik predaje na redovničkim gimnazijama na Školjiću i u Krku (1914.-1917.). Gvardijansku službu vrši u samostanima: Zadar, Školjić, Prvić-Luka, Glavotok i Zagreb (1917.-1925.). Bio je definitor (1925.-1936.), kustod (1936.-1939.) i provincijal (1939.-1947.), generalni definitor (1947.-1965.) i prokurator Reda (1953.-1959.). Generalnim prokuratorom Trećeg svjetovnog reda postaje 1958. Za njegova provincijalstva kupljena je kuća u Splitu i otvoren samostan i župa (1940). Hržić je surađivao u službenom glasilu *Analecta T.O.R.* u rubrikama o redovničkoj formaciji (1949-1953, 1959) i povijesnoj rubrici pišući o povijesti Reda (1954, 1960, 1962, 1965.), iz povijesti provincije (1954, 1957--1959, 1966-1968, 1970), te o Trećem svjetovnom redu (1960, 1963, 1965).
LIT.: Popis umrlih redovnika I., 31. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — N. GREGOV: 65. godina Analecte T.O.R. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 15(1978.) 6, 7-12. B. Sučić

HRŽIĆ, Šimun (HARŽIĆ), glagoljski pisac (Dubašnica ? — † poslije studenoga 1746.). Posinovljen je samostanu u Portu (Dubašnica). Gvardijan je samostana na Glavotoku (1729.-1733.). Napisao je *Liturgijski direktorij sa "žuntom"* i *Konstitucije franjevaca trećoredaca od 1734. godine*. Kodeks je pisao u samostanu sv. Marije Magdalene u Portu (1735. - 1740). U kodeksu se nalaze dva zapisa od njegove ruke o radovima u crkvi i samostanu, posljednji je datiran 26. XI. 1746.

LIT.: I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* 398. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslaenske akademije I,* 159-161. — Knjiga provincijalnih kapitula 1713.-1848. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. B. Sučić

HUGO (Ugo, Oton, Oddo II., Ottone) O. Min., biskup u Puli, † pr. 25.X.1325. – Rođen je možda u Engleskoj. U jednom procesu od 18. II. 1282. spominje se kao biskup Biblosa (Gibelt), primorskog grada između Beyruta i Tripolisa. Bio je prisutan padu Tripolisa u saracenske ruke, 25. III. 1289. i pokazao uzornu kršćansku ljubav kad je dao prirediti pokop Luciji opatici klarisa u tom gradu, koju su ubili muslimani (*Cronicon de Lanercost*). Zatim boravi na dvoru Eduarda I. (1290-92.) u Engleskoj. Bio je pomoćni biskup u Yorku, pa vikar biskupa Becka u Durhamu ("Dunelmensis"), često odsutnog zbog civilno-političkih poslova. Da Hugu olakša materijalno uzdržavanje, Beck je 1304. htio da Hugu bude dodijeljen priorat Coldingham, ovisan od durhamske katedrale. No monasi su se usprotivili, pa je parlament, 5. IV. 1305., poništio to imenovanje. Kad je Beck imenovan jeruzalemskim patrijarhom, ishodio je da Hugo bude imenovan administratorom oristanske nadbiskupije (Sardinija), a po skoroj smrti nadbiskupa u Oristanu, Hugo je 21. VII. 1307. imenovan nadbiskupom. Premješten je 19. III. 1308. za biskupa u Pulu, odakle je protjerani Oddo de Scala OP., 30. III. 1308. premješten u Oristano. Huga je u Puli naslijedio subrat Antun iz Pule (v.). Eubel Huga pogrešno naziva dominikancem, a u tom su ga slijedili i neki drugi pisci.
LIT.: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 101; 130; 404. – Gioralmo

GOLUBOVIĆ: *Biblioteca Bio-bibliografica della Terra Santa e e dell Ordine francescano.* Vol. II, 428S; 453 Quaracchi 1913. – M. ROBINSON: Hugh, the exiled bishop of Byblos (c. 1245/50-1325) u *Il Santo…* Padova 1995. svezak 2, 479-501 – P. B. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957, 802 – *Archivio Sartori…* (a cura di P.Giovanni Luisetto), Padova 1986.Vol.II,1300 br.1. M. Žugaj

HUGO DE SCURIA, O. Min., dubrovački nadbiskup († Ostun 1374.). Neki povjesničari griješe kad pišu da je Hugo bio benediktinac i nazivaju ga Hugo Cicada (Cicala, ex Cigala) tvrdeći da je sin vojvode Grgura iz Genove (Ugheli, Farlati, Gams). Da je Hugo bio franjevac i da ima dodatak "de Scuria" svjedoče papinska pisma kojima je Hugo najprije 20. VI. 1351. postavljen za nadbiskupa u Kolosu, na otoku Rodosu, a zatim prije 15. XII. 1361. premješten u Dubrovnik i konačno 1370. u Ostun. Dok boravi u Dubrovniku, u sporu s lokrumskim benediktincima, Hugo je na strani crkvenih i civilnih vlasti. U ožujku 1365. Urban V. je imenovao kotorskog iskupa Dujma da bude posrednik pomirenja u tom sporu. God. 1370. nastalo jeveliko komešanje i pobuna u Ostunu, u brindizijskoj metropoliji, protiv tamošnjeg biskupa Petra, koji je inače po shvaćanju naroda bio blaženik. Da smiri duhove u Ostunu Urban V. šalje 12. VII. 1370. Huga iz Dubrovnika, a Petra premješta iz Ostuna u Dubrovnik.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, br. 589; 818; 1095; str. 659 br. 105 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 197; 411; 381.
M. Žugaj

HUGO TOURNAYSKI (Tornetus), OFMConv., danjski biskup († 1439). Naziv Tornetus dobio je po belgijskom samostanu u Tournayu. Pogrešno je navođen kao duvanjski biskup (Farlati, Gams), a zapravo je 1433. postavljen za danjskog biskupa u Albaniji Bio je također pomoćni biskupu u Cambrai u Francuskoj (Eubel). Najvjerojatnije je umro prije 1439. jer se na saboru u Firenzi te godine spominje danjski biskup Ivan, ili je bio premješten u obližnji Lješ; svakako, ne na Hvar, kako bi se moglo pretpostaviti prema Gamsu.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 251 br. 14 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 142. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406. M. Žugaj

HUNSKI, Ivan (Joannes Hunischi), O. Min., poslanik kralja Matije Korvina, (XV. st.). Zajedno s → Antunom iz Kotora, kralj Matija šalje Ivana 1473. da pregovara sa sultanom o sklapanju mira i saveza uz uvjet da dobije Bosnu i Srbiju ili bar jednu od tih. Ivan je bio rodom iz Bosne kako se izričito navodi u pismu pape Siksta IV. kralju Matiji. Latinizirani naziv "Hunischi" Fabijanić čita Hunski. Možda bi ipak bilo ispravnije čitati Humski, tj. iz Huma koji je bio dio bosanskog kraljevstva. Ukoliko bi doista bilo tako, Hunski ne bi bilo prezime već oznaka podrijetla.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, 217ss br. 538. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori in Dalmazia* I, Zara 1863., 227. M. Žugaj

HYDE, Mary Joseph (*Margarita), klarisa, opatica (Sacramento, California 1882. — Chicago, 9. XI. 1955.) U 21. godini ulazi u samostan u Chicagu, gdje živi gorljivim redovničkim životom, imajući uvijek na umu očeve riječi pred odlazak: "Kćeri, nastoj da u svome životu imaš uvijek pred svojim očima veće stvari". Njezino je geslo bilo: "Svaki minut za duše." Imala je duboki redovnički osjećaj, duh molitve i predanja volji Božjoj. U godinama poslije II. svjetskog rata mnogo je pomagala splitske klarise i zbog toga je uvrštena u njihov Nekrolog.
LIT.: *Nekrolog sestara klarisa, Split* [rukopis], IV, 170-171. M. A. Petričević

HYRMAN, fra Mirko (*Franjo Ksaver), kustod, (Varaždin, 1743. - Varaždin, 8. VIII. 1809.). U KR stupio 9.XI 1761. Kao samostanski

poglavar i propovijednik najviše je djelovao u Varaždinu. Bio je kustod Primorsko-hrvatske kustodije 1797-1800.

LIT.: A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 15. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.

Hadrijan Borak

IBRIŠIMOVIĆ, Luka, generalni vikar zagrebačkog biskupa za Slavoniju (Požega, oko 1626. - Požega, 1698). Rodio se u obitelji Skoko. O njemu se brinuo ujak fra Marin Ibrašimović, beogradski biskup, pa je Luka prihvatio njegovo i majčino prezime. Školovanje je započeo u Velikoj i zatim po ujakovoj želji u Gyöngyösu te u Ferrarri. Po povratku sa sturija najprije je bio u Velikoj, zatim je duhovni pomoćnik u Ratkovom Potoku (1652-1655), danas selo Ratkovica i župa Nova Kapela. Zatim je bio učitelj franjevačkih pripravnika i propovjednik u Velikoj pa župnik i predstojnik franjevačke zajednice u Budimu (1659-1662), župnik u Požegi (1662-1667) i gvardijan u Velikoj (1672-1675). U godinama oslobodilačkog Bečkog rata (1683-1699) boravio je u Požegi i sudjelovao u organiziranju oslobođenja Slavonije. Od 1675. do smrti je vikar zagrebačkih biskupa u Slavoniji; na tu dužnost ga je 1675. postvio Martin Borković, a zatim su potvrdili njegovi nasljednici: 1688. Aleksandar Mikulić i 1694. Stjepan Želiščević. U toj službi ga je bio potvrdio i general Franjevačkog reda. - Ibrišimović je bio bliz suradnik Petra Nikolića poslije 1658. odlučan pristaša samostalnosti slavonskih franjevaca na taj napčin što se je zauzimao za biskupsku vlast zagrebačkih biskupa u Slavoniji, a suprotstavljao vlasti bosanskih biskupa. Kao generalni vikar zagrebačkih biskupa u trajnom je sukobu s bosanskim biskupom fra Nikolom Ogramićem koji povremeno uspjeva uvjeriti i najviše crkveni vlasti u Rimu da njemu pripada uprava nad katolicima u Slavoniji. Tako 1678. Propaganda traži od biskupa Borkovića da prepusti Ogramiću slavonske župe. Zbog protivljenja provedbi te odluke I. je dopao 1680. turskog zatvora, ali ne odustaje od obrane prava zagrebačkog biskupa ni od presizanja biskupa Ogramića kao ni od pokušaja beogradskog biskupa fra Mateja Brnjakovića da 1680. srednju Slavoniju stavi pod svoju upravnu vlast. Ogramićevi pristaše su ga i 1691. strpale u državni zatvor, premda je stekao izvanredne zasluge u organizaciji oslobođenja Slavonije, napose pak 12. ožujka 1688. u obrani Požege od napada turske vojske. U ratno vrijeme boravio je u Molvama u Podravini, a glavninu vremena je provodio u Požegi. God. 1694. traži zaštitu prava zagrebačkog biskupa u Slavoniji od cara Leopolda I, a 1696. ga u tom nastojanju ohrabruje ugarski primas kardinal Leopold Kolonić. Poslije njegove smrti i po završetku rata dosudio je Metropolitanski sud 1699. da zapadna i srednja Slavonija pripadaju zagrebačkom biskupu, a biskupu Ogramiću su pripale četiri župe u okolici Đakova. - Crkveno povezivanje Slavonije sa Zagrebom postalo je jamstvo njezine političke i kulturne integracije s Banskom Hrvatskom. Ibrišimovićev prilog tome je nesagledive važnosti. Stoga je on "najzaslužniji Hrvat u Slavoniji tokom XVII. stoljeća" (Buturac) Gradske vlasti u Požegi su mu ispred crkve sv. Terezije podigle spomenik, a narodna tradicija mu je dodijelila nadimak "Sokol".

LIT.: T. SMIČIKLAS: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije,* 2. dio. Zagreb 1891. — E. FERMENDŽIN: *Acta Bosnae*. Zagreb 1892. — R. LOPAŠIĆ: *Dva hrvatska junaka Marko Mesić i Luka Obrašimović*. Zagreb 1888. — ISTI: Slavonski spomenici za XVII. viek. *Starine,* 30 (1902). — J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb 1970.

F.E. Hoško

IBRIŠIMOVIĆ, Marin, beogradski biskup (Požega, oko 1600. - Požega, 21. I. 1650). - Pristupio je 1620. Provinciji Bosni Srebrenoj i stupio u novicijat u Fojnici, gdje mu je bio odgojitelj kasniji bosanski biskup Toma Mrnavić (1640-1644). Filozofiju je studirao u Cremoni, a teologiju u Mantovi. Stekao je kvalifikaciju profesora i naslov propovjednika. Vrativši se iz Italije, bio je učitelj gramatike, logike i filozofije te nedjeljni i blagdanski

propovjednik u Fojnici. Provincijalu Brajkoviću je zatim tajnik (1635-1638), ali je osobito blizak bivšem provincijalu Andriji Kamengrađaninu. Biskup Jeronim Lučić, upravitelj Bosanske biskupije (1634-1639), se žali na njega i Kamengrađanina 1638. Propagandi optužujući ih da ne priznaju nejgovu biskupsku vlast i neovisno o njemu postavljaju župnike i kapelane te protiv njega bune franjevce i narod. Istragu o Kamengrađaninovim i Ibrišimovićevim postupcima je Propaganda 1638. povjerila makarskom biskupu Bartolu Kačiću, ali njezini rezultati nisu poznati. Lučićev nasljednik u upravi Bosanske biskupije, bosanski biskup Toma Mrnavić, je 1640. dopustio da Ibrašimović bude gvardijan u Fojnici i povjerio mu dužnost biskupskog ekonoma s pravom ibiratio prihode u nekim župama u jugoistočnoj Slavoniji. U međuvremenu je I. bio 1642. generalni vizitator vlastite provincije. Biskup Mrnavić ga je preporučio Propagandi za svog koadjutora i nasljednika na stolici bosanskih biskupa. Kako je prethodno bio predložio za istu službu bivšeg provincijala Bosne Srebrene Marijana Maravića, Propaganda je privoljela Maravićevom imenovanju dok je Bečki dvor podržavao Ibrišimovića. Razdijeljenost među dvojicom kandidata za bosanskog biskupa dovela je do pokreta za uspostavu slavonske biskupije sa središtem u Požegi i za diobu Provincije Bosne Srebrene u tri provincije: jedna bi obuhvaćala dalmatinske samostane, druga samostane u Bosni, a treća samostane u Slavoniji. Ibrišimović u to vrijeme vodi u Požegi gramatičku školu za 40 đaka i stoji na čelu franjevaca koji traže ovu diobu Bosne Srebrene i novu biskupiju u Požegi, a uz njega su ugledni franjevci kao kasniji generalni vikar zagrebačkih biskupa za Slavoniju Petar Nikolić, bivši provincijali Mijo Bogetić i Andrija Kamngrađanin. Njegov program odobravaju i nadležne turske vlasti pa veliki vezir u Budimu zabranjuje prijeći Savu i prestupiti u Slavoniju upravitelju Bosanske biskupije Maraviću i provincijalu Lipanoviću. Pokreti za diobu Bosne Srebrene i nove biskupijske granice u Slavoniji se smiruju kad je Ibrišimovića Sveta Stolica 17. lipnja 1647. imenovala za beogradskog b iskupa i upravitelja smederevačke biskupije te svih biskupija u ugarskom kraljevstvu pod turskom vlašću. Spor između Maravića i Ibrišimovića obzirom na granice njihove upravne vlasti u Slavoniji riješila je Propaganda početkom 1648. osnivanjem posebnog slavonskog vikarijata koji je povjerila upravi skradinskog biskupa fra Pavla Posilovića; Ibrišimović je ostao upraviteljem Srijema. Izvještaj o kanonskom pohodu područja pod njegovom biskupskom odgovornošću poslao je 1649. Propagandi (tiskom ga je objavila Ch. Zach). Preminuvši uskoro u Požegi, bio je pokopan u Velikoj.

LIT.: Archivio storico della Sacra Congregazione de Propaganda, Rim: Lettere volgari, vol. 16, fol. 20-21; Acta, vol. 7, fol. 35, 36, 212. - SOCG, vol. 93, fol. 112, 115; vol. 127, fol 173; vol. 176, fol. 149; vol. 179, fol. 52, 57-61, 64, 72, 73, 96. — M. PREMROU: Serie dei Vescovi romano-cattolici di Beograd. *Archivium Franciscanum historicum,* 17(1924), 18(1925), 489-508, 33-62. J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735)*. Beograd, 1935. - D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim, 1968. - J. BUTURAC. *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb, 1970. - K. ZACH: Die Visitation des Bischofs von Belgrad, Marin Ibrišimović, in Türkisch-Ungarn (1649). *Ungarn-Jahrbuch,* 8(1977), 1-31. - ISTA: *Die bosnische Franziskanermission des 17. Jahrhunderts im südösttlichen Niederungarn*. München, 1979. F. E. Hoško

IGNACIJE iz Rijeke Dubrovačke, lektor filozofije (Rijeka ubrovačka, 1695. — Dubrovnik, 18. II. 1725.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1710. Studirao u Tolentinu (Italija) i postigao stupanj lektora filozofije. Po povratku u Dubrovnik vrši službu generalnog lektora filozofije u samostanu Male Braće i ispovjednika.

LIT.:— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 459. I. Djamić

IKIĆ, Blaž, publicist (Štepci kod Brčkog, 17. II. 1848. — Srbija, 1912., ili 1913.). U franjevački red suio je u Kraljevoj Sutjesci 1864., filozofsko-teološki sutdij započeo je u Đakovu, a završio u Bosni. Za svećenika je zaređen 1871. Bio je duhovni pomoćnik i učitelj u Varešu (1872.), Dubravama (1873.-1875.), učitelj pripravnika za franjevački red na Plehanu (1875.-1876.), nedjeljni propovijednik i nastavnik u Kraljevoj Sutjesci (1876.-1880., župnik u Brčkom (1880.-1882.), Konušini (1882.-1888.), Zoviku (1888.) i Garevu (1889.), član samostana u Kraljevoj Sutjesci (1890.), učitelj pripravnika za franjevački red u Trošanima (1891.-1894.), učitelj bogoslova u Livnu (1894.-1895.) i župnik u Moračanima (1895.-1897.), kada je napustio franjevački red i svećeničko zvanje, prešao u Srbiju i prihvatio pravoslavlje. Kao franjevac i svećenik bavio se, poput Gracića, Nikolića i Sučića, narodnim liječništvom. O tome je tiskao i jedno samostalno djelce. Jelenić spominje da je tskao i dugo djelo pod naslovom *Patnje Vladislava Ikića,* u kojem napada bosanske franjevce. Surađivao je u *Vragoljanu* (1883.), *Srcu Isusovu* (1886.), *Glasniku bosanskih i hercegovačkih franjevaca* (1887.-1890.) i *Novom prijatelju Bosne* (1888., 1890.).

DJELA: *Zdravstveno-ćudoredne i zabavno-poučne crter*. Senj 1892.

LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 111-113. A. Kovačić

IKIĆ, Dragutin, pedagog (terpci kod Brčkog, 22. X. 1882. — Sarajevo 24. V. 1924.). Osnovnu školu završio je u Rajiću i Tuzli, gimnaziju u Gučoj Gori, novicijat u Fojnici (1899.), filozofsko-teološki studij u Kraljevoj Sutjesci i Budimpešti, klasičnu filologiju u Gracu, gdje je 1909. doktorirao, a 1912. promaknut za profesora klasične filologije. Za svećenika je ređen 1905. Predavao je na Fojničkoj gimnaziji u Visokom (1909.-1919.), na kojoj je bio i upravitelj (1914.-1919.). Kratko je djelovao u Kraljevoj Sutjesci (1919.-1920.), bio je župnik na Ulicama (1920.-1922.) i u Zoviku (1922.-1923.), te gvardijan u Kraljevoj Sutjesci. Zaslužan je za razvoj gimnazije u Visokom. Surađivao je kraćim dopisima u *Osvitu* (1907.), *Glasniku sv. Ante Padovanskog* (1907., 1912.) i *Serafinskom perivoju* (1907., 1910., 1914.-1915.).

DJELA: *Prvi izvještaj franjevačke velike gimnazije u Visokom.* Sarajevo 1916. — *Drugi izvještaj franjevačke velike gimnazije u Visokom.* Sarajevo 1917.

LIT.: Dr. fra Karlo Ikić. *Narod* (Sarajevo), 11(1924.), br. 39, str. 1. — V. MIOČ: † Dr. prof. fra Karlo Ikić (Na svježi mu grob), *Jugoslavenski list* 7(1924.) br. 125, str. 3. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 113-114.
A. Kovačić

IKIĆ, Stjepan, publicist (Šterci kod Brčkog, 2. II. 1848. — Kraljeva Sutjeska, 1. VIII. 1924.). Početnu školu uči je u Vijaci, srednju i filozofiju u Kraljevoj Sutjesci, bogosloviju u Đakovu, Kraljevoj Sutjesci i Gučoj Gori. U franjevački red stupio je u Kraljevoj Sutjesci 1864., za svećenika je zaređen 1871. Bio je učitelj osnovne škole u Kraljevoj Sutjesci (1872.-1874.) i (1875.-1882.), župnik u Tuzli (1882.-1888., 1891.-1895., 1901.-1904.) i Varešu (1904.-1910.), prodirektor filozofskog studija u Kraljevoj Sutjesci (1888.-1889.) i na Plehanu (1890.-1891.), gvardijan u Kraljevoj Sutjesci (1895.-1900.), predsjednik gimnazije u Visokom (1910.-1911.), te drugi i prvi meštar novaka u Kraljevoj Sutjesci (1913.-1924.). Kao župnik odlikovao se graditeljskom djelatnošću. Jelenić naovdi da je objelodanjivao propovijedi u *Katoličkom propovijedniku* (1907.-1911.) i *Dušobrižniku* (1911.), a osim toga surađivao je kraćim dopisima u *Serafinskom perivoju* (1903., 1907.), *Našoj misli* (1914.) i *Glasniku sv. Ante Padovanskog*.

DJELA: *Molivenik s oprostima*. Zagreb 1908.

LIT.: Pedesetgodišnjica misništva. *Glasnik sv. Ante Padovanskog,* 16(1921.) br. 11-12, str. 201-202. — J. JELENIĆ, *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 114-115. A. Kovačić

ILIJA (Felix iz Montefiore), O. Min., krbavski biskup od prije 1303. do poslije 1310. Prvi je Rački upozorio da je Ilija bio krbavski biskup. Ne spominju ga Farlati, Sladović, Gams ni Eubel. Naime do Ivana XXIII. (1316-1334) rezidencijalne biskupe imenovali su, redovito, metropoliti, pa u Vatikanskom arhivu ponajčešće nema tragova tih imenovanja. Točnije podatke o porijeklu i vremenu biskupskog posvećenja doznajemo iz kamenih natpisa sačuvanih u crkvi franjevaca konventualaca u Montefiore. Tu se naime na jednoj spomenploči u koru spominje brat Ilija franjevac iz Montefiore, koji je postao Episcopus Gobonensis u vrijeme Bonifacija Pape VIII. (1295-1303). Premda se na drugom starijem natpisu u istoj crkvi spominje uz dotičnu biskupiju ime Feliks čini se da nema dvojbe o identičnosti fr. Feliksa i Ilije. S drugim biskupima, pred kardinalom Gentielom, legatom Svete Stolice, raspravljalo je 1308. o crkvenim pitanjima. Svakako prema spomenutom natpisu bio je živ još 1310. Budući da 1316. Postoji krbavski biskup Petar iz Bologne (v.), Ilija je umro između 1310. i 1316., a ne tek 1332., kako bi se moglo zaključiti iz Račkog, a to doista čini Opći Šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji. Zagreb 1974. str. 427. Ilija je prethodio Petru, a ne obratno.
LIT.: [F. RAČKI]: *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis*, Segniae 1916, 29 br.5 – *Miscellanea Francescana*, 35 (1935) 42 – M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 42. M. Žugaj

ILIJA iz Konavala, laik-gvardijan (? — Dubrovnik, 12. X. 1695.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. 17. IV. 1667. izabran za starješinu rezidencije u Pridvorju u Konavlima. Ove službe se odrekao svojevoljno nakon malo vremena. Poslije vršio službu sakriste u crkvi iste rezidencije, te provodio u molitvi dane i noći i kroz više godina nije niti izlazio izvan kuće. Umro je vrlo star i na glasu svetosti života.
LIT.:— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 452. I. Djamić

ILIJA IZ SENJA (Elias de Senia) OFMConv., hrvatski biskup († poslije 1427). — Bio je magister teologije, a to znači da je doktorirao na nekom sveučilištu. Nepoznavanje topografije a i sličnost naziva doveli su strane povjesničare do neprihvatljivih tumačenja pa Iliju stavljaju na biskupsku stolicu u Sieni u Toskani, zatim u Suelli na Sardiniji. No, Ilija je iz Senja (de Senia) i papa Aleksandar V. ga je 14. III. 1410. imenovao biskupom u mjestu Ključ, sjedištu Hrvatske biskupije. Kako podatak da je iz Senja, ne znači mjesto rođenja, a po svoj prilici nije ni uobičajena oznaka gdje je primljen u Red nego plemićki naslov, možda je pripadao Frankapanima. Visoka izobrazba, iskustvo u 'misijskoj' hrvatskoj biskupiji, poznavanje diplomacije i oružja, preporučivali su ga i za osobitu službu na Dalekom Istoku u Tatarskom carstvu gdje je mogla biti biskupija Sulgat ili Saldaja. — God. 1427. nalazimo Iliju u Veroni kod bisupa Guida Memmi, koga je Ilija vjerojatno poznavao dok je Gvido bio biskup u Puli (1382.-1409.).
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 195 nt. 8; 467 nt. 4. — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 415 nt. 4 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica christiana periodica* 1985., M. Žugaj

ILIJA POŽEŽANIN, misionar u Transilvaniji (Požega, potkraj 16. st. - ?, poslije 1630). Pripadao je Provinciji Bosni Srebrenoj. Pridružio se 1626.kao misionar fra Marku Bandulaviću (Bandini), koji je započeo organizirano pastoralno djelovanje među hrvatskim iseljenicima u Transilvaniji. Njihova suradnja najvjerojatnije započinje početkom 17. st. kada je Bandulavić dulje vremena boravio u Požegi i Velikoj kao generalni vikar bosanskog biskupa Franje Baličevića (1588-1615). Djelovao je od 1626. do 1630. u Karašovi (Karaševo, Krašovo) i u Lipi; bio je prvi poznati hrvatski dušobrižnik uLipi. Uz

Bandulavićevu pomoć je podigao drvenu crkvu i župskukuću. Desetljeće kasnije, kad je Bandulavić postao nadbiskupom Marcianopolisa i apostolski vikar za Moldaviju (1641-1650), ne spominje se više među hrvatskim misionarima u Rumunjskoj.

LIT.: J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb 1970, 95, 176. — K. ZACH: *Die bosnische Franciskanermission des 17. Jahrhunderts im südöstlichen Niedernungarn*. München 1979, 44, 62, 132-133. F.E. Hoško

ILIJIĆ fra Anđeo (ILIĆ), provincijal (Metković, 265. II. 1807 - Zaostrog, 2. VII. 1883). Nakon završenih domaćih srednjih škola ušao je u novicjat godine 1829. Prvu sv. misu je rekao godine 1837. U Beču je studirao predmete iz prirodnih znanosti te je osposobljen za predavanje matematike i fizike. U Sinju je predavao te predmete od šk. g. 1838/39. do 1850/51. U međuvremenu je bio i provincijal (1848-51). Nakon toga se povukao u Zaostrog gdje je predavao na školi i popravljao satove. *J. A. Soldo*

ILIJIĆ, Fra Ante, bio je župnik u Skradinu (1687- 1697) i Petrovu Polju (1697-1700) te (1700.- 1707). gvardijan u Našicama. Na provincijskom kapitulu u Našicama izabran je 18. X. 1708. za definitora. Umro je između 1714. i 1717. u Našicama.

LIT.: K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 61. *V. Kapitanović*

ILIJIĆ, Grgo → HILJIĆ

ILLOWSKY, Rafael (Ilovski), skladatelj i orguljaš (Hohenbruck, Češka, 10. I. 1805. - Kostanjevica, Slovenija, 10. IV. 1848). - Srednje filozofsko i teološko školovanje završio je prije stupanja 1832. u Hrvatsko-slovensku provinciju sv. Križa. God. 1833. je postao svećenik i počeo predavati povijest i latinski jezik u franjevačkoj sjemenišnoj školi u Kostanjevici, dijelu Nove Gorice u Sloveniji. Od 1841. je bio orguljaš, a od 1847. i učitelj pjevanja u samostanskoj crkvi. Iza njegove smrti preostale su u franjevačkom samostanu na Trsatu skladbe: dvoglasni Ave Maria, troglasni uskrsni Offertorium, posmrtni marš, jednoglasni Offertorium, Offertorium za tenor, tri Tantum ergo, litanije Majke Božje za mješoviti vokalni sastav, Tota pulchra za muški zbor, responzoriji Velikog Tjedna s hrvatskij i latinskim tekstom. U franjevačkom samostanu u Novom Mestu su dvoje litanije Majke Božje, skladba "Der Fischer", četiri mise, šest njemačkih pjesama, dva Offertoriuma, skladbe Summe Deus, Te Deum Tantum ergo i Exaudi me. U franjevčakom samostanu u Pazinu su pak treće litanije Majke Božje i tri orguljaške skladbe Tantum ergo. Franjevački samostan u Varaždinu 0osjeduje također njegove responzorije za Veliki tjedan, dio skladbe Ave Maria i jedan Offertorium; franjevački samostan u Zagrebu čuva Offertorium sv. Josipa, a franjevački samostan u Našicama skladbu Tota pulchra. Skladbe Illowskoga su sve do pojave tzv. cecilijanskog pokreta izvodili orguljaši i crkveni zborovi u Sloveniji i kontinentalnoj Hrvatskoj; one su najvećim dijelom višeglasne uz bogatu orguljsku, onekad i violinsku, pratnju; "dio su glazbenog stvaralaštva koje je bilo namijenjeno hrvatskom i slovenskom podneblju prije Preporoda" (P. Kinderić).

LIT.: P. KINDERIĆ: Skladatelj iz vremena Preporoda Rafael Illowsky. *Marijin Trsat,* 25)1992), br. F. E. Hoško

ILOVAČA, Boris, provincijal (Žabari ž. Ivanjska, 29. IX. 1893. — Petrićevac, 18. VIII. 1971.) — Rođen je od oca Mate, zemljoradnika, i Luce r. Valentić i na krštenju dobio ime Mijo (Mile). Osnovnu je školu pohađao u Ivanjskoj (1901.-1905.), gimnaziju (I.-VI. r.) u Visokom (1905.-1911.), u novicijat FS stupio u Gučoj Gori (1911.), a teologiju završio u Sarajevu (1912.-1916.). Zaređen je za svećenika 1916. Od 1916. do 1920. bio je vikar i kapelan na Petrićevcu. Kroz kratko vrijeme (1920.-1923.) predavo je na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom hrvatski jezik, crtanje i krasnopis. Bio je tajnik i ekonom biskupa → Mišića (1923.-1942.) te konzistorijalac mostarskog kaptola (1923.-1945.). Bio je

župnik u Bihaću (1946.-1948, 1954.-1955.), gdj eje u to vrijeme kupio zemljište za novu crkvu, definitor (1952.-1955.) i provincijal FS (1955.-1961.). Od 1961. do smrti boravio u samostanu na Petrićevcu. — Tokom svog provincijalstva nastojao je ostvariti kontakte s vlastima za potrebe svoje Provincije. Tada ali i inače odlikovao se uslužnošću, točnošću, spremnošću na pomoć, a ujedno je, kad je to trebalo, energično branio svoju zajednicu.
LIT.: Lj. H[RGIĆ]: U spomen pok. fra Borisa Ilovače, eksprovincijala i zlatomisnika. *Bosna Srebrena,* 22 (1971.), 198-200 — Fra Boris Ilovača. *Dobri pastir,* 21-22 (1972.), 380-381.
I. Gavran

ILOVAČA, Mile Velimir, povjesničar (Ivanjska, 28. IX. 1907. — Sisak, 1. VI. 1976.) — Osnovnu šikolu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Visokom i na Širokom Brijegu, filozofsko-teološki studij u Sarajevu. U novicijat je stupio u Petrovaradinu 1927. Za svećenik aje zaređen 1933. Nastavlja sudij povijesti u Zagrebu i istodobno je tajnik provincije. Kratko je predavao povijest i zemljopis u Visokom (1940.-1941.), a potom je 1941. postavljen za kustoda Etnografskog muzeja u Banja Luci. Od 1945. proveo je nekoliko godina u zatvoru. Nakon izlaska služio je po raznim župama zagrebačke nadbiskupije. God. 1962. sekularizirao se. Kao umirovljenik živio je u Sisku. Ostao je povezan s provincijom i nakon formalne sekularizacije. — Surađivao je u *Cvijetu, Luči* (1928/29., 1931/32.), *Glasniku sv. Ante* (1929., 1932.-1936.), *Kalendaru sv. Ante* (1931., 1933., 1934., 1937., 1938., 1942., 1943.), *Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom* (1932.), *Franjevačkom vijesniku* (1933.-1937., 1939.-1940.), *Hrvatskoj prosvjeti* (1933), *Hrvatskoj straži* (1933.-1938.), *Razvitku* (1935.), *Obzoru* (1938.), *Kalendaru Danica* (1940.), *Novom dobu* (1942.-1944.), *Vjesniku za suzbijanje endemijskog sifilusa* (1943.), *Hrvatskoj riječi* (1945.) i *Dobrom Pastiru* (1956., 1962., 1964.).
LIT.: I. GAVRAN: In memoriam pokojnom Mili (fra Velimiru) Ilovači. *Bosna Srebrena,* 27(1976.) 5/6, str. 95-96. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950.-1975.* Sarajevo 1976., Bibliografija..., str. 379.
A. Kovačić

ILUMINAT iz Bosne (de Bosna), glazbenik (? — Dubrovni, 28. I. 1525.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrstan glazbenik.
LIT.: B. RODE: Nerologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 423.
I. Djamić

IOANNES DE PLANO CARPINIS → IVAN BL. DA PIAN DEL CARPINE

IŠTOKOVIĆ, Karlo (Istokovich), provincijal (Pečuh, 25. I. 1755- Pečuh, 6. XI. 1831). - U Križevcima je 1771. stupio u Provinciju sv. Ladislava završivši prethodno gimnaziju. Teološko školovanje je zaključio 1778. na Generalnom učilištu 1. razreda u Zagrebu i sudjelovao je u dva navrata u javnim teološkim raspravama svojih profesora L. Potočnjaka i D. Stankovića (1776, 1778). Mladu misu je slavio 1778. u Gornjoj Stub ici. Položio je ispit za profesora filozofije pred državnom komisijom i jpredavao na filozofskom učilištu u Virovitici (1781-1783). Boravio je do smrti u Pečuhu kao nedjeljni, blagdanski i korizmeni propovjednik (1784-1798), odgojitelj studenata teologije (1796), i samostanski starješina (1809). Bio je provincijal (1818-1821) i predsjedao je u dva navrata provincijskim kapitulima (1821, 1830).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Acta capitulorum Provinciae S. Ladislai, 1791-1883, 14, 36, 104, 194.
F. E. Hoško

IVAČIĆ, Ljudevit, pisac (Livno, druga polovica 17. stoljeća — ?, prva polovica 18. stoljeća). Zna se da je više nauke završio u Italiji i da je tamo bio lektor filozofije i teologije. Kad se vratio u domovinu pučavao je redovničku mladež Bosne Srebrene te bio propovijednik. Godine 1713. Turci su ga osumnjičili, optužili i dvadesetak dana držali u zatvoru u Travniku navodno radi toga što je s

drugim franjevcima radio protiv njih. Postavši 1718. župnik u Jajcu već sliejdeće godine bio je ponovo optužen. Naime, usprotivio se da Turci nasilno odvedu već vjenčanu Luciju Barevac te je skuapa s njom duže proveo u zatvoru. Nakon toga putovao je u Dalmaciju, Veneciju i Rim da izvjesti o tom slučau i općem stanju kršćana u Bosni. Tom prigodom sastavio je i objelodanio kraći opis o slučaju poturčenja spomenute Lucije.
DJELA: A. M. D. G. *In sexu fragili victoria, seu divinae gratiae in Turcarum regione triumphus*... Venetiis 1722. Isto je objelodanio Jelenić (Izvori za kulturnu povijest bosanskih franjevaca. Sarajevo 1913., str. 19-23.).
LIT.: J. JELENIĆ, *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., sr. 123-124.
A. Kovačić

IVAKIĆ, fra Pavao, FKP, propovjednik, mučenik (Drenovci, 27. I. 1909. - Split, 26. V. 1945.). Osnovnu školu završio je u Drenovcima, a gimnaziju u Travniku, Škofjoj Loki i Osijeku. U Kapucinski red stupio je 18. V. 1926. u Varaždinu. Svečane je zavjete položio 28. V. 1933. u Splitu. Teologiju je studirao u Innsbrucku i Splitu. Za svećenika je zaređen 1933. u Splitu. Kao mlad svećenik oduševljeno je propovijedao i poticao štovanje Bogorodice u splitskome svetištu Gospe od Pojišana. Oživio je Franjevački svjetovni red. Svojim napisima surađivao je u liturgijskom tjedniku *Život s Crkvom*. Bio je definitor Provincije od 1939. Kao gvardijan u Splitu dao je nadograditi drugi kat samostana i doveo je kapucinske studente teologije. Uredio je knjigu Spomenica *Gospe od Pojišana* (1939) i vodio Marijinu kongregaciju među pripravnicama sestara franjevki na Lovretu. Godine 1941. premješten je za gvardijana u Osijek. I tu je, kao i u Splitu, bio omiljeni ispovjednik časnih sestara. Iz Osijeka je pratio i pomagao gradnju novoga kapucinskog samostana u Zagrebu. U ime biskupa Akšamovića 1941. obavio je vizitaciju svih kuća sestara sv. Križa. Na molbu splitskoga biskupa Bonefačića povratio se 1944. u Split i bio prvi župnik nove župe Gospe od Pojišana. Isticao se dinamičnom pastoralnom aktivnošću i uskoro postao ponovno gvardijanom pojišanskog samostana. O ponoći 12. III. 1945., bez sudskog naloga, uhitila ga je OZNA. Nakon boravka u zatvoru, 26. V. 1945. bez sudskog procesa, ubijen je na splitskome groblju Lovrinac zajedno s nekolicinom splitskih intelektualaca. Za grob mu se ne zna.
LIT.: I. MLIVONČIĆ, »Splitski mučenik«, *Ljudima prijatelj, List sv. Leopolda B. Mandića* 1/95, str. 13-17. — Z. J. ŠAFARIĆ, *Fra Pavao Ivakić,* Osijek-Split, 1995.
Zlatko Šafarić

IVAN TROGIRSKI, blaženi, (Bereta, Ivan iz Buka, Albanac), svećenik, Božji ugodnik (Buko — Drač, druga pol. 13. st. — Trogir oko 1345.). Rodom je iz Buka, nedaleko Drača u Albaniji. Zbog toga ga mnogi nazivaju Albancem. Prezime mu je Bereta. No, najpoznatiji je pod nazivom "iz Trogira" jer je skoro čitav život proživio u samostanu Slavonske provincije u Trogiru. Uvršten je u Franjevači martirologij koji o njem kaže da se "pročuo strogošću života i darom čudesa". Spomen mu se slavi 13. kolovoza. Štovanje mu se iskazuje u Trogiru, a uspomena na nj je oslabila odlaskom franjevaca konventualaca, po nalogu mletačkih vlasti, iz samostana sv. Lazara u Trogiru pri koncu 18. stoljeća.
LIT.: BESCHIN, *MF* (Romae 1938.), sr. 308; *Analecta Franciscana IV.,* Ad Claras Aquas 1895. sq. str. 303 i 528;); *Archivum Franciscanum Historicum III.,* 301. (Quaracchi 1910.). — M. OREB: *Uzori svetosti,* Split 1970., str. 41-44.
M. Oreb

IVAN (Joannes seu Iwanus vel Ivanus) O. Min., lacedemonski biskup († 1303). Kako ga njemački izvori nazivaju Iwan(us) nema sumnje da je potjecao iz Hrvatske. U Vratislavi je zapisan samo "Ivanus". Nemam točnog podatka kad je Ivan postao lacedemonski biskup, korintski sufragan. Izgleda da je to bilo nakon što je Bonifacije IX., 5. IX. 1285., premjestio tamošnjeg biskupa Nikolu u Olenos, biskupiju patraške metropolije. Iz oskudnih dokumenata nije moguće reći koliko je Ivan stolovao u svojoj biskupiji. God. 1294. nalazimo Ivana u Vratislavi; 1299. posvećuje

franjevačku crkvu u Solothurnu u Švicarskoj. Izgleda da je od te godine izbivao van biskupije i boravio u Baselu (1300), Strassbourgu (1301), i Constanzu (1303) kao pomoćni biskup (Eubel).

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 614 br. 138 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 552s; *II,* [Monasterii 1914²], p. XXXXV. M. Žugaj

IVAN ALBANAC → IVAN TROGIRANIN

IVAN ANTUN SCARDEMETUS (Scardameti, Skradinjanin?), OFMConv., biskup Kefalonije i Zakinta († potkraj XV. st.) Ivan je 21. X. 1463. (Gams)ili dva dana kasnije (Eubel) imenovan za biskupa Kefalonije i Zakinta u Grčkoj. Taksu od 100 florena platio je 15. XI. 1463. Budući da su tamošnji samostani kasnije pripojeni dalmatinskoj provinciji franjevaca konventualaca, a i ranije su nedvojbeno bili u vezi s dračkim samostanom te provincije, opravdano je pretpostaviti da naziv Scardameti može ovisiti o Scardonetus i tako ukazivati na Ivanovo hrvatsko podrijetlo.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 125. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 399. M. Žugaj

IVAN ARAGONSKI (iz Aragonije), blaženi, O. Min., misionar, osnivač Bosanske vikarije, nadbiskup u Cagliariju († 1368 ili 1369). Čini se da je bio sin nekog svećenika i rođak aragonskog kralja Petra. Stupio je u Franjevački red. Bio je poslanik portugalske kraljice Beatrice kod aragonskog kralja Petra (1338), a čini se, kasnije, i Petrov ispovjednik. General Reda, Gerard Oddone (Guiral Ot), poslao ga je u Bosnu da djeluje kao misionar (Wadding). Isticao se žarom u obraćanju krivovjeraca i neumornim propovijedanjem. Da bi dokazao istinitost katoličke vjere, bio je spreman pred banom Stjepanom II. Kotromanićem (1322-1352) stupiti i na lomaču (*Trogirski kodeks*). Kasnije se vratio u Italiju te ga je general Gerard, s mnogo drugih svetih i učenih franjevaca, poslao na Korziku obraćati manihejce. Nadbiskup u Cagliariju postao je 12. II. 1354. (Wadding), a papa Inocent VI., udijelio mu je oprost 4. I. 1345. od zapreke nezakonitosti za biskupsko posvećenje. Nadbiskupski palij dobio je 3. IV. 1355. (Eubel). Premda neki povjesničari misle da se bula biskupskog imenovanja odnosi na nekog drugog Ivana jer *Kronika 24 generala* bilježi da je Ivan iz Aragonije umro kao misionar u Bosni i da je ondje pokopan (Golubovich, Beschin-Palazzoli), vrijeme njegove smrti (1368. ili 1369.) daje naslutiti da je on mogao biti i nadbiskup u tom gradu, jer 8. II. 1369. onamo dolazi nasljednik.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum,* a. 1340 n. 10; a. 1354 n. 20.— *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 161 br. 317; 279 br. 648; 659 br. 117 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 157. — G. Golubovich: *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell' Ordine Francescano*. Quarachi presso Firenze 1913., t. II, 63. M. Žugaj

IVAN blaženi iz Francuske (Ioannes de Francia) O. Min., prvi provincijal u Hrvatskoj 1217.-1227. († ili 1228.). — Odlukom generalnog kapitula 1217., ili prema drugima 1219., franjevački Red je podijeljen na provincije i imenovani prvi provincijali. Izvan Italije franjevci su bili jedino na našoj obali: u Trogiru sigurno 1214. Želja svetog Utemeljitelja i ostalih bila je da se Red poroširi na druga kršćanska kraljevstva. Hrvatska je kraljevina od 1102. zajedničkim kraljem povezana s moćnijom Ugarskom pa su je mnogi promatrali kao dio ugarskog kraljevstva. Osim toga sjeverna Hrvatska od Gvozda do Drave i Dunava u crkvenom pogledu bila je podložna kaločkoj nadbiskupiji pa je i u tom pogledu dolazilo do zabune u nazivima. Na poziv nekog "ugarskog" biskupa (koji je mogao biti i zagrebački ili možda sirmijski) uputila se 1217. ekspedicija u "Ugarsku". Završila je nesretno. Dok su se franjevci talijanskog jezika vratili u Italiju, Ivan je ostao provincijal braće uz jadransku obalu i nešto kasnije, svakako prije 1221.,

pošao na sjever te u Srijem i usput, vrlo vjerojatno, osnivao samostane (na pr. u Zagrebu). — Zbog dvosmislenog naziva "Provincia Hungariae" nastala je pomutnja među stranim i našim povjesničarima o vremenu nastanka hrvatske provincije, i pogrešno mišljenje nekih mađarskih povjesničara da je Ivan bio prvi mađarski provincijal. To nikako nije mogo biti, jer je povjesno utvrđeno da su prvi franjevci došli u Mađarsku iz Njemačke oko 1235., poslani od saksonskog provincijala (1232.-1239.) → Ivana iz Pian del Carpine, a provincija "Strigoniensis" je osnovana oko 1238.; Ivan je, pak, umro desetak godina ranije. — Šteta da nam je ostao zapisan samo posljednji zemaljski dan Ivanova života, koji je ušao u *Speculum Vitae*. Tu je istaknut samo njegov sveti život i posljdnji zemaljski dan. U nekom samostanu — nije rečeno u kojem — Ivan proriče svoju smrt i moli braću da ga sahrane u samostanu Frankavila, današnji Madjeloš kod Mitrovice. Kad su braća položila mrtvo tijelo na kola pošli su po konje, ali kola sama otidoše u Frankavilu. Ove podatke, najvjerojatije, zabilježio je Ivanov vjerni pratilac → (bl.) Henrik, a u skraćenom opsegu donose gotovo sve franjevačke kronike od XIV. stoljeća pa nadalje. — *Speculum Vitae naziva* Ivana bratom francuskog kralja Filipa II. (1180.-1223.), a taj naslov, čini se, potječe odatle što je Ivanova majka bila dojilja kralja Filipa pa je dobila časni naslov "kraljeva mati". — Prema Franjevačkom martirologiju Ivan se slavi 14. veljače.

LIT.: *Chronica fratris Jordanis de Yano* br. 6 (postoje mnoga izdanja i prijevodi). — *Speculum Vitae Beati Francisci et Sociorum eius,* editio Venetiis 1504. f. 204v. — M. Žugaj: San Francesco in Croazia e la protoprovincia croata, *MF* 82(1982.) 276-286.

IVAN blaženi, da Pian del Carpine ("de Plano Carpinis" Carpinus, Karpin, Ivan) O.Min., barski nadbiskup († 1252). — Potječe iz Pian del Carpine u Umbriji. Kao mladi vitez-ratnik susreo je jednom Franju Asiškog. Svečev pogled djelovao je na Ivana da je ostavio viteško-vojnički život i postao Franjin sljedbenik. God. 1221. sudjeluje u drugoj franjevačkoj ekspediciji u Njemačku. Postaje 1222. kustod saksonske kustodije, te kao kustod osniva mnoge kasnije važne samostane po Njemačkoj. Naslijedio je 1227. → Alberta iz Pise kao provincijal još neodijeljene njemačke provincije. God. 1230.-1232. provincijal je u Španjolskoj, a 1232.-1239. istu službu obavlja u novoosnovanoj saksonskoj provinciji, odakle šalje braću u Češku, Dansku, Norvešku, Mađarsku i Poljsku. "Požrtvovno je vodio svoju braću... Odvažno ih štitio pred biskupima i knezovima...". Bio je zatim vikar u Češkoj, a 1245. papa Inocent IV. pozvao ga je za svog ispovjednika u Lion. — Nakon što su Tatari, 1240.-1242., poharali dio Europe i vratili se u Aziju zbog smrti velikog kana, očekivao se novi krvavi tatarski pohod. Uzalud je papa Inocent pozivao zapadni svijet na slogu i jedinstvenu obranu. Da dobije na vremenu papa se odlučio na diplomatski korak, na pregovore s Tatarima, u nadi da će u međuvremenu saznati više o životu, običajima, naoružanju i eventualnim nakanama tog naroda. Stoga je poslao Ivana k Tatarima. Ivan je sve to izvanredno dobro obavio i opisao svoje putovanje u "Historia Mongolorum". Po povratku papa ga je poslao kao svog legata na francuski dvor. Želeći ga papa nagraditi za postignute uspjehe osobno ga je posvetio za barskog natpastira čime je ušao u povijest hrvatskog naroda, osobito zbog zasluga za staroslovenski jezik u službi Božjoj. Uveo je staroslovensku bogoslužje u svojoj nadbiskupiji. Podupro je 1248. molbu senjskog biskupa Filipa da dobije odobrenje glagoljice i hrvatskog jezika u misi i drugim obredima; jednako su 1252. postigli i krčki benediktinci. Poznata je također Ivanova zauzetost za sjedinjenje Istočne Crkve. Na putu u Mongoliju sastao se s crkvenim predstavnicima ruske Crkve koji su pokazali dobru volju da dođe do sjedinjenja. Inocent IV. ovlastio ga je 8. VIII. 1250. da u njegovo ime primi pravoslavnog albanskog biskupa u krilo katoličke Crkve, što je Ivan kao barski nadbiskup i učinio. — Ivanovo imenovanje za barskog natpastira

imalo je biti priznanje za njegov dotadašnji rad, ali je donijelo i mnoštva problema. Ponajprije barski kaptol je izabrao dominikanca Ivana, koga papa nije potvrdio. Kler je bio nedisciplinirán, plemići i shizmatici pljačkali su crkvenu imovinu, a puk je bio nepoučen. Najteži problem bila je ogorčena borba koju je Ivan morao voditi s durovačkom metropolijom za priznanje barske metropolije, nasljednice dukljanske metropolije koju su 1027. porušili Bugari. Dubrovnik je imao u prilog bližu praksu: barski sufragani polagali su zakletvu pred dubrovačkim nadbiskupma, o čemu postoji velik broj dokaza (*Codex Dipčlomaticus II-IV).* Čak je Inocent III. na Lateranskom saboru 1215. barskog prelata smatrao dubrovačkim sufraganom, a naslov nadbiskupa i čak metropolite imao bi kad je vršio posebna poslanja kod srpskih kraljeva. Barsku metropoliju tražio je i srpski kralj Stevan Uroš, a osporavala je Venecija pod čijom vrhovnom vlašću je bio Dubrovnik. Ivan je bi i tvorno napadnut, čak kratko vrijeme i zatvoren. Dubrovački kler je pred papom kategorički odbio bilo kakvu svoju odgovornost. Samo papin ugled spriječio je da nije došlo do rata između dva grada. Inocent IV. upravio je više pisama zavađenim strankama, a njegovi su opunomoćenici više mjeseci saslušavali i odvagivali dokaze jedne i druge strane. Ivan je preminuo prije nego je vidio konačni pozitivan ishod u korist barske metropolije. — Za Ivanova episkopata s(k)lavonska provincija otvara niz receptakulu na području barske nadbiskupije. Kasnije će Jelena Anžuvinska, žena srpskog kralja Uroša III., izgraditi lijepe samostane u Kotoru, Baru, Ulcinju, Skadru i Draču, a Franjini će sinovi biti u velikom broju nadbiskupi u Draču i Baru te biskupi u mnogobrojnim sufraganskim sjedištima tih dviju metropolija. — Ivan je preminuo 1. VIII. 1252. Talijanski pisci tvrde da se Ivan prije smrti vratio u Italiju što ničim ne dokazuju, dok domaći pisci drže, također bez dokaza, da je umro u Baru i pokopan u katedrali. Franjevački Martirologij stavli spomen bl. Ivana na 1. kolovoza.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, br. 353, 506, 550; — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 92 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 393. — J. de YANO: *Chronica* (passim) — L. PISANU: *Innocenzo IV. e i Francescani,* Roma 1968., 156-164 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 81-83. ISTI: *Ivan Karpin "Povijest Mongola koje nazivamo i Tatarima".* JAZU Starine, 56. Zagreb 1975. Uvod 37-45.

M. Oreb

IVAN DALMATINAC, → IVAN SLAVEN

IVAN de Gara (Joannes de Gara), O. Min., kaločko-bački pomoćni biskp († poslije 1494). Nepoznato je da li potječe iz Gare kod Kaloče u Mađarskoj ili iz Gorjana kod Đakova, gdje su franjevci bosanske vikarije, kustodije Usore, već prije 1377. imali samostan. Imenovan je 12. IX. 1494. biskupom Nikopolisa u Palestini s oznakom pomoćnog biskupa u Bačkokaločkoj biskupiji.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XV,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 103 br. 65. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 202; 280.

M. Žugaj

IVAN de Janua, OMin., provincijal (2. polovina 14. st.). Bio je magister bogoslovlja. Spominje ga kodeks "Liber sermonum IV." u samostana sv. Franje u Šibeniku, u kom je, na dva mjesta (1.1 i 1.5), upisan obrazac izbornice diskreta šibenskog samostana od 7.VI. 1388. za franjevački kapitul u Zadru koji se trebao održati 1389. godine

LIT.: K. Stošić, Rukopisni kodeksi samostana sv. Franje u Šibeniku, *Croatia sacra,* br. 5, Zagreb, 1933., str. 32 br. 18.

D. Drnić

IVAN DUBROVČANIN (a Ragusio), astronom (? — Dubrovnik, prije 1582.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrsni astronom.

LIT.: B. RODE: Nerologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci

Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 423. I. Djamić

IVAN ENGLEZ (ab Anglia, iz Engleske), misionar (? — Ston, 8. VI. poslije 1430.) — Nadaren znanjem više jezika. Činio je čudesna djela. Pošao u misije u Bosnu kao pratilac → Bl. Andrije iz Sardinije, da bi tamo zajedno propovijedali protiv manihejskog i patarenskog krivovjerja.

LIT.: S. DOLCI: *Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci.* Neapoli 1746. 20. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori I.*, Zara 1863. 115, 126. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 406. I. Djamić

IVAN ENGLEZ (iz Engleske), božji ugodnik, O. Min., propovjednik († Ston oko 1540.). — Drug Božjeg ugodnika → Andrije iz Sardinije i uz njega pokopan u Stonu. M. Žugaj

IVAN HRVAT, (Joannes Illyricus), OFMCap., propovjednik († Napulj, 24. VI. 1577.). Bio je istaknuti propovjednik, traženi ispovjednik i živio strogim redovničkim životom. Upravljao je mnogim samostanima i bio ispovjednik časnih sestara. Prorekao je dan svoje smrti na blagdan sv. Ivana Krstitelja koga je posebno štovao (Wadding). — Spomen se slavi 24. lipnja.

S. MELCHIOR DE CERRETO: *Annales Minorum,* (a. 1577, n. 82), t. *XXI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1934, 126 br. — *Martyrologium Franciscanum,* [ed. Beschin-Palazzolo], Romae 1939., 235. M. Žugaj

IVAN HRVAT, → IVAN SLAVEN

IVAN HUNSKI → HUNSKI, Ivan

IVAN HVARANIN → SCHIFCHIN, Ivan.

IVAN iz Anagnija (Joannes de Anagnia, "Tranensis") O.Min., zadarski nadbiskup († 1299). — U franjevački Red stupio je u Anagniju, a "Tranensis" se zove valjda što je umro u Traniju (južna Italija). Bio je magister teologije. Čini se da je predavao teološku znanost i u Zadru. S Jeronim Masci, kasnijim papom → Nikolom IV. i → Bonagracijom Tielci zaslužan je za oganizaciju školstva u s(k)lavonskoj provinciji. Za zadarskog nadbiskupa postavio ga je, 12. II. 1291., Nikola IV. i osobno posvetio za biskupa, a slijedećeg dana podjelio mu nadbiskupski palij. Preporučio ga je crkvenim i svjetovnim dostojanstvenicima, puku nadbiskupije i mletačkom duždu. — Kao metroplita Ivan je poništio izbor nekog neukog Tome za osorskog biskupa i o tom obavjestio Bonifacija VIII. , koji ga je 2. 10. 1395. ovlastio da pronađe i posveti za osorskog biskupa nekog prikladnog franjevca (→ Anđeo, osorski biskup). Papa Bonifacije premjestio ga je 17. VI. 1297. za nadbiskupa u Trani.— Čini se da je Ivan bio kratko vrijeme i provincijal s(k)lavonske provincije, nasljednik → Mihaela iz Zadra koji je oko 1290. postao osorskim biskupom. Po svoj prilici Ivan je uz oprost svog bivšeg suradnika Nikole IV. upravljao provincijom do slijedećeg kapitula, ka što je i sam Masci kao kardinal upravljao Redom do duhovskog kapitula 1279. U tom kontekstu lakše razumijemo zašto Nikola IV. 23. III. 1291. ne spominje provincijalovo ime. — Ivan je 12. II. 1291. već nadbiskup kad provincijalu naređuje da iz svoje provincije pošalje dvojicu prikladnih redovnika za istražitelje pravovjerja u Bosni.

LIT.: *Bularium Franciscanum, IV,* 214s, 237, 368; *V,* [Romae 1898], 613 br. 114. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 281, 491; — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 426. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 68 i 191. M. Oreb

IVAN IZ ARDUBE → Knežević, Ivan

IVAN iz Brescie (Joannes de Brixia), O. Min., ulcinjski biskup († 1412 ili 1413). Dodatak uz ime ukazuje da je IVAN primio redovničko odijelo u brešijskom samostanu u milanskoj provinciji. Za ulcinjskog biskupa proglasio ga je bolonjski protupapa Ivan XXIII. i to 12. I. 1411.— Nije poznato da li je Ivan, i koliko, upravljao ulcinjskom biskupijom, ali je isti Ivan XXIII. imenovao Nikolu Walibassa 14. III. 1414. za ulcinjskog biskupa (Eubel) koji je biskupijom upravljao sve do 1424., kad ga je naslijedio → Franjo iz Skadra.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 450 nt. 3 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 229. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 412. M. Žugaj

IVAN IZ BUKA → IVAN TROGIRANIN

IVAN IZ CRESA, (Joannes de Crepsa) O.Min., stonsko-korčulanski biskup († o. 1330). — Potječe iz Cresa. Bio je biskup u sjednjenim biskupijama, stonskoj i korčulanskoj od 1313. ili 1314. do 1330 (Eubel), odnosno u stonskoj (oko 1314 - 1340), a u korčulanskoj (oko 1313.- 1330) (Gams). Premda ga Gams u stonskoj biskupiji navodi bez oznake pripadnosti Redu, a u korčulanskoj kao franjevaca radi se o istoj osobi, jer je bio biskup sjedinjenih biskupija.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 616 br. 194 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 405 i 462. — *Illyricum Sacrum VI,* 329. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 87. M. Oreb

IVAN IZ GENOVE, FKN, provincijal (XVI. st.). Spominje se na prvom listu kodeksa Liber sermonum br. IV., šibenskog samostana sv. Frane. Tu je pod nadnevkom 7.VI.1388. ispisan tekst izborne liste za zastupnika šibenskog samostana na provincijalnom kapitulu u Zadru 1389., a naslovljen je na Ivana iz Geneve. Iz teksta se može razbirati da je provincijski kapitul. Na zadnjem listu šibenskog kodeksa Liber sermonu br. XVI.: donesen je tekst pisma fra Ivana provincijala Slavonije datirano u Šibeniku. Vjerojatno se radi o Ivanu iz Genove, a ne o Ivanu Marzariju (v.) kako su mnogi tvrdili. Marzari je naime 1391. prema Atiliju Hortisu i Premrou uzet za arbanskog biskupa ne kao provincijal već kao kustos koparskog samostana.

LIT.: Krsto STOŠIĆ: Rukopisni koodeksi samostana sv. Franje u Šibeniku *Croaia Sacra* 5 (1933) 32s, 50. Miroslav PREMRU: Serie documentata dei vescovi triestini dei secoli XV-XVIII *Archeografo Triestino,* Serie III, Vol. X. (1923) 78. M. Žugaj

IVAN IZ KORČULE (Joannes de Cursola, KORČULANIN), biskup († Nagy-Varad, 1440) Potječe iz Korčule, a bio je biskup u Velikom Varadinu (Nagy-Varad) od 27. VII. 1435 - 1440.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, n 172; — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, 2,* Monasterii 1913, 262. — M. Oreb, *Životopisi biskupa članova Provincije sv. Jeronima fraj. konv. (ms)* Zagreb 1968., str. 147. M. Oreb

IVAN IZ KRKA (Joannes de Vegla, Krčki, Krčanin,) O.Min., stonsko-korčulanski biskup († oko 1389). — U franjevački je Red pristupio u Krku kako mu stoji oznaka uz ime. Po svoj prilici je Ivan kao mlad redovnik bio vikar korčulskom biskupu → Marinu iz Splita. Urban V. postavio ga je 27. IX. 1368. za biskupa sjedinjenih biskupija stonske i korčulanske premjestivši dotadašnjeg biskupa dominikanca Dominika koji je upravljao stonskom i korčulskom biskupijom (1350.- 1368). za zadarskog nadbiskupa. Prema tome u razdoblju od 1360.-1368. nema mjesta još nekom drugom franjevcu Ivanu koga spominje Gams. Stoga je Eubel za tog Ivana 1360.-1368. s pravom, premda previše obazrivo napisao da

ga treba izbrisati iz kataloga.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 422 br. 1046; 661 br. 197 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 463 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 405. — M. Oreb: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 89s.

M. Oreb

IVAN iz Monteluponea, O. Min., lepantski nadbiskup i apostolski nuncij u Hrvatskoj (druga polovica XIV. st.) — U Red je ušao u samostanu Montelupone u markijskoj provinciji. Nije poznat točan datum kad ga je Bonifacije IX. imenovao lepantskim nadbiskupom, možda 1393. godine (Eubel). Isti papa imenovao ga je 3. VI. 1394. za apostolskog nuncija za Dalmaciju, Hrvatsku, Bosnu i Slavoniju, da narod i vlastelu u tim krajevima, koji su pristali uz avinjonskog protupapu Klementa VII., privede na posluh zakonitom papi. To poslanje daje naslutiti da je Ivan po svoj prilici ranije boravio i djelovao u s(k)lavonskoj provinciji gdje je naučio hrvatski koji mu je bio neophodno potreban za uspješnost njegova poslanstva, osobito kod običnog puka. Uspjeh Ivanova poslanja bio je trenutačno možda povoljan. No činjenica je da su i kasnije neke biskupije prihvaćale biskupe koje su postavljali avinjonski protupape, a od 1409. pisansko-bolonjski. — U Lepantskoj nadbiskupiji Ivan dobiva 1396. nasljednika, franjevca, Luchinusa O. Min., pa možemo pretpostaviti da je Ivan umro prije 13. IX. 1396. godine. Ipak postoji mogućnost da se je Ivan odrekao uprave biskupijom jer je i nakon spomenutog poslanja u hvatskim zemljama obavljao druge poslove u službi zakonitog pape Bonifacija IX.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 42 br. 134; 745 br. 57 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 362.

M. Žugaj

IVAN iz Montemartina (Joannes de Montemartino), OFMConv., biskup risanski († 1436). — Papa Eugen IV. imenovao ga je biskupom "Rossiensis" bulom datiranom u Firenzi 1. IX. 1434. Možda je u trenutku biskupskog imenovanja bio član samostana u Montemartinu. God. 1436., nalazi se kao 'pomoćni' biskup u belgijskom Tournayu. Teško je reći da li je bio samo naslovni risanski biskup ili je kroz dvije godine boravio u Risanu, pa se vratio u Belgiju. Nasljednika je dobio, 17. X. 1436., karmelićanina Dionizija. Gams drži da su Ivan i Dionizije, obojica, bili zagrebački pomoćni biskupi, što bi išlo u prilog mišljenju da su bili iz hrvatskih krajeva, vjerojatno Kotorani ili iz okolice.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 64 br. 123 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 224 i 276 (Tornacensis). — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 263 br. 5 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415.

M. Žugaj

IVAN iz Požege (Joannes de Bosigiis), O. Min., papinski kapelan (druga polovica XIV. st.). O njemu jedino znamo da ga je avinjonski protupapa Klement VII. imenovao 3. IV. 1387. za papinskog kapelana, tj. visokog službenika u tadanjoj papinskoj administraciji.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 269 br. 766.

M. Žugaj

IVAN iz Trsta → MARZARI, Ivan.

IVAN JAKOV FERMAPACE → FERMAPACE

IVAN JERONIMOV (Joannes Hieronymi), O. Min., protuzakonito postavljeni duvanjski biskup. (druga polovica XV. st.) — Nakon pada Bosne (1463) duvanjski biskup → Nikola iz Zadra propovjedao je križarski rat u sjevernoj Italiji protiv Turaka u Bosni i nije se do 1465. po svoj prilici vratio u Duvno jer je umro ili poginuo. Čini se da je splitski nadbiskup, kao metropolit, postavio na traženje franjevacâ, Ivana Jeronimova za duvanjskog biskupa. — Kao duvanjski bisup posvetio

1484. Presvetom Trojstvu crkvu pod nazivom Blažene Djevice Marije i Sv. Franje u Pont de Vaux (Wadding). No, Ivana nije odobrila Sveta Stolica i papa Inocent VIII. postavlja 2. X. 1489. Vida Rusko duvanjskim biskupom (Mandić). Tako je Ivan, koji je po svoj prilici bio član reformne grane frajevačkog Reda, djelovao na području vlasti Filipa Savojskog koji je od pape Pavla II. (1461.-1471) ishodio dopuštenje uvesti franjevce opservante, a njima je pripadala i crkva (prva opservantska na tom području) koju je Ivan posvetio.

L. WADDING: *Annales Minorum, XIII,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 546 br. 32; *XVII, Index,* 365 ("Dumnensis"). — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.-XVII. stoljeća. *Croatia Sacra*. Zagreb 1935., 86.

M. Žugaj

IVAN KORČULANIN, bos. vikar (Korčula, 2. polovica XV. st. — Varadin, 1440.). — Zastupnik je bosanskog vikara Mateja Engleza u raspravi na papinskoj kuriji u Rimu 3. srpnja 1419. god., koja se vodila između splitskog nadbiskupa Dujma i Bosanske vikarije; završena je u korist Vikarije. Bio je bosanski vikar od 1432.-1435., a vjerojatno i u prethodnom trogodištu. Cijenjen od ugarsko-hrvatskog kralja Sigismunda, na kraljevu molbu dobiva od pape Martina V. i Eugena IV. više samostana u ugarsko-hrvatskom kraljevstvu. Posredstvom istog kralja dobiva od sabora u Bazelu (20. IV. 1434.) povelju, kojom se potvrđuje dotadašnji privilegij Bosanske vikarije i ozakonjuje dotadašnji običaj da sama Vikarija bira svoje vikare, koje potvrđuje general Reda. Imenovan je 27. srpnja 1435. biskupom u Varadinu. Vodio je sprovod kralja Sigismunda (1437.) i održao posmrtni govor.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 17-18. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 88-91.

A. Barun

IVAN KORČULANSKI (iz Korčule), OFMConv., velikovaradinski biskup († 1440). — Papa Eugen IV. imenovao ga je 27. VII. 1435. biskupom u Varadinu (Nagy-Varád) u Mađarskoj. Umro je prije 2. XII. 1440., kad je zabilježena taksena obveza za nasljednika mu dotadašnjeg senjskog biskupa Ivana de Dominis — Po svoj prilici je istovjetan s vikarom bosanske vikarije (1427.-1432.) prije pojave franjevačke reforme u Bosni i nastupa vikara sv. Jakova Markijskog (1432.-1436).

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 87 br. 172 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 385. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 262. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 97. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968.

M. Žugaj

IVAN KRČKI (Joannes de Vegla, iz Krka), O. Min., izabrani krčki biskup (potkraj XIII. st.). — Po smrti krčkog biskupa Marina krčki kanonički zbor sastao se 1290. na biranje novog biskupa. Nisu se mogli složiti. Tako je u prvom biranju izišao franjevac Ivan, a u drugom dminikanac Zaharija, ali nijedan s potrebnom većinom glasova. Nijedan od njih nije se odazvao na poziv Sv. Stolice da se eventualno predstavi u zakonskom roku i da se izjasni, iako su obojica bili službeno pozvani. Stoga je papa → Nikola IV. proglasio da obojica gube pravo na bilo kakvo naknadno žaljenje, te je imenovao krčkim biskupom frajevca → Lamberta.

LIT.: *Bularium Franciscanum,* IV, 140 br. 232; *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 181 br. 1774 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 518 nt. 2.

M. Žugaj

IVAN KRIZOSTOM iz Cavtata, propovjednik (Cavtat, 1662. — Dubrovnik, 29. VI. 1726.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1680. g. Više puta obnašao službu gvardijana, zatim definitora, magistra novaka, te kustoda provincije. Ističe se među prvim

propovjednicima na narodnom jeziku.
LIT.:— B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 459. I. Djamić

IVAN KRIZOSTOM iz Konavala (de Canalibus), provincijal (?, oko 1624. — ?, 18. IX. 1674.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznati propovjednik, lektor teologije u Lecce (Puglia-Italija), provincijal (1672.-1674.). — U Puglii postigao naslov jubilarnog lektora. Mnogima poznat i po tome, što je osobito cijenio ljude od pera.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 444. I. Djamić

IVAN MACEDONAC, FKN, učitelj gramatike u Splitu (XVI. st.) Bio je suradnik Bernardina Splićanina. Propovjedao je do otprilike 1502. Korizmu u Cresu. Bio je učitelj creske mladeži, 1516. Popisan je treći po redu na provincijskom kapitulu u Krku 27. V. 1535.
M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 48.

IVAN MATEJEV (Eufemijin, Sofija) iz Trsta, FKN, provincijal († poslije 20. IX. 1481.). Sofia mu je vjerojatno nadimak radi učenosti. Teologiju s doktoratom završio je 28. V. 1448. u Bologni kao član Dalmatinske provincije gdje je 1450. postao profesor i gvardijan (AF XI, 311 n. 504). Spominje se kao provincijal u šibenskim spisima od 6. VII. 1460., te 28. IV. 1463. (Stošić). Kao provincijal Dalmacije i Istre s braćom samostana u Trstu 27. I. 1465. potvrđuje odluke Kongregacije sv. Franje 13 plemićkih obitelji u pogledu eventualnih gradnji u crkvi sv. Franje (SART II, 1703 br. 3). Tu je također s tršćanskom zajednicom rješavao 23. III. 1465. neka ekonomska i vlasnička pitanja (1707 br. 20). A iste je godine dao temeljito popraviti tršćanski samostan. — Kao provincijal odredio je kotorskim klarisama, imajući u vidu imovinsko stanje samostana i mogućnost za dolično uzdržavanje, da ne smiju primiti više od 18 redovnica, što je potvrdio 9. IX. 1475. i papa Siksto IV. — Na provincijskom kapitulu u Poreču 20. X. 1480. Ivan je čini se izabran ponovno za provincijala, jer ga 29. VI. 1481. nalazimo upisana s braćom samostana u Piranu. Kao provincijal rješavao je 20. IX. 1481. pitanje spora oko legata između samostana u trstu i Milju. — Nekrologiji su bilježili Ivanovu smrt 1469. Kad bi ga, prema mnogim sastavljačima popisa provincijala, naslijedio Bartul Del Santo (v.). Provincijski izborni kapitul, morao je biti 1483., ali još 11. XI. 1484. Bartul nije bio provincijal Dalmacije (usp. SART I, 1007 br. 188). Nagađam da je Ivan preminuo koncem 1484. ili početkom 1485., te onda izabran Bartul.
LIT.: *Analecta franciscana*, XI, 97; 104; 311; 313 . *AFH*, 53/1960/378 NT. 2 TE STR. 313. SARTORI II, 1707 br 20; 1703 br.3; 1283 br. 1; III, 137. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 49. M. Žugaj

IVAN Paganus iz Drača (Joannes Paganus de Durachio), OFMConv., († poslije 1469). — Poslije nego što je umro Duca, opat benediktinskog samostana sv. Nikole de Botonesi, dračke nadbiskupije, papa Pavao II. daje 31. VIII. 1469., "in commendam" tu opatiju Ivanu Paganusu Dračkom, te o tome izvješćuje dračkog nadbiskupa dominikanca Nikolu Barbuti. Paganus bi mogao biti latinski prijevod naziva Pažanin i po svoj prilici bi Joannes Paganusto mogao biti ista osoba s → Ivanom Tominim iz Paga koga je 14. III. 1444. papa Eugen IV. postavio opatom benediktinskog samostana na Pagu. Možda je imenovanje bilo privremeno rješenje. Naziv "de Durachio" možda je zbog nadarbine koja se nalazi na teritoriju dračke nadbiskupije. A možda Paganus i ne pripada u hrvatsku povijest.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 789 br. 1588. M. Žugaj

IVAN SLAVEN (Giovanni Dalmata, Illyricus, Slavus, Schiavone), svećenik, pokornik (Dalmacija, oko 1508. - Napulj, 1588). Od franjevaca opservanata prešao je među franjevce kapucine; bio je član napuljske kapucinske provincije i živio je u Napulju. Najstariji dokumenti nazivaju ga Dalmata, Illyricus, Slavus, a najčešće tal. Schiavone. On je vjerojatno prvi Hrvat koji je stupio u Kapucinski red, već u počecima kapucinske reforme. Veoma poznat i cijenjen zbog svoga kreposnog i pokorničkog života, nazvan "sunce savršenstva". Za života je uživao glas sveca. Vjerovalo se da posjeduje dar molitve, dar savjeta i proricanja. I mnogi su dolazili k njemu i tražili njegovu pomoć.

LIT.: Z. BOVERIO: *Anuali de Frati minori cappuccini,* II/1. Venetia 1645., 568-569. — EMMANUELE DE NAPOLI: Memorie storiche cronologiche attenenti a FF. Min. Cappuccini dalla prov. di Napoli (arhiv kapucinske provincije u Napulju). — APOLLINARE A VALENTIA: *Bibliotheca Fr. Min. Capuccinorum prov. Neapolitanae, Romae-Neapoli,* 1886, 16. — CORRADO DA ARIENZO: *Necrologio dei Fr. Min. Cappuccini della prov. monastica di Napoli e Terra de Lavoro,* Napoli 1962. Hadrijan Borak

IVAN SOFIJA, iz Trsta OFMConv., provincijal († poslije 1475.). — Prije nego je postao provincijal Dalmatinske Provincije bio je profesor teologije. Kao provincijal se spominje 1461., 1465. i 1475. Kao provincijal obnovio je tršćanski samostan (Sartori). Prema buli pape Siksta IV. preuzeo je 1475., kao provincijal skrb o samostanu klarisa u Kotoru, koji je mogao imati 18 redovnica.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series,* 381s br. 789 — A. SARTORI: *La Provincia del Santo dei F.M. Conventuali.* Padova 1958., — H. SBARALEA: *Supplementum ad Annales....,* 1246 br. 39 (Arhiv generale curia OFMConv., ms. M. Žugaj

IVAN STRAŽEMANAC → KOPIJAREVIĆ, Ivan

IVAN VALENTINUS, O. Min., makarski biskup († 1367). Prvi je biskup obnovljene makarske biskupije (1320.). God. 1344. preseljuje sjedište biskupije u Omiš, tobože da je u Makarskoj ugrožen od patarena. Zbog te projene sjedišta dolazi u sukob sa splitskim nadbiskupom. Brani ga delmitenski biskup Madije, i sam po svoj prilici franjevac. Izgleda ipak da je Valentinov prijelaz iz Makarske u Omiš bio smišljen u cilju osnivanja nove krajinske biskupije. Osnivanjem franjevačke bosanske vikarije (1340.) i nastojanjem bana Stjepana II. Kotromanića, koji je svoju vlast proširio na račun Bribiraca, niču nove biskupije na njegovu teritoriju: "bistuensis"— kasnija visočka (v. Egret Ivan)„ dalmatinska različita od delmitenske (v. Grerrinus), "hrvatska" (v. Jakov) i krajinska koja će krajem 14. stoljeća apsorbirati makarsku biskupiju, ili će ova djelomično potpasti pod duvanjsku. Valentin ostaje do smrti službeno makarski biskup, ali je u svari od 1344. osnivač krajinske biskupije. U Makarsku 1367. dolazi Jakov, prvi hrvatski biskup, a u krajinsku biskupiju, 1373., → Simon.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^{2}, 319. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 410. — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.-XVII. stoljeća. *Croatia Sacra* 1935., 15. — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica chritianea periodica* 1985.

M. Žugaj

IVAN ZAGREBAČKI, O. Min., diplomat († poslije 1334). — Hrvatsko-ugarski kralj Robert šalje 1. VIII. 1334. iz Napulja, poslanstvo, u kojem se nalazio i franjevac Ivan Zagrepčanin, u Ugarsku. Njega kralj posebno preporuča dobrohotnosti svojih prijatelja. Iz kraljeve se preporuke razabire da je Ivan bio u kraljevoj pratnji i po svoj prilici kraljev savjetnik, kao i fra Vid, izabrani biskup Njitre. Po svoj prilici Ivan je pratio subrata Vida na ustoličenje u Njitru.

LIT.: T. SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus,* X, 178 br. 118. M. Žugaj

IVAN zvani Straus → Straus, Ivan

IVAN ZVANI STRAUS → Straus (de), Ivan

IVAN, FRA IZ MAĆEDONIJE propovijednik i učitelj (XVI: st.). U Cresu je držao dva puta korizmene propovijedi, u god. 1501. i 1513. — God. 1514. primljen je za učitelja u gradskoj školi. Tu je službu vršio tri godine i devet mjeseci.
LIT.: ~~Da li u Cresu ili u Rijeci~~ Arhiv creske općine na datumu: 1502. 29. III; 1513. 28. III; 1515. 29. VI.

IVAN, O. Min. (?), dubrovački nadbisup († poslije 1267.). Premda ga neke kronotakse ne spominju u redu dubrovačkih nadbiskupa, on je 1256. postao dubrovačkim nadbiskupom i to pod nazivom Ivan IV., naslijedivši dubrovačkog nadbiskupa → Jakova, Već 1257. se zahvalio, jer nasljednik → Aleard dolazi 1258. a Ivan još živi 1267. godine. Da je bio franjevac, smijemo zaključiti iz činjenice što su se Inocent IV. i nasljednik mu Aleksander IV. oslanjali na franjevce u rješavanju spora između Dubrovačke i novo-uspostavljene Barske metropolije. U poteškoćama oko rješavanja tog spora treba tražiti i razlog zašto su se i Jakov i Ivan odrekli upravljanja nadbiskupijom.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 97 br. 987 — *Schematismus ... dioecesis Ragusinae...* Ragusii 1916., 16. M. Žugaj

IVAN, O. Min. († poslije 30. IV. 1479.) profesor teologije, nesuđeni skradinski biskup. Papa Siksto postavio ga je 1475., motu proporio, nakon smrti biskupa komendatara Fantina de Valle, na čelo skradinske crkve (ASV Knjiga taksenih obveza vol. 83 f. 66v). Ipak nije ušao u posjed jer je tri dana ranije, 3. XI. skradinsku biskupiju dobio u komendu i na upravljanje modruški biskup Nikola. (Vol. obveza 83 f. 39). Nakon smrti Nikole Modruškog 30. IV. 1479. ponovno je na prijedlog molfetanskog biskupa predložen s izričitom oznakom da je franjevac i profesor teologije (vol. 83 f. 87v). — Začuđuje i ta Ivanova proknjižba kad je već pred dva dana, 28.IV., potpisana bula za skradinskog biskupa, Petru Marcis (v). Tako Ivan nije ni 1479. Postao skradinski biskup, već Petar kojega je nasljedio Arhanđeo de Varicastris (vol. 83 f. 113). — Nameće se slutnja nije li Ivan zapravo franjevac Ivan Pelletz kojega sastavljač B.Fns III identificira sa Aleksandrom de Caffa, a ja nagađam da je ovaj zapravo Aleksandar iz Dubrovnika (v), kojega Gams stavlja čak za skradinskog biskupa. Ozbiljnu teškoću tom nagađanju predstavljaju dvije bule za naslovnu biskupiju Cimbalensis: za Ivana Pelletz odnosno Tellez od 1. III. 1456., a za Aleksandra iz Caffe od 1. XII. 1462. No možda nije ni došlo do biskupskog ređenja?
M. Žugaj

IVAN, O. Min., bosanski biskup († Strassburg 1256.). Bio je podrijetlom Njemac i velik poznavalac Sv. pisma. Postao je 1254. bosanski biskup. Stolovao je u Đakovu. Umro je 1256. u Strassburgu jer je biskupija tada bez biskupa.
LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, III,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1931, 358 br. 37. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 368. — E. GAŠIĆ: *Brevis conspectus dioecesium Bosniensis-Diacovensis et Sirmiensis.* Mursae (Osijek) 1944., 12.
M. Žugaj

IVAN, O. Min., budvanski biskup(† oko 1344). — Ivan je drugi po redu od poznatih budvanskih biskupa. Već je 1326. budvanski bisup jer je tada podijelio neke oproste u Udinama. Tri godine kasnije, 1329., kao generalni vikar Trevizu, blagoslovio je franjevači samostan, tri oltara i groblje u Aceli. Slijedeće dvije godine (1330.-1331). boravi kao pomoćni biskup u Bressanoneu (Brixen) i Trentu. Teško je išta reći koliko je vremena

Ivan uopće boravio u svojoj biskupiji. Bile su zaista i teške prilike za katolike pod Urošem i u vrijeme građanskog rata u Srbiji pod koju je spadala i budvanska biskupija. Ivana je naslijedio 1344. franjevac → Henrik.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 150; 556. — A. MILOŠEVIĆ: *Schematismus dioecesis Catharensis*... Cathari 1908., 18s. M. Žugaj

IVAN, O. Min., zagrebački pomoćni biskup († 1451). — Bio je gvardijan samostana sv. Maksimilijana (u Austriji ?), kad ga je Eugen IV: imenovao biskupom Lide u Palesitni. Bula nije do sada pronađena, a u registru pristojbenih zaduženja zabilježen je nadnevak 22. V. 1441. Prema tome je imenovanje uslijedilo nešto ranije. Dodijeljeno mu je pravo korištenja biskupskih znakova u akvilejskoj patrijaršiji i zagrebačkoj biskupiji što znači da ga se može smatrati zagrebačkim pomoćni biskupom, barem za godinu 1441 (Eubel). U Lidi ga je nasljedio Lupus 29. I. 1452., pa je Ivan po svoj prilici umro 1451.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 177 i 280. M. Žugaj

IVAN, O.Min., pomoćni biskup u Zagrebu 1441. († 1451.?) – Bio je gvardijan samostana S. Maksimilijana 22. 5. 1441. Imenovan je naslovnim biskupom Lide, i Eugen IV. mu je dopustio vršenje biskupskih obreda u akvilejskom patrijarhatu i zagrebačkoj biskupiji. Smatran je zbog toga kao duhovni upravitelj (Šematizam zagrebačke. nadbiskupije), a "nipošto administrator biskupije", jer je generalni vikar bio sve do 1448. Zagrebački kantor Ivan (Lukinović). Ivanovo imenovanje za rečenu službu pada u jedno od najmučnijih razdoblja zagrebačke biskupije. Bazelski tobožnji sabor imenovao je 1438. u Zagrebu za biskupa ardjiškog biskupa Pavla, a 5. V. iste godine, Eugen IV. privremenim administratorom apostolskog protontora Abela iz Korčule. Kralj Ladislav preporučio je Papi senjskog biskupa Ivana za administratora u Zagrebu. Eugen IV. Opozivao je 29. VII. 1440. Abela i zagrebačkim ordinarijem imenovao Benedikta de Zolio, zagrebačkog kanonika i arhiđakona. Kraljica Elizabeta molila je 13. VII. 1440. bazelskog protupapu Filiksa V. da za zagrebačkog biskupa imenuje Petra Kettrera, kancelara austrijskog vojvode Alberta. K tome je kralj Ladislav 19. VII. 1440. postavio u Zagrebu kninskog biskupa Demetrija Čupora Moslovačkog, a "zagrebačkom kaptolu pod smrtnu kaznu naložio da ne smije priznati Benedikta za biskupa". U toj je mučnoj situaciji Eugen IV. poslao 22. V. 1441. u Zagreb "pomoćnog biskupa" fr.Ivana, naslovnog biskupa Lide, ne bi li on smirio duhove. A što je istovremeno i akvilejski pomoćni biskup, vjerojatno se radi o području Ljubljane s okolicom koja je bila pod akvilejskim patrijarhatom, gdje je djelovao spomenuti Petar Kettrer, kojega je kraljica Elizabeta željela za biskupa u Zagrebu.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 177.; 280; 271; bilj. 1- Šematizam zagrebačke nadbiskupije.Zagreb 1966., 31 br 33 – A. Lukinović: Biskup Benedikt de Zolio u: *Zagrebački Biskupi i Nadbiskupi*. Zagreb 1995., 191. M. Žugaj

IVAN, OFMConv., biskup († 1434). God. 1432. postao je biskup "Rossiensis", što može značiti da mu je sjedište Rose na ulazu u Boku Kotorsku. U to je vrijeme u Risnu biskup → Antun Bogdanović, a Ivan je, po svoj prilici samo naslovni, biskup starog sjedišta u Risnu. Naslijedio ga je → Ivan iz Montemartina.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 263 br. 5. — *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 64 br. 123. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 224. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415. M. Žugaj

IVAN, OFMConv., gvardijan u Splitu († poslije 1390). — Spomenut je sa subraćom samostana sv. Frane u Splitu (inkvizitorom → Nikolom te

Petrom, Marijanom i Jurom, duhovnikom klarisa) u notarskim spisima 2. II. 1390. i 11. III. iste godine, prigodom kupnje vinograda u Stanji i Veloj Gomili na Braču, te prigodom namire duga braće Tome i Franje Natgalić.

LIT.: *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, XVII.* [sabrao: T. Smičiklas - uredio: S. Gunjača], Zagreb 1981, 258ss; 273. M. Žugaj

IVANAGIĆ, Andrija, (Kutjevčanin, a Cuttieva), vikar zagrebačkog biskupa za Slavoniju, provincijal (Kutjevo, oko 1675. - Cernik, 10. IX. 1729). Filozofsko i teološko školovanje je pohađao i zaključio u Italiji, čini se u Veneciji. Prvi puta se spominje u pisanim spomenicima Bosne Srebrene 12. IV. 1708. u Požegi gdje blagoslivlja kamen temeljac novog samostana; ondje je tada bio odgojitelj novozavjetovanika. Poslije toga obavlja značajne upravne službe: gvardijan je u Petrovaradinu (1710-1713), Požegi (1718-1720) i Cerniku (1726-1729), ali i definitor (1714-1717) i provincijal (1720-1723). Kao provincijal je 1720. obnovio rad filozofskog učilišta u Slavonskom Brodu, a bogoslovnoj školi u Budimu ishodio naslov generalnog učilišta 1. razreda. U Beču i Požunu (Bratislava u Slovačkoj) je boravio više od pet mjeseci dok nije ishodio povelju cara Karla VI kojom potvrđuje prava Bosne Srebrene u upravljanju župa u Slavoniji i Srijemu. God. 1722. je proglasio uredbe u životu i pastoralnom djelovanju tražeći da svi članovi Bosne Srebrene obavljaju godišnje duhovne vježbe, da gvardijani obilaze članove samostana po župama koje pripadaju samostanu, da se pazi na urednost crkava. Udobrovoljio je pečuškog biskupa koji se je 1722. protivio podizanju samostana u Vukovaru i Mohaču, a sam je započeo 1728. gradnju samostana u Cerniku. U to vrijeme je bio generalni vikar zagrebačkog biskupa Jurja Branjuga za Slavoniju (1723-1729). Osobit se je zauzeo za proslavu jubilarne godine 1725. i ishodio da se i u Požegi mogu postići uobičajeni oprosti. Pokopan je u Velikoj.

LIT.: F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 1927, 2, 74. — J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku*. Slav. Požega, 1980, 97-109.F. E. Hoško

IVANČEVIĆ, fra Pavao, dušobrižnik (XVII,. st.). U vrijeme Kandijskog rata bio je župnik na području pod turskom vlašću oko Zemunika i Nadina. Podržavao je u narodu nadu u oslobođenje od turske vlasti i kovao planove o oslobađanju iz turskog podaništva. Zbog toga je više puta odlazio u Zadar generalnom providuru Leonardu Foscolu. Nakon oslobađanja Zemunika od turske vlasti preveo je oko 200 obitelji iz turskog podaništva na to područje. Zbog toga mu je 1648. generalni providur za Dalmaciju Leonardo Foskolo izdao posebnu pohvalnicu.

Lit.: — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 91. *V. Kapitanović*

IVANČIĆ, fra Stjepan, povjesnčar (Cres 29. 8. 1852. — Zadar, 8. 4. 1925.), pisac i propovjednik. — Ivančić dolazi u sjemenište franjevaca trećoredaca u Krk 1965. godine kada je to sjemenište bil otvoreno. Novicijat nastavlja u Glavotoku. Više razrede gimnazije i teologiju završava u Zadru. Za svećenika je zaređen početkom 1875. Mladu misu slavi u Glavotoku. Prigodom te mise veliki gest mu je učinio njegov učitelj fra Dragutin Parčić koji mu je posvetio "I spjev Pakla" kojeg je preveo i tiskao u svojoj glagoljskoj tiskari na Glavotoku. Razlog ove posvete mladom fratru je ta što je učitelj prepoznao u svom gojencu "ljubav prema materinskom jeziku i iskru pjesničkog duha." Ovo druženje s Parčićem i mogućnost prekopavanja provincijskih arhiva rodili su željom dza istraživanjem glagoljice i povijesti svoga reda u domovini. U tome ga je podržavao i provincijal o. Josip Dujmović (reformator provincije), koji je tada držao katedru staroslavenskog jezika u Zadarskom središnjem sjemeništu. Ivančić ipak nije imao dovoljno vremena da se više posveti znanstvenom radu jer mu je provincija stalno dodjeljivala različite odgovorne dužnosti. Tako je u razdoblju od 1878.-1906. (u najboljim godinama) službovao kao provincijski tajnik,

učitelj mladeži, provincijski viježnik, prokurator reda i provincijal. Osim toga puno je propovjedao po Kvarneru i Dalmaciji. Bio je govornik na glasu, prvi u Dalmaciji. Opčaravao je slušatelje jakim glasom, prirodnom mimikom, eksplozivnošću i aktualnim temama. Zato i nije bil omejsta od Rijeke do Kotora a da on nije održao korizmu, svibanj ili panegirik. Govorio je i pred Leonom 13. 1900. prigodom međunarodnog kongresa Trećeg svjetovnog reda sv. Franje u Rimu. — Različite dužnosti u proviniciji i Redu te propovjedanje po domovini umanjile su njegovo istraživanje glagoljice i prošlosti provincije. Time se više bavi nakon teške bolesti koja ga je zadesila 1906. kao provincijala (bio je šlagiran). — Već 1910. izdaje svoje glavno djelo Poviesne crte, u kojima obrađuje povijest samostanskih Trećoredaca, i pravo te provincije na glagoljicu. Tim djelom zadužuje svoju provinciju jer je on jedini pisao o njenoj prošlosti. Poseban naglasak je stavio na glagoljicu. Svojim pisanjem glagoljicu je u Trećoredskoj provinciji liturgijski i juridički utvrdio i oranio. Svoju obranu temelji na povlastici što trećoreci od svog ustanovljenja obavljaju bogoslužje na staroslavenskom jeziku. Tako su Trećoreci pravo glagoljice stekli i ondje gdje je i nije bilo, ka ou Lošinju, Herceg Novom, Splitu i Zagrebu. Branio je glagoljicu i trećoredsko pravo na nju jer je bio uvjeren da je ona trećorecima pomogla da se održe kao provincija kroz burne događaje u prošlosti. Zato Povijesnim crtama i želi postići to da njegova braća redovnici "što više zavole kako milu redodržavu tako i svoj redovnički amanet staroslavenski jezik u bogoslužju." — Ivančić se angažirao dosta i na političkom polju. Bio je suradnik vođi narodnog preporoda u Zadru, pravašu don Ivi Prodanu. Prijateljevao je i sa Strossmajerom. U Rimu je pomagao Parčiću pri izradi njegova Misala. U Rimu vodi borbu (dvije brošure) za Hrvatski zavod sv. Jeronima. Tamo obrađuje i odnos Hrvatskih trećoredaca s provincijama istoga reda u Italiji. Napčada njihovo svojatanje Hrvatskog primorja. Zbog oštrine pisanja Kongregacija za redovnike traži od provincije da ga kazni. Dobio je nekoliko očenaša. Stalnoje "ratovao" s Talijanima a sudbina ga je primorala da zadnje godine svoga života i samu smrt provede i dočeka u "njihovu" Zadru.

DJELA: Hrvatski Bogoslužbenik, Zadar 1882. Poraba glagoljice kod redovnika III. Reda sv. Franje po Dalmaciji i Kvarneru, Zadar 1887. La questione di S. Girolamo de Schiavoni in Roma, Rim 1901. La Provincia di Dalmazia et Istra..., Rim 1903. Terz Ordine Regolare di S. Francesco, Rim 1903. Zbirka povijesnih spomenika Trećeg Reda i povijest Reda, Rim 1903. (rukopis). PČoslanica svoj miloj braći..., Zadar 1910. Povijestne crte samostanskog III. Reda sv. o. Franje po Dalmciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi sa Prilozima, Zadar 1910. Imenik preminulih redovnika, Zadar 1910. Nešto o Hrvatsko-glagoljskim piscima samostanskih Trećoredaca, Zadar 1911.

LIT.: I. RADIĆ, O. Stjepan Nauč. Ivančić, *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 1(1963.) 5 i 6, 66-70, 90-94. — N. MILČETIĆ, 60. godišnjica smrti o. Stjepana Marije Ivančića, *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 22(1985.) 4-5, 183-190. (pod gornjim naslovom i s prilozima priopćio o. Nikola Gregov). — I. PAPONJA, O. Stjepan Ivančić, život i djela, Zagreb 1980., diplomski rad na R. k. t. Bogoslovnom fat. (strojopis). I. Paponja

IVANČIĆ, Franjo Josip, publicist, pisac (Varaždin, 26. IV. 1854. - Samobor, 16. X. 1915). - Završivši Bogoslovni fakultet u Zagrebu, postao je 1877. svećenik Zagrebačke nadbiskupije. Bio je kapelan u Sopju i Krapinskim Toplicama, župnik u Velikoj Erpenji (1886-1889), Ljubeščici (1889-1893) i Kračju (1893-1895). God. 1895. stupio je na Trsatu u Hrvatsko-kranjsku provinciju sv. Križa; tu je bio propovjednik u svetištu Majke Božje (1896-1900), a zatim je pastoralno djelovao u Jastrebarskom (1900/01), Karlovcu (1901/02), Požegi (1902/03, 1905-1907) i Samoboru (1903-1905). Ponovno se vratio u svjetovni kler učlanivši se 1911. u Đakovačko-srijemsku biskupiju. Kao umirovljenik nastanio se 1914. u Samoboru. - Pokrenuo je 1896. na Trsatu dva časopisa: homiletski *Dušobrižnik,* glasnik za katoličke propovijedi i za članove

Franjevačkog svjetovnog reda *Ružičnjak sv. Franje Serafskoga, nabožno-poučni mjesečni list za katolički puk, nasploh trećorednike*. Oba je mjesečnika uređivao jedno desetljeće, a tada ih je preuzela Hrvatska provincija sv. Ćirila i Metoda: do 1920. prvi, a drugi do 1945. pod imenom Glasnik sv. Franje. Surađivao je u Katoličkom listu i priredio molitvenike Zdravo Marijo, majka milosti te Slava Bogu. Svojim publicističkim i spisateljskim radom doprinio je pučkoj nabožnoj i homiletskoj literaturi u duhu katoličke restauracije u nas.

DJELA: *Svetište Bogorodično na Trsatu u Hrvatskom primorju, povijest i marijanski molitvenika*. Sušak 1897. — *Život sv. Franje Serafinskog ili Asikog. Sušak 1896.* — *Apokalipsa Isusa i marije*. Sušak, 1897. — *Bogoslovlje Danteova velespjeva o kršćanstvu*. Sušak 1898. — *Treći red sv. Franje*. Sušak 1898. — *Rasudna rasprava o Kršćanstvu*. Sušak 1898.

LIT.: *Znameniti i zaslužni Hrvati*. Zagreb 1925, 114. — E. HOŠKO: *Na vrhu Trsatskih stuba*. Rijeka 1991, 257-262. F.E. Hoško

IVANDIĆ, fra Marko, provincijal (Žeževica, 1. I. 1851.- Makarska, 9. II. 1942.). Osnovno je obrazovanje stekao u Omišu (1859.-1863.), gimnaziju završio u Sinju (1863.-1868.) a filozofiju i teologiju u Šibeniku i Makarskoj (1870.-1873.). Novicijat je proveo u Zaostrogu (1869.-1870.), svečane zavjete položio u Makarskoj 8. XI. 1873. i ređen za svećenika također u Makarskoj 4. I. 1874. — Predavao je bogoslovlje u Šibeniku (1874.-1877.), Makarskoj (1878.-1887.) i Zaostrogu (1888.-1890.). Tri puta je bio definitor (1888.-1890., 1902.-1904., 1910.-1913.), dva puta provincijal (1890.-1894., 1899.-1902.) i jednom kustod (1909.-1910.). Gvardijan je bio dva puta u Omišu (1894.-1896. i 1904.) i jednom u Makarskoj (1907.-1910.). U vrlo teškim vremenima razborito je vodio Provinciju. Umro na glasu svetosti.

LIT. H. G. JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškoga u našoj prošlosti, *Kačić*, IX/1977, 58-59. *H.G. Jurišić*

IVANDIĆ, Ljudevit, pisac (Brezice kod Maglaja, 18. VI. 1913. — Traverse City / SAD), 13. I. 1982). Pučku školu završio je u zavičaju, srednju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu, Fribourgu, Ljubljani i Zagrebu. U franjevački red stupio je 1931, za svećenika zaređen 1938. Predavao je na franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom i bio odgojitelj đaka (1938-1945). U međuvremenu je (1943) doktorirao u Zagrebu. Poslije rata djelovao je u Švicarskoj, Njemačkoj, Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama.

DJELA: *Pučko praznovjerje,* Madrid 1965.

LIT.: I. GAVRAN: Ljudevit A. Ivandić O.F.M.: Pučko praznovjerje kod Hrvata katolika u bosni. Madrid 1965, str. 118. *Dobri Pastir, 1966,* 455-456. — Fra Vjeko Šunjić o pokojnom fra Luji Ivandiću. *Bosna Srebrena,* 33 (1982) br. 3. 90-92. MA: — *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982?* Visoko 1983, 130. A. Kovačić

IVANIŠEVIĆ, Ćirila, ŠSP, pralja, (Jesenice, Split, 20. XI. 1902. - Split, 23. IV. 1983). - Sa 17 godina dolazi u Zavod na Lovret u Domaćinsku školu i nakon svršene škole vraća se u očinski dom. Tek tada shvaća da će svoje životno poslanje ostvariti samo kao redovnica. Iskrsavaju nepredvidive zapreke u obitelji, ali je konačno u 24. godini primljena u postulaturu. Novicijat započinje 8. IX. 1926. u Splitu. Gotovo sav svoj dugi redovnički vijek provela je na Lovretu, osim nekoliko godina kao njegovateljica u kninskoj bolnici. Glavna dužnost na Lovretu bio je rad u praonici, iz koje je rublje izlazilo snježno bijelo. Posebnu pažnju posvećivala je crkvenom ruhu. Sama se nudila sestrama katehistkinjama i sakristankama što im treba. Pa ne samo njima, već svim sestrama, posebno sestrama gostima. Uz svoju glavnu dužnost dvorila je dvadesetak godina jednu a zatim drugu bolesnu sestru. Prihvaćala je svaki posao. Prva je ustajala, posljednja lijegala, uvijek spremna da pruži uslugu. Svima koje je susretala iskazivala je osobitu pažnju. Starcima u dvorištu Doma, radnicima u kući, roditeljima i rodbini sestara i

slučajnim namjernicima. Malo je izlazila iz samostana, a brinula se za sav svijet. Posebno su je dirali interesi Crkve. Uz sav posao i molitvu našla je vremena da redovito prati crkveni tisak. Srčani udar zatekao ju je doslovno na "radnom mjestu", iako je već bila u 81. godini . Nakon toga proživjela je samo tri dana. B. Nazor

IVANKOVIĆ, Anđeo, provincijal (Osojnik, 1775. — Dubrovnik, 3. VI. 1830.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1793. g. Filozofske studije polazi u Male Braće u Dubrovniku. Boravi nekoliko mjeseci radi završetka studija u Bologni, odakle se 1796. g. vrać au domovinu zbog progona nastalih nakon francuske okupacije. Na opće zadovoljstvo vrši kroz više godina službu starješine u rezidencijama na Daksi, Lopudu i Pelješcu. U Dubrovniku vrši službu sakrikste crkve Male Braće, definitora provincije (od 1817.), a zatim je izabran za generalnog prokuratora provincije. Uz to drži adventske i korizmene propovijedi dva puta u samostanskoj crkvi u Dubrovniku, te u Kotorskoj biskupiji. — Zbog svojih svestranih sposobnosti izabran je za kustoda i provincijala (1826.-1829). Kao poglavar, isticao se čestitošću, smirenošću, strpljivošću, uljudnošću i pristupačnošću.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 524-525.
I. Djamić

IVANKOVIĆ, fra Andrija, (Evenik, o. 1782. - Visovac, 5. VIII. 1859). Kao siromašan dječak došao je u samostan na Visovac i tu je 1799. obukao redovničko odijelo. Školovao se u domovini i u Italiji. Bio je župnik Dubravica (1810) , magistar novaka (1810-1816, 1823-1828, 1839-1840), gvardijan na Visovcu (1819-1921, 1824-1829, 1840, 1846-1848), definitor (1826-1829), kustod 1842-1845. Isticao se pobožnošću i obdržavanjem redovničkih pravila.
DJELA: Directorium Romano-Seraphicum ad usum Fratrum Minorum S. Francisci Provinciae SS. Redemptoris in Dalmatia degentium iuxta novissima decr. S.R.C. novasque Rubr. Breviarii Misalisque Romano-Seraphici dispositus […] Pro anno MDCCCXXX. Jadrae, Typis Joannis Demarchi [1829]. — *Kalendarium Romano-Seraphicum ad usum Fratrum Minorum Regularis observantiae S. P. Francisci Provinciae SS.mi Redemptoris* in Regno Dalmatiae degentium […] dispositum per R. P. Andream Ivancovich pro Anno Domini MDCCCXXXI. Jadrae, Typis Joannis Demarchi, 1831.
LIT.: P. Baćić: Nekrolog, 119. — A. LULIĆ: *Memorie della Francescana Provincia dei MM. OO. del SS. Redentore in Dalmazia,* Spalato 1867, 56. — P. BEZINA: *Novicijat Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja,* Split 1993.— V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, str. 257, br. 91 i str. 267 br. 140. *V. Kapitanović*

IVANKOVIĆ, Fra Ćiril (*Gabrijel), vjerosvjedočitelj (Rakitno, 28. II. 1878.-1945.). Otac mu je Mate, a majka Cecilija r. Zovko. Osnovnu školu učio u Rakitnu, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 29. VIII. 1894., zavjetovan jednostavno 29. VIII. 1895., svečano 4. VIII. 1899. Za svećenika zaređen 12. VIII. 1900. Bio je kapelan na Humcu (1900.-1902.), kapelan i kateheta u Tomislav-gradu (1902.-1904.), župnik u Bukovici (1904.-1906.), samostanski vikar na Humcu (1906.-1907.), župnik u Seonici (1907.-1910.), gvardijan i nadžupnik u Mostaru (1910.-1913.), drugi meštar novaka na Humcu (1913.-1915.), župnik u Ružićima (1915.-1918.), kapelan na Posušju (1918.-1919.), župnik na Posušju (1919.-1920.), i u Roškom Polju (1920.-1921.), vikar rezidencije u Tomislavgradu (1921.-1928.), na zdrastvenom oporavku u Humcu (1928.-1931.), predsjednik rezidencije u Slanom (1931.-1937.), u mirovini na Humcu (1937.-1944.), u mirovini u Gradnićima (1944.-1945.). Odveden iz Gradnića 10.II.1945. i negdje ubijen. Bio je ozbiljan, uredan i pažljiv svećenik. Često je molio šetajući i drugima

davao primjer molitve propovijedajući na taj način raspetoga Krista.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

IVANKOVIĆ, Fra Miljenko (*Ivan), vjerosvjedočitelj (Tubolja/Duvno, 2. XII. 1924.-1945.) Sin je Franje i Janje r. Glavaš. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1943. Jednostavno zavjetovan u Veljacima, 18.IX.1944. Kao klerik jednostavnih zavjeta i đak VIII. razreda gimnazije odveden 8. II. 1945. sa Širokog Brijega prema Splitu i ubijen zajedno s drugom subraćom negdje na putu. Bio je tih i miran klerik.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

IVANKOVIĆ, fra Šimun, župnik, četovođa (Radaljica/Obrovac o. 1882. — Karin, 7. I. 1842). studirao je u Karinskom samostanu i odatle pošao u Hrvatsku (najvjerojatnije u Liku). Kako nije mogao dobiti dozvolu da bude zaređen vratio se ponovno u Dalmaciju. Nakon što su Francuzi zauzeli Dalmaciju god. 1807. pobjegao je kao podđakon iz Visovačkog samostana u Liku. Zaređen je za svećenika i dobio mjesto kapelana u Lovincu. Odatle se kretao oko granice da bi privukao i druge fratre da prijeđu u Hrvatsku i slao povjerljive izvještaje komandantu austrijske vojske u Hrvatskoj barunu Hilleru. Odigrao je značajnu ulogu u ustancima 1809 i 1813. u Dalmaciji. God. 1813. bio je zadužen da skupi ustanike između Zrmanje i Cetine i da im odredi zapovjednike. Župničku službu vršio je u Rveniku (1818-1829), Vaćanima (1832-1835) i u Vukšiću/Lišanima (1834-1836).

Lit.: Arhiv Franjevačke provincije Split, S/33, f. 13r, 30v, 45r-48v, 50r-v, 55r, 115v. — Nadbiskupijski arhiv Zagreb, Acta locumtenetiae regia banalis, vol. 3, n. 315, 373; vol. 4, n. 405. — Kriegsarchiv Wien, Feldakten Fasz. 824, II,6; IV, 33-34, XIII, 47; Fasz. 931, X,1.— S. Zlatović: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 383-385. — S. Ivić: *Spisi bečkih arhiva o prvom srpskom ustanku V,* (Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, II odelenje knj. 14), Subotica 1939, 105-106, 350-351, 861-863, 936. — S. Antoljak: Les reinsegnements autrichiens sur la Dalmatie francaiçe en 1806-1808, *Annales de l'Institut français de Zagreb,* 4 (1940), 185, 188, 192-195, 197-198. — J. SOLDO: »Samostan Majke od milosti na Visovcu«, *Kačić,* 2 (1969), 192-193. — S. Bačić: *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji,* Split 1991, 82, 112. *V. Kapitanović*

IVANOVIĆ, Nikola, profesor (Imotski, 10. IX. 1936.- Split, 5. XII. 1925.). Osnovnu školu završava u Imotskome, a gimnaziju u Zaostrogu i Sinju (1851-1855). U Franjevačkiu red stupa 29. studenoga 1855. na Visovcu i uzima ime Alfons. Nakon završetka filozofije i teologije u Sinju za svećenika je zaređen 9. X. 1859. Kratko vrijeme boravi u Sumartinu kao župnik i gvardijan, a 1861. dolazi u Sinj za profesora. Godine 1863. odlazi u Beč na studij klasične filologije i slavistike. Za vrijeme studija u Beču, skupa s fra Šimunom Milinovićem, posreduje u obrani svoje Provincije kada je nastao problem u vezi s uskraćivanjem financijske pomoći Gimnaziji u Sinju. Uz pomoć uglednih ljudi uspio je "predstavku" Provincije predati samom caru. Vrativši se u Provinciju opet je profesor u Sinju (1868-1879) i predaje latinski, grčki i njemački jezik. God. 1879. napušta Franjevački red i prelazi u biskupijske svećenike te se seli u Split. U Splitu je profesor na "Velikoj gimnaziji" sve do odlaska u mirovinu 1899. god. Predavao je hrvatski jezik, te još latinski, grčki i talijanski. Godine 1896/97. ravnatelj je spomenute gomnazije. Kako u Sinju tako je i u Splitu u svojih učenika budio rodoljubnu svijest i ulijevao ljubav prema hrvatskom jeziku. Njegov učenik Vladimir Nazor opisao ga je u noveli "Na Marjanu" kao, dobrog čovjeka i pravog iskrenog rodoljuba Hrvata. Uvijek je ostao u najboljim odnosima s Provincijom. Darovao je imotskoj franjevačkoj crkvi mramorni Gospin oltar, djelo Ivana Rendića. Pokopan je u samostanskoj

franjevačkoj grobnici na Sustjepanu.
LIT.: *List biskupije Splitsko-Makarske,* 1925, br. 10-12, str. 94; — I. Bulić: Prof Nikola Ivanović, *Novo Doba*, 6. 12. 1925. (Nekrolog). — *Splitski almanah* za godinu 1925-26, str. 207. — I. Bulić: *Uspomene na splitske gimnazije* 1880-1888, Split 1938. — V. Vrčić: *Odjeci 250- godišnjice rada Imotske župe,* Imotski 1967, str. 99-101. — D. Bodulić: Pohrvaćene klasične gimnazije, *Školski vjesnik,* Split br. 7-8 1968. — V. VRČIĆ: *Župe Imotske krajine,* Imotski 1978, 197. — Z. Mužinić: Nikola Ivanović - nesvakidašnji splitski nastavnik s kraja XIX. stoljeća, *Školski vjesnik,* 1980, br. 2. — Z. Mužinić: Dva nastavnika u dvije Nazorove splitske novele, "Hrvatski narodni preporod" (časopis), Split 1882; izdanje Društva prijatelja kulturne baštine, Split 1982. — Z. Mužinić: Nikola Ivanović - Borac za hrvatski jezik u "Velikoj gimnaziji" u vremenu preporoda, *Hrvatski narodni preporod u Splitu,* Split, 1984, str. 349-356. — P. Bezina: *Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji presv. Otkupitelja,* Split 1989, 154.*B. Pezo-V. Vrčić*

IVANOVIĆ, Franjo, teološki pisac, provincijal (Požega, oko 1705. - ?, poslije 1761). - U Našicama je 1721. stupanjem u novicijat postao član Provincije Bosne Srebrene. Filozofsko i teološko školovanje je najvjerojatnije završ emstvu, a u Veneciji je 1731. položio profesorski ispit iz teologije. Bio je profesor filozofskog učilišta u rodnom gradu ((1729-1732) te profesor generalnih učilišta u Budimu (1734-34) i Osijeku (1735-1745). U Budimuje bio i dekan Generalnog učilišta 1. razreda (1748). Kad je zaključio učiteljsko djelovanje i postigao naslov “lector jubilatus”, postao je provincijal (1745-1748). Dok je bio provincijal, upao je u prepirke s mjesnim biskupim (Lastrić) i to je mogao biti razlog da je napustio svoju provinciju i prešao u jednu od austrijskih franjevačkh provincija. God. 1761. je bio u Veneciji obavljajući službu vojnog kapelana. - U rukopisu je preostalo šest njegovih teoloških spisa: *De sacrosancto Dominicae Incarnationis mysterio; De virtutibus theologicis* (Budae 1734; vel. 15,5 x 19 cm, str. 286+79); *De Trinitate; De visione beata* (Essekini 1741; vel. 17 x 22, str. 137-423; u oba sveska su i spisi F. Radića i I. Lukića; nalazili su se u knjižnici Franjevačkog samostana u Vukovaru); *De baptismo; De matrimonio* (Essekini 1743; vel. 26 x 20 cm. stra nepag. 203-397; spis je zajedno sa spisima F. Radića i A. Papušlića; predavanja *De Incarnatione* je započeo Ivanović, a nastavio A. Pavlović; rkp. vel 15,5 x 20 cm; oba rukopisa su u franj. knjižnici u Iloku, sign. kC 194, E 106).
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Kraljevskoj Sutjesci: F. Lastrić, Commentariolum super Bosnensi Provincia, str. 83. — F. E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi. *Nova et vetera,* 27 (1977), br. 2, 97-98. — ISTI: Dvije osječke škole u 18. stoljeću. *Kačić*, 10 (1978), 170-171.F. E. Hoško

IVANOVIĆ, Petar (Petrus a Pakrac, Pakrecz), pedagog (Pakrac, oko 1785. - Cernik, 7. IV. 1754). - U Našicama je 6. XII. 1714. primio franjevačko odijelo i započeo novicijat u Provinciji Bosni Srebrenoj. Po završetku filozofskog i teološkog školovanja položio je ispit za profesora filozofije i predavao najprije na filozofskom učilištu u Velikoj (1728/29) i zatim na filozofskom učilištu u Naššicama (1729-1731). Odlučio je nastaviti službu učitelja pa je u Petrovaradinu dvije godine predavao moralno bogoslovlje (1731-1733). U Budimu je 11. VI. 1736. položio ispit za profesora dogmatske teologije i zatim se vratio u Petrovaradin na novoosnovanu školu dogmatskog bogoslovlja provincijskog značaja u Petrovaradinu i predavao ondje osam godina ()1736-1744); posljednje tri godine je bio i samostanski starješina pa je vodio pregradnju crkve.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Makarskoj: Liber Archivalis, 103, 205, 212, 220, 225, 234. — Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Protocolum conventus Petrovaradini, 136, 137, 159, 163. — J. MATOŠ: Samostan sv. Franje u Petovaradinu. *Peristil,* 30(1987), 114. F.E. Hoško

IVASOVIĆ, Serafin, provincijal (Kaštel Stari, 1831. — Zadar, 24. II. 1909.). U svojoj provinciji vršio je službu gvardijana, definitora, kustoda. Tri puta je bio provincijal (1879.-1882., 1888.-1891., 1894.).
LIT.: *Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar.* P. Pejić

IVEKIĆ, Mato, provincijal (Varcar, oko 1745. — Fojnica, 28. I. 1826.). — Školovao se u Fojnici i negdje u inozemstvu. Na kapitulu provincije, održanom u Kreševu 24. lipnja 1783., izabran je za fefinitora. Dvaput je putovao u Carigrad da se izbori kod Porte za prava bosanskih franjevaca. Oko 1796. isposlovao je ferman za popravak fojničkog samostana i crkve. Tada ili dugom prigodom dobio je potvrdu Porte da su franjevci u Bosni izuzeti od svih danaka i da mgu uživati data im privilegija. Bio je župnik u Jajcu. Kao provincijal (1796.-1799., 1805.-1808.) mudro upravlja provicnijom. Za njega je Knežević napisao: "Ljubio je samostan kao dušu svoju".

LIT.: Knežević Anton: *Povjesnica novoimenovanog franjevačkog samostana u Jajcu II. (rukopis u Jajcu),* str. 15-16. — M.V. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici od XIV. — XX. stoljeća,* Zagreb 1913., str. 137. — J. JELENIĆ: *Necrologium bosnae Argentinae,* Sarajevo 1917., str. 11. — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana,* Sarajevo 1979., sr. 294. — N. LAŠVANIN: *Ljetopis,* Sarajevo 1981., str. 186.

A. Kovačić

IVIČEVIĆ, fra Andrija (*Petar), lektor i ljetopisac (Makarska ili Drvenik 1741. - Makarska, 6.V. 1799). U franjevački je novicijat stupio 4. II. 1755. u Makarskoj, a već slijedeće godine poslan je na studij u Budim. God. 1759-1760. studira filozofiju u Našicama gdje je kao student pribilježio predavanja Ladislava Spaića *Tractatus in universam Aristotelis Physicam.* Natjecao se za lektora filozofije 27. XI. 1765. u Šibeniku i dobio mjesto lektora (1766-1769). Iz Šibenika je, čini se 1770. prema odredbi provincijske uprave trebao poći u Zaostrog, ali ga i dalje nalazimo u Šibeniku do 1771. Tada dolazi u Makarsku gdje ostaje do smrti. Provincijski je »lector casuum moralium« (1771 i 1775) i učitelj mladeži (1785.), a kroz to vrijeme je i provincijski definitor (1782-1785). — Iz njegove profesorske djelatnosti sačuvao se rukopis njegovih predavanja iz moralke u rukopisnom zborniku : *Diversae quaestiones theologicae et morales diversorum auctorum*s, (str. 383-405-407-480) u franjevačkom samostanu u Sumartinu. Tiskom su objavljene kratke teološke teze što ih je pod Ivičevićevim vodstvom raspravljao student Ivan Josip Pavlović Lučić pod naslovom: *Theses theologicae ad mentem subtilissimi doctoris ac assertoris de immunitate Virginis Matris a labe originis Joannis Duns Scoti quas sub auspiciis praeclarissimis optimatum patrum Provinciae Ssmi Redemptoris defendendas suscipit R. P. Andreas Ivichievich s. theologiae lector provincialis obiecti occurrente D. Ioannejosepho de familia co. Paulovich, Macarschae in conventu S. Mariae apud Fratres Minores Ob. s. theologiae auditore.* Venetiis 1776. Učenik mu je bio i poznati fra Andrija Dorotić. God. 1789. imenovan je za sumartinskog gvardijana ali se čini da nije pruzeo tu dužnost.. — Propovijedao je u došašću i korizmi po različitim mjestima u tadašnjoj Dalmaciji: Blatu (1774), Malom Lošinju (1776, 1777., 1779. i 1780.), Makarskoj (Došašće 1779), Omišu (1781), Perastu (1785.). Za vrijeme svoga boravka u Makarskoj bilježio je u ljetopis znamenitije događaje. Ljetopis mu je objavio Gašpar Bujas a novo izdanje je priredio Josip Ante Soldo.
LITERATURA: A. MENEGHELLI: *Poche linee intorno alla vita e alle opere di G.G. Paulovich Lucich,* Padova 1841, 8.— J. BOŽITKOVLĆ: »Ljetopisne bilješke: 1 Spaić o. Ladislav, skotistični peripatetik«, *Bogoslovska smotra,* 14 (1926) 220-222. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 341. — G. BUJAS: Makarski ljetopis od god. 1773. do 1794 *Starine JAZU*, Zagreb 1957, knj. 47, str. 279-362. — J. A. SOLDO: »Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985)«. *Kačić*, 17

(1985) 228, 258. — V. KAPITANOVIĆ: Franjevačka knjižnica u Makarskoj, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 139. — J. SOLDO: »Počeci historiografije franjevaca Prov. presv. Otkupitelja u XVIII. stoljeću«, *Kačić*, 9 (1977), 103.). — M. Ć[ALETA]: Ivičević, fra Andrija, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 222. — P. Petar Bezina: *Studij filozofije u franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja,* Split 1992, 61. — *Makarski ljetopis* [prijepis Ante Bešlić, predgovor i bilješke Gašpar Bujas], *Makarski ljetopisi 17. i 18. stoljeća [priredio J. A. Soldo], (Splitski književni krug, Pisci XVII. i XVIII. stoljeća, knj. 14), Split, Književni krug 1993, 244-349.* — V. KAPITANOVIĆ: »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 274-275.—V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 228. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 88 i 293. *V. Kapitanović*

IVIĆ, Kazimir, odgojitelj (Rumboci kod Šćita, 16. IV. 1890. — Šćit, 5. XII. 1968.). — Krsno mu je ime Božo. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Visokom i Tuzli (sedmi i osmi razred s maturom), filozofsko-teološki studij u Ljubljani, slavistiku u Gracu i Beču, gdj eje i doktorirao. U franjevački red stupio je 1909., a za svećenika zaređen 1912. Nakon završenih studija 1916. postavljen je za profesora na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom i na ovoj dužnosti ostao je sve do 1945. Predavao je neko vrijeme i na Kožarskoj školi. Osim toga 1921. postavljen je za meštra klerika. Bio je devet godina direktor gimnazije (1928.-1937.), definitor Bosne Srebrene i generalni vizitator u provinciji Pres. Otkupitelja u Dalmaciji. — Ivić je bio veoma marljiv i poletan. Još kao gimnazijalac sudjelovao je u pokretanju đačkog lista *Cvijet* (1907.), kao direktor zauzimao se za afirmaciju visočke gimnazije. Za njegovo direktorstvo je u pokretanju đačkog lista *Cvijet* (1907.), kao direktor zauzimao se za afirmaciju visočke gimnazije. Za njegova direktorstva gimnazija je postigla veoma značajne rezultate: otvoren je konvikt za izvanjske đake katolike, dobila je uz klasična i realna odjeljenja, povećao se broj nastavnika, osnovan je lapidarij i numizmatička zbirka, proslavljena je 50-godišnjica gimnazije (1932.). Ivić je bio godinama predstavnik hrvatskog kulturnog društva Napredak u Visokom, god. 1927. sudjelovao je u organizaciji proslave 700-godišnjice smrti sv. Franje, kojom prigodom tiska brošuru *Herceg-Bosna sv. Franji Asiškom.* Iste godine, i njegovom velikom zaslugom, pokrenut je *Franjevački vijesnik* kao nastavak *Naše misli.* Tvorac je "Doma sv. Ante", koji je bio ujedno i prvo kino u Visokom. Ivić je volio franjevački red, njegovu prošlost i budućnost. O tome je pisao u *Našoj misli* (1918.-1919.), *Glasniku sv. Ante* (1923., 1925.-1933., 1936., 1940., 1943.), *Hrvatskoj slogi* (1923.), *Novoj reviji* (1923.), *Obzoru* (1926.), *Kalendaru sv. Ante* (1927.-1930., 1931., 1941., 1943.), *Franjevačkom vijesniku* (1927.-1930., 1932.-1933., 1940.), *Napretku* (1929.-1930.) i *Hrvatskoj straži* (1930.). Bio je prvi urednik *Cvijeta* (1907.) i urednik Franjevačkog vijesnika (1927.-1928.). Spajo je u sebi mekkoću, pitomost, odrešitost i žestinu gorštaka.

DJELA: *Herceg-Bosna sv. Franji Asiškom* (Za 700. godišnji njegov jubilej). Sarajevo 1927.

LIT.: I. GAVRAN: In memoriam dr. fra Kazimira Iviću. Bosna Srebrena, 19(1968.) 12, str. 195-198. A. Kovačić

IVKOVIĆ, Ilija, prov. (Fojnica, početak 16. st. — konac 16. st.). — Po svemu sudeći bio je provincijal Bosne Srebrene (1557.-1560.) premda Mandić u to sumnja.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 45. — D. MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968., 163.

A. Barun

IVKOVIĆ, Ivan, provincijal (Nadim 1684. — Zadar 6. III. 1750. I. se rodio u selu Nadimu, kotar Zadar od Nikole i Kate Moslinove. Primljen je u samostanski treći red u samostanu sv. Ivana u Zadru gdje je svršio svoje škole, novcijat i položio zavjete. Dvaput je bio izabran za tajnika provincije (1711. i 1714.), a poslije je bio izabran dvaput za provincijala (1717. i 1729.). Nadalje je bio izabran na generalnom Kapitulu održanom u Asizu za generalnoga definitora (1719.) i jedanput generalnim povjerenikom (1737.). Osim toga vršio je više godina službu samostanskoga poglavara u raznim samostanima. — Ivan je kao provincijal osobito nastojao promicati duhovni život redovnika. U provincijalnom arhivu još se nalaze dvije njegove poslanice (1717. i 1729.) u kojima preporučuje i nalaže pod sveti posluh sve ono što je potrebno da redovnik postane vrijedan i dostojan svojega zvanja. u istom arhivu nalaze se također razni njegovi izvještaji koji daju uvid o prilikama i redovničkom životu onoga vremena. Njegovim trudom povećan je samostan i poljepšana crkva sv. Ivana u Zadru.
LIT.: S. IVANČIĆ: *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. M. Japundžić

IVKOVIĆ, Toma, prov. (Fojnica, oko 1576. — Lučna, 17. VI. 1633.). — Bio je dva puta provincijal Bosne Srebrene (1616.-1619., 1625.), skradinski biskup i upravitelj ninske biskupije (od 1625.) sa sjdištem na Visovcu te upravitelj bosanske biskupije (od 1626.) sa sjedištem u Požegi. U Rim je uputio izvještaj o misijskom radu Marka Bandulavića i Ilije iz Požege u Karašovu, a zatim 6. III. 1630. o turskim progonstvim au Bosni. — U vrijeme njegova provincijalstva general reda potvrdio je povlasticu da bosanski franjevci mogu birati vizitatora od članov aprovincije koji će poslije obavljene vizite predsjedati kapitulu na kojem se bira provincijal. Kao biskup nije bio naklonjen subraći.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i Provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 60, 62-64. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 175, 176-178.
A. Barun

IZIDOR iz Gruža, Božji ugodnik (Gruž, 1693. — Dubrovnik, 19. I. 1747.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1713. g. Određen za gvardijana u Cavtatu i magistra novaka, no obiju ovih službi se odrekao nakon nekoliko sedmica. Glasovit među narodom po srogom obdržavanju redovničke poslušnosti i serafskog siromaštva. U bolesti neobično srpljiv i smiren, umro je na glasu svetosti.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Proviciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 463. I. Djamić

JACOBUS BONUS DE CARPO → BONCARPI, Jakov

JADRIJEVIĆ, fra Ante (Glavice/Sinj 14. V. 1896.-Makarska, 13. II. 1974.). Osnovnu školu pohađao je u rodnim Glavicama (1902.-1907.) i gimnaziju u Sinju (1907.-1913.). Godinu novicijata proveo je na Visovcu (1913.-1914.). Filozofiju i bogoslovlje završio u Zaostrogu i Makarskoj (1914.-1920.). Zaređen je za svećenika u Splitu 15. II. 1920. i slavio Mladu Misu u Sinju. — Bio je nastavnik na gimnaziji u Sinju (1920.-1921.) i na filozofskom učilištu u Zaostrogu (1921.-1923.). Studirao je na Papinskom biblijskom institutu u Rimu, nastavio u Jeruzalemu (1923.-1927.) i postigao licencijat. — Predavao je na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju (1927.-1930. — 1932.-1935.) i Državnoj realnoj gimnaziji (1930.-1932.). Od 1935. predaje na Bogosloviji u Makarskoj, Zagrebu i opet u Makarskoj. Bio je gvardijan u Sinju (1945.-1947.) definitor (1946.-1949.). Jednu godinu (1964/5.) predavao je židovski na Teologiji u Splitu. — Pisao je u listovima i časopisima: *Antonianum* (1958), *Crkva u svijetu* (1967), *Gospa Sinjska, Euharistijski glasnik, Hrvatska straža, Marija, Nova revija,* (1936) *Služba Božja, Službeni vjesnik splitske i makarske biskupije, Verbum Domini, Vjesnik Provincije, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku.* (1938,

1958, 1961-1962), Obrađivao i biblijska, arheološka i povijesna pitanja. Spjevao je himnu Gospe Sinjske (O Gospe Sinjska …).

Djela: Posveta Bezgrješnom Srcu Marijinu. Razmišljanja za petnaest subota i molitve Đakovo 1959. — *Fatimski jubilej. 50. godišnjica Gospinih ukazanja,* Makarska 1967. — Blaženi Ljudevit Marija Grignion De Monfort, *Prava pobožnost prema Majci Božjoj,* Zagreb 1944. — »Rasprava o pravoj pobožnosti prema Dj. Mariji«, *Sabrana djela* (sv. Ljudevita), izd. »Symposion«, Split 1980, sv. I. 215-352.

LIT.: K. JURIŠIĆ, *Život i rad fra Ante Jadrijevića. Kačić,* 7 (1974), 189-226. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 73.

K. Jurišić

JAHARIĆ, Augustin → JARIĆ

JAIĆ, Marijan, muzikolog, pisac, provincijal (Slavonski Brod, 4. VII. 1795. - Budimpešta, 19. IX. 1866). - Pristupio je 1812. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga i to zahvaljujući Marijanu Lanosoviću. Filozofiju je slušao u Našicama (1813-1815), a teologiju u Vukovaru (1815/16, 1818/19) i Mohaču (1816-1818). Postavši 1818. svećenik, bio je učitlj pučke škole u Vukovaru (1819/20), a zatim je stekao kvalifikaciju profesora teologije na sveučilištu u Budimpešti (1823) i preuzeo katedru dogmatskog, moralnog i pastoralnog bogoslovlja u Vukovaru (1821/22, 1823-1831) i Aradu (1822/23). U Vukovaru je bio također dekan bogoslovne škole, samostanski starješina i župnik (1830-1833, 1848-1851), a upravljao je i samostane u Osijeku (1837-1845) i u Budimu (1850-1854) i kustod (1854-1857) Provincije. Dok je bio direktor osječke gimnazije, bio je i državni cenzor knjiga. Istakao se kao melodiograf i skladatelj. Sabrao je pučke popijevke i priredio zbirku *Napivi bogoljubnih pisama* (Budim, 1821), koja je doživjela dvadeset izdanja; sam je pak priredio zbirku *Vinac bogoljubnih pisama* (Budim, 1827) koja je izašla u dvadeset izdanja. Sabrao je i objavio također zbirku njemačkih crkvenih pjesama *Sammlung von frommen Kirchenliedern* (Pest, 1856). Objelodanio je više prijevoda: od Martina Pustaića *Indijanski mudroznanac* (Budim, 1825) te *Nauk premudrog Katona* (Budim, 1825), spis *Četiri knjige Tome od Kempisa... o naslidovanju Isukrsta* (Budim 1836), katekizam za srednje škole pijarista Petoya *Kerstjanski i katoličanski nauk od vire i zakona.. za ... druge latinske kole* (Budim, 1837). Dao je tiskati i pastoralni priručnik Emerika Pavića *Ručna knjižica* (Budim, 1837), koju je za tisak priredio po njegovoj želji K. Agjić. Napisao povijest marijanskog svetišta u Radni i objavio je na hrvatskom i njemačkom jeziku. Svoje je kulturno djelovanje upravio buđenju i utvrđivanju vjerskog života hrvatskog življa u Slavoniji te u dijaspori po mađarskom Podunavlju. U rukopisu su ostale njegove bilješke kojima je upotpunio spis Josipa Jakošića Scroiptores Interamniae (*Građa za povijest književnosti hrvatske,* 2(1899), 135-155), a također njegovi prijevodi filozofskih i teoloških spisa *Vernerova logika, Krugova metafisika, Istine katoličanske, Uprave svityovno-ćudroedne za druževno življenje, San svetog opata Klarevalenskog svrhu odsuđene duše za svojim bogato razkošnim tilom i Život svetih* (prevedeni spisi bili su u knjižnici Franjevačkog samostana u Vukovaru).

DJELA: *Izvorna povestnica milostivo čudotvorne prilike Gospe Radnanske*. Budim, 1856. - *Ausfürliche Geschichte des Gnadenbildes der seligsten Jungfrau von Radna*. Budim 1857.

LIT.: O. BABULAK: *Elegia honoribus... Mariani Jaich... oblata*. Eszekini, 1834. — E. FERMENDŽIN: *Brevis catalogus patrum ac fratrum scriptorum Provinciae s. Joannis a Capistrano*. *Schematismus almae Provinciae s. Joannis a Capistrano*. Temesvarini 1887, 8-9. - V. RUDOLF: O. M. Jaić, sastavljač prvog hrvatskog kancionala. *Obzor*, god. 1930, 217. — A. VIDAKOVIĆ: Jaić Marijan. *Muzička enciklopedija,* sv. 2, Zagreb, 1974, 243. - F. E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca i kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19 stoljeća. *Croatia christiana periodica,* 12 (1988), br. 22, 9-10. F. E. Hoško

JAKIĆ, fra Pavao → **KAČIĆ JAKIĆ**

JAKOČEVIĆ, Jerolim, filozofski i teološki pisac, pedagog (Budim, 23. IV. 1739. - Novi Sad, 16. IV. 1790). Filozofsko školovanje je završio u rodnom gradu (1756-1759), a teološko je započeo u Temišvaru (1759-1762) i zaključio opet u Budimu (1762/63). Nakon što je 28. IX. 1763. u Osijeku s odličnim uspjehom položio ispit za profesora filozofije, preuzeo je katedru filozofske škole generalnog učilišta u rodnom gradu (1763-1766). Poslije druge i treće nastavne godine održao je sa svojim studentima javne rasprave. Tezariji se nisu sačuvali, ali rukopisi čuvaju njegova predavanja iz logike i iz fizike: Cursus philosophicus (Budae, 1763; 18 x 22 cm; Budim, k I 5) i Tractatus in Physicam generalem Aristotelico-Scotisticam (Budae, 1766; vel. 17 x 23 cm; Budim, k II 15). Jedno vrijeme je zatim djelovao kao odgojitelj franjevačkih pripravnika u Požegi (1<766), a u Petrovaradinu je 24. XI. 1768. stekao kvalifikaciju profesora dogmatskog bogoslovlja. U jesen 1769. dolazi u petroavaradin za profesora bogoslovne škole i zatim ondje djeluje punih šest godina, dok nije postigao naslov šestgodišnjeg profesora teologije. Sam je pribilježio svoja predavanja u četiri sveska i to iz moralnog bogoslovlja, o dogmatskom učenju o utjelovljenju, iz crkvenog prava, uvodnih dijelova nauke o sakramentima: Trifolion seu tractatus de actibus humanis. legibus et virtutibus theologicis (Petrovaradini, 1769-1771; vel. 18,5 x 23,6 cm; Budim, k II 24; vel. 18 x 23,3 cm; Ilok, D 90), Homo reparatus seu tractatus de incarnationis mysterio (Petrovaradini, 1769; vel. 18,4 x 22,7; Budim, k II 18), Tractatus aequi et boni seu de jure et justitia (Petrovaradini, 1771-1773; vel. 18,7 x 22 cm; Budim, k II 30) i Columnae sapientiae divinae seu tractatus de sacramentis (Petrovaradini, 1773-1775; vel. 18,8 x 22,8 cm; Budim, k II 15). S ova četiri sveska Jakočević je najplodniji pisac teoloških priručnika za potrebe studenata petrovaradinske bogoslovne škole. U tom je mjestu ostao po isteku učiteljske službe kao samostanski starješina (1775-1777), a istu je službu obavljao i u rodnom Budimu (1777/78). Pedagoškim zaduženjima se vratio 1783. obavljajući službu direktora gimnazije u Somboru (1783/84) i u Osijeku (1784-1788); u to vrijeme je bio i član upravnog vodstva Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1783-1785). Posljednje godine života bio je kapelan vojne bolnice u Novom Sadu.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Protocolum conventus Petrovaradini, 157-191. — F. E. HOŠKO, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. *Nova et vetera,* 18(1978), sv. 1/2, 171-172. — S. SRŠAN, *Osječki ljetopisi 1686-1945.* Osijek, 1993, 51, 97, 104-108. F.E. Hoško

JAKOŠIĆ, Josip, filozofski pisac, povjesnik književnosti, arhivist, latinist, provincijal (Budim, 2. VII. 1738. - Budim, 13. II. 1804). - Gimnaziju je učio u rodnom gradu i u Gyöngyösu. Franjevac je postao 8. IX. 1756. u Baču, a filozofiju i teologiju je slušao na školama Generalnog učilišta I. razreda Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Budimu (1758-1763); teologiju je neko vrijeme studirao i u Rimu. Prije nego što je nastupio kao profesor na filozofskom učilištu u Baji (1767-1770), bio je zamjenik samostanskog starješine u Budimu (1767). Obrazovnim i odgojnim zadaćama se još bavio kao profesor učilišta moralnog bogoslovlja u Radni (1770-1773) i organizator školovanja mladih franjevaca koji su poslije 1777. studirali na peštanskom sveučilištu. Obavljaoje niz upravnih službi u samostanima i u provinciji: bio je tajnik provincije (1770-1773), gvardijan u Tolni (1773-1775), Temišvaru (1775-1777) i Budimu (1785-1791), definitor (1777-1780), savjetnik provincijala J. Paviševića (1797-1800) i u tri navrata provincijal (1780-1783, 1800-1803, 1803-1804). Primas J. Batthyany ga je proglasio 1789. prisjednikom ostrogonske nadbiskupije, a boravio je i u Višegradu kao teolog biskupa Nikole Milašina (1791-1797). - U rukopisu su sačuvani njegovi filozofski, teološki i povijesni spisi: Institutiones philosophicae (Bajae, 1767-1770; vel. 17 x

21,1 cm; Budim, 1767-1770; vel. 20 x 25,2 cm; Budim, K I 16), De gratia et alii trctatus theologici (s.l.s.a; vel. 17,5 x 22 cm; Budim, K II 1) i Introductio praevia in historiam ecclesiasticam; Rudimenta seu fundamenta praecipua instituti nationalis (s.l.s.a; 19,3 x 26 cm; Budim, K II 1). Organizirao je u budimskom franjevačkom samostanu arhivsku zbirku i u nju sabrao brojne spise i rukopise.

DJELA: Scriptores Interamniae vel Pasnnoniae Saviae, nunc Slavoniae dictae (1795). Građa za povijest književnosti hrvatske, JAZU, 2 (1899), 116-153; izdavač M. Šrepel; hrv. prijevod: S. Sršan, Slavonski pisci (1795-1830). Revija, 28(1988), br. 1, 59-87.

LIT.: G. CSEVAPOVICH, *Synoptico-memorialis catalogus... provinciae s. Ioannis a Capistrano*. Budae, 1823, 266, 279, 282, 306, 312-318, 321, 327. — ISTI, *Recensio observantis Minorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano*. Budae, 1829, 210-212. — T. MATIĆ, *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda*. Zagreb 1945, 41, 91, 99, 116, 126-128. — V. GORTAN, Hrvatski latinisti iz Slavonije. Josip Jakošić (1734-1804). Simpozij *"Doprinos Slavonije hrvatskoj književnosti"*. Vinkovci-Zagreb, 1968, 127-129. — *Historia Domus Bajensis,* Band I. Baja, 1991, 55, 65, 68, 69, 89, 99, 1208, 110, 118, 200, 204, 109, 212, 213, 215, 494. — S. SRŠAN, *Osječki ljetopisi 1686-1945*. Osijek, 1993, 80, 91, 93, 105, 122, 123.

F. E. Hoško

JAKOV ANASTAZIJEV (Jacobus Anastasii de Fulgineo, iz Foligna), O. Min., zadarski nadbiskup († 1312) — Redovničko odijelo primio je u folinjskom samostanu, nedaleko Asiza. God. 1296. kanonički zbor u Folignu izabrao ga je nagodbom za biskupa. Jakov nije prihvatio taj izbor u zakonskom roku, te je izgubio pravo na tu službu. Da se izbjegnu naknadni nesporazumi, Bonifacije VIII. je i službeno proglasio kanonički izbor ništetnim .

— Kad se nakon smrti nadbiskupa → Henrika upraznila nadbiskupska stolica u Zadru, Bonifacije VIII., koji je pridržao izbor i imenovanje novog zadarskog nadbiskupa, postavio je 15. VI. 1299. Jakova. Prema papinskoj odredbi posvećuje ga za biskupa franjevac, kardinal Matej iz Aquasparte. Prema papinskom dopisu od 1. VII. 1299. nadbiskupski palij uručuju mu svečano čak četvorica kardinala: Matej i Napoleon Orsini te Petar i Rikard. Vjerojatno je Jakov ubrzo teško obolio, jer mu papa 18. VIII. iste godine dopušta da smije napraviti oporuku, što inače kao franjevac ne bi smio. No, nije tako brzo umro jer mu je nasljednik dominikanc Nikola imenovan tek 31. VII. 1312.

LIT.: *Bularium Franciscanum,* IV, 417s; 487s; 488s; *V* [ed. C. Eubel, Romae 1898], 614 br. 143. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 217 br. 2151 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^{2}, 256. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 426.

M. Žugaj

JAKOV DE ALLEXANDRIS (AXANDRIS) iz Mantove O. Min., provncijal († 1259.). — Potekao iz mantovanske obitelji A(lle)xandri. Prema tome bi mu to bilo prezime. Salimbene ističe da je bio "socius" , tj. definitor generala Ivana iz Parme (1247.-1257.), te da je bio izvrstan poznavatelj prava, i nekoć ("aliquando") provincijal s(k)lavonske provincije. God 1246. je provincijal s(k)lavonske provincije Peregrin iz Trsta koji je morao biti izabran na prethodnom generalnom kapitulu 1244. Prema tome Jakov je mogao biti provincijal 1240.-1244., nasljednik trećeg provicnijala franjevačke protoprovincije u Hrvatskoj, blaženog → Nikole iz Montefeltra. Po svemu sudeći Jakov je 1253. postao dubrovački nadbiskup.

LIT.: SALIMBENE DE ADAM: *Cronica* (edizio critica a cura di Giuseppe Scalia), Bari 1966., 804. — M. ŽUGAJ: San Francesco in Croazia e la protoprovincia croata 1217.-1239. *Miscellanea Francescana* 82 (1982.) 303s nt. 218.

M. Žugaj

JAKOV de Montina, O. Min., novigradski biskup († 1410). Gams, Ugheli i Farlati nazivaju ga pogrešno Ivan. Potjecao je vjerojatno iz Montine blizu Udina. Možda je

bio član S(k)lavonske a od 1498. dalje Dalmatinske provincije, ali nije bio njezin provincijal, ukoliko ga nije imenovao avinjonski protupapa Benedikt XIII. Za novigradskog biskupa postavio ga je 9. IX. 1409. pisanski papa Aleksander V. premjestivši iz te biskupije dominikanca Tomu Paruta u Pulu. Već 2. IV. 1410. dobiva nasljednika Petra što znači da je Jakov vrlo kratko boravio u Novigradu.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, nt. 4; 746 br. 191 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], 74; usp. str. 192. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 770; usp. 775. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 95. M. Žugaj

JAKOV IZ BRIBIRA, (Jacobus de Breberio) OMin. Conv., budvanski biskup (XV. st.). — Nije poznato dali je Jakov samo pristupio u Red u bribirskom samostanu, po čemu bi nosio naziv, ili je možda potjecao iz kneževske obitelji Bribiraca. Za budvanskog biskupa postavio ga je 16. X. 1447. papa Nikola V. Iz bule imenovanja prema kojoj se Jakov postavlja za biskupa pastira i povjerava mu se dušobrižništvo i upravljanje biskupijom može se sa sigurnošću ustvrditi da budvanska biskupija tada nije bila samo naslovna kako drži Eubel. Osim toga, obavještava se nadalje kler i puk budvanskog grada i biskupije što nije slučaj kad se radi o naslovnom biskupu. A što nije obaviješten odgovarajući metropolita postaje razumljivo kad se zna da se Budva tih godina, zbog ratova i pljačkanja zetskih Bališića, priklonila Veneciji, pa je Venecija zacijelo utjecala da je budvanska biskupija upravo za Jakovljeva biskupovanja, između 1448. i 1450., promijenila dubrovačko s barskim sufraganstvom. Zbog izgubljenih dobara u Raši, Kalist III. dopustio je Jakovu 10. V. 1455. da od Apostolske kamere može prihvatiti crkvenu nadarbinu s prihodima do 300 florena. Jakova je 25. VII. 1455. (Milošević) ili 7. IV. 1484. naslijedio na biskupskoj stolici dominikanac Ivan de Wernigerade (Eubel)

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 573 s r. 1126; II, 15 br. 32 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 112 — A. MILOŠEVIĆ: *Schematismus dioecesis Catharensis*... Cathari 1908., 18s — M. OREB, *Životopis biskupa članova Provicnije sv. Jeronima franj. konv. (ms),* Zagreb 1968., str. 156. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 99.

M. Oreb

JAKOV IZ PULE, graditelj (Pula, druga polov. 13. st. — prva polovina 14. st.). Bio je nadzornik radova u Bazilici sv. Antuna u Padovi god. 1302. (superstans deputatus ad fabricam ecclesiae sancti Antonii de Padua) "Superstans" označuje inžinjera i arhitekta, glavnog izvođača svih radova. Tada su se završavali radovi središnjeg i apsidalnog dijela današnje Svečeve bazilike u Padovi. Ti su radovi zapčeli nakon što je trobrbodna crkva bila gotova i Svečevo tijelo bilo preneseno iz prvotne crkve Sv. Marije Bogorodice u nedovršenu Antunovu crkvu, otvorenu za bogoslužje. "Nije bio samo glavni u građevinskim izvedbama, nego i glavni u njezinu uljepšavanju, u umjetničkoj dekoraciji. Prema tome možemo bez sustezanja ustvrditi da je on pozvao slavnog Giotta da svojim slikama uljepša crkvu 1307. Sam pak naziv *superstans,* kojim je fra Jakov nazvan, pruža nam pravo na zaključak da se on jednako dobro snalazio u građevinarstvu kao i u slikarstvu, te da je u jednoj i drugoj umjetnosti aktivno sudjelovao, a ne samo nadgledao" (Gonzati). Prije toga je vjerojatno pokazao svoje umjeće već u domovini. Talijanima je njegova nadarenost morala biti vrlo dobro poznata, kad su ga pozvali, jer su imali na izbor odličnih majstora u to vrijeme, među kojima se isticao fra Ivan Eremitanac. Nekako u isto vrijeme gradila se i crkva sv. Franje u Puli, pa nije isključeno, a to potvrđuje i predaja, da je ona fra Jakovljevo djelo. U prvoj polovici XIV.

stoljeća imala je franjevačka Slavonska provincija više slavnih graditelja među kojima je najpoznatiji fra Vid iz Kotora čije je djelo crkva Visoki Dečani u Srbiji.
LIT.: *Libro delle abreviazioni T.* XVII., p. 2. u Archivio civico, Padova. B. GONZATI, *La Basilica di S. Antonio di Padova, vol.* I, Padova, 1854. str. 26; M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, str. 151-152.
M. Oreb

JAKOV LOPUĐANIN (de Medro, de Medio, a Dalmaxio), OFMConv., budvanski-ulcinjski biskup († 1557) — Za budvanskog biskupa promovirao ga je Klement VII., 3. X. 1530., nakon što je biskupija odvojena od uprave barskog nadbiskupa → Ludovika Chieregato i s njegovim pristankom, ali tako da se ponovno sjedini poslije Jakovljeve smrti. Isti papa dodjeljuje mu 28. II. 1532. i ulcinjsku biskupiju po odreknuću → PetraMalgarekzus. Možda su upravo udaljenost biskupija i Jakovljeva boležljivost bili razlozi da je Jakov, boraveći u Ulcinju, pozvao u Budvu dva franjevca radi katehizacije i uprave. Za uzdržavanje Jakov im je dao kuću, posjed i dohotke budvanske biskpuije. Mora da je to izazvalo negodovanje, te je tužen u Rim. Pozvan je 7. I. 1545. da osobno dođe na saslušanje. Chieregato je već 1540. samovlasno preuzeo upravu budvanske biskpije. Papa Pavao III. nije reagirao sve do 1546., kad je Chieregato pošao na tridentski koncil. Premjestivši Jakova u Ulcinj, Papa imenova tada Leonarda Lave, odnosno, Lana budvanskim biskupom. Poslije Jakovljeve smrti Ulcinj je dobio 23. III. 1558. biskupa Andriju Jubiza, a Budva mjesec i pol ranije, 4. II. 1558., Antuna Ciurlit, zvanog i Civrelia. To bi dalo naslutiti da je Jakov ostao do smrti suupravitelj i budvanske biskupije. Naknadno je papa Pavao IV. poticao Ivana de Brunis, barskog nadbiskupa, da bude pri ruci budvanskom biskupu Antunu kako bi dobio kuću i neka dobra koja drže dvojica franjevaca koje je u Budvi postavio preminuli biskup Jakov, a oni su tvrdili da im je Jakov kuću darovao. Jakov je bio predzadnji ulcinjski biskup, prije pada Ulcinja pod tursku vlast (1571).
LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 142; 188. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 412. — FARLATI, VII, 220-222 — A. MILOŠEVIĆ: *Schematismus dioecesis Catharensis... Episcopi Buduenses*. Cathari 1908., 22s; 26. M. Žugaj

JAKOV Markijski (Jacobus de Marchia, fra Jacobus de Monte Brandono, fra Jacobus de Esculo ili Asculo, Giacomo di Marca), bosanski vikar, istražitelj krivovjerja, teolog, svetac, (Mons Brandoni — Montefalcone, Ascoli Piceno, Italija, 1394. — Napoli, 28. XI. 1476.). — Rođen je, prema nekim životopiscima u obitelji s brojnom djecom. Na krštenju je dobio ime Dominik. Humanističke nauke završio je u gradu Ascoli a pravo u Perugi. U 22. god. vrši odvjetničku službu u Firenci. Stupa 1416. u franjevači red. Nakon završenog novicijata u Carcerima tri godine je studirao teologiju. Ubrzo je stekao glas neodoljivog propovjednika. Propovijeda po Italiji, a 1432. u Norveškoj, Njemačkoj i Poljskoj. Franjevački general Vilim de Casali imenovao ga je (1. IV. 1432.) svojim izvanrednim pohoditeljem u Bosanskoj vikariji, zatim vikarom i povjerenikom u franjevačkom samostanu u Dubrovniku (1432.-1435.). Bosanski kralj Tvrtko II. ga 24. VIII. 1435. pismom poziva u bosansko kraljevstvo i obećaje mu svoju potporu i prijateljstvo. God. 1435. dolazi u Bosnu, najprije kao Generalni vizitator a nakon izbora postaje vikar B osanske vikarije (1435.-1438.). Nakon toga propovijeda po raznim gradovima Italije. Poslije smrti fra Ivana Kapistrana (22. VII. 1456. — u borbi kod Beograda) papa Kalist III. šalj fra Jakova u Mađarsku da nastavi propovijedati križarsku vojnu protiv Turaka. Nekoliko godina proveo je kao propovjednik u Srijemu u Ugasrskoj protiv husitizma. U njegovom dugogodišnjem propovjedničkom

radu, poznato je, da je i u našoj zemlji, djelovao po raznim gradovima sjeverne i južne hrvatske, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Srbije. Fra Jakov je 1449/1450. sagradio samostan S. Mariae Gratiarum u svom rodnom mjestu i u njemu osnovao biblioteku. U toj biblikoteci čuva se katalog knjiga što ga je fra J. napisao između 1463. i 1473. godine, pod nazivom: *Tabula librorum*. Nakon svestrane analize uspjeli su kritičari izdvojiti *originalna, sumljiva* i *njemu pripisana* djela, što se čuvaju u rukopisnim fondovima raznih biblioteka. Kritički popis djela priredio je fra Dionizije Lasić. Sa sigurnošću mu se pripisuju među ostalim spisima i djela koja razrađuju teološka i povijesna pitanja hrvatske crkvene prošlosti: *Dialogus contra haereticos bosnenses* — (Dijalog protiv bosanskih heretika.) te *Privilegia quaedam vicariae Bosnae* — (Neki privilegiji bosanske vikarije) dok je sumnjivo njegovo autorstvo spisa *Errores patarenorum bosnensium* (Kriva učenja bosanskih patarena). Umro je u 83. godini života. Svecem je proglašen 1726.
Djela:
LIT.: F. RAČKI: "Disputatio inter christianum romanum et patarenum bosnensem." *Starine* JAZU, Zagreb 1/1869., 103-138. — ISTI: "Errores, quos communiter de Bosna credunt et tenent." *Starine,* 1/1869., 138-140; — A. BRKOVIĆ - J. MATKOVIĆ : "Sv. Jakob Markijski, evropski apostol i namjesnik u bosanskoj redodržavi." *Franjevački glasnik,* 10/1896., 337-341, 361-362, 371-380. — M. STATTONI: *La vita di s. Giacomo della Marca (1393.-1476.) per fra Venanzio da Fabriano (1434.-1506.).* Zara 1940. — G. FIORI: *S. Giacomo della Marca.* Roma 1964. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1968. (str. 91-109). — D. LASIĆ: "Sermones s. Iacobi de Marchia in cod. Vat. lat. 7780 et 7642 asservati." *Archivum Franciscanum historicum*, 63/1970., str. 476-565. — T. CERMINARA: *Biografi e biografie di S. Giacomo a Napoli.* Napoli 1972. — D. LASIĆ: *De vita et operibus S. Iacobi de Marchia. Studium et recensio quorundam textuum.* Falconara Maritima (Ancona) 1974. Str. 13-14 40 navodi popis pojedinih Biblioteka gdje se čuvaju odgovarajući rukopisi i popis literature.
A. Nikić

JAKOV PICENSKI (Jacobus Picenus) O. Min., sirmijski biskup († o. 1460). — Jakov je vjerojatno pripadao reformnoj grani franjevačkog Reda kao i njegov zemljak sv. Jakov Markijski, veliki promicatelj franjevačke opservancije u hrvatskim krajevima. Na stolicu srijemskih biskupa, postavio ga je najvjerojatnije 1434. kralj Sigismund, nezadovoljan imenovanjem Konrada iz Regensburga. Kad je 1437. Srijem ostao bez biskupa potvrdio ga je i papa Eugen IV. što se može zaključiti iz naslova isprave u kojj se naziva srijemskim biskupom po naklonosti Apostolske Stolice. Posljednji put se spominje u pismu kralja Matije 12. III. 1459. Naslijedio ga je biskup Urban 22. IV. 1460 (Eubel).
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 379. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 238. — E. GAŠIĆ: *Brevis Conspectus historicus dioecesium Bosnensis-Diacovensis et Sirmiensis...* Mursae (Osijek) 1944., 56s. — E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae,* Zagreb 1892, 163.
M. Žugaj

JAKOV ZADRANIN (Giacomo da Bitetto Zadarski, Slavonac, Ilirac, Dalmatinac), blaženi, (Zadar, početak XV. st. — Biteto, južna Italija, 27. IV. 1490.). Bio je rodom iz Dalmacije, iz Zadra zbog čega i ima nadimak Dalmatinac i Zadranin, Ilirac pak i Slavonac bio je u prošlim vjekovima sinonim sa sadržajem Hrvat, a jer je umro u malom južnotalijanskom gradiću Bitetto dobio je nadimak tog mjesta. Rodio se na početku petnaestog stoljeća u Zadru gdje je zarana stupio u samostan sv. Franje. Ostao je u redu kao jednostavni brat laik i obavljao razne kućne poslove. Vježbao se u krepostima naročito u poniznosti. Gajio je posebnu ljubav i pobožnost prema Bl. Djevici Mariji i muci Isusovoj. Kao drug ili socius pratio je svoga starješinu u Italiju na generalni kapitul. — Ostao je u južnoj Italiji i ondje živio u raznim samostanima: Sv. Mariji u Cessanu, Conversanu i Bitettu, konventualske provincije

sv. Nikole. Nije zasigurno poznat razlog zbog kojeg je blažnik ostao u Italiji. U novoj domovini nstavio je kreposnim, primjernim i isposničkim životom mrtveći svoje tijelo. Čitanja o blaženiku za dan 6. svibnja sažeto vele: "U svim se disciplinam a i krepostima vježbao i svjetlio svima sjajnim primjerima, ponajviše dubokom poniznošću, odanom poslušnošću i izavanrednom čistoćom. Izgarao je iz ljubavi prema muci Gospodinovoj i prema Djevici Bogorodici. Volio je osamu gdje je mrtvio svoje tijelo kratkim noćnim počinkom i preoštrim bičevanjima. Zanosio se za Božjim stvarima često i dugo zadržavajući se u kontemplaciji, pa se događalo da je padao u zanos ne samo po noći, već i preko dana dok je pripremao hranu subraći. [...] Svetost svojega sluge Bog je potvrdio raznim nebeskim karizmama, naročito duhom proricanja budućih događaja i darom čuedesa. Ukrašen krepostima dočekao je veselo konac svojega života 27. travnja godine 1490. u dubokoj starosti. Umro je u Bitetu gdje se i danas čuva njegovo tijelo". Odmah po njegovoj smrti vjernici su počeli dolaziti na njegov grob a dolaze i danas moliti pomoć i tražiti zaštitu od Božjeg miljenika. Štovanje mu je iskazivano neprekikdno u mjestu preminuća. Kult je potvrdila Sv. Stolica (Inocent XII.), a za Zadarsku nadbiskupiju protegnuo ga je papa Lav XIII. Uvršten je u franjevački martirologij. Blagdan mu se slavi 27. travnja.

LIT.: BESCHIN, *Martyrologium Franciscanum,* Romae 1938. str. 156. — *Archivum Franciscanum Historicum* IV., 130. Quaracchi 1911. — *Miscellanea Franciscana* XXXI., 121. — L. WADDINGUS, *Annales Minorum* t. X., str. 234, an. 1932. br. 30, Quaracchi 1932. — *Acta Sanctorum* (Bolland.), April. III., str. 532-550. — M. OREB, *Uzori svetosti,* Split 1970.„ sr. 26-28. — ISTI, *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 34. — Il beato Giacomo e il suo santuario, vol. I-II, Bari 1985, vol. III. Bari 1987. (literatura) M. Oreb

JAKOV Zadranin, blaženik (Zadar, oko 1400. — Bitetto kod Barija, 1485.). Kao mladić stupio je u Franjevački red u samostan sv. Frane u Zadru, gdje je proveo vrijeme redovničke formacije. U Apuliju je došao kao pratilac predstavnika svoje provincije za generalni kapitul. Za vrijeme dugogodišnjeg djelovanja po raznim apulijskim samostanima ostavlja uspomenu primjernog redovnika. Umro je na glasu svetosti. Blaženim ga je proglasio 29. XII. 1700. Klement XI. Blagdan: 26. travnja.

LIT.: O. SPADER: *Catalogus de Minoribus provinciae S. Hieronymi, qui sanctitate, dignitate, et publicis muneribus floruerunt.* Bononiae 1686. J. VELNIĆ. Jakov Zadranin. *Samostan sv. Frane u Zadru.* Zadar, 1980. str. 203-220. P. Pejić

JAKOV, O. Min., dubrovački nadbiskup († oko 1259.). Jakov je nasljednik dubrovačkog nadbiskupa Ivana koji je vodio upornu borbu s barskim nadbiskupom → Ivanom iz Pian del Carpine da ne dođe do uspostave barske metropolije (Gams, Eubel). Iako je papa Inocent IV. upostavio barsku metropoliju, u Dubrovniku nije prestao otpor toj uspostavi. Papi je 'dobrodošla' smrt dvojice Ivana, pa u oba sjedišta postavlja dvojicu franjevaca: u Bar → Gotfrida a u Dubrovnik Jakova; računao je da će preko dvojice franjevaca riješiti spor između dviju metropolija. Sam papa u ožujku 1253. posvećuje Jakova u Perugi. Spor će biti posve okončan pod barskim nadbiskupom → Lovrom i dubrovačim nadbiskupom → Aleardom. — Jakov mora da je ista osoba s → Jakovom (de) Allexandris četvrtim provincijalom hrvatske franjevačke provincije. Kao generalni definitor Reda bio je zacijelo poznat Inocentu IV. A kako je Jakov već od ranije poznavao pirlike u hrvatskim zemljama mogao je pomoći kao dubrovački nadbiskup u sporu između dviju metropolija. — Kao nadbiskup pomogao je napose franjevce i dominikance; obnovio je dobre veze sa kraljem Stevanom Urošom, a po svoj prilici imao je udjela u uklanjanju nesporazuma između

Dubrovnika i Venecije. Jakov se je 1256. odrekao uprave nadbiskupije, a naslijedio ga je franjevac → Ivan.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 411. — *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 610 br. 23 — *Schematismus dioecesis Ragusinae...,* Ragusii 1916., 16 — Williell Thomson: *Friars in the Cathedral, the first Franciscan Bishops 1226-1261.* Toronto 1975., 126s. M. Žugaj

JAKOV, O. Min., hrvatski i makarski biskup († oko 1392). — Jakov je prvi biskup"hrvatske" biskupije (1352.-1578.). Sjedište je imao u Glamoču (Civitas Galmitensis) — Klement VI. imenovao ga je 25. VI. 1352. za "hrvatskog" biskupa, a po sjedištu u Glamoču pisar ga je ubilježio kod prijelaza u makarsku biskupiju "Calmitensis". Za makarskog biskupa premjestio ga je 8. II. 1369. papa Urban V., a nije nasilno ušao u Makarsku biskupiju. U Makarskoj je još sigurno 26. VI. 1378. kako svjedoči isprava kralj Ljudevita (Smičiklas). Jakov je po svoj prilici bio kao papinski izaslanik-biskup u tatarskoj biskupiji "montium Caspiorum" pod naslovom "Jacobus de Valle Aretza O. Min.", što bi možda prije moglo biti naš Vareš ili Varoš (Va[lle A]retza), nego germanski "de Ahrweiler" (Eubel). — Jakov de Valle Aretza mogao bi biti istovjetan s Jakovom de Maltio i mogao nositi naslov neke biskupije u tatarskom području franjevačke vikarije, npr. Sulgata, Saldaje ili slično, a nipošto Suelle na Sardiniji. Kao što je Bonifacije IX. 1389. imenovao Jakova de Valle Aretza u biskupiji Montium Caspiorum, tako je već ranije Urban V. oko 1385. u istom području mogao imenovati Jakova de Maltio. Ukoliko je doista ista osoba i zatim istovjetan s prvim hrvatskim biskupom, onda bi i ono "de Matio" moglo možda odgovarati još do danas zvanom "Muljci brdo" u Baniji, do Jurina brda. U tom slučaju "de Maltio" mogao bi biti plemićki naslov, a "de Valle Aretza" označavati samostan u kojem je ušao u Franjevački red.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 216; 319; usp. 350 i 467. — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica christiana periodica* 1985., M. Žugaj

JAKOVLJEVIĆ, Marijan, ml., provincijal (Priječani kod Petrićevca, 23. II. 1880. — Banja Luka, 16. IV. 1943.). — Osnovnu školu pohađao je kod trapista u "Mariji Zvijezdi", gimnaiju u Gučoj Gori, teologiju u Kraljevoj Sutjesci (1899.-1901.) i Rimu (1901.-1903.). U novicijat je stupio 1898., a za svećenika zaređen 1903. Bio je kratko kapelan (1903.-1904.), a potom profesor biblike u Gučoj Gori, Livnu i Sarajevu (1904.-1912.), kateheta na višoj djevojačkoj školi u Banja Luci (1912.-1917.), ponovo profesor teologije u Sarajevu (1917.-1919., 1923.-1934.), župnik u Bihaću (1919.-1923.) i Ivanjskoj (1934.-1936.), gvardijan na Petrićevcu (1936.-1937.), provincijal Bosne Srebrene (1927.-1939.), župnik u Cazinu (1939.-1914.). Osim toga bio je definitor Bosne Srebrene (1916.-1919.), kustod provincije (1931.-1934.), generalni vizitator u provinciji Pres. Otkupitelja u Dalmaciji (1931.) i dvaput predsjednik rezidencije u Sarajevu. — Spada među najistaknutije franjevce svoga vremena. Bio je čovjek rada i reda. Znao je izvrsno latinski i istočne jezike. Bibliju ne samo da je predavao, nego ju je i znanstveno proučavao. Surađivao je u *Serafskom perivoju* (1908., 1910.-1911.), *Glasniku sv. Ante* (1908., 1918.-1919., 1923., 1927., 1930.-1932., 1937.), *Našoj misli* (1918.), *Jugoslavenskom listu* (1926.) *Franjevačkom vijesniku* (1927.-1931.), *Bogoslovskoj smotri* (1928.), *Travničkoj spomenici* (1932.) i *Kalendaru sv. Ante* (1934.). Bio je urednik Glasnika sv. Ante (1918.-1919.). Preveo je s talijanskog od A. Cantona raspravu *Sv. Franjo i kršćanska demokracija* (Serafinski perivoj, 1905.).

DJELA: *Put k spasenju ili Treći svjetovni red s.o. Franje Asiđkoga...* Zagreb 1911.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: Jakovljević fra Marijan. Gdje je istina? Sarajevo 1927. *Nova revija* (Makarska), 6(1927.) 3, str. 359-360. — S.

ZAGORAC: Mali odgovor Gospodi sarajevskim bogoslovima. *Jugoslavenski list,* 10 (1927.) 113, str. 3. — M. LACH : Ad Gn 11, 1-9. *Bogoslovska smotra,* 16(1928.) 229-232. — Der Garten von Gethsemone und Sarajevo. *Morenblath,* 44(1929.) 320, str. 7. — Fra Marijan Jakovljević. *Novo doba,* 2(1943.), 12, str. 3. — † Fra Marijan Jakovljević. *Bosna Srebrena,* 2(1943.) 4, str. 61-62. — † Fra Marijan Jakovljević. *Glasnik sv. Ante,* 38(1943.) 5, str. 121-122. A. Kovačić

JAKOVLJEVIĆ, Marijan, st. propovjednik (Banja Luka, 16. IV. 1780. — Fojnica, 10. XII. 1853.). — Rano mu je umro otac Marijan te je s majkom Katom proveo djetinjstvo u Varcaru u obitelji Iveka. Ujak fra Mato Ivekić doveo ga je u franjevački samostan u Jajcu, poučio ga u knjizi i latinskom jeziku. U franjevački red stupio je 1796. u Kraljevoj Sutjesci. Govorništvo i filozofiju završio je u Zagrebu, a teologiju u Italiji (1797.-1805.). Po završetku studija vratio se u Fojnicu, a zatim postavljen za duhovnog pomoćnika u Tuzli, potom u Lipnici (1805.-1809.), Gučoj Gori (1809.) i Fojnici (1810.-1813.) Istodobno se brine za samostansku djecu i rukovodi pisarnom biskupa Miletića, a od 1812. rukovodi i franjevačke novake. Bio je tajnik biskupa Miletića (1813.-1925.), kustod Bosne Srebrene (1817.-1820.), župnik na Kupresu (1825.-11827.) i u Gornjem Skoplju (1827.-1836.). Od 1836., u svojstvu tajnika biskupa Miletića, podnosi Kongregaciji u Rimu izvještaj o bosanskoj misiji, a 1840. član je delegacije koja u Rimu brani prava Bosne Srebrene od biskupa Barišića. God. 1825. Kongregacija za raširenje vjere imenovala a je apostolskim vizitatorom u Bugarskoj, ali se ove časti i dužnosti morao odreći poradi slaba zdravlja. Kao skopaljski župnik doživio je 1834. velikih nevolja zbog potvore da su skopaljski katolici ubili sina kadije Hadži-Hasana Prozoraka. — Pored svećeničkih i redovničkih dužnosti bavio se i manualnim radom: tesarstvom, uvezivanjem knjiga i gajenjem voća. Bio je čovjek šutnje i molitve. Zaslužan je za razvoj školstva u Bosni Srebrenoj. Neke njegove propovijedi posthumno su objelodanjene, a druge su ostale u rukopisu. Preveo je u "ilitski jezik" asketska razmatranja *Bogoljubna redovnička duhovna zabava* od fra Gaspara de Monte Sancto, koja je 1864/65. prepisao fra Bono Perišić, te od istog autora *Bogoljubna promišljanja* i od Bartula de Monte *Trideset i jednol bogoljubno promišljanje,* čiji se rukopisi čuvaju u Fojnici.

DJELA: *Hrvatske pučke propoviedi tumačeće svetu istinu bogoljlubnih naukah i molitvah...* I-III. U Zagrebu 1862.-1863.

LIT.: Fra Marijan Jakovljević 1780.-1853. *Glasnik Srca Isusova,* 11(1902.) 10, str. 184-187; 11, str. 206-209. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 125-129.

A. Kovačić

JAKOVLJEVIĆ, Vicko, uzorna života (okolica Orebića na Pelješcu, oko 1776. — Dubrovnik, 4. III. 1851.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1793. g. U Provinciji obnašao službu provincijala (1817.-1820., 1835.-1838.). Orguljaš i zborovođa. Vješt propovjednik. Smatrali su ga najvećim uzorom neograničene samozataje i ljubavi prema svojoj provinciji (Subotić-Velnić). — Kao čojek razborit i pronicav, te vrlo praktičan svuda je rado osobno zahvaćao u svai posao. Tako je (u nedostatku orguljaša i zaborovođe) sâm izučio glazbu. Kao svećenik soline bogoljubnosti bio je omiljeni propovjednik širokih slojeva naroda, te je bio najviše viđani propovjednik u Dubrovniku. Uživao je velik ugled i poštovanje kako u crkvenim, tak oi u svjetovnim krugovima. Zbog ovih kvaliteta je postao i provincijal. Ovu je službu vršio časno na opće dobro i zadovoljstvo (Rode), pa je njetgova smrt izazvala u provinciji duboku tugu i žalost.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 543-544. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970., 354.

I. Djamić

JAMBREKOVIĆ, Alban, teološki pisac (Varaždin, 22. X. 1732. — Remetinec, 27. IV. 1769). Nakon što je završio gimnaziju u rodnom gradu, stupio je 1749. u Provinciju sv. Ladislava. Visokoškolsku izobrazbu je stekao na filozofskom učilištu u Varaždinu (1751-1753) i na bogoslovnim školama u Zagrebu (1753-1756) i Pečuhu (1756/57). Preuzeo je zatim službu predavača filozofije u Zagrebu (1761-1763) te moralnog bogoslovlja u Remetincu (1764) i Ivaniću (1765). Vratio se ponovno u Remetinec da bude ondje samostanski starješina (1766-1769). — U tri sveska je pribilježio svoja predavanja iz moralnog bogoslovlja i tako ostavio cjelovit pregled gradiva koje su u to vrijeme pružala tzv. učilišta moralnog bogoslovlja: Theologia moralis, sv. 1-3. Remetinec 1765, 1766 (1. svezak vel. 19,8 x 15, 7 cm, nepag. str. 172, Varaždin h 78; 2. svezak vel. 15,30 x 19,30 cm, nepag. str. 144, Krapina; 3. svezak vel. 15,30 x 19,30 cm, str. 440, Krapina).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. — F.E. HOŠKO: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća, *Kačić,* 3 (1970), 92. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Meotda.* Zagreb 1992, 63. F.E. Hoško

JAMBRUŠIĆ, Ilija, provincijal (Varaždin, 1629. - Krapina, 10. VII. 1698). Stupio je 1644. u provinciju sv. marije. Stekao je naslove profesora filozofije i profesora dogmatike teologije, jer 1654. je predavač teologije na generalnom učilištu u Trnavi. Ondje su nastala njegova predavanja, sačuvana u ruko/pisu, *Commentaria in librum quartum Sententiarum ad mentem subtilium Principis Joannis Duns Scoti... opera Fr. Eliae Jambrussich in Generali studio Tyrnaviensi Ss. Theologiae lectoris ordinarii* (str. /550/, samostan u Baču, sign. D-c-9). U svojstvu definitora Provincije sv. Marije on je potpisao na provincijskom kapitulu u Bratislavi (1654) odjeljivanje hrvatskih samostana od te provincije i uspostavu samostalne Kustodije sv. Ladislava sa središtem u Zagrebu. Sam se je 1656. pridružio kustodiji i njoj obavljao odgojne i upravne službe. Bio je odgojtelj novaka u Križevcima (1659/61) i Varaždinu (1677-1680). God. 1658. generalni kapitul u Toledu mu je potvrdio naslov generalnog lektora koji je stekao predavajući teologiju u Trnavi. Službe samostanskih poglavara obavljao je u Varaždinu (1567/68, 1663/64, 1676, 1684-1687, 1693-1697), Ormožu (1661-1663, 1668-1671, 1676/77) i u Krapini (1672-1674). U vodstvu Kustodije, odnosno Provincije sv. Ladislava, sudjelovao je kao definitor (1658-1661, 1694-1697), kustod (1666/67, 1676-1679, 1691-1693) i provincijal (1664-1667, 1680-1683, 1687-1690). Bio je također generalni vizitator 1681. u Hrvatsko-kranjskoj provinciji sv. Križa i 1694. u vlastitoj provinciji. Dok je bio provincijal, ishodio je 1681. pravo da profesori bogoslovne škole Generalnog učilišta u Zagrebu mogu postizati najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu "lector jubilatus", a na provincijskom kapitulu 1687. u Varaždinu je s ostalim članovima izbornog kruga potvrdio uredbe nove Provincije *Statuta provincialia inclytae Provinciae S. Ladislai Regis in Slavonia* (Viennae, 1687) i u njima propise o redovničkom življenju, a napose o tzv. kućama sabranosti u koje je trebalo smjestiti odgojne ustanove novicijata i tzv. drugog novicijata ili profesorija.
LIT.: Arhiv Provincije u Zagrebu: Monumenta et processus rerum Custodiae S. Ladislai in Slavonia, sv. 1, 65-213. - L. WADDING: *Annales Minorum,* 3. izdanje, sv. 29, 152; sv. 30, 111. - F. E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII stoljeća. *Kačić*, 4 (1971), 83-101. — ISTI: Odgoj franjevaca provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. *Dobri Pastir,* 26 (1976), sv. 1-2, 193-196. F. E. Hoško

JANČIĆ, Pavao (Paulus de Tauris), pisac, provincijal, biskup u Pićnu (Karlovac, početkom 17. st. - Ljubljana, 1. II. 1667). - U Bosansko-hrvatsku provinciju sv. Križa, kojoj su pripadali franjevački samostani u zapadnoj

Hrvatskoj, primio ga je provincijal M. Kumar (1625-1631). Postigao je naslove profesora filozofije i teologije te poznavanje jezika; govorio je sedam jezika. Kumar ga je 1635. uzeo za tajnika, kad je postao povjerenik za sve franjevačke provincije pod vlašću Habsburgovaca. Bio je njegovoj pratnji i 1636. u Požunu (Bratislavi), gdje ga je kapitul Provincije sv. marije izabrao za provincijala (1636-1639; 1639-16742; 1652-1655). Generalni kapitul 1642. u Rimu ga izabrao za generalnog definitora, a austrijska Provincija sv. Bernardina za provincijala (1643-1646). Potkraj svog trećeg upravnog trogodišta u Provinciji sv. Mariji, gdje je 1640. osnovao bogoslovnu školu u Trnavi, dopustio je hrvatskim samostanima uspostavljanje samostalne Kustodije sv. Ladislava podigavši prethodno samostane u Krapini i Remetincu (1636) te ponovno u Koprivnici (1639). U toj je kustodiji 1656. obavio kanonski pohod i na temelju njegovog suda je papa Aleksandar VII. pismom "Militantis Ecclesiae" potvrdio 1656. neovisnost franjevaca u Banskoj Hrvatskoj o Ugarskoj provinciji sv. Marije. U međuvremenu je 1656. naslijedio Kumara u službi generalnog povjerenika za sve franjevce u habsburškim zemljama, obavio vizitacije franjevaca u Češkoj i Mađarskoj ibio provincijal u vlastitoj Bosansko-hrvatskoj provinciji (1658-1661), kad je pomogao da franjevci osiguraju svoju prisutnost u Karlovcu. Car Leopold I. ga je 24. VI. 1662. imenovao naslovnim biskupom u Srijemu, a ubrzo zatim biskupom u istarskom gradiću Pičnu. papa Aleksandar VII. je imenovanje potvrdio i kardinal C. Caraffa ga je 16. IX. 1663. posvetio za biskupa u Beču. U biskupiji je ubrzo bio obljubljen kod naroda i kod klera zbog propovijedanja na hrvatskom jeziku. Obnovio je i biskupski dvor. Pred smrt se povukao u franjevački samostan u Ljubljani.

DJELA: *Anthologia Mariana*. Romae 1654.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum,* sv. XXVII, 111, 391. — P. GAUCHAT: *Hierarchia catholica,* sv. 4, 277, 379. — M. PREMROU: *Serie dei vescovi petinesi dal 1573-1789*. Trieste 1930, 287. — F. E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII stoljeća. *Kačić* 4 (1971), 90-96. — A. MAGYAR: *340 Jahre Franziskaner in Güssing* 1980, 22-23.

F.E. Hoško

JANEŽ, Imakulata, ŠSP, vezilja, (Gorica, Slovenija, 3. XI. 1901. - Split, 26. V. 1973). - Srednju građansku školu završila je prije dolaska u samostan. Kandidaturu započinje 1924. u Mariboru a novicijat 8. IX. 1925. u Splitu. Čitav svoj redovnički život (osim par mjeseci koje je 1934. provela u Dubrovniku kao odgojiteljica u Dječjem zakloništu) proživjela je na Lovretu. Vezla je u radionici crkvenog ruha, vršila dužnost sakristanke i bila prvi sopran samostanskoga crkvenog zbora. Od rane mladosti željela je biti karmelićankom. Međutim, broj sestara u Karmelu na Selu kod Ljubljane bio je strogo određen. Uzalud je čekala nekoliko godina. U međuvremenu aktivno je djelovala u Marijinoi kongregaciji u župi Tržić, gdje je tada živjela. — Zamolila je da bude primljena u Kongregaciju školskih sestara u Splitu. Svoju čežnju za Karmelom nigda nije do kraja pregorjela. Dosljedno tome željela je i živjela život skromnosti i gotovo anonimnosti, iako je za svakoga pokazivala svoje zanimanje. Nikada nije bila bolesna ili bar se nije tužila. Svaka točka dnevnog reda bila je za nju jednako važna i neizostavna. Stoga, kad je u subotu 26. svibnja 1973. nije bilo na molitvi i na objedu, sva se zajednica uznemirila. I doista, nađena je u svojoj sobici odjevena, ali mrtva. Crveni trag od jednog nožnog prsta do srca pokazivao je da se radilo o nekom otrovanju.

B. Nazor

JANKOVIĆ → SPADER

JANKOVIĆ, Josip, pravni, filozofski i teološki pisac, provincijal (Vukovar, oko 1710. - Rim, 25. III. 1757) je filozofski i teološki studij završio u Rimu. Ondje je predavao i filozofiju te položio ispit za profesora teologije. Vrativši se u domovinu, predavao je 1738/39. filozofiju u rodnom gradu, a teologiju i na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu (1739-1749). Kako je bio vrstan crkveni pravnik i liturgičar, pravni i liturgijski pisac, provincijal

Lastrić mu je 1741. povjerio da s P. Lipovcem zastupa poslove Bosne Srebrene pred crkvenim nadleštvima u Požunu, a 1749. je branio u Beču interese samostana u Budimu. U rukopisu je ostavio spise Philosophia universa (Valcovarini 1739; vel. 16 x 20 cm; samostanska knjižnica u Budimu, sign. k I 21) i De Deo uno (Budae 1745-1750; vel. 16,5 x 21,8 cm; ista knjižnica, sign. k I 19). Kao povjerenik vrhovne uprave Franjevačkog reda obavio je kanonski pohod u Provinciji sv. Ladislava (1739), provinciji Presv. Otkupitelja u Dalmaciji (1751) i u Bugarskoj. U upravi Bosne Srebrene bio je kustod (1748-1751) i zatim provincijal (1751-1754), a bio je izabran i za vijećnika vrhovne uprave Franjevačkog reda (1750). Neminovnost diobe Bosne Srebrene htio je iskoristiti tako da dioba bude po granicama koje je 1735. bila zacrtala odluka o trodijelnoj podjeli Bosne Srebrene, tj. da se uspostavi podunavska provincija u koju će ući samostani u Srijemu, Bačkoj i Ugarskoj, a slavonski i bosanski će ostati u Bosni Srebrenoj. Njegove namjere izazvale su veliki otpor ne samo među franjevcima u geografskoj Bosni nego i u Slavoniji; osobito se suprotstavio njegovim pristašama 1756. generalni vizitator I. Lukić. Umro je na putu za Murciu gdje se je tada održavao generalni kapitul, tako da nije neposredno sudjelovao u diobi Bosne Srebrene koja je razdijeljena na političkim granicama, a ne po htijenju regionalnih skupina; nova, naime, provincija sv. Ivana Kapistranskoga je obuhvatila sve samostane Bosne Srebrene na području Habsburške monarhije.

DJELA: *Prompturarium comissarii visitatoris*. Ravenae 1742. — *Compendium sacrarum caeremoniarum*. Venetiis 1751.

LIT.: J. BÖSENDORFER: Diarium sive protocollum... conventus S. Crucis Exxekini. *Starine JAZU,* 35 (1916), 25. — J. JELENIĆ: *Bio.bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke*. Zagreb 1925, 124. — F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje hrvatskih i bosanskih franjevaca tijekom 18. st. u Budimu. *Nova et vetera,* 28(1978), sv. 1/2, 145-148. — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana*. Sarajevo 1979., str. 66-70, 73-79, 82.

F.E. Hoško

JANKOVIĆ, Oktavije → SPADER, Oktavije

JANOVIĆ, fra Vice (Sumartin, 31. X. 1822 – Sumartin, 8. IX. 1913), provincijal. Bio je lektor filozofije u Zaostrogu i Sinju 1850/51-1852/53, župnik i dekan u Metkoviću (1866), definitor (1879-1882), kustod (1882-1885), provincijal (1885-1888) i gvardian u Sumartinu (1893-1910). God. 1910. celebrirao je na Jahti Franje I. koja svratila u Sumartin.

Lit.: *Schematismus Provinciae Sanctissimi Redemptrotis in Dalmatia*, Spalati 1909, 104. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 349. – P. BEZINA, *Srednje školstvo*, 375. – P. BEZINA, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split 1992, 43. – D. JUTRONIĆ, Biografije značajnijih sumartinjana, *Sumartin. Zbornik radova*, Sumartin-Split 1992, 353.

V. Kapitanović

JARIĆ, Augustin, (Jaharić), biskupski vikar zagrebačkih biskupa u Slavoniji, redovnički upravnik, sudionik oslobađanja Slavonije od turske vlasti (Slavonski Brod, sredina 17. st. - Velika, 10. IV. 1727). - Istakao se u organizaciji ustanka protiv Turaka u Slavoniji za Bečkog rata (1683-1689) kao jedan od ustaničkih vođa. Zapovjednik kršćanske vojske princ Eugen Savojski ga je 1691. imenovao zapovjednikom Slavonskog Broda i povjerio mu obranu grada i postavljanje vojničkih starješina u brodskom okrugu. Tu je službu obavljao šest godina (1691-1697). U svojoj franjevačkoj zajednici, Provinciji Bosni Srebrenoj, istodobno je obavljao pastoralne i upravne službe: bio je gvardijan i župnik u Velikoj (1689-1691, 1708-1711), poglavar redovničke kuće i župnik u Slavonskom Brodu (1691-1999), župnik u Stražemanu (1699-1708, 1720-1723); također je bio definitor (1690-1693) i kustod (1693-1696) provincije. U Slavonskom Brodu je preuredio drvene građevine crkve i samostana, a u Stražemanu je izgradio novu crkvu. Kao poglavar samostana u Velikoj bio je 1708. odgovoran za rad tamošnje novoosnovane gimnazije. Rimska Kongregacija za širenje vjere, Propaganda

fidei, imenovala ga 23. ožujka 1699. svojim povjerenikom, agentom, sa zadatkom da izvještava nuncija u Beču i crkvena nadleštva u Rimu o crkvenim, društvenim i političkim zbivanjima na području djelovanja Bosne Srebrene koja je u to vrijeme bila u tri države: Habsburškoj monarhiji, Mletačkoj Republici i Turskom carstvu. Toj Jarićevoj službi, a i njegovom izboru za službu, suprotstavili su se provincijal Bosne Srebrene Franjo Travničanin i bosanski biskup u Đakovu Nikola Ogramić pa je Propaganda 1. prosinca 1699. stavila izvan snage Jarićevo imenovanje. God. 1700. ga jebrat bolesnog beogradskog biskupa Matije Brnjakovića predložio za generalnog vikara Beogradske biskupije, ali Propaganda nije prihvatila prijedlog. U međuvremenu Jarićevo nastojanje oko organizacije pastoralnog rada franjevaca u zapadnoj Slavoniji i povezivanjem tog dijela Zagrebačke biskupije s njezinim središtem je doživjelo priznanje pa ga je zagrebački biskup Emerik Eszterhazy imenovao 1719. svojim vikarom za slavonski dio Zagrebačke biskupije; u toj službi ga je 1723. potvrdio i novi biskup Juraj Branjug. Dok je obavljao tu službu, Jarić je boravio u Požegi i Velikoj: u Požegi je 1726. proslavio 50. godišnjicu svećeništva.

LIT.: Archivio storico della Sacra Congregazione de Propaganda, Rim: SR Bosnia, vol. 4, fol. 294r: SOCG, vol 532, fol 199r- 300v, 308v; Acta, vol. 50, fo. 222v-226v, vol. 69, fol. 73v. — E. FERMENDŽIN: Chronicom observantis provinciae B osnae Argentinae. *Starine JAZU,* 22(1890), 53. — ISTI: *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica.* Zagreb 1892, 514-516, 524-526, 533-536. - R. HORVAT: *Slavonski Brod.* Zagreb 1941, 44-56. - J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).* Beograd, 1935, 129. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968, 109. — J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja.* Zagreb 1970, 147, 160. - F. E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 17 (1977), sv. 2, 69-70. F. E. Hoško

JEKIĆ, s. Lucija, (Tinjan, 12. XII. 1895 Zagreb, 27. XII. 1991), sestra sv. Križa. U 17. godini stupa u Družbu. Već kao kandidatica radi sa sestrama u bolncama u Slavonskom Brodu i Virovitici. Prve zavjete polaže 1916. a zatim polazi u Bugarsku u bolnicu u Varni. Nakon dvije godine vraća se u domovinu i kratko vrijeme radi u bolnici u Vukovaru, u đakovačkom Sjemeništu te na imanju Družbe na Josipovcu. Godine 1920. odlazi u gospićku bolnicu gdje će djelovati sedam godina. Odande odlazi u Vis dvoriti starce i siromahe u gradskoj ubožnici. Ondje vrši i službu poglavarice. S Visa odlazi u Zagreb u Zakladnu bolnicu na Sveti Duh, gdje djeluje šest godina. Zatim na Vrhovcu u Zagrebu završava Bolničku školu Družbe. Godine 1939. ponovno odlazi u Gospić gdje će uz dvorbu bolesnika vršiti i službu poglavarice. Ondje će proživjeti i strahote rata. Neposredno iza rata prošla je teška zlostavljanja u istražnom zatvoru. To joj je bila nagrada za bezbrojna djela ljubavi što ih je iskazivala u tom gradu ne gledajući na vjeru i narodnost svojih pacijenata. Godine 1945. mora napustiti Gospić te odlazi u bolnicu u Slavonski Brod. Nakon dvije godine rada potpuno napušta djelovanje u bolnici. God. 1951. pozvana je u Đakovo da u Provincijalnoj kući preuzme poglavarsku službu u zajednici starijih i bolesnih sestara. Nakon isteka mandata odlazi na Krk u selo Porat gdje su sestre živjele u pravom franjevačkom siromaštvu pomažući mještanima u svim mogućim potrebama. Iako i sama bolesna, sestra Lucija služit će ondje spremno sestrama i Portanima 17 godina. Godine 1970. dolazi kao bolesnica na Vrhovac u Zagreb a nakon sedam godina nastavlja bolovati u Đakovu. Posljednje godine života bila je potpuno slijepa. U svome radu s bolesnicima, starcima i svojim sestrama bila je uvijek spremna na pomoć, suosjećala je s njihovim nevoljama i bila nadasve blaga i milosrdna. U svome dugom bolovanju bila je komunikativna ali je bila i tiha i pribrana te je u molitvenom promatranju provodila cijele sate.

LIT.: M. ŽIGRIĆ, »Alojzija Jekić, sestra Lucija«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara

sv. Križa Đakovo, XIII (1992) 1, str. 34-35.
M. Žigrić

JEKUŠIĆ, fra Mijo, (Neretva, o. 1687 – Zaostrog, 5. IX. 1751). Studirao je u Bologni. Magistar novaka (1719-) i gvardijan u Zaostrogu (1730-1733), lektor moralke (1733-), definitor (1735-1738, 1745-1748) i provincijal Franjvačke provincije Presvetoga Otkupitelja (28. VII. 1738-22. VII. 1742). Prema Vladmiroviću bio je dobar pjevač.
Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 670. K. JURIŠIĆ, "Franjevačka provincija svetoga Kaja pape i mučenika u Dalmaciji", *Kačić*, 17 (1985) 147. – V. KAPITANOVIĆ, Fra Andrija Miošić i njegov franjevački krug (u tisku).
V. Kapitanović

JELAVIĆ, fra Ante (*Mate) (Veljaci, 3. X. 1885. — Mostar, 18. I. 1957.), profesor teologije. Potječe iz obitelji Jure Jelavića i Anice rođ. Mišetić. Osnovnu školu završio u Veljacima, gimnaziju na Širokom Brijegu. U franjevački red ušao 27. VIII. 1904. na Humcu. Filozofiju studira u Mostaru a teologiju najprije u Fuldi, gdje je 25. VII. 1910. zaređen za svećenika, i kasnije u Rimu gdje postiže naslov doktora teologije. Bio je profesor na Franjevačkoj teologiji u Mostaru (1913.-1943.) a neko vrijeme i rektor. Vršio je dužnost tajnika (1919.-1922.) i definitora Provincije. Upravljao je i Hrvatskom tiskarom u Mostaru, a bio je i urednik časopisa: *Kršćanska obitelj* (1914-1919). U tom je časopisu objavljivao uvodnike i književne priloge. Posljednje godine života proživio je u Mostaru (1943.-1945.).
LIT.: Z. OSTOJIĆ: "Umro fra Ante Jelavić." *Hrvatski katolički glasnik* (Chicago), 16/1957. br. 3, str. 87. A. Nikić

JELAVIĆ, Fra Bono (*Ivan), vjerosvjedočitelj (Veljaci, 17. XI. 1898.-Velika Gorica oko 11.V.1945.) Sin je Jure i Anice r. Mišetić. Osnovnu je školu učio u Veljacima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru, Beču i Ljubljani, gdje je doktorirao 5. III. 1932. Vojsku služio u Mostaru 2. XI. 1925. - 2. V. 1926. U Franjevački red stupio na Humcu, 10. V. 1916., jednostavne zavjete položio 10. V. 1917., svečane 13. VI. 1920. Za svećenika zaređen 14. VII. 1923. Bio je vjeroučitelj u Mostaru (1924.-1929.), profesor na Širokom Brijegu (1930.-1939.), župnik u Međugorju (1939.-1940.) i Vitini (1940.-1945.). Ubijen je kod Velike Gorice nedaleko Zagreba. Bio je uzor urednosti. Vrlo učen. Velik ljubitelj đaka. Brižan profesor i odgojitelj. Pojam vrijedna i dostojanstvena svećenika, profesora i župnika. Kao prefekt Konvikta vanjskih đaka na Širokom Brijegu dolazio je u dodir s istaknutim ljudima iz cijele nekadašnje Jugoslavije. Fra Bono je ostavljao upečatljiv dojam na svima s kojima je dolazio u dodir. Očinski se odnosio prema gojencima te su ga kasnije posjećivali i držali s njim pismene veze. Operiran na bubrezima morao je u *exodus* onako slab i napola bolestan. I u tim bolima sve je hrabro i strpljivo podnosio.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

JELČIĆ, Fra Andrija (*Jozo), vjerosvjedočitelj (Stubica/Hercegovina, 6. V. 1904.-1945.) Roditelji su mu Mate i Kata r. Sivrić. Osnovnu školu učio u Trebižatu, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Wroclavu. Vojsku služio u Mostaru 14. VIII. 1931. - 14. VIII. 1932. U Franjevački red stupio 29. VI. 1924., jednostavno zavjetovan 30. VI. 1925., svečano 3. VII. 1928. (Mandić). Za svećenika zaređen 13. VII. 1930. Bio je kapelan na Širokom Brijegu (1931.-1932.) i Humcu (1932.-1934.), župnik u Jablanici (1934.-1936.) i Čapljini (1936.-1943.), samostanski vikar i kapelan na Širokom Brijegu (1943.-1944.) te gvardijan i župnik na Širokom Brijegu (1944.-1945.). Odveden je 8. II. 1945. sa Širokog Brijega prema Splitu, i negdje na putu, ili možda u Splitu, ubijen. Bio je dobar svećenik i pastoralni radnik, graditelj crkve u Čapljini i izgraditelj Božjeg naroda, sama dobrota od čovjeka. Očinski se brinuo za mnogobrojnu obitelj na Širokom Brijegu. Do smrtnog časa ostao je na braniku vjere i doma.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački*

mučenicvi 1524.-1945, Mostar 1992.

A. Nikić

JELENA, žena srpskog kralj Stefana Uroša I., graditeljica samostana (? — Vrnjaci, 8. III. 1314.) — Podrijetlo joj nije pobliže utvrđeno (neki drže da je iz obitelji Anjou). Polovinom 13. st. udala se za Stefana Uroša I. (srpski kralj 1243.-1276., sagradio manastir Sopoćani). Sin Dragutin joj je dao u posjed Zetu i Trebinje, a sestra joj Marija, udovica Anselma de Chaurs (francuskog viteza, namjesnika Karla I. u Albaniji), dobila je Ulcinj. — Jelena je bila utjecajna u politici. Kao katolkinja, željela je biti dobra vladarica i pravoslavnim podanicima, pa je darivla crkve i manastire, brinula se za pisanje duhovnih knjiga te odgoj mladeži. Istočna je liturgija naziva "prekrasna" i "preslavna", a na portretima u Sopoćanima i Gračanici nazvana je "sveta". Manastir Gradac sa crkvom (Crna Gora) narod naziva "Sveta Jela". — S franjevcima se, vjerojatno, upoznala u mladosti, a uzela ih je za ispovjednike kao vladarica (Marković). Sagradila im je samostan Sv. Franje u Kotoru u Gurdiću (1286.), zatim samostan i crkvu Sv. Marije u Skadru (1288.) i Sv. Franje u Baru. Sestra joj, Marija, sagradila je franj. samostan Sv. Marka u Ulcinju u kojem je i ukopana.

LIT.: D. FARLATI: *Illyrici sacri VII.* Venetiis 1817., 59. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori II.* Zara 1864., 88. — I. MARKOVIĆ: *Dukljansko-barska metropolija.* Zagreb 1902., 104. — L. THALLÓCZY - C. JIREČEK - E. SUFFLAY: *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia I.* Vindobonae 1913. br. 244, 70-71. — M. J. DINIĆ: Jelena, 2. *Enciklopedija Jugoslavije 4.* Zagreb 1960., 482a. — L. PAVLOVIĆ: Kultovi lica kod Srba i Makedonaca (ćirilicom). Smederevo 1965., 85-88. — V. GUGIĆ: Franjevci u Boki. *Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri.* Zadar 19(1977.) br. 2, 95-108. — T.U. - P.V.G.: Pobožna kraljica Jelena (ćirilicom). *Crkva,* kalendar Srpske Pravoslavne Patrijaršije. Beograd 1977., 55-61. — V. MALAJ: Apostolsko i kulturno djeovanje franjevaca među vjernicima albanskog naroda. *Kačić* 14(1982.), 263. — K. JIREČEK: *Istorija Srba I.* Beograd 1981^{2}., 181, 185, 187, 191-193, 199, 243, 303, 308; *II.* Beograd 1981^{2}., 1, 2, 8, 27, 58, 72, 74, 75-76, 77-78, 88, 219, 225, 264, 281, 302, 310, 440.

I. Djamić

JELENIĆ, Julijan, povjesničar (Riječani kod Modriče, 29. VIII. 1877. — Zagreb, 5. VIII. 1931.). — Rođen je od oca Marijan ai majke Ivke rođ. Skočibušić. Osnovnu školu završio je u Modriči i Tolisi, gimnaziju u Gučoj Gori (1893.-1898.), filozofsko-teološki studij u Kraljevoj Sutjesci (1899.-1897.°. Za svećenika je zaređen 1903., doktorirao je 1908. disertacijom *De patarenis Bosnae* položivši prije toga četiri regoroza. Predavao je fundamentalnu dogmatiku, povijest crkve i crkveno pravo na Franjevačkoj teologiji u Livnu (1905.-1909.) i Sarajevu 1909.-1919.). Biran je za direktora teologije u Sarajevu (1910.), definitora Bosne Srebrene (1919.), ali se odrekao pošto je već bio imenovan redovnim profesorom u Zagrebu, propovijednika sveučilišne mladeži u Zagrebu, prodekana (1920.-1921., 1922.-1923.) i dekana fakulteta (1921.-1922.) i člana odbora narodnog sveučilišta (1921.). Bio je podpredsjednik Hrvatske bogoslovne akademije i dopisni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Uživao je velk znanstveni ugled u zemlji i inozemstvu. — Jelenić se intenzivno i s ljubavlju bavio proučavanjem naše povijesno-kulturne narodne i crkvene prošlosti. Izvrsno je poznavao, kako se to veoma dobro vidi iz navedene literature u njegovoj *Povijesti Hristove crkve,* također i opću kulturno-povijesnu prošlost crkve. Njegov pisani opus čini više od tri stotine bibliografskih jedinica samostalnih djela, objeloganjenih izvora i zbirki dokumenata te napisanih raznih priloga u tridesetak periodičnih i drugih publikacija. Surađivao je u *Franjevačkom glasniku* (1899.-1901.), *Serafinskom perivoju* (1903., 1906., 1908.-1913.), *Osvitu* (1904.), *Hrvatskom dnevniku* (1908.), kalendaru *Napredak* (1911., 1917.), *Glasniku zemaljskog muzeja* (1912.-1914., 1916.-1918., 1923., 1930.), *Obzoru* (1913.), 1927.-1928.), *Luči* (1914.), *Našoj misli* (1914.-1916., 1919.), *Hrvatskoj narodnoj*

zajednici (1915., 1918.), *Jedru* (Sarajevo 1916.), *Nastavnom vjesniku* (1918.), *Novinama* (1918.), *Starinama* JAZ (1918.), *Ljetopisu* JAZU (1920., 1922.), *Katoličkom listu* (1920., 1922.-1924., 1926., 1928.), *Vedrim hrvatskim dušama* (1922.), *Bogoslovskoj smotri* (1923., 1926., 1927.), *Hrvatskoj duši* (1923.), Stanojevićevoj *Narodnoj enciklopediji* (1925.-1929.), *Znamenitim Hrvatima* (1925.), *Narodnoj starini* (1925.), *Novoj reviji* (1926.), *Franjevačkom vijesniku* (1927.-1930, 1932.), *Godišnjaku Sveučilišta u Zagrebu* (1929.) i *Croatia sacra* (1931.). Preveo je i 1913. objelodanio putopisni vodič kroz Palestinu *Mali vođa hodočasnika* od fra Ferdinanda Kajzera. U rukopisu otali su mu *Ljetopis fra Andrije Šipračića* iz 17. stoljeća, *Povijest Hristove crkve IV., Spomenici kulturnog rada franjevaca Bosne Srebreničke II.* te nedovršeni *Bio-bibliografijaf ranjevaca Bosne Srebreničke II.* i *Postanak i razvoj franjevačkih bogoslovnih studija*. Bio je urednik *Serafinskog perivoja* (1908.-1913.) i *Naše misli* (1914.-1916.). Pisanje mu je prožeto rodoljubljem i crkvenošću.

DJELA: *Kraljevsko Visoko i samostan sv. Nikole*. Sarajevo 1906. — *Dalmacijom i Jadranskim morem*. Sarajevo 1906. — *De patarenis Bosnae*. Sarajevo 1908. — *Govor... prigodom mlade mise fra Ante Lopandića u Tolisi...* Varaždin 1912. — *Kultura i bosanski franjevci I.-II.* Sarajevo 1912.-1915. — *Izvori za kulturnu povijest bosanskih franjevaca*. Sarajevo 1913. — *Ljetopis fra Nikole Lašvanina*. Sarajevo 1916. — *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1917. — *Ljetopis franjevačkog samostana u Kreševu*. Sarajevo 1918. — *Dva ljetopisa Bsone Srebrene*. Sarajevo 1919. — *Spomenici kulturnog rada bosanskih franjevaca (1437.-1878.)*. Sarajevo 1918. — *Povijest Hristove crkve I.-III.* Zagreb 1921.-1928. — *Ljetopis franjevačkog samostana u Kr. Sutjesci*. Sarajevo 1925. — *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925. — *Pisma Stjepana I.* Verkovića Josipu D. Božiću. Zagreb 1925. — *Sv. Kiril i Metodije slaenski apostoli*. Zagreb 1926. — *Problem dolaska franejvaca u Bosnu i osnutka bosanske vikarije*. Split 1926. — *Spomenici kulturnog rada Franjevaca Bosne Srebreničke*. Mostar 1927. — *Latinske škole Bosne Srebreničke*. Zagreb 1929. — *Bio-bibliografija fra Stijepe Marijanovića*. Zagreb 1929. — *Pravopisna rasprava između dra. Tome Košćaka i dra. fra Grge Čevapovića*. Zagreb 1930.

LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke I.* Zagreb 1925., str. 135-139. — G. GAVRANIĆ: Dr. Julijan Jelenić 29. VIII. 1877. — 5. VIII. 1931. *Franjevači vijesnik,* 38(1931.) 9, str. 257-258. —B. ĆORIĆ: Književnopovijesne odlike djela Kultura i bosanski franjevci Julijana Jelenića. *Godišnjak Instituta za jezik i književnost u Sarajevu,* 1979., knj. VIII., str. 9-35. — ISTI: Bibliografija radova Julijana Jelenića (i literatura o jemu). *Godišnjak...,* str. 379-407. — A. KOVAČIĆ: Značajan bio-bibliografski rukopis. *Biblotekarstvo*, 28(1982.), str. 45-46.

A. Kovačić

JELIČIĆ, Vitomir, pravnik (Podbor kod Šćita, 14. X. 1898. — Sarajevo, 15. X. 1980.). — Krsno mu je ime Josip. Rodio se od oca Jure i majke Pere rođ. Beljo. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Visokom (1910.-1919.), filozofsko-teološki studij u Sarajevu, Zagrebu i Beču (1919.-1923.), gdje je i doktorirao biblijskom temom *Christologia Petri Apostoli iuxta Scriptura Novi Testamenti.* Položio je također i rigoroz iz kanonskog prava. U franjevački red stupio je 1914., a za svećenika zaređen 1922. — Bio je profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1925.-1933., 1942.-1945.), redovni profesor na Pravnom fakultetu Antonianum u Rimu (1933.-1942.), tajnik (1942.-1945.) i provincijal (1945.-1949.) Bosne Srebrene, generalni definitor, ekonom Antonianuma i direktor tiskare "Pax et bonum" (1950.-1964.), provincijalov konzultor (1964.-1967.), sekretar Reda (1967.-1973.). Posljdnje godine proveo je u samostanu sv. Pavla na Butmiru. — Jeličić je bio veoma gilan i praktičan. Sudjelovao je u organizaciji generalnog franjevačkog učilišta Antonianum u Rimu, u pokretanju *Collectanae Franciscanae Slavicae,* u organiziranju skotističkih kongresa

u Zagrebu i Krakovu, te prilikom otvaranja Franjevačkog teološkog fakulteta u Sarajevu. Kao generalni definitor i sekretar reda sudjelovao je pri izradi pravno-disciplinarnih normi Reda, odnosno kao konzultor Kongregacije sakramenata i perita Drugog vatikanskog sabora pravno-disciplinarnih crkvenih normi. Zaslužan je za osnivanje Udruženja katoličkih svećenika Dobri Pastir (1950.) kao i za uspjeh generalnih kapitula održanih u Medellinu (1971.) i Madridu (1973.). — Jeličić se bavio i spisateljskom djelatnošću. Napisao je nekoliko samostalnih djelat e brojne priloge objelodanjene u skupnim djelima i periodičnim publikacijama. Objelodanjivao je u *Kalendaru sv. Ante* (1926., 1927., 1930., 1943., 1945.), *Glasniku sv. Ante* (1927.-1929., 1931.-1932., 1943.), *Franjevačkom vijesniku* (1928.-1935., 1937.-1940.), *Napretku* (1929.-1930.), *Večernjoj pošti* (1930.), *Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom* (1932.), *Collectanea franciscana slavica* (1935.), *Acta Congressus Iuridici internationalis* (1936.), *Bogoslovskoj smotri* (1936.), *Ius Pontificium* (1937.), *Glasu omladine sv. Ante* (1938.), *Bosni Srebrenoj* (1942.-1943., 1945.-1949., 1966.-1968., 1971.-1978.), *Glasniku bl. Nikole Tavelića* (1943.-1944.), *Dobrom Pastiru* (1950.-1951.), *Acta Capituli generalis Oridnis fratrum minorum* (1971., 1973.) i u *Spomenici dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkkih svećenika Dobri Pastir*. Slugić navodi da je još surađivao u *Antonianum-u* i *Apollinaris-u*. Uređivao je *Glasnik sv. Ante, Kalendar sv. Ante* i *Bosnu Srebrenu* (1942.-1945.).

DJELA: *Kanonsko ženidbeno prvo katoličke Crkve*. Sarajevo 1930., 1942[2]. — *Jedno moderno pitanje savjesti*. Sarajevo 1943.

LIT.: Kanosnko ženikdbeno pravo katoličke Crkve. Priredio Dr. Fra Vitomir Jeličić. *Vrhbosna,* 44(1930.) 12, str. 191-192. — A. CIKOJEVIĆ: Jeličić dr. Fra V., Kanonsko ženidbeno pravo katoličke Crkve. Sarajevo 1930. *Nova revija,* 10(1931.) 1, str. 80-81. — A. CURINALDI: Dr. fra Vitomir Jeličić: Kanosnko ženidbeno pravo (Sarajevo 1930. Tisak i naklada Hrvatske tiskare d.d.). *Franjevački vijesnik* 38(1931.) 1, str. 29-31. — M. MATOŠEVIĆ: Vitomirus Jeličić: De mente Gregorii IX. in adornada collectione Decretalium. Romae 1936. *Franjevački vijesnik,* 44(1937.) 6-7, str. 237-238. — I. PAVLINAC: Dr. Fra Vitomir Jeličić: Kanonsko ženidbeno pravo katoličke Crkve. Sarajevo 1942. *Vrhbosna,* 52(1943.) 8-9, str. 222-225. — I.Ž.: Dr. Fra Vitomir Jeličić: Kanonsko ženidbeno pravo katoličke Crkve. Drugo popunjeno i prošireno izdanje. Sarajevo 1942. *Glasnik biskupije bosanske i sriemske,* 71(1943.) 15, str. 119-120. — [K.] KARIN: Dr. Fra Vitomir Jeličić: Kanonsko ženidbeno pravo katoličke Crkve. Drugo popunjeno i prošireno izdanje. Sarajevo 1942. *Novi list,* 3(1943.), 261, str. 2. — V. B[LAŽEVIĆ]: 70-godišnjica mnp. o. dra Vitomira Jeličića (1898.-1968.). Dobri Pastir, 17/18(1968.) I.-IV., str. 289-291. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950.-1975.* Sarajevo 1976., Bibliografija..., str. 96. — V. SLUGIĆ: Pokojni fra Vitomir Jeličić. *Bosna Srebrena,* 30(1980.) 6, str. 189-193.

A. Kovačić

JELIĆ, Donat, pučki misionar (Spič kod Bara, oko 1596. — Dubrovnik, 29. IV. 1676.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Dobar propovjednik, vrlo pobožan, učen moralista. Stalno se bavio misijama. U Napulju je dva puta pokušan na nj atentat vatrenim oružjem zbog njegova apostlskog žara, ali je u oba slučaja ostao neozlijeđen. Kao starac se vratio u Provinciju. Za postolsko djelovanje odlikovan je od sv. Kongregacije naslovom Otac Provincije.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.. Francisci Ragusii. *Analecta Franiscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 445, 578. — B. PANDŽIĆ: De Donato Jelić. *Archivium Franiscanum historicum* 56 (1963.).

M. Šikić

JELINČIĆ, fra Šimun, odgojitelj i dušobrižnik (Glavice/Sinj 2. VI. 1887 — 7. III. 1960) Obukao je franjevačko odijelo 25. rujna 1903. Ređen je za svećenika u Makarskoj 28. VII.

1912. Odmah nakon ređenja (1912) imenovan je za prefekata u Sjemeništu i profesor na Gimnaziji u Sinju. Profesorsku službu obavljao je 1912/13—1916/17. i 1930/31—1943/44. Predavao je matematiku, fiziku, latinski i povijest. Uz profesorsku službu vršio je i druge dužnosti u Provinciji. Bio je duhovnik sjemeništa, definitor, gvardijan, župnik na Ugljanima, u Šibeniku-Varošu, u Sinju, u Lišanima te župski pomoćnik u Otoku.

LITERATURA: M. ANUŠIĆ: »O. fra Šimun Jelinčić«, *Sinjska spomenica, 1715-1765,* Sinj 1965, 343-347. *F. Laco*

JELOVŠEK, Jakoba Marijana, (Zaplana/ Vrhnika u Sloveniji, 4. XII. 1904.— Kloštar Ivanić, 23. X. 1986.) U 21. godini pristupa k Školskim sestrama u Mariboru. Nakon završenog novicijata i položenih privremenih zavjeta 1929. odlazi u Bosnu gdje ostaje do 1983. kad je premještena u Kloštar Ivanić u kojem je ostala do smrti. Radila je, najčešće kao vrtlarica, u Visokom, Varešu, Tolisi, Špionici i Tišini u kojoj je provela 19 godina. Živjela je jednostavno, skromno, pokornički i radosno. Volila je ljude i oni nju. Volila životinje i prirodu. Rado je molila i bila uporna u postu. Posebno je molila i postila za svećenike.

LIT.:R. MRVELJ: S.M. Jakoba Marijana Jelovšek, *Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije.* — S. BULAJA: Jakoba Jelovšek, redovnica, Glas koncila 25 (1986) 46, str. 8. — S. MILARDOVIĆ: Jakoba Jelovšek, Marija Među nama, 16 (1986) 4 str. 25-26.

R. Mrvelj

JEREB, Romuald, provincijal (Preska, Slovenija, 6. IX. 1848. Trsat, Rijeka, 11. II . 1918) . — Postao je 1867 . član Hrvatskokranjske provinicije sv. Križa. Već je 1871. zaređen za svećenika, premda je tek 1874. završio teološko školovanje na biskupijskoj bogoslovnoj školi u Ljubljani. Bio je vjeroučitelj u Kamniku, samostanski starješina u Samoboru (1886-1894) i na Trsatu (1894-1909, 1812-1818). Na Trsatu je 1904. podigao drugi kat na južnom dijelu samostana. Namjeravao je također graditi novu proštenišnu crkvu pa je 1899. uspostavio i predsjedao Odboru za izgradnju nove crkve. Privolio je arhitekte Hansa Paschera iz Graza, Anzelma Wernera iz opatije Seckau, Jožeta Plečnika iz Ljubljane i Hermanna Bollèa da prirede nacrte za novu crkvu. Iz administrativnih razloga i načelnih polemika oko predloženih nacrta pripravni radovi su se najprije zategli, a onda ih je posve omeo prvi svjetski rat. U 1900. godine osnovanoj Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda Jereb je bio drugi provincijal (1909-1912), a prije toga definitor (1902/3), a zatim kustod (1909-1912) ; službe definitora i kustoda obavljao je i u Provinciji sv. Križa. Vrhovna uprava Franjevačkog reda mu je povjerila zadaću generalnog vizitatora u madžarskoj Provinciji sv. Marije, zatim u Bosni Srebrenoj te u njegovoj nagdašnjoj Provinciji sv. Križa. — Bio je zauzet i u životu mjesne Crkve, Senjsko-modruške biskupije, pa je u tri navrata (1906, 1908. i 1910.) udomio pokrajinske skupove srednjoškolaca, pripadnika Hrvatskog katoličkog pokreta, a 1902. je bio domaćin Prvog euharistijskog kongresa hrvatskih i slovenskih svećenika.

LIT. : Pokojni otac Romualdo Jereb. *Glasnik sv. Franje,* 23 (1918), br. 3, str. 62-64.

F. E. Hoško

JERKOVIĆ, fra Blaž, ml. (*Petar), (Vodovići, 16. IV. 1880. — Milwaukee, Wis. USA., 23. II. 1960.) Roditelji su mu bili Filip Jerković i Šima rođ. Raspudić. Osnovnu školu pohađa u Gradnićima (1886.-1892.), srednju u franjevačkom sjemeništu i gimnaziji na Širokom Brijegu. U franjevački red stupa 4. X. 1895. na Humcu, gdje studira i filozofiju. Teologiju studira u Mostaru, Parmi (1899.-1901.) i Rimu gdje je položio ispit za profesora filozofije, "lector philosophiae". Predavao je filozofiju u Borgonuovu i Faenzi. Za svećenika je zaređen u Mostaru, 17. VIII. 1902. Djelujući kao profesor na Širokom Brijegu (1902.-1911.) istakao se radom na kulturnom i ekonomskom polju. God. 1909. osnovao je:"Hrvatsku Seljačku Kasu". Kasnije je bio župnik u Konjicu (1911.-1915.), Roškom Polju (1915.-1916.), u Rasnu (1916.-1919.), na Humcu

(1919.-1922.) gdje uz župničku službu vrši i gvardijansku. Nakon toga je župnik u Gorici (1922.-1927.). Potom odlazi u Ameriku gdje najprije živi i radi s fra Bonom Andačićem u župi Sout Chicagu (1927/1928.), kad preuzima župu na So. Princeton ulici u Chicagu. Slijedeće godine bio je izabran za Komisara, starješinu Hercegovačkog franjevačkog komisarijata u Americi i ujedno ostao župnik u spomenutoj župi. God. 1936. preuzima župu sv. Augustina u West Allisu i tu djeluje 17 godina. — Prve književne radove objavljivao je u časopisu *Kršćanska obitelj* i Narodna sloboda (1925, 1928), a narodne izreke i poslovice objavljivao je u *Hrvatskom kalendaru* (Chicago 1946-1947) *pod naslovom* “Svaštice”

DJELA: *Godišnje izvješće hrvatske katoličke župe svetog Jeronima u Chicagu,* 1-4. Chicago 1928.-32, *Hrvatski Radiša — spomen knjiga,* Chicago 1930. — *Spomen knjiga 20-godišnjice hrvatske katoličke župe svetoga Jeronima u Chicagu*. Chicago 1932.

LIT.: “Sad je čas da poradimo i za Hrvatskog radišu. Poziv predsjedniku Narodnog odbora Saveza Grana Hrvatskog Radiše u U.S.A. i Kanadi preč. g. fra Blaža Jerkovića hrvatskim iseljenicima u U.S.A. i Kanadi.” *Hrvatski radiša,* 17/1936., br. 9, str. 114-116. — [ ] “Šesdeset godišnjica života Rev. Blaža Jerkovića.” *Hrvatski radiša,* 21/1940., 9, 1-2. — *Hrvat u tuđini,* 1/1940., 5, 14. — Z. KUTLEŠA: “Zlatomisniku Blažu Jerkoviću”. *Hrvatski katolički Pučki kalendar 1953...* Lemont, Illinois, str. 155. — [ ] “Zlatomisnik Mp. o. Blaž Jerković.” *Hrvatski kalendar,* 10/1953., 222-223. — V. BAMBIR: “Na spomen o. fra Blažu Jerkoviću.” *Hrvatski kalendar,* 18/1961., str. 150-153. — [ ] “Umro o. fra Blaž Jerković...” *Vinculum caritatis,* 8/1960., br. 12, 22. A. Nikić

JERKOVIĆ, fra Josip (*Marko), vjerosvjedočitelj (*21. I. 1911. u Kričkama/Driniš— ?. XI. 1944.). U novicijat na Visovcu stupio je 30. kolovoza 1939. godine, a za svećenika je zaređen na Trilju 5. srpnja 1936. — Šk. godine 1936/37. profesor je hrvatskog jezika na Gimnaziji. Iza toga obavljao je službu župskog pomoćnika u Šibeniku. Bio je u samostanu u Kninu odakle je odveden i u blizini Drniša ubijen. *F. Laco*

JERKUNICA, Špiro, (*Ivan) FKP (Kaštel Sućurac, 31. XII. 1869. - Split, 21. IX 1948), vratar, štovatelj BDM. U Kapucinski je red stupio 30. X. 1894. Svečane doživotne zavjete položio je 10. XI 1898. Prije nego je stupio u kapucine bio je župni suradnik → Bernardina Škrivanića u Kaštel Sućurcu. Kao skupljač novčanih doprinosa bio je desna ruka i prvi Škrivanićev suradnik kad je 1904. započela gradnja svetišta Gospe Lurdske na Rijeci. S → Karlom Rauchom došao je 1908. u splitsko svetište Gospe od Pojišana koje je te godine biskup Filip Franjo Nakić povjerio na upravljanje kapucinima. — Bio je sa svima ljubazan, uvijek spreman pomoći bližnjemu. Skupljenim doprinosom i milodarima građana znatno je pridonio podizanju novog dijela samostana u Splitu. Odlikovao se pobožnoću prema Gospi Lurdskoj.

LIT.: Elenchus Fratrum Minorum S. Francisci Capuccinorum Provinicae Croaticae, qui solemnem professionem emiserunt ab anno 1623. Gdje se nalazi?

JERONIM KAPUCIN → PRUGEL, JERONIM

JERONIM (VASCHIERI) de Carpo → VASCHIERI, Jeronim de Carpo.

JERONIM DE CARPO, v. **VASCHERI, Jeronim**

JERONIM IZ OSKORUŠNA, misionar (Oskorušno na Pelješcu, ? — Rušćuk, 1680. ili 1684.). — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Mlad otišao kao misionar u balkanske zemlje. Neko je vrijeme službovao kao kapelan u Beogradu. Zatim odlazi u nikopoljsku biskupiju, gdje je mnogo pretrpio među nevjernicima. Malo prije smrti uručio je dubrovačkim trgovcima veću svotu novca za određene samostane svoje Provincije.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 448. — N. SUBOTIĆ - J.

VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica Gospe Anđelau Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970. 338. I. Djamić

JERONIM IZ RAME → Filipović, Jeronim

JERONIM IZ ŠIBENIKA (Hieronymus de Sebenico), prokurator reda, profesor (Šibenik, prva pol. 15. st. — Firenza 6 desetljeće petnaestog st.). Rodio se u prvom desetljeću 15. stoljeća u Šibeniku gdje je stupio u samostan sv. Franje. To je njegov matični samostan. Obavljao je razne službe u svojoj provinciji i Redu. Bio je gvardijan u Šibeniku 1438. zatim u dva navrata provincijal god. 1440. i ponovo 1454. potom prokurator reda 1455.-1458. te profesor teologije u Firenzi gdje je umro i pokpan. — Živio je u vrijeme kad je samostan sv. Franje u Zadru zauzet od Male braće opservanata. Tada je obavljao službu provincijala. Sveta ga je Stolica ovlastila da preuzme Provinciji oteti samostan, ali nije uspio. Iz pergamene br. 33. koja se čuva u Arhivu samostana sv. Franje u Šibeniku doznajem oda je Tri dana nakon oduzimanja zadarskog samostana sv. Franje došao je iz Šibenika u Zadar u pratnji fra Ivana Crnice gvardijana i fra Petra Skrivanića, lektora zadarskog samostana gdje se predstavio u nadbiskupskoj kuriji. Tu je prosvjedovao protiv zauzimanja samostana i tražio njegov povratak smatrajući izvještaje dostavljene papi Nikoli V. protiv konventualaca lažnim i neosnovanima. Arhiđakon Pelegrin Dameločić, izvršilac presude nije uvažio njegov prosvjed i zahtjev. Zbog toga se Jeronim obratio Svetoj Stolici. Nato je papa Kalist III. izdao bulu u kojoj nalaže da se samostan povrati konventualskoj obitelji koja je preije u njem stanovala. Papina je naredba, međutim, ostala neizvršena. Po završetku drugog provincijalstva Jeronim je postao (1455-1458) generalni prokurator Reda. Obnovio je ckrvu i samostan u Rivo Tortu. Poslije toga bio je profesor teologije u Firenzi. Tu je i umro i pokopan u crkvi S. Croce.
LIT.: *Bullarium Franciscanum N.S.* t. I, no. 1645; t. II, no 38 i 65. — Arhiv samostana sv. Franje u Šibeniku, *Pergamena no* 32 i 33, *Codex Diphniceus,* ff 222-224, 254-256: *Documenta duo de usurpatione Conventus Jadrensis S. Francisci Fratrum Minorum Conventualium.* —A. F. BENOFFI: *Compendio di Storia Minoritica,* Pesaro 1829., dodatak str. 19. — P. A. FENZI, *Il nuovo cronista* IV, 119; L. CARATELLI, *Manuale dei Novizi e Professi Minori Conventuali,* Roma 1897., str. 289. *Schematismus Almae Provinciae Divi Antonii* 1892. Padova, str. 47. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 64, 70. M. Oreb

JERONIM iz Velike Nedelje → PRUGEL, JERONIM

JERONIM PETROV iz Kotora (Hieronymus Petri de Cattaro, Petrović), OFMConv., kapelan Jurja Kastriotića Skenderbega (15. stoljeće). Papa Pio II. dopustio je 18. III. 1462. Jeronimu da usprkos protivnim odredbama Reda smije doživotno primiti župu i njome upravljati, jer je kapelan Skenderbegu.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 523 br. 995. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 126. M. Žugaj

JERONIM TROGIRANIN, biskup FKN († 1465. ?). Za biskupa duvanjske biskupije, koja je, prema buli Jeronimova imenovanja, nakon premještaja → Jurja Imoćanina 1412. ostala bez biskupa, postavio ga je 22. IV. 1439. Eugen IV. Prema tome bi → Blaž iz Novarijene i → Nikola bili samo administratori, a Gamsov Juraj (1412.-1419.) najvjerojatije je → Juraj Imoćanin. Jeronim se nakon 20 godina biskupstva zahvalio, a prema Gamsu naslijedio ga je → Nikola II. OSFr. Jeronim se povukao u Omiš, koji će po padu Duvna pod tursku vlast (1465), a možda i prije, za njegova biskupstva, po svoj prilici biti sjedište ujedinjene biskupije Duvanjsko-krajinske. Da je u životu još 1465., svjedoči njegova oporuka pred omiškim bilježnikom Kristoforom, da ostavlja svoja dobra, s

dopuštenjem starješina, svećeniku Jurju u Nerezinama "pod uvjetom da ga ovaj dohrani i kad umre pokopa kako se dostoji biskupu".

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 195 br. 417. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, 2,* Monasterii 1913, 146. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 98. Illyricum Sacrum IV, 175. M. Oreb

JERONIM TROGIRSKI (iz Trogira), OFMConv., duvanjski biskup († 1465). — Jeronima je za duvanjskog biskupa 22. IV. 1439. postavio papa Eugen IV. (Žugaj). Duvanjska je biskupija nastala spajanjem biskupija "Delmitensis" i "Dalmatiensis". Posljdnji biskupi su im bili → Juraj iz Imotskog i → Petar Petrov Tilikonis. Nova biskupija bila je izravno podložna Svetoj Stolici, a ne dio Splitske metropolije. — Papa Jeronimu naređuje, u buli, da odmah pođe u Duvno te osobno upravlja biskupijom izvan koje mu zabranjuje vršenje čina biskupske vlasti. Da je Jeronim to i učinio, dokazuje to što je 16. II. 1440., posredstvom splitskog nadbiskupa Jakob(in)a uplatio uobičajenu taksu biskupskog imenmovanja, a koja je za duvanjsku biskupiju iznosila 100 florena. — Oko 1459. Jeronim se odrekao uprave biskpijom, jer je 1460. imenovan → Nikola iz Zadra. Razlog odricanja mogla je biti starost i boležljivost al i teške prilike u biskupiji zbog stalnih turskih upada. Turci su doista osvojili Duvno 1465. Upravo te godine, 28. veljače, Jeronim pred bilježnikom u Omišu, oporučno ostavlja svoju imovinu u korist Jurja Cesarovića, svećenika u Nerežišću na otoku Braču "pod uvjetom da ga ovaj hrani do smrti i pokopa kako se dostoji biskupu". Vjerojatno je uskoro i umro. Nije sigurno da li se nakon odreknuća povukao u Omiš, rezidenciju prvog krajinskog biskupa → Ivana Valentinusa ili u poljički samostan, odnosno rezidenciju drugog krajinskog biskupa → Simona.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 195 br. 417. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 146. — *Illyricum Sacrum* IV, 175s — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.-XVII. stoljeća. *Croatia Sacra* 1935., 26s; 83-85 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 98 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica shristiana periodica* (1985.). M. Žugaj

JERONIM, O. Min., gvardijan u Trogiru († poslije 1356). Papinski legat za Hrvatsku (Sclavonia) i dio Italije, kardinal Egidije, imenovao je 4. IV. 1356. benediktinskog opata Ivana da utvrdi podavanja (25. dio prihoda, tj. 4 posto) za metropolije Splita, Dubrovnika i Bara. U Trogirskoj biskupiji Legat je Ivanu dodijelio kao pomoćnika trogirskog gvardijana Jeronima, da zajedno istraže visinu prihoda biskupije, pojedinih samostana, kanonika i ostalog klera. Prema njihovoj procjeni cijela trogirska biskupija trebala je dati 37 zlatnih florena. Franjevački samostan sv. Ivana imao je dati šest zlatnih florena.

LIT.: Tadej Smičiklas, *Codex diplomaticus,* XII, 336ss. M. Žugaj

JEZIK, Ladislav (Ježik), filozofski i teološki pisac (Berkesd kod Pečuha, Madžarska, 17. IX. 1733. - Osijek, 13. VI. 1793). Otac mu je bio Hrvat, mati Mađarica. Govorio je hrvatski, mađarski, njemački i talijanski. Nakon što je 1753. stupio u franjevačku provinciju Bosnu Srebrenuk, studirao je na Generalnom učilištu 1. razreda u Osijeku najprije filozofiju (1754-1757) i zatim teologiju (1757-1761). Čim je položio ispit za profesora filozofije, predavao je na filozofskom učilištu u Vukovaru (1761-1764). Provincijal Josip Blagoje uzeo ga je 1764. za tajnika Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, ali je početkom 1765. položio ispit za profesora teologije i postao profesorom bogoslovne škole na Generalnom učilištu u

Osijeku, a dužnost tajnika provincije je prepustio Blažu Tadijanoviću. Nakon desetljeća profesorske službe postigao je naslov "lector jubilatus" i preuzeo dužnost samostanskog starješine u osječkom samostanu (1774-1777); istu službu je ondje obavljao i kasnije (1780-1783). Provincijalu Blažu Tadijanoviću je bio zamjenik, kustod (1777-1780). U međuvremenu boravi u Mohaču (1777-1780, 1783-1791). Umro je obavljajući od 1791. službi provincijala. Ostavio je uspomenu redovnika "jedinstvene pobožnosti, izvanredne učenosti, sveobuhvatne ljubavi, napose prema bolesnicima, i pravednog upravnika" (L. Spaić). - Kao rezultat svog školskog djelovanja tiskom je objavio teze triju javnih rasprava iz bogoslovlja u Osijeku, a u rukopisu je ostavio osam filozofskih i teoloških priručnika: *Physica generalis* (1763), *Psychologia* (1764): oba spisa u istom svesku vel. 18,5 x 23,3 cm; franjevački samostan u Baču, signatura B 134), *De sacramentis in genere et specie; De indulgentiis* (Essekini 1767-1769; vel. 17,2 x 22 cm, str. 762, franjevački samostan u Našicama), *Compendium trium tractatuum scilecet de actibus humanis, legibus et virtutibus theologicis* (Mursae 1769), *De Ecclesia, Romano Ponitific e et conciliis; Tractatus de reliquis locis theologicis* (1769/1770; vel. 18 x 22 cm; str. (286), franjevački samostan u Našicama); *Tractatus de jure et justitia; Tractatus de contrctibus* (Essekini 1771/1772; jedan rukopis vel. 18,4 x 23,4 cm, franjevački samostan u Iloku, sign. C 277); *Tractatus de Ceo Creatore; Tractatus de statu mortuorum et resurgentium* (Exxekini 1771/1772; 19 x 22 cm; franjevački samostan u Iloku, sign. C 278); *Tractatus de divina gratia; De Angelis* (Essekini 1772/1773; vel. 19 x 23 cm, franjevački samostan u Iloku, sign. D 265) te *Tractatus de divini Verbi incarnationis* (Essekini 1774; vel. 18,5 x 23 cm; franjevački samostan u Iloku, sign. 179).

DJELA: *Dum conclusiones ex tractatu de sacramentis in genere* (Essekini 1768). - *Conclusiones theologicae* (Essekini 1769). - *Dum theses theologicas* (Essekini 1769).

LIT.: [E. FERMENDŽIN], *Schematismus almae Provinciae S. Joannis a Capistrano*. Temisvarini 1887, 13. - F. E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić*, 10 (1978), 140-142. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 63, 64, 74. F. E. Hoško

JOAKIM iz Rijeke. († Gorica, 9. III. 1684). U Franjevački kapucinski red stupio je oko 1642. Bio je učitelj novaka i tri puta provincijal Štajerske provincije (-1667.-1670; 1674.-1676; 1679.-1682).

LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

JOMŠIĆ, fra Antunin (*Franjo), Propovijednik, ispovijednik i kustod (Rijeka, 1747.- Rijeka, 20. X. 1819.). U KR stupio 16. V 1766. Bio je poglavar u više samostana i nekoliko godina član provincijske uprave (definitor). Kustod Primorsko-hrvatske kustodije bio je u dva trogodišta (1800-1806).

LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 13. Hadrijan Borak

JOSIĆ, Blaž, pjesnik (Rapače kod Tuzle, 2. III. 1820. — Kraljeva Sutjeska, 24. XII. 1868.). — Krsno mu je ime Bono. U franjevački red stupio je 1835. Filozofsko-teološki studij završio je u Vesprimu (1837.-1842.), odakle je 1840. došao u Bosnu skupa s Jukićem i još nekim bogoslovima Bosne Srebrene s namjerom da podignu ustanak. Za svećenika je ređen 1843. Bio je župnik u Dubravama (1857.), gvardijan u Đakovu i kao takav 1854. odobrava rad Zbora redovnčke mladeži bosanske. Istom Zboru poklanja 1862. neke muzejalne predmete. Biran je za definitora i provincijala (1863.-1866.) Bosne Srebrene. Poslije smrti apostolskog vikara biskupa Sebastijana Frankovića vršćio je službu apostolskog provikara. Godine 1866. putovao je u Rim u svezi razdora koj je nastao u provinciji. Bolestan se povratio u Cernik, a

odatle prešao u Kraljevu Sutjesku. — Josić spada među bolje latiniste Bosne Srebrene. Pjeva ode, elegije i druge prigodnice pod utjecajem Katančića kao klasika i Nedića kao ideologa ilirstva. Bio je klasično izobražen, ali njego vjezik je ipak više crkveni nego klasični. Pripadao je krugu bosanskih franjevaca koji su na čelu s Jukićem kušali osnovati književno društvo u Bosni.

DJELA: *Ode honoribus... Petri Klobusitzky...* Budae... (s.a.). — *Ode honoribus... Electi Soòska...* Szakolszae (1842.). — *Elegia in Novo Anno honori ac memoriae a.r.p. Stephani Marianovich...* Szakolczae (1842.). — *Carmen honoribus augustissimi Francisci Josephi I...*Budae 1852. — *Carmen jubileis honoribus... Caroli Pavich...* Budae 1853. — *Elegia festis honoribus... Mariani Šunjić...* Essekini 1855. — *Aplausus admodum reverendo patri Martino Nedić...* 1856. — *Honoribus admodum reverendi patris >Martini Nedić...* 1856. — *Schematismus almae missionariae provinciae Bosnae Argentinae*. Budae 1864.

LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebrene I.* Zagreb 1925., str. 139-144. — G. GAVRANIĆ: Pjesme fra Blaža Josića. *Franjevački vijesnik,* 34(1927.) 5, str. 109-112. — Ž. PURATIĆ: Bosanski latinista fra Blaž Josić. *Živa antika,* 11(1962.) sv. 2, str. 399-417. A. Kovačić

JOŽEFIĆ-ŽIVKOVIĆ, Franjo, FKN., senjski biskup († 1559 ?). Senjskim biskupom imenovan je oko 6. I. 1521. Rodio se u Rijeci (Rački) ili u Ražanca kod Obrovca (Gams). U prvom razdoblju biskupovanja potpisivao kao Jožefić, a drugo prezime Živković možda je bilo djevojačko prezime njegove majke, a tako je zabilježeno i u vatikanskom registru. God. 1523. bio je tajnik kralja Ljudevita koji je 1526. poginuo na Mohačkom polju, gdje je bio i Jožefić (Bogović). Došao je u sukob sa vojničkim starješnama Grgom Orenčićem i Petrom Kružićem i nekim drugim Senjanima koji mu preoteše biskupska dobra i prihode pa je zabranio dijelenje sakramenata u svim gradskim crkvama. Senjani poslaše 1526. izaslanike papi Klementu VII. s molbom da utječe na biskupov opoziv kazni. Papa je biskupu preporučio blagost, a ugarskog primasa potakao da biskupa štiti od samovolje senjskih patricija. Izgleda da je Jožefić nakon tih događaja napustio Senj i stupio u službu kralja Ivana Zapolje te bio njegov poslanik u Veneciji, Rimu i Francuskoj. Živio je potom u Novom Vinodolskom pod zaštitom Krste Frankopana, a poslije njegove pogibije 27. IX. 1527. zatočio ga je kralj Ferdinand. Kroz to vrijeme (1529.- 1533) senjskom biskupijom upravlja modruški biskup Šimun Kožičić Benja (Bogović). Uvjeren da je Jožefić prešao na njegovu stranu, Ferdinand ga je bio spreman čak nagraditi zagrebačkom biskupijom, ali kad je pred njim bio ponovno osumnjičen, Senjskom biskupijom 1537.-1541. upravlja Ivana de Dominis. (Bogović) God. 1541. vraća se u posjed biskupije. Kraljev je delegat u izmirenju Ivana Zrinskog i zagrebačkog biskupa Šimuna koji su međusobno ratovali zbog međa nekih imanja. Iz političkih ili iz crkvenih razloga bio je osumnjičen da prianja uz protestantizam i 1548. je dopao u tamnicu, a duhovnim i materijalnim dobrima upravlja namjesnik Franko kojeg je imenovao Ferdinand. Najvjerojatnije nije preuzeo upravu biskupije u Trstu 1549. (Sladović) nego je umro u zatočeništvu ili zatvoru oko 1559. godine.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XVI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 151 nt. 1; AM XIX, 246 br. 33 — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 299. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 389. — I. KUKULJEVIĆ-SAKSINSI: *Povijesni spomenici južnih Slavena I (Listine ne Hrvatske).* Zagreb 1863., 215ss; 219s; 223ss; 230ss — Sladović Manojlo: *Povijesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*. Trst 1856., 66; 102; 104; 174 — (Franjo Rački:) *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis...* Segniae 1916., 28 br. 27. — M. BOGOVIĆ SLUNJSKI: Nemirni duh Franje Jožefića (*Zvona* 23(1985.) br. 2(209) str. 5. M. Žugaj

JUKIĆ, fra Ante, dušobrižnik (Krušvar/Dicmo 1796 — Split 18. IX. 1875). Krsno mu je ime Ivan. U novicijat je stupio 7. II. 1714. Filozofiju i teologiju je studirao u Šibeniku 1815-1820. Nakon svećeničkog ređenja nastavio je još neko vrijeme studij na Visovcu. Imenovan je 1820. župskim pomoćnikom u Vrlici. God. 1821. premješten je u Split. Zatim je postao župnik i dekan u Drnišu (1825-1834). Nakon toga biran je dva puta uzastopno za gvardijana u Splitu (1834-1837, i potom 1838-1840). Bio je župnik u Vrlici (1840-1845), ponovno gvardijan u Splitu (1845-1847), župnik u Ogorju (1847), gvardijan u Sinju (1848), župnik u Vrlici (1854), župnik u Drnišu (1856), gvardijan u Splitu (1857-1858) i po treći put župnik u Drnišu (1865-1866). God. 1870-1875 vikar je samostana u Splitu. Neko vrijeme bio je i povjerenik sv. Zemlje. Kao splitski gvardijan brinuo se za izgradnju oltara sv. Franje i sv. Ante u crkvi Gospe od zdravlja i svojim nastojanjem doprinio da se izgradi uz crkvu zvonik, a u samostanu je poduzeo više građevinskih radova. Kao drniški župnik zalagao se za sjedinjenje pravoslavnih vjernika s katoličkom crkvom i pridonio da je 1832. uspostavljeno jedinstvo pravoslavnih vjernika iz Kričaka i Baljaka s katoličkom crkvom, koje je ubrzo propalo nakon što su protivnici sjedinjenja ubili popa Petra Kričku. Priredio je novo izdanje Kneževićeva lekcionara (Mleci 1838).

Lit.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939. 424-426. — K. KOSOR: »Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921)«, *Kačić* 8/1976, 126. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 122. *V. Kapitanović*

JUKIĆ, fra Ante, profesor (Zavojane, 2. II. 1824 - Omiš, 13. IX. 1894). Krsno mu je ime bilo kao i redovničko, Ante. Nakon osnovne i srednje škole stupa u Franjevački red 4. XI. 1845. god. Svečano se zavjetovao 9. I. 1849, a za svećenika zaređen 2. II. 1849. Kao mlad svećenik bio je gimnazijalni suplent u Zaostrogu (1851-1852) i u Sinju (1852-1855). God. 1855. šalje ga uprava Provincije na bečko sveučilište, zajedno s Matasom i njegovom grupom. On im je, kao najstariji od njih, bio magistar (odgojitelj). Osposobio se po zakonskim propisima od 1849. god. za profesora talijanskog i latinskog jezika za nižu gimnaziju. Sa sveučilišta e vraća god. 1857. Profesor na gimnaziji bio je sve do godine 1874. Bio je i njezin mjesto-ravnatelj (1857-1858). Napustivši profesorsku službu, smjestio se u Omiš gdje je ostao do konca života. Mijo Ćaleta

JUKIĆ, fra Filip (*Vicko), dušobrižnik i pisac (Trogir, 20. X. 1854. – Split, 11, , 1928). Stpio je u franjevački red 1872, a zaređen za svećenika 1877. Bio je župnik u Hrvacama i Sinju te gvardijan u Karinu. Posebno je pisao pjesme. Surađiao je u Narodnom listu (1885, 1887, 1889, 1901). Velik dio njegova književnog rada ostao je u rukopisu u samostanu u Splitu (Crnica).

Lit.: — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 446. – – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 164-165.
V. Kapitanović

JUKIĆ, fra Paškal, propovijednik , profesor i pisac (Živogošće, 13. XI. 1748.-Zadar, 7. XI. 1806.). Osnovno i humanističko obrazovanje stekao je u samostanu u Živogošću. U Franjevački red je stupio 5. V. 1767. u Makarskoj. Filozofiju je studirao na Visovcu. Prvu misu slavio je 1771. u Šibeniku. Nastavio je studij teologije na prvorazrednom generalnom učilištu u Šibeniku. Iz tog su razdoblja u nejgovu prijepisu ostali djelomično sačuvani školski tekstovi koje je upotrebljavao kao student. Nakon završenog studija 1777. neko je vrijeme boravio u Šibeniku i na Visovcu. Godine 1779. natjecao se za profesora filozofije. Zadovoljio je natjecanju i imenovan je lektorom filozofije u Makarskoj, gdje je kao profesor radio više godina. Predavanja koja je držao očuvana su u rukopisu njegovih studenata pod naslovom *Institutiones*

philosophicae. (1779). Tri godine kasnije objavljuje *Theses ex logica*. Vršio je službu orguljaša u Makarskoj, zatim profesorta teologije u Šibeniku s P. Bujasom i J. Glunčevićem. Službu definitora vršio je 1797—1800. godine. — Napisao je *Razmišljanja duhovna za sve dane* godine. koja su ostala u rukopisu. Sačuvan je samo jedan dio. Pisao je i pjesme među kojima se ističu pjesme duhovnoga obilježja. Neke je poslije njegove smrti izdao Zlatović pod naslovom *Pismice koje se pjevaju o božićnim svetkovinama* (Split 1859). U različitim varijantama izdane su poslije toga bezbroj puta. Uglazbio ih je Ivan Ocvirk prema napjevu što se pjeva u Dalmaciji, a možda napjevi nekih pjesama potječu i od samog Jukića. Osim božićnih pjesama Jukić je spjevao i Gospin plač od kojeg su dva rukopina dijela još sačuvana u Franjevačkoj biblioteci u Makarskoj. Uz duhovne pjevao je i junačke pjesme koje je objavio Bujas, a uz kulturni i vjerski rad sudjelovao je i u političkim događajima. Na općem narodnom zboru u Makarskoj izabran je za poslanika da traži sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom i Ugarskom. Čini se ipak da se, povodeći za Zlatovićem, pogrešno katkada u povijesnim prikazima zamjenjuje s Josipom Glunčevićem kad se tvrdi da je svojim propovijedanjem smirivao pobunjene pučane u Šibeniku 1797. godine. U vrijeme francuske okupacije u Dalmaciji neko je vrijeme boravio u Zadru, gdje je uređivao hrvatski dio glasila *Il regio Dalmata — Kraglski Dalmatin.* i tako bio prvi urednik prvoga lista koji je (barem djelomično) izlazio na hrvatskom jeziku). Na tom položaju zatekla ga je i smrt u zadarskom samostanu sv. Frane.

LIT. Odgovori na njekoja pitanja Društva za jugoslavensku povjesnicu i starine [Iz kotara makarskog], Arhiv za povjesnicu jugoslavensku, 5 (1859) 115. — S. ZLATOVIĆ: Pismice koje se pivaju o božićnjim svetkovinam, Split 1859. — A. LULIĆ: Compendio storico-cronologico di Macarsca, Split 1860, 97. — D. Fabianich: Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bosnia II, Zara 1864, 293. — Š. Ljubić: Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 424, 473. — S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 326. — P. Pisani: La Dalmatie de 1791 à 1815, Paris 1893, 234. — J. B[ožitković]: Jukić o. Paškal, Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925., 123. — J. BOŽITKOVIĆ: Ljetopisne bilješke, 2. Jukić o. Paskal, kao filozof, Bogoslovska smotra, 14 (1926), 334-337. — J. BOŽITKOVIĆ: Fr. Paskal Jukić i njegove neobjavljene pjesme o knezu Ivanu Mirkoviću, *Građa za povijest književnosti hrvatske,* knj. 13, Zagreb 1938, 75-90. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 323, 342. — G. BUJAS: *Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovine 19. stoljeća,* (Građa za povijest književnosti hrvatske, knj. 30), Zagreb 1971, 109-120, [Pjesme fra Paškala Jukića] 237-245. — K. K[osor]: Jukić, fra Paško, Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, 235. — V. KAPITANOVIĆ: »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 265-268. — V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 219-222. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 77-81. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 99-102.

K. Kosor — V. Kapitanović

JUKIĆ, Ivan Franjo, kul. radnik (Banja Luka, 8. VII. 1818. — 20. V. 1857.). — Rodio se od oca Joze i majke Klare rođ. Jurić. Imao je sestru Mariju i mlađeg brata Matu. Župnik fra Franjo Sitnić naučio ga je početke pismenosti i osnove latinskog jezika. U fojničkom samostanu završio je niže razrede gimnazije (1830.-1835.) filozofiju u Zagrebu (1835.-1837.), teologiju u Veprimu (1837.-1840.) i Dubrovniku (1841.). Novicijat je obavio u

Fojnici (1832.-1833.), za svećenika je ređen 1842. Djelovao je kao svećenik u Fojnici (1842.-1943.), 1845.-1848.), kraljevoj Sutjesci (1843. i nešto kasnije), Ivanjskoj (1844.), Docu (1848.-1849.) i Varcaru (1849.-1851.). Od listopada 1851. do svibnja 1852. nalazi se u Sarajevu. Omer-paša Latas ga zatvara 17. siječnja i 3. svibnja 1852. koa sužnja šalje u Carigrad. Kratko je boravio u Carigradu (10. lipnja do 5 srpnja) a zatim, pošto je oslobođen, ka prognanik u Rimu, Dubrovniku, Anconi, zatim kratko u Zagrebu, Kraljevoj Sutjesci i Gučoj Gori (početak siječnja do 2. svibnja 1854.), potom kao duhovni pomoćnik u Trnavi (1854.-1855.) i Drenju (1856.-1857.). Početkom 1857. nalazi se bolestan u seminaru bosanskih franjevačkih klerika u Đakovu. Odavdje putuje u Beč, gdj eje 17. svibnja operiran te nakon tri dana umro. Pokopan je 22. svibnja 1857. u zajedničku grobnicu na bečkom groblju Marxerfriedhof. — Jukić se kao student u Zagrebu upoznaje s idejama hrvatskog narodnog preporoda. Krajem 1838. šalje Gaju četiri pjesme s molbom da ih tiska u *Danici ilirskoj* i moli ga da mu šalje *Nrodne novine*. U tim pjesmama razrađuje svoj književni program zasnovan na ideji jedinstva ilirskog naroda, koji se treba osloboditi tuđina. Stoga on 1840. dolazi s Josićem, Baltićem i Kovačevićem u Bosnu da podignu narod na ustanak. Do progonstva u Carigrad uspješno se ogleda na književnom, znanstvenom, kulturnom, prosvjetnom i političkom polju. Putuje Bosnom i drugim našim krajevima (1842., 1842., 1843, 1845.) i svoje pčutopisne zabilješke tiska u suvremenim periodičnim publikacijama. S ostalim bosanskim ilircima kuša osnovati književno društvo *Kolo bosansko,* koje bi izdavalo časopis *Pčela bosanska,* vršilo sličnu funkciju onoj koju ima Matica ilirska. Uključuje se u školski pokret ostalih franjevaca Bosne Srebrene, otvara pučke škole u Fojnici, Docu i Varcaru, bavi se organizacijom školstva i njegovim materijalnim opskrbljenjem, tiska školske priručnike i druge puku potrebne knjige, nabavlja izvan aknjige za se rebe i druge, snuje o osnivanju zajedničke školske zaklade Srba i Hrvata, radi na osnivanju tiskare u Bosni, pokreće izdavanje *Bosanskog prijatelja,* prvog časopisa u Bosni. Koncipira *Bosanski prijatelj* na ilirskoj ideji prilagođenoj bosanskim prilikama, a ta se koncepcija temeljila na spoznaji prošlosti i naosjećaju za suvremeni trenutak. Razvija opsežnu i plodnu djelatnost na prikupljanju narodnog blaga i na njegovom izdavanju. Zanima ga prošlost, ali još više sadašnjost Bosne: njezino političko, društveno, gospodarsko, kulturno, prosvjetno i duhovno stanje. Radeći u duhu ilirskog zahtjeva želi što bolje upoznati vlastitu domovinu: njezin zemljopisni smještaj i povijesnu prošlost. Taj njegov napor ima prvenstveno kulturno-prosvjetni, ali i znanstveni značaj. U duhu ideja hvatskog narodnog preporoda zalaže se za jedinstvo Ilira, jedinstvo njihova pisma, jezika i pravopisa. Bavi se proučavanjem književnosti ne samo kao povijesne, nego kao i umjetničke pojave. Bio je brz u odlukama, eksplozivan, poduhvatan i uporan. Svojim radom postao je pionir na mnogim područjima bosanskohercegovačke kulture i znanosti. — Jukić osim što je napisao i tiskao nekoliko samostalnih djela objelodanio je brojne radove putopisnog, etnografskog, zemljopisnog, povijesnog, bio-bibliografskog i prosvjetno-kulturnog sadržaja u *Srpsko-dalmatinskom magazinu* (1841.-1844., 1847.-1848., 1850.), *Danici ilirskoj* (1841.-1842., 1853.), *Srbskom narodnom listu* (1842., 1847.), *Danici horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj* (1844., 1847.), listu *Podunavka* (1844., 1847.), *Kolu* (1847.), *Obćem zagrebačkom kalendaru* (1850.), u dubrovačkom *L'avenire* (1848.), *Narodnim novinama* (1850.), *Katoličkom listu* (1850.-1851.) i u *Bosanskom prijatelju* (1850., 1851., 1861.), kojeg je sam uređivao i izdavao.

DJELA: *Pisme razlike na poštenje Božje B.D. Marie* i sviu svetih sastavljene od O.F. Vice Vicića godine 1785. U Splitu 1844. — *Početak pismenstva i Napomena nauka kèrstjanskoga.* Na službu pučkih učionicah u Bosni. U Zagrebu 1848., — 1850.[2], 1854.[3] — *Život Isusa Kersta gospodina našega izvadjen i uredjen iz evangjeljah po Augustinu Kalmet-u iz talianskog u ilirski priokrenuo O. Mihovil Čuić... U Splitu 1848. — Bosanski prijatelj.*

Časopis saderžavajući potriebite, korisne i zabavne svari. Učrednik: I. F. Jukić Banjalučanin. Svezak I-III. Zagreb 1850.-1861. — *Slavodobitnica svetlom gospodaru Omer-paši carsko-turskomu muširu, vitezu raznih turskih redova i carsko-ruskog sv. Ane perve klase*. Zagreb 1851. — *Bogoljubni način mnogo koristan slišati svetu misu s drugim različitim molivama na hvalu i slavu božju a korist duhovnu bogoljubnog kèrstjanina*. U Zagrebu 1855. — *Narodne piesme bosanske i hercegovačke* skupio Ivan Franjo Jukić Banjalučanin i Ljubomir Hercegovac izdao O. Filip Kunić Kuprešanin. U Osieku 1858. — *Narodne pjesme bosanske i hercegovačke* sabrali fra Frano Iv. Jukić, fra Grga Martić I-II. Pretiskao Marko Šešelj. Mostar 1892. — *Bosansko-hercegovačke narodne pjesme iliti "Jukićke"*. Sabrali Jukić — Martić. Treće izdanje prirdili Škarica — Markušić. Mostar (1909.) — *Bosanska Pjesmarica ili Junačka djela naših djedova opjevana od harna naroda*. Pribrali i priredili Fra Grga Martić i Fra Ivan Jukić. Novo pregledano izdanje sa nekojim povjesnim podatcima popratio prof. Cherubin Šegvić. Zagreb (s.a.). — *Putopisi i istorisko-etnografski radovi*. Izbor i redakcija: Kecmanović Ilija. Sarajevo 1953. — *Sabran adjela I-III*. Izbor i redakcija Boris Ćorić. Sarajevo 1973.

LIT.: B. ĆORIĆ: Ogled o Ivanu Franji Jukiću. Ivan Franjo Jukić: *Sabrana djela III*. Sarajevo 1973., str. 7-101, 206-209 (Kronologija života Ivana Franje Jukića), 211-235 (Bibliografija radova Ivana Franje Jukića), 237-270 (Literatura o Ivanu Franji Jukiću). — Kuna Herta: *Jezik bosanskog prijatelj*. Sarajevo 1983. *Dokumentarna građa*. [Urednici: Miroslava Miljanović i Aleksandar Ljiljak.] Sarajevo 1970.

A. Kovačić

JULIJAN ILLYRICUS (Tertii, De Tersis, Scardonensis, Skradinjanin), FKN lateranski ispovjednik († poslije 7.I.1492.). prezime je vjerojatno prijevod hrvatskog Terzić, Terčić, Teržić ili slično. S dodatkom "Illyricus" (Hrvat), već kao ispovjednik u lateranskoj bazilici, spomenut je 5.VI.1488. Na molbu tamošnjih penitencijara odobrava mu se lužba i prostorije koje su mu doznačene. Pod drugim nazivom moli i 17. VI. 1488. dobiva dopuštenje da pođe na tursko područje kako bi iz ropstva otkupio brata i rođake, te da smije ispovijedati sve koji bi to tražili, a u trajanju od 4 mjeseca odrješivati i s ovlastima lateranskih i vatikanskih ispovjednika. S dodatkom "de Tersis" spomenut je dne 7. I. 1492., kao prenositelj molbe modruškog biskupa Kristofora (v.) za posebnu milost: da žene i muževi kojima su bračni drugovi pred više godina odvedeni u tursko ropstvo i nema nikakave vijesti da su još živi, ako žele sklopiti novi brak, smiju pristupiti svetoj Pričesti kao ostali vjernici, jer inače nastaje sablazan, a onda lako prelaze "hereticima". Radi očuvanja kršćanske vjere molbi je udovoljeno za one koji su po prosudbi ordinarija u dobroj vjeri. — Spominje se u to vrijeme također Julianus Terfo iz Korčule, komu papa naređuje da pronađe one koji su lažnim dokumentima po Dalmaciji ubirali, čak prijetnjama prisiljavali vjernike na davanje milostinje; neka ih zatvori, ako je potrebno i uz pomoć civilne vlasti ("auxilio brachii saecularis"), već sabrani novac nek uruči zadarskom nadbiskupu koji će ga zatim dostaviti papinskoj blagajni, a navodna pismena ovlaštenja neka odmah proslijedi u Rim. Nalaže se također biskupima i drugima da Julijana pomognu i ispunjenju svih zadataka. Po svoj prilici radi se o istoj osobi.

LIT.: Cesar CENCI: *Bullarium Franciscanum…*, nova series, Vol. IV. Grottaferrata 1989., bbr. 1124; 1144; 2413; 267. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 59s.

M. Žugaj

JULIJAN iz Bala (Valle d'Istria), blaženi (Bale u Istri druga polov. 13. st. — Bale oko 1349.). Sažet izvještaj o životu i djelovanju bl. Julijan, satkan iz fragmentarnih svjedočanstava, iznijet je u dekretu "Super casu excepto", od 23. veljače 1910. kojim Sv. Stolica službeno potvrđuje Julijanov kult. Prema fragmentarnim podacima potječe od obitelji Cesarello. Primljen je u red sv. Franje i, zaređen za svećenika. Živio je ponajviše u samostanu sv.

Mihovila, sagrađenom na istoimenom brijegu, u blizini Bala. Taj su samostan nešto poslije 1315. napustili kamaldolski redovnici i u nj se uselili franjevci. Julijan je morao biti među prvim franjevcima koji su ušli u napušteni samostan sv. Mihovila. Najbliži samostani u ondašnjem posjedu Slavonske provincije bili su u Puli i Poreču pa je u jednome od tih Julijan stupio u frajevački red prije nego se nastanio u samostanu sv. Mihovila u svom rodnom mjestu. Uz uobičajeni rad revnog svećenika i poniznog redovnika Julijan je razvio posebnu djelatnost u umirivanju zavađenih i nesložnih kršćana koje su u ono vrijeme razdirale političke i socijalne nesuglasice. Numorno je propovijedao Kristovu ljubav i Kristov mir obilazeći sela i gradove po južnoj Istri kako čitamo u čitanjima časoslova na njegov blagdan. Zbog toga je na kasnijim slikama i likovima, prikazan s knjigom u jednoj i skrižem u drugoj ruci. Suvremeni povjesničari blaženikovu smrt stavljaju u 1349. godinu. Koliko je bl. Julijan dobro činio i narodu omilio najbolje potvrđuje činjenica da su ga njegovi sumještani počeli štovati kao blaženika odmah nakon njegove smrti. Vjernici iz južne Istre hrlili su kroz stoljeća na njegov grob, a to čine i danas održavajući svečane procesije i pjevajući drevne pjesme u njegovu čast. Dan prvoga svibnja je od davnine velika svetkovina za Bale i njezinu okolicu, "festum" (Pisanus). Još davno prije 1477. godine bl. Julijan je izabran za zaštitnika svog rodnog mjesta kako svjedoče Statuti balske komune iz te godine koji spominju bl. Julijana kao zaštitnika mjesta (Beato nostro Zulian, Protettor di questo luogo). Postojala je i bratovština bl. Julijana koja je imala zadatak održavanje i uveličavanje kulta i uljepšavanje oltara u blaženikovu čast. Kolegijalni kapitul u Balama, najprije, a zatim i biskupija imali su u svojim kalendarima za 1. svibnja "Festum B. Juliani Confessoris I. classis cum octava". Na temelju tog kulta i na molbu porečkog biskupa Ivana Kr. Flappa Papa Pio X. proglasio je Julijana blaženim god. 1910. uz dozvolu mise i božanskog časoslova u Blaženikovu čast za sav franjevački red i Porečko-Pulsku biskupiju. Tijelo bl. Julijana počivalo je u samostanskoj crkvi sv. Mihovila do 19. rujna 1567. kada je bilo preneseno u župnu crkvu i položeno pokraj oltara Blažene Gospe Monperinske (Madonna di Monperino) koji od tada nosi i Blaženikovo ime. Na tom oltaru gori vječno svjetlo u njegovu čast. God. 1882. njegovi ostaci su smješteni u kriptu iste crkve odakle su prigodom Julijanove beatifikacije kanonski pregledani i ponovno smješteni na oltar Blažene Gospe Monperinske gdje se i danas nalaze. Narod ga naziva sad blaženim, sad svetim.

LIT.: *Bullarium Franicscanum V.* 599 Romae 1898. — BESCHIN, *Martirologium franciscanum,* str. 162 Romae 1938. — *Arch franiciscanum historicum II.* Quaracchi 1909. — *Acta Sanctae Sedis, Nov. II., Pars prior,* str. 517-519. — VERGOTTINI, *Breve saggio di storia antica e moderna della città di Parenzo,* Venezia 1796., str. 76, sl.; L. DI FONZO, *Series quaedam historico-statisticae O.F.M. Conventualium,* Romae 1961., str. 51. — A. M. DA VICENZA, *Il Castello di Valle d'Istria e il B. Giuliano Cesarello,* Venezia 1871. —M. OREB, *Slava franjevačke Istre,* Zagreb 1960., str. 160. sl.. ISTI, *Uzori svetosti,* Split 1970. str. 24-26. — ISTI, *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 32-35. A. BRONZIN, *Ricordi francescani a Parenzo e a Valle d'Istria (Nel VII. centenario di S. Francesco d'Assisi — Numero unico edito a cura dei comitati di Gorizia e Trieste MCMXXVI. —* Tip. Giuseppe Juch Gorizia) str. 29-30. M. Oreb

JULIJAN IZ KOMOLCA (de Komolaz), apotekar (Komolac kod Dubrovnikas, ? — Dubrovnik, 1619.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrstan ljekarnik.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franiciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 431. I. Djamić

JURAČIĆ, Toma, vikar (Zajezda kod Kraljeva Sutjeske, 17. stoljeće). Sudjelovao je provincijskom kapitulu Bosne Srebrene 1649. kao generalni vizitator i predsjednik. Kasnije je biran za provincijalnog vikara (1667.-1669.) i

kao takav mudro i uspješno upravljao provincijom.
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., str. 76, 88. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., str. 189, 197-198. A. Kovačić

JURAJ IMOĆANIN (Georgius de Ymocha), OFMConv., duvanjski biskup († 1429). Duvanjskim biskupom imenovan je 12. X. 1392., naslijedivši franjevca → Mateja. Protupapa Ivan XXIII., premješta ga 21. X. 1412. za hvarskog biskupa. Kao hvarskog biskupa, isti Ivan XXIII. šalje ga, 29. III. 1413., da uvede trogirske franjevce u dotadašnji samostan benediktinki a tri koludrice i opaticu u novi samostan koji im je grad podigao. Provincijal (vjerojatno Nikola iz Splita) i trogirski franjevci potužili su se papi da su nakon rušenja njihova samostana do gradskih zidina ostal bez krova. Spomenuti koludrički samostan dan im je tom zgodom u trajni posjed pa Ivan XXIII. dopušta da mogu prenijeti kosti pokojnika s groblja porušenog samostana. — Svi su povjesničari do sada mislili da je Juraj oko 1406. u Duvnu naslijednik → Petra Petrova Tilikonis. Međutim Tilikonis je bio biskup "Dalmatiensis", dalmatinski, a ne "Delmitenis" odnosno"Dulmnensis seu Dumnensis". Dvije dakle različite biskupije! Juraj ne samo da nije naslijedio Tilikonisa nego je postao biskupom dvije godine prije Tilikonisa! Kao biskup u Duvnu Juraj je zacijelo bio prijatelj hercega Hrvoja Vukčića Hrvatinića, možda i njegov savjetnik, a vjerojatno i dvorski biskup ukoliko je Hrvoje bio katolik; a to bi dao naslutiti glasoviti misal Hrvoja Vukčića. Pitanje je samo da li je taj misal dao izraditi pisaru Hvalu Juraj i posvetio ga hercegu Hrvoju, ili je Hrvoje dao izraditi i poklonio ga biskupu Jurju. Po svoj prilici se Juraj njime poslužio i kao hvarski biskup, bar kad je Hrvoje dolazio u Hvar. To je moralo razjariti stare hvarske latinaše. Mlečani su bjesnili na Hrvoja, koji im je preoteo Dalmaciju od Biograda do Visa i Korčule. Nakon što je 1416. Hrvoje umro, Mlečani su ponovno prigrabili Dalmaciju do Omiša i sve otoke te su pomoću svojih pristaša i preko splitskog nadbiskupa → Petra iz Paga kelevetama ocrnili Jurja pred papom Martinom V. Papa je najprije povjerovao optužbama te je 15. I. 420. Jurja premjestio, na sugestiju splitskog nadbiskupa, u malu i siromašnu skradinsku biskupiju. Juraj međutim nije tamo pošao (Eubel). Po svoj prilici se vratio u Duvno, i napravio utok. Papa je istragu povjerio zadarskom nadbiskupu Blažu, šibenskom biskupu Bogdanu i opatu sv. Mihaela zadarske nadbiskupije i naložio nadbiskupu Blažu da Jurja metropolitanskim auktoritetom vrati u Hvar ukoliko pronađu da mu je nanesena nepravda. Zadarski se nadbisup, zacijelo pod pritiskom Venecije, usprkos očitih dokaza, nije valjda usudio vratiti Jurja u Hvar. To je 24. III. 1423. učinio sam papa Martin V. jer je uvidio kako su tvrdnje da je Juraj podmićivanjem i pomoću hercega Hrvoja protukanonski ušao u posjed hvarske biskupije te da je zlorabio materijalna dobra biskupije samo zlobne klevete. Nažalost, kasniji povjesničari (Farlati, Mandić) nisu vodili računa o toj papinoj rehabilitaciji biskupa Jurja.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, brr. 101 nt. 5; 1277; 1291; 1442 nt. 2; 1567 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 250; 398; 438. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406; 409. — D. Farlati: *Illyricum Sacrum* IV, 254 — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV.-XVII. stoljeća. *Croatia Sacra.* Zagreb 1935., 23-26. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 93 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica christiana periodica* 1985., M. Žugaj

JURAJ IZ BOSNE (Georgius de Bosna), OFMConv., papinski kapelan († poslije 1441). — Pismom "Virtutibus clarens et meritis" Eugen IV. postavlja 2. IX. 1441 Jurja za "Svog

i Apostolske Stolice" kapelana te mu podjeljuje oproste, imunitet, egzempciju i povlastice koje su vezane uz tu službu.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 254s br. 531. M. Žugaj

JURAJ IZ SKADRA (Georgius de Scutaro), OFMConv., gvardijan u Rabu († poslije 1483). — Kao gvardijan u Rabu Juraj je uskratio propovijedati u samostanskoj crkvi nekom Ceretanu; bile su mu naime sumnjive isprave o dozvoli propovijedanja koje je Ceretan pokazao. Ovaj je zatim otišao i propovijedao je u rapskoj katedrali. Tu je po nagovoru tamošenjeg klera i nekih laika izrekao s propovjedaonice mnoge pogrde potiv gvardijana i članova rapskog samostana; a sam je Ceretan kasnije drugdje izjavio da su njegove optužbe bile neistinite. Juraj se obratio papi Sikstu IV. zatraživši zaštitu od kleveta. Papa 2. IV. 1483. piše zadarskom nadbiskupu Mapheusu Valaresso da u papino ime naredi svima koji su savjetovali Ceretanu da javno blati rapske franjevce, da to moraju i javno opozvati. Ako toga ne bi htjeli učiniti, nakon tri kanonske opomene, neka uspostavi sud i isključi pojedince iz crkvene zajednice te javno izvjesi imena izopćenika.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, 871.s br. 1728; 48 br. 103. M. Žugaj

JURAJ, biskup u Duvnu, Hvaru, Skradinu (druga pol. 14. st. † 1429.). Postao je biskup u Duvnu 1406. i tu je biskupovao do 1412. kad je premješten na biskupsku stolicu u Hvar gdje ostaje do 1420. Tada odlazi za biskupa u Skradin, ali se ponovo vraća u Hvar 24. III. 1423. nakon smrti biskupa Duje koji je biskupovao u Hvaru godinu dana. Hvarskom biskupijom upravljao je do smrti 1429. godine. Vremena u kojima je živio bila su teška: radilo se o sudbini Dalmacije. Tu su se sukobljavale presizanja Venecije, Ugarske, Napuljskog kraljvstva i Bosne. Duhovi su se podijelili. Zbog tih političkih zbivanja i napetosti i Jurjev je život bio. Zaželio se odreći duvanjske biskupije i povući u pašmanski samostan, što mu Sv. Stolica nije dozvolila već ga, zbog njegovih zasluga za procvat katoličke vjere u duvanjskoj biskupiji, postavila za biskupa u Hvaru. Zaslužan je za konventualski samostan u Trogiru, koji se do tada već šest puta premještao. Sv. je Stolica oblastila 23. III. 1413. Jurja, kao hvarskog biskupa, da svojoj redovničkoj subraći uredi privremeni boravak u benediktinskom samostanu sv. Petra, kamo ih je bio smjestio gradski knez Paskvalin, nakon što im je zbog gradskih potreba porušio samostan sv. Franje izvan trogirskih zidina. neki povjesničari drže da Juraj nije nikada službeno preuzeo skradinsku biskpiju (Eubel i Farlati).
LIT.: H C I, 438. — *Illyricum Sacrum* IV, 174. — L. WADDING, *Annales Minorum* XI, 97, an. 1439. br. 36 (Quaracchi 1932.). — B F II M E S 203. — Šematizam Hvarske biskupije 1912. — M. OREB, *Životopis biskupa članova Provincije sv. Jeronima franj. konv. (ms)* Zagreb 1968. str. 129-133.
M. Oreb

JURAJ, blaženi iz Bara (Georgius de Antibaro), O. Min., misionar († Trapezunt, prije 1349.). Tu čitamo: "Brat Juraj iz Bara, s(k)lavonske provincije, dugo je proživio uz Sveti grob samo o kruhu i vodi; zatim je propovijedao Tatarima, te kao ispovjedalac sveto sahranjen u Trapezuntu" (trogirski kodeks, danas u Oksfordu, iz 1384/85). Blaženi → Antun, kao drački nadbiskup, a postao je 1349., s nekoliko svojih drugova posjetio je u Trapezuntu grobove nekih kršćana da se pomole za ispokoj njihovih duša. Kad su došli do groba fra Jurja, Antun reče prisutnima: "Ovdje počiva blaženi brat Juraj, a prema sv. Augustinu, svecu nanosi nepravdu tko za njega moli". Antunovi pratioci mu odgovoriše: "No on je ipak umro". Antun pak njima: "Činite kako hoćete". Kad su, dakle, ostali htjeli moliti za Jurja, nisu se mogli sjetiti ni Očenaša, ni ikakve druge molive za pokojne pa su se neko vrijeme međusobno pogledavali i u čudu prešli moliti na druge grobove. Hagiografska franjevačka literatura, čini se, pripisuje

biografske podatke Blaženog Jurja iz Bara Jurju Albancu (Wadding) i Grguru iz Kotora (Caratelli, Oreb).
LIT.: G. GOLUBOVICH: *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano*. Quarachi presso Firenze 1913., II, 63 — L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 694. — Za bl. Jurja Albanca vidi: Marianus de Florentia: *Compendium Chornicarum... ed AFH* 1910., 714 — L. WADDING: *Annales Minorum,* anno 1447., br. 38-41. — *Martyrologium Franciscanum,* ed. 1939., 222 (izvori i literatura u bilješci; auktori vele da bi Juraj umro oko 1500. g.). — za bl. Grgura: L. CARATELLI: *Manuale dei novizi e professi chierici e laici Minori Conventuali.* Romae 1897., 210 br. 7 — M. Oreb: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 51. M. Žugaj

JURAJ, FKN trebinjski biskup 1493-1520. Prema priopćenju kardinala Garampija, koje je zabilježio Farlati, Aleksander VI. imenovao je 19. VI. 1493., trebinjskim biskupom franjevca Jurja. Farlati je međutim naišao na spis kojim je Dubrovačko vijeće 1.XII.1492., imenovalo trebinjsko-makarskim biskupom cistercita Jurja Kružića, a i papa ga je potvrdio 25.XII.1493.(Pandžić). — Da su postojala oba spomenuta biskupa imenjaka, dokazuju naknadna imenovanja njihovih nasljednika: Juraj cistercit umro je 1513., a naslijedio ga je 6. III. 1514. Augustin de Nabe (Nalješković) OP., dok je trebinjski Juraj, franjevac umro prije 21. V. 1520., kada ga je naslijedio subrat Franjo Orello (v.). Budući da biskup Šimun Menčetić u svom izvještaju iz 1588. "uopće ne govori o trebinjskoj biskupiji, nego se naziva mrkanskim biskupom i daje izvještaj samo o mrkanskoj biskupiji" (Pandžić), možda je Sveta Stolica nastojala bar nešto poduzeti imenovanjima naronskih ili stjepnskih, pa onda i trebinjskih biskupa. LIT.: Basilius PANDŽIĆ: De dioecesi Tribuniensi et Mercanensi. Romae 1959, 91s. –AAVV: Tisuću godina Trebinjske biskupije. Sarajevo 1988, 92s. M. Žugaj

JURAJ, O. Min., izaslanik Pavla Šubića papi Nikoli IV. (druga polovica XIX. st.)— Za Jurja i njegovu misiju saznajemo iz kratkog regesta pape Nikole IV., gdje stoji da je on donio papi pismo hrvatsko-dalmatinskog bana Pavla i njegovih sinova, Jurja i Mladena. Papa im odgovara 16. VI. 1288. po Jurju. Budući da se radi o prvim mjesecima papinstva Nikole IV., koji je izabran 15. II. 1288, slobodno je nagađati da je ban čestitao nekadašnjem provincijalu sklavonske provincije, Jeronimu Masci, na izboru za papu. To daje naslutiti i papin odgovor koji počinje riječima: "Affectione plenas".
LIT.: *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 168 br. 1636. M. Žugaj

JURAJ, OFMConv., kapelan klarisa u Splitu (druga polovica XIV. st.). — S otalom braćom splitskog samostana sv. Frane (→ Ivan, gvardijan u Splitu) spomenut je 1390. u pravnim zemljišnim ugovorima splitskog samostana.
LIT.: *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, XVII*. [sabrao: T. Smičiklas - uredio: S. Gunjača], Zagreb 1981, 258ss; 273. M. Žugaj

JURANIĆ, Antun, provincijal, preporoditelj provincije, glagoljski pisac. (Baška 1719. — Rab 17. XII. 1799.) Juranić se je rodio u Baški na otoku Krku od nekad plemenitih roditelja Juranović ili Juranić koji su pobjegli u 16. st. pred Turcima iz Bosne, najprije u kneževinu Poljica, a poslije se naseliše na otoku Krku. U red samostanksih trećoredaca bio je primljen u samostanu sv. Franje u Rabu, gdje je završio novicijat i položio zavjete. Nauke je svršio u Zadru i tu je bio zaređen za svećeika. Od god. 1743. do 1756. Juranić vrši razne službe u provinciji: samostanski vikar, župnik, samostanski poglavar, provincijalni tajnik i definitor. Nakon toga bio je pet puta, jedini slučaj u provinciji, izabran za provincijala. (1756., 1765., 1773., 1787.). — Juranić se s pravom smatra u provinciji preporoditeljem i spasiteljem provincije. Kada je god. 1767.

mletačko Vijeće izdalo protucrkveni zakon o ograničenju primanja kandidata u novicijat i o ukidanju nekih samostana. Juranić svojim vezama postigne dozvlu za svoju i druge dalmatinske provincije, da mogu slobodno oblačiti novake, zapriječio je ukidanje dvaju samostana na otoku Krku, te uspio dobiti dokinuti konventualski samostan u gradu Krku. Juranić, je još zaslužan za duhovni preporod provincije, kako to posebno svjedoči generalni prokurator Maniscalchi u ivještaju Piju VI. u kojem piše: "da je Juranić preuredio dalmatinsku provinciju, te je po općem mnienju povratio na prijašćnje oblsuženje... pa je ona u tom pogledu smatrana jednom od najuglednijih." Osim toga mnogi su biskupi nastojali da pomoću njega raširе i učvrste Božji i crkveni zakon u svojim biskupijama. Tu je Juranić djelovao ka ožupnik, propovjednik, ispovjednik vjernika, svećenika, redovnika i redovnica kojima je često držao duhovne vježbe, a u više župa držao je pučke misije. — Uza sve mnogobrojne poslove i često izbivanje zbog poslova u Rimu i Veneciji, Juranić je našao vremena da se posveti knjizi. Još god. 1763. obnovi u Venciji glagoljski tisak. Juranić je bio glavni pomagač biskupu Ivanu Petru Gociniću (Galzigna) u priređivanju glagoljskoga časoslova što ga je izdala Propaganda u Rimu god. 1771. To je bio zadnji tiskani glagoljski časoslov.

DJELA: *Bukvar slavenskij pismeni veličajšago učitelja b. Jeronima Stridonskkago napečatan vo Venetii vlastiju S.G.N. Klementa Papi XIII.* Tipom Dimetra Teodosia leto 1763. Izvleniem stareiših. — 2. *Kanoničeskie stablici.* napečatennie v 1764. g. v Venecii u Dimitrija Teodosija. — 3. *Molitvi prežde, i poslie Misse g(lago)limija, iz missala Rimskago, i inehže iz latinskago na Slavinski jazik privedene po M.P.O.F. Antonu Juraniću 3. Čina S. Fran(cis)ka i Prov(incia)lu,* vo Vnetii Knigopečatimem Dimetra Teodosija leto 1765. Izvoleniem stareiših. — 4. *Misse za umeršie samo iz missala rimskoga izvađene svoim zakonom kako se v istim služi, za službu, i način svih crikav.* Romae MDCCXVII. Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide. Superiorum permissu. — 5. *Čini Svetih... glagolemiih.. v nekih mestih.* 1788. izd. Propanda. — 6. *Regula tretoga Reda S.O. Frančiska za provinciu od Dalmacie na slavu Isusa, Marie, S.O. Frančiska, prenesena na jazik slobinski po M.P.O.F. Antonu Juranichu predajuchi nike molitve.* Izd. Ant. Fulgoni. — 7. *Nauk karstianski u kratko istumacsen za laksce uvixbati dicu.* Rim 1789.

LIT.:— S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. A. KRUMING, Maloizvestnoe izdanie Antonija Juranića: Kanoničeskie tablici 1764. G. *Slovo* Starosl. Institua Zagreb, 35 (1985.) 135-146.

M. Japundžić

JURANOVIĆ, fra Mate, dušobrižnik (XVII.st.). Obukao je habit u Zaostrogu 1. X. 1668. u Zaostrogu. Spominje se u ispravama iz vremena morejskoga rata kao makarski gvardijan (1683. i 1685). Bio je gvardijan imotskoga samostana (otočić u prološkom blatu, 1703-1708) i kao takav posrednik između samostana i nekih muslimana u kupnji zemljišta za samostan, a nabavljao je i knjige za taj samostan.

MANDIĆ, AFH, 243. – S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 148. UJEVIĆ 85. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 297. *V. Kapitanović*

JURČIĆ, Fra Maksimilijan (*Ljubo), vjerosvjedočitelj (Ružići, 9. X. 1913.- Vrgorac, 28. I. 1945.). Potječe od oca Joze i majke Matije r. Ćorluka. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Rimu (Antonianum). U Franjevački red stupio 29. VI. 1932. Zavjetovan jednostavno 1. VIII. 1933., svečano u Mostaru, 2. VII. 1936. Za svećenika zaređen u Mostaru, 12. VI. 1938. Kao pomoćnik učitelja i kapelan na Humcu strijeljan je u Vrgorcu gdje je i pokopan.

A. Nikić

JURENOVIĆ, fra Luiđi *K. Jurišić*

JURIĆ, Ante (de Stridona?), (Rupe, o. 1706. - Visovac 15. I. 1778). Najvjerojatnije njemu pripada prijepis djela CLAUDIO DE LONDA (?): *Institutiones Philosophicae,* 1732-1733. (Šibenik, rkp. 54)
Baćić 131, 343. V. Kapitanović

JURIĆ, fra Filip (*Jakov), nastavnik i dušobrižnik (Sratok - Sinj, 14. XI. 1878). Ocu mu je bilo ime Špiro. Završivši osnovno školovanje, odlazi kao dječak od 13 godina u Zaostrog i upisuje se u prvi razred gimnazije šk. g. 1851/52. Ostale razrede je završio u Sinju (1852-1860). U međuvremenu je iza sedmog razreda bio u novicjatu. Teološki studij je, vjerojatno, pohađao u učilištima Provincije. Profesor na Gimnaziji je bio od 1863. do 1870. g. Nakon profesorske službe pošao je za župnika u Prgomet (1870-1876). U međuvremenu je bio i gvardijan u Splitu (1875-1876). Na župi je obolio, počeo gubiti vid, povukao se u samostan u Sinj gdje je i umro mlad u 40. godini života. Mijo Ćaleta

JURIĆ, Fra Rudo (*Karlo), vjerosvjedočitelj (Radešine/Jablanica, 23. III. 1925.-Mostarski Gradac, 1945.) Roditelji su mu Marko i Iva r. Šilić. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio na Humcu, 17. IX. 1943. Jednostavno zavjetovan 10. IX. 1944. u Veljacima. Vojsku nije služio. Kao klerik jednostavnih zavjeta i učenik VII. razreda gimnazije 8. II. 1945. ubijen zajedno s drugom subraćom.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

JURIĆ, Frano, povjesničar (Krapanj kod Šibenika, 27. VIII. 1884. — Rim, 20. VI. 1924.) — Gimnazijske nauke je završio kod franjevaca na Košljunu i u Zadru. Stpio u Provinciju sv. Jeronima 1900. g. Filozofiju studirao u Zadru, a teologiju kod Male Braće u Dubrovniku. Zaređen je za svećenika 1906. g. Službovao je u samostanima u: Dubrovniku, Kotoru i Cavtatu. Pohađao je predavanja na zagrebačkom Sveučilištu. Poslan je u Rim na "Antonianum" specijalizirati arheologiju i povijest umjetnosti te sakpljati povijesnu građu o Provinciji, no tu je naglo umro. — Kao rado slušani pučki propovjednik (Talija) držao je adventske propovijedi u dubrovakoj katedrali (1912.), te niz korizmenih: Dubrovnik — Mala Braća (1910. i 1913.), Jelsa na Hvaru (1914.), Cavtat (1918. i 1923.),var (1920.), Kotor (1921.), Dobrota, Prčanj Muo, Škaljari. Uz propovijedanje za koje se marljivo pripravljao, oduševljeno se bavio poučavanjem (na privatnoj gimnaziji u Cavtatu) i glazbom. Isticao se marljivošću, čvrstom voljom i žarkim rodoljubljem (Brlek). — Bavio se sakupljanjem historijske građe i narodnog blaga (Brlek). Članke, prvenstveno s područja redovničke povijesti, objavljivao je u *Pravoj Crvenoj Hrvatskoj, Listu Dubrovačke Biskpije, Hrvatskoj Prosvjeti, Svetoj Ceciliji* i dr. Od njegovih se rukopisa u Arhivu Samostana Male Braće u Durovniku čuvaju: *Joakim Stulić — hrvatski leksikograf, Crtice o glazbenim prilikama franjevačkog samostana Male Braće u Dubrovniku, Bilješke za biografije franjevaca Provincije sv. Jeronima, Život bl. Nikole Tavelića, Povijest samostana Male Braće, Popis relikvija u Dubrovniku, Propovijedi 1909.-1911.* i dr.
DJELA: *O. Vlaho Letunić Sveti Križni put popravio i autentičnim dekretim popratio.* Dubrovnik 1909.[1], 1914.[2]. — *Je li sv Frano bio u Duborvniku?* Dubrovnik 1914. — *Fra Pasko Baletin. vrsni mehanik (1715.-1792.). Prva Crvena Hrvatska.* Dubrovnik 10 (1914.) br. 482, 1. i br. 483, 1-2. — *Povjesno-opisni prikaz Franjevačkog samostana u Dubrovačkoj Rijeci.* Zagreb 1916. — *Gajo Letić, franj. — glazbenik. Sv. Cecilija* 10 (1916.), 39. *Mala Braća. Sitne reminiscence prigodom 600-godišnjice opstanka ovog franj. samostana. Prava Crvena Hrvatska.* Dubrovnik 13 (1917.) br. 654, 1-2. — *Joakim Stulić, hrvatski leksikograf. Prigodom stogodišnjice njegove smrti.* Idem. br. 655, 1-2 (Podlistak). — *Franjevački samostan u Konavlima.* Idem. br. 659, 1-2. — *Povjesni anegdoti o intimnosti grada Dubrovnika sa Samostanom Male Braće (prigodom 600. godišnjice).* Idem. br. 622, 1-2. i br. 663, 1-2. — *O. Gavro Tamparica —*

franjevac, kapelnik bečkog dvora. Sv. Cecilija 11 (1917.), 15. — *Joakim Stulić hrvatski leksikograf. O njegovoj stogodišnjici smrti. Hrvatska Prosvjeta* 5 (1918.) br. 11-12, 375-380. — *Ljekarna Male Braće. Prigodom 600-godišnjice opstanka. Prava Crvena Hrvatska.* Dubrovnik 14 (1918.) br. 669, 1-2. — *Povjesničko-kulturne crtice o kontaktu Franjevaca sa imenom sv. Vlaha.* Dubrovnik 1921. — *Vođ po Franjevačkom samostanu Male Braće u Dubrovniku.* Dubrovnik 1921. — *Glavni oltar u Franjevačkoj crkvi sv. Klare u Kotoru. Bulićev zbornik — Strena Buliciana.* Dubrovnik s.a., 503-506.

LIT.: [U.] T[ALIJA]: [nekrolog]. *List Dubrovačke Biskupije.* Dubrovnik 24 (1924.) br. 7, 59-60. — —: R.P. Franciscus Jurić [nekrolog]. *Acta OFM.* 43 (1924.) br. 8, 228b. — M. B[rlek]: Jurić, o. Franjo [treba: Frano]. *Franjo među Hrvatima.* Zagreb 1976., 235b. I. Djamić

JURIĆ, Kazimir, provincijal (Krapanj 10. V. 1842. — Zadar, 30. VII. 1905.). — Dugo godina je predavao teologiju. Službu provincijala vršio je (1900-1903.). Umro je kao aktualni generalni definitor.

LIT.: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. P. Pejić

JURIN, fra Josip, (Jurinović), jezikoslovac FSP, (Primošten X. 1730. — Šibenik, 10. III. 1801), nastavnik, pisac i leksikograf. U novicijat je stupio na Visovcu. Filozofiju je studirao u Makarskoj (1754) i Živogošću (1755). i iduće godine kao mlad svećenik bio je član samostana u Splitu. Fra Petar Bačić kaže o njemu da je učio dosta u Italiji«. Vjerojatno između 1756. i 1765. jer ga u to vrijeme izvori ne spominju. G. 1765. bio je učitelj gramatike na Visovcu, a 1766. u Šibeniku u samostanu sv. Lovre. — Jurin je bio »zamjerne radinosti preko svojega života« (Zlatović). Kao svećenik nastojao je oko osobne izgradnje prema franjevačkim i svećeničkim idealima, a kao nastavnik što bolje uputiti učenike u latinski, talijanski i hrvatski jezik. Da im olakša učenje tih triju jezika, prema poznatom Alvarezu i drugima, sastavlja i objavljuje u Mlecima latinsku gramatiku *Grammatica illyricae juventiti latino italoque sermone instruendae accomodata* (Venetiis MDCCXIII). Njoj je priložio i kratku hrvatsku gramatiku sastavljenu prema gramatici A. della Belle, objavljenu na početku njegova trojezičnog rječnika. Dok je ta kratka gramatika zanimljiva više kao jedan neuspjeli pokušaj, dotle njegova latinska gramatika, po mišljenju F. A. Appedinija, predstavlja najbolju latinsku gramatiku kod nas do početka 19. st. Osim gramatike Jurin je sastavio i u nacrtu ostavio dva sveska trojezična rječnika: *Calepinus trium linguarum,* Tomus I-II. Prvi svezak predstavlja latinsko-hrvatsko-talijanski rječnik i broji 1682 strane velikog formata, drugi talijansko-latinsko-hrvatski rječnik broji 1050 strana istog formata. Pri sastavljanju služio se ponajboljim našim i stranim višejezičnim rječnicima svoga doba. Osim toga Jurin je preveo 92 poslanice sv. Jeronima, zatim ljetopis opata Lengletta Dufresnoya i napisao oveće moralno djelo. Na žalost, sva tri djela (Knjiga sv. Jerolima, Knjige litogodišnje i Ćudoredna) ostala su u rukopisu kao i rječnici i nalaze se u arhivu samostana sv. Lovre u Šibeniku.

LITERATURA: Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 469. — M. KOSOR: »Trojezična gramatika fra Josipa Jurina« *Rad JAZU*, 295, Zagreb 1953, 41-65. — M. KOSOR: »Zaboravljeni trojezični rječnici fra Josipa Jurina« *Rad JAZU*, 303, Zagreb, 1955, 119-210. — M. Kosor: »Izvori pravopis i jezik Jurinovih rječnika« *Rad JAZU*, 315, Zagreb 1957, 77-331; — V. KAPITANOVIĆ: »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 270. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 94-95.

K. Kosor - V. Kapitanović

JURJEVIĆ-VLATKOVIĆ, fra Augustin, izbornik i sekularizirani upravitelj nahije (Hum, – vjerojatno Zaostrog, najkasije, 3. I. 1497), Spominje se 1764. na kapitulu na

Pašmanu kao fra Augustin iz Humske zemlje. Oko 1482, napustio je Red i postao upravitelj nahije gornjega primorja koju su Turci po njemu nazivali Nahija Fragustin. Turski ga spisi zovu Đorđi, a bosanički regesti na tim spisima Vlatković. Bio je veliki donator samostana u Zaostrogu. Prema Lukareviću prešao je na islam i ubijen po nalogu kralja Matijaša. Vjerojatnije je ostao katolikom jer ga turski spisi nazivaju nevjernikom, a i prema Lukareviću pokopan je u crkvi u Zaostrogu, što ne bi bilo moguće da je bio musliman.

Lit.: E. FERMENDŽIN, *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica* (Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium, Zagreb 1892, 260-262. – Lj. STOJANOVIĆ, *Stare srpske povelje i pisma,* knj. I, dio II. SKA, Beograd 1934, 140-142. – H. ŠABANOVIĆ, *Bosanki pašaluk,* Sarajevo 1959, 189-190. G. LUCCARI, *Copioso ristretto degli annali di Ragusa*, Venezia 1605, 115-116, ^{2}Ragusa 1760, 185-196. V. Kapitanović

JURKIĆ, Gabrijel, slikar (Livno, 24. III. 1886. — Livno, 25. II. 1974.). — Rođen je kao blizanac, uz brata Mirka, književnika. Otac Mato bio je po zanimanju obrtnik (janjčetar) a djed poznat trgovac. Osnovnu i srednju tehničku školu svršio je u Livnu; slikarstvo je učio najprije u privatnoj školi Čikoša i Crnčića a zatim u Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu (1907.-1908.) i na Akademiji u Beču (1908.-1911.). Od 1911. do 1956. živio je u Sarajevu. Oženio se 1917. kniževnicom Štefom rođ. Fialka, koja je umrlau Livnu 1971. Oboje se još pred II. svjetski rat nosilo mišćlju da stupe u samostan: ona među dominikanke, on u bosanske franjevce. Nisu tada oga ostvarili ali su se ipak 1956. preselili u franjevački samostan Goricu kod Livna i tu živjeli do smrti. — Gabrijel je najradije i najčešće slikao krajolike a znatno manje portrete. Bario se i drugim slikarskim zadacima: religioznm kompozicijama, ilustriranjem knjiga i ponekad (amaterski) restauratorskim radom. Njegovi krajolici rađeni su realistički ali s nastojanjem da se na njima postigne poetski dojam. Slikar je bio uvjeren da se ljepota nalazi osvarena u prirodi kao dar Božji i da je zadatak umjetnika da je otkrije i prikladnim sredstvim aučini pristupačnom za druge. Od upliva pod kojima se razvijao primio je — uz akademsko školovanje i bečku secesiju — ponešto od Segantinijeva poentilizma i, nešto kasnije, njemačkog impresionizma. Sredinom dvadesetih godina kod njega se ustalio poznati njegov poetizirani realizam, koji je otada za njeg značajan. — Najpoznatija su mu djela *Visoravan u cvatu* (1914.) i *Čempresi* (1916.) iz ranog perioda; primorski pejzaži — *Masline, Čempresi, More* (1920.-1921.), *Sestre kraj Neretve* (1921.) iz srednjeg perioda; ciiklusi *Zima* (1924.) i *Večeri četiriju godišnjih doba* (1934.) iz kasnijeg perioda, kojima reba pribrojiti i druge bosanske pejzaže iz Livna, Kupresa i okolie Sarajeva. — Od religioznih slika valja spomenuti *Raspeće;* u nekim uljanim slikama predmet mu je bosanska prošlost *(Ahdnama* i *Predavanje džulusa).* S ljubavlju je ilustrirao knjige svoje žene (npr. Čipke) te mnoge franjevačke edicije. — Izložbe je priređivao odn. u njima udjelovao samo u prvoj trećini svog dugog aktivnoggživota. Od njih treba navesti tri velike samostalne izložbe: prvu, u Sarajevu i Zagrebu (1911.), drugu u Zagrebu ("Zima", 1922.), treću u Zagrebu ("Večeri", 1934.). Osim toga sudjelovao je na skupnim izložbama u Beču (1911.), na IV. i V. jugoslavenskoj umjetničkoj izložbi u Beogradu (1912. i 1922.), na izložbama hrvatskih umjetnikau Zagrebu (1913.) I Osijeku (1916.), na Međunarodnoj grafičkoj izložbi u Zagrebu (1914.), te na izložbama umjetnika iz Bosne i Hercegovine u Sarajevu (1917. i 1921.). Veliku retrospektivnu izložbu priredila mu je Umjetnička galerija u Sarajevu (1978.). Povremeno je pisao i u časopisima. — Jurkić je bi plemenit, produhovljen i duboko religiozan čovjek, koji je i u umjetnosti i u životu proživljavao vjeru i žkivio po njoj. Nije hlepio za novcem. Znatan broj njegovih slika ostao je u samostanu u Livnu, gdje su one i izložene.

LIT.: M. RADIĆ: *Gabrijal Jurkić, retrospektiva*. Sarajevo 1978. (Tu je navedena i ostal aliteratura do 1978.) — I. GAVRAN: Retrospektivna izložba slika Gabrijela Jurkića. *Nova et vetera,* 28 (1978.), 337-339. I. Gavran

JURKOVIĆ, Bartol, filozofski pisac (Budim, prije 1710. - Taban, Budim, 15. V. 1739). Nije poznato kada je stupio među članove Bosne Srebrene ni gdje je završio filozofsko i teološko školovanje. God 1733. je nastupio kao profesor filozofskog učilišta u sastavu Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu. Pristupio je 1736. ispitu za profesore teologije, ali nije zadobio učiteljsku stolicu na bogoslovnoj školi u Petrovaradinu; preuzeo je vodstvo župe u Tabanu i ondje ga je pokosila kuga. O njegovom učiteljskom djelovanju svjedoči popis teza koje su branili u javnoj raspravi njegovi studenti i rukopis Tractatus in artis (Budae 1735; vel. 15,5 x 19 cmn, str. 370 +/14/; franjevačka knjižnica u Budimu, sign. k I 27).
DJELA: *Theses ex universa Philosophia*. Budae 1735.
LIT.: F.E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. *Nova et vetera,* 28(1978), sv. 1/2, 132-134. F.E. Hoško

JURMANIĆ, Mate (Giurmanich) iz Cresa, OFNConv., provincijal (16. st.). Na provicnijskom kapitulu održanom u Labinu 15. X. 1531. izabran je za provincijala Provincije Dalmacije franjevaca konventualaca. Generalni vikar reda Jakob de Ancona potvrdio je izbor 20. XI. 1531. u Bologni. Provincijom je upravljao četiri godine (1531-1535).
LIT.: G. Bigoni, L'archivio convenutale di S. Francesco di Cherso in Istra, Città di Castello, S.T.E., 1973. D. Drnić

JUZBAŠIĆ, fra Ćiril (*Stjepan), propovijednik, lektor (Bošnjaci, 25. XII. 1874. - Osijek, 18. IV. 1924). U KR stupio 24. IX. 1901. Prije toga je studirao medicinu u Beču. Za svećenika je zaređen 1906. Bio je više puta samostanski poglavar u Varaždinu, a neko vrijeme lektor bogoslovije u Rijeci. Posebno se posvetio organizaciji franjevačkog Trećeg reda. Bio je odličan propovijednik. Na hrvatski je preveo djelo A. Rodrigueza, *Vježbaj se u savršenosti* (Rijeka 1905) i objavio članak »Kanonsko osnivanje zadruga i duhovne povlastice III. reda« u *Izvješće 1. sastanka,* (101-103).
LIT.: M. TERAŠ, *Samostansko življenje,* Split 1942, str. 141. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.
Hadrijan Borak

KAC, Julita, ŠSP, slikarica, (Šmartno kod Slovenjgradca, 20. XI. 1897. - Split, 16. II. 1977). Od kuće u samostan doslovno je pobjegla - 1921. g. Novicijat započinje u Mariboru 15. VIII. 1924. Imala je pravi talenat za slikanje koji je usavršavala kod s. Rafaele Egger. Prešla je sasvim u Splitsku provinciju 1931. godine. Svojim radovima (slikama, originalnim, prekopiranim i restauriranim) obogatila je svoju novu Provinciju i mnoge crkve. — Bila je osobenjak kao i mnogi umjetnici. Gotovo na drastičan način opsluživala je siromaštvo: krojila je, šila, krpila sama svoju odjeću da se često nije znalo koja je osnovna tkanina i boja. Jela je posve malo. — Imala je djetinju vjeru i pobožnost. Kad je govorila o božanskim stvarima, oči su joj dobivale neobičan sjaj. Posjedovala je veliku osjetljivost savjesti: na sv. pričest ne bi odlazila, ako ne bi tražila oproštenje od onih koje je ražalostila. — Ujutro je bila prva u crkvi. Kad je jedno jutro nije bilo, našle su je sestre u dubokoj nesvijesti (srčani udar). Proživjela je još četiri dana s kratkim vraćanjem svijesti. Jedan od tih je bio kad ju je svećenik pričestio, tada su joj potekle suze ganuća. B. Nazor

KAČIĆ - PEKO, Ivan , profesor, upravnik i socijalni radnik (Gradac na moru , - Zaostrog, 15. II. 1840). Studij je završio u Italiji. Bio lektor na generalniim učilištima u Veroni i Aracoeli u Rimu, lektor filozofije u Šibeniku 1778-1790., provincijal Albanije. Kao župnik u Gracu, istaknuo se brinući se njegujući i bolesne u vrijeme kuge 1815., zbog čega je 1817. odlikovan od cara i kralja Franje I. *pro piis meritis*.
Lit. LULIĆ, *Memorie*, 49 — V. KAPITANOVIĆ: »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 198.*V. Kapitanović*

KAČIĆ JAKIĆ, fra Pavao *K. Jurišić*

KAČIĆ MIOŠIĆ, fra Andrija
Š. Ljubić: Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 460. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 65-71.

KAČIĆ MIOŠIĆ, fra Serafin, vojni kapelan. Bio je kapelan Dalmatinske mornaričke regimente (1. VI. 1799-1806, a zatim 1806- 26. IV. 1809. kapelan Istarskog kraljevskog bataljuna. Na nagovor fra Andrije Dorotića, oko 1808., stupio je u tajnu austrijsku službu. 26. IV. 1809. Kroz deset mjeseci svoga boravka u Kopru izvještavao je (u dva primjerka, za cara i za nadvojvodu Ivana) ravnatelja tršćanske policije baruna Sardagnu o pokretima francuske vojske. Iz Kopra je 10. III. 1809. premješten u Montechiari, a odatle 15. travnja iste godine u Tirol. Tu je 26. IV. zarobljen i do 2. svibnja proveo je u austrijskom logoru u Roveretu. Tada su se Austrijanci morali povući i K. se ponovno vratio u istarski bataljun i izvještavao nadvojvodu Ivana o pokretima francuskih četa. Kad su Francuzi zarobili grofa Goëssa otkrivni su i njegovi izvještaji upućivani nadvojvodi Ivanu. Po nalogu ministarstva unutarnjih poslova iz Milana general Rusca ga je dao zatvoriti u Klagenfurtu gdje mu je mjesni župnik pribavljao hranu. Kad je nakon mjesec dana bio upućen u Milano s još sedmoricom logoraša uspjeli su se u Conoglianu osloboditi lanaca i pobjeći. Poslije lutanja Tirolom zaposlio se kao kapelan bersaljera u Kreuzbergu. Pred francuskim napadima na Tirol pobjegao je s jednim Tirolcom i nakon mjesec dana preko Kranjske i Koruške stigao u Varaždin. Kasnije se nastanio u Brodu. Vratio se u Dalmaciju nakon odlaska Francuza iz Dalmacije.
LIT.: Allgemeines Verwaltungsarchiv Wien, Polizeihofstelle 509a ex 1808; 625 ex 1810. — Arhiv franjevačkog samostana Makarska, Spisi Serafina Kačića Miošića. — V KAPITANOVIĆ: *Fra Andrea Dorotić (1761-1837), il suo tempo, la sua attività e il suo pensiero,* Roma 1976. [neobjavljeni dio disertacije] 382-383. V. Kapitanović

KAČIĆ RAOSAVIĆ, fra Juraj, (XVII. st.). Bio je gvardijan u Zaostrogu 1620-1623. God. 1622. sastavio je imovnik zaostroškoga samostana. U god. 1628. bio je živogoški gvardijan i na njegovu su molbu živogoški seljaci 9. XII. 1628. poklonili samostanu njihovo zajedničko zemljište za izgradnju samostana. God. 1646. bio je jedan od potpisnika da se "hercegovački oci" odijele od Bosne.
Lit.: K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, passim.
V. Kapitanović

KAČIĆ ŽARKOVIĆ, fra Bartul
K. Jurišić

KAČIĆ, Fra Petar *K. Jurišić*

KAČIĆ, Luka, provincijal (Brist kod Makarske, I. pol. XVI. st. — Zaostrog, 19. VIII. 1642.). Brat je makarskog biskupa → Bartula Kačića. Bio je provincijal Bosne Srebrene (1619.-1622.) te, po završetku službe provincijala, učitelj novaka u Rami.
LITERATURA: Juraj Božitković: *Kritički ispit popisa bosankih vikara i provincijala (1339-1735.).* Beograd 1935., 61. — Dominik Mandić: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 175.
Anđelko Barun

KAČIĆ, MIOŠIĆ, fra Anđeo Marijan, lektor (Brist o. Makarska, 25. V. 1815.). Bio je lektor u Udinama, Veroni i Makarskoj. Na zahtjev vojnog suca Bertranda provincijal Glunčević kaznio ga je postom o kruhu i vodi 40 dana, a kaznu je izvršio u Sinju. U odsustvu izabranog gvardijana fra fra Andrije Kačića Miošića 1808-1810. vršio je službu predsjednika a 1810.-1813. bio je i gvardinjan u Makarskoj i definitor Provincije. Bio jer odgovoran za izgradnju samostana-svratišta na biokovskom prijevoju Turija. Poslužujući bolesne od kuge i sam se okužio, a kada je to zapazio sam pošao

među okužene i tu umro.
Lit.: *Bullettino di archeologia e Storia Dalmata* 7 (1883) 112. – S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988. 367 i 403. – V. KAPITANOVIĆ, Franjevački samostan u Makarskoj u razdoblju francuske vladavine (1806.-1813) (u tisku)

V. Kapitanović

KAČIĆ, Pavao, provincijal (Podaca/Zaostrog, konac XVI.. st. — Zaostrog, konac XVII. st.). — Za provincijala Bosne Srebrene (1693.-1696.) izabran je na kapitulu u Šibeniku pod pritiskom mletačke vlade i kao tkav proveo je odluku kapitula o osnivanju provincijskog arhiva koji je izgorio 1664. Za njegova provincijalstva obnovljen je samostan u Velikoj. Šibenski ljetopisac ističe da je bio revan, ali malog znanja.
LITERATURA: J. Božitković: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 107-111. — *D. Mandić: Franjevačka Bosna,* Rim 1968., 206-207.

Anđelko Barun

KAČIĆ-BARTULOVIĆ, Kerubina (od sv. Oca Franje, *Katica), klarisa (Sućuraj, 9. X. 1901. — Split, 6. VI. 1956.) Stupa u samostan god. 1925. Bila je redovnica gorljiva i revna, posebno pobožna euharijstijskom Srcu Isusovu. Imala je paralizu i tumor u glavi, ali je bila strpljiva i odana volji Božjoj. Umrla je upravo pred blagdan Srca Isusova. Prva od sestara pokopana je u novu grobnicu na Lovrincu.
LIT.: *Nekrolog sestara klarisa, Split* [rukopis], II, 279.

M. A. Petričević

KAJIĆ, Anđeo, provincijal (Livno, 24. III. 1894. — Gorica—Livno, 29. IX. 1983.). Rodio se u obitelji Mije i Ane, rođ. Bilić. Krsno ime mu je Luka. Pučku školu završio je u Livnu, gimnaziju u Visokom, prvu godinu teologije u Sarajevu, a četiri u Budimpešti. Novicijat je obavio u Fojnici 1910., za svećenika zaređen u Sarajevu 1916. Doktorat iz teologije položio je 1920. u Zagrebu. Studirao je slikarstvo u Beču (1922.-1923.). Predavao je na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom crtanje, latinski i njemački jezik (1916.-1928.). Istodobno je uređivao i Profesorsku knjižnicu. Bio je župnik u Livnu i gvardijan na Gorici, te provicnijal Bosne Srebrene (1939.-1942.). Poznavao je i volio rodno Livno i o tome ostavio nekoliko uspješnih pejzaž.a i drugih slika. Od 1958. do smrti živio je i djelovao na Gorici držeći svakodnevno instrukcije i sjemeništarcima i izvanjskim đacima.
LIT.: Uz 70-godišnjicu života. Bosna Srebrena, 15(1964.) 4, str. 65-66. — I. GAVRAN: *Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882.-1982.* Visoko 1983., str. 131-132. — S. VRGOČ: U povodu smrti mnp. o. fra Anđela Dr. Kaića. *Bosna Srebrena,* 34(1983.) 10, 307-308.

A. Kovačić

KALINŠEK, Ladislava, ŠSP, ustanoviteljica Splitske provincije, (Podgorje, Kamnik, 9. III. 1871. - Split, 29. IV. 1944). Školu je završila u internatu sestara uršulinka u Ljubljani. Iako boležljivu, primaju je 1885. školske sestre u Mariboru u svoju kongregaciju. U novicijat ulazi 8. IX. 1889. u Mariboru. Nakon položenih redovničkih zavjeta vrši službu prefekte u internatu, zatim je učiteljica zabavišta i učiteljica pučke škole. Naknadno je pohađala domaćinske tečajeve i tako stjecala znanje za učiteljicu domaćinske škole. — Kad je 1904. g. splitski biskup F. Nakić zatražio od Vrhovne uprave u Mariboru sestre za obnovu samostana picokara u Splitu, kocka je pala na tada tridesetrogodišnju poduzetnu s. Ladislavu da podnese glavni teret u tom pothvatu. Nakon mnogih kušnja ispunila je i premašila nadanja. Providnost se poslužila tom "ženom jakom" da izvede svoj naum te da na utrnuću jednog samostana trećoretkinja u Splitu zapali novu vatru, postavi temelje nove samostanske zajednice, koja će se koz nekoliko sljedećih desetljeća učvrstiti i raširiti po Hrvatskoj. S. Ladislava je imala osobine pravih ustanoviteljica: veliku vjeru u Božju Providnost, snagu u poniženjima i križevima, ljubav prema dušama i želju da se Bog proslavi u sreći svojih stvorova. S velikim pouzdanjem u Boga da hrvatske podružnice "moraju cvasti na *slavu Božju* i korist *Hrvatskog naroda"*, upuštala se s pouzdanjem u pothvate. Najviše

njezinim nastojanjem podignuta je na Lovretu Domaćinska škola 1914. god. Kad je 1923. god. osnovana Provincija sa središtem u Splitu, s. Ladislava je imenovana prvom provincijalnom predstojnicom (1923.-1929). Za tu službu ponovno je određena 1935.g. Prije završetka tog mandata (1940) teško je oboljela od apopleksije. Bolovala je pune 4 godine. U subotnji suton 29. travnja 1944. preminula je okružena ljubavlju i molitvama sestara. Kroz 4 desetljeća bila je duša uže i šire zajednice, gdje je spomen na nju još uvijek živ i drag.

B. Nazor

KALUDIJE S PELJEŠCA (Claudius a Sabiuncello), vikar Provincije (Stankovići, oko 1650. — Dubrovnik, 15. XII. 1725.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1666. g. Prednjačio je razboritošću i velikom izobrazbom. Bio je gvardijan u svim samostanima Provincije, više puta definitor, jednom kustod, te vikar.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 459. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970. 340. I. Djamić

KAMENGRAĐANIN, Šimun, prov. (konac 15. st. ili početak 16. st. — 2. plovica 16. st.). — Suvremeni izvori ga ne spominju u službi provincijala. Mandić čak sumnja da je i bio provincijal, a Božitković njegovu službu provincijala Bosne Srebrene stavlja u razdoblje između 1554.-1557.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (339.-1735.).* Beograd 1935., 45. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 163.

A. Barun

KAPOR, Blaženka, učiteljica (Kistanje kod Knina, 1891. — Dubrovnik, 11. IX. 1913.) — Stupila u Treći Red sv. Franje u Dubrovniku 13. X. 1912. g. Isticala se dobrotom, poniznošću, čednošću, ljubavlju i pobožnošću. Njeni su je ukućani zvali "Anđeo naše obitelji". Upravitelj III. Reda je u članku napisanom u povodu njene smrti naziva "kršćanska biserdjevojka, uzor-učiteljica i dostojna kćerka sv. Franje" ("Glasnik sv. Franje, 1913., 10, 313). Oboljela je od tuberkuloze, mnogo trpjela i "bodrila samu sebe na strpljivo snošenje bolova", a smogla je snage da tješi one koji su oko nje tugovali. Katkada se bojala da bi joj moglo ponestati strpljivosti, ali bi se tada sjetila Isusove muke na križu, pa je opet predano i strpljivo podnosila boli. — Prigodom njezine smrti tiskana je spomen-sličica s njenim likom, a na poleđini kratki životopis.

LIT.: UPRAVITELJ III. REDA: Dubrovnik, 15. IX. † Blaženka Kapor. *Glasnik sv. Franje.* 1913., 10, 313. — M. Š[IKIĆ]: Kapor, Blaženka. *Franjo među Hrvatima.* Zagreb 1976., 236b. M. Šikić

KAPUŠVARAC (Vlahović), FILIP → FILIP KAPUŠVARAC

KARAČIĆ, fra Ante, (*Šimun), publicist, (Crnač, 10. X. 1840. — Roško Polje, 24. VII. 1891.) — Pseudonim: Vid Raja, Hercegovac i dr. — Otac mu je bio Stjepan Karačić. Početne nauke završio je u franjevačkom sjemeništu na Širokom Brijegu. U franjevački red stupa 25. VIII. 1857. na Širokom Brijegu. Studij filozofije i teologije pohađa u Italiji. Za svećenika je zaređen 12. IV. 1863. Nakon završenih studija djeluje kao kapelan i učitelj naodne učionice u Mostaru (1864.-1867.), te učitelj istoimene škole na Širokom Brijegu i ujedno tajnik franjevačke Kustodije (1870.-1873.). Jedno vrijeme (1869.) skupljao je milodare po Njemačkoj, Austriji i Pruskoj za prosvjetne i vjerske ustanove koje su se imale sagraditi u Hercegovini. Nakon izbora za savjetnika Kustodije, postaje župnik u Grabovici (1873.-1883.). Odatle odlazi za gvardijana i župnika na Humac (1883.-1885.). Zatim je bio župnik u Veljacima (1885.-1886.), Vinici (1886.-1887.) i Roškom Polju (1887-1891). — Objavljivao književne radove još za vrijeme Hercegovačkog ustanka (1875.), a kasnije "on je puno dopisa slao u hrvatske novine, osobito Narodni list (Zadar) i Katoličku Dalmaciju (Zadar)." ~~Čiji je citat i~~

~~jesu li tvoje zagrade?~~ Bio je pripovjedač i pjesnik. Objavio je "Razgovor Vida Hercegovca i Tome Draganovića iz Skoplja i Sulje Sderića iz Travnika na Bugojnu 1879. — na Jelovu polju" *Narodni list,* (1880). Spjevao je pjesmu: O postavljenju temeljnog kamena za crkvu svetog Jurja u Viru (26. VI. 1888.) u 127 stihova.
LIT.: D. OSTOJIĆ: *Vitae Patrum O.M.S. Francisci Provinciae Hercegovinae* (Fasc. 9, str. 32-39), rukopis u Arhivu Provincije u Mostaru. A. Nikić

KARAGIĆ Luka, (Karadžić), provincijal (Bačka Županija, 1681. — Budim, 1754.). Vjerojatno se školovao negdje u Slavoniji i Ugarskoj. B udući da se isxticao kao "čovjek učen, dobar govornik i vrstan pisac" (Jelenić) morao je biti lektor u kojem učilištu provincije, a uz to sigurno obavljao i određene pastoralne dužnosti. God. 1711. kao ugledan član provincije biran je za definitora obavljajući istodobno dužnost predsjednika zajednice u Somboru (1712.) i Baji (1714.). Za budimskog gvardijana postavljan je dvaput (1717., 1719., a potom za gvardijan au Osijeku (1718.) i Baji (1724.-1729.). io je tajnik provincijala Andrije Ećimovića (1708.-1711.), kustod provincije te provincijal (1735.-1738.). Dvojica kaločkih biskupa uzimali su ga za svoga savjetnika. Kao provincijal nastojao je unarpijediti školstvo provincije posvećujući osobitu pažnju jegovanju i čuvanju domaće bosančice. God. 1736. odredio je oštre kazne protiv svih onih koji "ilirske" riječi pišu latinicom umjesto domaćim pismom. Kaže se da je sam *"Librum precum illyrico sermone publici juris fecit"*.
LIT.: J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II.* (Rukopis u arhivu frajevačkog samostan au Tolisi). — B. BENIĆ: *Ljetopis sutješkog samostana.* Sarajevo 1979., 57, 60. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 212-213. A. Kovačić

KARAGIĆ, Luka, pisac, provincijal (Baja (?), oko 1680. - Baja, 18. VII. 1748. - Vjerojatno pripada izbjeglicama iz Olova koje su za vrijeme Bečkog rata naselili se u Baji. Ako nije u Baji rođen, ondje je proveo najranije djetinjstvo, jer je dobro govorio mađarski. U Bolonjskoj franjevačkoj provinciji je studirao teologiju (1705-1708), što znači da je poslije 1700. pristupio Bosni Srebrenoj i poslije novicijata najvjerojatnije pohađao filozofsko učilište u Budimu. Po povratku u domovinu bio je tajnik provincijala A. Ećimovića (1708-1711) i zatim definitor P. Pastirovića (1711-1714). Obavljao je i druge upravne dužnosti: bio je predstojnik samostana u Somboru (1712-1714), gvardijan i obnovitelj samostana i crkve u Baji (1714-1717, 1720-1730). Budimu (1717/18, 1719/20) i u Osijeku (1718/19). U opredjeljenjima članova Bosne Srebrene u vrijeme tzv. prve diobe, morao je biti zastupnik trodijelne podjele, jer je 22. I. 1935. bio imenovan od uprave Franjevačkog reda za provincijala novoosnovane Provincije sv. Ivana Kapistranskoga koja je trebala okupiti samostane u Podunavlju, Bačkoj i Srijemu. Kako je provedena samo dvodijelna podjela, jer Provincija sv. Ivana Kapistranskoga tada nije uspostavljena, on je postao provincijal Bosne Srebrene. Po isteku službe provincijala izabrao ga je 1738. kapitul za kustoda, ali se je nakon godinu dana zahvalio na službi zbog bolesti i starosti. Napisao je neku Molitvenu knjižicu, ali je ona danas izgubljena.
LIT.: I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI: *Bibliografija hrvatska, I.* Zagreb 1860, 64, br. 731. — F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. *Nova et vetera,* 18. (1978), sv. 1/2, 127, 128. — I. STRAŽEMANAC: *Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene.* Zagreb 1993. 187-191. F. E. Hoško

KARAPANDŽA, fra Petar (Goranci kod Mostara, o. 1689 – Živogošće, 16. II. 1765). Kao dijete preselio se sa zbijegom s turskoga područja u Potravlje. No, uz svoje ime je redovito dodavao oznaku da je od Mostara. Stupio je u novicijat 24. IV. 1706. Predavao je tri godine teologiju u Dubrovniku. God. 1723. imenovan je generalnim lektorom na novouspostavljenom generalnom studiju I. razreda u Budimu gdje je ostao do 1733. Carica Marija Terezija imenovala ga je, prema predaji, svojim kapelanom i darovala mu

zbirku knjiga, crkvenoga ruha i posuđa. God. 1728. biran je za kustoda Bosne Srebrene. Nakon diobe Bosne srebrene biran je za kustoda provincije Sv. Kaja i za presjednika hospicija u Splitu. Kad je hospicij proglašen samostanom 1736. Karapandža je imenovan lektorom moralnoga bogoslovlja u istom samostanu. Na kapitulu u Šibeniku 22. VII. 1742. izbran je za provincijala, a nakon završene službe 1745-1748. bio je ponovno kustod. Ujedno je 1746. bio i učiteljem mladića koji su se prpremali za redovništvo. Iz Splita se 1751. preselio u Živogošće gdje je i umro. Knjige i predmeti koje je donio iz Budima prodala je francuska vlast u vrijeme okupacije na javnoj dražbi. Pripisuje mu se rukopis [*In universam Aristotelis Logicam et in Octo libros de physico auditu*] u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj sign. 37 i rukopis *Quaestiones Logicales* u Franjevačkoj knjižnici u Živogošću (sign. 1).

S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988. 264-267. – A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 383-384. V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 300. – V. KAPITANOVIĆ, »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 242. – V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993. 105. – V. KAPITANOVIĆ, Filozofsko učilište u Živogošću (1748-1772) i rukopisni priručnici u franjevačkoj knjižnici, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 23 (1997) br. 1-2 (45-46), 209-210.

V. Kapitanović

KARAULA, Lovro, mučenik (Žirović-Livno, 23. XII. 1800. — Žirović, 20. VII. 1875.). — Krsno mu je ime Ante. Sin je Grge i Paule rođ. Bilić. Osnovnu školu završio je u Livnu, srednju u Fojnici, filozofsko-teološki studij u Vacu u Ugarskoj, novicijat započeo u Fojnici 1816. Bio je kapelan u Ivanjskoj i Ljubunčiću te župnikom postavljen 1832. u Vidošima (gdje popravlja crkvicu i župni stan te gradi crkvicu na Gorici), u Čukliću 1854. (odakle vodi nadzor nad grdnjom samostana na Gorici), u Ljubunčiću 1861., gdje se zauzima za gradnju crkve i kapelia po grobljima. Godine 1846. postavljen je za učitelja redovnčke mladeži bosanske u Fojnici, 1851. biran je za kustoda Bosne Srebrene, 1857. imenovan je generalnim vizitatorom u Bosni. Bio je tajnik biskupa Miletića (1828.-1831.) te nakon njegove smrti do menovanja biskupa Barišića (27. III. 1832.) vršio poslove biskupske kancelarije. Biskup Vujičić postavio ga je 1873. za generalnog vikara. U vrijeme Barišića afere branio je stečena privilegija i prava provincije. Godine 1839. šalje profektu Propagande pismo u kojem izlaže uzroke sukoba između Barišića i provincije, a kad je 1840. imenovan za fojničkog gvardijana otvoreno se uključuje u borbu protiv Barišića. Zbog toga ga delegat Karlo Pooten 1843. htjede, s još nekim istaknutijim protivnicima Barišića, protjerati u Italiju. Međutim, u njiovu obranu ustao je vezir te je Pooten morao u Austriju. Iste godine Karaula i Nedić putuju u Carigrad. Jukić im 1844. pjeva u čast. Sukob je, poslije kratkotrjanog primirja, obnovljen te 1845. provincija šalje ponovo u Carigrad Karaulu, Nedića i Dropuljića. Barišić se 1846. morao zahvaliti na časti apostolskog vikara u Bosni. Karaula je prihvaćao Jukićev kulturno-pčrosvjetni program. Zauzimao se za radnju crkava i škola u Bosni. U tu svrhu isposlovao je od francuskog konzula Wiettia u Sarajevu 13000 franaka. Skupa s Kujundžićem zauzimao se za imenovanje Marijana Šunjića apostolskim vikarom u Bosni. Poradi velikih zasluga za provinciju 1859. dodjeljena nmu je čast eksprovincijala. Kod kotarskih vlasti u Livnu borio se za prava ugroženih kršćana. Kad je 1875. car Franjo Josip I. boravio u Dalmciji izvjestio ga je, skupa s Anđelom Ćurićem i Mihovilom Marijanovićem, o stanju katolika u Bosni, a mađarskom primasu poslao je spomenicu (Gravamina publika) moleći ga da ju proslijedi caru. Dio te spomenice donosi

Badrov na hrvatskom prijevodu (str. 34-41). Ovo njegovo zauzimanje za potlačene bio je i jedini razlog njegova ubistva. — Karaula je bio bistar, učen i razborit. Znao je talijanski, mađarski, francuski i nešto turski. U arhivu fojničkog samostana čuvaju se njegovi rukopisi "Slovo cèrkveno prigodom pèrvog svečanog blagoslova nove crkve i bosanskom selu Vidošh rečeno". Kao župnik u Ljubunčiću napisao je životopis biskupa Miletića, koji je objelodanjen u *Zagrebačkom katoličkom listu* (1857., br. 18 i 19). U rukopisu su mu ostali također Zapisnik o gradnji crkve u Ljubunčiću, Opis Livna i livanjskih župa na latinskom, nekoliko propovijedi i pisama.

LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II,* Sarajevo 1915. — Isti: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II.* (ukopis u Tolisi). — A. ČIČIĆ: Dva pisma na fra Grgu Martića o umorstvu fra Lovre Karaule, *Naša misao,* 30(1916.) 1 i 2, str. 25-26. — ANONIM: Pomoć Gospodina [Iz zapisnika zadnjeg bosanskog mučenika fra Lovre Karaule], *Glasnik sv. Ante Padovanskog,* 9(1914.) 9-10, str. 168-171. — A.: [Pedesetogodišnjica smrti]. Jučer..., *Glasnik sv. Ante Padovanskog,* 20(1925.) 8 i 9, str. 207-208. —B. BADROV: *Fra Lovro Karaula,* Sarajevo 1925. A. Kovačić

KARDUM, fra Ivan, lektor, propovjednik i dušobrižnik (Grahovo/Bosna, oko 1735. -Knin, 7. IV. 1785.). Prvih trideset godina njegova života nije nam poznato. Kako je Grahovo »blizu mejaša Knina«, prvo je školovanje stekao vjerojatno u samostanu u Kninu. God. 1763. postao je lektorom filozofije u Sinju. Sačuvala su se u rukopisu njegova predavanja koja su pisali njegovi studenti. Od 1765. lektor je u Šibeniku. Iste godine postavljen je za upravitelja kora u Šibeniku, a potom je bio provincijski lektor u Zaostrogu i Makarskoj. Nakon toga je upravitelj kora u Kninu (1774.) i tu će proživjeti preostali dio života. Kninski gvardijan bio je dva puta (1775.-1778. i 1781.-1784.). Učitelj je mladeži u Kninu (1779.-1780.). Više je puta bio korizmeni propovjednik u raznim mjestima (Obrovac, Zadar, Mali Lošinj, Skradin). Službu definitora vršio je od 1776. do 1779. godine. — Kao kninski gvardijan obnovio je župsku i samostansku crkvu sv. Ante. (Današnja crkva sagrađena je tek 1860). Rodbina mu je bila veoma bogata pa mu je pri obnovi crkve dosta pomagala. Crkvica je bila dogotovljena 1777. godine.

LITERATURA: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988., 305-306. — P. Petar Bezina: *Studij filozofije u franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja,* Split 1992, 63. — V. KAPITANOVIĆ: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 268-269. *M. Ćaleta – V. Kapitanović*

KARDUM, Mate, provincijal (Dugopolje, 23. II. 1862. — Šibenik 4. IV. 1922. Krsno mu je ime Grgo. Učio je u glagoljaškom sjemeništu u Priku kod Omiša. Zatim je stupio u Franjevačko sjemenište i pohađao gimnaziju u Sinju i u Zaostrogu. Obukao je habit 1. X. 1880. Svečano se zavjetovao 15. X. 1884. Teologiju je učio u Šibeniku i Makarskoj. Često je poboljevao i zbog bolesti nije uvijek mogao prisustvovati predavanjima. Studij je završio magna cum laude. Isticao se znanjem i sposobnošću. Za svećenika zaređen 21. XII. 1884. Bio je kratko prefekt u sjemeništu. Zatim je postavljen za župskog pomoćnika na Ogorju 1885; i potkraj iste godine za župnika u Kruševu. Potom je bio župnik u Lišanima 1886—1888, župnik i dekan u Drnišu (1888-1891), župnik u Sinju (1891—1893), profesor dogmatike i magistar klerika u Šibeniku (1893—1902). Bio je biran za prefekta studija. Bio definitor (1896—1899), kustod (1899—1902. i 1907—1910) i provincijal (1902—1904). Nakon završenog provincijalastva preuzeo je predavati Uvod u sv. Pismo na bogoslovnom učilištu u Šibeniku. Pomagao je biskup Vinku Pulišiću dok je 1904-1910. upravljao šibenskom biskupijom. Papa Pio X. imenovao ga je bulom 8. veljače 1911. barskim nadbiskupom ali je to Kardum odbio zbog bolesti i tobože nedovoljne kulturne spreme. A ipak je ponovno prihvatio biti provincijal (1913—1917). Osim hrvatskog

mogao je pisati latinskim i talijanskim jezikom, a poznavao je njemački i francuski. Umro je od raka.

Lit.: Arhiv Franjevačke provincije presv. Otkupitelja Split, Spisi provincijala, fasc. 29. 335/1911. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939. 350-352. — K. Kosor: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 128. — V. KAPITANOVIĆ: Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87. *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 270.

V. Kapitanović

KARIN, Karlo, pravnik (Gornja Ravna kod Busovače, 1. III. 1910. — Sarajevo, 11. XI. 1973.). Krsno mu je ime Anto. Osnovnu školu završio je u Vitezu, gimnaziju u Travniku i Visokom, novicijat u Fojnici (1928.-1929.), filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Zagrebu (1931.-1935.), postdiplomski studij sa specijalizacijom u kanonskom pravu u Zagrebu i Fribourgu. Doktorirao je u Zagrebu šk. god. 1938/39. Za svećenika je zaređen 1935. Bio je kratko duhovni pomoćnik u Rami, profesor u Visokom (1939.-1941.) i na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1942.-1973.), čiji je bio dugogodišnji rektor (1948.-1970.) Dvaput je biran za definitora Bosne Srebrene. Bio je član Republičke komisije za vjerska pitanja i član Glavnog odbora matice iseljenika za Bosnu i Hercegovinu. Zaslužan je za osnivanje Udruženja "Dobri Pastir" i za njegov uspješan rad, osobito izdavačku djelatnost. Bio je tajnik Udruženja (1950.-1973.). Odlikovan je Ordenom bratstva i jedinstva i Ordenom zasluga za narod. Odlikovao se širinom pogleda ekumenskog značaja. — Bio je više pravnik praktičar, nego teoretičar. Surađivao je u *Franjevačkom vijesniku* (1939., 1940.), *Novom listu* (1943.), *Katoličkom listu* (1939.), reviji *Dobri Pastir* (1950.-1973.) i kalendaru *Dobri Pastir* (1951.-1974.), koje je i uređivao sve do smrti. Također je bio urednik *"Pastoralne biblioteke"* Prof. zbora Franjevačke teologije u Sarajevu.

DJELA: *Rdovničke župe i župnici redovnici prema sadašnjem crkvenom pravu.* Zagreb 1939.

LIT.: Karin fra Karlo, Redovničke župe i župnici reodvnici prema sadašnjem crkvenom pravu. *Katolički list,* 90(1939.) 42, str. 520. — A. ŠIMČIK: Pravna studija o redovničkim župama. Fra Karlo Karin: Redovničke župe i župni redovnici prema sadašnjem crkvenom pavu. Tiskara "Narodne Prosvjete", Zagreb 1939. Hrvatska straža, 11(1939.) 150, str. 4. — Z. Gospić [A. Crnica]: Karin Dr. fra Karlo, Redovničke župe i župnici redovnici prema sadašnjem crkvenom pravu. Zagreb 1939. *Nova revija,* 18(1939.) 5-6, str. 491. — V. J[eličić]: Jedan prilog našoj kanonističkoj literaturi. *Franjevački vijesnik,* 46(1939.) 10-11, str. 347-353. — R. DRLJIĆ: 60-godišnjica rektora Franjevačke bogoslovije u Sarajevu dra fra Karla Karina. *Dobri Pastir,* 19/20(1970.) I-IV., str. 324-328. — M. JERKOVIĆ: Uz jubilej prof. fra Karla dra Karina. *Dobri Pastir,* 21/22(1972.) I-IV., str. 318-321. — [UREDNIŠTVO]: Sa posljednjeg oproštaja od dra Karla Karina. *Dobri Pastir,* 24(1974.) I-IV., str. 237-250. — † O. Karlo Karin. *Dobri Pastgir, 24(1974.)* I-IV., str. 317-318. — MOS: Čovjek dviju ljubavi — povodom smrti fra Karla Karina. *Bosna Srebrena,* 24(1973.) 11, str. 207-208. — REDAKCIJA: Dr. fra Karlo Karin (In memoriam). *Dobri Pastir,* 24(1974.) I-IV, str. 3-4. — † In memoriam dru Karlu Karinu. *Kalendar Dobri Pastir,* 1973. str. 152-153. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećženika "Dobri Pstir" 1950.-1975.* Sarajevo 1976., Bibliografija..., str. 96-99. A. Kovačić

KARLO iz Dubrovnika, propovjednik (Dubrovnik, ? — 13. IV. 1660.) — Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Slavan propovjednik na narodnom jeziku. Pred smrt vršio službu gvardijana u cavtatskom samostanu.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 441. I. Djamić

KARPIN, Ivan → IVAN BL. DA PIAN DEL CARPINE

KARŠIĆ, Augustin → KRŠIĆ, Augustin

KARŠIĆ, Ivan → KRŠĆIĆ, Ivan

KAŠIĆ, Savin, propovjednik (Lastovo, oko 10. X. 1785. — Dubrovnik, 9. II. 1849.) — Krsno mu je ime bilo Luka. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dub orvniku 1803. g. Kao regulama vjeran redovnik, pronicljiv u upravljanju, bio je nekoliko puta biran za gvardijana u samostanima izvan Dubrovnika, dva puta za definitora, jdnom za komesarać-vizitatora, a jdnom je pr4edsjedao Kapitulu Provincije. — Posebno se posvetio propovijedanju na svom materinskom jeziku. Nije imao prirodnog govorničkog dara, ali je dubokim proživljavanjem evanđeoskih istina nadomjestio ovaj nedostatak. Njegove korizmene propovijedi (u crkvi Male Braće u Dubrovniku, te Dobroti i Prčanju u Kotorskoj biskupiji) bile su rado slušane.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 542. I. Djamić

KATALINIĆ, Ivan, profesor (Kaštel-Novi, 17. XI. 1864- Split, 22. I. 1934). Gimaziju je završio u Sinju a u novicijat je stupio godine 1880. Nakon bogoslovije zaređen je godine 1887. Studirao je u Zagrebu (1887) i nakon toga kao profesor službovao u Sinju šk. g. 1890/911. i 1891/92. i predavao matematiku, fiziku i hrvatski. Od godine 1894. do 1898. bio je župnik i dekan u Drnišu a nakon toga ponovno profesor u Sinju šk. g. 1897/98. i predavao matematiku i fiziku. Godine 1899. izišao je iz reda i kraće vrijeme bio suplent na Klasičnoj gimnaziji u Splitu a godine 1901. inkorporiran je u šibensku biskupiju gdje je obavljao župnu službu na više mjesta i postao počasni kanonik.
LIT.: † Don Ivan Katalinić, Dijecezanski list, Šibenik 1934, br. 1-2, 13. — K. Karlo: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), Kačić 8/1976, 129-130. — P. Bezina: Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji presv. Otkupitelja, Split - 1989., 226. J. A. Soldo

KATANČIĆ, Matija Petar, pedagog, arheolog, povjesnik, geograf, književnik, biblijski prevodilac (Valpovo, 12. VIII. 1750. - Budim, 14. V. 1825). - Nakon gramatičke škole u Pečuhu, Budimu i Baji te gimnazije u Segedinu stupio je 1772. u provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju i teologiju je studirao na Generalnom učilištu 1. razreda u Osijeku (1773-1778). Svećenik je postao 1775. godine. Na sveučilištu u Budimpešti je završio studij poetike, estetike i filozofije te stekao naslov doktora filozofije (1779). Predavao je u gimnazijama u Osijeku (1779-1788) i u Zagrebu (1788-1795), a zatim je bio profesor arheologije i numizmatike na sveučilištu u Pešti (1795-1800). Zbog slaba zdravlja je 1800. pošao u mirovinu. U Pešti je najprije boravio u samostanu Provincije sv. marije (1795-1809), a zatim u središnjem samostanu Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Budimu (1809-1825). - Katančićevo djelo je mnogostruko i raznovrsno: on je arheolog, epigrafik, povjesnik, geograf, numizmatik, filolog, estetik, prevodilac, književni teoretičar, pjesnik, "osnivač i glavni predstavnik hrvatskog knjkževnog lasicizma" (M. Peić). Objavio je na latinskom jeziku niz spisa, a neki su naknadno objelodanjeni, dok su neki još uvijek neobjavljeni, npr. Prolusio in litteraturum aevi medii, Istri adcolarum Illyrici nominis, Geographia vetus, Geographia Ptolomaei; eiusdem Geographia e graeco illyrice reddita, Plinii Geographiy, Mosis Geographiy, Memoria Belgradi, Memoria Valpo te Etymologicon illyricum ad leges Phnilologiae varia.
DJELA: *Dissertatio de collumna milliaria ad Essekum reperta*. Osijek, 1781, Osijek 1794. — *In veterem Croatorum patriam indagatio philologica*. Zagreb 1790. — *Specimen philogiae et geographiae Pannoniorum*. Zagreb 1795. — Memoria Belgradi, olim Singiduni, a priscis temporibus ad recentiorem aeterem perducta. Calendarium Zagrabiense

1795. — *Tentamen publicum ex numismatica veteri utriusque semestris*. Budae 1797. — *De Istro eiusque adcols commentatio*. Budae 1798. — *Josephi Eckhel Elementa numismaticae veteris ex germanico in latinum transtulit*. Budae 1799. — *Orbis antiquus ex tabula itineraria Theodosii Imperatoris, sv. 1 i 2*. Budim 1824, Budim 1825. — *Istri adcolarum geographia vertus e monumentis epigraphicis marmoribus in Gai Plinii Secundi Panoniam*. Budae 1829. — *Sveto pismo starog zakona, sv. 1-4*. Budim 1831. — *Sveto Pismo novog zakona. sv. 1-2*. Budim 1831. — *Knjižica o ilirskom pjesništvu izvedena po zakonima estetike*. Osijek 1984.

LIT.: F. RAČKI: Matija Petar Katančić. *Vienac,* 13(1881), br. 15-127. — E. FERMENDŽIN: *Catalogus patrum et fratrum scriptorum Provinciae s. Ioannis a Capistrano*. Temesvarini 1887. — T. MATIĆ: *Pjesme Antuna Kanižlića, Antuna Ivanošića i Matije Petra Katančića*. (Stari pisci hrvatski, JAZU knj. 26). Zagreb 1940. — ISTI: *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda*. Zagreb 1945. — J. HAMM: Etymologicon illyricum. *Nastavni vjesnik,* god. 1942/43, 12-36. — S. MARIJANOVIĆ: *Povratak zavičajnicima*. Osijek 1983. — ISTI: "Knjižica o ilirskom pjesništvu" - jesenski plod Katančićevog klasicizma. M.P. Katančić, Knjižica o ilirskom pjesništvu izvedena po zakonima estetike. Osijek 1984, str. I-XIV. — M. PEIĆ: *Slavonija - književnost*. Osijek 1984. — J. MAJDANDŽIĆ: *Matija Petar Katančić (1750-1825), polihistor i prevodilac Svetog pisma,* (rukopis, Zagreb 1986). — S. SRŠAN: Djela Matije Petra Katančića. *Odjeci prošlosti,* 8 (1990), 1-10. — ISTI: Slavonski pisci (1795-1830). *Revija,* 28(1988), br. 1, 78. F.E. Hoško

KATANUŠIĆ Karlo, svetog života (Imotski 1868-Visovac 1886). Krsno mu je ime Ivan. Osnovno je školovanje završio u rodnom Imotskom, gimnaziju u Sinju. U franjevački red stupio u Visovcu 1886. god. Kao dijete pokazivo je znakove savršenijeg života. Kao sjemeništerac isticao se pobožnošću i uzornim životom. Njegov svetački lik opisao je u svom Mrtvaru duhovnik sjemeništa fra Petar Baćić. Ističe posebno neobične pojave prigodom njegove smrti.

LIT.: P. Bačić: Mrtvar Prov. Presv. Otkupitelja (dva rukopisna primjerka u Visovcu i Sinju). — V. Vrčić: Župe Imotske krajine, Imotski 1978, str. 179. *V. Vrčić*

KATIĆ, Anselmo (Đurković), trebinjski biskup (Jasenica u Konavlima, 23. XI. 1715. — Čepikuće u Dubrovačkom Primorju, 24. I. 1792.) — Krsnim imenom Nikola. Prve škole učio kod Isusovaca. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1736. g. Na studiju Male Braće u Dubrovniku je bio moderator katedre teologije i imenovan je jubilarnim lektorom. Izabran je i za definitora Provincije. Papa Klement XIII. ga (na preporuku Senata Dubvrovačke Republike) imenuje trebinjsko-mrkanjskim biskupom (1760.). Posvećen je za biskupa u Rimu i tom ga je prilikom kardinal-posvetitelj obdario liturgijskim potrepštinama, od kojih je dio pklonio crkvi sv. Vlaha u Dubrovniku. Nakon pet godina biskupovanja bio je prisiljen zbog poteškoća koje su mu činili Turci iseliti se iz biskupije, pa odlai u Čepikuće (na područje Dubr. Republike). General Reda ga imenuje za vizitatora Provincije sv. Franje u Duborvniku (1865.). — Kada je u Rimu, prije posvete, bio ispitivan o vjeri, kardinal-ispitatelj je izjavio papi da bi, kada bi u Crkvi imao četiri biskupa slična znanja, mogao odmah sazvati Opći sabor. (Rode) Njegovo je biskupovanje bilo vrlo teško, radi turskog zuluma. Ipak je u svako doba nastojaob iti narodu koji mu je bio povjeren na službu savjetima i opomenama kroz tridesetdvije godine biskupovanja. (Rode) — U Arhivu samostana Male Braće u Dubrovniku čuvaju se u rukopisu ova njegova djela: *In funere Hyacinti Milcovichii elegia. — Ad de Gozze Balthassarem Nicolai pro piscatione, elegia. — Al Sig. Bald. Nic. de Gozze in occasione della pesca fatta a Gravosa, Ottave rime. — Ad amicum in Apulia, elegia. — Invitatio ad Amaenitatem Ruris, elegia. — De Genio ad Amicum, elegia. — De Urbe Rhacusina, disticon. — De Ioanne Scoto, encomium. — De navali pugna Venetos inter et Piratas Lybicos prope Epidaurum et Ragusium*

*a. 1751. — De Iaculatoribus Tormentorum ante portum Ragusinum ex arce iaculantibus in mare ad metam. A. 1753. In laudem Divi Alysii Gonzagae. — In laudem Divi Antonii Patavini. — In lode di una monaca che si professa. — Invocatio ad Immaculatam Deiparam in publicis thesium propugnationibus. — Alius Hymnus Beati Conradi protectoris urbis Melphicti. — Alus Hymnus. Ode Alcaica, ad Dominum Fabricium Episcopum Melphicten. — Descriptio Chelmi vulgo Popovo. — De Seraphico Patriarcha Divo Francisco, elegia. — De duabus matribus proprios commendantibus filios, epigramma. — In idem aliud epigramma. — Ad Dominum Franciscum Sorgo Bobali. — Ad Comitem etc. L'invito alla villeggiatura, canzone. — Ali Signori Matteo e Franc. Ghetaldi da Daxa. — Ad Dm. Lucianum de Pozza qui equitando ensem amiserat, elegia. — Ad P. Sebastianum Dolci. — In Laudem Dn. Francisci Matthaei Gradi. — In Culicem, Prolusio. — Phaleucium Carmen pro gratiarum actione. — Ad Dom. ******* ******* elchiorem Iveglia Ohmuchevich. — Dn. Archiep Archangelo de Lupis in sacra perlustratione Lagustae. — Ad P. Clementem a Panormo in die sui natalis. — Responsum P. Francisco Tamburino. — Piesan od kraljice madjarske Marie Terezie. — Catalogo delle compositioni edite ed inedite del Mr. P. Anselmo Cattich, Min. Oss. Vescovo di Mercana e Trebigne.*

LIT.: G. A. CASNACICH: *Biblioteca di Fra Innocenzo Ciulich*. Zara 1860., 103, 104, 105, 157. — B. RODE: Necrologium Frarum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 488-489, 582-583. — M. BRLEK: *Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku I.* Zagreb 1952., 169, 171-173, 176, 177. I. Djamić

KAUFMANN, s. Angelika, (Svetozar Miletić, 22. V. 1911 — Hazaribag/Indija, 5. IV. 1988), sestra sv. Križa. Kao osposobljena učiteljica domaćinske škole pošla je u misije u Indiju. Na više postaja djeluje kao bolničarka, učiteljica i dvoriteljica starih i nemoćnih ljudi. U bolnici u Monghyru povjereno joj je (1939) vodstvo bolnice za njegu oboljelih od kuge. Kad je prestala epidemija, premještena je u središte misije sestara sv. Križa, u Bettiah. Ondje dvadeset i pet godina vrši razne službe, u dva navrata i službu kućne poglavarice. God. 1967. premještena je u daleku Karnataku. Trebalo je naučiti drugi jezik, prilagoditi se drugoj kulturi, početi novu misijsku postaju s oskudnim sredstvima. Novu misijsku postaju osnovala je i u Trasi. Na početku se ona sastojala tek od jedne prostorije. Kad je s. Angelika napustila Trasu, misija je bila u procvatu. I na novom mjestu u Ozanamovom domu u Delhiju prihvatila je s ljubavlju i razumijevanjem stare i bolesne ljude. S. Angeliku cijenile su sestre, suradnici i bolesnici zbog njezine savjesnosti, uslužnosti i brižljivosti. Cijenila je zajednički život, napose zajedničku molitvu. Iako slaba i umorna, sudjelovala je sa svojom zajednicom na jednom marijanskom hodočašću. U autobusu joj je pozlilo, na cilju hodočašća primila je sv. pričest i bolesničko pomazanje te preminula na putu u bolnicu.

LIT.: M. ŽIGRIĆ: »Kaufmann, sestra Angelika«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa Đakovo, IX (1988) 2, str. 37-39. M. Žigrić

KAUK, Robert Jakov, pisac (Vukovar, 4. VII. 1848. - Zagreb, 16. X. 1900). Nakon školovanja u rodnom mjestu stupio je 1862. u Baču u novicijat Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Pohađao je bogoslovnu školu u Baji (1869), a za svećenika je zaređen 1871. godine. Osposobio se za profesora teologije i predavao na bogoslovnim školama u Baji (1887-1883) i Vukovaru (1883-1885) crkvenu povijest i kanonsko pravo. U Iloku je bio gvardijan i župnik (1885-1890), definitor (1887-1890), a zatim tajnik provincije (1890-1893); jedno vrijeme je bio i predstojnik kuće u Zemunu (1891/92). Bunjevački preporoditelj biskup Ivan Antunović mu je 1882. ponudio uredništvo novina za bunjevačke Hrvate, ali mu provincijal I. Rodić nije dopustio prihvatiti tu ponudu. Potkraj 19. stoljeća preuzeo je u Lepoglavi zadaću zatvorskog kapelana. - Bavio se povijesnim istraživanjima, ali je pisao pripovijesti i pjesmu u duhu književnog

romantizma. Započeo je pak svoj književni rad prilozima pastoralne i nabožne literature, i to na bugarskom jeziku. Surađivaoje u *Obzoru* (1887), a svoje *Pjesničke iskrice*. i *Fra Pavao Tomori i opustošenje Sriema u god. 1526.* objelodanio je u *Glasniku Jugoslavenskih franjevaca* (1892-1893, 1897-1898).

DJELA: *Velečastnom otcu Dominiku Kirchmayeru prigodom zlatne mise*. Vukovar 1867. — *Evangjelite za sate nedeli*. Temisvar 1876. — *Zadnji dani Nikole Zrinjskoga*. Vukovar 1877. — *Zabavno poučne pripviedke*. Baja 1880. — *Gorka muka i teška smrt Gospodina Isukrsta*. Baja 1882. — *Juditha ili vjera i domovina*. Baja 1883. — *Milica*. Vukovar 1884. — Bunjevci i Šokci. Sriemski Hrvat, Vukovar 1884. — *Zaručnica*. Vukovar 1885. — *Kažnjenica*. Vukovar 1900.

LIT.: E. FERMENDŽIN: *Catalogus patrum et fratrum scriptorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano*. Temisvarini 1887. — † O. Robert Kauk, franjevac. *Katolički list,* 51 (1900), 370.

F.E. Hoško

KAVRAN, Juraj → GAVRAN, Juraj

KAVRANIĆ, Juraj → GAVRAN, Juraj

KAZILAR, Ludovik, lektor filozofije (Cavtat, oko 1689. — Mantova, 24. III. 1735.) — Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1705. g. Studirao filozofiju i teologiju u Venecijanskoj provinciji, te ostao tamo kao lektor filozofije. Kao vješta glazbenika i k tome časna redovnika, rado su ga tamo imali i nisu ga nikada pustili u domovinu. Držao korzmene propovijedi u Terra Gubernuli, razbolio se od groznice i umro.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 461.

I. Djamić

KAZIMIR IZ ZAJEZDE (Zajezdensis, Zajezdinac), propovijednik. († Varaždin, 17. VII. 1796). U Franjevački kapucinski red je stupio oko 1771. Ostavio u rukopisu, koji se čuva u knjižnici kapucinskog samostana u Varaždinu, raspravu iz moralne teologije: *Moralia Scripta* Casimiri Zajezdensis Capucini. 1776. (oko 380 str).

LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.

Hadrijan Borak

KAZOLINI, Katarina (od sv. Majke Klare, *Nikica), klarisa (Split, 1. VII. 1877. — Split, 24. V. 1957.) Stupila je u samostan god. 1898. Bila je radina, uslužna, ljubezna. Tešku bolest raka strpljivo je podnosila. Na bolove se nije tužila. Bila je veoma obzirna prema drugima. Njezine opetovane riječi bile su: "Neka dođe Isus; ja ga čekam..."

LIT.: *Nekrolog sestara klarisa, Split* [rukopis], II., 225.

M. A. Petričević

KELČIĆ, fra Paškal, provincijal (Osijek, 3. I. 1758. - Beč, 2. XII. 1831.). Stupio je u Kapucinski red u Austrijskoj provinciji 9. X. 1775. Odlikovao se služenjem ranjenicima i bolesnicima za vrijeme turskog rata 1787-1791. Zatim je bio u Osijeku, u Donjem gradu, najprije kapelan (1792.-1795.) a potom upravitelj župe (1795.-1805.). Biskup Antun Mandić imenovao ga je duhovnikom u biskupijskom sjemeništu u Đakovu 1811.-1815., a ujedno je u sjemeništu bio profesor mađarskog jezika. Nakon toga je postao samostanski poglavar u Osijeku (1815.-1817.). Bio je provincijal Austrijsko-ugarske provincije 1820.-1823. Mnogo je radio na obnovi vjerskog života u Osijeku i okolici nakon odlaska Turaka i bio neumoran u propovijedanju i u karitativnoj požrtvovnosti.

LIT.: Kronika osječkog samostana. — M. PAVIĆ, *Biskupsko sjemenište u Đakovu,* Đakovo 1911, 101.

Hadrijan Borak

KELEZ, Vincencije (Kelles, Vincentius a Breno), misionar u Armeniji (artinovići u Župi Dubrovačkoj, 3. VI. 1834. — Napulj, 20 V. 1895.) — Krsnim imenom Vinko. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku (1850.). Filozofsko-teološke studije pohađao na generalnim učilištima Reda u Brixenu i Veneciji. Zaređen za svećenika 1857. U samostanu Male Braće u ubrovniku djelovao kao: propovjednik, sakrista i magister klerika (1862.). Po vlastitoj želji poslan u Svetu

Zemlju (1865.), odakle odlazi u novootvorenu misiju u Mara'asc u Armeniji, gdje djeluje osam godina. Izabran za diskreta Kustodije Svete Zemlje za austrougarsko jezično područje (1879.), koje se službe odrekao (1881.) i vratio u Armeniju u tek otvorenu misiju Aintab (1881.-1884.). Vrhovna ga uprava Reda šalje u vlastitu provinciju ka ovizitatora i predsjedatelja Kapitula (1884.) na kojem je izabran za provincijala (1884.-1887.). Predaje moralnu teologiju na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku (1884.-1887.). Vraća se u Sv. Zemlju (1888.), gdje je teško obolio i pošao u Hospicij Sv. Zemlje u Napulj na liječenje (1892.) gdje je i umro. — U misiji Mara'asc (Missio Marasci in Comagena — Syria Euphratea) podigao je hospicij i osnvao škole. Prije otvaranja te misije tu je bilo malo katolika, a par godina iza Kelezovog odlaska odande Sv. Stolica tu osniva biskupiju armenskog obreda, najviše zahvaljujući baš Kelezovu nesebičnom radu. Jednako je oduševljeno djelovao i u Aintab-u (Antiochia ad Taurum). Njegovo misionarsko djelovanje obilježavaju: radinost, ustrajnost, pobožnost i zelantnost (Jurišćić), te izvrsno obdršavanje pravila Reda (Pejić). Komunikativan, uslužan i dobar poznavalac armenskog i turskog jezika, pružao bi misionarima u dvoumici rješenje, katolicima bio obljubljeni otac, nekatolicima vrlo privrženi prijatelj, te je svima omilio (Acta Ord. Min.). Premda intelektualno vrlo nadaren, više je volio pastoralni i karitativni rad nego znanstveni (Pejić). Po želji jeruzalemskog patrijarha preveoo je s talijanskog na tursk ijezik *Katekizam* (1870.), napisao je na turskom jeziku djelo *Molive za primanje sakramenata*.

LIT.: R. P. Vincentius Keles [nekrolog]. *Acta Ordinis Minorum* 14(1895.), 147a-148a. — A. ARCE: *Catalogus descriptivus illustratus*. Jerusalem 1969., 183-190. — H. G. JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asičkog u našoj prošlosti. *Kačić* 9 (1977.), 56b. — H. G. JURIŠIĆ: Likovi i uzori svetosti u našim franjevačkim zajednicama u 19. stoljeću. *Kačić* 9 (1977.), 86b. — P. PEJIĆ: Hrvatski franjevci u Svetoj Zemlji, *Kačić* 9 (1977), 157-158.

P. Pejić

KELLERER, Kristofor, filozofski i teološki pisac (Gutn Plan, Šleska, 10. XI. 1731. - Klagenfurt, 30. I. 1790). Pristupio je 1760. u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga i na filozofskom učilištu u Budimu (1761-1764) i bogoslovnoj školi u Osijeku (1764-1768) završio školovanje. Sam je predavao na filozofskom učilištu u Budimu (1769-1772), moralno bogoslovlje u Radni (1772-1774) te dogmatsko u Temišvaru (1777-1779) i Osijeku (1779-1783); na bogoslovnim školama u Temišvaru i Osijeku je predavao po državnom nastavnom programu za teološke škole. U Budimu je zabilježio svoja predavanja iz filozofije; *Logica* (Budae 1769) i *Metaphysica* (Budae 1770; oba rukopisa su iste veličine 178,5 x 23 cm; prvi je nepaginiran, a str. 145; nalaze se u samostanu u Iloku, sign. C 179, C 174). Pregled teološkog poučavanja pruža tezarij javne rasprave 1783. u Osijeku. Kad je 1783. dokinut rad franjevačkih visokih škola, Kellerer je sve do smrti bio vojni kapelan.

DJELA: *Dogmata et Theologia huius dominis universa*. Essekini 1783.

LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 17. stoljeću. *Kačić*, 10 (1978), 167. — ISTI: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera,* 18 (1978), 1/2, 171.F. E. Hoško

KERHAČ, Lucijana Lucija (Novakovec 13. prosinca 1912. - 31. kolovoza 1995. Cortinesu / Argentina) Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. S prvom grupom sestara odlazi u Južnu Ameriku gdje se odvija najveći dio njezinog plodnog apostolskog života. Kao stručna bolničarka posvećuje se njezi bolesnika. Bila je vjerna pratilica i suradnica Majke Utemeljiteljice u Južnoj Americi i u Italiji prigodom otvaranja Središnje kuće u Rimu. Ljubavlju i nježnošću majke zauzima se za sirotište u Tor Lupari a posebno u Puente Piedra - Peru. Svjedočila je veliku ljubav prema Bogu služeći siromašne, bolesne i napuštene. Kroz nekoliko godina bolesti njezin se život polako gasio. Okrijepljena

sakramentima predala je dušu, žrtvom pročišćenu, svome Stvoritelju. E. Barbarić

KERKVARIĆ, Solan → KRKVARIĆ

KERŠIĆ, Augustin → KRŠIĆ, Augustin

KERŠIĆ, Ivan → KRŠIĆ, Ivan

KESIĆ, Nikola, biblijski prevodilac (Budim, 1709. - Taban kraj Budima, 10. VI. 1739). pripadao je bogatoj i uglednoj obitelji među Hrvatima u Budimu. Stupivši u Provinciju Bosnu Srebrenu završio je studij teologije na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu i 1732. postao svećenik. Položio je ispit za profesora filozofije i predavao na filozofskom učilištu budimskog Generalnog učilišta (1736-1739). God. 1737. je pratio Lovru Bračuljevića kao osobni tajnik dok je obavljao kanonski pohod franjevaca u Bugarskoj, a slijedeće godine je pred članovima provincijskog kapitula u Baču branio njegove teze iz filozofije student Emerik Pavić. Oslanjajući se na Bandulavićev lekcionar priredio je novi lekcionar koji je u Slavoniji i među Hrvatima u Podunavlju upotrebljavan četiri desetljeća. Umro je, izabran za gvardijana u Baji, dvoreći oboljele od kuge od koje se je i sam bio zarazio.

DJELA: *Epistole i Evangjela priko sviju nedilja i blagi dneva svetih godišnji*. Budim 1740.

LIT.: D. PROHASKA: Budimski lekcionari XVIII vijeka prema osanskodlamatinskomu od I. Bandulavića. *Zbornik u slavu Vatroslava Jagića*. Zagreb 1908, 562-566. — J. FUĆAK: *Šest stoljeća hrvatskog lekcionara*. Zagreb 1975, 240-243. - F. E. Hoško: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić*, 10 (1978), 156-157. — ISTI: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. *Nova et vetera*, 28 (1978), 1/2, 142-143. F. E. Hoško

KIRCHMAYER, Dominik, provincijal (Osijek, 12. IX. 1794. - Osijek, 15. VII. 1878. - U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga stupio je 1811. godine, a zatim je polazio filozofsko učilište u Baji (1812-1814) te bogoslovnu školu u Mohaču (1814-1816) u Vukov aru (1816-1818); u posljednje dvije godine bogoslovnog školovanja su mu bili profesori G. Čevapović i P. Becker. God. 1817. ga je zaredio biskup E. Rafaj u Đakovu za svećenika. Nakon što je godinu dana bio učitelj pučke škole u Vukovaru (1818/19), položio je ispit za gimnazijskog profesora i preuzeo tu službu na osječkoj gimnaziji (1819-1824). Provincijalima Petru Beckeru (1824-1827) i Grgi Čepavoviću (1827-1830) je tajnik, a zatim je profesor i direktor gimnazije u Požegi (1830-1839), a kasnije i u Osijeku (1845-1847). Samostanski poglavar je bio u Požegi (1830-1839), Beču (1844/45) i Osijeku (1845-1847). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao savjetnik provincijala Jaića (1833-1836), kustod provincijala Hantkena (1866-1869) i u tri navrata kao provincijal (1839-1842, 1851-1854, 1863-1866). U drugom upravnom trogodištu ugarski primas Ivan Scitowszky je proveo apostolsku vizitaciju u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga, a Provinciji je Kongregacija Propagande pridružila Bugarsko-vlašku provinciju (1851). Na kraju trećeg upravnog razdoblja (1866) je Propaganda odijelila samostane te bivše Bugarsko-vlaške provincije. Pristajao je uz narodni preporod; u javnom životu grada Osijeka te u Đakovačko-srijemskoj biskupiji je bio cijenjen, a u Provinciji poslije G. Čevapovića uz M. Jaića i K. Agjića najugledniji član njezinog slavonskog dijela. Za svoje pedagoško djelovanje primio je odlikovanje i naslov viteza cara Franje Josipa I.

LIT.: R. NAGY: *Onomasticon honoribus... Dominici Kirchmayer... dicatum*. Essekini [1841]. - F. NAGY: *Ode eximiis honoribus... Dominici Kirchmayer... dicata*. Essekini 1842. - F. E. Hoško: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatia christiana periodica*, 12 (1988), 22, str. 8-90. — *Historia domus Bajensis*. Band I. Baja 1991, 269-458. — S. SRŠAN: *Osječki ljetopisi 1686-1945*. Osijek 1993, 140-207.

F. E. Hoško

KISELJAK, fra Hijacint (*Josip), provincijal (Varaždin, 29. I. 1812. - Rijeka, 18. XI. 1893.). U KR stupio je u Varaždinu 13. IX. 1828. Svečane je zavjete položio 31. I. 1833. Duže je vrijeme bio samostanski poglavar i član provincijske uprave a neko vrijeme učitelj novaka. U isto je vrijeme i kapelan u bolnici u Rijeci i duhovnik redovnica. Bio je veoma cijenjen pučki propovijednik. Osobito se odlikovao pastoralnom požrtvovnošću god. 1855. kada je Rijekom harala kuga. U tri je trogodišta bio provincijalni poglavar (1858-61; 1864-67; 1867-70). Nakon toga je godine 1874. bio generalni pohoditelj (vizitator) Štajerske kapucinske provincije; radio je na zbližavanju slovenskog dijela dotične provincije s Hrvatskom provincijom. Vrhovnoj je upravi Reda predlagao da se slovenski samostani te provincije odijele od austrijskih ili ako je to nemoguće da u upravi budu jednako zastupljeni kao i članovi austrijske narodnosti.

LIT.: Generalni arhiv SAVZ-AG 122. — M. TERAŠ, *Samostansko življenje,* Split 1942, 123. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910. Hadrijan Borak

KITAROVIĆ, fra Ante, podupiratelj ugnjetavanih (Dolac/Šibenik, o. 1686. – Šibenik 24. XII. 1740). Biran jednoglasno 28. lipnja 1739. za gvardijana u Šibenskom samostanu sv. Lovre, uskoro je optužen u Veneciju da je poticao Prvićane na pobunu, da je u vezi s pobunjenicima, pružao utočište bivšem gvardijanu Samaluku i priskrbio mu prijevoz za Veneciju. Kako je pošao u Veneciju bez provincijalova dopuštenja, provincijal Jekušić smatrao ga je pravim i formalnim apostatom dok se ponovno ne pojavi u Provinciji.
Lit.: KAPITANOVIĆ, "Franjevci kao vojni kapelani u mletačkoj vojsci", Kačić, 16 (1984), 188. *V. Kapitanović*

KLARIĆ, fra Dane, magistar novaka (Dubravice, 14. V. 1852-Visovac, 4. II. 1919). Osnovno školovanje završio je u Skradinu, gimnaziju u Sinju. U novicijat je stupio 12. X. 1870. a. Bogoslovlje je studirao u Šibeniku i Makarskoj i zaređen za svećenika 1875. Bio je prefekt u sjemeništu (1876-1877), župnik i dekan u Kninu (1878-1882) i učitelj novaka na Visovcu (1882-1917) uz to i definitor Provincije (1893-1896) i kustod (1896-1899). Brinuo se za uređenje Visovca, za knjižnicu i gotovo tri desetljeća uređivao liturgijski kalendar Provincije. Za predani i samozatajni rad odlikovan je naslovom exprovincijala.
Djela: *Pozdravi Isusu u prisvetom oltyarskom sakramentu i bl. Djevici Mariji po sv. Alfonsu Liguori*, Zadar 1891.
LIT.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 350. – S. BAČIĆ, *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji,* Split 1991. 208. *V. Kapitanović*

KLARIĆ, fra Dane, odgojitelj FSP (Čulišić k. Skradina, 14. V. 1852. — Visovac, 4. II. 1919.g), odgojitelj. Osnovnu školu završio je u Skradinu, a gimnaziju u Sinju Franjevački habit obukao je na Visovcu 1870. god. a svećenikom je postao 1875. god. Kao mladomisnik bio je prefekt u sjemeništu u Sinju, a kasnije župnik u Kninu. Najveći dio života (36 godina) proveo je na Visovcu kao meštar novaka, tj. učitelj mladih franjevaca. Obavljao je službu definitora, a ubrojen je među eksprovincijale *honoris causa.* Bio je čovjek pravoga franjevačkog duha i ostavio je vidljive tragove u dušama svojih odgajanika. Uz odgojni i duhovni rad posebno se brinuo za uređenje i uljepšavanje Visovca.— U visovačkom samostanskom arhivu čuva se dosta njegovih rukopisa.
DJELA: *Pozdravi Isusu u prisvetom sakramentu i B. D. Mariji po sv. Alfonsu Liguori* 1891.
LITERATURA: S. Bačić: *Visovački franjevci u skradinskoj biskupiji,* Split 1991. 208. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 164. *H. G. Jurišić*

KLARIĆ, Maksimilijan, provincijal (1647. - Varaždin, 1. I. 1715). - U Varaždinu je 1671. pristupio Provinciji sv. Ladislava. Teologiju je

studirao u Zagrebu (1674-1676) i u Rimu (1676-1678). Po povratku u domovinu predavao je na učilištu moralnog bogoslovlja u Zagrebu (1678-1680) te filozofskom učilištu u Varaždinu (1680-1684). Provincijal Aleksa Buzjaković ga je s upravnim vijećem provincije 1685. proglasio profesorom teologije, 1686. općim propovjednikom, a 1694. tzv. generalnim lektorom. Trudio se oko štovanja sv. Franje Asiškoga vodeći u Varaždinu bratovštinu franjevačkog pojasa (1689/1890), a osobito se je posvetio širenju pobožnosti prema Majci Božjoj upravljajući škapularsku bratovštinu u Varaždinu (1705-1709, 1712-1715). Bio je gvardijan u Zagrebu (1684-1686), Čakovcu (1686/87) i Varaždinu (1700-1702), definitor (1687-1690), u tri navrata kustod Provincije (1690/91, 1693-1696, 1702-1705); kao kustod uvijek je boravio u Varaždinu. U ime vrhovne uprave Franjevačkog reda obavio je 1702. kanonski pohod vlastite provincije. Provinciju je predvodio u svojstvu vikara (1691-1693) poslije smrti E. Vičića i kao provincijal u dva trogodišta (1696-1699, 1709-1712). Za njegova posljednjeg upravljanja Provincijom sv. Ladislava tiskan je pastoralni priručnik za članove Svjetovnog franjevačkog reda pod naslovom *Philomena iliti Slaviček v puščine* (Zagreb 1711/12) na ondašnjem kajkavskom govoru hrvatskog jezika. - Klarićev portret nalazi se u samostanu u Varaždinu.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu. Matriculla officioru, sign. B 2, str. 85. — Monumenta Custodia S. Ladislai, sv. 1, 198, 220, 222, 357. - F. E. HOŠKO: *Marioljublje naših starih.* Rijeka 1992, 32-35. F. E. Hoško

KLASZ, Benvenut, (Klas), pedagog (Stomfa, Bratislava, Slovačka, 27. III. 1786. — Eibenthal u Banatu, 8. VII. 1863.) — U Provinciju s. Ivana Kapistranskoga stupio je 1806., a već je 1810. postao svećenik. Provincijal A. Tomiković mu je povjerio pedagošku dužnost predavača filozofije pa je, postigavši licencijat filozofije, predavao na učilištima filozofije u Našicama (1811-1816, 1824, 1828-1831), Baji (1816-1818), Radni (1818) i Požegi (1831). Kasnije je bio gvardijan u Budimu (1837-1839) i Aradu (1844) te savjetnik provincijala → D. Kirchmayera (1839-1842).
LIT.: F.E. HOŠKO: *Marijan Jaić obnovitelj među preporoditeljima,* Zagreb 1966, 26. F.E. Hoško

KLEINHAUS, s. Terezija, umjetnička vezilja, (Darda, 5. VI. 1876. — Đakovo, 26. XII. 1962), sestra sv. Križa. Provela je svoju mladost u Beču: bila je carska švelja. Stupa u samostan u Đakovu, svršava učiteljsku stručnu školu. Godine 1915. polaže prve sv. zavjete i iste godine počinje svoj rad na Građanskoj školi Družbe u Đakovu. Kad su sestrama oduzete škole, preuzima vodstvo radionice misnog ruha u Đakovu. Ondje će djelovati sve do 1962. Bila je zaista umjetnica u najrazličitijim tehnikama ručnog rada naročito u tzv. "nadelmaleraju" . Kod svoga posla bila je savjesna i točna, zauzeta s puno žara i mara da svoje znanje preda učenicama i mlađim sestrama.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heilige Kreuz, Ingenbohl, LXXVIII (1963) 3, str. 213-214. M. Žigrić

KLEMENT IZ BROCA (de Brozze), misonar (Broce kod Stona, ? — ?, 1589.) — Član Provincije sv. Franje u Duborvniku. Teolog, govornik i glazbenik. Umro vršeći župničku službu u krajevima pod turskom vlašću.
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Obsrvantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 426. I. Djamić

KLEMENT IZ DUBROVAČKOG PRIMORJA (Clemens de Terranova), misionar (Dubrovačko Primorje, ? — Ploiesti, 1636.) — Član Provincije sv. Franje u Duborvniku. Kao misionar otputovao u Mađarsku i tamo umro u jestu Plescizze (danas Ploiesti u Rumunjskoj).

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P.

Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 434. I. Djamić

KLEŠKOVIĆ, Ivan Krizostom (*Miho), Božji ugodnik (Mlini kod Dubrovnika, oko 1703. — Dubrovnik, 5. III. 1796.). Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1730. g. Nakon novicijata pošao na studij u Italiju. U Provinciji je bio starješina u gotovo svim samostanima, a gvardijan u samostanu Male Braće u Dubrovniku više puta. Bio je magistar novaka, više puta definitor provincije , kustod, provincijal (1758.-1761.), provincijski vikar, vizitator i predsjedatelj kapitula. Uz to je mnogo propovijedao. — Bio je vrlo vješt hrvatskom jeziku, pa je uz propovijedanje preveo s talijanskog dva duhovna djelca. Kako se odlikovao razboritošću, uslužnošću, ustrajnošću u molitvi, zdravom moralnošću, te pružao primjer redovničkog savršenstva, brzo je napredovao u službama u Provinciji. Kada je umro, ljudi su se u tolikom broju okupili oko odra, da je morala biti pozvana vojska da održava red kod sprovoda. Nekoliko godina kasnije, grob je otvoren (radi ukopa drugih) i tom je prilikom njegov leš nađen sačuvan, vro malo promijenjen. (Rode).

DJELA: *Priprava duhovna sa bogoljubno pristupiti na Svete Sakramente od Ispovjesti i Pricestjegna, druga diella krepostji Karstjanskieh* (prijevod s talijanskog). Dubrovnik 1784. — *Novena na slavu Prisvetoga Sarza Jesusova alliti devet danaa prie gnegove Svetkovine i priko godiscta is Italianskoga u Slovinski jesik prinesena sa rasgovor duscjaa bogoljubnieh* (prijevod s talijanskog). Dubrovnik 1787.

LIT.: B. RODE: Necroogium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 493-494. — J. BERSA: *Dubrovačke slike i prilike*. Zagreb 1941., 90. — H. G. JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškog u našoj prošlosti. *Kačić.* Split 9(1977.), 53. I. Djamić

KLIMANTOVIĆ, o. fra Šimun, glagoljski pisac, kroničar (Lukoran oko 1460. † oko 1540.). FRT. O Šimunu Klimantoviću sinu Jurice Klimantovića iz Lukorana na otoku Ugljanu, imamo prvi spomen u dokumentima iz godine 1491., u oporuci njegova oca Jurice. U travnju 1492. na Školjiću sudjeluje pri uređivanju Konstitucija franjevaca trećoredaca (danas općenito zvane Klimantovićeve). Gvardijan je na Školjiću godine 1492. Bio je provincijal od godine 1502.-1505. živi u različitim samostanima što doznajemo iz bilježničkih spisa i njegovih bilježaka koje se nalaze na ri glagoljicom pisana kodeksa. Još je napisao i preveo na hrvatski (glagoljicom) privilegije "mare magnum" što su dalif franjevcima pape tokom srednjega vijeka. Godine 1513. zamjenik je provincijala fra Stjepana Belića Rabljanina. — Do danas nije ustanovljeno točno koliko je fra Šimun originalni pisac koliko prepisivač u svojim kodeksima. Profesor Tihomir Maštrović govoreći o plačevima veli za fra Šimuna: "Ono što Klimantovićevu prijepisu Plača daje specifično obilježje i čini ga interesantnim u dramskom i kazališnom pogledu jesu njegove didaskalije. U prvom prijepisu plača u Rapskoj pjesmarici didaskaliej su uklučene u versificirano pričanje radnje, dok su u glagoljskom zborniku Šimuna Klimantovića upute licima prilagođene scenskom prikazivanju. Ovo je nedvojbeno prvi jasno strukturiran dramski tekst hrvatske književnosti, tekst za koji se sa sigurnošću može tvrditi da je bio namjenjen uprizorenju i s kojim ujedno počinje najstarija skupina hrvatskih prikazanja". — Šimun Klimantović, po svojim bilješćkama na obrednicima, poznat je i kao krončar suvremenih zbivanja. Od kraja XIX. stoljeća do danas, nema značajnijeg prikaza starije hrvatske književnosti da nije spomenut Šimun Klimantović kao važan i zanimljiv hrvatski pisac.

LIT.: I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Pjesnici hrvatski XV. vieka,* Zagreb, 1856. — S. IVANČIĆ, *Povjestne crte o samostanskom III. Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagoljice u istoj redodržavi.* Zadar 1910. — S. IVANČIĆ, *Poraba glagoljice kod redovnika III. reda sv. Franje,* Zadar 1887. — I. MILČETIĆ, Hrvatska glagoljska bibliografija, *Starine* knj., 33. Zagreb, 1911. — V. ŠTEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi JAZU*

Vol. I-II., Zagreb, 1969/70. — B. RIMAC, *Treći samostanski red sv. Franje u Hrvatskoj i glagoljica,* (diplomska radnja-rukopis), Zagreb, 1976. — T. MAŠTROVIĆ, *Počeci hrvatske drame,* Split, 1985. br. 1, 2, 3, Split, 1985. P. Runje

KLIMPACHER, Eugen, profesor filozofije i teologije, provincijal (Varaždin, 1738. - Varaždin, 25. I. 1817). Prije nego što je 1756. stupio u Provinciju sv. Ladislava, nosio je ime Ignacije. Završivši filozofsko i teološko školovanje postigao je naslove profesora filozofije i teologije. Profesorsku službu je započeo predajući filozofiju u Zagrebu (1765-1767), a teologiju je razlagao u Varaždinu (1770-1775, 1776/77), Pečuhu (1775/76) i Zagrebu (1777-1781). Zapisao je spis *Philosophia universa* (Zagreb 1767; vel. 25 x 20,2 cm; str. 566): zajedno s teološkim spisom *De mysterio Trinitatis* (Varasdini 1771, vel. 203 x 15,4 cm, nepag. str. 304, sign. b 52/2) nalazi se u knjižnici Franjevačkog samostana u Varaždinu. Na hrvatski je preveo tri medicinske knjige varaždinskog liječnika Ivana Lalanguea: *Medicina ruralis iliti vračtva ladanjska* (Varaždin 1776), *Kratek navuk od meštrije pupkorezne* (Zagreb 1779) i *Ispisivanje vračtvenih vod horvatskoga i slavonskoga orsaga i od načina nje uživati* (Zagreb 1779); prvu je preveo pod pseudonimom Edmund Platišić. U svojoj Provinciji sv. Ladislava bio je savjetnik provincijala Petra Pethea (1800-1803) i zatim provincijal (1803-1806). Kao provincijal je odredio 1804. tzv. "Puncta capitularia" o redovničkoj stezi, a zatim je pripravio uredbe o sveukupnom životu i djelovanju članova Provincije sv. Ladislava. Ta *Statuta provincialia inclytae Provinciae S. Ladislai Regis* (Zagrabiae 1806) je odobrio provincijski kapitul u Čakovcu pod Klimpacherovim predsjedanjem.
LIT.: F. E. HOŠKO: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Bogoslovska smotra,* 39 (1970), br. 2/3, 211-212. — ISTI: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Kačić*, 3 (1970), 93, 98.
F. E. Hoško

KLJAJIĆ, Ivan, provincijal. Na kapitulu u Kreševu 1855. određeno je da gradi školu u Varešu. Još se zna da je bio vareški župnik, novački meštar, definitor i provincijal Bosne Srebrene (1829.-1832.).
LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II.,* Sarajevo 1915. Ante Kovačić

KLJUČARIĆ, Danijel, teološki pisac (1688 - Varaždin, 13. XI. 1732). Postao je član Provincije sv. Ladislava 1706. u ormožu. Filozofiju (1707-1709) i dio teologije (1709-1712) je slušao u Varaždinu, a završio u Zagrebu (1712/13). Nakon što je položio ispit za profesora filozofije s izvanrednim uspjehom bio je korepetitor na filozofskom učilištu u Zagrebu (1714"15), a zatim je predavao na filozofskim učilištima u Remetincu (1716/17), u Krapini (1717/18) i u Zagrebu (1718-1720). Predava je teologiju na učilištima moralnog bogoslovlja u Ivaniću (12720/21), najvjerojatnije drugu godinu u Remetincu, gdje je bio i gvardijan (1721/22). Položivši ispit za profesora dogmatske teologije bio je predavač na bogoslovnim školama Generalnih učilišta u Varaždinu (1722-1724) i u Zagrebu (1724-1732). Sudjelovao je u vodstvu Provincije sv. Ladislava kao definitor (1727-1730). Potkraj života sastavio je po želji provincijala Kapistrana Stybera priručnik za ispit prije svećeničkog ređenja, koji nije sačuvan; sačuvao se pak rukopis njegovih teoloških predavanja *Liber primus Sententiarum* (Zagreb, 1726; vel. 20 x 17 cm, nepag. str. 149, arhiv samostana u Zagrebu, Kaptol 9) i tri tiskana tezarija teoloških rasprava. Preminuo je obnašajući dužnost dekana generalnog učilišta u Varaždinu.
DJELA: *Duodena prima ex Primo Sententiarum* (s.l. s.a.). - *Sexdecim Theses ex universa Theologia* (s.l.s.a.). - *Undeviginti propositiones ex tractatu de Deo uno et trino* (s.l.s.a.).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Monumenta et processus rerum Custodiae S. Ladislai, str. 444. Ibidem: Matricula officiorum, sign. B 2, str. 118. - F. E. HOŠKO: Skotistička teologija

zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Kačić*, 3 (1970), 92, 97. F. E. Hoško

KNEZOVIĆ, fra Oto (*Andrija), (Crnopod/-Ljubuški, 27. I. 1889. — Chicago, 20. X. 1964.) Rođen je u obitelji Ivana Knezovića i Marije rođ. Jurković. Osnovnu školu pohađao je i završio u Ljubuškom. Gimnaziju na Širokom Brijegu (1904.-1910.) i Zagrebu. U franjevački red stupio je 12. VIII. 1910. na Humcu. Studij filozofije i teologije pohađao je u Mostaru (1911.-1916.) God. 1912. sa sukolegama zapalio je, iz protesta što su Mađari postavili Cuvaja za komesara u Hrvatskoj, mađarsku zastavu u Mostaru na očigled vojske, činovništva, građanstva i seljaštva. Za svećenika je zaređen 27. VI. 1915. u Mostaru. Godinu dana bio je kapelan na Širokom Brijegu (1916.-1917.) a zatim studira slavistiku i nacionalnu povijest na filozofskom fakultetu u Zagrebu. Nakon što je položio ispite iz filozofije (1920), povijesti (1922), i iz ostalih predmeta (1923) doktorirao je iz filozofije (1923). Od tada je bio profesor na Širokom Brijegu (1923.-1945.). Preko Austrije stiže u Italiju (Grottamare) gdje predaje na srednjoj školi koju su hrvatski franjevci osnovali za izbjeglu hrvatsku djecu, a 1950. odlazi u Chicago. — Prve književne radove objavio je u časopisu *Kršćanska obitelj,* gdje je i kasnije surađivao, (1916, 1939-1940, 1944). Radove je objavljivao i u časopisima: *Duhovni život* (Zagreb), (1929-1931, 1935), *Drina* (Madrid, 1955), *Jadran* (1920), *Hrvatska misao (*1944), *Hrvatska prosvjeta* (1917, 1919,1930-1931), *Hrvatska revija (Zagreb,* 1941, Buenos Aires, 1951), *Hrvatska smotra* (1944), *Hrvatska straža* (1932,1935, 1937, 1940), *Hrvatska sloga* (1922) *Hrvatski dnevnik za interese bosansko-gercegovačkih Hrvata* (1918) *Hrvatski kalendar* (Chicago, 1948, 1953, 1955, 1957, 1960, 1962), *Hrvatski katolički glasnik* (Chicago, 1954, 1955), *Hrvatski radiša* (1923, 1935), *Franjevački vjesnik* 1928-1930, 1932-1933, 1940-1941), *Glasnik Jugoslovenskog profesorskog društva* (Beograd, 1934/35), *Glasnik sv. Ante Padovanskoga* (1939-1940, 1943), *Glasnik zemaljskog muzeja* u Sarajevu (1928), *Godišnjak* ~~nepotpuno~~ (1954, 1959), *Hrvatski radiša* [kalendar] (1931,1935) *Kalendar sv. Ante(*1934-1939, 1944) *Katolički list* (1926, 1934, 1944), *Napredak* [kalendar] (1937) *Napredak* (Sarajevo 1931-1933, 1935), *Narodna politika* (1919.), *Narodna sloboda* (Mostar, 1919, 1925, 1924, 1926-1928, 1931-1932), *Narodno jedinstvo* (Sarajevo, 1922, 1932), *Naša misao (*1919), *Nova Evropa* (1936), *Nova revija* (1925-1932, 1934-1939), *Novine* (Zagreb, 1917), *Obzor* (1932, 1935-1938, 1940), *Sacerdos Christi* (1933-1935, 1937), *Selo i grad* (1931), *Srpska riječ* (Sarajevo, 1922), *Stopama otaca* (1936-38), *Svijet* (Zagreb, 1932), Surađivao je u djelima: *Poviest hrvatskih zemalja Bosne i Hercegovine, knj. I.* Izd. Napredak (Sarajevo) 1942., str. 159-195; *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925.* Zagreb 1925.; Obzorovoj *Spomen-knjizi 1860.-1935.,* str. 87-89; *Hrvatskoj enciklopediji* (Zagreb) sv. 1-5. U rukopisima što ih je pohranio kod Matice Hrvatske ostavio je djela: *Hrvatska poviest, Sinovi sunca, Vezir-pievac, S hercegovačkih vrleti* (zbirka novela), *Iz knjiga starostavnih, Kroz burnu sudbinu svieta,* a u Arhivu hercegovačke franjevačke provincije u Mostaru čuva se njegovo veliko djelo: *Poviest franjevaca u Bosni i Hercegovini,* sv. 1-3; Ostala njegova djela u rukopisu su: ~~Gdje je što~~?*U plamenu, Gramtika hrvatskog jezika s pravopisom, Lucifer, Razgovor Boga i duše, Na gori blaženstva, Božja rieč, Razmišljanja o vječnim istinama za svaki dan u godini, Svršetak svieta i sudnji dan, Moderna hrvatska poviest,* te prijevodi Marmiona: *Krist život naše duše* i *Krist u svojim tajnama* i vlastito djelo *Poviest Hrvata,* sv. III. Djelo: *Život sv. Franje Asiškog* pohranio je kod dr. Dionizija Lasića u Chicagu.

DJELA: *Početak romantizma u našoj književnosti.* Sarajevo 1930. *Književni realizam.* Beograd. *Fra Grga Martić.* Sarajevo 1931. *Hrvatska poviest od najstarijeg doba do godine 1918.* Zagreb 1935. sv. 1. — *Franjevački idealizam,* Mostar 1929.. — *Hrvatska povijest,* Zagreb 1936., sv. 2. — *Život i rad fra Didaka Buntića,* Zagreb 1938. *Svećenik na oltaru ili dostojno prikazvanje svete mise s dodatkom obreda tihe mise* (prijevod) Sarajevo 1938. *Poviest Hrvata,* sv.

1. Madrid 1961. *Engleska vježbanica s gramtikom,* Chicago 1959. *Široki Brijeg i druge pripovijesti,* Valencia 1967. *Poviest Hrvata,* sv. 2, Toronto 1964., svoju "Autobiografiju" objavio je u *Drina* (Madrid), 5/1955., str. 137-141.

LIT.: HOM.: "Hermanovi pitomci — Beozobrazluci 'Hrv. sloge'." *Srpska riječ,* 18[4!]/1922., br. 121, str. 1. — B. BADROV: "Dr. fra Oton Knezović, Franjevači idealizam..." *Franjevački vijesnik,* 36/1929., br. 4, str. 132-133. — R. Rogošić: "Knezović dr. fra Oton, Franjevači idealizam..." *Nova revija,* 8/1929., br. 2, str. 206. — HISTORICUS: "Ali-paša Rizvanbegović - Stočević, od dra fra Otona Knezovića." *Hrvatska straža,* 2/1930., br. 45, str. 5. — S. ILIJIĆ: "Ali-paša..." *Obzor,* 70/1929., br. 229, str. 2-3. — D. JAJIĆ: "Dr. fra Oton Knezović: Fra Grga Martić, studija..." *Zapisi,* 5/1931., knj. IX., sv. 6, str. 365-366. — I. ESIH: "Dr. fra Oton Knezović. Uz njegovu studiju o starcu Radovanu." *Obzor,* 72/1931., br. 219, str. 2-3. — [ ] "Dr. fra Oton Knezović. Studija o fra Grgi Martiću..." *Katolički tjednik,* 7/1931., br. 40. — R.D.: "Dr fra oton Knezović. Fra Grga Martić..." *Franjevački vijesnik,* 38/1931., br. 10, str. 317-319. — B. RASPUDIĆ: "Dr. fra O. Knezović: Fra Grga Martić" *Luč,* 27/1931-32., br. 6/7, str. 212. — K. BEGO: "Fra Grga Martić i hrvatska povijest. Dvije knjige dra Otona Knezovića." *Novo doba,* 19/1936., br. 91, str. 9. — K. G[UJIĆ]: "Dr fra Oton Knezović: 'Hrvatska povijest'." *Obzor,* 76/1930., br. 257. — K. G[UJIĆ]: "Hrvatska povijest..." *Obzor,* 76/1936., br. 46, str. 1. — [ ] "Osvrt na članak Otona Knezovića u kalendaru sv. Ante, koji pobija suvremene ideologije i ideologiju braće Radića." *Hrvatski dnevnik,* 2/1937., br. 231, str. 5. — R. D[RLJIĆ]: "Dr. fra Oton Knezović, Život i rad fra Didaka Buntića..." *Franjevački vijesnik,* 45/1938., br. 8/9, str. 238-239. — J. JURČEVIĆ: "Dr. fra Oton Knezović: 'Život i rad fra Didaka Buntića'." *Vrhbosna,* 52/1938., br. 11, str. 257-258. — B. PANDŽIĆ: "Dr. O. Knezović: Život i rad fra Didaka Buntića." *Luč,* 34/1938-39., br. 2, str. 12. — S. PETRIĆ: "Jubilej dra fra Otona Knezovića." *Jugoslavenski list,* 23/1940., br. 147, str. 9. — J. D[UJMUŠIĆ]: "O ijekavštini dra fra Otona Knezovića." *Hrvatska straža,* 12/1940., br. 148, str. 5. — Discipulus: "Jubilej dra fra Otona Knezovića." *Hrvatska straža,* 12/1940., br. 157, str. 6. — T. Z[UBAC]: "Dr. fra Oton Knezović. Uz četverostruki jubilej." *Obzor,* 80/1940., [ ] "'Drina' se odužuje zaslužnom suradniku, dr. fra Otonu Knezoviću." *Drina,* 5/1955., str. 137-139. — [ ] "Knezović Oto: Poviest Hrvata, sv. 1..." *Hrvatska misao,* 11/1964., br. 33, str. 58. — L. ČUVALO: "Uspomeni Dr. fra Otona Knezovića." *Hrvatski kalendar,* 22/1965., str. 188-192.

A. Nikić

KNEŽEVIĆ, Antun, povjesničar (Mrkonjić Grad, 9. I. 1834. — Kotor Varoš, 22. IX. 1889.). — Krsno mu je ime Petar. Rodi se od oca Antuna i majke Agate rođ. Stipić-Iveković. Roditelji su ga naučili pisati i čitati. Pohađao je varcarsku Jukićevu školu. Pripravništvo za franjevači red započeo je u fojničkom samostanu krajem 1850. Franjevački habit primio je od fra Marijana Šunjića 1851. Nakon novicijata u Fojnici je nastavio studij filozofije. God. 1853. poslan je u Italiju. Filozofsko-teološki studij dovršio je u Sijeni 1856. summa cum laude. Iste godine zaređen je za svećenika. U Bosnu se vratio početkom 1857. Bio je kapelan u Varcaru (1857.-1858., 1860.-1861.), Bugojnu (1858.-1860.) i Ivanjskoj (1873.-1875.), župnik u Dobretićima (1868.-1869.), Varcaru (1871.-1873.), na Petrićevcu (1875.-1876.), Jajcu (1876.-1879.), Liskovici (1879.-1886.) i Kotor Vrošu (1886.-1889.), odgojitelj mladeži Bosne Srebrene u Livnu (1861.-1864.), "lector Tehologiae" u Gučoj Gori (1864.-1871.). Dvadesetak godina borio se s ostalim franjevcima jajačkog kraja za bonovu samostana u Jajcu. Zbog toga je dvaput putovao u Rim (1873., 1880.). — Knežević spada među najistaknutije bosanskohercegovačke intelektualce 19. stoljeća. Tiskao je nekoliko samostalnih djela i objelodanio brojne priloge povijesno-etnološkog sadržaja u *Pozoru* (1862.), *Zviezdi* (1863.), *Danici ilirskoj* (1865.), *Viencu* (1870., 1871.,1873.), *Zatočniku* (1871.), *Obzoru* (1871., 1879., 1889.), *Glasniku biskupije*

sriemsko-đakovačke (1875.), *Glasniku jugoslavenskih franjevaca* (1888.) *Bosnische Post-u* (1889.), *Narodnom listu* (1878.) i *Hercegovačkom bosiljku* (1884.). Zauzimao se za samostalnost i slobodu Bosne, za jedinstvo bosanskohercegovačkog naroda. To je bjelodano i iz njegovih rukopisnih zabilješki sačuvanih u *Pojesnici novoimenovanog franjevačkog samostana u Jajcu I-III.* i *Varice.*

DJELA: *Rieč hodže Petrovačkoga bratji Turcima*. S. 1. et s.a. — *Bogoljubstvo mladića bosanskoga oliti knjižikca molitvena.* Trst 1862. — *Mladić bosanski providen u svojoj učionici za prvu godinu...* Zagreb 1862. — *Krvava knjiga ili spomenik na 405 godina poslije propasti slavnoga kraljevstva bosanskoga...* Zagreb 1869. — *Bosanski prijatelj IV.* Sisak 1870. — *Bošnjak oliti Koledar za Bosnu...* Osiek 1870. — *Kratka poviest kralja bosankih...* I-III. ubrovnik 1884.-1887. — *Pad Bosne* (1463.). Senj 1886. — *Carsko-turski namjesnici u Bosni i Hercegovini (1463.-1878.).* Senj 1887.

LIT.: A. S. KOVAČIĆ: *Antun Knešević. Njegovi pogledi na povijest Bosne i njezine probleme u drugoj polovici 19. stoljeća* (Pars dissertationis). Sarajevo 1976. — ISTI: Pogled fra Antuna Kneževića na odnos Bosne prema Ugarskoj i Austro-Ugarskoj. *Nova et Vetera,* 28(1978.) I-II., str. 197-211. — ISTI: Slobodna i samostalna Bosna i Hercegovina kategorički imperativ fra Antuna Kneževića. *Nova et Vetera,* 29(1979.) II., str. 209-216. — J. JOVANOVIĆ: Stogodišnjica kalendara Bošnjak. *Bibliotekarstvo,* 16(1970.) 4, str. 45-53. A. Kovačić

KNEŽEVIĆ, Bartol, pisac, rezbar i slikar (Đakovo, 30. X. 1712 - Đakovo, 19. XII. 1792). Franjevačko odijelo je primio 1727. u Bosni Srebrenoj, a od. 1757. je bio član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Bio je župnik u Moroviću i ondje podigao drvenu župsku kuću. Dok je bio samostanski starješina u Đakovu (1754-1760) gradio je samostan i uređivao crkvu; pribavio je slike za glavni oltar i za oltar sv. Antuna. U Osijeku (1769-1786) je bio odgojitelj studenata, propovjednik, ekonom provincije (1768-1771), definitor (1771-1774) i kustod (1774-1777). God. 1774. vodio je provinciju dok je provincijal I. Velikanović bio na generalnom kapitulu. — Bio je daroviti autodidakt; pravio je barut, uvezivao knjige, krojio crkveno ruho, "slikao i risao olovkom, obavljao cjelokupnu rezbariju od drveta" (Jakošić). Tri i pol desetljeća je izdavao liturgijski kalendar provincije *Dirrectorium officii Divini* (1757-1791), a tiskom je objavio danas izgubljeni molitvenik, izgleda prvenstveno za svećenike, *Veni mecum piorum sacerdotum sive exercitia et preces matutinae, vespertinae, ante et post Missam; necnon rosarium B.M.V. in tres partes divisum cum aliis selectis orationibus* (Osijek 1768).

LIT.: J. JAKOŠIĆ: Slavonski pisci. *Revija*, 28(1988), br. 1, 74-75. — F.E. HOŠKO: Višestoljetno djelovanje franjevaca u Đakovu (1347.1806.). *Kačić* 21/22 (1989/90), 16. — S. SRŠAN: *Osječki ljetopisi 1686.-1945*. Osijek 1993. F. E. Hoško

KNEŽEVIĆ, FRA IVAN, prepisivač i čuvar kulturne baštine (o. 1740. — Knin 13. VI. 1807) cijelog je života bio vrijedan prepisivač. Upotrebljavo je rukopis *Cursus philosophicus iuxta mentem subtilissimi doctoris nostri B. Ioannis Duns Scoti theologorum omnium principis ac illibatissimi conceptus B.M.V. praecipui defensoris koji se čuva u Karinu (rkp. XIV)* koga je vjerojatno on prepisao i ostavio svom zemljaku fra → Grguru Fontani. Bio je (1765-1766) učitelj u Šibeniku kao mlad prepisao je veliki dio makrakog Liber archivalis u Kninu je 1773 prepisao jedan kantual a kasnije je čini se prepisivao martirologije (Baćić, Nekrolog 170,191).. lektor u

Lit.: J. Soldo, Samostan sv. Lovre, 79. Jurišić, Franjevačka provincija sv. Kaja Pape i mučenika u Dalmaciji, Kačić 17 (1985), 128. Soldo, Djelovanje franjevaca provincije presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985). V. Kapitanović

KNEŽEVIĆ, fra Petar, književnik i glazbenik, (Kapitul kod Knina, 5. III. 1701— Sinj, 18. VI. 1768). Stupio je u novicijat u Visovcu (1720).

Filozofiju i teologiju studirao je u Šibeniku. Bio učitelj samostanske mladeži u Šibeniku (1730-1740), tajnik Provincije (1734-1737), kustod Provincije (1754-1756), ponovno tajnik (1757-1760). Preradio je knjigu Aemilianusa Niegerle, *Octava seraphica religioso spiritualia exercitia facienti singularis annis per octo continuos dies studiose pariter ac devote celebranda,* Augustae Vindelicorum, 1736 [prvo izdanje 1714]. Njegov *Gospin plač* doživio je preko sedamdeset izdanja i vjerojatno je najtiskanija knjiga na hrvatskom jeziku. Na njegov tekst skladan je kasnije oratorij (Brkanović, Ivan, Stabat Mater dolorosa = Gospin plač : oratorij : tekst s latinskog na starohrvatskom govoru prepjevao Petar Knežević 1753. : partitura / Ivan Brkanović 1 partitura (157 str.) : rukopis ; 43 cm napomene: Rukopis skladatelja. Plava i crna tinta, plava kemijska olovka. Datum skladanja: U Zagrebu 5/VI. 1981. dovršeno. NSB).

DJELA: *Muka Gospodina našega Isukrsta i plač Divice Marie majke njegove,* Venezia 1753 (bibliografiju izdanja do 1974. izradio je K. Kosor, a poslije toga je objavljeno više od 10 izdanja. — *Pisme duhovne razlike* / sastavgljene od Petra Knexevichia, iz Knina, reda s. o. Francescka, U Mletczih : po Sscimunu Occhi, 1756 XII, 195 str. — *Pisme duhovne razlike […] za vecchju slavu Boxju i Majke gnegove, a za duhovni razgovor dusca boggogliubni. […]* U Mletzih, Po Scimunu Occhi, 1765. XII + 195 str; [+ 5 l.], 21 cm.. - *Duhovna pivka,* Venezia 1759. - *Pissma koju sloxxi o.p.f. Petar Knexevich reda magne bb. s.o.F... prikazujuchi gospodi targovcem i drugim svima koi se u pomagnkagi, svarhu koi pisma, zvoni naode*, [S. l., s. a.] — *Osmina redovniçka zabave duhovne,* koja se sa ossam dana nerastraghnuti svakoga godiscta ima od rcdovnikah pomgnivo i boggogljubno çiniti. [...] U Mletczih, Po Scimunu Occhi 1766. 396 str. 16,5 cm. — *Pisctole i Evangelja priko svegga godiscta* na novi naçin istomaçena po razlogu missala Dvora rimskoga od svih pomagnkanjah, koliko je moguchie bilo, oçistjena i sa svimih, koja dosad nebiahu, s velikom pomgnom u slovinski jezik istomaçena i virno prinesena. S priloxkom razliki blagosova, naçina karstenja male dicze iz Rituala rimskoga i Kalendara Pape Gargura XIII. s brojniczom blagdana pomiçni. I s razbrajanjem dana u kojim se çini mina misecza. U Mletczih, Po Ivanu Novellu, 1773. XIX [+I] 272 str., 28,5 cm. — *Xivotti çetiriu svetaca çuddotvoriteglja Francescka od Ascixa, Antuna od Padue, Didaka, i Pasckala u kratko sastavglieni* [. . .] U Mletczii, Po Simunu Occhi, 1759. [63] [+1] str. 17,5 cm.

LIT.: — P.J. Šafarik - J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865. — Š. Ljubić: *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 420, 463. — J. Božitković: »Život i rad fra Petra Kneževića«, *Građa za povijest književnosti hrvatske X,* Zagreb 1927, 149-154. - A. Crnica: *Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 221-229. - J. Šetka: »O. fra Petar Knežević«, *Sinjska spomenica,* Sinj 1965, 297-306. - K. Kosor: »Gospin plač fra Petra Kneževića«, *Godišnjak Instituta za izučavanje jugoslavenskih književnosti u Sarajevu,* 2 (1973) 71-89. - K. Kosor: »Izdanja Kneževićeva "Gospina plača«, *Kačić* 6 (1974) 171-187. — M. Demović: »Pitanje autorstva skladbi Kneževićevih kantuala«, *Kačić,* 16 (1984), 20. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 56-60.

V. Kapitanović

KNIEFAC, Simeon, nabožni pisac (Novo Selo, Gradišće (Neudorf, Burgenland, 23. II. 1752. - Klimpuh, 3. VIII. 1819). — Postao je 1771. član Provincije sv. Marije, a 1775. je primio svećeničko ređenje. Najprije je propovjednik u Željeznu na Brigu (Oberberg-Eisenstadt) i u Novom Gradu (Guessing, Nemethujvar), a zatim boravi izvan samostana kao kapelan u Pandorfu (1788-1796) i Celindorfu (1796-1799) te kao župnik u Ciklešu (1799-1801) i Klimpuhu (1801-1819). Uz pučki lekcionar i dva molitvenika pretpostavlja se da je također on objavio tiskom treći molitvenik, *Poszuda duhovna* (Sopron 1793).

DJELA: *Lapat Evangeliumszki*. Sopron 1798. — *Vrata nebeszka*. Sopron 1803. — *Marianszko czveche*. Sopron 1803.
LIT.: S. ZVONARICH: Franjevci kao utemeljitelji nabožne literature u Gradišćanskih Hrvata. *Kačić*, 13 (1981), 89-120. — I. KARALL - S. ZVONARICH: Popis franjevaca gradišćanskih Hrvata. IBIDEM, 14 (1982), 97-120. — M. KRUHEK: Crikva kod južnogradišćanskih Hrvatov. *Bauertum und Kirche bei den suedburgenlandischen Kroaten*. Guettenbach-Pinkovac 1990, 123-130.
F. E. Hoško

KOCIJAN, Samuel, (Kotzian), pedagog (Vukovar, 31. X. 1817. - Vukovar, 11. I. 1857). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1837. u Beču. Zatim je studirao na filozofskom učilistu u Baji (1838/39) i u Baču (1839/40), a teologiju u Baji (1840-1842) i u Budimu (1842-44). God. 1844. je zaređen za svećenika. Nakon što se osposobio za srednjoškolskog profesora, predavao je na gimnaziji u Požegi (1847). Kako je stekao i kvalifikacije profesora teologije, predavao je crkvenu povijest i crkveno pravo na bogoslovnoj školi u rodnom gradu (1855-1857).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, *Protocollum venerabilis conventus Vukovariensis,* sv. 2, 175, 184. — *Schematismus almae Provinciae s. Ioannis a Capistrano*. Budae 1844, 13. F. E. Hoško

KOJEC (KOETZ), fra Severijan (*Matej, Severian kapucin, pseud. Severian Prosjaković), teološki pisac i propovjednik (Cestica 9. IX. 1819. - Karlobag 28. II. 1874). U KR stupio 1835. Bio je duže vrijeme samostanski stariješina i definitor provincije više puta. Neko je vrijeme bio generalni kustod. Bio je poznat pučki propovijednik i misionar. — U rukopisu je ostavio: *Dve rieči o naredbi bezženstva svetjeničkog* (u Karlobagu 1849.); *Snopčić mirisa duhovnoga ili Promišljanja od Otajstvih muke i smrti Spasitelja našega Isukrsta* ispisana za korist duša a prevedena u horvatski jezik po Otcu Severianu kapucinu (u Karlobagu 1855). Rukopisi se nalaze u samostanskom arhivu u Karlobagu.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

KOLB, Kamilo, glazbenik (Okučani, 31. VII. 1887. - Vitovitica, 12. VII. 1965. Bio je šesto dijete Huge i Matilde, imenom Stjepan. Završivši osnovnu školu u rodnom mjestu, pohađao je niže razrede gimnazije u Požegi, a 1902. je stupio u Hrvatsku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Školovanje je nastavio na filozofskom učilištu u Varaždinu (1902-1906) i na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1906-1910). Za svećenika je zaređen 1910. godine. U vrijeme teološkog studija Franjo Dugan st. ga je poučavao u glazbi, a poslije Prvog svjetskog rata pohađao je konzervatorij u Ljubljani usavršavajući se u solo pjevanju i kompoziciji (1919-1921). Djelovao je kao profesor glazbenog odgoja na Franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu (1935-1939), a u nizu samostana kao zborovođa, orguljaš i vjeroučitelj: na Trsatu (1911-1914), u Vukovaru (1919; 1928/29), u zagrebu (1921-1928), u Virovitici (1929-1932,1963-1965), u Iloku (1932-1935(, u našicama (1929/40), u Osijeku (1940-1945), u Karlovcu (1950-1956), Slavonskom Brodu (1956-1958) i Požegi (1959-1963). God. 1945. je bio osuđen na pet godina zatvora; proveo ih je u Staroj Gradiški. - Bio je "vrstan orguljaš, pjevač, zborovođa, glazbeni kritičar, publicist te pedagog" (Marić). Utvrđeno je postojanje njegovih 1.210 skladbi. Komponirao je više od 50 misa, 3 oratorija, 150 marijanskih pjesama, 48 euharistijskih popijevki, 50 prikaznih pjesama i himana, 65 pjesama za različita vremena crkvene godinbe, 30 misnih pjesama, preko 100 svetačkih popijevki, brojne pjesme za druge crkvene prigode, niz pjesama svjetovnog sadržaja, oko 50 različitih instrumentalnih skladbi. Dio njegovog glazbenog stvaralaštva je objavljen u listovima: Sveta Cecilija, Tamburica, Anđeo Čuvar, Crkveni glazbenik, Vjesnik bl. NIkole Tavelića, odnosno u pjesmaricama: Virgini Matri, Kantual, Hrvatska crkvena pjesmarica, Slavimo Boga. Posmrtno su objavljene dvije zbirke njegovih skladbi; prva obuhvaća 15

marijanskih vokalnih uz pratnju orgulja i druga 26 marijanskih skladbi za muški zbor, a u pripravi je i treća sa solo-skladbama uz instrumentalnu pratnju. Kolbove skladbe se odlikuju pjevnom i spontanom melodijom, "obojenom romantičkim harmonijama, tehnički zrelo rađenim; odlično se prilagođavao ukusu i izvođačkim mogućnostima naših pjevačkih zborova. Odatle potječe i popularnost njegovih djela, od kojih su osobito neke crkvene pučke popijevke posvuda prihvaćene i postale kao narodne" (Vidaković).

DJELA: *Serafski zvuci*. Zagreb 1915. — *Ave Maria*. Priredili M. Riman i P.A. Kinderić. Rijeka 1993. — *Marijanske melodije za muški zbor*. Priredili M. Riman i P.A. Kinderić, Rijeka 1994.

LIT.: R. RIBIĆ: Franjevac - jubilarac - skladatelj. *Hrvatska straža,* 31. VII. 1937, str. 5-7. — J. ANDRIĆ: *Tamburaška glazba*. Slavonska Požega 1962. — B. DUDA: Dies Kolbiana u zagrebačkoj katedrali. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 13 (1961), 126-129. — A. VIDAKOVIĆ: Kolb Kamilo. *Muzička enciklopedija,* sv. 2, Zagreb 1974, 350. — P. KINDERIĆ: O. Kamilo Kolb uz 100. obljetnicu rođenja. *Marijin Trsat,* 20(1987), br. 1, 3-5. — M. MARIĆ: Otkrivanje hrvatske glazbene baštine. *Kana,* 25)1004), br. 3, 42-43.

F.E. Hoško

KOLUMBAN iz Raba, biskup, (Rab, poč. XIII. st. — 1279.). Prema domaćim ispravama Kolumban je raodom iz Raba. Ne znamo kada je i gdje ušao u franjevači red. Spada među redovnike koji su izgrađivali drevnu Slavonsku provinciju. Niz godina živio je u Rimu gdje je obavljao službu apostolskog penitencijara i upoznao se sa utjecajnim ljudima onoga doba. Za trogirskog biskupa postavio ga je i u Rimu posvetio 1255. papa Aleksandar IV. — Kolumbana povjesničari ubrajaju među istaknute trogirske biskupe. Dopisivao se s papama: Aleksandrom IV., Urbanom IV. i Klementom IV. Za njegova su biskupovanja Mala Braća 1264. podigla novi samostan i crkvu u predgrađu Trogira. Kolumbanu nije uspjelo da ih smjesti u sam grad, jer nisu mogli dobiti potrebno zemljište. Zalagao se za obranu prava trogirske crkve od presizanja Splićana i Šibenčana. Zbog poodmakle dobi i bolesti zatražio je od pape Inocenta V. da ga razriješi dužnosti što je i postigao 1276. godine. Nakon odreknuća povukao se u samostan gdje je proživio još tri godine. Preminuo je 1279. kako donosi Franjevački Bularij gdje se tvrdi da je bio minorit.

LIT.: *Bullarium Franciscanum t. V.,* Romae 1898., str. 610. no 30 (P.M.C. Eubel, O.F.M. Conv.). — C. EUBEL, *Hierarchia Catholia medii aevi I.* (1198.-1431.), Monasterii 1913., str. 490. — D. FARLATI, *Illyricum Sacrum IV.* 346. — *Monumenta Tragurien.* 3, cap. 2. — *Šematizam Splitsko-makarske biskupije* 1928. — M. OREB, *Uzori svetosti,* Split 1970., str. 50-51. *MES,* str. 7.

M. Oreb

KOLUMBAN iz Raba, O. Min., trogirski biskup († Trogir, 1279.). — Ukoliko je Kolumban doista iz Raba, kako se navodi u hrvatskoj historiografiji, bio je prvi do sada poznati franjevac biskup rođen na hrvatskom tlu, a prema nepotpunom Eubelovu popisu trideseti u cijelom franjevačkom Redu. Potkraj života trogirskog biskupa Tregvana († 1254.), koji je dovršio velebnu trogirsku katedralu, Šibenik, koji je dotada pripadao trogirskoj biskupiji, pokušao je dobiti svog biskupa, Stjepana, kojeg je 1255. potvrdi i splitski nadbiskup (Gams). U takvom stanju trogirski se kaptol nije usudio birati Tregvanu nasljednika već se obratio papi Aleksandru IV. da on dodijeli prikladnog biskupa. Papa im 4. VII. 1255. dodjeljuje Kolumbana, svog dotadašnjeg ispovjednika već posvećenog biskupa i preporuča ga arhiđakonu i trogirskom kaptolu da ga blagohotno prihvate. Svojim dobrim vezama s papom i rimskom kurijom Kolumban je spriječio cijepanje trogirske biskupije. No Šibenik se 1274. ponovno pokušao odijeliti od trogirske biskupije i dobiti za biskupa Pavla Eritiusa. Kolumban je i opet uspio očuvati teritorijalnu cjelovitost trogirske biskupije. No shrvan bolešću i starošću, Kolumban se obratio Inocentu V. da ga razriješi uprave biskupijom. Papa je prihvatio to odreknuće. To je moralo biti prije 22. VI. 1276.; tad je naime Inocent

preminuo. Za to odreknuće saznajemo iz bule imenovanja novog trogirskog biskupa Ivana koga je 11. III. 1277. imenovao papa Ivan XXI. — Za Kolumbanova biskupovanja trogirski su se franjevci obratili Sv. Stolici da im zbog udaljenosti od grada dopusti prodati samostan i zemljište koje im je 1214. oporučno ostavio Desa Lukin. Urban IV. naređuje 8. I. 1264. biskupu Kolumbanu da cijelu stvar ispita te ako nađe opravdanim, neka se uz pristanak prokuratorâ proda i kupi prikladnije mjesto za crkvu, samostan i ostale potrebne prostorije. Tako je i učinjeno. Ali radi oskudice prostora u samom gradu i novi je samostan ostao van gradskih zidina. Bit će ubrzo porušen da ne posluži Šubićima ka uporište za osvajanje Trogira. Po svoj prilici je u tom novoizgrađenom samostanu i sam Kolumban proveo svoje posljdnje dane. Umro je 1279. godine (Eubel).

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 52s br. 71; III, 264s br. 25. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, br. 791; 1391. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 490. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 424. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 84. M. Oreb

KOMADANOVIĆ, Franjo, provincijal (Pogar — Vareš, 5. IV. 1840. — Zagreb, 24. IX. 1915.). — Krsno mu je ime Ivo. Školovao se u Kraljevoj Sutjesci i Italiji. U franjevački red stupio je 1854., za svećenik a ređen 1862. Godine 1864. meštar je novaka, korovođa i bibliotekar u Stutjesci, 1878. župnik u Breškama, izvanjski biskpov vikar i nadglednik školau distriktu, 1887. župnik je u Zoviku, 1895. nalazi se u Sutjesci kao član samostana, zaslužni gvardijan, eksdefinitor, korovođa i voditelj gradnje. Kao provincijal (1906.-1909.) godine 1907. liječio se u Karlovim Varima u Čehoslovačkoj, a slijedeće godine nalazi se u Beču u sastavu poklonstvene delega caru Franji Josipu I. Zaslužan je za gradnu sutješke crkve i izgradnju željezare u Varešu. Osim spomenutih službi vršio je i dužnost kustoda provincije. Brković za njega piše: “Uopće možemo o njemu reći, da je bio ljubitelj svega, što je bilo kreposno, zanosno, koristonosno, uzgojno... Svakako je pokojnik bio rijetka pojava među nama smrtnicima”.

LIT.: B. BRKOVIĆ: Fra Franjo Komadanović, *Naša misao,* 29(1915.) 11-12, str. 186-188. A. Kovačić

KOMES, Gvido (Komesz), provincijal (Nagy Kanisza, 27. X. 1794. - Nagy Kanisza, 1857). - Krsno mu je ime bilo Josip, a mati se je prezivala Marković. Završivši gimnaziju stupio je 1810. u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je najvjerojatnije slušao na filozofskom učilištu u Varaždinu, a teologiju na biskupijskoj bogoslovnoj školi u Pečuhu. Za svećenika je zaređen 1815. godine, a 1819. je započeo studij filozofije na sveučilištu i kasnije položio državni ispit za profesora filozofije. Predavao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1821-1827). Predao se zatim pastoralnom djelovanju i niz godina bio mžupnik i samostanski starješina u Čakovcu (1827-1833, 1836-1839, 1842-1849) i u Velikoj Kanjiži (1849-1857). U međuvremenu je obavljao i upravne službe u vodstvu Provincije: bio je tajnik Provincije za provincijala T. Sitara (1833-1836), savjetnik provincijalu E. Rebiću (1836-1839) i provincijal (1839-1842).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Acta capitulorum Provinciae S. Ladislai 1791-1883, 113, 142, 171, 173, 226, 256, 270-271, 281, 313, 319. F. E. Hoško

KONSTANTIN KLEMENTOV (Konstancije , Constantinus al. Constantius Clementis) O. min., pom. biskup Zagrebački († 1441). Potječe iz Hrastovice (Lukanović). Bio je papinski ispovjednik, kad ga je, 9.VII.1423., Martin V. imenovao rosenskim biskupom (Grad Rose, na ulazu u Boku Kotorsku. Farlati, Gams, kotorski šematizam, Lukinović i drugi naši pisci vele da je bio naslovni risanski biskup; a i Eubel u bilješci doopušta da se možda radi o istoj

biskupiji (Postoje još neke biskupije tog vremena sa sličnim nazivom. Dosada skombinirane serije biskupa u pojedinoj od tih biskupija, gotovo ni jedna nije pouzdana!) — "Ivančan pretpostavlja da je bio i Zagrebački kanonik. On je sigurno bio "vicarius in pontificalibus" Ivana Albena (1421. –33) i živio je u Zagrebu. Gradski je sudac, naime, zagrebačkog Gradeca 26. I. 1432. darovao četvrt vrta gospodinu Konstantinu, biskupu risanskom, generalnom vikaru u obavljanju biskupskih obreda zagrebačke biskupije, našem novom građaninu. Biskup Konstantin je umro 1441. Godine, a izvršitelj njegove oporuke prebendar Juraj iz Megleca predao je njegovu kuću u Novoj vesi prebendi Svete Marije Magdalene" (Lukinović).

LIT.: C. EUBEL: *Bullarium Franciscanum.* Vol. V, 582 bilj. 6; 747 br. 263. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 423. Pius Bonif. GAMS: *Series Episcoporum Ecelesiae Catholicae.* Graz 1957., 415. A. LUKINOVIĆ: Biskup Benedikt ZOLIO u: *Zagrebački Biskupi i Nadbiskupi.* Zagreb 1995.,191.

M. Žugaj

KOPIJAREVIĆ, Ivan (a Straxemano, Stražemanac), povjesnik, provincijal, biskupski vikar za Slavoniju (Stražeman kod Velike, 1673. - Velika, 15. X. 1757). osnovno i srednje školovanje je završio u domovini; najvjerojatnije je studirao i na filozofskom učilištu u Budimu. Za svećenika je zare:en 1706. godine i tek tada pošao na studij teologije u Bresciu, u Italiju; imao je već 33 godine, ako je točno da je umro u 84. godini života. U inozemstvu je morao steći naslove profesora filozofije i dogmatske teologije te predavati kroz tri godine filozofiju i, najvjerojatnije, kroz tri godine i teologiju. God. 1717. je odgojitelj tek završenih novaka u Velikoj, a zatim profesor bogoslovne škole u Budimu (1718-1721). dok je gvardijan u Budimu (1723-1727), izgradio je krilo samostana uz Dunav i postavio temelje sjevernom krilu; a kao gvardijan u Beogradu podigao je 1728/29. središnji dio samostana i polovicu istočnog krila. U upravi Bosne Srebrene je sudjelovao kao definitor (1726-1729), a zatim kao provincijal (1729-1732). Osobito su mu bili na brizi zadaci odgoja i obrazovanja pa je donio niz uredbi o odgoju i školovanju mladih članova Provincije. Kod prve diobe Bosne Srebrene nastojao je da samostani u Bosni, Slavoniji i Srijemu ostanu u Bosni Srebrenoj. Doživio je 1757. i drugu diobu Bosne Srebrene, ali više nije sudjelovao u događajima oko diobe. Poslije smrti fra Mije Pavunovića († 17. III. 1751) obavljao je neko vrijeme službu vikara zagrebačkih biskupa Franje Klobušickog (1751) i Franje Thauzsya (1751-1769) za Slavoniju; prethodno je bio generalni vizitator u Provinciji sv. Ladislava (1734) i u vlastitoj Provinciji (1714). Dok je bio provincijal, nastao je uz njegovo ime vezan spis Paraphrastica et topographica expositio totius almae Provinciae Bosnae Argentinae (Vellicae 1730); nema jasnih dokaza da je on autor spisa. Spis je preveo S. Sršan pod naslovom: *Povijest Franjevačke provincije Bosne Srebrene* (Zagreb 1993).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Liber memoriabilium conventus Valcovariensis, sv. 1, 159. — J. BÖSENDORFER Prikaz povijesti franjevaca na slavenskom Jugu, njihova školstva, života i rada fra Ivana Stražemanca, prvog slavonskog topohistoriografa. *Dobri Pastir,* 15/16(1966), 408-412. — F.E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 124-126. — S. SRŠAN: Ivan Stražemanac (1678-1658) i njegovo djelo. *Povijest Franjevačke provincije Bosne Srebrene*. Zagreb 1993, 19-26.

F.E. Hoško

KOPIJAREVIĆ, Ivan, prov. (Stražeman kod Velike, 2. polovica XVII. st. — Velika, 1757.). — Imenovan je (1718.) za lektora teologije u Budimu te biran za definitora (1726.) i provincijala Bosne Srebrene (1729.-1732.). Na generalnom kapitulu u Milanu 1729. isposlovao je, pod određenim uvjetima, da se rezidencije u Vukovaru, Cerniku, Beogradu, Temišvaru, Tolni i Radni proglase samostanima. Kao provincijal imao je neprilika

zbog uplitanja mletačke vlade. Napisao je, služeći se Olovčićem i Šipračićem, ljetopis: "Paraphrastica et topographica expositio totius almae provinciae Bosnae Argentinae fratrum Minorum de Opservantia."
LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 143-144. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 219-220. A. Barun

KORČULANIN, Ivan → IVAN KORČULANIN

KORČULANIN, Marin → Marin KORČULANIN

KORDIĆ, Fra Fabijan (*Jozo), vjerosvjedočitelj (Grljevići, 6. III. 1890.- ?, 1945.). Sin je Mate i Anđe r. Ćosić. U Franjevački red stupio kao tercijar u Zadru, 6. I. 1907. Bio je krojač i vrtlar u Mostaru (1919.) i na Širokom Brijegu (1919.-1945.). Odveden je 8. II. 1945. sa Širokog Brijega prema Splitu i negdje na putu ubijen zajedno s drugom subraćom. Bio je priprosti brat, humanoga, kršćanskog i redovničkog življenja.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

KORDIĆ, Petar, provincijal (?, oko 1769. — Kreševo, 1. I. 1835.). — Kao kreševski gvardijan obnovio samostan. Biran za definitora, generalnog vizitatora i provincijala Bosne Srebrfene (1817.-1820., 1826.-1829.) i takav bio osumnjičen kao pristaša "Ugra", a protivnik "Talijana".
LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II.,* Sarajevo 1915. A. Kovačić

KOREN, fra Danijel, FKP, vjeroučitelj, ispovjednik, voditelj Franjevačkoga svjetovnog reda (Mihovljan, 22. III. 1913. - Rijeka, 12. XII. 1976.). Pohađao je Franjevačku gimnaziju u Varaždinu. U Franjevački kapucinski je red pristupio 12. IX. 1931. Teologiju je studirao u Škofjoj Loki a završio u Splitu. Kao mladić volio je šport. Svečane zavjete polažio je 12. XI. 1939. Za svećenika je zaređen 7. VII. 1940. u Ljubljani. Bio je skroman i samozatajan redovnik. Pastoralno je djelovao u Karlobagu, Varaždinu, Osijeku, Splitu, Zagrebu i 22 godine u kapucinskoj crkvi Gospe Lurdske u Rijeci, gdje je ostavio duboke tragove. Istakao se kao obljubljeni vjeroučitelj djece i mladeži. Kao propovjednika resila ga jasnoća, oduševljenje i evanđeoska jednostavnost. Dio sačuvanih propovijedi, što ih je pisao, čuva se u riječkom samostanu. bio je tražen, revan, strpljiv i blag ispovjednik i savjetnik. Dolazili su mu mnogi, vjernici, redovnici, redovnice, svećenici i biskupi. Uspješno je vršio službu voditelja Franjevačkoga svjetovnog reda. Predano je i marljivo posjećivao i tješio bolesnike i starce. Umro je od raka.
LIT.: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* god. X (1976), br. 10, str. 98-104.
Zlatko Josip Šafarić

KOREN, fra Matija (*Stjepan), svećenik. (Ključ, župa Remetinec, 7. VIII. 1880. - Osijek, 24. II. 1966.). U KR je stupio 1897. u Varaždinu. Za svećenika je zaređen 1903. u Senju. Kao svećenik vršio je u Franjevačkom kapucinskom redu različite službe i službovao je gotovo u svim hrvatskim samostanima. Dugi niz godina bio je poglavar samostana u Dubrovniku, gdje je vodio gradnju polovice tamošnjeg samostana, a obnovio je tamošnje Marijansko svetište Gospe od Milosrđa. Zadnjih 20 godina života proveo je u kapucinskom samostanu u Osijeku. Bio je omiljeni i traženi ispovjednik, posebno svećenika i sjemeništaraca. Kao štovatelj Majke Božje, posebno je rado molio krunicu, a sam je osobno napravio stotine krunica. Nakon kraće bolesti umro je u Osijeku i pokopan na tamošnjem groblju.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Serafin Turčin

KORLATOVIĆ, Robert, (Korlatnić), provincijal (oko 1614 - Sopron, Mađarska, 6. VIII. 1678). Bio je Gradišćanski Hrvat. Postavši svećenikom ušao je u Provinciju sv. Marije. Bio je gvardijan u više samostana: u Požunu (danas Bratislava u Slovačkoj) između 1655. i 1661., te među gradišćanskim Hrvatima u Nemethujvaru (Güssingu ili Novom Mestu).

U dva trogodišta je bio kustod Provincije, a dva puta ga je kapitul izabrao za provincijala (1868-1671, 1677/78). Poslije prvog trogodišta provincijalske službe, a nakon smrti beogradskog biskupa fra Mateja Benlića (1674), imenovao ga je papa Klement X. bulom "Apostolatus officium" 1675. njegovim nasljednikom, i to na preporuku generala pavlinskog reda i biskupa u Bečkom Novom Mestu (Wiener Neustadt, Austrija). Korlatović je otklonio imenovanje; ono ga nije mimoišlo (Buturac). Kad je pod rugi puta bio provincijal, predsjedao je u Požunu početkom 1778. kapitulu koji je zaključio da studenti te Provincije trebaju upoznati duhovnu literaturu i koralno pjevanje, a samostani pak iskazivati gostoljublje franjevačkim pučkim misionarima i propovjednicima.
LIT.: J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja*. Zagreb 1970, 143. - A. MAGYAR: *340 Jahre Franziskaner in Güssing*. Güssing 1980, 271. F. E. Hoško

KOSAČA-VUKČIĆ, Katarina, trećoredica (?, 1424., — Rim, 25. X. 1478.). — Kći je Stjepana Vukčića Kosače i majke Jelene, porijeklom od zetskih Balšića. Godine 1446. udala se za bosanskog kralja Stjepana Tomaša i postala kraljica. Tom prigodom papa Eugen IV. dozvolio joj je da može izabrati dva kapelana među bosanskim franjevcima. Poslije kraljeve smrti 1461. ostala je s djecom Sigismundom i Katarinom. Novi kralj Stgjepan Tomašević priznao ju je kraljicom, te je i dalje ostal au bosanskom kraljevskom dvoru. Nakon pada Bosne pod Turke 1463. prebjegla je u Dubrovnik, a odavdje otišla u Rim. Papa joj je osigurao pomoć za pristojan život. Do 1. listopada 1469. stanovala je u kući Jakova Mentebona, a potom prešlau drugu, gdje je i umrla. Uživala je ugled bosanske kraljice i kao takva formirala neku vrstu kraljevskog dvora. Bezuspješno je nastojala osloboditi Bosnu i djecu iz turskog ropstva. Stalno je održavala veze s frnajevcima u samostanu Aracoeli i toliko se oduševila franjevaštvom da je i sama postala franjevačka trećoredica pomažući Društvo Blažene Djevice Marije. Pet dana prije smrti sastavila je oporuku kojom svoje kraljevstvo predaje, pod određenim uvjetima, rimskom papi. Počiva u rkvi Aracoeli s nadgrobnim natpisom: Katarini kraljici bosanskoj Stipana Hercega od svetoga Sabe.
LIT.: B. PANDŽIĆ: *Katarina-Vukčić Kosača (1424.-1478.), Povijesno teološki simpozij u povodu 500. obljetnice smrti bosanske kraljice Katarine,* Sarajevo 1979., str. 15-25.
A. Kovačić

KOSIĆ, Ambrozije, profesor filozofije (Pelješac, oko 1743. — Dubrovnik, 22. XII. 1787.) — Krsnim imenom Antun. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1759. g. Studirao u Milanu. Po povratku u Provinciju postavljen za moderatora filozofskog studija u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Dozvlom starješina ostavlja ovu službu i posvećuje se propovijedanju na narodnom jeziku. Vršio je oko godinu dana službu gvardijana u samostanu na Orebiću, te definitora provincije. — Kao propovjednik, toliko se usavršio da mu je bilo priznato prvenstvo glede govorničke snage i vještine, a njegova je snažna riječ donijela mnogo duhovnog ploda. (Subotić-Velnić).
LIT.: B. RODE: Necrologium Fratgrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *nalecta Franiscana VI.* Ad Claras Aquas 1917. 486-487. — N. SUBOTIĆ - J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1970. 345. I. Djamić

KOSIR, Fra Viktor (*Bože), vjerosvjedočitelj (Uzarići/Široki Brijeg, 12. X. 1924.-Knežpolje/ Široki Brijeg, 7. II. 1945.). Sin je Ivana i Matije r. Bilinovac. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu. Vojsku nije služio. U Franjevački red stupio na Humcu, 17. IX. 1943., jednostavne zavjete položio u Veljacima, 18. IX. 1944. Ubijen je dok je još bio klerik jednostavnih zavjeta i učenik VII. razreda gimnazije.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

KOSMAJ, Nikola (Cosmay Nicolaus de Duratio; Nicolaus Cosmae, Nikola Kuzmin, Nikola iz Drača), OMConv., papinski kapelan i drački nadbiskup († 1429). Bonifacije IX. uzima ga 11. IV. 1398., za papinskog kapelana. Bio je magister teologije, ali ne i provincijal ukoliko ga nije pokušao nametnuti avinjonski protupapa Benedikt XIII. — Nakon smrti dominikanca Ivana drački knonički zbor jednoglasno je izabrao Nikolu za nadbiskupa. Nisu znali da je papa Martin V. tog puta sebi rezervirao izbor i postavljanje novog dračkog nadbiskupa. Kad se Nikola s vjerodajnicama predstavio papi, papa je proglasio izbor ništetnim. No, jer je sve prethodno bilo učinjeno iz nepoznavanja prethodne papine odluke stoga je Martin V. svojom vlašću imenovao 6. VII. 1422., Nikolu dračkim nadbiskupom, a 1. rujna iste godine poslao mu nadbiskupski palij.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, brr. 235; 1552 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 233. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973., 69, 94s.

M. Žugaj

KOSOR, fra Karlo *H. G. Jurišić*

KOSOVIĆ, Martin, provincijal (Zaostrog, konac 15. ili početak XVI. st. — Zaostrog, 12. XII. 1584.). — Za njegovog provincijalstva (1569.-1572.) u Bosni Srebrenoj, Turci su porušili samostane sv. Luke i Marka na otoku Osinju, na ušću Neretve.

LITERATURA: — J. Božitković: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.). Beograd 1935., 46-47. — D. Mandić: Franjevačka Bosna. Rim 1968., 164.

Anđelko Barun

KOŠIR, s. Amaranta (Delnice/Slovenija, 23. III. 1901. — Đakovo, 1. IX. 1984), sestra sv. Križa. Rođena je u brojnoj seljačkoj obitelji u Sloveniji. Od ranog djetinjstva sanja o redovničkom pozivu. Prebrodivši mnoge prepreke 1919. dolazi u Đakovo. Godine 1922. polaže prve zavjete i odlazi u Zagreb da kao bolničarka djeluje u Zakladnoj bolnici. Ondje radi do 1927. U svome radu pokazala je veliku nadarenost i sposobnost za to zvanje pa je poglavari šalju na daljnje školovanje u London i Beč. Vrativši se u domovinu radi jedno vrijeme na Dječjoj klinici u Zagrebu a onda kao nastavnica na državnoj Medicinskoj školi za sestre pomoćnice u Zagrebu na Zvijezdi. Kad je Družba osnovala vlastitu Bolničku školu u Zagrebu, predaje na obje škole. Kad se otvorilo Rebro, dolazi kao laborantica u Neurološku kliniku. Tu ostaje sve do umirovljenja. Liječnici i osoblje ima u nju veliko povjerenje. Čak su joj dali i ključ od Psihijatrije da može u svako doba ući k siromašnim bolesnicima, brinuti se za njihove duhovne potrebe i povesti ih u sestarsku kapelu. Godine 1963. dolazi u Đakovo u zajednicu bolesnih sestara. Najprije radi u ljekarnici i u laboratoriju. Od 1974. to više neće moći. No ni tada nije besposlena: obilazi svoje teško bolesne sestre, brine se da na vrijeme prime bolesničko pomazanje i neumorno moli kod umirućih sestara. S. Amaranta je jedna od prvih školovanih sestara bolničarki u svojoj Provinciji. Iako je bila sposobna i stručno osposobljena, bila je skromna, uslužna i tiha.

LIT:. M. ŽIGRIĆ: »Marija Košir, sestra Amaranta«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, V (1984) 3, str. 43-44.

M. Žigrić

KOŠTAN, fra Luka, lektor i provincijal (Šibenika-Varoš, o. 1775 – Šibenik 15. IV. 1842). Bio je lektor teologije 1707-1708 u Makarskoj. 1812/13. generalni lektor u Šibeniku, 1814.-1816. visovački gvardijan, 1816-1819. generalni lektor i kustod i 1819-1923. provincijal i na prekide do 1826 generalni lektor, te 1835. predsjednik kapitula na Visovcu. Kao bivši provincijal putovao je 1823 sa provincijalom Palatinom u Beč caru i kralju Franji I. zbog problema ustrojstva škola i župa prema državnim zakonima.

Lit.: S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 672. – P. BEZINA, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split 1992, 128. – P. BEZINA, *Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735-1918)*, Split 1993, 189. – V. KAPITANOVIĆ, Franjevački samostan u Makarskoj u razdoblju francuske vladavine (1806.-1813) (u tisku)

V. Kapitanović

KOTORAŠ, Mijo duhovni i javni radnik (Kninsko Polje, 11. VI. 1867. — Zagreb, 1. VIII. 1926). Sin pravoslavnih roditelja Stevana i Simeune rođene Medić. Nakon neuspjela pokušaja da se školuje za pravoslavnog sveštenika, s dopuštenjem roditelja dolazi u Sinj da uči za franjevca. G. 1885. stupa u novicijat na Visovcu. Filozofiju i teologiju sluša u Šibeniku i Makarskoj. Prvu je misu služio 1. I. 1890. God. 1895 postaje župnikom Kijeva, odakle g. 1900. ide u Imotski za gvardijana i župnika. Od 1905 u Sinju je upravitelj Gospina svetišta i gvardijan. Zatim je devet godina župnik Otoka. G. 1919. ponovno je sinjski gvardijan. — Kotaraš je svega života bio neumoran radnik. Kao čovjek žive vjere živio je i radio iz ljubavi prema Bogu i Majci Božjoj. Dok je bio u Kijevu, posluživao je Uništa, selo banjalučke biskupije i u njemu sagradio crkvu i župnu kuću. U Kijevu je njegovim nastojanjem izgrađena kapelica Gospi Karmelskoj, u Imotskom je crkva ukrašena krasnim oltarima, u Otoku su sagrađene kapelice Gospi Karmelskoj, Gospi Sinjskoj i sv. Anti i nabavljen mramorni oltar Bezgrješnoj, a u selu Udovičiću podignuta je nova crkva. Za njegova prvoga gvardijanstva u Sinju podignuto je novo krilo samostana na tri kata, nabavljene nove Riegerove orgulje i križni put. Za drugoga gvardijanstva stavljen je pod krov Katolički dom i pokrenut *Glasnik Gospe Sinjske*. Kao javni radnik i općinski vijećnik u Sinju zauzimao se za gospodarsko uzdizanje naroda i njegova politička prava.

LITERATURA: V. GRABOVAC: »Osvrt na bulaznjenje fratra Kotoraša«, *Narod* (Split), 1 (1919) br. 6 [10. VII] str. 4; br. 7 [14.VII] str. 4; br. 8 [17. VII], str. 4; *Zastava*, 2 (1919), br. 15 [21. VII] str. 4. — M. ANUŠIĆ: O. fra Mijo Kotoraš, *Sinjska spomenica,* Sinj, 1965, 337-342. — K. Kosor: *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 239-240. — J. A. SOLDO: Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735.-1985), *Kačić,* 17 (1985), 298-301.

K. Kosor — V. Kapitanović

KOTROMANOVIĆ, Grgo, kipar (Varrcar, 28. IX. 1787. — Guča Gora kod Travnika, 26. VI. 1864.) — Kotromanović je ugledan franjevac, koji je svojevremeno bio i definitor provincije FS i glazbeno nadaren, budući da je bio i "moderator chori". Kao kipar, on je samouk. Radio je raspela i svetačke likove od drveta za katoličke crkve u Podmilačju (kip sv. Ive Krstitelja), Jajcu, Gučoj Gori (kip sv. Franje, nekoć na pročelju crkve), Fojnici, Kotor Varošu, Ovčarevu kod Travnika, Docu kod Travnika (Gospin kip) i drugdje, ali se od tih radova nije ništa sačuvalo, vjerojatno zato — kako veli Đ. Mazalić — što se kasnijim upraviteljima crkava njegovi kipovi nisu sviđali, što su im izgledali primitivni. Radio je naime kipove koji su se oblačili pa su stoga oni većinom skulptorski obrađeni samo na dijelovima koje ne prekriva odijelo. Možda je — po ocjeni fra Krune Misila — njegovo djelo onaj kip sv. Franje Asiškog koji se nalazi u privatnom posjedu u Docu. Do g. 1935. u dolačkoj crkvi nalazio se Gospčin kip, poznat u tom kraju kao djeo fra Grgino. Kotromanovićevi radovi imaju značaj pučkog umijeća.

LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae*. Sarajevo 1912., p. 12, — ISTI: *Kultura i bosanski franjevci (1780.-1878.). Sv. II.,* Sarajevo 1915., 578, — K. MISILO: *Historijski predmeti i spomenici kulture kod franjevaca u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo 1961., 35-38, — Đ. MAZALIĆ: *Leksikon umjetnika Bosne i Hercegovine,* Sarajevo 1967., s. v.

I. Gavran

KOVAČ, Božidara (*Anđa) (Mali Kablići/Livno, 1910.—Kloštar Ivanić 1993) S

franjevakama se upoznala kad su doselile u franjevački samostan na Gorici kod Livna 1931. i već im se slijedeće godine pridružila. Doživotne zavjete položila je u Mariboru 1939. Službovala je po raznim mjestima u Bosni. Na Gorici je provela 16. godina. Bila je nenametljiva i veoma skromna osoba. Bogata duhovnim životom izžaravala je iz sebe radost i vedrinu pa je svojim životom utjecala da su se u lavanjskom kraju pojavila brojna nova redovnička zvanja. Molitva joj je bila neprestano na usnama i u duši.
Lit.: V. Šimundić: S.M. Božidara Kovač, *Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije.* — M. JUKIĆ, In memoriam Božidara Anđa Kovač, *Livanjski glas,* 2 (1993) 20 str. 15. — V. ŠIMUNDIĆ: † S.M. Božidara Anđa Kovač, *Marija među nama,* 22 (1993) 2 str. 18-19.
V. Šimundić

KOVAČEVIĆ, fra Filip, mučenik († Gljev/Sinj, 6. XI. 1683). Turci su ga uhvatili dok je po nalogu generalnog providura Foscola skupljao po Cetini kršćane da bi ih poveo u pomoć Klisu i potom ga ubili. Franjevački martirologij ga naziva slugom Božjim i mučenikom i stavlja mu spomen 6. XI.
LIT.: — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 95. — Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — V. KAPITANOVIĆ: Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte, *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.*V. Kapitanović*

KOVAČEVIĆ, fra Frane → BAŠIĆ KOVAČEVIĆ

KOVAČEVIĆ, Fra Lovre (*Toma), profesor i dušobrižnik (Kotišina, 26. XII. 1876. - Makarska, 11. II. 1947) - Sin je Jere i Ruže r. Glavina. Osnovnu školu završio je u Makarskoj (1882-1889), a srednju u Makarskoj (1889-1891, privatno) i u Sinju na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji (1891-1895). U franjevački r4ed stupio je i obukao redovničko odijelo na Visovcu 25. rujna 1895. g. Nakon novicijata studirao je filozofiju u Šibeniku (1896-1898), a teologiju u Makarskoj (1898-1900). Za svećenika zaređen je 22. listopada 1899. U Provinciji je vršio razne službe. Najprije je kratko vrijeme bio župnik Velikog Brda (1900), a onda župski pomoćnik u Slivnu (1900-1901) i Imotskom (1901-19012), te župnik Baške Vode (1902-1904). Zatim je profesor na gimnaziji u Sinju (1902-1905). Nakon toga je na sveučilištu u Frieburgu (1906-1907). Od 1907. do 1914. opet je profesor na gimnaziji, Predavao je matematiku, fiziku, kemiju, povijest i zemljopis. Nakon profesorske službe potpuno se posvećuje onoj dušebrižničkoj Bio je župnik u Lišanima (1914-1921) i u Prološcu (1921-1940), te gvardijan u Zaostrogu (1940-1945). Zadnje dvije godine života proveo je također u Zaostrogu. Mijo Ćaleta

KOVAČEVIĆ, Grgo, provincijal (Rašćane/Imotski, početak 17. st. — Makarska, 29. IX. 1689.). — Godine 1662. nalazi se u Rimu skupa s Marijanom Lišnjićem u svojstvu povjerenika provincije sa zadatkom da prikuplja žito, što ga je španjolski kralj darivao svake godine. Bio je dvaput provincijal Bosne Srebrene (1669.-1672., 1678.-1681.), te upravitelj bosanske biskupije do imenovanja biskupa Nikole Orgamića Olovčića (1770.). Rezidirao je u Fojnici. Na generalnom kapitulu Reda u Rimu 1679. isposlovao je da može slati braću po cijelom rimskom carstvu skupljati milostinju, da dvojicu braće može poslati u Carigarad sa zadatkom da motre na spletke pravoslavnih, i da može generalu reda predlagati vizitatora Provincije i presjedatelja kapitula. Lavašanin o njemu piše: "Veoma je dobro vladao".
LIT.: *Capitulu generale 1679,* Romae [1670?], n. 26-28, p. 20. — Liber archivalis samostana Imotski str. 24. — J. Božitković: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.). Beograd 1935., 89-91, 95-96. — D. Mandić: Franjevačka Bosna. Rim 1968., 198-199, 201-202. A. Barun — V. Vrčić

KOVAČEVIĆ, Josip, katehetičar, pisac propovijedi (Požega, 17. II. 1850. - Požega, 8.

IV. 1902). - Krsno mu je ime Dragutin. U Požegi je završio osnovnu školu i gimnaziju te je 1866. stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. U franjevačkim školama je završio studij filozofije i teologije, a 1873. je postao svećenik. Gotovo sav svoj svećenički vijek je proveo u Požegi kao vjeroučitelj na nižoj i višoj djevojačkoj školi. Bio je starješina požeškog samostana (1895-1902 i definitor (1896-1899, 1900-1902). Prihvatio je nove uredbe o franjevačkom životu 1897. i zauzeto djelovao u stvaranju jedinstvene franjevačke provincije na području kontinentalne Hrvatske i bio član prvog upravnog vijeća novoosnovane Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda (1900). Djelovao je u srednjoj Slavoniji kao pučki misionar, propovjednik, utemeljitelj crkvenih bratovština sv. krunice i škapulara te širitelj franjevačkog Trećeg reda i voditelj marijanskih hodočašća iz župa Požeške kotline u Voćin. Riječju i perom je poticao na štovanje Gospe Lurdske i širio svibanjske pobožnosti. Obnovio je samostansku crkvu, podigao u gradu javni križni put, tzv. Kalvariju (1895), a sudjelovao je u osnivanju pjevačkog društva Vijenac, Društva katoličkih djetića te osnivanje Štedne i pripomoćne zadruge kao i kod podizanja spomenika fra Luki Ibrišimoviću. Bio je predstavnik obnove vjerskog života u duhu katoličke romantike. U Katehizaciji je tražio vlastite puteve pa je odstupio od Deharbeovih katekizama i priredio te objelodanio kateheze za prva dva razreda pučke škole, dok su Kateheze za 3. i 4. razred katoličkih pučkih šiola te spis Putopis o Jeruzalemu, Rimu i Atehi ostali u rukopisu u knjižnici požeškog samostana.

DJELA: *Sveta Gospa od Lurda* (s.l.s.a.) - *Svibanjsko cvijeće ili duhovna razmatranja, molitve i pjesme, posvećene Mariji, Majki Božjoj za mjesec svibanj.* Zagreb 1886; treće izdanje 1897. - *Povijest samostana i crkve oo. Franjevaca u Požegi.* (s.l.) 1891. - *Kateheze za I. razred katoličkih pučkih škola.* Požega 1891. - *Kateheze za II. razred katoličkih pučkih škola.* Zagreg 1894.

LIT.: Dopisi. *Katolički list,* 28(1877), 51-52. - F. BARAC: Uz smrt o. Joze Kovačevića. *Ibidem*, 53 (1901), 206-208. — M. IVANIŠEVIĆ: † o. Jozo Kovačević. *Serafinski perivoj,* 16 (1902), 152-154. — *Znameniti Hrvati.* Zagreb 1925, 141. — P. CVEKAN: *Franjevci u Požegi.* Slavonska Požega, 1983, 159, 161.F. E. Hoško

KOVAČEVIĆ, s. Kostka, (Ivankovo, 23. I. 1890. Đakovo, 3. VIII. 1969), sestra sv. Križa. Vrlo mlada stupa u Samostan sestara sv. Križa u Đakovu. Svršava učiteljsku školu a nakon polaganja prvih zavjeta radi na osnovnoj školi, najprije u Đakovu a onda u Hercegnovom. Godine 1921. odlazi na studij na Višu pedagošku akademiju u Zagreb. Kasnije ponovno predaje na Građanskoj školi Družbe u Hercegnovom hrvatski a ujedno vrši i službu ravnateljice te škole. Godine 1928. izabrana je za provincijalnu savjetnicu i tu će službu vršiti sve do 1937. godine. 1929 vraća se u Đakovo na Građansku školu gdje također vrši službu ravnateljice (1938-1943). Bila je veoma umna, inteligentna, govorila je njemački i francuski, radila je s mnogo pedagoškog takta. Bila je stroga i zahtjevna ne samo što se tiče čistoće i naglasaka hrvatskog jezika, nego i cjelokupnog znanja gramatike i književnosti. Bila je slaba zdravlja, ali uza sve to uzorna redovnica i neumorna učiteljica. Osjećala je sa svima koji trpe. Mnoge je ohrabrila svojim razumijevanjem i pobudnom riječju. Kao ravnateljica siromašne je učenice i materijalno pomagala. Sve svoje bogate darove uma i srca posvetila je mladeži i svojoj Družbi. Odgojila je veliki broj vrijednih građanki, prosvjetnih radnica i redovničkih pripravnica. Svoje posljednje sile upotrijebila je za poučavanje kandidatica u hrvatskom jeziku.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heilige Kreuz, Ingenbohl, LXXXV (1970) 1, str. 64-65. M. Žigrić

KOVAČIĆ, Blaž (Blasius Fabricius de Cressevo, iz Kreševa), OFMObs., smederevski biskup († 1544). — Fabricius je latinizirani prijevod prezimena Kovačić. Dodatak "de Cressevo" (Eubel - Van Gulik čitaju pogrešno "Cresseno") vjerojatno označuje da je u Red supio u tamošnjem samostanu, a možda je i rođen u Kreševu ili

bližoj okolici. Kovačić je imenovan biskupom 4. VII. 1544. Kako se iz bule imenovanja razabire papa Pavao III. postavlja Kovačića smederevskim biskupom a kao područje jurisdikcije mu određuje cijelo područje djelovanja franjevaca bosanske provincije pod Turcima, bez obzira na granice prethodnih biskupija. Bilo je to potrebno, s jedne strane, jer na to područje nisu zalazili drugi biskupi, a s druge strane franjevci nisu mogli slati kandidate na ređenje drugamo bez opasnosti po život. — I sam je Kovačićeva doživio neugodnosti kad se uputio u Rim. Turci ga optužiše da je otišao na Zapad skupljati pomoć u novcu i oružuju za ustanak protiv njih, te počeše najokrutnije nastupati protiv franjevaca. Smiriše se tek naplatom goleme novčane svote. Novopostavljenom biskupu ipak ne oprostiše. Postaviše guste straže i zasjede da ga uhvate pri povratku. Bježeći pred Turcima Kovačić se htio čamcem prebaciti preko Bojane ali se utopio prigodom prevrtanja čamca zbog nevještih veslača ili jer je tako bilo namješteno (Fabijanić). Pretpostavljam da je u Rimu bio posvećen za biskupa, a nije izvršio nijednog čina jurisdikcije u svojoj prostorno ogromnoj "smederevskoj" biskupiji.

LIT.: C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 297. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. — D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori dai primordi della loro istituzione in Dalmazia e Bossina fino ai giorni nostri.* Zara 1864. Vol. II, 250. — D. MANDIĆ: Duvanjska bisupija od XIV.-XVII. stoljeća: *Croatia Sacra*. Zagreb 1935., separat 1936.) M. Žugaj

KOVAČIĆ, Ivan Krizostom, provincijal (Szombately/Sabaria, 1672. - Zagreb, 14. II. 1722) je 1690. stupio u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju (1691-1693 i teologiju (1693-1695) je studirao na Generalnom učilištu u Zagrebu. Vrlo mlad je predstojnik samostanske zajednice i župnik u Mohaču (1695-1697), ali ubrzo napušta pastoralnu službu i prihvaća odgojiteljske i učiteljske dužnosti. Predavao je filozofiju u Remetincu (1699-1701) i Zagrebu (1701-1703), a zatim je preuzeo teološku učiteljsku stolicu u Varaždinu (1703-1706), odnosno u Zagrebu (1706-1714). Uz profesorsku službu obavljao je i dužnost odgojitelja studenata teologije (1705/6; 1706-1708). Postigao je naslov "lector jubilatus" (1714). U vodstvu Provincije sv. Ladislava sudjeluje najprije kao definitor (1708-1712; 1721/22), pa kao kustod (1714/15) i, na koncu, kao provincijal (1715-1718). U ime vrhovne uprave Franjevačkog reda obavio je 1721. kanonski pohod u vlastitoj provinciji, a od 1718. do smrti je bio dekan zagrebačkog Generalnog učilišta. - Kao provincijal osobito se zauzimao za redovničku stegu i u popratnom pismu okružnice generala Reda Jose Garcia Mirandola naglašava vjerno opsluživanje Pravila sv. Franje, zajednički život, siromaštvo i odijeljenost od javnosti te zastupa smjer tzv. strogog opsluživanja kao ideal franjevačkog življenja.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Monumenta, sv. 474. F. E. Hoško

KOVAČIĆ, Marin (Kovacsics), profesor filozofije i teologije (Mohač, 28. II. 1828 - Mohač, 11. II. 1903). Potječe iz hrvatske kolonije u Mohaču. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga je pristupio 1847. i u školama te provincije završio filozofsko i teološko školovanje. Za svećenika je bio zaređen 1853. godine. Kad je položio na peštanskom sveučilištu potrebne ispite, predavao je na filozofskim učilistima u Földvaru (1854-1860) i u Mohaču (1860-1862) te u oba odjela bogoslovne škole, tj. u Baji (1862/63) i u Vukovaru (1863-1867); u Vukovaru je predavao crkvenu povijest i crkveno pravo. God. 1866. provincijal → Kajo Agjić izriče zadovoljstvo nad njegovim školskim radom u Vukovaru. U Baji je dekan tamošnjeg odjela bogoslovne škole i gvardijan (1868-1871), a zatim je niz godina samostanski starješina u Mohaču (1871-1890). Sudjelovao je i u vodstvu provincije kao definitor (1878-1881).

LIT.: Archivio della Curia Generale dei Frati Minori, Roma: Hungaria Capistrana, sv. 1, 119r, 191r, 314 v,315r, 381v, 413v; Hungaria Capistrana sv. 2, 34 v, 103v. —

Tabula...Provinciae s. Ioannis a Capistrano...1901. Quinqueecclesiis 1901, 15.
F. E. Hoško

KOVAČIĆ, Romuald, profesor filozofije i teologije (?, 27. I. 1707- Varaždin, 2. II. 1760). — U Provinciji sv. Ladislava primio je 1723. franjevačko odijelo, a zatim je na Generalnom učilištu u Varaždinu studirao filozofiju (1724-1726) i teologiju (1726-1730). Položivši ispit za profesora filozofije predavao je na filozofskim učilištima u Krapini (1731/32), u Zagrebu (1732-1734) te u Pečuhu (1734-1737). Premda je 1738. položio ispit za profesora teologije na generalnim učilištima, tek je 1741/42 zadobio učiteljsku stolicu na bogoslovnoj školi u Varaždinu. Nezadovoljan postupcima starješina prihvatio je katedru na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Makarskoj i ondje predavao zajedno s B. Majorom od 1743. do 1746. godine. Po povratku u provinciju boravio je u Krapini (1746-1752), Hrastovici (1752-1756), Križevcima (1156/57), Virovitici (1757-1758), Remetincu (1758/59) i u Varaždinu.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen.
F. E. Hoško

KOZINOVIĆ, Miron, past. radnik (Slimena-ž. Dolac, 27. IX. 1887. — Guča Gora, 4. VII. 1970.). — Krsno mu je ime Petar. Sin je Ante i Mare rođ. Marković. Osnovnu školu završio je kod Sestara milosrdnica u Docu 1900., gimnaziju u Visokom (1900.-1906.), teologiu u Livnu i Sarajevu (1907.-1911.), novicijat započeo u Fojnici 1906., za svećenik azaređen 1910. Bio kapelan u Zenici (1911.-1912., 1964.-1967.), nastavnik u Visokom (1912.-1913.), tajnik banjalučkog biskupa (1913.-1919.), župnik u Ovčarevu (1919.-1922.), Vitezu (1922.) i Zenici (1922.-1936.), konzultor banjalučkih biskupa (1936.-1952.), upravitelj banjalučke biskupije kao delegat (1945.-1946.), preofesor i prefekt bogoslova u Sarajevu (1952.-1964.) i vikar u Sarajevu (1959.-1960.). Biran je dvaput za definitora Bosne Srebrene (1925.-1928., 1939.-1942.). Od 1967. do smrti živio je u Gučoj Gori. Jelenić ga poredi s obzirom na narav s biskupom Sebastijanom Frankovićem, a s obzirom na literarnu usmjerenost s Arkanđelom Grgićem. Bio je veoma glazbeno nadaren, pastoralno aktivan i društveno poduzetan. Kao župnik u Zenici pomagao je rad hrvatskog prosvjetno-kulturnog društva Napredak i hrvatskog Radiše, obnovio je zgradu hrvatskog pjevačkog i kulturnog društva Zvečaj, vodio pjevački zbor i širio knjigu među puk. Kratko je uređivao *Glasnik sv. Ante Padovanskog* (1912.-1913.), surađivao manjim prilozima u spomenutom glasilu (1913., 1915., 1918.) i Serafinskom perivoju (1910.). Napisao je kao profesor na teologiji opširna (oko 500 str.) i za ono vrijeme veoma dobra i korisna skripta (strojopis) pod naslovom *Ženidbeno pravo katoličke crkve*. Preveo je s njemačkog i 1917. tiskao u Zagrebu *Život sv. Ante Padovanskoga* od Nikole Heim-a. Kao korovođa u Sarajevu harmonizirao je neke religiozne pjesme.
LIT.: *Kartoteka osoblja Bosne Srebrene*. J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija* franjevaca Bosne Srebreničke I. (rukopis u Tolisi). — (Anonim): Zlatna, srebrene i mlada misa u Docu kraj Travnika 1960., *Dobri Pastir,* 10(1960.) I-IV., str. 398-399. — Lj. HRGIĆ: Fra Morone, tebi u spomen, *Bosna Srebrena,* 21(1970.) 8-9, str. 187-189. — Oproštajni govor o. provincijala, *Bosna Srebrena,* 21(1970.) 8-9, str. 189-191. — M. S. ĆORKOVIĆ: Jedna od sažalnica, *Bosna Srebrena,* 21(1970.) 8-9, str. 191. — † Fra Miron Kozinović, *Dobri Pastir* 19-20(1970.) I-IV., str. 370-371.
A. Kovačić

KOŽUL, Fra Julijan (*Jure), vjerosvjedočitelj (Ljuti Dolac, 10. IV. 1906.-1945.). Roditelji su mu Jure i Kata r. Čarić. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Parizu. Vojsku služio u Mostaru od polovice svibnja do polovice studenog 1932. U Franjevački je red stupio na Humcu, 29. VI. 1926., zavjetovan jednostavno 30. VI. 1927., svečano 2. VII. 1930. (Mandić). Za svećenika je zaređen 11. XII. 1932. u Mostaru. Bio je župnik u Seonici (1936.-1941.), Drinovcima (1941.-1944.) i Veljacima (1944.-1945). Oko 10. II. 1945. ubijen je u Ljubuškom. Bio je tih

i odmjeren. Svoje dužnosti savjesno je vršio. Svjestan da nikomu ništa slaba nije učinio, bez straha je obavljao svoje svećeničke i redovničke poslove. Da je i samu smrt podnio s kršćanskim heroizmom svjedoči pjevanje iz ćelije u kojoj je bio zatvoren on i njegov pomoćnik fra Paško Martinac. Bog mu je dao milost da je sa svojim sudrugom koji ga je pratio u smrt nesebično Bogu prikazao ugodnu žrtvu za vjeru i domovinu.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

KOŽUL, Fra Tadija (*Mirko), vjerosvjedočitelj (Mokro/ Široki Brijeg, 20. VII. 1909.-Široki Brijeg, 7. II. 1945.). Sin je Bože i Anđe r. Vrljić. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu, bogosloviju 1930.-1934. u Mostaru i Freiburgu (Njemačka). Filozofiju (klasična filologija s književnošću) studirao 1937.-1941. u Zagrebu. Vojsku služio u Mostaru (2.V.1933. - 2.XI.1933.). U Franjevački je red stupio na Humcu, 29. VI. 1927. (Bubalo). Jednostavne zavjete položio 1.VII.1928., svečane 3. VII. 1931. Za svećenika je zaređen u Mostaru, 5. XI. 1933. Bio je profesor na Širokom Brijegu (1941.-1945.). Kao magistar klerika spaljen je s ostalim franjevcima koje su partizani tu zatekli. Bio je otmjen, dobar radnik i plemenit čovjek. Po naravi je bio dobričina i sveta duša. Kao magister sjemeništaraca rado se igrao s njima i vodio ih u svoj rodni kraj Mokro.

LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

KRAJINOVIĆ, Emauel, publicist (Kiseljak, 23. III. 1891. — Letnica, 16. II. 1981.). — Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Visokom, teologiju u Sarajevu i Mađarskojk. Za svećenika je zaređen 1914. Bio je profesor u Visokom (1917.-1922.) i na teologiji u Sarajevu (kraće), župnik u Podhumu kod Konjica i Novom Šeheru, sekretar provincijala i provincije. Nakon sekularizacije preko dvadeset godina djelovao je kao župnik u Letnici. Bio je široko naobražen. Prevodio je s njemačkog, mađarskog i francuskog jezika djela pobožno-poučnog sadržaja. Preveo je od Tihomira Totha *Krist i mladež* (Mostar 1934.), a pri kraju života prevodio je s njemačkog poljskog katoličkog pisca i mislioca Jana Dobraczynskoga. Objelodanio je nekoliko samostalnih djela te surađivao u *Životu* (1919.-1920.), *Glasniku sv. Ante* (1918.), *Franjevačkom vijesniku* (1928.-1930.), *Jugoslavenskom listu* (1929.-1930.), *Književnim novinama* (1931.), *Večernjoj pošti* (1931.), *Seljačkim novinama* (1932.), *Štampi* (1935.) i drugim periodičnim publikacijama. Polemizirao je s Miljenkom Vidovićem.

DJELA: *Molive i opomene za vojnike u vrijeme rata*. Zagreb 1914. — *Veliki turban pod njim hodže nema ili Vidovićev prosvjetno-etnički pkret*. Sarajevo 1930. — *Mali riječnik albansko-srpskihrvatski i hrvatskosrpsko-albanski*. Letnica 1960.

LIT.: A. GRGIĆ: Crkva sv. Ante u Beogradu. *Jugoslavenski list,* 12(1929.) 230, str. 2 — M. VIDOVIĆ: G.M. Vidović g. dr. Krajinoviću. *Jugoslaenski list,* 13(1930.) 222, str. 6. — Vidovićev pokrfet u svijetlu kritike. *Hrvatska straža,* 3(1931.) 70, str. 4; 73, str. 4. — V. Z[aninović]: G. Dr. Emanuel Krajinović: Velik turban — pod njim hodže nema ili Vidovićev prosvjetno-etnički pokret. Sarajevo 1930. god. *Život i rad,* 4(1931.) knj. IX., sv. 53, str. 1354. — V. R.: Slučaj franjevca g. dr. Krajinovića. Štampa, 1(1934.) 104, str. 5. — Krajinović Emanuel, Isključen iz Franjevačkog reda dr. Emanuel Krajinović iznsi svoj slučaj pred javnost. *Štampa*, 2(1935.) 327, str. 10. — Subvencija reakcionarnoj literaturi. *Znak*, 1(1936.) 2-3, str. 3. — Pokojni dr. Emanuel (Pero) Krajinović. *Bosna Srebrena,* 31(1981.) 1, str. 38-39. — ISTI: *Franjevačka klasična gimnaija u Visokom 1882.-1982*. Visoko 1983., str. 132-133.

A. Kovačić

KRALJEV, Rajko (*Antun), pjesnik (Banj, 10. XI. 1915. — Zagreb, 29. XI. 1969.). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu. Primljen je u Red samostanskih franjevaca trećoredaca — glagoljaša 1927. i na otočiću Galevcu (Školjić) završio nižu gimnaziju. Tu je započeo i višu gimnaziju, a dovršio ju je u Krku. Bogosloviju

studira u Zagrebu (1935.-1940.) gdje je 1937. pložio svečane zavjete, a 1940. zaređen za svećenika. Bio je urpavitelj na više župa (Plaški, Kotari kod Samobora, Martinšćica na otoku Cresu) i članom više samostanskih zajednica (Ogulin, Školjić, Zaglav, Split, Zagreb) u kojim je vršio različite službe. Tajnik je Nadbratovštine počasne straže Srca Isusova (1953.-1956.). Sedam je mjeseci zatvorenik u logoru Stara Gradiška (1957.-1958.). Pokopan u Zagrebu. — Od šesnaeste godine do konca života objavljuje u štampi pjesme u stihu i prozi, pobudne rtice i poučne sastavke. Prvu mu je pjesmu "Sunce tone" objavio časopis *"Anđeo čuvar"* (1931.). Najobilnije piše u časopisu *"Vjesnik počasne straže presvetog Srca Isusova* (1932.-1944.) kojega je izdavala njegova trećoredska provincija (120 sastavaka). Surađuje zatim u sarajevskom *Glasniku sv. Ante* (1937.-1944.), s šezdesetak sastavaka te u glasnikovom samostalnom prilogu *Omladina sv. Ante*. Javlja se prilozima u *Kalendaru sv. Ante* (1938.-1940., 1942.-1945.) s dvanaest sastavaka, u dominikanskoj *Gospinoj krunici* (1941.?1943.), *Kalendaru Gospine krunice* i *Kalendaru Srca Isusova* (1942.), u *Glasniku sv. Franje* (1943.-1944.), *Hrvatskoj straži, Hrvatski ženski list* Side Košutić objavio mu je dvije pjesme u stihu i dvije u prozi (1941.-1945.), a časopis *Za vjeru i dom* dvije pjesme od kojih je "Križarska pjesma" Himna Počasne straže harmonizirana (1944.). Nakon rata nastavio je svoju suradnju u katoličkim časopisima. *Hrvatski Katolički Glasnik* iz SAD objavljuje mu ratnu pjesničku viziju "Žalost Malog Isusa" (1946.), a glasilo trećoredskog Komesarijata u Americi *Ave Maria* čitav niz pjesničkih priloga (iza 1950.) potpisanih neodgonetljivim kraticama. Surađuje u *Glasniku sv. Ante* (kasniji Veritas) (1963.), *Glasniku Srca Isusova, Mariji* (1964, *Vjesniku bl. Nikole Tavelića* (1965.), *Maruliću, Vjesniku franjevaca trećoredaca glagoljaša*. Uvršten je u *Zbirku svećeničkih lirskih pjesama* (1959.) zagrebačkih bogoslova s četiri pjesme te u antologiju *Hrvatska duhovna lirika* (Rim 1968.) Đure Kokše. Mo M. Ivšić harmonizirao je njegovu pjesmu sv. Šimi u narodnom duhu koja se trajno pjeva u crkvi sv. Šime u Zadru. Za izvođenje je sastavio nekoliko recitala Bezgrešnoj, a neki sastavci tiskani na slčicama odobreni su od Crkve kao privatna molitva (npr. Euharistijska duša). Rezultat tamnovanja u Staroj Gradiški bio je oveći ciklus pjesama *Krvave rešetke* priručno umnožen, a u njegovoj ostavštini nalaze se oblikovane male zbirke: *Razapete žice, Božićne pjesme, Mali vijenac, Gospina krunica* sastavljene uglavnom od objavljenih pjesama. Priloge i pjesme potpisivao je, osim punim imenom i prezimenom, kraticama i pseudonimima: R.K., F.R., Rj., Toni Murterinov, Tonko, T.M., Bogoslov, Brajko K. i dr. Ima i nepotpisanih tekstova. — Makar živo prisutan u katoličkoj štampi i pun trajne spremnosti da proširi među ljude što više ljepote, dobrote i istine, Kraljev spada u red malih, narodnih, poluanonimnih i za književnu povijest neatraktivnih stvaralaca koji su tek htjenjem i srcem veliki. Pa ipak u nekim pjesmama uspio je dostići čisti sklad sadržaja i forme te postići rijetke meditavne ugođaje. One ostaju trajna uspomena i podsjetnik na njegov uporan i obiman literarni angažman.

DJELA: *Runolist,* Zagreb 1969.

LIT.: Popis umrlih redovnika 1,28. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — Kronika samostana sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu. — A. BADURINA: Runolist: Mala zbirka "malog" čovjeka. *Vjesnik franjevaca trećoredaca,* 7/1969./4 15-16. — LJ. GREGOV: O. Rajko Kraljev - in memoriam. *Vjesnik franjevaca trećoredaca* 7/1969./5, 8-10. — R. Grgec: O. Rajko Kraljev. *Katolički godišnjak* 1971., HKD sv. Ćirila i Metoda, 135. A. Badurina-Pavičić

KRALJEVIĆ, fra Anđeo (*Ivan), (Čerigaj/Lištica, 26. XII. 1807. — Konjic, 27. VII. 1879.). Rođen u obitelji Mate Kraljević i Pere r. Slišković. God. 1821. odlazi na školovanje u franjevački samostan u Kreševu. Tu stupa 9. III. 1823. u franjevači red. Studij nastavlja u Mađarskoj (Gyöngyösu i Vacu). Za svećenika je zaređen 6. I. 1831. godine i tada se vraća u Hercegovinu za kapelana na Posušje (1831.-1833.), zatim u Čerigaj (1833.-1835.). Odatle odlazi u Kreševo (1835.-1841.) gdje uči

turski i arapski jezik. Ponovno se vraća u Hercegovinu za župnika u Mostarskom Gracu (1841.-1843.) kad bi imenovan za gvardijana u Kreševu. Kao jedan od najuglednijih hercegovačkih franjevaca traži dozvole za gradnju samostana i crkve u Hercegovini. Godine 1843. napušta Kreševo i dolazi kao prvi starješina hercegovačkih franjevaca na Široki Brijeg (1843.-1846.). Nakon toga odlazi za župnika u Veljake (1846.-1852.). Kad je vrhovna uprava Franjevačkog reda 1852. osnovala Hercegovačku Kustodiju Kraljević je izabran za njenog prvog starješinu (1852.-1856.), a zatim za tajnika (1856.-1862.). Na zahtjev Izak-paše Kraljević je 1856. katolički predstavnik u medžlusu. Godine 1859. odlazi za župnika u Veljake i organizira analfabetske tečajeve. Ponovno je gvardijan na Širokom Brijegu (1860-1862), a potom kustod Kustodije (1862-1864). Nakon smrti biskupa fra Rafe Barišića Sv. Stolica ga je imenovala upraviteljem hercegovačkog apsostolskog vikarijata, a 1864. i biskupom. Za biskupa je posvećen u Zadru (25. III. 1865.). Kao kustod i apostolski vikar razvio je značajnu crkvenu i kulturnu djelatnost. Pribavio je strojeve za prvu *tiskaru* u Hercegovini, utemeljio je prvu banku — *Mons pietatis* i karitativno društvo *Bratovštinu sv. Ante,* doveo u Mostar sestre Milosrdnice i otvorio *Katoličku žensku školu. — Istraživao je franjevaačku povijest u Hercegovini. Objavio drugo izdanje Bakulina Šematizma. Preveo niz dokumenata koje su Sultani izdali u korist bosansko-hercegovačkim katolicima i franjevcima;* izdao ih: D. Fabianich: *Firmani inediti di Sultani di Costantinopoli ai conventi francescani (*Firenze 1884). Priredio je latinsko-hrvatsku gramatiku, a za potrebe vjernika i svećenika objelodanio je homiletske i katehetske priručnike te molitvenike

DJELA: *Schematismus missionariae neoerectae Custodiae Hecegoviniensis.* Dubrovnik 1853. — *Razgovor duhovni spripravom osobito za uprav ispovidit se i dostojno pričestiti se...* Rim 1860. — *Grammatica latino-Illyrica... za mladež Hecregovačku.* Rim 1863.. — *Put križa.* Rim 1867. — *Govorenje za svetkovine...* Rim 1870.. — *Ispovidni kod bolesnika...* Zadar 1870. — *Molitvenik mostarini.* Mostar 1873. — *Zabava duhovna za dicu školsku.* Mostar 1874. — *Molitvenik za dicu.* Mostar 1875. "Poziv mostarskog biskupa župnicima i katoličkom pučanstvu Hercegovine da pomognu ranjenim i bolesnim austro-ugarskim vojnicima" *Narodni list,* 17/1878., 80, 81.

LIT.: [Nekrolog mostarskom biskupu fra Anđelu Kraljeviću.] *Obzor,* 9/1879., br. 190, 191. — I.L. "Kratki nacrt o životu i smrti Anđela Kraljevića, biskupa Metelopolitanskog inamjestnika apoštolskog u Hercegovini." *Narodni list,* (Zadar), 18/1879., br. 87-98. — R. GLAVAŠ: *Spomenica...* Mostar 1897., str. 131-137. — [ ] "O. fra Anđeo Kraljević." *Vienac* (Zagreb), 30/1898., br. 25, 373-380. — G. ŠARIĆ: "Aus den Zeiten vor der Okkupation. (Historische Rückblicke)" *Südslavische Revue,* 1/1912., 8, 187-192. — "Kraljević fra Anđeo." *Znameniti i zaslužni Hrvati 925.-1925.* Zagreb 1925. str. 144. — R. ZAPLATA: "Zapljena posjeda Mostarske biskupije 1866. godine. Dokumenti iz arhiva austrijskog generalnog konzulau Sarajevu." *Croatia sacra* (Zagreb), 4/1934., 7, 59-64. — R. Zaplata: "Jedna ogavna denuncijacija protiv mostarskom biskupu za turskog vakta." *Jugoslavenski list,* 20/1937., 74, 13. — R. DRLJIĆ: "Iz korespodencije fra M. Nedića i fra Mate Čondrića. Podaci o odnošajima bos. franjevaca, Mađara i Štrosmajera. Zagrebačka kritika u Katoličkom listu o epistolaru i katekizmu fra A. Kraljevića iz god. 1875." *Franjevački vijesnik,* 45/1938., 12, 412-414. — [ ] "Fra Anđeo Kraljević, biskup (1807-1879.)." *Kršćanska obitelj* (Mostar), 21/1938., 6, 182-184. — V. ILOVAČA: "Bosanski franjevci i okupacija Bosne. Miho Pavlinović piše o franjevcima da se odluče za Austriju. Biskup Kraljević šalje telegram na Berlinski kongres." *Obzor,* 78/1938., 23, 1. — L. PETROVIĆ: "Fra Anđeo Kraljević, apostolski vikar u Hercegovini 1807.-1879.)" *Napredak* [kalendar] (Sarajevo), 29/1939., 104-116. — K.G. "Spomenik biskupu Paskalu Buconjiću." *Nova Hrvatska* (Zagreb), 3/1943., 30, 9. — H. ĆURIĆ: "Hercegovački franjevački pisci i njihova djela od 1844.-1896." *Bibliotekarstvo*

(Sarajevo), 12/1966., 2-3, 115-118. — K. DRAGANOVIĆ: "Biskup Kraljević u obrani svog naroda." Hrvatski kalendar (Chicago), 23/1966., 98-117. — M. ŠPER: "Kraljević Anđeo, O.F.M., Bischof." *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815.-1950.* Wien-Köln-Graz 1969. IV., 201. Nikić A., "Kraljević, fra Anđeo." *Franjo među Hrvatima*. Zagreb, 1976., str. 240-241.— A. NIKIĆ "Književnost hercegovačkih franjevaca zadnjih sto godina." *Kršni zavičaj,* 1977., br. 10, str. 49. A. Nikić

KRALJEVIĆ, Fra Krsto (*Nikola), vjerosvjedočitelj (Grljevići, 21. III. 1895.- Široki Brijeg, 7. II. 1945.). Roditelji su mu Jure i Kata r. Barbarić. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu, bogosloviju 1918/19. u Mostaru, 1919/20. u Zagrebu, 1920/21. u Beču, 1921/22. u Fribourgu (Švicarska). U Franjevački je red stupio na Humcu, 17. IX. 1914., zavjetovan jednostavno 17. IX. 1915., svečano 4. X. 1918. Za svećenika je zaređen u Beču, 28. VIII. 1921. Bio je nastavnik na Širokom Brijegu (1922.-1924.), kapelan na Humcu (1924.-1926.) i župnik u Jablanici (1926.-1927.). Potom je bio na oporavku na Humcu (1927.-1928.) i u Slanom (1928.-1930.). Živio je zatim eksklustriran u Grljevićima (1931.-1934.). Ponovno je bio na zdravstvenom oporavku na Humcu (1934.-1935.), u Koprivnici (1935.-1936.), na Humcu(1936.-1937.), u Slanom (1937.-1943.), i Duvnu (1943.-1944.). Posljednje godine života proveo je u mirovini na Širokom Brijegu (1944.-1945.), gdje je spaljen. Bio je dobar svećenik i bezazlen, pučki iskreno pobožan.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

KRALJEVIĆ, Fra Stanko (*Petar), vjerosvjedočitelj (Mokrom/ Široki Brijeg, 12. VIII. 1871.- Široki Brijeg, 7. II. 1945.). Otac mu je Martin, a majka Šima r. Bubalo. Gimnaziju je učio na Širokom Brijegu i Humcu, 1884.-1890., bogosloviju u Rimu, 1890.-1894. U Franjevački red stupio na Humcu, 25. IX. 1889., svečano zavjetovan 2. X. 1893. Za svećenika zaređen 24. III. 1894. Bio je kateheta na Humcu (1895.-1896.), prefekt i profesor na Širokom Brijegu (1896.-1901.), župnik na Kočerinu (1901.-1902.) i u Drinovcima (1902.-1904.), gvardijan i župnik na Širokom Brijegu (1904.-1910.), župnik u Grabovici (1910.-1920.), gvardijan i župnik na Širokom Brijegu (1920.-1928.) i župnik u Rasnu (1928.-1937.). Poslije toga je ispovjednik klerika, u mirovini na Širokom Brijegu (1937.-1945.). Spaljen je na Širokom Brijegu. Bio je naravan, jednostavan čovjek i dobar svećenik.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.
A. Nikić

KRELJA, fra Konstantin, provincijal (Drniš 28. IV. 1847. — Makarska 15. IV 1930). Sin je Vicka i majke Marije r. Zorica. Gimnaziju je pohađao u Sinjua teologiju u Makarskoj i Šibeniku. U Red je stupio 3. XII. 1865, a za svećenika je zaređen 29. III. 1869. (Crnica) ili 20. VI. 1870. (Kosor). Bio je profesor latinskog, talijanskog i grčkog jezika na Gimnaziji u Sinju (1868-1870), župnik u Drniškom Gracu (1873), župnik u Šibenikskom Varošu (1876-1877), tajnik Provincije Presvetog Otkupitelja (1890), župnik i dekan u Drnišu (1891-1892). Predavao je teologiju u Šibeniku (1892-1898), bio zamjenik ravnatelja (1900) i ravnatelj sjemeništa u Sinju (1909), tri puta gvardijan u Splitu (1902-1904; 1910-1913; 1917-1918), provincijal Provincije Presvetog Otkupitelja (1893-1896) i kustod iste provincije (1913-1917).
Lit.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 248. — K. KOSOR: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 129. V. Kapitanović

KRILIĆ, Frano, odgojitelj mladeži (Baćina 1724. — Zaostrog 1. III. 1804). Niže školovanje završio je u Zaostrogu gdje je prema Božitkoviću 1746. stupio i u novicijat. U Zaostrogu je završio i studij filozofije (1741-1744). Kao student bilježio je predavanja

filozofije profesora Franje Marušića, koja su se sačuvala u rukopisu bez naslovne stranice. Božitković mu je pripisao autorstvo rukopisa pa je tako ušao i u filozofsku literaturu. Nakon završenog studija teologije god.1749. bio je magistar novaka a 19. X. 1750. postao je lektorom filozofije u Zaostrogu. Od 1757. do 1759. vršio je službu magistra novaka u Makarskoj. God. 1767. imenovan je vikarom franjevačkog samostana u Karinu a slijedeće godine (22. V. 1768) gvardijanom samostana u Sumartinu. Težeći za povučenijim životom potkraj 1770. odlazi u Italiju da bi se povukao u neki samostan određen za povučeniji život. Nakon dvije godine (1772-1778) ponovno je na Sumartinu kao učitelj mladeži. Godine 1789. opet je u Zaostrogu kao učitelj mladeži, a potom u mirovini.

Djela: *Directorium Minoriticum* pro divinis officiis rite persolvendis, ac missiis celebrandis. Ab omnibus fratribus Observ. Provinciae Sanctissimi Redemptoris in Dalmatia. […] pro anno Domini 1787. Cum-appendicibus peculiarium officiorum pro unoquoque conventu. Venetiis, Typis Dominici Constantini, 1787 [Franj. knjižnica u Makarskoj, Sign. 4796].

LITERATURA: - J. BOŽITKOVIĆ: Ljetopisne bilješke. 8. Krilić o. Frano kao peripatetik. (1724-1804). *Bogoslovska smotra,* 14 (1926), 171-173. — V. KAPITANOVIĆ: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 271-272. — V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 222-223. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 90. *V. Kapitanović*

KRILIĆ, Branko, publicist (Fojnica, 1. I. 1905. — Fojnica, 25. IX. 1981.). — Krsno mu je ime Anto. Rodio se od oca Franje i majke Ane rođ. Baragić. Osnovnu školu završio je u Fojnici, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu, Münchenu i Parizu, gdje je stekao i licencijat iz teologije i sociologije. U franjevački red stupio je 1922., a za svećenika zaređen 1927. — Bio je kapelan u više mjesta, profesor u Visokom i Sarajevu, župnik u Gučoj Gori, Bugojnu (1945.-1958.), Gornjem Vakufu (1961.-1966.) i Jajcu (1966.-1968.), gvardijan u Gučoj Gori, na Gorici kod Livna, Fojnici (1958.-1961.), Jajcu i Sarajevu te vikar (1972.-1973.) i de familia u Fojnici (1976.-1981.). Tri godine pastorizirao je naše radnike u Insbruku (1968.-1971.). Vršio je dužnosti prefekta bogoslova i prefekta u Konviktu, bio je novički meštar. Biran je za definitora provincije (1955.-1958.). — Članke i druge priloge uglavnom vjerskog sadržaja objelodanjivao je u *Dalmatinskom katoličkom listu, Glasniku sv. Ante* (1923., 1931.), *Jadranu* (1930.), *Franjevačkom vijesniku* (1931., 1933.-1934., 1940.), *Kalendaru sv. Ante* (1933., 1937., 1943., 1945.), *Hrvatskoj straži* (1938.), *Glasniku bl. Nikole Tavelića* (1944.), *Glasu koncila* (1972.), *Radosnoj vijesti* (1975.), *Bosni Srebrenoj, Božićnim običajima, Kalendaru Danica, Domu, Đakovačkom vijesniku, Hrvatskoj straži, Informativnom listu bl. Leopolda Mandića, Kani,* u *La croix* i u *La vie shatolique, Nedjelji, Našim ognjištima, Obzoru, Veritasu, Vrhbosni* i u listu *Za vjeru i dom.* Prevodio je iz časopisa *Bruder Franz* pjesme Margeret Martens te s francuskog i njemačkog članke pastoralnog sadržaja. Bio je mudar, dosjetljiv, vidovit, šaljiv i duhovit, čovjek molitve.

LIT.: REDAKCIJA "DOBROG PASTIRA": Odgovor Redakcije "Dobrog Pastira" "Glasniku Vrhovnog islamskog starješinstva FNFJ". *Dobri Pastir,* 9(1959.) I-IV., str. 299. — ANONIM: Pokojni fra Branko Krilić. *Bosna Srebrena,* 32(1981.) 4, str. 144-145. —Š. Š[IMIĆ]: Zlatomisničko slavlje o. fra Branka Krilića. *Bosna Srebrena,* 28(1977.), 8, str. 283. A. Kovačić

KRILIĆ, fra Bonaventura (*Pavao), odgojitelj i dušobrižnik (Baćina 1749.— Zaostrog 2. XII. 1778). Niže školovanje završio je u Zaostrogu. U Franjevački je red stupio 1. V. 1764. u Makarskoj. Filozofiju je studirao u Zaostrogu (1765-1768), teologiju u Šibeniku (1768-

1772). Potom je bio učitelj samostanske mladeži u Šibeniku (1772/1773), vikar samostana u Zaostrogu (1773), župnik u Vrgorcu (1775), i Plini (1778). U Zaostrogu je kao student filozofije prepisao predavanja svoga profesora fra Pavla Bujasa pa je tako unišao u filozofsku literaturu.

LITERATURA: - J. BOŽITKOVIĆ: Ljetopisne bilješke. Krilić o Bonaventura (1749-1778). *Bogoslovska smotra,* 13 (1925) 366-367. — V. KAPITANOVIĆ: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 253-254. — V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 206. — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 61-63. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 102. *V. Kapitanović*

KRISTIĆ, Augustin, povjesničar (Kreševo, 26. VIII. 1892. — Travnik, 13. VIII. 1960.). — Rodio se od oca Mate i majke Jelene rođ. Ćorić. Osnovnu školu završio je u Krešćevu, gimnaziju u Visokom (1904.-1910.), teologiju u Sarajevu. Za sećenika je ređen 1915. Bio je kateheta u osnovnoj školi u Kreševu (1915.-1917.), nastavnik u Visokom (1916.-1917.), vojni svećenik na talijanskom frontu (1917.-1918.), kateheta u Kreševu (1918.-1928.), župnik u Osovi (1928.-1929.) i Kiseljaku (1929.-1930.), vjeroučitelj u Fojnici (1931.) i Kreševu (1932.-1935.), kada se sekularizirao. Poslije toga bio je župnik na Palama do početka rata, a potom duhovnik časnih sestara u Samoboru do 1949. kad se vratio u Kreševo. Neko vrijeme djelovao je u Deževicama i konačno u Travniku. — Kristić se intenzivno bavio proučavanjem naše narodne i crkvene prošlosti. Ostavio je vrijedne radove s područja povijesti, etnologije i muzeologije. Objelodanio je nekoliko samostalnih djelat e brojne studije, članke, reportaže i druge priloge tiskao u *Našoj misli* (1916.), *Franjevačkom vijesniku* (1931.-1933.), kalendaru (1933, 1934, 1936.-1939., 1941.) i mjesečniku *Napredak* (1937.-1939.), *Sv. Ceciliji* (1932.-1933.), *Hrvatskoj straži* (1934.), *Hrvatskoj tamburici* (1937.), *Vrhbosni* (1937., 1940.) *Katoličkom listu* (1938.), *Glasniku zemaljskog muzeja* (1942.-1943., 1956.-1959.), *Dobrom pastiru* (1955.-1957., 1959.), *Biltenu Instituta za proučavanje folklora u Sarajevu* (1953., 1955.), *Zborniku zavičajnog muzeja u Travniku* (1959.-1960.), *Katoličkom sivjetu* i *Napretkovoj godišnjici.* Posthumno mu je tiskan tekst o dvije osnovne škole u Kreševu u reviji *Dobri Pastir* (1973.). U rukopisu ostali su mu zbirka dječjih pripovijesti *Put pisanice kroz tri carstva i kraljevstva, Dnevnik* i *Riječnik Kreševa i okolice.*

DJELA: *Građanski život Kreševa.* Sarajevo 1939. — *Kreševo.* Zagreb 1941. — *Hrvatska Bosna priča djeci.* Sarajevo 1941. — *Spomenica 50-godišnjice r.k. župe Stup 1890.-1940.* Sarajevo 1941. (Uredio...). — *Etnologija.* Samobor 1944.

LIT.: M. FILIPOVIĆ: Etnološki prilozi fra Augustina Kristića. *Pregled,* 8(1934.) knj. X., sv. 124, str. 241-244. — I. JABLANOVIĆ: Augustin Kristić: Građanski život Kreševa. Sarajevo 1939. *Vrhbosna,* 53(1939.) 6, str. 150. — A. KRISTIĆ: Bosanski franjevci "ujaci" kao lovci. *Lovački list,* 2(1940.) 2, str. 62-64. — A. LIVAJUŠIĆ: Spomenica 50-godišnjice r.k. župe Stup 1890.-1940. Uredio Augustin Kristić. Sarajevo 1941. *Vrhbosna,* 55(1941.) 2, str. 45-46. — ISTI: Čika Kristo: Hrvatska Bosna pčriča djeci. Sarajevo 1941. *Vrhbosna,* 55(1941.) 9/10, str. 210-211. — Nova djela Male knjižnice Matice Hrvatske. *Hrvatski narod,* 4(1942.) 505, str. 2. — Augustin Kristić: Kulturno-privredni dokumenti Hrvata katolika Bosne. Sarajevo 1942. *Katolički tjednik,* 19/22(1943.) 47, STR. 8. (I. RAOS): Stopama naše dične povjesnice. *Hrvatski narod,* 4(1942.) 511, str. 2. — A. BULJAN: Kreševo. Uz knjigu Augustina Kristića. *Hrvatska misao,* 2(1944.) 5, str. 132-136. — F. HORVAT: Augustin Kristić: Etnologija (Temeljne značajke prokultura). Samobor 1944.

Vrhbosna, 58(1944.) 11/12, str. 297-198. — R. DRLJIĆ: † Ivan — Augustin Kristić (1892.-1960.). *Dobri Pastir,* 11/12(1962.) I-IV., str. 537-541. — A. S. KOVAČIĆ: *Spomenica dvadsetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950. – 1975.* Sarajevo 1976., str. 103. A. Kovačić

KRISTIĆEVIĆ, Mato, ljetopisac (Fojnica, 1755. — Fojnica, 19. IV. 1840.). — Oca Stjepana, koji se bavio izradom kola, zvali su Kolo. Pčetne škole učio je u Fojnici, filozofsko-teološki studij završio je u Ugarskoj. Novicijat je zapčeo 8. rujna 1773. Službovao je u Jajcu kao župnik pomoćnik fra Stipe Margitića, zatim kaožupnik u Fojnici, Kotor Varošu i Gučoj Gori (1811.-1819.) Bosne Srebrene te neko vrijeme tajnik provincijala Mate Ivekića. U uvodu svog ljetopisa piše kako je još kao kotorvaroški župnik 1787. bio odlučio, na temelju arhivske građe, napisati knjigu, ali je to učinio tek kao starac. Pri tom mu je pomogao rođak fra Stipo Krističević. Rukopis, koji se čuva u fojničkom samostanu, naslovljen je: "Enchiridion seu frequentius ad manus, in quo quaedam res, casusque gesti propčria memoria conservati, ac experiantiae noti nec non quaedam utiles notitiae ex maiorum traditione haustae. Item historiae quaedam notae et quaedam ex quibusdam libellis luceris ac neglegtis fojnicensem custodiam plurimum concernentes collectae, in quantum licuit servato temporum ordine, ab antiquario autore R.P. Matthaeo Christichevic ex custode, gratia ac pereni posteriorum amore devicto. Foiniczae anno MDCCCXXIII". Izbor iz ovog memoarskog djela objelodanio je Željko Puratić u knjižici pd naslovom *"Iz latiniteta Hrvata u Bosni"* (Sarajevo 1973.), a neke dijelove Gojko Kraljević u *Životu* (1975., 5, str. 525-529) i *Glasniku arhiva i društva arhivskih radnika Bosne i Hercegovine* (1976/77., str. 249-154). Životopis Kristićevića, koji se čuva u Fojnici, napisao je fra Bono Perišić.

LIT.: M.V. BATINIĆ: *Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. – XX.* Zagreb 1913., str. 140-141. — J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae.* Sarajevo 1917., str. 13. — Ž. PURATIĆ: Nepoznata kronika. O zapisima fra Mate Kristićevića na latinskom jeziku. *Odjek,* 24(1971.) 22, str. 14: — G. KRALJEVIĆ: Fra Mate Kristićević kroničar 18. i 19. stoljeća. *Život,* 24(1975.) 5, str. 225. A. Kovačić

KRISTL, Franjo (Cristl), filozofski pisac (Linz, Austrija, 24. IV. 1738. - Pečuh, 15. VIII. 1810). — Pristupio je 1756. Provinciji sv. Ladislava stupivši u novicijat u Ivaniću. Filozofsko i teološko školovanje je završio na filozofskom učilištu u Zagrebu (1758-1760) i na bogoslovnim školama u Varaždinu (1760/62) i u Pečuhu (1762-1764). Godine 1766. je položio ispit za profesora filozofije i zatim predavao na filozofskom učilištu u Zagrebu (1768-1770). Premda je 1772. bio položio ispit za profesora teologije, nije više prihvaćao nastavničke dužnosti već je djelovao kao ekonom Provincije (1770-1774), gvardijan u Ormožu (1776/77) i Remetincu (1777/78) te njemački propovjednik u više samostana.

DJELO: *Assertiones ex universa Philosophia infallibilibus Doctoris Subtilis...,* Zagrabiae 1770.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. — E. F. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda.* Zagreb 1992, 76. F. E. Hoško

KRISTOFOR iz Dubrovnika, FKN, modruški biskup † 29.I.1499. U Dubrovniku je stupio u franjevački red. Viši studij završio je, čini se, u Rimu i postao doktor crkvenog prava u kojem je bio vrstan stručnjak. U Rimu se upoznao s redovničkim subratom Julijanom della Rovere ostijskim biskupom, kardinalom i kasnijim papom Julijem II. Njemu Kristofor treba zahvaliti da je 29.V.1480. imenovan modruškim biskupom, odnosno, taj je dan uplatio obveznu taksu. Ređen je u Rimu i čini se da ga je posvetio za biskupa sam papa. No hrvatsko-ugarski kralj Matijaš je odlučio modruškom biskupijom nagraditi kraljeva kapelana, kraljičina duhovnika i ispovjednika, humantističkog pisca, Antuna Dalmatinca OP. Kad mu je bilo javljeno da je papa imenovao franjevca Kristofora, razljućeni je Matijaš

poslao svog poslanika u Rim s prijetećim pismom: "Neka znade papa da ni njemu ni ikome drugome ne dopuštam miješanje u izbor biskupa u ugarskom kraljevstvu … inače će se cijelo ugarsko kraljevstvo odijeliti od Rimske Crkve". Papa je zbog mira htio Kristoforu dati drugu biskupiju, ali je kardinal Julijan ustrajno nastojao da modrušku biskupiju treba dobiti onaj kome ju je Rim dodjelio. Čini se da je na koncu pontifikata Siksta IV., ili na početku vladanja Inocenta VIII. došlo do sporazuma. Kristofor se spominje kao biskup 1485. u Bakru i tada je veoma cijenjen na dvoru. Boravio je često u Budimu i Rimu (Bogović). — Iz zapisa senjskog kaptola poznato je kako je 1488. Kristoforov vikar Andrija uputio krčkom biskupu Donatu modruškog đakona na ređenje i kako ga je Inocent VIII: ovlastio 29.VII.1491. da proglasi interdikt na cijelu senjsku biskupiju što ne primaju Andriju iz Modene (v.) kojega je papa imenovao senjskim biskupom. Vjerojatno zbog crkvenih poslova bio je 1491. u Splitu kod svog metropolita, a 1493. ponovno na ređenju otočkog biskupa Vinka. Iste godine nakon poraza hrvatske vojske na Krbavskom polju, prije paljenja Modruša, uspio se zajedno s kanonicima skloniti u Novi Vinodolski, gdje je župnu crkvu Sv. Filipa i Jakova uzeo za katedralu i uza nju dao izgraditi dvor. Na bijegu je sobom ponio neke dragocjenosti. Sačuvani su do danas zlatni križ krbavskih biskupa, (u Bribiru) i vjerojatno upravo Kristoforov štap (u Zbirci sakralne umjetnosti u Senju)". Sačuvan je krasno pisani i iluminirani Časoslov (glagoljski) iz XIV. ili početka XV. st. koji je po predaji sobom donio iz Modruša biskup Kristofor. Sačuvan je i Časoslov B sličan prvome, a napisao ga je pop Martinac "…u vreme… našego gospodina i oca gdna biskupa Kristofora dubrovčanina, biskupa Modruškago i krbavskago. Leta č. u. p. v." = 1493. — Zbog velike kuge u novom 1496., privremeno odlazi u Bakar; u Nedjelju Muke 1. IV. 1498., posvetio je u Selcu crkvu i oltar sv. Katarine. Prebendar Filip opisao mu je pogreb i prisutne dostojanstvenike. i danas je vidljiv reljef njegova lika na nadgrobnoj ploči iz 1518.

LIT.: F. RAČKI: Kristofor, biskup modruški u: *Katolički list*. Zagreb 8(1857) br. 46 str. 361-363; br. 47 str. 369-372. M. SLADOVIĆ: *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*. Trst 1856., 144; 170 – P. B. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957., 388 – C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 136. M. BOGOVIĆ: Pomicanje sjedišta krbavske biskupije … *Krbavska biskupija u srednjem vijeku,* Rijeka – Zagreb 1988., 71-74.

M. Žugaj

KRIVELJA, Dionizije, provincijal (Orebić na Pelješcu, oko 1720. — Dubrovnik, 24. VII. 1798.) — Krsnim imenom Marko. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1736. g. Bogoslovne nauke dovršio u Pisi u Italiji. U Provinciji je vršio službe: više puta starješine i rezidencijama izvan Dubrovnika, sakriste u crkvi samostana Male Braće u Dubrovniku, dva puta gvardijana dubrovačkog samostana, tri puta definitora Provincije, provincijalnog vikara (1773.-1775.)d, provincijala (1775.-1778.), komesara-vizitatora, proedsjedatelja Kapitula, te kroz više godina prokuratora provincije. Kao provincijalni vikar sudjeluje u radu generalnog kapitula Reda u Rimu 1774. g. — Na sve ove poožaje bio je postavljen radi razboritog i spretnog djelovanja u administraciji, kućžanstvu i uopće praktičnim dnevnim dužnostima.

LIT.: B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI.* Ad Claras Aquas 1917., 496-497. — N. SUBOTIĆ — J. VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. *Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470.-1970.* Omiš 1790. 346. I. Djamić

KRIZMANIĆ, fra Dimitrije (*Jakov), propovijednik (Severin, 1737 - Varaždin, 23. VIII. 1821). U KR stupio 14. XI. 1756. Bio je duže vrijeme samostanski poglavar, a bio je i revan ispovijednik i propovijednik. Napisao je djelce (format molitvenika) *Libellus continens Exercitium Matutinum et Vespertinum; cum brevi et Commoda praeparatrone ad ss. Missae Saecrificium. Adjunctis quibusdam pro*

Sacerdotibus et Celebratione Missae Sanctorum Patrum Monitis et instructione. 1805. Sadrži na široko iznesene misli o trima redovničkim zavjetima. Rukopis se nalazi u knjižnici kapucinskog samostana u Varaždinu. LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

KRIŽIĆ, Fra Jako (*Ante), vjerosvjedočitelj (Krnjin/ Roško Polje, 26. IX. 1893.-1945.). Sin je Jakova i Janje r. Đikić. Osnovnu je školu svršio u Roškom Polju, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 19. VIII. 1913., jednostavne zavjete položio 23. VIII. 1914., svečane 15. IX. 1917. Za svećenika zaređen u Mostaru, 7. X. 1917. Bio je kapelan i kateheta na Posušju (1919.-1920.), u Konjicu (1920.-1921.), i na Humcu (1921.-1926.); župnik u Blizancima (1926.-1928.) i u Blagaju (1928.-1929.); vikar rezidencije u Slanom (1929.-1930.), župnik u Gradnićima (1930.-1935.), vikar i kapelan na Humcu (1935.-1937.), župnik u Jablanici (1937.-1938.), vikar i kapelan na Humcu (1938.-1941.), kapelan na Čerinu (1941.-1944.), župnik na Čitluku (1944.-1945.). Odveden je 9. II. 1945. iz rezidencije na Čitluku i ubijen. Župljani su ga našli mrtva u groblju "Podadvor" i tu ga pokopali. Dušom i tijelom bio je na raspolaganju vjernicima. U svako doba dana i noći bio je spreman poći gdje ga zovu pastoralne potrebe. To je činio sa smješkom na usnama i franjevačkim raspoloženjem. Ugodan u društvu, zračio je radošću i raspoloženjem. Imao je uvijek pravu riječ u pravo vrijeme. Gdje god je službovao sticao je prave i iskrene prijatelje.
LIT.: A. NIKIĆ: *Hercegovački franjevački mučenicvi 1524.-1945,* Mostar 1992.

A. Nikić

KRKVARIĆ, Solan (Kerkvarić), provincijal (Osijek, 24. III. 1821. - Vukovar, 19. III. 1880). Krsno mu je ime bilo Đuro. U rodnom je gradu završio tzv. glavnu školu, zatim gimnaziju i 1838. stupio u novicijat Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Beču. Kad je završio filozofsko i teološko školovanje u franjevačkoj bogoslovnoj školi u Budimo (1843-1845), a u Zagrebu je 5. X. 1845. na Akademiji položio ispit za gimnazijskog profesora. Iste 1845. godine je zaređen za svećenika. Predavao je na osječkoj Gimnaziji jedno desetljeće (1845-1855) i priredio prve priručnike iz fizike i kemije na hrvatskom jeziku, prevevši vlastite tekstove s latinskog jezika, i to nakon što je Hrvatski sabor 1847. odlučio da hrvatski jezik bude nastavnim i u gimnaziji. Samo jednu školsku godinu je predavao pastoralno bogoslovlje, katehetiku i liturgiku na bogoslovnoj školi u Budimu (1857/58). Posvetio se pastoralnoj službi u Mohaču (1855/56, 1858/59), Tabanu kraj Budima (1856/57), Cerniku (1860-1866) i Vukovaru (1866-1875, 1878-1880); u posljednja dva mjesta bio je gvardijan i župnik. U upravi provincije je sudjelovao kao definitor (1863-1866) i kustod (1878.1880), a od 1875. do 1878. je bio provincijal; službu provincijala je završio kanonskim pohodom vlastite provincije i predsjedanjem na provincijskom kapitulu u ime vrhovne uprave Franjevačkog reda. Kao provincijal je promicao redovničku stegu pa 12. VIII. 1876. u pismu članovima Provincije traži: redovitu zajedničku molitvu, duhovno štivo za vrijeme blagovanja, post i nemrs po Pravilu, odijevanje po propisu, nošenje tonzure, izlaženje iz samostana samo u pratnji, permanentnu formaciju rješavanjem pastoralnih slučajeva, obnavljanje katehetskog znanja i redovito propovijedanje.
LIT.: L. LIPOVČEVIĆ: *Čestitka... otcu Solanu Kerkvariću... c.k. učilištu osječkom isluženom gimnazijalnom učitelju... gvardijanu vukovarskom... za svečani imendan... 24. srpnja 1875.* Budim 1875. — Arhiv franjevačkog samostana u Našicama. Protocolum encyclicarum seu circularium, sv. 7, 225-231, 246-250. — Ž . Dadić: Prirodnofilozofski i prirodnoznanstveni tekstovi u franjevačkim samostanima u Osijeku i Iloku. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 6(1980), br. 11/12, 185-187. — J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku,* Slav. Požega 1980, 243-249. — F. E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj

19. stoljeća. *Croatica Christiana periodica,* (1988), 22, 25-26. F. E. Hoško

KROLO, Pija, ŠSP, medicinska sestra, (Gizdavac, Muć, 14-. V. 1932. - Split, 14. VI. 1987). - U kandidaturu dolazi 1947., a novicijat započinje 15. VIII. 1952. u Splitu. S lakoćom završava večernju medicinsku školu i kao medicinska sestra djeluje najprije nekoliko godina na Plućnom odjeljenju bolnice u Zadru, a od g. 1951. u Domu starih na Lovretu. Kao glavna sestra u Domu bila je doslovce "stalno dežurna**".** Na nju se obraćalo u svaki sat noći i dana. Nije poznavala časove odmora, ni dnevnog ni godišnjeg. Sve je u nje bilo izmjena posla i molitve. Nakon napornog dana mogao si je naći uvečer posljednju u kapeli. I ujutro se tu našla među prvima da izmoli blagoslov za novi dan i napor. Kad je molila, molila je čitavim bićem. Isto tako se sva udubljivala u posao. Stalno je bila u nekoj hitnji - učiniti što više dobra. Velika djelotvorna ljubav odnosila se podjednako na svakoga u njezinoj blizini. Nakon radnog vremena žurila je u bolnicu - gotovo svaki dan, jer je uvijek netko iz Doma tamo bio na liječenju. Ili je pak obilazila one najslabije u Domu. Žrtvovala je drugima sve svoje životne snage i na koncu i zdravlje. Posljednjih pet godina života pobolijeva. Djelomično zaliječena provodi jedno razdoblje u sestrinskoj zajednici u Trpnju. Kod posljednje hospitalizacije u Splitskoj bolnici iznenada umire od embolije pluća. B. Nazor

KRPAN, Nikola profesor (Trogir, 20. XI. 1870. - ?). Nakon osnovne škole, dolazi u Sinj gdje na gimnaziji završva od drugog do šestog razreda (1882-1887). Franjevačko odijelo obukao je 12. X. 1887, a svečane zavjete položio 13. X. 1891. Filozofijui i teologiju studirao je u Makarskoj(1890-1892.) Za svećenika je zaređen 1. IV. 1893. Na Gimnaziji je bio profesor od 1898. do 1900. i od 1906. do 1908. Predavao je talijanski, matematiku i prirodopis. Bio je i župnik u Dubravicama, Bristu i Rupama i Lišanima. God. 1918. napustio Provinciju, da bi god. 1921. i službeno bio otpušten iz Franjevačkog reda. Kasnije je bio profesor na učiteljskoj školi u Šibeniku i župnik starokatolika.

LIT.: P. BEZINA: Srednje školstvo, 272. *M. Ćaleta*

KRSTIĆ Ana, ŠSP, bolničarka, (Vojnić, Sinj, 1. IX. 1908. - Knin, 22. II. 1941). - U samostan dolazi 1926. g., a novicijat započinje u Splitu 8. IX. 1928. godine. Gotovo čitavo vrijeme svoga redovničkog života provela je kao požrtvovna bolničarka u kninskoj bolnici. Tu se i razboljela od tbc pluća, tu je i umrla. U smrtnoj borbi poželjela je svim prisutnim sestrama pružiti ruku na pozdrav i oproštaj i prošaptala je "Zbogom". Imponirale su joj sestre koje su uporno radile na vlastitom usavršavanju i požrtvovnoj ljubavi, pa ih je poštovala i nastojala nasljedovati. B. Nazor

KRŠIĆ, Augustin (Keršić, Karšić), glagoljski prepisivač (u Cresu ? — u Osoru 10. V. 1749.). 1717. je posinovljen u samostanu na Bijaru (Osor) da bi se 1735. isinio i posinovio samostanu na Porozini te ponovo se 1744. posinio u Bijaru. Na provincijaln om kapitulu 1723. je diškret samostana Bijar. Gvardijan je u Martinšćici (1727.-1730.) i na Bijaru (1737.-1740., 1744.-1745., 1747.-1749.). Provincijalni je definitor 1747.-1749. Od svog pekulija sagradio je "kaštelac" na Bijaru. Kršić je glagoljski prepisao *Konstitucioni fratrov tretoga reda S(veto)ga oca Frančiska redovskoga obsluženiê* koje je sa latinskog na bhrvatski prevo Ivan Kršćić 1734. Kako taj prevod nije štampan nego se umnažao prepisujući, osim Akademijina primjerka sačuvan je u samostanu u Krku još jedan primjerak koji izgleda da je isto pisan od ruke Kršića.

LIT.: Knjiga posinovljenja. Arhiv Provincije franjevaca trećoredaca u Zgrebu. — Mise vječne samostana Bijar. Arhiv Provincije franjevca trećoredaca. — I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* str. 397. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslaenske Akademije II.,* 95. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi otoka Krka*. Zagreb 1960., 187. B. Sučić

KRŠIĆ, Ivan-Grižostom (Keršić, Karšić, *Kristofor), prevodilac (rodio se u Cresu oko 1685. — premino vjerojatno u nekm od creskih samostana oko 1747.). Primljen je u samostanu na Porozini. Gvardijan je u samostanu u Kopru (1713., 1717. i 1718. i 1736.-1738.). Tajnik je provincije 1711., 1717. izabran je za kustoda provincije i u toj službi sudjeluje na generalnom kapitulu 1719. Prema predstavci samostanske obitelji iz Kopra upućenoj Provincijalu 1740. razabire se da je Kršić neko vrijeme napustio svoju provinciju i otišćao u jedan samostan u Padovi, zbog čega se braća u Kopru protive njegovu ponovnom primanju osporavajući njegovo posinovljenje tome samostanu. *Konstitucioni fratrov tretoga reda S(veto)ga oca Frančiska redovskoga obsluženiê,* odobrene od pape Klementa XII. i izdane u Rimu 1734. Kršić prevodi s latinskog na hrvatski iste godine u mjesecu prosincu. Taj prijevod nije bio objavljen tiskom, nego se po trećoredskim samostanima širio prepisivanjem.

LIT.: I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* 397. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslaenske akademije II.,* 95. — Knjiga provicnijalnih kapitula 1713.-1848. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — Knjiga pohoda provincijala Frane Depope, Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. B. Sučić

KRT, Ananija, pekarica (Šoštanj, 29. IV. 1901. — Kloštar Ivanić, 16. I 1975). U samostan je stupila u 27. godini života. S žarom je prihvatila redovnički život i svim mu se bićem posvetila. Veliki dio života provela je kao pekarica u Franjevačkom sjemeništu u Visokom. Isticala se radinošću, skromnošću i ljubavlju prema svom poslu, kući i osobama s kojima je živjela i radila. Njezino veselje nije izviralo samo iz lijepe i skladne naravi nego iz nutarnjeg predanja svom pozivu. Bila je radosna što po primjeru sv. Franje može drugima koristiti. U posao i susret s ljudima unosila je vedrinu.
Lit.: A. REHLICKI: S.M. Ananija Krt, *Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije.* — A. REHLICKI, Krt s. Antonija, Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, 241-242. — L. NOVAK: Kruh naš svagdanji-in memoriam s. Ananiji Krt, Marija među nama, 5 (1975) 1, str. 20-22. A. Rehlicki

KRZNAJ, Berard (Kerznay), teološki pisac (Pečuh 3. IX. 1724. — Sigeth, Madžarska, 5. V. 1799). Bio je "Illyrus" po narodnosti, a u Provinciju sv. Ladislava je stupio 1744. da bi zatim sve školovanje obavio na dvije visoke škole Generalnog učilišta I. razreda u Zagrebu (1746-1748; 1748-1752). Kad je položio ispit za profesora filozofije, predavao je tri godine na učilištu u Kanjiži (1753-1756). Zatim je godinu dana predavao na učilištu moralnog bogoslovlja u Koprivnici (1757/58) i šest godina na bogoslovnoj školi u Varaždinu (1758-1764). U provinciji je obavljao i upravne službe: bio je samostanski starješina u Zagrebu (1771-1774), i Kanjiži (1777-1780) te definitor (1774-1777) i kustod provincije za provincijala → L. Potočnjaka (1780-1783).
DJELA: *Parergon theologicum ex universa theologia,* Graecii 1764.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. — F.E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda,* Zagreb 1992, 76. F.E. Hoško

KRŽANIĆ, fra Ignacije (*Ivan), profesor (11. V. 1868. u Podgori. Umro je 1906). Stupio je u franjevački red 4. X. 1885, zaređen za svećenika 28. X. 1890. Doktorirao iz klasične filologije u Innsbrucku. Od 1896-98 predavao na Gimnaziji latinski, grčki, hrvatski, njemački i logiku. Napustio je franjevački red i prešao u svjetovne svećenike.
DJELA: "De M. Tulii Ciceronis philosophiae studiis", Zagabriae 1907. — "U kolijevci hrvatske povijestnice", Zagreb 1907. (skupa s prof. Baračem)
LIT.: P. Bezina: *Srednje školstvo u provinciji presvetog Otkupitelja,* Split 1989, 226.
K. Bašić

KRŽANIĆ, fra Krsto, profesor i pisac (Podgora, 5.III. 1894 - Split. 23. XII. 1973.). Pučku školu završio je u rodnom mjestu (1900.-1906.) i klasičnu gimnaziju u Sinju (1906.-1912.). Na Visovcu je proveo novicijat (1912.-1913.). Filozofsko-teološki studij završio je u Zaostrogu i Makarskoj (1913.-1919.). Svećenički red primio je u Makarskoj 23. IV. 1919. i slavio Mladu Misu u rodnom mjestu. — Godinu dana je bio prefekt sjemeništa u Sinju i zatim nastavnik na gimnaziji (1920.-1923.). Nakon toga je studirao filozofiju u Milanu na Sveučilištu Sacro Cuore i postigao doktorat (1927.). Odmah postaje profesor na gimnaziji u Sinju, kojoj je bio direktorom (1932.-1944.) Bio je tajnik (1934.-1937.) i definitor (1937.-1940.) Uređivao je glasnik *Gospa Sinjska*. Nakon rata bio je u zatvoru u Trogiru, Sisku i Staroj Gradiški (1946.-1952.). Nakon izdržane kazne kratko je bio župnik Brštanova i Labina (1953.-1954.). U Zagrebu je profesor i rektor Bogoslovije (1954.-1958.). Bio je gvardijan u Šibeniku (1958.-1961.). Nakon boravka u Splitu ponovno je profesor Bogoslovije u Makarskoj (1964.-1973.). Bio je poznati govornik, propovjednik i konferansijer. — Objavio je oko 600 većih i manjih radova iz raznih područja u listovima, časopisima i zbornicima: *Acta congressus scotistici... Oxonii et Edinburgi,* (1968). *Bogoslovska smotra* (1963, 1966), *Collectanea franciscana slavica, Crkva u svijetu, Dobri Pastir* (1962, 1970), *Gospa Sinjska* (1932.-1937)*, Hrvatski glasnik, Hrvatski narod, Hrvatska prosvjeta, Hrvatska straža, Izvještaj Fr. kl. gimnazije Jadran, Jadranski dnevnik, Kačić* (1970, 1973,), *Katolički list, Kalendar sv. Ante, L''Osservatore Romano, Luč, Mp. o. dr. fra Petar Grabić. . . in memoriam, Mp. o. dr. fra Stanko Petrov. . . in memoriam, Fra Ante Crnica . . . in memoriam, Marija, Nova revija* (1927-1928, 1939, 1941), *Novo doba, Organizacijski vjesnik llOS, Požeške novine, Prvi izvještaj Fr. kl. gimnazije ., Riječ Božja, Rivista di filosofia neo- scolastica* (1929, 1930,)*, Sinjska spomenica* (Split,1965)*, Služba Božja* (1966, 19.) *Spremnost, Vita e pensiero* (1927)*Vjesnik bl. Nikole Tavelića, Vjesnik Provincije.*

DJELA: *Baruh Benedikt Spinoza, život i filozofija,* Šibenik 1934, 97. — *Franjevački ideali i umjetnost,* Šibenik 1937. — *Marija Majka i Kraljica.* Kratke propovijedi o životu krepostima i slavi neoskvrnjene Djevice Majke za mjesec svibanj, Šibenik 1939. — *Fatimski jubilej. 50. godišnjica Gospinih ukazanja,* Makarska 1967. (suator fra Ante Jadrijević). — *Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Sinju,* Prvi izvještaj za školsku godinu 1938/39, Sinj 1939. — *Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Sinju.* Izvještaj za školsku godinu 1939/40, Sinj 1940. — *Mp. o. dr. fra Petar Grabić, životne crtice i glavnija djela. In memorim* 1882.-1963. Split 1964. — *Fra Ante Crnica, život i djela.* In memoriam, Makarska 1970.

Lit.: K. JURIŠIĆ: »Život i rad fra Krste Kržanića«, *Kačić* , 5 (1976), 225-336. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 79.

K. Jurišić

KRŽELJ, Danijel, prof. teologije (B ila kod Livana, 21. XI. 1937. — Sarajevo, 11. V. 1984.). — Krsno mu je ime Bosiljko. Sin je oca Luke i majke Ljube rođ. Semren. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, nižu gimnaziju u Livnu (1949.-1952.), višu u Visokom (1952.-1957.), novicijat u Kraljevoj Stujesci (1954.-1958.) i Sarajevu (1958.-1963.). Za svećEnika je zaređen 1963. Nastavlja studij u Rimu na Papinskom učilištu Antonianum (1963.-1968.) i brani doktorsku tezu pod naslovom *Ecclesia caritatis.* Bio je profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1968.-1983.) te nek vrijeme na Vrhbosanskoj bogosloviji i na Katehetskom institutu. Obavljao je dužnost drugog (1968.-1970.) i prvog (1970.-1971.) meštra bogoslova, knjižničara Knjižnice Franjevačke teologije u Sarajevu, vikara (1973.-1976.) i gvardijana (1976.-1979.) u samostanu sv. Ante na Bistriku, a potom, radi renoviranja samostana, prešao na Butmir. — Krželj se ponosio svojim pripadništvom franjevačkom redu i bosanskoj provinciji. Bio je veoma marljiv i pedantan

profesor. Napisao je scripta iz svih predmeta koje je predavao. U periodičnim publikacijama objelodanio je više radova o temeljnim problemima ljudske egzistencije kao što su bol, smrt, ljubav, zatim je pisao o sakramentima kao izvorištu kršćanskog života, o rdovništvu, o teologiji propovjedništva i drugim pastoralnim pitanjima. Surađivao je u *Dobrom Pastiru* (1972.-1977., 1979., 1982.), *Vrhbosni* (1973.), *Crkvi u svijetu* (1974.) i *Vrelu života* (1975.-1976., 1982.-1983.). Sudjelovao je u izdavanju 21. (1972.) i 24. (1982.) izdanja *Biserja sv. Ante* te 36 (1982.) izdanja *Gospina plača*.

DJELA: *Ecclesia caritatis*. Vicenza 1972.

LIT.: L. MARKEŠĆIĆ: Ecclesia caritatis. *Crkva u svijetu,* 8(1973.) 1, str. 90-91. — ANONIM: Fra Danijelov veli petak. *Svijetlo riječi,* 2(1984.) 15, str. 6. — In memoriam. Fra Danijel Krželj (1937. — 1984.). *Bosna Srebrena,* 35(1984.) 6, str. 241-248; 7-8, str. 282-287. — D. PERKOVIĆ: Daijel Krželj. *Glas koncila,* 23(1984.) 11, str. 12. — Ž. PULJIĆ: † Dr. fra Danijel Krželj. *Vrhbosna,* 1984., 3, str. 84-85. — M. ZOVKIĆ: Pokojni fra Danijel Krželj, svećenik saborske obnove. *Vrelo života,* 10(1984.) 2, str. 155-156. A. Kovačić

KUČIĆ, Grgo, provincijal (Kučići kod Zadvarja, početak 16. st. — Makarska, 19. II. 1585.). — Za njegovog upravljanja provincijom Bosnom Srebrenom (1577.-1580.) bosanski sandžak Hali-paša naređuje 1578., da se "Grguru ministru provicijalu i njegovoj braći" ne čini nasilje.

LITERATURA: — J. Božitković: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.). Beograd 1935., 48-49. — D. Mandić: Franjevačka Bosna. Rim 1968., 166. Anđelko Barun

KUJUNDŽIĆ, Andrija, provincijal (Kreševo, 10. XII. 1794. — Kreševo, 27. I. 1873.). Školovao se u Kreševu, Požegi i drugim učilištima provincije sv. Ivana Kapistrana, novicijat je započeo 1809. u Kreševu, za svećenika je zaređen 1817. Bio je više godina meštar novaka, više put gvardijan u Krešćevu, definitor i provincijal Bosne Srebrene dvaput (1835.-1838., 1851.-1854.). Starješinstvo provincije predlagalo ga je, između ostalih, 1831. za nasljednika biskupa Miletića. U vrijeme Barišića afere stajao je u obrani interesa provincije. S tim ciljem putuje 1840. s provincijalom Marijanovićem, Jakovljevićem i Šunjićem u Rim. Generalni vizitator Karlo Pooten kuša ga 1843., skupa s još nekim istakutim članovima provincije, protjerati u Italiju. Pripada krugu istaknutijih prosvjetno-kulturnih radnika među franjevcima svoga vremena. Jelenić piše da je bio "promicatelj svega, što se može nazvati kulturnim". Zaslužan je za razvoj školstva u Bosni. Godine 1854. izabran je za nadglednika škola u kreševskom distriktu. U svojoj *Epistoli,* koju je S tjepan Marijanović objelodanio u *Institutiones grammaticae,* izložio je nauku o pravopisu, kojeg su prihvaćali neki bosanski franjevci i po tome se razlikovali od brojnijih Gajevaca. Godine 1853. pokušćao je u Bosni podići tiskaru, ali mu to nije dozvolila Visoka Porta. Jelenić mu pripisuje *Status personalis, officialis et localis* te *šematizme* od 1836. i 1852. Bosne Srebrene.

LIT.: J. JELENIĆ: *Kultura i bosanski franjevci II,* Sarajevo 1915. — Isti: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II,* (rukopis u Tolisi). A. Kovačić

KUKAVICA, fra Anđeo, mlađi, profesor i župnik (Glavina Donja, 7. IV. 1855.-Omiš, 23. I. 1888.). Sinovac je → fra Anđela i fra Frane. Doktorirao je kanonsko pravo i bio prvi fratar u Provinciji koji se potpisivao s akademskim naslovom »doktor«. Bio je profesor teologije u Omišu (1866.) i župnik u Prološcu (1875.) i Sumartinu (1876.-1877.). Isticao se kao vrstan propovjednik. Ganuta njegovim korizmenim propovijedima u Skradinu (1881.) obitelj viteza Ivana Marasovića osniva zakladu za propovijedanje.

DJELA: Svećeničke dužnosti, Zadar, 1886.

LIT.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 157-158.
M. Ćaleta

KUKAVICA, fra Anđeo, stariji, lektor (Glavina Donja, 17. IV. 1810. - Split, 17. X. 1857.). Svećenik je postao 10. VII. 1842. Stekao je počasni naslov »lector generalis«. Predavao je na Bogosloviji u Makarskoj dogmatiku (1850.-1854.). U Imotskom je bio župnik (1848.-1849.) i gvardijan (1854.-1857.). Isticao se dobrotom i lijepom naravi. Otišao je u Split da se liječi od tuberkuloze i ubrzo umro.*M. Ćaleta*

KULUŠIĆ, Anica, studentica (Dubrovnik, 1. II. 1946. — 7. V. 1965.) — Osnovnu i srednju školu pohađa u rodnom gradu. U Treći red sv. Franje stupa u Dubrovniku 1960. g. Upisuje se na Pedagošku akademiju, ali ne uspijeva završiti studij. Prekasno operirana od perforacije slijepog crijeva na pragu ljudske mladosti odlazi u vječnu mladost. — Od svojih roditelja dobro odgajana i upravljana, Anica dolazi u franjevačku crkvu Male Braće i tu se pridružuje skupini mladeži. Voljela je život, radovala se pjesmi, zabavi, kinu i kazalištu, voljela je biti moderno, pristojno obučena, ali u isto vrijeme voljela je Crkvu, redovito išla na sv. misu. Za svoje mladenačke nejasnoće i probleme tražila je i dobivala odgovor od Crkve, od duhovnog savjetnika, upravitelja Trećeg reda i svojih roditelja. I bila je zdovoljna i shvatila da se može normalno i radosno kršćanski živjeti. Nije se dala smesti ako bi joj tkogod štogod dobacio radi njezina življenja vjere. Cijenila je djevičanstvo i čuvala ga, a spremala se za materinstvo. Čitajući izvještaj sa sprovoda, nadgrobne govore, reportažu u *Glasu Koncila* (30. V. 1965.), spomenar što ga čuvaju njeni roditelji, odgovore što ih je Anica davala na ankete, pred nama se ocrtava lik sasvim obične i normalne djevojke, ali u isto vrijeme i neobičan, nesvakidašnji lik. Živjela je 19 godina, ali za nebo to je bilo dosta.

LIT.: V. TOMAŠIĆ: [komemorativni govor]. *Vjesnik Provincije sv. Jeronima*. 7 (1965.), br. 7-8, 129-132. — (ak): Pjevaj, Anice!. *Glas Koncila*. 4(1965.), br. 10, 11-12. — M. Š[ikić]: Kulušić, Anica. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 242a-b.

M. Šikić

KUMAR, Mihovil, provincijal (Kumberg, Nova Gorica, Slovenija, oko 1680. - Novo Mesto, Slovenija, 1653). - Kao član Bosansko-hrvatske provincije sv. Križa stekao je izobrazbu u Italiji i Njemačkoj. Bio je suvremenik F. Glavinića, R. Levakovića, A. Teletinovića, P. Jančića i P. Budimira. Provinciju je vodio kroz dva trogodišta (1625-1631) i istodobno bio generalni definitor Reda (1628-1634), a zatim je bio provincijal Austrijske provincije (1634-1640) i povjerenik za sve franjevačke provincije pod vlašću Habsburgovaca. Predsjedao je 1636. kapitulu Provincije sv. marije u Požunu i nastojao mnogo oko obnove franjevaca u broju u Madžarskoj, Austriji, Hrvatskoj i Sloveniji kao i oko prihvaćanja strogog opsluživanja franjevačkog načina života. Papa Urban VIII (1623-1644) imenovao ga je 1639. naslovnim biskupom Kristianopolisa, grada u makedoniji, a dvije godine kasnije pomoćnim biskupom u Ljubljani, Posljednje tri godine nosio je naslov prepošta Novoga Mesta. Kranjski državni staleži su ga izabrali za svog zastupnika u carevinskom vijeću u Beču. Pokopan je u franjevačkoj crkvi u Novom Mestu. - Poslije požara trsatskog samostana 1629. predvodio je kao provincijal obnovu samostana. Ponovo je podigao spaljeni samostan, a dao je i dograditi uz prvotnu zgradu dva nova stambena krila. Na Trsat je pozvao švicarskog slikara Serafina Schöna, koji je zatim postao član Bosansko-hrvatske provincije, da trsatsku crkvu ukrasi oltarskim, a samostan zidnim slikama. Također je podigao nove samostane u Kamniku i Sloveniji i u Klanjcu u Hrvatskoj.

LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII. stoljeća. *Kačić,* 4(1971), 88-89. — ISTI: *Na vrhu Trsatskih stuba.* Rijeka 1991, 99-104.

F.E. Hoško

KUMBAT, fra Petar, vođa otpora (XVII. ST.), makarski gvardijan, zasigurno 1641-1644., a možda i ranije. Čini se da je pod njegovim vodstvom naseljen Sumartin. Tu su mu prvi stanovnici ostavili neku kućicu. Pod njegovim su vodstvom Primorci 1638. zauzeli velik dio

Imotske krajine gotovo i sam Imotski, ali su se povukli kad je prema predaji neki Savo Roglić lažno pozivao Turke neka se ne predaju jer im dolazi vojna pomoć. Grabovac mu je posvetio pjesmu: *Izkazanje od oca fra Petra Kumbata, kako porobi svu Imosku krajinu i za malo grad ostade*.

Lit. F. GRABOVAC, *Cvit razgovora naroda i jezika iliričkoga aliti rvackoga* ([pr. T. Matić] Stari pisci hrvatski, knj. 30.) Zagreb 1951, 207-211. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 298. – G. VINJALIĆ, *Kratki povijesni i kronološki pregled važnijih zbivanja koja su se dogodila Slavenima u Dalmaciji* (u tisku)

KUMP, Deodata, učiteljica, (Ljubljana, 23. XII. 1894. - Repnje, 25. IX. 1989). - Nakon školovanja u Njemačkoj i Beču i nakon nekoliko godina školske prakse, kao zrela djevojka i neobično sposobna učiteljica domaćinske škole, stupila je u novicijat 8. IX. 1924. godine u Splitu. U Splitskoj provinciji ostala je samo deset godina. Sasvim dovoljno da iza sebe ostavi duboke i svijetle tragove - kako u srcima tako i u dokumentima - školskom i provincijskom arhivu. Vodila je, naime, administraciju Domaćinske škole, a neko vrijeme - kao članica provincijskog vijeća - bila je zapisničarka na sjednicama. Svi ti zapisi odaju široku kulturu uma i srca. Posljednju godinu prije odlaska iz Splita vršila je dužnost kućne predstojnice na Lovretu. God. 1933. Mariborska provincija trebala je stručnu učiteljicu kod otvaranja nove tzv. Krekove domaćinske škole u Ljubljani. I zamolili su Split da im dadne s. Deodatu. Tako je nastavljena njezina djelatnost vrsne učiteljice raznih domaćinskih predmeta i brižne odgojiteljice. Kad su nakon II. svjetskog rata zabranjene samostanske škole, poglavari je šalju na delikatnu službu vođenja ekonomske administracije u Apostolsku nuncijaturu u Beogradu, gdje je - poznavajući dobro važnije europske jezike mogla biti od koristi. Ujedno je bila predstojnica tamošnje sestrinske zajednice. Tamo je ostala do 1966. Posljednjih dvadesetak godina svog dugog i plodnog vijeka provela je s. Deodata u Sloveniji, i to u velikoj sestrinskoj zajednici u Repnjama. Tu i umire u 95. godini života. — Svećenik prisutan na sprovodu, rekao je među ostalim: S. Deodata je bila izvanredna žena: iznimno inteligentna i poduzetna, za svoje osobne potrebe franjevački skromna, uvijek i sva u službi bližnjega i Crkve, kao učiteljica savjesna i obljubljena, pravi ponos školskih sestara, te pouzdana osoba najvišeg crkvenog vodstva. B. Nazor

KUNAC, fra Petar, župnik, ćetovođa (Potravlje 1770 — Sinj, 4. V. 1818) Studirao je u Italiji. God. 1807. bio je župnik u Potravlju. U vrijeme francuske vladavine 1809. dok je bio godišnji propovijednik u Sinju utjecao je na okolno stanovništvo da se digne protiv francuza u pomoć hrvatskim četama koje su dolazile iz Like. Njegovim je nastojanjem ustrojena jedna četa vojnika iz njegova rodnog mjesta Potravlja, uz koju je on djelovao kao kapelan. Kad su Francuzi ponovno zaposjeli Dalmaciju osuđen je na smrt ali se uspio spasiti bijegom, preko Bosne u Brod..

LIT.: Allgemeines Verwaltungsarchiv Wien, Polizeihofstelle, n. 625 ex 1810. — S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 364-386. *V. Kapitanović*

KUNIĆ, Filip, gramatičar (Gredine kod Kupresa, 26. V. 1821. — Livno, 7. XI. 1871.). — Početne škole svršio je vjerojatno u Fojnici, filozofsko-teološke u Zagrfebu (1839.-1844.), novicijat u Fojnici (1837.-1838.). Za svećenika je ređen 1846. Bio je duhovni pomoćnik na Kupresu, u Gornjem Skoplju i Bugojnu (1846.-1854.), vikar i duhovnik redovničke mladeži Bosne Srebrene u Đakovu (1854.-1859.), župnik u Bogojnu (1859.-1860.), Docu (1860.-1861.), na Kupresu (1861.-1865.) i u Vidošima (1869.-1871.), vikar residencije sv. Jurja u Carigradu (1860.-1862.), profesor teologije u Gučoj Gori (1862.) i gvardijan u Livnu (1865.-1869.), 1871.). Spada među bosanske franjevce koji su se odušćevljavali narodnim blagom. Nije isključeno da je i sam skupljao narodne pjesme, pripovijetke, zagonetke i drugo, ali 1858. objelodanjuje u Osijeku *Narodne piesme*

bosanske i hercegovačke, koje su skupili Jukić i Martić. Sastavio je latinsku *Slovnicu,* služeći se Marjanvićevom, Weberovom, Mažuranićevom i drugim gramatikama, koju je potisnula 1863. Kraljevićeva gramatika.

DJELA: *Slovnica jezika latinskog ilirski istumačena za porabu mladeži bosanske s kratkim i potrebitim riečnikom.* U Beču 1857.

LIT.: J. MATKOVIĆ: *Bibliografija franjevaca Bosne Srebrene.* Sarajevo 1896., str. 32. — V. DUKAT: Dvije tri o Kunićevoj "Latinskoj slovnici za bosansku mladež". *Školski vjesnik,* 9(1902.) sr. 126-132. — J. JELENIĆ: Kunić fra Filip. *Znameniti i zaslužni Hrvati.* Zagreb 1925., sr. 154. — ISTI: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II.* (Rukopis u arhivu frajevačkog samostana u Tolisi).

A. Kovačić

KUNJAŠIĆ, Katarina, Katica (Vela Luka 23. prosinca 1910. – Vela Luka, 26. kolovoza 1933. Blato) Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. Rodila se i dogajana u bogatoj, ali toploj obitelji. Bila je vrlo nježna i osjetljiva. Željela je postati redovnica Kćeri milosrđa, iako ju je majka odvraćala jer je smatrala da njezina razmažena kćerka neće moći podnijeti siromaštvo i zahtjevan život. Pokazalo se suprotno. S. M. Katarina izrazito se zauzimala za siromašnu djecu i željela im je pomoći. Zamolila je poglavare da je pošalju u Ameriku da tamo otvori samostan, te da odnese toplinu svoje ljubavi našem hrvatskom narodu, istovremeno da sakuplja milostinju za siromašnu djecu. Poglavari su joj odobrili i dali je na učenje engleskog jezika i prikupljala je dokumente za putovanje sa jednom sestrom. Kako ova druga sestra nije mogla dobiti dokumente za inozemstvo putovanje je odgođeno. Posvetila se djeci u sirotištu u Prekrižju. Molila je i činila pokoru. Živjela je u velikoj ljubavi prema raspetom Kristu kojemu je posvetila svoj život. Mnogo je ljubila siromašnu djecu, odgajala ih je i vodila društvo "Anđela čuvara" u Blatu. Molila je Gospodina da bi Jubilarne 1933. godine bila sjedinjena s njime u nebu. Bog ju je uslišio i time potvrdio svetost njezina života.

E. Barbarić

KUTJEVČANIN, Andrija → ANDRIJA KUTJEVČANIN

KUTJEVČANIN, Andrija, v. IVANAGIĆ, Andrija

KUTLEŠA, FRA SILVESTAR

KUZMANIĆ, Terezija (od pet Rana, *Vinka), redovnica klarisa (Split, 21 I. 1863. — Split, 31. I. 895). Stupila je u samostan god. 1886. Odlikovala se vjernošću Pravilima i herojskom strpljivošću u svojoj teškoj bolesti-tuberkulozi.

LIT.: *Nekrolog sestara klarisa, Split* [rukopis], I, 129. — MARIJA OD PRESV. SRCA [PETRIČEVIĆ], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 54.

M. A. Petričević

KUZMIĆ, Ivan Evanđelista (Vanđo), ljekarnik (Dubrovnik, 20. XI. 1807. — 31. XII. 1880.) — ¸rsnim imenom Petar. Poslije gimnazije nauka u rodnom gradu kod Pijarista (profesori su mu braća Franjo Marija i Urban Appendini) stupa u Provinciju sv. Franje u Duborvniku (1826.). Fiozofske i teološke studije pohađa u Male Braće u Duborvniku. Zaređen za svećenika 1832. g. zajedno sa → Urbanom Bogdanovićem. Odmah odlazi na studij farmacije u Padovu, gdje magistrira 1833. g. farmacistom Apoteke Male Braće, u kojoj je Kuzmić već prije stupanja u samostan radio kao vježbenik četiri godine. Bio je gvardijan samostana Male Braće, definitor, vizitator (1851.), kustod (1850. i 1866.), provincijal (1860.-1863. i 1863.-1866.) i rektor Teološkog studija Male Braće (1866.). Sudjelovao je na generalnom Kapitulu Reda 1862. g. u Rimu. Odlikovan je od Generala Reda naslovom "ex-provincijal" 1850. g. — Od svoje je mladosti skupljao hrvatske nazive biljaka iz starih ljekaruša, talijanskih i latinskih herbarija s postrance napisanim hrvatskim imenima bilja, a također i nazive iz narodnog govora. Tim se materijalom poslužio B. Šulek u svom imeniku bilja izdanom 1879. g. — Svirao je nekoliko instrumenata, pjevao i vodio crkveni zbor u Male Braće u Dubrovniku, dugi niz godina

upravljao je gradskom muzičkom školom u Duborvniku (i za to dobio niz priznanja), napisao više manjih skladbi i skupljanjem skladbi drugih uvelike oogatio Glazbeni arhiv samostana Male Braće. U rukopisu mu je ostalo djelo *Životi glazbenika*. — Bavio se i numizmatikom (najviše skupljao novac Dubrovačke Republike) i pisanjem epigrama. — Ovaj prvi diplomirani apotekar samostanske apoteke Male Braće istakao se i kao malakolog. Dobar dio svoje malakološćke zbirke poklonio je gimnaziji u Zadru, dio se nalazi u malakološkom muzeju u Zagrebu, a dio u Prirodoslovnom muzeju u Dubrovniku, kojemu je bio i jedan od osnivača. Po njemu su nazvane neke školjke: Clausilia Kuzmici, Emarginula Kuzmićiana, Turbonilla Kuzmići, Scalaria Kuzmići, Melanopsis Kuzmići. Dopčisni je član belgijskog malakološkog druđštva iz Bruxelles-a (1865.), botaničko-zoološkog društva u Beču (1855.), Hortikularnog društva u Trstu. — Sam je za sebe napisao: "Ja sam ljekarnik i fratar." Prof. Spiridion Brusina, zadranin, za nj tvrdi da je: "Nestor dalmatinskih ispitatelja prirode." U vršenju službe bio je susretljiv, uslužan i pažljiv prema sirotinji.

DJELA: *Conchiglie terrestri e fluviali dei Circoli di Ragusa e di Cattaro e del territorio della Narenta. — Conchiglie terrestri e fluviali trasportate del mare sul lido dell'Isola Lacrona. VIII. Programma dell'i.r. ginnasio completo di prima classe in Zara 1858*. Zara 1858., 85-92. — *Conchiglie marine raccolte a Ragusa e nei dintorni*. Idem, 100-106. — *Onori funebri resi alla memoria di Fr. Urbano Bogdanovich M.O. Vescovo di Europus ed Administratore Apostolico dell' Arcidiocesi di Scopia in Albania nel giorno 2 settembre 1863. nella chiesa de'PP. Francescani M. Oss. Di Ragusa*. 1963. — *Cenni storici sui Minori Osservanti di Ragusa raccolti dal P. Giovanni Evangelista Cusmich dell'Ordine stesso*. Trieste 1864. — *Onori funebri resi alla memoria di Monsignore fra Sebastiano Francovich M.O. Vescovo di Sionne, Vicario Apostolico della Bosnia nel giorno 28 marzo 1865. nella Chiesa de'PP. Francescani Minori Osservanti di Ragusa*. Spalato 1865.

LIT.: B. ŠULEK: J*ugoslavenski imenik bilja*. Zagreb 1879., XVI-XVII., XX. — Š BRUSINA: *I. E. Kuzmić, biografičke crtice*. Zagreb 1881. — S. ŠILOVIĆ: Franjevačka ljkarna u Dubrovniku. *Vjesnik kr. Hrv.-Slavonsko-Dalmatinskog Arkiva*. Zagreb 1913., 292-310. — B. RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. *Analecta Franciscana VI*. Ad Claras Aquas 1917., 561-562. — F. JURIĆ: *Vođ po franjevačkom samostanu Male Braće u Dubrovniku. Dubrovnik* 1921., 30, 39, 77. — B. Š[irola]: Kuzmić O. Vanđo. *Znameniti i zaslužni Hrvati*. Zagreb 1925., 156b. — V. VELNIĆ: Prvi diplomirani apotekar naše najstarije apoteke. *Farmaceutski glasnik* (1958.) br. 5, 256-266. — V. VELNIĆ: Rukopisni priručnici Apoteke Male Braće u Dubrovniku. *Arhiv za farmaciju*. 9 (1959.) br. 3, 122-129. — V. VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. *Di Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959.)*. Stuttgart 1960., 189-197. — P. PEJIĆ: O. Ivan Ev. Kuzmić. *Iskra* (1961.), 113-118. — P. PEJIĆ: Kuzmić, fra Ivan. *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976., 243a. I. Djamić

KUZMIĆ, Marko (Kuzmićević), glagoljski pisac (Sutomišćica, o. Uljan, oko 1695. — oko 1735.). Na Školjiću je 1712. završio novicijat i položio prve zavjete. Gvardijan je na Sustipancu (1719. i 1735.) i na Školjiću (1727.). Tajnik Provincije je od 1729. do 1734. — Kuzmić je napisao zbornik crkvenih govora i kršćanskog nauka pod naslovom: *Govorenija duhovna i nauk*. Ovaj kodeks ima dva dijela: a) zbornik od 47 crkvenih govora koji su dijelom tematski a dijelom vezani za određene blagdane i b) priručnik pastoralnog bogoslovlja i kršćanskog nauka namjenjen mladom kleru ka oudžbenik. Prvi dio kodeksa je napisan 1724.-1725. u samostanu sv. Ivana u Zadru, a drugi dio počeo je pisati 1725. na Školjiću. Kuzmić je zbornik kompilirao prema talijanskim predlošcima. Knjigu je kanio tiskati ali je tokom pisanja postao svjestan da do toga neće doći pa je nije ni dovršio. Boraveći na Školjiću

1730. Kuzmić je glagoljicom prepisao Pejkićevo djelo *Zrcalo istine med crkve Istočne i Zapadne* štampano bosančicom u Veneciji 1716. Namjeravao je svoj prijepis tiskati kako se to naslućuje iz posvete zadarskom nadbiskpu Vinku Zmajeviću koji je i sam bio zainteresiran za odgoj glagoljaškog klera i za odnos između istočne i zapadn ecrkve u Dalmaciji. No, Kuzmićeva se želja nije ispunila.

LIT.: I. MILČETIĆ: *Hrvatska glagoljska bibliografija,* 352-358 i 373-381. — V. ŠTEFANIĆ: *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije I.* 206-207; 262-267. — Knjiga od zakonito profešanih sinov naše provincije. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. — Knjiga provincijalnih kapitula 1713.-1844. Arhiv Provincijalata franjevaca trećoredaca u Zagrebu. B. Sučić

KUZMIĆEVIĆ, Marko → KUZMIĆ, Marko

LACKOVIĆ DIONIZIJE (de Laszk) O. Min., kninski i zagrebački biskup i kaločki nadbiskup († 1355) Kninskim biskupom imenovao ga je papa Inocent VI. Bula imenovanja nije sačuvana, ali u papinskoj kancelariji za takse upisano je da se je 24. III. 1348. Dionizije osobno obvezao da će naplatiti pristojbe za sebe i predšasnika Ivana. Bio je iz Splita i obavljao prije imenovanja službu kninskog arhiđakona (Eubel), premda je bio redovnik (Gams) i to franjevac (Urlić) kao i njegov neposredni prethodnik biskup Nikola. Krajem 1349. Dionizije je zagrebački biskup, ali samo nešto više od mjesec dana. Dana 11. I. 1350. prelazi za kaločkog nadbiskupa, a 2. III. 1352. Inocent VI. pdojeljuje mu nadbiskupski palij. — O franjevcu Dioniziju piše 26. II. 1344. Klement VI. hrvatsko-ugarskom kralju Ljudevitu spominjući ga kao kraljeva poslanika kraljevu polubratu Andriji, sicilskom kralju. Iz papina pisma proizlazi da je Dionizije bio tada dvorski kapelan te da je poslanički zadatak vjerno i razborito obavio, pa ga na kraju preporuča kraljevoj blagonaklonosti.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 423; 387; 372. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 486; 537; 197. — *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 144 br. 260 — G. URLIĆ-IVANOVIĆ: Iz kninske prošlosti. *Narodni Kolendar 1894*. (O trošku Matice Dalmatinske). Zadar 1894., 87 — *Šematizam zagrebačke nadbiskupije*. Zagreb 1966., 29. — N. KLAIĆ, Povijest Zagreba I, Zagreb 1982, 520.

M. Žugaj

LACKOVIĆ, Ladislav, filozofski pisac, provincijal (Križevci, 23. X. 1748. - Virovitica, 17. III. 1830). U Krapini je 1764. obukao franjevačko odijelo i pristupio Provinciji sv. Ladislava. Filozofiju je studirao na učilištu u Kanjiži (1766-1768), a teologiju na bogoslovnim školama u Pečuhu (1768/69, 1771/72) i Zagrebu (1769-1771). Nakon što je 1776. pred ispitnom komisijom u Provinciji položio ispit za profesora filozofije, slijedio je državne uredbe i dvije godine studirao na Zagrebačkoj akademiji i zatim polagao državni ispit (1778). Predavao je najprije crkveno govorništvo u Šiklošu (1778/79) i zatim na filozofskom učilištu u Čakovcu (1779-1783) dva dvogodišnja tečaja filozofije. Tada je zapisao i spis Universa philosophia (Čakovec 1779-1783, vel. 33,2 x 22,7 cm, franjevačka knjižnica u Čakovcu, sign. N-a-4) u kojem obrašuje uz logiku, metafiziku i fiziku kao samostalne discipline također kozmologiju, psihologiju i teodiceju. Kad je prekinut rad crkvenih visokih škola, predaje se dušobrižništvu pa je kapelan u Sopju (1783-1791), župnik u Špišić Bukovici (1791-1808) i Virovitici župnik i g ardijan (1808-1815, 1818-1821). Također je vršio upravne službe u Provinciji: savjetnika provincijala (1812-1815) i provincijala (1815-1818, 1821-1824), a umro je obavljajući službi provincijskog vikara poslije smrti B. Orlića.

DJELA: *Oratoriones due ad patres vocales et neoelectum ministrum Provincialem*. Essekini 1819.

LIT.: P.E. HOŠKO: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Bogoslovska smotra, 29)1970), 207-215.

F.E. Hoško

LADISLAV O. Min. († prije 24. III. 1343.), nadbiskup. - Ivan XXII. imenovao ga je 15. VIII. 1317., na preporuku Karla Anžuvinca za kaločkoga nadbiskupa, a odbio je potvrditi prepozita Demetrija kojega su izabrali kanonici. (Prema Gamsu Demetrije je ipak, iako nepotvrđen upravljao nadbiskupijom 1312-1317). U buli imenovanja papa spominje da mu je biskupsko posvećenje podijelio ostijski kardinal Nikola, a palij su mu uručila druga četvorica kardinala, što je bila neuobičajena počast. — Ivan XXII. mu 23. V. 1332. udijelio potpuni oprost koji mu se ima podijeli na času smrti, no umro je mnogo poslije tog datuma, najvjerojatnije između 1337 (Gams) i 1343. kad mu je imenovan nasljednik

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 124s br. 281; 574 bilj. 2. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^3 197 — L. WADDING: *Annales Minorum, VI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi)

[3]1933, 539 ss — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957],1957, 371. Marijan Zugaj

LAJOŠ Zorislav Ivan, publikcist (Široko Polje, 27. I. 1921. - Popovača, 19. VIII. 1972). - Poslije pučke škole u rodnom mjestu završio je Franjevačku klasičnu gimnaziju u Varaždinu (1942). Postao je 1939. član Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Studirao je teologiju na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1942-1947). Za svećenika je zaređen 1946. godine, a onda djeluje kao kapelan i vjeroučitelj osnovne i srednje škole u Vukovaru (1947-1953), odgojitelj sjemeništaraca i studenata teologije (1953-1966), nastavnik povijesti umjetnosti na Franjevačkoj gimnaziji (1954-1964) te samostanski starješina u Zagrebu. U dva trogodišta je bio definitor u vodstvu Provincije (1954-1960); treći puta se je odrekao te službe (1972). Poginuo je u prometnoj nesreći na autoputu Zagreb-Beograd kod Popovače. Pokopan je u Zagrebu. - Bio je začetnik i prvi urednik Glasa Koncila, tada pod imenom "Glas s Koncila" (1962). Kao pročelnik izdavalačke djelatnosti Katehetskog vijeća pri Biskupskoj konferenciji izdao je Ilustriranu Bibliju mladih (1968) i posredovao njezino tiskanje na slovenskom, srpskom i mađarskom jeziku. U obavljanju službi tajnika Vijeća viših redovničkih poglavara i tajnika Vijeća za kler pri Biskupskoj konferenciji te kao član Odbora za planiranje i crkvenu izgradnju u Zagrebu te Odbora za proslavu kanonizacije Nikole Tavelića očitovao je inventivnu opredijeljenost za crkvenu obnovu u duhu Drugog vatikanskog sabora.
LIT.: Tragična smrt o. Zorislava Lajoša. Glas Koncila, 11(1972), br. 17, 3. — T. Šagi-Bunić: Zašto si ga uzeo, Gospode. Kana, 3 (1972), br. 9, 12-13. F.E. Hoško

LALOS, Ludovik, propovjednik (Cavtat, ? - ?, 16. XII. 1643) - Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Teolog i proslavljeni propovjednik (u Dubrovniku održao jedanaest korizmenih propovijedi). Gotovo čitava života zborovođa crkve Male Braće u Dubrovniku. Više puta biran za definitora provincije. Poznat po pobožnome životu, postovima i molitvama. Umro u dubokoj starosti.
LIT.: Benvenutus RODE. Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 438. I. Djamić

LAMBEROFF, s. Redempta, (Elagun/ Bugarska, 24. VI. 1892. — Đakovo, 7. XI. 1978), sestra sv. Križa. U samostan je stupila u zrelijoj dobi. Prve zavjete polaže 1918. a zatim daje privatne satove iz francuskog jezika u Bosanskom Brodu. Slijedeće godine preuzima rad u dječjem vrtiću (zabavištu) u Terezovcu, da 1920. počne predavati francuski na Građanskoj školi sestara u Đakovu. Nakon osam godina premještena je za prefektu internata u Hercegnovi. Nakon drugog svjetskog rata daje privatne satove i vrši službu organistice u više mjesta.
LIT.: Teodozija, Interno glasilo sestara sv. Križa, Đakovo, VIII (1978) 4, str. 33-35.
M. Žigrić

LAMBERT iz Ripatransona O. Min. († Rim 1300.), biskup, vicarius Urbis Bio je "sin" samostana u Ripatransonu, kod Ascolija, u zavičaju Nikole IV. koji je prije izbora za papu bio provincijal Provincije Sklavonije. Po papinu nalogu uređivao je 1288. neke crkvene poslove u Ascoli Piceno. Nešto kasnije, 8. III. 1290., papa ga je imenovao krčkim biskupom nakon što je odbio franjevca Ivana i dominikanca Zahariju koje su kompromisno izabrali kanonici. Biskupski red primio je već ranije. U kolovozu i rujnu t. g. papa mu podjeljuje povlastice da smije učiniti oporuku, odriješiti kler biskupije kažnjen radi slaba života, i dopustiti slavljenje bogoslužja u ženskim samostanima te (30. IX. 1290) podjeliti oproste onima koji pomognu izgradnju već započete krčke katedrale u čast BDM i sv. Anastazije. — 21. VII. 1296. Bnifacije VIII. imenovao ga je svojim vikarom u rimskoj biskupiji, a od 2. IX. 1297. bio je također administrator kardinalske suburbikanske biskupije prenestinske. Zadržao je ipak i krčku biskupiju, a kad mu je papa 25.

V. 1297., dodijelio akvinsku biskupiju, pet dana kasnije ovlastio ga je da upražnjenoj krčkoj biskupiji providi novog biskupa. Providio je franjevca □ Mateja. Krčki biskup bio je, stvarno, do 1296., a iz Rima, preko vikara, upravljao je do 1297. pa u god. 1295. nema mjesta nekom krčkom biskupu Jeronimu kako navodi Gams.

LIT.: *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, br. 1640, 1644, 1774, 2082, 2109 — *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 613 br. 110 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^3, 518; 99. P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 425. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 84 — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 64. M. Žugaj

LANOSOVIĆ, Marijan, leksikograf, gramatičar, pisac, redovnički upravnik (Orubica, 12. VI. 1742. - Slavonski Brod. 25. XI. 1812). - Stupio je 1760. u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Zatim je studirao na filozofskom učilištu u Budimu (1763-1766) i na bogoslovnoj školi u Osijeku (1766-1770). Djeluje najprije kao učitelj pučke škole u Vukovaru (1770), a zatim kao profesor filozofskog učilišta u Slavonskom Brodu (1770-1773). Obavlja službu odgojitelja franjevačkih studenata u Slavonskom Brodu (1773 i u Osijeku 1774), gimnazijskog profesora u Osijeku (1774-1776, dvorskog kapelana u Požegi (1776/77) te profesora bogoslovne škole u Osijeku (1774; 1777-1783). Vraća se pastoralnoj službi te je župnik i gvardijan u Našicama (1783-1788), a 1788. ga na preporuku Antuna Mandića, školskog nadzornika, poziva vlada u Beč da sudjeluje u konačnoj redakciji rječnika Joakima Stullija. Ondje je također profesor hrvatskog jezika u kraljevskom sjemeništu. U Beču ostaje do 1791. godine, a zatim boravi u Budimu kao tajnik Provincije (1791-1974, 1797-1800) i kao savjetnik provincijala (1794-1797). Zatim je gvardijan u Beču (1800-1804) dok ga nije 7. III. 1804. provincijsko upravno vijeće izabralo za nasljednika preminulom provincijalu J. Jakošiću (1804-1806). Posredovanjem kod A. Mandića, sada biskupa u Đakovu, uspjeva ishoditi vraćanje samostana u Slavonskom Brodu franjevcima i trudi se oko njegove obnove. - U Stullijev latinsko-hrvatsko-talijanski rječnik Lanosović je unosio njemačke riječi, ali je prethodno sam radio na hrvatsko-latinsko-njemačkom rječniku. U rukopisu su sačuvani samo dijelovi tog leksika. U rukopisu također njegovi teološki spisi: Tractatus de sacramento poenitentiae (Essekini 1777; vel. 19 x 23 cm, u Franjevačkoj knjižnici u Našicama), Isagoge (Essekini 1778), De revelatione divina (Essekini 1778; vel. 18 x 23,5 cm. u Franjevačkoj knjižnici u Slav. Brodu, sign. IV F 7). Autor je dviju gramatika hrvatskog jezika, namijenjenih Nijemcima, priređitelj blagdanskog lekcionara u duhu franjevačke lekcionarske tradicije od Bandulavića preko N. Kesića i E. Pavića, pisac molitvenika, pjesnik na latinskom i hrvatskom jeziku, priređitelj franjevačkog priručnika koji je ostao u rukopisu Osmina Serafinska u nashki iliricski jezik prinesena po...Petru Knexevichu... popravljena pak po O. F. Marianu Lanosevichu. Jakošić mu još pripisuje danas izgubljene spise: Način sticanja jubilarnog oprosta u Jubilarnoj godini (Osijek 1776), Pjesma o slavonskim graničarima (Osijek 1778), Elogium s. Martini confessoris ex Gregorio Turonensi (Osijek 1780, latinski, hrvatski i njemački); Ilirska pjesma koja se pjeva pod misom (Osijek 1786), a bilježi također da je on bio više godina izdavač Iliričkog kalendara (1778-1786). - Njegovo leksičko djelo je rasvijetljeno 1983. na obljetničkom znanstvenom skupu u Slavonskom Brodu; radovi tog skupa su objavljeni u osobitom zborniku.

DJELA: *Uvod u latinsko riči slaganje s nikima nimačkog jezika biližkama za Nijemce koji žele naučiti ilirički jezik.* Osijek 1776. — *Neue Einleitung zur slavonischen Sprache.* Osijek 1778; Osijek 1789; Budim 1795. — *Bogomolna knjižica iz pisma Davidovih i crkvenih knjiga za duovnu korist duša*

krstjanskih. Budim 1782. — *Evanđelistar ilirički za sve nedilje i svetkovine priko godine s četirima Gospodina našega Isukrsta Mukami*. Budim 1794.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu. K. Orovčanin, Notatu quaedam digniora, (36). — R. Horvat: Slavonija, sv. I. Zagreb 1936, 142-143. — T. Matić: prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije pre0poroda. Zagreb 1945, 135-139. — Lj. Jonke: Prilog Slavonije hrvatskoj nauci o jeziku. Simpozij "Doprinos hrvatskoj književnosti". Zagreb - Vinkovci 1968, 139. — F.E. Hoško: Dvije osječke visoke škole u 18 stoljeću, dio 2. Kačić, 10)1978), 162-165. — Isti: Pronađena je Lanosovićeva "Bogomolna knjižica". Croatica Christiana Periodica, 8(1984), br. 14, 41-46. — Zbornik radova o Marijanu Lanosoviću. Osijek 1985.
F.E. Hoško

LAPIĆ, (*Mate), fra Milan, vjerosvjedočitelj (Čitluk kod Sinja, 3.VIII. 1906 - Ravno - Hercegovina, 24. IX. 1943). Nakon osnovne škole pohađao je gimnaziju u Sinju, pet razreda (šk. g. 1918/19-1922/23). U novicijat je ušao g. 1923. Filozofiju je učio u Zaostrogu (1924-26) a bogosloviju u Makarskoj (1926-1930). Od g. 1929. do 1931. službovao je kao nastavnik u Sinju, također g. 1935/6, i predavao latinski i grčki jezik. Nakon toga studirao je na Zagrebačkom sveučilištu klasične jezike, povijest staroga vijeka, klasičnu arheologiju i hrvatski. Diplomirao je g. 1940. a godinu kasnije položio je profesorski ispit i predavao svoju grupu na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju od g. 1940. do 1943. kad je na putu prema Dubrovniku zarobljen od partizana i strijeljan.
J. Soldo

LAPIĆ, Mihaela, ŠSP, kuharica, (Čitluk, Sinj, 2. II. 1917. - Split, 27. XI. 1943). - U samostan je stupila još kao djevojčica, što je doista rijedak slučaj. Osnovnu školu svršava kod školskih sestara u Celju. U novicijat ulazi 15. VIII. 1935. u Splitu. Poseban smisao imala je za kuhanje. Najprije je bila kuharicom u franjevačkom samostanu na Gorici kod Livna. Makar je tamo došla vrlo mlada uživala je od svih veliko poštovanje. Svojim pravim redovničkim vladanjem bila je na izgradnju sredini u kojoj se nalazila. Iz Livna je premještena u Split za učiteljicu kuhanja u Domaćinskoj školi. Tu je dužnost izvršavala s prirođenom savjesnosću i požrtvovnošću. Znala je naći pravu mjeru između ljubaznosti i auktoriteta, pa su je gojenice voljele i poštovale. Posebno je ipak bila voljena unutar sestrinske zajednice. Tako su njezina bolest - tbc pluća - bolovanje i smrt bolno odjeknule u zajednici. Na sličici vječnih zavjeta uzela je moto: "Ne umrijeti, nego trpjeti." Gospodin je pak rano dopustio oboje.
B. Nazor

LASTRIĆ, Filip, pisac) Oćevija kod Vareša, 1700 - Kraljeva Sutjeska, 19. IV 1783). - Krsno mu je ime Martin. Rodio se od oca Jakova Ivanića. Imao je dvije sest: Luciju i Anđelu i brata. U Kraljevu Sutjesku došao je oko 1712. ili 1713. i opvdje završio osnovnu školu, koja je mogla trajati 6 do 8 godina. Učilo se čitati, pisati, računati te gramatike ilirskog, latinskog i talijanskog jezika. Martin Jakovović stupio je u novicijat 1. IV. 1719. Teologiju je studirao u Italiji (1720-1724). God. 1723. piše iz Narmija. Za svećenika je zaređen 1724. Vrativši se u provinciju položio je profesorski ispt iz filozofije. Bio je profesor filozofije u Požegi (1724-1729, kada je napisao Traditiones in universam aristotelico-scolasticam philosophiam (1726-1729), učitelj novaka i đaka u Kraljevoj Sutjesci (1729-1735). I dalje je ovdje djelovao kao kustos provincije (1735-1738) i u tom svojstvu 1735. prati u Rim generalnog vizitatora Kajetana iz Interaquisa, a vjerojatno je putova u Rim i 1736. Sutješki gvardijan šalje ga u Veneciju 1740. Kao provincijal Bosne Srebrene (1741-1745) boravi većinom u prekosavskom dijelu provincije. Obilazi provinciju, održaje češće provincijske kongregacije, piše okružnice, brine se za napredak školstva. Po završetku provincijalstva ostaje neko vrijeme u Srijemu. God. 1747. nalazi se ponovo u Kraljevoj Sutjesci. Uživa velik ugled u provinciji i redu uopće. God. 1751. opunomoćen je da vizitira bosanske smostane, ali se ovog nije prihvatio. Sudjeluje 1754. na pokrajinskom sastanku u

Fojnici i iste godine putuje u Veneciju da bi tiskao Testimonium bilabium. Vraća se 1755. u Kraljevu Sutjeskui posredsvom Propagandina izaslanika Jeronima Filipovića pomiruje se s biskupom Dragičevićem s kojim se bio sukobio kao provincijal. Na kongregaciji u Kreševu 14. VIII. 1758. odlučeno je da Lastrić ode u Rim kako bi provinciji povratio "stari naslov, žig, prava i povlastice". Vratio se u veljači 1759. Već u kolovozu predvodi delegaciju provincije na raspravi koja se vodila s pravoslavnim patrijarhom u Travniku. Iste godine piše Commentariolum super Bosnensi provicia. God. 1760. pomaže kraće vrijeme župniku u Tuzli, 1764. obilazi provinciju u svojstvu vizitatora i u veljači 1765. predsjeda kapitulu u Kreševu, 1778. nalazi se na kongregaciji u Kreševu, godinu i pol dana je dekan provincije, ali već iscrpljen teretom i starošću. God. 1781. zahvaljuje se na kongregaciji u Kraljevoj Sutjesci na dužnosti definitora-zamjenika. Umire od srčane kapi. — Lastrić je plodan i raznovrstan pisac. Kao profesor piše filozofski priručnik namjenjen prvenstveno svojim slušaocima. Kao plod njegovog proučavanja prošlosti provincije nastalo je nekoliko djela. Piše više djela, koja su značajna sa stajališta razvoja hrvatskog crkvenog govorništva, dogmatike, moralke, pastorala i ascetike. Budući da se u nekim svojim djelima služi često slikama i simbolima može se na njih gledati i s literarnog stajališta. Smatra se začetnikom kritičke istoriografije Bosne i Hercegovine. Suradnik je u Farlatijevom djelu Illyricum sacrum i Horanyevom Memoria Hungarorum.

DJELA: - Lastan, kratak, i koristan: Pacse Redovnikom potribit nauk i nacsin Dilovati molitvu od pameti, koja se zove Promiisljanje... 1742. - *Testimonium bilabium* seu Sermones panegyrico-dogmatico-morales... latine, et illyrice elaborati... Venetiis 1755. - kratak nacin ciniti *Put krixa*... U Rimu 1758. - Commentatiolum super Bosnensi provincia, vicaria, quod(am)... 1759. - De antiquitate et natis Provinciae Bosnensis... 1762. - *Od' uzame*... u Mleczi... 1765. - *Epitome vetustatum provinciae bosnensis*, seu Brevissimum compendium historico-chronologicum de antiquitate, variisve suis vicissitudinibus, et consistentia usque ad haec tempora inclusive... Venetiis... 1765, 1776/2, Sarajevo, 1977/3 pod naslovom Pregled starina bosanske provincije. - Nediglnik dvostruk... u' Mletczij 1766... - *Svetnjak*... To jest Govorenja od svetie... U Mletczij... 1766.

LIT.: ZIRDUM Andrija: Pregled starina bosanske provincije. Sarajevo 1977. Uvod, str. 7-44. - ISTI: Filip Lastrić Oćevac 1700-1783. Zagreb 1982. A. Kovačić

LAŠTUVKA, s. Elekta (Teschen/ Poljska, 6. IV. 1887 — Đakovo, 14. I. 1966), sestra sv. Križa. U prvoj godini života ostaje bez majke. Ipak je primila vrlo dobar odgoj u djetinjstvu i mladosti. Mlada Poljakinja stupila je u Đakovu u samostan i posvetila hrvatskom narodu sve svoje sile. Završila je učiteljsku školu a kasnije se osposobila i za nastavu u građanskoj školi. Djelovala je blagotvorno kao učiteljica i odgojiteljica dugi niz godina u školama Družbe u Puli, Đakovu, Hercegnovom i u Bosanskom Brodu. Njezino djelovanje nije bilo ograničeno samo na školski i odgojni rad: pomagala je velikodušno i neumorno gdje je god trebalo, a ona je znala i mogla pomoći. Tako je vodila gradnju Družbine bolnice u Vukovaru te škole i Zavoda sestara sv. Križa u Bosanskom Brodu. Više je puta vršila dužnost kućne poglavarice. Jedno je vrijeme bila i prvincijalna ekonoma.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXXI (1966) 2, str. 146-147. M. Žigrić

LAŠVANIN, Petar, prov. (Lašva, polovica 17. st. - Travnik, 8. IX. 1732). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1714-1717), gvardijan i učitelj novaka u Fojnici te vizitator i predsjedatelj kapitula. Na kapitulu u Đakovu, kad je izabran za provincijala, sastavljeni su Statuti provincije kao prvi pokušaj u Bosni Srebrenoj. Suvremeni ljetopisac ga opisuje kao čovjeka pobožna, milosrdna i blaga, ljubitelja kreposti i pravde i odličnog promicatelja redovničkog opsluživanja.

LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit

popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 124-126. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 215.
A. Barun

LAŠVANIN-MARČINKUŠIĆ, Nikola, ljetopisac (Lašva kod Travnika, oko 1703 - Jajce, 2. IX. 1750). - Mlađi brat fra Mato bio je biskupov tajnik, gvardijan i kustos. Nikola je osnovno obrazovanje stekao u fojničkom samostanu, u koji je došao 1714. ili 1715. Ovdje je, iza kako je solidno naučio latinskijezik i upoznao biti redovničkog života. obukao habit 8. XII. 1719. Filozofsko-teološki studij završio je vjerojatno u Italiji. za svećenika je zaređen 1727. Nije isključeno da je do 1730. predavao u nekom učilištu Bosne Srebrene. Poslije toga bio je meštar klerika u Fojnici (1730-1735., a možda i duže). Godine 1742. slovi kao “pater aggregatus”, 1745. kustos je provincije, 1748. ide s Lastrićem u Beč da caru predoče “razne poteškoće i potrebe” i iste godine sudjeluje na kapitulu koji se držao u Osijeku. U ljeto 1750. pošao je u Jajce da posjeti rodbinu, obolio je i umro. - Poznavao je dosta dobro klasičnu kulturu, a od jezika latinski i talijanski. Njegov Ljetopis, čiji je najveći dio rađen prema Vitezovića Kronici, može se vrednovati s povijesnog, jezičnog i književnog stajališta. Pisao ga je jasnim, kratkim, jedrim i živim stilom. Iz njega se vidi da je autora krasila religioznost, pouzdanje u molitvu te redovnička i svećenička marljivost i ozbiljnost. Ljetopis je djelomično objelodanio Truhelka u Glasniku zemaljskog muzeja (1889. i 1890) i Jelinić u istoj ediciji (1914-1915) kurzivnom bosančicom te separatno (1916) i napokon fa Ignacije Gavran latinicom, s tekstualnim i komentatorskim bilješkama i u prijevodu latinskih i talijanskih dijelova.
DJELA: Ljetopis. Sarajevo 1981.
LIT.: Gavran Ignacije: Fra Nikola Lašvanin: Ljetopis. Sarajevo 1981. Uvod, str. 5-27.
A. Kovačić

LATINAC fra Sebastijan (*Jakov), odgojitelj i župnik (20. VIII. 1875. Košute/Sinj — Sinj, 5. IX. 1950. Stupio je u Franjevački red 25. rujna 1894. Zaređen je za svećenika 28. listopada 1898. Kao svećenik najprije je služio kao župski pomoćnik u Sinju te župski vikar Velikog Brda. Odatle je ponovno došao u Sinj za župskog pomoćnika. Iz Sinja je pak pošao za župnika u Turjake. — Školske godine 1906/07. je prefekt Sjemeništa i profesor u Sinju. Na Gimnaziji je ostao do kraja šk. god. 1912/13. U tih sedam godina predavao je hrvatski, talijanski i prirodopis. Bio je župnik u Grabu i Gali. Od 1922. do 1925. bio je definitor Provincije.
F. Laco

LAURENTIUS HORTANUS, LOVRO iz Portugala

LAURENTIUS SCLAVINENSIS, LOVRO iz Portugala

LEAKOVIĆ, Bernardin, pisac (Bošnjaci, 13. XII. 1741. - Šarengrad 8. I. 1815). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga stupio je 1759. i zatim studirao filozofiju u Požegi kod Michaela Schreinera (1761-1764) te teologiju u Petrovaradinu (1764-1766). i Osijeku (1764-1766). Položio je ispit za profesora filozofije i predavao na učilištu u Iloku (1770-1773). Završivši profesorsku službu ostao je i nadalje u Iloku kao odgojitelj studenata i propovjednik. God. 1785. se je vratio iz Svete Zemlje, gdje je boravio pet godina i obavljao dužnosti gvardijana u Betlehemu i tajnika Kustodije u Jeruzalemu. Tri desetljeća je proveo u Šarengradu obavljajući dužnost župnika (1785-1815), a povremeno i zamjenika samostanskog starješine (1797-1800) te savjetnik provincijala A. Tomikovića (1809-1812). Uz materinski jezik je dobro govorio talijanski i služio se njemačkim; vjerojatno je koristio literaturu na tim jezicima u sastavljanju svojih dviju homiletskih knjiga i svog katekizma. U knjižnici franjevačkog samostana u Budimu se nalazi rukopis Leakovićevog homiletskog spisa Govorenja za sve nedilje (vel. 20 x 24,5 cm, str. 356+/22/).
DJELA: *Govorenja za sve nedilje godishnje.* [Osik, 1795]. — *Nauk od poglavitih stvarih kerstjansko-katoličanskih.* Budim 1798. — *Govorenja za svecsane dneve Boxje, B.D. Marie i svetih s nikima priloxitima porad*

poboxnoga obicsaja. Osik, 1802.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Budimu, Tabula religiosorum, 1766, 1773, 1785, 1788, 1790, 1799. — Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, protocolum conventus Petrfovaradini, 233. — Stjepan Sršan, Slavonski pisci (1795-1830). Revija, 28(1988), br. 1, 81. — Isti, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 120, 128.
F.E. Hoško

LEKUŠIĆ, Marijan, prevodilac (Mostar, krajem 17. stoljeća - Šibenik, 11. I. 1742). - u franjevački rd stupio je 1708. Biran je za tajnika Bosne Srebrene (1723), lektora filozofije u Splitu (1725), propovjednika i lektora moralne teologije u Sinju (1728), gvardijana u Karinu (1732) i Šibeniku (1740) te definitora dalmatinske provincije (1735). Godine 1730. putovao je u Mletke isposlovati da se obnovi samostan u Karinu, 1735. ponovo je u Mlecima, a 1737. u Rimu kao provincijski izaslanik. Bavio se proučavanjem naše prošlosti. Prepisao je dosta arhivske građe i pohranio u šibenički arhiv, kojoj je služio i Stjepan Zlatović. U toj građi pod naslovom Memoriae recordabiles trium monasterium exemplificatae de proprio originali scripto... sadržani su vrijedni podaci o postanku i razvoju samostana u Zaostrogu, Makarskoj i Živogošću. Preveo je Razmišljanja sv. Bonaventure pod naslovom Meditationes s. Bonaventurae toyest Bogogliubna razmiscglianya od otaystva odkupglienya csovicanskoga S.Bonaventurae Cardinala... U Mletiy 1730.
LIT.: JUKIĆ Ivan Franjo: Pisci koji su abecedom pisali. Bosanski prijatelj, 2(1851), str. 82-90. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 34. - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

LEKUŠIĆ, Marijan, profesor i kroničar (Mostar, o. 1685. - Šibenik, 10. I. 1742.). Životopisci obično navode da je iz Mostara. U Liber Archivalis u Makarskoj navedeno je (ab Andevio), što bi prema tadašnjoj terminologiji mogao biti i Vrgorac. Stupio je 2. VII. 1708. na Visovcu u franjevački red. Filozofiju je studirao u Osjeku (1711). Predavao mu ju je Matej Vulić. Već u tom razdoblju pokazuje sklonost prema literarnoj krađi i krivotvori autorstvo teksta: *Universa logica ad mentem Doctoris Subtilis per me Patrem Marianum Lecussich, clericum professum Minorum Observantium Provintiae Bosnensis filium, descripta sub disciplina M. V. Patris Mathaei Polich lectoris, eiusdem Provintiae filii, Essekini XDCCXI,* koji se čuva u arhivu samostana sv. Lovre u Šibeniku, pa zbog toga kasnije neopravdano ulazi u filozofsku literaturu. God. 1720-1723. predavao je filozofiju u Splitu. Na provincijskom kapitulu u Požegi 7. IX. 1723. izabran je za tajnika Provincije Bosne Srebrene. Kao tajnik Provincije skupljao je po samostanima i prepisivao stare dokumente od kojih je neke upotrijebio i fra Andrija Kačić Miošić u svojim djelima *Korabljica* i *Razgovor ugodni.* Godine 1727/28. bio je lektor bogoslovlja na franjevačkom generalnom učilištu u Šibeniku; 24. VI. 1728. imenovan je lektorom moralnog bogoslovlja i propovjednikom u Sinju, 20. V. 1730. premješten je u istom svojstvu u Makarsku. Posljednji premještej nije izvršen jer je Lekušiću povjereno da pođe u Veneciju da bi od mletačke vlade isposlovao dozvolu za gradnju samostana u Karinu što je on i uspio. Za vrijeme svoga boravka u Veneciji priredio je novo izdanje knjige *Bogoljubna razmišljanja od otajstva odkupljenja čovičanskoga s. Bonaventure kardinala* (Mleci, 1730) prema prijevodu fra Petra Bogdana Bakšića, kustoda bugarske franjevačke kustodije i kasnijeg sofijskog nadbiskupa, ali je to djelo Lekušić prisvojio sebi. Vodio je gradnju karinskog samostana i od 1732. do 1735. bio mu prvi upravitelj. Godine 1734. započeo je pisati kroniku istog samostana pod naslovom *Protocollum conventus Virginis sine labe conceptae, Carini in Liburnia* poznatiju kao *Liber archivalis conventus*. Godine 1737. putuje zbog poslova Provincije u Rim, 1738. je izabran ponovno za tajnika Provincije a 1739. u otsutnosti Provincijala Lekušić je imenovan komisarom Provincije Presv. Otkupitelja. Iste

je godine napisao *Memoriae recordabiles trium monasteriorum* o osnivanju samostana u Zaostrogu, Makarskoj i Živogošću. 1. XII. 1740. izabran je za gvardijana u Samostanu sv. Lovre u Šibeniku gdje je uskoro i umro.
DJELA: *Meditationes s. Bonaventurae, to jest bogoljubna razmišljanja od otajstva odkupljenja čovičanskoga s. Bonaventure kardinala,* Mleci 1730.
LIT.: Š. Ljubić, *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia,* Vienna 1856, 180. — *P.J.* Šafarik — J. Jiriček: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur,* Prag, 1865, 57. — S. Zlatović, *Franovci Države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb, 1888, 231-232; 472. — E. Fermendžin, Chronicon observantis Provintiae Bosnae Argentinae Ordinis S. Francisci Seraphici, *Starine* XXII, Zagreb 1980, 61. — D. Prohaska, *Das Kroaotisch-serbische Schriftum in Bosnien und der Herzegowina,* Zagreb 1911, 137. — J. Jelenić, *Kultura i bosanski franjevci I,* Sarajevo 1912, 226. — Isti, *Dva ljetopisa Bosne Srebrene,* Sarajevo 1919, 4-5. — P. Kolendić, Sofijski nadbiskup fra Petar Bogdan Bakšić, *Glasnik skopskog naučnog društva, knj. II.* Skoplje 1926, 85-87 (ćirilicom). — A. Crnica: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 414-416. — J. Soldo: Samostan sv. Lovre u Šibeniku, *Kačić* 1/1967, 74-75. — K. Jurišić, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 103. — J. Soldo, Franjevački samostan u Karinu, *Kačić* 6/1974, 25, 34. — Isti, Počeci historiografije franjevaca Prov. Presv. Otkupitelja u XIII. stoljeću, *Kačić*, 9/100-102. V. Kapitanović, Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825), *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 163. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 38-40.

V. Kapitanović

LENDIĆ (TRNOVČANIN), Filip, prof. (Kr. Sutjeska, konac 16. st. - ?, 2. polovica 17. st.) - Kao provincijal Bosne Srebrene (1652-1655) uputio je 1652. iz Sutjeske okružnicu braći, pisanu bosančicom, i drugu 1654. iz Velike Martinu iz POžege, na latinskom jeziku, koje se čuvaju u makarskoj.
LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 80-82. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 190.

A. Barun

LEROTIĆ, FRA STJEPAN

LESJAK, Robert (Lesiak, *Karlo), glazbenik (?, 30. X. 1737. — Turnenchart, Austrija, 1816). God. 1757. postao je član Hrvatsko-slovenske provincije sv. Križa. Bio je vrstan orguljaš i kompozitor; pročuo se kao skladatelj menueta. Svoje glazbeno znanje prenosio je na mlade franjevce kao odgojitelj i orguljaš u Kamniku (1778). Prethodno je bio orguljaš u Klanjcu (17591762). Od 1781. pa do konca života bio je orguljaš i voditelj crkvenog pjevanja u franjevačkoj crkvi u Ljubljani. Dvije njegove skladbe nalaze se u kantualu K. Weibla u franjevačkom samostanu u Klanjcu.
LIT.: P. KINDERIĆ: Kantual ili pjevnik Kalista Weibla. *Marijin Trsat,* 27 (1993), br. 2, 11.F. E. Hoško

LETICA, fra Pavao, stradalac za vjeru i branitelj domovine (XVII. st.). Turci su ga uhitili na rijeci Krki. Visovački samostan ga je otkupio za 1200 reala. U obrani šibenskog područja borio se protiv Turaka na Trtru predvodeći 120 ljudi i tu je u sukobu ubio dvojicu Turaka. Kao župnik šibenskog Varoša u obrani grada ubio je jednog Turčina na Vanjskim vratima Varoša. — Franjevački martirologij pogrešno ga navodi kao mučenika poginulog na Otresu 20. X. 1683. s fra Šimunom Brajinovićem, vjerojatno zato jer se jedan poslije drugoga spominju u izvornoj ispravi o zaslugama franjevaca.
LIT.: — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 117. — Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum*

Franciscanum Historicum, 77/1984, 4, 426.
V. Kapitanović

LETIĆ, KAJETAN, provincijal (Veliki Lošinj, 1845 - Hvar, 6. I. 1916). - U provinciji je vršio službu gvardijana, definitora, kustosa i provincijala (1894-1897). Zaslužan je za otvaranje niže hrvatske franjevačke gimnazije na Košljunu. Bio je odličan orguljaš.
LIT.: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. P.P.

LETUNIĆ, Vlaho, pisac (Dubrovnik, cca 1735 - 3. II. 1799) - Krsnim imenom Miho. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1751. g. Propovjednik. Sastavljač pobožnosti križnoga puta. U Provinciji vršio službu starješine u više samostana iazvan Dubrovnika. U zrelijim godinama boravio u Napulju, odakle se vraito nekoliko godina prije smrti. Svojim propovijedima na narodnom jeziku umio je ganuti slušatelje te ih potaknuti da zamrze zlo, te da pruže javne i nedvosmislene znake kajanja za grijehe. Na pobožnostima križnog puta koje je predvodio u crkvi Male Braće u Dubrovnikuokupljali bi se mnogi vjernici. U rukopisu je sačuvana jedna njegova pobožnost križnoga puta pod naslovom Put od Križa iz 1767. g.
DJELA: Put sveti od Križa, Jakin 1768.
LIT.: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di Fra Innocenzio Ciulich nella Libreria de'RR. PP. Francescani di Ragusa. Zara 1860. 202, 219. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Abservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 497. I. Djamić

LEVAI, Josip, pedagog, teološki pisac (Shombately, Mađarska, 10. XI. 1731. - Mohjač, Mađarska, 21. VIII. 1803). - Bio je član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga od samih početaka te zajednice, jer je 1756. stupio u Baču u novicijat. Filozofiju je studirao u Osijeku (1757-1759), a teologiju na franjevačkim školama u Italiji. Vratio se je u provinciju s naslovom profesora filozofije i preuzeo učiteljske obveze na filozofskom učilištu u Vukovaru (1762-1765), a zatim na učilištu moralnog bogoslovlja u Radni (1767-1769). Također je bio profesor bogoslovnih škola u Temišvaru (1769-1775) i u Budimu (1775-1778). U Budimu je nastao njegov spis De statu mortuorum (Budae 1777, vel. 17 x 21 cm; u franjevačkoj knjižnici u Osijeku, sign. XXI B 17).
LIT.: F.E. Hoško: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. Nova et vetera, 28(1978), sv. 1/2, 171. F.E. Hoško

LEVAKOVIĆ, Rafael, izdavač glagoljskih knjiga, povjesnik, teolog, ohridski nadbiskup (Jastrebarsko, oko 1597. - Zadar (?), 1650). Pristupio je, najvjerojatnije za provincijalovanja F. Glavinića, u Bosansko-hrvatsku provinciju sv. Križa. Školovao se neko vrijeme na Trsatu gdje je u to vrijeme bila franjevačka gimnazija i bogoslovna škola. Na Glavinićev prijedlog je postao službenik Propagande i izdavač glagoljskih knjiga. U Rim je došao 1626. i ostao u službi Propagande, Kongregacije za širenje vjere, gotovo čitav život. U svojstvu izaslanika vrhovne uprave Franjevačkog reda, a istodobno kao izaslanik Propagande, obavio je 1637. kanonski pohod franjevcima u Mađarskoj i Bugarskoj, a pohodio je također Rumunjsku, Poljsku i Austriju. Iste godine ga je car imenovao smederevskim biskupom, a zagrebački biskup Benko Vinković (1637-1642) ga je želio postaviti za generalnog vikara za grkokatolike na području zagrebačke biskupije. Papa Inocent X (1644-1655) proglasio ga je 1647. ohridskim nadbiskupom. Na putu prema svojoj nadbiskupiji stigao je do Kotora. Kako je 1649. sudjelovao u protuturskom ustanku u Kotoru, to mu je zatvorilo granice Turskog carstva. Vratio se u Zadar i, najvjerojatnije, ondje umro. - Kad je osposobio glagoljsku i ćirilsku tiskaru u Rimu, tiskao je: Bellarminov Nauk krstjanski kratak, Azbukividnjak slovinski, Misal rimskij va jezik slovenskih, Ispravnik za jereji ispovidnici i za pokornih i Časoslov rimski. U glagoljskom tiskarstvu on je sljedbenik rusko-slavenske škole, i to sve u nadi da će to biti put do većeg zajedništva između katoličkih i pravoslavnih

Slavena kojima se može stići do crkvenog jedinstva. - U rukopisu je ostavio mnogo teoloških spisa i prijevoda. Na crkveno-slavenski je preveo biblijske knjige: Knjigu Postanka, Izaiju proroka, Solomonove Priče, Pjesmu nad pjesmama, Evanđelje po Mateju i sedam pokorničkih psalama. Napisao je povijesne spise: De erroribus Bonfinii et aliorum scriptorum Hungariae, De Hungarorum origine, imeprio et privilegiis; Historia episcopatus ac dioecesis Zagrabiensis i Miscellanea. Također je autor filoloških rukopisa: Dialogus de antiquorum Illyriorum lingua (1642) i Dialogus de litteris antiquorum Illyriorum. Pisao je i teološke spise, npr. o izlaženju Duha Svetoga i rasprave o odnosu pravoslavnih i katolika.
LIT.: M. Kombol: Povijest hrvatske književnosti do Preporoda. Zagreb 1945. — J. Fućak: Pest stoljeća hrvatskog lekcionara. Zagreb 1975. — F.E. Hoško: Na vrhu Trsatskih stuba. Rijeka 1991. F.E. Hoško

LEVENTIĆ, Fra Žarko-Jerko (1919.-1945.) Rođen 27.VIII.1919. u Drinovcima, od oca Stjepana i majke Janje r. Majić. Osnovnu školu svršio u Drinovcima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 5.VII.1936., jednostavne zavjete položio 6.VII.1937., svečane 8.IX.1940. Za svećenika zaređen 2.V.1943. 1944.-1945. kapelan na Širokom Brijegu 7.II.1945. spaljen na Širokom Brijegu. Bio je mlad fratar, savjestan u službi kao kapelan. Obolio od tifusa ispovjedajući staru čeljad. U društvu drag. LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

LINARDOVIĆ, Klara od Božanske Ljubavi (Jeronima), klarisa, opatica (Brač, 11. V. 1820. — Split, 17. X. 1875). Stupila je u samostan 1835. Bila je šest puta izabrana za službu opatice, u kojoj se pokazala blaga, razborita i puna ljubavi. Njezinim zauzimanjem, uz biskupa msgr. Kalođeru, *sagrađen* je novi samostan Klarisa na Lučcu (sada u središtu Splita). Ona nije doživjela prijelaz. U času kada je zaklopila oči, prisutni su opazili *veliko svjetlo* koje je obasjavalo ćeliju. Kao da je sam Gospodin na ovaj način potvrdio svetost njezina života.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 51. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], IV., 69.

LIPANOVIĆ (GAŠPAREVIĆ) Petar (Franjo). (Fojnica, 2. polovica 16. st. - ?, 2. polovica 17. st.). - Bio je definitor i provincijal Bosne Srebrene (1643-1646) te gvardijan u Kreševu. Za njegovog provincijalstva, dubrovački je senat odobrio da bosanski franjevci budu kapelani dubrovačke kapele u Beogradu. Radio je za mir i slogu. Hvali ga smederevski upravitelj biskup Jakov Boncarpi kao čovjeka miroljubiva i okretna te savjetuje Propagandi da ga preporuči za generalnog definitora reda. - Uputio je 1643. iz Olova u Rim dva pisma, jedno kardinalima, a drugo tajniku Propagande. U prvom je govor o odlukama provincijske kongregacije i Olovu, a u drugom o Marinu iz Požege, bivšem generalnom pohoditelju, koji nastoji postati pomoćni biskup Tome Mrnavića, pored protivljenja provincije. Pri koncu njegove službe provincijala, prvaci i predstavnici franjevaca u primorskim krajevima šalju predstavku Propagandi 1646., u ime 120 hercegovačkih franjevaca, da se odcijepe od Bosne Srebrene.
LIT.: Jurja BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popis bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 73-74. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 185-187.

A. Barun

LIPOVAC, Franjo, profesor teologije (Budžak ž. Petrićevac, 29. VII. 1909 - Torino, 16. IV. 1961) - Rodio se od oca Franje, zemljoradnika, i majke Ruže r. Ćosić. Na krštenju je dobio ime Petar. Osnovnu je školu završio kod čč. sestara u rodnom mjestu, gimnaziju u Visokom(1921-1930), novicijat FS u Fojnici (1927-1928), teologiju u Sarajevu (1930-1934), Zagrebu i Rimu. Doktorirao je u Zagrebu 1937. od 1936. do 1960. (uz manje prekide) predaje na sarajevskoj Franjevačkoj teologije dogmatiku i

biblijske nauke. Još kao student obolio je od upale zglobova pa se to odrazilo na aritmiju srca. Operiran je u Zagrebu i ponovno u Torinu i onda podlegao. Na paitanje s. boličarke, par minuta pred smrt, što želi, odgovorio je: Il paradiso! Bio je pobožan, uzoran redovnik. Surađivao je u Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom 1882-1932, Glasniku sv. Ante (1939, 1941, 1942, 1944, 1945), u Franjevačkom vijesniku (1937), u reviji Dobri Pastir (1950-1953, 1955, 1959) i u kalendaru Dobri pastir (1951, 1952).
LIT.: Fra Franjo dr. Lipovac. Dobri pastir, 11-12 (1962), 541-542. I. Gavran

LIPOVAC, Petar, teološki pisac, provincijal (Baja, oko 1700. - Baja, 8. VIII. 1761). - Kao član Bosne Srebrene najvjerojatnije je u Italiji završio filozofsko i teološko školovanje s ispitima za predavača takvih škola. U rodnom gradu predaje na filozofskom učilištu (1726-1729), a zatim na tek osnovanoj bogoslovnoj školi katoličke nadbiskupije (1733-1735) pa na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda u Budimu (1735-1746). Postigao je naslov "lector jubilatus", a u rukopisu ostavio spis *De Deo uno et trino* (Budae 1735-1737;, vel. 16 x 20 cm; franjevačka knjižnica u Iloku, sign. C 196). Bosna Srebrena mu je povjeravala i upravne poslove: god. 1737. je bio generalni vizitator u vlastitoj Provinciji, zatim kustod (1739/40) i provincijal (1748-1751).
LIT.: F. E. Hoško: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. Nova et vetera, 28(1978), 1/2, 144-145. F. E. Hoško

LIPOVČEVIĆ, Petar, filozofski pisac (Baja u Mađarskoj, 11. XII. 1744. - Baja, 6. III. 1785). - U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je pristupio 1764. godine. Filozofiju je studirao kod profesora Mije Pitinčevića u Budimu, Feldvaru i Osijeku (1765-1768), a teologiju u Budimu (1768-1772). U Baji je 1773. položio ispit za profesora filozofije s odličnim uspjehom, a 1778. u Somboru za profesora teologije. Filozofiju je predavao u Slavonskom Brodu (1773-1775) i Požegi (1775/76). Tezarij javne rasprave iz cijele filozofije je objavio tiskom. Kad je započ.eo profesorsku službu na bogoslovnoj školi u Temišvaru (1777), uslijedila je reorganizacija crkvenih škola na zahtjev državnih vlasti, što ga je usmjerilo na predavanje u učilištu moralnog bogoslovlja u Šarengradu (1780/81).
DJELA: *Propositiones exuniversa Philosophia*. Essekini 1776.
LIT.: F.E. Hoško: Franjevačko visoko učilište u Požegi. Nova et vetera, 27(1977), sv. 1, 107-108. — Isti: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. Ibidem, 27(1977), sv. 2, 93-94. F.E. Hoško

LIPOVČIĆ, Jerolim, književnik, teološki pisac, latinist, upravnik (Požega, 28. X. 1716. - Požega, 30. VI. 1766). Pristupio je Bosni Srebrenoj 1731. u Velikoj, a filozofiju je počeo studirati na nadbiskupskoj filozofsko-teološkoj školi u Kaloči, gdje je prvi profesor filozofije bio fra Emerik Buday (1733/34). Završio je studij filozofije u Budimu (1734-1736), a ondje je studirao i teologiju na generalnom učilištu (1736-1740). Osposobivši se za profesora filozofije predavao je na filozofskom učilištu u Baji (1740-1743). Jedno desetljeće je bio profesor bogoslovne škole generalnog učilišta u Budimu i postigao najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu "lector jubilatus". Sudjelovao je u upravi Bosne Srebrene (1754-1757) i Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1764-1766) kao definitor, a poslije smrti provincijala J. Blagoja izabran je 24. I. 1766. za upravitelja provincije, provincijskog vikara. Stolovao je u Požegi i ondje nenadano umro, po riječima ljetopisca, "znamenit po znanju i po redovničkom životu". - U njegovoj literarnoj ostavštini preostala su tri tiskana tezarija javnih teoloških rasprava, značajno pastoralno djelo koje je namijenio hrvatskim katolicima u mađarskoj dijaspori, a E. Pavić je poslije njegove smrti objavio priručnik za vodstvo i duhovnost Franjevačkog svjetovnog reda.
DJELA: *Conclusiones theologicae ex Quarto Sententiarum Libro*. Budar 1747. - *Amarum dulce seu uberimarum gratiarum dulcissimi fontes... ex Quarto Sentetiarum libro*. Budae

1748. - *Dussu csuvaiuche pohogjenje*. Budim 1750. - *Ordo confusus seu conclusiones Theologicae... de peccatis, virtutibus moralibus et legibus*. Budae 1753. - *Stazica duhovna*. Osijek 1767.

LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Požegi, Protocollum conventus Posseqiensis s. Scritus, 788. — F.E. HOško, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18 stoljeća. Nova et vetera, 28(1978), sv. 1/2, 152-154. — Isti, Negdašnji hrvatski katekizmi. zagreb 1985, 80-85. — S. Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 54. F.E. Hoško

LISICA, Ciprijan, upravitelj Saveza Trećeg Reda (Petrčane, 9. I. 1884 - Zadar, 16. IV. 1962). - Osnovnu školu završio je urodnom mjestu, nižu gimnaziju na Košljunu, stupio je u FZD 22. IX. 1901, daljnje gimnazijske nauke i teologiju završio je u Zadru, ređen za svećenika u Krku 6. VI. 1909. Već prije ređenja bio je odgojitelj pitomaca n košljunu pa se iprvih godina svog svećeništva posvetio toj dužnosti. zatim je premješten u Zadar kao propovjednik i spovjednik, kao kooperator u katedrali i kao član nadbiskupske kancelarije. Nakon talijanske okupacije Zadra djeluje u Zagrebu. Vrativši se 1931. godine u Provinciju bavi se pučkim misijama, postaje gvardijanom i učiteljem bogoslova u Splitu na Poljudu. U prvim poslijeratnim danima vraća se u svoj Zadar. Zajedno sa o. Robertom Šukunca (v.) popravlja porušeni samostan sv. Frane. Sudjeluje u otklanjanju ruševina i prokrčivanju ulica u cijelome gradu. Preuzima uzastopno i po dvije dušobrižničke službe zajedno sa Belafuzi, Petrčanina, Diklu i Kožinu. Istovremeno zauzima svoje staro mjesto u nadbiskupskoj kancelariji. Tako sve do svoje smrti, koju je dočekao doslovno na nogama samo nakon sedmice dana bolovanja, a preminuo je sa smješkom na usnama. - U Zagrebu je bio od 1922. do 1931. upravitelj Saveza Trećeg Reda cijele Jugoslavije i kao takav posvuda pospanim trećoredskim Zadrugama budi život a osniva i organizira i nove. Gradi Trećoredski uboški dom. Reorganizira sam Savez. Osniva pučku kuhinju u kojoj zabadava daje obroke sirotinji i radnicima. čak sam ide za njima gurajući kolica sa hranom po ulicama i do radnih mjesta. Niz godina uređuje “Glasnik sv. Frane” i dovodi ga do zamjerne visine te dobiva i najveće priznanje: Papin blagoslov uz posebno pismo koje mu je u ime Sv. Oca uputio državni tajnik, kardinal Gasparri. U Splitu nekoliko godina uređuje “Euharistijski glasnik” i izdaje molitvenike “Euharistijsko blago” i “Moj najljepši dan” o. Hugolina Didona (v.). U Diklu je nabavio nova zvona. Malo pred smrt sakupio je sredstva za orgulje u svojem samostanu sv. Frane u Zadru.

LIT: Josip ANTOLKOVIĆ: Ciprijan Lisica, u knjizi s Duhovnim velikanima kroz travanj. Zagreb 1977. str. 303-312. G. Štokalo

LIŠNJIĆ, FRA MARIJAN *K. Jurišić*

LJUBAS, Ljubo Hrgić, Ljubo

LJUBIN, Josip, liječnik (Kali, 4. V. 1898 - Split, 10. II. 1967). Pučku školu završava u Kalima (otok Ugljan), gimnaziju s maturom u Zadru. Medicinski fakultet započinje u Zagrebu, nastavlja u Gracu, a završava u Beču gdje je promoviran na čast doktora opće nedicine. službuje u Zagrebu, Srnetici, Drvaru, Sušaku, Golubovcu, Sisku i konačno u Zadru gdje se specijalizira za fizikalnu terapiju. Godine 1964. nakon smrti žene, stupa u franjevački red FZD. Studira teologiju i sprema se za svećenika. Pola godine pred ređenje nagla smrt mu prekida života. Odlikovao se kao liječnik stručnom spremom i zauzetošću za siromašni svijet, a kao redovnik poniznošću.

LIT.: Fr. Josip Ljubin, doktor medicine i stud. teol. Vjesnik franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i istri, br. 3-4/1967, 65-71. B. Barčić

LJUDEVIT IZ DUBRAVICA (De Nemorellis), bos. vikar (Dubravice, 1. polovica 15. st. — ?, 2. polovica 15. st. ili početak 16. st.). — Bio je kustod Bosanske kustodije te bosanski vikar (1481.-1484.), a vjerojatno i u prethodnom trogodištu. Za njegovog vikarstva kralj Matija Korvin daruje (1481.) bosanskim franjevcima

dva samostana u Dalmaciji.
LIT.: D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 135-136. A. Barun

LJUDEVIT IZ KONAVALA (de Canalibus), klerik (?, ? - Ston, 9. III. 1647) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Strpljivo podnosio dugotrajno bolovanje. Prorekao vrijeme smrti.
LIT. Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 438. I. Djamić

LOHR, Hadrijan, filozofski i teološki pisac (Beč, Austrija, 15. IX. 1736. - Bač, 25. IX. 1784) je 1755. u šarengradu stupio u novicijat Bosne Srebrene, a zatim je dvije godine kasnije postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Dobro je govorio hrvatski. Teologiju je studirao u Osijeku (1760-1764), a zatim je na tamošnjem učilištu filozofije predavao kroz tri godine (1764-1767). Uspješno je na najtečajnom ispitu 14. VI. 1769. stekao naslov profesora teologije i odmah preuzeo učiteljsko mjesto na školi u Tamišvaru (1769-1773). U Petrovaradinu je u listopadu 1773. zamijenio Lovru Bračuljevića i predavao dvije školske godine (1773-1775). Nastavio je predavati dogmatsko bogoslovlje na bogoslovnoj školi generalnog učilišta u Osijeku (1775-1777) u svojstvu "lector substitutus", jer nije položio ispit za djelovanje na generalnim učilištima. Održao je više javnih rasprava, a od tiskom objavljenih preostale su jedne iz razdoblja poučavanja filozofije, a druge iz poučavanja teologije. Također su preostala njegova predavanja De Deo uno (Essekini 1777; vel. 18 x 23,5 cm; Slav. Brod, IV E 10). Napustivši Osijek boravio je u Iloku kao dekan filozofskog učilišta (1777-1780), a zatim kao gvardijan u Aradu, Temišvaru i Baču.
DJELA: *Positiones ex universa Philosophia*. Essekini, 1767. — *Cum dogmata de Deo et attributis*. Essekini, 1777.
LIT.: AHFPZ, Protocolum conventus Petroaradini, 178-191. — F.E. Hoško, Dvije osječke visoke škole. Kačić, 10)1978), 143-144. — S. Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 54. F.E. Hoško

LONČAR, Fra Slobodan-Ivan (1915.-1945.) Rođen 3.III.1915. na Vinjanima, ž. Vir, od oca Petra i majke Franjke r. Bago. Osnovnu školu svršio na Posušju, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 3.VII.1934. Jednostavno zavjetovan 4.VII.1935., svečano 5.VII.1938. Za svećenika zaređen u Mostaru, 16.VI.1940. 1942.-1944. kapelan na Širokom Brijegu 1944.-1945. kapelan u Drinovcima 13.II.1945. strijeljan u Ljubuškom Bio je poletan i pobožan redovnik i domoljub. Za njega bi se moglo reći da ni mrava nije hotimice zgazio. Bio je rodoljub i nigdje se toga nije stidio. Po naravi tih i dosta melankoličan. Bio je pjesnička duša, koja je teško proživljavala divljanja što su ih činili bezbožnici. Umro je hrabro, znajući da umire samo zato što je Kristov svećenik i franjevac.LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. - 1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

LOPIN, Josip, misionar na Bliskom istoku (Mala Žuljana na Pelješcu, cca 1785 - Dubrovnik, 28. IV. 1847) - Krsnim imenom Nikola. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1805. Poglavari su ga radi nadarenosti željeli poslati u Italiju na više nauke, ali radi raspuštanja samostana u Italiji od strane francuskih okupacionih vlasti, morao je završiti svoju izobrazbu na studiju Male Braće u Dubrovniku. Bio je uzoran redovnik, strog u vršenju pravila Reda (Rode). Po vlastitoj je želji poslan u misije, gdje je najduže djelovao u Sv. Zemlji (Jeruzalem i Betlehem), a zatim u Smirni, te nekim krajevima Grčke i Makedonije. Iscrpljen od napora vraća se u domovinu gdje nekoliko godina prije smrti djeluje kao gvardijan u nekim manjim samostanima svoje Provincije.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 542. - Nedjeljko SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s

poluotoka PELJEŠCA. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. 352-353. I. Djamić

LOPUŠINIĆ Bernardin, bivši provicijal (Grižane u Vinodolu, oko 1530. - Sveta Gora, Slovenija, 2. III. 1596). Nakon što je stupio u Provinciju Bosnu-Hrvatsku, pošao je na nauke u Italiji. Po povratku u domovinu bio je odgojitelj novaka, a zatim samostanski starješina u Pazinu, Senju i Slunju; kao pazinski i senjski gvardijan je vodio brigu oko preuređenja samostanskih prostorija. God. 1578. je ostao u Slunju zajedno s narodom, nakon što je grad pao u vlast Turaka. Premda je kršćanska vojska 1582. protjerala Turke iz Slunja, nije bilo više nade da se to mjesto može sačuvati pred njihovom silom pa su 1583. franjevci napustili svoj samostan, a L. je ponio i kip Gospe Slunjske na Trsat. U dva navrata je bio provincijal (1577-1580; 1592-1595). U drugom upravnom trogodištu je kao provincijal u trsatskom kaštelu dao urediti posebnu riznicu i u nju pohranio dragocjenosti Trsatskog svetišta. Zbog svojih djela, znanja i primjerna života ostavio je časnu uspomenu u svojoj Provinciji.
Lit. F. Glavinich, *Origine della provincia Bosna Croatia*. Udine, 1648, 39-41; Isti, *Historia Tersattana*. Udine, 1648, 22. - *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*. Ljubljana 1995. F.E. Hoško

LOSGOTT, Stanislav, teološki pisac (†Radna, 2. III- 1772) je teološko škoolovanje završio na generalnom učilištu u Budimu, a zatim je djelovao najprije kao profesor filozofije na generalnom učilištu u Osijeku (1748-1751), a zatim kao profesor teologije u Radni (1756/57), zatim u Temišvaru (1758-1762) i na kraju u Petrovaradinu (1759; 1762/63). Tiskom je objavio teološki spis iz eshatologije i popis teoloških teza koje je najvjerojatnije predstavio javnosti u Temišvaru. One jasno ukazuju da su poslije 1757. profesori bogoslovnih škola u njegovo vrijeme slijedili nastavnu osnovu generala Franjevačkog reda Giugonina. Školskim djelovanjem stekao je osobit ugled pa 1750. javnoj raspravi u Osijeku predsjeda đakovački biskup Franjo Thauszy, a 1759. pravoslavni episkop iz Vršca. Objelodanio je i molitvenik, vjerojatno na njemačkom jeziku; poznat je samo naslov molitvenika u latinskom prijevodu. Poslije školskog djelovanja bio je samostanski starješina u Földvaru (1764/65).
DJELA: *Tractatus polemicus de statu mortuorum et resurgentium, de paradiso deque inferno et purgatiorio*. Augustae Vindelicorum, s.a.. — *Elenchus seu ordinata methodus tradendi in scholis theologicas difficultates... a Clemente a Panormo... praescripta... de statu mortuorum*. s. 1. 1762. — *Varia pietatis exercitia omnibus Christifidelibus accomodata*. Budae 1769.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, protocolum conventus Petfovaradini, 212, 225. — F.E. Hoško, Dvije osječke visoke škole. Kačić, 8(1976), 181. — S. Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek, 1993, 34.
F.E. Hoško

LOVRENČIĆ, fra Modesto, kustod i propovijednik (Rijeka, ? - Rijeka, 24. XII. 1796). U KR stupio 3. V. 1759. Bio je kustod Hrvatsko-primorske kustodije god. 1792.-1796., i samostanski poglavar. Bio je revan propovijednik, odlikovao se širenjem štovanja Djevice Marije.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 13. Hadrijan Borak

LOVRENČIĆ, Leon, homiletski i katehetski pisac, pedagog, vjeroučitelj (Palovec, Mala Subotica, 5. X. 1913. — Zagreb, 1. III. 1991.). — Poslije osnovnog školovanja u Maloj Subotici upisao je učiteljsku školu u Čakovcu, ali je uskoro nastavio i završio (1936.) srednje školovanje na franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu. God. 1933. pridružio se Hrvatskoj provinciji sv. Ćirila i Metoda, stupivši u novicijat na Trsatu. Teološki fakultet je pohađao u Zagrebu (1936-1941), a 1942. je položio ispit za srednjoškolskog vjeroučitelja. Tu službu je obavljao na gimnazijama u Karlovcu (1941-1945), Virovitici (1945-1947), u srednjoj školi za školovanje redovnica

"Marianum" u Zagrebu (1971-1976) i na Institutu za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1969-1973). Začetnik je srednjoškolskog i studentskog vjeronauka u crkvenim prostorima crkve sv. Franje u Zagrebu (1947-1966), gdje je također vodio Franjevački svjetovni red (1954-1966). Gotovo tri desetljeća je bio ispovjednik i duhovnik novakinja zagrebačkih sestara milosrdnica (1954-1981). — Bio je vrstan i rado slušan propovjednik; odlikovao se jednostavnim, teološki bogatim i slušateljima pristupačnim govorom. Objavio je sedam svezaka propovijedi, a u rukopisu je ostavio biografske bilješke Uspomeni p. Mansveta Dujakovića (Zagreb 1940, str. 55) i 26 zbirki propovijedi, nagovora i kateheza, među kojima se aktualnnošću ističu za tisak priređeni katehetski priručnici: Osmišljenje života, (Zagreb 1974, str. 269), Kršćanski nazor na svijet i život (str. 225) i Kršćanska životna orijentacija (str. 1000). Surađivao je u *Glasniku sv. Franje* (1936, 1940), *Coroni* (1939), *Marijinom Trsatu* (1969, 1974) i *Obavijestima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda* (1971). Bavio se i slikarstvom; njegove slike sv. Leopolda Mandića se nalaze u crkvama sv. Terezije u Rijeci, u Opatiji, u nadbiskupskom dvoru u Rijeci, te u franjevačkim samostanima u Zagrebu, Bjelovaru, Požegi i Krapini. Posljednje godine života podnosio je teške bolesti.

DJELA: *Bog i čovjek,* Zagreb 1954. — *Kršćanska obitelj,* Zagreb 1956. — *Razmatranja za pobožnost pet prvih subota,* Zagreb 1957. — *Blagdani,* Zagreb 1958. — *Nedjelje,* Zagreb 1962. — *Nedjeljna služba riječi,* Zagreb 1966.

LIT: R. GELEMANOVIĆ: Na pregršt pitanja odgovara o. Leon Lovrenčić, *Obavijesti Hrvatske franjevačke proivncije sv. Ćirila i Metoda,* 24 (1971), 172-176. — I. DAMIŠ, UZ 40. godišnjicu svećeničkog rada oca Leona Franje Lovrenčića (1940-1980). *Isto mjesto,* 32 (1979), 191-196. — B. DUDA, Ocu Leonu Lovrenčiću u spomen. *Isto mjesto,* 44 (1991), 28-31. F.E. Hoško

LOVRIĆ, fra Lovro, lektor, župnik i provincijal (Miljevci – Visovc, 15. III. 1813) Bio je lektor filozofije u Kninu (1768), župnik u Dubravicam (1773), Promini (1786), Miljevcima (1795-1796), gvardijan na Visovcu (1785, 1791, 1798), definitor (1788-1791), i provincijal (1800-1803).

LIT.: *A. Crnica:* Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava, Šibenik 1939, 341-342. V. Kapitanović

LOVRIĆ, Roža, švelja (Miljevci - Drniš, 19. X. 1885 - Šibenik, 21. II. 1976). U redovničku zajednicu FBŠ, je stupila 1899. Redovničke službe je vršila u Šibeniku, Drnišu, Senju i Visovcu. Među različitim kućnim poslovima najviše je pridonijela kao vrsna švelja sestarske i fratarske odjeće. Bila je i poglavarica Družbe od 1950-1953. i mnogo se trudila za duhovni i materijalni napredak zajednice. Svojom pobožnošću i marljivošću utjecala je na mlađe generacije sestara. U franjevačkom samostanu na Visovcu vršila je dužnost kućne predstojnice više godina. Uz šivanje vršila je sakristansku službu. Rado je molila za ustrajnost franjevačkih novaka i druge sestre poticala da mole na tu nakanu. Svoju okolnu znala je obradovati i sitnim pažnjama. Sestru Rožu nisu cijenile samo sestre u samostanu, već je bila poznata gotovo cijeloj šibenskoj i drniškoj krajini. Bila je ona vrlo snalažljiva i komunikativna, osjetljiva za potrebe bolesnih i siromašnih ljudi. U danima oskudice iz ljubavi prema njima spremno se odricala i svoga jela. Ljudi su joj se obraćali u raznim problemima i teškoćama. Na vratima samostana često se čulo pitanje: "Gdje je naša sestra Roža?"

LOVRO "DE MONTE" (De Ragusio, Dubrovčanin), FKN, protuprovincijal 1414. Bio je kustos dubrovačke kustodije kad ga je, 10. III. 1413., protupapa Ivan XXIII., u svojstvu svoga kapelana, poslao po nekim krajevima Bosne i Dalmacije radi crkvenih poslova. Po svoj prilici radilo se o pridobivanju klera i vjernika u spomenutim krajevima za pizanskog papu. Da li je za uspješno obavljene poslove Ivan XXIII. nagradio Lovru

imenovanjem za provincijala, nije poznato. No da se malo nakon toga vladao kao provincijal, to je sigurno. Naime, 7.VII.1414. mletački dužd Toma Mocenigo obratio se generalnom ministru Antunu Vinittiju da riješi spor između Nikole iz Zadra (v.) i Lovre iz Dubrovnika, tko je provincijal. Dužd je podržavao provincijala Nikolu, već 20. godina, možda i stoga što je Lovro boravio na teritoriju suparničke, dubrovačke republike. Vjerojatno da Vinitti nije ništa poduzeo. Ta i sam je 1409. pristao uz Petra Filarga, pisanskog papu Aleksandra V., (v.). kojega je naslijedio bolognski Ivan XXIII. Na saboru u Konstancu okončana je shizma i u franjevačkom radu, kad je 4. VII. 1415. general Antun de Cascia imenovan za biskupa, a Antun Vinitti potvrđen za generala. Tada je valjda okončano i pitanje zakonitog ministra u provinciji Dalmacije. Vjerojatno je Lovro de Monte istovjetna osoba s Lovrom Menze (de Menciis) iz plemićke obitelji Menčetića koji je bio gvardijan u Dubrovniku 1404., a dubrovačka ga je Republika kao nuncija slala kraljevima Sigismundu i Ladislavu Napuljskom.

LIT.: Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum*. Vol. VII, 464 br. 1290. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 65 s oznakom vrela u *Miscel. Franc.* i *Analecta Franciscana.* M. Žugaj

LOVRO iz Mondaina/Montefeltra (Feltranus, Montefeltranus, Monteferetranus, ex Leopoli), O. Min. († Dubrovnik, 31. XII. 1323.), nadbiskup. - U Red je stupio u samostanu Mondaino. Uspješno je vršio službu istraživatelja pravovjerja po Ankonskoj krajini. Nije jasno zašto ga je tamošnji provincijal Thodinus razriješio sluzbe. Intervenirao je papa Ivan XXII. koji ga je 28. VIII. 1320, cijeneći njegovo dotadašnje zalaganje. potaknuo da nastavi rad na suzbijanju krivovjerja po tim krajevima i dodjelio mu suradnike. Drugim pismom istoga dana papa ga je ovlastio da ispita pravovjerje vojvode Montefeltra, Fridrika, koji je bio osumnjičen da je prihvatio krivovjerje. — Prema bilješkama p. Abatea bio bi 1322. provincijal Sklavonske/hrvatske provincije. U najpovoljnijem slučaju mogao je upravljati provincijom kao vikar fr. Fabijanu koji je kao provinciaal morao te godine na generalni kapitul u Asiz. Papa mu je 4. X. 1322. dopustio da po volji izabere biskupa posvetitelja. Dubrovačkom nadbiskupijom upravljao je oko godinu.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, br.405; 460; str. 616 br.222. —C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 411 — L. WADDING: Annales Minorum. (3.izd.) Quaracchi 1933ss, vol.VI, 460 br.72; 654s. — Gustavo PARISCIANI: *I Frati Minori Conventuali del#e Marche (sec.XIII-XX).* Falconara, 1982, 234 br. 20.

LOVRO iz Portugala (de Portugalia, Lusitanus, Hortanus, Sclavinensis) barski nadbiskup, O. Min. († poslije 1265),. Potječe iz Portugala. Eubel ga naziva "Hortanus" (iz Ortea u Laziju), valjda zato što je u Orteu imao rodbinu koja se spominje u spisima. Inocent IV. poslao ga je 5. III. 1245. s Ivanom iz Piano del Carpine i još nekolicinom franjevaca velikom tatarskom kanu da mu navijesti krsćansku vjeru. Bio je osobni ispovjednik Inocenta IV., kapelan rimske kurije i bliski papin suradnik. Dne 9. VIII. 1246. papa ga šalje kao apostolskog legata grčkim patrijarsima u Antiohiju i Armeniju, te biskupima po Turskoj i Cipru, a 24. IV. 1247. jeruzalemskom patrijarhu zbog pomoći siromasima, bolesnicima i zarobljenicima, a dan kasnije Jakobitima, Maronitima, Nestorijancirna. Papa mu 7. VIII. 1247. preporučuje da oprezno i razborito postupa s odijeljenim biskupima i vjernicima, a u drugom pismu, istog dana, da nastoji dati zadovoljštinu za nepravde koje su Latini učinili Grcima. Uspio je povratiti ciparskog nadbiskupa iz progonstva. Papa ga iz Peruge salje 1251/52. u Rim da senatorima i puku bude tumač papinskih pisama i želja, a kardinalu Rikardu de Annibalis preporuča da mu pomogne u tom odgovornom poslu. — Iz pisma Aleksandra IV., asiškom gvardijanu ili vikaru datiranog 24. IX. 1255., doznajemo da je Lovro, izabrani barski biskup dao spremiti u sakristiji gornje bazilike sv. Franje neke knjige

i predmete Inocenta IV., koje Aleksandar IV. naredjuje da uruče donositelju pisma. Na kamenom natpisu crkve sv. Agneze u Rimu, posvećene 23. IV. 1256. piše da je prisustvovao posveti crkve (Huic consecrationi interfuerunt Laurentius Archiepiscopus Sclavinensis…). Prema jednom rukopisu samostana sv. Klare u Asizu, od 10. VIII. 1265. stoji da su s Klementom IV. posveti bazilike, uz mnoge kardinale i biskupe, bio i nadbiskup Lovro, franjevac. Biskupom u Baru bio je još 1265. a nasljednik mu se spominje oko 1270. pa je vjerojatno prije te godine umro.

LIT.: J. H. SBARALEA: Bullarium Franciscanum, I, Romae 1759ss. br. 76s; 144; 191; 202s; 224; 228; 229 bilj. 4; II br. 108; 484. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, br. 362; 418; 454s; 444; 473; 475; 565; 594, 703; 813; 1032; XXIV - — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 92. — P. B. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 393. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 65.

LOZO, fra Jeronim (Marković Lozinović) Završio je filozofiju u Zaostrogu kod fra Mate Zoričića, a 18. lipnja 1758, je poslan u Bolognu. Promaknut je u lektora teologije 3. studenoga 1765. i nakon toga je predavao filozofiju, u Zaostrogu

V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 264, 290-291.

LUCARI, Jakov (de Luccaris), biskup (Dubrovnik, cca 1512 - 1575) - Porijeklom iz dubrovačke plemićke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. U Provinciji je dva puta vršio službu provincijala (1544-1547 i 1550-1553). Papa Pijo IV. ga je imenovao Trebinjsko-mrkanjskim ordinarijem (1562) i u tom je svojstvu prisustvovao Tridentinskom saboru. - Bio je osobito vješt u kanonskom pravu.

LIT.: Sebastianus DOLCI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767. 28-29. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Ob servantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 418-419, 572. I. Djamić

LUCIANI, IVAN, (LUCIANUS), O. Min., budvanski biskup (XIV. st.). Bio je cijenjen zbog kreposna života i bogatog znanja, osobito poznavanja kanonskog prava (Farlati). Kao budvanski biskup spominje se 1360. (Eubel). Ne zna se kad je završio službu u budvanskoj biskupiji, no zacijelo prije 8. VI. 1368. kad se kao budvanski biskup spominje Natalis. Možda se može poistovjetiti s biskupom Ivanom de Langebrugge koji se spominje kao pomoćni biskup u biskupiji Bath i Wels u Engleskoj (Tossignano, Eubel). God. 1371. bio je prisutan kod posvete crkve sv. Jakova na venecijanskom otoku Giudeca (Farlati).

LIT.: — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2 150, 550. — *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 395 nt. 1. — P. R. TOSSINIANENSIS: Historiarum Seraphicae Religionis libri tres, Venetiis 1586, 233v. — — L. WADDING: *Annales Minorum, VIII,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 258, n°. 20, IX, 187, n° 7, XVII. 164. — D. FARLATI - G. COLETI: *Illyricum Sacrum* VII, Venetiis , 215. — A. MILOŠEVIĆ: *Schematismus dioecesis Catharensis... Episcopi Buduenses*. Cathari 1908., 17. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 48.M. Žugaj

LUCIĆ, s. Klara, (Beketinci, 6. II. 1885. — Đakovo, 2. II. 1963), sestra sv. Križa. Prve zavjete položila je 1905. i iste godine započela njegovati blesnike u Privatnoj bolnici u Novom Marofu. Slijedeće godine premještena je u Pakrac u bolnicu. Godine 1908. šalju je poglavari najprije u Sofiju gdje uz dvorbu bolesnika vrši i službu poglavarice. Kasnije djeluje u Varni kao bolničarka i kao poglavarica. Godine 1920. poslušnost je vodi

na Ortopedsku kliniku u Zagreb, zatim (1927) u Slavonski Brod, pa u Vinkovce (1932). Bila je kućne poglavarice u Provincijalnoj kući u Đakovu (1934-1940). Poglavari su je 1940. poslali da preuzme brigu za sestre na Sveučilišnoj klinci u Zagrebu. Vratila se nakon tri godine i sve do 1954. brinula se za veliku zajednicu Provincijalne kuće. Posljednje svoje sile posvetila je svojim bolesnim i starim sestrama.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Scwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXVIII (1963) 3, str. 215-216. M. Žigrić

LUČIĆ (BOGOSLAVIĆ), Jeronim, biskup (Vareš, ili: Brgule kod Vareša, oko 1575 - Sutjeska, 15. I. 1643) - Studirao je bogoslovske nauke u Bolonji i vratio se u domovinu 1603. Služio je uglavnom u Slavoniji; bio je učitelj novaka, gvardijan u Našicama i Olovu, definitor i komisar provincije Bosne Srebrene te generalni vikar biskupa za Slavoniju. 21. XI. 1634. bio je designiran za biskupa u Drivastu u Albaniji a tek 3. V. 1636. potvrđen i 23. IX. 1636. određen za apostolskog vikara Bosne i upravitelja skradinske biskupije. U drugoj polovici 1639. potiskuje ga Rimska kongregacija s toga položaja, valjda pod pritiskom Bečkog dvora, u korist bečkoga kandidata fra Tome Mrnjavića, pa otada Lučić živi u samostanima Sutjesci i Olovu. Htio je da novom biskupu bude barem neke vrste koadjutor, ali mu to nije pošlo za rukom. Tri njegova brata, jedan nećak i jedna nećakinja postali su za njegova života muslimani. Za njega svjedoče da ga je preporučivala revnost, uzoran svećenički život i poznavanje kanonskog prava te da je bio poznat propovjednik. Napisao je i čitav niz propovijedi, koje se nisu sačuvale. - Kao gvardijan u Našicama povratio je taj samostan iz turskih ruku, u kojima je bio dvadeset godina, popravio ga i napučio redovnicima. U Slavoniji je nastojao oko uvođenja gregorijanskog kalendara i dvaput zbog toga bio napadnut kamenjem. Obavio je jednom kanonski pohod svog prostranog područja 1637. i 1638. I tom prilikom krizmao 20. 800 vjernika. O tome je poslao izvještaj u Rim. Njegovo je tijelo biskup fra Grgo ilić dao prenijeti u grobnicu koju je za sebe priredio 1799.

DJELA: Liber confirmatorum illustrissimi et reverendissimi domini episcopi Drivastensis in visitatione districtuum ei commissorum. Objavio ga Kr. Draganović u Croatica christiana periodica, 10(1982), 84-97 - Dopis kongregaciji o progonim akatolika u Slavoniji i Južnoj Ugarskoj 1636-1638. Ibidem, 78-84 - izvještaj o čudotvornoj Gospinoj slici iz Zvornika, objavljen u Acta Bosnae, Monumenta JA, vol. 28, str. 426-429, br. 1328.

LIT.: O.J. Matković: O. Jeronim LUčić, Varešanin, Franjevački glasnik 9(1895), str. 133-136, 153-156, 167-170 - Krunoslav Draganovičć: Biskup fra Jeronim Lučić. Croatica christiana periodica, 10(1982), 73 ss, 11 (1983), 33 ss. I. Gavran

LUČIĆ, Elzear, pedagog, provincijal (Kastav, 1667. - Zagreb, 14. III. 1709). Stupanjem 1690. u novicijat u Varaždinu postao je član Provincije sv. Ladislava. Na filozofskom učilištu (1691-1693) i u bogoslovnoj školi (1693-1697) Generalnog učilišta u Zagrebu je studirao filozofiju i teologiju te postigao kvalifikacije profesora filozofije, odnosno teologije. Filozofiju je predavao na učilištima u Varaždinu (1697/98), Ormožu (1698/99) i Zagrebu (1699-1701). Na tek osnovanoj bogoslovnoj školi u sastavu Generalnog učilišta 2. razreda u Varaždinu bio je uz Celza iz Foligna prvi profesor (1701-1703). Školsko djelovanje zaključuje na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 1. razreda u Zagrebu (1703-1709). Provincijal A. Buzjaković mu povjerio izradu statuta o školama u Provinciji. On ih je pripravio, a kapitul 1705. ih potvrdio; tom kapitulu je predsjedao on sam obavivši prije toga generalnu vizitaciju vlastite Provincije. Nakon što je vršio upravne službe samostanskog starješine u Zagrebu (1702-1705) i definitora provincijalu H. Sviličiću, postao je 1708. provincijal. Profesorske obveze na bogoslovnoj školi u Zagrebu je zadržao kroz sve to vrijeme i stekao naslov “lector

jubilatus". Kad je naglo umro, naslijedio ga je u vodstvu Provincije kao provincijski vikar M. Klarić.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Monumenta Custodiae S. Ladislai, 365-371. — F.E. Hoško: Organizacija filozofske i teološke nastave na visokim školama Provincije sv. Ladislava u razdoblju posttridentske obnove. Kačić, 6(1974), 60.F.E. Hoško

LUČIĆ, Ivan Evanđelista (Vanđo), ljekarnik (Prizdrina na Pelješcu, cca I. 1738 - Dubrovnik, 19. IX. 1818) - Krsnim imenom Antun. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1756.g. Po odredbi poglavara prekida filozofski studij i potpuno se posvećuje ljekarni samostana Male Braće u Dubrovniku. Kao vedar, smiren, častan i dobrohotan redovni, više je puta vršio službu gvardijana dubrovačkog samostana, definitora i jednom kustosa. Naročito pronicav u spekulativnim znanostima, pokazao je velik napredak i u proučavnju medicinske znanosti u padovi. Najzaslužniji je za reformu i napredak ljekaren samostana Male Braće u Dubrovniku (Subotić-Velnić), koju je opskrbio suvremenim inventarom. Često puta je tražen od njega savjet kao od najprokušanijeg liječnika, a vršio je i kirurke zahvate sa sretnim ishodom. Posebnom intuicijom je znao dijagnosticirati bolesti, te odabirati i vješto primjenjivati medikamente kao vrstan liječnik. Skroman i čedan, za sebe je tražio samo zadovoljstvo u tome što služi korisno redovničkoj subraći i patničkom čovječanstvu. Stručnim radom je znatno umnožio prihode ljekarne, koji su poslužili na korist Provincije, te za uređenje samostana i crkve Male Braće u Dubrovniku. Potpuno predan volji Božjoj umire od raka (tada rijetke bolesti) oplakan od svoje Provincije, biskupije i naroda.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 515-516. - Nedjeljko SUBOTIĆ-J/ustin/ VELNIĆ: Franevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anšela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 349-350. - V/inko/ VELNIĆ: Rukopisni priručnici apoteke Male Braće u Dubrovniku. Arhiv za farmaciju. Beograd 9 (1959) br. 3, 122-129. - ISTI: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des pères Franciscains à Dubrovnik. Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959). Stuttgart 1960, 189-197. I. Djamić

LUDOVIK IZ DUBROVNIKA (Ludovicus de Ragusio), glazbenik (Dubrovnik, ? - prije 1582) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrlo vješt glazbenik.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 420. I. Djamić

LUDOVIK IZ DUBROVNIKA, misionar (Dubrovnik, cca 1667 - 2. X. 1738) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1688. Poznavao je nekoliko jezika, duže vremena bio u misijskim krajevima kao župnik (Beograd i Temišvar). Zatim vojni kapelan njemačkih i čeških vojnika u Madžarskoj i Napulju. o povratku u Provinciju vrši službu gvardijana u Stonu.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 461 I. Djamić

LUKA (KATANA) iz Zadra, FKN, gvardijan u Zadru († poslije 9. IX. 1443.). Spomenut je u tri sačuvane pergamene zadarskog samostana sv. Frane, od 8. VII. 1327. do 22. X. 1436. U prvoj se navodi da je na njega upravljen prijepis bule pape Martina V. od 11. I. 1427. za oslobađanje zarobljenika kršćana iz turskog ropstva; u drugoj i trećoj radi se o novčanim sporovima. Poznatiji je po tome što je 9. IX. 1443. s graditeljem orgulja Markom iz Venecije ugovorio izgradnju novih orgulja u crkvi sv Frane u Zadru za 56 zlatnika i za stare orgulje iz crkve. Ugovor pokazuje koliko su franjevci njegovali crkvenu glazbu, kad su već 1443. Imali "stare orgulje".
Pavuša VEŽIĆ: *Inventar pergamena*

samostana sv. Frane u Zadru; u: *Samostan sv. Frane u Zadru*, Zadar 1980, 167s bbr. 99; 108; 110. Donato FABIANICH: *Storia*…. Zara 1864. Vol. II, 51s. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 66.
M. Žugaj

LUKA IZ BOSNE (de Bosna), egzorcista (? - Dubrovnik, 1610) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Upravljao Provincijom kao vikar (1588-1590). Otišao u Svetu Zemlju i odande se vratio nekoliko godina prije smrti. Bio je obdaren silnom moći za istjerivanje demona.
LIT.: Vestijarij (Arhiv samostana Male Braće u Dubrovniku): 1595-1826. f° 14 r. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 430.
I. Djamić

LUKA IZ URBINA, Luka iz Padove

LUKA, iz Padove (**iz Urbina**) O.Min. (†1. XII. 1287), potvrdjeni dubrovački nadbiskup i možda padovanski provincijal. - Nakon što Filip Bonacolsi nije prihvatio imenovanje za dubrovačkog nadbiskupa, dubrovački je kaptol izabrao Luku iz Padove i papa Nikola III., potvrdio ga je 1280. za nadbiskupa. No ni on nije prihvatio imenovanja.— Sastavljač općeg kazala *Annales Minorum* (vol. 17) poistovjećuje ga s bl. Lukom Belludi, pratiocem sv. Antuna. No, ako je bl. Luka živio još 1280., bio je i odviše star da bi bio ozbiljno kadidiran za nadbiskupa. Postojali su međutim jedan ili dva provincijala Luka iz Padove, 1267/70 i 1281-1284. Prvi se spominje kao lektor a drugi pod nazivom Mlađi. Možda je upravo ovaj posljednji bio izabran za dubrovačkog nadbiskupa ali je radije odabrao biti provincijal. — Najvjerojatnije je Luka iz Padove istovjetan s Lukom iz Urbina koga dubrovački šematizam pogrešno stavlja za dubrovačkog nadbiskupa pod rednim brojem 24, uz godine 1272/74. a u stvari je najvjerojatnije bio vikar nepotvrđenog biskupa Andrije Gausonija kojega je kaptol izabrao 1269., ali ga papa nije potvrdio, pa je biskupijom upravljao vikar.
LIT.: J. H. SBARALEA: Bullarium Franciscanum...vol. III, 478. Romae 1765 — Archivio Sartori...(a cura di G. Luisetto) vol. III, 371s; 377s br. 14 i 18. — L. WADDING: *Annales Minorum, V,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 193, 112, 540ll — Schematismus ...Dioecesis Ragusinae... Ragusii 1916, 16 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 411 nt. 5.—P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414.
M. Žugaj

LUKIĆ, Ivan, filozofski i teološki pisac, pedagog (Skomnica kod Velike, oko 1698 - Bač, 27. I. 1770) je postao 28. II. 1720. član Bosne Srebrene. Studij filozofije i teologije je završio u Italiji, jer je vrlo dobro znao talijanski. Učiteljsko djelovanje započinje kao profesor filozofskog učilišta u Požegi (1732-1734). Zatim je boravio u Budimu kao odgojitelj franjevačkih studenata (1734/35) da bi 1735. nastupio kao profesor dogmatskog bogoslovlja u petrovaradinu. Već tada je Lukić posjedovao naslov "lector generalis", tj. kvalifikaciju za predavača teologije na bogoslovnoj školi u sastavu generalnog učilišta, pa nakon prvog semestra predavanja u Petrovaradinu postaje profesor generalnog učilišta u Osijeku, i ondje djeluje jedno desetljeće (1736-1746). Postigao je 1745. najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu, naslov "lector jubilatus". Od 1748. do 1751. bio je gvardijan samostana u bačkom gradu Baji. Sudjelovao je 1736, 1751. i 1764. u komisijama pred kojima su polagali ispit kandidati za službu profesora teologije. Bio je i dekan generalnog učilišta u Budimu (1755-1748), a 1756/57. je obavio kanonski pohod u vlastitoj provinciji. Bosna Srebrena se tada nalazila pree svojom drugom diobom, a Lukić se vrlo oštro okomio na tzv. "srijemske separatiste" koji su, izgleda, željeli da u novu provinciju uđu samo podunavski samostanu, a slavonski da ostanu zajedno s onima u geografskoj Bosni. Odluka o diobi Bosne Srebrene pridružila je 1757. novoj Provinciji

sv. Ivana Kapistranskoga sve samostane Bosne Srebrene u carskim zemljama, a za provincijala imenovala Srijemca Filipa Penića koji je rehabilitirao sve one koje je Lukić prethodno bio označio kao "separatiste". Prije odlaska u Bač, Lukić je neko vrijeme boravio u Velikoj. — U rukopisu je ostavio filozofska i teološka predavanja koja je bio priredio za potrebe sovjih studenata: Logica (s.1. s.a.; vel. 14 x 20 cm; Bač, B-11). Metaphysica (s.1.s.a.; vel. 22,5x17,5 cm; Bač, B-e-1), In Aristotelis Physicam; De ceteris philosophiae partibus (s.1. 1728; vel. 9 x 20 cm; Bač, B 137); vel. 15,5 x 19; Vukovar, bez signature); De actibus humanis; De peccatis, De gratia justificante; De Angelis (Essekini 1735-1737; vel. 16,5 x 21 cm; Bač, F-c-11); De incarnatione; De virtutibus theologicis (Essekini 1741; vel. 17 x 21.5 cm; Bač, 4-b); Tractatus de virtutibus (Essekini 1741; vel. 17 x 22 cm; Vukovar, bez sign.); Tractatus de visione beata; Tractatus de Sanctissima Trinitate; De spe et charitate; De rerum Creatore (Essekini 1741; vel. 17 x 22,2 cm; Bač, F-c-11); Tractatus complectes varias controversias circa articulos Fidei inter Catholicos et Acatholicos juxta verum Romano-Apostolicae Ecclesiae sensum exitus (Essekini 1743-1745; vel. 17,5 x 11,3 cm; Bač, F-c.11); De Romano Pontifice (Essekini 1745), De Deo Trino; De purgatorio; De sacramentis in genere; De baptismo; De confirmatione; De Eucharistia (Essekini 1746; vel. 15,5 x 20 cm; Ilok, C 195); De Eucharistia (Essekini 1746; vel. 17,5 x 22,6 cm; Bač, F-c-11).
LIT: F. E. Hoško, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. Kačić, 8(1976), 171-173. — Zlatko Posavac, Filozofski rukopisi 18. stoljeća u franjevačkim samostanima Slavonije. Zagreb 1993. F.E. Hoško

LUKREČIĆ, Franjo, gvardijan (? - Dubrovnik, 1574) - Član provincije sv. Franje u Dubrovniku. Teolog i izvrstan propovjednik. U Provinciji obnašao mnoge službe (gvardijan samostana Male braće u Dubrovniku utd.). Izabran je za provincijala, ali ovu je službu odlučno odbio.
LIT.: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 417-418.I. Djamić

LULIĆ, fra Ante, pisac i provincijal FSP, (Makarska, 1. XII. 1812. — 21. VII. 1888.), povjesničar, pisac. Za svećenika zaređen 1838. Bio je dvaput provincijal, gvardijan u Makarskoj (1860—1861). Za proslavu stote obljetnice smrti fra Andrije Kačića Miošića tiskao je posebne oglase u tri jezika. Obnašao je i visoke službe u Franj. redu: generalni vizitator provincija u Dalmaciji i Italiji i generalni definitor.— Lulić je objavio sedam knjižica na talijanskom jeziku, većinom povijesnog sadržaja i jednu na hrvatskom. Njegovo je najvažnije djelo za povijest hrvatske kulture osnutak franjevačke gimnazije u Sinju 1854, prve gimnazije u nas s hrvatskim nastavnim jezikom. On je bio i prvi direktor.
DJELA:: *Schematismo della Provincia del SS. Redentore,* Split 1855. — *Stato della Dalmata francescana provincia de M. oss. del SS. Redentore,* Split 1857. — *Compendio storico-cronologico di Macarsca e del suo litorale ossia Primorje,* Split 1860. — *Toseretto spirituale di orazioni e pratiche divote arricchite di sante indulgenze,* Rim 1865. — *mazia, Split 1867- *Serie di tutti i Ministri generali di tutto l'Ordine de frati minori dalla loro istituzione, fino all'anno 1869 col sunto storico sull'Ordine dei Minori in Dalmazia ed in Bosnia,* Split 1869. — *Fiori spirituali raccolti ed offerti a Gesù Cristo,* Split 1874 - *Blago razlikih kršćanskih molitvica, pismica i bogoljubnih uzdisaja s nadarjem obilnih papinih s. proštenja* (tri izdanja: Split —, 1874, 1884).
LIT.: – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 79. *K. Jurišić*

LULIĆ, fra Frano, provincijal (Igrane, 4. X. 1864 - Zagreb, 8. IX. 1929). Nakon osnovnog školovanja u Igranima i srednjeg u Sinju (od šk. g. 1877/78) ušao je u Red 29. IX. 1882. Zaređen je za svećenika god. 1887. Na papinskom institutu (Seminarium Romanum) doktorirao je iz kanonskog prava. U Provinciji je vršio ugledne službe. Bio je gvardijan u Makarskoj, Imotskom, Omišu, ravnatelj

(preses) u Živogošću, župnik u Gracu i Tučepima i član provincijske uprave. Provincijal je bio dva puta (1907-1909. i 1915-1919). Izabran je za općeg definitora Reda. Bio je upravitelj Sjemeništa (1914-18). Na Gimnaziji je predavao kratko vrijeme (šk. g. 1887/88) matematiku. Šk. g. 1906/07. bio je upravitelj Gimnazije. Među rukopisima u Sinju čuva se njegov dnevnik (Fasc. 28, sv. 8-9).
LIT.: M[ate].U[jević], In memoriam fra Frane dr. Lulića, *Hrvatska straža* I/1929, br. 62, 12. IX, 3. U prigodi njegove smrti ima u Hrvatskoj straži više zapisa: br. 61, 11. IX, 4; br. 65, 15. IX, 4; br. 66, 17. IX, 4; br. 71, 22. IX, 5. — † Mp. O. Frano dr. Lulić, List Biskupije splitsko-makarske, 1929, br. 7-9, 71. — P. BEZINA, Srednje školstvo, 268. J. A. Soldo

LUNG, s. Aurelijana, (Filipovo/Bačka, 30. VI. 1918. — Germering/Njemačka, 29. XII. 1980), sestra sv. Križa. U 12. godini došla je u Đakovo gdje polazi Građansku školu. U svojoj 16. godini stupa kao kandidatica u Družbu sestara sv. Križa. Godine 1939. polaže prve zavjete i odlazi u Zagreb. Svršava bolničku školu Družbe i djeluje u operaciji na zagrebačkim klinikama 14 godina. Zatim radi 14 godina u Beogradu na Vojnoj akademiji kao laborantica i voditeljica transfuzije te kasnije u Centru za rehabilitaciju. Zatim je god. 1970. premještena u Njemačku gdje preuzima vodstvo Staračkog doma u Garmischpartenkirchenu i kasnije u Unterpfaffenhofenu. Djelujući u medicinskoj službi uživala je povjerenje poglavara, sestara, liječnika i pacijenata zbog svoga stručnog znanja, spretnosti, odlučnosti i vedrine. Kad je došla kao poglavarica u Starački dom, u kuću je ušao red, život, toplina i vedrina. Bila je jaka, snažna i živahna osoba. Svojom ljubavlju obuhvaćala je svoje sestre, osoblje i štićenike, napose one kojima je bila potrebna posebna njega i pažnja. Služila je neumorno bližnjemu i crpila snagu za to iz duboke i žive vjere.
LIT.: M. ŽIGRIĆ: »Marijana Lung, sestra Aurelijana«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, II (1981) 1, str. 41 42. M. Žigrić

LUPANI, FRANJO, ŽUPANIĆ, FRAnjo

LUPATUS, [LUPETINA ?] Rufin, FKN († 1522), izabrani biskup. Prema Nekrologiju provincije FKN bio je sveta života i rođak Matije Vlačića Ilirika, pa bi mu prema tome onda i pravo prezime bilo Lupetina kao i Vlačićevu ujaku, poznatom istarskom franjevcu, Baldi Lupetini. Uz datum Rufinove smrti 13. I. 1522. zabilježeno je naime da je Vlačić obeščastio glas koji se pronosi o svetom životu njegova rođaka (cuius sanctitatis famam nepos Matthaeus Flacius Illyricus foedavit). Kako je zabilježio njegov suvremenik Bernardin Scardonio Lupatus je bio učen čovjek i poznat propovijednik u po čitavoj Italiji. Papa Hadrijan imenovao ga je ankonitanskim biskupom. A nakon smrti 1522. pokopan je u crkvi sv. Ante (Wadding). Eubel nije međutim mogao pronaći potvrdu za Lupatovo imenovanje ankonskim biskupom. Ukoliko je zaista bio imenovan, teško je prihvatiti da je to bilo odmah nakon Hadrijanova izbora za papu (9. I. 1522), prije dolaska u Rim i krunjenja (29. VIII. 1522.), pa bi prema tome Rufin i umro kasnije nego što navodi martirologij franjevaca konventualaca.

LIT.: Nekrologij Provincije Franjevaca konventualaca, 13. siječnja. — L. WADDING: *Annales Minorum, II,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 62 br. 44; IV, 313 br. 9; XVI, 161. br. 8. — C. EUBEL-G. GULIK: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 107, bilj. 6.

LUPETINA, Rufin, LUPATUS (LUPETINA ?), Rufin

LUPI, Vinko, stonski biskup (Konavle, cca 1646 - Ston, 3. IX. 1709). - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovnikuoko 1657. g. Boravio u Italiji (Mantova) itu je bio rado slušani propovjednik. Bio je i teološki savjetnik vojvode Karla Ferdinanda (duže vremena(:). Upravljao je i samostanom Male Braće u Dubrovniku kao gvardijan. U Dubrovačkoj katedrali nastupa kao propovjednik čak i iza

imenovanja za stonskog biskupa (1702). - Napisao je djelo Campo di Battaglia koje se u rukopisu čuva u biblioteci u mantovi. U vrijeme njegova biskupovanja postavljeni su temelji za samostan u Kuni na Pelješcu. Biblioteku samostana Male Braće u Dubrovniku je obogatio mnogim, za svoje vrijeme vrijednim knjigama.
LIT.: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku): 1699-1703. n. 42, 237, 238, 241. - Sebastianus DOLCI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767. 63. - Donato FABIANIC: Storia dei Frati Minori. II. Zara 1864. 219-220. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 402, 455. I. Djamić

LUPUS, Stephanus □ VUKNIĆ Stjepan

MACEDONIĆ, Augustin Flavije (Arbanassin), biskup (Srebreno kod Dubrovnika, ? - Rim, 14. IX. 1683). - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Studirao na Sveučilištu u Salamanki u Španjolskoj. U Provinciji je obnašao službe: generalnog lektora teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku i poslanika za sakupljanje pomoći radi obnove samostaa i crkve Male Braće u Dubrovniku nakon potresa 1667. Boravio je u samostanima u Cavtatu (1659) i Lopudu (1662). Poslanik je i Senata Dubrovačke Republike u Beču u jednoj prigodi. Vrlo dobro je vladao španjolskom jezikom. Papa Inocent XI. ga, na prijedlog Senata Dubrovačke Republike, imenuje stonskim biskupom 1680. nakon potresa 1667. putuje u Španjolsku i od kraljice dobiva pomoć kojom je popravljena i još snabdjevena mnogim knjigama Biblioteka Male Braće. zatim ga provincijal opet šalje skupljati pomoć za popravak franjevačke crkve u Dubrovniku, ovaj puta u Beč. Napisao je dva soneta (jedan na španjolskom, drugi na hrvatskom jeziku) i jedan elogij u čast djelâ V. Andrijaševića (v.), koji su tiskani u knjizi adventskih propovijedi Vl. Andrijaševića (v.).
LIT.: Lettere e Comjisioni di onente 1680-1681, n. 32, p. 77 (Historijski arhiv u Dubrovniku) - Vitalis ANDRIASSI: Avvento. Venetia 1679. - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Neapoli 1746, 70. - ISTI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767, 5-6. - aDaniel FARLATI: Illyrici sacri VI. Venetiis 1800, 359. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864, 197. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 446-448, 578. I. Djamić

MACEDONIĆ, Augustin Flavije (Arbanassin), biskup (Srebreno, ? - Rim, 14. XI. 1683) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. U Provinciji je obnašao službe: generalnog lektora teologije na studiju Male Braće u Dubrovnikui poslanika za sakupljanje pomoći radi obnove samostana i crkve Male Braće. Poslanik je i Senata Dubrovačke Republike u Beču u jednoj prigodi. Vrlo dobro je vladao i španjolskim jezikom. Papa Inocent XI. ga, na prijedlog Senata, imenuje stonskim biskupom 1680. - Nakon potresa 1667. putuje u Španjolsku i od kraljice dobiva pomoć kojom je popravljena i još snabdjevena mnogim knjigama Biblioteka Male Braće. Zatim ga Provincija opet šalje skupljati pomoć za popravak franjevačke crkve u Dubrovniku u Beč. Napisao je dva soneta (jedan na španjolskom, drugi na hrvaatskom jeziku) i jedan elogij koji su tiskani u knjizi adventskih propovijedi V. Andrijaševića (v.).
LIT.: Vitalis ANDRIASI: Venetia 1679. - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746. 70. - ISTI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767. 5-6. - Donato FABISNICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864. 197. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 446-448, 578. I. Djamić

MADIJ, IVAN, (Madius, Magius, Medius, Modius, Ivan iz Splita) O.Min. († poslije 25.

VIII. 1358.), biskup. - Neprekidna tradicija provincije FKN, njezini nekrolozi kao i padovanski povjesničar A. Sartori navode ga kao sina splitskog samostana sv.Frane dok povjesničari kao Farlati i Mandić bisu sigurni kojemu je redu pripadao. Vjerojatno je biskupom postao posredovanjem bribirskih Šubića, koji su bili skloni franjevcima, a "delmitenski" biskup, čini se, trebao je biti neka vrst obnovljenog "hrvatskog biskupa" iz doba narodne dinastije, tj. na cijelom području vlasti Šubića. — Najstariji sačuvani podaci o njemu su iz 1327. U Avignonu 1328/30. podjeljuje oproste. Prisutan je 3. I. 1337. u trogirskoj općini premda je u ispravi sumnjivo što se pri njegovu naslovljavanju ispušta spomen Sv. Stolice (Dei [et apostolicae Sedis] gratia). — Na splitskom saboru 1344. brani subrata □ Ivana Valentina u parnici sa splitskim nadbiskupom. Upravljanja biskupijom odrekao se "zbog zloće puka ("Propter malitiam populi") 28. X. 1344. a prihvaćanje odreknuća potvrđeno mu je 13. 11. 1344. Vjerojatno se moralo raditi o paterenskoj vlasteli koja ga nije mogla podnositi kao ostatak sjećanja na Šubiće. — Nakon odreke dugo je živio. Bio je 20. II. 1346. U Avignonu. Splitsko gradsko vijeće izabralo ga je 25. VIII. 1358. za izaslanika na pregovorima s predstavnicima kralja Ljudevita Velikoga, nakon što se Split oslobodio Mlečana (Mandić).

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^{2}, 230; II,146. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406. — D. FARLATI: *Illyricum Sacrum,* Venetiis 1751ss. Vol. IV, 173. —T. SMICIKIAS: Codex diplomaticus...Zagreb l903ss. Vol. XI, 133. D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV-XVII. stoljeća. Zagreb, 1936, 13-15 (izvadak iz Croatia Sacra 1935). — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 88. — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352. do 1578. godine, Croatica Christiana Periodica. Zagreb 10 (1986) br 17, 98s.

M. Žugaj

MADONIZA, Margarita od Božanskog milosrđa (Marija-Ana), klarisa (Trogir, 20. XI. 1918. — Split, 30. III. 1907). Stupila je u samostan god. 1847. Bila je spokojna u kušnjama. Uz mnoge tjelesne bolesti Gospodin je obdario i sljepoćom. U toj tjelesnoj tami proživjela je 20 godina. Umrla je u času kada su zvona slavila Uskrsnuće.

LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 53 — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], I., 359.

M. A. Petričević

MAFFEI, Julijan (Maffeus, de Maffeis, de Maphaeis, de Matteis, Volaterraneus) FKN (Volterra/Toskana, 1436 - Rim, † pr. 5. 6. 1510), nadbiskup dubrovački. Bio je voljeni učenik Franje della Rovere, kasnijeg pape Siksta IV. Isticao se kreposnim životom i učenošću. Siksto IV. imenovao ga je 1472., kao magistra teologije, redovitim profesorom filozofije ne sveučilištu u Perugi. U znanstveno-literarnom radu pomagao je kardinalu, nicejskom patrijarhu, Besarionu. Bio je 25 godina regens Apostolske Penitencijarije, vikar kardinala Julijana della Rovere, kasnijeg pape Julija II (1503-1513) te bibliotekar Vatikanske biblioteke do smrti. Siksto IV. imenovao ga je 24. I. 1477. biskupom u Bertinoru, u ravenskoj metropoliji, a Julije II., 18. IV. 1505., dubrovačkim nadbiskupom. No i nadalje je ostao u Rimu, a nadbiskupijom je u njegovo ime upravljao generalni vikar. Julije II. htio ga je imenovati kardinalom, ali je odustao zbog njegove odmakle dobi i slabog vida. Pokopan je u crkvi sv. Petra de Montorio u Rimu. Na spomeniku mu piše da je živio 73 godine i osam mjeseci.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, br. 302, 311, 933, 1149 C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 110; III, 281. — L. WADDING: *Annales Minorum, XIV,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 105 br. 5. — J. H. SBARALEA: Supplementum et castigatio ad Scriptores (2. izd.) Romae 1908ss. Vol. II,

154s. — Schematismus. . . . Ragusii 1916, 21 br. 49.

MAGNANI, Jeronim (Magnanus, Magnan, Buduensis) FKN († Padova, pr. l8. 2. 1527.), biskup. Bio je doktor teologije i prava. Stari pisci ga ističu kao izvrsnog teologa i slavnog propovjednika. Julije II. imenovao ga je biskupom u Budvi. Franjevački pisci vele da je to bilo 1512. godine. Međutim Milošević, prema Farlatiju, piše da je postao budvanski biskup u lipnju 1509. te navodi kako je na Pepelnicu, 5. III. 1511., pred papom u Raveni odrzao "sermonem commendabilem", a osam dana kasnijeposvetio je u Raveni s dračkim nadbiskupom Gabrijelom arkadskog biskupa. Bio je cijenjen i na duždevu dvoru. Određen je 1512. da prati sedunskog (Sitten) kardinala Mateja Schinnera radi učvršćavanja još tješnijih veza izmedju Švicarske i Venecije. U listopadu 1515., u pismu upućenom iz rimske kurije potpisuje se "Buduen. episcopus, sacrae Theologiae, et Decretorum Doctor". Kao budvanski biskup, 1517., supotpisuje spise Lateranskog sabora P, Hieronimus Episcopus Buduensis. Premješten je 26. II. 1518. za biskupa u Viesti, u Apuliji (Eubel). Nije poznato kad se je povukao u rodnu Padovu, gdje je i umro. Nije pisao mnogo ali je pisao dobro i izvrsnim stilom (Sbaralea). Ostali su mu u rukopisu: Conciones quadragesimales et per annum; Sermones, Orationesque; Opuscula quaedam (među kojima posebno: Epistola ad Marinum Grimanum Patriarcham Aquilejensem dat. Patavii XV. kal. Oct. MDXII.)
LIT.: A. MILOŠEVIĆ: Episcopi Buduenses: Schematismus … Catharensis… Cathari 1908, 20s. — J. H. SBARALEA: Supplementum et castigatio ad Scriptores…, Romae, 1908 - 1936. Vol. I, 367. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 57.

MAJER, Beno (Mayer, Mayr), glazbenik, provincijal (?, 1736. - Karlovac, 20. V. 1818). - Bio je član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa. Kad je 1783. ta Provincija razdijeljena na hrvatski i slovensko-austrijski dio, priklonio se novoj Hrvatsko-primorskoj provinciji. Najveći dio aktivnog života proveo je u Karlovcu, gdje je uz službu orguljaša obavljao i druge služb bio je zamjenik samostanskog starješine (1776-1781; 1782-1788), samostanski starješina (1788-1792; 1800-1805), vikar Hrvatsko-primorske provincije poslije smrti K. Branke (1789-1792), provincijal (1792-1795; 1795-1798; 1805-1808). Kao voditelj Provincije nastojao je oko ponovnog ujedinjenja Hrvatsko-primorske provincije, koja je imala samostane u Karlovcu, Samoboru, Kotarima, Brdovcu, Klanjcu, Jastrebarskom, Senju i na Trsatu, sa samostanima i Sloveniji. Poduzimao je potrebne korake kod Hrvatskog sabora i Bečkog dvora. Kad to nije donijelo ploda, predao se unutarnjoj izgradnji svoje Provincije: god. 1796. je ponovno otvorio novicijat, a 1797. filozofsko učilište; 1806. traži od države da vrati Provinciji dokinute samostane u Brdovcu i Kotarima, jer je prethodno izgubila i samostan u Senju. - Franjevački ljetopisci redovito uz njegovo ime bilježe da je bio "izvrstan orguljaš", ali su glazbeni povjesnici tek nedavno otkrili dvije njego e mise u arhivu samostana na Trsatu Missa solemnis in honorem s. Angeli Custodis i Missa S. Antonii de Padua kao i 10 drugih skladbi u arhivu samostana u Klanjcu.
DJELA: *Skladbe za orgulje*. Priredili M. Riman i P.A. Kinderić. Rijeka 1992.
LIT.: S. Golenić: Iz glazbenog arhiva franjevačkog samostana na Trsatu. SVeta Cecilija, 54(1984), br. 1, 11-12. — F.E. Hoško: Hrvatsko-primorska provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Kačić, 7(1975), 84-107. — P. Kinderić: Karlovački glazbenik Beno Majer, Marijin Trsat, 22(1989), br. 3, 11. — D. Grgurić: Skladbe iz samostana. Novi list, 17. IX. 1992, 25. — M. Grgić: Rijetki primjeri. Slobodna Dalmacija, 13. 1. 1993, 27.

F.E. Hoško

MAJERLE, Germana, ŠSP, vrtlarica, (Stari Trg, Čenomelj, 5. III. 1901. - Imotski, 23. XII. 1969). - Kandidaturu počinje u Ljubljani 1925. u zavodu "Marjanišče". U novicijat je

primljena 8. IX. 1927. u Splitu. Nakon položenih zavjeta poslana je u Imotski i tamo s malim prekidom ostala sve do smrti. Jednostavnost i dobrota glavne su osobine s. Germane. Obavljala je uglavnom naporan posao u praonici i u vrtu velikom požrtvovnošću i marljivošću te savjesno sve do zadnjih nekoliko dana pred smrt. Umrla je od upale pluća. Na sve s kojima je živjela ostavila je duboki dojam svoje dobrote. Tiha i povučena kakva je bila, ipak nije ostala nezapažena. Stanovnici Imotske krajine još se sjećaju njezina velikog srca i darežljive ruke.

B. Nazor

MAJIĆ, Fra Ante-Dobroslav (1922.-1945.) Rođen 26.VIII.1922. u Vitini, od oca Joze i majke Kate r. Slišković. Gimnaziju svršio na Širokom Brijegu, bogosloviju učio na Humcu i u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1939. Zavjetovan jednostavno 3.VI.1940., svečano na Čerinu, 29.VI.1944. Kao student bogoslovije nakon puta u Sloveniju i logora umro od meningitisa u bolnici ss. Milosrdnica u Zagrebu, 6.VIII.1945. Pokopan na Mirogoju. LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

MAJIĆ, Fra Bonifacije-Anto (1883.-1945.) Rođen 6.V.1883. u Vitini, od oca Ambre i majke Kate r. Lozić. Osnovnu školu svršio u Vitini, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju 1901.-1904. u Mostaru i od 1904. do 1906. Paderbornu i DÅsseldorfu (Njemačka), filozofski fakultet u Krakowu i Zagrebu 1906.-1910. U Franjevački red stupio na Humcu, 4.X.1900. Jednostavne zavjete položio 4.X.1901., svečane 16.X.1904. Za svećenika zaređen u Paderbornu, 14.VI.1906. 1910.-1933. profesor na Širokom Brijegu 1933.-1944. kateheta na pučkim školama u Mokrom i Širokom Brijegu 1944.-1945. u mirovini na Širokom Brijegu 8.II.1945. sa Širokog Brijega odveden u pravcu Splita i negdje ubijen. Bio je dobroćudan čovjek, pravi otac. Kao dugogodišnji prefekt sve je činio za mladež, znao je obnoć sve obilaziti i pokriti đake, koji su se u snu otkrili. Bio je vrlo omiljen kao čovjek, profesor i odgojitelj. LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

MAJIĆ, Fra Stjepan-Ante (1925.-1945.) Rođen 26.V.1925. u Vitini, od oca Franje i majke Matije r. Vukšić. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1943. Jednostavne zavjete položio u Ve-ljacima, 18.IX.1944. Kao klerik jednostavnih zavjeta i učenik VIII. razreda gimnazije 7.II.1945. zajedno s drugom braćom spaljen na Širokom Brijegu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

MAJSTOROVIĆ, Srećko Dragan (*Fortunat), vjeroučitelj i pisac (Našice, 1. V. 1905. — Zagreb, 21. II. 1978). Postao je 1921. član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Gimnazijsko školovanje je započeo u Travniku (1916-1921) i završio u Zagrebu (1922-1925); teološko je pohađao u Zagrebu (1930). Djelovao je kao odgojitelj katoličke mladeži, napose mladih franjevaca: bio je pomoćnik učitelja franjevačkih novaka na Trsatu (1930-1932) te učitelj studenata teologije u Zagrebu (1932-1936), vjeroučitelj učiteljske škole u Čakovcu (1936-1941) i Zagrebu (1941-1945) i ujedno duhovnik katoličke organizacije "Domagoj", zatim učitelj novaka u Baču (1949/50) i Vukovaru (1950-1954). Samostanski starješina je bio u Osijeku (1945-1948), u Karlovcu (1954-1960) i Zemunu (1960-1963); u Karlovcu je bio i župnik. Od 1963. je bio promicatelj kanonskog procesa za ispitivanje života Sluge Božjega Vendelina Vošnjaka; boravio je u Karlovcu i u Zagrebu istražujući i popularizirajući njegov život. Povremeno se bavio i drugim povijesnim istraživanjima, a napisao je vrijedan priručnik duhovnog života za katoličke mladiće — Bdijte i molite i hagiografsko-homiletske spise o sv. Antunu Padovanskome. — U ime generala Franjevačkog reda obavio je kanonski pohod u slovenskoj Provinciji sv. Križa i u

Provinciji Presvetog Otkupitelja.
DJELA: *Bdijte i molite,* Zagreb 1940, 1942. — *Život i rad o. Vendelina Vošnjaka,* Zagreb 1952. — *Evanđeoski naučitelj,* Zagreb 1956. — *Sluga Božji o. Vendelin Vošnjak, franjevac,* Slavonski Brod 1967. — *O. Vendelin prema oltaru,* (s.l.s.a.) — *Osvajač vjekova,* Zagreb 1971. — *Ivan Rafael Rodić, prvi beogradski nadbiskup,* Zagreb 1971. — *Našice kroz 700 godina — 1229-1929,* Slavonski Brod 1973. — *O. Euzebije Fermendžin,* Zagreb 1978.
LIT.: [D. DAMJANOVIĆ:] † o. Srećko Majstorović (1905-1978), *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije,* 31 (1978), 94-97. — I. DAMIŠ: *Ulomci za povijest Katoličke Crkve u Hrvata,* Zagreb 1995, 48, 70. F.E.Hoško

MAKARIJE IZ VARAŽDINA (Varaždinac, Maccarius Varasdinensis) profesor filozofije i teologije, pisac i propovijednik (Varaždin, ? - Varaždin, 2. I. 1783). U KR stupio 15. I. 1736. Istakao se kao propovijednik dok je boravio u Zagrebu i u Varaždinu. Posebno je zaslužan što je sistematski uredio knjižnicu kapucinskog samostana u Varaždinu za koju je napisao i katalog. U njegovu su prijepisu ili preradbi sačuvana slijedeća djela koja se nalaze u knjižnici kapucinskog samostana u Varaždinu: *Summa totius Cursus Theologici* tradita a V. P. Jona Muraepontano, Lectore. Calamo expressa a V. P. Fr[atr]e Maccario Varasdinensi studente Capucino. Eius gloriosum illuxit principium die 18. martii 1744. Djelo je dovršeno 1748. godine u Grazu. — *Cursus Philosophicus Aristotelico-thomisticus.* In lucem datus a R. P. Eligio Annanicensi Capue. Conscriptus a V. Fr. Maccario Varasdinensi eiusdem instituti studioso. Pisano god. 1735. To je uglavnom prepis i prilagodba ogromnoga Eligijevog djela. — *Moralia* brevi et clara methodo exhibita a P. Placido Capucino. Ad commodiorem usum et utilitatem confessariorum conscripta a P. Maccario Varasdinensi Capucino. To je vrlo opširno djelo, praktično, za ispovijednike.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

MALEVAC, fra Grgur, pisac (Vinica-Perudina, 2. III. 1734. - Varaždin, 29. I. 1812.). Djelovao je u Zagrebu kao gvardijan samostana i u Varaždinu. U KR stupio je 1754, a za svećenika je zaređen u Zagrebu 23. VII. 1760. Živio je i djelovao u Zagrebu sve do ukinuća zagrebačkog samostana 1786. kada prelazi u Varaždin. Spada među najpoznatije hrvatske pisce kajkavskog kruga. Napisao je više pjesničkih djela od kojih pjesnički najvrednije *Horvacka od Kristuševoga narođenja vitija* (1800.). U djelu *Nestranačno vezdašnjega tabora izpisivanje* (Nepristrano opisivanje sadašnjeg rata 1789.-1791.) izvješćuje o najsuvremenijim događajima u turskom ratu (1787.) Iznosio je to u stihovima sa stanovitom crtom humora, svezak po svezak kroz tri godine. *Nebeski pastir pogubljenu ovcu išče* (1795.) prikaz je muke Isusove u okviru usporedbe o Isusu kao dobrom Pastiru. To je djelo izdao tiskom Fr. Schütz u Ptuju. Pun je invencije, topline, pa i dramatičnosti. Horvacka od Kristuševoga narođenja vitija (1800.) je izvorno zamišljena božićna igra. Zamisao je barokna, ali s mnogo pobožnog čuvstva i protkana didaktičkim elementima. — Gregur Malevac je »po cjelokupnom svom radu, a navlastito po svojoj Horvackoj vitiji... svakako najjači pjesnički talenat među kajkavskim pjesnicima triju stoljeća« (Vladoje Dukat).
DJELA: *Horvacka od Kristuševoga narođenja vitija* (1800.) — *Nebeski pastir pogubljenu ovcu išče,* Ptuj 1795.
LIT.: V. DUKAT, »Pater Gregur kapucin (Juraj Melevec)«, *Rad JAZU,* 207, 137-261. — V. DUKAT, *Slatki naš kaj,* Zagreb, 1944, 226. — T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1976 389-390. — *Franjo među Hrvatima,* Zagreb, 1976, 245. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — »Slovenski kapucini v Slovenskem biografskom leksikonu«, *Letopis Slovenske kapucinske province,* Ljubljana 1996, 102. Tomislv Šagi-Bunić

MALIĆ, fra Josip (*Marko) profesor biolog (Livno, 20. XI. 1857 - Visovac, 12. III. 1949).

Gimnaziju je pohađao u Sinju (šk. g. 1871/72 - 1874/75). U Red je stupio godine 1875, a zaređen je 1880. Šk. g. 1881/82. predavao je prvi semestar na Gimnaziji u Sinju. Nakon toga bio je kraće rijeme župnik u Podaci i Igranima. Šk. g. 1884/85. ponovno je na Gimnaziji u Sinju gdje predaje talijanski. Godine 1888. upisao je studij prirodnih znanosti na Sveučilištu u Zagrebu. Nakon studija predavao je na Gimnaziji od šk. g. 1890/91. do 1896/97. matematiku, naravoslovlje, mineralogiju, fiziku i zoologijui talijanski. Počeo je prikupljati materijal za prirodoslovnu zbirku, osobito iz minerologije i paleontologije. Pronašao je trijas na Muću i oko 1830, nekoliko ponajboljih primjerka dao bečkom profesoru Kittelu koji ih je obradio. Jedna je vrsta amonita po njemu prozvana: Tirolites (Bittnerites) Malići Kittl. Godine 1899. iz obiteljskih razloga prešao je u biskupijske svećenike i bio profesor u Nautičkoj školi u Kotoru. Godine 1935. vratio se u Red i doživio visoku starost na Visovcu.
LIT.: V. VRČIĆ, Župe Imotske krajine, kj. I, 198. — P. BEZINA, Srednje školstvo, 225. — V. Golubić, Profesor fra Jozo Malić u povijesti paleontologije u Dalmaciji, Paleontološki rad profesora Franjevačke klasične gimnazije u Sinju, Sinj 1992, 21-23. *J. A. Soldo*

MALTEMPIĆ, Honorije, teolog (Dubrovnik, cca 1717 - Daksa kod Dubrovnika, 1. III. 1787 - Krsnim imenom Luka. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1733.g. Sve studije završio u Italiji, gdje je i ostao kroz nekoliko godina kao predstojnik katedre filozofije i teologije. Po povratku u domovinu nastavlja ovu službu na studiju Male Braće u Dubrovniku do jubilacije. Djeluje i kao propovjednik na narodnom jeziku. Obnašao je i službe: definitora i kustosa Provincije, te gvardijana (Mala Braća u Dubrovniku, Rijeka Dubrovačka, Konavli). - Kao oštrouman i vješt teolog smatran je za osobito naobražena lektora. Propovijedi su mu bile na veliku korist duša. (Rode).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 485-486. I. Djamić

MANDARIĆ, fra Ivan, profesor i provincijal (Lukar/Promina, o. 1830– Šibenik, 24. IV. 1870), profesor na sinjskoj gimnaziji (1855-1863), učitelj bogoslovlja u Šibeniku (1863-1869), kustod 1866-1869, provincijal 1869-1873). Kao provincijal zauzimao se za izgradnju novoga sjemeništa. Poznat je bio kao i kao molitelj čije su molitve uslišavane.
Lit.: – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 348, – P. BEZINA, Srednje školstvo, 159, 376. – P. Bezina, Studij Bogoslovije, 187. – J. GRBAVAC, Franjevačka klasična gimnazija od godine 1854. do 1918, *Franjevačka klasična Gomnazija u Sinju*, Sinj-Split 2004, 182-183. – V. KAPITANOVIĆ, “Franjevačka gimnazija u Sinju između liberalizma i državnoga jursidikcionalizma”, *Isto*, 338. – N. JUKIĆ, Ravnatelji i profesori Franjevačke klasične gimnazije u Sinju od 1854. do 2004. godine, *Isto*, 644. *V. Kapitanović*

MANDIĆ Fra Nevinko-Andrija (1908.-1945.) Rođen 4.III.1908. na Lisama, ž. Široki Brijeg, od oca Mirka i majke Marije rođene Ćorić. Osnovnu školu i gimnaziju svršio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Fribourgu (Švi-carska). Vojsku služio 16.V.1934. - 16.XI.1934. u Zagrebu, te u travnju 1941. u Banjaluci. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1926. Zavjetovan jednostavno 30.VI.1927., svečano 2.VII.1930. Za svećenika zaređen 10.VII.1932. 1933.-1945. kateheta u Mostaru 11.II.1945. odveden s oltara, gdje je celebrirao, i ubijen. Bio je naobražen i suvremen svećenik i dobar kateheta. Tjelesno nježan, a duhom neumoran. Svu je svoju brigu upregao da što više mladeži, čiji je bio duhovnik, učini sretnom i odgojenom. Mladež ga je cijenila i njegove riječi provodila u djelo. Otrgnut je s oltara kojega se uvijek čvrsto držao.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

MANSUET iz Cavtata (ab Epidauro), lektor (Cavtat, cca 1691 - Dubrovnik, 2. III. 1718) - Stuipio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1708. Djelovao kao lektor filozofije i propovjednik u Ferrari (Italija). Nakon dvije godine napustio je zbog bolesti ove službe, vratio se u domovinu i umro.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Ob servantia Provinciae S.PP. Francesci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aqudas 1917. 457. I. Djamić

MARANGONI, Ludovico FKN (Vicenza 27. VII. 1820. - Chioggia 21. XI. 1908.), provincijal, min. general, biskup. - Bio je član Dalmatinskopadovanske udružene provincije (3. VIII. 1827. -2. I. 1908.). U Red je stupio u splitskom samostanu sv. Frane 1838. U Padovi je doktorirao iz filozofije i teologije. Neuobičajeno je mlad u 25 godini postao magister novaka, pa klerika, zatim gvardijan u Padovi gdje je predavao filozofiju, crkvenu povijest i kanonsko pravo. God. 1861. je postao provincijal, a 1864., zbog smrti ministra generala, Sveta Stolica ga imenova Apostolskim vikarom Reda, a 1866. je izabran za ministra generala. U tom razdoblju u Italiji su dokinute redovničke zajdenice, pa je Marangoni otvario kolegij u Cresu, u koji su primani i članovi drugih provincija. Ustanovio je prvu provinciju Franjevaca Konventualaca u Sjedinjenim Američkim Državama. — 22. XII. 1874. imenovan je naslovnim biskupom Gortine, na Kreti, i istog dana apostolskim vizitatorom u Moldaviji. Za biskupa ga je posvetio kard. Franchi u Rimu 10. I. 1875. Biskupom u Chioggi imenovan je 21. IX. 1877. Tu je kroz 31 godinu bio neumoran i uzoran pastir, uvažen govornik i pisac.
DJELA: Vita di S. Bonaventura Dottore Serafico in occasione del suo sesto centenario. Padova 1874. — Raccolta di pastorali, omelie ed altri scritti, IV-V. Chioggia 1894-1902). — Divorzio e matrimonio civile. Lettera pastorale… Chioggia, 1892. — Amiamo Iddio. Lettera pastorale… per la Quaresima del 1906. Chioggia 1906. — Lettera circolare… al venerabile Clero della Città e della Diocesi. Chioggia 1908.
LIT.: R. RITZLER - SEFERIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, VIII,* Patavii 1969, 289; 211 (literatura). — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 116s. (literatura). — Archivio Sartori… a cura di P. Giovanni Luisetto, Padova 1983ss. Vol. II, 1145/48 passim; III, 1332.).

MARASOVIĆ, Bonaventura od Presv. Otkupitelja (Marija), klarisa (Skradin, 1. XII. 1894. — Split, 8. IV. 1943). Stupila je u samostan god. 1936. Bila je kreposna, inteligentna, naobražena (poznavala je više jezika). Prikazala je svoj život za spas duše svoga brata, koji se duže vremena nalazio na ruskoj fronti.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 54. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], II., 35. M. A. Petričević

MARASOVIĆ, s. Marija Anđela od Duha Svetoga, KL. (Skradin, 6. IV. 1902. - Zagreb, 9. VI. 1981). Stekla je visoku opću naobrazbu. Poslije smrti svoga oca Jeronima naslijediliko gospodarstvo u Skradinu. Bila je poznata kao velika dobročiniteljica; posebno je pomagala siromašne svećenike i župnike u šibenskoj biskupiji. U skradinsku je župu dovela Sestre Predragocjene Krvi i tajno ih materijalno pomagala. Ostala je sama sa bolesnom majkom u svome domu i požrtvovno ju je dvorila do njene smrti, a onda, slobodna od svih obaveza, stupila je u samostan Klarisa u Samoboru 1963. god. Tu je mladenačkom revnošću nastojala se prilagoditi u svemu redovničkom životu. Svotom koju je dobila za dio svoga prodanog imanja pomogla je zajednici da kupi kuću za samostan u Mikulićima, i zajedno sa susestrama 1964. god. preselila se u Zagreb. Tu je znanjem više stranih jez8ika pomogla sakupljati darove za izgradnju novog dijela samostana i crkve. A njena vlastita vila sa parkom sada je vlasništvu župe Skradin. Svečane zavjete je položila 1968. god. Bilo joj

je na srcu redovničko opsluživanje: poslušnost, siromaštvo i druge kreposti. Bila je uzorna redovnica, posebno pobožna Duhu Svetom.

MARCHETTI, Franjo Urban, provincijal (Pordenone u Venetu, cca 1782 - ?, 31. XII. 1866) - Krsnim imenom Pantaleone. Početkom XIX. st. dolazi s ocem Antom (puštačem krvi) iz Italije na Pelješac. Stupa u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1802. Vraća se u Italiju 1814. radi majčine smrti i tu ostaje osam godina u Imbrijskoj provinciji kao ispovjednik na hrvatskom jeziku i šest godina vrši službu lektora ddo jubilacije. Nastupom teških prilika za redovnike dolazi u Dalmaciju s ocem udovcem (koji postaje u Italji trećoredac) i u Dubrovačkoj provinciji vrši službu magistra novaka, sakriste crkve Male Braće u Dubrovniku, više puta definitora i dva puta provincijala (1847-1850 i 1856-1859). - Skroman i miran isticao se asketskim životom i marljivim radom u vinogradu Gospodnjem.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Obeservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 534, 554-555. I. Djamić

MARCIS, Petar (Marcius, De Marco), FKN († pr. 19. 9. 1483.), skradinski biskup. Nije poznato odakle potječe i teško je reći kako mu je bilo pravo prezime. Latinski oblici su Marcius i de Marco, a kod Gamsa u zagradi označeno je još Marcis. Ako je bio Hrvat, mogao bi se zvati Markov. Bio je magister i profesor teologije. Skradinskim biskupom imenovan je 28. IV. 1479. Prema buli imenovanja naslijedio je modruškog biskupa Nikolu, kome je skradinska biskupija bila povjerena u suupravu. Prema Gamsu bi kroz to vrijeme biskupijom upravljao franjevac Aleksander, možda samo kao generalni vikar. — Siksto IV. je 22. X. 1479. naložio Marcisu da odriješi od izopćenja Stjepana, svećenika skradinske biskupije, koji je otpao od vjere i poturčio se pa se raskajan vraćao u krilo Crkve. — Prema Gamsu umro je 1490., a 1491. dobio nasljednika Arhanđela Varicassis, dok je prema Eubelu umro znatno ranije i već bi ga 19. IX. 1483. naslijedio De Varicastris (!).
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 573 br. 1158. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 231. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 397. D. FARLATI: *Illyricum sacrum, IV,* Venetiis 1769, 24. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 91.

MARČIĆ, Aleksandar, provincijal (Rab ? - Nerezine, 3. X. 1828). - Predavao je teologiju u zadarskom samostanu sv. Frane. Dva puta je bio provincijal (1818-1821; 1827-1828). Umro je kao aktualni provincijal.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANIĆ, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, secondo parte, Zara 1864. str. 378. PP

MARDEŠIĆ, Ignacija, ŠSP, bolničarka, (Komiža, 3. X. 1910. - Knin, 15. V. 1941). - U samostan je došla s nedorečenom željom da bi bila misionarka. Novicijat započinje u Splitu 15. VIII. 1934. godine. Kad je nakon novicijata određeno da bude bolničarkom u kninskoj bolnici, prihvatila je to zdušno kao svoju misijsku postaju i sva se posvetila njezi bolesnika nastojeći posebno da pomogne i njihovim dušama. Jednom je od svojih pacijenata dobila svrab, zatim tešku difteriju. Napokon, dvoreći tifusne bolesnike i sama se zarazila tifusom i postala tako žrtvom svoje dužnosti i svoga zvanja. Dok je danima ležala bez svijesti, i u nevezanom govoru iz podsvijesti je dolazila do izražaja njezina vjera i pobožnost.

B. Nazor

MARGITIĆ (Markovac, Jajčanin), Stipan, pisac (Jajce, sredinom 17. stoljeća - Fojnica, 8. XII. 1730). - Sam se nazivlje "bogoljubnim bogoslovcem". Školovao se vjerojatno u fojničkom samostanu i negdje u Italiji. Bio je definitor Bosne Srebrene (1708-1711), gvardijan u Fojnici (1678, 1725) i vikar (1724), gvardijan u Kreševu (1714). Godine 1692.

putuje u Carigrad da brani bosanske katolike i franjevce od pretenzija carigradskih patrijarha. Mnogo je putovao po Bosni, susjednim pokrajinama i nekim graničnim državama te je stekao osjećaj za jezične i običajne razlike o kojima govori u predgovoru svojih Ispovidi, koje je narod rado čitao i nazivao “Stipanuša” ili “Stjepanuša”. Napisao ih je služeći se španjolskim isusovcem iz 17. stoljeća Kristoforom Vegom i fra Bernardinom Bustiem. *Fala od sveti* sadrži 48 pohvala posvećenih Isusu, Mariji i nekim svecima te 61 govorenje o krepostima, grijesima i drugom. Zbog tiskanja djela više put je putovao u Veneciju. Služi se kao i Divković bosančicom, ali i latinicom. Uspješno odešava tekst čitateljstvu služeći se pričama i legendama. Svoj jezik naziva bosanskim ili iliričkim. U rukopisu su mu ostali Homilije, Kronika i Ljekaruša.
DJELA: - Ispovid karstjanska... Mleci 1701, 1704, 1717, 1788 (bosančicom); Split 1794, 1842 (latinicom). - Fala od sveti, alliti govorenja od svetkovina... Mleci 1708, 1770, 1778 (bosančicom)
LITERATURA: - Prohaska Dragutin: Das Chroatisch-serbische Schrifttum in Bosnien und der Hercegowina. Zagreb 1911, str. 128-131. - KREŠEVLJAKOVIĆ Hamdija: Stjepanuša. Nastavni vjesnik, 1917/18, knj. XXV, str. 39-41. - FANCEV Franjo: O Stjepanuši fra Stjepana Jajčanina. Prilog za pročuvanje naše narodne literarne historijografije. Nastavni vjesnik, 1923/24, knj. XXXII, str. 38-44, 108-114. - IVKOVIĆ Miloš: “Kirvo kanđava” u Stipana Margitića. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i filklor, knj. XVIII, str. 302-304. - PREMUDA V.: Nešto o STipanuši fra Stipana Jajčanina. Franjevački vijesnik, 48(1941) 2/3, str. 82-90.- GEORGIJEVIĆ Krešimir: Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Zagreb 1969, str. 292-294. - MARKEŠIĆ Luka: Vjera i pobožnost katolika u spisima “bogoljubnog bosanca” fra Stipana Margetića (†1714) - “teologija oslobođenja” u bosanskoj franjevačkoj školi 17. i 18. stoljeća. Fra Stjepan Margetić (†1714). Kačić, 8(1974), str. 193-218. - BUBALO Jakov: Zaboravljeni preporoditelj hrvatskog jezika i stiha. Naša ognjišta, 10(1980) 5, str. 17. - JELENIĆ Julijan: Biobibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

MARIČEVIĆ, Antun, provincijal (Dubrovnik, cca 1691 - Dubrovnik, 15. XII. 1757) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1710. Lektor teologije us amostanu Male Braće u Dubrovniku do jubilacije, definitor i kustos provincije, te provincijal (1752-1755). Sinodalni ispitatelj u dubrovačkoj nadbiskupiji. Kao provincijal postigao da se troškom Republike obnovi krovna konstrukcija crkve Male Braće u Dubrovniku.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 467. I. Djamić

MARIČEVIĆ, Izidor, provincijal (Ston, cca 1740 - Dubrovnik, 2. XI. 1824) - Krsnim imenom Franjo. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1756. Nadaren i bistar, osobito se posvetio praktičnim stvarima (ribolov i drvorezbarenje). Gvardijan u više samostana, više puta definitor, jednom kustost, provincijal (1799-1802), te provincijalni vikar.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 519-520. - Nedjeljko SUBOTIĆ- J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 351. I. Djamić

MARIĆ, Marijan, provincijal (Grk ž. Žeravac, 19. IV. 1878 - Rogaška Slatina, 24. VIII. 1948) ? Krsno mu je ime Marko a sin je Marka i Ane r. Stipić. Osnovnu školu završio je u Žeravcu, gimnaziju u Gučoj Gori (1891-1895), novicijat FS u Fojnici (1895-1896), filozofiju u Fojnici i Kreševu (1896-1898), teologiju u Livnu (1898-1902), zaređen za svećenika 1902. - U Franjevačkoj gimnaziji u Visokom predavao je

1902-1908. vjeronauk, latinski, njemački, krasnopis i francuski. Bio je ravnatelj te škole 1906-1907. Vršio je službu župnika u Potočanima (1908-1909), Svilaju (1925-1931), bio dvaput gvardijan na Plehanu (1919-1922. i 1934-1940). Više puta bio je definitor, jednom kustos te dvaput provincijal (1922-1925. i 1931-1934). Bio je generalni vizitator u provinciji Presv. otkupitelja. Kao župnik u Svilaju izradio je lijep župski stan. Kao provincijal branio je prava Provincije. Treba istaknuti njegov fizi takt u postupku s ljudima uz odluičnost tamo gdje joj je bilo mjesto. Pokopan je bio u Rogaškoj Slatini a kasnije su mu posmrtni ostaci preneseni na Plehan (21.X. 1951).

LIT.: † O. fra Marijan Marić. Bosna Srebrena, 7(1948), 88-89 - In memoriam pok. Fr. Marijanu Mariću. Bosna Srebrena, 10(1951), 87-88. I. Gavran

MARIJAN IZ ZADRA, FKN, provincijal 1450-53. Obavljao je službu gvardijana u Šibeniku 1445. (STOŠIĆ, ms, 88), u Bribiru 1446. (Dif., 115), a vjerojatno i u Zadru 1428. i 1433. (usp. Šbk. Pergamena 26). U Zadru se naime navodi bez oznake, iz Zadra, jer mu u njegovu samostanu nije bila potrebna. Naručio je 9. I. 1433. poliptih kod slikara Petra de Ribaldis u Bessanu kod Milana (Zadar, 116). Kao provincijal zapisan je u svibnju 1450. Na generalnom kapitulu u Aracoeli u Rimu (Misc. Franc. 35/1935/166). U Poreču, 19. VII. 1451., s tajnikom. Benediktom iz Zadra, te franjevcima tamošnjeg samostana raspravlja o smanjenju stanarine nekom korisniku neke stare kuće (SART II, 1173 br. 18), te s istim dopušta bratovštini sv. Franje da u crkvi sv. Franje izgradi oltar sv. Bernardina, uz dolično trajno održavanje (II, 1184 br. 2). Mletački dužd Franjo Foscari preporučuje ga 30. X. 1451. svim magistratima u Istri, Dalmaciji i Albaniji, prilikom obilaska provincije (Zadar, 169 br. 123). Ubrzo je međutim Marijan svrgnut s provincijalstva. Papa Nikola V. na pritužbe generalnog vikara, novoizabranog provincijala i drugih franjevaca obznanjuje 29. III. 1453. svim biskupima i nadbiskupima, od Istre do Albanije, da u svim crkvama objave izopćenje Marijana iz Zadra, koji je nakon svrgnuća na prošlom kapitulu provincije, iščezao s pečatom, dokumentim i velikom svotom novca provincije i samostana, i nalaže im da ga nastoje uhvatiti i predati sadašnjem provincijalu. Imajući pečat, Marijan se i nadalje vladao kao provincijal, tako da postoji čak par bilježničkih spisa u kojima se navodi kao provincijal i nakon 29. III. 1453. Nije poznato kakav je bio ishod papinske naredbe. U jednom rukopisu šibenskog povjesničara Krste Stošića (ms., 29v) zabilježeno je da je Marijan 7. XI. 1460. bio u šibenskom bratstvu sv. Frane, vjerojatno izmiren s Crkvom i Redom.

Ulricus HUNTEMANN: *Bullarium Franciscanum*, nova series. Quaracchi 192 Vol. I, 821 br. 1648. *Archivio SARTOR*I…(a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983ss. Vol. II. *Samostan sv. Frane u Zadru*, Zadar 1980. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 67. M. Žugaj

MARIJANOVIĆ, Stjepan, gramatičar (Lipnica kod Kraljeve Sutjeske, 15. I. 1794 - Kraljeva Sutjeska, 8. III. 1848). - početne i srednje škole učio je u Kraljevoj Sutjesci, filozofsko-teološki studij završio je u Ugarskoj (1810-1817). U franjevački red stupio je 1809. Bio je meštar novaka, župnik u Varešu, gvardijan i predsjednik sugješkog samostana, kustos (1832-1835) i provincijal (1836-1842) Bosne Srebrene. U vrijeme Barišića afere odlučno je branio interese provincije. Zbog toga je 1840. putovao u Rim. Zaslužan je za obnovu sutješkog samostana (1821-1833) i osobito za unapređenje školstva u Bosni Srebrenoj. Josip ga slavi kao muža velikih kreposti i znanja.

DJELA: - Institutiones gramaticae latinae, idiomate illyrico propositae. Spalati 1822. - Syntaxis linquae latinae juventuti provinciae Bosnae Argentinae. Venetiis 1823. - Origo vicariae Bosnae. Spalati 1823. - Bukvar latinski i ilirički slova. U Budimu 1835. - Sacrarum meditationum plana ac brevis methodus practicandae orationis tum mentalis tum vocalis. Spalati 1835. - Systema

litterarium pro directione scholarum provinciae bosnensis deserviens Budae 1835. - Schematismus... Bosnae Argentinae. Zagrabiae 1840.
LITERATURA: ANONIM: Marijanović Stjepan. Narodne novine, 16(1860) 232, str. 639 (Nekrolog). - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 35-36. - JOSIĆ Bloaž: Elegia in Novo Anno honori ac memoriae a.r.p. Stephani Marianovich de Lipnicza... Sakotczae (1842). - DUKAT V.: Hrvatska priradba Grigelyevih !Institutiones grammaticae". Rad JAZU, knj. 172, - JELENIĆ Julijan: Bobu bob, a popu pop... Nastavni vjesnik, 37(1918) 5, str. 261-262. - ISTI: Bio-Bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). - PAVIĆ Stjepan: Pregled latinskih gramatika bosanskih franjevaca. Franjevačka klasična gimnazije u Visokom 1882-1982. Visoko 1983, str. 84-92. A. Kovačić

MARIJO IZ KONAVALA (Marius a Conalibus), lektor teologije (?, cca 1675 - Dubrovnik, 17. V. 1743) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku cca 1693. Lektor teologije i zborovođa u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Proveo u Mantovi 26 godina, gdje su ga vrlo rado imali zbog časna života i glazbeničke vještine. Umro ubrzo po povratku u domovinu.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 462-463. I. Djamić

MARIN IZ CAVTATA (ab Epidauro), poslanik Dubr. Republike (Cavtat, cca 1613 - Dubrovnik, 8. II. 1693) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Teolog i poznati propovjednik na narodnom jeziku. Više puta vršio službu definitora, zatim vikara, komesara, komesara-vizitatora. Poslanik je senata Dubrovačke Republike kod kraljea Španjolske, Francuske i Napulja radi prikupljanja sredstava za obnovu Dubrovnika od potres aiz 1667. Obnašao je i druge javne službe. Izabran je za provincijala 1669.
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746. 68. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Proviinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 451. I. Djamić

MARIN IZ DUBROVNIKA (de Ragusio), biskup (Dubrovnik, ? ? 1605) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. IZvrstan propovjednik i učeni teolog. Provincijal (1578-1581). Biskup Lesh-a u Albaniji.
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordionis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746. 60. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 429. - Luca VADDING: Annales Minorum XXI. Ad Claras Aquas 1934. 173. I. Djamić

MARIN IZ KOTORA, Bl., apostolski misionar (? - Krim, cca 1300) - Učen, agilan, krepostan i svet, obavljao je apostolske misije. Sa fra Ciprijanom iz Bara pošao je po nalogu pape Nikole IV (Jeronim Masci (v.)) u Srbiju Urošu i Stefanu, sinovima kraljice Jelene (v.) (1288). Tamo su propovijedali protiv bogumila (Oreb). Poznato je pismo koje je po njima uputio papa Urošu i Jelenin odgovor papi (Fabianich). — Iz Srbije i Raške prešao je u krajeve pod tatarskom vlašću, po nalogu istoga pape, da bi učestvovao u misijama za obraćenje Slavena. Nakon nekoliko godina djelovanja umro je mučenički neutvrđenog dana.
LITERATURA: Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II Zara 1864, 98-99. - Arturo A. MMONASTERIO: martyrologium Franciscanum. Romae 1938, 470-471. - Marin OREB: Uzori svetosti... i drugi časni sinovi... Split 1970, 40. - Berard BARČIĆ: Povijest Franjevačke prov8incije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Zadar 1976, 56, 81.I. Djamić

MARIN IZ KOTORA, papinski legat (? - Turska, iza 1472) - Poznat po učenosti i pobožnosti.

Papa Siksto V. ga šalje 1472. kao poslanika perzijskom kralju Ussum-Assanu da ovoga skloni na zajedničko djelovanje s evropskim kraljevima protiv Turaka, pa da se tako zaustavi njihovo nadiranje. Na putu su ga Turci uhvatili i usmjrtili.
LITERATURA: Giuseppe GELCICH: Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro. Zara 1880, 194. - Marin OREB: Uzori svetosti... i drugi časni sinovi... Split 1970, 59. I. Djamić

MARIN iz Splita, O.Min. (14. st.), biskup. Spominje se u stonskokorčulanskoj biskupiji 1342. godine. Budući da je ranije bio član splitskog samostana sv. Frane pisci mu dodaju oznaku "iz Splita". Bio je 1. VI. 1343. u Avignonu, a krajem rujna 1544. piše u Korčuli svoju oporuku. Morao je biti teže bolestan jer je i biskupska dobra uručio vikaru fra Ivanu (možda kasnijem stonskokorčulanskom biskupu 1368. v.). Umro je 1347. Provincijski nekrolog franjevaca Konventualaca, Oreb) ili možda 1350. (Gams) nešto prije nego je Ston dobio novog biskupa. Za Marinova biskupovanja Provincija Sklavonija ustupila je l347. Bosanskoj vikariji svoj mali stonski samostan koji je Vikarija proširila.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 405; 421 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 462. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 88. — Archivio Sartori...(a cura di G. Luisetto) vol. III, 57 br. l. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 69. M Žugaj

MARIN KORČULANIN, bos. vikar (Korčula, 1. polovica XV. st. — ?, 2. polovica XV. st.). — Bio je kustod stonske kustodije, a vjerojatno i bosanski vikar (1463.-1464.), a psolije i bosanski kustod. Papinski legat kardinal Besarion imenovao ga je svojim opunomoćenim povjerenikom u sakupljanju milodara za vojnu protiv Turaka, na prostoru cijele tadašnje Vikarije. Mlečani su ga držali sumnjivim i veoma pogibeljnim za Dalmaciju.

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kristički ispit popisa bosankih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., 27, 30. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna.* Rim 1968., 127-128, 132.
A. Barun

MARIN SENJANIN, FKP, (*? - Rijeka 9. IV. 1718), misionar i graditelj. Nakon oslobođenja Like i Krbave od Turaka 1689. biskup Sebastijan Glavinić poslao ga je s popratnom poslanicom na lički puk u Liku "da vuči te narode". To se prvenstveno odnosilo na preostale katolike u Lici. Car Leopold I. dao mu je 21. VI. 1696. posebne ovlasti, a već 6. srpnja iste godine kardinal Leopold Kolonić, bečki biskup i apostolski nuncij, dao mu je punu ovlast apostolskog misionara, a biskup Glavinić biskupsku ovlast, da u Lici i Krbavi može djelovati i među nekatolicima. Imao je i pečat s napisom: Pečat misije kneževine Like, Krbave i Karlobaga 1698. (Sigil. Missionis Com. Liccae Corbaviae et Carlobagi 1698.) Tri je godine misionario po Lici i sagradio dva gostinjca: u Ribniku i Perušiću. Kasnije se vratio u samostan u Rijeci, gdje je prije bio samostanski poglavar. Na Kapitulu u Mariboru u jeseni 1707. izabran je za definitora i ponovno je imenovan za samostanskog poglavara u Rijeci. Odlukom carskog dvora i u dogovoru s kapucinima da se u Karlobagu gradi samostan, određen je da nadzire gradnju. Od postavljanja kamena temeljca 26. VII. 1710. do dovršenja 26. VII. 1713., kada je od carskih povjerenika dobio ključeve i ušao zajedno s braćom u samostan ravnao je gradnjom i istovremeno poučavao narod u vjeri i ćudoređu.
LIT.: M. BOGOVIĆ, »Kapucini u obnovi Crkve u Lici«, *Ljudima prijatelj,* 1989. br. 2, 17-19. — R. LOPAŠIĆ, *Dva hrvatska junaka,* Zagreb, 1989, str. 68-69. — I. HOLJEVAC: *Podaci o gradnji kapucinskog samostana u Karlobagu* napisani 1720. — F. BINIČKI, »Kapucini u Karlobagu«, *Vrhbosna,* br. 2/1927. — L. POTOČNIK, »Nešto iz povijesti samostana u Bagu«, *"Ličanin" u Gospiću* II. (1887). br. 5. — M. BEDENIK - A. KRALJ, »Kapucini na

Slovenskem v zgodovinskih virih, Nekdanja Štajerska kapucinska provinca«, *Acta ecclesiastica Sloveniae,* 16, Ljubljana 1994.
Nikola Bašnec

MARIN, fra Danijel, profesor (Knin, 1. I. 1823 - Visovac, 25. XII. 1892). Krsno mu je ime Ivan. Osnovnu naobrazbu stječe u samostanu u Kninu, a gimnaziju uči u Splitu i Zaostrogu. Franjevačko odijelo oblači 11. studenoga 1844. u Sinju. Za svećenika je zaređan 24. listopada 1847. god. Od 1846-1848. god studira Bibliju u Zadru. Kao profesor najprije predaje na Gimnaziji u Zaostrogu (1850-1853), a potom u Sinju, i to hrvatski i talijanski jezik te povijest. Iz Sinja odlazi na Visovac (1854). U Vrlici je najprije kapelan, a potom župnik (1856-1862), župnik je i u Drnišu (1863-1866), Promini (1869-1884) i na Miljevcima (1885). Uz to je bio dekan u Drnišu, gvardijan u Kninu (1867-1869) i definitor Provincije (1866-1869). Kao profesor napisao je za svoje učenike gramatiku hrvatskoga jezika, koja se nažalost izgubila, a za vrijeme narodnog preporoda radi oko podizanja narodne svijesti i pobjede narodnjaka.
LIT.: P. K. BAČIĆ, Ogled Franovačke redodržave prisvetoga Odkupitelja u Dalmaciji za prostu godinu 1887. Split 1887, str. 63. — K. KOSOR: Fra Dane Marin, *Kačić* VIII/1976, str. 126. — P. BEZINA: Srednje školstvo..., str. 103. *B. Pezo*

MARINOVIĆ, Fra Frano vođa seobe (Hercegovina – Potravlje, 6. I. 1705). U vrijeme bečkoga rata, prema svjedočanstvu sinjskoga providura Antonia M. Semitecolo od 18. IX. 1796. Marinović je doveo u Potravlje, Muć i Grab 736 obitelji. A prema drugom svjedočanstvu seoskih čelnika sa fra Tomom Knezovićem doveo je preko 2000 obitelji, od kojih je trećina bili pravoslavnih.
Lit.: S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 162.
V. Kapitanović

MARINOVIĆ, Grgo, prov. (Kongora kod Duvna, polovica 16. st. - ?, 2. polovica 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1613-1616. Makarski biskup Bartul Kačić piše u svojim Životopisnim bilješkama da se u Sutjesci 1615. susreo s M. "koji bijaše tada minster od provincije, čovik dobar, vridan i naučan u provinciji bosanskoj."
LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 47-48. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 173-174. A. Barun

MARINOVIĆ, Marin, provincijal (Čakovec, 13. VI. 1806. - Zagreb, 18. II. 1875). - Postao je 1822. član Provincije sv. Ladislava. Godinu dana kasnije započeo je školovanje na Filozofskom učilistu svoje Provincije u Varaždinu (1823-1825), a teologiju je studirao na biskupijskim bogoslovnim školama u Zagrebu (1825-1827) i u Pečuhu (1827-1830). Postavši 1829. svećenik položio je 1830. ispit za propovjednika. Boravio je u Zagrebu i ondje 1831. na Akademiji postigao naslov profesora filozofije. Predavao je na Filozofskom učilištu sedam godina; najprije zajedno s Hinkom Hrgovićem (1831-1834), pa s Romualdom Vargom (1834-1836) i na kraju sa Sabinom Pomperom (1836-1838). Službu samostanskog poglavara obavljao je u Koprivnici (1838/39, 1852-1854, 1862-1866), Kloštru Ivaniću (1839-1845), Krapini (1849-1852), Varaždinu (1854-1857) i Zagrebu (1857-1862). U upravnom vodstvu Provincije sudjelovao je u dva trogodišta kao savjetnik (1751-1754, 1754-1757) i zatim kao provincijal (1866-1869). Stolovao je u Zagrebu, a ondje je ostao i kao isluženi provincijal. Protivno odluci vrhovne uprave Franjevačkog reda i u vrijeme Marinovićeve provincijalske službe brojilo je upravno vijeće provincije samo tri definitora. Na kraju njegovog upravnog trogodišta započinje u Provinciji sv. Ladislava razdoblje veće povezanosti s vrhovnom upravom Reda, jer je prvi put u 19. st. u njezino ime Kajo Agjić, član druge provincije, obavio kanonsku vizitaciju i predsjedao izbornom kapitulu.
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda, Rim: Hungaria S. Ladislai, l09r-ll0r. - F.E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci

jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatica Christiana Periodica,* 12 (1988), br. 22, 20-21.
F.E.Hoško

MARINOVIĆ, Nikola, (Marinovich), filozofski pisac (Čakovec, 16. III. 1781. - Varaždin, 17. II. 1815). - Završivši ondašnju gimnaziju stupio je 1797. u Sigetu u novicijat franjevačke Provincije sv. Ladislava. Prije filozofskog i teološkog školovanja na biskupijskoj bogoslovnoj školi u Pečuhu poučavao ga je 1798. Eugen Klimpacher u latinskom jeziku. Postao je 1804. svećenik, a 1805. se pripravlja u Zagrebu za ispit na Akademiji iz filozofije. Položivši taj ispit pridružuje se te godine Kerubinu Csepreghiju kao nastavnik na Filozofskom učilištu u Varaždinu. Predavao je šest godina; pet s Cseprehgijem, a šestu s Tomom Sitarom. zatim je godinu dana bio samostanski starješina u Zagrebu (1811/12), a potom se vratio u Varaždin gdje je uz dužnost samostanskoga poglavara obavljao i službu predstojnika Filozofskog učilišta (1812-1815). - Tiskom je objavio četiri popisa teza iz nastave filozofije; dva popisa je priredio sam, a dva zajedno s K. Csepreghijem. Sadržaj tih teza ukazuje da je franjevačko Filozofsko učilište u Varaždinu u Marinovićevo vrijeme slijedilo isti program kao i Akademija u Zagrebu, naime od države propisan nastavni program filozofskog školovanja. Teze također potvrđuju da je M. u prirodnoj filozofiji napustio aristotelizam i prihvatio kopernikanizam (Ž. Dadić).
DJELA: *Tentamen publicum ex mathesi pura quod in venerabili conventu Varasdiensi... e praelectionibus p. Nicolai Marinovics... 1806. subiverunt...* Zagrabiae /s.a./. - *Tentamen publicum ex physica... tu Varasdiensi e praelectionibus p. Nicolai Marinovics 1807. subiverunt...* Zagrabiae, [s.a.]. - *Tentamen publicum ex logica, litteraria, philosophiae et pragmatica Hungariae provinciarum eidem adnexarum historia... Varasdini anno 1808. subiverunt... ex praelectionibus p. Nicolai Marinovics et p. Cherubini Csepregy...* Zagrabiae [s.a.]. - *Tentamen publicum ex scientiis philosophiscis Varasdini 18909. exhibitum iuxta praelectiones p. Nicoali Marinovics et p. Cherubini Csepregy...* Zagrabiae [s.a.].
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: matica redovnika, sign. B 9, ad nomen. - Ž. DADIĆ: *Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata,* sv. 2. Zagreb 1981, 37-40.
F. E. Hoško

MARIO DUBROVČANIN → GENERINI, Marijo

MARKIJSKI, Jakov, vikar (Monteprandone, Italija, 1. IXY. 1294 - Napulj, 28. XI. 1476). Rodio se u obitelji Antuna i Anice Gangale Rossi. Osnovnu školu učio je kod strica svećenika u Offidi, retoriku i filozofiju u Ascoli, Građansko i crkveno pravo u Peruđi. Nakon dokgtorata 1415. stupio je u službu u Firenci. Godinu dana nakon toga započeo je novicijat u Porciunkuli. Postavši svećenik 1422. posvećuje se propovijedništvu. God. 1431-1432. nalazi se u Dubrovniku. Istodobno se upoznaje s vjerskim prilikama u Bosni. U travnju 1432. general reda imenuje ga za svog vanrednog pohoditelja u Bosanskoj vikariji s ovlaštenjem da može obavljati sve vikarske dužnosti. Krajem proljeća održao je vikarski sastanak, na kojem je za vikara izabran Ivan Korčulanin. Na Duhove 1433. nalazi se u Bolonji. Na poziv kralja Tvrtka II dolazi ponovo u Bosnu 1435. kao generalni izaslanik Eugena IV. Obavio je redoviti pohod Bosanske vikarije i održao skupštinu na kojoj je sam izabran za vikara. Obavjestivši generala o svom izboru, započeo je sa svom odlučnošću i strogošću reformatorski rad u Bosanskoj vikariji. Nakratko se vraća u Italiju postavivši za vice-vikara Dominika de Casali. Krajem lipnja iste godine predsjeda sastanku uprave Bosanske vikarije. Sredinom 1436. sam ili preko izaslanika traži od Eugena IV. potrebna ovlaštenja i dopuste. Papa ga postavlja za inkvizitora u Ugarskoj i Austriji dozvolivši mu da može osnovati samostane. Isti papa obdario ga je i drugim povlasticama u korist njegove službe i same vikarije. Nastavlja inkvizitorski posao s još većim marom. Jesen i zimu 1436/37. nalazi se u Ugarskoj, Srijemu i Slavoniji. O Duhovima 1437. sudjeluje u

Tuluzi na generalnom kapitulu reda. Vraćajući se u Bosnu pohodio je Eugena IV u Bolonji i od njega dobio nove povlastice. Uz podršku cara Sigismunda nastavlja inkvizitorski posao osobito protiv Husita. Početkom prosinca 1437. ponovo je kod pape u Bolonji. U ožujku 1438. nalazi se u Ostrogonu, u travnju i Budimu. Sredinom proljeća završava službu vikarstva u Bosni. Međutim, general reda smatra ga svojim trajnim pohoditeljem i želi da i dalje ostane u službi vikara. Subraća koja su bila protiv toga pristupili su drugim zajednicama. Spor se razvio do većih razmjera. Jakov podnosi izvještaj papi o stanju u Bosni i Ugarskoj, ali nije sigurno da li se tužio na stanje u samoj vikariji. I general reda upoznat je sa stanjem u Bosni. Mijenja svoju odluku te za vikara imenuje Ivana iz Baje. Markijski 1438. sudjeluje općem saboru u Ferrari. Nakon toga vraća se u Ugarsku u svojstvu inkvizitora, a u travnju 1439. zbog zdravstvenih razloga u Italiju. — Markijski je želio Bosansku vikariju obnoviti u duhu novog franjevačkog pokreta u Italiji. Stoga je u Bosnu doveo nekoliko pristaša observancije. Uživao je velik ugled kod pape Eugena IV i od njega dobio brojne povlastice na korist vikarije. Nastojao je podići u njojnivo naobrazbe. Uz sve iskreno nastojanje u mnogo slučajeva događaji su išli na štetu Bosanske vikarije. Razlog je djeomično njegovo neiskustvo i slab smisao za vođenje zajednice i pored njegove široke naobrazbe. Po naravi koleričan, sklon pokori nije trpio oporbe i odgode te su stoga katkada njegovi postupci izgledali nečovječni. Slabost mu je bila i u tome što nije poznavao hrvatskog jezika, nego je i u Bosni propovijedao latinski. Odgojen u duhu talijanske observancije često je bio prestrog te je djelovao više odbojno nego privlačno. Istodobno je vršio više dužnosti te nije stizao biti dovoljno vikar Bosanske vikarije. God. 1726. proglašen je svetim. — Markijski se, kao vrstan propovjednik, bavio i spisateljskom djelatnošću. Pored ostalog napisao je raspravu protiv Maniheja u Bosni, koju Rački navodi pod naslovom "Način raspravljanja s Patarenima" (Rad JAZU, VII).
LITERATURA: Božitković Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (13390-1735). Beograd 1935, str. 18-22. - MANDIĆ Dominik; Franjevačka Bosna. Rim 1968, str. 91-109. - LASIĆ Dionysius: De vita et operibus S. Jacobi de Marchia. Falconara M. (Ancona) 1974. A. Kovačić

MARKO ANTUN IZ DUBROVNIKA (A Ragusio), skotista (Dubrovnik ? - 1467) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrstan, dugo nenadmašeni skotista. Jubilarni lektor.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francesci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 408.
I. Djamić

MARKO HRVAT, (Sclavus), OFMConv. († prije 28. 5. 1449.), provincijal, biskup. Aleksandar V. -iz istog samostana- imenovao je Marka 11. II. 1410. svojim kapelanom. Aleksandrov nasljednik, bolognski Ivan XXIII. postavio ga je 2. IV. 1414. na pet godina, provincijalom grčke provincije (Provincia Romaniae). O tom je imenovanju Ivan XXIII. obavijestio i biskupe na Kreti i Peloponezu, a na molbu provincijala i franjevaca istog dana dopustio da i Grci na blagdan sv. Franje u istoimenoj kandijskoj crkvi smiju obavljati svoje pobožnosti i služiti sv. Misu. Vjerojatno po isteku pet godina upravljanja grčkom provincijom general Reda, cijeneći Markov apostolski žar i stečena iskustva, postavlja ga za generalnog vikara u misijskim područjima Galicije, jednog dijela današnje Rumunjske i Ukrajine (Russiae, Walachiae et Podoliae). Odatle se obratio papi Martinu V. tražeći zaštitu od moldavskog episkopa Ivana koji je sve katoličke misionare proglasio krivovjernicima a katoličke sakramente nevaljalima, te je zamolio papu da potvrdi ranije povlastice dane misionarima i udjeli im još neke nove. Papa je 3. 7. 1421., potvrdno odgovorio na sva tri dopisa i s obzirom na optuženog episcopa Ivana naredio Nikoli Tramba, nadbiskupu u Gneznu da ispita slučaj i papinskim auktoritetom postupi kako bude smatrao korisnim. Isti papa Martin V. nagradio je 25. X. 1430. neumornog misionara Marka postavljajući ga za biskupa na

Cikladskim otocima Tenos i Mykonos u Egejskom moru. Budući da je dne 28. 5. 1449. upisana obveza naplate uobičajene takse nasljedniku Nikoli Landa "obitu Marci Sclavi", M. je valjda preminuo prvih mjeseci te godine.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, br. 1202, 1319, 1320, 1488, 1897; str. 553 bilj. 4. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 485; I,345 "Moldav." bilj. l; II, 251. — M. ŽUGAJ: I Conventi dei Minori Conventuali tra i Croati dalle origini fino al 1500. Roma-Samobor 1989, 67s. M. Žugaj

MARKO IZ BOSNE (Bosnensis), provincijal (? - Dubrovnik, 1598) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. U svojoj je provinciji bio dva puta komesar-vizitator, a istu je službu vršio više puta u drugim provincijama (Rode). Bio je vrstan teolog, dobar propovjednik, posjedovao je veliku snagu u borbi protiv demona i bio vrlo strog u borbi protiv mana. Tvrtković ga u svom Nekrologiju ubraja među Oce Reda (Rode).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 428.
I. Djamić

MARKO IZ KOLOČEPA (Marcus Calamotta) župnik (? - Koločep kod Dubrovnika, 13. VI. 1661) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Pristankom pape Urbana VIII. prvi župnik otoka Koločepa. Župu je pomagao novcem kojega je dobio od majke. Po vlastitoj želji ukopan je na otočiću Daksi.
LITERATURA: Sebastianum DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746. 66. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 441. - Vicko LISIČAR: Koločep nekoć i sada. Dubrovnik 1932, 137, 145. I. Djamić

MARKO iz Rijeke FKN (15. st. †Knin prije 24. VII. 1467), biskup. - Bio je senjski biskup i kao takav podmirio je 4. VI. 1461. uobičajenu taksu rimskoj kuriji. Sladović i Senjski šematizam pišu da je bio augustinijanac, a Eubel, Gams i Wading ga navode kao franjevca. Kad je preminuo kninski biskup Speravić, Pio II. je 20. VII. 1463. sastavio bulu premještaja za Marka u Knin, ali je ostala neobjavljena. Pavao II. je na dan svoga krunjenja, l6. IX. 1464. izdao novu bulu u kojoj Marka potiče da što prije pođe u Knin a biskupe Krka i Raba ovlašćuje da prime njegovu zakletvu. Ipak konačni premještaj dobio je 20. VII. 1465., a u Senju dobio nasljednika subrata Pavla iz Bosne 20. XII. 1465. Nakon smrti Šperavica u Knin se, naime, ponovno "uvalio" nekadašnji kninski biskup Demetrius Chupor (kninski biskup 1438-1447). Pavao II. uspio mu je 14. VI. 1465. dodijeliti zagrebačku biskupiju i tako omogućiti Marku ulazak u Knin, 20. VII. 1465. Marko djeluje u Kninu u vrlo teškim vremenima: Turci su pustošili područja njegove biskupije. Kralj Matija Korvin šalje Marka u Rim da izvjesti papu o teškom stanju, a usput da poradi kako bi papa podigao na kardinalsku čast kaločko-bačkog nadbiskupa Stjepana što je papa i učinio 18. IX. 1467. kad se Marko već preselio iz ovog svijeta. U Kninu je, naime, nakon njegove smrti imenovan 24. 7. 1467. biskup Nikola. Neispravne su dakle kronotakse šematizama, pa i Općeg šematizma Katoličke Crkve (Zagreb 1974, 288), koji Markovo biskupovanje u Kninu navode 1462-1468.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, br. l253 i br. 1314 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 234; 251; usp. i 271 — M. SIADOVIĆ: Povèsti biskupijah senjske i modruške ili krbavske, Trst 1856, 99s. — Grgur URLIĆ-IVANOVIĆ: Iz kninske prošlosti, *Narodni kolendar 1894,* Zadar 1894, 44. M. Žugaj

MARKO IZ VASILJEVA POLJA, provincijal (Vasiljevo Polje kod Modriče, 17. stoljeće). Izabran je za provincijala na kapitulu u Fojnici 1675.; dakle u vrijeme veoma teško i nestabilno. Kao provincijal morao je braniti od biskupa Ogramića stoljećima sticana prava Bosne Srebrene. Oko godine 1674. počeo je pisati Ljetopis, koji se samo djelomično sačuvao u prijepisu Nikole Gojaka što se čuva u makarskom arhivu. Objelodanio ga je Jelenić 1918. u Glasniku zemaljskog muzeja te 1919. zasebno pod naslovom: Dva ljetopisa Bosne Srebrene. Ljetopis fra Marka iz Vasiljeva Polja i fra Bernardina Nagnanovića. Izdao je 26. prosinca 1676. priznanicu u kojoj ističe zasluge braće Filipa i Jakova Brnjakovića za dobrobit Bosne Srebrene.
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (rukopis u tološkom arhivu). - BOŽITKOVIĆ Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, str. 94-95. - MANDIĆ Dominik: Franjevačka Bosna. Rim 1968, str. 200-201. A. Kovačić

MARKO iz Venecije O. Min. († 1279), izabrani dubrovački nadbiskup. Sin venecijanskog samostana. Mora da je bio dobro poznat dubrovačkom kaptolu koji ga je po smrti nadbiskupa Salvija 1279. izabrao za nadbiskupa. No Marko je preminuo prije nego je od pape Nikole III. stigla promocija.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 414. *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, br.1486; 1507. P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 414. M. Žugaj

MARKOČ, fra Ćiril (*Ljubomir), profesor, dušobrižnik i putopisac (Vodice, 22. IV. 1912 - Frankfurt, l. IV. 1984). Osnovno školovanje završio je u Vodicama, gimnaziju i filozofiju u Sinju i teologiju u Makarskoj. Doktorirao je filozofiju u Rimu 1941. s disertacijom "De problemate beatitudinis secundum Ioannem Duns Scotum". Bio je profesor na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj i Zagrebu (1941-1949, 1954-1956, 1958-1967) i na teologiji u Splitu (1963/64), župnik u Zagrebu (1955-1956), župnik i dekan u Šibeniku (1956-1958), definitor Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja (1955-1958), gvardijan franjevačkog samostana u Makarskoj (1964-1967), dušobrižnik Hrvatske katoličke misije u Frakfurtu, bolnički i zatvorski kapelan (1967-1984). Sudjelovao je na međunarodnom skotističkom kongrasu u Oxfordu i Edimburgu 1968. Surađivao je u "Mariji" (1965) i "Studia Scholastico Scotistica" (2/1968). Dobitnik je nagrade za humor Evangeličke i Katoličke crkve u Frankfurtu 1984. Uz profesorski i dušobrižnički rad osobito se mnogo bavio pomaganjem potrebnima.
DJELA: - Moj put u Njemačku, Zagreb 1969, - Meine Reise durch Deutschland (Tagesbuch), Zagreb 1983. — Povijest filozofije, (cikl.), Makarska 1963. — Prijevodi s njemačkog: B. Kälin Kozmologija, Makarska 1966. (cikl.); B. Kälin, Psihologija, Makarska 1967, (cikl.).
LIT.: — De apparitione et celebratione Congressus Scholastico-Scotistici Internationalis (Oxonii et Edimburgi diebus 11-17 septembris 1966 celebrati), *Studia Scholastico-Scotistica, 1*, Romae 1968, XVI, 17. — P. Dr. Ciril Markoc feiert ein Doppeljubiläum, *Der Sonntag,* 22. IV. 1977. — Viel Ernstes über Heiteres, *Frankfurter Allgemeinezeitung*, 25. I. 1984 [Nr. 21], S. 32. — Heike Lattka: Oberhirten stiften Humorpreis. Pater Markoč: "Ich bin Frankfurts Don Camillo", *Bildzeitung,* 25. 1. 1984. — Wendelin Leweke, "Einen Fröchlichgeber hat Gott lieb", *Neue Presse,* 26. I. 1984. — Preis für Pater mit Humor, *Kölnische Rundschau,* 26. I. 1984. — E-S: Humor läst Wüsten ergrünen, *Frankfurter Rundschau,* (?), I. 1984. — "Auch in der Kirche darf man lachen", *Abendpost*/Nachtausgabe, (?), I. 1984. S. 6. — Das gibt's: Kirchlicher Humor, *Neue Bildpost,* Febr. 1984; — In Wort und Bild, *Der Sontag,* 5. II. 1984. — Mehr Humor für eine Kirche ohne Muff, *Der Sontag*. — Was ist Humor?... *Evangelisches Frankfurt,* Februar 1984, S. 5. — Ignacije Vugdelija, I Frankfurt ima svoga "Don Camila", *Živa Zajednica* -

Lebendige Gemeinde [5]/1984, br. 5(51), str. 13. — Frankfurts Don Camillo ist tot - Gehirnschlag, *Bildzeitung*, 5. IV. 1984. — Pater Ciril Markoc tot, *Frankfurter Allgemeinezeitung,* 5. IV. 1984. — Pater Markoc gestorben, *Abendpost*/Nachtausgabe, 5. IV. 1984, S. 4. — Valter Adloch, Ein fröchlicher Franziskaner, *Der Sontag*, 15. IV. 1984. — I[gnacije]V[ugdelija], Uz pogreb Ćira Markoča. "U zemlji svojoj očekuje zoru uskrsnog jutra", *Živa zajednica - Lebendige Gemeinde,* [5]/1984, br. 5(51), str. 14. — Dr. o Fra Ćiro Markoč, *Vjesnik Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja,* 33/1984, 2, 142-162. - In memoriam o. fra Ćiri Markoču, *Vjesnik Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja,* 33/1984, 3, 250-255. — V. Kapitanović, In memoriam, Fra Ćiril Markoč, *Služba Božja,* 24/1984, 2. 180. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 80-81.

V. Kapitanović

MARKOTIĆ Fra Svetislav-Ante (1921.-1945.) Rođen 7.V.1921. u Grabovniku, od oca Ilije i majke File r. Mišetić. Gimnaziju svršio na Širokom Brijegu, bogosloviju učio na Humcu i u Mostaru. Vojsku nije služio. U Franjevački red stupio na Humcu, 13.VII.1938. Zavjetovan jednostavo 14.VII.1939., svečano 14.VII.1942. Za svećenika zaređen u Vitini, 2.VII.1944. Kao student bogoslovije mjeseca svibnja 1945. ubijen u Mariboru. Bio je idealan mladić svetačkih odlika. Mladomisnik, s neugasivom je vatrom izgarao da može raditi za Boga i ljude. Taj depozit ponio je prvog dana kada je stupio u sjemenište. Otkad je obukao franjevačko odijelo, svjedočio je da je u svemu totus catolicus i totus franciscanus. Marljivo je učio bogoslovne znanosti i usavršavao bogoslovne kreposti. Kada su ga odnijeli za žrtvovanje činilo se po njegovu licu da ide na ponovno ređenje. Bio je živi svetac. Bio je veliki zagovornik za pravdu i istinu
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

MARKOVIĆ, Ambroz, profesor (Rijeka Dubrovačka, 8. XI. 1775 - Dubrovnik, 6. X. 1834) - Krsnim imenom Marko. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1791. Filozofiju i teologiju studirao u Male Braće u Dubrovniku, a na specijalizaciji bio u Bologni. U Provinciji je vršio službe: profesora filozofije i teologije, prefekta studija, definitora, kustosa, vizitatora i provincijala (1814-1817 i 1831. do smrti). Od generala Reda imenovan je jubilarnim lektorom (1816). — Njegov najznačajniji rad je prvo izdanje Gundulićeva epa Osman (Dubrovnik, A. Martekini 1826) s opširnim uvodom i komentarom, pri čemu se služio talijanskim tekstom i uvodom Gian-Luke Volantića. Zbog toga mu je prigovoreno. na te prigovore odgovorio je djelcem Lettera del P. Lettoro A. Markovich (Mleci 1828). Tiskao je i Devetnicu u čast sv. Franje (Dubrovnik 1828). Nastavio je Nekrologij Dubrovačke provincije (1777-1833). U rukopisu su ostale njegove propovijedi i teološka predavanja. Bio je čovjek jake volje i čvrstog karaktera (Rode), te čovjek nauke i pravi redovnik (Kuzmić - v.).
LITERATURA - Urban TALIJA: O. Ambroz Marković. Životopisne crtice. Iskra 2(1892), 107-109. - Franjo JURIĆ: Povjesno-opisni prikaz franjevačkog samostana u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916, 100-113. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 530-531. - Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 13, 204-205. - Jakša RAVLIĆ: O prvom izdanju Gundulićeva "Osmana" (1826). Anali Historijskog Instituta JAZU u Dubrovniku IV-V. Dubrovnik 1956, 711-716. - Mijo BRLEK (MB): Marković, fra Ambroz. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 147a.

M. Brlek

MARKOVIĆ, Ante, lektor (*Duvno, 18 st.). Na kapitulskom kongresu u Velikoj, 6. lipnja 1717. izabran je za lektora filozofije u Šibeniku, gdje sigurno predaje do 1719., a možda i do 1720. Na kapitulu u Visovcu

određeno je da se teološko učilište iz Splita ponovno prenese u Šibenik i Marković se natjecao za lektora teologije. Kad je 1725. Šibensko učilište od provincijskoga podignuto na opće drugorazredno učilište na njemu je predavao Marković i Filipović. posljednji provincijal Bosne Srebrene (1732-1735). Kao provincijal održao je provincijske skupove u Visovcu (1733) i u Slavonskom brodu (1734). Na sastanku 4. ožujka 1734. Na Dobrom, u Splitu, izjasnio se protiv podijele Provincije Bosne Srebrene, a ukoliko bi moralo doći do diobe bio je za to da Dalmacija ostane s Bosnom uz uvjet da se zadrži dotadašnji način izbora provincijske uprave.

LIT.: – D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968, 220. – A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 675. – V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1699.-1825.)*, 197. – V. KAPITANOVIĆ, Fra Filip Lastrić i Dalmacija, *Zbornik o fra Filipu Lastriću Oćevcu u povodu 300. obljetnice rođenja*, Mostar, 2000, 104. *V. Kapitanović*

MARKOVIĆ, fra Ivan, teolog i provincijal (Sinj, 23. X. 1839.-22. X. 1910.). Pučku školu završio je u Sinju a klasičnu gimnaziju u Zaostrogu (1851.-1852.) i Sinju. Godinu novicijata proveo je na Visovcu (1857.-1858.). Filozofiju i bogoslovlje studirao je u Šibeniku, Makarskoj i Zadru (1858.-1862.). Za svećenika je zaređen 1862. Kao mladi svećenik postao je predavač na Bogosloviji u Šibeniku (1862.-1874.). Radi bolesti napušta profesorsku katedru i povlači se u Sinj, gdje se bavi znanstvenim radom. Papa Leon XIII. dao mu je naslov »doctor s. theologiae« 1886. za knjigu *Papino poglavarstvo*. Vršio je službu provincijala (1886.-1891.) i tri puta generalnog vizitatora (1878. u Dubrovniku, 1879. u Zadru i 1887. u Beču). Značajna su njegova djela iz povijesti Crkve i posebno o odnosima Istočne i Zapadne Crkve, zatim putopisi, polemike i prijevodi poslanica sv. Jeronima. Bio je traženi ispovjednik i duhovni vođa te opslužitelj redovničke stege.

DJELA: *Nešto o sv. Dujmu,* Poslanica mn. pošt. ocu Petru Krstitelju Bačiću, Split 1906. — *Osvrt na prigovore pisca u »Hrvatskoj kruni« mojoj brošurici »Nešto o sv. Dujmu*, Split 1906. *Il buon senso comune nella questione di san Doimo vescovo e martire,* Quaracchi 1910. - *Lettere dall' oriente ossia un pellegrinaggio in Palestina nel 1879*, Trento 1897; [2]Zagreb 1897; [3]Zagreb 1899. — *Papino poglavarstvo u Crkvi za prvih osam viekova, poviesnokritična prouk,* Zagreb 1883. - *Učenje Leona Velikoga o prvenstvu svoje stolice i odnosaji papa naprama crkvenim kanonim,* Zadar 1882. - *Le parrocchie francescane in Dalmatia,* Zara 1885. - *Gospa Sinjska* s dodatkom o anđeoskoj kriposti, Zagreb 1886; [2]Zagreb 1889; [3]Split 1921 (preuredio F. S. Petrov). - *Sinj i njegovo slavlje god. 1887,* Zagreb 1898. - *Cezarizam i bizantinstvo u povijesti iztočnog razkola, I-II,* Zagreb 1891. - *Leo Veliki i Grgur Veliki o prvenstvu svoje stolice* , Zadar 1883. - *O Evkaristiji s osobitim obzirom na epiklezu,* Zagreb, 1893; [2]Zagreb 1894. - *Nekoliko rieči na odgovor mojim kritičarima,* Spljet 1897, 13. - *Gli Slavi ed i papi, I-II,* Zagabria 1897. - *Slaveni i pape* I-II, (preveo o. Petar Perković), Zagreb 1903-1904. - *Lettera al signor consigliere Giuseppe Alačević,* Spalato 1900. - *Cvieće za osobe koje se obećavaju pobožnosti,* Zagreb 1901, [2]Zagreb 1901. - *Dukljansko-barska metropolija,* Zagreb 1902. - *Una recensione senza precedenti ed un po'piu di luce,* Zagreb 1904, 210.

LITERATURA: MILAN ŠETKA, O. fra Ivan Marković, *Sinjska spomenica 1715.-1965.,* Sinj 1965, 307-313, ISTI, Pedesetogodišnjica smrti jednoga velikog franjevca, *Vjesnik Provincije* , X/1960, 9-10, 71-130. – *Il "munus" del vescovo di Roma nel confronto ecumenico dottrinale di I. Marković e N. Milaš* (pars dissertationis), Roma 1986 (lit). – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 81. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 146-149. *H.G. Jurišić*

MARKOVIĆ, fra Kazimir (*Mirko), provincijal, lektor, odgojitelj (Varaždin, 1. XI. 1805. - Varaždin, 4. V. 1882.). U KR stupio u

Varaždinu 13. III. 1824. Svečane zavjete položio je u Varaždinu 15. III. 1827. Bio je nekoliko godina lektor teologije u Rijeci i odgojitelj novaka, a više puta je bio mjesni poglavar. Provincijal je bio u dva trogodišta (1873.-1879.).
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 15. Hadrijan Borak

MARKOVIĆ, Marijan, biskup (Dolac, 21. X. 1840 - Banja Luka, 20. VI. 1912). Krsno mu je ime Franjo. Rodio se od oca Jure i majke Luce rođ. Ćurčić. Početne škole učio je u Docu, daljnje u Fojnici (1852-1856), filozofsko-teološki studij u Đakovu (1857-1862), novicijat u Fojnici (1856-1857). Za svećenika je zaređen 1863. Bio je kapelan i pučki učitelj u Docu (1863-1864), učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene i profesor filozofije i teologije u Gučoj Gori (1864-1870), župnik u Kotor Varošu (1870-1875), Travniku (1878-1879), Vitezu (1879-1882) i Docu (1882-1883), gvaridijan u Gučoj Gori (1875-1878). Biran je za definitora Bosne Srebrene (1878-1882). Za banjalučkog biskupa imenovan je 1883. - Odlikovao se čednošću, mudrošću i aktivnošću. Osim klasičnih jezika znao je još turski, talijanski i nešto slabije njemački. Uputio je 31 poslanicu vjernicima a 19 svećenicima, od kojihje većina ostala u rukopisu Tiskane ćemo navesti prema sadržaju. Surađivao je u Srcu Isusovu (1882) i Franjevačkom glasniku (1900-1901).
DJELA: Nastupna poslanica. Beć 1884. - O potrebi zahvale iza svete mise. S. 1. 1908. - O smislu i potrebi posta. S. 1. 1909. - O kršćanskim zarukama i pripremanju za sakramenat ženidbe. S. 1. 1910. - O trpećem Kristu. Banja Luka 1911. - O vrijednosti svete mise. S. 1. 1912.
LIT.: BRALIĆ Alfonz: U slavu Markovića otca Marijana, biskupa Danabskoga i apošt. upravitelja bisk. Banjalučke. Prigodom njegova posvećenja po preuz. g. Serafinu Vanuteli, nunciju Apostolskom u Beču. U svibnju 1884. Hercegovački bosiljak, 2(1884) br. 22. - U slavu presvietlog F.O. Marijana Markovića prigodom njegove posvedbe za biskupa banjalučkog u Beču dne 3. svibnja. Pjeva rod i red. Katolički list, 35(1884) 20, str. 156. - ANONIM: Dolazak presv. Gosp. biskupa Fra Mariana Markovića u Kotar Bos. Gradiški. Glasnik jugoslavenskih franjevaca, 3)1889) 8, str. 138-141. - M/ARTIĆ/ G/rga/: Presvietlomu Gospodinu Fra Marijanu Markoviću biskupu. ANONIM: Veleč. O. Marijan Marković župnik u Docu blizu Travnika disigniran je od sv. Otca za biskupa banjalučke biskupije. Srce Isusovo, 2(1883) 12, str. 197. - Banjalučkom spjevao prigodom njegova došašća u B. Gradišku. Glasnik jugoslavenskih franjevaca, 3(1889) 8, str. 141. - BELOVIĆ - Bernadzikowska Jelica: Biskup O. Marijan Marković. Bršljan, 14(1899), 4, str. 99, 122-123. - ANONIM: REdovnički jubilej presvj. Marij. Markovića. Hrvatski dnevnik, 1(1906) 96, str. 1. - X: REdovnički jubilej biskupa Markovića. Serafinski perivoj, 20)1906) 4, str. 49-51. - ČOLIĆ A. : Jubilarni biskup fra Marijan Marković, Serafinski perivoj, 23(1909) 10, str. 210-212. - DUJMUŠIĆ Dragan: Njegovoj presvijetlosti fra Marijanu MNarkoviću, biskupu banjalučkom prigodom dvadesetpetgodišnjice biskupovanja (4. V. 1884. - 4. V. 1909). Vrhbosna, 23)1909) 9, str. 135. - DUJMOVIĆ Ivan: Biskup fra Marijan Marković., Vrhbosna, 23(1909) 9, 136-138. - TOPIĆ Anka: Narodnom pobjedniku, presvijetlom Gosp. o. Fra Marijanu Markoviću. Hrvatska zajednica, 2(1910) 48, str. 1. - Bischof Marković geborgen. Agramer Tagblatt, 27(1912) 41, 4. - † Biskup o. fra Marijan Marković. Vrhbosna, 26(1912) 14/15, str. 204. - † Fra Marijan Marković. Srpska riječ, 8(1912) 9, str. 3. - Umro biskup fra Marijan Marković. Male novine, 3(1912) 164, str. 1. - Fra Marijan Marković. Katolički list, 63(1912) 26, str. 312. - GABRANOVIĆ Berislav: Banjalučki biskup fra marijan Marković 1882-1912. Dobri Pastir, 15/16(1966) I-IV, str. 205-268. - KOMARICA Franjo: Pastoralne poslanice banjalučkih biskupa fra Marijana Markovića i fra Joze Garića. Angažirani svećenik... Zagreb-Sarajevo 1981, str. 296-319. A. Kovačić

MARKOVIĆ, Matija, Stjepan Zagrebec

MARKUŠIĆ, Josip, provincijal (Čepak, 23. I. 1880 - Jajce, 26. II. 1968). Krsno mu je ime Stjepan. Rodio se od oca Andrije i majke Katarine rođ. Pranjić. Pošto je rano ostao bez oca brinuo se za njega pored majke i ujak Ivo Pranjić-Kovač. Godine 1894. završio je pučku školu u Kotor Varošu, pet razreda gimnazije u Gučoj Gori (1894-1899), novicijat u Fojnici (1899-1900) teologiju u Kraljevoj Sutjesci (1900-1901) i Budimpešti (1901-1904). Za svećenika je zaređen 1904. Bio je kapelan u Jajcu (1905), profesor u Visokom (1905-1916), gvardijan u Jajcu (1915-1916, 1922-1928), Sarajevu (1919-1922) i Beogradu (1931-1939), župnik u Kotor Varošu (1916-1919), provincijal Bosne Srebrene (1928-1931, 1949-1952, 1952-1955). Biran je za ravnatelja gimnazije u Visokom (1919-1914), definitora (1916-1919) i kustosa (1934-1937) Bosne Srebrene. Bio je generalni vizitator u slovenačkoj provinciji (1950). — Markušić je napisao nekoliko samostalnih djela te surađivao pjesmama i sastavima religiozno-asketskog, povijesno-književnog i programatsko-informativnog sadržaja u Serafinskom perivoju (1904-1913), Vrhbosni (1904-1906), Hrvatskoj straži (1905), Osvitu (19o5), Glasniku sv. Ante (1906-1944), Prosvjeti (1907), Obzoru ilustrovanom (1908), kalendaru Napredak (1909), Hrvatskoj zajednici (1910-1911), Našoj misli (1914-1919), Primorskim novinama (1922), SArpskom književnom glasniku (1922), Franjevačkom vijesniku (19927-1933), Orlovskoj straži (1927), Jugoslovenskom listu (1929), Glasniku katoličke crkve u Beogradu (1932), Kalendaru sv. Ante (1933, 1934, 1942), Bosni Srebrenoj (1944-1954), Dobrom Pastiru (1950-1966) i u Kalendaru Dobri Pastir (1951, 1952, 1970). Kao profesor u Visokom pomogao je đacima pri uređivanju njihovog lista Cvijet, a sam je neko vrijeme uređivao Serafinski perivoj (1907-1908). Čitavog života bavio se proučavanjem naše narodne i crkvene prošlosti. Osobito drag lik bio mu je Ivan Franjo Jukić. Kao pristaša kršćanskog progresivnog aktivizma i socijalizma zalagao se za ostvarenje kršćanskih moralnih, etničkih i socijalnih načela. Posjedovao je urođeni smisao za lijepo i umjetničko. Njegovo pisanje prožeto je živom vjerom i ljubavlju prema Crkvi, franjevačkom redu, svojoj redovničkoj zajednici Bosni Srebrenoj, domovini i narodu. Bio je čovjek reda, rada i discipline.

DJELA: Krvavi behari (pjesme). Sarajevo <1908. - Život i rad fra Ivana Franje Jukića. Sarajevo 1908. - Bosansko-hercegovačke narodne pjesme iliti "Jukićevke". Mostar 1910. - Kmetovsko pitanje u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1911. - Svetište svetog Ive Krstitelja u Podmilačju. Sarajevo 1941.

LITERATURA: KOVAČIĆ Anto Slavko: Fra Josip markušić - Biobibliopgrafski obrisi. Nova et Vetera, 30(1980) I-II, str. 193-235. (bibliografija i literatura). - Angažirani svećenik. Simpozij u povodu 100. obljetnice rođenja fra Josipa Markušića. Zagreb-Sarajevo 1981. - ISTOđ Fra Josip markušić. Zbornik radova sa simpozija u povodu 100. obljetnice rođenja fra Josipa Markušića. Zagreb-Sarajevo 1982. A. Kovačić

MAROEVIĆ, (Marojevć) fra Karlo, provincijal (Velušić/Drniš, 24. VI. 1731. — Visovac, 20. XII. 1811). Od nepuna tri mjeseca ostao je bez majke koja je umrla od kuge. Studirao je na generalnom učilištu u Šibeniku. God.1756 bio je lektor filozofije u Zaostrogu, 1764-1767 predavao je u Zaostrogu bogoslovlje, 1766-1770. bio je provincijski kustod i poslije toga dva puta provincijal 1770-1773 i 1782-1785. Propovijedao je u mnogim mjestima. Na Visovcu je bio čuvar zatočenog kanonika Pavlovića Lučića, ali su ga austrijske vlasti zbog blagosti smijenile. Slovio je i kao krepostan redovnik. Njegovom su prištedom nabavljene orgulje na Visovcu (Soldo). .

LIT.: G. ALAČEVIĆ, La Dalmatie de 1797 à 1815. Episode des conquetes Napoléoniénnes par l'abbé Paul Pisani [...], *Bullettino di archeologia e storia dalmata,* 24 (1901) 142-186. — G. Marković, *Una recensione senza precedenti ed un po' più di luce,* Zagreb 1904. 94-102. — A. Crnica, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 244.

Schematismus Provinciae Dalmatae Sanctissimi Redemptoris Ordinis Fratrum Minorum (Croatia-Jugoslavia) anno 1965. [Urednici: P. Čapkun-J. Šetka] Spalati [Romae] 1965, 61. Petar Bezina, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja,* Split 1992, 66 i 95. — Petar Bezina, *Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja,* Split 1993, 114. Soldo, Visovac, Kačić, II, 216.
V. Kapitanović

MAROJEVIĆ, Ante, misionar (Starigrad na Hvaru, 1801 - Letnica na Kosovu, 5. I. 1856). - Kao misionar je umro na glasu svetosti. Pokopan je u župnoj crkvi u Letnici. na njegov grob dolaze katolici i nekršćani.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prof. sv. Jeronima Zadar. PP

MAROJEVIĆ, Bonagracija, glazbenik (Starigrad na Hvaru, 21. III. 1810 - Hvar, 16. X. 1889) - Krsno mu je ime Antun. Osnovnu školu pohađa u rodnom mjestu u Hvaru. Stupa u Dalmatinsku provinciju sv. Jeronima 1825. Gimnazhiju pohađa u Splitu (do 1832). Filozofiju studira u Splitu (1832/33) i Zadru gdje završava i teologiju (1838). Zaređen je za svećenika 1837. U Provinciji obnaša službe: starješine samostana na Hvaru (gotovo stalno), definitora, te provincijala (1850-1853). U Hvarskoj biskupiji je savjetnik biskupima i prosinodalni ispitivač. Ističe se kao korizmeni propovjednik (Hvar, Kotor, Komiža, Mali Lošinj). Pisma koja mu pišu provincijali puna su priznanja i zahvala. U pohvalama i priznanjima ne zaostaju nibiskupi. Njegovo svestrano poznavanje školskih predmeta hvali Gradska uprava. Vrhovna uprava školstva odaje mu u dekretu za penziju (1876) zahvalnost i priznanje na promicanju školstva i nauke. — U mlađim danima privlači ga klasična filologija, a kasnije matematika i prirodne znanosti. Kao profesor djeluje u Hvaru (od 1839), Splitu (1851-1852) kao suplent, a od 1857. je stalni kateheta i upravitelj državne škole u Hvaru. Uz nauku bavio se literaturom i umjetnošću, te glazbom. Gotovo cijelog života bio je zborovođa i organista katedrale u Hvaru. U arhivu hvarskog samostana pronašeno je pet prigodnih govora o. Bonagracije.
DJELA: - Dipinti nella chiesa e Conventu de' Francescani a Lesina (Bulletino di Archeologia e storia Dalmata, Split 5(1882), 84-87, 99-102, 148-152).
LITERATURA: Vinko Justin VELNIĆ: O. Bonagracija Marojević. Prilozi povijesti otoka Hvara III. Hvar 1969. 123-132. - Mijo BRLEK (MB): Marijević, fra Bonifacije (treba Bonagracija). Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 248a. I. Djamić

MAROJEVIĆ, Bonagracije, profesor (Starigrad na Hvaru 1810 - Hvar 16. X. 1889). - Gimnaziju i teologiju završava u Zadru. za svećenika je zaređen 1837. U redovničkoj zajednici vršio je službu gvardijana, definitora i provincijala. Kao nastavnik službovao je na državnoj osnovnoj školi u Hvaru i na državnoj gimnaziji u Splitu. Po potrebi je predavao klasične jezike, matematiku i jprirodne znanosti. Bio je i upravitelj osnovne škole u Hvaru. Pisao je u Bolletino di archeologia e storia dalmata, u Splitu 1882.
LITERATURA: Nekrologij Franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. PP

MAROJEVIĆ, fra Ante, odgojitelj i dušobrižnik (Pasičina, 28. VIII. 1693. -Zaostrog, 17. II. 1771.). U Franjevački je red stupio u Zaostrogu (1714.), gdje je vjerojatno pohađao i samostansku školu. Za svećenika je zaređen 1717. u Splitu, potom predaje filozofiju u Šibeniku, a slijedeće godine odlazi u Anconu studirati filozofiju i tu ostaje do 20. IV. 1719. — Prije odlaska u Italiju godinu dana Bio je učitelj novaka i mladeži u Zaostrogu 1726. Bio je župnik Baćine (1724.-1728.), Vrgorca (1735.), gvardijan Zaostroga (1746.-1747.) te biskupijski generalni vikar za okružje od Borovaca do Vrgorca i Opuzena. Tu mu je dužnost povjerio biskup N. Bijanković 12. lipnja 1730. godine. Za vrijeme kuge, koja je 1732. godine harala u Mostaru i okolici, fra Ante je kao župnik Vida mnogo učinio da se zaraza ne proširi u južne krajeve, na područje njegove župe i okolice. Nabavio je 1737.

orguIje za crkvu u Zaostrogu, a slijedeće godine odlazi u Veneciju radi proslave zaostroškog samostana. *B. Pezo*

MAROJEVIĆ, Jerko, provincijal (Starigrad na Hvaru, 1812 - Kotor, 8. VIII. 1893). - Vršio je službu gvardijana, definitora, kustosa provincije i provincijala (1879-1882). Bio je generalni vizitator. Ostavio je uspomenu primjernog redovnika.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. PP

MARTIĆ, Grgo, pjesnik (Rastovača kod Posušja, 24. I. 1822 - Kreševo, 30. VIII. 1905). - Krsno mu je ime Mato. Rodio se od oca Grege i majke Jele rođ. Kukuljević. Imao je tri brata i dvije sestre. Izgubio je oca kad mu je bilo 8 godina. Brigu je preuzeo stric Rade, koji ga 1834. dovodi u kreševski samostan i ovdje je ostao do 1839. kad je otpremljen u požešku gimnaziju. U franjevački red stupio je 1838., filozofiju je učio u Zagrebu (1839-1841), a teologiju u Stolnom Biogradu (1841-1844). Za svećenika je ređen na sam Božić 1844. Za vrijeme školovanja u Zagrebu upoznao se s Gajem, Babukićem, Vrazom, Šulekom i drugim ilircima, čije će ideje prihvatiti i ostati im vjern sve do smrti. Nakon mlade mise (1845) djelovao je vjerojatno oko tri godine u Kreševu. Nakon toga bio je kapelan u Osovi (1848-1851), župnik u Sarajevu (1851-1854, 1863-1879) i Ponijevu kod Novog Šehera (1860-1863) te učitelj šaka u Kreševu (1857-1860). Godine 1856. uprava provincije postavila ga je za svog agenta u Sarajevu sa zadatkom da kontaktira s turskim vlastima i predstavnicima drugih država. Slijedeće godine putovao je u Bugarsku i Rumuniju s namjerom da tamo bude katolički dušobrižnik, ali se vratio nakon tri mjeseca. Kad je 1879. u Sarajevu izgorio župski stan i kuća Martić se zauvijek preselio u Kreešević samo kratko izbivajući iz njega. Godine 1881. sudjeluje u Rimu na proslavi jubileja svete braće Ćirila i Metodija, 1882. putuje niz Neretvu do Dubrovnika i Kotora, 1883. nalazi se u Topuskom na liječenju, 1884. putuje Dalmacijom i Hercegovinom, 1885. posjećuje Požegu, 1892. predvodi u Rimu slavensku delegaciju na proslavi četrstogodišnjice otkrića Amerike, 1895. nalazi se u Zagrebu, kao Strossmayerov štovalac i prijatelj putuje više puta u Đakovo (1878, 1879, 1883, 1884, 1885, 1886, 1900). — Martić kao ilirac razlikuje se od subrata Jukića po tome što je Jukićev ilirizam više bio prosvjetno-kulturni, a njegov politički. On se podjednako zanima za hrvatsku i srpsku kulturnu baštinu kao i za zbivanja u Zagrebu i Beogradu. Njegovi mladenački radovi nadahnuti su idejom o sveslavenskom bratstvu i istovjetnosti interesa južnoslavenskih naroda. Za prosudbu njegovog života i djelovanja svakako su osobito vrijedne monografije Augustina Cičića (1930) i Otona Knezovića (1931) kao i radovi Rastislava Drljića. Svi Martićvi životopisci zapažaju da je bio bistar, široko naobražen, snalažljiv, vidovit, da se uz svećeničke dužnosti uspješno i korisno bavio prosvjetno-kulturnom, društveno-političkom i spisateljskom djelatnošću. Tiskao je više samostalnih djela i surađivao u periodičnim publikacijama Serbskom narodnom listu (1841-1844), Danici ilirskoj (1842), Vrazovom Kolu (1842, 1847), Danici horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj (1843, 1846), Danici (1853), almanahu Dragoljub (1845), Bosanskom prijatelju (1850, 1851, 1861), Glasniku dalmatinskom (1857), Katoličkom listu (1858, 1860-1861), Sarajevskom cvjetniku (1870), Glasniku biskupije đakovačko sriemske (1875), Narodnom listu (1879, 1887, 1890), Obzoru (1878-1888, 1895, 1901, 1905), Viencu (1884, 1886, 1892, 1897), Glasniku biskupije bosanske i srijemske (1885, 1888, 1889-1891, 1893-1903), Iskri (1885), Glasu Hercegovca (1887), u Gunduliću Zvonimir (1888), Glasniku jugoslavenskih franjevaca (1887, 1889-1891, 1893-1894), Vrhbosni (1889, 1902), Hrvatskoj (1890), u Ibrišimoviću franjevački bogoslovi (1893), Franjevačkom glasniku (1894-1896, 1898),. Nadi (1895-1896, 1899), Spomenici pedesetgodišnjice hercegovačke redodržave (1897), Osvitu (1898, 1900, 1902), Franjevačkom glasniku (1900), Spomen-knjigi iz Bosne (1901), Prosvjeti (1902), Kršćanskoj obitelji (1903),

Hrvoju (1904), Kršćanskoj školi (1905), i Našem jedinstvu (1905). Posthumno su tiskani njegovi tekstovi u Osvitu (1905), Serafinskom perivoju (1906), kalendaru Fra Grgo Martić (1906), spomenici Fra Gergo Martić (1906), Mladom Hrvatu (1912), kalendaru Napredak (1915, 1934), Narodnim starinama (1930), Napretku (1930, 1932), Spomenici franjevačke klasične gimnazije u Visokom (1932) i Srpskom književnom glasniku (1935). O njegovim Osvetnicima izrečeni su brojni i često puta disparatni sudovi. Neki ga uzdižu do Homerove slave, a drugi mu niječu svaku umjetničku vrijednost. Može se reći da je on više insistirao na povijesnoj istinitosti i vjerodostojnosti, nego na umjetničkoj vrijednosti svog stvaralaštva. Poznavao je nekoliko ovropskih jezika te je prevodio s francuskog Ozamana, Racina i Chateaubrianda i tekstove nekih telijanskih autora. Bavio se prikupljanjem narodnih umotvorina i njegovim publiciranjem. Preradio je nekoliko tekstova Lava Tolstoja. Pred kraj života u kreševskom samostanu napisao je Posvetnike i izdiktirao svoja Zapamćenja. Njegova ostavština, osobito korespondencija, koja se čuva u kreševskom samostanu čeka svoje objalvjivanje. Martić je odlikovan redom međedije i željeznom krunom III. razreda te jubilarnim lektorstvom i počasnim članstvom JAZU.

DJELA: Slavodobitnica svietlomu gospodaru Omer-paši carsko-turskom muširu, seraskeru od ciele rumelisko-bosanske vojske, vitezu raznih turskih redovah i carsko-ruskog sv. Ane perve klase. Prikazana... Od I.F. Jukića i Ljub. Martića... Zagreb (1852). - Osvetnici. I. Obrenov. Događaj iz godine 1857. od Nenada Poznanovića. U Zagrebu 1861; drugo izddanje priredio Ivan Despot bez oznake mjesta i godine izdanja. - osvetnici II. Luka Vukalović i Boj na Grahovcu na Spasovdan godine 18558. Pjesma od Radovana. U Zagrebu 1862, u Đakovu 1887. - Početni zemljopis za katoličke učionice u Bosni. U Sarajevu 1871. - Putovanje u Dubrovnik iz Kreševa god. 1882. Pjesma fra Grge Martića. Zagreb 1884. - osvetnici III. Boj turski i crnogorski god. 1862. Pjesma od Radovana. U Zagrebu 65. - Osvetnici. IV. Kiko i Zelić događaj u Bosni od god. 1832. U Osieku 1876. - Osvetnici. V. Ustanak u Bosni i Hercegovini od godine 1876-8. i bojevi srbski i crnogorski. U Zagrebu 1881. - Osvetnici. VI. Hadži-Lojina krajina. U Đakovu 1881. - Osvetnici. VII. Posjednući Bosne i Hercegovine po carsko-kraljevskoj vojsci god. 1878. Zagreb 1883. - Narodne pjesme o boju na Kosovu godine 1289. Zagreb 1886. - Obrana Biograda godine 1456. slavlje svetoga Ivana Kapistranskoga. Đakovo 1887. - Pjesnička djela fra Grge Martića. Sv. 1-7. Sarajevo 1888. - Pjesnička djela fra Grge Martića. Prvi dio. Sarajevo 1893. - Pjesnička djela fra Grge Martića. Drugi dio. Sarajevo 1895. - zapamčenja (1829-1878). U Zagrebu 1906. - Izabrani spisi. Sarajevo 1956. Narodne pjesme bosanske i hercegovačke skupio Ivan Franjo Jukić Banjalučanin i Ljubomir Hercegovac izdao o. Filip Kunić Kuprešanin. Svezak pervi. Piesme junačke. U osieku 1858. - Narodne pjesme bosanske i hercegovačke sabrali fra Frano Iv. Jukić i fra Grga Martić. Junačke pjesme svezak I. Pretiskao Marko Šešelj. Mostar 1892. - Bosansko-hercegovačke narodne pjesme iliti "Jukićke". Sabrali Jukić-Martić. Treće izdanje priredili Škarica-Markušić. Mostar (1909). - Bosanska Pjesmarica ili Junačka djela naših djedova pjevana od harna naroda. Priberali i priredili fra Grga Martić i fra Ivan Jukić. NOvo pregledano izdanje sa nekih povijesnim podacima propratio prof. Cherubin Šegvić. Zagreb (s.a.). - Ifigenija. Tragedija u pet čina od Racina. Mostar 1902. - Bijedni Novak (Renè od Chateaubrianda). U Đakovu (s.a.). - Pravedni Josip, sin Jakova Patriarha. Spjevao pop Petar Vuletić Kasteljanin. Preradio fra Grgo Martić. U Đakovu 1886.

LITERATURA: - ČIČIĆ Augustin: Monografija o fra Grgi Martiću. Zagreb 1930. - KECMANOVIĆ Ilija: Fra Grgo Martić 1822-1905. Fra Grgo Martić: Izabrani spisi. Sarajevo 1956, str. 5-23. - Godišnjak Instituta za izučavanje jugoslavenskih književnosti u Sarajevu. Knj. II. Sarajevo 1973. Bibliografija radova fra Grge Martića (str. 197-217) i Literatura o fra Grgi Martiću (str. 217-269). Sastavio Boris Ćorić.

A. Kovačić

MARTIN BRGULJANIN, (Barguglianin), franjevači provincijal (Brgulje kod Vareša, potkraj 16. st. — sredina 17. st.). — Dok je on postao član Franjevačke provincije Bosne Srebrene, njegova su braća i ostala rodbina prešli na islam. Školovao se u Italiji, jer se služi talijanskim jezikom u dopisivanju s crkvenim vlastima u Rimu. Bio je provincijal 1631. — 1634. Fermendžin i Jelenić ga poistovjećuju s Martinom iz Rame (Nikolićem) pa pogrešno zaključuju da je ponovno bio provincijal (1640. - 1643). Umro je poslije 1644. — Kao provincijal sudjeluje u sporu između skradinskog biskupa i upravitelja bosanske biskupije Tome Ivkovića († 17. VI. 1633.) i barskog nadbiskupa Petra Masarecchija († 27. XI. 1634.) koji je upravljao smederevskom i srijemskom biskupijom oko granica njihove biskupske jurisdikcije u Slavoniji i Srijemu. Propaganda je 11. V. 1633. Srijem dodijelila smederevskom biskupu, a Slavoniju uvrstila u granice bosanske biskupije. Ta odluke ugrozila je župničku službu franjevaca Bosne Srebrene u Srijemu, Bačkoj i Banatu, jer je Masarecchi župnička mjesta nastojao podijeliti svjetovnom kleru optužujući franjevce da su "neposlušni, neuki i žalosni redovnici". Brguljanin odbacuje te optužbe ističući da su franjevci podnijeli osobite žrtve u svom radu: "njih petnaest je bilo posječeno, drugi su bili na kolac nabijeni, neki najokrutnije batinani po tabanima; i nema franjevca u habitu koji u zadnjih deset godina nije dobio svoj dio." U čestitci Jeronimu Lučiću prigodom njegova menovanja za drivatskog biskupa i apostolskog upravitelja u Bosni *Gratulabundus pangebat Adomodum Revrerendus Pater Fr. Martinus Bargulensis ord. min. de obs. Prov. Bosnae Argentinae olim minister* ( ) izražava nadu s novoimenovanim biskupom nastupaju bolji dani za franjevce i katolike pod njihovom pastoralnom brigom. Predviđanja se nisu obistinila jer su još za Lučićevog života († 20. I. 1643.) postavljeni Toma Mrnjavić 1639. za bosanskog biskupa, a Pavao Posilović 1642. za skradinskog biskupa pa nisu prestale prepirke oko granica biskupske vlasti. Sam Brguljanin prima 1644. s Filipom Trnovčaninom od biskupa Mrnjavića zadatak ispitati biskupijske granice između bosanske i skradinske biskupije.

LIT.:— E. FERMEDNIŽIN: *Acta Bosnae potissimum ecclesiastica*. Zagreb 1892., 405-452. — J. JELENIĆ: *Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke,* sv. 1. Zagreb 1925., 60-61. — J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 1935., str. 65-67. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 181-184. — J. BUTURAC: *Katolička Crkva u Slavoniji za turskog vladanja*. Zagreb 1970., 83-90. — K. DRAGANOVIĆ: Biskup fra Jeronim Lučić (o. 1575.-1643.) i njegovo doba. *Croatica christiana periodica,* god. 1883., br. 11, 33-79.

A. Kovačić — F. E. Hoško

MARTIN iz Moravske (MARIN), O.Min. († Brno 1321), biskup. Bio je iz Češke provincije. Samo ga Sartori naziva Marinom. Beogradskim (Albensis) biskupom imenovao ga je Nikola IV., nekadašnji dugogodišnji provincijal Provincije Sklavonije koji je revnovao za sjedinjenje istočne Crkve. Preko gubijskog biskupa, franjevca Benvenuta, apostolskog nuncija u Ugarskoj, papa je nastojao da bi istisnuo raskolničkog biskupa i postavio Martina. No, čini se da je to uspjelo tek kasnije Filipu, biskupu iz Ferma. God. 1300. i 1306. bio je u Padovi gdje podjelio oprost od 40 dana u bazilici sv. Antuna. — Zbog teških uvjeta među inovjercima napustio je Beograd i povukao se u Brno, odakle je pomagao olomučkom ordinariju. Sa sobom je pak iz Beograda ponio sve pokretnine. Prigodom provincijskoga kapitula u Brnu 1320. blagoslovio je prezbiterij konventualske crkve, u kojoj je i pokopan 1321. Njegov nasljednik u Beogradu, dominikanac Andrija zatražio je preko Ivana XXII., da mu se vrate stvari koje jeM. odnio, a po njegovoj smrti su neke prispjele u vlasništvo olomučkog biskupa, druge franjevcima u Brnu, a ponešto svjetovnjacima, najvjerojatnije rodbini. — Gams ga pogrešnim čitanjem uvrštava u albanske biskupe. Tossignano, kojega slijedi i

Wading čita pravilno, ali ga smještaju u Alba Pompei, tj. Alba u milanskoj metropoliji. No, uistinu se radi o gradu Alba Bulgariae (kasnijem sjedištu bugarske kustodije bosanske konventualske vikarije) nazivanom i Alba de Nandor, Nandoralba, Nandor-sehèr-war (sehèr = bijel; war = grad). Prema Ljetopisu češke provincije u Brnu (str. 561) Eubel navodi da je bio biskup u Nikopolju, no radi se o njegovu jedno stoljeće mlađem imenjaku.

LIT.: *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 615 br. 163; 248 br.490 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 355. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 392. — Archivio Sartori...(a cura di G. Luisetto) vol. I, Padova, 1983, 1131; vol. II, 1104: "Fra Martino vescovo di Belgrado — Marijan ZU# omenklator...Zagreb 1993,71: Martin Marijan Zugaj

MARTIN iz Raba, O.Min. († Šibenik 1319), biskup. - Sin je rapskog samostana, a valjda i rođen u gradu Rabu ili u okolici. Možda je studirao u Bologni gdje 31. 8. 1273. nalazimo "Martinus de Sclavonia" (iz Hrvatske, odnosno iz Hrvatske provincije). Šibenik je stotinjak godina uzalud pokušavao dobiti biskupiju, odcjepljenjem od trogirske, a ova se je stalno pro- tivila diobi. Konačno su Šibenčani uspjeli preko bribirskog kneza Jurja Šubića, koji je posredovao preko sicilijanske kraljice Marije, sestre hrvatskougarskog kralja Ladislava III. Tako je Bonifacije VIII., ovlastio 1. V. 1298. nadbiskupe, franjevce, Petra u Splitu i Henrika u Zadru da izaberu dostojnog pastira novoj biskupiji. Izabrali su Martina, gvardijana samostana sv. Frane u Šibeniku. Veselje i slavlje u Šibeniku trajalo je 24.-29. lipnja, kad je M. posvećen za biskupa. Uz već spomunutu dvojicu nadbiskupa bili su prisutni i biskupi skradinski, ninski, hvarski, korčulanski (Ivan O.Min.) i kninski, te plemstvo i drugi crkveni i civilni dostojanstvenici kao i mnoštvo svijeta. Sve je to bilo opisano u zapisniku plemićkog vijeća (Libro rosso), koji se zagubio ali su ostali prijepisi koje su koristili Farlati, Fosco, Alačević i Oreb. Bio je "čovjek savršene kreposti i nauka... uzor kasnijim biskupima. Uredio je biskupiju, poučavao kler i puk, ukinuo zle običaje, izmirio građane s Trogiranima."

LIT.: Analecta Franciscana, Quaracchi, Vol. XI, 8). — D. FARLATI: *Illyricum sacrum, IV,* Venetiis 1769, 460. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 419, C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 1960^3, 449. — K. STOŠIĆ: Samostan sv. Frane u Šibeniku (rukopis u sam. biblioteci sv. Frane u Šibeniku) str. 91-93. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 85. M. Žugaj

MARTIN Lučki (Martinus de Portu), FKN († prije 20. IV. 1517), biskup. Spominje se 18. II. 1498. kao krajinski biskup (a ne krojanski, kako navodi Eubel), a 15. XII. 1507. kao hrvatski biskup. Wadding je vjerojatno oba imenovanja spojio u jedno, pogrešno navevši da je "cro(y)acensis" bila sufraganska biskupija splitske metropolije. — Uz hrvatsku biskupiju, 1507., M. je zadržao i krajinsku. U prvoj je dobio nasljednika 20. IV. 1517., a u drugoj 17. XII. 1517. — Bio je član pečujskog samostana franjevaca konventualaca i "cantor" (zborovođa) u pečujskoj katedrali. Kako je ubilježen kao plemić, što obično nije ubilježavano kad se radilo o nižem plemstvu mogao bi kao i Matej Zrinski, koji je bio član i profesor u istom samostanu, i on potjecati iz obitelji Zrinskih. Naziv "de Portu", moglo bi se odnositi na Lučku županiju, ali nije isključeno da je riječ i o banskim posjedima: Banijska Livada (= Luka), na području današnje Banje Luke, ali može biti i Luka kod Novog Vinodolskoga, Luka kod Zaprešića ili ona kod Martinske vesi, gdje su Zrinski mogli imati svoja imanja.

LIT.: L. WADDING: *Annales Minorum, XV,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, XV, 190 br. 26 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 140; III,181 — Marijan Žugaj: Hrvatska biskupija 1352-1578, *Croatica Christiana Periodica*. Zagreb 10 (1986) br. 18

str.15s; usp. br. 17 str. 103 te str. 108ss. M. Žugaj

MARTIN, OMin., vikar generalnog ministra Reda za Hrvatsku (1337). Spominje se kao svjedok u ispravi kojim zadarski nadbiskup Nikola oslobađa od crkvenih kazni zadarske klarise. Tu se naslovljava kao generalov vikar čitave provincije Sclavoniae. Nema naslov provincijala, jer nije izabran na provincijskom kapitulu, već je tu službu primio imenovanjem generalnog ministra. Bilo je to vjerojatno na temelju ovlasti od 4. X. 1331. pape Ivana XXII. generalnom ministru Gerardu Odonu (Giral Ot) da na upražnjeno mjesto imenuje prikladna ministra braći. Iako papa govori o provincijelnom ministru, general je u imenovanju, po svojoj pilici, upotrijebio izraz vikar, kako stoji i u zadarskoj listini. Razlog takva imenovanja moglo je biti još uvijek nesređeno stanje u Provinciji nakon skidanja Franje iz Trsta (v.), pa nije bilo uputno sazivati provincijalni kapitul za redovan izbor provincijala. — U navedenoj zadarskoj listini Martin dolazi bez ikakve oznake kojem je samostanu bio afiliran. Neki mu dodaju oznaku "iz Paga". Doista u jednoj listini u Senju, 21.VI.1345., dolazi među drugima i "Martinus de Pago", no kako nema uobičajenog dodatka da je bio vikar čini se da su u pitanju dvije različite osobe.
LIT.: Tadej SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus…* X, 345; za M. iz Paga (v.) XI, 203. Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum,* V, 509 br. 935; usp. i str. 16 br. 28a. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 71. M. Žugaj

MARTINAC Fra Paško-Ivan (1882.-1945.) Rođen 26.VI.1882. u Dragićini, ž. Čerin, od oca Mate i majke Ruže r. Sušac. Osnovnu školu učio privatno na Čerinu i dovršio na Širokom Brijegu 1896., gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju 1904.-1905. u Mostaru, 1906.-1907. u Paderbornu (Njemačka). U Franjevački red stupio na Humcu, 25.VIII.1901. Zavjetovan jednostavno 25.VIII.1902., svečano 31.VIII.1905. Za svećenika zaređen u Paderbornu, 14.VIII.1907. 1908.-1912. kapelan i kateheta u Gradnićima 1912.-1913. učitelj novaka na Humcu 1913.-1914. vikar u Mostaru 1914.-1915. kapelan i kateheta u Gradnićima 1915.-1918. župnik u Gorancima 1918.-1920. župnik u Gradnićima 1920.-1936. župnik u Čitluku 1936.-1939. župnik u Međugorju 1939.-1940. drugi učitelj novaka na Humcu 1940.-1943. predsjednik rezidencije u Slanom 1943.-1944. u mirovini na Humcu 1944.-1945. kapelan u Veljacima 10.II.1945. ubijen u Ljubuškom. Nakon 50 i više godina njegova djelovanja u pojedinim župama ljudi o njemu govore kao da je među njima, te ih opominje kako će kršćanski živjeti i kako će se vladati. To je čovjek koji je svojom radošću, ljubaznošću, jednostavnošću i pobožnošću utjelovio svetog Franju. Napose, bio je pobožan prema Blaženoj djevici Mariji. Uvijek je sa sobom nosio zidni sat budilicu koja mu je otkucavala sate. To ga je poticalo da ustane i pozdravi Gospu. Kad je njegov župnik fra Julijan Kožul poveden iz Veljaka i on mu se pridružio. Ni na nagovor partizana da se vrati kući, jer mu ništa neće učiniti, on nije želio napustiti svoga župnika. Neka se i meni dogodi, govorio je, što će se dogoditi mom župniku. I krvnici su ga poveli. U zatvoru u Ljubuškom obojica su pjevali očekujući sigurnu smrt.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992. A. Nikić

MARTINAC, Serafina, ŠSP, bolničarka, (Split, 18. VIII. 1905. - Split, 4. XI. 1984). - Kao učenica Domaćinske škole na Lovretu odlučuje se za redovnički poziv i s 23 godine, 8. IX. 1928. g. započinje novicijat u Splitu. Glavna služba cijeloga njezina života, osim kratkog razdoblja rada u lovretskoj vezionici crkvenog ruha, bila je služba bolničarke. Djelovala je na Lovćenu, u sanatoriju dra Roića u Splitu, zatim u kninskoj bolnici, gdje je preživjela ratne strahote i sama bila zaražena tifusom. Nakon rata radi kao bolničarka u vojnoj bolnici u Splitu sve do umirovljenja 1963. godine. Od tada do smrti - dvadesetak godina - "puno radno vrijeme" dvori bolesne i stare sestre u

središnoj provincijskoj kući na Lovretu. Tu je bila neumorna, spremna na uslugu danju i gotovo jos više noću kad je znala i po nekoliko puta ustati i pogledati teško bolesne sestre a da je nitko nije posebno za to molio. Ugoditi sto više Bogu i pomoći ljudima - bilo je stalno geslo njezina života. — Uz djelotvornu ljubav isticala se njezina djetinja vjera. i pobožnost. Satima je znala proklečati ispred Svetohraništa sklopljenih ruku. Znala je šutjeti o svojim patnjama. I o tuđim slabostima. Imala je izrazitu karizmu njegovanja starih, bolesnih i onemoglih.

B. Nazor

MARTINČIĆ, Modesto (*Baltazar), pedagog, provincijal (Đurđevac, 2. I. 1897. Trsat, Rijeka, 30. VII. 1976). — God. 1913. stupio je u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda, nakon što je u Vojnom Križu završio osnovnu školu, a u Zagrebu i Varaždinu nižu gimnaziju. Više razrede gimnazije je završio na Filozofskom učilištu Provincije u Varaždinu, ali je ispit zrelosti položio na Državnoj klasičnoj gimnaziji 1919. u Zagrebu. Teološko školovanje je zaključio na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1917-1921) i 1921. postao svećenik. Studirao je kemiju, matematiku i fiziku na sveučilištu u Kölnu (1921-1923) i Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1923-1925). Bio je asistent na Kemijskom institutu Sveučilista u Zagrebu (1925/26) i pripravljao doktorski rad iz kemije. Kako je 1926. preuzeo službu nastavnika na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu, odustao je od doktorskog ispita; ipak je 1931. položio profesorski ispit iz svih triju predmeta koje je studirao. Više od desetljeća je vodio kao upravitelj tu gimnaziju i kolegij (1931-1942) ishodivši gimnaziji pravo javnosti, najprije za niže razrede, a 1939. za sve razrede. Sudjelovao je u vodstvu provincije kao tajnik (1936-1939) i definitor (1930-1936, 1939-1942) i zatim provincijal (1942-1946). Pred prijetnjom zatvora zbog čuvanja arhiva i dijela imovine Nezavisne Države Hrvatske u samostanu na zagrebačkom Kaptolu pokušao je početkom 1946. pobjeći preko državne granice. Uhvaćen je i pridružen optuženima u procesu protiv zagrebačkog nadbiskupa A. Stepinca; u tom procesu su izjave iz njegove obrane zloupotrebljene u optužnici protiv nadbiskupa Stepinca. Osuđen je na pet godina prinudnog rada i godinu dana gubitka građanskih prava. Bio je u zatvoru u Staroj Gradiški (1946/47) i Zagrebu (1947/48), a zatim je pušten uvjetno. Boravio je u Zagrebu i ponovno bio profesor Franjevačke gimnazije (1954-1962). Nakon što je upravljao gostinjcem na otoku Svetom Petru kod Ilovika (1962-1969), bio je na Trsatu ispovjednik Gospinog svetišta.

LIT.: D. Damjanović: † Mnp. o. Modesto Martinčić. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 19 (1976), 392, 393.

F.E.Hosko

MARTINČIĆ, Modesto (*Baltazar), pedagog, provincijal (Đurđevac, 2. I. 1897. — Trsat, Rijeka, 30. VII. 1976). Stupio je 1913. u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda, nakon što je u Vojnom Križu završio osnovnu školu, a u Zagrebu i Varaždinu nižu ginaziju. Više razrede gimnazije je završio na Filozofskom učilištu Provincije u Varaždinu, ali je ispit zrelosti položio na Državnoj klasičnoj gimnziji 1919. u Zagrebu. Teološko školovanje je zaključio na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1917-1921) i 1921. postao svećenik. Studirao je kemiju, matematiku i fiziku na sveučilištu u Kölnu (1921-1923) i Filozofskom faltetu u Zagrebu (1923-1925). Bio je asistent na Kemijskom institutu Sveučilišta u Zagrebu (1925/26) i pripravljao doktorski rad iz kemije. Kako je 1926. preuzeo službu nastavnika na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu, odustao je od doktorskog ispita; ipak je 1931. položio profesorski ispit iz svih triju predmeta koje je studirao. Više od desetljeća je vodio, kao upravitelj, tu gimnaziju i kolegij (1931-1942) ishodivši gimnaziji pravo javnosti, najprije za niže razrede, a 1939. za sve razrede. Sudjelovao je u vodstvu provincije kao tajnik (1936-1939) i definitor (193O-1936, 1939-1942) i zatim provincijal (1942-1946). Pred prijetnjom zatvora zbog skrivanja arhiva i dijela imovine Nezavisne države Hrvatske u samostanu na zagrebačkom Kaptolu pokušao je

početkom 1946. pobjeći preko državne granice. Uhvaćen je i pridružen optuženima u procesu protiv zagrebačkog nadbiskupa A. Stepinca; u tom procesu su izjave iz njegove obrane zloupotrebljene u optužnici protiv nadbiskupa Stepinca. Osuđen je na pet godina prinudnog rada i godinu dana gubitka građanskih prava. Bio je u zatvoru u Staroj Gradiški (1946/47) i Zagrebu (1947/48), a zatim je pušten uvjetno. Boravio je u Zagrebu i ponovno bio profesor Franjevačke gimnazije (1954-1962). Nakon što je upravljao gostinjac na otoku Svetom Petru kod Ilovika (1962-1969), bio je na Trsatu ispovjednik Gospinog svetišta.
LIT.: D. DAMJANOVIĆ: † Mnp. o. Modesto Martinčić. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 19 (1976), 392, 393. F.E. Hoško

MARTINI, Šimun, provincijal (Orebić, ? - Dubrovnik, 1640) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Izabran za provincijala 1606., a apostolski povjerenik bio od 1610. Umro u dubokoj starosti. - Pročuo se kao sposoban i popularan propovjednik na narodnom jeziku.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 437. - Nedjeljko SUBOTIĆ- J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 336. I. Djamić

MARTINOVIĆ, Đuro, filozofski pisac (Pešta, 21. XI. 1739. - Srpski Miletić, Vojvodina, 7. XII. 1797). Bio je član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Teološko obrazovanje je stekao u Budimu (1761-1765). U Somboru je 1766. položio ispit za profesora filozofije, a provincijal J. Blagoje ga je postavio profesorom na filozofskom učilištu u Našicama (1766-1769). Tu su nastala njegova predavanja iz svih filozofskih predmeta: Logica (Nassicis 1767), Metaphysica (Nassicis 1768; jedan svezak vel 17 x 23; knjižnica samostana u Baču, sign. B 16) i Physica (Nassicis, 1768/69; vel. 17 x 24,5 cm; isto mjesto, sign. B 133). Nije nastavio učiteljsku službu, već je bio župnik na hrvatskoj župi u budimskom predgrađu Tabanu (1773), gvardijan u Budimu (1774-1777) i u Požegi (1780-1783) i definitor za provincijala J. Jakošića (1780-1783). Provincijal J. Pavišević mu je povjerio dužnost odgojitelja studenata teologije dok su oni boravili u generalnom sjemeništu u Egeru (1785-1788). Od 1788. je bio župnik u Srpskom Miletiću.
LIT.: Historia Domus Bajesnis, Band I. Bajae 1991. F.E. Hoško

MARTINOVIĆ, fra Ivan, pisac (XVIII. st.). O ovom franjevcu osim niže navedene knjižice nedostaju drugi podaci.
Djela: *Propositiones theologicae de sacramento baptismi selectae quas […] publico certamini suscipit vindicandas v. p. Ioannes Martinovich sacerdos Minorita […] ac in Lycaeo Macarensi apud Fratres Minores sacrae theologiae auditor*. [1787]
[Jurić 2900]

MARTINOVIĆ, Ignjat Dominik, pedagog, pisac, prevratnik (Pešta, Madžarska, 20. VII. 1755. — Budimpešta, 20. V. 1795). God. 1772. je stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Polazio je filozofsko učilište u Vukovaru (1773-1776), bogoslovnu školu u Osijeku (1776/77) i zatim teološki i filozofski fakultet u Pešti. Postao je 1778. svećenik, a 1779. je doktor filozofije; doktor teologije je pak od 1781. godine. Već je 1779. postao predavač filozofije na učilištu u Budimu. Provincijal Jakošić ga je 1780. premjestio za predavača na filozofsko učilište u Slavonski Brod, ali je on ostao još godinu dana profesor filozofije u Budimu da bi 1781. napustio Franjevački red, postao vojni kapelan u Bukovini, profesor fizike na sveučilištu u Lavovu, gdje je napisao više prirodoznanstvenih rasprava i političkih spisa. Prihatio je ideje Francuske revolucije i politički organizirao ugarske hrvatske jakobince (1793-1795). Njegov je politički istup označen kao zavjera pa je uhićen, osuđen na smrt i smaknut. — Iz razdoblja učiteljskog djelovanja na filozofskom učilištu u Budimu preostala su dva njegova tiskana spisa.

DJELA: *Tentamen publicum ex mathesi,* Budae 1780. *Systema universae Philosohpiae,* Essekini 1781.
LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačka filozofska škola u Slavonskom Brodu, *Nova et vetera,* 27 (1977), 2, str. 82-83. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda,* Zagreb 1992, 72. F.E. Hoško

MARTINOVIĆ, Marko, lektor (Sinj, – Ogorje 15. II. 1749). Stupio je u novicijat u Zaostrogu 1719. Godine 1724. na popisu je studenata u Šibeniku. 1727/28 - 1729/30. spominje se kao lektor filozofije u Šibeniku, što je vjerojatno nastavio i slijedeće godine. God. 1728. prijavio se skupa s fra Andrijom Kačićem Miošićem, fra Franom Bašićem i Pavlom Jajčaninom (sva trojica su predavala u Šibeniku) na natječaj za katedru bogoslovlja u Budimu, odnosno u Osijeku, a kasnije se s njima natjecao u Veneciji na natječaju koji je priredila uprava Reda. Vjerojatno je već 1732. započeo predavati bogoslovlje u Šibeniku. U svakom slučaju 1734. bio je lektor i potvrđen je prilikom osnivanja nove Provincije te je u toj službi i ostao do 1742. God. 1738. bio je generalni vizitator i presjednik kapitula Provincije Presv. Otkupitelja. Vjerojatno mu je pripadao rukopis engleskog franjevca Francisa Portera teologa englekoga kralja Jakova II. Župnik na Ogorju bio je navodno od 1746. do smrti.
LIT.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 337. – F. E. HOŠKO: "Dvije osječke visoke škole", 161-162; J. SOLDO, "Samostan sv. Lovre u Šibeniku", *Kačić*, 1 (1967), 75; V. KAPITANOVIĆ, "Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII", *Antonianum,* 67 (1992), 250-251; V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1699.-1825.)*, – V. KAPITANOVIĆ, *Fra Andrija Miošić i njegov franjevački krug* (u tisku). V. Kapitanović

MARUN, fra Lujo, FSP, (Skradin, 10. XII. 1857. —Knin 15. I. 1939), arheolog. Uz svećeničke dužnosti kao župni pomoćnik i župnik posvetio se posebno istraživanju i iskopavanju ostataka hrvatske prošlosti. Iskapao je u različitim mjestima u Dalmaciji, posebno u okolici Drniša i Knina. Pronašao je mnoštvo starohrvatskih spomenika neprocjenjive znanstvene i nacionalne vrijednosti. God. 1887. osnovao je Kninsko starinarsko društvo koje je 1893. promijenilo naziv u Hrvatsko starinarsko društvo. Marun mu je bio dugogodišnji predsjednik. Također 1893. otvorio je i Prvi muzej hrvatskih spomenika, a dvije godine kasnije sa svojim suradnicima Pokrenuo je časopis Starohrvatska prosvjeta, koji je objavljivao rezultate rada s područja starohrvatske arheologije. Svojim radom Marun je ne samo udario temelj starohrvatskoj arheologiii i bio njezin pionir, nego joj je toliko utro put da ona još i danas uglavnom ide njegovim stopama.
Lit.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 165-174. — **Ovo je Tekst iz Franjo među Hrvatima - Napravi novi!** *K. Jurišić*

MARUŠIĆ, fra Franjo, lector artium (XVIII. st.) Rodom je negdje od Mostara, God. 1738. poslan je na studij u Bolognu. Sačuvala su se u rukopisu njegova predavanja katalogizirana pod naslovom Disputationes philosophicae. Rukopis se sastoji od više djelova: 1. [De logica parva sive de summulis], f. 1-46; 2. Disputationes in logicam Aristotelicam Scoticam, f. 50r-211v; 3. Commentaria una cum quaestionibus super octo libros Aristotelis de physico, seu in philosophiam naturalem que vocatur physica, f.212r-315r; 4. [De metaphysica], f. 316r-338r. Rukopis je iz 1741-1744. a napisao ga je u Zaostrogu prema Marušićevim predavanjima fra Frano Krilić iz Baćine, kako je pribilježeno na samom rukopisu.
LIT.: J. Božitković, "Ljetopisne bilješke: 8. Krilić o Frano kao peripatetik (1724-1804)", *Bogoslovska Smotra*, 13 (1925) 171-173.

(Božitković pripisuje navedeno djelo Kriliću). — V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 271-272. - V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993,

V. Kapitanović

MARZARI, Ivan iz Trsta FKN (Trst oko 1340.- poslije 1420), provincijal, biskup. Potječe iz plemićke obitelji "de Marzariis". Bio je 1368. gvardijan u Trstu, a prema nekima i provincijal. Bonifacije IX. imenovao ga je l. III. 1391., arbanskim biskupom u barskoj metropoliji, a ne rapskim biskupom (Arbanensis) kako su neki krivo pisali. God. 1397. bio je u Kotoru, odakle je možda upravljao i biskupijom. Izalda ud. Petra ostavila mu je 5. XI. 1398., kao arbanskom biskupu, vinograd u Malari, kod Trsta, kao naplatu za posuđenih 100 dukata (Tomasin). — God. 1401. Marzari je novigradski (Aemonensis), a ne ljubljanski biskup, kako neki pišu. No, kako je protestirao aleksandrijski patrijarh Leonard, s residencijom u Grado, kome je papa prethodno dao administraciju novigradske biskupije, a kanio mu je dati za uzdržavanje neki drugi beneficij, Bonifacije IX. je poništio ispravu danu Marzariju. Mazari je postao papin nuncij (propovjednik) križarskog rata protiv Turaka od Aquileje do Albanije, a on je za područja biskupija zagrebačke, senjske, krbavske i rapske opunomoćio rapskog kustoda fra Nikolu iz Splita. — Avignonski papa Benedikt XIII. imenova ga 4. VII. 1414. tršćanskim biskupom, pa je, prema tome, neispravna Tomasinova tvrdnja da je umro1411. No, u Trstu je od 1409. bio ordinarij franjevac Nikola de Carturiis, pa Marzari ne mogavši zaposjesti biskupiju, dobi za uzdrzavanje od Benedikta XIII. u komendu cistercitsku opatiju "bl. Marije de Arcu" sirakuske biskupije. Martin V. naredio je 26. VI. 1420. sirakuškom biskupu da ispita istinitost optužbe o rasipanju dobara koje je počinio "tršćanski biskup Ivan". Eubel je neispravno naslućivao da se radilo o benediktincu Ivanu koji je imenovan trsćanskim biskupom 1408. Nije poznat ishod istrage ni kada je Marzari umro, no gore navedenu komendu uživao je tršćanski biskup dominikanac Jakov Belardi (1418-24).

LIT.: M. PREMROU: Serle documentata dei vescovi triestini dei secoli XV-XVIII, *Archeografo Triestino,* Serie III, vol.X (1923) 277-287, 303-316. - P. TOMASIN, Notizie storiche intorno all' Ordine dei Frati Minori Conventuali di... Trieste... Archeografo Triestino, Nova Serie vol. XXI-XXIII, Trieste, 1899, 165-167; 215 - G. PRAGA: Documenti trecenteschi … dei Francescani di Zara. Archeografo Triestino, Serie III, vol. XV. Trieste 1929/30, 240s.

MASCI, Jeronim (Mas(s)i iz Ascoli Picena "od Lisciana") O.Min., provincijal, general, kardinal, Papa NIKOLA IV. (Ascoli oko 1230- Rim, 4. IV. 1292.). -Masci ili Massi je najvjerojatnije uobičajena kratica od Thomasii, tj. Tomin. Rođen je u Ascoliju, ili pak u Liscianu, obližnjem mjestancu koje je njegov djed dobio u feud. U rodnom je gradu stupio u franjevački Red, pa su neutemeljena nagađanja da je iz hrvatskih strana. To je razvidno i iz prvog njegova papinskog pisma cijeloj Crkvi. Potvrđuje to i učeni fr. Petar iz Trogira, 1385., kad ga naziva "Frater Jeronymus de Esculo". Nepoznato je sveučilište gdje je stekao teološke graduse. Isusovac Vanino piše da je oko 1260. "u Zadru Studium generale osnovao učeni Maci iz Ascolija"; nažalost, ne navodi izvora. — Jeronim je bio najslavniji provincijal Hrvatske provincije "Sclavoniae". — Šematizmi i strani pisci navode da je to postao 1272. tj. kad ga je Grgur X. poslao 25. X. 1272., s još trojicom franjevaca, Mihaelu Paleologu u Carigrad. On je još ranije bio provincijal i kao provincijal je već 7. I. 1272. ovlastio vikara fra Jakova iz Brescie da smije prodati neke posjede trogirskog samostana za izgradnju novoga. Spomenuti fra Petar iz Trogira dva puta piše da je Jeronim bio provincijal za generalata sv. Bonaventure (AFH-15/1922./399). Generalat pak njegov bio

je od 1257. - 1274. Righini specificira da je Jeronim bio već na narbonskom generalnom kapitolu kao tadašnji provincijal Sclavoniae. Nažalost, propustio je navesti izvor tvrdnji, kao i Cartelli koji veli da je Jeronim imenovan provincijalom na generalnom kapitulu u Pisi, tj. 1263. No, tu je mogao biti samo potvrđen, kao i svi ostali provincijali. Znakovito je da talijanski povjesničari uzalud tragaju da bi utvrdili gdje bi Jeronim u tom razdoblju bio u Italiji. — Jeronim je naslijedio svjetski glasovitog pravnika bl. Monalda iz Kopra. Možda je upravo ovaj zatražio od uprave Reda učene franjevce, kao Jeronima pa fr. Bonagracija Tielci, fr. Ivana iz Anagnia (v.), te dodao domaćeg Mihaela iz Zadra, da bi 1260. osnovao studij u Zadru. Svi nabrojeni bili su zatim provincijali u hrvatskoj provinciji. Bonagracija je nasljedio Jeronima i u generalatu Reda. Fra Ivana je Jeronim kao Papa Nikola IV. Postavio za nadbiskupa u Zadru, a Mihaela za biskupa u Osoru. Nedvojbeno je Jeronim, kao provincijal, nastojao umnožiti broj samostana i braće, a ove duhovno i intelektualno osposobiti za apostolat po balkanskim zemljama. On je naime lako mogao upoznati žalosne prilike rascjepa Crkve i heretične krstjane. Nije isključeno da je upravo on uspostavio i dobre veze s carem Mihaelom Paleologom, pa ga je 1272. Grgur X s još trojicom franjevaca poslao u Carigrad da privede kraju sjedinjenje, koje će biti ostvareno na Lionskom saboru 1274. Nažalost nije prihvaćeno u Carigradu. — Dok je Jeronim bio još na Istoku, general Bonaventura postao je kardinal, a za generala u Lionu izabran je odsutni Jeronim. Ponovno je izabran na generalnom kapitulu u Padovi, 1276. Dok je pak, kao papinski legat, izmirivao kastiljskog kralja Alfonsa X. i francuskog Filipa III., Nikola III. imenovao ga je 12. III. 1278. kardinalom i zamolio da od generalnog kapitula u Asizu, 1279., upravlja također i Redom. No za poniznog Jeronima daleko teže iznenađenje bilo je kad su ga 15. XII. 1288. kardinali jednoglasno izabrali za papu. Nije prihvatio. No kardinali su ponovili izbor i prisilili ga da prihvati da Crkva ne trpi bez Kristova namjesnika, koji je već 10 mjeseci nedostajao, a od 17 kardinala šest ih je u međuvremenu preminilo od pošasti. Na izboru su mu čestitali ban P. Šubić sa sinovima Jurjom i Mladenom na čemu im je Jeronim zahvalio po fra Jurju. Nemoguće je nanizati ukratko sve što je ovaj prvi franjevački papa izveo u ciglih 1498. dana, od krunidbe 22. II. 1288. — Punim pravom nazvan je "Papa misija". Prvo je želio pridobiti Kristove sunarodnjake, Židove. Tako već prve godine pontifikata zadužuje i provincijala fra Mihaela iz Zadra da uz pomoć svoje sposobne subraće propovijeda Evanđelje Židovima u Dalmaciji. A samo 38 dana nakon krunidbe šalje četvoricu franjevaca u tatarska područja, kamo će uputiti i glasovitog Ivana od Monteocrvina, koji će naknadno postati prvi ndbiskup u kineskom Pekingu; a druge je razaslao od Bugarske do Perzije i Indije, te do Etiopije. — Nije zaboravio ni Bosne, pa je tamo 23. VII. 1290. poslao legata franjevca Benevenuta, gubijskog biskupa, te ga preporučio banovima Stjepanu i Prizdi (Acta Bosnae,17); a 23. III. 1291. naredio je sklavonskom/hrvatskom provincijalu da pošalje dvojicu vrsnih franjevaca za istražitelje pravovjerja u istočnu Bosnu. Za jedinstvo Crkava u Srbiji i Bosni poslužio se srpskom kraljicom Jelenom Anžuvinskom, koja je inače sagradila franjevcima nove samostane u Kotoru, Baru, Ulcinu, Skadru i Draču (možda u znak pažnje bivšem) provincijalu Jeronimu, koji će joj kao papa dodijeliti ispovjednika fra Nikolu "de Vosica", te je njoj i sinovima upravio više pisama ekumenskog sadržaja. Sačuvana su, nadalje, brojna pisma patrijarsima i biskupima istočnih crkava Armenije, Georgije, Perzije, Etiopije, pa Jakobitima i Nestorijancima euroazijskih prostranstava. Nažalost, velike ekumenske nade propale su naglim širenjem islama u Africi i Aziji. — Nije zaboravio provinciju koju je vodio dvanaestak godina. Dobro je poznavao mjesne potrebe pojedinih biskupija te svoje vrijedne suradnike postavljao za biskupe, a svog zemljaka fr. Lamberta iz Ripatransona (v.) za biskupa u Krku. Dubrovačkom nadbiskupu, fra Bonaventuri iz Parme, povjerio je delikatnu službu da prisili Veneciju na povratak otete zemlje akvilejskom

patrijarhu, pa i crkvenim kaznama. Još mu je naredio da providi biskupe u Stonu i Trebinju, odakle su biskupe otjerali sljedbenici Nemanjića. Crkvu sv.Frane i sv.Nikole (klarisa) u Zadru obdario je posebnim oprostima. — Isticao se i u graditeljskim pothvatima. Među ostalim poduzeo je gradnju glasovite katedrale u Orvijetu i dao uljepšati mozaične apside Lateranske bazilike i sv. Marije Velike (gdje je umjetnik J. Torriti ovjekovječio Nikolin zemaljski izgled). Pokopan je u ovoj posljednjoj, a Siksto V., još kao kardinal, dao mu je izgraditi divni nadgrobni spomenik pri ulazu u baziliku. Trpio je mnogo zbog nesloge kršćanskih vladara, koja se napose pokazala padom Akona (Ptolomaide), te tako i cijele Kristove domovine. Na sve je strane (tako i hrvatskom provincijalu) slao pisma da se sabiru molodari i vojnici za oslobođenje Svete zemlje. — Tri omašna sveska velikog formata čuvju bule i druga pisma Nikole IV. (od koji 682 su upućena franjevcima). Pisma mu odišu nepatvorenom dobrotom i očinskom toplinom te brigom za spas duša. Plod pak njegova prethodnog znanstvenog rada su: tzv. *Comentaria in IV libros Sententiarum*; rasprave i posstile na St. i N. zavjet; propovijedi kroz godinu; propovijedi za svetačke dane. Kao papa osnovao je tri sveučilšta i općenito je posvuda podupirao školstvo i znanost. — Fra Jeronim/Nikola IV. bio je "blag i ljubezan, pun svećeničke revnosti posebno prema siromašnijim svećenicima" i biskupima. Tako je novčano pomagao i kotorskog biskupa Dujma. Kao papa dao je svjetovnom franjevačkom redu novo Pravilo koje je vjekovima nadahnjivalo tolike koji su u svijetu slijdili Franjin ideal: "Mir i Dobro". Preminuo je kako mu je zabilježeno na nadgrobnom spomeniku, na glasu svetosti.

LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 76-79. K. JURIŠIĆ: Život i rad pape Nikole IV.…u: *Samostan sv. Frane u Zadru*, Zadar 1980, 185-201. G. PARISCIANI: *N. Qarto…* Ancona 1988. *Miscell. Franc.* 71/1971/13-15. A. FRANCHI: *Nicolaus Papa IV…* Porziuncula 1990. (bibliografija 275-282). Izostavljam literaturu spominjanu kod gornjih autora. F. A. RIGHINI: *Provinciale ordinis fratrum minorum S. Francisci conventualium seu Policronicon Jordanis…*, Romae 1764. Vidi i *Veritas,* Zagreb 27 (1988) br. 7, 8; str. 26-27. M. Žugaj

MASCIA, Jeronim (Masci, Massi, Geronimus ab Ascoli), papa Nikola IV. (Lisciano kraj Ascoli Piceno, Marche u srednjoj Italiji, 1227. - Rim, 13. IV. 1292) - Potječe iz siromašne obitelji. Vrlo mlad stupio u tek osnovani Red. Završio škole u Asizu i Perugi. Najviše akademske graduse stekao u Bologni i Kölnu. Predavao na teološkim učilištima. General Reda sv. Bonaventura ga imenuje provincijalom u Hrvatskoj (Provincia Sclavoniae S. Seraphini) (1270. ili 1271). Papa Grgur X. ga šalje kao poslanika u Carigrad caru Mihovilu VIII. Paleologu po pitanju crkvenog jedinstva (1271-1274). Generalni Kapitul Reda u Lyonu ga izabire za generala (1274). Papa Nikola III. ga imenuje kardinalom (1278) i biskupom u Palestrini (1280). Nakon smrti pape Honorija IV. izabran za Rimskog biskupa (1288). Papa Siksto V. (1585-1590) mu je podigao monumentalni spomenik nad grobom u bazilici sv. Marije Velike, a Benedikt XIV. (1740-1758) je za nj rekao da je "singulari virtute insignus ac pietate", dok mu je kardinal Jakobo Colonna (†1318) na uspomenu podigao crkvu. — U Zadru je osnovao franjevački "Studium generale" (oko 1260) (Vinino). Na drugi Lyonski sabor je doveo bizantsko i tatarsko poslanstvo (1274). Sudjelovao je i u izradi bule Nikole III. "Exiit qui seminat" - O Pravilu REda (1279). Posredovao u pomirenju Rudolfa Habsburškog i Karla Anžuvinca (1280). (Jurišić). Crkvi sv. Frane u Zadru je isposlovao naslov bazilike (1280). (Velnić). Kao papa djeluje plodno i raznoliko na ekumenskom i prosvjetnom polju (Barčić). Kratki mu je pontifikat pun zbivanja i pokazuje dalekovidnost neumornog apostola)O)reb). Ostavio je trag u crkvenoj i svjetskoj povijesti kao: a) Političar; oslobodio Karla II. Napuljskog zarobljeništva, okrunio ga za napuljskog kralja (1289) i tako dobio

saveznika. Stvorio je uvjete za dolazak anžuvinaca na ugarsko-hrvatsko prijestolje okrunivši u Napulju za ugarsko-hrvatskog kralja Karla Martela, sina Karla II. (1290). Borio se i protiv posizanja Rudolfa Habsburškog za Italijom i Ugarsko-Hrvatskom. b) Graditelj: Podgiao više zgrada i crkava u Rimu. Ukrasio mozaicima baziliku sv. Marije Velike, obnovio je i uz nju podigao papinsku palaču. Pobrinuo se i za mozaike u bazilici sv. Ivana Lateranskog. U Orvietu je postavio temeljni kamen za katedralu "Santo Corporale". c) Prosvjetitelj i pisac: Osnovao sveučilište u Montpellieru u Francuskoj (12298), a u Italiji u Montepulciano i Macerati (1290), te javne škole u padovi. Sveučilištu u Lisabonu je udijelio povlastice (1290). Njegovom se spisateljskom radu pripisuju ova djela: In multos sanotae Scripturae libros sententiarum commentarii, Sermones de tempore, Sermones de sanctis, Tractatus de infulgentiis, Regula Tertii ordinis S. Francisci, Statuta pro retinendo disciplinae regularis rigore, Statutum de divisione fructuum, reddituum et proventuum Ecclesiae inter papam et cardinales, Constitutiones quaedam, Bulla de censibus Ecclesiae Romanae, Epistolae duae de captione Accon i Bullarum et epistolarum volumina tria. d) Apostol misija: Kineskim Mongolima poslao je franjeva Ivana od Monte Corvina (1289), koji je tamo mnoge pokrstio, preveo Novi Zavjet i Psalme na tatarski, u Pekingu sagradio crkvu, otvorio školu i kasnije imenovan prvim nadbiskupom Pekinga. Slao je poslanstva i drugim Tatarima, te nastojao oko sjedinjenja Georgijanaca i Etiopljana. Njegova nastojanja oko sjedinjenja Armenaca podržao je i sam njihov kralj Hethun II, koji je kasnije postao franjevac. e) Borac protiv heretika: Borio se protiv joakimita, apokaliptičara, panteizma i političkog fanatizma šaljući franjevce kao propovjednike širom Evrope. Na traženje kraljice Jelene (v.) šalje u Srvbiju bl. Marina iz Kotora (v.))1288), a provincijalu Hrvatske (Sclavonia) naređuje da u Bosnu pošalje franjevce (1291) propovijedati protiv patarena. f) Franjevac u odnosu prema Redu: Izdao je bulu o izuzimanju Reda od bilo čije, osim papinske vlasti (1288), promicao njegovo širenje, i dao mu obnovljeno Pravilo (1289), koje je bilo na snazi do Leona XIII. (1883). g) Revnitelj za Svetu zemlju: Na poziv za pomoć jeruzalemsko-ciparskog kralja Henrika II. proglasio je križarsku vojnu za oslobođenje Ptolomaide i sam je i materijalno pomagao (1291), ali se evropski vladari nisu udazvali i pothvat je propao bez papine krinje (Jurišić).

LITERATURA: Daniele FARLATI: Illyricum Sacrum 5. Venetiis 1775, 301-302. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori I. Zara 1863, 66-67, 71, 98-99, 417-420. - Tadija SMIČIKLAS: Codex diplomaticus 6. Zagreb 1908, 611-617. - Luca WADDING: Anales Minorum 5. Quaracchi 1931, 187, 193-195, 544-545. - Miroslav VANINO: Teologija u Hrvata. Croatica Sacra. Zagreb, 11-12 (1943) br. 20-21, 200. - Ivan OSTOJIĆ: Benediktinci u Hrvatskoj 2. Split 1964, 456. - Antonio FRANCHI: Il concilio II. di Lione (1274)... Roma 1965, 176, 177-178. - Marin OREB: Uzori svetosti... i drugi časni sinovi... split 1970, 28-31. - Berard BARČIĆ: Povijest franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Zadar 1976, 52-53, 55, 56. - Karlo JURIŠIĆ: Život i rad pape Nikole IV (1288-1292) i njegov odnos prema Hrvatima. Samostan sv. Frane u Zadru. Zadar 1980o, 185-201. - Justin VELNIĆ: Samostan sv. Frane u Zadru - Povijesni prikaz njegova života i djelatnosti. Idem. 25-101. I. Djamić

MASNOVIĆ, Grgo, prof. (Fojnica, polovica 16. st. - ?, 1. polovica 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1580-1583), a prema nekima i drugo trogodište (1614-1617).

LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 49, 55, 59. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 167, 170, 173. A. Barun

MASTILIĆ Matej BOŠNJAK, Matej

MATAS, fra Ante Konstantin, profesor i narodni preporoditelj (Kladnjice, 26. V. 1833 - Split, 3. X. 1884). srednju školu pohađao je u Splitu, Visovcu i Zaostrogu. U novicijat je

stupio u Živogošću. Bogosloviju je studirao u Šibeniku i Makarskoj (1853-56). Zaređen je u Beču gdje je studirao i 1858. položio profesorski ispit iz slavenske filologije, a godine 1859 iz povijesti i zamljopisa. Šk. g. 1859/60. došao je u Sinj na Gimnaziju. God. 1860. izabran je za tajnika Provincije i za "mjesto-ravnjatelja" i na toj službi ostao do godine 1871. Kad je te godine škola postala državna, Matas je obavljao službu ravnatelja. Godine 1873. sekularizirao se i nešto kasnije (1878) postao ravnatelj Gimnazije u Dubrovniku gdje se istakao marljivim radom. Kao umirovljeni svećenik nastanio se u Splitu i tu umro od pleurite. Matas se istakao na početku narodnog preporoda (1860) svojim dvjema knjižicama iznoseći osnovne zasade narodnog pokreta a protiv autonomaša i tome je ostao dosljedan cijeli život. U školi u Sinju posebnu je brigu posvećivao unapređenju nastave, gradnji nove zgrade Gimnazije, osnivanju školskih zbirka, povećanju knjižnice. Napisao je više članaka po novinama, npr. braneći franjevačke župnike u "Il Nazionale" (1862), u "Glasniku dalmatinskom" o političkim prilikama u Sinju, o župnicima Provincije u "La Dalmazia cattolica" (1873), o raznim povijesnim i arheološkim pitanjima u "Viestniku hrvatskoga arheologičkoga družtva " (1880. i 1882), o zaostroškom samostanu u "Narodnom koledaru" (1869), o dubrovačkoj gimnaziji u "Programu c.k. velikog državnog gimnaazija u Dubrovniku" (1881/82. i 1882/83).

DJELA: *Glas hrvatsko-slovinski iz Dalmacije,* Zagreb 1860; *Šilo za ognjilo,* Zagreb 1861 (oba djela ponovno su objavljena uz predgovor J. A. Solde godine 1989); *Miletti versus.* Iznovice na svietlo dao i razjasniti pokušao A. K. Matas, (Biblioteca storica della Dalmazia, libro I.) Ragusa 1882.

LIT.: JAGIĆ Vatroslav, Biblioteca storica della Dalmatia, diretta da G. Gelcich, libro I. Meletii Versus. Iznovice..., *Archiv fur slavische Philologie,* knj. VII, 1883-84, sv. 3, 515-524; BAČIĆ Petar Krstitelj, Fra Ante Konstantin Matas, *Nova revija* XI/1932, br. 5, 476-477; PETROV Stanko, Ante Konstantin Matas, *Izvještaj za školsku godinu 1939.-40,* godište 2, Sinj 1940, 3-32; prikaz tog članka: ESIH Ivan, Monografija o prof. Anti Matasu, *Obzor* LXXX/1940, br. 172, 2; Nekrolog, *Program ck. Velike drž. gimnazije u Dubrovniku za šk. g. 1884/85,* 64-65; MATAS Pero, Profesor Antun Konstantin Matas (Prilog biografiji), *Zadarska revija,* Zadar XII/1963, br. 1, 55-57; Soldo Josip Ante, Matas Antun Konstantin, u *Oesterreichisches Bigraphisches Lexikon 1815-1950,* sv. 27, Wien 1974, 136; G. NOVAK, God. 1860. u polemičkim spisima, *Radovi Inst. JAZU u Zadru,* sv. 8, 1961, 12. sl. STANČIĆ Nikša, Nacionalna integraciona ideologija dalmatinskih narodnjaka 1860/61. godine, *Radovi IHP* XI/1978, 154. i sl.; Matas, Antun Konstantin, *Franjo među Hrvatima,* 249; BEZINA Petar, *Srednje školstvo,* 141-144. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 82. — BEZINA Petar, *Ante Konstantin Matas,* Split 1992. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 140-142. *J. A. Soldo*

MATEJ (Matija) (delmitensis, ep. Dalmatiae), O. Min. († Duvno 1392), biskup. Matija se spominje kod neke nagodbe u Splitu, 5. III. 1375. kao izabrani i još nepotvrđeni duvanjski biskup. U Splitu se spominje kao biskup Dalmacije 18. V. 1392. pri potpisivanju sporazuma o nekom zemljištu između splitskog nadbiskupa Andrije i Nikole Mihe Madijeva. Spomenut je također l2. X. 1392., ali već kao pokojni, u imenovanju nasljednika mu Jurja Imoćanina za duvanjskog biskupa (Wadding). Mateja ne spominju ni Eubel, ni Gams, pa čak ni Mandić. Kako je razvidno iz gornjih navoda bio je biskup "delmitensis", a 1392. i "Dalmatiae".

LIT.: T. SMIČIKLAS: Codex diplomaticus regni Croatiae,Dalmatiae et Slavoniae. Zagreb 1903ss. Vol. XV, 105s br. 80; XVII, 438 br. 321. — L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 133 br. 17 - Croatica Christiana Periodica, Zagreb 10 (1986) br. 17 str. 105s bil j . 76 i 79. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 72.

MATEJ DALMATINAC (Matthaeus de Dalmatia q. Joannis), student (XV. st). Studirao je na bolognskom studiju 1444/45. Možda je kasnije postao i provincijal? (v. Matej iz Modruša).
LIT.: *Analecta Franciscana*. Vol. XI, 393; 397.
M. Žugaj

MATEJ DALMATINUS □ BOŠNJAK, Matej

MATEJ DE JADRA □ Bošnjak, Matej

MATEJ DE LINQUA ILLIRICA □ BOŠNJAK, MATEJ

MATEJ DE LITTERA SCLAVA □ BOŠNJAK, Matej

MATEJ IZ Konavala (De Canalibus), astronom (? - Dubrovnik, 1633) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznat je bio kao propovjednik, te učeni moralista. Bavio se astronomijom. Ubrojen je među Oce Provincije (Rode).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 434. I.

MATEJ iz Modruša, FKN, provincijal (XV. st.). – Prema naznaci uz ime, bio je afiliran modruškom samostanu. Kao provincijal spominje se 5. VIII. 1447. u Knjizi troškova šibenskog samostana. U to je vrijeme, do tada najmanja kustodija, rapska, uhvatila zamah u otvaranju brojnih samostana osobito u zaleđu Modruša. — Nagađanje da je bio otočki (*Nomenklator*) biskup zasnovano je na pogrešci u Bularium Franciscanum. Teško je reći je li on "laureandus" što se spominje u Bologni 1445., kao Matej Ivanov iz Dalmacije (*Analecta Franciscana,* Vol. XI., 397).
LIT.: J. M. POU Y MARTI: *Bullarium Franciscanum*, Nova series, Quarachi 1939. II., 20 br. 38. — M. ŽUGAJ: *I Conventi…* Roma, 1989, 24), Žugaj, Hrvatska provincija, 46. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 73.
M. Žugaj

MATEJ IZ MODRUŠA, FKN, provincijal (XV. St.). Spominje se uz nadnevak 5. XII. 1447., kao provincijal u knjizi izdataka šibenskog samostana sv, Franje (Liber expensarum conventus Sibenicensis), a u Nekrologiju Franjevačke konventualske provincije taj se dan navodi kao dan preminuća.
LIT.: Marijan ŽUGAJ u *Hrvatska provincija franjevaca konventualaca nekad i danas*, Zagreb 1989, 46. M. Žugaj

MATEJ O. Min. († u Rimu 1302), krčki biskup. Bonifacije VIII. pozvao je 25. V. 1297. krčkog biskupa □ Lamberta iz Ripatransona za vikara u Rim, a pet dana kasnije naredio mu je da providi nekoga za krčkog biskupa. Imenovan je Matej koji je već 15. V. 1298. kao krčki biskup skupa s biskupom Lambertom podijelio oprost od 40 dana posjetiteljima crkve sv. Franje u Ascoli Picenu, pa je netočna Gamsova i Eubelova tvrdnja da je imenovan biskupom tek 1299. godine. Iz bule imenovanja nasljednika mu u Krku, □ Tome iz Montefiorea, od 13. VIII. 1302. saznajemo da je umro u Rimu. Nije isključeno da ga je Lambert povukao u Rim mnogo prije smrti da mu pomaže u odgovornoj službi rimskog vikara.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968, 518; usp 527. — *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 213 bilj. 4: 222 br. 2192: BF, IV 557 (e) Miscelanea Fancescana 35 (1935) 32. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 425; usp. 857 - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 72. M. Žugaj

MATEJ ZADRANIN □ BOŠNJAK, Matej

MATIĆ STUPARIĆ, fra Josip, dušobrižnik i lektor teologije (Sinj, 11. I. 1854.-Zaostrog, 4.111.1926.). Stupio je u Franjevački red 19. X. 1871, svečane zavjete položio 27. X 1875., za svećenika zaređen 14. V. 1876. Bio je župski pomoćnik u Sinju (1877.-1881.), župnik Hrvaca (1881.-1884.), Sinja (1884.-1888.) i Otoka (1888.-1893.) definitor provincije (1899.-1902) samostanski vikar u Šibeniku i lektor teologije i filozofije u Šibeniku, Makarskoj i Zaostrogu do 1917. Mnogo je čitao i bio veoma pobožan (svakodnevno se ispovijedao), a zbog svoga držanja obljubljen među franjevcima.
Lit. A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 351.
V. Kapitanović

MATIĆ, Ambroz, gramatičar (Blaževac kod Dubrava, 1795 - Garevo, 24. VII. 1849). - Osnovnu i srednjoškolsku naobrazbu stekao je u Kraljevoj sutjesci, filozofsko-teološke nauke završio je u prekosavlju (1815-1824), novicijat u Kraljevoj Sutjesci (1814-1815). Bio je duhovni pmoćnik u Tolisi (1824-1826), učitelj gramatičke škole i meštrov pomoćnik u Kraljevoj Sutjesci (1826-1831) i župnik u Tremošnici (1831-1849), kada se istakao graditeljskom djelatnošću. Biskup Barišić imenovao ga izvanjskim vikarom (1832), a dvaput je bio definitor bosne Srebrene (1835-1838, 1847-1851). Zaslužan je za unapređenje školstva u Bosni Srebrenoj. Za potrebe svojih učenika "iz latinskog i bosanski jezik prenose" Raczun za prvu i drugu godinu shkulsku" i sastavi gramatiku latinskog jezika. Pjeva na latinskom jeziku prigodnice. Josić ga slavi kao matematičara.
DJELA: - Carmen adgratulatorium m.v.p. Stephano Marianovich... Eszekini (1825). - Illustrissimo domino Gabrieli Barischich... Eszekini (1827). - Isitirion illustrissimo ac reverendissimo domino Gabrieli B arichich... Eszekini (s.a.). - Raczun za pervu i drugu godinu shkulsku iz latinskog u bosanski jezik prinese... U Ossiku (1827). - Knjixica rucsna s' upravam korisnim, i uveshtbanjem lasnim za mladiche latinski jezik ucseche, u bosanski jezik složena... U Ossiku 1832.
LITERATURA: - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija fra Ambroza Matića. Franjevački vijesnik, 37(1930) 3, str. 65-68. - PAVIĆ Stjepan Pregled latinskih gramatika bosanskih franjevaca. Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982. Visoko 1983, str. A. Kovačić

MATIĆ, fra Petar (Vrdovšević), lektor, stradalnik (Umčine kod Vrgorca – Krvavac na Neretvi 2. X. 1685). Obukao je franjevačko odijelo 21. IV. 1672. Ubili si ga turci iz zasjede s još šestoricom suputnika kad se vozio lađom iz Opuzena prema Norinskoj kuli u kojoj je trebao preuzeti kapelansku službu. Glave su im odnijeli u Čitluk (Gabelu). Prema Vladmiroviću i nekim nekrolozima pokopan je na Bobalju nad selom Kulom, dok drugi drže da su tjelesa pokopana u Zaostrogu.
Lit. RIMDALÙ (premetaljka: ULADMIR = L. VLADMIROVIĆ], *Cronaca della città e territorio di Narenta*, Venezia 1788, 87. – S. ZLATOVIĆ, Kronika O. Pavla Šilobadovića o četovanju u Primorju (1662-86), *Starine*, XXI, Zagreb 1899, 112. – R. JERKOVIĆ, Župe Neretve, *List Biskupije Splitsko-makarske*, 56 (1939) 25-26. – G. CVITANOVIĆ, Prava Mala braća – Uspomene iz samostana Zaostroga, *Gospa Sinjska*, 6 (1927), 202-203. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 237-238.
V. Kapitanović

MATIĆ, Fra Stipan, Predvodnik seobe stanovništva iz Rame u Dalmaciju, gvardijan u Rami. Prema Fra Petru Filipoviću sam je svojom rukom 1687. zapalio samostan sv. Petra apostola u Rami, na bijegu franjevaca iz Rame u Cetinu. (Pismosaranište, 4v)
V. Kapitanović

MATIĆ, Franjo, vojni kapelan i pisac (Čavoglave kod Drniša o. 1716. — Šibenik, 8. 5. 1786). U franjevački je red stupio 31. V. 1731. na Visovcu. God. 1735. bio je poslan na studij u Anconu ali nije imao dozvolu generalnog ministra pa je, čini se, 1736. pošao

na studij u Italiju. Nakon završenih studija, general franjevačkog reda Rafael a Lugano dopustio mu je 15. VIII. 1743. da pođe u Beč za kapelana hrvatskih pandura. Od konca listopada 1743. do kraja 1745. godine pratio je hrvatsku vojsku pod vodstvom potpukovnika Gabrijela Škrlca po Bavarskoj, i drugim djelovima Carstva. Potkraj navedene godine vraća se s vojnicima u Hrvatsku. Slijedeće 1746. godine prati hrvatsku vojsku, pod zapovjedništvom Baltazara Bušića, u Belgiju i Nizozemsku. Tu je ostao do potkraj 1748. Prema iskazu podkapetana Hrvatskog kraljevstva baruna Stjepana Josipa Patačića od Zajezde, Matić je, uz uredno obavljanje kapelanske službe, utjecao da je 36 nekatolika prešlo u Katoličku crkvu. Polovicom 1749. prešao je iz carske vojske u mletačku. Pod njegovim je utjecajem, među ostalim, pravoslavni svećenik Arsenije Ivanović prešao, u Veneciji 1751., u Katoličku crkvu. Crnica navodi da je 28. IV. 1760. dobio dozvolu da pođe u Veneciju za bolničkog kapelana. Prema izvornom dokumentu vjerojatnije se radi o produženju dotadašnje dozvole za obavljanje službe u bolnici. Nakon povratka iz Venecije, od 1765. povjerenik je Sv. Zemlje za Dalmaciju. Godine 1767-1768 boravio je na Visovcu. God. 1770. izabran je za gvardijana u Kninu. Najkasnije 1777. preselio se u Šibenik gdje je i umro.

DJELA: *Jezgra istomaçegnia stvarii naj potribitii nascega spasegnia s kratkii upitagnii, i odgovaragnii, korisno ne samo karstjanom, dalli i ispovidnikom, za upitagnia pokornikaa.* U Mlezci, Pritiskano od Antona Bassanesa, 1762.

LIT.: I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Bibliografija hrvatska I*, Zagreb 1860, 93. — Š. Ljubić, *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 462. — K. BALIĆ, *Kroz Marijin perivoj. Štovanje Bl. Djevice Marije u franj. Provinciji Presv. Otkupitelja,* Šibenik 1931, 66. — A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 419-420. — V. KAPITANOVIĆ: Franjevci kao vojni kapelani u mletačkoj vojsci, *Kačić*, 16 (1984) 179-180 i 185. — F. E. HOŠKO: Dva mala katekizma dvojice »Male braće Države Prisvetog Otkupitelja«, *Služba Božja*, 24 (1984) 2, 157-162. — F. E. HOŠKO: *Negdašnji hrvatski katekizmi*, Zagreb 1985, 92-96. — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 273. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 73-75.

V. Kapitanović

MATIĆ, Karlo, (Kujundžić) pučki učitelj i profesor filozofije (Otavice/Drniš. Filozofiju je studirao u Šibeniku (1785), a teologiju na generalnom učilištu u Perugiji (1786). Nakon povratka iz Italije bio je lektor filozofije u Šibeniku (1791). Austrijska vlast nakon pada Mletačke Republike imenovala ga je učiteljem u Drnišu, a god . 1806-1810. bio je definitor. Bio je poznat kao bogomoljan čovjek. Prema Baćiću koji ga je kao dijete susretao, na Visovcu je pod starije dane imao viganj i, uz redovničke, bavio se i kovačkim poslovima. Sačuvala su se njegova predavanja iz filozofije *Eclecticae Philosophiae synopsis,* quam P. Carolus Matich Ordinis Minorum observantium in Archigymnasio Provinciae SS. Redemptoris huius Facultatis triennalis lector, die III. Novembris, compilare suisque auditoribus dictare incepit. Sibenici MDCCXCI. (Šibenik, Sv. Lovre, rkp. 43).

Lit.: Lulić memorie, 55-56. — Baćić, 259— A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 390. — V. KAPITANOVIĆ »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 175-176, 198. V. Kapitanović

MATIJA Ivanov (MATEJ "de Vivariis/Vinariis") FKN (XVI. st.), pomoćni dubrovački biskup i naslovni episcopus Amiclensis u patraskoj metropoliji. Wadding navodi datum biskupskog imenovanja 26. XI. 1517., a Tossignano i Gulik-Eubel imaju 1. VII. 1517. pa bi Waddingov nadnevak mogao,

mozda, označava imenovanje za dubrovačkog pomoćnog biskupa. Gams ga navodi kao biskupa u Ohridu u dubrovačkoj metropoliji. Dodatak "de Vivariis" odnosno "de Vinariis" mogao je nastati pogrešnim prepisivanjem od Matthias Juani zamjenom slova *Ju* u *Vi* i slova *n* u *ri* (Juani >Vinarii > Vivarii). Matija je za svoje uzdržavanje primao 200 dukata godišnje, od toga 50 na račun primanja papinske kancelarije od strane dubrovačke nadbiskupije. U Dubrovniku je bio pomoćni biskup franjevcu nadbiskupu Rajnaldu Graziani, koji se odrekao biskupije 13. III. 1521. M. pak dobiva nasljednika u amiklenskoj biskupiji samo dva mjeseca kasnije, l7. 5. 1521. no, nije poznat da li je M. odstupio ili umro.

LIT.: P. R. TOSSINIANENSIS: *Historiarum Seraphicae Religionis libri tres*, Venetiis 1586, 233b L. WADDING: *Annales Minorum, XVI,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1933, 75 br. 47 - Conradus EUBEI,: *Hierarchia Catholica medii aevi*. (2.izd.) Padova 1968ss vol.III 107; 346. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 392

MATIJA IZ ENGLESKE, bosanski vikar (XIV/XV. st.). — Bio je deseti po redu bosanski vikar i upravljao je tri puta po tri trogodišta Bosanskom Vikarijom (1411.-1420.).

LIT.: J. BOŽITKOVIĆ: *Kritički ispit popisa bosanskih vkara i provincijala (1339.-1735.).* Beograd 19345., 15-16. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna*. Rim 1968., 84-85.

A. Barun

MATIJA IZ PELJEŠCA (a Puncta), slikar (Pelješac, ? - Dubrovnik, 1612) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Brat laik. Sakristan u crkvi Male Braće u Dubrovniku kroz četrdesetak godina. Vješt slikarski majstor. - U franjevačkoj crkvi u Dubrovniku uresio strop slikama i pozlatom, ali je njegov važan slikarski rad sav stradao u potresu 1667.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 430. - Nedjeljko SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 335.

I. Djamić

MATIJEVIĆ, Ante, profesor (Zablaće, 11. IX. 1895 - Zadar, 10. IX. 1956). Pučku školu završio u rodnom mjestu, nižu gimnaziju na Košljunu, višu u Zadru. Stupio u franjevački red FZD g. 1912. Teološki studij započeo u centralnoj nadbiskupskoj teologiji u Zadru, a završio u franjevačkoj teologiji u Dubrovniku. Za svećenika je zaređen g. 1920. God. 1922. započinje studfij povijesti na Sveučilištu u Beogradu odakle slijedeće godine prelazi u Beč. Tu, uz povijesnu grupu, apsolvira i trogodišnji tečaj iz paleografije i diplomatike na Oesterreichischer Institut für Geschichtforschung i dogodišnji tečaj na Musikakademie, Abteilung für Kirchenmusik. God. 1926. promoviran je u Beču na čast doktora obradivši dizertaciju pod naslovom "Die Geschichte Dalmatiens zur Zeit der ersten österreichischen Besitznahme". Po završetku studija predaje na nižoj franjevačkoj gimnaziji s pravom javnosti na Badiji (Korčula). Godine 1935. prelazi na višu franjevačku gimnaziju s pravom javnosti u Dubrovnik. God. 1943. postaje ravnateljem državne glazbene škole u Dubrovniku. God. 1946. prelazi u Split gdje predaje glazbu na državnoj glazbenoj školi. God 1948. prelazi u Zadar gdje predaje na novootvorenoj gimnaziji nadbiskupskog sjemeništa sve do g. 1955. kada radi bolesti napušta službu profesora. Uz rad u školi veoma je aktivan i u pastoralu, osobito kao korizmeni propovjednik. Na Badiji vrši neko vrijeme službu odgojitelja pitomaca. U Provinciji vrši službu definitora od g. 1932-1935. Objelodanio je manje priloge u Novoj reviji (1931), i Obzoru (1933), u Franjevačkom vjesniku (1936), u Alma Mater Croatica (1931, 1940). Važniji su mu radovi: O nekim poveljama pogrešno datiranim u Smičiklasovu Zborniku *(Vjesnik kr. drž. arhiva u Zagrebu, god. VII), Odlomak brevijar-antifonala samostana sv. Frane u Zadru prema sudu g. Giuseppe Praga (Zadarske revije, g. II, br. 1, 1953), Zadarsko

porijeklo korala osorske katedrale (Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. 1., Zagreb 1954), Porijeklo renesansnih Psaltira franjevačkog samostana u zadru (Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. 2., Zagreb 1955), Glazbenik Franjo Divnić i njegovi korali (Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. 3., Zagreb 1957), Neriješeni problem orgulja u šibenskoj katedrali od njezina početka do danas (Radovi Instiktuta JAZU u Zadru, sv. 3., Zagreb 1957), Arhiv i knjižnica franjevačkog samostana u Zadru (Zadarski Zbornik, 1964, Matica Hrvatska, Zagreb). (Nb! Tri zadnje rradnje objavljene su poslije smrti pisca). U rukopisu je ostala radnja "Pisci franjevačkih sredovječnih korala u Zadru."
LITERATURA: Berard BARČIĆ: O. Ante Matijević (Glasilo franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji, god. II., br. 8-9/1956. - ISTI: Oproštajni govor. Idem. - Ljubomir MAŠTROVIĆ: Dr. Ante Matijević (Zadarska revija, V, br. 3, str. 219-220). - Berard BARČIĆ: MATIJEVIĆ, fra Ante (Franjo među Hrvatima 1226-1976, Zagreb 1976). - ISTI: Povijest franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, Zadar 1976 (ciklostilski). - ISTI: O. Ante Matijević (Samostan sv. Frane u Zadru, Zadar 1980, 277-289). B. Barčić

MATIJEVIĆ, s. Berhmana (Žegar, 18. VIII. 1887 Đakovo, 21. XI. 1963), sestra sv. Križa. Dugogodišnja nastavnica fizike i matematike na građanskim školama Sestara sv. Križa u Đakovu i Hercegnovom. Učenice je se sjećaju kao stroge, ali pravedne sestre. Posebno je suosjećala sa siromašnom djecom te joj je bilo stalo da nešto nauče za život. U Hercegnovom vršila je i dužnost ravnateljice građanske škole i uz to je bila poglavarica zajednice. Provincijalnom poglavaricom postala je 1937. Njezinim nastojanjem Provincija je izgradila vlastitu bolnicu u Vukovaru (1940), otvorila Žensku klasičnu gimnaziju u Osijeku (1941) i preuzela njegu bolesnika na Klinici Rebro u Zagrebu (1942). Zbog slabog zdravlja zahvalila se nakon šest godina na službi provincijalke. Godine 1943. preuzela je upravu bolnice u Vukovaru. Bila je jednostavna, u zajednici ugodna i društvena, poglavarima iskreno poslušna kao da nikada nije bila na čelu provincije.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXIX (1964) 2, str. 134-135. M. Žigrić

MATIJEVIĆ, Stjepan, prevodilac (Tuzla, druga polovica 16. stoljeća - ?, prva polovica 17. stoljeća). Sam se naziva "Solinjaninom" te se iz toga može zaključiti da je bio od Tuzle. Zna se da je bio šest godina kapelan u Sarajevu i oko dvadesetak godina pastoralni radnik u drugim krajevima Bosne. Kao sarajevski kapelan počeo je prevoditi djelo od Girolama Panormitana Confessasrio racolto dai dotori Catolici Venezia 1575), a nastavio u Rimu na poticaj fra Rafaela Levakovića. Djelo prevodi, kako sam kaže "iz latinskoga" tj. talijanskog "u moj bosanski jezik".
DJELA: - Izpovidenik, sabran iz pravoslavnieh naučitelja po P.O. meštru Jeronimu Panormitanu... Prenešen u jezik bosanski. U Rimu 1630.
LITERATURA: MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 12. - PROHASKA Dragutin: Das Kroatisch-serbische Schrifttum in Bosnien und der Herzegowina. Zagreb 1911, str. 104-106. - pavešić SLAVKO: Jezik Stjepana Matijevića. Prilog proučavanju jezika bosanskih pisaca 17. stoljeća (Disertacija). Zagreb 1960. - GEORGIJEVIĆ Krešimir: Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Zagreb 1969, str. 162. A. Kovačić

MATKOVIĆ, Ante, prov. (?, 1. polovica 16. st. - Požega, 1583). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1572-1573), a prema nekim povjesničarima i ranije (1527-1530), zatim bosanski biskup od 1573. te upravitelj biskupija u Slavoniji, Ugarskoj i Beogradu.
LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 41, 47. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968, 159, 164. - J. BUTURAC - A. IVANDIJA: Povijest

Katoličke crkve među Hrvatima. Zagreb 1973, 151. A. Barun

MATKOVIĆ, Ante, prov. (Duvno, 1686 - Fojnica, 1772). - Bio je profesor na generalnom učilištu u Šibeniku i provincijal Bosne Srebrene (1732-1735). Prve godine provincijalstva ne pohađa tursku Bosnu zbog strašne kuge koja tamo hara. Za njegovog provincijalstva, zbog prostranosti provincije i pripadnosti pod tri različite države, nastaje spor između bosanskih, dalmatinskih i slavonskih fratara, koji je riješen 1735. podjelom na tri provincije, ali i ponovnim ujedinjenjem iste godine prekosavskih i bosanskih franjevaca. - Liber Archivalis kaže da je bio "Čovjek visoka stasa, crnkaste boje, tih, blag, opslužitelj redovničkog pravila, dosta učen, spor na srdžbu sklon milosrđu, veoma strpljiv, ništa ne radi bez savjetovanja, svima drag..."
LIT.: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (13349-1735). Beograd 1935, 144-146. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 220. A. Barun

MATKOVIĆ, Ante, provincijal (prva polovica 16. stoljeća - 1582. ili 1583). Ljetopisci 18. stoljeća navode ga kao provincijala Bosne Srebrene u razdoblju 1527-1530. Mandić, međutim, smatra da je on bio provincijal u trogodištu 1572. - 1575., budući da je 16. kolovoza 1573. imenovan bosanskim biskupom i upraviteljem beogradske biskupije upravo kad je bio provincijal Bosne Srebrene. Kao biskup upravljao je crkvu u Bosni, Sr iji, Dalmaciji, Slavoniji i Ugarskoj.
LITERATURA: BOŽITKOVIĆ Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, str. 41, 47. - MANDIĆ dominik: Franjevačka Bosna. Rim 1968, str. 164-165. A. Kovačić

MATKOVIĆ, Filip, filozofski i teološki pisac (Požega, 17. III. 1740. - Budim, 25. II. 1789) je 1756. pristupio franjevcima u Baču. Nije poznato gdje je studirao filozofiju, a teologiju je završio u Budimu (1761-1765). Kako je odmah položio ispit za profesora filozofije, predavao je na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1765-1768), a zatim se je posvetio pastoralnoj službi kao blagdanski propovjednik na hrvatskom jeziku u Budimu (1769-1772) te župnik i gvardijan u Našicama (1772-1775). U Petrovaradinu je predavao teologiju dvije godine (1775-1777) po potridentskoj franjevačkoj nastavnoj osnovi. Položivši ispit za profesora teologije po državnom nastavnom programu 7. IX. 1778. u Samoboru bio je dvije godine profesor osječkom odjelu bogoslovne škole koja je početni odjel imala u Petrovaradinu, a završni u Osijeku (1778-1781). Učiteljsko djelovanje je poslije toga nastavio u Budimu (1781-1783), gdje je ostao i poslije dokidanja djelovanja franjevačkih visokih škola kao samostanski poglavar (1783/84), odgojitelj studenata filozofije na peštanskom sveučilištu (1784/85) i upravitelj franjevačke suknare sve do smrti 25. II. 1789. godine (51). O njegovom učiteljskom radu govore danas objavljeni popis teoloških teza iz vremena kad su crkvene škole slijedile državnu nastavnu osnovu, te četiri filozofska spisa i jedan teološki priručnik u rukopisu: Enchyridion Philosophicum (Brodii, 1765/66; vel. 17,5 x 22,5 cm; Budim, k I 4), Disputationes in Physicam transcendentalem seu Aristotelico-scoticam Metaphysicam (Brodii, 1766; vel. 17 x 22 cm; Budim, k I 9), Physica naturalis seu Physica generalis (Brodii, 1767; vel. 16,6 x 22 cm); Budim, k I 8), Philosophiae naturalis seu Physicae particuralis tractatio (Brodii 1767; vel. 18 x 23 cm; Našice, s.s.) te De Verbo Dei incarnato (Essekini 1788; 18,5 x 23 cm; Budim, k III 29).
DJELA: *Assertiones ex universa Theologia dogmatica.* Essekini, 1781.
LIT.: F.E. Hoško, Dvije osječke visoke škole, 2. dio, 166-167. — Isti, Prosvjetno i kulturno djelovanje... u Budimu, 175 - 176. — S. Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 80, 96, 127, 139. F.E. Hoško

MATKOVIĆ, Jako, kul. povjesničar (Guča Gora, 3. VI. 1855 - Guča Gora, 30. IV. 1909). - Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, srednju u Fojnici, filozofsko-teološki studij u Đakovu (1870-1876) i Ostrogonu (1876-1878).

U franjevački red stupio je 1870, za svećenika zaređen 1879. Bio je učitelj u Docu, župnik i učitelj u Ovčarevu, lektor filozofije, župnik i gvardijan u Gučoj Gori do 1909., tajnik (1885-1888) i kustos (1894-1897) Bosne Srebrene. Pored strogo svećeničkih dužnosti bavio se i spisateljskom djelatnošću. Prvi je napisao cjelovitu bibliografiju franjevaca Bosne Srebrene. Surađivao je u Srcu Isusovu (1883), Vrhbosni (1889), Franjevačkom glasniku i Hrvatskom pravu (1905).
DJELA: - Schematismus... Bosnae Argentinae. Sarajevii 1895. - Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896. - Svoje čuvaj, tuđe poštuj. Zagreb 1906. - Život o. Jakova Baltića 1813-1887. Sarajevo 1908.
LITERATURA: - ALAUPOVIĆ Tugomir: Nad grobom svoga učitelja fra Jake Matkovića. Serafinski perivoj, 23(1909) 5, str. 85-87. - O. Jako Matković. Serafinski perivoj, 23(1909) 5 str. 103-104. - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

MATKOVIĆ, Landulf, provincijal (Nagy Kanisza, 11. IX. 1812. - Maria Gyud, 5. X. 1881). - Rodio se od hrvatskih roditelja u Velikoj Kanjiži, a 1827. je pristupio Provinciji sv. Ladislava. Studirao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1829-1831) i zatim u biskupijskoj bogoslovnoj školi u Pečuhu (1831-1835). God. 1835. je zaređen za svećenika. Još 1834. ga je provincijal Toma Sitar odredio za profesora filozofije; taj naslov je 1837. postigao na Akademiji u Zagrebu i zatim predavao na filozofskom učilištu u Varaždinu (1838-1840). Nije bio zadovoljan učiteljskim obvezama pa prihvaća pastoralne službe; kapelan je i propovjednik u Sigetu (1840-1845), vjeroučitelj u Kanjiži (1845-1849), kapelan i vjeroučitelj u Maria Gyudu (1854-1857), gvardijan i župnik u Segesdu (1849-1851), Kanjiži (1851-1854), Nagy Attadu (1857-1863) te u Maria Gyudu (1866-1863) svom negdašnjem profesoru filozofije Anzelmu Bolenyiu i zatim Šimunu Szömöricsu (1869-1872); sam je bio provincijal od 1863. do 1866. godine, a u upravnom vijeću Provincije su tada bili oba njegova profesora iz filozofije, Bolenyi i H. Hrgović. Odmah o izboru za provincijala je obećao vrhovnoj upravi Reda da će njegovati povezanost Provincije sa središnjicom Reda.
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu; Hungaria S. Ladislai, sv. I, 90rv. — F.E. Hoško Euzebije Fermendđin i ostaaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. Croatica Christiana Periodica, 12(1988), br. 22, 20-22. F.E. Hoško

MATKOVIĆ, Remigije, pedagog (Cernik, 4. VII. 1794. — Cernik, 26. IX. 1830). Postao je 1813. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, a svećenički red je primio 1819. godine završivši teološko školovanje u Vukovaru. Kad je položio ispit za profesora filozofije i tzv. slobodnih umjeća, postao je profesor filozofskog učilišta, najprije u Iloku (1822-1827) i zatim u Slavonskom Brodu (1827-1830). Predavao je zajedno s A. Kimpekom, a dekan učilišta u Slavonskom Brodu je bio I. Balatović. Uz redovite predmete filozofskog školovanja predavao je crkveno pjevanje i poučavao u orguljanju te obavljao službu odgojitelja stuednata.
LIT.: G. CSEVAPOVICH: *Recensio...Provinciae S. Ioannis a Capistrano,* Budae 1830, 442-443, — J. JANČULA: FRANJEVCI U CERNIKU, Slav. Požega 1980, 200. F.E. Hoško

MATKOVIĆ, s. Borgija, (Subotica, 16. XI. 1880 Đakovo, 19. VII. 1979), sestra sv. Križa. Prve zavjete polaže 1903. Iste godine poslušnost je šalje u Sisak gdje u bolnici dvori bolesnike. Nakon devet godina prelazi u Domobransku bolnicu (Sveti Duh) u Zagrebu gdje vrši i službu poglavarice. U tijeku rata poglavari je šalju u Trst gdje radi u lazaretu (1917-1918). Vraća se na svoje prijašnje mjesto i nastavlja vršiti poglavarsku službu. Godine 1921. premještena je na kliniku u operacijsku dvoranu za instrumentalku. Tu će službu vršiti i u Pakracu, Novom Sadu te u Zagrebu na Ortopediji. Djeluje još u bolnicama u Somboru, Novom Sadu (drugi put!) te u Vukovaru i u isto vrijeme vrši službu

poglavarice. Nakon što su sestre bile istjerane iz vlastite bolnice u Vukovaru, s. Borgija preuzima brigu za sestre i vrši službu sakristanke u franjevačkoj crkvi u Vukovaru. Godine 1954. dolazi u Provincijalnu kuću gdje će još nekoliko godina vršiti službu sakristanke.

LIT.: *Teodozija,* Interno glasilo sestara sv.Križa, Đakovo, IX (1979) 3, str. 28-29.

M. Žigrić

MATOŠEVIĆ, Luka, pedagog (Baja, oko 1720. — Bač, 29. X. 1768). — Postao je član Bosne Srebrne, a prije 1745. je završio u Budimu na bogoslovnoj školi tamošnjeg Generalnog učilišta teološko školovanje. Kako je stekao naslov profesora filozofije, predavao je na filozofskom učilištu u Vukovaru (1745-1748) i predavanja zaključio s tri javne rasprave iz cijelog trogodišnjeg nastavnog gradiva. Već je 1748. položio na natječajnom ispitu u Baču ispit za predavača teologije na bogoslovnim školama pokrajinskog značenja i zatim predavao na takvoj školi u Radni (1748-1750). Nakon što je u Požegi 1750. položio ispit za profesora na bogoslovnim školama u sastavu generalnih učilišta i preuzeo predavanja u Osijeku (1750-1756), a zatim u Budimu (1756-1761) Rečenica nejasna. Po završetku nastavničkog djelovanja postao je nosilac najvišeg prosvjetnog naslova u Franejvačkom redu *lector jubilatus*. Djelovao je kao dekan visokih škola u Osijeku (1763-1768), a prije toga je u svojstvu definitora bio član upravnog vijeća Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1762-1764).

LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić,* 8 (1976), 177-178. — ISTI, Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 161-162. — ISTI: Filozofsko učilište u Vukovaru (1733.-1783.), *Anali za povijest odgoja,* 1 (1992), 17-18. F.E. Hoško

MATOŠEVIĆ, Mato, past. radnik (Mali Mošunj-ž. Vitez, 7. II. 1908 - Zenica, 18. XII. 1978). - Krsno mu je ime Ivan. Sin je Joze i Mande rođ. Pranjković. Osnovnu školu završio je u Vitezu (1916-1920), gimnaziju u Visokom (1920-1926, 1927-1929), teologiju u Sarajevu i Zagrebu (1929-1933), novicijat započeo u Fojnici 1926., za svećenika zaređen 1935. Doktorirao je u Zagrebu 1937. tezom Sv. Pavao i Mojsijev zakon. Bio je kapelan u Varešu (1933-), Docu (1967) i Brajkovićima (1970-1976), župnik u Tuzli (1945-1954), Zenici (1954-) i Docu (1968-), profesor na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu do 1945. te gvardijan u Gučoj Gori (1961-). Javljao se kraćim prilozima u Cvijetu (1928-1929) u Kalendaru sv. Ante (1931), Glasniku sv. Ante (1932), Franjevačkom vjesniku (1937, 1938), i Dobrom Pastiru (1953, 1956, 1960). Premda je doktorirao biblijskom temom, u praksi se bavio pastoralno-pravnim pitanjima. Godine 1977. odlikovan je oredenom bratstva i jedinstva sa srebrnim vijencem.

LITERATURAQ: Kartoteka osoblja Bosne Srebrene. - I.R.M.: † Fra Mato Matošević, Bosna Srebrena, 30 (1979) 1, str. 18-19. A. Kovačić

MATUTINOVIĆ, Andrija (Andro, *Mate), župnik, propovjednik i pisac (Zaostrog, 15. I. 1861 -3. I. 1947). Stupio je u novicijat 1878 a zaređen za svećenika 1883. Bio je župnik u Kruševu (1886-1889), Vrgorcu (1889-1890) Drašnicama, 1891-1893, Igranima (1893-1894), Živogošću (1894), Pasičini (1908-1915), Plini (1915-1916), Borovcima (1816-1819), Hrvacima (1919-1925), Drveniku (1826), Bristu (1927) i u isto vrijeme često nastupao kao poznati propovjednik po različitim mjestima. Bio je širitielj bratovština sv. Antuna Padovanskoga. Surađivao je u Narodnom listu (1887). Pripisuje mu se knjižica *Pobožna bratovština sv. Ante od Padove*, Zadar 1901 (Ribičić).

DJELA: Rukovet cvijeća, Tisk. umjet. zavod "Miriam", Rijeka, 1911.

Lit.: – A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 265. – J. A. SOLDO: Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985). *Kačić*, 17 (1985), 292. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 82. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici*

Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću, Zagreb 1994, 175-176.
V. Kapitanović

MATZEK, Josip, pastoralni pisac, provincijal, generalni definitor (Radna, 7. XII. 1793. - Beč, 14. V. 1869). završivši gimnaziju u Požegi postao je 1811. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Baču. zatim je studirao na filozofskom učilištu u Baji (1813-1815) i bogoslovnim školama u Mohaču (1815-1817) i Vukovaru (1817-1819). Za svećenika je zaređen 1817. godine. Postigavši potrebne kvalifikacije počeo je 1819. predavati na bogoslovnoj školi u Baji crkvenu povijest i crkveno pravo. Ondje je priredio popis teza iz crkvenog prava za javnu raspravu Assertiones ex iure ecclesiastico (1819; rukopis je bio u vukovarskom samostanu). Na bogoslovnoj školi u Vukovaru je predavao moralno i pastoralno bogoslovlje te pedagogiku (1820-1829); istodobno je bio dekan vukovarske škole. U rukopisu je preostao i njegov spis Prolegomena theologiae pastoralis universae (Vukovar, 1818, rkp. us amostanskoj knjižnici u Cerniku, sign. 5 E-162, str. /214/). Bio je samostanski starješina u Slavonskom Brodu (1828), Vukovaru (1828-1830) i Budimpešti (1834-1836), a provincijal u tri trogodišta (1830-1833), 1836-1839, 1842-1845). God. 1851. je bio generalni vizitator Kustodije Svete Zemlje, a 1863. je vizitirao vlastitu provinciju. Sudjelovao je u vrhovnoj upravi Franjevačkog reda kao generalni definitor (1850-1856); god. 1856. je bio na generalnom kapitulu Reda. Od 1846. je boravio u Beču kao povjerenik za poslove Svete Zemlje u Habsburškoj monarhiji. Iz fonda POvjereništva za Svetu Zemlju obnovio je više crkava u palestini i crkvu sv. Katarine u Aleksandriji u Egiptu, a u Jeruzalemu je ustanovio tiskaru. U pet svezaka je napisao na njemačkom jeziku povijest misijskog djelovanja na Bliskom Istoku. Uspješno je gradio razumijevanje među članovima Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, usprkos pripadnosti različitim narodnostima. Vrhovna uprava Franjevačkog reda smatrala ga je gotovo dva desetljeća osobom povjerenja u upravnim poslovima za područje Habsburške monarhije.
DJELA: *Missionsnotizzen aus dem Heiligen Land*. Wien 1864.
LIT.: Fortunat Nagy: Elegia honoribus... Josephi Mathek... oblata. Essekini 1833. — Mathias Arnold: Gefühle der Freude. Jerusalem 1851. — F.E. Hoško: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. Croatica Christiana periodica, 12(1988), br. 22, 5-17. — Historia Domus Bajensis, Band I, Baja 1991, 161-502. — S. Sršan: Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 145-155.F.E. Hoško

MAVRIN iz Rijeke (Rječanin, Maurinus Fluminensis), propovijednik († Rijeka, 25. VI. 1762). Stupio je u Franjevački kapucinski red oko 1738. — Ostavio je u rukopisu djelo: *Manuale Minoritarum*. Complectens diversa tum in genere tum in particulari Quaesita et monitiones supra Regulam S. Francisci, desumpta ex variis Authoribus approbatis. Item Casus reservatos: Authoritatem absolvendi, dispensandi et Vota commuttandi, cum responsionibus seu interpretationibus antiquorum Patrum Ordinis tam doctrina quam Sancitate celebrium, praecipue et Declarationibus Summorum Pontificum traductis singulariter Nicolai III. et Clementis V. cuique Fratri Capucino Professo Regulam Sti Francisci utilia et scitu necessaria, conscripta a P. Maurino Fluminensi indigno Capucino. Anno reparatae salutis 1747. Djelo se čuva u varaždinskoj samostanskoj knjižnici, a ima 383 stranice. To je opširno tumačenje Pravila; rješava različite moralne i pravne probleme povezane s obdržavanjem Pravila.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

MAYOR, Bernardin, (Major), provincijal (Pečuh, 19. I. 1706. - Pečuh, 22. XII. 1774). U Provinciji sv. Ladislava sa središnjim samostanom u Zagrebu je stupio 1726. u Varaždinu. Filozofiju je studirao kod Arsena Čakleca u Varaždinu i Sigetu, a teologiju u Varaždinu (1730-1733). Sam je pak predavao filozofiju na dva mjesta: u Čakovcu i Ivaniću

(1734-1736), a moralno bogoslovlje u Kanjiži (1738-1741). U međuvremenu je 1740. pred komisijom kojoj je predsjedao generalni vizitator Josip Janković položio ispit za profesora teologije na generalnom učilištu, ali nije dobio mjesto predavača ni u Pečuhu ni u zagrebu pa je dvije godine predavao na bogoslovnoj školi generalnog učilišta u Makarskoj (1743-1745). Po povratku iz Makarske predavao je u Zagrebu (1745/46, 1749-1755). i Pečuhu (1746-1749). U Zagrebu je postigao naslov "lector jubilatus" a zapisao je i svoja predavanja iz teologije koja su danas izgubljena. Samostanski starješina je bio u Šiklošu (1736/37), u Pečuhu (1755-1758, 1766-1768) i zatim u Zagrebu (1763/64), a dva trogodišta je vodio i provinciju kao provincijal (1758-1761, 1768-1771). U prvom upravnom razdoblju je donio uredbe o odgojnom programu u tzv. drugom novicijatu ili profesoriju utvrdivši tu ustanovu kao mjesto ascetskog vježbanja i franjevačke izobrazbe. U ime vrhovne uprave Franjevačkog reda obavio je kanonski pohod u Bugarskoj provinciji i u Provinciji Bosni Srebrenoj. S Generalnim učilištem u Pečuhu bio je osobito povezan, jer mu je bio na čelu niz godina kao dekan (1762/63, 1764-1768, 1771-1774). Tiskom je objavio spis iz hrvatske vojne povijesti, dok su njegova predavanja u rukopisu zagubljena.
DJELA: *Aenigmata in suis nobilibus nominibus Croatico-martialium virorum una cum suis solutionibus*. Zagrabiae 1750.
LIT.: Arhiv Provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, B 2, ad nomen. - Arhiv Franjevačkog samostana u VAraždinu, L. Potočnjak: Liber memoriarum, 22). - F. E. Hoško: Odgoj franjevaca provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. Dobri Pastir, 26(1976), sv. 1/2, 210-211.F. E. Hoško

MAŽIBRADIĆ, Dionizije (Maxibradich), Otac Provincije (Dubrovnik, ? - 15. II. 1449) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Nazvan je Ocem Provincije.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 421. - Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae S. Hieronymi. Ragusii 1. I. 1909. (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku). I. Djamić

MECIĆ, Šimun, teolog, filozof, pisac, upravnik (Požega, oko 1783. — Požega, 23. III. 1735). Kao član Bosne Srebrene studirao je filozofiju, čini se, u Napulju, a telogiju u Bariju (1707). U Italiji je položio profesorske ispite iz filozofije i dogmatske teologije. U rodnom gradu je profesor filozofskog učilišta (1714-1717), a u Budimu bogoslovne škole (171/18). Predavao je zatim teologiju na Generalnom učilištu u Dubrovniku (1718-123), da bi se ponovno vratio u bogoslovnu školu u Budim (1723-1729), koja je njegovim osobitim nastojanjem uzdignuta 1722. na stupanj generalnog učilišta 1. razreda. U Budimu je postigao najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu, lector jubilatus, a car Karlo VI. ga je 1731. odlikovao naslovom carskog teologa i savjetnika. Djelovao je također kao gvardijan u Budimu (1729/30) i u Požegi (1730/31), a u Požegi (1730/31) i u Pleternici (1731-1734) je bio župnik. Vrhovna uprava Reda imenovala ga je 22. I. 1735. provincijalom u Bosni Srebrenoj, koja je prema planiranoj trodijelnoj diobi trebala obuhvaćati franjevce u Bosni i Slavoniji bez Srijema. Mecićeva neočekivana smrt i suprotstavljanje velikog broja braće bili su razlogom da je tada provedena samo dvodijelna dioba Bosne Srebrene; odijeljeli su se samostani u Dalmaciji. — Mecić je zapisao svoja predavanja iz filozofije *Universa philosophia* (Posegae s.a.; vel. 14,5 x 20,5 cm, 349 nepag. strana, u samostanu u Požegi, sign. br. 7). Zapisao je i popis katolika u požeškoj župi — *Liber nominalis ... personarum totius parochiae conventus S. Spiritus...civitatis Posegae* (Posegae 1730; vel. 16 x 20 cm, u samostanu u Požegi, br. 24). Na hrvatskom jeziku napisan i otisnut Mecićev molitvenik jest vrijedan spis hrvatske pastoralne literature ranog baroka, zanimljiv povijesti književnosti i povijesti teologije.
DJELA: *Cvitak pokornih* aliti knishice sedam pismi pokorni s officiom s. Krixa i drugim

mlogim bogogliubnim molitvam kako i s naukom karstianskim nakichene. Budim 1736.
LIT.: A. SEKULIĆ: Šimun Mecić graditelj i čuvar jezika hrvatskoga, *Croatica christiana periodica,* 1 (1977), br. 1, 34-46. — F.E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi, *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 1, 90-92. — ISTI: Prosvjetno i kulturno djelovanje... franjevaca...u Budimu, *Ibidem*, 28 (1978), sv.1/2, 128-130. — ISTI: *Negdašnji hrvatski katekizmi*, Zagreb 1985. F.E. Hoško

MEČARIĆ, Šimun, glagoljaš (Senj, XV. st.). — Pripadao je bratstvu franjevačkog samostana sv. Petra u Senju, koji su franjevcima 1297. poklonili knezovi Dujam i Leonard Krčki, kasnije nazvani Frankopanima. Zbog uspješnije obrane Senja od Turaka car Ferdinand I (15271564) je naredio senjskom kapetanu Ivanu Lenkoviću da sruši samostan izvan gradskih zidina i franjevcima dodijeli mjesto za novi samostan u gradu. Iz prvotnog senjskog samostana potječe glagoljski natpis, pronađen 1974. na građevinskom spoliju u tvrđavi Nehaj, dimenzija 80 x 23 x 23,5 cm; sada se nalazi u Gradskom muzeju u Senju, a natpis glasi: "To pisa fra Simun Mečarić".
LIT.: M. BOGOVIĆ: *Glagoljica u Senju*. Senj 1994, 41. F. E. Hoško

MEDARIĆ, Filip, filozofski i teološki pisac (Slavonski Brod, 19. I. 1741. - Ilok, 27. XII. 1789) je u Budimu studirao teologiju na generalnom učilištu Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1762-1766). Kad je 1766. položio ispit za profesora filozofije u Somboru, predavao je na filozofskom učilištu u Mohaču (1766-1768) i u Iloku (1768-1769). Jedno vrijeme je obavljao pastoralnu službuu Našicama (1775), ali se pripravljao i za profesora teologije na nastavnoj osnovi koju je propisalo državno jozefinističko zakonodavstvo. Premda je tek 1778. položio ispit za tu dužnost, preuzeo je učiteljsko mjesto godinu dana ranije u Budimu i predavao do kraja djelovanja crkvenih teološkoh škola (1777-1783), a tada odlazi u Mohač za hrvatskog propovjednika (1783-1788). Posljednju godinu života bio je župnik u Iloku. Dva tezarija, jedan iz filozofije i drugi iz teologije, otkrivaju sadržaj njegovog učiteljskog djelovanja.
DJELA: *Selectae aliquot ex universa Philosophia theses*. Essekini 1768. — *Assertiones theologico-dogmaticae*. Budae 1780.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Osijeku, Josip Pavišević, Epistolae ad religiosos intra Provinciam, sv. 1, 25, sv. 2, 285. — F.E. Hoško, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. Nova et vetera, 28(1978), sv. 1/2, 173, 174. F.E. Hoško

MEDOVIĆ, Celestin, slikar (Kuna na Pelješcu, 17. XI. 1857. - Sarajevo, 20. I. 1920). - Krsnim imenom Mato-Krsto-Baldo. Potječe iz brojne zemljoradničke obitelji. Osnovno školovanje završio u rodnom mjestu u franjevačkom samostanu, gdje ga je P. Radaljević (v.) pripravio za teološki studij koji pohađa zajedno sa U. Talijom (v.) u Male Braće u Dubrovniku (1867-1880). Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1868. Zaređen za svećenika u Dubrovniku 1880. Putuje preko Zadra - gdje upoznaje J. Rossi ()v.) - u Rim studirati slikarstvo. Tamo stanuje u irskom samostanu sv. Izidora i uči kod L. Seitza i F. Grandija (1881-1882). Nastavlja studij kod A. Ciserija u Firenzi (1992-1883), uči modeliranje kod kipara Bartollinija u Faenzi (1884) i po savjetu P. Mančuna mjedorez u kalkografiji kod A. Gillija (1885). Vraća se u Dubrovnik (1886) i radi u samostanu Male Braće. Na preporuku bečkog slikara E. J. Schindlera nastavlja studij u Münchenu na Akademiji (1888). Tu se u samostanu sv. Ane susreće s franjevcima-studentima iz Bosne, Dalmacije i Hercegovine, druži s njem. franjevcem E. Schmidtom jednim od prvih njemačkih literarnih kritičara i upoznaje slikare P. Jovanovića i M. Murata. Nastavnici su mu G. Hackl i L. Löfftz. Vraća se u domovinu (1890) i upoznaje biskupa Strossmayera. Putuje u München (1892) i pariz (1892), a po povratku u Dubrovnik ima atelje u vili M. Pucića. Dr. Rački ga poziva da dođe u Zagreb. Odlazi u rodno mjesto, pa Zagreb gdje

susreće V. Bukovca i potom u Rim i Napulj (1894). Definitivno preselio u Zagreb (1895), radi u Križevcima i putuje s V. Bukovcem i R. Frangešom u Budimpeštu (1896), putuje u Dansku i Njemačku (1897). Prelazi u dijecezanski kler Zagrebačke nadbiskupije (1897). Putuje u Crnu Goru (1897), Dalmaciju (1898), Slav. POžegu (1899), Pariz i Novu Gradišku (1990), Bjelovar (1902), Italiju (gdje portretira papu Pija X) i Prag (1903), Beograd (1904), Sofiju i Osijek (1906), Budimpeštu i rodno mjesto (1907). Napušta Zagreb i izlaže u Splitu (1908), preseljava u Beč (1912) i vraća se u Kunu (1914). Razboli se i odlazi u bolnicu u Sarajevo (1919). — Za svoje je radove odlikovan: Malom Srebrnom medaljom za sliku "Sv. Magdalena" u Münchenu na izložbi radova učenika Akademije (1891), Velikom Srebrnom medaljom za sliku "Bakanal" na istovrsnoj izložbi (1893), a isti mu je rad odlikovan u Parizu (1892). Crnogorski knez Nikola mu je dodijelio "Krst Danilova reda" (1901). — Bio je član "Académie Contemporaine des arts, littérature et science" (1892), Društva hrvatskih umjetnika, Društva umjetnosti, član odbora društva Medulić, te počasni član JAZU u Zagrebu (1919). — Prvi je puta izlagao na Međunarodnoj izložbi u Rimu (1882), a posljednji puta na Izložbi jugoslavenskih umjetnika iz Dalmacije u Splitu (1919). U tom vremenu je izlagao 38 puta (19 u zemlji i toliko u inozemstvu). Nakon smrti djela su mu izlagana na 25 izložbi. — Slikao je historijske, religiozne kompozicije, portrete, mrtve prirode, pejzaže i marine u tehnikama: ulje (na platnu, pločici škriljevca, kartonu i drvetu), fresco, tempera na zidu, bakropis, olovka, ugljen, kreda, tuš, akvarel. — Njegovo slikarstvo do zagrebačkog boravka pokazuje osobine talijanskog akademizma ottocenta upotpunjenog manirom münchenske škole (Bakanal). Visok uspon hrvatskog portretnog slikarstva pokazuju, slikani na solidan münchenski način. Portret majke i Portret starca, a na ova se djela nadovezuju i rana zagrebačka (Sv. Franjo Asiški i Sv. Bonaventura). Kasnije M. poprima sve očitije obilježje Bukovčeva načina. Njegove kompozicije, u kojima detalji odaju istinske umjetničke vrijednosti, zagušene su forsiranim aranžmanom i patetikom (Splitski sabor, Dolazak Hrvata, Pijo X., J. Posilović i slike za ikonostase). M. ostaje iza F. Quiquereza prvi slikar mlade generacije koji radi historijske kompozicije i predstavlja prijelaz do O. Ivekovića. U sukobu "Starih" i "Mladih" M. ostaje izvan grupacija. (Šenoa).

DJELA: Registriranih slika ima 648, od kojih je 190 ili u nepoznatom vlasništvu ili su propale (Kružić Uchytil). Neki radovi: Portret fra Pavla Ljubova, ulje na platnu. Dubrovnik do 1880, Jakov Mirošević, Dubrovnik. - Immaculata, ulje na platnu, oltarna pala. Duzbrovnik ok 1879. Franj. samostan u Pridvorju u Konavlima. - Sv. Franjo u ekstazi, ulje na platnu. Dubrovnik 1880, Franj. samostan Cavtat. - Portret Luca Waddinga, ulje na platnu. Rim 1882, Biblčioteka Samostana Male Braće u Dubrovniku. - Madona della Providenza, ulje na platnu. Fucecchio 1882, Franj. samostan "La Vergine", Fucecchio. - Madona sa svecima, ulje na platnu. Firenze 1883-1884, Crkva sv. Antuna Pustinjaka u Tkonu na Pašmanu. - Cristo Risorto, ulje na pločici škriljevca. Rim 1885, Collegio di S. Isidoro Roma. - Sv. Franjo Asiški, ulje na platnu. Dubrovnik 1888. Samostan Male Braće u Dubrovniku. - Sv. Antun Padovanski, ulje na platnu, oltarna pala. München oko 1889, crkva franjevačkog samostana St. Anna am Lehel, München. - Sv. Franjo Asiški, ulje na platnu. München oko 1890, Strossmayerova galerija Zagreb. - Madona sa sv. Antunom Padovanskim i sv. Antunom Pustinjakom, ulje na platnu. Dubrovnik 1893-1894, kapela sv. Antuna u Baškoj na Krku. - Portret majke, ulje na platnu. Kuna 1894, Galerija umjetnina u Splitu. - Sv. Jeronim, ulje na platnu. Zagreb 1895, oltar zagrebačke katedrale. - Ikonostas grkokat. crkve sv. Duha u Križevcima, 1896. - Sv. Franjo u molitvi, ulje na platnu. Zagreb 1898, Franjevački samostan. Gospa od Karmela sa sv. Franjom i sv. Antunom, ulje. Zagreb 1895-1900, vjerojatno izgorjela u Kuni 1943. - Ikonostas pravoslavne crkve sv. Duha u Bjelovaru, Zagreb 1902. - Portret pape Pija X, ulje na platnu (sa vlastoručnim papinim potpisom), Rim 1903, Zagrebačka

nadbiskupija, Zagreb. - Sv. Franjo Asiški, ulje na platnu. Zagreb 1905, Don Frano Vučetić, Dubrovnik. - Smrt sv. Josipa, ulje na platnu. Kuna 1909, Župna crkva Šmarje-Sap kod LJubljane. - Sv. Martin na konju, ulje na platnu. Kuna 1910, Župna crkva sv. Martina u Bermu. - Sv. Jeronim, ulje na platnu. Kuna 1914, crkva franj. samostana u Slanom kod Dubrovnika. - Sv. Ivan Krstitelj - krštenje Krista, ulje na platnu. Kuna 1914, franj. samostan Delorita na Kuni.
LITERATURA: Knjiga zavjetovanja 1766-1939 (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku) - (nekrolog) List Dubrovačke biskupije 20 (1920) br. 2, str. 24. - Nedjeljko SUBOTIĆ: Celestin Medović (monografiski prikaz). Hrvatska prosvjeta Zagreb 1925. br. 7, 159. br. 8-9, 193. br. 10, 223. 1926 br. 1, 15. br. 2, 39. br. 3, 59. br. 4, 85. br. 5, 112, br. 7-8, 162. br. 9, 187. br. 10, 214. br. 11, 127. 1927 br. 2, 32. br. 4, 88. br. 6, 143. br. 9, 191. br. 12, 166. 1928 br. 2, 28. br. 3, 63. - V/elimir/ D/eželić, st.: Celestin Medović. Znameniti i zaslužni Hrvati 93325-1925. Zagreb 1925, 184. - Z/denko Š/ENOA: Medović, Celestin (Mato). Enciklopedija likovnih umjetnosti 3. Zagreb 1964, 432. - Vera KRUŽIĆ UCHYTIL: Mato Celestin Medović (monografija). Zagreb 1978.
I. Djamić

MEDVID, fra Bernardo (*Mate), župnik (Radošić, 29. IX. 1914 - Grab, 7. III. 1979). Gimnaziju je završio u Sinju (šk. g. 1926/7 - 1932/3). U novicijat je stupio g. 1933. Nakon toga je studirao na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj (1936-1941). Zaređen je za svećenika g. 1940. Bio je župni pomoćnik u Šibeniku (1941-43), član splitskoga (1943-44) i sinjskoga samostana (1944-46). Od g. 1946. do g. 1948. bio je u zatvoru. Na gimaziji predavao je pjevanje (šk. g. 1948/49) a zatim je boravio u Splitu, bio župnik u Gali-Gljevu (1953-64) te župnik u Grabu. Stradao je u autobusnoj nesreći.*J. Soldo*

MEĐUREČKI, Timotej, osnivač Provincije sv. Ladislava, provincijal (Varaždin, 1610. — Varaždin, 6. III. 1678). God. 1629. stupio je u Provinciju sv. Marije; u njoj je bio definitor (1651-1654) i gvardijan u Zagrebu. U to je vrijeme predvodio članove hrvatske narodnosti u toj provinciji u nastojanju da se odijele od madžarskih članova i obrazuju samostalnu redovničku pokrajinu. Uz suglasnost Pavla Jančića boravio je početkom 1654. u Rimu i ishodio odobrenje vrhovne uprave Franjevačkog reda i Kongregacije za biskupe i redovnike o odjeljivanju hrvatskih samostana te provincije u samostalnu Kustodiju sv. Ladislava sa središtem u Zagrebu. Odluku o uspostavi nove kustodije donijela je 4. IX. 1655. spomenuta kongregacija, odnosno 10. VII. 1656. papa Aleksandar VII. Ona je okupila u svom sastavu sedam samostana; jedan je od njih bio samostan klarisa u Zagrebu. M. je izabran za prvog kustoda (1655-1658) pa sudjeluje 1658. na generalnom kapitulu u Toledu i uspješno brani samostalnost nove zajednice, odnosno nastoji oko naslova provincije za tu zajedenicu. Nakon što je gotovo godinu dana boravio u Rimu, ishodio je 16. VII. 1661. odluku pape Aleksandara VII kojom zagrebačkoj kustodiji daje naslov Provincija sv. Ladislava i zatim 19. IX. 1661. i njega potvrđuje za prvoga provincijala (1661-1664). On je i nadalje sudjelovao u vodstvu i izgradnji nove provincije kao kustod (1664-1668) i definitor (1671-1674). Odbio je 1674. ponovni izbor za provincijala, ali ga je prihvatio 1676. obavljajući dužnost dvije godine kad se zahvalio 3. II. 1678. zbog bolesti. Provincija sv. Ladislava ga je obdarila naslovom "prvi i trajni otac Provincije", a njegovi životopisci ga "zbog svih njegovih zasluga i osobnog redovničkog života nazivaju svetim".
LIT.: F. E. HOŠKO: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII. stoljeća, Kačić, 4 (1971), 83-103.
F.E. Hoško

MENČETIĆ, Jakov (Menze), kandidat za biskupa (Dubrovnik ? - 1583. ?) - Potječe iz dubrovačke plemićke obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Doktor obaju prava. “Vikar (stonskog samostana), osoba uzorna života, bogobojazan, veoma solidno poznaje teologiju.” (Vlada u pismu od 12. I. 1582. moli

papu Grgura XIII. da M. imenuje stonskim biskupom).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de OBservantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 427-428. I. Djamić

MENINI, fra Robert (*Antun), biskup i misionar (Split, 18. X. 1837. - Sofija, 14. X. 1916.) Otac mu se zvao Dominik a majka Magdalena Lovrić. Nakon što su mu se roditelji preselili u Zadar, gdje mu je otac bio upravitelj pošte, Antun je pohađao osnovnu školu i od god. 1846- do 1854. višu državnu gimnaziju. Nakon položenog ispita zrelosti (1854) pošao je na sveučilište u Graz studirati pravo. Dvije godine kasnije odlazi u Beč, gdje nastavlja studij i priprema doktorat. Kroz to vrijeme prakticirao je kod vojnog suda i kod nekog odvjetnika. Okružen liberalnom sredinom zapustio je vjerski život. Svršivši studij prava natjecao se god. 1859. za katedru prava na sveučilištu u Paviji, a kad mu to nije uspjelo, i u Padovi, jer nije htio biti ni sudac ni odvjetnik. U tom lutanju bolje je upoznao kapucine u Beču i njima izrazio želju da bude primljen u Red. Bilo mu je savjetovano da stupi u Tridentinsku (Trento) kapucinsku provinciju, što je i učinio koncem studenoga 1860. gdje je dobio redovničko ime Robert. Sklon još strožijoj stegi želio je prijeći u kartuzijance, ali je istovremeno osjećao i želju poći među pravoslavne i raditi za jedinstvo Crkve. Za svećenika je zaređen 5. VII. 1863. u Trentu . Nakon završenog studija imenovan je pomoćnikom učitelja novaka, ali je već nakon pola godine morao preuzeti službu profesora pastoralne teologije. God. 1868. preuzeo je dužnost propovjednika pučkih misija, te je s uspjehom propovijedao po cijeloj Italiji. Papa Leon XIII. imenovao ga je 2. I. 1880. naslovnim biskupom Metellpolitanskim i apostolskim vikarom u Bugarskoj. Postavljen je za koadjutora biskupu Dominiku Reynaudiju. Biskupsko posvećenje primio je 3. II. 1880. u Tor de Specchi, a posvetio ga je kardinal Ivan Simeoni. Nakon toga otputovao je u Plovdiv gdje je ubrzo naučio bugarski jezik. Kad je godine 1885. Reynaudi dao ostavku na službu apostolskog vikara, Menini je preuzeo vodstvo vikarijata i ujedno je imenovan naslovnim biskupom Gangre. Kao biskup nastojao je što jače organizirati karitativnu i kulturnu djelatnost Crkve i tražio je sve moguće zgode za stvaranje dobrih odnosa s pravoslavnim klerom. Morao je stalno poduzimati nove korake da katolici budu zakonom zaštitćeni i da imaju ista prava kao pravoslavni. U Plovdivu je 1. I 1882. otvorio sjemenište i primio prvih šest đaka i tako započeo odgoj bugarskog klera. Sjemenište je već do 1893. dalo 26 domaćih svećenika. Osobito je bilo plodno njegovo karitativno djelovanje. Menini je uspio dovesti iz Zagreba sestre milosrdnice, te su četiri njihove sestre 1891. preuzele novoizgrađenu bolnicu sa 40 postelja u Sofiji. Jednako tako je osam sestara milosrdnica došlo 1898. u Plovdiv i tamo preuzelo rad u bolnici. Na njegovu inicijativu sestre milosrdnice iz Zagreba preuzele su 1905. sirotište u Sofiji, u kojoj su iste godine otvorile bugarsku i njemačku osnovnu školu. Uz izgradnju brojnih crkava, uspješnan odgoj domaćeg klera i djelotvorno širenje kršćanske ljubavi, Robert Menini uvijek se smatrao vjeroučiteljem svojih vjernika, te je i kao nadbiskup ostao »pučki misionar«. Kroz 36 godina služenja bugarskoj Crkvi svojim je vjernicima često slao pastoralna pisma a bio je i stalni ispovjednik svoje katedrale. Pokopan je u katedrali u Plovdivu. — U arhivu kapucinske tridentinske provincije u Trentu sačuvani su njegovi rukopisi *Un frammassone santificato,* Plovdiv, 1908. (30 str.) i L'ideale di una società perfetta, Plovdiv, 1907. (28 str.)
DJELA*: Brevi meditazioni in tutti giorni dell'anno,* Udine, 1897. — *Compendium Hermeneuticae sacrae,* Budapest, 1898. — *Compendium Theologiae dogmaticae fundamentalis,* Budapest, 1898. — *Manuale depromptum ex Institutionibus Theologiae theoreticae,* Monteregali, 1899. — *Brevi letture spirituali per tutti i giorni dell'anno,* Udine, 1900. — *Historiae Ecclesiasticae breve Compendium,* Udine, 1901. — *Brevi discorsi sopra la perfezione Cristiana,* Verona 1905. — *Quaresimale quotidiano,* Verona, 1906. — *La*

sacra missione, Verona, 1907. — *Il mese di maggio,* Verona, 1908. — *Autobiografia di un Cappuccino,* Trento, 1910.
LIT.: H. BORAK, »Splićanin fra Robert Menini, apostol Bugarske«, *Kačić,* XIV (1982), 243-260. Hadrijan Borak

MIALJIĆ, (Miagljić, Mihaljić), fra Ivan, vođa seobe (XVII-XVIII. st.). S ostalim redovnicima prebjegao je 1683. iz Rame u Sinj. Pripisuje mu se da je bio maloga stasa i da je na Gospin zagovor izrastao, pa bi to bilo prvo zapisano čudo povezano uz sliku Gospe Ramske, kasnije Sinjske.
Lit.: J. ŠETKA, Čudotvorna Gospa Sinjska, *Sinjska spomenica*, Sinj 1965, 12 (Razpisanje, 4v). *V. Kapitanović*

MICHAELIS, Inocent, sveta života (? - Ston, 9. VI. 1680) - Pitomac Rimskog sjemeništa. Postao član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Nekoliko sedmica nakon svećeničkog ređenja teško je obolio. Liječio sle u Napulju, te se izliječen nastanio u stonskom samostanu. Danju i noću je molio. Tjelesno je oslabio od posta i drugih žrtava. Slovio je kao veliki protivnik svake isprazne riječi. Preminuo je na glasu svetosti.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 446.
I. Djamić

MIDENJAK, Konstanca od Isusa (Ana-Jelena), klarisa, opatica i upraviteljica (Sinj, 2. II. 1810. — Split, 18. XI. 1859). — Stupila je u samostan 1823., u svojoj 12. godini. Više godina upravljala je samostanskom školom i Samostanom. Na samostanskom zvoniku i danas se nalazi oveće zvono, što ga je ona darovala god. 1855., ukrašeno cvjetovima i likovima svetaca.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 45 i 52. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], IV., 205. M. A. Petričević

MIHAČEVIĆ, Lovro, provincijal (Kreševo, 23. VII. 1856 - Kreševo, 25. V. 1920). - krsno mu je ime Stjepan. Rodio se od oca Stjepana i majke Franjke rođ. Vidović. God. 1864. počinje učiti osnovnu školu u Kreševu, gimnaziju završava u Sarajevu i Kreševu, novicijat u Kreševu (1872-1873), filozofsko-teološki studij u Đakovu (1874) i Ostrogonu (1877-1880) s odličnim uspjehom. Za svećenika je zaređen 1880. Po završetku studija proputovao je veći dio Austro-Ugarske. Bio je kapelan i pučki učitelj u Osovi (1880-1882), vikar u Kreševu (1882), učitelj mladeži u probandatu u Trošanu u Albaniji (1883-1893), gvardijan u kreševu (1893-1896) i Skadru (1909-1910), župnik u Novom Šeheru (1897-1906) i Podhumu kod Konjica (1910-1916). Od 1886. generalovom odlukom bio je direktor kolegija u Trošanu, te istodobno župnik i profesor. Predavao je latinski, talijanski i albanski jezik. Uz pomoć ostale subraće iz Bosne razvio je vrlo uspješnu građevinsku djelatnost. Stoga ga albanska provincija proglasila titularnim definitorom. U rujnu 1892. doveo je u Bosnu 6 kandidata za novicijat. Biran je za definitora Bosne Srebrene (1894) i generalnog vizitatora u provinciji sv. Jeronima. Sudjelovao je 1915. na generalnom kapitulu u Rimu. Mihačević se odlikovao marljivošću, aktivnošću, franjevačkim življenjem i širokom naobrazbom. Znao je klasične jezike, albanski, francuski, talijanski, njemački i nešto mađarski. Spada među bolje poznavaoce albanske prošlosti i života. Njegovu biblioteku ačinjavalo je oko 600 knjiga na raznim jezicima, među kojima i brojne knjige iz medicine. Objelodanio je nekoliko samostalnih djela asketsko-pastoralnog i povijesnog sadržaja. Njegovo djelo Liber sapientiae može se smatrati nekom vrstom "vade mecuma" kršćanske filozofije, etike i pastoralnih uputa. Putopisno djelo Po Albaniji proveo je Otto Szlavik na njemački jezik (Prag 1913). U rukopisu su mu ostali Kućni liječnik ili Zdravlje za svakoga, Dnevik o životu ir adu u Albaniji i neke Epistolae encyclicae. Surađivao je u periodičnim publikacijama Hrvatska (1889), Glasniku sv.

Ante (1909-1910), Serafinskom perivoju (1909), 1911-1913), Malim novinama (1913) i Našoj misli (1915, 1918).
DJELA: Redovništvo il misli sv. Tome Akvinskoga i sv. Alvonza Ligvorskoga o ulazu u sveti red za katoličku mladež u Bosni i Hercegovini. Zagreb 1893. - Liber sapientiae et prudentiae humanae sive Nucleus veritatum ex variis operibus depromtarum in utilitatem utriusque Cleri. Romae 1908. - Manuale Franciscanum sive Instructio occasione sacrae pastoralis visitationis. Sarajevo 1909. - Po Albaniji - dojmovi s puta. Zagreb 1911. - Crtice iz Albanaške povijesti. Sarajevo 1912. - Epistola encyclica ministri provincialis Bosnae Argentinae. Sarajevo 1913. - Litterae encyclicae ministri provincialis Bosnae Argentinae. Sarajevo 1915. - Schematismus almae provinciae franciscanae missionariae Albaniae concinatus prima vice. Sarajevo 1908.
LITERATURA: - r/IBLER Jenko/: Fra Lovro Mihačević. Po Albaniji. Narodne novine, 77(1911) br. 287. - RADIĆ Stjepan: Šest dobrih knjiga za narod. Dom, 5(1911) br. 51. - /ANONIMUS/: Fra Lovro Mihačevišć: Po Albaniji. Dojmovi s puta. Zagreb 1911. Izdala Matica Hrvatska. Zvezda, 1912, sv. 10, str. 639. - D.: Fra Lovro Mihačević: Po Albaniji. Strossmayerov kalendar, 5(1915) str. LXXIV-LXXV. - ĐORĐEVIĆ Tih/omi/R: Fra Lovro Mihačević: Po Albaniji. Dojmovi s puta. Srpski književni glasnik, 38(1912) 6, str. 467-472. - VUKIĆ Ante: Fra Lovro Mihačević: "Po Albaniji" Dojmovi s puta. Izdala Matica Hrvatska. Narodni list, 51(1912) 66, str. 67. - WESTER Josip: Fra Lovro Mihačević: "Po Albaniji. Dojmovi s puta. Zagreb 1911. Izdala Matica Hrvatska. Ljubljanski zvon, 32(1912) 1, str. 54-55. - V.Č.: Fra Lovro Mihačević: Crtice iz albanaške povijesti. Sarajevo 1912. Bosanska vila, 28(1913) 3, str. 48. - D.: Mihačević o političarima. Liber sapientiae et prudentiae humanae fra Lovre Mihačevića o političarima. Hrvatska straža, 9(1937) 91, str. 6. - V.S.: Po Albaniji. Dr. Lovro Mihačević. Narodno jedinstvo, 3(1920) 32, str. 2.- (gr): Arbanasi - siromašan ili čestit narod. Prikaz fra Lovre Mihačevića, dobrog poznavaoca arbanaške narodne duše. Hrvatski narod, 6(1944(1000, str. 3. - DRLJIĆ Rastislav: Fra Lovro Mihačević (bio-bibliografija). Dobri Pastir, 4/6 (1955) I-IV, str. 159-163. - ISTI: Ocjena rada pokoj. mnp. o. fra LOvre Mihačevića. Dobri Pastir, 15/16(1966) I-IV, str. 407. - CANA Zekeria: Naučni doprinos fra Lovre Mihačevića. Perparimi, 1964, 7-8, str. 596-507. - M/ISILO/ K/ runoslav/: Pedesetgodišnjica smrti fra LOvre Mihačevića. Bosna Srebrena, 21(1970) 12, str. 154-167. A. Kovačić

Mihael Anđeo Dubrovčanin, (Michallangelus a Ragusa) BOŽIDAREVIĆ, Mihael **Anđeo**

MIHAEL ANĐEO IZ CAVTATA (ab Epidauro Illyrica), provincijal (Cavtat, cca 1621. - Dubrovnik, 21. VIII. 1695) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Učeni teolog i poznati propovjednik. Kustos, komesar-vizitator, te provincijal (1658-1661). U dubrovačkoj nadbiskupiji vršio je službu sinodalnog ispitatelja.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 452.
I. Djamić

MIHAEL iz Zadra FKN († 28. 10. 1387 ?), provincijal, biskup. Kao lektor spominje se 1341, a kao provincijal 20. VI. 1351. i to zbog nekih poslova koji su se ticali senjskog biskupa. U ime senjskog samostana primio je 5. I. 1354. vinograd koji je tom samostanu darovala grofica Elezabeta. Provincijalat mu je vjerojatno trajao, bez prekida, dva trogodišta, l349-1355. Vršio je i službu istražitelja pravovjerja, a prema Sbaragli i Abateu i provincijala (Abate).— Po smrti franjevca Bonifacija, Urban V. postavio ga je 17. lipnja 1364. (a ne srpnja 1363) za osorskog biskupa. Kao i neki drugi osorski biskupi i M. je dugo izbivao iz biskupije, možda zbog malaričnosti područja. Sveta Stolica ga je prisilila na rezidiranje, pa se "revno dao na podizanje

vjerskog života". Dao je popraviti crkvu sv. Nikole iznad Osora i crkve sv. Marije Magdalena i sv. Pavla, nedaleko samostana sv. Petra. Brinuo se za crkvene potrepštine, unaprijeđenje bogoslužja i povećanje broja svećenika. Ne zna se kad je dobio nasljednika. Nekrologij provincije stavlja mu spomen na dan 28. X. 1387, no bilo je to možda i ranije.

LIT.: T. SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae,* vol. XII. Zagreb 1903ss. – *Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, 376 br. 913 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968[2], 67. — ABATE, Schedario dei provinciali — *Hrvatska provinciaa franjevaca konventualaca nekad i danas*, Zagreb 1989, 43. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 69 i 90.

MIHAEL iz Zadra O. Min. (†1293 ?), spominjan kao provincijal i biskup. U Historiografiju ga je, čini se, uveo Wading koji ga uz god 1291. naziva magistrom, provincijalom Dalmacije, istražiteljem krivovjerja i osorskim biskupom. Farlati, Eubel i Gams navode kao početak njegova biskupovanja u Osoru 1290. U Osoru je sačuvana nadgrobna ploča biskupa Mihaela, ali kako je oštećen natpis koji spominje njegove godine biskupovanja mogla bi pristajati i mlađem Mihovilu iz Zadra. — Redovito se navodi da je bio provincijal u sklavonskoj/hrvatskoj provinciji 1276. - o. 1288., a zatim biskup u Osoru. Vjerojatno je njemu, kao provincijalnom ministru, bila upravljena bula Nikole IV *Vineam Sareth* od 4. 8. 1288. Tom bulom papa zadužuje provincijala s još trojicom sposobne braće da propovijedaju Evandjelje Židovima u Dalmaciji. Kao godina smrti navodi se 1293, 1295 ili čak kasnije. Ukoliko je uopće bio osorski biskup, posljednje dvije godine su isključene jer se 10. X. 1295. spominje već pokojni biskup Jakov.

LIT.: D. FABIANICH: *Storia dei Frati Minori...* Zara 1863, 417-420. — T. SMICIKIAS: Codex diplomaticus...Zagreb 1903ss, vol.6,251. — *Samostan sv. Frane u Zadru*, Zadar 1980, 20 - Luca WADDING: *Annales Minorum.* Quaracchi 1933ss (3. izd.), vol. V 309 br. 49. —*Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 613, br. 119. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 68 i 84. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 84.

MIHAJLOVIĆ, Ivan (Giovanni da Possegha Bosnense), prizrenski biskup, mučenik (Požega, oko 1605. - Prizren, 1643). Potjecao je iz ugledne trgovačke obitelji. Na njegov odgoj mnogo su utjecali ujak fra Jeronim Lučić, gvardijan našički, i fra Marko Bandulavić, koji je kao generalni vikar bosanskog biskupa fra Franje Baličevića boravio u Požegi i Velikoj. POčeo je školovanje u Velikoj, a teologiju je studirao u Perugi; odatle, naime, piše 1. travnja 1633. Propagandi izvještaj o vjerskom stanju u Slavoniji s opisom raspoloženja naroda prema pitanju biskupijskih granica u Slavoniji između skradinskog biskupa i administratora bosanske biskupije Tome Ivakovića († 1633) i barskoga nadbiskupa koji je upravljao i smederevsku biskupiju Petra Massarechia († 1634). Sudjelovao je u rješavanju tog spora kao izaslanik biskupa Ivkovića pred Kongregacijom u Rimu, koja je 11. svibnja 1633. odredila rijeku Dravu do Osijeka kao granicu biskupske vlasti spomenutih biskupa. Tada je Srijem pripao Masarechiu a Slavonija Ivkoviću, odnosno njegovom nasljedniku fra Jeronimu Lučiću (1634-1639). M. je Lučićev tajnik i prati ga 1637. kad je obavljao kanonski pohod župa u okolici Đakova, Našica i požege. Kako provincijal Bosne Srebrene Nikola Brajković nije surađivao s biskupom Lučićem, imenovao je 1637. Mihajlovića učiteljem u Sarajevu. On je odbio tu dužnost, jer je mogao računati na razumijevanje Propagande koja ga je 30. kolovoza 12638. pozvala u Rim da izvjesti o netrpeljivosti Provincije Bosne Srebrene prema biskupu Lučiću. Od 1638. je

također Lučićev generalni vikar pa ga prati u kanonskom pohodu po većem broju bosanskih i slavonskih župa. Kad je 1639. biskup Lučić umirovljen, M. se mogao posvetiti radu koji je još 1637. bio nakanio započeti u Požegi otvaranjem gimnazije za 30 do 50 učenika pa je tada u Rimu nabavljao školske knjige. Gimnaziju je uspio 1640. otvoriti u Velikoj i do 1643. u njoj vodi 40 učenika iz Slavonije, iz južne Ugarske i čak Srbije. U to vrijeme je izbio sukob između slavonskih i bosanskih članova Bosne Srebrene i pokret za odijeljenjem slavonskih franjevaca u novu provinciju na koju bi se onda oslanjala i nova biskupija sa središtem u Požegi. U tom sukobu, koji se rasplamsao 1645. do te mjere da je Kongregacija odobrila kazne prema tzv. slavonskim separatistima, M. je od početka djelovao pomirljivo. Svakako je to bio jedan od razloga da ga je Sveta Stolica 1642. imenovala biskupom u Prizrenu. Uzdržavanje sina biskupa je prihvatio 12. lipnja 1643. pismenom obvezom njegov otac Matej. Potkraj iste godine M. je pošao u Prizren, ali su ga ondje ubili muslimani. Nikada se nisu doznale okolnosti njegove mučeničke smrti.
LIT.: Josip Buturac: Fra Ivan Požežanin za latinsku školu u Požegi g. 1637. Almanah POžepške gimnazije 1699-1969. Požega 1969, 52. — Isti: Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja. Zagreb 1970. F.E. Hoško

MIHAJLOVIĆ, Stjepan, generalni vikar bosanskog biskupa (Požega, oko 1610. - ?). Brat je biskupa Ivana, nećak biskupa fra Jeronima Lučića (1634-1639). - Završio je bogoslovne škole u Italiji i stekao poznanstva u Rimu pa je smatrao da smije 1637. predlagati kandidata za smnederevskog biskupa sa sjedištem u Beogradu. Prije 1638. je bio učitelj u Kreševu. U želji da proširi biskupsku vlast svog ujaka Jeronima Lučića i na Srijem, oteo je svjetovnom kleru 1638. župu u Bapskoj. Zbog toga je upao u crkvene kazne, ali se nije na njih obazirao ni on ni novi bosanski biskup fra Toma Mrnavić (1640-1644) koji ga je uzeo za tajnika. U suprotstavljanju slavonskih i bosanskih članova Bosne Srebrene, on se protivi diobi Provincije. Ne slijedi primjer pomirljivosti svoga brata biskupa, nego se oštro suprotstavlja prvacima slavonske struje Petru Nikoliću i Marinu Ibrišimoviću. Provincijal Petar Lipanović ga stoga postavlja za gvardijana u Velikoj, odstranivši prethodno Nikolića. Bosanski biskup fra Marijan Maravić (1645-1660) ga je 1646. postavio za generalnog vikara. Sudjelovao je kod sporazuma beogradskog biskupa Marina Ibrišimovića i Marijana Maravića 1647. glede slavonskih župa koji je proglašen 14. siječnja 1648. i po njem bosanski biskup upravlja u Bosni, a beogradski župama u Srijemu, dok župama između Save i Drave upravlja kao administrator skradinski biskup Fra Pavao Posilović. Tada je M. bio kustos Bosne Srebrene (1647-1650).
LIT.: Josip Buturac: Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja. Zagreb 1970. F.E. Hoško

MIHALIĆ, Leonard, profesor-kateheta (Baška, 19. IV. 1899 - Dubrovnik, 17. XII. 1965). - Osnovnu školu završio je u rodnoj Baški, gimnaziju na Badiji, Košljunu i Zadru, teologiju u Dubrovniku gdje je položio i katehetski ispit te je od države priznat kao profesor. Stupio je u FZD 25. X. 1914, zaređen je za svećenika u Dubrovniku 16. VII. 1922. Odmah je započeo sa odgojiteljskom i profesorskom službom najprije na Košljunu 1923-1926, a onda na Badiji gdje je 17 godina bio rektor Serafskog kolegija (1927-1945). Kroz to vrijeme bio je jedno trogodište tajnik provincije i dvaput definitor. Poslije rata bio je gv ardijan u mjestima provincijskih odgojnih zavoda na Poljudu i u Zadru, a zatim u Puli. Godine 1964. kao bolesnik od raka premješten je u Dubrovnik gdje je i preminuo. - "Poštovali smo ga. I zaslužio je. Bio je stup odgoja, nosioc reda, discipline. U školi nam je predavao vjeronauk, latinski i matematiku, i znao je u naše male glave uliti solidne temelje znanja i ljubavi za nauku... Ugasila se Badija, ali se nije ugasio njegov odgojiteljski žar... nikad se nije prestao interesirati za naše najmlađe. Cijelo je vrijeme sve do smrti vodio statistiku, izračunavao procente uspjeha, uspoređivao ih sa nekadašnjim BAdijskim

uspjesima, te je odgovornima davao korisne napomene i sugestije, svih je hrabrio. Kad je sestrica smrt pokucala na njegova vrata, trebalo se Bogu pokoriti i on je to učinio svjesno prikazujući svoj život za naše najmlađe,..." (Štokalo)
LITERATURA: Gabrijel ŠTOKALO: O. Leonard Mihalić, prof. IZvještaj za 3. školsku godinu 1965/66. Franjevačke srednje škole Split-Poljud (Šapirografirano), 1966, 15-17.G. Štokalo

MIHIĆ, Josip, pedagog, povjesničar (Osijek, potkraj 17. st. - Osijek, 1. XII. 1745). Sredinom drugog desetljeća 18. st. je stupio u Provinciju Bosnu Srebrenu i najvjerojatnije izvan domovine završio filozofsko i teološko školovanje osposobivši se i za profesora filozofije. Predavao je na filozofskim učilištima u Iloku (1720-1723) i zatim u Požegi (1723-1726). Samostanski starješina je bio u Petrovaradinu (1728/29), u Našicama (1739-1742) i Osijeku (1744/45). Kad je u svojstvu definitora sudjelovao u uprqavi Provincije Bosne Srebrene (1732-1735) za provincijala Antuna Markovića, pohodio je po zahtjevu Bečkog dvora sve župe u Slavoniji i Srijemu i sastavio njihov opis. Njegove izvještaje dijelom su objavili B. Glogovac i M. Barbarić. Pripisuje mu se i jedno tiskom objavljeno nabožno djelo na hrvatskom jeziku kojemu je u naše vrijeme zameten trag.
DJELA: *Pisme duhovne B. M.* (Budim) 1835.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Protocollum sive archivium conventus Petrovaradini, sv. 2, 131. - I. Kukuljević-Sakcinski: Bibliografia hrvatska. Zagreb 1860, 99, br. 1136. - M. Šrepel: Jakošićev spis "Scriptores Interamniae". Građa za povijest književnosti hrvatske JAZU, knjiga 2. Zagreb 1899, 121. - B. Glogovac: Kratka izvješća o nekim slavonskim župama iz god. 1733. 4. Katolički list, 58(1907), 388-391, 400-402. - Isti: Iz prošlosti župe kobvačke i pakraške. Ibidem, 606, 607. - M. Barbarić: Neke crkve u Slavoniji za Turaka. Vjesnik županije virovitičke, 31(1922), 39, 40, 45-56. - F. E. Hoško: Franjevačko visoko učilište u Požegi. Nova et vetera, 27(1977), 1, str. 93.F. E. Hoško

MIHOVIL HRVAT (iz Hrvatske), bos. vikar (?, 2. polovica 15. st. — 1. polovica 16. st.). — Bosanski je vikar od 1484.-1490., a vjerojatno i u sliejdećem trogodištu. Uspješno se borio za jeidnstvo Vikarije u vrijeme kad je Bosanska kustodija, zbog posebnih neprilika s Turcima, radila na tome da se odvoji o posebnu vikariju. Svojom okretnošću postigao je da bude opozvana bila koju je dobio Franjo Zlatović na papinskoj kuriji u Rimu i kojom je bio imenovan "vikarom svih bosanskih krajeva pod Turcima". Vikarija je i dalje ostala jeidnstvena, kako je to većina braće željela i tražila, iako je Bosanska kustodija dobila gotrovo potpunu samostalnost u upravljanju (1487.). Generalni kapitul opservanata u Firenci (1493.) zabranjuje pod kaznu izopćenja da se ne sije raditi na razdiobi Vikarije te da kustodi bosanski i zvornički budu povjerenici bosanskog vikara, svaki na svom području.
LIT.: D. Mandić: Franjevačka Bosna. Rim 1968., 136-140. A. Barun

MIHOVIL IZ SPLITA, (XIV. st.) Bonifacije IX. dopušta mu 1. IV. 1398. neograničeno vrijeme boraviti u samostanu na Sionu u Jeruzalemu, kao svakom članu tamošnje zajednice (možda se Mihovil nadao da će kao njegov subrat Nikola iz Šibenika steći palmu mučeništva). Papa veli za nj da ga preporučuje pobožan i častan život, prokušanost i mnogoostruke zasluge.

MIHOVIL, FKN († pr. 31. V. 1419.), beogradski biskup. Spominje se u buli imenovanja nasljednika mu Grgura de Nexe, od 31. V. 1419. U nedostatku podataka moglo bi se nagađati da je Mihovil istovjetan s apostolskim penitencijarom Mihovilom kojega je Alekdsandar V., imenovao 23. X. 1409., naslovnim biskupom Trapezunta, a već 2. XII. 1409. na njegovo mjesto postavio franjevca Marcela (Wading) ili Nikolu de Gamundia (Eubel). Možda je Mihovil tada premješten u Beograd. — Nije isključeno da bi Mihovil mogao biti istovjetan i s Mihovilom iz Splita.

LIT.: *Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji*. Zagreb 1974, 658. *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 520 br. l413; 415 bilj. 4; 81 br. 246. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 493; 355. — L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 414 br. 15.

MIKAČIĆ, Anđelika od Uskrsnuća (Mila), klarisa, opatica Split, (19. II. 1879. — Split, 18. IV. 1947). Stupila je u samostan god. 1894. Preko 20 godina, uz nešto prekida (kada bijaše vikarica), upravljala je Samostanom, požrtvovno i energično, ističući se nadasve dobrotom, velikodušnošću, otmjenošću duha i ljubavlju. Kod nje su tražile savjeta mnoge duhovne osobe. Bila je strpljiva u dugoj bolesti.
LIT.: Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], II, 67. M. A. Petričević

MIKAČIĆ, Serafina od Duha Svetoga (Ana), redovnica klarisa (Split, 1. II. 1874. — Split, 22. XII. 1957). Stupila je u samostan god. 1891. Bila je učiteljica novakinja i sakristanka. Bila je sva ljubav. U njoj bijaše očito djelovanje Duha Svetoga. I kao starica dolazila je svake ponoći u kor na moljenje časoslova. Posebno je štovala otjastvo Utjelovljenja, a preminula je, nakon strpljivo podnesene bolesti iz ljubavi prema Kristu, pred sam blagdan Kristova rođenja.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 54. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], IV., 355. M. A. Petričević

MIKIĆ, Mato, ljetopisac (Kostrč kod Tolise, 19. IV. 1826 - Ulice kod Brčkog, 13. XII. 1862). - Pučku školu učio je u Tolisi, srednju u Kraljevoj Sutjesci, teologiju također u Bosni. U franjevački red stupio je 1842. Privatno je naučio talijanski, a turski s Martinom Nedićem. Prevodio je dokumente s turskog na hrvatski jezik. Bio je nastavnik u naukovnim zavodima Bosne Srebrene, župnik u Tuzli, gdje je drugovao s pašom i usavršio se u turskom jeziku, te na Ulicama. U Ljetopisu sutješkog samostana opisao je, služeći se bilješkama Martina Nedića i Ilije Starčevića, događaje od 1822. do 1838.
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Ljetopis sutješkog samostana. Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini za godine 1913, str. 5-7. - DRLJIĆ Rastko: Životopisi dvojice poznatijih bos. franjevaca iz XIX vijeka: o. fra Stjepana Mikića i fra Mate Mikića. Franjevački vijesnik, 48(1941) 2-3, str. 109-110.A. Kovačić

MIKULIĆ Fra Darinko-Božo (1919.-1945.) Rođen 16.XII.1919. u Kočerinu, od oca Grge i majke Matije r. Zovko. Osnovnu školu učio na Kočerinu, Gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 11.VII.1937. Zavjetovan jednostavno 12.VII.1938., svečano na Humcu, 12.VII.1941. Za svećenika zaređen 22.VIII.1943. u Mostaru. U noći između 4. i 5. lipnja 1945. ubijen negdje kod Krapine. Bio je mlad, poletan i nadobudan svećenik. Marljivost, šutljivost, ozbiljnost, a nada sve kolegijalnost bile su karakteristike ovog mladog svećenika. U poslušnosti i savjesnosti nikomu nije dao prednost. Bio je korektan u svakom poslu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

MILANKOVIĆ, Ante, provincijal (Fojnica, druga polovica 16. stoljeća -). - U suvremenim izvorima poznat je i kao Ante Bošnjak. Bio je provincijal Bosne Srebrene 1599-1602, prema Božitkoviću, odnosno 1598-1601. prema Mandiću, te kao takav sudjelovao generalnom kapitulu rada u Rimu 160/0. i bio izabran za generalnog definitora.
LITERATURA: BOŽITKOVIĆ Juraj: Katolički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735), Beograd 1935, str. 56-58. - MANDIĆ Dominik: Franjevačka ABosna, Rim 1968, srtr. A. Kovačić

MILANOVIĆ Anđelko, glazbenik (Otok, 2. VIII. 1913.). U rodnom mjestu pohađao je pučku školu (1919.-1924.) i u Sinju

Franjevačku klasičnu gimnaziju (1924.-1930.). U Zaostrogu je u novicijatu (1930.) i zatim u Sinju završava preostala dva razreda gimnazije i filozofiju. Teologi;u studira u Makarskoj (1933.-1937.). Zaređen je za svećenika u crkvi Gospe od Zdravlja u Splitu 6. V. 1937. — Diplomirao je u Rimu na Pontificio Instituto di Musica Sacra koral i kompoziciju. Od 1942. u Makarskoj je profesor na Franjevačkoj visokoj bogosloviji. — U Splitu je tajnik provincijalov (1946.), vodi crkveno pjevanje u crkvi Gospe od zdravlja i predaje glazbu na Visokoj bogoslovnoj školi i sjemenišnoj gimnaziji u Splitu. — Predaje u Sinju pjevanje na Franjevačkoj gimnaziji i vodi pjevanje u Svetištu (1952.-195~.). — U Zagrebu je profesor glazbe na Franjevačkoj visokoj bogosloviji i vodi pjevanje u Svetištu Gospe Lurdske. Na Bogosloviji u Makarskoj predaje pjevanje (1958.) a od 1962. je gvardijan. Za boravka u Makarskoj vodio je u Splitu tečaj crkvenih orguljašica. U Zagrebu predaje glazbu na Bogoslovnom fakultetu i postaje predstojnik i profesor na Institutu za crkvenu glazbu (1966.). Od 1969. je urednik »Sv. Cecilije«. — Sa zborom Instituta nastupa u Povijesnom muzeju Hrvatske, na svećeničkim tečajevima, u zagrebačkoj katedrali i drugim crkvama. Pisao je u časopisima: *Bogoslovska smotra, Sv. Cecilija, Kačić i Služba Božja.* — Sudjelovao je na međunarodnim kongresima postkoncilskee liturgijske glazbe (Salzburg, Polzan, Rim, Torino, Venecija).— Skladao je: litanije, motete, pjesme, mise, pripjevne psalme. Harmonizirao je razne gregorijanske napjeve. U Misalu na hrvatskom jeziku priredio je sve pjevane djelove za svećenika. — Bio je član Odbora za crkvenu glazbu zagrebačke nadbiskupije i Liturgijskog vijeća

Djela:: - Hrvatska pučka misa u C duru, Makarska 1963; 2. izd. u D duru, Zagreb 1964 - Gregorijanski napjevi za hrvatski prijevod predslovlja, Kačić, I/196; 305-3 15. - Instrumentalna glazba i jazz u Crkvi, Bogoslovska smotra XXXIX/196g, 400-411. - Doprinos franjevaca crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj, Kačić IXI1977, 163-174. - Liturgijska glazba u »Sv, Ceciliji, Sveta Cecilija, XLVIII/1978, 2-3 65-67 - Devetnica Božiću, Makarska 1960; 2. izd. Makarska 1961, 20; 3. izd. Zagreb 1965, 16. - V711. koralna misa »De angelis« (hrvatsko izdanje), - Misa za pokojne »defunctoruma (hrvatsko izdanje),

MILANOVIĆ LITRE, fra Stanko, stradalac (Otok/Sinj, 28. VIII. 1911. - Ruduša/Sinj, 10. XI. 1944). Stupio je u novicijat na Visovcu 30. VIII. 1929. Zaređen je za svećenika na Trilju 5. VII. 1936. — Školske godine 1936/37. na Gimnaziji predaje zemljopis, prirodopis i pisanje. Bio je župski pomoćnik u Zavojanima, Otoku, Drnišu i Sinju. Osuđen na smrt i ubijen. *F. Laco*

MILANOVIĆ, Lovro, mučenik (Gabela, 1776 - Turić ž. Tremošnica, 3. II. 1807). Ubili ga Turci dok je išao stricu Franji u Dubrave. Krsno mu je ime Stjepan. Djetinjstvo je proživio u Sarajevu. Novicijat je započeo u Kraljevoj Sutjesci 17. III. 1792. Ovdje i u Italiji završio je humanističke i filozofsko-teološke nauke. I danas ga katolički narod iz Posavine štuje kao mučenika.

LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917, str. 15 (ILOVAČA) Velimir: Uz spomenik fra Lovre Milanovića, Kalendar sv. Ante, 1934, str. 116-117. - MIJIŠ Stanko: Sjećanja na davno preminulog brata, Bosna Srebrena, 27(1978) 11, str. 222. A. Kovačić

MILAŠIN, Nikola, višegradski biskup (Čavolj, Mađarska, 1. V. 1738. - Szèkeszferèhvar, Mađarska, 2. VI. 1811). Sin je bunjevačkih roditelja, imenom Bartul. Osnovno i srednje školovanje zadobio je u Baji, Kečkemetu, Segedinu i Budimu. U Baču je 8. V. 1756. stupio u novicijat Bosne Srebrene, a godinu dana kasnije je postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju i teologiju je studirao i na Generalnom učilištu u Budimu (1757-1761), a zatim u Firenzi (1761-1764). Govorio je hrvatski, mađarski talijanski i njemački. Predavao je filozofiju na učilištu u Lodi kraj Milana (1764-1767). Od 1767. je vojni kapelan. S jedinicom boravi u Beču, gdje

ga upoznaje car Josip II. i postavlja za vrhovnog vojnog dušobrižnika. Tu službu obavlja u vrijeme tzv. Dubičkog rata (1788-1791) i sudjeluje u osvajanju Beograda. Car Josip II ga je 19. I. 1790. imenovao za biskupa u Stolnom Biogradu (Szèkesehèrvar), a posvećenje je primio 8. IX. 1790. u franjevačkoj crkvi u Budimu. Car Leopold II. je njega i brata Pavla proglasio plemićima. U Stolnom Biogradu je gradio i završio biskupsku palaču, preuredio karmelićanski samostan i u njem 1802. otvorio biskupijsko sjemenište te osnovao mirovni dom za svećenike. U Rim je poslao tri izvještaja "ad limina": 1795, 1800. i 1806. godine.

LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu: Nomina fratrum Provinciae S. Ioannis a Capistrano, ad nomen. — S. Beretić: Biskup Nikola Milašin (1736-1811). Subotička danica, kalendar za 1990. godinu. Subotica 1989, 133-135.

F.E. Hoško

MILETA, Jeronim (Antun), FKN (Šibenik, 17. IV. 1871.- 23. XI. 1947.), biskup. Gimnaziju i novicijat je završio u Cresu gdje se izavjetovao 21. VIII. 1887, teologiju u Rimu, na učilištu Propaganda Fidei, gdje je doktorirao 1893., i 23. IX. iste godine bio zaređen za svećenika. Predavao je u Cresu, pa Camposanpieru i konačno u Rimu na Bonaventurianumu povijest i liturgiju. Osim profesorske službe, u Rimu je bio konzultor u nekoliko kongregacija, posebice Kongregacije za oproste, za relikvije, Kongregacije obreda, a bio je član i komisije za liturgiju. Od 1902-1906. bio je bibliotekar glasovite Antoniane u Padovi. — God. 1907-1913. prvi je asistent/definitor Reda i počasni provincijal Sv.Zemlje, vizitator gotovo svih europskih provincija. Za vrijeme prvog svjetskog rata iz Fribourga podržava veze vantalijanskih provincija sa središtem Reda u Rimu. Poslije rata ponovno je u Rimu profesor teologije i konzultor raznih kongregacija. — Benedikt XV. imenova ga je 16. I. 1922. biskupom u Šibeniku. Posvetio ga je kard. Merry de Val, 26. I. 1922. U Šibeniku je oduševljeno dočekan 29. III., a svečano je ustoličen 2. IV. 1922. Bio je i apostolski administrator većeg dijela zadarske nadbiskupije koji je bio u sastavu Jugoslavije. S pavlovskim geslom "Charitas Christi urget nos", preko 25 godina bio je pastir, otac, učitelj, tješitelj i neustrašivi branitelj ljudskih prava. Za vrijeme drugog svjetskog rata otvoreno je i neustrašivo ustajao na obranu pravde. Svojim uspješnim intervencijama spasio je mnoge živote. Samo u jednoj preko pape i talijanskog kralja spasio je 189 života. Uživao je veliki ugled u domovini i inozemstvu. — Čestim pastirskim pohodima, dijeljenjem sakramenata, pastirskim pismima, euharistijskim kongresima i na druge načine unaprijedio je biskupiju i administraciju u svakom pogledu. God. 1929. podigao je malo sjemenište. Nastojao je uvećati broj svećenika u biskupiji. Zauzeo se za izgradnju Katoličkog doma. Pod njegovom upravom izdavan je tjednik *Katolik*, a za svećenstvo je pokrenuo *Dijecezanski list*. Skromnošću, pobožnošću, blagošću i pristupačnošću osvajao je srca vjernika. Sve što je imao dijelio je sirotinji i u dobrotvorne svrhe. Za 20. obljetnicu biskupstva, 1942. primio je odlikovanje Asistenta papinskog prijestolja, a za 50. obljetnicu svećeništva, proglašen je rimskim knezom. Uz pastirska pisma, koja je svake godine upućivao vjernicima, objavio je i mnoštvo članaka u katoličkim listovima. — Pokopan je u grobnici koju je dao izraditi u crkvi sv. Frane, uz oltar sv. Nikole Tavilića koga je posebno štovao. Sadržajni epitaf na mramornoj ploči sastavio je gen. vikar Mons. Rudolf Pian. — Uspomena na Miletu još uvijek je živa u Šibeniku i na obljetnicu njegove smrti skupi se mnoštvo vjernika na svečanoj misi u crkvi Sv. Frane u Šibeniku.

DJELA: Diurnale Ordinis. Roma 1894. — Compendium Rubricarum pro Novitiis. — Caeremoniale Ordinis. Padova 1904. (veliki format, str. XII+976). — Breviarium Ordinis — Missale Ordinis — Martirologium Ordinis (priredio i skrbio izdanja). Roma 1909-1910. — Enchiridion pro directoribus Congregationum Tertii Ordinis saecularis S. P. Francisci Assisiensis, Roma 1913. —Trattato giuridico sul Terz' Ordine secolare di S.Francesco, Roma 1921.

LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 120-122. M. Oreb

MILETIĆ, Anđeo, profesor (Dubrovnik, 21. XI. 1834 - 13. II. 1882) - Kao kandidat Provincije sv. Franje u Dubrovniku pohađao je javnu školu kod Školske Braće u Dubrovniku. Novicijat je obavio u Italiji i položio zavjete u Monteprandone (provincija sv. Jakova u Abruzzi) g. 1853. Tamo je studirao i filozofiju i teologiju. Po povratku u domovinu zaređen je za svećenika 1858. U provinciji je vršio službe: profesora gramatike, retorike, filozofije i teologije, dva puta definitora, magistra klerika, te kroz više godina vikara samostana Male Braće u Dubrovniku. Već kao učenik isticao se osobitom nadarenošću i jedinstveno memorijom. Zbog slaba je zdravlja, po povratku sa studija, određen za poučavanje klerika i na toj je službi ostao do smrti. Učenicima je bio na korist zbog svoga obilnog znanja. Vjerničke je kreposti cijenio više od intelektualnih sposobnosti koje je imao. Iznad svega isticao se skromnošću i povučenošću (izvan samostana nije imao društva). Ljubav prema svetom siromaštvu i ljubaznost prema svakome i u svakoj prilici učinili su da je bio na pomoć starješinama, a na izgradnju podložnicima i mnogima izvan samostana.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 564-565. I. Djamić

MILETIĆ, Augustin, biskup (Fojnica, 16. II. 1763 - Vidoši kod LIvna, 18. VII. 1831). - Krsno mu je ime Toma. Rodio se od oca Augustina i majke Ivanke rođ. Kulijerević. Ostao je bez majke kad mu je bilo dvoje godine. Početne škole učio je u fojničkom samostanu, u franjevački red stupio je 1779., dva razreda gimnazije završio je u Štajerskom Gracu (1780-1782), filozofiju i teologiju u Italiji. Položivši rigoroze iz filozofije i teologije bio je generalni lektor filozofije u Breši, a zatij teologije u padovi. Slovio je kao izvrstan propovjednik i dobar poznavalac talijanskog jezika. Godine 1793. postavljen je za duhovnika i ispovjednika sestara franjevki u Udinama, 1799. putuje preko Dalmacije u Bosnu. Papa Pijo VII. imenovao ga je 1803. naslovnim daulijskim biskupom i pomoćnim biskupom apostolskom vikaru fra Grgi Ilijiću s pravom nasljedstva. U Bosnu je stigao 1804. posjetivši prije toga papu u Rimu i cara Franju II u Beču. Nakon Ilićeve smrti (1813) preuzeo je vodstvo duhovne pastve u apostolskom vikarijatu. SVake treće godine obilazio je pojedine župe tom prilikom poučavajući vjernike i svećenike te djeleći sakramenat krizme. U razdoblju od 1805. do 1830. uputio je preko dvadeset pastoralnih poslanica puku i svećenstvu, od kojih su neke i objelodanjene. Začetnik je analfabetskih tečajeva u Bosni i Hercegovini i spada među one bosanske franjevce koji su unapređivali školstvo ne samo u samostanima nego i izvan njih. Njegov Početak slovstva i nauka krstjanskoga, koji je narod nazivao Bisku0povača, dugo se i rado čitao. Sastavio je liturgijsko-pučke pjesme Na planinu Kalvarije i Ponizno se teb' klanjamo, od kojih se druga još i danas pjeva u Bosni na mlade nedjelje.
DJELA: Početak slovstva, napomena i kratko istomačenje stvari potrebiti nauka karšćanskoga. Split 1815, 1822 2, Zagreb 1885 3. Istomačenje stvari potrebitii nauka karšćanskoga za uvižbanje dice, i čeljadi priprostite u daržavi bosanskoj. Split 1815, Rim 1828 2, 18867 3. - naredbe i Uprave namisnika apoštolski pročasti i sadašnjega... Split 1818, Rim 1828.
LITERATURA: ŠUNJIĆ Marijan: De vita illustris viri Augustini Milletich. Romae 1835. - JUKIĆ Ivan Franjo: Pisaoci, koji su abecedom pisali. Bosanski prijatelj, 2(1851) str. 82-90. - BATINIĆ Mijo Vjenceslav: Životopis fra augustina Miletića. Zagreb 1883. - ISTI: Franjevački samostan u Fojnici. Zagreb 1913, str. 137-140. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 42-43. - ĆORIĆ Anto: Neke povjesne crtice o redovitim i administrativnim biskupima i vikarima apoštolskim u Bosni od god. 1543. do 1878. te o pogorjelom arhivu

vikarijata apoštolskoga. Serafinski perivoj, 22(1908); 23(1909). - JELENIĆ Julina: Kultura i bosanski franjevci II. Sarajevo 1915, str. 437-440. - PREMROU M.: Serie documenata dei vicarii apostolici di Bosna ed Ercegovina 1735-1881. Archivum franciscanum historicum, 21(1928); 22(1929). - ĆUTURIĆ Leonardo (Zvonigradski fra Jozo): Stogodišnjica apostola Bosne. Franjevački vijesnik, 38(1931). - ISTI: Put po krizmi biskupa Miletića god. 1831. Franjevački vijesnik, 41)1934) 2, str. 47-50. KAMBER Dragutin: Novi dokumenti o Bosni. Vrhbosna, 55(1941) 2, 30-32; 5/5, str. 90-91; 7/8, str. 143-145. - ISTI: Prilozi povijesti bosanskih franjevaca. Stanje župa i duša apostolskog vikarijata u Bosni srebreničko otomanskoj prema popisu izvršenom 1813. Franjevački vijesnik, 38(1931); 39(1932). - JABLANOVIĆ Ivan: Apostolski vikari u Bosni i Hercegovini. Vrhbosna, 52(1938). - MARKOVIĆ Stipo: Bosanski biskup fra Augustin Miletić (1763-1831) pobijač nepismenosti. Napredak, 13(1938) 12, str. 141-142. - BARUN Boris: Dušobrižnički rad biskupa fra Augustina Miletića 1763-1831. Zagreb 1957. Izvadak iz doktorske dizertacije (strojopis). VRDOLJAK Bono: Apostolski vikarijat u Bosni 1735-1881. Visoko 1961. Inauaguralna dizertacija (strojopis). A. Kovačić

MILETIĆ, Franjo, prov. (Banja Luka, početak 17. st. - ?, konac 17. st.). - Za provincijala Bosne Srebrene (1662-1666) izabran je u Fojnici pod neobičnim okolnostima. Papinski povjerenik Serafij Prijin i Bošnjaci bili su za Miletića, a vizitator Martin Požežanin i Tuzlanci za Ivana Drnišanina. Kapitul su napustili provincijal Ogramić sa Slavoncima i Tuzlancima, a ostali su izabrali Miletića. Nakon toga kapitul u Požegi, sazvan na inicijativu Ogramića i vizitatora, bira Drnišanina. Nastao je rascjep u provinciji do 14. kolovoza 1663. kad je spor u Rimu riješen. - Provincijal M., na saboru reda u Rimu 1664. odriče se bosanske kustodije u Transilvaniji u korist novoosnovane transilvanijske kustodije.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 86. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 193-196. A. Barun

MILIĆEVIĆ Fra Lujo-Nikola (1919.-1945.) Rođen 23.IX.1919. u Studencima, od oca Ivana i majke Jele r. Sivrić. Osnovnu školu učio u Ljubuškom, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 11.VII.1937. Jednostavno zavjetovan 12.VII.1938., svečano na Humcu, 12.VII.1941. Za svećenika zaređen 22.VIII.1943. U mjesecu svibnju 1945. poginuo negdje u Sloveniji. Pripada generaciji poletnih i nadobudnih svećenika. Vanjštinom lijep, unutrašnjošću izgrađen, duševno nadaren, pobožnošću obdaren, svima simpatičan. Zadnju godinu teologije završio je na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Upravo kada se spremao krenuti u svoju Hercegovinu i zaorati na Gospodnjoj njivi, zločinci su presijekli sve njegove planove. Resile su ga sve kreposti. Tako bi se moglo reći da se Gospodinu malo više prosulo kroz prste kad je dijelio ljudima svoje darove.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

MILIN, Anđela, prva misionarka Družbe na Dančama, (Ugljan, 7. X.1897. - La Plata/Argentina), 22. XI. 1953). Osnovnu školu pohađala je u rodnom mjestu. U dvadesetoj godini života (l. V. 1917.) ulazi u zajednicu "Trećoredkinje sv. Franje" u Dubrovniku u kojoj se već nalazila njezina sestra ↗ Margarita Milin. Iako na različitim područjima odigrale su vrlo važnu ulogu u povijesti i razvoju Zajednice. Učiteljsku školu za dječje zabavište završila je u Dubrovniku. Poslije završene škole dugo godina radi u dječjem zabavištu i domaćinskoj školi u Stonu, koja je dozvolom Zetske banovine bila otvorena u prostorijama samostana sv. Nikole. Pripomogla je nesebično i u pripremama za Euharistijski kongres koji se održao u Stonu 1933. godine. Godine 1938. pružila joj se prigoda potpuno se posvetiti najsiromašnijima. Na poziv o. Leonarda

Ruskovića, Margarita Milin šalje grupu sestara na čelu s Anđelom kao voditeljicom, u misije u Argentinu. Preuzimaju Sirotište za malu djecu koja su ostala bez roditelja. U početku nailazi na mnoge probleme koji postaju još teži zbog nepoznavanja jezika. Ali Anđela progovara "jezikom ljubavi", jezikom koji svatko razumije. Svoje majčinstvo poklanja siromašnim mališanima koji ga rado prihvaćaju. U tom su joj puno pomogle i sestre koje su bile s njom. — Preuzima "popravni dom" za djevojke. Svojim životom i radom uspjeva pomoći mladim djevojkama da shvate uzvišenost i ljepotu života. Nakon kratkog vremena javljaju se prva zvanja među mladima s kojima su radile sestre. Za njihov duhovni odgoj i za školovanje mladih kupuje 1940. zemljište i izgrađuje kuću u La Plati. U novosagrađenoj kući otvara prvi novicijat izvan domovine, osnovnu i srednju školu. Budući da se broj zvanja povećavao, vrhovna uprava iz Dubrovnika imenuje Anđelu za provincijalku te misijske zajednice u Argentini. Nakon 15 godina misijskog rada i nesebičnog darivanja, izmučena teškom bolešću umrla je u 56 godini života. K. Zorić

MILIN, Margarita, obnoviteljica Družbe na Dančama (Ugljan, 29. VIII. 1891. - Dubrovnik, 26. XII. 1947.) Potječe iz mnogobrojne obitelji. Primjerni kršćanski odgoj primila je od roditelja. Završila je osnovnu školu u rodnom mjestu a potom je u Dubrovniku postigla školsku spremu odgojiteljice. Bila je aktivni član društva "Kćeri Marijine". U devetnaestoj godini (1. VIII. 1911.) pridružuje se zajednici "Trećoretkinje sv. Franje" u Dubrovniku na Dančama koje su se bavile njegom bolesnika po kućama, čuvale crkvu i groblje. Opskrbljivale su životne potrebe ručnim radom bojeći, tkajući, pletući i šivajući ruho. Dubrovački biskup Josip Marčelić pod čiju je duhovnu vlast spadala zajednica, imenovao je Margaritu 1923. za poglavaricu zajednice. Prve zavjete je položila 1933. Uz službu poglavarice (1923-1947) obavljala je dužnost odgojiteljice mladih sestara (1933-1947) i djelovala kao odgojiteljica u djevojačkom domu (1918-1941). - Kad je M. stupila u zajednicu Dumni trećoredica sv. Franje, ta je zajednica brojila pet djevojaka koje su živjele redovničkim životom bez redovničkih zavjeta. Netom je Margarita preuzela službu poglavarice zauzela se za duhovnu obnovu zajednice. Dozvolom crkvenih vlasti zajednica je promijenila ime u "Družba sestara Bezgresnog Začeća III. Reda sv. Franje", dobila je vlastite konstitucije, a 1932. ustanovila novicijat. Kod obnove zajednice pomogli su joj dubrovački franjevci, posebno Petar Vlašić i Kvirin Orlić i napose Urban Talija, koji su ishodili da je zajednicu franjevački generalni ministar Bernardin Klumper 1925. priznao kao samostalnu redovničku ustanovu i pripojio je franjevačkom redu pod nazivom Družbe sestara Bezgrešnog začeća III reda sv. Franje Njezinim zalaganjem zajednica je počela i brojčano rasti podignut je novi matični samostan na Dančama. i osnivane nove kuće. U radu i životu odlikovala se dalekovidnošću, plemenitošću, taktom i duhom molitve, a zbog svog životnog djela uživala je u crkvenim krugovima i kod dubrovačkog građanstva visok ugled i duboko poštovanje.

LIT.: K. ZORIĆ: Milin s. Margarita, *Franjo među Hrvatima*. Zagreb 1976, 252.

K. Zorić

MILINOVIĆ, fra Jakov (*Stipe), provincijal (Lovreć, 28. VI. 1809-Omiš, 6. XII. 1971). Kao mladić od 17. godina dolazi u Omiš i tu u franjevačkom samostanu završava osnovnu školu i humanističke nauke. U Red je stupio 28. listopada 1829. god. u Zaostrogu. Filozofiju i teologiju studira u Splitu i Makarskoj, gdje je 26. studenoga 1833. god. položio svečane zavjete. Iste godine, skupa s Bonaventurom Mlinarom, odlazi na studij povijesti Crkve i moralnog bogoslovlja na sveučilištu u Beču. Za svećenika je zaređan 19. srpnja 1837. god. Spomenute godine vraća se u Provinciju i određen je za lektora moralne i pastoralne teologije u Makarskoj, gdje ostaje do 1858. godine. Slijedeće godine preuzima dužnost ravnatelja Gimnazije u Sinju, a 1860. je izabran za provincijala (1860-1863). Bio je i tajnik Provincije te njezin definitor (1866-1869). Nakon toga se zbog bolesti, povlači u

Omiš. Za vrijeme boravka u Makarskoj neko vrijeme poslužuje ćupu Makar, a u Omišu je bio vikar samostana. Dobar poznavalac sv. Pisma, cijenjeni propovjednik, čovjek kreposna života i blage naravi.
LIT.: Fra Vjeko VRČIĆ: Svećenici i reodvnici Imotske krajine, Imotski 1970. str. 38. — Fra Bruno PEZO: Milanović, fra Jakov, Franjevačka visoka bogoslovija - Makarska 1736-1986, Makarska 1989. — Fra Petar BEZINA: Srednje školstvo u Franjevačkoj provinciji presv. Otkupitelja (1735-1920), Split 1989, str. 141. *B. Pezo*

MILINOVIĆ, fra Šimun, ml. nadbiskup i primas Srbije (Lovreć, 24. II. 1835- Bar, 22. III. 1910.) - Roditelji Ante i Ana dadoše mu ime Mate. U Lovreću kod župnika fra Anđela Udiljka stječe osnovnu naobrazbu koju zaokružuje u Omišu. Gimnaziju pohađa u Zaostrogu (1848-1853.), a redovničko odijelo oblači 23. listopada 1853. u Živogošću. Filozofske nauke i teologiju studira u Šibeniku i Makarskoj, pa 11. travnja 1858. god. prima svećenički red. Iste godine odlazi za profesora na Gimnaziju u Sinju i tu ostaje do 1862. godine. Tada je poslan u Beč na studij povijesti, zemljopisa i slavistike. U Beču predstavlja Provinciju u poznatoj "Šmrlingovoj aferi" kada je bila uskraćena financijska pomoć Gimnaziji u Sinju te uz pomoć utjecajnih ljudi radi na obrani Provincije i njezina ugleda u svijetu. Iz Beča se vraća 1866. god. i odmah u drugom polugodištu 1865/66) nastavlja predavati na Gimnaziji. Predavao je latinski, talijanski, hrvatski i njemački jezik (do odlaska u Beč), a potom uz zemljopis i povijest opet i talijanski i njemački jezik. Uz svoj redoviti preofesorski rad isticao se kao narodni vođa u borbama protiv autonomaša, uredio je arheološku zbirku, bio nadzornik školskih čitaonica u Sinju, župnik Sinja (1869 i 1870) te definitor Provincije (1852-1855). Direktor Gimnazije je 1878-1880. i 1885/86. Na toj dužnosti zateklo ga je imenovanje za barskog nadbiskupa. Posvećen je u Rimu 7. studenoga 1886. Mnogo je učinio za svoju biskupiju, a njegovom je zaslugom izdan glagoljski misal u Rimu 1886. god. Njemu i njegovim nasljednicima 1901. god. papa priznaje naslov "Primas Serbiae". U biskupiji se zauzimao za procvat staroslavenske liturgije. Odlikovan je od talijanskoga kralja Viktora Emanuela III. i knjaza Nikole. Prijateljevao je s mnogim poznatim suvremenicima kao pr. s M. Pavlinovićem, J. J. Strossmayerom, knjazom Nikolom, papom Leonom XIII i dr. Objavio je više povijesnih, geografskih i drugih studija i članaka. Kao veoma dobar stilist bio je uvršten u srednješkolske čitanke. Surađivao je u: Glasnik dalmatinski, Arhiv za poviesticu jugoslavensku, Vienac, Narodni list, Obzor, Hrvatski učitelj, Katolička Dalmacija, Viestnik Hrvatskog arheološkog društva, Narod, Hrvatska, Glasnik biskupija bosanske i srijemske, Naša sloga, Naše jedinstvo te Zapisi i Franjevački vjesnik.
DJELA: *Crtice o slovenskoj liturgiji*, Zadar, 1880; *Biač, starodavna hrvatska prestolnica u Kaštelim*, Zadar, 1886; *Pastirnica svećenstvu i vjernome puku,* Rim, 1886; *Cetinski knez Domaldo*, Zadar, 1886.
LIT.: Novi barski nadbiskup, Katolička Dalmacija, XVII, 1886, str. 75; Fra Simone Milinović, Narod, III, 1886, str. 98; Nadbiskup barski naš suotačbenik, Narodni list XXV, 1886, str. 71; Josip PAIĆ: Šimun Milinović, Vienac, XVIII, 1886. str. 51; Nezaboravnom o. Šimunu Milinoviću presvietlom hrvatskom nadbiskupu zbogom iz bieloga Sinja, Narodni list XXVI, 1887, str. 6; + Nadbiskup MIlinović, Hrvatski narod, XIX, 1910, str. 13; Nadškof Milinović, Dom in svet, XXIII, 1910, str. 7; Fra Krsto BELAMARIĆ: Kraj hladne pliče barskog nadbiskupa srpskoga primasa o. Šimuna Milinovića, Spljet 1910; Fra Stanko PETROV: Milinović o. Šimun, Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925, str. 191-192; Fra Vjeko VRČIĆ: O. fra Šimun Milinović, Sinjska spomenica 1715-1965; Sinj 1965, str. 315-327; Fra Jeronim ŠETKA: Milinović fra Šimun, Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, str. 252-253; Fra Karlo KOSOR: Fra Šimun Milinović - dobrotvor Gospina Sinja, Gospa Sinjska IV/1977, br. 1 (13), str. 4; Fra V. VRČIĆ: Plamen iz kamena, Lovreć 1985. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i*

XIX. stoljeću, Zagreb 1994, 143-146.

B. Pezo

MILIŠIĆ, Bono, provincijal (Rumboci-Rama, 15. II. 1841 - Sarajevo, 17. VIII. 1902) - Na krštenju je dobio ime Ilija. O. Bono Perišić je njega i brata mu Petra I(kasnije o. Ivana Milišića-Jurića, misionara u Sv. Zemlji(poučio u čitanju i pisanju pa ih kao darovite dječake uputio u fojnički samostan kao kandidate Reda. Tu je stupio u novic ijat FS 1856. a slijedeće je godine poslan u Đakovo na daljne nauke. Tri godine iza toga otišao je u biskupsko sjemenište u Eger (Mađarska), gdje je s odličnim uspjehom svršio teologiju i bio zaređen za svećenika 1863. Najprije je bio kapelan u Bugojnu a zatim u Rami do 1866. kad je postao učitelj novaka u Fojnici (1866-1871). Tada je postao tajnikom biskupa Vujičića ali je tu službu zbog slabog zdravlja vršio samo godinu dana. Bio je zatim župnik u Rami (1872-1876). Kad su Mađari na silu premjestili bosanske franjevačke klerike iz Đakova u Ostrogon, Milišić im je kao iskusan odgojitelj postavljen 1876. za prefekta. Odatle je 1877. došao u Fojnicu za gvardijana, gdje umalo da nije 1878. platio glavom od nekog siledžije, koji ga je prilikom okupacije zlostavljao. Te je godine postao definitorom a 1882. župnikom u Podmilačju. Tri godine iza toga bio je župnik i predsjednik rezidencije u Rami. G. 1888. izabran je za provincijala FS i kao takav prisustvovao generalnom kapitulu u Rimu 1889. 1891. došao je za poglavara na Šćit. Umro je od kapi u bolnici u Sarajevu. - Kao meštar, bio je mladeži drag. Kao poglavar u Rami, nastavio je uređivanje tek ozidane crkve (stropovi, popločavanje poda, žbukanje, bojenje i djelomično nabavljanje namještaja). Uredio je i rezidenciju i u njoj uspostavio dobru knjižnicu s dosta filozofskih, teoloških i povijesnih djela, tako da se mogla “takmiiti s najboljim samostanskim knjižnicama kod nas”. Kao provincijal kupio je već prve godine zemljište za sjemenište u Visokom, ali mu je Vlada spriječila da ga i izgradi.

LITERATURA: V.: O. Bono Milišić. Serafinski perivoj, 16(1902), 190-193 - Dr. fra Ignacije GAVRAN: Razvoj Franjevačke gimnazije u Visokom (1882-1982). Franjevačka klasična gimnazije u Visokom 1882-1982, Visoko 1982, 37.

I. Gavran

MILJANOVIĆ, Vid, graditelj (Barlovci kod Banja LUke, 28. XI. 1854 - Petrićevac, 27. XI. 1937). Krsno ime mu je Petar. Otac Vid poslao ga je u Banja Luku da izuči trgovački zanat, ali po želji majke Ane, rođ. Anušić, vratio se u Ivanjsku da uči školu kod franjevaca. Novicijat je završio u Livnu (1870-1871), filozofsko-teološki studij u Đakovu (tri godine) i Ostrogonu, postdiplomski u Beču, gdje je doktorirao iz teologije. Za svećenika je zaređen 1878. Bio je kapelan na Petrićevcu (1878-1879) i Banja Luci,m neko vrijeme lektor u provinciji, predsjednik rezidencije (1884-1885) i gvardijan (1885-1886, 1899-1903) na Petrićevcu te istodobno župnik, župnik u Barlovcima (1886-1887, 1893-1899, 1903-1913). Kao predsjednik rezidencije na Petrićevcu proširio je samostan i sagradio crkvu uz njega. Bio je kustos provincije, generalni vikar i dugogodinji konzistorijalac u banjalučkoj biskupiji. Za turske uprave biran je za člana pokrajinske uprave (medžlisa). Sagradio je crkvu u Barlovcima. God. 1882. doveo je u Bosnu sestre Kćeri Božje ljubavi. Prijateljevao je s Petrom Kočićem. Objelodanio je u Franjevačkom vijesniku (1930) kratku bilješku o Jukiću. Bio je širokog znanja, odličnog pamćenja i razborit u svemu.

LITERATURA: - (ILOVAČA) Velimir: 80 godišnjcica dra fra Vida Miljanovića. Franjevački vijesnik, 42)1935) 1, str. 27-28. - ISTI: Petar Kočić i franjevci. Franjevački vijesnik, 44(1937) 10/11, str. 365. - † Dr. fra Vid Miljanović. Franjevački vijesnik, 45(1938) 1, str. 48. - † Dr. fra Vid Miljanović. Glasnik sv. Ante, 32(1938) 1, str. 35. - GAVRANOVIĆ B/erislav/: Povijest franjevačkog samostana Petrićevac i franjevačkih župa u Bosanskoj Krajini. Dobri Pastir, 9(1959) str. 111-226. - ATLIJA Alojzije: Sto godina crkve na Petrićevcu (1884-1984). Nova et Vetera, 34(1984) I-II, str. 107-120.

A. Kovačić

MILOŠEVIĆ, fra Ivan (Arnaut, *Jakov), dušobrižnik i političar (Glavice kod Sinja o. 1761. † Split 3. II. 1835). Stupio je u franjevački novicijat 1782. i zavjetovao se slijedeće godine. Od 1783-1786. studirao je u Splitu filozofiju i vjerojatno neke teološke predmete, a zatim je poslan na studij u Italiju. Nakon završetka studija obavljao je dušobrižničku službu na različitim župama. Bio je gvardijan samostana Gospe od Zdravlja u Splitu 22. VI. 1800-21. VI. 1803. i potom u vrijeme francuske okupacije Dalmacije 10. XII. 1806-4. IX. 1809. Zamjerio se Francuskoj vlasti i zbog toga je 2. X. 1810. u Šibeniku. osuđen u odsustvu na smrt. Pobjegao je na područje pod engleskim nadzorom. Francuski policijski izvještaj naziva ga "Chef revolutionnaire" 1809. godine. Prema generalu Tomašiću utekao se pod zaštitu Sicilije i Engleske. jedno je vrijeme boravio na Visu, gdje su ga naročito štitili Britanci. Nakon uspostave druge austrijske uprave u Dalmaciji povratio se u Split. Bio je odlikovan zlatnom medaljom i mirovinom od 200 forinta. 22. X. 1827- 12. X. 1829. ponovno je izabran za gvardijana samostana u Splitu i nakon toga za samostanskog vikara 12. X. 1829. i kustoda Provincije 22. X. 1829.do 1832. Zalagao se za dogradnju samostana u Splitu.
LIT.: S. ZLATOVIĆ, *Franovci Države Presvet. Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 387. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 301, 331, 400, 424, 442, *Kapitanović*

MILOŠEVIĆ, fra Petar Krstitelj (*Jakov), dušobrižnik i profesor (Sinj, 1. IV. 1858 - Sinj, 1. IV. 1893). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu a tu je pohađao i srednju školu. U novicijat je stupio na Visovcu godine 1874, a nakon završene filozofije i bogoslovije zaređen je godine 1880. Još prije ređenja bio je prednadzornik u Sjemeništu (1879-80) a nakon toga nadzornik (1880-81). Neko vrijeme predavao je na Bogosloviji u Šibeniku (1881-83). U Otoku je bio tri godine župnik (1883-86); tu je sagradio župnu crkvu. Godine 1886. upisao je na Zagrebačkom sveučilištu grupu povijesti i zemljopisa. Diplomirao je godine 1889. a profesorski ispit položio godine 1890. Na Gimnaziji je predavao svoju grupu (šk. g. 1890/91. do 1893/94). U slobodnom vremenu bio se počeo baviti arheologijom i javio se u splitskom Bullettinu (Starinska iznašašća u Čitluku kod Sinja, 14/1891, br. 5, 68-69). Umro je mlad od upale pluća. Materijal sa studija čuva se u rukopisnoj Knjižnici franj. samostana u Sinju (Fasc. XXVIII, 13) a malen broj spisa u arhivu istog samostana (Fasc. 18, sv. 5).
LIT.: KROLO Augustin, Župa Otok kod Sinja, Otok 1979, 100. *J. A. Soldo*

MILOŠEVIĆ, Franjo, provincijal (Kreševo, oko 1753 - Žepče, 9. XII. 1808). u franjevački red stupio je oko 1786. Umro je kao aktualni provincijal obavljajući vizitu provincije.
LITERATURA: JELINIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917, str. 16. A. Kovačić

MIMBELLI, Bernardin, provincijal (Orebić na Pelješcu, cca 1724 - Dubrovnik, 25. IX. 1773) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1738. Studirao u Bologni. N astudiju u samostanu Male Braće u Dubrovniku isprva je lector artium, a kasnije lector theologiae. Imenovan je jubilarnim lektorom. Kao generalni lektor ovog studija imenovan je i sinodalnim ispitivačem dubrovačkenadbiskupije. Izabran je za definitora provincije, pa provincijala 1772.
LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 475. - Nedjeljko Subotić J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 343-344.
I. Djamić

MINOR iz Drača, F KN († prije 1. X. 1412) provincijal, nadbiskup. Provincijalstvo je započeo 1377. kako se vidi iz završetka rukopisa fra Petra iz Trogira *Catalogus Ragusinus Generalium Ministrorum* (danas u Oksfordu) koji je fra Petar završio 11. I. 1385,

osme godine Minorova provincijalstva. Kao provincijal spominje se u spisima trogirske općine, 23. V. 1379., a u istoj ulozi sudjeluje i 4. VI. 1384. na generalnom kapitulu u Padovi. Možda je 1385. bila i posljednja godina njegova provincijalata. Ubrzo nakon toga imenovan je biskupom u Svaču (između Ulcinja i Skadarskog jezera). Bonifacije IX. premjestio ga je 13. 9. 1403. za nadbiskupa u Drač, a on se 11. VIII. 1404. obvezao podmiriti uobičajenu taksu. Nadbiskupski palij dodijeljen mu je 11. V. 1405. Nakon njegove smrti određen mu je nasljednik 1. X. 1412. (Gams) Illyricum Sacrum.Venetiis 1717ss. vol. VII, 370 — G. BIGONI: L Archivio conventuale di S.Francesco di Cherso. Città di Castello 1973, 163, *Archivúm Franciscanum Historicum* 15 (1922) 348. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 466; 233. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 91 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 407.

MIOČ, Vojislav, književnik (Livno, 5. VIII. 1896 - Zagreb, negdje poslije 1945). Rodio se od oca Petra i majke Anđe, rođ. Deronja. Osnovnu školu (1903-1908) i jednu godinu trgovačke škole (1908-1909) zavrio je u rodnom mjestu, gimnaziju s maturom u Visokom (1911-1917), filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Freiburgu (1917-1923). Doktorirao s područja teoloigje 1922. i filozofije 1933. Po završetku studija predavao je na Franjevačkoj teologije u Sarajevu te od 1926. na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom. Napustivši franjevački red (1935) službovao je kao profesor na državnim školama u Šapcu i Derventi. Biko je svestrano naobražen. Pisao je samostalna teološko-filozofska djela te surađivao prilozima književnog i drugog sadržaja u Glasniku sv. Ante (1909, 1912-1914, 1917, 1923-1924), Euharističnom glasniku (1911, 1913), Našoj Misli (1919), Zori /Dunaj, Ljubljana/ (1919-1920), Luči (1920-1926), Književnoj kritici (1923), Književnom pregledu (1923), Reči (1925), Belgrader Zeitungu (1925), Kalendaru sv. Ante (1926), Franjevačkom vijesniku (1927) i Novom čovjeku (1931) potpisujući se najčešće: F.M.V. fra V.M. Sjenski, Roza Venny, Sjenski, T. Sjenski, Tihomil Sjenski, V. Sjenski gimn. i Venny.

DJELA: Septem dona Spiritus Sancti in doctrina S. Bonaventurae. Sarajevo 1924. - Bela Baština. Novele. Sarajevo 1926. - Sene. Pjesme. Beograd 1927. - Novele Sombor 1929. - Teorija spoznaje Dr. Dragiše M. Gjurića. Šabac 1933. - Analiza saznanja. Šabac 1934.

LITERATURA: - MARAKOVIĆ Lj/ubomir/: Naši suradnici: Venny. Hrvatska prosvjeta, 10(1923) 4, str. 184-188. - BOŽITKOVIĆ J/uraj/: Mioč P.V.O.F.M. Septem dona Spiritus Sancti in doctrina S. Bonaventurae. Disertatio doctrinalis. Sarajevi 1924. NOve revija, 3(1924)3, str. 301-301. - VIDOVIĆ M/ilenko/: Zašto ljudi nisu sretni? Jugoslavenski list, 7(1924) 136, str. 5; 143, str. 6-7. - ISTI: Čovjek - Bog i čovjek - zvijer. (Odgovor na kritiku dra fra Vojislava Mioča . Jugoslavenski list, 7(1924) 171, str. 2. - KLJAJO S.:Bela Baština. Luč, 21)1925-1926) 14, STR. 4-5. - BADROV B/onivac/: Bela Baština. Jugoslavenski list, 9(1926) 60, STR. 5. - Izop: Vennyeva Bela baština. Hrvatska prosvjeta, 13(1926) 5, str. 120. - ŠARAC S.:Tri zbirke pjesama (Veni: Sene; B. Storov: Novi akcenti; LJ. Ppremužić; Osvitanje). Luč, 22(1926-1927) 11/12, Str. 217-218. - IVIĆ K/azimir/: Venny: Sene. Franjevački vijesnik, 34(1927) 4, str. 95-97. - SKURLA.ILIJIĆ V.: Pesme oca franjevca Venny (tj. Vojislav Mioč): "Sene". Večernja pošta, 1927, 1957, str. 2. - UJEVIĆ M/ato/: Dvije zbirke pjesma. Hrvatska prosvjeta, 14(1927) 3, str. 66-69. - SPASIĆ Ž.: Dr. V. Mioč, Venny (Sombor 1929) . Život i rad, 2(1929) Knj. IV. Sv. 23, Str. 870. - VIDOVIĆ Đ.: Dr. V. Mioč - Venny: Novele. Sombor 1929. Štamparija oblasti u Somboru. Obzor, 72(1929) 215, Analiza saznanja. Šabac 1934. Novi istočnik, 2(1936) 7, str. 227-230. - FIŠIĆ L/adislav/: Mioč dr. fra Vojislav. Franjevačka klasična gimnazija u Visokom 1882-1982- Visoko 1983, str. 134-136. A. Kovačić

MIOČEVIĆ, Franjo (Mihocevich), stradalac za vjeru i domovinu († Boričevac/Lika o. 1646.). U vrijeme kad su ga Turci uhvatili bio je župnik Vinjerca.
LIT.: — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.
V. Kapitanović

MIOLIN, Josip, profesor i pisac. (Kaštel Sućurac 1857 ?-1. VI. 1887) Studirao je toelogiju u Innsbrucku a predavao na bogoslovnom učilištu u Šibeniku. Prevodio je J. Balmesa, pisao školske tekstove i o sv. Bonaventuri. Rukopisi mu se čuvaju samostanu sv. Lovre u Šibeniku.
DJELA: *Ruska sinoda ili sustav Ruske crkve uslied reforme Petra I. samodržca sve Rusije* (priredio), Brzotiskom "Katoličke Hrvatske Tiskarne", Zadar1884. – *Duhovni pokoj ili način kako se imamo prilagoditi volji Božjoj* (preredio), Zadar 1886.
LIT.: S. ZLATOVIĆ, *Franovci Države Presvet. Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 473. – K. BALIĆ, *Kroz Marijin perivoj.* Štovanje Bl. Djevice Marije u franj. Provinciji Presv. Otkupitelja, Šibenik 1931, 72. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 174-175.
V. Kapitanović

MIRČETA, Ivan, ljetopisac (Split, oko 1754 - Fojnica, 25. VI. 1807). - Škole je učio u učilištima Bosne Srebrene i vjerojatno u Italiji. Bio je kustos, definitor i sekretar provincije. God. 1800. odlučeno je na sastanku provincije da Mirčeta nastavi pisati ljetopis provincije. Piše od 1757. do 1783. pod naslovom Chronologia historico-legalis provinciae Bosnae Argentinae i to na temelju građe iz samostanskih arhiva, starijih ljetopisa i nekih tiskanih djela. Neke važnije okružnice i dekrete unosi doslovce, a druge prepričava. Rukopis se čuva u Arhivu Bosne Srebrene.
LITERATURA: - JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae. Sarajevo 1917, str. 16. - ZIRDUM Andrija: Franjevački ljetopisci u Bosni i Hercegovini. Radio Sarajevo - treći program. Sarajevo 1984, 45, str. 428-429.
A. Kovačić

MIROŠEVIĆ DUBAJ, Bonaventura (Mirossevich, Dubalj, Bonaventura di Curzola), sveta života (Blago na Korčuli, 1710. - Badija kod Korčule, 1792). - Član OFM Provincije sv. Jeronima u Zadru. Školovao se u Bologni (Italija) gdje je i zaređen za svećenika. Starješina u više samostana Provincije, a sa svake bi se službe povlačio nakon tri godine u samoću. U Italiji je već kao mlad svećenik poznat kao vrstan propovjednik. Korčulanski biskup Antun Belglava tvrdi za M. 1783. g. da bi ga se po svetosti moglo usporediti sa starim samostancima te da je vrstan voditelj duhovnih vježbi za duhovne osobe, a da je vedra duha uvijek unatoč postovima, bdijenjima i trapljenjima (Fabianich). Iz poštovanja prema M. u svakom pokoljenju obitelji M. - Dubaj do danas po jedan muški član nosi ime Bone (Protić).
LITERATURA: Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bossina... II., Zara 1864, 114-115. - Hrvatin Gabrijel JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškog u našoj prošlosti, Kačić 9 (Split 1977) 37-69, 52. - Ivo PROTIĆ: Župa Blato od IV-XX st. II., Blago 1978., 116.
I. Djamić

MISILO, Krunoslav, provincijal (Kreševo, 21. I. 1903 - Kreševo, 12. VII. 1971). - Krsno mu je ime Ivo. Rodio se od oca Ive i majke Marije rođ. Anukić, koji su imali 14 djece. Osnovnu školu završio je u Kreševu (1910-1914), gimnaziju u Visokom (1914-1923), novicijat u Kraljevoj Sutjesci (1918-1919), filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Paderbonu (1923-1927), klasičnu filologiju, arheologiju, umjetnost i njemački u Beogradu (1928-1934). Za svećenika je zaređen 1927. - Bio je kapelan u Kreševu (1927-1928), i Jajcu, profesor u Visokom (1934-1942, 1945-1946), provincijal Bosne Srebrene (1942-1945), župnik u Osovi i Novom Šeheru, gvardijan u Kreševu i graditelj crkve (1963-1971). U međuvremenu je predavao neko vrijeme na gimnaziji u Flodropu

i bio duhovnik časnih sestara u Frankfurtu i Beču. Kao gimnazijski proesor obavljao je dužnost samostanskog vikara, prefekta klerika, direktora KOnvikta i direktora gimnazije I(1945-1946). Uređuje lapidarij i etnografsku zbirku, popunjava numizmatičku, prirodoslovnu i fizikalni kabinet. Vodio je "Tamburaški zbor", "Napredak", "Dom fra Grge Martića" i Napretkove godišnje zabave. Zaslužan je za osnivanje Franjevačkog teološkog fakulteta u Sarajevu i za uređenje knjižnice u Kreševu kao i Martića ostavštine. Za vrijeme rata, osobito kao provincijal, zauzimao se za progonjene Židove. - Misiloo se od studenskih dana bavio znanstvenim radom i spisateljskom djelatnošću. Svoje radove kulturno-povijesnog, arheološkog i organizacijsko-muzejskog sadržaja tiskao je uglavnom u Glasniku zemaljskog muzeja (1936) i Dobrom Pastiru (1950, 1960), a druge u Glasniku sv. Ante, Kalendaru sv. Ante (1927, 1939, 1942-1945), Franjevačkom vijesniku (1927, 1929-1932, 1934-1935, 1937), Bosni Srebrenoj, i Glasniku bl. Nikole Tavelića (1943).

LITERATURA: - ĆORKOVIĆ M/iroslav/: Uspomeni fra Krune Misila. Bosna Srebrena, 22)1971) 9, 189-190. - A/lojzije/: Pok. fra Kruno Misilo. Bosna Srebrena, 22)19710 9, str. 190-192. - DRLJIĆ Rastko: Spomen na fra Krunu Misila. Dobri Pastir, 21/22)19720 I-IV, str. 381-388. A. Kovačić

MIŠIĆ, alojzije, biskup (Bosanska Gradiška, 10. XI. 1859 - Mostar, 26. III. 1942) - Roditelji su mu Mato i Marta r. Križanović, izvanredno pobožna žena. Na krštenju je dobio ime Stjepan. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu kod učitelja Ive Ćutića (1866-1870). Niže gimnazijsko školovanje dobio je u franjevačkoj razidenciji u Ivanjskoj (1870-1874), gdje su ga poučavali fra Anđeo Ćurić (v.) i fra Lovro Lacić. Iza toga je stupio u novicijat u Fojnici a zatim učio filozofiju u Gučoj Gori (1875-1878) i teologiju u nadbiskupskom sjemeništu u Ostrogonu (1878-1882). Zaređen je tamo 1882. i odmah postavljen za kapelana u Banjoj Luci. Starješinostvo ga je, kao izvanredno nadarenog đaka, odlučilo poslati u Augustineum u Beč, da tamo položi doktorat iz teologije, no njegov tadašnji župnik, fra Marko Marić, bojeći se za njegovo zdravlje, uspio je da to omete. Umjesto toga, na prijedlog nadbiskupa Stadlera, postavljen je katehetom u SArajevu na gimnaziji, preparandiji, višoj djevojačkoj školi, vježbaonici i školi milosrdnih sestara, a uz to je pomagao župnicima u duhovnoj pastvi u Sarajevu. To je vršio od 1882. do 1884. Te godine postao je, na želju biskupa fra M. Markovića (v.) njegovim tajnikom i tu je dužnost vršio sedam godina. Godine 1891. imenovan je gvardijanom i župnikom na Petrićevcu a zatim bio župnik u Bihaću. G. 1903. ponovno je gvardijan i žujpnik na Petrićevcu do 1907. kad je postao predsjednikom Franjevačkog kolegija u Visokom. Već ranije bio je definitor (1898) a tada (1907) postao je i kustos Provincije. Na kapitulu 1909. izabran je za provincijala i tokom provincijalstva, u ožujku 1912. imenovan za biskupa mostarsko-duvanjske biskupije i upraviteljem trebinjske biskupije. Posvećen je u Rimu 1912. Pokopan je u crkvi na Petrićevcu. Bio je slaba zdravlja, sklon sušici, no uspješno se liječio Kneippovom mnegtodom. Odlikovao se jakim molitvenim životom is užitkom molio krunicu. Bio je iznimno blagog, taktičnog nastupa, iako odlučan iu načelnim stvarima, vrlo radin, skroman, pa i kao biskup stroga redovničkog života. Kao kateheta, kapelan i župnik istakao se osnivanjem i vođenjem društva: Marijine kongregacije, Omladinskog društva, Saveza hrvatskih trgovaca, a osobito je revno širio treći red. Da zaštiti seljake, osnivao je štedne zadruge (Hrvatska narodna zadruga), pomoću kojih su se mnog kmetovi iskupili od kmetstva i izbavili od raznih lihvara, kad im je novac bio neophodno potreban. Posebno se brinuo za siročad da se zbrinu i nađu nove roditelje. Najviše se bavio čistom pastoralnom aktivnošću, osobito organiziranjem vjeronaučne pouke na selima: u pojedinim selima zadužio bi jednu ili više katehistica I(iskusnijih starica) koje su poučavale djecu u vjeronauku a on im davao opskrbu, napose žito. Da probudi narodnu svijest, osnovao je

Hrvatsko pjevačko i tamburaško društvo “Krajišnik” u Bihaću. Podigao je 1899. novi župski stan u Bihaću, koji je dugo važio kao jedan od najljepših u Bosni, jer je dotada taj stan bio u slu Žegar, 2 km. udaljen od grada i crkve. Ujedno je proširio i nadogradio crkvu (1900). Kao gvardijan, dovršio je znatnim dijelom samostan na Petrićevcu (j8užno krilo i gospodarske zgrade) a tako izgradio i zvonik, nabavio olgtare, izveo svodove i popločenje. Kao predsjednik visočkog kolegija kupio je od begovske obitelji Začevića dvije njive tik uz gimnaziju za igralište i park đacima i nastojao da se dosta franjevačkih studenata pošalje u inozemstvo, da se tamo osposobe za nastavnike u gimnaziji i bogosloviji. Kao provincijal, u vrlo napetim odnosima između Ordinarijata i franjevaca (politički spor oko Hrvatske narodne zajednice), branio je svim silama Provinciju u Rimu i kod kuće nastojao dobrotom i taktom izbjeći sukobe koliko god je to bilo moguće. Zauzeo se u Bosansko-hercegovačkom saboru za uzdržavanje franjevačkih naukovnih zavoda. Pripremao je proširenje gimnazijske zgrade, započeo izgradnju svetišta sv. Ante u Sarajevu, nadogradnju zgrade bogoslovije (za još jedan kat) i preselio teološku školu iz Livna u Sarajevo. Područje njegove biskupije bilo je oduvijek, a osobito nakon I. svjetskog rata, vrlo siromašan kraj, pa je tako bilo mnogo župa bez crkve i župskog stana. Biskup je poticao podizanje novih crkava i župskih stanova i svojim znatnim doprinosima pa je tako njegovo svećenstvo podiglo znatan broj crkava i župskih stanova (oko 25) a dosta ih je bilo obnovljeno, prošireno ili opremljeno na dostojan način. O njegovu biskupskom radu izrekao je dobru ocjenu fra V. Vasilj - da je bio “duhovni vođa, koji je vještom rukom znao voditi stado... otkloniti opasnosti... i zadovoljiti potrebe. Njegova razboritost pribavila mu je privrženost i neograničenu ljubav vjernika, a poštovanje i naklonost pripadnika drugih vjera”. to se najbolje pokazalo u ljeto 1941, kad je oštro prosvjedovao protiv ubijanja i zlostavljanja početkom rata, kao prvi od hrvatskih biskupa.

LITERATURA: J. JELENIĆ: Hrvatska seljačka zadruga u Bosni. Naša misao, 30 (1916), 81 ss - J.Z.: Suvremena djelatnost hrvatskih franjevaca. Naša misao, 29 (1915), 63 ss - Fr. B/oris-I/LOVAČA: Biskup o. fra Alojzije Mišić. Franjevački vijesnik, 36 (1929), 347-354 - † Biskup Mišić. Katolički list, 93 (1942) 165, 189-190 - Dr. fra Franjo LIPOVAC: † O. fra Alojzije Mišić, biskup mostarski. Glasnik sv. Ante, 37 (1942), 151-154 - B. GAVRANOVIĆ: Povijest Franjevačkog samostana Petrićevac i franjevačkih župa u Bosanskoj Krajini. Sarajevo 1959 (Posebni otisak iz revije Dobri pastir 9 (1959), 111-226. posebno 163-164, 182-184) - Dr. Ivo BAGARIĆ: Pastoralne poslanice biskupa fra Alojzija Mišića. Nova et vetera, 30 (1980), sv. 2, 97-124.

I. Gavran

MIŠURA, fra Paško (Pajo, *Ante, Ante Pajo), profesor latinskoga i grčkog jezika i pisac. (Mandalina 13. I. 1877 -) Stupio je u Novicijat 25. IX. 1895. 8. X. 1899. Doktorirao je klasičnu filologiju u Parizu. Bio je profesor na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju (1901-1912) i njezin ravnatelj (1908-1912). Napisao je Golgotska pobjeda i dobio odobrenje za tisak Provincijalat br. 1250/1912, ali nije poznato je li djelo tiskano. Objavio je po jednu pjesmu na grčkom i latinskom u *Spomen knjizi franjevačkog gimnazija u Sinju* 1854-1904 (Sinj-Sarajevo 1905). 49, 75. 109-111; Surađivao u Prosvjeti/Zagreb (1911). Napustio je 21. III. 1921. službu u Provinciji a 15. I. 1922. isključen je iz Franjevačkoga reda.

DJELA: *Colonia Romana Aequm Claudium (Čitluk),* Graz-Vienne 1921. – *Sudbina izdajice*. Religijozni epos u dvanaest pjevanja / spjevao Pajo Mišura, Šibenik : Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i drug), 1912.

Lit.: *Schematismus Provinciae Sanctissimi Redemptoris in Dalmatia,* Sibenici 1897. – *Franjevačka klasična Gomnazija u Sinju*, Sinj-Split 2004., 851 (kazalo).

V. Kapitanović

MITROVIĆ, Beninj. provincijal (Slano, cca 7. VI. 1755 - Dubrovnik, 7. VIII. 1805) - Krsnim

imenom Mato. Stupio u Provinciji sv. Franje u Dubrovniku 1773. U Italiji studirao filozofiju i teologiju, te koralno pjevanje. Svršivši studije, vcratio se u Provinciju i zaslužno vršio službe: zborovođe, učitelja novaka, sakriste crkve Male Braće u Dubrovniku, definitora provincije i provincijala (1796-1799). - Bio je karakteran i uzoran, izvanredan redovnik (Rode).
LITERATUR Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 505.
I. Djamić

MITROVIĆ, Celzo, provincijal (Dubrovnik, cca 1734 - Pelješac, 22. VIII. 1809) - krsnim imenom Ivan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1751. g, završivši prije toga gramatiku i retoriku. Poslan je na studije u Milano. Po povratku vrši službe: više puta magistra novaka i definitora, gvardijana raznih samostana, sakriste crkve Male Braće u Dubrovniku, kustosa provincije, komesara-vizitatora, te provincijala (1781-1784 i 1790-1793). Često je pomagao kao ispovjednik. Po naravi povučen (nije nikada prihvatio katedru), u općenju je bio uljudan, pravičan, pošten i ponizan sa svakim. Rado je čitao glasovite autore, iz čijih je djela upoznavao povijest i literaturu. Bio je neumoran u molitvi. Za razonodu se bavio drvorezbarenjem u čemu je bio vješt majstor.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 509-510.
I. Djamić

MITROVIĆ, Mikelanđelo, propovjednik (Dubrovnik, cca 1. IV. 1751 - 2. X. 1806) - Krsnim imenom Ivan. Tumač za turski jezik. Napustivši državnu službu stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1770. Studirao u Bologni i Torinu. Nakon studija predaje filozofiju, upravlja samostanima i drži propovijedi. - Živahna duha i dobra pamćenja spadao je među najbolje propovjednike na narodnom jeziku (održao više korizmenih propovijedi).
LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 5O6-507.
I. Djamić

MLINAR, Bonaventura, župniki i pisac (Promina, 1813 – 11. II. 1810). U franjevački red je stupio u Visovcu (1830), filozofiju studirao u Splitu (1831-1832), teologiju u Makarskoj (1833) i Beču (1833-1837), filologiju u Beču. Bio je profesor u franjevačkoj srednjoj školi u Kninu i Karinu (1843-1846), župnik u Mirloviću (1849) i Drniškom Gracu (1850), prof. u gimnaziji na Visovcu (1858-1862), župnik i dekan u Drnišu (1863) i župnik u Promini. Surađivao je u Zori Dalmatinskoj.
DJELA: *Gdi je prava crkva* (prir. Budilo [M. Mlinar]), Zagreb 1872. (Zlatović)
Lit.: S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 473. – K. KOSOR: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 126. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 128.
V. Kapitanović

MLINAR, Mate, (*Filip), profesor (Promina, 1831 - ?) Osnovnu školu pohađa u Kninu, a gimnaziju u Splitu i na Visovcu. U Red je stupio u Živogošću 6. studenoga 1851. Filozofiju uči u Zaostrogu, a teologiju u Šibeniku i Makarskoj. Za svećenika je zaređan 30. listopada 1855. Kao mladi svećenik odlazi na Visovac gdje je vikar (1857-1858), a potom je dobio dozvolu da može poći u Italiju ili druge zemlje na studij, ali umjesto taga prispjeva u Sinj i na Gimnaziji predaje latinski, zemljopis i povijest (jednom i fiziku) od 1858 do 1861. Nakon Sinja ide za profesora teologije u Šibenik i u Šibeniku od 19. srpnja 1863. obavlja službu župnika. U Drnišu je župnik i dekan (1866-1871) a odatle odlazi na studij u Prag. Napustio je svećnički stalež i predavao na gimnaziji u Kragujevcu.

LIT.: K. KOSOR: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 127; Fra Petar BEZINA: Srednje školstvo ..., str. 156.*B. Pezo*

MOLANI.MANZARIĆ, Paulin, sveta života (Dubrovnik, cca 1739 - 7. I. 1804) - Krsnim imenom Luigi. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1756. Studirao u Italiji. Vodio katedru filozofije na studiju Male Braće u Dubrovniku. Tajnik Provincije, gvardijan samostana Male Braće u Dubrovniku i u još nekim samostanima, definitor, provincijal (1784-1787), komesar-vizitator Umrijske provincije, a duže vrijeme i propovjednik u crkvi Male Braće u Dubrovniku. Najpredanije je održavao pravilo Reda. Uvijek je bio zaokupljen molitvom, živio isposnički trapeći se postovima i bičevanjem. Bio je rado slušani propovjednik.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 503-504. I. Djamić

MONTEGRINUS Franjo, provincijal (Dubrovnik, ? - 1594) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznati teolog. Provincijal (1593-1596).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 428.
I. Djamić

MONTI, Zoilo, provincijal (Zadar, 1810-Zadar, 1880). - Odlikovao se uzornim redovničkim životom. Slovio je kao dobar propovjednik. Vršio je službu provincijala (18857-1860).
LITERATURA: Donato FABIANICH, Strotia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 378. PP

MOROVIĆ, Petar, pedagog, generalni vikar Srijemske biskupije (Ilok (?), oko 1695. — Šarengrad, 25. VI. 1754.). God. 1721. je posjedovao naslov profesora filozofije i preuzeo učiteljsku stolicu na filozofskom učilištu u Osijeku (1721-1724). On je posljednji profesor tog učilišta u njegovom prvom razdoblju djelovanja (1707-1724). Ujedno je prvi poznati profesor učilišta moralnog bogoslovlja u Petrovaradinu (1725). Po učiteljskom djelovanju obavljao je službu župnika i samostanskog starješine u Našicama (1728-1730), Iloku (1741-1743) i Šarengradu (1753), a bio je i učitelj novaka u Iloku (1735-1738). Sudjelovao je i u vodstvu Bosne Srebrene kao definitor (1738-1741), a jedo desetljeće je bio generalni vikar srijemskoga biskupa Ladislava Szoerenyia (1741-1751).
LIT.: F.E. HOŠKO, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 8 (1976), 144. F.E. Hoško

MOSHMOMER, Alan, filozofski pisac (Varaždin, 10. X. 1731. — Remetinec, 3. V. 1789). Uvrstio se 1749. u Provinciju sv. Ladislava i zatim učio na filozofskom učilištu u rodnom gradu (1750-1752) i na bogoslovnim školama u Zagrebu (1752-1755) i Pečuhu (1755/56). Odmah po završetku visokog školovanja položio je ispit za profesora filozofije, ali je tek 1760. preuzeo predavanja na filozofskim učilištima u Zagrebu (1760/61) i Varaždinu (1761/62). Tada je priredio i svoje filozofske tekstove: *Philosophia peripatethico-scotistica* (Varasdini 1762, vel. 29,9 x 20,2 cm, Varaždin, d 117). Prije toga, vjerojatno još kao student, je priredio spis *Collationes Scoti* (Zagrabiae 1756, vel. 20 x 15,8 cm, Varaždin, f 170); čini se da njemu pripada i spis *Dubia theologica* (s.l. 165, vvel. 20,3 x 16, str. 112, Varaždin, h 131).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. — F.E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Meotda,* Zagreb 1992, 63. F.E. Hoško

MOSTARAC (A PONTE0, **Šimun** (Simeon), prov. (Mostar, 1. polovica 16. st. - konac 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1574-1577) iako ga nema ni u jednom popiszu provincijala 18. i 19. st., a ne spominje ga ni

Božitković u svom Kritičkom ispitu popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735).
LITERATURA: Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968, 165-166.
A. Barun

MOSTARAC, Ivan, prov. (konac 15. st. ili početak 16. st. - 2. polovica 16. st.). - Vjerojatno je bio provincijal Bosne Srebrene (1551-1554) prema u suvremenim izvorima nema podataka koji bi govorili u prilog toga te zato neki povjesničari njegovu službu provincijala stavljaju pod upitnik.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 45. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 163.
A. Barun

MRNJAVAC, fra Ilija, odgojitelj i župnik (Lovreć, oko 1741. - Omiš, 29. X. 1895.). U Franjevački red stupio 9. VII. 1760. godine. Poslije ređenja (najvjerojatnije 1766.) odlazi u Mantovu na daljnji studij (»ad studia generalia«. Tu je vjerojatno ostao sve do 1770. godine kada je (9. X.) imenovan lektorom i propovjednikom. — Predavao je filozofiju u Zaostrogu (1773.), potom odlazi u Imotski (1975.) gdje je najprije učitelj mladeži, lektor moralnog bogoslovlja, gvardijan i župnik, (1977.). Slijedeće godine vikar samostana, opet učitelj mladih (1779.-1780.), gvardijan (1782.-1784.), župnik Lovreća (1785.-1789.) i Studenaca (1790.) te gvardijan u Omišu (1791.-1793.). Svršivši službu gvardijana opet je učitelj mladeži u Omišu, gdje ga je zatekla smrt. *B. Pezo*

MUHA, Vatroslav Antun, pedagog (Požega, 11. VI. 1811. - Osijek, 18. Xi. 1877). - postao je 1827. Član provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Studirao je na filozofskom učilištu u Iloku (1828-1830), a zatim na bogoslovnim školama u Baji (1830-1832) i u Mohjaču (1832-1835); god. 1834. je postao svećenik. Profesorsku službu na gimnazijama zpočinje kao zamjenik ostalih profesora i duhovnik gimnazije u Baji (1835-1837), a nastavlja kao profesor gramatike i vjeroučitelj u Osijeku (1837-1839; 1847-1852) i Požegi (1839-1847; 1852-1863); u Osijeku je njegov učenik bio Josip Juraj Strossmayer. Nakon školske reforme ministra Leona Thuna (1850) predaje "ilirski jezik", povijest i zemljopis. U Požegi je također bio direktor gimnazije (1852-1863) i gvardijan (1854-1860). Samostanski starješina je bio i u Budimpešti (1863-1866), u Mohaču (1854-1860) i u Osijeku (1872-1878); u Mohaču je bio istodobno župnik i upravitelj pučke škole. U tri navrata je sudjelovao u vodstvu Provincije kao definitor (1866-2869, 1872-1875, 1875-1877). U Požegi je 1854. osnovao fond za potporu siromašnih učenika koji je 1870. nazvan "Društvo za podupiranje siromašnih učenika". Osijeku je pak obnavljao samostansku zgradu, negdašnju isusovačku rezidenciju.
DJELA: *O prvestnici i njenom predavanju na učilištah. Godišnje izvestje o... osečkoj gimnazii.* Zagreb 1852. — *Kratka povestnica gimnazie požeške. Godišnje izvestje... o Požeškoj gimnazii sa četiri razreda.* Zagreb 1853. — *Kratka poučnica gimnazie.* Ibidem. Zagreb 1854.
LIT.: Gabrijel ŽValečić: Povijest požeške gimnazije. Spomen-izvještaj državne gimnazije u Slav. Požegi za školsku godinu 1926. Slavonska Požega 1927, 25-30. — Tomo Matić: Osječka humanistička gimnazija od osnutka do godine 1848. Rad JAZU, 25791937), 22.
F.E. Hoško

MURVAR, s. Marija Stefana od svetoga Križa, KL, (Molat, 5. VII- 1892. - Zagreb, 5. V. 1969), učiteljica. Školovala se u Dubrovniku. Kao učiteljica djelovaja u raznim mjestima, najviše u Imotskom. Tu se upoznala s fra Antom Antićem i god. 1924. unatoč protivljenju svojih roditelja stupila je u samostan klarisa u svojoj 33. godini. Mnogo je pridonijela uređenju samostana u Splitu. U želji da osnuje još jedan samostan klarisa, god. 1944. s još jednom sestrom pošla je u Zagreb i na preporuku nadbiskupa Alojzija Stepinca privremeno se nastanila u franjevačkom samostanu u Samoboru. Tu je samostan kanonski podignut 1948. i sestre prelaze od

Urbanske Regule na opsluživanje Regule sv. Klare. Zajednica od 19 članica uz pomoć dobročinitelja kupila je u Zagrebu (Mikulići) kuću i tu se preselila god. 1964. S. Stefana gotovo kroz cijeli vrijeme bila je opaticom i izvanredno je bila utješena kad je u jesen god. 1968. nadbiskup Kuharić blagoslovio papinsku klauzuru u novom samostanu. Pri radu na osnivanju novog samostana s. Stefanu vodila je vjera i duboko pouzdanje u Boga. Duhovni lik ove izvanredne žene karakterizira iskrenost i jednostavnost. Bila je ponizna službenica Božja, puna žara za kult Božji, revna u opsluživanju Pravila i milosrdna prema siromasima.

MUŠEG, Jakov, filozofski pisac (Đurđevac, 27. 3. 1732. - Zagreb, 26. VI. 1770. Stupio je 1750. među franjevce Provincije sv. Ladislava. Studirao je na filozofskom učilištu u Krapini (1752-1754) i bogoslovnoj školi u Varaždinu (1754-1758). Ispit za profesora filozofije je položio 1758. u Čakovcu s vrlo dobrim uspjehom i zatim predavao na filozofskom učilištu u Pečuhu (1760-1763). U Ivaniću je 1766/67. predavao moralno bogoslovlje; prije te službe je bio gvardijan u Virovitici (1763-1766), a poslije gvardijan u Zagrebu (1767-1770). Spis *Theologia christiano-moralis* (s.l. 1767) ima na hrptu natpis "Theolo. Moralis P.I.", što bi moglo značiti "Patris Iacobi"; spis je vel. 21 x 17 cm; čakovečki rkp. br. 10), dok spis *Extractus theologiae moralis* (s.1. 1767) ima bilješku da ga je zapisao 23. srpnja 1767. u Ivaniću student Petar Pavao (vel. 19,9 x 16 cm. str. 127; virovitički rkp. br. 9). Autor je spisa *Metaphysica et physica generalis* (Quinque-Ecclesiis, 1761: vel. 22,6 x 17,6 cm; varaždinska knjižnica, sign. g. 8), dok se tek usporedbom teksta gornjih rukopisa iz moralnog bogoslovlja mora utvrditi da li je to isti tekst da bi se sa sigurnošću mogao pripisati Mušegu.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. - F.E. Hoško. Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Blogoslovska smotra, 39(1970), 1/3, str. 211. F. E. Hoško

MUŠEG, Jakov, filozofski pisac (Đurđevac, 27. III. 1732.- Zagreb, 26. VI. 1770). Stupio je 1750. među franjevce Provincije sv. Ladislava. Studirao je na filozofskom učilištu u Krapini (1752-1754) i bogoslovnoj školi u Varaždinu (1754-1758). Ispit za profesora filozofije je položio 1758. u Čakovcu s vrlo dobrim uspjehom i zatim predavao na filozofskom učilištu u Pečuhu (1760-1763). U Ivaniću je 1766/67. predavao moralno bogoslovlje; prije te službe je bio gvardijan u Virovitici (1763-1766), a poslije gvardijan u Zagrebu (1767-1770). Prosuđujući oznake mjesta i vremena treba mu pripisati spis *Theologia christiano-moralis* (s.l. 1767; na hrptu natpis "Theolo.Moralis P. I."; vel. 21 x 17 cm; čakovečki rkp. br. 10); istog je sadržaja spis *Extractus theologiae moralis* (Ivanichi 1767; pisar Petar Pavao; vel. 19,9 x 16 cm, str. 127; virovitički rkp. br. 9). Također je autor spisa *Metaphysica et physica generalis* (Quinque-Ecclesiis, 1761; vel. 22,6 x 17,6 cm; varaždinska knjižnica, sign. g 8).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: *Matricula officiorum,* sign. B 2, ad nomen. — F.E. HOŠKO: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. *Bogoslovska smotra,* 39 (1970), 2/3, str. 211. F. E. Hoško

MUTIĆ, Anđeo, pisac (Vareš, 25. V. 1901 - Zenica, 19. I. 1978). - Krsno mu je ime Josip. Otac Šimo i majka Marija rođ. Music-Gašić rodili su dvanaestoro djece. Josip je novicijat započeo 1918. Osnovnu školu završio je u Varešu, gimnaziju u Visokom, teologiju u Sarajevu i Zagrebu, gdje je i doktorirao. Za svećenika je zaređen 1926. Službovao je kao kapelan, župnik u Varešu, gvardijan u Kraljevoj Sutjesci i profesor u Sarajevu. Posljednje godine proživoo je u Kraljevoj Sutjesci.

DJELA: Pohađanje bolesnika i skrb za njih. Zagreb 1966. - Ima li Bog? Zagreb 1969. - Tko je Bog? Zagreb 1970.

LITERATURA: Zlatna misa p.o. fra Anđela Mutića. Bosna Srebrena, 27(1976) 9, str. 144-

145. - vt: Umro Dr fra Anđeo Mutić. Bosna Srebrena, 29(1978) 1/2, str. 23-24. A. Kovačić

NAGNANOVIĆ, Bernardin, (Nagnan), profesor i ljetopisac (Brotnjo, ? - Zaostrog 23. VI. 1717). U franjevački je red stupio u Zaostrogu 10. V. 1700. Prema Petru Baćiću, kojeg slijede kasniji autori, više filozofsko-bogoslovne studije završio je u Italiji. Čini se najvjerojatnijim da je potom predavao negdje u inozemstvu. Definitorij Provincije Bosne Srebrene, imenovao ga je, naime, 24. VI. 1715.na svom sastanku u Velikoj, lektorom Bogoslovije u Budimu, a ta se dužnost redovito mogla dobiti samo poslije tri godine predavanja filozofije. Dvije godine poslije toga 4. VI. 1716. definitorij ga je imenavao lektorom na provincijskom učilištu u Šibeniku umjesto fra Ante Bandića, koji je pošao na Nagnanovićevo mjesto u Budim. U Šibeniku je predavao samo godinu dana skupa s poznatim Lovrom Sitovićem. Zbog nedostatka sredstava bogoslovno učilište u Šibeniku prekinulo je neko vrijeme rad i na poziv nadbiskupa Cupillija udružilo se s nadbiskupijskim učilištem u Splitu gdje je preselio i Nagnanović. Uz profesorski rad bavio se skupljanjem povijesnih dokumenata i pisanjem ljetopisa. U ljetu 1717. izabran je za tajnika Provincije Bosne Srebrene. No prije nego je preuzeo tajničku dužnost zatekla ga je smrt.
DJELA: Notitia Provintiae Bosnae Argentinae, J. JELENIĆ: *Dva ljetopisa Bosne Srebrene,* Sarajevo 1919, 9-15. – *Kratka povijest Bosne Srebrene* (dvojezično, pr. S. Hrkač), Čitluk 2001.
LIT.: *Norinij Starogradianin Neretvanski [L. Vladmirović],* Pripisagnie poçetka kragliestva bosanskoga, Mleci 1775, 69. — *S. Zlatović:* Historijski pobirci, Glasnik jugoslavenskih franjevaca, 3 (1889) br. 1. — *J. Jelenić:* Dva ljetopisa Bosne Srebrene, Sarajevo 1919, 9-15. *A. Crnica:* Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava, Šibenik 1939, 413-414.– A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 85. V. Kapitanović

NAGNANOVIĆ, Bernardin, ljetopisac)Broćno u Hercegovini, sredinom 17. stoljeća - Zaostrog, 1717. Početne škole učio je u samostanima Bosne Srebrene, a teologiju u Italiji. Bio je učitelj pripravnika za novicijat, nastavnik filozofije i teologije. Kao lector sexenalis izabran je 1714. za tajnika provincije. Znao je osim latinskog još njemački, talijanski i mađarski jezik. Napisao je, držeći se Gonzage, Varadinca i Orbinija, Brevis historia provinciae Bosnae Argentinae, čiji se rukopis čuva u Zaostrogu. Više je ovo skica, nego dorađeni tekst ljetopisa u kojem se opisuju stradanja franjevaca Bosne Srebrene u vrijeme turske vladavine.
LITERATURA: - Z/LATOVIĆ S/tjepan/: Historijski pabirci. Glasnik jugoslavneskih franjevaca, 3(1889(1, str. 13-15. JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

NAGY, s. Arkanđela, (Filipovac/ Lipik, 12. III. 1906 Zagreb, 2. XII. 1992), sestra sv. Križa. Završila je Učiteljsku školu u Pakracu te su svi koji su je poznavali očekivali da će nakon mature potražiti namještenje i raditi kao učiteljica. No ona je pošla drugim putem: privukao ju je primjer sestara sv. Križa koje su radile u pakračkoj bolnici i činile puno dobra. Kao kandidatica stvorila je odluku: "Pod svaku cijenu, uz pomoć Božju, želim postati sveta. Zato sam izabrala redovništvo." Ta je radikalna odluka tipična za njezinu osobu. Znala je odlučiti, poći svojim putem i ne skretati. Bila je spremna na žrtvu i napor. Njezine odgojiteljice u Samostanu u Đakovu brzo su otkrile njezine dobre strane te je poglavari šalju u Kuću maticu u Švicarsku na redovničku formaciju. Tako je postulat i novicijat završila u Ingenbohlu te položila prve zavjete god. 1930. Vraća se u Đakovo te po nalogu poglavara radi na Osnovnoj ženskoj školi u Đakovu koju su vodile sestre sv. Križa. Ondje ostaje 11 godina te dolazi na glas kao vrsna učiteljica koja primjenjuje najsuvremenije metode u nastavi. Posebnu pažnju posvećuje slabije nadarenoj djeci i onoj siromašnoj. Pomaže im na razne načine i ima s njima vidnog uspjeha. Ta briga za prikraćene ostat će njezina odlika kroz cijeli život. Kad se najbolje snašla u prosvjeti,

redovnička poslušnost traži od nje prestanak rada u školi i preuzimanje službe magistre novakinja. Tekla je godina 1941. Rat je bjesnio. Tu je službu rado prihvatila a nije joj bila posve nova jer je već ranije povremeno pomagala bivšoj magistri koja je pobolijevala. Dolaskom u novicijat njezina poznata vedrina i optimizam su porasli. Svim silama revnuje da mlade privede što bliže Bogu. I opet kad se najbolje snašla trebalo je napustiti započeto i preuzeti novu službu. Naime, 1943. postaje asistentica provincijalne poglavarice majke -› Amadeje Pavlović. Na toj dužnosti ostaje sve do 1955. kad postaje provincijalnom poglavaricom Hrvatske provincije. Tu će službu vršiti do 1964. Nastavila je na promicanju župnog apostolata i bolničkog djelovanja. Kako je kroz sve ratne i poratne nevolje i teškoće bila na odgovornim mjestima, morala je podnijeti često nadljudske napore. Nakon isteka mandata odlazi za kućnu poglavaricu u Donji Miholjac, gdje ostaje šest godina. Već je ondje davala privatne satove što će nastaviti nakon povratka u Provincijalnu kuću. Rad s djecom bio je njezina najveća radost kroz cijeli život.

LIT.: Z. KOJAKOVIĆ: »Matilda Nagy, sestra Arkanđela«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa Đakovo, XIII (1992) 2, str. 44 45. M. Žigrić

NAKIĆ ALFIREVIĆ, fra Vjenceslav, profesor (Kadina Glavica, 30. XI. 1890.-Split, 13. III. 1964.). Osnovno je školovanje završio na Visovcu (1897) i Kninu (1898-1901), gimnaziju u Sinju (1902- 1908). Novicijat je proveo na Visovcu (1908-1909). Filozofiju je studirao u Šibeniku (1909-1911), a teologiju u Makarskoj (1911-1914). Svečane zavjete pololožio 4. XII. 1912. a za svećenika zaređen 26. VII. 1914. Studira Filozofiju u Fribourgu (1914-1921) gdje je i doktorirao na temlju radnje "De principio individuationis ad mentem Joannis Duns Scoti". Po povratku sa studija obnaša razne službe u provinciji (prefekt sjemeništa u Sinju, podmagister i magister, profesor filozofije i gvardijan u Zaostrogu i Sinju (1937 do 1940). Definitor provincije u razdoblju od (1931- 1934), a kustod (1937-1940). U ratnom i poratnom razdoblju gvardijan u Kninu (1942-1946). Od (1947- 1957) predaju u Zagrebu logiku, psihologiju, filozofiju, vjeronauk i ustav. Ujedno je i direktor gimnazije (odjeljka u Zagrebu). Od (1957-1964) predaje u Makarskoj filozofiju.

LIT.: *H. G. Jurišić*

NAKIĆ VOJNOVIĆ, fra Ante, lektor (Skradin, 1660 – Šibenik 6. II. 1716). Bio je sin drniškog serdara Mate. Filozofiju je i teologiju studirao u Peruggi. Tu je 16. V. 1693. zaređen za svećenika. "Mladu" misu služio u crkvi sv. Jure na Žitniću 21. VI. 1693. Bio je profesor filozofije i teologije na generalnim učilištima u Ferrari i Mantovi. Mantovski vojvoda Ferdinand izabrao ga je 1705. članom skupa teologa. Bio je generalni vizitator i predsjednik kapitula provincije Bosne Srebrene koji se održao u Sinju (6-10. IX. 1711) i na istom kapitulu bio izabran kustodom provincije. Sudjelovao je na provincijskom kapitulu u Đakovu (1714). Umro je u samostanu sv. Lovre u Šibeniku.

LIT.: - A. KAČIĆ MIOŠIĆ, Razgovor ugodni, Zagreb 1942, 398. — FERRARI CUPILLI, Cenni biografici, Nachich Antonio, *Il Dalmata,* 22 (1877) 51, Appendice. — J. SOLDO, Samostan sv. Lovre u Šibeniku, *Kačić*, 1/1967, 73. — K. KOSOR: »Drniška krajina za turskog vladanja«, *Kačić* 11 (1979) 181-182. – V. KAPITANOVIĆ, »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str., 193.

V. Kapitanović

NAKIĆ, fra Ante, (*Marko), profesor (Siverić, 30. XI. 1883 - Sumartin, 8. XII. 1954). Pučku je školu (šest razreda) pohađao u Siveriću (1890-1896), a gimnaziju u Sinju (1896-1901). U Franjevački rad stupio na Visovcu 25. IX. 1901. Filozofijuje studirao u Šibeniku, a teologiju u Makarskoj i Münchenu gdje je ostao dvije godine (1905-1907). U Münchenu je položio svečane zavjete 4. X. 1905), a za svećenika je zaređen 16. VI. 1906, također u Münchenu. Nakon studija u

Njemačkoj, vraća se u Provinciju u kojoj vrši različite službe. Bio je prefekt u sjemeništu u Sinju (1907-1908), profesor na gimnaziji (1908-1929), direktor (1917-1920) i upravitelj sjemeništa (1920-1937). Predavao je Latinski, njemački, matematiku, zemljopis i povijest. Osim toga, bioje dvaput definitor (1919-1925) i jednom kustos Provincije (1928-1931). Odlikovao se razboritošću i svetošću života. Strpljivo podnoseći bolest, god. 1937. se povlači u samostan na Sumartin gdje ostaje do konca života. *M. Ćaleta*

NAKIĆ, fra Pavao (Nakich, Nachini, don Petar, Pietro), graditelj orgulja (

NALETILIĆ Fra Stjepan-Nikola (1907.-1942.) Rođen 1.XI.1907. u Lisama, ž. Široki brijeg, od oca Grge i majke Petronile r. Karačić. Osnovnu školu i gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju 1930.-1933. u Mostaru, 1933.-1935. u Fribourgu (Švicarska). U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1926. Zavjetovan jednostavno 30.VI.1927., svečano 2.VII.1930. Za svećenika zaređen u Mostaru, 5.XI.1933. 1935.-1936. kapelan na Humcu 1936.-1938. kapelan u Tomislavgradu 1939.-1942. župnik u Kongori U noći između 19. i 20.V.1942. odveden iz župskog stana u Kongori i oko 24.V., u Jezeru blizu Rilića ubijen. Ima dovoljno dokaza da je fra Stjepan mučen na razne načine. Na silu su ga izveli iz župne kuće i odveli prema Riliću. Gore su ga razapeli između dvije bukve i pod njim naložili vatru. Tako je izgorio. To su učinili srbo-četnici iz susjedstva. Fra Stjepan je bio rodoljub. Svoje je cijenio a tuđe poštivao. Bio je vrijedan svećenik. Nitko nije mogao očekivati njegovo mučenje, osim da je janje vodu vuku mutilo, iako je bilo ispod njega - rekao bi narod!

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

NALJEŠKOVIĆ, Stjepan (Nale), misionar (Dubrovnik, ? - ?, cca 1661) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Misionar i župnik u Nagykanizsa (Canissa) u Madžarskoj.

LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917. 441.

I. Djamić

NARCIS, Jenko (Matić, Eugen), književnik (Livno, 2. II. 1889 - Livno, 26. VII. 1918). - krsno mu je ime Perica. Sin je Jakova i Ane rđ. Deronja. Osnovnu školu završio je u Livnu, gimnaziju u Visokom (1900-1906), novicijat u Fojnici (1906-1907), filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Livnu (1907-1911). Za svećenika je zaređen 1911. Isti dan kad je rekao mladu misu umro mu je otac. Kratko je službova u Livnu (1911-1912), zatim je bio profesor u Visokom (1912-1914). Zbog bolesti se zahvalio na profesuri. God. 1915. amputirana mu je noga u Beču. Poslije toga živio je i djelovao na Gorici kod Livna sve do smrti. Narcis još kao gimnazijalac piše vlastite književne sastave u đačkom listu Cvijet. Postupno izrasta u originalnog stvaraoca, koji je dobro poznavao dušu bosanskog čovjeka i prošlost Bosne te o tome piše u svojim romanima, pripovijestima (Bosančice, Čas stvaranja, I nestade najjačeg dima, Jezero, Jozinica, Kočijaš Zulfo, Kosidba, Mi smo sami sebi krivi, Nad vodama, Naš povjek, Naši ljudi, Nijema bol, Predodređeni, Pod jesen, Rđavi put, Sin bijede, Stipurin Omer, Sumnja, Šćirka, U bolnici, U rodnom mjestu, Zlatka, Župnik Ninić) i feljtonima (Dert, Mamon, Mehrak, Mi, Misli, Misterija boli, Portreti nutarnjeg čovjeka, Pri zapadu sunačnom, Trudovi, Umiranje, Uskrsno slovo, Venus primitiva) dok u književnim kritikama i studijama (o Matošu, Sienkiewiczu, Bahru, Jergensenu i drugima) pokazuje da je dobro poznavao našu i inozemnu književnost, a u prikazima, ocjenama, člancima i raspravama potvrđuje svoju ljubav prema bosanskoj prošlosti i franjevačkoj tradiciji u njoj. Svi njegovi radovi tiskani su u periodičnim publikacijama, a neki tek poslije njegove smrti i zasebno. Objelodanjivani su u Hrvatskoj zajednici (1911), Serafinskom perivoju (1912), Glasniku sv. Ante (1913), Našoj misli (1914-1918), Kalendaru sv. Franje (1916), Kalendaru

Napredak (1916), Hrvatskoj prosvjeti (1915-1919). Hrvatskoj obrani (1918-1920), Novinama (1916-1918), Luči (1918-1920), književnom kalendaru Zrno (1919), Jadranu (1922), Seljačkom kalendaru (1920), Narodnoj slobodi (1913), Gradu i selu (1928/29), Anđelu čuvaru (1942), Glasniku sv. Josipa i još nekim drugim publikacijama. Preveo je s talijanskog Fioretti di san Francesci i objelodanio ih 1913. pod naslovom Miomirisni cvjetići iz života siromaška Isukrstova sv. Franje Asiškoga, pretiskao je 1915. Muku Gospodina našega Isusa Krista i plač majke njegove od fra Petra Kneževića, a 1916. izdao Malo Biserje sv. Ante za vojnike, napisao je predgovor za Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine, koje je 1915. izdao Zbor "Jukić", uređivao je Glasnik sv. Ante. Koncipirao je romane Ahmet-beg Begović, Đakovačka katedrala i Sinovi sunca, ali ih, zbog prerane smrti, nije napisao. Bio je književno nadaren, ali noseći se s vremenom i bolešću sve svoje radove nije stigao ni mogao jezično i stilski dovoljno dotjerati. Znao je osim klasičnih jezika još i francuski, njemački i talijanski. Neobično je volio naše ljude, privlačio ih nenametljivom blizinom i o njima pisao.

DJELA: - Razlomci. Zagreb 1922. - Spiritus procellarum. Osijek 1922. - Tri pučke pripovijetke. Zagreb 1922. (skupa s V. Novakom). Bosančice. Zagreb 1923. - Obitelj vojvode Hrvoja. Zagreb 1934, 1971 2.

LITERATURA: TOMASOVIĆ Jakov: Matić Eugen: (O Spir. procell. pripovijestima, feljtonima iz ratnog doba). Naša misao, 29(1915) 11/12, str. 190-191. - ISTI: Narcis Jenko: Obitelj vojvode Hrvoja. Jadranska vila, 7(1924) 12, str. 144. - Andrić Josip: Za jednim umetnikom večnog pera. Zora. 21(1918/19) 1/2, str. 23. - BEGO Marin: Matić Eugen. Novine, 5(1918) 197, str. 2. - JAKOVLJEVIĆ Ilija: Narcis Jenko (fra E. Matić). Hrvatska prosvjeta, 5(1918) str. 392-404. - ISTI: Razlomci. Hrvatska obrana, 21(1922) 120, str. 2. - PAŠALIĆ Jako: † fra Eugen Matić. Novine, 5(1918) 164, str. 2. - JELENIĆ Julijan: Nad grobom Narcis Jenka. Novine, 5(1918) 165, str. 2. - ISTI: Nad grobom Narcisa Jenka. Naša misao, 32(1918) 5-8, Str.. 52-53. - IVIĆ Kazimir Nad grobom Narcisa Jenka (Eugena Matića) 2. 2. 1889. - 26. VII. 1918. Naša misao, 32(1918) 5-8, str. 56. Pjsma. - aMARKIĆ Marcel: Narcis Jenko (fra E. Matić) Luč, 14(1919/20) 2/3, str. 66-67. - PADOVAN Ante: Narcis Jenko: Spir. procell. Narodna politika, 5(1922) 190, str. 2-3. - PELZ Stjepan: Fra Eugen Matić (N. Jenko). Hrvatska obrana, 21(1922) 177, str. 2. - RAŠEN Ivo: Književna djela N. Jenka (Razlomci, Sp. procell.). Glasnik sv. Ante, 17(1922) 8/9, str. 140-141. - ŠTEVANIĆ Vjekoslav: Narcis Jenko: Razlomci, Luč, 18(1922/23) 1/2, str. 37-38. - TOMAŠIĆ Stanko= Narcis Jenko: Razlomci: Jugoslavenska njiva, 6(1922) 2-6, str. 273-274. - UJEVIĆ Mato: Narcis Jenko: Razlomci. Jadran, 4(1922) 60, str. 2. . ISTI: Razlomci. Narodna politika, 1(1922) 172, str. 2. - Matić Eugen. Jadran, 4(1922) 102. - Narcis Jenko: Spiritus procellarum. Život, 4(1922/23) 2, str. 125-126. - MARKOVIĆ Ljubomir: Narcis Jenko: Razlomci. Hrvatska prosvjeta, 10(1923) 5, str. 247-248. - Narcis. Anđeo čuvar, 25(1925/26) 7. - VUJICA Stanko: Narcis Jenko (prigodom 10-obljetnice smrti). Cvijet, 8(1927/28) 5/6, str. 24-28. - BADROV Bonifac: Fra Eugen Matić - Narcis Jenko (Prigodom 10.godišnjice smrti). Kalendar sv. Ante 1928, str. 53-55. - ISTI: Narcis Jenko - Gabrijel Jurkić: korespodencija. Dobri Pastir, 17/18(1968) I-IV, str. 203-226. - GRGEC Petar: Predstavnici nedavne prošlosti (O Narcis Jenku /E. Matiću/ i biskupu Langu). Selo i grad, 1(1928/29) 147-150. - BALETOVIĆ Ivo: O bosanskom piscu Narcis Jenku. Uz njegov roman: Obitelj vojvode Hrvoja. Obitelj, 7(1935) 20, str. 390. - Narcis Jenko: Obitelj vojvode Hrvoja (Historijski roman. Ilustracije Gabrijela Jurkića, I dio). Katolički list, 86(1935) 5/6, str. 68. - DŽAJA Matko: Livno i livanjski književnici (o Mirku Jurkiću i Narcis Jenku). Napredak, 12(1937) 11, str. 138-139. - KOZARČANIN Ivo: Pregled proze (prikaz djela... N. Jenka /E. Matić/ Spiritus procellarum). Hrvatska revija, 8(1935) 8, str. 438-442. - ROZIĆ Ivan: Narcis Jenko (prigodom 20-obljetnice smrti). Cvijet, 19(1937/38) 3/4, str. 59-63. - S.K.: Bosna u djelima Narcis Jenka (prigodom 20-obljetnice

smrti:). Cvijet, 20(1937/38) 1/2, str. 3-6. - H/RGIĆ/ Lj/ubo/: U spomen 50-godišnjice smrti Narcisa Jenka, Dobri Pastir (kalendar), 1969, str. 156-158. - VRGOČ Franjo: Narcis Jenkov Vojvoda hrvoje i naša zaboravnost. Nove et Vetera, 27(1977) II, str. 219-226. - BRČIĆ Mladen: Narcis Jenko (sjećanje uz 60-tu godišnjicu smrti). Nova et Vetera, 28(1978) I-II, str. 239-252. A. Kovačić

NARDI, Cezar, FKN (Monopoli 1572-1633), biskup. Završio je crkveno pravo i bio profesor i propovjednik na carskom dvoru na talijanskom jeziku. Grgur XV. imenovao ga je na carev prijedlog biskupom biskupije koja se u konzistorijalnim aktima naziva Ansarensis. Oprostio mu je naplatu takse i zatražio od cara da mu providi sredstva za doličan život dok se drukčije ne uredi. — Prema Acta Miscellanea 97 f. 151, god. 1621. Spomenuti grad "Civitas Anserensis" u Dalmatinskom kraljevstvu bio je pod turskom strahovladom i imao je katedralu kaja je pripadala zadarskoj nadbiskupiji, ali je zbog turskog pustošenja ostala bez pastira i opustošena. U biskupiji je navodno bilo malo katolika koji su o Uskrsu dolazili u Šibenik primiti sakramente u crkvi franjevaca konventualaca. — Zbog sličnosti naziva Ansarensis i Auxerensis Gauchat ih je poistovjetio, te uvrstio Nardija među osorske biskupe, iako je morao, u bilješci, priznati, kako je nakon smrti Oktaviana Garzadorija 2. VII. 1633., za biskupa imenovan Antonio Verità, a ne kaže ništa o Cesaru Nardiju kao biskupu. — Po gornjem opisu Acta Miscellanea, radi se o nekom gradu u blizini Zadra, možda o rimskoj Asseriji, nedaleko koje je u Lepurima otkrivena velika trobradna bazilika s pripadnim zgradama. Pape su u tom isturenom teritoriju turske vlasti možda željeli uspostaviti biskupiju. Prethodio je, 1608. franjevac Bardoni Berengarije (v.). a nije isključeno da je krajem 14. st. (točnije 28. X. 1387.) bio ondje u blizini Asserije "Joannes Cartalensis" ili Corčulensis=Korčulanski (Smičiklas). Možda to treba čitati "Corlatensis", što bi se odnosilo na Korlat, kojih 8 km sjevernije od Assarije? U Apostolskom breveu od 1. VII. 1622., dolazi još naziv: "ep. Ancyran.", što bi moglo biti od "ep. Ansaren." ili pak, "ep. Argyrunt.". Ovo posljednje bi se odnosilo na Argyruntum (Starigrad podno Velebita), kojih 60 km od Asserije, koji nije bio pod Turcima. Nardi je kasnije navodno bio pomoćni biskup u Olomucu, a 1631., u Aquileji. U konventualskoj crkvi u Montopoliju izgradio je navodno veliki oltar, te u istoj crkvi pokopan 1633.

LIT.: P. GAUCHAT: *Herarchia catholica medii et recentioris aevi, IV,* Pataviii 1968, 104. – S. MELCHIORRI, *Anales Minorum…* Quaracchi 1934. Vol. XXV., 425 br. 66; 588 br. 187. – *Miscellanea Francescana,* 31 (1931.) 115 (s literaturom mss.). T. SMIČIKLAS: *Codex diplomaricus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae,* Zagreb 1903., ss. Vol. XVIII., 96. *Povijesni atlas,* Zagreb, 1980., 7; 11; 76.

M. Žugaj

NEDIĆ, Bono, povjesničar (Tolisa, 19. IV. 1841 - Tolisa, 2. I. 1903). - Početne škole učio je u Tolisi. U franjevački red stupio je 1857. Filozofsko-teološki studij završio je vjerojatno u Italiji. Za svećenika je ređen 1864. Bio je vikar rezidencije u Tolisi (1866), župnik u Potočanima (1872), TGolisi (1874), Brčkom (1876), Dubravama (1878) i Tišini (1896), te gvardijan u Tolisi (1880). Biran je za definitora provincije. Zaslužan je za uređenje samostanske knjižnice u Tolisi. Odlikovan je (1896) viteškim križem Franje Josipa I. - Surađivao je u Srcu Isusovu (1886), Vrhbosni (1902) i Novom prijatelju Bosne (1888, 1890). Jelenić je objelodanio ulomak iz njegovog Dnevnika u Franjevačkom vijesniku (1929). Nekoliko radova tiskano mu je i zasebno.

DJELA: Pjesme o ulazu careve vojske u Bosnu... god. 1878... Đakovu 1881. - Dva razbojnika, događaj iz sedamnaestog vijeka... Pećuh 1885. - Barun Josip Filipović ulazi s vojskom u Bosnu godine 1878... Pećuh 1888. - Kratka povjest župe, crkve i samostana toliškoga... Pećuh 1888. - Uputstva za gajenje šljiva. Brčko 1889.

LITERATURA: - († Fra Bono Nedić). Serafinski perivoj, 17(19)3) 2, str. 56. - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca

Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

NEDIĆ, Franjo Cvjetko, pravni pisac (Tolisa, 1. VII. 1851. - Tolisa, 2. IX. 1895). - Osnovnu školu završio je u Tolisi. Svršivši latinsku školu započeo je novicijat u Kraljevoj Sutjesci 1866. Filozofsko-teološkis tudij završio je u Đakovu i Gučoj Gori (drugu godinu teologije). Za svećenika je zaređen 1874. Kratko je bio lektor, a potom je poslan u Beč gdje je položio rigoroze iz sv. Pisma, dogmatike te pastoralne i moralne teologije. Vrativši se u provinciju nastavio je svoja filozofsko-teološka predavanja, koja su se odlikovala jasnoćom. Neko vrijeme bio je predsjednik franjevačkog filozofsko-teološkog učilišta u Pećuhu. Žeupnikovao je na Ulicama i u Vidovicama. God. 1891. odlikovan je naslovom jubilarnog lektora. U Glasniku jugoslavenskih franjevaca (1889) pod naslovom Božji ugodnici iz Bosne, piše u Katarini Kotromanić, Šimunu Filipoviću, Anđelu Zvizdanoviću i Petru Bošnjaku. Surađivao je još u Katoličkom listu (1882) i Vrhbosni (1887). Pozdravio je imenovanje Josipa Stadlera za sarajevskog nadbiskupa, ali je smatrao da franjevci u Bosni i Hercegovirni i dalje imaju pravo na župe i to na temelju posebnog prava i povlastica.
DJELA: Pozdrav prečasnom gospodinu dru. Josipu Stadleru... prigodom njegova imenovanja za prvobiskupa vrhbosanskoga i prvostolnika bosanskoga i hercegovačkoga. (Beč 1881). - Jura specialia. Đakovae 1883. - Radosnica prigodom ustolidbe i imendana presvietlog i preč. gospodina fra Marijana Markovića... biskupa danabaskoga i apostolskoga upravitelja biskupije u Banjaluki... (Pećuh 1884). - Monumenta privilegiorum. Vukovarini 1886.
LITERATURA: JELINIĆ Julijan: - Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

NEDIĆ, Martin, povjesničar (Tolisa, 1. IV. 1810 - Tolisa, 16. V. 1895). - Krsno mu je ime Ivan. Rodio se od oca Ilije i majke Mande rođ. Oršolić. Početne škole učio je u Tolisi kod fra Bone Benića mlađeg, gimnaziju u Kraljevoj Sutjesci, filozofsko-teološki studij u Subotici (1827-1828), Solnoku, Agriji, Đanđešu (1831-1832) i Vacu (1833-1835). U franjevački red stupio je 1825., a za svećenika zaređen 1833. U franjevački red stupio je 1826, a za svećenika zaređen 1833. Bio je kapelan u Orašju kod Travnika župniku fra Marijanu Šunjiću, koji ga je učio turski, arapski i perzijski (1836-1839), nastavnik u srednjoj samostanskoj školi u Kraljevoj sutje:sci (1839-), župnik na ULicama (1848-1851), u Kraljevoj Sutjesci (1856-1861) i Tolisi (1861-1874), upravitelj (ekonom) dobara Bosne Srebrene u šakovu (1874-1883). Posljednje godine proveo je kao umirovljenik u Tolisi (1883-1895). Biran je za definitora (1851-1854) i provincijala Bosne Srebrene (1854-1857), prati provincijala Stjepana Marjanovića 1838. u svojstvu tajnika po Hercegovini, putuje dvaput u Carigrad u vrijeme Barišića afere (1843, 1845) te 1852. u Beč u svezi9 školskih problema Bosne Srebrene, dovodi 1853. klerike Bosne Srebrene u Đakovo na školovanje, izdaje prvi sistematski šematizam Bosne Srebrene 1855., sudjeluje 1848. na sastanku kojeg je vezir sazvao u Travniku te 1856. na generalnom kapitulu red u Rimu. - Nedić se kao student upoznao s idejama hrvatskog narodnog preporoda, koje kasnije uporno propagira. Zalagao se za interese kršćanske raje i provincije Bosne Srebrene. Sudjeluje u reformi njezinog školstva, prati rad Zbora redovničke mladeži Bosne Srebrene, gradi crkvu i samostan u Tolisi. Napisao je nekoliko samostalnih djela i brojne priloge u tadašnjim periodičnim publikacijama. Objelodanjuje pod vlastitim imenom, anonimno ili pod pseudonimima: Vila Bosanka, žalovan, Slavoljub Otačbinović, Miloje Dobranović ili pod znakom krnjeg mjeseca i zvijezde, u Danici Ilirskoj (1837, 1841, 1848,- 1850, 1852-1855, 1862, 1865), Ilirskim narodnim novinanama, Arhivu za povjesnicu jugoslavensku (1858, 1863), Obzoru (1859, 1860, 1878), Katoličkom listu (1860), Glasniku biskupije bosanske i sriemske (1875, 1880, 1881, 1885, 1888, 1890), Slovincu (1879), almanahu Slava preporoditeljem (1885) i

Hrvatskoj (1895). Posthumno su mu tiskane neke pjesme, pisma i kraći dopisi u Serafinskom perivoju (1908, 1913), Vrhbosni (1914), Obzoru (1916, 1932), Ljetopisu JAZU (1923), Franjevačkom vijesniku (1930, 1932, 1938-1939), Prosveti (1931), Glasniku sv. Ante (1933), Hrvatskoj straži (1933) te u Drljićevoj monografiji o Nediću (1940), Gabranovićevoj građi Bosna i Hercegovina od 1853. do 1878. (1956) i još nekim drugim edicijama.
DJELA: Razgovor koga vile ilirkinje imadoshe u pramallitje godine 1835. U Karlovcu (s.a.). - Razgovor koga Vile Ilirkinje imadoše u Pramalitje godine 1841... (Napredak (kalendar), 1934, str. 145-151). - Pokret godine 1848. i 1849... U Carigradu 1851. - piesma bjegovu veličanstvu Franji Josipu I... U Budimu... 1852. - REgula et testamentum seraphici patris sancti Francisci... Zagrabiae 1854. - Schematismus almae missionariae provinciae Bosnae Argentinae. Budae 1855. - Pjevanje presvietom i prepoštovanom gospodinu Marianu Šunjiću... U Osijeku 1855. - Kitice od devet u raznih zgodah ubranih cvietova, preuzvišenom gospodinu Josipu Jurju Štrosmajeru... u Osieku 1875. - Ratovanje slovinskoga naroda proti Turcima godine 1875-1878. Dubrovnik 1881. - Pjesma prigodom posvećenja nove crkve u Đakovu dne 1. listopada god. 1882... Đakovo 1882. - Život fr. Marijana Šunjića... U Đakovu 1883. - Poraz bašah a zavodenje Nizama u Bosni... U Pečuhu 1884. - Stanje Redodržave Bosne Srebrene poslije pada kraljevstva bosanskoga pak do okupacije... Đakovo... 1884.
LITERATURA: NAPOTNIK Mihael: Kratak pregled bosanskoga školstva. Maribor 1884, str. 45-50. - JELENIĆ Julijan: Prigodom stogodišnjice rođenja ilirskog književnika - O. Martina Nedića. Serafinski perivoj, 24(1910) 9, str. 151-153. - ISTI: Fra Martin Nedić i njegova lijepa knjiga. Kultura i bosanski franjevci. Sarajevo 1915, str. 505-512. - ISTI: Nedić fra Martin. Vedre hrvatske duše, 1922, knj. 2, str. 231-242. - KREŠEVKJAKOVIĆ Hamdija: "Razgovor vila ilirkinja god. 1835" napisao je fra Martin Nedić. Zagreb 1918. - ŽIC Nikola: Nedićev razgovor od 1841. Napredak (kalendar), 23)1934), str. 145-151. - DRLJIĆ Rastislav: Prvi Ilir Bosne fra Martin Nedić 1810-1895. Sarajevo 1940. A. Kovačić

NEDIĆ, Stipan, slikar (Tolisa, oko 1820 - Plehan kod Dervente, oko 1860) - Franjevac kojije slikao kor u staroj (sada porušenoj) crkvi samostana u Kraljevoj Sutjesci. U Tolisi je nekoć postojao od njega portret olovkom fra Martina Nedića, (v.). I to, a i svi ostali njegovi radovi, netragom su nestali. Napravio je i pet kopija Fojničkog Grbovnika.
LITERATURA: J. JELENIĆ: Kultura i bosanski franjevci. sv. II, 1780-1878, Sarajevo 1915, 579-580. - Đoko MAZALIĆ: Leksikon umjetnika BiH. Sarajevo 1967, s.v.

I. Gavran

NEGOVEC, Aleksandar, provincijal, generalni definitor (Bela, 2. VII. 1692. - Varaždin, 28. VIII. 1749) je sin Stanislava i Katarine r. Porelapić. Po završenoj srednjoj školi stupio je 1711. u Ormožu u novicijat. Filozofiju je slušao u Zagrebu (1712-1714), a ondje je započeo i teologiju (1716/17) da bi zatim studirao u inozemstvu (1717-1720). Svećenik je postao 1715. godine. Službu samostanskog poglavara obavljao je u više samostana: u Čakovcu (1722-1725, 1726-1729), u Sigetu (1725/26), u Zagrebu (1730-1733, 1734-1736) i Remetincu (1736-1740) dok je bio u Čakovcu, posvetio se je izgradnji i uređenju samostana. U vodstvu provincije sudjelovao je kao definitor (1733-1736) za provincijala Antuna Fabšića, a sam je bio od 1740. do 1743. provincijal. Na generalnom kapitulu u Valaloidu u Španjolskoj je izabran za generalnog definitora u vodstvu Franjevačkog reda. Opisao je svoj put u Španjolsku preko Štajerske, Austrije, Njemačke i Francuske te povratak preko Italije; na putu je proveo ukupno pet mjeseci. Da iskaže jednakost hrvatskog i ugarskog dijela provincije, privolio je da 1740. dvije visoke škole u Varaždinu prepuste svoj visokoškolski stupanj Generalnog učilišta 2. razreda filozofskom učilištu i bogoslovnoj školi u Pečuhu.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Monumenta

Provinciae, sv. 2, 19. - Ibidem. Matricula officiorum, sing. B 2, str. 137. F. E. Hoško

NEMETH, Alojzije (Nemethi, Nemethy), filozofski i teološki pisac (Szombatelj, 1722. - Našice, 3. VII. 1770). Poslije teološkog školovanja u Budimu bio profesor filozofskog učilišta u Baji (1750-1753) i predavač teologije na učilištu moralnog bogoslovlja u Radni (1756-1758), da bi zatim preuzeo teološke učiteljske stolice na Generalnim učilištima u Osijeku (1758-1761; 1765-1768) i Budimu (1761-1765). Postigao je visok prosvjetni naslov u Franjevačkom redu, "lector jubilatus". Uživao je ugled u Redu: u Provinciji je bio definitor provincijalu J. Blagoju (1764-1767) i generalni vizitator u Bugarskoj. Zapisao je svoja filozofska predavanja: Tractatus in universam logicam Aristotelis iuxta inconcussa domata Joannis Duns Scoti (Bajae 1751; vel. 16,5 x 19,5 cm, sign. k I 26, knjižnica u Budimu), Tractatus in octo libros Physicorum (Bajae 1753; vel. 16,5 x 20 cm; sign. k I 25, knjižnica u Budimu), De anima juxta mentem Doctoris Subtilis (Bajae 1753; 16,5 x 10,2 cm, sign. k I 20, knjižnica samostana u Budimu). Sačuvane su i razrade teoloških pitanja: De Deo uno et trino; De Ecclesia: De Romano Pontifice; De Conciliis (Essekini 1766/67; jedan svezak vel. 17 x 22,2 cm; sign. XXI B 1d u samostanskoj knjižnici u Osijeku); De incarnationis mysterio (Budae 1761): De verbo Dei scripto i De tradionibus (Budae 1762; ta tri traktata i posljednja dva iz prvog sveska zapisana su u dva druga sveska; prvi je vel. 18 x 22 cm u Našicama, a drugi vel. 18,5 x 24 cm u Baču).
DJELA: *Positiones theologicae de ixteriori cultu Dei, degue Christi mediatione*. Essekini 1766.
LIT.: F.E. Hoško: Dvije osječke visoke škole, dio 2. Kačić, 10(1978), 139-140. — Isti: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća. Nova et vetera, 28(1978), sv. 1/2, 165-166. F.E. Hoško

NEUMANN, Henrik, filozofski pisac (Egra, Češka, 27. VII. 1752. — Radna, Rumunjska, 4. I. 1794). Postavši 1768. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga, studirao je teologiju na bogoslovnoj školi u Temišvaru (1772-1776). God. 1779. položio je ispit za profesora filozofije, i to po novom od države propisanom programu nastave, i počeo predavati na filozofskom učilištu u Našicama (1779) da bi nastavio u Slavonskom Brodu (1780-1782). Na kraju trogodišnjeg programa nastave održao je u Brodu javnu raspravu i objavio popis teza. Nastavio je predavati na učilištu u Slavonskom Brodu, ali je sljedeće godine država zabranila daljnji rad crkvenih visokih škola.
DJELA: *Positiones ex universa philosophia,* Essekini 1782.
LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačka filozofska škola u Slavonskom Brodu, *Nova et vetera,* 27 (1977), 2, str. 82-83. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda,* Zagreb 1992, 72. F.E. Hoško

NEUWIRTH, s. Gertruda, ŠSM, (Slovenske Gorice, 24. V. 1864. — Potoci, 7. X. 1948.), prva provincijalka Hercegovačke provincije. S. Gertruda je bila jedna od prve tri sestre koje su došle u Hercegovinu 1899. da preuzmu rad u ženskom sirotištu biskupa Buconjića u Mostaru i u Potocima. Od 1932. do 1938. vršila je dužnost provincijalke. — Izuzetno strpljivo borila se godinama s oskudicom koja je pratila rad sirotišta. A nije priskrbljivala djeci samo materijalna dobra. Posjedovala je ljubav i brižnost majke, a za vrijeme bolesti, djeci je bila strpljiva i predana njegovateljica. Pomogla je u Hercegovini odgojiti nekoliko naraštaja sestara. Nastojala je da se u Mostaru osnuje novicijat desetak godina prije nego što je Hercegovina dobila svoju provinciju. Kad je došlo u pitanje osnivanje provincije, i kad su se u Mariboru mnogi tome protivili, s. Gertruda je sve činila da se provincija ustanovi. Smatrala je to potrebnim i jedinim mogućim i pravednim rješenjem u trenutku kad su odnosi između sestara u Hercegovini i Vrhovne uprave u Marib oru bili napeti. — Kao poglavarica prema sestrama se odnosila tako da su je

uistinu mogle s ljubavlju slušati.

A. Bubalo

NIKOLA (ZANCHANI; iz Zadra?) FKN († poslije 12. I. 1435), (izabrani ?) biskup. - Uz god. l438., Gams u Senju ima biskupa Nikolu, franjevca, koji bi 16. VII. 1443. bio premješten u Rab. Međutim u Rabu, pod istim nadnevkom, ima: "Nicolaus de Zara, O.S.D. (Fr.?)" i umro bi 1447. Eubel pak ima u Senju biskupa Nikolu O.P., ali tek 4. V. 1442., premjesten u Rab 24. VII. 1443. kao Nicolaus de Zara O.P. Sladović ima u Senju biskupa Nikolu III. 1438-43. — Djelomično razjašnjenje u toj zavrzlami, čini se, pruža Rački kad kaže da je Nikola II izabran 1432. pod pritiskom senjskih knezova i protiv volje Rima, te da je bio biskup do 19. VIII. 1443. kad je premješten u Rab, dok je zakoniti biskup bio Ivan de Dominis, Rabljanin. To potvrđuje povelja devetorice braće Frankopana, od 12. I. 1435., kojom franjevcima konventualcima daruju jedan mlin uz stanovite misne obveze. Uz senjske franjevce s gvardijanom, tu je bio i provincijal Nikola iz Drača, senjski biskup upravo od 1443. pa dalje. U ispravi notar Vilim iz Padove naziva Nikolu Zanchani još 1435. izabranim senjskim biskupom. Iako nije označeno iz kojeg je Reda, iz okolnosti bi se moglo zaključiti da je bio franjevac jer su Frankopani bili tijesno povezani s franjevcima. Dosljedno je, dakle, da je prema Gamsu franjevac Nikola bio biskup u Senju. No nije sigurno da je baš on 1443. premjesten u Rab. To je mogao biti i dominikanac Nikola (Eubel), a franjevac je mogao ostati do smrti nepotvrđen.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 389; usp. 395 - Conradus EUBEL: *Hierarchia Catholica*... (2. izd.) Padova 1968. vol. II, 237; usp. 92 - [Franjo RAČKI]: *Schematismus...pro anno 1916,* Segniae 1916, 27 br. 19 - M. SLADOVIĆ: *Povèsti biskupijah senjske i modruske ili krbavske,* Trst 1856, 99; 243.

NIKOLA "de Monte" /iz Gore=Gorski, (Nicolaus Croyacensis) FKN († poslije 1515), biskup. Eubel uvrštava Nikolu među hrvatske biskupe na temelju registra taksenih obveza od 8. 3. 1476. Naziv de Monte mogao bi, možda, biti oznaka samostana u Gori kod Petrinje ili, vjerojatnije, plemićki naslov tamošnje utvrde. Možda potječe iz obitelji Zrinskih. — Dobio je 14. II. 1483. Hironsku biskupiju na Kreti. Premda Eubel piše da je premješten, čini se da mu je ta biskupija samo pridružena radi beneficija, kao što će i njegovu nasljedniku u Hironu, Andriji, nadbiskupu Monobazije kod Korinta biti pridružena 2. V. 1515. Hironska biskupija nakon što se Nikola prethodno odrekao. — Početkom prošlog soljeća, popunjavajući popis pisaca franjevaca konventualaca povjesničar Papini zabilježio je da se nikola isticao znanjem i pobožnošću te da su se sačuvali predviđanja i proroštva (Nicolaus de Croatia ibidem Episcopus floruit doctrina et pietate saeculo XV. Euius Vaticinia et Prophetiae habentur). Nažalost nije zabilježio gdje se djelo nalazi. No sam izraz Nicolaus de Croatia ibidem Episcopus koji je Papini vjerojatno preuzeo sa spomenutih spisa potvrđuje da je Nikola bio biskup Hrvatske biskupije.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* Padova 1960. vol. II, 140, 127; III, 166, 181, 248. — N. PAPINI: Appendix ad Supplementum Scriptorum Franciscanorum... (Arhiv kurije franjevaca konventualaca u Rimu: ms. cl. III-81 str. 55 br. 552) — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija... Croatica Christiana Periodica, 10 (1986) br. 18. str. 13s.

NIKOLA ABRAHAMOV, FKN († poslije 10. IV. 1410.), (imenovani ?) biskup beogradski. Gams navodi da je Nicolaus Abraham bio biskup u Beogradu 1410, ali mu ne navodi godinu prestanka, a za nasljednika mu stavlja 31. V. 1419. Grgura de Nexa. i Eubel tvrdi da ga je Aleksandar V. postavio 10. II. 1410. predstojnikom spomenute crkve, ali ga ne uvrštava u redoslijed beogradskih biskupa u 1410., jer je u buli imenovanja Grgura de Nexe spomenut predšasnik Mihovil "iz Splita" V.; a upravo tog Mihovila Gams posve ispušta. Budući da 1427-1432. Dolazi biskup Nikola, to je Eubel postavio pitanje da Nikola Abrahama nije možda ista osoba. Držim da su

to različite osobe. Naime, između tih dvaju pontifikata bila su trojica biskupa, a stanovito vrijeme pred Grgurom, uopće nije bilo biskupa. Mihovila je 23.X.1409. imenovao Aleksandar V. biskupom u Trapezuntu, a 2.XII. t.g. na njegovo mjesto došao je Nikola de Gamundija. U nedostatku bula imenovanja, možemo nagađati da je Mihovil premješten drugamo - možda u Beograd, a odatle na drugo mjesto - a u Beograd je postavljen Nikola. Može se nagađati da je bio iz Dalmatinske provincije (do tada sklavonske/hrvatske) jer je Aleksandar V. u svom kratkom vladanju postavio više franjevaca za biskupe u hrvatskim krajevima i najmanje trojicu hrvatskih franjevac van granica Provincije.

LIT.: Pius Bonif. GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Graz 1957., 396. Conradus EUBEL, *Hierarhia Catholica*, Padova 1968. Vol. I . 355, bilj. 5. M. Žugaj

NIKOLA BAZIJIN (Nicolaus Baziae, Bazija), iz Krka FKN († poslije 1. X. 1412), biskup. Bonifacje IX. imenovao ga je 15. II. 1391. za biskupa u Drivastu u sjevernoj Albaniji, i po njegovu nalogu posvećen je u rimskoj kuriji. Međutim vijest o smrti drivatskog biskupa Atanazija, kojega je kasnije naslijedio Andrija iz Montanae (v.) nije bila točna. Nikola je l6. II. 1394., promaknut za biskupa u gradu Caorle, u patrijarhatu Grado. (U buli imenovanja izričito se navodi kao franjevac). No, od 1408. izbivao je iz biskupije, pa ga je Ivan XXIII. svrgnuo zbog četverogodišnje odsutnosti te je 1. X. 1412. imenovao dominikanca Antuna. Čini se da je to papa pokušao i ranije oko 1411. imenujući franjevca Franju iz Ugarske (možda iz hrvatskog dijela ugarske provincije).

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406; 781. — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, br. 52; 129. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968[2] 227; 164. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 90. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 79.

NIKOLA DE CA[R]TUR[I]S, (DE CARTURIO, CARTURI), iz Trsta OFMConv., tršćanski biskup († Trst 13. I. 1516.) — Potječe iz plemićke tršćanske obitelji Carturio. Bio je magister i profesor teologije. Doktorat je postigao vjerojatno na nekom talijanskom sveučilištu. Član je Dalmatinske provincije, a 1409. je gvardijan tršćanskog samostana. Waddingov navod — "suorum consolidalium prafectus" — treba razumjeti "suorum sodalium Tergesti praefectus", tj. tršćanski gvardijan a ne i provincijal, jer je provincijal tada bio njegov imenjak Nikola iz Splita. Pisanski papa Aleksander V. promaknuo je 9. VIII. 1409. Nikolu za biskupa u rodnom gradu, premjestivši benediktinca Ivana u Tripoli. Nikola se 2. IX. 1409. osobno obvezao podmiriti uobičajenu taksu za Trst od 300 florena. Po svoj je prilici bio slabog zdravlja te se odrekao biskupije i 4. VII. 1414. dobio nasljednika Ivana Marzarija. Umro je godinu i pol nakon toga. Po vlastitoj želji pokopan je u crkvi sv. Franje u Trstu, gdje su mu subraća postavila nadgrobnu spomen-ploču.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 415 nt. 4; 746 br. 187 — L. WADDING: *Anales Minorum,* anno 1409., br. 15 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* I, 477. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 320. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 92. M. Oreb

NIKOLA FRANKO (Francus, Franco, Nikola iz Padove), FKN, porečki biskup († 9. I. 1499). Njegovu franjevačku pripadnost nedvojbeno svjedoče dokumenti Padovanske provincije kojoj je pripadao. Prema Sartoriju Franco bi možda bilo prezime; čini se ipak vjerojatnijim da je drugo ime. Pripadao je padovanskom samostanu. Porečkim biskupom imenovan je 1477., a premješten je u trevisku biskupiju 21.

II. 1485. (Eubel) ili 1486. (Gams). Nekrologij padovanske provincije veli da je bio biskup u Trevisu 14 godina što bi značilo do 1485.

LIT.: Archivio Sartori. . . a cura di P. Giovanni Luisetto. Padova 1983ss. Vol. III, 1288 i 1272 br. 52. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 799. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 212; 249. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 81.

NIKOLA IZ DRAČA FKN, (designirani?) biskup neretvanski, oko 1402. Eubel bilježi kako je franjevac Nikola zanemario potvrditi pristanak na imenovanje za biskupa Stefansko-benedske biskupije u Dračkoj metropoliji pa je imenovan I.Greybay (v.), 2. III. 1403. Iz engleskih izvora doznajemo kako je taj franjevac Nikola iz Drača i da se radi o Stefanskoj biskupiji, odnosno neretvanskoj u Dalmaciji. Radilo bi se, dakle, samo o traženju pristanka. Međutim Eubel piše da je Bonifacije IX. Već 1400. Stjepanskim biskupom imenovao zadranina Maura, jer je pogrešno pretpostavljeno da je ta biskupija Nikolinom smrću ostala bez biskupa. Dakle, Nikola bi 1400. Još uvijek bio biskup, možda je bio biskup avignonske obedijencije. Bonifacija IX. je to moglo navesti da 1400. imenuje Maura. Ustanovivši, međutim da je Nikola živ, mogao mu je ponuditi rimsko imenovanje. Nikola nije odgovorio, ili je u međuvremenu umro, pa je imenovao Greybya. Ipak u buli nije spomenuo predšasnika Nikolu, jer ga nije smatrao zakonitim biskupom, pa je Greybyu označio kao predšasnika Andriju.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 463 bilj. 4. M. Žugaj

NIKOLA IZ DRAČA, FKN, provincijal, istraživač pravovjerja († poslije 14. II. 1446.). Studirao je u Padovi i tu doktorirao. Prem kritičkim vrelima bio je provincijal 1430/1-1446/7. Kao provincijal naslijedio je Ljudevita iz Pirana. Prvi spis koji ga spominje datiran je 13. III. 1432., a odnosi se na molbu Dubrovačkog vijeća da bi opservantima prepustio samostan na otočiću Daksi kod Dubrovnika. U ime senjskog samostana primio je 12. I. 1435. od devetorice braće Frankopana mlin u viličkom polju s obvezom slavljenja određenog broja svetih misa. Dubrovačko vijeće 9. VII. 1440. traži da se provincijal Nikola iz Drača pobrine da se dubrovačkom samostanu vrate knjige, kaleži i predmeti franjevaca umrlih izvan Dubrovnika koji su bili afilirani dubrovčkom smostanu. Bernardin Polonijo u svom *Nekrologiju* (f.129) piše da je Nikola izabran 1442. na kapitulu u Rabu. Spominje se 10. VI. 1443. među potpisnicima na generalnom kapitulu u Padovi i 14. II. 1446. sa šestoricom drugih franjevaca šibenskog samostana sv. Frane.

LIT.: *Miscel. Franc.* 14/1912/24s; 14/1912/123. Manojlo SLADOVIĆ: *Poviesti biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske*, Trst 1856, 242; 99. Luka WADDING, *Annales Minorum*, Quaracchi 1932. Vol. XI, 55. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 80s. ISTI u *Hrvatska provincija franjevaca konventualaca nekad i danas*, Zagreb 1989., 45. Codex Diphnicus f. 155. M. Žugaj

NIKOLA IZ DUBE (a Duba), vizitator (Duba u Konavlima, koncem 16. st. - Wiener Neustadt, 1626) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal do 1602-1605. General Reda Benignus a Genua ga je imenovao komesarom - vizitatorom u Hrvatskoj, Bosni i Kranjskoj. Na toj dužnosti je i umro. — Bio je propovjednik i vrstan teolog (Dolci), poznat po razboritosti, kojega je svatko rado primao, osobito Ferdinand II. Habsburški (car 1619-1637). (Cerva).

LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 61. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 432. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina II. Zagrabiae 1977. 532. I. Djamić

NIKOLA IZ DUBROVNIKA (Nikolaus a Ragusio), trebinjski biskup (Dubrovnik, ? - 1333) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. - Njemu i njegovim nasljednicima vlada Dubrovačke Republike daje 1332. g. Molunat, te otoke Mrkan, Bobaru i Sveti Petar zbog teških uvjeta života u trebinjskoj biskupiji. Od tada Dubr. Republika ima povlasticu imenovati biskupe trebinjsko-mrkanjske biskupije.
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 21. - Daniel FARLATI: Illyricy sacri VI. Venetiis 1800, 193. - Simeoni GLIUBICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Viena 1856, 2. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 404-405. I. Djamić

NIKOLA iz Dubrovnika, O .Min. († 1336), biskup. - Bio je član sklavonske/tj. hrvatske provincije i uglavnom se tvrdi da je iz Dubrovnika. Eubel ga uz godinu 1322., navodi kao trebinjsko-mrkanjskog biskupa, a prema Dodatku III. bio bi 1317.-1336. pomoćni biskup Freisingena. 12. V. 1326. napisao je oporuku, u kojoj su obuhvaćena i neka dobra mrkanjske opatije. Papa Ivan XXII. ovlastio ga je 21. XII. 1327. da skupa s kotorskim biskupom uruči palij dubrovačkom nadbiskupu Tomi. Dubrovački nekrologij i rukopisi koji o njem ovise pišu da je N. umro 1333. — Po svoj prilici nije zalazio na područje trebinjske biskupije. Nakon što je srpski kralj Uroš 1252. otjerao trebinjskog biskupa Salvija, ovaj je živio od prihoda opatije na Lokrumu. Za Nikoline nasljednika Eubel veli da se mogu nazivati samo trebinjskim naslovnim biskupima. No čini se da to vrijedi i za Nikolu. Njemu je dubrovačko Malo vijeće dodijelilo otočić Mrkanj s tamošnjom opatijom, a 23. XII. 1322., dodijeljujući mu 2 perpera, izričito ga nazivlje mrkanjskim biskupom. On se sam u oporuci naziva: "Frater Nicolaus de Ordine Minorum divina providetia et apostolica gratia episcopus tribunensis".
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 495; 553 (Frising.). — B. PANDŽIĆ: De dioecesi Tribuniensi et mercanensi, Romae 1959, 17 i 85.— M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973.

NIKOLA IZ KOTORA, FKN, provincijal (XV. st.). Doktorirao je, vjerojatno, u Veneciji. Kao provincijal spominje se u Veneciji, u listopadu 1422. u raspravi o nekim već ranije danim dozvolama sahrana u crkvi. Samostanskom zajednicom predsjedao je padovanski provincijal, a u raspravi su sudjelovali i provincijali: grčki, kalabreški, rimski, umbrijski i markijski koji su svojim potpisima potvrdili zajedničku odluku. Nešto kasnije zabilježen je 13. XI. 1422. Nikolin boravak u Padovi. Prema arhivskim vrelima iz Siracuse provincijal je u to vrijeme bio (v.) Didak ili Diego Scibilia.
Archivio SARTORI…(a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983ss. Vol. II, 1875.; III, 57 br. 3; I, 1118. CAGLIOLA: *Siciliensis Provinciae…,* Venetiis 1644, 33. M. Žugaj

NIKOLA IZ MONTEFELTRA, BLAŽENI (de Montefeltro, de Reno, de Bononia, Bononiensis) O. Min., treći provincijal hrvatske franjevačke protoprovincije 1230-40. († Bologna poslije 1294.). Salimbene daje Nikoli dodatak "de Montefeltro", Giordano da Giano pak "de R(h)eno", a neki drugi ljetopisi "de Bononia" ili "Bononiensis". Oba navedena ljetopisca su osobno vrlo dobro poznavala Nikolu, prema tome i dali mu ispravni naziv. Valjda je rodom iz pokrajine Montefeltra, možda čak iz obitelji montefeltranakih vojvoda. Naziv "de Reno" mnogi su shvaćali kao da se radi o Rajni u Njemačkoj gdje je Nikola neko vrijeme djelovao. Ako bi se radilo o rijeci, što nije uobičajeno za franjevce, onda bi to bila rječica Reno, koja prolazi uz Bolognu. Čini se ipak vjerojatnijim da se radi o mjestu Reno (postoje dva) u području te rijeke, nešto sjevernije od Bologne. Nikola je bio pravnik u Bologni. Tu je 1211. zaštitio fra

Bernarda de Quintavelle i subraću mu od uvreda bolognske dječurlije i darovao im prvi samostan u koji je ubrzo i sam ušao, a nakon 1240. više godina tu proboravio te napokon uz počasti pokopan u samostanskoj crkvi Sv. Marije "de Puliolis". — Salimbene i Giordano ističu neviđenu Nikolinu poniznost i daju mu nadimak Ponizni (Humilis). Nakon Bernardina de Bessa (c.1280) ljetopisi ističu Nikolinu svetost posebno nabrajanjem čudesa po njegovu zagovoru, ili poslije njegove smrti, premda je Salimbene zabilježio da je Nikola molio Boga da po njegovoj smrti ne bi činio čudesa. Tu neobičnu poniznost Nikola je naučio u školi sv. Franje, od koga je primio i redovničko odijelo, a Mazzara (1676) tvrdi da je fr. Nikola dva puta pratio sv.Franju na njegovim putovanjima. — Nikola je bio gvardijan u Erfurtu, a zatim kustos u Saksoniji. Giordano opisuje kako je Albert iz Pise (v.), tadašnji njemački provincija, predložio Nikoli da bude kustos, a ovaj se otimao, jer da ne zna biti "gospodin i prelat". Albert ga je prekorio što gospodom smatra one koji služe braći i pozvao ga da prizna grijeh. Nikola je to spremno učinio i zatražio pokoru. Albert mu dade: da bude kustos Saksonije! — Poznato je da je 1227. Bio provincijalov vikar u Njemačkoj. Na generalnom kapitulu 1227. Albert je imenovan provincijalom "Hungariae"/Hrvatske. Čini se da je sa sobom poveo Nikolu, možda za vikara. Kad je pak 1230. Albert imenovan provincijalom u Tarvizijskoj Marki, vjerojatno je predložio Nikolu za nasljednika u provinciji "Hungariae". Salimbene piše da je Nikola bio mnogo godina ministar u Ugarskoj i kasnije u Slavenskoj zemlji ili u Dalmaciji, a nakon toga, kao jednostavni fratar, dugo živio u bolognskom samostanu. — Neki sastavljači kronotakse provincijala stavljaju Nikolin provincijalat nakon 1246., drugi poslije 1248., ili čak poslije 1278. godine.

SALIMBENE DE ADAM: *Cronica*, Bari 1966, 809ss. JORDANUS DE YANO: *Cronica*, bbrr. 47, 49, 52. M. ŽUGAJ: S. Francesco in Croazia e la Protoprovincia Croata (1217-1239) u: *Miscellanea Francescana,* Roma 1982. (I separat) s vrelima i literaturom. O Nikoli str. 293-307. M. Žugaj

NIKOLA iz Splita FKN († prije 25. X. 1428), biskup. - Čini se da je Nikolu skradinskim biskupom imenovao Martin V. oko 1426. Novog biskupa Skradin je dobio 25. X. 1428. vjerojatno nedugo nakon Nikoline smrti. Iako nema sigurnih dokaza može se s vjerojatnošću pretpostaviti da Biskup Nikola istovjetan s Nikolom iz Splita koji je 1384. vršio službu zadarskog kustoda a 1388. bio profesor. Tog Nikolu Splićani su poslali kralju Sigismundu i kraljici Mariji s molbom za pomoć protiv Bosanaca i Klišana. God. 1390. bio je istražitelj pravovjerja; 1401. kao rapski kustod imenovan je propovjednikom protiv Turaka (o tome v.Marzari Ivan). Svi ga šematismi navode kao provincijala, uglavnom oko 1406. kad sigurno nije bio, no možda neko drugo trogodište do 1418. Neispravne su tvrdnje da je bio biskup ceretenski pa skradinski i da je umro kao bosanski biskup.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 659 bilj. 1 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 438 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 397 - Tadej SMICIKLAS: Codex diplomaticus...Zagreb 1903ss, vol. XVIII, 152; 273. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 95 — Hrvatska provincija franj. konv. nekad i danas, Zagreb 1989, 45M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 84.

NIKOLA iz Zadra FKN (2. pol. 13. st.- Senj 1332/33), provincijal, biskup. - Sastavljači popisa provincijala stavljaju Nikola uz god. 1297. ili 1299. No, isključivši bl. Adama "iz Kotora" kao provincijala u posljednjem desetljeću 13. st., Nikola mora da je naslijedio Ivana iz Anagnija kad je ovaj postao zadarski nadbiskup, 1291. Prema tome Nikoli je morala biti upućena bula Terrae Sanctae Nikole IV. od 1. II. 1292., kojom papa zadužuje provincijala

Sclavoniae (Hrvatske) da izabere šestoricu sposobnih franjevaca da propovijedaju i skupljaju milodare i vojnike za oslobođenje Svete Zemlje. — Kao što su dva Nikolina predšasnika postali biskupi, vjerojatno je i on onaj senjski biskup Nikola što se spominje 1308 (Gams, Eubel, Sladović) Kao senjski biskup posvetio je 3. 2. 1303. crkvu u Lubomu, Bratislavske biskupije. (HC II str.XXXVIII). S krčkim biskupom □ Tomom iz Montefiore-a prima 23. VIII. 1308. kardinala □ Gentilisa, papinskog legata za kraljevstva Ugarsku, Hrvatsku i Dalmaciju, koji nakon svečane sv. mise u kašteletu donosi neke sudske presude. Nikola je prvi u dugom nizu franjevaca senjskih biskupa. Prema Sladoviću preminuo je 1333. ili krajem 1332. Premda je i u trogirskom samostanu 1302. i 1319. postojao fra Nikola iz Zadra (CD XI, 37 i 547) teško je pretpostaviti da je bio provincijal jer to notar zacijelo ne bi propustio spomenuti, kao što nije propušteno u drugim ispravama (usp. CD XIII, 39 br. 27).

LIT.: M. SLADOVIĆ: Povèsti biskupijah Senjske i Modruške ili Krbavske, Trst 1858, 96. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 389. — D. FABIANICH: Storia dei Frati Minori dalla loro istituzione in Dalmazia e Bossina fino ai nostri giorni, I, Zara 1863, 420-425.

NIKOLA IZ ZADRA, FKN, provincijal († poslije 7.VII.1414.). Prema bilježničkom spisu od 2.VII.1384. u Zadru navodi se kao diplomirani teolog sveučilištau u Cambridgeu (bacalaurio Catabagie). No, prema dopisu biskupa Petra Filarga, kasnijeg pape Aleksandra V., teologiju je završio na oksfordskom sveučilištu. Nije posve isključeno, međutim, da je neko vrijeme studirao i u Bologni jer se tu 1383. spominje Nikola Jurjev iz Zadra. Spomenutim dopisom Filarg je Nikolu uzeo 30. XI. 1393. za kapelana i člana biskupske kurije. Ubrzo je potom promaknut za provincijala Dalmatinske provincije, a kardinal Franjo (prema Fabianichu, Paulus) iz reda cistercita, protektor franjevačkog reda podjeljuje mu 22. VIII. 1393. skrb i upravljanje svim samostanima klarisa na području provincije. Blagoslovi je i postavio 8. VII. 1397. kamen temeljac za zvonik bolognske crkve sv. Franje. Kralj Vladislav pribrojio je Nikolu 25. VII. 1398. među svoje kapelane i ukućane, sa svim povlasticama koje im pripadaju. Stjepan prior kartuzijanaca ubrojio ga je 15. I. 1401. među velike dobročinitelje koji će zauvijek biti uključeni u sve molitve cijelog im Reda. Bonifacije IX. razriješio ga je 14. VII. 1402. provincijalstva , bez obrazloženja, i postavio za provincijala Petra iz Paga (v.). No ubrzo ga je ponovno uspostavio te mu 13. XII. 1402. uputio dva dekreta: prvim uvažava molbu za osnutak dračke kustodije, drugim ninske klarise vraća pod jurisdikciju provincijala Dalmacije (neko su vrijeme bile pod vlašću vikara Bosne). Nikola je 1406. i nakon kapitula u Puli, provincijal (Sacro Convento kodeks 633 lr). Kao provincijal spominje se u bilježničkim spisima u Zadru: 2. X. 1411.; 24. IV. 1412.; 12. II. 1413.; 3. VI. 1413.; 13. I. 1414. pa je, prema tome, bio provincijal po trogodištima, od 1390-1415. (osim kratkog vremena 1402.) — Nikolin je provincijat uzastopno najdugotrajniji u 780 godina povijesti Provincije: sedam ili čak osma trogodišta s dvije i čak tri obedijencije Zapadnog raskola. Kroz to vrijeme Provincija nije ostala pošteđena od dvostruke svoje hijerarhije. Neki sastavljači kronotaksa provincijala ubacuju uz 1395. Benedikta iz Zadra (v.) koji je bio samo vikar; uz 1401. Ivana (zapravo Jakova) “de Montina” (v.); uz 1403. Nikolu iz Drača; i nepoznate godine Nikolu “de Catturis” (v.). Da li je ijedan od navedenih bio doista “protuprovincijal” osim Lovre “de Monte” iz Dubrovnika (v.) iz 1414. teško je utvrditi.

Hrv. Arh. Zadar, Spisi zad. Bilježnika Articutiusa de Rignano, Busta III Frasc. XII. Svešč. 2. Donato FABIANICH: *Storia dei frati minori…*, Vol. I, 428; 430; 434; 435. Rodolphius DE TOSSIGNANO: *Historiarum Seraphicae Religionis libri tres,* Venetiis 1586, 266r. Conradus EUBEL, *Bullarium Franciscanum*, Vol. VII br. 414; 442s. Hrv. Arh. Zadar, Spisi zd. Notara Theodorusa de Prandino. Svez. I fol. 1. Marijan ŽUGAJ u *Hrvatska provincija franj. Konv. Nekad i danas,* Zagreb 1989, 44s. M. ŽUGAJ,

Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559, Zagreb 1993, 85s. M. Žugaj

NIKOLA KAZUKIJEV (Nicolaus Casuchii,) FKN, novigradski biskup († poslije 1. 6. 1387). Potjecao je iz Agrigenta na Siciliji. Studirao je u Parizu, a doktorirao u Bologni. Predavao je na raznim učilištima Reda. Izabran je u odsutnosti za provincijala i potvrdjen na generalnom kapitulu u Napulju 1370. Htio je uvesti više reda u provinciji, ali je optužen kralju Ferdinandu. Umiješao se i inkvizitor, dominikanac, Šimun de Puteo, koji je otprije bio s Nikolom u teološkim raspravama i, čini se, iz osvete osudio Nikolu kao krivovjerca. Nikola je iznio papi zakulisne i lažne podvale, pa je papa naredio napuljskom nadbiskupu da ispita slučaj i obavijesti ga o ishodu. Nije poznat ishod istrage, ali papino pismo od 13. 8. 1375. nadbiskupu Otranta Jakovu, svjedoči da je Nikola bio uvažen i obljubljen u Firenci te da su mu i kardinali povjeravali osjetljive poslove na dobrobit Crkve. Slično se o Nikoli izrazio i budući kardinal Šimun Colonna milanskom nadbiskupu da je vrlo vješt naučitelj u teologiji i ostalim znanostima, brižan mislilac i jasan nastavnik (In sacris litteris peritissimus doctor et in aliis scientiis, in quibus fas est virum christianum insistere, accuratissimus speculator et clarus instructor…). — Nije stoga slučajno da je papa, l4. V. 1376., promaknuo Nikolu za biskupa u Novigrad u Istri, a kad je uskoro preminuo nadbiskup u Palermu, franjevac Matej, papa je Nikolu smatrao dostojnim da ga 16. II. 1377. premjesti za nadbiskupa glavnog grada rodne mu Sicilije. Nakon 10 godina, l387. Nikola se odrekao i povukao u samostansku tišinu.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 770; 952. —*Bularium Franciscanum, VI,* [ed. C. Eubel], Romae 1902, br. 910; 1204; 1335; 1374 bilj. 2; 1432; 1461— C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 74; 388. — *Archivium Franciscanum Historicum.* Quaracchi, 27 (1934) 12-14. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 80.

NIKOLA KUZMIN, franjevac konventualske struje, nadbiskup (druga pol. 14. st. — † 1429.). Bio je Za nadbiskupa u Draču postavio ga je 6. VII. 1422. papa Martin V. (Eubel; Sbaraglia). Njegov episkopat traje do njegove smrti 1429. jer te godine 29. X. isti papa postavlja "zbog smrti fra Nikole Kuzmina" za nadbiskupa u Draču Ivana de Monte. U Listi znamenitih muževa Dalmatinske provincije sv. Jeronima (Zadar) koja se nalazi u hvarskom franjevačkom samostanu navedeno jeda je Dalmatinac (dalmata).

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913^2, 233. — MES br. 836, str. 123. — M. OREB, *Životopis biskupa članova Provincije sv. Jeronima Franj. konv.* (ms) Zagreb 1968., str. 143. M. Oreb

NIKOLA O. Min. († oko 1350.), biskup. - Nije poznato kad je postao biskup i došao u Risan, nakon duge sedis vacantiae ili pak razdoblja nepoznatih biskupa, a vrijeme smrti mu se uglavnom označava oko 1350. U svakom slučaju umro je prije 23. III. 1351., kad mu je imenovan nasljednik fra Dujam iz Splita (V). Prvi je od poznate šestorice franjevačkih biskupa u Risnu u razdoblju od nešto više od dva stoljeća postojanja, do pada pod Turke.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 419 — C. EUBEL: Bullarium Franciscanum... Romae 1902.vol. II, 249 br. 569. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415.

NIKOLA S MLJETA (a Melita), u Svetoj Zemlji (Mljet, cca 1626 - Dubrovnik, 16. VIII. 1686) - Brat laik. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Dugo boravio po raznim mjestima Svete Zemlje. Po povratku boravio u samostanu Male Braće u Dubrovniku, kao čuvar vinske konobe kroz niz godina.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta

Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 449.
I. Djamić

NIKOLA VALENTINOV (Nicolaus Valentini), biskup (Krka ? - † Krk 17. XII. 1484). Možda je studirao u Ferari 1435. Krčkim biskupom imenovao ga je 29. IV. 1457. Kalikst III., nakon što je premjestio Franju (v.) u Krbavu. Bio je drag kaptolu i knezu Ivanu Frankopanu. (Eubel). Cijenila ga je i Sv. Stolica koja ga je, 13. V. 1469., zajedno s rapskim biskupom, imenovala da prosudi ispravnost ili neispravnost izopćenja kojim je generalni vikar zagrebačke biskupije udario Martina Frankopana zbog uskrate desetine. Nakon Nikoline smrti imenovan mu je 17. XII. 1484. kao nasljednik na krčkoj biskupskoj stolici biskup Donat.

LIT.: *Bularium Franciscanum,* Nova series, II, [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 154s br. 300; 717 bilj. 2. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 425. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 263. — — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 99s. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 85. — Analecta Franciscana. Quaracchi 1855ss. Vol. XI, 393.

NIKOLA VALENTINOV (Valentini) FKN († pr. 17. XII. 1484.) biskup. Možda je studirao u Ferrari jer se tu 1435. spominje neki Nikola iz Krka. Postao je profesor. Kalikst III. imenovao ga je 29. IV. 457. krčkim biskupom. Bio je drag kaptolu i krčkom knezu Ivanu Frankopanu. Papa ga je 13.I.1469. ovlastio skupa s rabskim biskupom Ivanom da ispitaju je li generalni vikar zagrebačke biskupije ispravno ili neispravno postupio izopćivši kneza Martina Frankapana zbog neke uskraćene desetine. Nasljednika je dobio 17.XII.1484.

LIT.: Joseph M. POU Y MARTI, *Bullarium Franciscanum*, nova series. Quaracchi 1939. Vol. II, 154s; 717 bilj.2. Conradus EUBEL: *Hierarhia Catholica,* 2. Izd.) Padov 1968. Vol. II, 263. Pius Bonif. GAMS, *Series Episcorpum Ecclesiae Catholicae* (2. Izd.) Graz 1957, 425. *Analecta Franciscana*, Quarrachi 1855ss. Vol. XI., 393. M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 99s. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 85.M. Žugaj

NIKOLA, Abrahama, NIKOLA, beogradski biskup

NIKOLA, DE GAMUNDIA NIKOLA, beogradski biskup

NIKOLA, FKN († 1319 ?), skradinski biskup. Gams, uvrštava Nikolu u Skradinsku biskupiju s naznakom "oko 1315", ali bez oznake redovničke pripadnosti. Eubel ga stavlja uz god. 1315., kao da bi ga preuzeo od Gamsa, ali bez naznake da li je dominikanac ili franjevac. Opći šematizam katoličke Crkve, navodi uz godine 1315-1319., u Skradinu kao biskupa franjevca Nikolu. — Da je Nikola bio zaista franjevac moglo bi se zaključiti iz povezanosti franjevaca s knezovima Šubićima koji tih godina imaju velik utjecaj u Hrvatskoj. Franjevci su prvi biskupi u Šibeniku kao i prvi u obnovljenoj Makarskoj biskupiji, pa se može opravdano pretpostaviti da je njihov član postao i biskup u Skradinu, u komu je ban Pavao Šubić 1299., sagradio franjevcima novu crkvu, a sin Mladen novi samostan, baš oko 1319., da bi im povjerili duhovnu asistenciju skradinskih klarisa kojima je opatica bila Pavlova kći Stanislava.

LIT.: Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji. Zagreb 1974, 288. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 438. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 397. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 78.

NIKOLA, FKN († pr. 8.II.1432.), beogradski biskup. Gams stavlja Nikolu za beogradskog biskupa uz godinu 1427., a naslijedio bi ga Blaž Ivan 8.II.1429. Eubel preuzima Gamsa uz laganu ispravku: Blaž Ivanov i navodi godinu 1430., no prema bulli, pomiče datum na 8.II.1432. I. *Opći šematizam* trajanje Nikolina biskupstva stavlja 1427-32., te dodaje "franjevac". — Eubel se pita nije li ovaj Nikola istovjetan s Nikolom Abrahamovim koji se 10. IV. 1410. obvezao biti predstojnik beogradske crkve (Obl. Tom. 56 f. 27). Držim ipak vjerojatnijim da su to dva različita imenjaka (v. Nikola Abrahamov)

LIT.: P. B. GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Graz 1957., 396. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 355; II, 198. Usp. Bfns. I br. 43. *Opći šematizam katoličke Crkve u Jugoslaviji*, Zagreb 1974; 658. M. Žugaj

NIKOLA, FKN stonskokorčulanski biskup († 1426 ?),. Bio je 1392. biskup u Lavellu, sufragan Barija (Gams). Premješten je u stonskokorčulansku biskupiju i osobno se 1. 5. 1392. obvezao uplatiti uobičajene pristojbe rimskoj kuriji (Eubel). U kodeksu br. 715 Biblioteke Sjemeništa u Padovi, zapisan je 7. IX. 1401. i 6. IX. 1405. kao "fr. Nicolò vescovo di Curzula", a Sartori ga bilježi kao člana Dalmatinske provincije. — Prema Gamsu umro je 1405. a prema ispravama naslijedio ga je Andrija 1426. ("obitu Nicolai. Andreas Michaelis… 1426 Dec. 9") pa nije isključeno da je Nikola umro tek nešto prije tog vremena (Eubel).

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 889, 405. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 296; 463. — Archivio Sartori...(a cura di G. Luisetto) vol. III, Padova 1983ss. 57 br. 3. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 79.

NIKOLA, FKN, senjski biskup, umro poslije 1312. Spominje se u listinama 1292., 1293., 1295., ali nigdje nije označen kao redovnik. Gams mu stavlja oznaku "brat" (frater), a Sladović "reda samostanskog". Posvetio je 3. II. 1303. crkvu u Lubomu, Bratislavske biskupije. U Senju je 1308. primio kardinala Gentilea (Rački). Bio je prisutan s Tomom iz Montefiorea (v.) kad je kardinal gentile 23. VIII. 1308. izrekao presudu o njivi Drid. Pratio je 29. VI. 1308. spomenutog kardinala u Vrani. Spomenut je još dva puta u bilježničkom spisu 25. VII. 1312. kojim se franjevci odriču dviju kuća koje su bile ostavljene oporučno tamošnjem samostanu.— Nije utvrđeno kad je umro. Možda čak 1333.

LIT.: F. RAČKI, *Schematismus cleri dioecesium Seniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis,* Segniae 1916., 26. Pius Bonif. GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Graz 1957, 389. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 450. Manojlo SLADOVUĆ, *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trst 1856, 96. Tadej SMIČIKLAS, *Codex diplomaticus,* Zagreb 1903ss. Vol. XI, 204; 173; 180; 314s; VII, 81; 157; 212. HC II str. XXXVIII. M. Žugaj

NIKOLA, iz Krbave FKN (†prije 21. 5. 1428), biskup. - Nakon što su se u Kninu u tridesetak godina izmijenila 4 kralja i svaki je postavljao, s odobrenjem pape ili antipape, biskupa, a smirio se i zapadni raskol, Martin V., je, nakon smrti biskupa Ladislava, imenovao 5. XII. 1418. kninskim biskupom franjevca Nikolu člana krbavskog samostana. Njegovo imenovanje zabilježeno je u registru biskupskih imenovanja. — Može se nagađati kao vjerojatno da se radi o bivšem provincijalu Nikoli iz Zadra (oko 1392.- 1414), koji je, čini se, imao nekoliko "protuprovincijala". Bio je veliki pobornik protiv odluke kölnskog generalnog kapitula 1393. da se izmijeni naziv provincije Sclavoniae (Hrvatske) promjeni u Dalmatiae, što je ipak 1398. papinskom odredbom nametnuto. N. je mogao nakon završetka provincijalstva otići "u misije", u krbavski samostan i transfilijacijom postati član krbavskog samostana. Nikolinom smću biskupsko mjesto u Kninu ostalo je prazno pa

ga je dobio 21. V. 1428. čazmanski prepozit Ivan što znači da jeNikola umro nešto ranije.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 516 bilj. 1 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 486. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 423. — URLIĆ-IVANOVIĆ: Iz kninske prošlosti. Narodni Kolendar za god. l894. (izd.Matica dalmatinska), Zadar 1894, 42. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 94.

NIKOLA, iz Zadra FKN († pr. 2. X. 1489.), biskup. - Sin zadarskog samostana. Možda se upravo on spominje u Zadru 1428., u Vicenzi 1441., ili u Faenzi 1448. Duvanjskirn biskupom postao je 2. I. 1460, nakon što se biskupske službe odrekao Jeronima iz Trogira (v.), uslijed turskog zauzimanja Duvna 1465. Pošao je u Veneciju kardinalu Besarionu koji je dobio zadatak da nagovori Veneciju na otpor Turcima. Bessarion je ovlastio Nikolu da po Furlaniji i Istri propovijeda križarski rat protiv Turaka i da sabire pomoć stanovništvu pod Turcima. Poduzeti su ozbiljni dogovori da bi Nikola trajno ostao u Gemoni s odredjenim nadarbinama. Sveta Stolica nije odobrila te kombinacije, pa se morao vratiti u svoju biskupiju ili barem u neposrednu njezinu blizinu. (Mandić). Po Nikolinoj smrti naslijedio ga je 2. X. 1489. hvarski kanonik Vid Fusko (de Fuschis).
LIT.: D. Mandić: Duvanjska biskupija od XIV-XVII. stoljeća. Zagreb 1936. (izvadak iz Croatia Sacra 1935), 27-30 (lit.). — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 100. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 86.

NIKOLA, ZADRANIN, biskup (Zadar??? - 20. VII. 1480). - Bio je biskup u Duvnu. Nakon pada Duvna 1463. g. pod tursku vlast vraća se u Zadar. Mletčke vlasti su ga pozvale u Veneciju da ih informira o stanju u okupiranim područjima. U Veneciji se upoznao i sprijateljio s kardinalom Besarionom koji ga je poslau u Kranjsku i istru kao svoga komesara da traži pomoć za borbu protiv nevjernika.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 29-30. PP

NIKOLA,"de Castronovo (Novo Castro, Generi) FKN († prije 1433), biskup. - Možda je naziv dobio kao član samostana "Novi Castri", današnji Hercegnovi, zvan takodjer "Generi", možda po mjestancu Đenovići, nedaleko Hercegnovog. Studirao je u Parizu, gdje je predavao dvije godine i jednu godinu u Metzu da bi postigao doktorat i magisterij. Bio je, u to vrijeme, ispovjednik lotaringijskog vojvode Karla. Malo nakon toga, 10. IX. 1410., protupapa Ivan XXIII. imenovao ga je ispovjednikom "in curia Romana", a 30. V. 1411. biskupom u Danju u sjevernoj Albaniji. Teško je reći da li je N. rezidirao i koliko dugo u biskupiji. Naime, pola godine od imenovanja, 29. XI. 1411., papa mu dopušta da može vršiti biskupske čine i izvan svoje biskupije, a 2. XIII. iste godine šalje ga propovijedati križarski rat, u biskupije Metz, Toule i Verdun. Posljednji sačuvani dokumenat je od 20. 1. 1419., kad mu Martin V. dopušta da smije primiti crkvenu nadarbinu jer od svoje biskupije ne prima ništa. Nakon Nikoline smrti danjska je biskupija 23. VII. 1533. imala već novog biskupa, pa se može pretpostaviti da je to i godina Nikoline smrti.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, br. 1040, 1216, 1404. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 221 bilj. 4; vol. II, 142. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 415; usp. str. 406. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 80.

NIKOLIĆ (RAMLJAK, IZ RAME0, **Martin**, prov. (Rama, konac 16. st. - ?, 2. polovica 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1640-1643). Svoj izbor za provincijala javio je tajniku

Propagande riječima: "Bio sam općenito biran mirno i jedinstveno od svih PP. otaca i time je bilo uspostavljeno jedinstvo i mir u cijeloj provinciji." Za njegovog provincijalstva cvala je gimnazija u veličkom samostanu. Njegovim zauzimanjem i preporukom Pavao Posilović imenovan je skradinskim biskupom 1642.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 71-72. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 184-185. A. Barun

NIKOLIĆ, Pavao, prov. (Šibenik, 1663 - Budim, 19. III. 1717). - Bio je definitor, sekretar provincije i presjedatelj provincijskog kapitula (1720). Svojom umješnošću podigao je crkvu u Šibeniku, popravio crkvu na Visovcu i samostan u Šibeniku. Na provincijskom kapitulu u Našicama biran je za provincijala ABosne Srebrene (1726-1727), kada se nalazio u Rimu u svojstvu provincijskog zastupnika uparnici s biskupom Bačićem. na svom prvom kanonskom pohodu p provinciji, provincijal N. dođe u Đakovo kod Bačića, koji ga magovori da kod njega ostane na objedu. Poslije jela provincijala je napala Vrućica i pratila sve do Budima, gdje u samostanu sv. Franje preminu.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd, 1935, 137-139. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 218. A. Barun

NIKOLIĆ, Petar, generalni vikar zagrebačkih biskupa u Slavoniji (Požega, oko 1607. - Velika, 1675). Kao član Bosne Srebrene je studirao teologiju u Veroni (1627), a 1630. je zaređen za svećenika. Pastoralno djeluje u Slavoniji, u Kaptolu i Kutjevu, gdje je obnovio crkvu, postavio novi krov, pribavio slike i kaleže. Već 1643. je gvardijan samostana u Velikoj. Istodobno je jedan od vodećih slavonskih franjevaca u pokretu za diobu Provincije Bosne Srebrene i za osnivanje nove biskupije; i nova biskupija i nova provincija trebale su okupiti franjevce u Slavoniji. Poslije smrti bosanskog biskupa fra Tome Mrnavića su 1644. slavonski franjevci predložili Propagandi da se osnuje nova biskupija sa sjedištem u Požegi i Slavonija izdvoji iz vlasti bosanskog biskupa. Provincijal Bosne Srebrene Petar Lipanović 5. svibnja 1645. skida Nikolića sa službe gvardijana u Velikoj, a velički franjevci i požeški katolici se zbog toga žale Propagandi. Dok je biskupsku vlast od 1651. do 1657. u Slavoniji vršio beogradski biskup fra Matej Benlić, prestao je sukob između slavonskih i bosanskih članova Bosne Srebrene. U tom razdoblju je Nikolić bio definitor i kustos Bosne Srebrene. Kad je pak 1658. Maravić dobio biskupski vlast u Slavoniji, sukob se obnavlja. Samostani u Slavoniji i oni u tuzlanskom kraju (Modriča, Gradovrh i Donje Soli) žele novu provinciju, a to isto žele i samostani u Dalmaciji Slavonski franjevci ne misle više onakvoj biskupiji nego se priklanjaju zagrebačkom biskupu i Petar Petretić 1658. proglašava Nikolića svojim generalnim vikarom za Slavoniju. U istoj službi ga je 1667. potvrdio i biskup Martin Borković, nakon što su ga za vikara predložili franjevci u Slavoniji; štoviše, Borković je 1669. tražio od generala Franjevačkog reda da ga i on potvrdi u toj službi. Nikolić se 1672. potpisuje kao generalni vikar zagrebačkog i beogradskog biskupa, što valjda znači da zamjenjuje biskupa Benlića u srednjoj Slavoniji. Propaganda nije odobravala povezivanje slavonskih franjevaca sa zagrebačkim biskupom pa potvrđuje kaznu kojom je provincijal fra Franjo Miletić 9. studenoga 1665. zabranjuje samostanu u Velikoj primati novake i dokida novicijat i gimnaziju u tom samostanu. Dvikje godine kasnije Nikolić i fra Mijo Domazetović potpsuju molbu da se dokine ta kazna. I bosanski biskup Ogramić je 1671. molio da se ona dokine, a 1674. to moli čak bosanski provincijal Antun Travničanin. Tek je 1676. Propagnda ponovno dopustila otvaranje novicijata u Velikoj. - Nikolićev izvještaj koji sadrži popis župa koje po njegovom mišljenju pripadaju Zagrebačkoj biskupiji od 18. svibnja 1660. iz Našica predstavlja osobito značajan dokumenat za crkvenu, demografsku i kulturnu povijest Slavonije; objavili su ga Smičiklas,

Fermendžin i Barlè.
DJELA: *Popis župa u Donjoj Slavoniji;* objavili: Tadija Smičiklas: Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, 2. dio. Zagreb 1891, 7-14; Euzebije Fermendžin, Acta Bosnae. Zagreb 1892, 492-498; Janko Barlè: Popis župa u Donjoj Slavoniji. Vjesnik Zemaljskog arhiva, 9(1907), 161-172.
LIT.: Josip Buturac: Katolička Crkva u Slavoniji za turskoga vladanja. Zagreb 1970. — Franjo Emanuel HOško: Slavonsko-podunavski dio Bosne Srebrene u doba njezinih dviju dioba. Kačić, 17(1985), 95-124.
F.E. Hoško

NINKOVIĆ, Stjepan, pedagog (Slavonski Brod, 1. VII. 1796. - Slavonski Brod, 2. VI. 1848). - God. 1812. je stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga, a 1819. je u Vukovaru završio teološki studij i u Baji se spremao za profesorski ispit iz teologije na sveučilištu u Budimu. Položivši potrebne ispite provincijal Grga Čevapović ga je 1821. postavio za predavača crkvene povijesti i crkvenog prava na bogoslovnoj školi u Baji. Te predmete je tumačio, dok je predavao zajedno s Tadijom Stojanovićem (1821-1825), a zatim je učio biblijske jezike i biblijsku hermeneutiku (1825-1830); pravo i povijest je pak predavao Erazmo Tomeček. Istodobno je bio pomoćnik odgojitelja studenata (1821-1825), odnosno njihov odgojitelj (1825-183). Među njegovim studentima bili su također kasniji profesoi teologije Narcis Hutović, Kajo Agjić i Ernest Benišić. God. 1830. ga je postavio za profesora na novouspostavljenom odjelu bogoslovne škole u Slavonskom Brodu provincijal J. Matzek; istodobnoje ondje bio gvardijan (1830-1833). Provincijal NMarijan Jaić ga je premjestio za gvardijana i dekana bogoslovne škole u Vukovar (1833/34), odnosno u Baju (1834-1836, 1839-1842); u Baji je u međuvrmenu bio i dekan filozofskog učilišta (1836-1839). Tako je više od dva desetljeća neposredno djelovao u odgoju i izobrazbi mladih članova svoje Provincije. Napustivši Baju vratio se je 1842. u rodni grad i ondje do smrti obavljao službu gvardijana.
LIT.: F.E. Hoško: Pastoralna formacija hrvatskih franjevaca u 19. stoljeću. Kaić, 14(1982), 73. — Historia Domus Bajensis. Band I. Baja 1991.
F.E. Hoško

NOLA, fra Karlo, profesor i provincijal (Podgora, 1. IV. 1894. - Makarska, 24. VIII. 1973.). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu (1900-1906.). Klasičnu gimnaziju u Sinju (1906 -1911). Godinu novicijata proveo na Visovcu (1911 -1912). Filozofiju i bogosloviju pohađao je u Zaostrogu i Makarskoj (1912.-1918). Za svećenika zaređen 29. VII. 1917. — Kratko radi kao županski pomoćnik u Sinju (1919), zatim kao nastavnik na gimnaziji (1920-1921). Prema potrebi predaje matematiku, latinski, grčki, vjeronauk i kaligarfiju. U Fribourgu (Švicarska) studira klasičnu filologiju (1921-1922), ali se zbog bolesti vraća i radi kao vjeroučitelj na Državnoj gimnaziji u Sinju (1922-1926). Nakon toga je gvardijan (1926 -1930) i župnik (1930) u Imotskom, Šibeniku (1930), Omišu (1930-1932), Zaostrogu (1933-1934), Splitu (1935-1946) te definitor (1935-1937) . Kroz to vrijeme u Splitu gradi novu, današnju, crkvu "Gospe od Zdravlja" (1936-1937). Od (1947-1949) zamjenik provincijala, a od (1949-1955) provincijal. U razdoblju (1956-1968) predaje moralno bogoslovlje u Zagrebu i Makarskoj. — Dva puta obnaša službu generalnog vizitatora i to (1942) u Bosni Srebrenoj i (1949) u Hercegovini, a od (1956-1949) službu kustoda. God. (1958) od generala reda Sepinskog promoviran je za generalnog lektora moralnog bogoslovlja "lector generalis in theologia morali". — Bio je poznati voditelj duhovnih vježba i obnova, traženi ispovjednik i propovjednik i razboriti starješina kao i veliki dobrotvor siromašnih i potrebnih. — Počevši od (1926) kad se javio prvim člankom, pa sve do pred samu smrt objavio je stotinjak većih i manjih članaka po raznim listovima, glasnicima, revijama i časopisima. *Katolička škola* (1926), *Katolički list* (1926), *Nova revija* (1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1940), *Gospa Sinjska* (1932, 1933, 1934, 1936, 1937), *Jadranska vila* (1932), *List biskupije splitsko-makarske* (1936, 1940, 1941), *Katolička riječ* (1937, 1939, 1940), *Katolički tjednik* (1944),

Dobri pastir (1950, 1957, 1959, 1960, 1962, 1970), *Bogoslovska smotra* (1964, 1965, 1966, 1968, 1969, 1971), *Crkva u svijetu* (1966), *Služba Božja* (1969-1972), i u zbornicima *Fra Petar Grabić* (Split, 1964), i *Fra Ante Crnica* (Split,1970). Kao provincijal pokrenuo i uređivao *Vjesnik Provincije*.
Djela: *Homilije za sve nedjelje i blagdane crkvene godine*, Šibenik — *Duhovni razgovori prigodom svih nedjelja u godini, Gospodnjih i Gospini svetkovina i duhovnih vježba,* Split 1940. — *Stablo života, predavanja za duhovne vježbe i egzorte svećenicima i redovnicima*, Šibenik 1941. — *Dan sabranosti, dvanaest konferencija za mjesečnu duhovnu obnovu*, Sarajevo 1955. — *Šestokrili serafin, dužnosti i kreposti poglavara,* Makarska - Đakovo 19 68. — *De sexto*. . . Moralne poruke za svećenike, Makarska 1963, 146. — *Kazuistika*, slučajevi savjesti iz zapovijedi: dekaloga, Crkve i sakramenata
LITERATURA. ŠIMUN ŠIPIĆ, Fra Karlo Nola - život i djela. *Kačić*, VII/1975, 177-201. *K. Jurišić*

NOVAK, Bernardin, filozofski pisac (Trnava, Slovačka, 16. VII. 1730. - Šarengrad, 4. II. 1789). Studirao je kod Ilije Sove filozofiju (1753-1756) i zatim teologiju (1756-1760) na Generalnom učilištu u Budimu; branio je 1757. u javnoj raspravi teze profesora L. Matoševića. Nakon što je predavao filozofiju u Baji (1760-1763) bio je kroz tri godine u službi Kustodije Svete Zemlje, a potom nekoliko godina ispovjednik u bazilici sv. Marije od anđela u Porzioncola kod Asiza. Djeluje zatim kao učitelj duhovnosti ("lector mystices") u novicijatu u Šarengradu (1776). Prreminuo je zarazivši se lsužeći oboljelim vojnicima u Tovarniku. U rukopisu su ostali njegovi filozofski spisi: Logica et metaphysuica (Bajae 1760, vel. 17 x 21 cm, u knjižnici samostana u Baču, sign. B 12); Physica generalis (Bajae, 1762, vel. 17,5 x 21 cm; isto mjsto, sign. B 138) i Physica particularis (Bajae 1763; vel. 18 x 22 cm; isto mjesto, sign. 138).
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu: Nomina fratrum Provinciae S. Ioannis a Capistrano, ad nomen.
F.E. Hoško

NOVAK, Karlo, redovnički upravnik (?, 1736 - ?, 1797). Bio je član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa i u njoj se osposobio za predavača filozofije i teologije. Djelovao je kao profesor bogoslovnih škola u sastavu Generalnih učilišta na Trsatu (1772-1774) i u Ljubljani (1774-1777). Obavljao je upravne dužnosti: Bio je gvardijan na Svetoj Gori poviše Gorice (1777/78) i Karlovcu (1791-1795), tajnik (1778-1781) i definitor (1781-1783) Hrvatsko kranjske provincije, savjetnik provincijala Bene Majera u Hrvatsko-primorskoj provinciji i tajnik dvaju provincijskih kapitula (1792. i 1795); posebnu je dužnost obavljao od 19. V. do 23. IX. 1783. kad je upravljao hrvatskim samostanima Hrvatsko-kranjske provincije u svojstvu povjerenika provincijala Šimuna Burgera i pripravio otcjepljenje tih samostana u novu Hrvatsko-primorsku provinciju.
LIT.: F.E. Hoško: Hrvatska provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Kačić, 7(1975), 73-86. F. E. Hoško

NOVAKOVIĆ, Leonard, pedagog (Osijek, 3. VI. 1871. - Slavonski Brod, 7. X. 1945). — U Provnciju sv. Ivana Kapistranskoga stupio je 1890. i u Beču završio novicijat. Zatim je studirao na filozofskom učilištu u Dunaföldvaru (1891-1893) i u bogoslovnoj školi u Baji (18931897); god. 1896. je zaređen za svećenika. Još u novicijatu se je pridružio skupini braće koja su se opredijelila za veću strogost u franjevačkom opsluživanju Pravila. Stoga se 1897. kao kapelan u Cerniku pridružio Rafi Rodiću i prihvatio nove generalne konstitucije koje su zahtijevale takvo opsluživanje i postao član tzv. Generalnog komisiarijata u Beču, gdje je i boravio (1899/1900) prije nego što je zajedno s Rodićem 1900. stupio u novoosnovanu Provinciju sv. Ćirila i Metoda. U njoj je 17 godina bio odgojitelj novaka na Trsatu (1900 - 1915, 1921-1923), uskladivši svoja odgojna shvaćanja i postupke sa shvaćanjima o franjevačkom životu Sluge Božjega

Vendelina Vošnjaka, prvog provincijala Provincije Sv. Ćirila i Metoda. U život po spomenutim generalnim kostitucijama uveo je kao samostanski starješina bratstva u Iloku (1915-1918) i Slavonskom Brodu (19251933, 1939-1943). Bio je također gvardijan i čuvar Svetišta na Trsatu (1933-1939), gdje je 1937. bio domaćin Liturgijskog kongresa Senjsko-modruške biskupije; prije toga je u godinama prije Prvog svjetskog rata bio član Odbora za izgradnju nove proštenišne crkve na Trsatu.
LIT.: B. DUDA: *Moj Sveti Franjo*. Zagreb 1990, 190-191. F. E. Hoško

NOVAKOVIĆ, s. Florijana, ŠSM, (Jaklići, 24. V. 1939. — Zagreb, 2. III. 1983.), pletačica. U kandidaturu je stupila 10. IX. 1966., a u novicijat 22. VIII. 1968. u Potocima. — S. Florijana je radila u sestarskim kućama: Potoci, Sarajevo, Konjic, Lištica kao pletačica. Obavljala je službu predstojnice u Lištici. Premda je sama bila teški bolesnik, neprestano se posvećivala dvorbi bolesnika. Bila je osoba koju su voljele sestre u zajednici, voljeli su je ljudi izvan zajednice, a napose bolesnici. Premda nije posjedovala: ni zdravlje, ni naročitu ljepotu, ni izobrazbu, bila je sretna i zadovoljna. Nametnula se prirodnošću, smislom za humor, jednostavnošću i spremnošću da se drugima daruje. Nadasve je privlačila njezina iskrena pobožnost i duboka vjera. Prilično mlada umrla je u bolnici na Jordanovcu u Zagrebu. Ni u smrti nije pripadala sebi. Svjesno umirući prikazala je svoje patnje i svoj život za redovničku zajednicu i Crkvu u Hercegovini. A. Bubalo

NOVINIĆ, fra Miroslav (*Tomo), odgojitelj, i duhovni vođa (Zebanec-Selnica, 11. XII. 1913.- Osijek, 15. II. 1981.). Rodio se u Međimurju, u dobroj kršćanskoj obitelji s brojnom djecom. Gimnaziju je završio kao kapucinski kandidat u Ptuju. Stupio je 1934. u Kapucinski red, a 1935. je započeo bogoslovsko školovanje u Splitu. Zaređen je za svećenika 1938. na Hvaru. Od 1938. do 1939. studirao je matematiku u Švicarskoj, a po povratku u domovinu postao je prefekt đaka u Kapucinskom konviktu u Varaždinu. — Službu kapelana vršio je u župi sv. Jeronima u Zagrebu, a župnik i kateheta je bio u župi Gospe od Pojišana u Splitu. Gvardijansku službu je obnašao u Varaždinu, Splitu, Osijeku i Rijeci. U više samostana bio je asistent Trećeg reda sv. Franje. Više je puta vodio pučke misije. U samostanima je redovito bio kroničar, a u Osijeku i knjižničar. Tu je uređujući knjižnicu, istraživao i skupljao bogate povijesne podatke kapucinskoga samostana u Osijeku. Plod tih istraživanja je neobjavljeni rukopis pod naslovom "Letimice kroz povijest Kapucinskog samostana u Osijeku". Rukopis se čuva u osječkom samostanu. Bio je izvanredan promicatelj štovanja sv. Leopolda Bogdana Mandića s kojim se susreo u Padovi. Posljednjih 14 godina posvetio je apostolatu ispovijedanja u Osijeku.
LIT.: *Analecta OFM Cap.*, 97 (1981) 137 (nekrologij). — »Sretan put«, *Spomenica Gospe od Pojišana,* Split 1939., str. 19-21. — M. NOVINIĆ, Letimice kroz povijest Kapucinskog samostana u Osijeku, (neobjavljen rukopis), Osijek 1975. — »Naša zvijezda«, *Spomenica Gospe od Pojišana,* Split 1939., str. 46-56. — B. POLANSKI, »Na grobu o. Miroslava«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije, IV.*, god. XV (1981), br. 1., str. 269-271. — Z. B. ŠAGI, »Propovijedi na misi zadušnici za o. Miroslava«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* IV, god. XV (1981), br. 1., str. 271-273. — S. TURČIN, »Nad otvorenim grobom oca Miroslava«, *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* IV., XV (1981), br. 1., str. 267-269. — S. TURČIN, »O. Miroslav-Tomo Novinić«, *Prijatelj ljudi,* XI (1981), 16-18. Ivica Petanjak

NUIĆ Fra Anđelko-Jure (1908.-1945.) Rođen 10.IV.1908. u Drinovcima, od oca Ivana i majke Kate r. Šimić. Osnovnu školu svršio u Drinovcima, gimna-ziju u Mostaru i Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Breslawi (Njemačka). Vojsku služio 15.V.-7.XI.1932. u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1926. Zavjetovan jednostavno 30.VI.1927., svečano 2.VII.1930. Za svećenika zaređen u Mostaru, 11.XII.1932. 1934. kapelan

u Mostaru 1934.-1937. kapelan u Konjicu 1937.-1939. župnik u Gorancima 1939.-1941. župnik u Izbičnu 1941.-1943. kapelan na Čitluku 1943.-1945. kapelan u Međugorju Ubijen u maršu smrti poslije 15.V.1945. Partizan ga htio premetnuti i opljačkati, a on nije dopustio.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

NUIĆ Fra Arkanđeo-Nikola (1896.-1945.) Rođen 21.II.1896. u Drinovcima, od oca Perke i majke Šime r. Perić. Osnovnu školu učio u Drinovcima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Beču. Doktorat teologije položio na Bečkom sveučilištu 1923., Filozofski fakultet (klasična filologija) studirao u Parizu 1923.-1927. U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1914. Zavjetovan jednostavno17.IX.1915., svečano 4.X.1918. Za svećenika zaređen u Beču, 28.VII.1921. 1922.-1923. nastavnik na Širokom Brijegu 1923.-1927. studirao klasičnu filologiju na Sorbonni u Parizu 1927.-1945. profesor na Širokom Brijegu 8.II.1945. spaljen na Širokom Brijegu. Bio je fin, odgojen, istančana ukusa, umjetnik, inteligentan i dobar naš "Fra Rođo". Zvali su ga od milja "ovčica Božja". Izgledao je kao kost i koža. Predvodio je širokobriješke glazbenike. Ali, on je bio svestrano naobražena osoba. Imao je doktorat iz teologije i profesorat iz latinskog i grčkog jezika. Jedno je vrijeme predavao i umjetnost u VIII. razredu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

ÖCKL, Cecilijan, filozofski i teološki pisac (Culma, Češka, 12. V. 1753 - Vukovar, 15. III. 1809). U Šarengradu je 1769. postao franjevac. Teološko školovanje je završio na generalnom učilištu u Osijeku. na Sveučilištu u Pešti je stekao profesorsko zvanje iz filozofije i teologije. Predavao je na filozofskom učilištu u Našicama (1779/80) a zatim Aradu (1780-1782). U vrijeme razmahalog jozefinizma bio je niz godina jedan od tajnika provincijala Josipa Paviševića (1783-1791). Jedno je vrijeme bio upravitelj samostana u Baji, a umro je u službi gvardijana u Vukovaru i dekana vukovarske teološke škole. - U rukopisu su ostali njegovi spisi Collectio ordinationum regiarum pastores animarum concernentium te Tractatus Isagogicus in Theologiam Dogmaticam seu de religione et locis theologicis (Bajae 1802); Rukopisi su bili u knjižnici Franjevačkog samostana u Vukovaru (Fermendžin).
DJELA: Tentamen publicum ex mathesi et geometria necnon propositiones ex universa philosophiy. Essekini 1781. - Propositiones ex tehologia dogmatica nec non positiones ex morali et pastorali. Budae 1802. - propositiones de religi0one et Isagogia in Theologiam dogmaticam. Budae 1803. - Synopsis collectanae vitae... Joannis a Capistrano. Budae 1803.
LIT.: [E. FERMENDŽIN]: Brevis catalogus... scriptorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano. Schematismus almae Provinciae s. Ioannis a Capistrano... Temisvarini 1887, 16x17. — F.E. Hoško: Pastoralna formacija hrvatskih franjevaca u 19. stoljeću. Kačić, 14(1982), 73.
F.E. Hoško

OGRESTINI, Salvator, lektor teologije (Dubrovnik, cca 1693 - 11. XII. 1743) - Krsnim imenom Franjo, Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1712. g. Propovjednik na narodnom jeziku. Lektor teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku. Imenovan jubilarnim lektorom. Dva puta izabran za definitora, gvardijan samostana Male Braće u Dubrovniku, komesar - vizitator Provincije.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 463.
I. Djamić

OHMUČEVIĆ, Jeronim (Ohmuchievich), komesar-vizitator (Slano kod Dubrovnika, cca 1589 - Napuljska Provincija, 1639) - Član Napuljske provincije (Terrae Laboris). Tamo sagradio jedan samostan. Imenovan je komesarom-vizitatorom Provincije sv. Franje u

Dubrovniku.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 437.
I. Djamić

OLIVARI, Dolores Tereza (Tijesno/ Šibenik 19.rujna 1890. - 11. siječnja 1938. Ugljan) Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosđa. Odlikovala se u strogoj pokori i prijaznosti i posebnom milosrđu prema patnicima, u pravoj pobožnosti i sabranosti, ljubeći posebno Raspetog Isusa i B1. Dj. Mariju od 7 žalosti. Vršila je dužnosti mjesne predstojnice i bolničarke u bolnici. Njezin život žrtve nije poznavao granica koliko za bolesnike u bolnici toliko i one po privatnim kućama, koje je pomagala kao prava samaritanka i misionarka sve do posljednjeg časa života kao teška plućna bolesnica. Za vrijeme službovanja u bolnici u Velesu, životno svjedočenje s. M. Dolores poticalo je bolesnike na promjenu života i na primanje sakramenata kršćanske inicijacije.
E. Barbarić

OLIVERIJE O.Min. († poslije 1262.), biskup. - Prema Gamsu je postao biskup kao franjevac, a prema Eubelu stupio je u franjevački red nakon odreknuća biskupije. Obično mu se pridaje da je bio srijemski biskup 1247.-1262., no neki pišu da je postao biskupom već 1231., a 1447. bi se eventualno vratio nakon tatarske invazije 1240/42. Odreknuće je po nalogu Urbana IV., od 13. XII. 1262. primio kaločki nadbiskup. Možda je povod za odreknuće bilo podvrgavanje srijemske biskupije kaločkoj nadbiskupiji, koje traženo već 1246. Srijemska biskupija do tada je bila sufragan dubrovačke metropolije, jedino područje u sjevernoj Hrvatskoj koje do tada mađarska hijerarhija nije prisvojila. Bosnu će priključiti 1264. Možda se Oliverije nije slagao s time, kao što se njegov predšasnik Ivan I. nije odobrava mađaarsku politiku prema Bosni te nije prihvatio poziv pape Honorija III. da pomogne Mađarima protiv bosanskih krstjana.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 1960³, 453. - ISTI: Bullarium Franciscanum... Romae 1898. Vol. I, 607 br.XXXVIII — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 378. — M. ŽUGAJ: San Francesco in Croazia e la Protoprovincia Croata (1217-1239) u Miscellanea Francescana 82 (1982) 70 bilj.75.

OLUJIĆ, fra Josip, profesor, biolog, stradalac (Opanci k/Lovreć, 20. I. 1888 - okolica Sinja, listopad, 1944). - Sin je Joze i Mare r. Balić. Na krštenju je dobio ime Marijan. Pučku je školu završio u Lovreću (1895/96) i Omišu (1896/99), a srednju u Sinju (1899-1905). U franjevački je red stupio 25. rujna 1905. Studij filozofije, koji se onda shvaćao kao nadopuna gimnaziji, završio je u Šibeniku (1906-1908), a teologiju u Makarskoj (1908-1911). Za svećenika je zaređen 30. rujna 1911. Nakon ređenja vršio je dvije godine službu odgojitelja u sjemeništu i suplenta na gimnaziji u Sinju (1911-1913). God. 1913. odlazi na Friburško sveučilište studirati fiziku, matematiku i kemiju. Licencijat iz prirodne filozofije položio je 14. VII. 1916, a doktorat 5. I. 1918. Vraća se u domovinu i radi kao profesor na gimnaziji sve do konca života. Olujić je osim nastavničke službe, obnašao i druge službe u Provinciji. Bio je definitor (1925-1928), zamjenik ravnatelja (1926-1928) i direktor gimnazije (1928-1931). Stradao je od partizana u okolici Sinja koncem listopada 1944. — Uz svoj nastavnički i svećenički rad, Olujić se bavio i znanstvenim radom. Njegovi važniji radovi jesu: Prilozi poznavanju kvarternoga doba sinjske okolice (Nova revija, 1925/2); Prilog poučavanju o prolaženju u razdjelivanju elektriciteta kroz provodnice (Nastavni vjesnik, sv. 7. i 8. Zagreb, 1922); Über die geschlossenen, progressiven Entwicklungsreihen der Schalen der pontischen Prosostheenien (O zatvorenim, progresivnim razvojnim nizovima ljuštura pontskih prozostenija) (Archiv für Molluskenkunde, Frankfurt M, 1936); Über die Ahnenreihen einiger Melanopsiden und Prosostheniden aus Melanopsis lanzae - Schichten der Sinjaner Neogenformation aus der sarmatischer Stufe

(O nizovima nekih melanopsida i prososthenija iz Melanopsis lanzae - slojeva sinjske neogenske formacije sarmatskog razdoblja, rukopis).
DJELA: Bieträge zur Messung der Radiumemanation in der Atmosphäre Dissertation, Leipzig 1818.
LITERATURA: L. K(ušćer): Paleontološki primer za razvoj novih vrst, Proteus, ilustriran časopis za poljuđeno prirodoznanstvo, Ljubljana IV/1937,2. - C.: Znanstveno važna najdba, dr. fra Joso Olujić, Slovenec, 31. I. 1937 (osvrt na predavanje koje je Olujić održao u Ljubljani u organizaciji Prirodoslovnog društva na sveučilištu). - V. KAPITANOVIĆ, Olujić, fra Jozo, *Franjo među Hrvatima,* zbornik radova franjevačkih zajednica u prigodi 750. obljetnice smrti sv. Frranje asiškoga (1226-1976, Zagreb 1976, 255. - V. KOCHANSKI-DAVIDÈ: Prilozi povijesti geoloških znanosti u Hrvatskoj. VIII. Naši paleontolozi amateri, Geološki vjesnik, Zagreb 1983, vol. 35, str. 209-215. - Fra Mijo ĆALETA: Život i rad fra Josipa Olujića (1888-1944), Čuvari baštine, Imotski 1989, str. 533-546. M. Ćaleta

OPPICZ, Cecilije, pedagog (Varaždin, 17. II. 1717 - Varaždin, 7. III. 1771). Među članove Provincije sv. Ladislava je stupio 1737. godine. Studirao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1739-1741) i na teološkim školama u Varaždinu (1741/42) i Križevcima 1742-1745). Kao svećenik djeluje najprije u Koprivnici, obavljajući također dužnost orguljaša (1746-1749). Posvećuje se odgoju i izobrazbi mladih franjevaca pa predaje na filozofskim učilištima u Remetincu (1749/50) i Varažcinu (1750/51), na učilištu moralnog bogoslovlja u Koprivnici (1753-1755), zatim tumači dogmatsko bogoslovlje na školama u Varaždinu (1756/57), Pečuhu (1757-1760) i u Zagrebu (1760-1765). Postigao je visok prosvjetni naslov “lector jubilatus” i u Varaždinu bio dekan tamošnjih školskih zavoda (1765-1771). Od njegovog učiteljskog rada preostao je spis De visione beatifica (Varasdini 1765; vel. 21 x 16, 2 cm; knjižnica varaždinskog samostana sign. 1-52-I). Sudjelovao je i u vodstvu Provincije kao definitor za provincijala K. Fabšića (1765-1768).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. — F. E. Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 67. F.E. Hoško

OREB, Marin (Ivan Krešimir), FKN, vjeroučitelj, gvardijan, povjesničar (Vela Luka 9. I. 1918. – Novi Marof 7. X. 1989.). Pučku školo pohađao je u rodnom mjestu, u sjemenište je primljen 1929. Niže razrede gimnazije pohađao je u ptujskom a više u zagrebačkom samostanu — Veliku maturu postigao je na II. Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Uz prethodno završen novicijat, jednostavne zavjete položio je u Zagrebu 20. VIII. 1935., a svečane 10. I. 1939. Prve tri godine bogoslovnog fakulteta pohađao je u Zagrebu, sljedeće i studij za doktorat (1944.) u Rimu, gdje je 10. IV. 1943. zaređen za svećenika. Licencijat iz crkvenog prava postigao je 1945. na Lateranskom sveučilištu. U domovinu se vratio 1946. Najprije je djelovao kao vjeroučitelj u Zagrebu. Diplomu profesora iz povijesti i etnologije postigao je 1950. Od 1950. Do 1962. djeluje u Puli, Cresu, Savudriji i Visu. Od 1962. do 1968. predaje na Srednjoj vjerskoj školi u Zagrebu. Od siječnja 1969. do ožujka 1989., uz prekide, je gvardijan u Visu odakle, tri dana u tjednu odlazi u Split i kao profesor predaje u nadbiskupijskoj gimnaziji. Nakon izljeva krvi u mozak liječi se u Splitu, Krapinskim Toplicama, Zagrebu te Novom Marofu, gdje i umire. Pokopan je 13. X. 1989. na viškom groblju, uz svoj “Mali samostan”. — Nije znao što je dvoličnost, srdžba; nije imao neprijatelja, niti je bio zlopamtilo. Od mladih dana trpio je glavobolju, ali je bio uvijek veseo i spreman druge razveseliti; rekli bismo, enciklpedijskog znanja, ali nenametljiv, neumišljen i uvijek na raspolaganju za svaku redovničku službu ili posao. Tko ga je upoznao, morao ga je zavoliti (Slobodna Dalmacija 2. VIII. 1988., str. 13). — Bio je plodan pisac, povjesničar svoje provincije, napose njezine hagiografije te

viškog samostana. Surađivao je u različitim izdanjima. *Pomorski zbornik* objavio mu je članak Cymba (6/1968) 475-500), *Starine JAZU,* IVAN IZ KARPINA: Povijest Mongola koje nazivamo i Tatarima (56/1975,37-107), za što ga je Republika Mongolija nagradila trotjednim boravkom u Mongoliji; *Kulturna baština samostana sv. Frane u Šibeniku,* (Zadar 1968, 7-38) i *Radovi Instituta JAZU u Zadru,* 13-14/1968 277-308, članak Samostan sv. Franje u Šibeniku, što je objavljeno i u posebnom otisku. Zbornik Franjo među Hrvatima 1226-1976., Zagreb 1976, donio je njegov opis 20 svijetlih likova franjevaca konventualaca iz XIX. i XX. stoljeća.

DJELA: *Notio peccati in Didache,* Roma 1946. (doktorska dizertacija).— *Slava franjevačke Istre,* Zagreb 1960. (ciklostilom).— *Bl. Oton iz Pule,* Zagreb 1962. (ciklostilom) preuređeno i prošireno izdanje tiskom, ^{2}Zagreb 1983. — *Uzori svetosti – sv. Nikola Tavelić i drugi članovi Provincije sv. Jeronima male braće konventualaca,* Split 1970.— *Moj mali samostan – Samostan sv. Jere,* Vis, Split 1971.— *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973. — *Izbor štenja i obrednih i pučkih religioznih pjesama otoka Visa,* Split 1979. — *Viška pjesmarica I-III,* Vis 1984, 1985 i 1987. — *Msgr. Don Ivo Oreb 1915-1988., život i djelo,* Split 1995. (posmrtno; rukopise sredio i izdao mr. Franko Oreb, Vela Luka 1995).

LIT.: [Augustin KORDIĆ], Curriculum vitae oca Marina Oreb, *Fraternitas, glasilo hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca*, Zagreb 25/1989/ br. 3 str. 35ss. Usp. i *Fraternitas*… 23/1987/26. M. Žugaj

ORELLO, Franjo (De Or(r)ello, Orellus), FKN, trebinjski biskup 1520ss. Možda su Orellus i de Orello latinizirani oblik prezimena Orlić. Jedini ga Pandžić u novijoj redakciji, ukoliko se ne radi o tiskarskoj pogrešci, naziva "de Ocello". Imenovan je nasljednikom franjevca biskupa Jurja (v.) 21.V.1520; a bula mu je proslijeđena na dan krunidbe novog pape Klementa VII. 26.XI.1523. Eubel – Gulik su ga uvrstili u Dubrovačkoj nadbiskupiji, Gams, prema Farlatiju, u Makarsku i Trebinjsku. Farlati navodi da je boravio u franjevačkom samostanu u Makarskoj. Opći šematizam katoličke crkve (Zagreb 1974, 390) ispravlja biskupiju makarsku u mrkansku. Pandžić se u mladim godinama 1959., priklonio Eubelovu mišljenju, ali se boljim uvidom u izborne spise uvjerio da je imenovan trebinjskim biskupom. No, s čuđenjem dodaje u bilješci: "Nije jasno radi čega je imenovan ovaj biskup kad je u to vrijeme bio trebinjsko-mrkanski biskup Augustin Nalješković". Odgovor na to čuđenje v. kod Jurja, trebinjskog biskupa, predšasnika Franje Orella. i moju obradu o nomenklatoru treba poboljšati prema gore iznesenom izlaganju.

LIT.: C. EUBEL-G. GULIK, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, III, Patavii, 1968,* 318. Joseph M. FONSECA, *Annales Minorum,* Florentiae 1933. Vol. XVI.,126 br.35. Pius Bonif. GAMS, *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957, 411. Dominicus FARLATUS: *Illyricum Sacrum*, Vol. VI., 304s. Basilius PANDŽIĆ: *De dioecesi Tribuensi et Mercanensi*, Romae 1959, 93. ISTI u *Tisuću godina Trebinjske biskupije*, Sarajevo 1988, 99. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 34. M. Žugaj

ORHANOVIĆ, Augustin, propovjednik (Oskorušno na Pelješcu, cca 1668. - Dubrovnik, 1. IX. 1722) - Potječe iz vrlo imućne obitelji pomorskog kapetana. Postao član Provincije sv. Franje u Dubrovnikuoko 1688. g. U Provinciji je obnašao službe: magistra novaka, dva puta definitora, te jednom kustosa Provincije. Uz to je djelovao kao propovjednik. — Strogo je obdržavao Pravilo, živio je tiho i sabrano. Isticao se odličnim poznavanjem moralnog bogoslovlja. Zbog ovih odlika dosta je vremena bio (uglavnom kao starješina) na Pelješcu. Najviše je zaslužan za izgradnju samostana na Kuni na Pelješcu (Subotić-Velnić). U tome mu je dijelom i pomagala rodbina što se tiče financija.

LITERATUR Benvenutus RODE:

Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 458. - Nedjeljko Subotić-J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 340. I. Djamić

ORLANDIĆ, fra Ante, odgojitelj i dušobrižnik (Budva ? — Split, 24. V. 1809). Prema Crnici potječe od pravoslavnih roditelja. Stupio je u Bugarsku franjevačku provinciju a studirao je bogoslovlje na generalnom učilištu Reda u Šibeniku. Kao mladi svećenik 1756. nastavio je studij u Budimu Godine 1757. kompilirao je svoj *Tractatus mycrologicus iuxta subtilium omnium subtilissimi Marianae innocentiae defensoris acceririmi Ioannis Duns Scoti,* (Knjižnica franjevačkog samostana na Dobromu, 205 x 135 mm. [6+] 1-446 [+28]) kako sam svjedoči na njegovoj naslovnoj stranici. Godine 1759. prešao je u Provinciju Presvetog Otkupitelja. Otada je obavljao različite službe. Bio je lektor filozofije u Sinju (10. II. 1789-15. IX, 1789), župnik na različitim župama, vikar i potom gvardijan splitskog samostana (1789-1791) te učitelj mladeži.(1797-1804)

LIT.: A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 395. — V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 279. — V. Kapitanović, Latinski filozofski rukopisi

V. Kapitanović

ORLIĆ, Benevenut Antun, pisac, provincijal (Hrvatska Kostajnica, 7. I. 1758. - Varaždin, 28. V. 1829). - pridružio se je 1774. Provinciji sv. Ladislava stupivši u Ormožu u novicijat. Crkveno govorništvo je učio u Kanjiži (1775/76. Filozofsko školovanje je započeo u Čakovcu, a teološko u Varaždinu, ali je jedno i drugo zaključio na filozofskom učilištu (1776-1778) i u bogoslovnoj školi (1778-1782) Generalnog učilišta I. razreda u Zagrebu. Branio je filozofske teze D. Skurjanca i u dva navrata teološke teze B. Galjufa. Za svećenika je zaređen 7. IV. 1782. i započeo pastoralnodjelovanje kao propovjednik u Koprivnici (1784/85), Krapini (1785/86) i Zagrebu (1786). Bio je tajnik provincije u vrijeme upravljanja trojice provincijala: A. Horjača (1785-1791), s. Sekovanića (1797-1800) i E. Klimpachera (1803-1806), a savjetnik provincijala I. Hercera (1806-1809) i Ladislava Lackovića 91815-1817). U zagrebačkom samostanu je bio gvardijan više godine (1794-1797, 1800-1802, 1815-1818) i dva puta je obnavljao samostan: prvi puta poslije Dubičkog rata s Turcima (1788-1791) i drugi puta nakon ratovanja s Napoleonovom Francuskom (1816), jer je u tim godinama vojska koristila samostan za bolnicu. U dva navrata je bio provincijal (1809-1812; 1827-1829); umro je obavljajući tu službu, a kao vikar Provincije ga je naslijedio L. Lacković. - God. 1796. se je pripravljao na polaganje ispita za profesora filozofije na Akademiji u Zagrebu, ali je odustao i nastavio pastoralno djelovanje. Isticao se kao vrstan propovjednik, "blagorečnik horvatski" koji "vnoga prodečtva vu rukopisih ima" (Mikloušić); spominju se četiri sveska njegovih propovijedi (Strohal), ali danas je sačuvan samo jedan: Prodečetva korizmena za csetiri letta i nekoja za szetechne dane (Zagreb 1813; rkp. 17 x 22 cm, str. /18/+416+/6/). Preostali su također njegovi administrativni spisi: Ordo divinorum pro ven. conventus Zagrabiensis (1810), Cathalogus bibliotecae inferioris conventus Zagrabiensis PP. Franciscanorum (1813), Series legatorum piorum ... conventus Zagrabiensis; svi ti rukopisi su u knjižnici franjevačkog samostana na Kaptolu u Zagrebu. Važni izvori crkvene i književne povijesti su spisi: Matricula Provinciae S. Ladislai Regis pro usus P. Benvenuti Orlich (1817; rkp. u samostanskoj knjižnici u Varaždinu) i Scriptores ex Ordine Sancti Patris Francisci Provinciae Bosnae Argentinae in Croatia connotati (rkp. u franjevačkom samostanuu Novom Mestu, br. 37, VI, str. 14). Za provincijala E. Klimpachera (1803-1806) je priredio nove uredbe o redovničkom životu, prilagodivši negdašnje zakonike novim prilikama pa vode računa o jozefinističkom zakonodavstvu. Ta je Statuta

provincialia inclytae provinciae s. ladislai Regis (Zagreb 1806) prihvatio i proglasio 28. VI- 1806. provincijski kapitul pod Klimpacherovim predsjedanjem; važan su svjedok crkvenog, napose franjevačkog, života u Habsburškoj monarhiji tijekom 19. stoljeća.
LIT.: L. Ptočnjak: Liber notitiarum. marginalni br. 78. — R. Strohal: Svećenici hrvatski knjiožcvnici u 18. i početkom 19. vijeka ovkraj Velebita. Katolički list 61(1910), 331. — Znameniti i zaslužni Hrvati. Zagreb 1925, 203. — F.E. Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 74, 79. T. Mikloušić: Izbor dugovanj vsakoverstnih. Građa za povijest hrvatske književnosti, 12(1933), 166.
F.E. H oško

ORLIĆ, Kvirin, skladatelj, (Punat na Krku, 7. III. 1890 - Cavtat, 29. VIII. 1969) - Krsnim imenom Antun. Pohađao nižeu gimnaziju na Košljunu kod franjevaca (1901-1905). Stupio u Provinciju sv. Jeronima i završio novicijat u Kopru (1906). Ispit zrelosti položio na gimnaziji u Zadru (1909). Studij teologije pohađao u Male Braće u Dubrovniku (1909-1913). Za svećenika je zaređen 1912. Poslije studija boravi u samostanu na Hvaru. U Beču pohađa Akademiju za glazbu i likovnu umjetnost, odio za crkvenu glazbu i studira orgulje, povijest glazbe, kompoziciju i pjevanje (1923-1926). Predaje glazbu na gimnaziji na Badiji kod Korčule (1926-1927), zatim je učitelj novaka u Dubrovniku (1928-1932), boravi na Košljunu (1928-1932), gvardijan je u Male Braće u Dubrovniku (1932-1935), te provincijal (1935-1937), magistar klerika u Dubrovniku (1938-1940) pa gvardijan (do 1948). Imenovan starješinom rezidencije u Cavtatu (1952) tu ostaje do smrti. — U Dubrovačkoj biskupiji je vršio službe: defensor vinculi kod ženidbenog suda i člana dijecezanske komisije za crkvenu glazbu. — Kao gvardijan Male Braće vješto je upravljao samostanom brinući se očinski za braću (kojih je u ratno vrijeme bilo i do 70) i siromahe (kojih je također bilo do 150). Njegovom je zaslugom modernizirana Biblioteka Male Braće, a mnogo je zadužio dijecezansku kongregaciju Sestara Franjevki Bezgrešnog Začeća. — Preveo je Bergellinieve Cvjetiće sv. Klare. Njegov muzički stvaralački opus počiva na solidnim temeljima ozbiljne crkvene glazbe. Poznatije su mu kompozicije: mise: In honorem SS. Triniktatis, in honorem S. Clarae, Infantis Iesu, B.M.V. Immaculatae de Lourdes, sv. Josipa radnika, Sv. Jeronima zaštitnika Provincije, za pokojne, Muka Isusova: Cvjetne nedjelje, Velikog petka. Brojne su pjesme, litanije, Divnoj dakle i sl. koje je uglazbio. Još se i danas u crkvi Male Braće u Dubrovniku pjeva njegova skladba Ako za rajem čeznete. Isključivo se posvetio crkvenoj glazbi, osobito koralu. Njegovo vođenje pjevanja koralnih misa i kompozicija bilo je na zavidnoj visini.
DJELA: Cvjetići svete Klare (prijevod djela: Piero BARGELLINI: I fioretti di Santa Chiara). Cavtat 1968.
LITERATURA: Izvještaj Franjevačke klasične gimnazije s pravom javnosti (Badija-Dubrovnik) šk.god. 1938/39. Dubrovnik 1939, 27. - Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 13-14. - O. Kvirin Orlić (kratki podaci o životu i tri posmrtna govora). Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. 11 (1969) br. 5-8, 117-120. - M/ijo/ B/RLEK/: Orlić, fra Kvirin. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 256a.
M. Brlek

ORLOVČIĆ, Marijan, prov. (1. polovica 16. st. - Rim, 1567). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1566-1567) i umro je prve godine upravljanja provincijom. Budući da se ne spominje u poznatim suvremenim izvorima, Mandić njegovu službu provincijala stavlja pod upitnik.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 46. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 164.
A. Barun

ORLOVIĆ, Antun, pedagog (?, 1667. - Zagreb, 1. II. 1703). - Članom Provincije sv. Ladislava postao je 1638. stupanjem u novicijat u Križevcima. Započeo je 1685. studirati

filozofiju na učilištu u Varaždinu, ali ga je provincijal A. Buzjaković poslao na školovanje u Češku. Vratio se je 1689. i još godinu studirao teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Zagrebu. Za svećenika je ređen 1691, a već 1690. predaje na filozofskom učilištu u Varaždinu (1690-1693). i u Ormožu (1693/94). Postigao je u međuvremenu naslov profesora teologije s pravom predavati na školama pokrajinskog i sveopćeg značenja. Stoga predaje dogmatsko bogoslovlje na tek osnovanoj bogoslovnoj školi pokrajinskog značenja Križevcima (1695/96) i zatim u Varaždinu (1697-1703). Ondje je bio duhovnik bratovštine pojasa sv. Franje, a sudjelovao je i u vodstvu Provincije kao definitor za provincijala A. Partleca (1699-1701) i provincijskog vikara A. Buzjakovića (1701/1702). Buzjaković mu je povjerio zadaću prirediti statute za filozofska učilšta i teološke škole u Provinciji, ali su ga bolest i smrt spriječili da ispuni tu zadaću; preuzeo ju je E. Lučić.

LIT.: F.E. Hoško: Organizacija filozofske i teološke nastave na visokim školama Provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. Kačić 6 (1974), 60.

F.E. Hoško

OROVČANIN, Klement, ljetopisac, (Požega, 15. XII. 1755. - Požega, 14. V. 1813). On sam bilježi da je bio student filozofije kod Franje Kovačevića pa je sudjelovao u obrani teze svojega profesora u javnoj raspravi u Iloku 17. IX. 1775. i zatim 6. i 8. IX. 1777. u Vukovaru. U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio1773. u Baču. Teologiju je pak studirao u Temišvaru (1777/78) i Budimu (1778-1781). Na sveučilištu u Pešti je 1782. zaključio studij filozofije i položio ispit za profesora. Predavao je na učilištu u Baji (1782/83), a kako su tada prestale djelovati redovničke visoke filozofske i teološke škole, posvetio se pastoralnom djelovanju: bio je propovjednik u Baču (1783/84), u Velikoj (17844/85, 1789-1794) i Slavonskom Brodu (1806-1809, 1811-1813). U Vukovaru (1809/10) i Iloku 1810/11) je bio samostanski starješina. Vratio se je profesorskoj službi i predavao na filozofskim učilištima u Vukovaru (1797/98), Našicama (1801-1803) i Mohaču)1803-1806). Tada je objavio dva popisa teza iz filozofijske nastave, a u rukopisu je ostavio ljetopis *Notatu quaedam digniora ab anno 1773.* (vel. 21 x 16,5 cm; Franjevački samostan u Slav. Brodu, sign. B-3) s bilješkama o zbivanjima u Slavoniji kroz četiri desetljeća.

DJELA: *Tentamen publicum ex logica, historia philosophiae et mathesi pura.* (Essekini 1803). - *Tentamen publicum ex mathesi pura.* (Essekini 1806).

LIT.: [E. Fermendžin]: Brevis catalogus patrum et fratrum scriptorum Provinciae S. Joannis a Capistrano... eorumque operum et opuscolorum partim typis in lucem editorum, partim autem in manuscriptis existentium. Schematismus almae Provinciae S. Joannis a Capistrano. Temesvarini 1887, str. 1-23. - F. E. Hoško: Ljetopis Klementa Orovčanina. Croatica Christiana Periodica, 4(1980), br. 5, 55-60. - Isti: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 76. F. E. Hoško

OROZOVIĆ, Emil, bibličar (Tuzla, 22. X. 1904 - Beograd, ljeti 1968) - Roditelji su mu bili Dragutin, željezničar, i Oliva r. Krmeza, a krsno ime bilo mu je Hubert. Osnovnu školu završio je u Varešu, gimnaziju (I-VI r.) u Visokom (do polovice IV. r. kao vanjski đak, otada kao sjemeništarac) (1916-1922); VII i VIII r. položio je kasnije, privatno kao svećenik, na Državnoj gimnaziji u Sarajevu. U novicijat FS stupio je u Fojnici 1922, a iza njega studirao teologiju u Sarajevu (1923-1924) i Londonu (1924-1927) i bio zaređen 1927. Iza toga je bio kratko vrijeme kapelan u Varešu a zatim studirao u Rimu i doktorirao. Od samog početka 1932. pa do svog istupa iz Reda predavao je na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu, izuzevši šk. g. 1935-1936, kad je, radi biblijskih studija, boravio u Jeruzalemu. Pripremao je prijevod itumačenje Joba ali taj posao nije priveo kraju. Vodio je izgradnju zgrade Franjevačke teologije u Kovačićima (Sarajevo). Red je napustio 9. VI. 1942. pa je otada bio najprije u državnoj službi u Zagrebu

a iza rata u Srbijik u Loznici, gdje je u nekoj tvornici radio kao stručnjak za strane jezike. Umro je opremljen sv. sakramentima. Surađivao je u Franjevačkom vijesniku (1927, 1930-1933, 1936, 1937), Glansiku sv. Ante (1935, 1936, 1941), Kalendaru sv. Ante (1931, 1937).
DJELA: Pjesma nad pjesmama (preveo i protumačio). Beograd 1937. To je separatni otisak iz Franjevačkog vijesnika, 44 (1937). I. Gavran

OSIVNIČANIN, Euzebije EUZEBIJE (Osivničanin

OSJAK, Aleksandar (*Pavao), profesor teologije (Vukovar, 15. I. 1843. — Osijek, 18. II. 1910). Pristupio je 1857. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Nakon filozofskog i teološkog školovanja na visokim školama vlastite Provivncije zaređen je 1866. za svećenika. Već je 1866. predavač teologije u bogoslovnoj školi u Baji. Predavao je dogmatsko bogoslovlje, premda nije položio potrebne ispite. Zato već 1868. djeluje kao vjeroučitelj i kapelan u Vingi, naselju katoličkih Bugara u temišvrskom Banatu. Bio je u administrativnoj službi Provincije kao tajnik dvojice provincijala, Hantkena i Krkvarića (1872-1878) i tajnik Provincije (1878-1881). Zatim se ponovno vratio pastoralnoj službi i bio gvardijan i župnik u Vukovaru (1881-1887), vjeroučitelj u Našicama (1887-1890), gvardijan i župnik u Mohaču (1890-1893) i gvardijan u Požegi (1893-1896). Kasnije je boravio u Slavonskom Brodu (1896-1900), a posljednje je godine života proveo kao poglavar franjevačke kuće u Osijeku (1900-1910). U vodstvu je Provincije sudjelovao u dva trogodišta kao definitor (1881-1884, 1890-1893).
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu, Hungaria Capistrana, sv. I, 230v, 119v, 207v, 292r, sv. II, 102r, 103v, 329r, 389r.

F.E. Hoško

OSTOJIĆ, Bono, političar (Vranci ž. Kreševo, 4. V. 1893 - Kreševo, 5. X. 1969) - Krsno mu je ime bilo Anto a roditelji su mu bili Franjo Ostojić, kovač a kasnije rudar, i Jelka r. Čabrić, tkalja. Osnovnu je školu završio u Zenici,m gimnaziju u Visokom 1906-1915. (maturu položio 1916), teologiju u Sarajevu 1915-1918, bio zaređen za svećenika 1918. Bio je kapelan u Bugojnu (1918-1923) a zatim nastavnik Franjevačke gimnazije u Visokom (1923-1926): predavao je latinski i hrvatski jezik i bio I potprefekt. Župnik je bio u Novom Šeheru (1926-1931), Šapcu (1931-1937), Kiseljaku (1937-1940). Bio je gvardijan i ujedno žujpnik u Kreševu (1940-1942) i u Jajcu (1942-1945), te gvardijan U Sarajevu (1945-1946), zatim ponovno župnik u Kiseljaku (1946-1950). Definitor je bio u tri navrata, Od 1950. do 1958. boravio je u Sarajevu kao prvi predsjednik Udruženja katoličkih svećenika "Dobri pastir", kojemu je bio osuosnivač. Od 10. II. 1959. do smrti boravi u Kreševu. - Ostojić se osobito istakao svojim radom u vrijeme rata u Jajcu, gdje je pomirljivim stavom i pomaganjem ljudima bez obzira na konfesiosnalnu pripadnost stekao povjerenje i priznanje. Time je došao u vezu s istaknutim ljudima NOB-e pa je bio potpredsjednik "Narodnog fronta" u Jajcu za vrijeme rata, te ujedno prisustvovao i II zasjedanju AVNOJ.a i I. skupštini ZAVNOBiH-a. Ekumenski i ljudski stav je zadržao i nakon rata pa je 1955. odlikovan ordenom bratstva i jedinstva I reda. Pri osnivanju Udruženja "Dobri pastir" naglasio je da u njemu nema mjesta onima koji bi bili protiv Crkve ili njezine hijerarhije. Svojim tihim djelovanjem on je znao stvariti i uspješno njegovati kontakte s ljudima na vlasti s ciljem da pomogne drugima. - Neki njegovi govori i pisani radovi objavljeni su u reviji Dobri pastir (1950, 1951, 1955, 1956, 1960) te u kalendaru Dobri pastir (1952).
LITERATURA: K. KARIN: Skromno djelovanje čovjeka, uzor-svećenika i rodoljuba. Dobri pastir, 9 (1959), 307-312 - ISTI: Nekoliko sjećanja iz života fr. Bone Ostojića. Dobri pastir, 9(1959), 313-318 - † Fra Bono Ostojić. Dobri pastir, 19-20 (1970), 365-368.I. Gavran

OSTOJIĆ, Marko, provincijal (?, oko 1778 - Fojnica, 1. X. 1838). - Bio je lektor filozofije i gvardijan, biran je za definitora i provincijala Bosne Srebrene (1823-1826).
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917, str. 17. A. Kovačić

OSTOJIĆ, Tomislav, odgojitelj (Fojnica, 14. VII. 1903 - Fojnica, 1. VII. 1964) - Roditelji su mu Toma (gostioničar i Kata r. Tomić. Na krštenju je dobio ime Franjo. Osnovnu školu završio je u Fojnici, gimnaziju u Visokom (1915-1923), teologiju u Sarajevu (1923-1925) i Ljubljani (1925-1927). U Ljubljani se uz redovni studij teologije bavio i studijem pedagogije. Zaređen je za svećenika 1927. Bio je kapelan u Zenici od polovice 1927. do 1. IX. 1928. Na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom predavao je (1928-1945) vjeronauk, latinski i hrvatski jezik, bio I. prefekt sjemeništa (1932-1942), upravitelj Konvikta (1942-1945) i definitor Provincije FS (1942-1945). Bio je, osim toga, gvardijan u Sarajevu (1955-1961), vikar u Fojnici (1949-1951. i 1961-1964), gvardijan i župnik u Fojnici (1951-1955), kustos Provincije (1951-1955) te vizitator Hercegovačke provincije (1955). Od 20. XI. 1958. do smrti bio je predsjednik Udruženja katoličkih svećenika "Dobri pastir". - Kao odgojitelj, bio je poznat po svojoj blagosti i dobroti i suosjećanju sa đacima, sjemeništarcima i konviktorcima; ove zadnje vodio je na izlete sve do Asiza i pariza. Kao gvardijan, radio je na obnovi samostana i crkve u Fojnici. Kao predsjednik Udruženja nastojao je da pomogne u rješavanju konkretnih životnih problema svećenika i čč. sestara u Bosni i Hercegovini. Pisao je malo i to prigodno u reviji Dobri pastir (1960. i 1962).
LITERATURA: Dr. fr. Karlo KARIN: Novi predsjednik Udruženja katoličkih svećenika NR BiH. Dobri pastir, 9(1959), 319-322 - † Fra Tomislav Ostojić. Bosna Srebrena, 15)1964), 140 - Dr fra Karlo KARIN: " Fra Tomislav Ostojić. Dobri pastir, 15-16 (1966), 501-505. I. Gavran

OŠTIR, Filip, glazbenik i slikar (Škalje kod Celja, 12. II. 1871. - Trsat, 31. III. 1934). Na krštenju je primio ime Anton. Pohađao je učiteljsku i glazbenu školu u Celju. God 1893. je stupio u Hrvatsko-kranjsku provinciju sv. Križa i 1898. položio vječne redovničke zavjete. Kod razdvajanja hrvatskih i slovenskih samostana te Provincije, pristupio je 1900. novoosnovanoj Hrvatskoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Bio je orguljaš i zborovođa u Požegi (1901-1907), Varaždinu (1908/08), Samoboru (1908/09, 1920/21), Klanjcu 1909-1919); ondje je osnovao pjevački zbor "Cecilijino društvu". Zatim je bio u Karlovcu (1919/20, 1923-1926), u Slavonskom Brodu (1921-1923) i od 1926. ponovno na Trsatu. U Samostanima Hrvatske provincije nalazi se niz njegovih skladbi. Na Trsatu: Trinaest crkvenih pjesama, litografirana zbirka popijevki. Stala Mati, kantata za sole, četveroglasn zbor i orkestar; Četiri tijelovske himne za zbor i orkestar; Sion goro, Kraljice neba, za zbor i orkestar; Requiem za četiri glasa, Nadgrobnica za mješoviti zbor te više skladbi necrkvenog sadržaja: Šumski vir, Hrvatski barjak, Čergo moja, Živo biju naša srca i Balade. U Zagrebu na Kaptolu se nalaze skladbe Romanza i Andante, a u Cerniku Te Deum i dvije marijanske popijevke pod istim imenom Zdravo Marijo. I Klanjcu se čuva njegova Zbirka crkvenih pjesama za bas, litografirana. Danas su izgubljene skladbe koje su izvedene na koncertu 1923. u Slavonskom Brodu: Fantazija, Budi Majko i Kantata Euharistiji. U Cerkvenom glazbeniku 1897. i 1898. su objavljene njegove kompozicije: Pred sv. Obhajilom, Molitev i Prijatelji. Njegovo skladateljstvo je u duhu shvaćanja cecilijanskog pokreta u Sloveniji i Hrvatskoj. - Oštir se također bavio umjetničkom fotografijom i filmskim snimanjem pa je kao fotograf Ilustrovanog Slovenca 1931. i 1934. bio u Svetoj Zemlji i ostalim zemljama Bliskog Istoka te Italiji i Lurdu. Bio je i slikar. Za trsatsko svetište je naslikao jaslice, a još su sačuvane njegove slike Posljednja večera, Vipavska dolina i Okić-grad.
LIT.: P. Kinderić: Orguljaš i skladatelj Filip

Oštir. Marijin Trsat, 22(1989), br. 1,9.
F.E. Hoško

OZRETIĆ, Duje župan-nadglednik dobara Samostana sv. Klare u Splitu (Split. ?— Split. 12. XII. 1944). Od svoga djetinjstva bio je u službi Samostana; on i njegov otac oko 100 godina. Vršio je i službu sakristana. Svu svoju kršćansku ljubav poklonio je Samostanu, a preko njega Bogu.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 68. M. A. Petričević

OZRETIĆ, Honorat, provincijal (Split, 1827 - Split-Poljud, 15. VII. 1899). - Za vrijeme svog redovničkog života vršio je službu gvardijana, definitora, kustosa provincije i dva puta provincijala (1873-1876; 1885-1888).
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. jeronima Zadar. PP

OŽEG, fra Odorik, komisar (Varaždin, 14. II. 1868. - Varaždin, 7. XII. 1950.) Bio je provincijalni definitor (1914) i učitelj novaka (1911.-1915). God. 1918. imenovan je komisarom Hrvatskog komisarijata. Početkom XX. stoljeća bio je profesor filozofije na Kapucinskoj bogoslovnoj školi na Rijeci. — U knjižnici franjevačkog kapucinskog samostana u Varaždinu sačuvana su u rukopisu njegova *Razmišljanja* i *Duhovne vježbe*. Rukopis *Razmišljanja* (657 + 674 str.) pisao je za svoju redovničku zajednicu u Varaždinu oko 1930-35. a sadrži razmatranja za redovnika za sve dane kroz godinu. *Duhovne vježbe* (654 str.) sadrže razmatranja i ispit savjesti za desetdnevne duhovne vježbe za redovnike. Uglavnom slijedi metodu sv. Ignacija.
LIT.: Testimonium scolasticum Kapucinske teološke škole na Rijeci, od 1902.-1919. Gdje se nalazi ?— Descriptio localis et personalis Provinciae Illyricae 1921.-1967. Gdje se nalazi ?— *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

PAARZAGO, Ivan Ev., nadbiskup (Cremona-Zadar, 24. VIII. 1688). Bio je vrstan teolog i dobar poznavalac latinske i talijanske književnosti. Surađivao je sa kardinalom Petrom Ottoboni (kasnije Aleksandrom VIII). Imenovan je za zadarskog nadbiskupa 1648. Dvadeset godina je upravljao nadbiskupijom. Kroz to vrijeme je sedam puta vizitirao župe i crkve svoje nadbiskupije. Svoju biblioteku je poklonio samostanu sv. Frane u Zadru. Pokopan je u koru crkve sv. Frane.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia parte seconda, Zara 1864. str. 33-34. P. PEJIĆ

PACIFIK IZ DUBROVNIKA (Pacificus a Ragusio), sveta života (Dubrovnik, 13.-15. st) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Brat laik. U narodu slavljen kao čudotvorac, u Nekrologiju nazvan časnim slugom Božjim (Rode) i čovjekom koji je tako živio da se takvog života nitko ne treba stidjeti (Andriassi). Do 1758. g. je postojala slika na kojoj je prikazana sa aureolom i osim ovoga nije postojalo nikakvo drugo svjedočanstvo o njemu.
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI=: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku). - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacucinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746, 22. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 404. - Hrvatin Gabrijel JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškog u našoj prošlosti. Kačić 9(1977), str. 44a. I. Djamić

PACIFIK IZ ŽUPE DUBROVAČKE (a Breno), sveta života (Župa Dubrovačka, cca 1693 - Arimini, 15. VIII. 1796) - Krsnim imenom Ivan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1708. Lektor i propovjednik. Težeći za svetijim životom otišao u samostan Preminuća sv. Bonaventure rimske reformatske provincije. Po savjetu liječnika vratio se u domovinu, odakle je otišao u Arimini u samostan Preminuća sv. marije od milosti. Ondje je, nekoliko dana umro. - Provodio je

vrlo pobožan i savršen život.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 459.
I. Djamić

PAČARIĆ, s. Georgija, (Semeljci, 10. X. 1861 — Đakovo, 15. IX. 1938), sestra sv. Križa. Kao mlada sestra odlazi na Jadran na kojem će provesti gotovo sav svoj radni vijek u službi ljubavi. Prvih 16 godina djeluje kao bolničarka na Velom Lošinju. Na molbu kotorskog biskupa Uccelinija Provincija preuzima (2. XII. 1900) rad u staračkom domu u Dobroti, Boka Kotorska. S. Georgija oduševljeno će prionuti uz teški život i rad na tom kršu. Uz dvorbu siromaha i staraca dva puta nosi i teret službe kućne poglavarice (1900-1917. i 1920-1926). S puno takta, odlučnosti i ljubavi uvela je u Dom red i kućnu disciplinu. Djelovanje s. Gregorije i njezinih sestara bilo je izuzetno plodno. To se pokazalo i prigodom 25. obljetnice njezina djelovanja ondje. "Kolo srpskih sestara" u Dobroti pozdravilo ju je i odlikovalo 17. III. 1926. zlatnom kolajnom. Bili su tom zgodom prisutni crkveni i svjetovni dostojanstvenici. Arhiepiskop kotorski naglasio je njezinu požrtvovnu ljubav koju je jednako velikodušno iskazivala i pravoslavnima i katolicima. Stoga joj predaje spomen križ od ebanovine sa zlatnim korpusom na zlatnom lancu. Nakon 40 godina vraća se s. Georgija u Provincijalnu kuću u Đakovo gdje posljednje godine svoga života provodi u gotovo neprestanoj molitvi.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, Theodosia, Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LIV (1939) 1, str. 46-47
M. Žigrić

PAIĆ, fra Josip, provincijal (Tijesno, 9. II. 1842 - Sinj, 18. IX. 1908) - Roditelji su mu se u Tijesno preselili iz Bićana kod Skradina. Osnovnu školu pohađao u rodnom mjestu, a srednju u Sinju na Franjevačkom kl. gimnaziji. U Franjevački red stupio je zajedno s kolegom fra Ivanom Markovićem, na Visovcu 17. studenoga 1857. Kao redovničko ime zadržao je krsno. Profesor na gimnaziji bio je još kao đakon, (1861-1862). Z asvećenika zaređen je 7. rujna 1862. Nakon ređenja na gimnaziji je do 1872. Bio je i župnik u Bajagiću (1871-1874) i istovremeno predavao na gimnaziji (1873-1875). Tek tada odlazi na sveučilište u Graz. Nakon studija vraća se opet na gimnaziju ina njoj, uz manje prekide, ostaje od 1878. do 1906. Predavao je više predmeta, a najviše grčki i latinski. Kad je god. 1881. gimnazija izgubila apravo javnosti, mnogi profesori napustiše profesorsku službu, a Paić ostaje i dalje na gimnaziji, posvećujući joj sve svoje snage. Ostao je njezina duša. Dugi niz godina bio je i njezin ravnatelj (1882-1885, 1886-18976. i 1898-1904). — Paić je vršio i druge odgovorne dužnosti u Provinciji. Bio je njezin prokurator, provincijal (1882-1885) i definitor (1902-1904). Umro je od bolesti srdobolje. — God. 1878, prigodom proslave 200. obljetnice dolaska franjevaca i naroda iz Rame u Cetinsku krajinu, ispjevao je pjesmu: S postojbine negda Bosne slavne.
Lit.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 149.
M. Ćaleta

PAIĆ, FRA PAŠKO *H. G. Jurišić*

PALATIN, fra Jeronim, lektor i provincijal (Skradin o. — Šibenik, 16. XII. 1844). Studirao je filozofiju u Šibeniku (1797). Bio je lektor filozofije u S. Francesco alla Vigna u Veneciji (1804-1810) Zalagao se za sačuvanje učilišta u Provinciji i zbog toga je putovao caru u Beč. God. 1834. kao profesor filozofije doživio je srčani udar. U Šibeniku su djelomično sačuvana njegova predavanja koja je predavao u Veneciji pod naslovom: Philosophia P. Hieronymi Palatiano a Scardona in Conventu s. Francisci Vine˛ Venetiarum ab ipso spatio trium annorum tradita; nempe clericis ejusdem Ordinis, et etiam s˛cularibus; incipiendo a die 1. Octobris 1804. usque ad diem 1. Novembris 1807.
Arhiv Franjevačke provincije Split, S/29, f. 56r.— Zlatović, 411-412. Bezina, *Studij filozofije, 37, 67.* — J. Soldo, Samostan sv.

Lovre u Šibeniku, *Kačić*, 1/1967, 80. P. Bezina: *Srednje školstvo u franjevačkoj provinciji presv. Otkupitelja,* Split 1989. 68-71, 77-78. V. Kapitanović

PALČIĆ, RINA, svetačka života (Novalja, 1939 - 1967). - Od djetinstva je teško hodala, u ranoj mladosti prestala je i hodati pa je samo sjedeći uz napor vršila kućne poslove: kuhala, plela i šivala. ŽIvjela je tiho, jednostavno, veselo noseći svoj križ koji je doslovno ispunjaonjezin život. Stigmatizirani sv. Franjo Asiški bio je svojim primjerom njezin duhovni vođa, pa se ona danomice sve više odricala svojih i najplemenitijih želja na primjer da ju nose u crkvu. Sve je prinosila za duhovna zvanja i za dobro duša. Ljudi, posebno oni duhovnog staleža, dolazili su k njoj da se nadahnu, da dobiju duhovno osvježenje, polet i snagu. Kad se već pred Bogom odrekla i svoje davne želje da postane trećoredica, primili su je u TR na njezinu iskrenu radost. Preminula je smirena u Gospodinu.
LITERATURA: Berith (Smiljana RENDIĆ): Valerija. Glas Koncila V(1966), br. 7(75), 16. - Gabrijel ŠTOKALO: Trećoredica - velika patnica. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima IX(1967) br. 9-10, 221-222. - ISTI: PALČIĆ, Rina. Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976. str. 257. G. Štokalo

PALKOVIĆ, Godefrid (*Ivan), nabožni pisac (Celindorf, Gradišće / Zillingtal, Burgenland, 5. XII. 1714. - Szombately, Madžarska, 19. III. 1778). Provinciji sv. Marije pristupio je 1736. i zatim studirao na filozofskom učilištu u Györu i na bogoslovnoj školi u Bratislavi. God. 1739. je primio svećeničko ređenje. Djelovao je među hrvatskim pukom u Novom Gradu (Güssing) i u Željeznu na Brigu (Oberberg-Eisenstadt). U tim mjestima je bio i gvardijan; najprije u prvom (1756/57, 1764-1766), a zatim u drugom (1759-1762, 1767-1770). Uživao je glas vrsnog hrvatskog propovjednika, a 1746. je tražio od provincijskog kapitula da dopusti propovijedanje na hrvatskom jeziku i u samostanskoj crkvi u Železnom kao i posebnog voditelja za hrvatske članove Franjevačkog svjetovnog reda; u to vrijeme u Železnom se propovijedalo hrvatski samo u župskoj crkvi sv. Nikole. God. 1761. je po odredbi crkvenih vlasti cenzurirao knjigu *Csetveroversni duhovni persztan* E. Kragela. S. L. Bogovićem je priredio hrvatsku početnikcu, "šlabikar", i tiskao je u uvodnom dijelu svog molitvenika *Duhovni vertlyacz* (Sopron 1753). Drugi njegov molitvenik, *Duhovna kiticza* (Sopron 1760), sadrži također katekizam i pjesmaricu; doživio je devet izdanja pod istim ili izmijenjenim naslovom *Nova duhovna kitica* (Kiszeg 1888).
DJELA: *Duhovni vertlyacz,* Sopron 1753. — *Duhovna kiticza,* Sopron 1760.
LIT.: S. ZVONARICH: Franjevci kao utemeljitelji nabožne literature u Gradišćanskih Hrvata. *Kačić*, 13 (1981), 89-120. - I. KARALL - S. Zvonarich: Popis franjevaca gradišćanskih Hrvata. *Kačić*, 14 (1882), 97-120. - M. KRUHEK: *Crikva kod južnogradišćanskih Hrvatov. Bauertum und Kirche bei den südburgeländischen Kroaten.* Güttenbach-Pinkovac 1990, 123-130. F. E. Hoško

PANDŽIĆ Fra Borislav-Ljubo (1910.-1945.) Rođen 7.I.1910. u Drinovcima, od oca Jure i majke Janje r. Čulina. Gimnaziju svršio na Širokom Brijegu 1922.-1931., bogosloviju u Mostaru1931.-1936. Vojsku služio 2.V.1934.-2.XI.1934. u Zagrebu. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1928. Zavjetovan jednostavno 3.VII.1929., svečano 5.VII.1932. Za svećenika zaređen u Mostaru, 11.XI.1934. 1936.-1937. kateheta na Humcu 1937.-1940. tajnik gimnazije i podmeštar sjemeništaraca na Širokom Brijegu. 1940.-1945. nastavnik vjeronauka na gimna-ziji na Širokom Brijegu 1941.-1945. prvi meštar sjemeništaraca na Širokom Brijegu 7.II.1945. spaljen na Širokom Brijegu. Bio je pronicav čovjek, kao svećenik vrlo dobar, besprijekoran... To je nevino, bezazleno čeljade, ne bi on ni muhe ubio.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

Pandžić Fra Krešimir-Stjepan (1892.-1945.) Rođen 4.III.1892. u Drinovcima, od oca Pilipa

i majke Ruže r. Majić. Osnovnu školu svršio u Drinovcima, gimna-ziju (I-VI) na Širokom Brijegu, (VII-VIII) u Mostaru, bogosloviju u Mostaru, filozofski fakultet u Grazu (Austria) i Zagrebu. Doktorat iz filozofije u Zagrebu, 31.VII.1923. U Franjevački red stupio na Humcu, 9.VIII.1909. Zavjetovan jednostavno 9.VIII.1910., svečano 7.IX.1913. Za svećenika zaređen 31.I.1915. u Mostaru. 1919.-1940. profesor na Širokom Brijegu 1929.-1934. ravnatelj gimnazije 1940.-1943. provincijal hercegovačkih fra-njevaca 1943.-1945. profesor na Širokom Brijegu 8.II.1945. ubijen nedaleko od župskog stana u Mostarskom Gracu. Bio je vrlo savjestan profesor i svećenik. Strog profesor klasičnih jezika. Savjesnošću i upornom marljivošću postigao je mnogo. Bio je vrlo discipliniran i nadasve pravedan. Od đaka je tražio istinito znanje, a od redovnika istinito zvanje. Što god je radio - radio je temeljito. Nasuprot sposobnosti i visokih službi, uvijek je ostao ponizan i pobožan redovnik. Radi točnosti prozvan je Prus.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

PAPA, Marin, misionar (Cavtat, cca 1681 - Dubrovnik, 2. IX. 1747) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1699. Više puta skarista samostanske crkve Male Braće u Dubrovniku, te vikar i gvardijan. Tri godine proveo u Svetoj Zemlji. - Osobito je gajio siromaštvo. Bio je vrlo poštivan.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 464.

I. Djamić

PAPIĆ, Pavao, prevodilac (Sarajevo 1593 - ?). - Za svećenika je zaređen 1618. Uživao je velik ugled u Rimu. Neki kardinali htjedoše ga imenovati sofijskim biskupom. God. 1623. i 1624. nalazi se u Rimu skupa s fra Jurom Bošnjakom. Ocrtaju žalosno stanje katolika u Bosni, mole pomoć, izvješćuju o smrti sofijskog biskupa fra Petra Zlojutrića i mole mu nasljednika, zauzimaju se za prava skradinskog biskupa na beogradsku katoličku kapelu. Bio je župnik u Beogradu i Baču i kao takav 1629. moli Zbor za raširenje vjere da zaštiti Bosance u Beogradu od dubrovačkih trgovaca. Preveo je s talijanskog na hrvatski djelo pisca Da Salustio Bartolomeo La sette trombe per risvegliar pecatorea... (Venetia 1619) i bosančicom objelodanio, posvetivši ga 2. travnja 1649. provincijalu Mihovilu Bogetiću.

DJELA: Sedam trublji. /S.1. et s.a./.

LITERATURA: - FERMENDŽIN Euzebije: Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentina... Starine JAZU, 1890, knj. XXII, str. 32,33. - ISTI: Acta Bosnae. Zagrabiae 1892, str. 368, 370, 387, 388, 411. - PROHASKA Dragutin: Das Kroatische-serbische Schrifttum in Bosnien und der Herzegowina. Zagreb 1911, str. 108-109. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 12. - JELENIĆ Julijan: Spomenici kulturnog rada bosanskih franjevaca. Sarajevo 1918, str. 88-89. A. Kovačić

PAPONJA Fra Fabijan-Jakov (1897.-1945.) Rođen 26.IX.1897. u Lipnu, od oca Joze i majke Šime r. Prskalo. Gimnaziju učio 1910.-1919. na Širokom Brijegu, bogosloviju 1919.-1920. u Mostaru, 1920.-1923. u Innsbrucku (Austria), filozofski fakultet u Innsbrucku 1923.-1924. i u Ljubljani 1924. do 1927. U Franjevački red stupio na Humcu, 7.VI.1915. Zavjetovan jednostavno 7.VI.1916., svečano 5.VII.1919. Za svećenika zaređen 3.IX.1922. u Salzburgu (Austria). 1927.-1945. profesor na Širokom Brijegu 8.II.1945. odveden sa Širokog Brijega u pravcu Splita i negdje ubijen. Bio je vrlo plemenit i čovjekoljubiv, pa je znao cijeniti žrtve svojih ministranata...(darivao ih je). "Ali nama svaki njegov dar bio je velik dar, jer je potjecao iz njegove čiste ljubavi prema nama, pogotovu kada smo znali, da su to bili darovi od njegovih darova. Taj je čovjek bio fizički izvanredno dobro razvijen i jak, ali u tom je snažnom fizičkom liku djelovala živa ljubav prema njegovim đacima... Kao pravi Franjin brat, fra Fabijan je volio prirodu".

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

PAPUŠLIĆ, Antun, filozofski i teološki pisac, književnik (Lipik, oko 1706. - Cernik 2. XI. 1766) je oko 1725. postao član Bosne Srebrene stupanjem u novicijat u Velikoj. Zatim je studirao na filozofskom učilištu u Budimu, gdje je na bogoslovnoj školi započeo studij teologije (1731/32). Teološko školovanje je, čini se, bio zbog bolesti prekinuo kroz dvije godine i boravio u Baji (1732-1734) da bi ga završio u inozemstvu, najvjerojatnije u Italiji. Prihvatio je učiteljsku službu i predavao najprije na filozofskom učilištu u Požegi (1738-1741). God. 1739. je zbog kuge izbjegao sa studentima u Veliku i pastoralno se brinuo za zaražene u selu Gornji Kunovci. Ispit za profesora dogmatske teologije je položio 21. IV. 1743. i u jesen iste godine preuzeo učiteljsku stolicu u petrovaradinskoj školi. Ondje je predavao jednu ili dvije školske godine, jer je najkasnije 1745. postao profesor visoke bogoslovne škole u Osijeku, a od 1749. do 1756. je predavao na bogoslovnoj školi u Budimu. S naslovom "lector jubilatus" bio je dekan generalnih učilišta u Budimu (1757) i Osijeku (1759-1764), a u međuvremenu je 1757. bio s gradiščanskom regimentom u Pruskom ratu (1757/58). Obavljao je i upravne službe: bio je gvardijan u Radni (1742/43), definitor Provincije (1751-1754) i generalni vizitator Provincije sv. Ladislava. U rukopisu su ostala dva njegova spisa, filozofski Tractatus in universam Aristotelis logicam (Požegae 1738; vel. 16 x 19,5 cm; Požega, spis br. 9) i teološki De Verbi Divini incarnatione (Essekini 1746; vel. 16 x 20 cm; Ilok C 194). Tiskom je pak objavio tezarij javne rasprave iz dogmatskog bogoslovlja, knjižicu koja sadrži govore u čast sv. Josipu, sv. Franji i sv. Antunu Padovanskom na latinskom jeziku i teološko-homiletsko djelo na hrvatskom jeziku koje sadržajem predstavlja pučku mariologiju.
DJELA: *Praelectiones teheologicae ex libro quarto Sententiarum de sacrosanctis... sacramentis*. Essekini 1748. — *Dužna slava sinovskog bogoljubstva*. Budim 1751.
LIT.: Franjo Emanuel Hoško, Dvije osječke škole u 18. stoljeću, Kačić, 8(1976), 173-175. — Isti, Franjevačko visoko učilište u Požegi. Nova et vetera, 27(1977), sv. 1, 100-101. — Isti, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. Ibidem, 18(1978), sv. 1/2, 149-151. — Isti, Marijoljublje naših starih. Rijeka 1992, 55-60.
F.E. Hoško

PAPUŠLIĆ, Antun, pisac (Lipik kod Pakraca, 1710 - Cernik, 2. XI. 1768). - Novicijat je završiko u Velikoj. Bio je generalni lektor filozofije (dvije godine) i teologije (deset godina) u Osijeku i Budimu. Neko vrijeme vršio je dužnost prefekta škole u Osijeku. God. 1756. proglašen je jubilarnim lektorom. Za vrijeme pruskoga rata bio je vojni kapelan kod gradiške pukovnije (1756-1763). Biran je za definitora Bosne Srebrene 1751. i generalnog vizitatora u provinciji sv. ladislava. Pisao je propovijedi u čast Blažene Djevice Marije, sv. Josipa, sv. Franje, sv. Ante i drugih svetaca.
DJELA: - Sacer mons Alverniae... Essekini... Anno Domini 1748. - Duxna slava sinovskoga bogoljubstva... Godine 1751. Štampano u Budimu... Tres sacri sermones de s. Josepho... Budae 1754. - Praelectiones theologiae (?).
LITERATURA: - MATKOVIĆ Jako. Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 46. - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II. (rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). - MEDVJED I/van/: Najstarija sačuvana knjiga štampana u Osijeku. Hrvatski list, 19(1938) 117, str. 9.
A. Kovačić

PARTLEC, Antun, pedagog, provincijal (Koprivnica, 1661. - Varaždin, 28. X. 1701). Njegovi roditelji Matija i Uršula su ga imenovali Stjepan. U Provinciji sv. Ladislava ga je 1679. u Križevcima primio provincijal H. Sviličić. Studirao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1682-1684) i na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 2. razreda u Zagrebu (1648-1688). Osposobljen za profesora filozofije predavao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1689-1691). Vrlo mlad prihvaća upravne službe pa je gvardijan u Varaždinu

(1690/91). u Krapini (1691-1693) i u Zagrebu (1694/95), tajnik provincije za dvojice provincijala: A. Buzjakovića (1693-1696) i M. Klarića (1696-1699); također je član Klarićevog upravnog vijeća kao definitor. Obavljao je i dužnosti orguljaša u Varaždinu i voditelja bratovštine sv. Antuna u Krapini. Ponovno se je vratio profesorskoj službi i preuzeo učiteljsko mjesto na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Zagrebu (1698/99), ali je uskoro postao provincijal. Teško je obolio, kad je bio 1700. pred polaskom na generalni kapitul u Rim na kojem su njegov zamjenik A. Buzjaković i provincijal Bosne Srebrene Franjo Travničanin uglavili granice između njihovih provincija u Slavoniji i južnoj Ugarskoj.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Monumenta Custodiae S. Ladislai, 333-339. — Ibidem, Matricula officiorum, ad nomen. F.E. Hoško

PARUN, fra Bonaventura, lektor teologije (Igrane, 2. X. 1839. - Živogošće, 22. V. 1915.). Stupio u Franjevački red 5.X. 1857. Posljednje dvije godine teologije uči u Nadbiskupskom sjemeništu u Zadru, a svečane zavjete polaže 5. X. 1861. godine. Za svećenika je zaređen 8. IX. 1862. Predavao je teologiju u Zaostrogu i Makarskoj. Godine 1887. dobiva jubilaturu uz napomenu da već 24 godine predaje sv. teologiju. Imenovan je ispitivačem ređenika (1875.) i sinodalnim ispitivačem. Obavljao je i dužnost samostanskog vikara u Živogošću i Makarskoj. Kao čovjek mirne naravi isticao se i redovničkom skromnošću. *B. Pezo*

PARUN, Ruža, misionarka, (Igrane, 21. I. 1903. - San Lorenzo, 20. I. 1988). - U 24. godini života, 1925. g. stupila je u kandidaturu u Splitu, a 8. IX. 1927. započinje novicijat, također u Splitu. Osam godina poslije odlazi u Južnu Ameriku da tamo navijesti Kristovo Evanđelje. U Buenos Aires je stigla 10. lipnja 1935. Bio je to početak njezinog dugog i plodnog djelovanja. Više od pola stoljeća stalne požrtvovnosti i predanosti u volju Božju. Došla je a da nije znala ni jednu riječ na španjolskom jeziku. Veliko siromaštvo. Druga kultura i drugi običaji. I klima joj je bila neprijatelj, posebno kada je morala raditi na sjeveru Argentine i u Paragvaju. Međutim, njezin je misionarski duh bio jači od svega toga. S veseljem je nosila svoj svakodnevni križ, a posebno je to pokazala posljednjih 10 godina kad joj je bolest onemogućila aktivno djelovanje. — Iz Buenos Airesa uputila ju je poslušnost na sjever - Formosu, gdje je ostala nekoliko godina pomažući u domaćinskim poslovima. Kad je bila otvorena nova bolnica u paragvajskom gradu Concepcionu, započela je svoj rad kao bolničarka. Tu je proživjela najteže dane jer ju je zatekla Paragvajska revolucija g. 1947. Kroz to vrijene nije znala za odmor, dala je sve od sebe da bi barem u nekom smislu poboljšala stanje onih koji su ostali bez ičega. Iz Paragvaja se vratila u Formosu. I tu je čekao rad u bolnici. Radila je i u misiji Laishi s Indijancima. Jedna od zadnjih podružnica bila je Montevideo - Urugvaj, gdje je provela 22 godine. — U 53 godine samo je jednom imala priliku posjetiti rodni kraj. Posljednjih osam godina bolest ju je prikovala uz krevet. Kroz to vrijeme bila je u provincijalnoj kuci u San Lorenzo, gdje je i umrla. M. Vranjković

PARŽIK (PARIK), Karlo, arhitekt (Jičin, Češka, 1857 - Sarajevo, 16. VI. 1942) - Kao mladi arhitekt radio je s drugima na Votivkirche u Beču pa su ga kao darovitog graditelja preporučili J. Vancašu (v.)) za suradnika. Došao je u Sarajevo 1885. i tu ostao do smrti. Bio je građevni nadsavjetnik i šef za graditeljstvo u Bosni i Hercegovini a pošto je stupio u mirovinu bio je savjetnik i arhitekt Vrhbosanske nadbiskupije kroz 22 godine (do smrti). Paržik je radio nacrte za svjetovne i crkvene zgrade i pored Vancaša ostavio najviše arhitektonskih djela u predragnom Sarajevu. Radio je zgrade Zemaljskog muzeja hotela “Evropa” (s Vancašem), Sudsku palaču, Državnu tiskaru, Vakufsku (Husrefbegovu) palaču, Zemaljsku banku, Šerijatsku školu i niz drugih školskih i stambenih zgrada. Isto tako radio je sudske i kotarske zgrade gotovo posvuda po Bosni, hotel “Neretva” i biskupsku palaču u Mostaru. Izvan Bosne sudjelovao je u

nacrtima za Skadar, Zagreb, Beograd. - U Bosni je izradio 24 župske crkve, 23 župska stana i samostana, oko 15 kapelica i mnoštvo manjih radova. Od crkava se najviše ističu crkva sv. Josipa na Marindvoru i protestantska na Obali u Sarajvu a izvan njega Gospina crkva u Olovu. - Paržik je kao urbanist predlagao valstima da se staro Sarajevo očuva u biti onakvo kakvog ga je zatekla okupacija a da se novo Sarajevo gradi od Koševa prema sarajevskom polju. Na žalost, taj prijedlog nisu usvojili. - Paržikov stil je u najvećem dijelu izdanak vremena eklektičkih historijskih stilova; pod kraj se osjeća pojednostavljivanje zgrade prema bečkim secesijskim uzorima i prema staroj hrvatskoj arhitekturi.
DJELA: Zemaljski muzej u Sarajevu. Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 36 (1914), 35-42.
LITERATURA: *†* Karlo Parik. Glasnik hrvatskih zemaljskih muzeja u Sarajevu, 44 (1942), 533-535. - *†* Arhitekt Karlo Parik. Vrhbosna, 56 (1942), 160-161 - Isp. također kratke bilješke u Enciklopediji likovnih umjetnosti i u Leksikonu umjetnika BiH, s.v. Paržik. I. Gavran

PASCHASIUS IZ SEVERINA (SEVERINAC, SEVERINENSIS Capucinus), propovijednik. († Zagreb, 3. XI. 1787). Ostavio je u rukopisu, koji se nalazi u varaždinskoj samostanskoj biblioteci, djelo s naslovom: *Libellus Benedictionum* Severinensi Capucino, Anno Domini 1787. Zagrabiae in Conventu nostro Capucinico. To je obrednik raznih blagoslova. Uz obrednik koji obuhvaća 229 stranica slijedi 56 stranica uputa kako se pripremaju razna jela i liječe razne bolesti. Obrasci blagoslovnih molitava pisani su latinski, a sve ostalo hrvatskim jezikom. — O. Pashazije je ostavio i jedan prijepis na hrvatski već prevedenog djela *Capucinus solitarius* (Cappucino ritirato). Taj prijepis je napravljen 1784.-85. u Varaždinu. Pashazije je onda bio "concionator festivus". — Umro je u 41. godini života i 21 godini redovništva.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

PASCONI, Klaro, ml, pedagog (Nova Gorica, Slovenija, 1739. - Trsat, 8. XII. 1787) je bio član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa. God. 1783. se pridružio Hrvatskoj primorskoj provinciji i boravio na Trsatu obavljajući službu samostanskog starješine. Bio je profesor filozofskog učilišta na Svetoj Gori kod Nove Gorice i u rukopisu je ostavio razradu svih predmeta koje je predviđala nastavna osnova pod naslovom *Universa philosophia* (1771). Poslije toga je postigao naslov profesora dogmatske teologije i opet priredio predavanja koje je držao studentima bogoslovne škole generalnog učilišta u Ljubljani pod naslovom *Institutiones theologicae,* sv. 1-6 (Ljubljana, 1775-1779; spomenuti spisi su u franjevačkoj knjižnici na Trsatu). P. je postigao naslov lektora jubilata, a bio je i izvrstan talijanski propovjednik.
LIT: E. HOŠKO, *Na vrhu Trsatskih stuba.* Rijeka, 1991, 167- 168. - *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa.* Ljubljana 1995. F.E. Hoško

PASCONI, Klaro, st, povjesnik (Nova Gorica, Slovenija, 1693. - Trsat, 8. XII. 1741). Bio je član Hrvatsko-kranjske provincije. Posvetio se učiteljskoj službi i predavao filozofiju i teologiju. Postigao je naslov generalnog lektora. Kad je predavao na bogoslovnoj školi na Trsatu, napisao je *Tractatus de virtute et sacramento poenitentiae* (Tersacti 1716), a za studente generalnog učilišta u Ljubljani je priredio spise: *Lectiones canonicae, De intellectu et scientia Dei* (Ljubljana 1720), *Theologia beatorum, Prologus in quatuor libros Sententiarum.* Obavljao je i upravne službe definitora i kustosa Provincije.
DJELA: *Triumphus coronatae Reginae.* Venetiis 1731.
LIT: F.E. HOŠKO, *Na vrhu Trsatskih stuba.* Rijeka, 1991, 167. - *Nekrologij Slovenske frančiškanske provice sv. Križa.* Ljubljana 1995. F.E. Hoško

PASTIROVIĆ, PETAR, prov. (ILok, 1. polovica 17. st. - Ilok, 11. XI. 1738). Dulje vremena bio je lektor filozofije u Mletica i uživao velik

ugled kod mletačkog plemstva. Poslije povratka u provinciju (1708) bio je propovjednik u Osijeku i izabran za gvardijana u Vukovaru (1710). Na kapitulu u Sinju izabran je za provincijala Bosne Srebrene (1711-1714). Značajna je odluka tog kapitula, da se provincijsko starješinstvo bira "per turnum" po regijama: Prekosavlje, Bosna i Dalmacija - provincijal, kustos i dva definitora. - Obišao je Bosnu dva puta, a Dalmaciju jedanput. Prisustvovao je krunidbi kralja Karla III (VI) u Požunu (1711), koji mu izdaje pismeni dokumenat da biskupi ne smiju franjevcima oduzimati župe, u kojima su franjevci služili za teških turskih vremena. Na godišnjim sku0pštinama, dosta vremena posvećuje školstvu. Premješta filozofski licej iz Broda u Požegu, unapređuje filozofski licem u Osijeku i osniva novi filozofski licem u Petrovaradinu. Obavlja službu kustosa (1714-1717), a poslije smrti provincijala Pavla Nikolića, kao dekan provincije, predsjeda provincijskom kapitulu u Brodu (1727). Suvremeni ljetopisac za njega veli: "Homo fuit parvus statura, sed magnus ingenio et fortuna. In suo gubernio fuit audax, et zelotus, cum prudentia in (fima)."

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 121-124. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 214-218.

A. Barun

PASTIROVIĆ, Petar, provincijal, generalni vikar Srijemske biskupije (Ilok, oko 1675. - Ilok, 11. XI. 1738). God. 1693. je stupio u Bosnu Srebrenu. Filozofsko i teološko školovanje je završio u Italiji, vjerojatno u Veneciji, jer je ondje dulje vrijeme predavao filozofiju. U domovinu se vratio 1708. godine i u Osijeku bio propovjednik, zatim je počeo službu samostanskog starješine i župnika u Vukovaru (1710711), ali ga je tada provincijski kapitul izabrao za provincijala (1711-1714). Prisustvovao je 1711. krunidbi kralja Karla VI. u Požunu i tom zgodom ishodio carsku povelju koja potvrđuje franjevačka prava u Slavoniji i Podunavlju na upravljanje župama. Podržao je 1710. osnovanu visoku bogoslovnu školu u Budimu i 1712. potakao da i u Osijeku bude primjerno školsko središte Provincije. Kao bivši provincijal je 1727. predsjedao izboru provincijskog vikara Šimuna Tomaševića, a 1729. Petra Karapandžića; god. 1729. je bio generalni vizitator i predsjednik kapitula u Bosni Srebrenoj. Srijemski biskup Ladislav Szoerenzi imenovao ga je 1735. generralnim vikarom svoje biskupije; tu je službu obavljao do konca života boraveći u Iloku, gdje je bio i samostanski starješina (1727-1729). Ljetopisac spominje da je bio malen rastom, a velik umom i srećom, a u upravljanju Bosnom Srebrenom je bio razborit i zauzet za redovničko opsluživanje.

LIT.: D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1960, 214. - F.E. HOŠKO, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. *Kačić,* 8 (1976), 141-142.

F.E. Hoško

PAŠALIĆ, Filip, provincijal (Livno, 17. I. 1806 - Carigrad, 17. IX. 1861). Osnovnu i srednju školu učio je u Livnu i fojničkom samostanu, a filozofsko-teološki studij u Italiji. U franjevački red stupio je u Fojnici 1821. Bio je učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene u Fojnici, meštar novaka, bibliotekar i pomoćnik župnika. U vrijeme provincijalstva Sjeepana Marijanovića vršio je dužnost tajnika i arhivara provincije. Igrao je značajnu ulogu u sporu provincije s biskupom Barišićem. God. 1843. generalni vizitator Karlo Peoten namjeravao ga je, između ostalih, poslati u zatočeništvo u koji talijanski samostan. Biran je za generalnog komisara te kustosa i provincijala (1857-1860) Bosne Srebrene. Značajan je njegov pastoralno-politički rad u Carigradu u vrijeme dok je bio predsjednik samostanske residencije sv. Jurja u Galati. istodobno je bio i agent carigradske agencije te kao takav upoznao se s brojnim istaknutim ličnostima crkvenog i političkogh života s kojima se dopisivao. Više put je putovao u Beč, Pariz i Peštu. Ono što je Martić bio u sarajevskoj to je Pašalić u carigradskoj agenciji. Borio se za interese provincije, bio ute0čišđte ne samo članovima provincije nego i svim drugima s naših strana koji su dolazili u Carigrad, pomagao je bosanskim begovima koji su iz političkih

razloga bili protjerani da se što bolje snađu. Znao je dobro latinski i talijanski jezik. preko porodice Brlić slao je dopise u Gajeve Narodne novine. Primao je Srpski dnevnik.
LITERATURA: Iz Carigrada. Zagrebački katolički list, 12(1861) 42, str. 333-334. - BATINIĆ Mijo: Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. - XX. Zagreb 1913. - JELENIĆ Julijan: Kultura i bosanski franjevci II. Sarajevo 1915, str. 288-289. - DRLJIĆ Ratko: Residencija sv. Jurja u Galati. Franjevački vijesnik, 44(1937) 10-11, str. 343-346. A. Kovačić

PAŠALIĆ, Jako, političar (Brina ž. Livno, 9. IX. 1877 - Gorica-Livno, 16. II. 1960) - Rođen je od oca Šime, zemljoradnika, i Anđe r. Balta. Krsno mu je ime bilo Ivan. Rano je ostao siroče pa je kao takav primljen u samostan u Livnu. Tu je dobio osnovnu pouku i odatle pohađao osnovnu školu u Livnu. Gimnazijske nauke učio je u Gučoj Gori (1892-1896), u novicijat FS stupio 1896, filozofiju i teologiju svršio u Livnu (1897-1902) i bio zaređen za svećenika 1902. Privatno, kao kapelan u Livnu 1902-1903, spremio se za natječaj da bude nastavnik. Kao takav djelovao je u Visokom 1902-1905. i 1906-1909, a ravnatelj gimnazije bio je od 19077. do 1909. U Visokom je jedno vrijeme bio i prefekt. Predavao je latinski, grčki, vjeronauk, zemljopis, povijest i krasnopis. Bio je kateheta, kapelan i župnik u Livnu, Čuklići, Ljubunčiću i Suhom Polju; bio je definitor 1937-1939. Bio je gvardijan samostana Gorica-Livno (1916-1919) i narodni zastunik u Konstituanti 1920. te banski vijećnik u Splitu. Pisao je malo: u Franjevačkom glasniku (1901, 1902, 1907) dosta dug članak o Wasmannu i evoluciji), u NOvinama (1918, br. 164, str. 2), Kalendaru sv. Ante 1927, te u Glasniku sv. Ante (1930). - isticao se kao temperamentan propovjednik i govornik. Kao pastoralni radnik rado je vodio treći red sv. Franje (preko 500 članova u Ljubunčiću) i Omladinusv. Ante (oko 800 članova). Kao politički radnik zalagao se za prava seljaka i ujedno budio seljačku stalešku i narodnu svijest i nastojao oko otvaranja škola i unapređenja zdravstvene službe na selu.
LITERATURA: † Fra Jako Pašalić: Dobri pastir, 15-16(1962), 533-535.
I. Gavran

PAŠALIĆ, Jako, političar (Brina-Livno, 9. IX. 1877 - Gorica-Livno, 14. III. 1960). - Krsno muje ime Ivan. Sin je Šimuna i Anđe rođ. Balta. Otac mu je umro kad mu je bilo voje, a majka deset godina. Nakon majčine smrti pošao je u "fratre" na Goricu. Osnovnu školu završio je u Livnu, gimnaziju u Gučoj Gori (1892-1896), filozofiju i teologiju u Livnu (1899-1902), novicijat započeo u Fojnici 1896., za svećenika ređen 1902. Kratko je službovao kao kapelan i kateheta u Livnu, zatim kao nastavnik, ravnatelj gimnazije i prefekt u Visokom (1903-1905, 1906-1909). Župnikovao je preko 20 godina na raznim livanjskim župama i to u Suhom Polju, Čuklići, Livnu i Ljubunčiću, zatim kraće u Beogradu i Kreševu. bio je gvardijan (1916-1919) i vikar (1937), na Gorici biran je za definitora Bosne Srebrene (1937-1939). Kao svećenik posebnu pažnju psovećivao je Trećem redu sv. Franje i Omladini sv. Ante, a kao građanin zalagao se za bratstvo i jedinstvo, za prava seljaka, njihovo prosvjećivanje i zdravstvenu zaštitu. Zbog toga je 1920. biran za poslanika u Konstituanti te za bosanskog vjećnika u Splitu. Kao narodni poslanik i vjećnik suprotstavljao se vlastodršcima, koji su tlačili narod. Surađivao je kraćim prilozima u Franjevačkom glasniku (1901), Serafinskom perivoju (1902, 1907) i Kalendaru sv. Ante (1927). Posljednje godine života proveo je u Sarajevu (1943-1947). Sutjesci (1947-1950) i na Gorici (1950-1960).
LITERATURA: Kartoteka osoblja Bosne Srebrene. - X.Y.: † Fra Jako Pašalić, Dobri Pastir, 11-12(1962) I-IV, str. 533-535. A. Kovačić

PAŠTROVIĆ, Franjo Antun Andjeo (PASTROVICCHI), FKN (Senogallia, 2. X. 1710.-Viterbo, 4. IV. 1783), biskup. - Podrijetlom je iz Dalmacije. Za svećenika je zaređen 6. IX. 1733. Doktorirao u Rimu 15. V. 1739. Slovio je kao uvaženi propovjednik. Bio

je konzultor sv. Oficija i ispitavač kandidata za biskupe. Posebnim breveom Klement XIV. postavlja njega i njegove nasljednike u službi konzultora sv. Oficija definitorima Reda (povlastica je važila do 1969.). Isti papa imenovao ga je 14. XII. 1772. za biskupa Viterba i Tuscanije.
DJELA: Panegirico di s. Emidio, recitato in Ascoli nella Quaresima del 1753, Ascoli 1753. — De B. Josepho a Copertino O.M.C. Oratio habita ad S.R.E. Cardinales in Basilica SS XII Apostolorum die 6 maji 1753, Romae 1753. — Compendio della Vita Virtù e Miracoli del B. Giuseppe di Copertino dell'Ordine dei Minori Conventuali di S. Francesco, Roma 1758.
LIT.: R. RITZLER - P. SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, VI,* Patavii 1958, 444. — D. SPARACIO: Frammenti bio-bibliografici di Scrittori ed autori Minori Conventuali dagli ultimi anni del 600 al 1930, Assisi 1931, 142s. — Miscellanea Francescana 31 (1931) 167. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 116.

PAULIĆ, Pavao, latinski pjesnik (Varaždin, 30. I. 1816. - Zagreb, 18. IV. 1877). U Provinciju sv. Ladislava je stupio 1832, a za svećenika je zaređen 1839. godine. Bio je profesor gimnazije u Varaždinu (1844-1854), vjeroučitelj i učitelj u Koprivnici (1855) i Čakovcu (1857, 1875), propovjednik u Krapini (1856), Kostajnici (1858-1861) i Zagrebu (1865) te samostanski starješina u Kostjanici (1870-1875). Pjevao je prigodne i druge pjesme na latinskom jeziku.
DJELA: *Carmen...Domini Georgii Haulik,...episcopi zagrabiensis dum sacram onomaseos suae diem...recoleret*. Zagrabiae 1838. *Lusus poetici sive apologi quidam oblectandis animis accommodata cum nonnullis aliis diversi generis et tenoris poematibus*. Varasdini 1852. — *Beatissimo Patri...Pio Nono*. Zagrabiae 1869.
LIT.: *Schematismus almae Provinciae divi Ladislai Regis*. Kanisae 1856. F. E. Hoško

PAULIĆ, Pavao, latinski pjesnik (Varaždin, 30. I. 1816. — Zagreb, Zagreb, 18. IV. 1877). U Provinciju sv. Ladislava stupio je 1832, a za svećenika je zaređen 1839. godine. Bio je profesor gimnazije u Varaždinu (1844-1854), vjeroučitelj i učitelj u Koprivnici (1855) i Čakovcu (1857, 1875), propovjednik u Krapini (1856), Kostajnici (1858-1861) i Zagrebu (1865) te samostanski starješina u Kostajnici (1870-1875). Pjevao je prigodne i druge pjesme na latinskom jeziku; iz pedagoških razloga je preveo tekstove D. Obradovića.
DJELA: *Carmen...Domini Georgii Haulik,...*episcopi zagrabiensis dum sacram onomaseos suae diem...recoleret, Zagrabiae 1838. — *Lusus poetici* sive apologi quidam oblectandis animis accommodata cum nonnullis aliis diversi generis et tenoris poematibus, Varasdini 1852. — *Beatissimo Patri...Pio Nono*. Zagrabiae 1869.
LIT.: *Schematismus almae Provinciae divi Ladislai Regis,* Kanisae 1856. F.E. Hoško

PAULINUS A RAGUSIO □ BRUNI, Paulin

PAVAO IZ BAJE, pedagog, povjesnik (Baja, oko 1720. — Sombor, 14. I. 1768). Nepoznate su pojedinosti o vremenu njegovog ulaska u Franjevački red i o njegovom školovanju kao i o mjestu gdje je predavao filozofiju. Četiri godine je predavao teologiju na bogoslovnoj školi u Radni (1750-1754), a dvije godine na bogoslovnoj školi u Petrovaradinu (1754-1756); u to vrijeme su to bi škole provincijskog značenja, dok su škole u Osijeku i Budimu bile općeg značenja, tj. školske ustanove za cijeli Franjevački red. Dok je boravio u Radni, istraživao je prošlost tamošnjeg svetišta i napisao njegovu povijest na latinskom jeziku; knjigu je netko poslije njegove smrti objavio i na njemčakom jeziku pod naslovom *Wunderscheinender Waldschatten* (Ofen, 1771).
LIT.: [K. CSILLAG]: *Brevis memoria Provinciae Capistranae,* Budae 1875, 46. — E. FERMENDŽIN: *Brevis Catalogus...scriptorum Provinciae s. Ioannis a Capistrano,* Temesvarini 1887, 18. F.E. Hoško

PAVAO IZ DUBROVAČKOG PRIMORJA (a Terranova), provincijal (? - Ancona, 28. VII. 1964) - Član Provincije sv. ŽFranje u Dubrovniku. Definitor provincije, kustos, provincijal 1687-1690). U starosti otišao u Anconu radi liječenja. Djelovao je kao propovjednik na narodnom jezku. Samostanu u Slanome pribavio dosta dobara, a pobrinuo se da se u crkvi Male Braće u Dubrovniku podignu oltari u čast sv. Križa i sv. Franje.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 451-452. I. Djamić

PAVAO IZ JAJCA (Jajčanin), generalni lektor (XVIII. st.). Obukao je franjevački habit u Fojnici 8. prosinca 1720. godine. Nije poznato gdje je studirao filozofiju i teologiju, ni kako mu je prezime, ukoliko ga ne možemo poistovjetiti s Pavlom Narančićem koji je 1724. studirao filozofiju u Šibeniku, a tom prezimenu se kasnije gubi svaki trag. God. 1728. prijavio se skupa s fra Andrijom Kačićem Miošićem, fra Franom Bašićem i Markom Martinovićem na natječaj za katedru bogoslovlja u Budimu, odnosno u Osijeku, a 1732 natjecao se s njima u Veneciji. Tu je ostao i slijedeće 1733. godine. Bio je lektor na Generalnom učilištu u Šibeniku. Zabilježeno je da je 1738. propovijedao u Puli. Dopisivao se Filipom Lastrićem i kao član Bosne Srebrene zastupao je njezine interese u polemikama oko pečata s Provincijom Presvetoga Otkupitelja. Nakon desetogodišnjega predavanja, 18. kolovoza 1743., krenuo je u svoju provinciju Bosnu Srebrenu sa počasnom pratnjom fra Ivanom Vucićem i fra Pavlom Junakovićem koji su ga trebali otpratiti do Udbine, ali su ih neki pravoslavci u Bruvnu temeljito opljačkali. Dana 6. IX. 1743. ovjerovljena mu je i diploma lektora Jubilata.
Lit. Usp. F. E. HOŠKO: »Dvije osječke visoke škole«, 161-162; J. SOLDO, »Samostan sv. Lovre u Šibeniku«, *Kačić*, 1 (1967), 75. – V. KAPITANOVIĆ, »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 157-199. – V. KAPITANOVIĆ, Fra Filip Lastrić i Dalmacija, *Zbornik o fra Filipu Lastriću Oćevcu u povodu 300. obljetnice rođenja*, Mostar, 2000, 103-1014. – V. KAPITANOVIĆ, Fra Andrija Miošić i njegov franjevački krug (u tisku).

V. Kapitanović

PAVAO IZ MILANA (a Mediolano), komesar-vizitator (Milano, cca 1617 - Dubrovnik, 26. XI. 1687) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku oko 1644. Zbog niska rasta nazvan Paulinus. Specijalizirao moralnu teologiju. Na studiju u samostanu Male Braće u Dubrovniku lector artium (1666), definitor Provincije (1666), gvardijan dubrovačkog samostana (od 1669, 1571 i 1681), kustos Provincije (1681), te komesar-vizitator. Bio je redovnik sveta i pobožna života, kako o njegovu boravku na Daksi pjeva pjesnik:
"Dubrovnik ga za proroka/I za sveca drži svoga/Er njegova svies visoka/Molbam svojiem steže Boga." (Palmotić)
LITERATURA: Vestiarij god. 1595-1826 (Arhiv samostana Male Braće u Dubrovniku). 44r, 47r, 49r, 50r, 51v, 54v, 58r, 60r, 62r, 65r. - Cronicom necnon Decreta et Acta... Prov. Ragusinae 1649-1713 (Arhiv samostana Male Braće u Dubrovnikuj). 10r, 17rv. - Jaketa PALMOTIĆ GJONORIĆ: Dubrovnik ponovljen. Dubrovnik 1878. 72, 83, 88, 93-94. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 449-450. I. Djamić

PAVAO IZ STRIDONA (rođen o. 1410.). Stupio je u franjevački red sa oko 25 god. Boravio je dugo u Jeruzalemu, a pod starije dane povratio se u domovinu i nastanio u samostanu sv. Marije kod Korčule. Bavio se crtanjem. Njegov suvremenik Santo Brasca tvrdi da mu je na prolazu kroz Korčulu 19. lipnja 1480. pokazao zemljovid svete Zemlje i mnoge druge ljupke crteže što ih je sam nacrtao. Nažalost zemljovid i crteži su se zagubili i danas im je trag nepoznat.

J. GOLUBOVIĆ: Ichonographiae locorum et monumentorum veterum Terrae Sanctae, accuratae delinetae et descriptae a P. Elzeario Horn Ordinis Minorum Provinciae Thuringiae (1725-44), Romae, 1902, p. XII. — Viaggio in Terra Santa di Santo Brasca 1480, (com. Anna Laura Momigliano Lepschy), Milano 1966. V. Kapitanović

PAVAO MODRUŠANIN, FKN († poslije 15. I. 1536.) Priredio je za tisak i u Veneciji 1528., glagolskim pismom, objavio "Misal Hrvatcki" na 233 lista. Tekst je pisan u dva stupca, ukrašen inicijalima i većim i manjim slikama. Nakon misala iz 1483. i 1494., to je, treći po redu hrvatski tiskani misal. U kolofonu je zapisan: "…A korežen po fratru Pavlu Modrušaninu ot reda serafika svetago Frančiska konventuali, nareen i uredinann"; štampan pak "po Frančisku Binfoni i Mafio Pasino tovariši na leti g(ospod)ni 1528". Ugovore za tisk kao i podmirivanje troškova vodio je u Veneciji Pavlov subrat fra Bernard iz Dubrovnika (v.). Postojanje tih spisa zabilježio je Sartori: "1528. – P. Bernardo di Ragusa faceva contratti con Maffio Pasini, stampatore a S. Moise, per stampa di messali Sciavoni Cosi con Bartolomeo Zanetti da Brescia. (Archivio di Stato Venezia. S. Maria Gloriosa de Frari b(usta) 106". Sartori je također zabilježio višekratnu fra Pavlovu prisutnost u Veneciji: 19. X. 1519.; 12. I. 1520.; 9. I 1532.; 16. VI. 1535. i 15. I. 1536., gdje je sudjelovao u raznim odlučivanjima na samostanskim kapitulima u "Magna Domus Venetiarum". Provincijski *Nekrolog* do 1992. vodio ga je pod nadnevkom 22. X. 1531. Nepoznat mu je dan smrti kao i mjesto preminuća. — Budući da je u Veneciji 1527. Tiskana prva Hrvatsko-glagoljska početnica, Josip Bartulić nagađa da bi njen sastavljač mogao biti Pavao Modrušanin ili koji od njegovih suradnika, slično možda i ugovorenih ali neodštampanih, "oficijeta" (v. Bernardin Dubrovčanin).
M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 88. *Archivio Sartori… (a cura di P. Giovanni Luciestto)*, Vol. II, Padova 1986., 1929 br. 43; 1893 bbr. 61 i 74; 1774b; 1778 bbr. 177s. M. OREB: *Zaslužni članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 192s. J. BARTULIĆ, Hrvatske početnice do narodnoga preporoda, *Prva hrvatskoglagoljska početnica* 1527, Zagreb 1983., 16 (pretisak). M. Žugaj

PAVAO, beogradski biskup Riapa

PAVAO, de Nosseis (Nosero, Nostero) FKN († poslije 1418), biskup. Prema Gamsu bio je augustinac, a prema ostalim piscima franjevac. Čini se da je nastupio u Pićnu u Istri kao biskup već 1396. (Ugheli) ili 1397 (Gams), što i nije posve nevjerojatno, jer je tada iz Trsta premješten u Pićan njegov redovnički subrat Henrik de Wildenstein, bivši "hrvatski" biskup, pa je mogao uzeti Pavla kao pomoćnog biskupa za vikara. Za pićanskog biskupa imenovao ga je 20., ili 23. kolovoza 1409., pisanski papa Aleksander V, franjevac koji je bio povezan s hrvatskim krajevima i franjevcima te je više njih postavio za biskupe. Čini se da se Pavao ubrzo odrekao biskupije, valjda nastupom bolognskog pape Ivana XXIII., pa je biskupiju prepustio Ivanu zvanom Straus. God. 1418. bio je pomoćni biskup u Salzburgu.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 415 bilj. 4; 746 br. l90. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 397; 556. — F. UGHELI: Italia Sacra. V, ^{1}Romae 1644ss, 452. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 88.

PAVAO, IZ BOSNE, FKN biskup († 1486). Imenovan je senjskim biskupom 20.XII.1465. (Eubel pogrešno bilježi 1464.). Naslijedio je subrata Marka iz Rijeke (v.). Rački, začudo, tvrdi da se Pavao spominje samo 1471-1488. u javnim spisima, a za senjsku biskupiju piše da je bila upražnjena ne samo 1464. i 1465., već i

1468. te 1469. Naprotiv Sladović opširnije piše o Pavlu da je na biskupsku čast izabran od senjskih kanonika i potvrđen (1465.) od pape Pavla II., te da je branio prava senjske crkve, "proti skupoći (tj. gramzivosti) kraljevskih častnikah u čem ga sam kralj Matija pismeno podupiraše". — Prema knjizi taksenih obveza u Vatikanskom arhivu Pavla je, nakon smrti, naslijedio 1.XII.1486. Andrija iz Modene (v.). Prema tome otpadaju sva nagađanja povjesničara o Pavlu nakon te godine.

LIT.: Josepf M. POU Y MARTI: *Bullarium Franciscanum,* Nova series. Vol. II Quaracchi 1939, 668 br. 1314. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 237. P. B. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957, 389. M. SLADOVIĆ: *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske*, Trst 1856, 100; 170. (F. RAČKI:) *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis…*, Segniae 1916, 27. M. Žugaj

PAVAO, iz Urbina (de Urbino, de Contibus Urbini) FKN (XIV. st.), biskup. Kao pićanski biskup pojavljuje se 1389. (Gams, Eubel). Sačuvan je natpis u kamenu s pročelja crkve sv. Franje u Milju/Muggia, danas u tršcanskom muzeju u kojem se veli da je u veljači 1389. crkvu i groblje posvetio pićanski biskup Pavao dei Conti di Urbino. Umro je vjerojatno prije 16. II. 1394. kad je pićanskim biskupom postao Andrija. Kako se izričito navodi da je Andrija imenovan nakon smrti biskupa Lovre vjerojatno Pavao nije bio valjano izabran ni potvrđen.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802 - M. ŽUGAJ: I Conventi dei Minori Conventuali tra i Croati...Roma 1989, 135 (s literaturom o natpisu).

PAVIĆ, Emerik, teološki pisac, književnik, latinist, prevodilac, povjesnik (Budim, 5. I. 1716. — Budim, 15. IV. 1780) središnja je ličnost budimskog kulturnog kruga u 18. st. Bosni Srebrenoj je pristupio 1734. u Velikoj; filozofiju je slušao u Budimu kod N. Kesića (1736-1739), a teologiju na generalnim učilištima u Budimu kod Pavlovića, Lipovca i Jankovića (1739-1742) i u Osijeku kod Radića, Franje Ivanovića i Lukića (1742/43). Najviše je ipak utjecaja na nj imao Stjepan Vilov. Usmjerio se je obrazovnoj djelatnosti pa je filozofiju predavao na učilištu u Baji (1743-1746), a teologiju na Generalnom učilištu u rodnom gradu (1750-1761). Gotovo dva desetljeća je predvodio to Generalno učilište kao "skula vladalac", dekan (1761-1780). Obavljao je redovničke upravne dužnosti: samostanskog gvardijana u Budimu (1747-1749), tajnika Provincije (1748-1750), definitora (1748-1751, 1760-1764) i generalnog vizitatora u dva navrata u Bugarskoj (1762, 1769). Plod njegovog profesorskog rada su tri objavljena popisa teoloških teza. Od Vilova je 1746. preuzeo uređivanje hrvatskog kalendara i nastavio ga uređivati do smrti. Priredio je hrvatsku početnicu, hrvatski rječnik, neki pedagoški priručnik (1771-1774) te spis »Knjige od Svetog Pisma poroda i izhoda«, ali se tim spisima u rukopisu zameo trag; sačuvao se biblijski prijevod — »Psaltir iliti pisme Davidove« (Budim 1774, vel. 11,3 x 18,5 cm; str. 10+302+5; franj. samostan u Budimu, sign. k IV 19). Pisao je prigodne govore na latinskom jeziku, katehetičke i homiletske spise, djela s biblijskim sadržajem, ascetičku literaturu, pjesnička ostvarenja, povijesna djela i medicinski spis; najveći dio tih spisa nije u potpunosti izvoran, već je odgovor na potrebe prosvjete i vjerskog obrazovanja u duhu potridentske obnove kao i tzv. reformnog katolicizma koji je postao sastavnicom jozefinizma.

DJELA: *Exemplar encomiorum commodo juventutis seraphicae donatum,* Budae 1754. — *Spes evacuata,* Budae 1754. — J*ezgra nauka kerstjanskoga,* Budim 1754. — *Tri dara duhovna s govorenjem predikaturskim navištena i istomačena,* Budim 1755. — *Positiones theologicae ex tractatu de angelis,* Budae 1757. — *Propugnatio thesium theologicarum de Sanctissima Trinitate,* Budae 1759. — *Ogledalo temelja vire i zakona katoličanskoga,* Budim 1759. — *Ogledalo događajah sv. Pisma staroga i novoga zakona,*

Budim 1759. — *Exhortatio oratorie deducta et antecapitulariter dicta,* Budae 1760. — *Prosvitljenje i ogrijanje jesenskog i zimskog doba,* Budim 1762. — *Prišašće,* Budim 1762. — *Fragmenta poetica e variis poeseos exercitationibus concinnata,* Budae 1762. — *Epistole i evanđelja priko godišnji nediljah i svetkovina,* Budim 1762, Budim 1808. — *Via crucis pro usu Provinciae S. Ioannis a Capistrano,* Budae 1764. — *Descriptio solita et rytmica regum, banorum caeterorumque heroum slavinorum seu illyricorum,* Budae 1764. — *Ramus viridantis olivae... seu ... descriptio Provinciae Bosnae Argentinae,* Budae 1766. — *Prodromus asceticus recte ducens tramite at spiritualis vitae perfectionem,* Budae 1767. — *Flos medicinae,* Pestini 1768. — *Nadodanje glavnih događaja Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga nedavno na svitlost danomu,* Pešta 1768. — *Molitvena knjiga s nikim pismam duhovnim,* Budim 1769. — *Putovanje duhovno u stazice različitog bogoljubstva razdiljeno,* Pešta 1769. — *Treći sad iliti iztomačenje Trećega reda,* Budim 1769. — *Jezgra rimskoga pravovirnoga nauka krstjanskoga za mladež,* Budim, 1769. — *Novi i glavni u dvdeset stazicah razdiljeni put nebeski,* Budim 1772. — — *Libellus de gratiis B.V. Mariae Radnensis* (s.l.s.a.). — *Kratki nauci i tumašenja sviu nedijljnih glavnih evangjelja,* Budim 1778. — *Oca poštovanog Goffine pravovirno po misalu crkvenom uređeno knjiženstvo,* Budim 1778.

LIT.: Cjelovita bibliografija i literatura objavljena je u ponovnom izdanju *Flos medicinae — Cvit likarije,* Split 1980, 17-22.

F.E. Hoško

PAVIŠEVIĆ, Josip, pedagog, književnik, provincijal (Požega, 8. VIII. 1834. Osijek, 24. XI. 1803). Postao je 1750. član Bosne Srebrene, a prijelaz u novoosnovanu Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga dočekao je kao student bogoslovne škole u Budimu (1755-1757); studij teologije je nastavio u Osijeku (1757/58) i Rimu gdje je 1759. primio svećeničko ređenje. Vrativši se u Provinciju predavao je na Generalnom učilištu 1. razreda u Osijeku, i to najprije na filzofskom učilištu (1761-1764), a zatim na bogoslovnoj školi (1768-1777). U međuvremenu je bio odgojitelj studenata filozofije u Vukovaru (1764-1766) i tajnik dvojice provincijskih vikara, Jerolima Lipovčića i Benka Zebića (1766-1768). U rukopisu su preostala sljedeća njegova predavanja: *Philosophia mentis ac sensuum* (Mursiae 1761; vel. 23 x 19 cm, samostan u Šibeniku, br. 56); *Tractatus de divina gratia, Tractuatus de angelis* (Essekini, 1768/69; vel. 17,2 xx 22 cm, str. 267; samostan u Našicama, br. 13); *Tractatus...de Divini Verbi incarnatione* (Mursae, 1769; vel. 17 x 23 cm, str. 186, našički rkp. br. 11); *Tractatus de Deo Trino* (Mursiae 1772, vel. 18 x 22,5 cm; samostan u Budimu, k II 31); *Tractatus de divina revelatione* (Essekini 1773, vel. 18 x 23 cm, str. nepag. 414, samostan u Slavonskom Brodu, sign. IV F 9); *De Deo ejusque divinis attributis,* De invisibilitate Dei, de ipsius intellectu ac voluntate ac de Dei providentia (Mursae 1776, vel. 19 x 23 cm, str. 297, našički rkp. br. 10). Na kraju desetgodišnjeg predavanja teologije u trodenvenoj javnoj raspravi njegove su teze branili njegovi studenti, među kojima su bili Matija Petar Katančić, Hadrijan Zubanović i Ignjat Dominik Martinović. Postigao je prosvjetni naslov "lector jubilatus" i bio dekan osječkog Generalnog učilišta (178-1783). — U teškim godinama razmahalog jozefinizma bio je kustod (1780-1783) i provincijal (1783-1791, 1797-1800) svoje provincije. Mudro i uspješno je tražio ravnovjesje između naslijeđenih tridentskih uredbi o franjevačkom životu i jozefinističkih zakona. Državnim vlastima je u svojim urednim dopisima pružio dojam da vjerno slijedi državne propise, a u stvarnosti je nastojao do krajnje mjere umanjiti njihovu zahtjevnost. Uredio je arhiv Provincije i bio njegov upravitelj (1891-1997). Spis o povijesti Provincije *Recensio conventuum juxta antiquitatem eorum Provinciae S. Ioannis Capistranensis* (Essekini 1783) je izgubljen; možda se je njime služio G. Čevapović u pisanju knjige sličnog naslova. Izgubljeni su također objavljeni spisi koje spominje

Jakošić: o uzgoju dudovog svilca, o glazbi, o krudnibi cara Leopolda II. te tri spisa o stanju redovnika u jozefinističkom vremenu. U rukopisu su ostale tri zbirke njegovih uredskih pisama (vel. 24 x 38, samostan u Osijeku): *Epistolae ad religiosos intra Provinciam,* 1. i 2. svezak, i *Epistolae ad religiosos extra Provinciam,* a raznolikog su sadržaja dva sveska njegovih različitih bilježaka: Ex collectionibus Fr. Joseph Pavissevich; 1. svezak obuhvaća zapise do 1780. godine, a drugi u sljedećem desetljeću (pripadaju samostanu u Vukovaru). Svojim pak književnim djelima iz ratničke proze započeo je prvi među slavonskim književnicima pisati o temama koje ne slijede uobačajeni program katoličke književnosti u podtridentskom vremenu; vjerojatno ih je zato objavio pod pseudonimom.

DJELA: *Kratkopis poglavitij događaja vojske među Marijom Terezijom i Fridrikom IV.,* Pešta 1762. — *Sancto Joseph utriusque testamenti patriarchae,* Mursae 1776. — *Saecula seraphica,* Essekini 1777. — Cum *ex universa theologia … disputationes* fierent, Essekini 1777. — *Propositiones ex universa theologia* ad Elenchum ... Clementis a Panhormo. Essekini 1777. — *Polaženje na vojsku prusku-bavarsku svitlih krajina Slavonije, Srima i Potisja g. 1778. i povraćenje istih g. 1779,* Osijek 1779. — *Jubilaeum clementiu ...sacerdotii...Jacobi Spatzierer,* Budae 1780. — *Fragmenta poetica, elogia, epitahpia,* Essekini 1793. — *Tragoedie et aliae diversi generis repraesentationes,* Essekini 1794.

LIT.: J. JAKOŠIĆ: *Scriptores interamniae,* Zagreb 1899, 128, 129; hrv. prijevod: S. SRŠAN: Slavonski pisci, *Revija,* 28 (1988), br. 1, 70-72. — F.E. HOŠKO: Dvije osječke vioke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 10 (1978), 134-137. — V. KAPITANOVIĆ, »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 178. F.E. Hoško

PAVLOVIĆ (OLOVČIĆ, A PLUMBO, PLUMBENSIS). **Marijan,** prov. (Olovo, 1573? - ?, polovica 17. st.). - Za njegovog provincijalstva u Bosni Srebrenoj (1622-1625), prestaju misije bosanskih franjevaca u Bugarskoj, jer je osnovana samostalna bugfarska kustodija (1624). Njegovim zauzimanjem, Propaganda odluči napisati kršćanskim knezovima, da milostinjom pomognu bosanske franjevce, koji stradavaju od silnog i nesnosnog turskog harača.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 61. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 175-176. A. Barun

PAVLOVIĆ, Antun, pedagog (Budim, oko 1700. — Budim, 9. V. 1756). U Baču je 1717. postao član Bosne Srebrene. Možda je u inozemstvu završio ne samo filozofsko i teološko školovanje, nego je ondje i predavao filozofiju, jer se 1730. prvi puta spominje već kao profesor moralnog bogoslovlja u Petrovardinu i odmah zatim preuzima katedru bogoslovne škole u Osijeku (1731-1735). Svoju profesorsku službu u potpunosti je razvio tek na bogoslvnoj školi Generalnog učilišta u rodnom gradu (1735-1745); u to vrijeme je četiri puta predložio javnoj raspravi svoje teološke teze, a jednom je sudjelovao u javnoj raspravi osporavajući teze Jerolima Lipovčića. Od njegovih predavanja samo je sačuvan dodatak spisu Franje Ivanovića *De sacrosancto Dominicae incarnationis mysterio* (Budim 1734; vel. 15,5 x 20 cm, nepaginiran; samostan u Iloku, sign. E 106), njegovog prethodnika na katedri bogoslovne škole u Budimu.

LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 8(1976), 151, 183, 187. — ISTI: Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 135-136. F.E. Hoško

PAVLOVIĆ, fra Bernardin, pisac i vojni kapelan (Ston o. 1685, — Split, 18. VI. 1763). God. 1706. pošao je na studij u Firenzu. U vrijeme rata s Turcima 1715. bio je dušobrižnik čitlučke tvrđave u Hercegovini.

Preveo je iz "turske" Hercegovine 52 obitelji sa 264 osobe na "mletačko" područje. Neposredno nakon toga pošao je za vojnog kapelana u regimentu Stjepana Rosanija na Krf. U četiri godine kapelanstva na kopnu, i na ratnom brodu Feniks, kao i u krvavim sukobima na brdu Aframo i Sv. Spasitelj, Pavlović se, prema mnogobrojnim svjedočanstvima, među kojima i glasovitog feldmaršala Schoulembourga, isticao zalaganjem za hrvatske vojnike, revnošću, postojanošću i neustrašivošću. Neko je vrijeme bio povjerenik Sv. Zemlje za Dalmaciju. U razdoblju 16. VI. 1720. -1722 bio je vikar izbjegličke sinjske redovničke obitelji koja se smjestila u Splitu, u samostanu na Pojišanu . God. 1722-1723 gvardijan je u Kninu, 1730-1732 starješina hospicija na Dobrom u Splitu, gdje je započeo izgradnju kapele Gospe od Zdravlja, koja je kasnije prerasla u svetište. God. 1745-1746 obavljao je službu gvardijana samostana na Dobromu, na čemu se zahvalio.

Djela: Pripravglegnie za dostojno rechi suetu missu, i posli iste Boggu zahuaglegne, izuagieno iz Missala rimskoga, i skupgleno, iztomaceno iz mnoghi ostaly devoti kniga, i u haruaski jezik pomgliuo i virno privedeno. U Mleczi, Po Stipanu Monti, 1747. — Pokripglienye umiruchi, za dobro i sveto pochi u milosti Boxiyoi s ovoga svita, iztomaçeno i skupgieno pria po Don Luczi Terzichiu. Koie da boglie i upraunie izgovara ù haruaski iezik; popravi i pristampa po ozcu P. fra Bernardinu Paulovichiu iz Dubrovaçhe darssave, stioz, pripovidoc i sudaz Provincie SS. Odkupitegla ù Dalmacii i namisnik komesara od Svete Zemglje Jeruzolimske. Reda obsluxitegla Male brachie S. O. Francesca. I od istoga nadostaugleni mnogi i razliçizi blagosovi i drughe stuari svete i kriposne za korist naroda harvasckoga kako se moxe viditi na suarsi isti kniga. [U Mlezci po Bortolu Occhi [1]1747, [2]1797] U Mleczi, po Simunu Occhj, MDCCC.

LIT.: L. VLADMIROVIĆ, *Pripisagnie početka* ***— LUCIUS NARENTINUS [Vladmirović]: *Chronicon archiviale continens brevem descriptionem principii et continuationis venerabilis conventus Sanctae Mariae Zaostrogiensis*, Venetiis 1770, 17. — I. KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, *Bibliografija hrvatska I*, Zagreb 1860, 123. — P.J. ŠAFARIK - J. JIRIČEK: *Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur*, Prag , 1865, 263. — Š. LJUBIĆ, *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II*, Rijeka 1869, 452, 458-459. — K. BALIĆ, *Kroz Marijin perivoj*. Štovanje Bl. Djevice Marije u franj. Provinciji Presv. Otkupitelja, Šibenik 1931, 66-67.— FRA ANTE GOSPE OD ZDRAVLJA [Crnica]: o. Bernardin Pavlović, *Gospa od Zdravlja,* 1935, 83-86, 119-122. — A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939., 215-220.— V. KAPITANOVIĆ, Franjevci kao vojni kapelani u mletačkoj vojsci, *Kačić*, 16 (1984), 168 i 185-186. — V. KAPITANOVIĆ, *Franjevačka knjižnica u Makarskoj,* Franjevačka visoka Bogoslovija Makarska 1736-1986, Makarska 1989. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 37-38.*V. Kapitanović*

PAVLOVIĆ, s. Amadeja, (Petrovaradin, 28. I. 1895 Sušak, 26. XI. 1971). Sestra sv. Križa. Nakon položenih zavjeta 1926. djeluje na državnoj pučkoj školi u Đakovu. God. 1929/1930. završava u Zagrebu Višu pedagošku akademiju. Od 1930. do 1941. predaje na Građanskoj školi Družbe u Đakovu hrvatski, zemljopis i povijest. Voljela je djecu i rad u školi te imala fini pedagoški takt. Godine 1937. ulazi u provincijalno vijeće a tri godine kasnije postaje zamjenica provincijalke. Veći dio tereta nosi sama jer provincijalka ozbiljno pobolijeva. U jeku rata, 1943. preuzima službu provincijalke. Taj će teret nositi 12 i pol godina, sve do srpnja 1955. To je vrijeme bilo možda najteže doba Provincije. Bilo je to doba kad su sestre bile istjerane iz škola, vlastite škole ukinute, imovina nacionalizirana, sestre gubile namještenja i po bolnicama, i kad su često bile ugrožene. Majka Amadeja nije se bojala nikoga kad je trebalo braniti sestre i Družbu. Događalo se da nije imala vijesti o pojedinim zajednicama. Da dođe do sestara,

pješačila je kilometre po kiši i snijegu. Boljelo ju je kad su sestre masovno dobivale otkaz iz službe, no njezino pouzdanje u Providnost bilo je neograničeno. Znala je, ako se raspadnu zajednice, neće više biti redovničkog života. Zato je uvijek našla mogućnosti da sestre namjesti u drugoj službi. U problemima toga tjeskobnog vremena rado je tražila savjet kardinala Stepinca i vjerno ga je slijedila. Nije mogla podizati nove zgrade, ali je u sestrama gradila zgrade redovničkog duha. To joj je i bila najveća briga. Nakon isteka službe provincijalne nadstojnice odlazi 1955. na Sušak za kućnu poglavaricu. Zatim joj je povjerena briga za kandidatice učenice na Vrhovcu u Zagrebu. Tu je dužnost vršila s posebnom ljubavlju. Od 1966. opet je u Đakovu, gdje svoje zadnje sile posvećuje pisanju ljetopisa Provincije. Smrt ju je zatekla na Sušaku a pokopana je u grobnici provincijalki u Đakovu. Bila je pobožna, duboko sjedinjena s Bogom, žena žive vjere. Proživjela je život onako kako je dala uklesati na grobnu ploču sestarskog groblja u Đakovu: "U sjeni Križa našle su smisao života. Po njegovoj nauci služile su bližnjemu. U njegovu svjetlu očekuju dan Uskrsnuća."

LIT.: *In Memoriam,* Đakovo, 1971 *** »Majke nikad ne umiru, Uz 20. obljetnicvu smrti…«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, XII (1991) 4, str. 24-26. Kasilda Vidović

PAVLOVIĆ, Savin, propovjednik (Gradac u Popovu POlju, cca 21. IV. 1759 - Jadransko more između Pelješca i Dubrovnika, 25. VI. 1800) - Krsnim imenom Rafael. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1777. Srednju školu učio u Dubrovniku s izvrsnim uspjehom. U teologiji (osobito moralnoj) vrlo vješt. Gvardijan u više samostana izvan Dubrovnika (u posljednje vrijeme u Orebiću na Pelješcu), te definitor Provincije. Putujući brodom na Kapitul utopio se nakon brodoloma. — Bio je vrstan i častan redovnik primjerna života. Kao starješina bio je poznat po razboritom upravljanju. Održao je više korizmenih propovijedi na području svoje provincije, te u kotorskoj i korčulanskoj biskupiji.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 498.

I. Djamić

PAVO iz Bosne, FKN, senjski biskup 1465-1486. Senjskim biskupom imenovan je bulom 20.XII.1465. Naslijedio je Marka iz Rijeke (v.). Rački piše da je senjska biskupija bila upražnjena 1464., 1465., 1468. i 1469. Prema Račkome bio je franjevac i rodom iz Bosne, a spominje se u javnim spisima 1471-88. Možda je zbog političkih nemira nekoliko godina izbivao iz biskupije slično njegovu nasljedniku Andriji iz Modene (v.). Senjski knezovi Frankopani nisu naime, htjeli Matiju Korvina za kralja pa im je Matija oteo Senj. Prema Farlatiju Sladoviću i Gamsu završio bi biskupsku službu prije 1488. ili 1489. No, prema vatikanskim spisima umro je ranije, a nakon smrti naslijedio ga je 1.XII.1486. Andreas Campana (Eubel).

LIT.: *Bullarium Franciscanum*, nova series. Vol. II, 668 br. 1314. *Hierarhi Catholica*. Vol. II, 237. Pius Bonif. GAMS, *Series Eouscropum Ecclesiae Catholicae*, Graz 1957, 389. Manojlo SLADOVIĆ: *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trsr 1856, 100; 170. (Franjo RAČKI) *Schematismus…Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis…*, Segniae 1916, 27 bbr. 22-23. M. Žugaj

PAVUNOVIĆ, Mijo, pedagog, graditelj, upravnik, generalni vikar (?, oko 1690. — Cernik, 17. III. 1751). God. 1706. je u Velikoj postao član Bosne Srebrene. Zatim je kod fra Ivana Srijemca slušao filozofiju na učilištu u Osijeku (1708-1711). Teologiju je studirao u Ferarri (1711-1715). Kako je položio profesorski ispit iz filozofije, predavao je na filozofskom učilištu u Đakovu (1715-1718). Zatim je bio tajnik provincijala Ivanagića (1720-1723) za Slavoniju i njegov pratilac 1723. na generalnom kapitulu u Rimu. U Cerniku je bio samostanski starješina i župnik (1723-1726, 1730-1733, 1735-1738, 1741-1744, 1747-1750); kroz 21 godinu

boravka u Cerniku podigao je južno i zapadno krilo samostana te samostansku crkvu. Također je kao poglavar samostana i župnik u Vukovaru gradio crkvu i uredio dio tek izgrađenog samostana (1726-1729). Sudjelovao je u vodstvu Bosne Srebrene kao definitor (1723-1726) i kustod (1732-1735) te generalni vizitator i predsjednik kapitula (1748) na kojem je P. Lipovac izabran za provincijala Bosne Srebrene. Biskup Juraj Branjug imenovao ga je poslije Ivanagićeve smrti svojim vikarom u Slavoniji pa već potkraj 1730. koristi pečat s naznakom svoje službe: "Vikar i naslidnik u duhovne stvari nasega Prisvitloga gospodina Biskupa". Papušlić mu je posvetio teološku raspravu *Praelectiones theologicae ex Libro quarto Sententiarum* (Essekini 1748).

LIT.: Arhiv samostana u Makarskoj: Liber arhcivalis , 60, 104, 110, 115, 152. — F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić* 8 (1976), 174-175. — ISTI: Miho Pavunović i organizacija pastoralnog djelovanja u zapadnoj Slavoniji, *Sedam stoljeća Cernika,* Cernik 1994, 113-118. — J. JANČULA: *Franjevci u Cerniku,* Slav. Požega 1980, 97-120. F.E. Hoško

Provjeri pažljivije složeno tipom slova jer je pri konvertiranju došlo do nejasnoća.

PAX, O. Min., provincijal (XIV/XV st.). Kao provincijski ministar u Sclavoniji spominje se samo među svjedocima u bilježničkom zapisu od 4. X. 1302. (pogrešno navođenom 28. X. 1302.) u kojem je uglavljen sporazum zadarskog nadbiskupa Jakova iz Foligna (v.) s upravom grada Zadra o upravljanju dobrima katedralne crkve. Nije poznato kad je postao, ni kad prestao biti provincijal, ni odakle je. Većinom mu daju dodatak iz Zadra (de Jaderra). Iz navedenog spisa to se ne može zaključiti, tim više što se za dvojicu drugih svjedoka Antuna iz Pule i Nikolu iz Zadra vjerojatno kao manje poznate navode precizniji podaci. — Možda je Pax naslijedio provincijala Nikolu 1302, a nakon provincijalstva u Hrvatskoj (1308?) postao provincijal u Toscani? Tu je naime 27.X.1310. bio provincijal istog imena. Ako se radi o istoj osobi, potječe iz Toskane. Jedan Toskanac naime istog imena bio je 1296. Gvardijom Svetog samostana u Asizu.

LIT.: T. SMIČIKLAS, *Codex diplomaticus*, Zagreb 1910. Vol. VIII, 37 *AFH* 10/1917/197 br. 243. L. WADDING, *Annales Minorum,* Quaracchi 1932. Vol. VI, 194. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993. Pax (89); Jakov (54); Jakov iz Zadra (56). M. Žugaj

PEHAR Fra Nenad-Venancije-Josip (1910.-1945.) Rođen 7.V.1910. u Stubici, od oca Franje i majke Mande r. Dugandžić. Osnovnu školu svršio u Trebižatu, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru, filozofski fakultet u Zagrebu. Vojsku služio 4.X.1937.-4.V.1938. u Beogradu. U Franjevački red stupio na Humcu, 3.VIII.1930. Zavjetovan jednostavno 5.VIII.1931., svečano 12.VIII.1934. Za svećenika zaređen u Kotoru, 14.VI.1936. 1938.-1939. kateheta u Konjicu 1939.-1943. studirao filozofiju u Zagrebu 1943.-1945. profesor na Širokom Brijegu 14.II.1945. bačen u Neretvu u Mostaru. Bio je nježna pjesnička i umjetnička duša. Idealan svećenik. Vrlo discipliniran. To je tražio i od učenika. Mogao je slobodno pokazati na sebe kao na uzor vladanja. U svojoj poniznosti ponašao se kao jedan od đaka. Đaci su ga voljeli, cijenili i nasljeđivali. Bio je redovnik u punom značenju. Čovjek molitve i pobožnosti.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

PEHM, Kerubin, teološki pisac (Koprivnica, 12. II. 1727. — Krapina 28. VIII. 1787). U Provinciju sv. Ladislava je stupio 1746. godine. U Pečuhu je završio studij filozofije kod Fabijana Savora (1747-1749), a kod Elzeara Tauzesa, Antuna Delamartine i Silvestra Thara školovanje u dogmatskoj teologije (1749-1753). God. 1751. postao je svećenik. Pred ispitnom komisijom kojoj je predsjedao Kerubin Fabšić položio je 1753. u

Pečuhu ispit za profesora filozofije kao najbolji među pet kandidata i odmah preuzeo službu korepetitora filozofije u Krapini (1753-1755). Filozofiju je predavao u Zagrebu (1755-1757), a zatim je bio profesor biskupijskog sjemeništa u Pečuhu (1758-1760) pa profesor moralnog bogoslovlja u Virovitici (1760-1762). Na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Zagrebu je predavao 12 godina (1762-1774), a 1775. je proglašen "lector jubilatus". U dva navrata sudjeluje u vodstvu provincije kao definitor (1768-1771; 1777-1780), a od 1777. do 1780. je ljetopisac Provincije sv. Ladislava. Posljednje godine je proveo u Krapini, gdje je bio i gvardijan (1783-1786). Kao "lector jubilatus" bio je u Zagrebu dekan Generalnoga učilišta (1774-1783) i sudjelovao u ostvarenju novih državnih propisa o usvajanju nove nastavne osnove. Uz objavljenu knjigu koja po sadržaju pripada kontroverzističkoj literaturi s protestantima ostao je u rukopisu i njegov spis *De revelatione et traditionibus* (Zagreb 1770; vel. 19,8 x 16 cm. str. /478/, sign. br. 2); čuva se u knjižnici franjevačkog samostana u Koprivnici. Pehmn je objavio i dvije knjižice homiletskog sadržaja, pisane na hrvatskom jeziku. Pripadao je krugu Baltazara Krčelića, a njegov ugled kod jansenistički i jozefinistički usmjerenih školskih vlasti potvrđuje činjenica da je 1776. bio član državne ispitne komisije za profesore novoosnovane Kraljevske akademije u Zagrebu.

DJELA: *Manuale theologiae dogmaticae seu Catechismus biblicus*. Zagrebiae 1765. - *Častni pokoj radi dvojstrukog jubileuma od častnoga otca Marcela Jurkina*. Zagreb 1780. - *Govorenje na drugoj mladoj misi Marcela Jurkina rečeno u Virovitici*. (s.l.) 1983.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Monumenta sv. 2, 103, 104. - M. Mesić: Korespodencija Krčelićeva i nješto građe iz njegove velike pravde. Starine JAZU, 8)1876), 93-1441. - V. Klaić: Kraljevska akademija znanosti u Zagrebu (1776). Hrvatsko kolo, 7(1912), 23. - F. E. Hoško: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić, 3(1970), 92, 97. - Isti: Pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. Ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. Bogoslovska smotra, 46(1976), br. 4, 472. F. E. H oško

PEJČINOVIĆ, Augustin, provincijal (Vareš, oko 1763 - Vareš, 28. IX. 1819). Školovao se u Kraljevoj Sutjesci i u provinciji sv. Ivana Kapistrana u Ugarskoj. U franjevački red stupio je oko 1778. Kao vareški župnik sagradio je crkvu na čast sv. Mihovila. Biran je za definitora, kustosa i provincijala Bosne Srebrene (1802-1805).

LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917, str. 17. - ISTI: Kultura i bosanski franjevci II, Sarajevo 1925. A. Kovačić

PEJOVIĆ, Aleksandar, provincijal (Dubrovnik, cca 1737 - 3. X. 1809) - Krsnim imenom Antun. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1757.g. Studije završio u Brescii s izvrsnim uspjehom. Pozvan u Cremonu za lektora filozofije. Stekao je i zvanje lektora teologije, te se toliko usavršio, da je postavljen za generalnog lektora. Na studiju u samostanu Male Braće u Dubrovniku je deset godina predavao teologiju i imenovan jubilarnim lektorom. Kroz više je godina bio starješina u samostanima u Lopudu i Cavtatu, dva puta definitor, provincijal (1793-1796) i provincijalni vikar (1804-1805), a General Reda ga postavlja za prefekta studija u Dubrovniku. Određen za propovjednika u crkvi Male Braće od Senata Dubr. Republike, za uspješno obavljen ovaj rad dobiva doživotnu penziju od 30 dukata. — Izvanredno nadaren (odlično je znao francuski jezik) te neumoran, svakom je poslu uspješno dorastao. Bio je rado slušani propovjednik (propovijedao na narodnom jeziku u Male Braće i korizmene propovijedi u dubrovačkoj katedrali). U nagovorima je bio ugodan, vedar, iskren, jednostavan, u razmatranju i molitvi postojan i neumoran.

LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 510.

I. Djamić

PENDO, Ivan Krstitelj, ljekarnik (Golubinica na Pelješcu, cca 1766 - Dubrovnik, 11. II. 1845). - Krsnim imenom Petar. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1787.g. Njegov rođak I.E. Lučić (v.0 ga je kao đaka uzeo za pomoćnika u ljekarni samostana Male Braće u Dubrovniku. U Provinciji je više puta biran za definitora i jednom za kustosa. - Samostanskom apotekom je upravljao oko četrdeset godina imajući uvijek na umu dobro pacijenata i napredak Provincije. Uputio je u ljekarničko umijeće I.E. Kuzmića (v.).
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 541-542. - Nedjeljko SUBOTIĆ. J/ustin/ VALNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 353. - Vinko VELNIĆ: Tableau chronologique des apothiciares de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26.-31. VIII. 1959). Stuttgart 1960, 189-197. I. Djamić

PENIĆ, Filip, pedagog, provincijal (Vukovar, oko 1718. - Budim, 4. II. 1767). Postavši član Bosne Srebrene studirao je teologiju na visokoj bogoslovnoj školi u Budimu (1739-1843). Neko je vrijeme proveo u Italiji i najvjerojatnije ondje stekao naslove profesora filozofije i teologije te predavao filozofiju. Školske godine 1755/56 predavao je na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu, ali ga je H. Campion tužio vrhovnoj upravi Franjevačkog reda da nema ispravne dokumente za tu službu. General Reda Joanecije a Molina mu je naredio da ponovno pristupi natječajnom ispitu za profesore generalnih učilišta pod predsjedanjem M. Dominkovića, ali je on to odbio i u Rimu se opravdao uz pomoć svog zaštitnika J. Jankovića. Istodobno je u Rimu predočio spise J. Jankovića u prilog diobe Bosne Srebrene. Usprkos suprotnom stavu tadašnjeg provincijala Bosne Srebrene Antuna Bačića i njegovog upravnog vijeća, vrhovna uprava Franjevačkog reda je razdijelila Bosnu Srebrenu na Kustodiju sv. Križa, uskoro Provinciju sv. Križa, na području pod turskom vlašću i na Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga na području pod carskom vlašću; prvim provincijalom nove provincije imenovala je Filipa Penića. Papa Benedikt XIV. je tu odluku potvrdio 5. VI. 1757. bulom *Ad regularis disciplinae*. Peniću su osporili prava bivšeg provincijala pa se on 1762. odrekao tih prava i službe gvardijana u Vukovaru. — Iz razdobolja njegove profesorske djelatnosti ostao je spis *Tractatus historico-dogmaticus de gratia et sacramentis* (vel. 20 x 14 cm, str. 508, samostan u Vukovaru).
LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke vioke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 10 (1978), 134- 128-130.
F.E. Hoško

PENSA, fra Ljudevit (*Ivan), (Trogir - Sinj, 25. IX. 1871). Potječe iz obrtničke obitelji. Ocu mu je bilo ime Ante. Nakon osnovnog školovanja dolazi u Sinj i tu na Franjevačkoj gimnaziji pohađa srednju školu (1857-1863). Filozofske i teološke nauke završio je također na učilištima Provincije. Na Gimnaziji je bio profesor od 1867. do 1870. god. Odlikovao se blagom i mirnom naravi. Umro je od tuberkuloze u 26. godini života.
M. Ćaleta

PEPER, Oton, pedagog, teološki pisac (Varaždin, 5. XI. 1717. — Pečuh, Madžarska, 21. XI. 1763). God. 1735. postao je član Provincije sv. Ladislava, a školovanje je završio na filozofskom učilištu u Varaždinu (1737-1739) i bogoslovnim školama u Varaždinu i Križevcima (1740-1744). Ubrzo je položio profesorske ispite iz filozofije i teologije pa je predavao na obje visoke škole Generalnog učilišta u Zagrebu, na filozofskom učilištu (1746-1748) i u bogoslovnoj školi (1751-1761). Nosio je naslov "lector jubilatus" i upravljao kao dekan Generalnim učilištem u Pečuhu (1762/63).
DJELA: *Propositiones ex theologia speculativo-critico-dogmatica,* Zagrabiae 1757.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u

Zagrebu: Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613-1783),* Zagreb 1968, 87, 98, 122. — ISTI: Doprinos franjevačkih visokih škola sktostičkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda,* Zagreb, 1992, 77. F.E. Hoško

PERECZKY, Antun, filozofski pisac (Budim, 26. III. 1748. - Budim, 15. XII. 1792.). — Potjecao je iz hrvatske obitelji. Uz hrvatski je govorio njemački i nešto madžarski. Filozofiju je studirao u Osijeku (1766-1769), a teologiju u Budimu (1769-1773). Ispit za profesora filozofije položio je 8. VIII. 1773. u Baji. Predavanja iz filozofije je započeo u Iloku (1773/1774), a nastavio u Vukovaru (1774-1776). Zatim je predavao na učilištu moralnog bogoslovlja u Radni (1776-1778). Nakon što je 1778. položio ispit za profesora teologije po državnom nastavnom planu, predavao je u zaključnim odjelima škola dogmatske teologije u Osijeku (1778/1779) i Budimu (1779-1783). Tiskom je objavio dvije liste filozofskih teza, a u rukopisu je ostavio spise: *Instrumentum scientiarum omnium seu Logica maior* (Illokini, 1774) i *Philosophiae mentis pars altera seu Metaphysica* (Vukovarini, 1776; vel. 19 x 23,5 cm; Budim, k II 16). Kad je prestao predavati u Budimu, postao je župnik u Čereviću (17841786), a zatim u crkvi sv. Roka u Petrovaradinu (1786-17891).
DJELA: Cum *propositiones ex Metaphysica*, Essekini 1776. — Cum *propositiones ex universa Philosophia*, Essekini 1776.
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Osijeku, J. PAVISSEVICH, Epistolae ad religiosos intra Provinciam, sv. 2, 98. — F.E. HOŠKO, Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca u Budimu tijekom 18. stoljeća, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 174-175. F.E. Hoško

PERECZKY, Martin, profesor filozofije (Budim, oko 1743. - Čakovec, 21. IV. 1777) postao je 1762. član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga i zatim studirao filozofiju (1763-1765) i teologiju (1766-1770) na generalnom učilištu 1. razreda u rodnom gradu. Položivši ispit za profesora filozofije u Vukovaru predavao je filozofiju na katedri filozofskog učilista u Baji (1770-1773); istodobno je bio i redovnički odgojitelj svojih studenata. Objavio je tiskom popis teza javne rasprave s 59 opširno formuliranih tvrdnji, otisnutih na 98 stranica. Po djelovanju u Baji bio je tajnik provincijala Ladislava Spaića (1774-1777). Umro je "cjenjen zbog znanja i poznat zbog pobožnosti".
DJELO: *Positiones ex universa philosophia,* Calocae, 1773.
LIT.: *Historia Domus Bajensis,* Band I. Bajae 1991, 62, 70-72. F.E. Hoško

PEREGRIN IZ STONA (Peregrinus a Stagno), ljekarnik (Ston, cca 1591 -16. IX. 1671). - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Isticao se redovničkim krepostima. Bio je poznat kao odličan ljekarnik. Na području praktične medicine je mnogo dobra učinio po samostanima i među narodom.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 444. - Nedjeljko SUBOTIĆ. J/ustin/ VALNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 337. - Vinko VELNIĆ: Tableau chronologique des apothiciares de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26.-31. VIII. 1959). Stuttgart 1960, 189-197. I. Djamić

PEREGRIN IZ TRSTA (PEREGRINUS, DE TERGESTO) O. Min., provincijal 1246. Povjesničari ga povezuju uz osnivanje plemićke bratovštine sv. Franje u Trstu 1246. Vjerojatno je izabran za provincijala u Genovi 1244. Prvi je provincijal ređen na tlu Provincie Sclavonie ali o njegovu djelovanju na hrvatskom području nema nikakvih podataka.

LIT.: P. IRENEO DELLA CROCE: *Historia…della citta di Trieste…*, Venezia 1698, 657s. (Opširno) Archivio SARTORI…(a cura di P. Giovanni Luisetto).

Vol. II, 1703s (prema ms. U Pesaru F. BENOFFI: *La Provincia del Santo*. Str. 644-646v. M. Žugaj

PEREGRIN, (bl.) iz Saksonije O. Min. (Đakovo, † 28. 1. 1356.), biskup. - P. je prvi vikar franjevačke vikarije u Bosni, osnovane 1340. Da osigura bolje i mirnije studije mladjim narastajima, otvara samostane i van granica Bosne, u Stonu i Đakovu, odobrenjem Klementa VI. od 21. III. 1347. Isticao se misijskim žarom, razboritosću i svetosću života. Ban Stjepan Kotromanić preporučio ga je 1348. za bosanskog biskupa. Da to mogne učiniti, papa je dotadasnjeg biskupa Ivana premjestio u Fermo u Italiji, a Peregrina imenovao 28. I. 1349. biskupom. Bio je poznat i izvan Bosne, pa ga je splitski kanonički kaptol izabrao za splitskog nadbiskupa. No papa je smatrao da je on mnogo važniji za Crkvu u Bosni kao prokušani misionar i vikar. Iako je biskupsko imenovanje potpisano krajem siječnja, dne 6. 3. 1349. papa mu dopušta da sam izabere biskupa konsekratora. — P. je zacijelo bio poduzetan organizator koji je zacrtao glavne smjernice upravo začuđujećem razvoju bosanske vikarije u njezinu prvom stoljeću postojanja, a djelomice su opisane već 3. IV. 1347. u izvjestaju bana Stjepana Kotromanića papi Klementu VI. Vjerojatno mu treba pripisati glavnu ulogu u ustrojstvu novih biskupija: visočke, krajinske, dalmatinske i hrvatske koje su osnovane oko 1343-1352., uz već postojeće u Duvnu i u Đakovu za sjeverno područje Bosne. — Sveto je preminuo u Đakovu, možda 2. 1. 1356., iako mu je spomen u franjevačkom Martirologiju 28. I. Bularium Franciscanum, VI, [ed. C. Eubel], Romae 1902, 222s br 486. — C. EUBEL: Hierarchia catholica medii aevi, I, Padova 1968^2, 459. - E. GAŠIĆ: Brevis conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Diacovensi et Sirmienisis. Mursae [Osijek] 1944,16s.

PEREGRIN, (bl.) iz Saksonije O. Min. (Đakovo, † 28. 1. 1356.), biskup. Bio je prvi vikar franjevačke vikarije u Bosni, osnovane 1340. Da osigura bolje i mirnije studije mlađim naraštajima, otvara samostane i van granica Bosne, u Stonu i Đakovu, odobrenjem Klementa VI. od 21. III. 1347. Isticao se misijskim žarom, razboritosću i svetosću života. Ban Stjepan Kotromanić preporučio ga je 1348. za bosanskog biskupa. Da to mogne učiniti, papa je dotadašnjeg biskupa Ivana premjestio u Fermo u Italiji, a Peregrina imenovao 28. I. 1349. biskupom. Bio je poznat i izvan Bosne, pa ga je splitski kanonički kaptol izabrao za splitskog nadbiskupa. No papa je smatrao da je on mnogo važniji za Crkvu u Bosni kao prokušani misionar i vikar. Iako je biskupsko imenovanje potpisano krajem siječnja, papa mu 6. 3. 1349. dopušta da sam izabere biskupa konsekratora. — P. je zacijelo bio poduzetan organizator koji je zacrtao glavne smjernice upravo začuđujećem razvoju bosanske vikarije u njezinu prvom stoljeću postojanja, a djelomice su opisane već 3. IV. 1347. u izvješṫaju bana Stjepana Kotromanića papi Klementu VI. Vjerojatno mu treba pripisati glavnu ulogu u ustrojstvu novih biskupija: visočke, krajinske, dalmatinske i hrvatske koje su osnovane oko 1343-1352., uz već postojeće u Duvnu i u Đakovu za sjeverno područje Bosne. — Sveto je preminuo u Đakovu, možda 2. 1. 1356., iako mu je spomen u franjevačkom Martirologiju 28. I.

LIT.: Bularium Franciscanum, VI, [ed. C. Eubel], Romae 1902, 222s br 486. — C. EUBEL: Hierarchia catholica medii aevi, I, Padova 1968^2, 459. - E. GAŠIĆ: Brevis conspectus historicus dioecesium Bosniensis-Diacovensi et Sirmienisis. Mursae [Osijek] 1944,16s.

PEREGRIN, iz Aragonije FKN († 7. 5. 1409.), nadbiskup. God. 1400. bio je zamjenik vikara franjevačke bosanske vikarije, fr. Bartula iz La Verne. (Farlati) - Za splitskog nadbiskupa imenovao ga je 18. 4. 1403. Bonifacije IX., premjestivši dotadašnjeg nadbiskupa Andriju Goalda. Čini se da je Andrija bio pristaša kralja Sigismunda, i kao takav nepoželjan u Splitu, pa je splitski kaptol 24. XII. 1402. izabrao Marina a Cutheis ali ga papa nije potvrdio. Po svoj prilici Peregrina je preporučio kralj Ladislav Napuljski, jer ga papa obavještava o

imenovanju, premda ga ne oslovljava kao kralja Hrvatske, iako ga je jedan dio Hrvata izabrao za kralja nakon smrti Ljudevita I. (1382). Dne 4. V. 1403. papa je poslao Peregrinu metropolijski palij i dopustio mu da izabere biskupa koji će ga posvetiti.

LIT.: D. FARLATI: *Illyricum sacrum, III,* Venetiis 1765, 359a. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 420. — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 166s br. 457. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968[2] 459. — Š. LJUBIĆ: Listine… JAZU. Zagreb 1868ss. Vol. V, 56 br. 62. D. MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Roma 1968, 76. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 89.

PERETTI, Felice, FKN, papa SIKSTO V. (Grottammare, 13.XII.1520. – Rim, 27.VIII.1590.). Bio je Hrvat u petom koljenu (Piazza). Peretti potječe iz vrlo siromašne obitelji. Zahvaljujući ujaku fra Salvatoru Ricciu, koji je uočio dječakovu bistrinu, ulazi u red franjevaca konventualaca. Studira u Fermu, Ferrari, Bologni, Riminiu, Sijeni. Doktorirao je u Fermu 1548. Rektor je studija u Napulju (1553.), pa u Veneciji (1556.). Teolog je i konsultor sv. Oficija (1560). Izvrstan je i tražen propovjednik. Kao uzoritom i revnom redovniku Red mu povjerava vizitacije i obnove brojnih samostana. 1562-64. Profesor je na rimskom sveučilištu. U rujnu 1561. Prokurator je Reda. Njegova beskompromisnost pribavila mu je priličan broj neprijateljski raspoložene subraće. U Rimu je prijateljevao s budućim svecima Filipom Nerijem, Ignacijem Lojolskim, fra Felicem da Cantalice, s budućim papom Pavlom IV., i Pijom V. koji ga je, postavši papa, imenovao 14. I. 1456., po smrti generala Antuna de Sapienti, vikarom Reda, potom 15. IX. 1566. biskupom i 17. V. 1570. kardinalom, davši mu 9. VI. 1570. u naslov crkvu Sv. Jeronima "degli Schiavoni". Za papu je jednoglasno izabran 24. IV. 1585. i uzeo je ime subrata Siksta IV. (1471-1484.). Kao papa je iz temelja sagradio novu, sadašnju crkvu sv. Jeronima i u njoj ustanovio zbor kanonika i prebendara (ukupno 11) – jedinstven slučaj u tisućljetnoj povijesti Rima – svi moraju biti "Nationis Illyricae" (Hrvatske narodnosti). Sagradio je također novi hrvatski gostinjac (bolnicu), uz rečenu crkvu, a smrt ga je pretekla da nije u blizini kupio zgrade za odgoj hrvatskog klera u Rimu. Smrt ga je također pretekla da nije u crkvu sv. Jeronima prenio i tijelo istoga sveca iz sv. Marije Velike, kao i kosti sv. Ćirila iz bazilike sv. Klementa. — Bio je jedan od najvećih papa. Pastor piše da mu je nepravedno uskraćen naslov "Veliki". "Genijalan u zamislima, neustrašiv pred poteškoćama, energičan u izvođenju, iznad svega praktičan". Uvjeren da je miran poredak prvi preduvjet uspješnog djelovanja, skršio je svaki oblik nasilja i banditizma; uklonio je prostituciju; od praznih blagajni, i uza svu opsežnost radova ostavio je papinskoj državi preko 4 milijuna dukata. Jedan je od najvećih graditelja Rima po dobro smišljenom planu: ulice, vodoskoci, obelisci, Lateranska palača, Vatikanska biblioteka, tipografija, vodovod "Aqua Felice", kupola sv. Petra, itd. No, za crkvu je bilo važnije njegovo ustrojstvo Kongregacija, 22. I. 1588. bulom "Immensa aeterni". Njima je, pod vodstvom kardinala, podjelio široke ovlasti za brže rješavanje crkvenih poslova. Broj kardinala od 24 povisio je na 70 (tako je ostalo sve do Ivana XXIII). Za što tješnju suradnju između pape i biskupa, 20. XII. 1585., uveo je biskupske pohode u Rimu (Visitatio ad limina). — Iako je fra Felice do svog izbora za papu bio daleko od diplomatskog života, kao papa se pokazao vrlo vješt i sposoban održati ravnotežu među katoličkim državama Europe zahvaljujući upravo svojoj praktičnoj razboritosti i energičnoj upornosti, po uzoru na svog zemljaka sv. Jeronima kojega je posebno štovao. — Svom se Redu odužio utemeljenjem Kolegija Svetog Bonaventure uz baziliku Svetih Apostola u Rimu (18. XII. 1587), zvanom također i "Collegium Sixtinum", koji je uz Paris, Oxford, Köln, Bolognu i Veneciju postao jedan od najvažnijih kulturniih i znanstvenih centara franjevaca konventualaca. — Siksto V. pokopan je u kapeli Jaslica u

bazilici sv. Marije Velike, u kojoj je pohranio i pronađene zemne ostatke sv. Jeronima. Na ulazu u baziliku dao je izraditi spomenik nad grobom Nikole IV. (Jeronima Masci). — Do 1921. Bilo je općenito smatrano da je Siksto V. bio porijeklom Hrvat. Svjedočila je to tradicija kotorsko-kruševička, grottomarsko-montaltska i rimsko-svetojeronimska, a najstarije nedvojbeno jasno pisano svjedočanstvo potječe iz 15. V. 1657., kad odvjetnik kardinala Francesca Perettija, Aleksandar Saracinelli, braneći kardinalovu parnicu izjavljuje pred sucima (a da se nijedan ne čudi niti išta primjećuje): "….Svima je poznato da se u Apuliji, Abruzzima, Kalabriji, Ankonskoj krajini i drugdje uz Jadransko more nalaze brojne slavenske (=hrvatske) naseobine u kojima se ne služe drugim jezikom do li slavenskog, kako je bio slučaj s ocem Siksta V., koji je kao Ilir [=Hrvat iz Montalta] pošao u Grottammare, ondje se nastanio, oženio i tu mu se rodio rečeni Siksto…". Na tu tvrdnju Sakač nadodaje: "Na usta Saracinellia govorio je praunuk Sikstove sestre Kamile i to samo 50 godina poslije njezine smrti". Tako se držalo preko Piazze, Tempestija i drugih učenjaka, pa Lava XIII. u buli "Slavorum gentem" od 1.VII.1900. (*Sisto V, il creatore della nuova Roma,* Vaticano 1922, 38). No kasnije je Pastor, ne provjeravajući dokumente, brzopleto povjerovao prijatelju Pistlosiju u nijekanju hrvatskog porijekla Siksta V. — Opsežnom knjigom: Siksto V. Papa "Piceno" (Ripatransone 1990., str.587), fra Isidro Gatti pokušao je obezvrijediti tvrdnju o hrvatskom porijeklu Siksta V. Krunski dokaz bio bi postojanje genealogije Sikstovih predaka u Montaltu više stoljeća unatrag. Iste sam godine napisao članak da oni koje Garri navodi, nisu uopće preci Sikstova šukundjeda. Nažalost, nije objavljen.

Izabrana literatura: *Franceso* PISTOLESI, *Siksto V. e Montalto da documenti inediti,* Montalto Marche 1921. Bartol Piazza *Gerarchia Cardinalizia*, Roma 1703, 636ss. Ludwig von PASTOR, *Storia dei Papi X,* Roma 1928. str. XXVII i 502. — Remigio RITZLER, *I Cardinali e i Papi dei Frati Minori Conventuali,* Roma 1971, 59-61; 74-75. Stj. Krizin_ SAKAČ, Papa Siksto V. Talijanski Hrvat, Život, Zagreb 24(1943)199-277. Marijan ŽUGAJ, Sisto V tra Oriente ed Occidente, Miscellanea Francecana 86 (1986) 593-775 (separat Roma 1987 str.187).

M. Žugaj

PERIĆ, Antun (Ivan), lektor bogoslovlja i propovjednik (Sućuraj, 1725.-Makarska, 28. VI. 1806.). Potječe iz velikaške obitelji. Osnovno školovanje pohađao je u Makarskoj. U novicijat je stupio 19. IV. 1744, u Živogošću. Viši filozofsko-teološki studij završio je vjerojatno u Italiji. Postao je 20. XI. 1756. lektor moralnog bogoslovlja u Zaostogu, a potom lektor bogoslovlja u Nadbiskupskom sjemeništu u Splitu (1757.-1775.). Uz to je bio dva puta definitor Provincije Presvetog Otkupitelja (1760-1763, 1770-1773). God. 1771. dobio je naslov lektora jubilata, a 1775 imenovan je predstojnikom studija u Makarskoj, gdje je čini se i predavao bogoslovlje. Bio je sinodalni ispitatelj u Splitskoj nadbiskučliji i makarskoj biskupiji te teolog biskupa Fabijana Blaškovića. God. 1791-1794. bio je Provincijal Provincije Presv. Otkupitelja. Papa Pijo VI. imenovao ga je 28. VIII. 1792. generalnim definitorom Franjevačkog reda, a 27. III. 1798. po drugi put. U vrijeme anarhije 1797. promicao je mir u Makarskom i Vrgorskom kraju. — Perić se istakao i kao propovjednik, kontroversist i predavač. Possebno je odjeknula njegova propovijed koju je održao prigodom prijenosa ostataka sv. Dujma 1770. godine. Bio je član Splitske gospodarske akademije. Čini se da mu se s pravom može pripisati i filozofski priručnik sačuvan u rukopisu pod naslovom Institutiones Phisicae s brojnim crtežima sačuvan u Makarskoj knjižnici (sign. IIa 36).

Lit. F. GIANUIZZI, Exhibita, non quaesita meritorum A. R. P. Antonii Perić monumenta, Venetiis 1799, 24 — J. BOŽITKOVIĆ, »Ljetopisne bilješke: 3. 4. Perić Ivan Antun, kao filozof (1725.-1806.)«, *Bogoslovska Smotra,* 13 (1925) 163-164. – A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 364-368. — J. BAJAMONTI, »Nastavak povijesti sv. Dujma«, *Zapisi o*

gradu Splitu, (ur. D. Kečkemet), Split 1975, 259. — I. OSTOJIĆ, Nadbiskupsko sjemenište u Splitu (1700-1970), Split 1971, 33. — V. KAPITANOVIĆ: *Fra Andrea Dorotić (1761-1837), il suo tempo, la sua attività e il suo pensiero,* Roma 1978. 79. — Ž. Dadić, Prilog poznavanju prirodnofilozofskih stavova u srednjoj Dalmaciji u 18. stoljeću, *Prilozi za istražćivanje hrvatske filozofske baštine,* 8 (1982), 15-16, 170-177. — 78-79. — D. BARBARIĆ: *Filozofija Andrije Dorotića* (Monografije iz hrvatske filozofske baštine, 9), Zagreb 1987, 38-40. — J. A. SOLDO: »Djelovanje franjevaca Provincije Presvetoga Otkupitelja kroz 250 godina (1735-1985)«. *Kačić*, 17 (1985), 261. — V. KAPITANOVIĆ: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 45 i 104. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 92-94.

V. Kapitanović

PERIĆ, fra Franjo Ante, profesor (1782. Živogošće - 17. IX. 1852. Split Dobri), profesor, propovijednik i pisac. Prvo školovanje završio je vjerojatno u franjevačkom samostanu u Živogošću. Filozofiju u Makarskoj. Provincijal fra Andrija Dorotić poslao ga je na više teološko školovanje u Veneciju. God 1808. predavao je filozofiju u Šibeniku. Natječaj za generalnog lektora polagao je na Visovcu 28. XI. 1813. Od 1813. do 1816. predavao je na generalnom učilištu u Šibeniku. Tada se premješta za lektora u Makarsku. Godine 1824. premješten je iz Makarske za profesora filozofije na biskupsko sjemenište u Splitu. Tu je nakon deset godina predavanja postigao i jubiliaciju. Kroz to je vrijeme bio dva puta samostanski vikar, te ravnatelj klerika i propovijedao je po različitim mjestima. Ostali su mu u rukopisu spisi: *Exercitationes philo(so)phicae* a F. Francisco Perich exaratae, a variis auctoribus et manuscriptis depromptae atque in unum collectae. Eiusdem manu conscriptae (rukopis u Franjevačkoj Knjižnici u Makarskoj) i *Glasnik evangjelski na pripovidalištu* sa osamdeset govorenja (rukopis, Arhiv franjevačkog samostana Sinj). Bezina mu bez dokaza pripisuje i anonimnu knjižicu *Upravgliagnje griscnika k' Bogu,* U Mletczih 1768. No, među osam redovnika, koji su dotične godine putovali u Veneciju ne nalazimo Perićevo ime.

LIT.: *Š. Ljubić,* Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 468. — J. Božitković, Prilozi za povijest filozofije u Franjevačkom redu, Bogoslovska smotra 29 (1931) 448-453. — *A. Crnica,* Naša Gospa od zdravlja i njezina slava, Šibenik 1939, 369-370.402 — V. KAPITANOVIĆ, »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 273. — Latinski filozofski rukopisi, — »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)« *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 198. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 110-112.

V. *Kapitanović*

PERIĆ, Josip Vergilij, profesor i narodni poslanik (Podbablje, 16. IV. 1845. - Zadar, 2. I. 1919). Osnovnu školu pohađao je u Imotskom a Gimnaziju u Sinju (šk. g. 1858. do 1863/64). Naknadno je privatno položio VII. i VIII. razred i ispit zrelosti (1870). U novicijat je ušao 1864. Filozofiju i bogosloviju studirao je u Šibeniku i Makarskoj. Nakon ređenja (1869) imenovan je za nastavnika u Sinju i predavao je od šk. g. 1869/70. do 1871/72. hrvatski, latinski i grčki. Znao se potpisivati "Divko". Nakon toga se sekularizirao i otišao u Graz gdje je studirao klasičnu filologiju i slavistiku. Diplomirao je g. 1887. Službovao je kao profesor u Kotoru i Zadru. Perić je bio nastavnik, narodnjak, narodni poslanik u Beču, ljubitelj hrvatskih starina, veoma angažiran oko rada Hrvatskoga starinarskog društva u Kninu, pisac i prevodilac. Surađivao je u raznim listovima i revijama.

DJELA: Govor zastupnika J.V. Perića u Carevinskom vijeću u Beču, Zadar 1891; Kula od Uzdaha, Zagreb 1900 (reprint g. 1989); Der Serbokroatische Streit, Beč 1903; Pjesme i poslanice, Zadar 1906; O sveopćoj pučkoj prosvjeti, Osijek 1912; Govor prof. J-V- Perića...prigodom

25-godišnjice "Hrvatskog starinarskog društva", Split 1912.
LIT.: Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925, 211; ŠIMUNDŽA Drago, Josip Vergilij Perić - život i djelo, Čuvari baštine, Imotski 1989, 521-532 (u članku ostala literatura). – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 151-152.

J. A. Soldo— V. Vrčić

PERIŠIĆ, Bono, prosvjetno-kulturni radnik (Fojnica, 15. XI. 1813 - Fojnica, 9. XI. 1887). - Školovao se u Fojnici i Pečuhu. U novicijat je stupio 1828. Kao svećenik obavljao je razne službe. Bio je kapelan u Tolisi i Skoplju, učitelj redovničke mladeži Bosne Srebrene i župnik. Još kao student u Pećuhu oduševio se idejama hrvatskog narodnog preporoda, koje skupa s Jukićem i drugim bosanskohercegovačkim ilircima širi u Bosni i Hercegovini. Iz tih razloga dopisivao se s Jukićem i Brlićima iz Broda te drugovao s Šunjićem. Jukić ga slavi kao izvrsnog poznavaoca književnosti, skuplja s njim narodne pjesme i druge umotvorine, 18490. obavještava ga o namjeri da osnuje u Bosni prvo književno društvo. Čitava života intenzivno se bavio knjigom. Batinić ističe kako je bio enciklopedijski naobražen. Godine 1851. počeo je pisati svoju kroniku prema rukopisu fra Ive Mirčetića, koju počinje s pojavom Turaka u Evropi 1373., a završava s godinom 1666. Dio ove kronike priopćio je Drljić 1964. u Dobrom Pastiru. U fojničkom arhivu čuvaju se njegovi rukopisi: životopisi Augustina Miletića, Vice Vicića, Jakova Križanca, Mije Ćuića, Mate Krističevića i Mije Zubića, zatim latinski pisana povijest Crkve te "Nacrt o uređenju numizmatike, galerije slika, knjižnica i o domoljublju" pisam latinski pod naslovom "Dissertatio de nummis et de Museis" 1867. Prigodom njegove smrti o njemu je napisano: "S njim gubimo možda najučenijeg, pak i najpobožnijeg redovnika, vatrena rodoljuba i vrla svećenika".
LITERATURA: - † O. Bono Perišić, Glasnik Jugoslavenskih franjevaca, 2(1888) 1, str. 6-7. - BATINIĆ Mijo V.: Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. - XX, Zagreb 1913. - JELENIĆ Julijan: Kultura i bosanski franjevci II, Sarajevo 1915. - ISTI: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (rukopis u Tolisi). - DRLJIĆ Rastko: Neobjavljena Kronika fra Bone Perišića (1812-1887), Franjevački vijesnik, 46(1939) 1, str. 42-47. - ISTI: Fra Bono Perišić - pretača u nacrtu rada Zemaljskog muzeja, Dobri Pastir, 13-14(1964) I-IV, str. 297-300. - JUKIĆ Ivan Franjo: Dokumentarna građa, Sarajevo 1970. A. Kovačić

PERIŠIĆ, Elizabeta (Ana), redovnica klarisa (Kaštel Štafilić, ? — Split, 3. IV. 1836). Pod prisilom roditelja dođe pred oltar i sklopi ženidbeni vez, ali istoga dana pobježe u samostan i Crkva je riješi te veze. U samostanu proživje pobožno 44 godine.
LIT.: Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], II., sr. 17. M. A. Petričević

PERKOVIĆ, fra Petar Krstitelj (*Antun), profesor i prevodilac (Klis, 7. VI. 1856 - Sinj, 23. X. 1924). Osnovnu školu je završio u Šibeniku a Gimnaziju od drugog razreda u Sinju (šk. g. 1869/70 - 1871/72). U novicjat je stupio godine 1873. Nakon završetka filozofije i bogoslovije zaređen je za svećenika godine 1878. Bio je dobar propovjednik. Preveo je na hrvatski jezik knjigu fra I. Markovića "Slaveni i pape", I. II. dio (Zagreb, 1903-04). Bio je dvaput definitor provincije, gvardijan u Sinju i Omišu, kustod i provincijal (1904-07). Za profesora je osposobljen u Zagrebu. Neko vrijeme je predavao na Bogosloviji u Šibeniku. U Sinju je vršio službu nadzornika u Sjemeništu (1877-80). Na Gimnaziji je dugo predavao, od šk. g. 1879/80. do 1899/1900. i to većinom vjeronauk i logiku, ali i hrvatski, zemljopis, živinstvo i talijanski. Dio njegove korespondencije i nešto spisa čuva se u Arhivu Franjevačkog samostana u Sinju. U Glasniku "Gospa Sinjska " posthumno je godine 1925. objavljeno nekoliko njegovih članćića o Mariji. Petrov piše da je ostavio prijevod nekih propovijedi Bossueta.
Lit.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 165.

J. A. Soldo

PERKOVIĆ, Mihovil, (Primorac) stradalac za vjeru i domovinu (Kakma/Vrana,) Turci su ga uhvatili u izviđanju i nabili na kolac.
LIT.: — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988, 91, 117. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.
V. Kapitanović

PERKOVIĆ, Toma, pedagog († Osijek, 15. IV. 1725). Svojim učiteljskim djelovanjem je bio vezan uz Osijek. Najprije je ondje predavao na filozofskom učilištu (1718-1721), a zatim je bio jedan od prve dvojice profesora teologije na 1724. u Osijeku osnovanoj bogoslovnoj školi; predavao je zajedno sa Stjepanom Vilovom. Na žalost je smrt prekinula njegovo učiteljevanje. Između dva djelovanja na osječkim školama bio je samostanski starješina u Petrovaradinu (1722, 1723).
LIT.: Arhiv franjevačkog samostana u Makarskoj, Liber archivalis, 119. — F.E. HOŠKO: Dvije osječke visokeškole u 18. stoljeću, Kačić, 8 (1976), 143, 146.F.E. Hoško

PERNAR, Augustin, povjesnik i homolitečar (Varaždin, 27. X. 1834. — Karlovac, 19. I. 1876). Postao je 1857. član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa, a 1860. je zaređen za svećenika. Djelovao je kao vjeroučitelj u Klanjcu i Karlovcu. Skupljao je povijesnu građu o hrvatskim samostanima svoje provincije i pripada mu prvenstvo u istraživanju tog dijela Hrvatsko-kranjske provincije. Pisao je povijesne priloge u *Katoličkom listu* (1858) i *Arhivu za povjestnicu jugoslavensku* (1868), a u rukopisu je ostao latinski pisani spis *Epitome historiae seu initia, porgressus et vicissitudines almae Provinciae Crucis Croatiae-Carnioliae* (Klanicii, s.a., fasc. LVII u samostanu u Karlovcu).
DJELA: Korizmene propovijedi, (Dušobrižnik, 1897). — Marijanske propovijedi, (Ibidem, 1897). F.E. Hoško

PERRVAN, Miroljub, povjesničar (Podgradina kod Livna, 24. VII. 1905 - Zenica, 15. XI. 1968). - Krsno mu je ime Ivan. Rodio se od oca Ivana i majke Ruže rođ. Perković. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Bisokom i Vukovaru, teologiju u Parizu, gdje je i doktorirao. Franjevac je postao 1923., a svećenik 1928. Bio je nastavnik u Visokom (1928-1929), kateheta u Livnu (1929-1932), profesor teologije u Sarajevu (1932-1937, 1938-1960), gvardijan u Sarajevu (1945-1948), de familia na Gorici kod Livna (195:60-1962), župnik u Ljubunčiću (1962), kapelan u Tuzli (1962-1965), Fojnici (1965-1967) i Zenici (1967-1968). Vršio je dužnost tajnika i ekonoma provincije (1939-1942) te biran za definitora (1949-1952, 1958-1961). Umro je od srčane kapi. - Bio je vedre i živahne naravi, komunikativan ali nenametljiv, angažirano zauzet za siromašne, nevoljene i bolesne. Zbog revnosti ispovijedanja koševskih bolesnika zvali su ga koševskim župnikom. Kao povijesničar bavio se prou7čavanjem srednjovjekovne bosanske prošlosti, a pisao je i o raznim temama religioznog sadržaja u Kalendaru sv. Ante (1927, 1928, 1944), Franjevačkom vijesniku (1927, 1934-1938), Glasniku bl. Nikole Tavelića (1944), Spremnosti (1944), Bosni Srebrenoj, reviji (1951, 1953, 1955, 1956, 1957, 1960, 1962, 1964, 1966, 1968) i kalendaru (1954, 1968, 1969) Dobri Pastir. Za posljednja dva godišta kalendara Dobri Pastir napisao je tematski (glavni) tekst.
DJELA: Saint Boniface et la rèforme de l' Église Franque. Paris 1938.
LITERATURA: Rek. /REŠAD Kadić/: Kako je sarajevski franjevac otac Pervan spasio dragocjenu Gazi Husrevbegovu knjižnicu. Sarajevski novi list, 1(1941) 144, str. 5. - P. Jean Miroljub Pervan O.F.M. "Saint Boniface et la rèforme de l' Église Franque". Katolički list, 96(1945) 14/15, str. 116. - H/RGIĆ/ Lj/ubo: In memoriam. Ostavio nas je "siromašni fratar" Bosna Srebrena 19(1968) 12, str. 192-193. - ŠIMIĆ Domagoj: Oproštajni govor fra Domagoja Šimića. Bosna Srebrena, 19(1968) 12, str. 193-194. - /UREDNIŠTVO/:

† Dr fra Miroljub Pervan. Dobri Pastir, 19/20(1970) I-IV, str. 363-364. - KOVAČIĆ Anto Slavko: Spomenica dvadesetpetogodišnjice Udruženja katoličkih svećenika "Dobri Pastir" 1950-1975. Sarajevo 1967., Bibliografija..., str. 134-136.A. Kovačić

PEŠTALIĆ, Grgur, književnik, profesor filozofije, fizičar (Baja, 27. VI. 1755. — Baja, 1. II. 1809) postao je 1722. franjevac u Šarengradu. Poslije redovitog filozofskog i teološkog školovanja na visokim školama Provincije sv. Ivana Kapistranskoga studirao je filozofiju na sveučilištu u Budimu (1777-1779) postigavši naslov doktora filozofije. Zaređen je 1778. za svećenika, a 1779. je počeo predavati filozofiju po državnom nastavnom programu, i to najprije u Baji (1779-1781) i zatim u Požegi (1781-1783). Bio je knjižničar osječke gimnazije (1783), ali je još iste godine pošao u Baju gdje je bio zamjenik samostanskog starješine (1783/84, 1788-1791, 1792) i hrvatski propovjednik; za tog boravka je u crkvi podigao glavni oltar i obnovio samostan obavljajući zadaću samostanskog predstojnika (1791). U teškim danima kuge bio je gvardijan u Vukovaru (1794-1797); istu je službu obavljao i u rodnom gradu (1806-1809). U međuvremenu je 1801.-1806. predavao na obnvoljenom učilištu filozofije u Mohaču. Bio je "odličan poznavalac filozofskih disciplina i predavač istaknutih didaktičkih sposobnosti" (Čevapović). O njegovom učiteljskom djelovanju govore i tri objavljena tezarija. S Ignacijem Katićem je konstruirao zrakoplov koji je poletio 1784. u Baji pred mnoštvom promatrača. U desetercu je ispjevao ep o ratnim pothvatima bačkih Hrvata te prepjev sedam pokorničkih psalama s uputama o čuvanju od kužne zaraze. Incijali njegovog imena i prezimena potiču na pomisao da je on autor latinske pjesme o osvojenju Beograda *Taurunum auspiciis Josephi II. Aug. recuperatum, Poemation a G. P. concinnatum* (Pestini 1789). Svakako svojim djelovanjem na prosvjetnom i kulturnom polju nadmašuje svoje suvremenike (Sekulić).

DJELA: *Tentamen publicum ex logica, historia philosophiae et mathesi,* Bajae 1780. — *Dostojna plemenite Bacske starih uspomena, sadashnjih i drugih slovinske kervi delijah - slava,* Kaloča 1790. — *Utišenje ožalostjenih u sedam pokornih pisama kralja Davida,* Budim 1797. — *Tentamen publicum ex physica et philosophia morum,* Budae 1803. — *Positiones philosophiae,* Budae 1805.

LIT.: G. CSEVAPOVICH: *Synoptico-memorialis catalogus ... Provinciae S. Ioannis a Capistrano,* Budae 1823, 302, 322. — J. FORKO: *Crtice iz "slavonske" književnosti u 18. stoljeću,* I, 28. — A. SEKULIĆ: *Književnost bačkih Hrvata,* Zagreb 1970, 42. — ISTI: Ulomci iz nepoznate hrvatske kulturne povijesti, *Kačić,* 3 (1970), 133. — ISTI: Grgur Peštalić i njegova filozofska djela, *Prilozi,* 6 (1980), br. 15-16, 93-121). — F.E. HOŠKO: Franjevačko filozofsko učilište u Požegi, *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 1, 109-111. — *Historia Domus Bajensis,* Band I. Bajae 1991, 104-259. F.E. Hoško

PETAR DE CORBAVIA BOGDANIĆ, PETAR

PETAR de Marnhaco O.Min. (14. st.),biskup kninski. - Dodatak uz ime, po svoj prilici, je plemićki naslov. P. je vjerojatno bio iz rodbinstva napuljsko-sicilijanskih kraljeva, a za kninskog biskupa možda ga je "progurao" Karlo Drački, okrunjeni hrvatsko-ugarski kralj (1385). Za kninskog biskupa imenovao ga je 19. II. 1386. avignonski papa Klement VII. Čini se da mu se nije žurilo primiti biskupsko posvecenje i poći u Knin. Naime, još pola godine kasnije, l. IX. 1386., Klement VII. produžuje mu rok za biskupsko posvećenje, dopuštajući mu da po volji izabere biskupa posvetitelja. Ujedno mu je dopustio da za suradnike smije uzeti jednog ili dvojicu franjevaca. Da li je Petar uopće otišao u Knin, teško je sa sigurnošću ustvrditi jer nedostaju povjesna vrela. Kralj Sigismund u svojim poveljama spominje u tom razdoblju kninskog biskupa, svog pristašu, Pavla. Ukoliko je P. doista upravljao kao biskup u Kninu, nedvojbeno se povukao kad je Tvrtko zatražio biskupsko imenovanje za Mihaela. To potvrđuje njegova prisutnost u Avignonu dne 14. VII. 1390., kad je bio u pratnji sicilijanskog

kralja prema Napulju.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 259s br.735; 274 bilj. 1 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 486.

PETAR IZ BOLOGNE, O.Min., krbavski biskup († London, 19. I. 1332). Rodio se oko 1260 u Crespellanu kod Bologne, te oko 1278. ušao u bolonjsku provinciju. Spominje se 31.VIII.1284.u sakristiji crkve franjevca konventualca u Bologni, zatim 8. VI. 1289. u Ravenni, 1291. u Bologni i 5. VII. 1294. u Modeni. Ređen je za svećenika oko 1285. U Modeni je bio lektor bogoslovlja. — Gams, Eubel, Sladović i Robinson drže da je postao krbavski biskup. No, krbavski biskup, bar do 1310. bio je Ilija iz Montefiore (v.). Petar iz Bologne je bio 23. VII. 1308. u Zadru uz papinskog legata kardinala Gentilea (v.), ali ne kao biskup. Nije isključeno da je Gentile uočio lijepe odlike Petrove, pa ga je možda, naknadno, preporučio papinskoj kuriji kao korisnog djelatnika, pa je po smrti biskupa Ilije došlo do Petrova imenovanja. Spominje se 4. XII. 1316. s papinskim pismima za pet francuskih biskupija, u vezi s poslovima za koje se zahtijeva biskupski red. No, bolje je poznato njegovo životno djelovanje od 17. III. 1317., kad je s dvojicom kardinala poslan da izmiri škotskog kralja Roberta Bruce i engleskog kralja Eduarda II. Od tada pa do pred smrt djelovao je kao neumorni "leteći" biskup po biskupijama York, London, Winchester, Lincoln i Canterbury, zadržavajući se po franjevačkim samostanima u tim i drugim gradovima. Sudjelovao je u biskupskim posvećenjima, obavljao brojna ređenja, ustoličavao opate, posvećivao crkve, oltare i kaleže; blagoslivljao zvona, crkveno ruho, itd. Privremeno je upravljao biskupijama Londona, Winchestera i Canterbury kad nisu imale vlastitog biskupa. Robson spominje da je sačuvan i njegov biskupski pečat, rijedak slučaj franjevačkih pomoćnih buskupa prije Reformacije u Engleskoj. — U Regestu londonskih franjevaca konventualaca stoji: "Pod južnim lukom [crkve] leži časni otac, manji brat Petar Bolonjski, nekoć krbavski biskup u ugarskoj i sufragan londonskog biskupa koji je preminuo … mjeseca siječnja godine gospodnje 1331 [=1332]". ("… in archu australi jacet venerabilis Pater frater minor Petrus Bononiensis, quondam episcopus Corboniensis in Hungaria et suffraganeus episcopi London: qui obiit… di mensis Januarii Anno domini 1331" [=1332[. A u Nekrologiju priorata Cambrigeske katedrale, na dan 19.I.: "Preminuo je dobre uspomene Petar, krbavski biskup, reda Manje braće". [Obierat bone memoriae Petrus Corbaviensis episcopus de ordine fratrum minorum]. Annales Paulini spominju da je priminuo na dan sv.Wulfstana u Londonu kod "Greyfriars", kojima je pripadao, "vir excellentissime vite et omni bonitate repletus…" (Kronika kraljeva Eduarda I. i II.).

LIT.: Pius Bonif. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957, 399. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Patavii 1968, 208. Manojlo SLADOVIĆ: *Povesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trst 1856,135. Franjo RAČKI: *Schematismus cleri dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis*, Segniae 1916,29 br. 4. Michael ROBINSON: Peter of Bologna (c.1260-1332) Franciscan Bishof of Corbavia u *Collectanea Franciscana* 63 (1993) 5-35. Tadej SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus*, vol.VIII, 188 br. 169.

M. Žugaj

PETAR iz Paga (Petrus de Pago, Dešković, Dišković) FKN (†30. XII. 1426), nadbiskup. Bonifacije IX. postavio ga je 14. VII. 1402. za provincijala, razriješivši dotadašnjega Nikolu iz Zadra. Ako je uopće nastupio bilo je to za kratko jer se isti papa u prosincu te godine, s dva dekreta, obraća Nikoli kao provincijalu. Inocent VII. imenovao je Petra 22. VI. 1406. biskupom u Faenci. Kao biskup prisustvovao je saboru u Pisi (1409.) i u Bologni (1410.). Pristao je uz Ivana XXIII., koji ga 19. X. 1411. premjestio za splitskog nadbiskupa. U Splitu nije bio prihvaćen, pa ga Ivan XXIII. uzeo 9. IV. 1412. za tajnika i referendara Signature, a 4. I. 1413. poslao ga kao Legata u Toskanu "radi nekih crkvenih poslova". Sudjelovao je

1415. na saboru u Konstanzu, na kome se odrekao splitski biskup Dujam. No. kad je Dujam vidio da raskol nije okončan povukao je svoje odreknuće. Petar je 1418. blagoslovio temeljni kamen crkve sv. Jelene nedaleko Venecije. — Kad je konačno 11. XI. 1417. završio Zapadni raskol i izabran za papu Martin V. Dujam se 1420. odrekao nadbiskupije (Gams), pa je P. mogao ući u posjed u rujnu te godine. Martin V. postavlja Petra 15. I. 1420., kao splitskog nadbiskupa, administratorom i hvarske biskupije. Vjerojatno je bio zagrijani pristaša Mlečana ili se je bar dao iskoristiti u njihovoj raboti protiv hvarskog biskupa, svog sufragana i subrata, Jurja Imoćanina. I sam je papa Martin V. nasjeo Petrovim iskazima, pa su bile potrebne skoro tri godine da Juraj bude vraćen u Hvar. — Prema nekim piscima Petar je navodno sudjelovao i na saboru u Sieni, 1423-24. Dok mu neki pisci pripisuju veliku ulogu na tom saboru, Pastor ga, međutim, niti ne spominje. Pokopan je u splitskoj katedrali pred velikim oltarom.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, br. 414, 1567; str. l93 bilj. 3 i 450, bilj. 3 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 401 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913[2], Padova, 1960[3,] · 246; 398; 460. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 91 - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 92.

PETAR IZ PIRANA, SARDA, PETAR

PETAR PAKRAČANIN IVANOVIĆ, Petar

PETAR TROGIRANIN, FKN, pisac (XIV. st.), († poslije 11.I.1386.). Neki su ga nazivali Dujam iz Trogira, zamijenivši "Dompnus = Dominus = Gospodin s "Dompnius" = Domnius = Dujam. Prema sličnim uzorcima sastavio je popis provincija i vikarija s odgovarajućim brojem kustodija i samostana. Od devet sličnih popisa do 1400. Petrovi su brojevi, čini se najvjerojatniji. Tako na pr. u Popisu Bartola iz Pise (oko 1390) zabilježen je 1531 samostan u Redu, dok Dubrovački popis bilježi 1641. Pizanac za provinciju Sclavonia stavlja 25 samostana, dok Trogiranin ima 30 (zacijelo je svoju provinciju bolje poznavao od Pizanca). Jedini je od devetorice sastavljača popisa zabilježio i broj trećoredskih bratstava u pojedinoj provinciji. Cijenjen je također njegov odsjek: *Catalogus Regusinus Generalium Ministrorum,* koji završava spomenom provincijala Minora iz Drača (v.) i naznakom da je katalog dovršio 11.I.1385. od Kristova utjelovljenja, tj.11.I.1386. po današnjem načinu računanja vremena.

Archivum Franciscanum Historicum, 15 (1922) 336-348. M. BRLEK, *Rukopisi knjižnice Male Braće u Dubrovniku,* Zagreb 1952 knj. I, 7s. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 93. G. GOLUBOVICH, *Biblioteca Bio-Bibliografica della Terra Santa…* Vol. II, 241-258, Quaracchi 1913. - M. ŽUGAJ, *Conventi dei Minori Conventuali tra i Croatia dalle origini fino al 1500.*, Roma 1989, 23. M. Žugaj

PETAR UGRIN, (Hungarus) O. Min. († Split prije 26. IX. 1324.), nadbiskup. Bio je kapelan sicilskonapuljske kraljice Marije (majke sv. Ljudevita biskupa i unuke Bele IV. i Marije Virovitičanke), pa je možda i zbog toga smatran Ugrinom. Za splitskog nadbiskupa imenovao ga je 10. V. 1297. Bonifacije VIII. nakon što se arhiđakon Jakov odrekao upravljanja biskupijom. Papa mu je 18. V. 1297. poslao metropolitanski palij, a 21. V. 1297. dopustio da mu biskupsko posvećenje podijeli napuljski nadbiskup ili, po želji, bilo koji drugi biskup. — God. l311. suspendirana mu je, za neko vrijeme, uprava u nadbiskupiji, jer je pratio kardinala Gentilea, legata u hrvatskougarskoj kraljevini (Eubel).

LIT.: Bullarium Franciscanum, IV, (ed. J. H. Sbaralea) Romae 1759-68, 436 br. 116; 474 (h); *V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 614 br. l28. *Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908,

213 br. 2107. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 420. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 459; II, str. XXXVIII. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 91.

PETAR, FKN ? († 1379), biskup. Nazvan je Bistuensis prema rimskom gradu Bistue. Eubel ga pogrešno uvrštava u Budvansku biskupiju (Biduanensis). Zna se naime da je 1377. bosanskog vladara Tvrtka okrunio za kralja biskup Petar u bazilici u mjestu zvanom Mel ili Mil, odnosno Mile, kod Visokog. To nije mogao biti Petar 'bosanski' biskup sa sjedištem u Đakovu jer je već 23. I. 1376. premješten za biskupa u Đur, a nasljedio ga je dominikanac Dominik (EUBEL). Čini se da je biskup Petar istovjetan s biskupom Petrom što ga god. 1355., Eubel navodi u njemu nepoznatoj biskupiji "Melunensis", a što se zapravo odnosi na Mel/Mil (Visoko). — Budući da Petrovo biskupstvo pada u zlatno doba Bosanske vikarije, kad je osnovano više biskupija s franjevcima biskupima (□ Ivan Valentin, □ Gverin, □ Jakov, □ Peregrin Saksonac) čini se da nije pretjerano predmnijevati da je i Petar bio franjevac.
LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 142; 150; 282; 335. — M. ŽUGAJ, Croatica Christiana Periodica, br. l7 (1986) 100 bil j . 43.

PETAR, FKN ? († prije 9. IV. 1434.), biskup. Spominje ga Eugen IV. pri imenovanju □ Stjepana Radozovića za biskupa u srednjoj Bosni ("Bistuanensis et Visoconensis" - Bistue i Visoko). Budući da su mu predšasnik □ Egret Ivan i dvojica nasljednika, sve do turske okupacije Bosne, bili franjevci, nije preuzetno nagađati da je i Petar bio franjevac. Kako je Egret imenovan biskupom 1386, a Petar završio 1434., a nemamo podataka da bi još netko u međuvremenu bio biskup, to bi razdoblje biskupske uprave pripadalo njima dvojici.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hüntemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 62 bilj. l. — Croatica Christiana Periodica br. 17 (1986) 100 bilj. 43.

PETAR, beogradski biskup, □ RIAPA

PETAR, O. Min. (?) (druga polovica XIII. st.), biskup. - Dne 11. III. 1286. Honorije IV. ponavlja odredbu predšasnika Martina IV., iz 1284., dubrovačkom nadbiskupu, franjevcu □ Bonaventuri iz Parme da providi prikladnog pastira sufraganskoj biskupiji u Stonu, koja je zbog srpske okupacije u zaleđu bila dugo bez biskupa. Nakon papina požurivanja, još iste godine 1286. Ston dobiva biskupa Petra, koji se iste godine spominje prisutan u Anagniju, jednoj od papinskih rezidencija. Odrekao se uprave biskupije 1298. — Da je bio franjevac može se zaključiti iz činjenice što ga je predlagao franjevac Bonaventura, kao što je tih godina □ Lambert sebi za nasljednika u Krku predložio franjevca □ Martina a zadarski nadbiskup □ Ivan iz Anagnija u Osoru frannjevca Anđela.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 421. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 462; II, str. XXXVIII. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 90.

PETKOVIĆ, Imelda Jaka (Blato, Korčula 16. lipnja 1906. - 9. siječnja 1993. Cortines/Argentina). Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosđa Cijeli svoj redovnički život radila je kao neumorna misionarka za širenje Božjeg kraljevstva u dušama. Godine 1936., s prvom grupom sestara otišla je u Južnu Ameriku kao misionarka. Vjerna kći Očeva milosrđa, s. M. Imelda upućuje i širi Očevo milosrđe po raznim zajednicama koje je otvarala na južno američkom tlu. Odlikovala se u franjevačkoj jednostavnosti, miru i nesebičnoj požrtvovnosti. U dnevnoj molitvi crpila je snagu od Gospodina tijekom 44 misionarskog rada u Južnoj Americi i 67. godina redovničkih

zavjeta. Umrla je u Cortinesu (Argentina) u 87. godini života. E. Barbarić

PETKOVIĆ, KOVAČ, Marija Propetog Isusa, utemeljiteljica. (Blato na Korčuli, 10.prosinca 1892. - Rim, 9. srpnja 1966). Iz ugledne je i bogate zemljoradničke obitelji i osmo dijete Marije i Antuna Petković. U rodnom je mjestu završila nižu srednju školu i rano se posvetila vjersko-dobrotvornom radu s djecom i odraslima, osobito siromašnima i bolesnicima. Na poticaj i uz pomoć dubrovačkog biskupa dr. Josipa Marčelića osnovala je u Blatu 4. X. 1920. hrvatsku franjevačku redovničku obitelj Kćeri milosrđa s glavnom svrhom posvetiti se Bogu po djelima duhovnoga i tjelesnog milosrđa. Upravljala je družbom od osnutka do siječnja 1961. kad se svojevoljno povukla i od Crkve dobila priznanje zaslužne poglavarice. Od 1940.-1952. predvodila je svoje sestre u misijskom apostolatu Južnoameričke Crkve u Argentini, Paraguaju i Čileu. Vratila se u Europu 1952. i prenijela u Rim vrhovnu upravu Družbe iz kuće matice u Blatu. Isticala se velikom ljubavlju prema Bogu i siromasima. Odgajala je djecu, prvenstveno siromašnu i napuštenu i otvorila je prvo sirotište za mjesnu siročad u matičnoj kući Družbe u Blatu. U misijama je neumorno promicala vjersko-obrazovni rad i prosvjetu među najsiromašnijima. sav njezin život i rad bio je jedinstvo akcije i kontemplacije ljubavi i milosrđa Nebeskog Oca kojemu je u čast sastavila "Hvale i Zazive". Umrla je 9. srpnja 1966. i pokopana na rimskom groblju Campo Verano, odakle je tri godine kasnije prenesena u kapelicu središnje kuće. Na rimskom vikarijatu otvoren je 28. veljače 1989. biskupijski istražni postupak o svetosti njezina života. Do sada su obavljena istraživanja svjedoka u domovini, Italiji, Argentini i Čileu. 21. studenog 1998. njezini zemni ostaci preneseni su u rodno Blato, gdje počivaju u kripti Kuće Matice.

LIT.: K. Zorić: Marija Propetog Isukrsta (1892-1966). *Novi život,* 5 (1966), 2-3, 169174. A.G. MATANIĆ: *U znaku ljubavi,* Zagreb, 1969. Ž. BRZIĆ, *Uči se od sunca*, Zagreb, 1982.,60-63. *Majka Marija Propetog Isusa Petković* (radovi simpozija), Rim, 1987. K. REŽIĆ: Marija Propetog Isusa Petković (1892-1966), *Dobri Otac Antić*, 19 (1989), br.3, 27-28. K. REŽIĆ: *Marija Propetog Isusa Petković: Poruke vjere*, Blato 1990. K. Režić

PETKOVIĆ. KOVAČ, Marija Propetog Isusa, utemeljiteljica. (Blato na Korčuli, 10. XII. 1892. - Rim, 9. VII- 1966). Iz ugledne je i bogate zemljoradničke obitelji i osmo dijete Marije i Antuna Petković. U rodnom je mjestu završila nižu srednju školu i rano se posvetila vjersko-dobrotvornom radu s djecom i odraslima, osobito siromašnima i bolesnicima. Na poticaj i uz pomoć dubrovačkog biskupa dr. Josipa Marčelića osnovala je u Blatu 4. X. 1920. hrvatsku franjevačku redovničku obitelj Kćeri Milosrđa s glavnom svrhom posvetiti se Bogu po djelima duhovnog i tjelesnog milosrđa. Upravljala je s Družbom od osnutka do siječnja 1961. kad se svojevoljno povukla i od Crkve dobila priznanje zaslužne poglavarice. Od 1940.-1952. predvodila je svoje sestre u misijskom apostolatu Južnoameričke Crkve u Argentini, Paraguaju i Čileu. Vratila se u Europu 1952. i prrenijela u Rim vrhovnu upravu Družbe iz kuće matice u Blatu. Umrla je 9. VII. 1966. i pokopana na rimskom groblju Campo Verano, odakle je tri godine kasnije prenesena u kapelicu središnje kuće, a nakon toga u Blato na Korčuli. Na rimskom vikarijatu otvoren je 18. II. 1989. biskupijski istražni postupak o svetosti njezina života. Do sada su obavljena istraživanja svjedoka u domovini, Italiji, Argentini i Čileu. Isticala se velikom ljubavlju prema Bogu i siromasima. Odgajala je djecu, prvenstveno siromašnu i napuštenu i otvorila je prvo sirotište za mjesnu siročad u matičnoj kući Družbe u Blatu. U misijama je neumorno promicala vjersko-obrazovni rad i prosvjetu među najsiromašnijima. Sav njezin život i rad bio je jedinstvo akcije i kontemplacije ljubavi i milosrđa Nebeskog Oca kojemu je u čast sastavila “Hvale i Zazive”.

LIT.: K. Zorić: Marija Propetog Isukrsta (1892-1966). *Novi život,* 5 (1966), 2-3, 169-174. A. G. MATANIĆ: *U znaku ljubavi,* Zagreb 1969. Ž. BRZIĆ, *Uči se od sunca,* Zagreb 1982.

60-63. *Majka Marija Propetog Isusa Petković* (radovi simpozija), Rim, 1987. K. REŽIĆ: Marija propetog Isusa Petković (1892-1966), *Dobri Otac Antić,* 19 (1989), br. 3, 27-28. K. REŽIĆ: *Marija Propetog Isussa Petković: Poruke vjere,* Blato 1990.

K. Režić

PETRAMUSTUS (Petrusmustus, Petrusanctus, Petrus Sanctus) O.Min. († prije 9. 5. 1429) biskup. Spominje se pod raznim imenima, vjerojatno nadimcima, pa čak i kao augustinijanac (Eubel). U knjizi obligacija spominje se 24. III. 1401., a kao skradinski biskup 30. VII. 1410. u spisima Ivana XXIII. Kao franjevac, po svoj prilici se priklonio franjevcu Aleksandru V., koji je umro 3. V. 1410. pa ga je potvrdio 30. VII. 1410. nasljednik, protupapa, Ivan XXIII. — Premješten je 15. 1. 1420. u Castro, u srednjoj Italiji, da bi ustupio mjesto Jurju Imoćaninu, koji je na prijevaru Petra iz Paga (Diškovića) premješten iz Hvara u Skradin, kamo nije htio poći, pa je biskupija do 1426. ostala nepopunjena.

LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 397. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 438; 174.

PETRELLI, Rikard, misionar (Ancona, ? - Dubrovnik, 3. X. 1871) - Stupio u franjevački red u rodnom gradu. Kako je od mladosti želio poći u misije, poslan je odande u Albaniju (oko 1819). Među albanskim negostoljubivim brdima, zaraznim močvarama, nevjernicima i praznovjerjem ostaje četrdesetak godina sa apostolskom ustrajnošću. Godine 1859. je odlučio poći u domovinu radi oporavka. Radi nemira u Italiji doklazi u samostan Male Braće u Dubrovniku i tu umire u samostanskoj bolnici. Pobožna, miroljubiva i dobronamjerna, žalila ga je čitava franjevačka obitelj u Dubrovniku.

LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 557.

I. Djamić

PETRIČ, Leonida (Franciska), krojačica i dugogodišnja predstojnica. (Blatna Brezovica/Vrhnika u Sloveniji, 21. II. 1896. — Kloštar Ivanić 23. XI. 1983). God. 1925. dolazi u zajednicu školskih sestara u Mariboru. Tu 15. VIII. 1926. stupa u novicijat i 16. VIII. 1930. polaže doživotne zavjete. Do drugog svjetskog rata radi u kući matici u Mariboru kao krojačica, a potom odlazi u Bosansko-hrvatsku provinciju, gdje "izgara" služeći Bogu i bližnjima u Visokom, Fojnici, Plehanu, Sarajevu i Koštar Ivaniću u kojem je provela zadnjih 20 godina života. Bila je radina, šutljiva, savjesna, ozbiljna, premda u trenucima šaljiva, i prilično stroga. U dugogodišnjoj bolesti skleroze, predana volji Božjoj, uspjevala je ostati strpljiva, komična i izrazito zahvalna za najmanji izraz ljubavi i pažnje koji joj je bio iskazan. — Marija Među nama, 17 (1987)

Lit.: Renata Mrvelj: S.M. Leonida Petrič, Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije.— Vatroslava Šimundić: Ugasla se još jedna svijeća, S.M. Leonida Petrič, Marija među nama, 14 (1984) 1, str. 30-32.

R. Mrvelj

PETRIS, DE, MARCELLO, Antun Franjo (De Petris**,** Petriš), FKN (Cres 1450 - 8. IX. 1526), provincijal. general, nadbiskup. - Iz plemićke je creske obitelji, za koju je njegov rodjak, filozof Franjo Petris, zapisao da potječe iz Bosne. Otac mu se zvao Nikola, djed Stjepan, a majka potječe iz mletačke obitelji Marcello. Kao i brat mu Ivan često uzima oba prezimena. Orlini tvrdi da je P. školovanje završio u Cresu. No, jasno da akademske stupnjeve nije mogao postići u Cresu. Bakalaureat je postigao u Veneciji, gdje je poslije toga 1491. i sam predavao teologiju. God. 1493. je rapski kustod. — Postao je provincijal krajem 1493. Mihael Luciani darovao mu je 12. XI. 1496., kao kao provincijalu Albanije, Dalmacije i Istre, za osnutak samostana u Labinu sve svoje imanje, kuće i započetu crkvu. God. 1505. teško je obolio, a u Rimu se pročulo da je 20. X. te godine i umro, pa je general odredio magistra Julijana iz Milja/Muggia da predsjeda

izbornom provincijalnom kapitulu. No vijest je bila netočna. P. se oporavio tako da je 1506. prisustvovao na gen. kapitulu u Rimu. — Generalni ga je ministar 1. V. 1513., kao provincijala Dalmacije imenovao da pred sjeda padovanskom provincijskom kapitulu, na kom je 15. 5. t. g. izabran za padovanskog provincijala. Provinciju je vodio 20 godina, i čini se da je on uveo četverogodišnji period provincijskih kapitula, a što je u provinciji franjevaca konventualaca u Dalmaciji trajalo do 1925. — Jednoglasno je 1517. izabran za 44. generala franjevaca konventualaca a potvrdio ga je osobno papa Leon X. Isti ga je papa 21. V. 1520. imenovao patraskim nadbiskupom, a 6. IX. 1521. postao je ordinarij novigradske biskupije u Istri, uz odobrenje da i nadalje zadrži naslov nadbikkupa. — Posljednjih par mjeseci proveo je u creskom samostanu živeći vrlo skromno. Uz oltar sv. Antuna vezao je legat od 300 dukata. Pokopan je u samostanskoj crkvi. Nadgrobni mramorni reljef naravne veličine u biskupskom ornatu naknadno je dignut i postevljen na zid kapele sv. Franje.

LIT.: A. ORLINI: Chiesa e convento di S. Francesco e Cherso...Padova 1966, 33-47. — G. BIGONI: L'Archivio conventuale di S. Francesco di Cherso... Città di Castello 1973, 207-231. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 107-109. — Hrvatska provincija franjevaca konv. nekad i danas. Zagreb 1989, 47 - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 16.

PETRIŠ, Antun Franjo Petris, de, Marcelo,

PETROV, fra Stanko, FSP, (Metković, 8. I. 1887. — Sinj, 13. III. 1963), Pisac, jezični književni kritik. Gímnaziju je učio u Sinju i Šibeniku, bogosloviju u Makarskoj i Zaostrogu. Na sveučilištu u Fribourgu studira klasičnu filologiju i polaže doktorat. Iza toga je neko vrijeme gimnazijski profesor u Zaostrogu, a zatim za dugo godina u Sinju. Uz nastavničku službu vrši dužnost duhovnika u sjemeništu. U svojoj redovničkoj zajednici bio je definitor i provincijal. God. 1941. bio je opći pohoditelj u Slovačkoj. — Ističe se kao religiozni pisac i pjesnik. Napisao je bezbroj članaka, propovijedi, pjesama i crtica iz povijesti Crkve, misija, života svetaca. . u različitim katoličkim listovima, osobito u glasniku *Gospa Sinjska,* koji on pokreće i uređuje za 9 godina (1922—1931). Posuvremenio je jezik Kneževićeva djela *Muka Gospodina našega Isukrsta i plač Matere Isusove* (Šibenik 1951). S talijanskog je preveo i udesio: Veliko obećanje od A. Milanija (Šibenik 1940, 21941. - Zdravo Kraljice od istoga pisca (Šibenik 1941); Kršćanski brevijar od G. Rossija (Zagreb 1961); Svećenik i žrtva (Split 1962); Sv. Franjo i njegova braća (Makarska 1963). Osim toga bavio se i različitim pitanjima hrvatskoga jezika i književnosti. Iz toga je područja napisao više recenzija, prikaza, polemičkih članaka u različitim časopisima i novinama. Posebno ie izdao- Naša patnička nerazorena ognjišta (Šibenik 1938): Dvostruki jubilej Ivana Gundulića (Šibenik 1939), Ijekanje u hrvatskoj knjizi (Šibenik 1940). Odličan ie poznavalac hrvatskoga iezika i književnosti. Stil mu se odlikuje posebnom bistrinom i jasnoćom.

DJELA: *Gospa Sinjska* (priređeno prema II. Markovićevu izdanju), Split 1921, 2Društvo sv. Jeronima, Zagreb 1928; — *Moderni konvertiti,* Split 1926. — *Vjenčić Gospe Sinjske,* Šibenik 1929, 21930, 31940; — *Fra Petrove zgode i nezgode,* Sinj 1931; — *Svetac svega svijeta,* Sinj 1932; — *Sveta ura ili Sat klanjanja pred Presvetim Sakramentom i sv. Misa,* Split 1935, 21939; — *Zrcalo bez ljage,* Sinj 1938; — *Čudo dvadesetoga vijeka,* Zagreb 1942, 21943; *J. Šetka - G. Jurišić*

PETROV, Jozo, publicista (Višegrad, 13. IV. 1914 - Sarajevo, 4. VII. 1981). - Krsno mu je ime Anto. Rodio se od oca Joze i majke Antonije rođ. Šifner. Osnovnu školu završio je u Zavidovićima, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu i Bratislavi, gimnastiku u Beogradu. U franjevački red stupio je 1931. za svećenika

ređen 1938. Bio je profesor u Visokom do kraja Drugog svjetskog rata, župnik u Kiseljaku i Varešu, gvardijan u Sarajevu, Beogradu i Jajcu. Petnaestak osljednjih godina djelovao je kao kapelan u Docu, Kreševu i Fojnici. Bio je marljiv, točan, dobar propovjednik i zanimljiv sugovornik. Od 1970. do 1982. pisao je tematski (glavni) dio Kalendara Dobri Pastir, koji je u Bosni i Hercegovini veoma čitan, te surađivao u Glasniku sv. Ante (1932, 1944-1945).

DJELA: - Kalendar Dobri Pastir. Sarajevo 1970. /OBitelj/. - 1971. /Karitativna aaktivnost/. - 1972. /Psovka/. - 1973. /Alkoholizam/. - 1974. /Božje zapovijedi/. - 1975. /Molitva/. - 1976. Druga zapovijed Božja. - 1977. IV. zapovijed Božja. - 1978. V. zapovijed božja . - 1979. V. zapovijed Božja (nastavak).- 1980. Vi. zapovijed Božja. - 1981. Sedma i deseta Božja zapovijed. - 1982. Osma Božja zapovijed.

LITERATURA: - /KARLOVIĆ Vlado/: Umro je fra Jozo Petrov. Kalendar Dobri Pastir. Sarajevo 1982, str. 173-175. - M.P.: † Jozo Petrov. Vrhbosna, 1981, 4, str. 47. - VEŠARA Miroslav: Pokojni fra Jozo Petrov. Bosna Srebrena, 32(1981) 3, str. 109-111.A. Kovačić

PETROVIĆ Fra Julijan-Berislav (1923.-1945.) Rođen 23.VII.1923. u Duvnu, od oca Mate i majke Luce r. Batinić. Osnovnu školu svršio u Duvnu, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju počeo učiti u Mostaru. U Franjevački red stupio u Duvnu, 24.VI.1941. Zavjetovan jednostavno25.VI.1942. Kao klerik jednostavnih zavjeta i student bogoslovije u noći između 4. i 5. lipnja 1945. odveden iz franjevačkog samostana u Krapini i negdje strijeljan.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

PETROVIĆ, Fra Leo-Grgo (1883.-1945.) Rođen 28.II.1883. u Klobuku, od oca Marijana i majke Anđe r. Juričić. Osnovnu školu učio u Veljacima, gimnaziju 1894.-1900. na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru 1901.-1903., i Fribourgu (Švicarska) 1904.-1907. Promoviran za doktora teologije u Fribourgu, 31.I.1908. U Franjevački red stupio na Humcu, 4.X.1900. Zavjetovan jednostavno 4.X.1901., svečano 19.X.1904. Za svećenika zaređen u Fribourgu, 30.VII.1905. 14.II.1945. kao provincijal odveden iz samostana u Mostaru, osuđen na smrt, strijeljan i bačen u Neretvu. 1907.-1917. profesor teologije u Mostaru 1917.-1919. župnik u Klobuku 1919.-1925. gvardijan i župnik u Mostaru 1925.-1926. profesor bogoslovije u Mostaru 1926.-1934. bilježnik biskupskog Ordinarijata u Mostaru 1934.-1942. generalni vikar biskupija mostarsko-duvanjske i mrkanjsko-trebinjske 1937.-1943. konsultor biskupija 1943.-1945. provincijal hercegovačkih fra-njevaca Dizertacije: Disquisitio historica in originem usus slavicae idiomatis in Liturgia apud Slavos praecipue Chroatos, Mostar 1908. Krstjani bosanske crkve, Sarajevo 1953. Bio je čovjek čvrsta i odlučna karaktera, radin i savjestan. Pisac o staroj hrvatskoj povijesti. Franjevac čelična karaktera, učen i komunikativan. Uvijek je bio spreman saslušati i točan savjet dati. Uza svu svoju svetost, učenost i popularnost ostao je mali brat, spreman svakome učiniti uslugu. Poslije svoje mise ostajao bi u crkvi i posluživao kod oltara. Volio je posluživati mladomisnike. Redovito posljednji bi napuštao crkvu i odlazio na svoj posao.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

PETRUSIN, Valerije (Petrussius, Pirusio, de Justinopoli, di Capodistria, de Capite Istriae, iz Kopra), FKN, Provincijal († poslije 1575.). Bio je član koparskog samostana. Spominje se 13. XII. 1525. kao svećenik, na padovanskom studiju. Tu je valjda i doktorirao. Predavao je teologiju u raznim samostanima. Izabran je za provincijala u svibnju 1535, na kapitulu u Krku. Ovlašten je 3. VII. 1537. da proda neku zemlju i jednu kuću u Umagu, vlasništvo samostana S. Nicoletto u Veneciji. Za njegova su provincijalata trogirski građani, zbog općeg dobra, razrušili stari samostan i darovali franjevcima crkvu s. Lazara i

samostan na Čiovu (Sbarglia i Lucić). Zamjenik mu je 2. VI. 1538. bio Antun Malj (Bartoli f. 146). Sastavljači popisa provincijala pogrešno bilježe da je 1538. bio provincijal Matej iz Trsta, a neki u 1539. stavljaju Franju Salutis (v.). Prvi je mogao biti generalni povjerenik i predsjedatelj provincijskog kapitula, a drugi izabran na kapitulu kad je Nikola Divnić 1540. pošao na generalni kapitul u Cremonu. — Drugi mu je provincijalat bio u razdoblju 1551-55. Spomenut je u više dokumenata: 1552., 1553., 1554., 1555. Uz god. 1555. Sartori navodi pogrešno Valengo Destrusi umjesto Valerio Petrusi. — Prema *Actus Provinciae* Valerije je izabran 1575. za gvardijana u svom koparskom samostanu. Nasljednika je dobio prema dokumentima tek 1583. Čini se da je on onaj "Valerius Bacc." Koji je 7. IV. 1524. nosio izvještaj kardinalu protektoru, Andriji della Valle, da zaštiti dugogodišnje stečeno pravo Provincije na kapitul svakih 4 godine (Bart. 116; 223v).
Archivio SARTORI… (a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983-88. Vol. I, 1199 br. 15; II, 1185 br. 3; 1174 br. 24; 1280 br. 88; 1176 br. 34; 1182 br. 20 ("prov. Istriae et Dalmatiae") III, 137. Bartolijev zbornik ff. 138r; 177; 234. Jo. Hyac. SABARALEA, *Supplementum ad Annales*…(ms. Curia Gen. OFMonv.) 1317 br. 60. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 101; ISTI u *Hrvatska provincija franj. Konventualaca nekad i danas*, Zagreb 1989, 48s. M. Žugaj

PETZ, s. Fides, (Đakovo, 6. XI. 1878 - Đakovo, 28. II. 1950), sestra sv. Križa. Službovala je kao učiteljica pučke škole u Đakovu, nastavnica na Višoj djevojačkoj školi Družbe u Đakovu, ravnateljica školâ svoje Družbe u Bosanskom Brodu, zatim ponovno učiteljica u Đakovu i odgojiteljica u internatu. Od godine 1940. bila je poglavarica u internatu Družbe na Sušaku, zatim je radila na Klasičnoj gimnaziji Družbe u Osijeku. Kao provincijalna savjetnica i zamjenica provincijalne poglavarice bila je dugi niz godina u vodstvu svoje Provincije. Kad je 1944. došla u Provincijalnu kuću kao bolesnica, nije mirovala. Dokle god je mogla, radila je. Prevodila je duhovno asketske knjige svojim sestrama. Kao učiteljica i odgojiteljica u školi i internatu imala je mnogo uspjeha. Svoje učenice znala je oduševiti, ohrabriti te u njima podići samopouzdanje i ponos ne samo svojom inteligencijom i pedagoškom spremom, nego još više svojom majčinskom dobrotom i ljubavi. Bila je vedre naravi, vrlo inteligentna, umjetnički nadarena, puna dobrote i pristupačnosti.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXVI (1951) 3, str. 231 233. M. Žigrić

PIANCARPINO, bl. Ivan (de Plano-Carpini, Plancarpinus, da Pian del Carpine), barski nadbiskup (Magione kod Perugie, cca 1190 - ?, 1. VIII. 1252) - Jedan od prve subraće sv. Franje. Sudjelovao na Duhovskom kapitulu (1221). Propovijeda u Würtzburgu (1222), propagira Red u Saksoniji (1223). Kustos Saksonije (1223-1224), pa provincijal (1228-1230). Na Generalnom kapitulu u Asizu (1230) imenovan provincijalom u Španjolskoj (1230-1233). Ponovno je provincijal u Saksoniji (1233-1239). U Češkoj predsjeda kapitulu u Pragu (1238) i upoznaje se s kraljem Venceslavom. Papa Inocent IV. ga uzima za svoga ispovjednika, a poslije šalje kao poslanika ruskom knezu Vasiliku, ruskim pravoslavnim episkopima i tatarskom Batukanu u Mongoliju. U ovu misiju uzima sobom fra Sjtepana iz Češke i fra Benedikta iz Poljske (1245-1247). Zatim ga papa šalje kao poslanika kralju Luju IX. (1248) te imenuje barskim nadbiskupom (1248). — Radio je na širenju franjevačkog reda u Češkoj, Poljskoj, Madžarskoj, Danskoj, Norveškoj i Lotaringiji. Svoje putovanje među Tatare je opisao vojnički vrlo stručno, a po nalogu pape opis je umnožen i razaslan širom Evrope. Do danas se sačuvalo više rukopisnih verzija izvještaja ovog "prvog ambasadora Evrope u Aziji" (Golubovich), a preveden je na sve važnije jezike. — Kao barski metropolita dovodi franjevce i dominikance u Gornju Albaniju

koju su napustili benediktinci (Malaj). Održao je i pokrajinski sabor u Baru (1249 ili početkom 1250), na kojem su rješavana pitanja crkvene imvine, te vjernika i svećenika koji su radi međusobnih razmirica upali u interdikt. Papa je, na izričito traženje P., odobrio pismeno zaključke ovoga sabora (1250. i 1252). Također je u vrijeme njegova biskupovanja riješeno pitanje jurizdikcije onog područja dubrovačke i barske metropolije (1252) (Marković).

LITERATURA: Daniele FARLATI: Illyricy sacri VI. Venetiis 1800, 104. - Idem VII. Venetiis 1817, 7-9, 11, 36-41, 17, 103. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori I. Zara 1863, 48. - Ivan MARKOVIĆ: Dukljansko-barska metropolija. Zagreb 1902, 80, 82-83, 84-85, 99-100, 189-190. - Girolamo GOLUBOVICH: Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa I. Quaracchi 1906, 117, 170, 190-215, 402. - Idem II. Quaracchi 1913, 225, 317, 318-319, 322. - Patricius SCHLAGER: Mongolenfahrten der Franzuiskaner im dreizehnten Jahrhundert. Trier 1911, 4-42. - Arturo A. MONASTERIO: Martyrologium Frnciscanum. Romae 1938, 289-290. - Marco POLO: Il Milione (prijevod i komentar: Borivoj MAKSIMOVIĆ). Zagreb 1954, 13, 195, 206, 214. - Touring Club Italiano: Guida d' Italia - UMbria. Milano 1966 4, 121. - R. FERRI: O Ivanu Karpinu i njegovom putopisu iz XIII. st. Riječka Revija 15(1966) br. 6-7, 543s. - Marin OREB: Ivan Karpin (sa prijevodom izvještaja). Starine JAZU 56. Zagreb 1975, 37-107. - Vinko MALAJ: Apostolsko i kulturno djelovanje franjevaca među vjernicima albanskog naroda. Kačić 14. Split 1982, 262-264. - Fortunato MARGIOTTI: Giovanni da Pian del Carpine ambasciatore papale al Gran Khan. Osservatore Romano 123 (1983) br., 90(3728) srijeda 20. IV. 1983, 6. I. Djamić

PILLINGER, Adalbert, provincijal (Varaždin, 14. XII. 1794. - Kanjiža, Madžarska, 20. VI. 1857) pristupio je 1812. Proviciji sv. Ladislava. Za svećenika je zaređen 1818, nakon što je u Pečuhu na biskupijskoj bogoslovnoj školi završio teološko školovanje. Provincijal Karlo Ištoković ga je 1819. odredio da se pripravi za profesora filozofije, ali je odustao od te svoje odluke i imenovao ga predavačem crkvenog govorništva, najprije u Koprivnci (1819), a zatim u Čakovcu (1822). Budući da je potjecao iz njemačke obitelji i dobro govorio njemački, obavljao je službe njemačkog propovjednika i vjeroučitelja u Kanjiži (1823-1829) i Pečuhu (1829-1842). Samostanski starješina bio je u Kanjiži (1842-1845) i Zagrebu (1849-1851), a obavljao je također dužnosti tajnika (1845-1848) i savjetnika (1848-1851) Provincije. U Kanjiži je kao gvardijan bio i župnik. U dva navrata je bio izabran za provincijala (1851. i 1854) i kroz šest godina je u toj službi upravio članovima Provincije više poziva i poticaja na vjerno redovničko opsluživanje. Također je u to vrijeme surađivao s ugarskim primasom kardinalom Janošem Scitowzskym, koga je papa Pijo IX. imenovao apostolskim vizitatorom redovnika u ugarskom dijelu Monarhije. Poštovao je obnovljenu povezanost s vrhovnom upravom Franjevačkog reda u Rimu i 1856. sudjelovao na generalnom kapitulu u Italiji.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Dispositiones capitulorum 1829-1900,2-81. — Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda, Rim, Hungaria S. Ladislai, sv. 1, 22r, 24r, 26r, 84r. — F.E. HOŠKO: *Marijan Jaić obnovitelj među preporoditeljima,* Zagreb 1996, 102. F.E. Hoško

PINJATELA, Josip, svjetovni trećoredac (Ston, 16. X. 1910 - Zadar, 15. XII. 1967). - Pučku školu završio u Biogradu na moru, gimnaziju u Šibeniku. Po završetku gimnazije radi na katastru u Biogradu na moru. Uslijed ratnih neprilika seli, u istoj službi, u Petrinju. God. 1952. dolazi u Zadar gdje do smrti radi na katastru. Bio je uzoran otac obitelji. U službi veoma savjestan. Sudjelovao je u katoličkim društvima između dva rata. Posebno se bavio socijalnim pitanjem. Smrt ga je omela da o tome nije objavio svoje misli i poglede. Član FSR (trećoredac) postaje u Zadru i tu razvija svoj tihi ali plodni apostolat u stilu

franjevačkog trećoreca. Goji osobitu pobožnost prema Euharistiji i Bl. Djevici Mariji. Mariji se posvetio i preko nje nastoji rasti u kršćanskom životu. Živo se zanimao za liturgijski pokret. Za vrijeme Drugog vatikanskog sabora marljivo prati rad Sabora poput nekog teologa, a osobito pozorno prati rad oko obnove liturgije. Za vrijeme Sabora imao je gotovo sheme za obnovljeni red Mise. U tom smislu slao je više prijedloga na Komisiju za obnovu liturgije. Tajnik te Komisije, kasnije tajnik sv. Zbora za bogoštovlje, monsinjor A. Bugnini, veoma se pohvalno izrazio o nekim njegovim prijedlozima za obnovljeni red Mise. Sav je taj rad išao preko potpisanoga.
LITERATURA: Berard BARČIĆ: Josip Pinjatela. Franjevačka zajednica (1967), br. 3, 7-11, prilog "Vjesnika franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i istri, god. XVIII, br. 3, 1976. - ISTI: PINJATELA, Josip, TR (Franjo među Hrvatima 1226-1976, Zagreb 1976. B. Barčić

PINTARIĆ, Fortunat, glazbenik, skladatelj (Čakovec, 3. III. 1798 - Koprivnica, 25. II. 1867). Na krstu je dobio ime Josip. Pučku školu je pohađao u Čakovcu, gimnaziju u Zagrebu i Varaždinu. U Provinciju sv. Ladislava ušao je 1815. godine i zatim studirao na filozofskom učilištu Provincije (1816-1818) i na biskupijskoj bogoslovnoj školi u Zagrebu (1818-1821). Kroz sve vrijeme zagrebačkog školovanja poučavali su ga u glazbi katedralni orguljaš Franjo Langer i glazbenik Đuro Wiesner Morgenstern. Za svećenika je zaređen 1821. i odmah postaje odgojitelj studenata teologije (1821-1826), 1830, 1832-1835), a obavlja i dužnost samostanskog starješine (1826-1828). Položivši ispit za profesora gimnazije, prihvaća tu službu u Varaždinu (1835-1850). Kasnije ostaje u Varaždinu pa je tajnik Provincije (1857-1860), gvardijan i župnik u Virovitici (1860-1866) i gvardijan u Koprivnici (1866/67). - Za potrebe svojih učenika priredio je i objavio priručnu pjesmaricu i priručnik glazbenog odgoja u srednjim kolama, a u rukopisu je ostao spis Temelj i nauka pjevanja (1864; rukopis u franjevačkom samostanu u Varaždinu). Njegovo glazbeno stvaralaštvo obuhvaća: jedanaest zbirki crkvenih popijevki od kojih je najpoznatija Crkvena lira (1850), 47 misa, 47 figuralnih crkvenih popijevki, 12 skladbi za orgulje, 7 svjetovnih popijevki i 14 svjetovnih instrumentalnih skladbi (Filić, Kinderić); među skladbama za orgulje su njegovi "dudaši". Tiskanje kantuala Crkvena lira je bio spreman platiti biskup J.J. Strossmayer, ali pod uvjetom da tekst popijevki bude u duhu onovremenog književnog jezika. Tu je obvezu prihvatio u Koprivnici Đuro Ester. On je obavio svoju zadaću, ali je Pintarićeva smrt spriječila tiskanje. Redigirani rukopis je samo djelomično sačuvan, ali je u prijepisu Antuna Feržića (1862) ostao neredigirani primjerak. Po sveukupnom stvaralaštvu mu pripada prvo mjesto među crkvenim kompozitorima u 19. stoljeću, a također i vidno mjesto među svjetovnim skladateljima preporodnog razdoblja.
DJELA: *Knjiga bogoljubnosti karstjanske*. Beč 1849. — *Uputa u pjevanje za srednje škole*. Zagreb 1852. — *Kompozicije za klavir*. Priredio S. Stančić, Zagreb 1964.
LIT.: S. Valdec: Nekoliko uspomena na o. Fortunata Pintarića. Sveta Cecilija, 13(1918), sv. 3, 77-79. — K. Kupres: Prigodom sedamdesetgodišnjice smrti skladatelja o. Fortunata Pintarića. Sveta Cecilija, 31(1937), sv. 4, 113-116. — A. Vidaković: Crkvena glazba u zagrebačkoj stolnoj crkvi u XIX. vijeku. Zagreb 1945, 6-8. — K. Filić: Glazbeni život u Varaždinu. Varaždin 1972, 334-353. — M. Jurašin - D. Feletar: Glazbeni život Koprivnice u doba Fortunata Pintarića. Podravski zbornik 1992. 149-156. — P. Cvekan: Životni put franjevca Fortunata PIntarića. Ibidem, 157-164. — P. A. Kinderić: Skladateljski rad Fortunata Pintarića. Ibidem, 165-180. — L. Županović: Skladateljstvo Josipa Fortunata Pintarića (1798-1867) s posebnim osvrtom na djelo "Šest sonacih za glasovir". Ibidem, 181-205. — J.A. Škvorc: "Crkvena lira" F. Pintarića. Diplomska rdnja na Institutu za crkvenu glazbu KBFa u Zagrebu. F.E. Hoško

PINTER, s. Mihaela, (Glina, 18. IX. 1865. — Đakovo, 18. XI. 1943), sestra sv. Križa. Kći austrijskog časnika. Vrlo mlada stupila je u Družbu i bila jedna od prvih sestara Hrvatica mlade Provincije. Dugi niz godina bila je i provincijalna savjetnica. Sve svoje sposobnosti uložila je u odgoj i naobrazbu mladeži. Vrlo inteligentna, naobražena i pjesnički nadarena ostavila je iza sebe bogat repertoar književnih napisa. Mnoga njezina djela uspješno su se izvodila na pozornici. Nije bilo svečanosti u Samostanu u Đakovu ili u školi, nije bilo svečanog dočeka visokih gostiju, a da toj svečanosti nije dala ton s. Mihaela pjesmom, pozdravom ili priredbom. Djela su joj odgojno religioznog sadržaja. Njezin prijevod scenske igre »Kuća u Nazaretu« Vilima Molitora objevljen je u *Izvještaju o djevojačkih školah u Samostanu Milosrdnica svetoga križa,* Đakovo 1890. Izvorni su joj igrokazi: »Alojzije Gonzaga, povijesna drama u 1 činu«, objavljena u *Izvještaju o djevojačkih učionah u samostanu milosrdnica svetoga križa,* Đakovo 1891, »Moj Isuse, jesi li tuj?« objavljen u *Izvješću niže pučke škole i samostanske više škole,* Đakovo 1910, »Srce Mesije« objavljen u *Izviešću niže pučke djevojačke škole i samostanske više škole,* Đakovo, 1911, »Marijina zbornica«, alegorična slika, melodram, objavljeno u I*zvješću niže pučke škole i samostanske više škole sestara svetoga križa,* Đakovo 1915. U rukopisu su joj ostale »Nabožna božićna igra« (1896) i »Za zvijezdom« (1917) također božićna igra.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LIX (1944) 1, str. 62-63. M. Žigrić

PIPERKOVIĆ, Mijo, senjski biskup, upravitelj Modruške biskupije (Cetingrad, oko 1530. — Senj, 28. II. 1586). — Bio je član Bosansko-hrvatske provincije i njezin provincijal (1580-1583) prije nego što ga je car Rudolf imenovao senjskim biskupom i upraviteljem Modruške biskupije; papa Grgur XIII. je 26. VII. 1583. odobrio imenovanje. Poznato je da je bio u sukobu sa senjanima zbog desakralizacije crkve sv. Vida. Umro je prije 10. XII. 1586, jer tada car Rudolf preporuča kardinalu Azzolinu fra Bonaventuru iz Aquile za njegovog nasljednika.
LIT.: C. Eubel—G. Gulik: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi,* sv. 3. Monasterii 1923, 299. — M. SLADOVIĆ: *Poviesti biskupijah senjske i modruške ili krbavske,* Trst 1856, 104. E. Hoško

PIŠPEK, Alojzije, biolog, pedagog (Globočac, 30. XII. 1893. — Vukovar, 14. VI. 1945). God 1913. je postao član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Nakon studija teoogije u Zagrebu postao je 1921. svećenik i nastavio studirati biologiju u Münchenu i u Zagrebu zaključivši studij 1727. doktoratom. Istraživanjem tzv. edafskih mukorineja stekao je ugled znanstvenika među botaničarima u zemlji i svijetu. Bio je profesor biologije i direktor novoosnovane privatne Franjevačke gimnazije u Varaždinu (1825-1835), a zatim se predao pastoralnom radu u Vukovaru, Cerniku, Kloštru Ivaniću i vukovarskom novom naselju Borovo, gdje je osnovao samostalnu kapelaniju. Teško je ranjen za vrijeme bombardiranja tvornice obuće u Borovu i ubrzo podlegao ranama.
DJELA: *Prinos poznavanju edafski mukorineja Jugoslavije,* Zagreb 1925. — *Edafske mukorineje Jugoslavije,* Zagreb 1929.
LIT.: F.E. HOŠKO: Pišpek fra Alojzije, *Franjo među Hrvatima 1226-1976,* Zagreb 1976, 261, 262. F.E. Hoško

PITINČEVIĆ, Mijo, filozofski pisac i predavač (Đakovo, 20. XII. 1740. — Đakovo, 28. II: 1794). Franjevac Provincije sv. Ivana Kapistranskoga od 1758. godine, a visoko školovanje je obavio na filozofskom učilištu u Budimu (1759-1762) i bogoslovnoj školi u Osijeku (1762-1766). Kako je 1766. položio ispit za profesora filozofije u Somboru, preuzeo je učiteljsko mjesto na filozofskom učilištu u Budimu (1766), zatim u Földvaru (1767) da bi svoje profesorsko djelovanje zaključio u Osijeku (1767). Ostavio je u rukopisu cjeloviti raspored učevnog gradiva iz filozofije: *Logica parva; Logica maior* (Budae

1766), *Metaphysica* (Foeldvarini 1767) i *Physica* (Essekini 1767; vel. 17,5 x 22,5 cm, Slavonski Brod, sign. XV D 14; vel. 17 x 22 cm, str. 317, Našice, br. 12). Pastoralno je potom djelovao u Slavonskom Brodu (1773.-1780), Osijeku (1778) i Đakovu (1783-1794). U Slavonskom Brodu (1777) i Đakovu (1780-1783) je bio i samostanski starješina.

LIT.: F.E. HOŠKO, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 6 (1976), 155. — ISTI, Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 172. F.E. Hoško

PIVAC, fra Josip (Pivčević), lektor (Zavojane, oko 1711. - Živogošće, 6. V. 1744.). Završivši osnovni i humanistički nauk stupa u Franjevački red u Živogošću (1727.). Filozofiju i teologiju završava na učilištima Provincije. Prvi put se spominje 1737. god. kao lektor filozofije u Makarskoj. Iz Makarske 1739. prelazi u Zaostrog, gdje također predaje filozofiju. Gvardijan je u Živogošću (1741.-1744.) gdje ga je zatekla smrt. *B. Pezo*

PJANIĆ, Augustin, pedagog (Slavonski Brod, oko 1670. — Baja, 7. II. 1721.). U Našicama je 1699. postao član Bosne Srebrene. U Provinciji sv. Nikole, u Apuliji, završio je filozofsko i teološko školovanje i stekao kvalifikacije profesora filozofije. Vrativši se u domovinu, predavao je u Budimu, i to najprije filozofiju (1707-1710), a zatim je 1710. preuzeo katedru teologije na tek uspostavljenoj budiskoj bogoslovnoj školi, i to zajedno s Ivanom Srijemcem; tada je to bila još bogoslovna škola pokrajinskog značenja. God. 1717. je završio profesorsku službu i zadobio naslov šestogodišnjeg predavača. Iste godine je postao predstojnik bratstva u Baji sa zadaćom da završi radove na izgradnji nove crkve i samostana. Nova kuća je proglašena samostanom, a on je postao prvi gvardijan. U toj službi je i umro.

LIT.: F.E. HOŠKO: Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvtskih franjeaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 27 (1978), sv. 1/2, 122. F.E. Hoško

PJANIĆ, Bernardin, filzofski pisac (Slavonski Brod, oko 1700. — Budim, 22. IV. 1730). Najvjerojatnije je bio u rodu s Augustinom Pjanićem, koji je desetljeće prije njega bio profesor filozofskog učilišta u Budimu. Svoju učiteljsku službu je započeo predavajući godinu dana filozofiju u Iloku (1726/27), a zatim je nastavio na učiteljskoj stolici u Budimu (1727-1730). On je pisac prvog sačuvanog filozfskog rukopisa za potrebe studenata, i istodobno svjedok da su hrvatski franjevci u to vrijeme u Slavoniji i Podunavlju njegovali aristotelizam u duhu skotizma. Spisu je naslov: *In octo libros Physicorum Coriphae Aristotelis juxta mentem Ioannis Duns Scoti* (Budae 1729; vel. 16 x 19,7 cm, samostan u Budimu, sign. k I 28).

LIT.: F. E. HOŠKO: Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 132, 133. F.E. Hoško

PLASAJEC, Platon (Blaž), propovjednik i homiletski pisac (Koretinec kod Maruševca, 1. II. 1913. — Varaždin, 29. VI. 1995). Kao polaznik Franjevačke gimnazije u Varaždinu postao je 1928. član Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Teološko školovanje je zaključio u Zagrebu i 1936. postao svećenikom. Djelovao je u pastoralnoj službi, napose kao propovjednik, u Klanjcu (1937-1945), na Trsatu (1945/46, 1951-1955, 1963/64), Virovitici (1946-1951), Slavonskom Brodu (1964/65, 1969-1972), Karlovcu (1965-1969) i Varaždinu (1955-1958, 1972-1995). Osobnim marom je izvanškolskim studijem stekao visoko filozofsko i teološko znanje koje su otkrivale njegove izgovorene propovijedi, a potvrđuju ih zbirke napisanih crkvenih govora. Objavio je pet svezaka svetačkih propovijedi, pet marijanskih, četiri blagdanskih, jedan korizmenih i šesnaest svezaka nedjeljnih propovijedi. Njegovi spisi obiluju izvornim teološkim shvaćanjima, i to u duhu skotističke tradicije. Premda je najveći broj svojih knjiga objavio u razdoblju poslije Drugog vatikanskog sabora, u njima ne odustaje od vjernosti neoskolatičkoj filozofiji i teologiji.

Mnogi su propovjednci kroz dva desetljeća koristili njegove propovijedi kao predložak svojem nedjeljnom i blagdanskom navještanju.

DJELA: *Marijini dani,* Zagreb 1960. — *S Marijom,* Slavonski Brod 1967. — *Gospodnja slavlja,* Slavonski Brod 1965. — *Svetački vijenac,* 1. i 2. dio, Slavonski Brod 1966. — *Nedjeljna riječ,* 1 i 2. dio, Slavonski Brod 1966, 1967. *Hvalospjev misli,* Slavonski Brod 1967. — *Misli dana Gospodnjih,* 1. i 2. dio, Slavonski Brod 1968, 1969. — *Aureola misli,* Slavonski Brod 1969. — *Magnifikat misli,* Slavonski Brod 1969. — *Nedjeljna svjetlost,* 6 svezaka, Slavonski Brod 1972.—1975. — *S neba sjaj,* 1. i 2 dio, Varaždin 1975, 1976. — *Zvijezde Božjega neba,* 1. i 2 dio, Varaždin 1976, 1977. — *Suncem obučena,* 1. i 2. dio, Varaždin 1977, 1978. — *Nedjljeno cvijeće,* 6 sezaka, Varžadin 1978-1981. — *Korizmeno cvijeće,* Varaždin 1981.
LIT.: B. DUDA: Sluga i rob Isusa Krista, vječne Riječi, *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 47 (l995), br. 3, 193-200. — F. JESENOVIĆ: Važno je da smo Božji, *Ibidem,* 200-201. F.E. Hoško

PLAVŠA, fra Andrija, profesor (Otok, 22. VIII. 1809- MIrlović, 21. XII. 1856). - Na krštenju je dobio ime Frano. Kao dječak je u Sinju pohađa samostansku školu. U Red ulazi 27. studenoga 1825. god. Filozofiju studira na Visovcu, u Sinju i Splitu, a 1831. god. odlazi u Beč na studij teologije. Za svećenika je zaređen 8. listopada 1833. Iz Beča se vraća 1835. i počinje predavati teologiju u Sinju. 1858. god. je premješten na Teologiju u Šibeniku ali tamo ostaje samo godinu dana pa se opet vraća u Sinj. U Sinju predaje sve do 1854. godine i to teologiju, kanonsko pravo i povijest Crkve. Uz profesorsku službu bio je i župnik Ogorja (1839-1845.), Otoka (1846-1850) i Sinja (1851-1853). Iz Sinja prelazi na Visovac odakle poslužuje župu Mirlović gdje ga je zatekla i smrt. Bio je jednom i tajnik Provincije.
LIT.: Fra Petar BEZINA: Srednje školstvo ..., str. 154. *B. Pezo*

PLEPEL, fra Lujo, župnik i propovjedač FSP, (Kaštel Sućurac, 21. V. lX81. — Šibenik, 24. X. 1948), župnik, pisac, sakupljač narodnog blaga. Srednjoškolske i bogoslovne nauke učio je na učilištima Provincije Presv. Otkupljenja. Postavši svećenik skoro sve do smrti vrši službu dušobrižnika po različitim mjestima Južne Hrvatske. Uz pastoralni rad bavi se književnošću. U različitim časopisima (Euharistijski Glasnik, Hrvatska prosvjeta, Dan, Težačke novine, Dalmatinska smo- tra, Naša misao, Ženska misao, Gospa Sinjska...) piše pripovijetke, crtice... iz našega seoskog života (Stana, Prvi rez, Krsno ime...). Uz to skuplja narodno blago: molitvice, izreke, poslovice, zagonetke. Posebno je izdao: Dalmatinke — pripovijetke dalmatinskog sela, Jeronimska pučka knjižnica 213 (Zagreb 1925); Zagorke— pripovijesti iz života zagorske Dalmaciie (Šibenik 1931); Dalmatinske narodne pobožne pjesme i legende (Šibenik 1930). Dosta je ostavio u rukopisu. O njegovu se književnom radu kritika povoljno izrazila. Neke njegove pripovijetke, npr. Pregažen život (Zagorke, str. 5 do 33), kritičari smatraju pravom umjetninom. J. Šetka

PLETIKOSA, fra Jakov (Vaćani, 1704- Sumartin, 7. IV. 1769.). Prema Baćiću, kojeg slijede kasniji autori, rodio se u Vaćanima, danas u župi Piramatovci Sam se Jakov naziva Skradinjaninom. Stupio je u franjevački Red na Visovcu 2. VI. 1720. s još nekoliko sposobnih kolega kao što su bili kasniji pjesnik fra Petar Knežević, lektor i pisac filozofskih bilježaka fra Mihovil Dragičević, vojni kapelani fra Filip Piljić i fra Jure Samaluk. Kao svećenik bio je župski pomoćnik u Mirloviću (1730-1735), učitelj novaka na Visovcu (1737-1743; nakon čega je ubrojen u počasne definitore. 1749-1751), Učitelj u Zaostrogu i kapelan u Drveniku (oko 1746). Župnik u Opuzenu. Misionar u Svetoj zemlji (uputio se 21. VIII. 1751, stigao u Jeruzalem 31. VII. 1752 —1756), učitelj redovničke mladeži na Visovcu (19. XI. 1756- 30. X. 1763), Splitu (30. X. 1763-9. VI. 1765. i Karinu (9. VI.

1765- lipanj 1768). — Iz njegova rukopisne povijesti Svete Zemlje očito je da je tri godine proživio u Jeruzalemu (p. 73a^{v}). Baćić a poslije njega Crnica i ostali pisci navode da je bio gvardijan samostana sv. Ivana "in Montana", što je srednjovjekovni naziv za samostan sv. Ivana u 'Ain Karemu. Sigurno je da je u tom samostanu Pletikosa boravio nekoliko mjeseci i u njemu je napisao povijest tog samostana, no čini se da nije bio gvardijan, jer u vrijeme svoga boravka spominje drugog redovnika kao gvardijana (p. 140), a gvardijansko je mjesto u tom samostanu pripadalo Španjolcu. Ukoliko je Pletikosa bio gvardijan onda bi to moglo biti u Betlehemu što daje naslutiti njegova rečenica u nabrajanju samostana u sv. zemlji kad kaže: "Treći[j]e e manastir u Betlemu, gdi se rodio spasitelj, i vlada gvardijan po tri miseca od četiri naroda, to [j]est Italije, Nimačke, Španje i Francije (*gdi sam bio i ja*) i stoji u njemu najmanje 18 redovnika" (p. 93). Tu je Pletikosa mogao biti možda gvardijan kao pripadnik mletačke države, no to bi još trebalo istražiti. — Njegov putopis *Putovanje k Jeruzolimu* iako još uvijek u potpunosti neobjavljen često je spominjan u Hrvatskoj književnosti, kao najstariji putopis na hrvatskom jeziku, lijepa jezika i stila. Manje je spominjano njegovo djelo *"Sveta Zemglia od koga je bila posidovana od poçela svita do ovoga vika sadagnega* ovde pripisue se 1755." sačuvano u rukopis Codex 24 u arhivu franjevačkog samostana u Sumartinu. I to djelo spada više u književnost nego u pravu povijest jer je Pletikosa po naravi naginjao umjetničkom pripovijedanju, pa je njegova nadahniteljica muza Klio u tom djelu došla u potpunosti do izražaja. — Drugo je Pletikosino djelo u istom rukopisu *Breve ragguaglio del sagro Convento di s. Gio(vanni) Battista in Montana e della casa di s. Zaccaria, ove la Beatissima Vergine visitò santa Elisabetta con relazione di acuni miraculosi successi ed aparizioni fatte ne' sudetti santuari. / 1755. / Di più aggiunti due sucessi in Giaffa, e Gran Cairo.*

LIT.: Liber archivalis, Arhiv franjevačkog samostana Makarska, 132 i 145. — *Š. Ljubić,* Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 462.— A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Split 1939, 312-314. — T. MATIĆ, Hrvatski putopis iz sredine osamnaestog vijeka, *Zbornik u čast Stjepana Ivšića,* Zagreb 1963, 255-261. — I. Pederin, Prvi hrvatski putopis fra Jakova Pletikose, *Kačić* 16 (1984), 137-151. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 62-64.

V. Kapitanović

POGAČNIK, Lujo, profesor (Trst, 11. XI. 1863. - Trogir, 12. I. 1933). - Gimnaziju i teologiju pohađa u Zadru. Za svećenika je zaređen 1886. Bio je profesor matematike, fizike i prirodnih znanosti. Njegova izvanredna pronicljivost pokazala se u rješavanju trigonometrijskog problema kako razdijeliti kut na tri jednaka dijela. Taj je izum patentirao kod austrijske vlade. Objelodanio je studiju: Komet Halley-ev i njegove pojave kroz vjekove, (Dalmatinska smotra) 1910. U rukopisu je ostavio više studija, nacrta i propovijedi.

LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. - Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976. str. 262. PP.

POKOVIĆ, Ilija (a Canalibus), drvorezbar (Konavle, cca 1680 - Dubrovnik, 14. II. 1738) - Krsnim imenom Stjepan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1701. g. Brat laik. Pred smrt službovao u Rijeci Dubrovačkoj. Bio je izvanredno vješt drvorezbar.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 461.

I. Djamić

POLJAK, fra Pijo, propovjednik i pisac (Glavice4. III. 1834- Sinj, 29. II. 12916). U red je stupio 5. X. 1855. Srednje školovanje završio je u Sinju. Bogoslovlje je studirao u Šibeniku i Makarskoj a zaređen za svećenika 1859. Bio je učitelj novaka u Visovcu i Zaostrogu, župni pomoćnik u Sinju. Poslije toga je živio u Splitu i propovijedao po različitim mjestima. Nekoliko godina prije

smrti premjestio se u Sinj. U rukopisu mu je ostalo djelo *Kršćanska obitelj* (Crnica).
Djela: *Put raja to jest spasonosna promišljanja za svaki dan preko godine, I-II*, Split 1905-1906.
Lit.: — A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Split 1939, 372-374. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 142-143.

POLJAK, Henrik, bos. vikar (?, u Poljskoj, 2. polovica 14. st. - ?, 1411). - Dulje vremena djelovao je u Bosanskoj vikariji i isticao se svojim požrtvovnim radom. Izabran je za vikara 1411. god., ali je umro prije nego je bio potvrđen.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 15-16. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968,84.
A. Barun

POLZ, s. Radegunda, (Steierling/Austrija, 25. VII. 1847. — Linz, 10. X. 1924), sestra sv. Križa. Stupa u Družbu u Linzu, gdje polaže prve zavjete 1869. U Đakovo dolazi slijedeće godine. Rado je učila hrvatski, ali je željela da pitomice nauče, uz svoj materinski hrvatski, dobro njemački. Posve se uživjela u hrvatske prilike i zavoljela hrvatski narod. Bila je učiteljica stručne škole te je znala cijeniti naše narodne ručne radove i brižno ih njegovala. U Stručnu školu Družbe u Đakovu uvela je tkanje ćilima po narodnim uzorcima. Ti su ćilimi zbog skladnih boja i fine izrade dobili priznanje na izložbama ručnih radova u Domovini i na svjetskim izložbama u Haagu i Barceloni. Godine 1897. imenovana je trećom provincijalnom poglavaricom u Đakovu. Za njezina mandata preuzimaju sestre rad u Domobranskoj bolnici u Zagrebu, u Gradskoj bolnici u Slavonskom Brodu, Pakracu, Virovitici, u privatnoj bolnici u Novom Marofu i u rudarskoj bolnici u Drnišu. U Bugarskoj preuzimlju rad u bolnici u Varni te u Klementinskoj bolnici u Sofiji. Pod njezinom upravom proširuje djelovanje sestara na pet osnovnih škola: Donji Miholjac, Hercegnovi, Nuštar, Bosanski Brod i Pula, te zabavišta (dječji vrtići) i obdaništa : Suhopolje, Sušak i Pula. U Osijeku sestre preuzimaju rad u internatu za djevojke, obdaništu i zabavištu (vrtiću). Godine 1906 1908. gradi novu Provincijalnu kuću u Đakovu s crkvom Presvetog Srca Isusova. Kupuje kuću na Sušaku (Rijeka) i uz nju gradi crkvicu Presvetog Srca Isusova za potrebe građana. Na molbu gradskog poglavarstva iz Suška šalje 1911. godine u Dragu kod Sušaka šest sestara koje su se dobrovoljno javile za dvorbu oboljelih od kolere. Godine 1912. velikodušno daje sestre za dvorbu ranjenika u Balkanskim ratovima u Crnoj Gori i Bugarskoj. Uz želju i brigu da pomogne ranjenicima, brine se i za svoje sestre: odlučno zastupa i brani njihove interese. U većini bolnica koje su sestre preuzimale, čekao ih je pionirski rad skopčan s nebrojenim teškoćama. Ugovori između bolničih uprava i Družbe, koje je ona sklapala, ostali su uzor do najnovijeg vremena. Godine 1914. završava službu provincijalke i odlazi u Provinciju iz koje je i došla u Đakovo u Linz. Ondje je i umrla. Sve do smrti sačuvala je ljubav prema Hrvatskoj.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, Theodosia, Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XL (1925) 1, str. 48-51.
M. Žigrić

PONTIĆ, Luka, pedagog (Slavonski Brod, oko 1680. — Slavonski Brod, 10. I. 1736). Kao član Bosne Srebrene najvjerojatnije je u Italiji završio visoko školovanje i zatim 1708. u Velikoj predavao moralno bogoslovlje, a tek poslije toga filozofiju. Bio je na dva učilišta filozofije prvi predavač; najprije je predavao u Slavonskom Brodu (1710-1712), a zatim u Požegi (1712-1714). Požeško učilište je bio osnovao provincijal Petar Pastirović s obrazloženjem da će ono u tom gradu pružiti priliku za natjecanje i suradnju s isusovačkim kolegijem i gimnazijom.
LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačko visoko učilište u Požegi, *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 1, 89, 90. — ISTI, Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu, *Ibidem,* 27 (1977), sv. 2, 73-74.
F.E. Hoško

POSILOVIĆ (MOŠUNJANIN), **Pavao,** biskup (Glamoč, krajem 16. ili početkom 17. stoljeća - Rama, oko 1653). - Izgleda da je škole završio na Visovcu i u Italiji. U franjevački rd stupio je na Visovcu, gdje je nakon ređenja bio nekoliko godina nastavnik samostanskim đacima. nakon smrti biskupa fra Tome Ivkovića 1633. "nadmeće se" s Jeronimom Lučićem za čast skradinskog biskupa. Bosna Srebrena predlaže Posilovića, koji 1634. putuje u Rim u svezi popunjavanja skradinske biskupske stolice. Tek 1642. promaknut je na ovu čast. Poslije smrti biskupa fra Bartula Kačića upravlja neko vrijeme i makarskom a od 1639. do 1644. i duvanjskom biskupijom dok nije imenovan biskupom fra Marijan Maravić. U međuvremenu bio je i apostolski vikar u Slavoniji. Godine 1650. povlači se u ramski samostan. Ovdje su ga, izgleda, ubili Turci s još nekoliko franjevaca. U svakom slučaju 1658. više nije živ. — Provincijal Bosne Srebrene fra Mijo Bogetić potakao ga je da piše i objelodanjuje svoja djela. Nije stigao da bude originalan, nego je više kompilator i prevodilac tuđih tekstova. Pri sastavljanju svog Naslađenja služi se osobito franjevcem Bartolomeom Cambi-em i dominikancem Bartolomeom D'Antelo, Cvijet je "izvadio iz jezika latinskoga". Ove dvije moralno-didaktičke knjige rado su čitane i stoga više put izdavane bosančicom i latinicom. Posilović je utjecao na djelatnost Margitića i Babića. Mnogo štošta iz njegovog života i djelovanja još nije dovoljno objašenjeno. Neki (Kolendić) ističe kako se natjecao za biskupske časti, a drugi (Vladić) tvrde da se to na temelju dokumenata ne može tvrditi.

DJELA: Naslađenje duhovno koi želi dobro živiti po tom toga dobro umriti... Mletcih 1639, 1682 2, 1705 3, 1756 4. Cviet od kriposti duhovni i tilesnie, prikoristan svakomu virnomu karstianinu... U Mnetcie 1647, 1701 2 (bosančicom), 1712 3, 1756 4 (latinicom).

LITERATURA: FARLATI Daniel: Illyricum sacrum IV. Venetiis 1769, str. 182. - JUKIĆ Ivan Franjo: Pisaoci, koji su azbukom pisali. Bosanski prijatelj, I(1850), str. 25-32. - KUKULJEVIĆ SAKCINSKI Ivan: Bibliografija Hrvatska I. Zagreb 1860, str. 12. - FERMENDŽIN Euzebije: Chronicom observantis provinciae Bosnae Argentinae. Starine JAZU. Zagreb 1890, knji. XXII, str. 34. - ISTI: Acrta ABosnae. Zagrabiae 1892, str. 412-414, 420. - TOMANOVIĆ L/azar/: Jedan spomenik srpske književnosti iz XVIII vijeka. Javor, 14(1887), 8, str. 123-125. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 11-12. - PROHASKA Dragutin: Das Kroatisch-serbische Schrifttum in Bosnien und der Herzegowina. Zagreb 1911, str. 106-108. - REŠETAR Milan: Bibliograrski prilozi. 3. Posilovićevo Naslađenje duhovno od 1707. Građa za povijest književnosti hrvatske. Zagreb 1915, Knj. XVIII, str. 467-468. - ISTI: Posilovićev ikavsko-jekavski govor. Južnoslavenski filolog, 1928/29, knj. VIII, str. 83-87.- KOLEDIĆ Petar: Fra Pavao Posilović i njegovo Naslađenje. Rad JAZU, Zagreb 1915, knj. 206, str. 168-252. - VLADIĆ Jeronim: O. Pavao Posilović, biskup. Naša misao, 33(1919) 1/2, str. 1-8. - GEORGIJEVIĆ Krešimir: Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Zagreb 1969, str. 159-160.

A. Kovačić

POTOČNIK, Konrad (*Franjo), glazbenik (Ljubljana, 4. X. 1687. — Ormož, Slovenija, 20. VIII. 1737). U Provinciju sv. Lasdislava stupio je 1707. Za svećenika je zaređen 1712. u Zagrebu, gdje je studirao na filozofskom učilištu (1708-1710) i na bogoslovnoj školi (1710-1714) tamošnjeg Generalnog učilišta. Pastoralno je djelovao u Remetincu (1714/15), Ormožu (1715-1717, 1731-1737), Ivaniću (1717-1719), Križevcima (17191721), Čakovcu (1721/22), Virovitici (1722/23. 1726-1730), Koprivnici (1723/24) i Zagrebu (1724-1726). U svim tim samostanima je bio i orguljaš, a za boravka u Ormožu (1734-1736) ga ljetopisac naziva "piscem koralnih napjeva", prepisivačem kantuala. Njegovi kantuali sadrže 23 mise koje nose imena po mjestima gdje su početkom 18. st. bili samostani franjevačke provincije sv. Ladislava; po većim ili značajnijim samostanima nazvane su po dvije mise: Zagrebu, Varaždinu, Križevcima,

Remetincu i Ormožu, a po ostalim samostanima jedna: Krapina, Ivanić, Koprivnica, Čakovec, Pečuh, Virovitica, Kanjiža, Šikloš, Hrastovica, Kostajnica, Szeged i Szigethvar. Pjevnik sadrži blagdanske, marijanske i svetačke himne te nabožne popijevke. Primjerke tog kantuala čuvaju franjevački samostani u Varaždinu (tri primjerka), Virovitici (dva primjerka) te po jedan u Zagrebu, Krapini i Čakovcu; čakovečki primjerak pisac izričito označuje kao svoje djelo i daje mu naslov *Sacri Chorales*. Sačuvani primjerci se dijelom razlikuju po svom sadržaju.

LIT. L. ŠABAN: Glazba u Franjevačkom samostanu u Varaždinu, *Varaždinski zbornik,* Varaždin 1983, 325. — P. KINDERIĆ: Ljubljančanin Konrad Potočnik i hrvatska barokna crkvena glazba, *Marijin Trsat,* 28 (1994), br. 1,10-11. F.E. Hoško

POTOČNJAK, Leonard, filozofski i teološki pisac, ljetopisac, provincijal (Ormož, 6. II. 1734. - Koprivnica, 19. III. 1804. Stupio je 1752. u novicijat u Ivaniću i postao član Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je slušao u Zagrebu (1754-1756), a teologiju u Pečuhu (1756/57) i Zagrebu (1757-1760). Postao je svećenik 1758. u Zagrebu i najprije je bio dvorski kapelan grofova Keglevića u Krapini (1760-1762), a zatim propovjednik u Varaždinu (1762/63), u Ormožu (1765/66) i u Krapini (1766-1768). Kad je stekao pravo predavati filozofiju, poučavao ju je u Zagrebu (1763-1765), a nastavio u Pečuhu (1773-1775) i u Zagrebu (1775-1778). Postigao je i naslov "lector jubilatus". U razdoblju najvećih promjena u odnosu Crkve i države pod udarom jozefinizma bio je provincijal (1780-1783) i zatim kustod (1783-1785). Događaje iz tog vremena je zapisao u ljetopisu *Liber memoriarum* (knjižnica franj. samostana u Varaždinui). Zapisao je i priručnik iz filozofije *Universa Philosophia* (Zagrabiae, 1763-1765; vel. 32,1 x 20 cm, str. /434/; sign. F 79, Varaždin) te pet teoloških priručnika: *De Deo uno et Deo Elevante* (Varasdini 1770; vel. 19,2 x 15,6 cm, str. [203]), *De ultimis* (Zagrabiae 1775/76; vel. 18,8 x 15,2 cm, str. 290; oba teološka rukopisa su u franj. knjižnici u Virovitici; *De traditionibus, De Ecclesiae et de Conciliis* (s.l.s.a; vel. 23,2 x 17,8 cm, pag. str. 62 i nepag. 657; franj. knjižnica u Čakovcu), *De sacramentis in genere* (Zagrabiae 1778; vel. 22 x 17,5 cm, str. 292; franj. knjižnica u Zagrebu, sign. K g 8; posljednja dva rukopisna sveska sadrže i predavanja D. Stankovića) i *Compendium historiae ecclesiasticae* (s.l.s.a.; vel. 31,5 x 20,5 cm, nepag. str. 112; franj. knjižnica u Varaždinu, sign. A 133).

DJELA: *Conclusiones ex universa Philosophia ad mentem illustrium philosophorum*. Zagrabiae 1765. - *Assertiones dogmaticae... ex universa theologia*. Zagrabiae 1771. - *Assertiones theologico-dogmaticae de era Christi Ecclesia... Romano Pontifice ac Conciliis*. Quinque-Ecclesiis 1775. - *Asseritones ex universa Theologia*. Zagrabiae 1777; suautor D. Stanković. - *Assertiones ex universa Theologia*. Zagrabiae 1778; suator D. Stanković. - *Assertiones theologice de re sacramentaria et Mysterio SS. Trinitatis*. Zagrabiae 1778; suautor D. Stanković.

LIT.: F.E. Hoško: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Bogoslovska smotra, 39)1970), 1/3, 211. - Isti: Skotistička teologija Zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić, 3(1970), 93-97.F. E. Hoško

PRAMBERGER, s. Anselma, (Filipovo/Bačka, 30. VI. 1914. — Zagreb, 7. IV. 1993), sestra sv. Križa. Rođena je u dobroj katoličkoj obitelji te je već kao djevojčica osjetila redovnički poziv. U 13.godini dolazi u Đakovo u Mali konvikt, završava Građansku školu, a zatim Učiteljsku školu u Zagrebu kod sestara milosrdnica. Godine 1936. polaže prve zavjete. Nadala se da će raditi u svome učiteljskom pozivu. No upravo u to vrijeme Družba otvara na Vrhovcu Bolničarsku školu. Predavači su bili liječnici profesori Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Oni su ujedno bili i ravnatelji klinika na kojima su radile naše sestre. Gradivo njihovih predavanja trebalo je s polaznicama škole razrađivati, učiti. U tu su svrhu poglavari odredili dvije mlade sestre učiteljice s. Anselmu i s. Smiljanu Borić i poslali ih na Internu i Kiruršku kliniku, gdje su radile sestre

sv. Križa, da se upute u medicinsku praksu. Godine 1938. pozovu je poglavari na Osnovnu školu u Đakovo. Od 1941 1944. radi na njemačkoj osnovnoj školi u Đakovu. Te godine započinje studij njemačkog jezika na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu. Zbog nepovoljnih okolnosti prekida studij i odlazi u bolnicu Družbe u Vukovar, gdje radi u uredu (1945/46). Kad je oduzeta bolnica, s. Anselma odlazi u Bošnjake gdje započinje svoj župni apostolat (1949) i vrši službu kućne poglavarice. Zatim slijede župe Štitar i Drenovci. U isto je vrijeme bila i kućna poglavarica God. 1964. premještena je u Osijek I. kao katehistica i kućna poglavarica. Ondje ostaje dvije godine. Novi djelokrug rada otvara 1966. u katoličkom đačkom domu »Kolpinghaus« u Freiburgu, Njemačka, gdje ostaje 10 godina. Odatle odlazi 1976. u Germering kraj Münchena u Starački dom gdje radi u uredu i kao vratarica. Jedno vrijeme vrši ondje i službu kućne poglavarice. God. 1980. teško se razboljela. Liječnici su tvrdili da neće preboljeti. Ipak, zagovorom bl. s. Ulrike čudom je ozdravila. God. 1986. premještena je u Schifferstadt u Starački dom gdje ostaje do 1990. Nakon 25 godina vraća se u Provincijalnu kuću u Đakovo. Nakon odmora prepisivala je latinicom dio Provincijskog ljetopisa, koji je pisan goticom njemački. Također je prevodila s njemačkog kritički živoptopis Majke M. Terezije Scherer, utemeljiteljice Družbe. Kad su redovnice učiteljice morale napustiti školu ili redovničko odijelo, sestre sv.Križa započele su župnim apostolatom u župama Đakovačke biskupije. Sestra Anselma bila je pionirka u tome apostolatu. Bila je blaga, prilagodljiva, pristupačna svima. U teškim danima iza rata kad su se sestre i svećenici tek privikavali na suradnju i zajednički rad, djelovala je uvijek razborito i umirujuće.

LIT.: Z. KOJAKOVIĆ: »Regina Prambereger, sestra Anselma«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, V (1984) 2, str. 35-37. M. Žigrić

PRIMORAC, Mihovil □ PERKOVIĆ, Mihovil

PRIMOVIĆ, Antun (Primi), biskup (Dubrovnik, ? - 14. I. 1703) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Gvardijan samostana na Lopudu (1665), te provincijal (1666-1669). Poslan od Senata Republike francuskom kralju Luju XIV radi prikupljanja pomoći nakon potresa (1667). Prije isteka provincijalskog mandata imenovan trebinjsko-mrkanjskim biskupom (1669). Po vlastitoj želji ukopan samo ufranjevačkom habitu. — Živio je razborito ičasno (Rode). Bio je vrlo obrazovan i načitan (Fabijanić). Njegova misija u Francuskoj nije uspjela, jer je francuska vlada istrošila državni budžet na rat sa Španjolskom (Deanović). Kao biskup u Trebinju služio je najspremnije i najbudnije do smrti, pa za njegova biskupovanja nijedna katolička obitelj nije odstupila od vjere (Dolci).

DJELA: La lega dell'Honestà e del Valore. Venetia 1703.

LITERATURA: Cronicon necnon Decreta et Acta... Prov. Ragusinae 1649-1713 (Arhiv samostana Male Braće u Dubrovniku). 9v, 10rv. - Lettere e commissioni d Ponente 1668-69 (Historijski arhiv u Dubrovniku). n.27. - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746. 68. - ISTI: Fasti litterario-RAgusini. Venetiis 1767. 4. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864. 198. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 454. - M/irko/ DEANOVIĆ: Les plus anciens contacts entre la France et Raguse. Annales de l'Institut Francais de Zagreb. 26-27 (1945), 51-54, 102-103. I. Djamić

PRIPISALIĆ, Silvestar, propovjednik (Dubrovnik, cca 1742 - 29. XII. 1803) -Krsnim imenom Nikola. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1759.g. U Provinciji je bio gvardijan u samostanima: Pridvorje u Konavlima (1775-1777), Kuna na Pelješcu (1779), Slano (1782), Mala Braća u Dubrovniku (1788, 1789, 1798-1800) gdje je bio i vikar (1787), Cavtat (1791-1793). Biran

je za definitora (1789-1792, 1799-1800) i provincijala (1802), a na ovoj posljednjoj dužnosti ga je zatekla smrt. - Kao čestit i pbožan redovnik privlačio je svakoga, a na propovijedima je uvijek imao veliki broj zadovoljnih slušatelja. Uvijek se rado stavljao na raspolaganje vjernicima kao djelitelj svetih tajni. Na jednom putovanju iz Dubrovnika u Slano radi bogoslužja, jedva je preživio brodolom.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 502-503. I. Djamić

PRITIĆ, Franjo (Prititius, Patricius, Franjo iz Nina, Jakov), FKN, biskup († prije 8. IX. 1523). Pod imenom Franjo iz Nina u Padovi 20. XII. 1477. prima tonzuru i niže redove. Jednako ga tako naziva 2. XI. 1492., generalni ministar franjevačkog reda kad ga na duždevo osobno zauzimanje, inkorporira venecijanskom samostanu "dei frari" i određuje da mu se dodijeli soba. (Dužd se je smatrao obveznim da se Franji "oduži" što su njegova tri brata dali živote za Veneciju na raznim bojištima). Preziomenom Prititius oslovljava ga generalni ministar kad 1. VIII. 1493. propisuje da mu se u Veneciji imaju priznati časti kustoda sa svim prednostima koje je imao u svojoj provinciji do dana transfilijacije. U kasnijim spisima pojavljuje se u latiniziranoj verziji Patricius (slično su se i neki creski Petris-i često latinizirali u Patritio). Oreb mu (možda prema provincijskom nekrologiju) dodaje i ime Jakov, bez obrazloženja. — Kao profesor teologije u Veneciji, 18. XII. 1510. imenovan je za hvarskog biskupa (Gamsu navodi da je izabran 1509). U biskupiji je bio obljubljen napose kod pučana za koje se mnogo zauzimao u vrijeme pobune (1510-14). Bio je veliki štovatelj euharistije, promicatelj gradnje Gospinih crkava u Komiži i Visu; možda je u Vis doveo i franjevce (u vrijeme njegova biskupovanja otvoren je tamošnji samostan). Nazivali su ga: sjajna svijezda među naučiteljima, svijetlo što odsijeva s pastirske stolice, slava crkve, prvak nebesa, dika crkvenih dostojanstvenika (luminosa stella tra i dottori, lume irradiante del seggio pastorale, gloria della chiesa, campione del cielo, decoro dei prelati…) Do danas je sačuvan njegov dragocjeni umjetnički biskupski štap (Stari štap koji i danas propovijeda). Kad mu je u Hvaru određen 8. 9. 1523. nasljednik on je već bio preminuo.

LIT.: Archivio Sartori… (a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983ss. Vol. III, 743 br. 73; II, 1927 br. 24. — Fonti e Studi Francescani. Padova 1989ss. Vol. I br. 2204, 2268. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, IIII,* Padova 1968^2, 273. D. FARLATI: *Illyricum sacrum, IV,* Venetiis 1769, 267. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 410. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 106s. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 35.

PRKAČIN, s. Benita, provincijalka, ŠSM, (Mostar, 21. V. 1903. — Potoci, 12. V. 1981.). U samostan je došla 7. IX. 1923. u Novicijat stupila 19. III. 1925. Od 1928. do 1945. radila je kao učiteljica i upraviteljica Osnovne škole u Potocima. Uz to je obavljala dužnost provincijalne tjanice i savjetnice, a neko vrijeme bila je i odgojiteljica kandidatica. U razdoblju 1949.-1952. bila je u zatvoru u Mostaru i Stocu. Nakon izlaska iz zatvora bila je sedam godina provincijalna predstojnica. Obavljala je kratko vrijeme službu učiteljice novakinja u Potocima, a 1962.-1969. bila je vrhovna savjetnica u Rimu. Godine 1969. imenovana je za provincijalnu ekonomu i tu službu vršila je sve do smrti. — S. Benita je bila osoba povjerenja, vrlo miroljubiva, požrtvovna i pobožna. Voljela je redovnički život i svoju zajednicu. A. Bubalo

PRLIĆ Fra Melhior-Jerko (1912.-1945.) Rođen 27.VII.1912. u Sovićima, ž. Gorica, od oca Ambrože i majke Anice r. Vlašić. U Franjevački red stupio u Mostaru kao tercijar 3.VIII.1935. U novicijat kao brat laik stupio na Humcu, 11.VII.1937. Zavjetovan jednostavno

12.VII.1938., svečano 18.XII.1941. na Širokom Brijegu. Radio kao stolar u samostanskoj stolarskoj radionici na Širokom Brijegu. 8.II.1945. odveden sa Širokog Brijega prema Splitu i negdje na putu, zajedno s drugima, ubijen. Bio je odličan radnik, nije nalazio tereta, pred njim je sve pucalo, dobar redovnik... Točan na dnevnim točkama. Manualne poslove je savršeno izvodio. Čist u odijevanju. Potpuno se, kao tercijar, uklopio u franjevačku zajednicu. Fra Rafo-Ivan Prusina (1884.-1945.) Rođen 21.I.1884. u Hamzićima, ž. Čerin, od oca Mate i majke Matije r. Korać. Osnovnu školu i gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Fuldi (Njemačka). Od mjeseca kolovoza 1914., pa do 1919. vojni kapelan. U Franjevački red stupio na Humcu, 4.X.1900. Jednostavno zavjetovan 4.X.1901., svečano 4.X.1904. Za svećenika zaređen 16.IX.1906. 1907.-1908. kapelan i kateheta na Posušju 1908.-1910. kapelan i kateheta u Duvnu 1910.-1911. vikar na Humcu 1911.-1914. kapelan i kateheta u Konjicu 1914. župnik u Vinici 1914.-1919. vojni kapelan na frontu u Srbiji i Italiji 1919.-1926. župnik u Jablanici 1926.-1928. župnik u Rošku Polju 1928.-1944. župnik u Gabeli 1944.-1945. u mirovini na Čitluku 14.II.1945. u Mostaru bačen u Neretvu. Bio je uzoran svećenik i redovnik. Sve svoje dužnosti savjesno je obavljao. Bio je vrlo je-dnostavan i svakome pristupačan. Stoga je uživao simpatije svih s kojima se susretao.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

PROKURICA, Luka, lektor teologije (Konavle, cca 1716 - Provincija Bari, 6.V. 1765) - Krsnim imenom Nikola. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1733. Studije završio u Rimu i Viterbu. Lector artium, kasnije lector theologiae u Altamuri (Provincija Bari). Nakon šest godina ove službe postaje javni prolektor. U domovinu se nikada nije vratio. Prema izvještaju provincijala iz Baria, kojim javlja njegovu smrt, živio je pobožno.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 470.
I. Djamić

PROSJAKOVIĆ, Severian, → KOJEC, Severijan

PRUGEL, Jeronim (Jeronim iz Velike Nedelje, Styrus, *Gregor), propovjednik. (Velika Nedelja kod Ormoža, 16. II. 1814. - Varaždin, 8. IX. 1880.) U KR stupio je 29. rujna 1832. u Varaždinu. Svečane zavjete položio je 1. X. 1835. u Rijeci. Bio je propovijednik, gvardijan u Varaždinu (1859. i 1866.), kapelan zatvora u Varaždinu (1861). — Ostavio je više rukopisa koji se čuvaju u kapucinskoj knjižnici u Varaždinu. To su: kratka molitvena razmatranja, molitve i pjesme na čast BDM. pod naslovom "*Devetnica Marijina,* koju na veću slavu i častjenje Prečiste Divice, i na duhovnu korist Mariinim Štovateljem poklanja O. Jeronim Kapucin u Varasdinu 1857" (82 str., pripremljene za tisak,), duhovni spjev "*Različita zabava s Isusom i B.D.M.*" (10 str.) — *Propovijedi.*
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

PUC Aleksa, provincijal, (Zagreb, 1670. - Varaždin, 10. IV. 1731) je najvjerojatnije zaključio redovito filozofsko i teološko školovanje u inozemstvu i ondje se osposobio za profesora filozofije i dogmatske teologije. Predavao je na generalnom učilištu 1. razreda u Zagrebu najprije filozofiju (1695-1697, 1698/99), a zatim i teologiju (1705/06). Dogmatsko bogoslovlje je predavao na generalnom učilištu 2. razreda u Varaždinu (1702-1705), a bio je i predavač na učilištu moralnog bogoslovlja u Krapini (1706-1708, 1713/14). Istovremeno i u godinama poslije službe u visokim školama obavljao je mnoge upravne službe: upravljao je samostan u Krapini (1708-1711, 1715-1717), bio tajnik (1699-1702), definitor 1702-1705, 1727-1730), kustod (1705-1708, 1721-1724), generalni vizitator (1727), provincijal (1718-1721) i provincijski vikar (1730) Provincije sv. Ladislava poslije smrti provincijala Ambroza Sokačića. Za vođenje Svjetovnog franjevačkog

reda odobrio je izdavanje priručnika *Directorium tertiariorum contines Regulam et modum vivendi fratrum et sororum Tertii Ordinis S. Francisci de poenitentia nuncupatorum eisdemque Regulae Explanationem nec non Ritus duplices, scilicet solemne scilicet pro dignitate et varietate personarum induendi huiusmodi tertiarios et tertiarias*. (s.l. 1719) koje je desetljećima koristila Provincija sv. Ladislava.
LIT.: Arhiv Provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. - F. E. H oško: pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. Ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. Bogoslovska smotra, 46(1976), br. 4, 460. F. E. Hoško

PUCIĆ, Ludovik (De Pozza), propovjednik (Dubrovnik, 15. st. - Trst, 16. st.) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je teolog i slavan propovjednik, obdaren najboljim sposobnostima. Nazivali su ga Bratac.
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI: Necrolotium (Arhiv samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 163. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 411.
I. Djamić

PUCIĆ, Pavao (de Pozza), vikar provincije (Dubrovnik, polovina 15. st - polovina 16. st). - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je vikar provincije dva puta (1499 i 1511), te gvardijan samostana Male Braće u Dubrovniku (1509). Bio je vrlo razborit i marljiv.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 413.
I. Djamić

PUDIĆ, Vojislav, germanist (Potočani, 13. IX. 1909 - Beograd, 30. V. 1982). - Krsno mu je ime Ivan. Osnovnu školu završio je u Potočanima, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu, germanistiku u Beogradu, novicijat započeo 1926., za svećenika zaređen 1933. Doktorirao je 1954. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Službovao je u Visokom kao profesor i prefekt (1937-1940), a nakon napuštanja franjevačke zajednice i svećeničkog poziva u Pljevljanima, Zemunu i Beogradu te od 1954. kao docent i izvanredni profesor u Sarajevu. Od 1969. djelovao je kao redovni profesor germanistike na Filozofskom fakultetu u Beogradu baveći se germanističkom, balkanologijom, indoevropeistikom, poviješću njemačkog jezika, poviješću jugoslavenske filologije te hrvatsko-srpskom leksikografijom. Surađivaoje u Franjevačkom vijesniku (1936-1938) te ksnije u edicijama fakulteta na kojima je predavao i Akademije znanosti Bosne i Hercegovine i drugim znanstvenim periodičnim publikacijama.
DJELA: Prefiks da u gotskom jeziku, Beograd 1958. - Univerzalno pismo Marijana Šunjića, Sarajevo 1960. - Osnovi gotskog jezika, Sarajevo 1961. - Pesma o Hildebrandu, /s.1./ 1965. - Rerum illyricarum Ignjata Đurđevića, Sarajevo 1967. - Gotski jezik i istorijska gramatika, Beograd 1972. - Gotski jezik, Beograd /1980/.
LITERATURA: Somenica franjevačke klasične gimnazije u Visokom 1882-1981, Visoko 1983, str. 139-140. A. Kovačić

PUKLER, Miroljub, povjesnik (Zagreb, 4 XI. 1886. — Zagreb, 20. II. 1920). Osnovnu školu i gimnaziju je pohađao u Požegi, a 1900. je postao član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Po školovanju na filozofskom učilištu u Varaždinu (1901-1904) studirao je teologiju u Fuldi (1904-1909), a sustavnu neoskolastičku filozofiju i povijest religija u Louvainu u Belgiji (1909-1913); iz filozofije je postigao naslov licencijata. Predavao je na filozofskom učilištu u Varaždinu (1912-1914), a zatim kao vojni kapelan sudjelovao u Prvom svjetskom ratu. Poslije rata bio je kapelan u Vukovaru, gdje je obolio od žučnog kamenca što je bilo uzrok njegove smrti. Prvi je povjesnik i ljetopisac nove provincije, začetnik komparativnog istraživanja povijesti religija na hrvatskom kulturnom području. Svoje

povijesne rasprave i članke apologetskog usmjerenja kojima upozorava na nadmoć vjere nad znanošću i kršćanstva nad drugim religijama objavljivao je u listovima *Serafinski perivoj* (1909-1911) i *Naša misao* (1913-1915); sam je uređivao homiletski časopis *Dušobrižnik* (1910-1911, 1914, 1919).
DJELA: *Svečani govor o ratu,* Zsgreb 1914. — *Budizam i kršćanstvo,* Rijeka 1918.
LIT.: A. SPILETAK: Dr. Pukler, Budizam i krščanstvo, Glasnik biskupije bosanske i srijemske, 16 (1918), 154. — F.E. HOŠKO: Pukler fra Miroljub. *Franjo među Hrvatima,* 1226-1976. Zagreb 1976, 263. F.E. Hoško

PULJIĆ Fra Metod-Andrija (1912.-1945.) Rođen 24.XI.1912. u Vašarovićima, od oca Ante i majke Matije r. Mušan. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Lillu (Francuska). U Franjevački red stupio na Humcu, 6.VII.1931. Zavjetovan jednostavno 7.VII.1932., svečano 18.VIII.1935. Za svećenika zaređen u Mostaru, 23.V.1937. 1939.-1940. kapelan na Humcu 1940.-1941. kapelan u Mostaru 1941.-1945. župnik u Izbičnu U noći između 4. i 5. lipnja 1945. poginuo kod Krapine (odveden iz samostana prema Varaždinu). Kao mlad svećenik pun žara dao se na pastoralno djelovanje.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

PURATIĆ, fra Gabrijel, provincijal (Sumartin, 5. Vl. 1831. - Makarska, 21. I. 1905.) Osnovno obrazovanje stekao u rodnom mjestu, a četiri niža razreda gimnazije u Zaostrogu (1845.-1849.), dva na Visovcu (1849.-1851.) i posljednja dva s filozofijom u Zaostrogu (1852.-1853.). Teologiju je studirao u Šibeniku i Makarskoj (1853.-1856.). Godinu novicijata proveo je u Živogošću (1851.-1852.), a za svećenika zaređen 23. IX. 1856. Poslan je na Bečko sveučilište da se osposobi za gimnazijskog profesora (1856), ali se zbog slaboga zdravlja uskoro morao vratiti u domovinu. Predavao je teologiju u Makarskoj do 1866. kad je obolio od tifusa. Bio je prefekt studija (1898.), dva puta gvardijan u Makarskoj (1869.-1870. i 1877.-1880.) dva puta definitor (1860.-1863. — 1890.-1893.), provincijal (1872.-1874.) i generalni vizitator u vlastitoj Provinciji (1888.) te generalni komesar (povjerenik) 1898, ali se ubrzo odrekao te službe. — Pisao je dosta, ali često bez potpisa. Spjevao je prema talijanskom orginalu pjesmu »O Marijo Majko«, koja je postala vrlo popularna (svibanjske pobožnosti). Priredio je svečeno izdanje Kačićeva *Razgovora ugodnoga* (1889) sa svoja dva priloga. Borio se za čistoću hrvatskoga jezika i bio dosljedan ikavac. Za narodnoga preporoda osobiti suradnik i istomišljenik don Mihovila Pavlinovića. Surađivao u listu *Il nazionale*. Bio izvrstan propovjednik, uzoran opslužitelj redovničke stege i razboriti upravnik.
DJELA: *Andrie Kačića Iz Brista, Razgovor ugodni naroda slovinskoga . . .* Zagreb 1889.
Lit. F(RA) K(ARLO) E(TEROVIĆ), »Fra Gabro Puratić« *Nova revija,* X111932, 5, 477-478; ISTI, Nešto iz korespodencije o St. Zlatnovića s nšim znamenitim ljudima, ISTO, 427-455 (Puratić Zlatoviću, 430-439); K(ARLO) J(URIŠIĆ), »Puratić, fra Gabrijel«, *Franjo među Hrvatima,* 263. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 131-132. *K. Jurišić*

PUTNIKOVIĆ, Bonifacije, sveta života (Crna Gora na Pelješcu, ? - Asiška provincija cca 30. IV. 1631) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Provincijal (1596-1599). Odbio prihvatiti službu stonskog biskupa za koju ga je predložila Vlada Republike, a također i ponovni provincijalski mandat. Otputovao u Asišku provinciju, gdje je provodio dane u strogoj pokori i samoći. - Ovaj "venerabilis Dei servus" isticao se svetošću i poniznošću kako u domovini, tako i u Italiji. Posebna mu je odlika bila učenost.
LITERATURA: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku) 1607-1611, n.9. - Antonio d'ORVIETO: Cronologia della Prov. Serafica Riformata. Perugia 1717. 316-420. - /Životopis/ Leggendario Francescano IV. Venezia 1721. 404-406. - Sebastianus DOLCI: Monumenta

historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746. 62-63. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 433. - Nedjeljko SUBOTIĆ- J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 336.

I. Djamić

RADE, Stjepan, misionar za naše iseljenike u Argentini (Mali Lošinj, 16. X. 1896 - La Plata, Argentina, 29. IV. 1965) - Krsnim imenom Dominik. Osnovnu školu pohađao u rodnom mjestu, nižu gimnaziju u franj. samostanu na Košljunu, višu u franjevačkom samostanu u Zadru. Bogosloviju studirao na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku. Stupio u Provinciju sv. Jeronima u Dalmaciji 1917. g. Zaređen za svećenika u Dubrovniku 1920. Djelovao u Zadru kao aktuar biskupskog ordinarijata i kateheta u Arbanasima (1921-1923), u Pašmanu kao upravitelj župe ivranjevačkog Trećeg reda (1925), u Kamporu na Rabu kao predstojnik rezidencije (1930-1933), Crikvenici (1933-1945) gdje upravlja gradnjom franjevačke crfkve, te u Kraju na Pašmanu (1946). Dva je puta biran za definitora Provincije (1935- i 1937). Nabavio je kino-projektor (1933) i prikazivao religiozne filmove i držao predavanja u dvorani crikveničkog samostana i po okolici. Držao je misije na Korčuli (1929); korizmene propovijedi na istom otoku (Vela Luka 1924, Blago 1925. i Korčula 1939). — Otišao u Kustodiju Prečista Srca Marijina u Argentini (1946) i djelovao kao dušobrižnik za naše iseljenike. Tu se osobito isticao kao neumorni propovjednik koji je ostao u najboljoj uspomeni. Radio je u pastorizaciji s ljubavlju i velikom požrtvovnošću do krajnjih mogućnosti (Arko).

LITERATURA: List Dubrovačke biskupije, 24(1924), br. 3, 28. - Idem, 25(1925), br. 3-4, . - Idem, 29(1929), br. 3, 28. - Idem, 39(1939), br. 1-2, 14. - Kratki životopis o. Stjepana Rade. Vjesnik Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, 7(1965), br. 5-6, 100-101. Gabrijel ARKO: Dopis o smrti i sprovodu o. Stjepana Rade. Idem, 101-102. Neki podaci o životu o. Stjepana Rade. Idem, br. 7-8, 117-118a. Lav KRIVIĆ: Crikvenica proslava 5o-obljetnice dolaska Franjevaca. Idem, 18(1976), br. 3, 130-133.

I. Djamić

RADELJEVIĆ, Franjo (de Radaglia), kipar (Dubrovnik, sredina 16. st. - Slano, 1607) - Krsnim imenom Vlaho. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Dva puta provincijal (1575-1678 i 1584-1587) i dva puta komesar-vizitator. Bliski prijatelj pape Siksta V. (1585-1590) i govorilo se, da ga je ovaj namjeravao imenovati kardinalom. - Solidno obrazovan, bio je vrstan propovjednik. Živio je uzornim životom. Kao talentiranikipar radio je u samostanu u Rijeci Dubrovačkoj na rezbarijama na stupovima u klaustru (do 1585), a i samostan u Slanome je ukrašen njegovim djelima. Zbog vrlina i svestranih sposobnosti nazvan je "corculum, et Illyricae gentis gloria" (Dolci) i "totius Illyrici decuis" (Rode).

LITERATURA: Lettere e Copmmissioni di Levante (Historijski arhiv u Dubrovniku). 1560-1562, 234-235. - Idem. 1562-1565, n. 27, 242. Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 60-61. - ISTI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767, 22. - Simeone GLIUBICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856, 263. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864, 195. - Frano JURIĆ: Povijesno-opisni prikaz franjevačkog samostana u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916, 60-61. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 429-430. - E/milij /L/ASZOWSKI/: Radaljević, Franjo. Znbameniti i zaslužni Hrvati 925-1925. Zagreb 1925. 223b.

I. Djamić

RADELJEVIĆ, Pacifik, pjesnik (Dubrovnik, 1. I. 1800 - Kuna na Pelješcu, 18. II. 1878) - Krsnim imenom Nikola. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1816. Zaređen je za svećenika 1824.g. Iste godine postaje lektor

filozofije na studiju Male Braće u Dubrovniku, a kasnije lektor teologije do imenovanja za jubilarnog lektora. Vršio je službu definitora (1829-1832, 1835-1838, 1844-1847 i 1856-1859), kustosa (1832-1835), vizitatora i predsjedatelja Kapitula (1844), gvardijana;: u Pridvorju u Konavlima (1844-1846), u Male Braće u Dubrovniku (1854), Cavtatu (1855), te Rijeci Dubrovačkoj (1857-1858). — Svoj smisao za pjesništvo upotrebljavao je i u propovijedanju, u čemu je bio izvrstan. U rukopisu je od njegovih djela sačuvano: Stihotvorenja O.P. Radeljevića... prigodom smàrti Gargura XVI. (Čulić) i Al P. Anacleto Dubravich Epigramma di Matteo Nic. de Sorgo con la traducione illirica del P. Pacifico Radeljević. (Čulić). Pokušao je prevesti i Vergilijevu Eneidu i Ariostova Orlanda.

LITERATURA: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di fra Inocenzo Ciulich. Zara 1860, 140, 175. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 559-560.

I. Djamić

RADIĆ, Bonaventura, Margareta (Korčula 18. siječnja. 1886. - 28. siječnja 1971. Tor Lupara di Mentana). Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. Odlikovala se u svim krepostima u ljubavi prema Bogu i u sjedinjenju s njime, u pobožnostima i u posebnom čašćenju Isusa u Presvetom Sakramentu u dugim noćnim adoracijama. Odlikovala se u sestrinskoj ljubavi. Posebno je bila siromašna i vjerovala u Božju providnost. Dugi niz godina radila je kao stručna i vrsna odgojiteljica u zabavištu Kuće matice u Blatu. Odgojila je mnoge generacije. Kao vrhovna savjetnica radila je marno oko prepisivanja Okružnica i Kapitula Majke Utemeljiteljice. Kao učiteljica zabavišta posvetila se brizi za malene u kući Matici i u Tor Lupari u Italiji. Bila je voditeljica Počasne straže. E. Barbarić

RADIĆ, Filip, filozofski i teološki pisac, pedagog (Požega, oko 1705. — Našice, 17. IV. 1766). Stupio je 1721. u Našicama u Provinciju Bosne Srebrene. Školovanje je najvjerojatnije završio u Italiji i ondje položio ispit za profesora filozofije. Učiteljsku službu započinje predavajući na filozofskom učilištu Generalnog učilišta u Budimu (1730-1733). Odmah zatim preuzima učiteljsko mjesto na bogoslovnoj školi pokrajinskog značenja u Osijeku (1733-1735). Očito je u međuvremenu stekao kvalifikaciju profesora teologije na Generalnom učilištu pa 1735. počinje desetljeće učiteljskog rada u bogoslovnoj školi u Osijeku (1735-1745), jer je 1735. u Osijeku uspostavljeno Generalno učilište s dvije visoke škole. Završivši tu službu, vratio se u rodni grad i ondje bio samstanski starješina (1745-1748), a za drugog boravka u Budimu od 1755. je bio dekan budimskih visokih škola i kraće vrijeme zamjenik samostanskog starješine. — U rukopisu su preostali njegovi filozofski i teološki spisi: *Compendium seu intorrductio in universam Aristotelis logicam* (Budae 1730; vl. 16 x 20 cm, samostan u Budimu, sign. k I 24); *De theologia beatorum in patria* (Essekini 1737); *De intellectu seu scientia Dei* (Essekini 1741); *De praedistinatione; De legibus i De Trinitate* (Essekini 1743; vel. 15,5 x 19 cm, samostan u Vukovaru; vel. 16 x 20 cm, samostan u Iloku, sign. C 294).

DJELA: *Theses theologico-dogmaticae e Quarto Sententiarum de sacramento Poenitentiae,* Essekii 1742. LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 6 (1976), 151; 169; 170, 182. — ISTI: Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 132, 133, 134.

RADIĆ, fra Jure, profesor, liturgičar i biolog (Baška Voda, 28. XI. 1920.). Osnovnu školu završio u rodnom mjestu, gimnaziju u Sinju (19.-1937.) a filozofiju i teologiju u Makarskoj (1940.-1944). Svečane zavjete položio u Makarskoj 2. XII. 1942. i za svećenika zaređen također u Makarskoj 15. VIII. 1943. — Bio je župnik Zaostroga, Drvenika i Podace (1945-1946.), Dubravica (1946.) i Velikoga Brda (1946.-1947.). Predavao je na gimnaziji i bio prefekt i duhovnik sjemeništaraca na Visovcu (1945.-1946.) i Makarskoj (1946.-1953.),

magister bogoslova u Zagrebu i Makarskoj (1956.-1960.), gvardijan u Makarskoj (1955.-i 956.) duhovnik redovnica u Splitsko-makarskoj biskupiji (1957.-1858.), rektor Bogoslovije (1961.-1974.), definitor (1964.-1967.), član više provincijskih vijeća i peritus na Generalnom kapitulu Reda u Asizu (1967.). — Suosnivačc, ili osnivač i član »Središta liturgijskoga apostolata« (1951.-1954.), Interdijecezanskoga liturgijskog odbora (1954.-1960.), Malakološkog muzeja, Instituta »PIanina i more«, Herbara biokovskog područja, Parka prirode Biokova, Biokovskoga botaničkog vrta i znanstvenih skupova o prirodi biokovskog područja. Urednik časopisa *Služba Božja* (1959.-1974.), zbornika *Acta Biokovica*. (1981.), lista *Molite braćo* (i 962.-1964.) i njegova priloga *Sveta misa* (1962.) te edicija. B. BARČIĆ, S Pavlom VI. u Kristovoj domovini, Makarska 19 – F. KUŠAN, Biokovo, Makarska 1971. - Znanstveni skup o prirodi Biokovskog područja, program i sadržaji, Makarska 1979. - Drugi znanstveni skup o prirodi Biokovskog područja, program i sadržaji, Makarska 1983. — Surađivao je u časopisima i zbornicima: Služba Božja 1980, 1982, Acta biokovica, (1981, 1983, 1987), Thalasia Salentina, 1967*Acta Adriatica,* (1982), *Acta Biokovica, Acta botanica Croatioa,* (1974, 1977, 1979), *Bilten Društva ekologa BiH,* (Serija B, 1984), *Bogoslovska smotra,* (1966, *Glasnik Republičkog zavoda za zaštitu prirode. CG, Hortikultura, Kačić* (1967), Bogorodica u hrvatskom narodu (zbornik, 1978), *Molite braćo, Radovi Akademije... BiH Služba Božja, Vjesnik đakovačke biskupije, Makarska rivijera, Zbornik Roberta Visianija Šibenčanina*, *(*1983), Glasnik Republickog zavoda za zaštitu prirode…, Titograd, XVI 1982, Zbornik . akademika P. Fukareka, Sarajevo 1982, Prevodio: Misal, Časoslov, Visianijev *Ogled*... i dr. Sudjelovao na znanstvenim skupovima i simpozijima u domovini i inozemstvu (npr. Beču). Vodi duhovne vježbe i nastupa na teološkim tribinama i tečajevima.

DJELA: *Variationes in Directorio liturgico Provinciae Ssmi Redemptoris in Dalmatia pro anno Domini 1962*, Makarska 1961,15; - *Variationes. . . pro anno. . . 1963*, Makarska, 1962,14. - *Sveta Misa, prilog lista »Molite braćo,* Makarska 1962,. - *Obred Svete sedmice,* svečani i jednostavni ceremonijal, Makarska 1962. - *Školski kalendar Franjevačke visoke bogoslovije za 19ól-62*, Makarská 19 20 (c); *Isto*, 1962-63, 20; 1963-64, 22. - *Liturgijski kalendar za godinu 1961-1962,* Makarska 1961, 48 (c). - *Školski kalendar Franjevačke bogoslovije Makarska-Dubrovnik i Gimnazije Sinj,* Makarska 1970, 46. - *Zajednička žrtva, Zbornik liturgijskog tečaja,* Makarska 1963, 144. - *Uredba o svetom bogoslužju (Il. vat. sabora)*, Banja Luka 1964, 48. - *Uputa za ispravno provođenje Uredbe o svetom bogoslužju,* Makarska s.a. *H. G. Jurišić*

RADIĆ, Ljudovik, pisac (Cavtat, cca 1735 - otok Lékvas, sjeverno od Krete u Jonskom moru, 4. VIII. 1782) - Ksnim imenom Franjo. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1750. Iza novicijata je poslan u Italiju na studije. Prije svećeničkog ređenja imenovan lektorom filozofije u Lucca (Toscana), a kasnije je predavao i teologiju. U Provinciji je vršio službu lektora na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku do jubilacije, definitora (1767-1769) i kustosa (1777). Uz to je propovijedao na hrvatskom i talijanskom jeziku, te često ispovijedao. Radi propovijedanja je otišao na otoke Krf i Lévkas (tal. Isola di Santa Maura - sjeverno od otoka Krete u Jonskome moruj). — Uživao je veliki ugled kao lektor od kojega su studenti mogli dosta naučiti. Prožet ljubavlju prema Bogu i bližnjemu bio je silno zauzet oko promicanja Stvoriteljeve slave i spasa duša, pa su mu propovijedi imale uspjeha. Za života je objavio jednu latinsku propovijed (u Ankoni 1770) i jednu duhovnu zbirku (u Livornu 1776). Na otoku Lévkas-u je dosta stanovnika priveo u zajedništvo s Rimskom Crkvom.

DJELA: Oratio sacra-panegirico-moralis occasione adventus Ill. ac Rev. mi D. Nicolai de Pugliesi Archiepiscopi Ragusini. Anconae 1770. - Rukolisti duhovni za dobro se izpovidjet i pričestit. Livorno 1776.

LITERATURA: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich. Zara 1860,

226, 356. - Simeone GLIUBICH: Dizionario biografico Degli uomini illustri della dalmazia. Vienna 1856, 263. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 481-482. I. Djamić

RADIĆ, Ludovik, (Cavtat, cca 1735 - Otok Svete Maure, 4. VIII. 1782) - Krsnim imenom Franjo. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1750. Iza novicijata je poslan u Italiju na studije. Prije svećeničkog ređenja je imenovan lektorom filozofije u Lucci (Toscana), a kasnije je predavao i teologiju. U Provinciji je vršio službu lektora do jubilacije, definitora (1767-1769) i kustosa (1777). Uz to je i propovijedao na hrvatskom i talijanskom jeziku, te često ispovijedao. Radi propovijedanja odlazi na Korčulu i otok sv. Maure. — Uživao je veliki ugled kao lektor od kojega su studenti mogli dosta naučiti. Prožet ljubavlju prema Bogu i bližnjemu bio je stalno zauzet oko promicanja Stvoriteljeve slave i spasa duša, pa su mu propovijedi imale uspjeha. Za života je objavio jednu latinsku propovijed i jednu pobožnu zbirku. Na otoku Svete Maure je dosta stanovnika priveo u zajedništvo s Rimskom Crkvom.
DJELA: Oratio sacra-panegirico-moralis occasione adventus Ill. ac. Rev. mi D. Nicolai de Pugliesi Archiepiscopi Ragusini. Anconae 1770. - Rukolisti duhovni za dobro se izpovidjet i pričestit. Livorno 1776.
LITERATURA: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich. Zara 1860, 226, 356. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 481-482. - Simeone GLIUBICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856. 163. I. Djamić

RADMAN, fra Josip (*Luka), pisac, (Muć Donji, 1720 — 1784) Niže školovanje je završio u Živogošću. U Živogošću je stupio i u franjevački red (1736). Teologiju je studirao na generalnom učilištu u Šibeniku (1739—1745). Neposredno nakon završenih studija postavljen je za lektora filozofije na provincijskom učilištu u Šibeniku (1745-1749). Odatle 1750. prelazi za učitelja gramatike u Zaostrog. Tu se natječe za lektora teologije i dobivši natječaj predaje teologiju 1751-1754. Po tom se 20. X. 1754. natječe za generalnog lektora na generalnom učilištu u Šibeniku. U Šibeniku je predavao 1755-1766. Poslije toga se kroz devet godina spominje kao prefekt studija. Više puta je sudjelovao u javnim filozofsko-teološkim raspravama. Bio je definitor i tajnik Provincije (1766-1770) a zatim provincijal (1773-1776). Pripisivana su mu manja prozna i pjesnička djela koja su ostala anonimna u rukopisu i objavljena su poslije njegove smrti.
Djela: A. KAČIĆ MIOŠIĆ, *Razgovor ugodni naroda slovinskoga,* pjesma br. 125. (Različita izdanja).
LIT.: — *P.J. Šafarik - J. Jiriček:* Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur, Prag, 1865. — *Š. Ljubić,* Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 419.— G. Bujas: Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovine 19. stoljeća (Građa za povijest književnosti hrvatske, kn. 30), Zagreb, 1971. — S. Botica, Andrija Kačić Miošić, Zagreb 2003, 227-229. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 81-83.
V. Kapitanović

RADMAN, Franjo (*Lovro), pisac, (Muć Donji 1722— Makarska, 12. XI. 1789) Bio je brat fra Josipa Radmana. Niže školovanje i završio je u živogoškom samostanu. Tu je 19.IV. 1744. stupio i u novicijat. Više školovanje je vjerojatno završio u inozemstvu. Gotovo čitavi svoj život bavio se odgojem i obrazovanjem mladeži. God. 1749. postavljen je za učitelja gramatike na Visovcu. Zatim je 1750-1756. bio magistar novaka u Makarskoj. Nakon 1757. najveći dio života boravi u Živogošću gdje je bio učitelj gramatike, učitelj novaka i tri puta gvardijan. U međuvremenu je neko vrijeme (o. 1760-1766) bio gvardijan i župnik u Imotskom, definitor Provincije (1763-1766) i 1778. učitelj novaka u Zaostrogu. Bavio se pjesništvom i

izdavačkim radom. Njegova pjesma Život sv. Jurja često je tiskana u Kačićevu Razgovoru ugodnom. Bujas mu pripisuje nekoliko drugih pjesama pronađenih u samostanskim arhivima. Priredio je IV. izdanje Margitićeve *Ispovidi karstjanske*. Umro je od upale pluća.
DJELA: *Život sv. Jurja,* Mleci 1769, 1772, Dubrovnik 1829, Zadar 1851. — Život Ivana Bušića iz Imotskoga zvana Rošo, *Kačić*, 4 (1971) 123-128. — Isti: Pisme od Ivana Bušić zvana Rošo hajdučkog harambaše, *Kačić*, 4 (1971) 129-137.
LIT.: Š. Ljubić, *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 464. (Srećko M. Džaja, Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, Zagreb 1971. 138). — Bujas: *Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovine 19. stoljeća* (Građa za povijest književnosti hrvatske, kn. 30), Zagreb, 1971. — K. Kosor, Ivan Bučić-Rošo — hajdučki harambaša, *Kačić*, 4 (1971) 108-111, 120-122. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 83-85.
V. Kapitanović

RADMILO, Felicija Marija (Ramljani/Split 3. studenog 1915. - 14. lipnja 1997. Preko/Zadar). Redovnica hrvatske franjevačke Družbe Kćeri milosrđa. Djelovala ja kao odgojiteljica u dječjem sirotištu "Kolevka" u Subotici. Od 1938. godine bila je prikovana na teški križ, kada joj je, nakon pada na stubama, ustanovljenja dijagnoza: TBC kostiju i paraliza. Služenje Bogu i čovjeku preobrazila je u duhovnu potporu i molitvu potrebitima. Prikazivala je patnje za dobro Crkve, Družbe, posvećenih osoba, mještana i zadarske nadbiskupije. Svetački mudro usmjerila je svoju patnju u blagoslov za vlastitu dušu i spasenje onih koje joj je Bog slao. Gospodin ju je pozvao u svoje kraljevstvo u 82 godini života od kojih je 59 proživjela nepokretno.
E. Barbarić

RADMILOVIĆ, fra Danijel, profesor (Dubrovnik, 13. IX. 1837.- Dubrovnik, 11. III. 1911.). Pripadao je provinciji sv. Jeronima u Zadru. U Red je stupio 27. svibnja 1856. god. u Italiji, gdje je, poslije završenih teoloških nauka, zaredjen za svećenika 2. lipnja 1860. god. Već iduće godine dolazi u Dubrovnik. Bio je župnik u kotorskoj i splitskoj biskupiji te suplent (kateheta) na kotorskoj gimnaziji. Na Gimnaziji u Sinju predaje od 1868. do 1871. god. talijanski i matematiku. Nakon toga je župnik u Sinju (1872-1876.), a 1877. vraća se u Dubrovnik gdje je, osim kratkog boravka u Cavtatu, ostao do kraja života. Bio je vrstan propovjednik.
LITERATURA: List dubrovačke biskupije, XI/1911., br. 4, str. 40. B. Pezo

RADNIĆ (BAĆANIN, UZUM), **Mihovil,** provincijal (Kaloča, 1636 - Budim, 26. IX. 1707). - Po završetku humanitarnih nauka započeo je novicijat u Olovu. Filozofsko-teološki studij završio je u Rimu, gdje je još kao student postao lektor filozofije. Bio je gvardijan u Olovu (1664) i Budimu (1699-1701), tajnik (1678), kustos (1681) i provincijal (1685-1690) Bosne Srebrene. Provincijalstvo mu pada u vrijeme burnog bečkog rata kada su se mnogi katolici iz Bosne iselili, a on većinom obitavao u Italiji i tako izazivao nezadovoljstvo u provinciji. Neko vrijeme bio je interniran u nekom samostanu u Veneciji, došao je u sukob s mnogima u provinciji i pao u nemilost bečkog dvora. Ipak, bio je bogoslov i savjetnik cara Leopolda I. Sudjelovao je na općem kapitulu reda u Španjolskoj 1682. te predsjedao kapitulu provincije 1684. - Na temelju tekstova iz sv. pisma i crkvenih otaca sastavio je Razmisclanja pribogomiona od ljubavi Božje te preveo od Didaka Stelle de Contemptu mundi.
DJELA: Razmiscglagna pribogomiona od glivbavi Boxye... Sloxena, iizuagena u iezik slouingnsky bosansky... V Rimv. 1683. - Pogargegne ispraznosti od sviyeta... Illyrico idiomate... Sloxeno, izuageno u yezik slovinsy bosansky... Romae 1683.
LITERATURA: MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 47. - ŽIC Nikola: Knezovi od Jajca. Napredak, 8(1933) 3/4, str. 34-35. -

BOŽITKOVIĆ Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, str. 100-105. - REŠETAR Milan: Ikavsko-Jekavski govor M. Radnića. Južnoslavenski filolog, 5)1925/26), str. 46-52. - ŠOKČIĆ Albe: Istaknuti ljudi bačko-baranjskih Hrvata do 1918. Klasje naših ravni, 4(1942) 1, str. 8-9. - MANDIĆ Dominik: Franjevačka Bosna. Rim 1968, str. 205-206.A. Kovačić

RADNIĆ, Fra Bonaventura, župnik i lektor. (Slavonija, Vjerojatno negdje oko Zagreba, o. 1693.— Karin, 28. X. 1763). Od 1724. do 1726. bio je Župnik u Drnišu, kako se vidi iz matice krštenih: *Annotatio infantium baptizatorum curae Dernis sub assistentia P. F. Bonaventurae Radnich Odr. Min. S. Franc. A D. MDCCXXV.* Zatim u Obrovcu io Krtuševu (1727-1729) te Perušiću (1729-1730) gdje je za njegova župnikovanja proširena crkva i izgrađen zvonik. Između 1734 i 1740. više puta se spominje kao lektor moralke, učitelj gramatike ili učitelj mladića (lector moralis et magister grammatices, magister juvenum) na Visovcu. Biskup Fra Mato Delivić izabrao ga je 1736. sebi za tajnika. Vjerojatno je već tada Radnić počeo prepisivati arhivsku građu za povijest Vikarije i Provincije Bosne Srebrene, te početaka Provincije Presvetog Otkupitelja sadržane u *Liber Archivalis in quo de origine Provinciae Bosnae Argentinae quae olim vicaria demum Provincia nuncupata ac de praeclare gestis in et extra eam, a Fratribus Minoribus Ordinis S.P.N. Francisci MDCCLXVII.* čija se jedna kopija nalazi u Šibeniku a druga u Makarskoj. Krajem godine 1740. premješten je za lektora u Split. Na prov. kapitulu u Šibeniku 22. srpnja 1742. izabran je za definitora. Zatim se ponovno 1753. do 1757. nalazi kao župnik u Drnišu. Odatle je premješten na Visovac kao »magister juvenum«, a 1759. je u istom svojstvu premješten u Karin. Bio je ponovno župnik u Perušiću (1760-1762) Nakon toga je ponovno u Karinu gdje je i umro.
LIT.: K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, *Kačić* 7/1975, 62. — J. SOLDO, »Počeci historiografije franjevaca Prov. presv. Otkupitelja u XVIII. stoljeću«, *Kačić*, IX/1977, 104. K. JURIŠIĆ, Franjevačka provincija svetog Kaja pape i mučenika u Dalmaciji, *Kačić*, 17 (19857), 128, 149. S. BAČIĆ, *Perušić, župa marijina uznesenja u Zadarskoj nadbiskupiji*, Split 1989, 145-147. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 49-50.
V. *Kapitanović*

RADNIĆ, Mihajlo, provincijal, pisac (Kaloča, 1636. —Budim, 26. IX. 1707) je prije 1661. postao član Bosne Srebrene. Filozofiju i teologiju je studirao u Rimu (1661-1664). Ondje je položio profesorske ispite iz tih znanosti, jer je nosio naslov "lector generalis". Bio je gvardijan u Olovu (1666-1669), tajnik (1678-1681), kustod (1681-1684), generalni vizitator i predsjednik kapitula (1684), definitor (1684/85) i provincijal (1685-1690). Političkim posredovanjem je nastojao pomoći katoličkom življu u Bosni u vrijeme Bečkog rata (1683-1699) ali je prepatio ne samo od Turaka nego i od kršćanskih vlasti koje su oslobođenje Bosne od turske vlasti podvrgavali vlastitim interesima. Tako je Radnić dopao u zatvor u Veneciji i imao neprilika u Beču. Nije razjašnjena njegova uloga u seljenju katolika iz Bosne u Prekosavlje; protivnici su mu prigovarali da se nije suprostavio tom preseljenju zaboravljajući da je Bosna Srebrena u to vrijeme izgubila samostane u Srebrenici, Gradovrhu, Olovu, Visokom, Donjoj Tuzli, Modriči i u Rami. Kad je u budimskom samostanu provincijal Franjo Travničanin osnovao 1699. filozofsko učilište, povjerio je Radniću zadaću gvardijana da tako ova školska ustanova započne svoje djelovanje u ozračju njegovog kulturnog i književnog stvaralaštva pa je opravdano tvrditi da je njegovo književno djelo utkano u početke djelovanja budimskog kulturnog kruga.
DJELA: *Razmišljanja pribogomiona,* Rim 1683. — *Pogarđenje ispraznosti,* Rim 1683. — LIT.: Arhiv franj. samostana u Makarskoj: Liber archivalis, XXX XLV. — Arhiv franj. samostana u slav. Brodu; I. Stražemanac: Paraphrastica et topographica expositio ...

Provinciae Boasnae Argentinae. Vellicae 1730, 70. — E. Fermendžin: Chronicon ...Bosnae Argentinae. Starine JAZU, 23 (1892), 45-53. — E. PAVICH: *Ramus viridantis olivae ... seu ... descriptio Provinciae nuper Bosnae Argentinae,* Budae 1766, 61, 170-174. — K. BUNIĆ [I. KUJUNDŽIĆ]: *Mihajlo Radnić,* Subotica 1945. — D. MANDIĆ: *Franjevačka Bosna,* Rim 1960, 206-208. — A. SEKULIĆ: *Književnost bačkih Hrvata,* Zagreb 1970, 21-27, 87-93. — F. E. HOŠKO: Djelovanje ... franjevaca ... u Budimu, 118-121. F.E. Hoško

RADONIĆ, Bazilije (Radović, a Ragusio, a Ragusa), misionar u Kini (Vitaljina u Konavlima, 28. XI. 1871. - Hunan u Kini, 6. IV. 1913.) - Krsnim imenom Andrija. Kao dječak odlazi u reformatski franjevački samostan u Herceg Novi, a odatle u Veneciju gdje stupa u tamošnju opservantsku provinciju sv. Franje (1888) i postaje svećenik (1896). Na vlastiti zahtjev pošao u misije uKinu (1899) i tamo naučio kineski. Rektor je sjemeništa u Hunanu (1900), "vicarius foraneus" za potprefekture Leiyang i Changning (1902) te u Hunanu (1905) gdje je imenovan generalnim vikarom (1907) i ostao do smrti. — Kao rektor sjemeništa proživio je teške dane u vrijeme bokserskog ustanka (1899-1901): više puta bio na pragu smrti i prebolio tešku plućnu bolest. U Hunanu je s apostolskim administratorom o. Kvirinom Henflingom obnavljao sve što je porušeno u progonima za bokserskog ustanka (nekrolog). U Leiyangu i Changningu je obratio na kršćanstvo mnoge. Iz zahvalnosti za dobročinstva primljena u progonu podigao je crkvu B.D.Marije Pompejskoj u Yenchowu (potprefektura Changning) te osnovao jaku kršćansku zajednicu. U Hunanu je utemeljio više kršćanskih zajednica marljivo propovijedajući. Ponovno je teškoće progonstva osjetio u vrijeme zbacivanja Mandžurske dinastije (od 1911). — Prema pitomcima u sjemeništu iskazivao je očinsku ljubav, a živio je vrlo kreposno i bio ponizan (nekrolog)

DJELA: Relatio de persecutione Hunan meridionalis in Sinis (De persecutione in Hunan Meridionali in Sinis) Acta Ordinis Fratrum Minorum god. XX (Ad Claras Aquas 1901), fasc. 3, 44b-47b; 4, 80a-83b; 5, 89a-91b; 6, 111a-114a; 8, 145a-148a; 9, 162a-163b.

LITERATURA: R.P. Basilius Radonić /nekrolog/. Acta Ordinis Fratrum Minorum god. XXXII (Ad Claras Aquas 1913), fasc. 8, 242b-244b. I. Djamić

RADONIĆ, fra Bonaventura, profesor (Kotezi k. Vrgorca, 12. II. 1888. - Zagreb, VII. 1945.). Osnovnu školu završio u Vrgorcu (1896-1902), klasičnu gimnaziju u Sinju (1902-1908). Novicijat je proveo na Visovcu (1908-1909). Filozofiju i teologiju studira u Šibeniku i Makarskoj (1909-1914), svečane zavjete položio u Makarskoj *4. X. 1912. .Za svećenika je zarađen 26. VII. 1914.— Bio je prefetkt sjemeništa i nastavnik na gimnaziji (predavao povijest i zemljopis, 1914-1916) . Potom je bio u Fribourgu, na specijalizaciji iz teologije (1916 -1919), gdje je i doktorirao. — Ponovno je profesor na gimnaziji u Sinju (1919-1920, i 1923-1936), gdje predaje talijanski, vjeronauk, matematiku, latinski, grčki, njemački i povijest.. U međuvremenu (1920-1923) djeluje kao učitelj novaka u Zaostrogu i Visovcu, zatim kao magister klerika u Sinju (1930-1936).i profesor teologije u Makarskoj (1936 -1943), U provincijskoj upravi sudjelovao je kao definitor (1931-1934). — Uzoran redovnik, vrlo strog u opsluživanju redovničke stege, ispovjednik majčinskog srca. — Surađivao u listovima i časopisima: *Colectanea franciscana slavica, Acta congressus* (1937), *Gospa Sinjska, Nova revija* (1937-1941). — Glavno djelo Radonića jest Sinteza Skotove filozofije, predavanje koje je održao na Prvom kongresu franjevačkih slavenskih profesora (Zagreb,1935). bavio se i narodnom pjesmom, pa je neke radove s toga područja potpisivao pseudonimom Dr. Skotista.

LIT.: K. JURIŠIĆ, »Radonić fra Bonaventura«, *Franjo među Hrvatima,* 264-265. *K.Jurišić*

RADONIĆ, fra Vlade (*Marijan), profesor (Podgora, 9. VII. 1894 - Makarska, 27. III. 1951). Srdenju školu završio je u Sinju (šk g.

1906/7. do 1911/12). U novicijat je stupio g. 1912. Filozofiji pohađao u Zaostrogu (1913-1915) a bogosloviju u Makarskoj (1915-1919). Sveučilište, povijesnu grupu studirao je u Fribourgu (Švicarska) i doktorirao g. 1927. na temi o samostanskoj reformi u Mletačkoj Republici. Predavao je na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju svoju grupu od g. 1927. do 1944, bio ujedno ravnatelj sjemeništa te vodio ahrheološku zbirku. Nakon rata bio je u Makarskoj gvardijan i profesor na školi. Pisao je u Novoj reviji (1928) i glasniku Gospa Sinjska.
DJELA: Slavlje Svetoga Vicenca u Podgori, prigodom 100-godišnjice njegova prenosa, Šibenik 1931; Die Klosterreform in Venedig (1767-1770), Šibenik 1935.

J. Soldo

RADONIĆ, Ivan, provincijal (Podgora) U vrijeme prve austrijske uprave u Dalmaciji imenovan je za pučkog učitelja u Makarskoj. Bio je zatim generalni lektor u Šibeniku, osuđen od Francuske vlasti pobjegao je na austrijsko područje. Bio je provincijal 1816-1819. God. 1817. zauzeo se kao provincijal kod cara Franje za provinciju. God 1826. bio je predsjedatelj kapitula u Omišu.
Š. Ljubić, Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 424. V. Kapitanović

RADOSIAV (LADISLAV) FKN († XI. 1360.), krbavski biskup. Sin je bribirskog kneza Radoslava (Oreb) i ponekad je u ispravama nazvan Ladislav. Kao krbavski biskup naslijedio je franjevca Bonifacija. Za biskupa postavio ga je kralj Robert pa sin mu Ludovik I, Anžuvinci koje su na hrvatskougarsko prijestolje doveli bribiski knezovi, pa su im se i na taj način htjeli odužiti. Pape su uzalud imenovali svoje biskupe jer nisu mogli preuzeti biskupiju. — Radoslav je 26. VI. 1341. podjelio 40 dana oprosta, uz uobičajene uvjete, vjernicima koji posjete crkvu sv. Mihaele i sv. Marine u Ostrovici (Sladović). Spominje se na splitskoj sinodi, 5. X. 1344., sazvanoj protiv makarskog biskupa Valentina, ali poslao je zastupnika fra N[ikolu] (CD XI, 133). God. 1348. sporio se sa zagrebačkom biskupijom radi nekih sela na razmeđi dviju biskupija. No kako se nije pojavio na raspravi kod bana Nikole, izgubio je spor.— U mnogobrojnim poveljama, među drugim biskupima kraljevstva, stalno se ponavlja i ime krbavskog biskupa Radoslava, posljednji put 17. XI. 1360. (CD XIII,63), a 11 dana kasnije, 28. XI. 1360. spominje se da je krbavska biskupija ostala bez biskupa (CD XIII, 71). — Iako nikad nije bio potvrđen od papa R. je stvarno upravljao biskupijom 1341-1360.
LIT.: M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 88. — M. SIADOVIĆ: Povesti biskupijah senjske, modruske ili krbavske.Trst 1856, 136s (Franjo RACKI:) Schematismus...dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis... Segniae 1916,29 br.7. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 208.

RADOSLOVICH [kasnije **RADOSSI**], **Rafael,** FKN (Cres, 3. VI. 1887. † Padova, 27. IX. 1972.). Rođen u Cresu, gdje je završio pučku školu te zatim stupio u cresko sjemenište još zajedničke Dalmatinsko-padovanske provincije u kojoj je 23. VIII. 1903. položio jednostavne zavjete, a 9. VII. 1907. svečane. Studirao je u Cresu, Camposanpieru kod Padove i Friburgu (Švicarska), gdje je i zaređen za svećenika 9. VII. 1907. Kada je 1. I. 1908. izvršena dioba provincije Radoslovich je optirao za padovansku. U njoj je obavljao razne službe: profesor, odgojitelj u sjemeništima, poglavar u više samostana, a 1936. postao je župnik “ai Frari” u Veneciji. Tu je ubrzo zablistao kao uzoran redovnik, učen teolog, izvrstan propovjednik, traženi duhovnik, neumoran pastoralac, uspješan organizator, obljubljen kod puka napose siromašnijeg. Pio XII. imenovao ga je 28. XI. 1941. porečko-puljskim biskupom. Biskupsko posvećenje primio je 25 .I. 1942. u Veneciji. — Za franjevce konventualce 1942. Osnovao je u Puli novu župu sv, Josipa. Njegov episkopat u Istri pada upravo u kobno vrijeme II. svjetskog rata. Ne snalazeći se u poratnim prilikama, s mnoštvom

naroda iz Pule i cijele Istre, napustio je biskupiju i otišao u Italiju. Ubrzo je imenovan nadbiskupom u Spoletu, u Umbriji. U toj službi ostao je sve do 1967., kad mu je kao osamdestgodišnjaku uvažena ostavka. Vratio se u Veneciju, a zatim se radi njege, u bolesti, presellio u Montericco, te konačno u padovansku bolnicu, gdje je i preminuo. — Program njegova redovničkog života i apostolata možda najbolje ocrtavaju riječi koje je, navodno više puta, upravio spoletskom kleru: “Adlaborate, omnia sereno animo in spirito, sanctitatem intendite”.
LIT.: Stefano POLETTO, Exc.mi Episcopi P. Raphaelis Radossi necrologium u: *Commentrium Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium,* Roma 69/1972/300s.
M. Žugaj

RADOŠ Fra Ludovik-Ivan (1925.-1945.) Rođen 14.XI.1925. u Blažuju, ž. Duvno, od oca Jure i majke Stake r. Ančić. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1943. Jednostavne zavjete položio u Ve-ljacima, 18.IX.1944. Kao klerik jednostavnih zavjeta i učenik VII. razreda gimnazije 7.II.1945., zajedno s drugom braćom, spaljen na Širokom Brijegu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

RADOZOVIĆ, Stjepan (Radosovich, Radozovich) FKN († prije 27. 1. 1440.), biskup. Nakon smrti biskupa Petra, Eugen IV., bulom od 12. 4. 1434., imenuje R. biskupom sjedinjenih biskupija "Capirinensis et Vissoconensis". (Hüntemann spominje da je isti papa 9. IV. 1434. upravio Radozoviću bulu kao izabranom biskupu "Biduanensi et Visoconensi"). — Prijepis bule imenovanja dostavljen je plemstvu gradova: Zenica, Kreševo, Fojnica, Jajce, Srebrenica (Senice, Cresevo, Huomita, Jaize, Srebnizi), zatim dubrovačkom nadbiskupu i bosanskom kralju Stjepanu.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 62 br. 117. - Conr#dus E#BE#: #ierarchia Catholica... (2.izd.) Padova 1960.,vol.II,106 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 96 - M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352. do 1578. godine : Croatica Christiana Periodica 10 (1986) br.17, 99s. M. Žugaj

RAFAEL IZ DUBROVNIKA (a Ragusio), mučenik (Dubrovnik, ? - Bar, 1599) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Kamenovan od Turaka i umro.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 428. - Frano JURIĆ: Vođ po franjevačkom samostanu male Braće u Dubrovniku. Dubrovnik 1921, 31. - Hrvatin Gabrijel JURIŠIĆ: Sveti sljedbenici Franje Asiškog u našoj prošlosti. Kačić 9(1977) Split 1977, 47b.
I. Djamić

RAFAEL IZ DUBROVNIKA (de Ragusio), propovjednik (Dubrovnik, ? - 1620) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Proslavljeni propovjednik. Lektor na studijama u više talijanskih mjesta.
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 289. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 431. I. Djamić

RAJČEVIĆ (Raič), fra Ivan († Sinj, 13. X. 1799.). U urhivskim se vrelima navodi da je iz Sinja, u nekim nekrolozima iz Otoka. Josip Glunčević kojemu je bio uččitelj na jednom mjestu bilježi da je iz Crivaca, župa Ogorje, a u nekrologu da je iz Otoka. Zavjetovao se 30. IV. 1751. Studirao je, filozofju u Zaostrogu. U veljači 1756. poslan je na studij u Bolonju. Bio je lektor u Zaostrogu (22. II. 1765. - 22. V. 1761) i na generalnom bogoslovnom učilištu u Šibeniku (1765-1776), kustod (1773-1776), provincijski ministar (1776-1779), gvardijan u

Sinju (1784-1785), profesor filozofije u Živogošću 1786-1788), predavač moralne teologije u Visovcu (1788-1792) te član samostana u Sinju 1792-1799.
Lit. Crnica, Naša Gospa, 340. V. Kapitanović

RAJČEVIĆ, Klement, prepisivač (Gradac u Popovu Polju, cca 1774 - Dubrovnik, 11. VII. 1832) - Krsnim imenom Andrija. Kao dječak došao u Dubrovnik da izuči postolarski zanat. Baveći se postolarijom, ui elemente gramatike. Moli da mu se dozvoli pristupiti u Red i nakon dvogodišnjeg čekanja primljen je u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku (1795). Svršivši novicijat i studij gotovo čitav život provodi po samostanima izvan Dubrovnika kao gvardijan: Kuna na Pelješcu (1804-1805), Daksa (1806-1807), Slano (1808), Rijeka Dubrovačka (1809, 1812), i opet Slano (1821, 1823, 1824, 1827-1820). Ponekad je vršio službu vikara (jednom i u Male Braće u Dubrovniku). Vrlo je volio svoj materinji jezik, pa je mnoga djela na hrvatskom prepisivao marljivo i krasopisom, bilo izravno, bilo u slobodnoj obradi. U rukopisu je ostavio djelo Posluh Abrahamov... (Čulić). Bio je poštovan redovnik, čovjek molitve i odan vrešnju Pravila.
LITERATURA: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di fra Innocenzo Ciulich. Zara 1860, 136. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 5290-530.
I. Djamić

RAJMUND iz Viterba FKN (Viterbo,? - † Kotor, prije 2. 10. 1421), provincijal, biskup. Redovnički život počeo je u Viterbu u rimskoj provinciji. Navodno je mlad došao u hrvatske krajeve gdje je obavljao razne službe, gvardijana, kustosa i na kraju provincijala,1418-1421. Kao provincijal uputio je l420. molbu mletačkom senatu da dodijeli doličan smještaj trogirskim franjevcima koji su zbog raznovrsnih uzroka kroz 206 godina svog postojanja morali mnogo puta mijenjati mjesto. Duždje 13. stud. 1420. blagonaklono uvažio molbu. No, kako Rajmund precizno navodi godine, molba očituje da su franjevci već l214. osnovali svoj samostan u Trogiru, prvi u hrvatskim krajevima. U ljetu 1421. umro je kotorski biskup benediktinac Antun, bivši opat na otočiću sv. Jurja pred Perastom, pa je Martin V. na njegovo mjesto imenovao 13. VIII. l421. Rajmunda. Zanimljivo je pripomenuti da je papa o tome obavjestio dubrovačkog nadbiskupa Antuna iz Rietija, a nije poznata obavijest nadbiskupu Barija čijoj je metropoliji pripadala kotorska biskupija od XIII. do XIX st. (<u>Miscell.Franc</u>. 1986 sv.II-IV,705 bilj.420), pa bi se moda moglo zaključiti da je Martina V. htio povratiti kotorsku biskupiju Dubrovniku. — R. je upravljao biskupijom tek jednu godinu, umro je, a na njegovo mjesto stupio 2. X. 1422. biskup Franjo (Eubel).
LIT.: G. LUCIO [I. Lucić]: Historia di Dalmatia et in particolare delle città di Traù, Spalato e Sebenico. Venetiis 1674, 61; 461ss (usp. <u>Miscell. Franc</u>. 82/1982/ 249s bilj. 10 i 12). — Bularium Franciscanum, VII, [ed. C. Eubel], Romae 1904, 562 br.l497 (bula imenovanja). — C. EUBEL: Hierarchia catholica medii aevi, I, Monasterii 1913^2, [Padova, 1960], 177. — M. OREB: Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973, 94.

RANGONI, Gabrijel iz Verone (Rangone, “de Verona” ili “Veronensis”) O. Min. Obs. († 27. IX. 1468.), biskup, kardinal. Za Rangonija piše nepoznati kotorski fratar, oko 1730., da je kao Siksto V. i Aleksander V. i on bio Hrvat, ali izostavlja dokaze. U spisima se navodi da je Veronjanin. Možda je u Veroni počeo redovnički život. No rođen je “de Claris, non longe a Briscia” (BFns III,802 nt.4). ova oznaka daje naslućivati opravdanost tvrdnje nepoznatog kotorskog franjevca. Zna se naime da je u tim područjima doista bilo naših iseljenika, jer je u ne baš udaljenoj Vicenzi postojala “La Chiesa di Schiavoni”, a nije isključeno i još koja možda u Bresci ili drugdje. — Rangoni je bio generalni povjerenik opsrvantske vikarije austrije i Češke (BFns III, 1035). Siksto IV. ga je imenovao 16. XII. 1472. biskupom u Alba Juliae/Transilvanija, zatim egerskim biskupom

24. IV. 1475. i kardinalom 10. XII. 1477. s tim da i nadalje ostane u Egeru. Osim toga imenovao ga je muncijem i legatom za cijelo kraljevstvo Matije Korvina – uključujući Hrvatsku – a proširujući naknadno poslanstvo i na Češku. Papa se njegovim uslugama služio i u južnoj Italiji, opunomoćivao ga je opširnim ovlastima, obvezivao zaduženjima i obdarivao brojnim nadarbinama. Grob mu je u rimskoj bazilci Aracoeli.

LIT.: ANONIMO di Cattaro: Dei vescovi di Cattaro; Stemma Sixti V u *II Rammentatore dalmatino…* Zara 1862,31 (o tom Anonimo v. *Miscel.Francesc*. 86/1986/896ss). C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 82; 18; 254. Joseph M. POU Y MARTI: *Bullarium Franciscanum,* Quaracchi 1949. Vol.III, passim (za sve v. str. 1035). M. Žugaj

RAPIĆ, Đuro, homiletski i katehetski pisac (Stara Gradiška, 11. IV. 1715. - Velika, 19. XII. 1785). Član Bosne Srebrene postao je stupanjem u novicijat 12. VIII. 1732. u Velikoj. Teologiju je studirao na bogoslovnoj školi u Petrovaradinu (1737-1741). Provincijal Filip Lastrić odobrio mu je polaganje ispita za profesora filozofije i zatim mu dodijelio učiteljsko mjesto na filozofskom učilištu u Požegi (1741-1744). Ispit za profesora teologije je položio 1748. u Baču, a zatim je 1750. počeo predavati na bogoslovnoj školi u Radni. Slijedeće godine je ustupio svoje mjesto u Radni Filipu iz Teševa, a sam je pošao u Petrovaradin. U jesen 1753. se našao u nekom sukobu s petrovaradinskim gvardijanom Jakovom Matijevićem. Provincijal Josip Janković je prosudio da je kriv Matijević i lišio ga službe, ali je i Rapića 17. IX. 1753. ponovno premjestio u Radnu. Isticao se u vođenju gospodarskih i građevnih poslova pa je 1752. nadglednik građevnih radova u Petrovaradinu i 1757. u Iloku, upravitelj suknare u Budimu (1761-1764) te ekonom provincije (1764-1767). Premda je u vodstvu provincije sudjelovao kratko vrijeme kao definitor (1767/68), obavljao je ugledne dužnosti osobnog teologa biskupa u Đakovu Antuna Čolnića (1768-1770) i dekana filozofskog učilišta u Iloku (1771-1775). Kao propovjednik je boravio u rodnoj Gradiški (1757-1761, 1778-1780) i Velikoj (1780-1785). - U duhu potridentske katoličke obnove napisao je i objavio dvije knjige propovijedi i opširan katekizam. Pripisuje mu se, ali bez dostatnih obrazloženja, i autorstvo anonimnog spisa Slavonski tamburaš (1767) koji kritizira pisanje A. M. Relkovića.

DJELA: *Svakome po malo iliti predike nediljne zajedno s korizmenima*. Pešta, 1762. — *Od svakoga po malo iliti kratko ispisanje života, mučeništva i slave pravih i svetih prijatelja Božji*. Pešta, 1764. — *Satir iliti divlji čovik u nauku krstjanskom ubavistit, uputit, naučit i pokrstit*. Pešta, 1766.

LIT.: Tomo Matić, Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda. Zagreb, 1945, 74. — Krešimir Georgijević, Hrvatska književnost od 16. do 18. st. u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Zagreb, 1970, 243, 259. — Franjo Emanuel Hoško, Franjevačko visoko učilište u Požegi. Nova et vetera, 27(1977), sv. 1, 102-104. — isti, Negdašnji hrvatski katekizmi. Zagreb 1985, 102-104. — isti, Marijoljublje naših starih. Rijeka, 1992, 78-82. F.E. Hoško

RAUCH, fra Karlo (*Nikola), misionar, profesor i propovijednik (Karlobag 10. I. 1873. - Karlobag 11. VII. 1939.) U KR stupio je 1891. Gimnaziju i bogosloviju studirao je u Plovdivu (Bugarska) i u Budži (kod Smirne). Za svećenika je zaređen 1896. Odmah nakon toga, vratio se 1898. u misije u Trapezunt i tamo je ostao do 1908. Najviše je radio kao profesor i odgojitelj u sjemeništu u San Stefano (kod Carigrada). Nakon povratka je bio prvi poglavar u novootvorenom splitskom samostanu i obnovio je samostan i crkvu. Od 1914. živi u Karlobagu, gdje je više puta poglavar, definitor provincije, a stalno je bio kateheta i profesor francuskog jezika na srednjoj školi. Bio je cijenjen propovijednik.

LIT.: M. TERAŠ, *Samostansko življenje,* Split 1942. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

RAZMILOVIĆ, Bone, umjetnik (Split, oko 1636 - 18. X. 1678). - Studirao je u Vene iji. Od 1668. god. živi i radi u samostanu na Poljudu,

gdje se čuvaju dva njegova prekrasno oslikana kodeksa na pergameni sa rnesansnim miniaturama. Slikao je dekorativne okvire i inicijale s potpisom (Fra BONE RASMILOVICH VCINI NA SLAVU G.B. 1670; F. BONAVENT. SPALATENSIS FACIEBAT ANNO SALUT. MDCLXXV).
LITERATURA: Nekrologij provincije sv. Jeronima, Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 131. Enciklopedija likovnih umjetnosti vol. 4. Zagreb 1966. str. 63. - Znameniti i zaslužni Hrvati, Zagreb 1925. str. 227. P. PEJIĆ

REBIĆ, Eugen, pedagog, provincijal (Petrina, 31. I. 1789. - Zagreb, 27. X. 1856). Krsno muje ime Josip. God. 1812. je stupio u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je studirao na Zagrebačkoj akademiji; god. 1814. je branio teze iz geometrije i pragmatičke povijesti profesora F. Klohamemera i L. Sušića, a 1815. teze iz matematike Klohammera i A. Šuflaja. Najvjerojatnije je teologiju studirao na bogoslovnoj školi Zagrebačke biskupije, jer je 1818. u Zagrebu postao svećenik. Provincijal Ištoković ga 1819. određuje da se pripravi na polaganje ispita za predavača filozofije, što je i učinio pa postaje predavač retorike u Čakovcu (1821/22) i profesor filozofskog učilišta u Varaždinu (1822-1828); predavao je pet godina s G. Komesom, a jednu s A. Bolenyijem. Niz godina predvodi zagrebački samostan kao gvardijan (1829-1836, 1839-1848, 1851-1856), a u Provinciji obavlja službe: tajnika kapitula (1830), savjetnika provincijala (1833-1836) i provincijala (1836-1839, 1848-1851). Dok je boravio u Varaždinu, dolazio je češće u Krapinu i tu se družio s Ivanom Gajem, gradskim apotekarom i ocem Ljudevita Gaja. Malom Gaju bio je prvi učitelj latinskog i hrvatskog jezika. Nije isključeno da je on upoznao Gaja s rukopisom V. Sklenskoga Brevis descriptio antiquissimi et famosi loci Krapina o kojem posve ovisi njegov književni prvijenbac Die Schlösser bei Krapina. Sam Gaj bilježi da ga je Rebić poučio "kako treba, da se oholosti kloni, pa marljivo da radi za narod".
LIT.: F. Šišić: Školovanje Ljudevita Gaja u domovini. Hrvatsko kolo, 19(1938), 53-71. — J. Horvat: Ljudevit Gaj. Zagreb 1975, 18-20.
F.E. Hoško

REBIĆ, fra Šimun (*Ivan), provincijal (Imotski, 1771— U petnaestoj godini postaje krajiški alfir (zastavnik) umjesto preminulog oca. God. 1788. oblači franjevačko odijelo. Filozofiju je, možda, studirao u Makarskoj, a teologiju zasigurno u Šibeniku (1795). God. 1795. postaje lektor filozofije u Šibeniku a tri godine kasnije (1798) generalni lektor teologije. Uz profesorsku službu prihvatio je 1801. i župsku službu u šibenskom Varošu, Van grada, gdje je stekao simpatije Varošana. U vrijeme prve austrijske uprave čini se da je zagovarao izravno podlaganje Dalmacije pod habsburšku kuću. Nakon francuskog zauzimanja Dalmacije, osumnjičen da je bio u dosluhu s Poljičkim pobunjenicima spektakularno je 29. VI. 1807. uhićen i potom priveden pred istražnu komisiju vojnog suda koji je zasjedao u dominikanskoj crkvi u Splitu, ali je ubrzo otpušten. Priklonio se francuskoj vlasti zadobivši povjerenje generalnog providura Vicka Dandola. Svojim ugledom smirio je nezadovoljnike zbog novačenja 1809. u šibenskoj okolici pa ga je zbog toga potkralj Eugen Beauharne nagradio srebrnom medaljom. Kad je 1809. pokušao posredovati u sukobu između austrijskih i francuskih vojnika kod Šibenika ubijen je pod njim konj i habit mu je izrešetan, ali on se uspio izvući. Od 1813. ponovno se priklonio Austrijancima uspostavivši pismenu vezu s kolunelom Danezeom i generalom Tomašićem, pa je naročito zaslužan za predaju Šibenika i šibenske tvrđave, te za preuzimanje neretvanskog kraja, pa ga je zbog toga car Franjo nagradio novčanom nagradom od 200 forinti godišnje.
Lit.: Arhiv Franjevačke provincije Split, S/28, f. 20r. — F. Krones, Zur Geschichte Oesterreich im Zeitalter der französischen Kriege und der Restauration 1792-1816. Mit besondere Rücksicht auf das Berufsleben des Staatsmannes Freihern Anton v. Baldacci, Gota 1866, 268-269. — S. ZLATOVIĆ: *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u*

Dalmaciji, Zagreb 1988., 377-378. — T. Erber, Storia della Dalmazia dal 1797 al 1814, Zara 1886-1892. — P. Pisani, *La Dalmatie de 1797 à 1815. Episode des conquêtes Napoléoniennes,* Paris, 1893 . G. Cassi, L'opera del provveditore Vincenzo Dandolo in Dalmazia (1806-1810), estratto dalla Rivista dalmatica (a. XIV, f. I 1933) Zadar 1933, 92-93, 121. — A. Ujević, Imotska krajina, Split 1953, 95-114. V. Vjeko: *Svećenici i redovnici Imotske krajine,* Imotski 1970, 65. — S. M. Džaja, Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, Zagreb 1971, 221. — V. Kapitanović, Nemiri u srednjoj Dalmaciji, Kačić 6 (1974) 86-89. — V. KAPITANOVIĆ, »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87.«, *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 274. — V. KAPITANOVIĆ: »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 198. V. Kapitanović

REMETIN - PULJAS, fra Frano (*Mate Mihovil), župnik, četovođa (Kaštel Stari, 19. IX. 1773) Otac mu se zvao Josip. U 14. godini došao je u samostan Gospe od Zdravlja u Splitu i tu je završio niže školovanje. Novicijat je proveo na Visovcu (28. X. 1792-28. X. 1793), a potom je opet neko vrijeme studirao u Splitu. Imenovan je učiteljem samostanske mladeži u Splitu (10. XII. 1804). Kasnije je, u vrijeme francuske vladavine, bio župnik u svom rodnom mjestu Kaštel Starome i pridružio se pobunjenom stanovništvu protiv Francuza. Na prijekom sudu u Šibeniku u siječnju 1910. osuđen je smrt, a osuda je izvršna strijeljanjem 3. III. 1810. na šibenskoj Poljani. Predaja tvrdi da je njegova tužitelja stigla uskoro kazna a obitelj mu se zatrla.
A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 395-397. V. Kapitanović

RENGJEO, Franjo, generalni definitor (Noršinci, 21. XII. 1849. — Maria Gyud, Madžarska, 9. X. 1909). Postao je 1869. član Provincije sv. Ladislava, a 1873. svećenik. Stekao je naslov profesora filzofije i predavao na filzofskom učilištu Provincije u Varaždinu (1875-1879) i Koprivnici (1879-1881). Zatim je bio upravitelj svetišta Majke Božje Judske u Maria Gyudu (1881-1884). E. Fermendžin ga 1884. dovodi u Zagreb da u samostanu uvede zajednički život i redovničku stegu oko čega se doista trudi. Uz službu samostanskog starješine u Zagrebu (1884-1895) bio je definitor (1887-1890, 1893-1895, 1899/1900) u Provinciji sv. Ladislava. Generalni kapitul ga je 1895. izabrao za generalnog definitora (1895-1897) i tada je obavio generalnu vizitaciju u svojoj Provinciji i Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. God. 1897. se opredijelio za nove Generalne konstitucije pa je savjetnik generalnog povjerenika Vendelina Vošnjaka (1897-1899); boravio je u Pečuhu. Pošto ga je 1899. udarila kap, živio je povučeno u samostanu Maria Gyud; jedno vrijeme je boravio kao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u Subotici (1904-1908). — Obnavljao je od potresa oštećen samostan i podigao suvremeni novogotički toranj crkve u Zagrebu, a bio je promicatelj franjevačkog Trećeg reda i udruženja sv. Antuna, i to u Zagrebu i u sjevernoj Hrvatskoj.
DJELA: *Pravilo svjetovnoga Trećega reda sv. Franje,* Zagreb 1892. — *Pobožna zadruga sv. Antuna Padvoanskoga,* Zagreb 1894.
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkg reda u Rimu, Provincia s. Ladislai, 295rv; Ordinis Generalia, sv. 11, 42r. — F.E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća, *Croatica christiana periodica,* 12 (1988), br. 29. F.E. Hoško

RENJIĆ, Albert (Regnich, Renđić), smederevski biskup (Dubrovnik, ? - Beč, 1634) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrstan teoklog i propovjednik. Provincijal (1599-1602). Ispovjednik u bazilici sv. Ivana Lateranskog. Na Generalnom Kapitulu u Toledu 1606. izabran za generalnog definitora. Komesar-vizitator u šest provincija (među njima provincija Sv. Jeronima i Njemačke). Imenovan biskupom Smedereva 1625. Papa Urban VIII. ga šalje u Beč kao poslanika kod

cara Ferdinanda II. — Odlično poznavao književnost. Poučavao dijalektiku i prirodne znanost, zatim teologiju. Propovijedao u mnogim mjestima (Cerva). Kao vizitator u Njemačkoj djelovao je na dobro Dubrovačke Republike (Rode). Njegova su djela izgleda posve propala ili pod tuđim imenom izdana (Cerva).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusionae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 61. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 435-436. - Luca VADDING: Annales Minorum. Ad Claras Aquas 1934, 184. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina I. Zagrabiae 1975, 28-29, 113. - Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski Arhiv u Dubrovniku) 1607-1611, n. 9, 1621-1624 n. 13, 1629-1633 n. 15.
I. Djamić

RESTIĆ, Marin (Marinus de Restis, Restius). misionar (Dubrovnik, 15. st) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Obrazovania teolog. Pučki propovjednik. Sa sv. Ivanom kapistranom boravio u Madžarskoj. Iza smrti sv. Ivana K. putuje u Rim, gdje ga papa Pijo II. imenuje svojim kapelanom. Dubrovačka ga Republika imenuje nadarbenikom otoka Sv. Andrije. — Živio je svetački i bio glasoviti pučki propovjednik, pa ga zbog toga i njegove učenosti i vrsnog naučavanja uzima sv. Ivan K. sobom. Kao misionar je za kršćansku stvar mnogo radio i mnogo pretrpio. Papa Pijo II ga nije htio pustiti da ode od njega, jer je dobro poznavao njegove kvalitete (Cerva).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746, 38-39. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 408. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina II. Zagrabiae 1977, 394. I. Djamić

RIAPA, Matej (Chiapa, Criapa), FKN, biskup († poslije 1. IX. 1420). Za beogradskog biskupa promaknut je 1. IX. 1420. (Farlati, Gams i Eubel) ili 30. VIII. 1420. (Wading). Na biskupskoj stolici naslijedio ga je čini se 1423. subrat Antun. — Budući da su početkom XV. st. bila šestorica beogradskih biskupa franjevci, a do turske okupacije l523. ne spominju se drugi redovnici među biskupima, valjda je i Matej bio franjevac.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 396. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 355. — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 531 bilj. 2. — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 41 br. 5.

RIARIO, Petar, FKN, kardinal (Savona travanj 1445-Roma 5. I. 1474.). - Otac mu se zvao Pavao a majka Blanca della Rovere bila je sestra Siksta IV. U Red je stupio u rodnoj Savoni. Studirao je u Paviji, Padovi, Veneciji, Bologni, Sieni i Ferrari. Bio je profesor u Veneciji i Padovi te provincijal u Liguriji. Postao je 4. IX. 1471. biskup u Trevisu, a 16. XII. 1471. njegov ujak, papa Siksto IV., imenovao ga je kardinalom i obdario mnogim nadarbinama dopustivši mu da istovremeno smije upravljati više biskupija i carigradskim latinskim patrijarhatom. Odrekao se 28. IV. 1473. treviške biskupije i postao splitski nadbiskup, pa se kao takav spominje 25. VI. 1473. no, nije ostao do smrti kako misli bilježi Eubel. Uskoro ga je papa razriješio dužnosti splitskog biskupa i 16. VII. 1473. premjestio za nadbiskupa u Firencu, kako je očito iz bule imenovanja splitskog nadbiskupa D'Acri Zanetta od 23. 7. 1473. (Nos. . . Petrum. . . cardinalem, a vinculo quo eidem ecclesiae Spalaten… tenebatur, absolventes, ipsum ad ecclesiam Florentinam… transtulimus). God. 1473. bio je kardinal protektor Franjevačkog reda. Posjedovao je bogatu biblioteku. Volio je raskošne gozbe i zabave (poklade 1473.). Bio je inače velikodušan prema učenjacima i umjetnicima i prema siromasima. Umro je u

29. godini, a pokopan u bazilici Svetih Apostola u Rimu. Nadgrobni govor održao mu je vrlo uvaženi govornik Nikola Modruški. Siksto IV. dao mu je izgraditi 1475., veličanstveni mramorni nadgrobni spomenik.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, III,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1949, br. 462; 476; 477. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 16; 248; 240. P. R. TOSSINIANENSIS: *Historiarum Seraphicae Religionis libri tres,* Venetiis 1586, 226. - Miscellanea Francascana 71 (1971) 51-53 (lit.).

RIBAROVIĆ, fra Bartul (Tasovčić, *Ivan), filozofski pisac, ljetopisac (Bast 1724 – Makarska 10. XI. 1781). Osnovno i srednje Školovanje završio je u Makarskoj. U Franjevački red stupio u Živogošću 1. X. 1746., gdje je proveo i godinu novicijata. Filozofiju i teologiju je studirao u Šibeniku (1747-1754). Iz tog razdoblja najvjerojatnije potječe u njegovu prijepisu spis: *Cursus philosophicus iuxta mentem subtilissimi doctoris nostri B. Ioannis Duns Scoti theologorum omnium principis ac illibatissimi conceptus B.M.V. praecipui defensoris*. 205 x 150 mm. [Šibenik 92]. Isti spis je sačuvan i u rukopisu koji je pripadao fra Ivanu Kneževiću [Karin, XIV]. Kao student ispisao 1748. priručnik logike nepoznatog autora pod naslovom *Disputationes in universam Aristotelis Stagi(ri)tae logicam,* iuxta mentem Ioannis Duns Scoti doctoris subtilissimi, omnium theologorum principis, nec non illibatissimi Deiparae gloriosisimae conceptus praecipui defensoris (Makarska, II.A. 5.) od koje jedan dio postoji i u prijepisu iz 1733. u Zaostroškom Samostanu (Kapitanović). Studij je nastavio u Peruggi (1754-1756). Nakon toga pristupio je u Zaostrogu 20. X. 1755. na natječaj za profesora filozofije. Predavao je filozofiju u Sinju (1756-1759). Tu je prve godine predavanja sastavio za studente priručnik: *Disputationes in universam Aristotelis Logicam iuxta mentem venerabilis ac subtilis doctoris Ioannis Duns Scoti theologorum omnium principis* (Makarska II.a) 4c.), koji ipak “nije drugo nego preudešeno izdanje” spomenutog spisa iz 1848. (Božitković). Postigao je zatim 9. VII. 1759. naslov lektor teologije. Bio učitelj novaka i orguljaš u Makarskoj (1760-1766), a 8. X. 1766. ubrojen je među definitore, tj. postigao je naslov definitora bez službe. Kako se razabire iz njegova rukopisa *Ukazalo od predika reçeni ù razliki misti od Ocza Fra Bartula Tasovçichia iz Basta od Macarske darxave Pripovidajuchi korizme i advente 1762-1781.* propovijedao je kroz Korizmu i Došašće na hrvatskom jeziku u Makarskoj (1761-1762, 1765), Nerežišću (1767), Splitu (1768, 1772, 1779), Blatu na Korčuli (1769, 1773), Osoru (1770), Zadru (1771), Trogiru (1772), Omišu (1774, 1776, 1779), Starom Gradu (1775), Hvaru (1778) i Komiži (1781). Prema Gašparu Bujasu on je nastavljač Makarskoga ljetopisa koji je prije njega pisao fra Petar Antulović.

DJELA: – Makarski ljetopis (prijepis A. Bešlić, predgovor i bilješke Gašpar Bujas), [pretisak u: *Makarski ljetopisi 17. i 18. stoljeća*, Split 1993, 247-248].

LIT.: J. Božitković, »Ljetopisne bilješke: 3. Filozofski rad Ivana Bartula Ribarovića«, *BS,* 13 (1925) 162-163. J. Božitković: Život i filozofski rad fra Bartula Ribarovića, Ljetopis JAZU, 39 (1924-1925), Zagreb 1926, 112-118. —V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d’insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 260-261, br. 20-21. —V. KAPITANOVIĆ: »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 210, bilj. 214. — P. Bezina: Studij Filozofije 71. b. 249.— V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 37, 63-69. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 90-91.

V. Kapitanović

RIBOLI, Terezija od Otkupitelja (Elizabeta), klarisa, opatica i upraviteljica škole (Klis, 1798. — Split, 20. I. 1855). Stupa u samostan 1814. Više je puta kao opatica upravljala samostanom. Osobito se istakla u radu oko odgoja mladeži kao upraviteljica i nastavnica samostanskih škola: ženske osnovne i učiteljske, tako da je dobila i pirznanje sa strane svjetovnih vlasti. Bila je odlikovana ordenom Franje I., cara austrijskog.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 52. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], I., str. 85. M. A. Petričević

RICCI, Nikola FKN († Krku 1421), biskup. - avignonski papa Klement VII. imenovao je Nikolu, tada franjevca, 19. VII. 1387. za biskupa u Biscegli (Vigiliensis) u Apuliji (Eubel). No pristaše zakonitog pape nisu mu dopustili ući u biskupiju. O njima će kasnije bolognski protupapa Ivan XXIII. zabilježiti da su raskolnici; stoga je Nikoli dodijelio u komendu benediktinsku opatiju sv. Petra u Osoru. No, kad je l421. preminuo krčki biskup Thomas(ius), krčki su se kanonici obratili Martinu V. postulacijom da im da za biskupa Nikolu, koji je već deset godina skromno živio u zabitnom Osoru. Papa je uslišio njihovu molbu te je 21. IV. 1421. imenovao Nikolu za krčkog biskupa. No on je ubrzo preminuo, jer već 10. XI. 1421. dobiva nasljednika.
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 270s br. 771; 746 br. l54 - IS#I: Hierarchia Catholica...(2.izd.) Padova 1968. Vol.I, 518; 527 - M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 83.

RIDOLFI, Veronika od Djeteta Isusa (Marija), klarisa (Rim, 1. VI. 1832. — Split, 25. X. 1908). Stupa u samostan god. 1845. Ne navršivši ni 13. godina pođe u rimski samostan Presv. Utješiteljice, odakle prijeđe u splitski 1897. god. Vršila je službu vikarice i učiteljice novakinja.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 53. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], IV., 107. M. A. Petričević

RODE, Benvenut, profesor (Krk, 4. IX. 1862 - Kotor, 19. III. 1935) - Pohađao gimnaziju kod Isusovaca u Zadru. Stupio u Provinciju sv. Jeronima u Dalmaciji 1878. Teološke studije završio u Centralnom bogoslovskom sjemeništu u Zadru. Zaređen za svećenika 1885. Nekoliko godina lektor je latinskog i talijanskog jezika na franjevačkoj gimnaziji u Zadru, gdje boravi i u vrijeme I. svjetskog rata. Od g. 1905-1908. predaje na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku: uvod u Stari i Novi Zavjet i crkvenu povijest. Učenici su mu između ostalih: V. Brusić (v.), C. Lisica (v.), te P. Vlašić (v.) koji će ga nslijediti na katedri. Premješten u samostan Sv. Klare u Kotoru (1908) na gimnaziji predaje latinski i talijanski jezik, na nautičkoj školi talijanski, zemljopis i povijest. Godine 1914. postaje gvardijanom, 1920. vikarom, te definitorom Provincije. U Kotorskoj biskupiji vrši službu župnog pomoćnika i koralnog vikara (1918-1922), te orguljaša u katedrali (do 1926). U starijim godinama gotovo potpuno slijep posvećuje se ispovijedanju, te postaje traženi ispovjednik i duhovni vođa. — Kao prijazan, susretljiv, smiren i razborit čovjek uživao je povjerenje i ugled kod svećenika i naroda svih vjeroispovijesti, što se posebno pokazalo kod sprovoda kojem su prisustvovali uz mnoštvo naroda i svećenika, predstavnici pravoslavne Crkve i građanskih vlasti. — Veći dio života provodi u Kotoru. Samostansku knjižnicu obogaćuje brojnim, prvenstveno franjevačkim, izdanjima, uređuje i brine se za katalogizaciju. Čitav se život bavio historijsko-znanstvenim istraživanjem, posbno poviješću franjevačkaog Reda. Šalje u ime Provincije povijesne podatke nastavljačima Waddingovih Annales Minorum, objelodanjuje vlastita istraživanja frannjevačkih dokumenata iz duborvačkog Historijskog Arhiva u Miscellanea Franciscana, a izdaje i studiju o franjevačkoj Provinciji Sclavoniae u Archivium Franciscanum Historicum. Izdaje nekrolog dubrovačke franjevačke Provincije prema

rukopisima S.Dolci-Slade (v.), A. markovića (v.) i I.E.Kuzmića (v.). Djelu dodaje bilješke na temelju svojih istraživanja u civilnim i crkvenim arhivima Dubrovnika s kratkim prikazom povijesti Provincije i njenih samostana. Djelo navode domaći i strni autori u studijama važnim za povijest franjevačkog Reda, bivše dubrovačke Provincije sv. Franje, Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri i samostana Male Braće u Dubrovniku, zatim za povijest Dubrovačke Republike, Dubrovačke (nad)biskupije, grada Dubrovnika i dubrovačke književnosti. Tako npr.: Brlek, Foretić, Lasić, Pantić, historijska i književna izdanja JAZU, SANU, JLZ i sl.
DJELA: De antiquitate Provinciae Sclavoniae O.F.M. nunc Dalmatiae. Archivium Franciscanum Historicum 1 (1908), 505-514. - Documenti francescani di Ragusa. Miscellanea Franciscana 13 (1912) 144-155, 14 (1912), 14-26, 54-66, 14(1912), 119-128, 170-192, 15(1914), 49-54, 79-82, 111-114, 177-180, 16(1915), 44-52, 149-152. - Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae Sancti Patris Francisci Ragusii. Analect Franciscana VI. Ad Claras Aquas (Quaracchi-Firenze) 1917, 393-600. - Povijesne crtice Provincije Sv. Jerolima u Dalmaciji (sa popisom znamenitih članova). Euharistijski glasnik. Dubrovnik 15(1927) br. 10, 292-299. - Sv. Franjo u zadarskoj tradiciji. Idem. 300-301.

LITERATURA: (nekrolog). Acta Ordinis Fratrum Minorum. 54(1935), 373. - O. Benvenut Rode, franjevac. (nekrolog) List Dubrovačke Biskupije. 35(1935) br. 3, 28. - Urban TALIJA (U): O. Benvenuto Rode franjevac (nekrolog). Narodna Svijest. Dubrovnik 17(1935) br. 13, 4b. - Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 26, 44, 64, 68, 85, 90, 124, 164, 180, 185, 205, 221, 225, 252, 254, 256, 287. - Dionysius LASIĆ: De vita et operibus s. Iacobi de Marchia. Ancona 1974, 64, 119. - Mijo BRLEK: Rode, fra Benvenut. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 266b-267a. - Miloš MILOŠEVIĆ: Muzičke teme i portreti. Titograd 1982, 21-75. - Sacrae Theologiae Studium Ordinis Fratrum Minorum Ragusii (Dubrovnik) ab anno 1890. usque 1926. inclusive (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku), 36-53. M. Brlek

RODIĆ, Ivo, prevodilac, provincijal (Nurkovac, 7. X. 1826. - Požega, 12. II. 1904). Krsno mu je ime bilo Petar. Kad je završio gimnaziju u Požegi, stupio je 1843. u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga i u njezinim visokim školama slušao filozofiju (1844-1846) i teologiju u Baji (1846-1850). Za svećenika je zaređen 1850. godine pa zatim djeluje pastoralno u Iloku, Slavonskom Brodu i Budimu. Predavao je na gimnaziji u Požegi (1853-1855), a bio je samostanski starješina u Vukovaru (1863-1866) i Slavonskom Brodu (1866-1881, 1888-1891). Obavljao je i upravne službe kao tajnik provincijala Kaje Agjića (1857-1860), tajnik Provincije (1860-18630, definitor u upravi provincijala Agjića (1869-1872), provincijala Solana Krkvarića (1875-1878) i Nikole Brezowskog (1878-1881) te kustod za Julija Ambergera (1884-1887); bio je također i provincijal (1881-1884). God. 1875. je bio pomoćnik vizitatora Brzezowskog, a 1885. je kao Fermendžinov pomoćnik vizitirao bosanske studente teologije u Pečuhu. God. 1887. je vizitirao Provinciju sv. Ladislava u Hrvatskoj i Madžarskoj, 1893. je pak bio vizitator u svojoj Provinciji sv. Ivana Kapistranskog, a 1895. u Hercegovačkoj provinciji. Kao provincijal je nastojao oko redovničke stege u Provinciji. Bio je već u visokoj dobi, kad je 1899. prihvatio novi način života prema jedinstvenom franjevačkom zakoniku koje je 1897. odobrio papa Leon XIII. Uz smisao za redovničku stegu pokazivao je zanimanje i za pastoralno djelovanje pa je priredio katekizam i zbirku propovijedi, a s njemačkoga je preveo i objelodanio biblijsku povijest za potrebe školskog vjeronauka, živote svetaca te *Duhovna razmatranja* (Varaždin, 1909, 3 sveska) od A. M. Ilga.
DJELA: *Katekizam za pučke škole* (s.l.s.a.) - *Pedeset i dvije subote* (s.l.s.a.).
LIT.: † Otac fra Ivo Rodić. Serafinski perivoj, 18(1904), 124-125. - † Otac Ivo Rodić. Katolički list, 55(1904), 904-95. - M. Barbarić: † O. Ivo Rodić. Palanka 1911. - F. E. Hoško;

Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. Croatia Christiana periodica, 12(1988), br.22, 27-40. F. E. Hoško

RODIĆ, Lucija, ŠSP, odgojiteljica (Trnbusi k. Splita, 26. IV. 1916. - Split, 16. III. 1956). - Otac joj je bio službenik, pa je obitelj selila. Djetinjstvo i ranu mladost provela je u Šibeniku, gdje je završila srednju ekonomsku školu i aktivno živjela svoju vjeru polazeći od najranije dobi svaki dan na sv. pričest i sudjelujući u raznim katoličkim aktivnostima toga grada. Nakon njezine svršene srednje škole roditelji su se preselili u Split. Tako se Rajka - kako se zvala krsnim imenom - upoznala sa školskim sestrama franjevkama. U samostan dolazi 1935. godine, a novicijat započinje 15. VIII. 1936. Nakon prvih zavjeta vrši dužnost odgojiteljice u sirotištu u Dubrovniku. Liječi svoje bolesne oči. Čini se da je jedna kriva injekcija izazvala neizlječivu paralizu cijelog donjeg dijela tijela. Po liječničkoj izjavi postaje svjesna težine i neizlječivosti svoje bolesti. A tek su joj 22 godine. Rado je raspravljala sa sestrama o franjevačkom idealizmu i pokušavala ga ostvariti u svom životu: “Moram nastojati zbiti svoj život u ove tri rijeci: sjediniti se, ljubiti, trpjeti.” — Svoju svetost oblikovala je i usavršavala za svoje duge bolesti: dva puna desetljeća bila je prikovana za bolesničku postelju, podnijela je mnogo boli, a uvijek jednakom snagom i voljom nastojala izvršiti što što Bog od nje traži. Vodila je strogi račun o svom duhovnom napretku. Pisala je i svoj duhovni dnevnik dokle god je mogla.

B. Nazor

RODIĆ, Rafael (*Ivan), provincijal, beogradski nadbiskup (Nurkovac kod Požege, 15. VI. 1870. - Požega, 10. V. 1954). — Poslije završene gimnazije u Požegi stupio je 1866. u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju je studirao u Földvaru, a teologiju u Baji i Beču, dok je 1893. u Budimpešti na Teološkom fakultetu položio ispit za profesora teologije; te godine je postao i svećenik. Predavao je biblijske predmete na bogoslovnoj školi u Baji (1893-1898). Kako je bio među prvima koji su 1897. prihvatili nove uredbe o franjevačkom životu, imenovan je za gvardijana bratstva koje je prihvatilo te uredbe u samostanu u Beču (1898-1900) i za savjetnika povjereniku za članove Provincije koji su prihvatili spomenutu reformu Reda (1898-1900). Kad je 1900. osnovana Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu, bio je njezin prvi kustod (1900-1903) i gvardijan u Zagrebu (1900-1903, 1909-1912), a kasnije gvardijan u Varaždinu (1903-1909) i na Trsatu (1918-1923) te provincijal u godinama Prvog svjetskog rata (1912-1918). Obnovio je crkve u Beču, Zagrebu i Iloku, osnovao malo sjemenište u Varaždinu (1904), uređivao homiletsku reviju *Dušobrižnik* (1906-1909). — U novoj Provnciji u kontinentalnoj Hrvatskoj bio je nosilac pastoralnih i kulturnih tradicija Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Tako je reorganizirao Treći red povezavši u Trećoretski savez trećorece različitih usmjerenja sveukupne franjevačke obitelji. Osnovao je Društvo sv. Rafaela i započeo organiziranu pastoralnu brigu za iseljenike u Sjevernoj Americi; sam je bio ondje prvi crkveni pohoditelj Hrvata. Djelatno je sudjelovao u Hrvatskom katoličkom pokretu: sudjelovao je 1913. u Ljubljani na Drugom hrvatskom katoličkom sastanku kao predsjednik Trećoretskog saveza i bio izabran u vodstvo tzv. Hrvatskog katoličkog narodnog saveza u svojstvu pristava i odbornika za Hrvatsku i Slavoniju.— Novo razdoblje života započeo je 10. II. 1923. kad je imenovan za apostolskog administratora u Banatu i zatim 29. X. 1924. za prvog beogradskog nadbiskupa. Za biskupa je zaređen 7. XII. 1924. u Beogradu. Obnovio je biskupski dom i crkvu, posvetio crkve u Šapcu, Boru, Zaječaru, Kraljevu i dvije u Beogradu; pokrenuo je katolički tisak i organizirao vjersku pouku te tako postavio osnove pastoralnoj i crkvenoj djelatnosti u nadbiskupiji. Neuspjelo prikupljanje novca putem lutrije za gradnju nove katedrale u Beogradu i promašeno poslovanje doma za studente Crisinum u Zagrebu su ga natjerali u dugove koji su prelazili po crkvenim zakonima

odobrene svote pa je 23. XI. 1936. morao odstupiti od uprave nadbiskupije. Kao umirovljenik je boravio u Hrvatskoj Kostajnici (1936/37) i Požegi (1937-1954) obavljajući pastoralne i liturgijske službe u skladu s biskupskim posvećenjem pomažući zagrebačke pomoćne biskupe dok je nadbiskup kardinal Alojzije Stepinac bio u zatvoru i kućnom pritvoru.

LIT.: S. MAJSTOROVIĆ: *Ivan Rafael Rodić, prvi beogradski nadbiskup*. Slavonski Brod 1971. — F. E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevacau kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. *Croatia Christiana periodica*, 12 (1988), br. 22, 71. — J. KRIŠTO: *Prešućena povijest*. Zagreb 1994, 321. F.E.Hosko

ROGEC, Franjo, pedagog, provincijal (Varaždin, 16. I. 1705. - Varaždin, 6. VI. 1763). U Križevcima je 1722. postao franjevac Provincije sv. Ladislava. U školama Generalnog učilišta u Zagrebu je studirao filozofiju (1724-1726) i teologiju (1726-1729); dvije godine je studirao teologiju u inozemstvu i postigao zvanje profesora filozofije i teologije (1729-1731). Predavao je na filozofskom učilištu u Krapini (1731-1733), na učilištu moralnog bogoslovlja u Remetincu (1735-1737) te na školama dogmatskog bogoslovlja u Zagrebu (1740-1744, 1746-1752) i Varaždinu (1752-1755). U međuvremenu je bio odgojitelj franjevačkih novaka u Križevcima (1737-1739) i zamjenik samostanskog starješine u Ormožu (1744-1746). Postigao je visok prosvjetni naslov !"lector jubilatus". U upravljanju Provincijom najprije je sudjelovao kao definitor (1752-1755), a zatim ju je predvodio kao provincijal (1755-1758). Kad mu je istekla ta dužnost, u svojstvu dekana predvodi Generalno učilište u Varaždinu. Kao provincijal ponovno je dao tiskati *Liber vitae franciscanae complectens brevem annotationem de origine, progressu etc. Ordinis Minorum S. Francisci, Regulam, Testamentum et doctrinam religiosam ac christianam pro oportunitate tam profesorum quam novitiorum utilissimus* (Zagrabiae 1757); prvo izdanje je priredio K. Styber.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. Hoško: Odgoj franjevaca provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. Bogoslovska smsotra, 46(1976), sv. 1/2, 226-227. F.E. Hoško

ROGOŠIĆ, fra Roko, profesor i znanstvenik (Dugopolje, 2. IV. 1897.-Zagreb, 15. XII. 1963.). Pučku školu završio u rodnome mjestu (1904-1908), klasičnu gimnaziju u Sinju (1909-1915). Godinu novicijata proveo je na Visovcu (1915-1916).Filozofiju i bogoslovlje studira u Zaostrogu i Makarskoj (1916 _ 1921). Za svećenika zaređen u Makarskoj (25. IX. 1921.). Od (1921-1923) specijalizirao istočno bogoslovlje na Orijentalnom institutu u Rimu, gdje je i doktorirao. Predavao je istočno bogoslovlje, pravo i povijest u Zaostrogu (1925-1927) i Makarskoj (1927-1935). Od (1937-1948) župnik je u Banjevcima, gdje je počeo graditi crkvu bl. Nikole Tavelića (1938). U Zagrebu predaje teologiju (1949-1955), a ujedno predaje i na gimnaziji u Zagrebu povijest umjetnosti i ustav (1953-1954). Nakon drugoga svjetskog rata radio je u Komisiji za odnose s vjerskim zajednicama Sabora Hrvatske. Značajan je i njegov doprinos osnivanju Staroslavenskog instituta u Zagrebu. — Rogošić je pisao vrlo solidno i ozbiljno. Objavio je više članaka, rasprava i studija u domaćim i stranim časopisima i revijama. *Acta congresus Valhradensis* (1937); *Empherides liturgicae* (1954); *Lexikon für Theologie und Kirche; Novo doba ; Hrvatska straža; Nova revija* (1925, 1936); *Vjesnik staleškog društva katoličkih svećenika Republike Hrvatske* (1954, 1955).

DJELA: *Zgode i nezgode slavenske liturgije u Jugoslaviji i Bugarskoj,* Šibenik, 1936, — *Stanje Kat. crkve u Jugoslaviji do sporazuma,* Šibenik, 1940, *Priručnik crkvenog prava s posebnim obzirom na župnike* Zagreb, 1941, *Veliki Ilirik i njegova konačna dioba ,* Zagreb, 1962.

LIT.: Nekoliko uspomena na o. fra Roka Rogošića, *Vjesnik Povincije,* XI-II/1964,1-2.4-15; H. G. JURIŠIĆ, Rogošić fra Roko, *Franjo među Hrvatima,* 268. – A. RIBIČIĆ, Crtice o

školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989,

H. G. Jurišić

ROMAC, Rok (pravo ime: Toth, Stjepan Osvald), dušobrižnik Hrvata u Australiji (Petrijanec kod Varaždina, 3. prosinca 1905. - Sydney, 15. ožujka 1970) je sin Josipa Totha i Lujze rođ. Debeljak. Po završenoj osnovnoj školi nastavio je školovanje na gimnaziji u Varaždinu, i to kao odgajanik Franjevačkog kolegija. Na Trsatu je 1922. postao član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Teološko školovanje je završio u Paderbornu (1925-1930) postigavši i naslov gimnazijskog vjeroučitelja. Kad je 1930. postao svećenik, djelovao je kao odgojitelj i nastavnik njemačkog jezika na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu (1930-1935). Zatim je bio vjeroučitelj u gimnmaziji u Bjelovaru (1935-1937) i graditelj crkve sv. Antuna i samostana, prvog franjevačkog boravišta u tom gradu. Za vrijeme Drugog svjetskog rata odlazi u Njemačku i djeluje u Hannoveru među hrvatskim radnicima (1942-1945). Potkraj rata prelazi u Italiju i nastavlja pastoralni rad među hrvatskim izbjeglicama u Modeni i Bagnoliu. Da ne bude izručen jugoslavenskim komunističkim vlastima promijenio je 1947. ime uzevši dokumente franjevca fra Roke Romca. Otada živi i djeluje isključivo pod tim imenom, i to: najprije u Argentini (1947-1949), gdje vodi brigu i o skupini hrvatskih iseljenika u Bahia Blanca. Onda odlazi u Boliviju (1949-1955), gdje je u pastvi urođenika u Cochabambi i Sacabi. Došavši u Australiju kroz 15 godina pastoralno radi za hrvatske iseljenike u Adelaide (1955-1957) i Sydneyu (1957-1970). Osnovao je ili organizirao pastoralne postaje za hrvatske doseljenike u Perthu, Broken Hilllu, Milduri, Newcastlu, Brisbaneu, Canberri, Wollongongu, Bathurstu, Wagga-Waggi, Orangeu i Kandoshu. U Sydneyu je 1968. kupio crkvu za potrebe hrvatskih vjernika i kuću za dušobrižnike. Osnovao je i uređivao mjesečnik Dom (1958-1962). Obnovio je Hrvatsko dobrotvorno društvo (Croatian welfare association) i otvorio ured za novopridošle doseljenike. Namjeravao je izgraditi 100 km daleko od Sydneya crkvu posvećenu Kraljici Hrvata, dječji dom Kardinala Stepinca, školu, starački dom i samostan za redovnice. Taj sklop zgrada je trebao biti duhovni centar Hrvata, a crkva "hram hrvatskih žrtava". Programiranim nastupom, "svojom ličnošću i neumornim radom postavio je temelje za daljnji razvoj hrvatskog dušobrižništva u velikom dijelu Australije"; štoviše, "svojim radom ostavio je najdublji trag među Hrvatima u Australiji" (Stanković).

LIT.: Vladimir Stanković (ured.): Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine. Zagreb 1980, 195-196. — Emanuel Hoško: Franjevci među Hrvatima u Sydneyu. Sydney 1994.

F.E. Hoško

ROMAC, Rok TOTH, Osvald

ROMČEVIĆ, fra Jeronim (Jezerčanin, iz Jezera) provincijal i teolog (Jezero/Pasičina, oko 1700. - Omiš, 5. VIII. 1765.). U Franjevački red stupio je 2. XI. 1721. godine. Bio je lektor filozofije u Makarskoj (1734-1736.), a zatim lektor filozofije u Šibeniku (1736/37), lektor moralke u Sinju, (1737/38) i Zaostrogu (1738). Bio je propovijednik u Makraskoj (1742) i učitelj mladeži u Splitu (1743). Na kapitulu u Zaostrogu 9. IX. 1748. izabran je za definitora Provincije (1748-1751) i postavljen za generalnog lektora bogoslovlja u Zaostrogu. Na kapitulu u Karinu 15. X. 1760. izabran je za provincijala. Umro je u Omišu, ili u Splitu kao član omiškog samostana. Visovački nekrolog ističe da je bio učen i krepostan redovnik. U zabilješkama fra Bartolomeja Ribarovića pod naslovom *Sacra Theologia , [Vol. I.]* sačuvala su se njegova predavanja iz teologije 1751. godine.

Lit.: J. Božitković: Život i filozofski radfra Bartula Ribarovića, Ljetopis JAZU, 39 (1924-1925), Zagreb 1926, 116-117. — A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 338, 382. — P. Bezina, Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja, Split 1992, 71. — P. Bezina, Studij bogoslovije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja (1735-1918), Split 1993 (kazalo imena). — V. KAPITANOVIĆ,

Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj, (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 132 i 136.
V. Kapitanović

ROSSI, Josip, slikar (Trst, 1843 - Zadar, 1890) - Stupio u Provinciju sv. Jeronima u Dalmaciji 1857. Zaređen za svećenika 1866. Bio je profesor u samostanu u Kopru, ali kada je došao do izražaja njegov slikarski talenat poglavari ga šalju u Italiju (Rim, Valecija, Milano) da usavrši svoje slikarske sposobnosti. Diplomiravši na Akademiji u Vezeciji vraća se u domvinu. U franjevačkom samostanu u Zadru ima atelier i tu se 1880. upoznaje sa C. Medovićem (1857-1920). — Slika je tehnikom ulja na platnu. Mnoge njegove slike se čuvaju u samostanskim crkvama na području Provincije sv. Jeronima, te u Italiiji i Nazaretu. najboljima se smatraju Smrt sv. Josipa i Gorkumski mučenici (u bazilici sv. Antuna u Rimu). U crkvi Gospe od Škrpjela u Boki Kotorskoj je Imakulata (slikana 1886). Oltarna slika u crkvi franjevačkog samostana na otočiću Badija kod Korčule Sv. Franjo u kontemplaciji je jedno od njegovih boljih djela. U crkvi Male Braće u Dubrovniku čuva se sv. Franjo u slavi, a na Košljunu Sv. Didak. Crkva Madonna del Tremore u Nazretu je ukrašena njegovim djelima: oltarnom palom, zatim slikom veličine 2,5x1,3 m. koja prikazuje scenu kako Nazarećani žele baciti Isusa niz hridine sa žalosnom B.D. Marijom u sredini kompozicije (slika i kompozicija su umjetnički vrlo vrijedne - Bodrato)., a pretpostavlja se da je i sedam slika formata 40x20 cm. sa temom Sedam žalosti B.D.Marije naslikao također R. (Bodrato). — R. je bio obljubljen jer je u zajednicu unosio vedrinu, franjevačku smirenost i ljubav, a sve svoje sposobnosti na stvaralačkom planu je upotrijebio za uljepšavanje crkava i uzdizanje liturgijskih svečanosti.
LITERATURA: - Benedetto PESCI: San Antonio di Padova a Via Merulana. Roma 1964, 60, 64. - Leonardo BODRATO: L' opera del P. Giuseppe Rossi nella chiesetta del Tremore a Nazareth. La Terra Santa, 41(1965), 52-56. - ISTI: I sette dolori della Vergine, opera d'arte esistente nella chiesetta del Tremore a Nazaret. Idem, 90-92. - Mijo BRLEK (MB): Rossi, fra Josip. Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, 268b. M Brlek

RUBINIĆ, s. Marija Klara od Presvete Euharistije, KL (Bukovje, 7. X. 1933. - Samobor, 17. I. 1952). Prva je kandidatica novoga samostana u koji je stupila u 14. godini. Pokazuje neobičnu zrelost i krepost. U četiri godine redovničkog života uvijek je bila vjerna prvom glasu zvona, uvijek poslušna, nikad nije kršila šutnju, sabrana, svugdje jednostavna i vedra. Bila je posebno pobožna Presv. Sakramentu i Majci Božjoj Prikazala se Gospodinu kao žrtva za slobodu svete Crkve, za obraćenje umirućih trešnika, za redovnička i svećenička zvanja. Sestre su s divljenjem gledale kako mirno očekuje smrt, sva predana u volju Božju. Poslije njezine smrti mnogi koji joj se utječu za pomoć u raznim nezgodama života, izjavljuju da su primili željenu milost.

RUDEŽ, fra Rajmund (+Josip), župnik i pisac (Vinjani, 4. X. 1884-Imotski, 15. IV 1893). Gimnaziju je pohađao u Sinju. U novicijat je stupio u Zaostrogu (1865). bogosloviju u Makarskoj. Zaređen za svećenika 1869. Bio je župnik u Slivnu 1870-1874, Prološcu (1875), Imotskom (1875-1880), gvardijan u Makarskoj, definitor '1885-1888). Ostao mu je neobjelodanjen spijev *Jubilej* (samostan u Imotskom).
Djela: – *Hrvati i talijanaši u Imotskoj krajini,* Zadar : brzotiskom Narodnog lista, 1884; [2]Imotski, Matica hrvatska, 1993 (pretisak). – *De mutto et usura. Dissertatio*, Jaderae, Ex Typographia catholica croatica, 1885.
Lit.: P. K. Baćić, Spomen Knjiga franjevačkogas gimnazija u Sinju, [Sarajevo] 1905. 61. – A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 681 (kazalo). – V. Vrčić: *Odjeci*, Imotski 1967, 73-77. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 90. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću,*

Zagreb 1994, 150.

V. Kapitanović

RUDIĆ, Dominik, pedagog, liturgičar (Budim, oko 1695. — Slavonski Brod, 17. VIII. 1730). Pripada prvoj generaciji Hrvata iz Budima koji su pristupili Proviciji Bosni Srebrenoj. Školovanje je najvjerojatnije završio u inozemstvu, a ondje je također stekao naslov profesora filozofije. Provincijal Andrija Ivanagić Kutjevčanin ga je postavio profesorom u ponovno otvoreno filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1720-1723). Nakon toga se posvetio pastoralnom radu pa je bio župnik u Sotinu (1725), a 1729. je sastavio i objavio tiskom liturgijski godišnjak. Tako je prvi put u svojoj povijesti Bosna Srebrena zadobila vlastiti liturgijski godišnjak; prije tiskanja su ga pregledali profesori Bračuljević i Karapandžić te provincijski vikar Tomšević.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije, Zagreb, Protocolum Petrovaradini, sv. II, 30. — F.E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu, *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 2, 74-75.

F.E. Hoško

RUGGIERI, Danijel, provincijal (Okolica Orebića, cca 1690 - Dubrovnik, 26. VIII. 17709) - Krsnim imenom Jakov. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1709. U Provinciji je obnašao službe: generalnog lektora na studiju Male Braće u Dubrovniku, provincijala (1731-1734), kustosa, definitora, gvardijana samostana Male Braće u Dubrovniku, magistra novaka, sakriste crkve Male Braće u Dubrovniku. Uz to je u dubrovačkoj dijecezi bio sinodalni ispitatelj (od 1750). — Bio je čvrste i sugestivne naravi, izuzetne energije, pronicav, darovit, vrstan propovjednik na hrvatskom jeziku. Vrlo vješto je vodio poslove legata u korist samostana. Kao gvardijan preuredio je i posuvremenio dio samostana Male Braće u Dubrovniku (kameno stubište u koru i novi prostor za kućnu kapelu).

LITERATURA: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku): 1765. n.82. II. 32, 57, 93 - Idem: 1766. n.84. II. 41, 42, 114 - Idem: 1767. n85. 62 - Idem: 1768. n.86. I. 2 - Idem: 1769. n.89. II. 41, 49 - Idem: 1770. n.90. 9, 31, 75 - Idem: 1772. n.96. I. 75, 76, 77. n.98. III. 75 - Idem: 1773. n.99. I. 26. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori I. Zara 1863. 279. - Idem: II. Zara 1864. 379. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 473, 579-580. - Nedjeljko SUBOTIĆ. J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 342-343.

I. Djamić

RUNOVIĆ, Petar, prov. (Imotski, početak 16. st. - Proložac kod IMotskog, 22. XII. 1577?). - Vjerojatno je bio provincijal Bosne Srebrene (1560-1563). Suvremeni izvori ne svjedoče o tome i zbog toga ga nema u svim popisima bosanskih provincijala.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 45-46. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 163.

A. Barun

RUPČIĆ Fra Leonardo-Mijo (1907.-1945.) Rođen 29.IX.1907. u Hardomilju, ž. Humac, od oca Mate i majke Marije r. Majić. Gimnaziju učio 1919.-1928. na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Lillu (Francuska) 1928.-1932., filozofski fakultet u Fribourgu (Švi-carska), Parizu i Zagrebu 1933.-1939. Vojsku služio u Mostaru, 1.VIII.1933.-29.VIII.1933. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1925. Zavjetovan jednostavno 30.VI.1926., svečano 2.VII.1929. Za svećenika zaređen 30.VIII.1931. 1939.-1945. profesor na Širokom Brijegu 8.II.1945. odveden sa Širokog Brijega prema Splitu i negdje na putu ubijen. Bio je dobričina, savjestan svećenik redovnik, čovjek i profesor. Ovčica Božja. Duša Božja koja je samom svojom pojavom zračila dobrotom. Bio je svet, ponizan, uzoran u svemu kolegama i đacima. Kao profesor djelovao je uvjerljivo te su se đaci stidjeli ako ne bi naučili zadanu lekciju.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački

mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

RUSKOVIĆ, Anselmo, misionar (Pijavičino na Pelješcu, cca 1630. - Rama, Sveta Zemlja, 1670) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Isticao se svuda kao vrlo učen i pobožan te apostolski revan u misionarskom djelovanju na području dubrovačke i stonske dijeceze. U Provinciji obnašao službu magistra novaka. Otišao u Svetu Zemlju, gdje je kao duhovnik i bolničar vršio samaritansku službu i umro od kuge.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 444. - Nedjeljko SUBOTIĆ-J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anšela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970. 337. - Pijo PEJIĆ: Hrvatski franjevci u SVetoj Zemlji. Kačić. Split 9(1977), 147-162.

I. Djamić

RUSKOVIĆ, Leonard, prvi misionar za naše iseljenike u Argentini (Pijavičino na Pelješcu, 23. II. 1886 - Buenos Aires, 8. III- 1958) - Krsnim imenom Antun. Stupio u Provinciju sv. Jeornima u Dalmaciji 1906. Pohađao gimnaziju na Košljunu. Studirao na Teolo/škom studiju Male Braće u Dubrovniku, gdje je i zaređen za svećenika (1911). Boravio usamostanima : Hvaru (1912), Kotoru (1924) i Pridvorju u Konavlima. U Hvarskoj biskupiji obnašao službe koralnog vikara, nadpopa i župnog pomoćnika u Hvaru, a u Kotorskoj župnog pomoćnika i koralnog vikara u Kotoru. Držao adventske propovijedi u kotorskoj katedrali (1924); korizmene u Blatu n Korčuli (1924), Starigradu na Hvaru (1925), Visu (1926), Dubrovniku - franjevačka crkva i katedrala - (1928); te svibanjske u Dubrovniku. Na molbu naših biskupa Provincijalatu, poslan je za misionara među našim iseljenicima u Argentini kamo odlazi iz Dubrovnika, preko Baria, Rima i Geneve (1919). — U Argentini uz pastoralni rad među našim iseljenicima duže vrijeme djeluje i kao kapelan bolnice Haedo u Buenos Airesu. Na njegov pozi za pomoć u pastoralnoj i socijalnoj djelatnosti među našim iseljenicima, dolaze iz domovine: Milosrdne sestre sv. Vinka Paulskog iz Zagreba (1934), Školske sestre sv. Franje Asiškoga Krista Kralja (1934), Kćeri Milosrđa III. samostanskog reda sv. Franje iz Blaga na Korčuli (1936) i Sestre Franjevke od Bezgrešnog Začeća iz Dubrovnika (1938). Od subraće iz Provincije dolaze mu u pomoć: R. Capurso (v.), Gabrijel Arko i Blaž Štefanić (1939) koji postavljaju temelje kasnije Kustodije Prečista Srca Marijina u Argentini. — Uz neumorno bavljenje pastoralnim radom, R. surađuje u više časopisa, a nakon hodočašća u Fatimu u Portugalu izdaje knjigu o prikazanjima Majke Božje koja je doživjela zapaženi uspjeh (Velnić). Napisao je i životopis sv. Antuna Padovanskog u narodnom desetercu. U rukopisu je ostao njegov životopis bl. Leopolda-Bogdana Mandića. U Saenz Penhi (hrvatska župa Hogar u Buenos Airesu) dvorana za župske priredbe nosi njegovo ime (ĐŠtefanić).

DJELA: Prikazanje Majke Božje u Fatimi. Buenos Aires 1945. - Apariciones de la Santisima Virgen en Fatima. Buenos Aires 1946 1, 1950 2. - Život svetog Antuna Padovanskog (u narodnom desetercu). Buenos Aires 1952.

LITERATURA: List Dubrovačke biskupije, 12(1919), br. 8, 104. - Idem, - 24(1924), br. 1-2, 12; br. 3, 28; br. 11, 91. - Idem, 25(1925), br. 3-4, - Idem, 26(1916), br. 3-4, 47. - Idem, 28(1928), br. 2, 24. - Ivo BOGDAN: Uvodna riječ o knjizi i piscu. Život svetog Antuna Padovanskog (u narodnom desetercu), Buenos Aires 1952, 5-9. - Michael BRLEK: Rusković, Leonard; Život sv. Antuna Padovanskog, Buenos Aires 1952. /recenzija0. Acta Ordinis Fratrum Minorum, 71 (1952), br. 6, 196. - Berard BARČIĆ: † Leonard Rusković /nekrolog/. Glasilo Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji, 4(19587), br. 3, 14. - Teofil /VELNIĆ/: Uspomeni pokojnog o. Leonarda Ruskovića. Idem, 4(1958), br. 4-5, 30-32. - 30 godina u José Ingenieros u Argentini (1940-1970). Vjesnik Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, 12(1970), br. 4, 230-231. - Nedjeljko

SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970, Omiš 1970, 356-357. - Urban /ŠTEFANIĆ/: Vijesti iz Kustodije. Vjesnik Franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, 14(1972), br. 1-2, 49-57. - Atanazije MATANIĆ: U znaku ljubavi. Zagreb 1976, 99-101, 106. - Vijeće B.K. za hrvatsku migraciju: Katolička Crkva i hrvati izvan domovine. Zagreb 1980, 36a, 192ab. - Kornelija ZORIĆ: Povijest družbe sestara franjevki od Bezgrešnog Začeća iz Dubrovnika (rukopis iz arhiva Sestara franjevki od Bezgrešnog Začeća iz Dubrovnika - Danče), str. 13. I. Djamić

RUŽICA MATEJ → BOŠNJAK, Matej

RUŽIĆ, Martin (Rosa), pisac (Ston, ca 1590 - Dubrovnik, 27. IV. 1660) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Studirao u Španjolskoj. Lektor teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku, dva puta derfinitor provincije. Vrstan crkveni govornik. — Napisao Compendium historicum Nationis Illyricae na latinskom jeziku u stihovima, izdao u Madridu, te latinski epigram In laudem stirpis Regiae Massibradicae (Cerva).

DJELA: Compendium Historicum Nationis Illyricae. Madriti 1638.

LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 64-65. - ISTI: Fasti litterario Ragusini. Venetiis 1767, 43. - Simeone GLIUGICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856, 169. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 441. Nedjeljko SUBOTIĆ -J/ustin /VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 337. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina II. Zagrabiae 1977, 98, 410. I. Djamić

RUŽIĆ, Serafin, generalni vikar Senjsko-modruške biskupije (? — Jastrebarsko, 30. I. 1709). U mladosti je bio svećenik Senjsko-modruške biskupije i generalni vikar Senjske biskupije, i to vjerojatno za biskupa Sebastijana Glavinića (1690-1697) ili Martina Brajkovića (1699-1704). God. 1704. je pristupio Hrvatsko-kranjskoj provinciji sv. Križa.

LIT.: *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa,* S. l., 1995, ad diem. F.E. Hoško

SALAJ, Sebastijan (Szalai), pedagog (?, 28. IV. 1743. — Nagy Kanizsa, 27. III. 1788). Stupio je u Franjevački red 1761. prirdruživanjem Provinicji sv. Ladislava. Školovao se na filozofskom učilištu u Pečuhu (1763-1765) i na bogoslovnoj školi u Varaždinu (1765-1769). Položio je ispit za profesora filozofije i predavao na učilištima u Kloštru Ivaniću (1772/73) i Zagrebu (1773/74), a zatim 1775-1779) u Pečuhu. U međuvremenu je predavao i retoriku na učilištima crkvenog govorništva u Kanjiži (1774/75), Šiklošu (1777/78) i Remetincu (1778-1780). Samostanski starješina je bio u Križevcima (1780-1782) i Attadu (1783/84). Na koncu svoje službe predavača retorike napisao je priručnik *Compendium sacrae eloquentiae* (Remetinec, 1778; vel. 21,30 x 17 cm; str. 208, samostan u Krapini).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. F.E. Hoško

SALATIĆ, Benedikt, provincijal (Dubrovnik, cca 1690 - 4. XI. 1765) - Krsnim imenom Miho. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1713. g., pošto je prije toga boravio u Venetu u Italiji kao suknar. Postavši svećenik, posvećuje se orguljanju, pjevanju i propovijedanjui na hrvatskom jeziku. Bio je gvardijan u Cavtatu, zatim definitor i tajnik provincije, pa provincijal (1734-1746). - Kao provincijal s uspjehom je vodio brigu o zakladama Provincije. Dobrohotan prema svakom čovjeku, točan uvršenju redovničkih pravila, bio je rado priman u svakom društvu.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia

Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 471.
I. Djamić

SALATIĆ, Tomo, slikar (Breške kod Tuzle, 18. stoljeće) - On je franjevac. Spomenut je kao slikar ("nakaš" ili "pjengatur") 1780, kad se popravljao franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci. Inače se 1786. navodi kao kapelan u Tremošnici.
LITERATURA: Fra Bono BENIĆ: Ljetopis Sutješkog samostana. Sarajevo 1979, 282, 283. - Fra Srećko M. DŽAJA: Samostani, župe i osoblje Franjevačke provincije Bosne Srebrene 1786. godine. Dobri Pastir, 19-20 (1970), 195.
I. Gavran

SAMALUK, Jure, pučki vođa (Mandalina/Šibenik — Korčula 1768). U franjevački red je stupio na Visovcu 2. VI. 1720. Studirao je čini se u Ankoni, gdje je proboravio najmanje šest godina. Nakon završenih filozofskih i bogoslovnih studija pristupio je 21. V. 1731. na natječaj za lektora filozofije i uspješno ga položio. Bio je samostanski vikar (1735-1738) i gvardijan (1738-1740) u samostanu sv. Lovre u Šibeniku . Tu je 1736-1740. došao u dodir s pobunjenim težacima, koji su se bunili protiv teških uvjeta života, i skupa s još petnaestak svećenika, među kojima nekoliko prvićkih franjevaca trećoredaca, odlučno stao u obranu težaka. Samostan sv. Lovre, u kojemu je u to vrijeme bio vikar a potom gvardijan, postao je stjecište politički sumnjivih svećenika i pučkih prvaka. Zbog okupljanja svećenika u samostanu šibenski knez-kapetan Pasqualigo smatrao je Samaluka jednim od glavnih kolovođa i poticatelja pobune na Prviću, a kolunel skradinske krajine Nikola Semonić izvještavao je da je Samaluk velikodušno podržavao pobunjene težake Mandaline, Vrpolja i Krapnja. Redovnička subraća na političke sumjnje odgovorila su povjerenjem pa je Samaluk 1738. izabran za definitora Provincije. U prosincu 1740. uprava Provincije postavila ga je za odgojitelja franjevačkih kandidata i za propovjednika u Kninu. Obavljao je župničku službu u Drnišu (1749-1750) a zatim je neko vrijeme boravio u Sinju nakon čega je izabran za tajnika Provincije (1757-1760). Njegovo kritičko ponašanje prema svakoj vlasti dovelo ga je u sukob i sa svojim redovničkim poglavarima pa je provincijal fra Petar Filipović pokušao uvjeriti državne vlasti da ga udalje iz Provincije. Konfiniran je u Korčuli gdje je i umro. Osobni spisi iz njegove ostavštine sačuvani su u arhivu Franjevačkog samostana u Makarskoj.
LIT.: Arhiv Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u Splitu, S/20, f. 39r. — *I. Grgić,* Buntovni pokret dalmatinskih težaka 1736/1740. godine, Radovi Instituta JAZU u Zadru 6-7, Zagreb 1960, 579. — *J. Soldo,* Samostan sv. Lovre u Šibeniku, Kačić, 1/1967, 71. *J. Soldo,* »Varia« samostana sv. Lovre u Šibeniku, Izdanje Historijskog instituta u Splitu sv. 6, Split 1967, 220. K.KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, Kačić 7/1975, 63-64. — F. E. Hoško: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. Kačić, 10(1978), 161. — *V. Kapitanović,* Franjevci kao vojni kapelani u mletačkoj vojsci, Kačić, 16 (1984), 180-181, 187-188.
V. Kapitanović

SANCTES A CANALIBUS, propovjednik (Ljuta u Konvalima, cca 1691 - Italija, 5. IX. 1751) - Krsnim imenom Ivan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1703. Nakon godinu dana otputovao u Venetsku provinciju gdje se bavi glazbom i propovijedanjem.
LITERATURA: Liber novitiatus (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku(1700-1764, 3v.- Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 465. - Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae s. Hieronymi Ragusii. 1. I. 1909 (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku).
I. Djamić

SANDUKČIĆ, Antun (Sandukcsich), melodiograf (Cernik, Nova Gradiška, oko 1698. - Vukovar, 12. II. 1734. ili 126. I. 1735). - Bio je član Provincije Bosne Srebrene. Kad je uspostavljeno 1733. filozofsko učilište u Vukovaru, on je ondje orguljaš, propovjednik,

učitelj mladeži i samostanski vikar. Isticao se asketskim načinom života i vjernim opsluživanjem redovničke stege. Vlastoručno je zapisao zbirku skladbi i napjeva s orguljskom pratnjom. Ta zbirka, kantual (vel. 14 x 22 cm, nepaginirana, s ukrasnim inicijalima), sadrži iu prvom dijelu latinske crkvene himne, u drugom skladbe za orgulje, a u trećem hrvatske crkvene pučke pjesme za različite dijelove crkvene godine i u čast Majke Božje. Te hrvatske popijevke su zapisane u štokavskoj ikavici, govoru srednje i istočne Slavonije. Sandukčićev kantual je bio do 1991. godine u franjevačkom samostanu u Vukovaru; sadržajem je bliz kantualima fra Filipa Vlahovića Kapošvarca (Kinderić).

LIT.: P. Cvekan: Franjevci u Vukovaru. Vukovar 1980. 118. - P. Kinderić: Kantual Antuna Sandukčića u Vukovaru. Marijin Trsat, 26(1993), 1, str. 9. - I. Stražemanac: Povijest franjevačke provincije Bosne Srebrene. Zagreb 1993, 169. F. E. Hoško

SANTICA, Anselmo, kapelan bolnice (Potomje na Pelješcu, 1788 - Dubrovnik, 13. VII. 1874) - Krsnim imenom Ivan. Kao dijecezanski kandidat za svećeništvo zaređen za đakona. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1814. Zaređen za svećenika 1816. U Provinciji vršio službe: gvardijana, definitora, komesara vizitatora i predsjedatelja kapitula. Kao propovjednik na hrvatskom jeziku nastupao u crkvi Male Braće u Dubrovniku i u kotorskom biskupiji. Bio je i cijenjeni ispovjednik i duhovni vođa. Kroz dvadesetčetiri godine vršio je službi kapelana dubrovačke bolnice. Učestvujući u svakodnevnim patnjama bolesnika, postao je poštovan od sviju.

LITERATURA Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 558-559. I. Djamić

SANTO, BARTUL (Del Santo, Dal Santo), iz Venecije, FKN, provincijal († 3. VII. 1493.). Bio je sin Marka Santo iz Venecije. Inkorporiran je 25. IV. 1450. padovanskom sveučilištu na kome je 9. IX. 1452. posatao magister. Spominje se također 10. I. 1457. i potom 23. VI. 1466. među doktorima teologije u Padovi. Neko je vrijeme bio i dekan Fakulteta te se kao dekan spominje 11. IV. 1469. Nakon toga spomenut je još 16. V. 1485. u Padovi kad je intervenirao kod jednog doktorata. Od 8. III. 1454. godinu dana upravljao je padovanskom provincijom i bio njezin provincijal 1461-65. U Dalmatinskoj provinciji spominje se kao provincijal za vrijeme boravka u Padovi 28. V. 1487. te 9. III. 1489. za 50. obljetnicu Marka iz Lendinare. U Padovi ga nalazimo, ali bez oznake provincijala, također 22. VIII. 1483. i 11. XI. 1484. Bio je prisutan kao dalmatinski provincijal 25. VII. 1492 u Veneciji, iskazu o dobivenoj relikviji sv. Bonaventure (Achivio Sartori). — Više podataka o njegovu provincijalatu u Dalmatinskoj provinciji susrećemo u Regestu min. gen. Samsona (Fonti e studi francescani). Tu se kaže da je Santo 25. V. 1448. povraćen (restitutus) u službu vikarijata i komisarijata i da su mu na generalnom kapitulu u Cremoni dane ovlasti koje obično dobivaju provincijali (br.1097). “Restitutus” moglo bi značiti da je nedavno, po isteku trogodišta, valjda početkom 1484., ponovno izabran, a što bi onda moglo značiti da je bio provincijalom već od 1485. U prethodnom trogodištu., kako je rečeno 1483. i 1484. nije bio provincijal, pa time otpada tvrdnja mnogih sastavljača kronotakse provincijala da bi bio provincijal Dalmacije od 1469. do smrti. Nije mogao biti ni 1475. ni 1481., jer je prema dokumentima to bio Ivan “Sofija” iz Trsta (v.). General Samson udjelio je 25. V. 1488. Santu ovlast, kao provincijalu Dalmacije, da izvidi nesporazum među dvojicom magistara (502). Spominje se među drugima 26. I. 1489. u vezi s obećanjem odreknuća padovanskog provincijala Jakova (565). Generalni ga ministar postavlja 7. IV. 1489., do slijedećeg kapitula, komesarom samostana sv. Klare u Veneciji (581), a vjerojatno su u svezi s tim povjerenstvom i odredbe generalnog ministra 20. V. 1489. (621), 27. XI. 1492. (2207) i 10. II. 1492. (2442). — Santo je bio i “Socius Ordinis”, tj. prvi generalni asistent ili definitor. Generalni

ministar imenovao ga je 20. VII. 1493. revizorom upravljanja u samostanu Este (2262), no on je 17 dana ranije preminuo. Što se tiče njegove ostavštine, po odredbi generalnog ministra trebala se podijeliti između samostana u Veneciji i Padovi, a svojina Provincije Dalmacije (knjige, pečat i sl.) trebala je biti uručena provincijalu Svete Zemlje, dok je pokojnikova soba u Veneciji sa stvarima u njoj povjereno na čuvanje fra Nikoli Malabotte (možda, iz šibenske obitelji Malabotić) (2282; 2284; 2288). Kako je iz rečenog razvidno, u posljednjem trogodištu bio je i gvardijan u Veneciji, pa je provincijom upravljao preko vikara Benedikta (iz Cresa ?) (v.).

Archivio SARTORI (a cura di P. Giovanni Luisetto), Padova 1983ss. Vol. I, 1273 br. 54; br; 57; 1274 br. 66; br. 76; 1275 br. 84; br. 85; I br. 88 je SANTI; 1008 br. 196; 1009 br. 200. FSF= *Fonti e studi francescani. Regesta Ordinis Fratrum Minorum Conventualium* (1488-1494) (a cura di Gustavo PARISCIANI), Padova 1989. FSF Vol. I (brojevi u tekstu). M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 20. M. Žugaj

SARDA, Petar iz Pirana, FKN, biskup († prije 5. IX. 1459). Bio je duhovni sin piranskog samostana. U dokumentima redovitije dolazi bez prezimena. God. 1414. nalazio se u Padovi. Istican je kao vrstan teolog (Nekrologij Padovanske provincije) i profesor na raznim svučilištima. Martin V. imenovao ga je 25. XI. 1426. za biskupa u Lješu (Eubel). Zakletvu vjernosti položio je na ruke kardinala Raynaldija, a 19. XII. 1426. papa mu je dopustio da izabere biskupa koji će mu udjeliti biskupsko posvećenje. Udijelio je 8. XI. 1438. oproste posjetiteljima oltara sv. Katarine u nadžupskoj crkvi u Piranu (Gams). — Zbog sličnosti naziva (A)Lexiensis/Less(i)ensis s Liciensis (Lecce u Apuliji) neki su Petra pogrešno uvrstili među biskupe u Lecceu. (Wading) ili u Lješu i Leceu, Gams). Gams mu u Lješu navodi nasljednika već 1454., dok Eubel stavlja da je preminuo 1459., a nasljednika dobio 5. IX. 1459. Nekrologij Padovanske provincije bilježi mu dan smrti 5. VIII. 1459.

LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 666 br. 1738/40; 748 br. 281. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 392; usp. 89. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* Padova 1968^2, I, 84; II, 85. — L. WADDING: *Annales Minorum, X,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 125 br. 8. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 95s.

SARKOTIĆ, fra Primijan (*Mihovil), propovijednik i profesor (Otočac 1735. - Karlobag 1. VI. 1813.). U KR je stupio 1757. Najveći je dio života boravio u Zagrebu i u Karlobagu kao samostanski poglavar i odgojitelj. Osobito se istakao kao pučki misionar u Lici. Nakon ukinuća Isusovačke družbe bio je profesor je na bivšem isusovačkom kolegiju u Zagrebu (1785). Bio je prisutan kad je god. 1788. ukinut kapucinski samostan u Zagrebu.

LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — *Prilozi za kulturnu povijest hrvatskog svećenstva,* Zgb 1910., 116. Hadrijan Borak

SAZY, Kajetan (Sazij, Sazi, Sazcy, Sasci, Sacy, Saxy, Saci), glazbenik (Rijeka, 12. VI. 1791 - Trsa, 4. X. 1847). Uz podatak u službenim franjevačkim knjigama o mjestu rođenja postoji i onaj koji bilježi da je rođen u Trstu, i to od francuskih roditelja plemenitog roda s krsnim imenom Franjo (Furlan). U Hrvatsko-kranjsku provinciju sv. Križa je stupio 1809. godine, a 1814. je postao svećenik. Studirao je na filozofskom učilištu u Pazinu (1810) i obavljao dužnost orguljaša, a zatim u bogoslovnoj školi u Kostanjevici,, danas dijelu Nove Gorice. U Pazinu djeluje kao profesor "schoalae normalis" (1818-1823), a zatim je bolnički kapelan u Ljubljani (1823-1830). Najdulje boravi na Trsatu u službi Marijinog svetišta (1820-1843, 1844-1847), a u međuvremenu je bio i u Novom Mestu

(1843/44); sve to vrijeme mu je bila prvotna obveza biti orguljaš. U glazbenom arhivu franjevačkog samostana u Klanjcu su njegove skladbe Sacrum orginarium, unum ex B, iliud ex C, tertium ex G, zatim Maria, mater gratiae te Kyrie u B duru, onda Missa in Es, Tota pulchra, Sacrum pro festis Natalitiis in F, Misse ex F, Litaniae ex C, Litaniae ex F, Stabat Mater dolorosa. U franjevačkom samostanu na Trsatu se ipak nalaze: Litaniae, Litaniae diversae, Diversi hymni, Vesperae cantatae, Missa in G, Messe solenne, Sacrum solemne, dvije Messe Solennelle i Requiem.

LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana na Trsatu: Status personalis Provinciae S. Crucis, anno 1826. — A. Furlan: Povijest franjevačke crkve i samostana u Pazinu. Pazin 1913. — P. Kinderić: Cajetan Sazy - skladatelj hvalospjeva Majci milosti. Marijin Trsat, 24(1991), br. 4, 7.

F.E. Hoško

SCHEFFCHIN, Ivan, O. Min. (Obs.? † 1453.?), biskup, promicatelj franjevačke reforme u Bosni. Papa Eugen IV. imenovao je 31. I. 1434. Ivana ispovjednikom u bazilici sv. Petra u Rimu, pa godinu dana kasnije, 31. I. 1435. Faröerskim biskupom (Pharensis alias Fare(ye)nsis) u Norveškoj. — Ivan ipak nije uspio ući u posjed biskupije, jer se u njoj uz pomoć svojih pristaša nametnuo neki Goswinus, pa je potražio drugo mjesto. Po svemu sudeći dogovorio se s Petrom Voyslan, vojvodom u Donjim Krajima Bosne, jer je papa 15. X. 1446. pristao na molbu vojvode Petra da Faröerskog biskupa postavi upraviteljem svih franjevačkih samostana na području njegove vlasti. Sve je naime samostane tog područja papa izuzeo ispod vlasti vikara bosanske konventualske vikarije i predao ih na upravljanje biskupu. Vojvoda Petar je, naime, optužio franjevce na svom području da ga ugrožavaju, a da vikar ništa ne poduzima. Papa nije provjeravao istinitost optužbi već je ovlasti prepustio Faröerskom biskupu Ivanu. Kasnije mu je 15. I. 1447. odobrio da zbog bolesti i starosti smije primati i slobodno raspolagati crkvenim nadarbinama. Valjda su to bila dobra konventualskih samostana. Bio je to kraj franjevaca konventualaca u zapadnoj Bosni. — Budući da je 1453. Faröerska biskupija dobila novog biskupa, može se uzeti da je Ivan umro te ili prethodne godine.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, br. 114; 148; 1024; 1041. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 152.

SCHIENA, Petar de, bos. vikar (Schiena, 2. polovica 14. st. - Chioggia, 1414). - Rodom je Mlečanin i član mletačke provincije, magister teologije, učen i krepostan čovjek. Dulje vremena misionario je u Bosni i stekao velik ugled u Vikariji. Za njegove uprave Vikarijom (1408-1411) vlada raskol u Crkvi, Redu i Vikariji. Pristaje uz zakonitog papu Grgura XII, koji ga je 16. srpnja 1411. imenovao za biskupa u grad Chioggia, u Mletačkoj republici.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 14-15. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968, 81-83.

A. Barun

SCHILKE, Klara od Božanske Ljubavi (Ivana), klarisa, opatica (Omiš 27. XII. 1858. — Split, 3. III. 1918). Stupila je u samostan god. 1899. U 21. godini dobila je dopuštenje da može živjeti izvan samostana i posluživati bolesnu majku, što je revno i činila punih 20 godina. Bila je učiteljica novakinja, i kao opatica upravljala je Samostanom 9 godina, uvijek razborita, požrtvovna i energična.

LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 52. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], I., 250.

M. A. Petričević

SCHMITT, s. Bruna, bolničarka (Rengershausen/ Würtemberg, 3. III. 1834. — Đakovo, 15. VII. 1913), sestra sv. Križa. Jedna od prvih šest sestara sv. Križa koje su na poziv biskupa Strossmayera došle iz Švicarske u Đakovo 7. lipnja 1868. Sve su se one s vremenom vratile u Švicarsku, jedina je s. Bruna ostala u novoj Provinciji sve do svoje smrti. Po dolasku u Đakovo dugo je radila u

maloj privatnoj bolnici koju je biskup Strossmayer dao sagraditi za radnike vlastelinstva. Svom se ljubavlju i brigom posvetila njezi bolesnika. Trudila se posebno oko teških bolesnika. Brinula se da na vrijeme prime sv. sakramente. Uz umiruće je bdjela poput brižne majke. Sve je činila da umirućima pomogne sretno prijeći s ovoga svijeta. Svakog ozdravljenog pacijenta poticala je da prije odlaska iz bolnice pristupi sv. sakramentima. Od 1880. do 1881. te od 1883. do 1889. vrši službu učiteljice novakinja. S ljubavlju je njegovala te mlade biljke. Trudila se da što više napreduju u duhovnom životu, da postanu duhovno jake te da savjesno vrše dužnosti redovničkog života. Od 1895. do 1909. vrši službu provincijalne savjetnice. Dragocjenim, dobrohotnim savjetima često je pomagala poglavarima. Kad je Provincija počela otvarati podružnice, s. Bruna je u više njih vršila službu kućne poglavarice. Sestre su je cijenile i smatrale je blagoslovom svoje zajednice.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XXVIII (1913) 4, str. 218-220. M. Žigrić

SCHMITT, s. Mehtilda, (Beč, 5. V. 1876. — Đakovo, 25. VIII. 1961), sestra sv. Križa. Radi u bolnici u Virovitici u operacijskoj dvorani (1905-1915). Ujedno je i poglavarica tamošnje zajednice. Zatim djeluje kao odgojiteljica pitomica u sestaraskom internatu u Đakovu (1915-1928) da puna iskustva preuzme odgoj redovničkih pripravnica svoje Provincije. Tu službu vršit će s puno stručnosti i ljubavi punih jedanaest godina. Bila je fina, pobožna i dobrohotna. Voljela je mlade i oni su to osjećali. Odgojila je generacije dobrih sestara koje je se sa zahvalnošću sjećaju. Bila je i literarno nadarena. Pisala je pjesme i recitale koji su se čitali i izvodili. Napose je bila pobožna prema Gospi i svoju je pobožnost nastojala usaditi u srca svojih odgajanica.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestren von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXVII (1962) 2, str. 142-144. M. Žigrić

SCHÖNHOFER, s. Dominika, (Beč-Mödling, 1. V. 1867. — Đakovo, 13. XII. 1925), sestra sv.Križa. Već kao kandidatica pokazivala je izrazite sposobnosti za organizaciju i savjesno vršenje dužnosti. Gotovo cijeli život provela je u dvorbi bolesnika. Bila je pionirka u gotovo svim bolnicama koje su se otvarale za njezina vremena i u kojima je Družba preuzimala djelovanje. Tako u Vinkovcima (1895-1908), gdje uz ostalo vrši i službu nadstojnice (1902-1908). Na poziv carice Eleonore odlazi (1908) s drugim sestrama u Bugarsku, u Sofiju, na rad u Klementinskoj bolnici. I ondje vrši punih devet godina službu kućne poglavarice. Potom (1917-1919) dvori bolesnike u bolnici u Sisku. Preuzima (1919) službu poglavarice u Zakladnoj bolnici na Jelačićevu trgu u Zagrebu. Velikim naporom, pomnjom i promišljenošću uspjelo je njoj i njezinim sestrama ondje uvesti red, čistoću i točnost. Za to je trebalo puno takta, samozataje i požrtvovnosti. Godine 1921. bolnica već dobro radi. Zato poglavari s. Dominiku premještaju na Sveučilišnu kliniku u Draškovićevoj ulici u Zagrebu. To je bilo i zadnje mjesto njezina djelovanja. I ondje je početak bio težak. Velike teškoće s kojima se tu susretala mogla je podnositi samo živom vjerom. Poslušnošću, poniznošću i požrtvovnim radom sestre su i tu pružile dobro svjedočanstvo. Što je bilo najteže, s. Dominika prihvaćala je sama. Kad joj je 1925. bila ponuđena služba provincijalne savjetnice, ona je bila na kraju svojih fizičkih sila. Umrla je nakon pet mjeseci teškog ali strpljivo i s ljubavlju podnesenog trpljenja.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XLI (1926) 2, str. 147-149. M. Žigrić

SCHRETZENBERGER, Ivan, (Schrezenberger), FKN († o. 1383), senjski biskup. Biskup Ivan spominje se već od 1380., ali bez prezimena (Sladović, Rački i Gams). Biskup fra Ivan zabilježen je i u Statutima senjskog kaptola. Budući da se u Satutima poslije riječi "pomoću božijom" ne navode uobčajene riječ i "stola apustolskoga" [gratia Sedis Apostolicae],

najvjerojatnije Ivan nije uspio dobiti odobrenje zakonitog pape Urbana VI. (1378-89) koji je, nakon smrti senjskog biskupa dominikanca Prot(h)ive, imenovao za senjskog biskupa Henrika. Možda se Ivan, ne dobivši odobrenje od pape Urbana, obratio avinjonskom papi Klementu VII. Taj je papa imenovao 18. VI. 1380. Ivana Schrezenbergera papinskim kapelanom, a potom 28. VII. 1383. senjskim biskupom, pa postoji vjerojatnost da je spomenuti biskup Ivan upravo Ivan Schrezenberger. — Prema spomenutom Statutu biskup Ivan je radi slabog dohotka kaptola predao kaptolu četvrti dio prihoda namijenjen siromasima. — Ne znajući podatke o Ivanu Schrezenbergeru Sladović drži da je senjski biskup Ivan umro 1381. a Rački piše da je stolica upražnjena 1382. Iznesena pretpostavka da se spomenuti tekstovi o biskupu Ivanu odnose na Ivana Schrezenbergera čini se ipak u proturječju sa spisima senjskog kaptola koji 4. IV. 1383., dakle prije nego je Schrezenberger imenovan biskupom, spominju Tomu kao tadašnjeg senjskog biskupa. Ukoliko Schrezenberger nije nakon imenovanja neposredno preminuo ili premješten može se pretpostaviti da se kod Sladovića ili Eubela potkrala pogreška u datiranju, ili je jednog biskupa imenovao rimski a drugog avinjonski papa.

LIT.: M. SLADOVIĆ: Povêsti biskupijah senjske i modruške ili krbavske, Trst 1856, 96; 168; 182. — [Franjo RACKI]: Schematismus...dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis, Segniae 1916, 26. —*Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, br. 596, 685. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi,* Padova 1968², 480.

SCIBILIA, Didak (Diego), upravitelj Provincije Dalmacije (XV. st.). Sicilijanski je povjesničar Cagliola pronašao u arhivu samostana u Siracusi zabilježeno da je 1422. provincijal Dalmacije bio Didak iz Siracuse. Treba ipak dati prednost trima svjedočanstvima iz bližih, Venecije i Padove, nego onom iz daleke Siracuse. Diego je doduše mogao upravljati provincijom, ali kao vikar odsutnog Provincijala Nikole, a ne kao provincijski ministar.

CAGLIOLA, *Siciliensis Provinciae….* Venetiis 1644, 33. M. Žugaj

SEBASTIJAN IZ BARA 9Antibarensis), mučenik (? - ?, 1588) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. U propovijedanju se odlikovao apostolskim žarom, u životu velikom pobožnošću. Umro u svom zavičaju, smaknut od Turaka radi mržnje na vjeru.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 426.

I. Djamić

SEBASTIJAN OSJEČANIN, propovjednik (Osijek, početkom 16. st.-Segedin, poslije 1548). Bio je član Provincije presv. Spasitelja koja prije turskih osvajanja imala samostane u Slavoniji te hrvatskom i mađarskom Podunavlju. I pod turskom upravom u Segedinu je uspio vratiti tamošnju franjevačku crkvu, koju su bili preuzeli kalvini, i ponovno je staviti u službu katolicima. Beogradski biskup Jakov Boncarpi je 1643. obnovio posvetu te crkve. Svojim propovijedanjem potisnuo je kalvine iz Segedina i vratio u Katoličku Crkvu one koji su prihvatili njihovo propovijedanje. Bio je starješina segedinskih franjevaca (1542-1548), nastanjenih u malom samostanu sa šest soba. Istodobno je u ime beogradskog biskupa i upravitelja svih ugarskih biskupija pod turskom vlašću bio njegov generalni vikar u Madžarskoj.

LIT. Urbanus Friedrich, Historia seu compendiosa descriptio Provinciae Hungariae... Sanctissimi Salvatoris. sv. II, Cassoviae 1759, 13, 14. F.E. Hoško

SEKOVANIĆ, Sabin, filozofski i teološki pisac, upravnik (Varaždin, 26. XI. 1748. - Čakovec, 26. I. 1815). - Završivši gimnaziju u rodnom mjestu stupio je 1765. u Krapini u Provinciju sv. Ladislava. Polazio je predavanja na filozofskom učilištu u Čakovcu (1767-1769), a zatim na bogoslovnim školama u Pečuhu (1769/070) i u Zagrebu (1770-1773). Nakon

boravka u Ormožu (1773-1776) položio je pred ispitnom komisijom u vlastitoj Provinciji ispit za profesora filozofije s odličnim uspjehom, a godinu dana kasnije se je prijavio na ispit iz filozofije pred državnom ispitivačkom komisijom. Najprije je predavao retoriku u Szigethu (1776/77), a zatim filozofiju na učilištu u Krapini (1777-1779). U međuvremenu je položio i ispit za profesora teologije pred državnom komisijom jer je 1781. na bogoslovnoj školi u Varaždinu preuzeo predavanja na učiteljskoj stolici Biblije i crkvene povijesti. Predavao je do dokidanja rada crkvenih bogoslovnih škola (1783). Sudjelovao je i u vodstvu Provincije sv. Ladislava kao tajnik upravnog vijeća (1794-1797), savjetnik provincijala E. Klimpachera (1803-1806) i opet B. Orlića (1809-1812) te provincijal (1797-1800); stolovao je u Zagrebu. Zauzimao se za obnovu redovničke stege koju su članovi provincije bili gotovo posve napustili u godinama razmahalog jozefinizma. - U rukopisu su preostali njegovi spisi *Eloquentia sacra* (Szigeth 1777; vel. 23x18,2 cm; str. /216/), *Universa philosophia* (Crapina 1777-1779; vel. 22,8 x 19 cm, str./672/, *Historia ecclesiastica* (Varasdini 1781) i *Exegesis librorum Veteris Testamenti* (Varasdini 1782, vel. 23,5 x 19 cm, str. /336/; do str. /193/ je povijesni tekst, a zatim biblijski: sva tri spisa su u franjevačkom samostanu u Čakovcu).

DJELA: *Assertiones ex universa philosophia publicae concertationi espositae*. Agram (1779). - *Positiones ex Historia ecclesiastica*. Zagrabiae 1783.

LIT.: F. E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda*. Zagreb 1992, 68, 69. - F. E. HOŠKO:: The Scotistic Philosophy of the 17th and 18th Centuries. *Synthesis Philosophica,* vol. 8, fasc. 2. Zagreb 1993, 340, 341. F. E. Hoško

SEKOVANIĆ, Sabin, filozofski i teološki pisac, upravnik (Varaždin, 26. XI. 1748. — Čakovec, 26. I. 1815). — Završivši gimnaziju u rodnom mjestu stupio je 1765. u Krapini u Provinciju sv. Ladislava. Polazio je predavanja na filozofskom učilištu u Čakovcu (1767-1769), a zatim na bogoslovnim školama u Pečuhu (1769/70) i u Zagrebu (1770-1773). Nakon boravka u Ormožu (1773-1776) položio je pred ispitnom komisijom u vlastitoj Proivinciji ispit za profesora filozofije s odličnim uspjehom, a godinu dana kasnije se prijavio na ispit iz filozofije pred državnom ispitivačkom komisijom. Najprije je predavao retoriku u Szigethu (1776/77), a zatim filozofiju na učilištu u Krapini (1777-1779). U međuvremenu je položio i ispit za profesora teologije pred državnom komisijom na bogoslovnoj školi u Varaždinu preuzeo predavanja na učiteljskoj stolici Biblije i crkvene povijesti. Predavao je do dokidanja rada crkvenih bogoslovnih škola (1783.). Sudjelovao je i u vodstvu Provincije sv. Ladislava kao tajnik upravnog vijeća (1794-1797), kao savjetnik provincijala E. Klimpachera (1803-1806) i opet B. Orlića (1809-1812) te kao provincijal (1797-1800); stolovao je u Zagrebu. Zauzimao se za obnovu redovničke stege koju su članovi Provincije bili gotovo posve napustili u godinama razmahalog jozefinizma. — U rukopisu su preostali njegovi spisi: *Eloquentia sacra* (Szigeth 1777; vel. 23 x 18,3 cm; str. /216/); *Universa philosophia* (Crapina 1777-1779; vel. 22,8 x 19 cm, str./672/); *Historia ecclesiastica* (Varasdini 1781) i *Exegesis librorum Veteris Testamenti* (Varasdini 1782, vel 23,5 x 19 cm, str. 336/; do str. /193/ je povijesni tekst, a zatim biblijski; sva tri spisa su u franjevačkom samostanu u Čakovcu).

DJELA: *Assertiones ex universa philosophia* publicae concertationi espositae, Agram /1779/. — *Positiones ex Historia ecclesiastica,* Zagrabiae 1783.

LIT.: F. E. HOŠKO: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji, *Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda,* Zagreb 1992, 68, 69. — ISTI: The Scotistic Philosophy of the 17th and 18th Centuries, *Synthesis Philosophica,* vol. 8, fasc. 2. Zagreb 1993, 340, 341. F.E. Hoško

SEMENČIĆ, Metod, utemeljitelj samostana na Crikvenici (Novalja, 1. XI. 1875 - Crikvenica,

18. VII. 1947). Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Kotoru i Zadru, teologiju u Zadru. Stupio je u FZD 15. IX. 1894, ređen za svećenika 14. VIII- 1898. Kao mlad svećenik bio je odgojitelj, nastavnik i dva puta gvardijan na Košljunu. Godine 1928. nakon kratkog boravka u Kamporu premješten je na Crikvenicu gdje je dočekao i svoju smrt. - Kao Košljunski gvardijan uredio je sve samosrtanske krovove i sagradio nad starom benediktinskom crkvom dvospratnu, kasnije srušenu "vilu". Zato ga je starješinstvo poslalo das sagradi novi samostan na Crikvenici. Inače je na sam Božić 1921. godine morao u civilu bježati sa Košljuna pred razjarenim DAnuncijevim arditima. I propovijedaoje, a neke su mu propovijedi tiskane u Riječi Božjoj.

LITERATURA: Necrologia Fratrum S. Hieronymi Provinciae (rukopis), Košljun 1918-1972. G. Štokalo

SENETIĆ Fra Lovro, (Seneta), župnik (XVII-XVIII. st.). Potječe iz Šibenika. Godine 1696. nalazimo ga kao gvardijana samostana sv. Lovre u Šibeniku. Potom je 24. XI. 1708. - 15. IX 1710. župnik u Petrovu Polju, gdje je držao i gramatičku školu zbog čega je dobio i nekoliko pismenih priznanja od drniških vlasti. Poslije toga od 1711. do smrti 1712. godine bio je gvardijan na Visovcu .
LIT.: K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, Kačić, 7 (1975), 61. *V. Kapitanović*

SERAFIN IZ DUBROVNIKA, kustos (Dubrovnik, ? - (. VI- 1685). - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Završivši studije u Rimu i postigavši zvanje lektora filozofije na studiju u samostanu sv. Bartolomena ja Tiberu, kroz nekoliko godina vrši službu generalnog lektora filozofije na studiju Male Braće u Dubrovniku. Vršio je službu starješine u rezidenciji u Pridvorju u Konavlima i tu je temeljito obnovio crkvu i samostan. Izabran je za definitora, pa kustosa. Kao kustos, sudjelovao je u radu generalnog Kapitula održanog u Španjolskoj.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 448-449. I. Djamić

SERAFIN IZ DUBROVNIKA, provincijal (Dubrovnik, oko 1687 - 5. XI. 1767) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1702. Propovjednik na narodnom jeziku. U Prlvinciji vršio službe: magistra novaka, gvardijana samostana Male Braće u Dubrovniku, definitora (1732, 1727-1740, 1743, 1745-1746, 1758-1761, 1766), kustosa (1749-1752), provincijala (1724-1727 i 1740-1743), predsjedatelja provincijskog kapitula (1764) i diskreta (1763-1764). Sudjelovao na Generalnom kapitulu Reda u Vallisoleti (1740). Bio je i tajnik komesara-vizitatora Barske franj. provincije. Isticao se časnim vladanjem i prirođenom staloženošću.
LITERATURA : Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 471.
I. Djamić

SERAFIN IZ POPOVA (Seraphinus de Popovo), provincijal (Popovo Polje, ? - Napulj, 1613) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poznati propovjednik. Provincijal (1590-1593). Ispovjednik Klarisa u Napulju.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 431.
I. Djamić

SESAR Fra Petar-Marijan (1895.-1945.) Rođen 2.IV.1895. u Kočerinu, od oca Ante i majke Kate r. Ćuk. Osnovnu školu učio 1905.-1909. u Kočerinu, gimnaziju 1909.-1918. na Širokom Brijegu, bogosloviju 1918.-1920. u Mostaru, 1920.-1921. u Beču, 1921.-1922. u Innsbrucku (Austrija). U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1914. Zavjetovan jednostavno 17.IX.1915., svečano 4.X.1918. Za svećenika zaređen 28.VIII.1918. u Beču. 1922.-1925. kapelan i kateheta na Širokom Brijegu 1925.-1928. vikar na Širokom Brijegu 1928.-1931. gvardijan i župnik na Širokom

Brijegu 1931.-1933. župnik u Tihaljini 1933.-1934. župnik u Gorici 1934.-1943. tajnik i ekonom provincije u Mostaru 1943.-1945. župnik u Čapljini Mjeseca veljače 1945. odveden iz župskog stana u Čapljini preko Neretve i negdje ubijen. Savjestan redovnik i čovjek. Namještenik u provincijskom uredu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

SEVERIAN KAPUCIN → KOJEC, Severijan

SIKIRČEVIĆ, Stjepan, pedagog, provincijal (Vukovar, 3. I. 1849 - Osijek, 14. VI. 1898). Pristupio je 1865. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga, a 1872. je postao svećenik. U Vingi je započeo svećeničko djelovanje kao vjeroučitelj i kapelan (1872), ali je zbog bolesti morao napustiti to mjesto. Položivši ispit za profesora filozofije, predavao ju je u Földvaru (1872-1877). Zatim je predavao na bogoslovnoj školi pastoralno bogoslovlje u Baji (1877-1880). Bio je također gvardijan samostana u Baču (1880-1884), tajnik i definitor (1884-1887) te kustod Provincije (1890-1893) i u dva trogodišta provincijal (1887-1890; 1893-1896). Umro je obavljajući službu gvardijana u Osijeku (1890-1893, 1896-1898). Na početku prvog trogodišta provincijalske službe izdao je 29. VII. 1887. upute o redovničkoj stegi i prihvatio obvezu uvesti tzv. "zajednički život" u odgojne zajednice. U drugom trogodištu te službe je pak proveo ispitivanje u Provinciji o novim Generalnim konstitucijama koje su trebale uvesti u cijelosti "zajednički život" i istodobno biti dokumenat ujedinjenja četiri ogranka Franjevčakog reda. Kako je bio sudionik generalne skupštine 1895. u Asizu i na njoj se je izjasnio za ujedinjenje svih ogranaka Reda, čini se da je osobno bio spreman prihvatiti te nove konstitucije. Stoga je 1886. namjerno odugovlačio preko naznačenog roka s negativnim odgovorom za koji se je opredijelila većina ispitivanika. Više godina je surađivao u homiletskom časopisu *Propovjednik*.
LIT.: E. Fermendžin: Brevis catalogus patrum et fratrum scriptorum Provinciae S. Ioannis a Capistrano. Schematismus Provinciae S. Ioannis a Capistrano. Temesvarini 1875, 20. — F.E. Hoško: Pastoralna formacija hrvatskih franjevaca u 19. stoljeću. Kačić, 14(1982), 73. — Isti: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. Croatica Christiana Periodica, 12(1988), br. 22, 27-55.
F.E. Hoško

SIKSTO IZ BRESCIJE (Sixtus a Brexia, Sisto da Brescia), utemeljitelj prvog samostana u Dubrovniku (12. - 13. st) - provincijal Dalmatinske Provincije od 1235. Iste je godine otpočela gradnja prvog franjevačkog samostana u Dubrovniku u predgrađu Pile, na mjestu zvanom Jamine, koji je bio posvećen sv. Tomi.
LITERATURA: Seebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 13-14. - Daniele FARLATI: Illyrici sacri V. Venetiis 119s.- Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 404. - Luca WADDING: Annales Minorum ad an. 1370. Ad Claras Aquas 1932, 274. I. Djamić

SIKSTO IZ BRESCIJE (Sixtus de Brixia), O. Min., provincijal Dalmatiae prije 13. IV. 1255. Svi su povjesničari do 1975. stavljali Siksta kao prvog poznatog franjevačkog provincijala u Hrvatskoj, uz godinu 1235. Prvi je Drnić (v.) upozorio da pod nazivom "Hungariae", već od 1217. treba vidjeti posebnu Hrvatsku provinciju na cijelom području od Jadrana do Drave i Dunava koja je do 1235. imala svoja tri provincijala: Ivana iz Francuske (v.), Alberta iz Pise (v.) i Nikolu iz Montefeltre (v.). Drnić, je nadalje, upozorio na činjenicu da je general Reda fra Ilija 1232-39., podijelio prvotnu hrvatsku provinciju na dvije: provincje u sjevernoj Hrvatskoj ostavio je prethodno ime "Hungariae", a u južnoj Hrvatskoj dao je naziv Provincia Dalmatiae. U ovoj posljednjoj postavio je za provincijala fra Siksta iz Brescie kako se razabire iz spisa Dubrovačkog vijeća

od 13. IV. 1235., kad je Siksto već prestao biti provincijal. U tom je spisu ime zapisano skraćeno Xto pa ga neki čitaju Christoforus (Kristofor).
Tadej SMIČIKLAS, *Codex diplomaticus,* III, 437 br. 335. SALIMBENE DE ADAM, *Cronica*. Izd., Bari 1966, 809s. Dionizije DRNIĆ, *Provincija sv. Jeronima Franj. Konv., Franjo među Hrvatima, 1226-1976.*, Zagreb 1976, 164-68. Marijan Žugaj u *Miscell. Francescana* 82/1982/30 ss. Dominik MANDIĆ, *Franjevačka Bosna,* Roma 1968., 23.
M. Žugaj

SIKSTO IZ KOLOČEPA, provincijal (Koločep, cca 1589 - Lopud, 10. XI. 1686) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1606. Vršio službe: više puta magistra novaka, gvardijana, definitora, provincijala (1637-1640). Najveći dio života je proveo u samostanu na Lopudu. Po naravi vedar, bio je ugodan i rado priman u svakom društvu.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 449.
I. Djamić

SILER, Adalbert (Siller, Sziller), profesor Zagrebačke akademije (Varaždin, 14. XI. 1748. — Virovitica, 10. I. 1797). Postao je 1767. član Provincije sv. Ladilsava. Filozofiju i teologiju je slušao na visokim školama Generalnog učilišta 1. razreda u Zagrebu (1768-1770; 1770-1774). Posjedovao je naslov profesora filozofije i predavao na učilištu u Virovitici (1776-1779), a zatim je nastavio školovanje na bogoslovnom fakultetu sveučilišta u Pešti i 1782. postigao naslov doktora teologije. Na posebnom natječaju je stekao najprije nastavničko mjesto izvanrednog profesora tzv. teološke enciklopedije na visokoj bogoslovnoj školi u sastavu Zagrebačke akademije (1783-1785), a zatim redovitog profesora hebrejskog jezika. Kako je dokinuto 1786. generalno sjemenište u Zagrebu, posvetio se pastoralnoj službi, i to u Ludini i Virovitici.
LIT.: F.E. HOŠKO: *Škole hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613-1783),* Zagreb 1968, 87-122.
F.E. Hoško

SILIĆ, Hijacint (Alemagna, a Ragusio), propovjednik (Dubrovnik, cca 1685 - 27. V. 1761) - Krsnim imenom Vlaho. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1703. U Provinciji je vršio službe: dva puta gvardijana u Rijeci Dubrovačkoj (1732 i 1726), osam puta gvardijana Male Braće u Dubrovniku, jednom definitora, te (na preporuku Senata Dubrovačke Republike) provincijala (1755-1758). Sveta ga Stolica šalje vizitirati područje bivše biskupije u Popovo Polje (1732), a Senat Republike na Pelješac u vrijeme kuge da bi dijelio sakramente oboljelima. Uvijek je išao bosonog. — Kao propovjednik i misionar običao je čitavu Dalmaciju i dio Hrvatske. Bio je vrstan govornik, koji je znao održati ponekad i tri propovijedi na dan napamet. U crkvi Male Braće u Dubrovniku je održao dva puta adventske i četiri korizmene propovijedi. Kao gvardijan u Rijeci Dubrovačkoj podigao je u crkvi oltar u čast Gospi karmelskoj i osnovao Bratovštinu Gospe od Karmela (1736). U samostanu Male Braće u Dubrovniku je ao potpuno urediti krov samostana (1722), a za crkvu je dao naslikati sliku sv. Franje Solanskoga koja i danas tu stoji.
LITERATURA: Frano JURIĆ: Franjevački samostan u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916, 90. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 579.
M. Šikić

SILVESTAR IZ TROGIRA (de Jadera, da Zara, iz Zadra, iz Zadra ili Trogira, de Tragurio) FKN, lektor, provincijal Sclavoniae i inkvizitor († poslije 21. VI. 1345.). — Sastavljači kronotakse provincijala pripisuju mu različito podrijetlo. U spisu od 14.V.1336. u kojem se govori o raspravi na splitskoj sinodi o sudjelovanju male braće na sprovodima u Trogiru, izričito se navodi da je Silvestar iz Trogira (de Tragurio) i dodaje mu se naslov lector, tj. profesor. Kao provincijal i inkvizitor

zastupao je 12. I. 1341. tršćanske fratre u sporu s tršćanskim kanonicima i doprinio mirnom sporazumijevanju. Kao provincijal dao je svoj pristanak 24. II. 1341. da bribirski samostan može prihvatiti ostavštinu kneza Grgura Šubića i njegova brata Radoslava, krbavskog biskkupa, te je svečano izjavio da vlasništvo darovanih nekretnina pripada Svetoj Stolici, a korištenje za potrebe franjevaca i crkve u Bribiru. Također je 21. VI. 1345. dopustio da sudac Benvenut (Dobroslav) prokurator samostana u Senju i njegova žena podignu oltar BDM i sagrade sebi grobnicu u crkvi sv. Franje u Senju.
Tadej SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus*, Vol. X, 263; 603; XI, 203. Luigi PARENTIN: Tre pergamene indite attinenti minori francescani u: *Beato Monaldo da Giustinoplli* 1210-1280 ca., Trieste 1982, 26s. M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 95. M. Žugaj

SILVESTAR SA PELJEŠCA (Silvester a Puncta), sveta života (Pelješac, ? - Daksa kod Dubrovnika, iza 1400) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Revnovao za Božju slavu i bio neumoran u bolničarskoj službi. Nakon odlaska bosanskih franjevaca s Pelješca dolazi tamo. Kasnije se povukao u samostan na Daksi.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 420. - Nedjeljko SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 335. I. Djamić

SITAR Toma, (Szittar), pedagog, provincijal (Attad, Madžarska, 28. I. 1782 - Šikloš, 1845). Potjecao je iz hrvatske obitelji. Učlanio se 1799. u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju i teologijuje studirao na bogoslovnoj školi Pečuške biskupije u Pečuhu (1800-1806). God. 1805. je postao svećenik. Premda je 1807. već postigao kvalifikaciju profesora filozofije, tek je 1809. počeo predavati na filozofskom učilištu u Pečuhu (1809/10) i zatim u Varaždinu (1810/11). Predavaoje također na učilištu moralnog bogoslovlja u Šiklošu (1811/12). Obavlja upravne i pastoralne službe u samostanima: predstojnika u Attadu (1812-1815), gvardijana i župnika u Virovitici (1821/22) i Šiklošu (1822-1824, 1830-1833, 1839-1845). Isto tako izvršava upravne dužnosti u korist cijele Provincije, i to kao tajnik Provincije (1815-1821), savjetnik provincijala K. Ištokovića (1818-1821), provincijski ekonom i skrbnik odgojnih ustanova u Provinciji (1827-1830) te provincijal u dva trogodišta (1824-1827; 1833-1836).
LIT.: Arhiv Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Acta capitulorum 1791-1883, sign. B-11, 59, 72, 73, 81, 94, 104, 114, 122, 126, 128, 180, 220, 221, 281, 288. F.E. Hoško

SITAR Toma, (Szittar), pedagog, provincijal (Attad, Madžarska, 28. I. 1782 — Šikloš, 1845). Potjecao je iz hrvatske obitelji. Učlanio se 1799. u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju i teologiju je studirao na bogoslovnoj školi Pečuške biskupije u Pečuhu (1800-1806). God. 1805. je postao svećenik. Premda je 1807. već postigao kvalifikaciju profesora filozofije, tek je 1809. počeo predavati na filozofskom učilištu u Pečuhu (1809/10) i zatim u Varaždinu (1810/11). Predavao je također na učilištu moralnog bogoslovlja u Šiklošu (1811/12). Obavljao je upravne i pastoralne službe u samostanima: predstojnika u Attadu (1812-1815), gvardijana i župnika u Virovitici (1821/22) i Šiklošu (1822-1824, 1830-1833, 1839-1845). Isto tako izvršavao je upravne dužnosti u korist cijele Provincije, i to kao tajnik Provincije (1815-1821), savjetnik provincijala K. Ištokovića (1818-1821), provincijski ekonom i skrbnik odgojnih ustanova u Provinciji (1827-1830) te provincijal u dva trogodišta (1824-1827; 1833-1836).
LIT.: Arhiv Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Acta capitulorum 1791-1883, sign. B-11, 59, 72, 73, 81, 94, 104, 114,

122, 126, 138, 180, 220, 221, 281, 288. F.E. Hoško

SITOVIĆ, fra Lovro (Hasan), (Ljubuški. 1682. - Šibenik, 28. II. 1729). Kao dijete muslimanskih roditelja bio je talac vrgorskog harambaše Šimuna Talajića. Nakon povratka roditeljskoj kući pobjegne. U Zaostrogu se 1699. krsti i uze ime Stjepan. U franjevački red stupio je u Našicama 10. IV. 1701. i uzme ime fra Lovro. Kapitul u Našicama imenovao ga je 19. X. 1708. prvim profesorom filozofije na netom osnovanom filozofskom učilištu u Makarskoj. Čini se da je tu službu obavljao do 1715. godine. Kroz to je vrijeme napisao i objavio svoju latinsko-hrvatsku gramatiku koja je doživjela tri izdanja. God. 1715. imenovan je profesorom Bogoslovlja u Šibeniku, pa je time, čini se, i prestao rad filozofije u Makarskoj. Od 1718. do 1724. predavao je bogoslovlje u nadbiskupskom sjemeništu u Splitu. God. 1724. ustanovljeno je ponovno u Makarskoj filozofsko učilište i Šitović je ponovno imenovan za profesora. Uz profesorski rad isticao se kao izvrstan propovjednik i po općem sudu bio redovnik sveta života. Od 1727. do smrti vršio je dužnost starješine hospicija na Dobrome u Splitu.
DJELA.: Grammatica Lattino-Illyrica ex Emmanuelis aliorumque approbatorum grammaticorum libris, iuventuti Illyricae studiosae accomodata a Patre F. Laurentio de Gliubuschi O. F. S. F., Mleci 1713. — Pisma od pakla, Mleci 1727.
LIT.: Srećko M. Džaja, Katolici u Bosni i zapadnoj Hercegovini na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, Zagreb 1971, 186.
LIT.: Š. LJUBIĆ, *Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II,* 1869, 418,455. – A. CRNICA, Bivši Turčin-glasoviti franjevac-o. Lovre Šitović, *Novo doba,* XXI 1937, 73, 23-24; — A. CRNICA, O. Lovro Šitović, *Naša Gospa od Zdravlja,* 44-50; — G. BUJAS, »Katolička Crkva i naša narodna poezija«, *Nova revija,* XIII 1 1939; p. o. Šibenik 1939, 41; — BRUNO PEZO, »Franjevci Provincije Presv. Otkupitelja pisci latinskih gramatika u XVIII. stoljeću«, *Kačić*, XVII 1984 59-81 (62-65); HERTA KUNA, »Neke osobine jezika fra Lovre Šitovica«, *Građa,* knj. 10., Odj. istorijsko-filoloških nauka, knj. 7, Sarajevo 1961 125-177. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 91-92. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 34-37.

K. Jurišić – V. Kapitanović

SIVRIĆ Fra Mariofil-Marijan (1913.-1945.) Rođen 10.II.1913. u Međugorju, od oca Nikole i majke Anice r. Prskalo. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju 1933.-1938. u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 3.VIII.1930. Zavjetovan jednostavno 5.VIII.1931., svečano 12.VIII.1934. Za svećenika zaređen 14.VI.1936. u Kotoru. 1938.-1940. kapelan na Širokom Brijegu 1940.-1944. prefekt konvikta na Širokom Brijegu 1944.-1945. vikar samostana na Širokom Brijegu Oko 12. veljače 1945. ubijen negdje kod Širokog Brijega. Idealan, savjestan i poletan svećenik. Bio je svećenik neporočna života, jednostavan i drag. Njegova vesela narav i neposrednost učinila ga je prijateljem sviju, a posebno njegovih gojenaca. Za vrijeme ratnih stradanja Širokog Brijega, mrtve je pokapao a žive hrabrio.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

SKADRANIN, Franjo → FRANJO IZ SKADRA

SKAKOČ, fra Alojzije (Luiđi, Vjekoslav), biskup FS, (Trogir, 1758. — 21. II. 1842), profesor, propovjednik i biskup. Niže školovanje završio u Trogiru i splitskom samostanu Gospe od Zdravlja. U novicijat je stupio u Živogošću (1781), a filozofiju je studirao u Splitu (1782) i Šibeniku gdje ja nastavio studirati i bogoslovlje ((1783-1785) s Karlom Matićem (v.). Kao mladi svećenik poslan je u Rim da nastavi studij (1785-1789). Poslije završetka studija predaje filozofiju u Splitu 1789-1792). i kasnije teologiju u Šibeniku (od 1798). Ti je postigao jubilaciju i imenovan je predstojnikom studija. Bio je

zastupnik visovačkog samostana u parnici s makarskim kanonikom Pavlovićem Lučićem i poslanik Provincije guverneru Ilirskih Pokrajina Maršalu Marmontu u Ljubljanu (1810). G. 1804. imenovan je za provincijala u Albaniji, a 1815. za biskupa Zanta i Kefalonije te administratorom Peloponeza i Krfa. Pridonio je izmirenju katoličkog i pravoslavnog stanovništva u tim krajevima. Proglašen naslovnim nadbiskupom stavropolskim povratio se u domovinu. Čini sa da je poslije njegove smrti ostalo više rukopisa, no nije poznato kamo su prispjeli.
Djela: *Epistola pastoralis ad clerum populumque suarum dioecesium,* Romae, Editor Linus Contedini, 1815.
LIT.: – *Schematismo della Dalmatia Francescana Provincia del SS. Redentore,* Spalato, 1855, 37. – *Stato della Dalmata francescana provincia de M. oss. del SS. Redentore,* Split 1857. 48. – *Serie di tutti i Ministri Generali di tutto l'Ordine de Frati Minori dalla loro istituzione, fino all'anno 1869. Con sunto storico sull'Ordine de' Minori in Dalmazia ed in Bosnia,* Spalato, Tip. A. Zanoni 1869. 43. – S. ZLATOVIĆ, Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji, Zagreb 1888. 417-418. – CRNICA Ante, Naša Gospa od Zdravlja, Šibenik 1939, 355-357. – V. K(APITANOVIĆ), Skakoč fra vjekoslav, *Franjo među Hrvatima*, Zagreb 1976, 269. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 105. *S/20, f. 185r, S/21, f. 225v* *V. Kapitanović*

SKLENSKI, Vjenceslav (Szklenszky), teološki pisac, povjesničar (Novo Mesto u Moravskoj, Češka, 10. IV. 1732 - 1790). U Provinciju sv. Ladislava stupio je 1751. u Križevcima. Filozofiju je studirao u Pečuhu i Kanjiži (1754-1756), a teologiju u Varaždinu (1756-1760). Za svećenika je zaređen 1757. godine. Učiteljsku službu započinje kao korepetitor na filozofskom učilištu u Čakovcu (1760/61), a zatim kao profesor filozofskog učilišta u Kanjiži (1768-1775). Proglašen je "lector jubilatus" pa je dekan Generalnog učilišta i gvardijan u Zagrebu (1775-1777). Zatim je kustod Provincije i boravi u Krapini (1777-1780), gdje je već bio učitelj novaka (1764/65). Od 1780. pa do kraja života je bio u Čakovcu. U rukopisu su ostali njegovi školski priručnici iz teologije *Cursus theologicus I* (Pečuh, 1766 Zagreb 1769; vel. 33,8 x 21,1, nepag. str. 522), *Cursus theologicus II* (Zagreb 1770-1775; vel. 31,20 x 20,1 cm; nepag. str. 540), *De Ecclesia Christi; De Pontifice romano et consiliis* (Zagrabiae 1771; vel. 20 x 15,6 cm, nepag. str. 574; u istom svesku spis K. Delamartine) i *De poenitentia; De extrema unctione* (Zagrabiae 1773/74; vel. 31,8 x 18,7 cm; str. 22 + 164 nepag.; u istom svesku spis K. Delamartine). Značajna su dva teološka spisa koji nemaju školske namjene, prvi je *De primo principio* (Čakovec [?], 1787; vel. 19 x 13,8 cm; str. 425); svi gornji rukopisi su u knjižnici franjevačkog samostana u Čakovcu. Drugi spis neškolske namjene je biblijskog sadržaja; *Clavis ad intelligendam S. Scripturam* (Čakovec /?/, 1788; vel. 18 x 12 cm, str. 498; franj. knjižnica u Varaždinu, sign. A 89). Uz ova teološka djela pažnju privlače povijesni spisi: *Historia ecclesiastica I* (s.a. 1789; vel. 19 x 15,5 cm; str. 498), *Historia ecclesiastica II* (s.l. 1789; vel. 19 x 15,5 cm, str. 450), *Historia Hungariae, Transsylvaniae, Galliciae et Lodomeriae* (s.l.s.a; vel. 19,3 x 13,2 cm, str. 440; ova tri povijesna spisa su u franj. knjižnici u Varaždinu, prva dva sa sign. f 57, treći f 62); *Compedium historicum* (Krapinae 1777; vel. 11,4 x 17,4 cm, str. 192), *Brevis descriptio loci Krapina eiusque oppidi nec non conventus Franciscanorum in hoc oppido collocati* (Krapinae 1779, vel. 21 x 33,2 cm, 20 listova) i *Historia de regnis Croatiae, Dalmatiae et Sclavoniae cum addimento de regnis Boasnae, Serviae et Bulgariae* (Krapinae 1789, vel. 19 x 12,7 cm; str. 536; posljednja tri rukopisa su u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod sign. R. 3101, R 4419 i R 3075). Posljednji rukopis je koristio Lj. Gaj za svoj spis prvijenac o Krapini.
DJELA: *Systema peripatetico-scotisticum ex universa philosophia*. Zagrabiae [1763]. - *Assertione theologicae speculativo-morales ex tractatibus de jure et justitia, contractibus et usura*. Zagrabiae (s.a.).

LIT.: F. Šišić: Školovanje Ljudevita Gaja u domovini. Hrvatsko kolo, 19(1938), str. 53-81. - F. E. Hoško: Skotistička filozofija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Bogoslovska smotra, 39(1970), 2/3, str. 213-214. - Isti: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić, 3(1970), 93-97.
F. E. Hoško

SKOČIBUŠIĆ, Ivan, provincijal (Duvno, oko 1733 - Fojnica, 9. IV. 1795). Školovao se vjerojatno u fojničkom samostanu. U franjevački red stupio je oko 1755. Bio je meštar novaka u dva navrata ukupno šest godina te tako postigao čast agregata. Nakon prvog meštrijanja postavljen za župnika u Dobretićima (1766-1768), a potom ponovo za meštra u Fojnici. U tom svojstvu 1770. prinosi skupa s gvardijanima drugih samostna darove novom muli. God. 1773. postavljen je za fojničkog gvardijana, a slijedeće godine na kapitulu u Kreševu izabran je za definitora provincije i kao takav 1775. putuje s isluženim provincijalom Petrom Alovićem u Travnik da mole od vezira buruntliju da mogu putovati u Carigrad s ciljem da tamo izmole potvrdu stečenih fermana. Na kapitulu u Kraljevoj Sutjesci državnom ulipnju 1777. izabran je za provincijala. God. 1779. predsjeda u istom mjestu međukapitularnoj skupštini. Kao osluženi provincijal putuje 1781. s Alovićem i Bonom Nedićem u Travnik kod paše u svezi zaštite bosanskih franjevaca od mostarskog vladike. U vrijeme dok je bio fojnički gvardijan (1782) izabran je na skupštini provincije u Kreševu za vizitatora provincije. Po završetku ove službe biran je ponovo za provincijala (1786-1790). Posljednje godine života živio je u Fojnici.
LITERATURA: - BENIĆ, Bono: Ljetopis sutješkog samostana. Sarajevo 1979. - BOGDANOVIĆ Marijan: Ljetopis kreševskog samostana. Sarajevo 1984. - JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Srgentinae. Sarajevo 1917, str. 19.
A. Kovačić

SKOROJEVIĆ, Marko, slikar (Teševo kraj Sutjeske (?), oko 1620 - umro, gdje i kada?) - Učio je slikarstvo vjerojatno u Veneciji ali ima kod njega upliva i nekh bizantskih slika. Od njega postoji jedna Gospa s njegovom signaturom iz 1666. Radio je i minijature na predstavci austrijskom caru i snimio "Rodoslovlje" Stanislava Rubčića, koje je posvetio nadvojvodi Ferdinandu Franji (danas u carskoj knjižnici, rkp. br. 17683, Hist. prof. 521).
DJELO: Žalosna Gospa (1666).
LITERATURA: Ivan KUKULJEVIĆ.SAKCINSKI: Slovnik umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb 1858, 419 - Đ. MAZALIĆ: Nekoliko starih slika. Glasnik hrvatskih zemaljskih muzeja u Sarajevu, 54 (1942), 207-240, posebno 227-231. - Enciklopedija likovnih umjetnosti, s. v. Skorojević Marko.
I. Gavran

SKOROJEVIĆ, Tomo, prov. (Teševo, 2. polovica 15. st. - ?, 1564?). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1548-1551), a po nekima i ranije (1524-1527). Imenovan je smederevskim biskupom 14. IV. 1551. O njegovom djelovanju kao provincijala i biskupa ništa se potanje ne zna, osim to da su ga Turci progonili i da su i fratri zbog njega progonjeni od Turaka.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 40-141. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 159, 163. - J. BUTURAC - A. IVANDIJA: Povijest Katoličke crkve među Hrvatima. Zagreb 1973, 151.
A. Barun

SKUPNJAK, Nikola (*Stjepan), pedagog, provincijal (Trnovec, Varaždin, 24 . XII . 1897. - Varaždin, 27 . IX. 1977). — Poslije osnovne škole je kao pitomac franjevačkog sjemeništa u Varaždinu polazio gimnaziju. God. 1914. je postao član Hrvatske franjevačke provincije. Zatim je nastavio školovanje na Filozofskom učilistu provincije u Varaždinu (1915-1918) i na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1918-1922) da bi na kra ju teološkog studija bio 1922 . zaređen za svećenika. Nastavio je studij klasičnih jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1922-1926). Predavao je u

Franjevačkoj gimnaziji u Varaždinu dva desetljeća (1926-1945), a u ratnim godinama je bio i njezin upravitelj (1942-1945); tada je bio i direktor kolegija. Ponovno je predavao na istoj gimnaziji u Zagrebu (1954-1966), nakon što je kao provincijal dva trogodišta vodio Provinciju u kriznim poratnim godinama (1848-1954) . Isticao se neupitnim ugledom crkvenog poglavara pa je djelotvorno odbio i zabranio svaki oblik suradnje s komunističkim državnim vlastima putem tzv. svećeničkih društava. U vodstvu provincije je sudjelovao i kao kustod (1954-1960). Uspio je obnoviti 1951. malo sjemenište smjestivši ga u zagrebački samostan i pripraviti ponovno otvaranje Franjevačke gimnazije u Zagrebu (1954). Pokrenuo je 1948. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* list za njegovanje povezanosti, obaviještenosti i permanentnu formaciju članova provincije. Odlikovao se osobitim znanjem klasičnih jezika i pedagoškim vlastitostima, poduprtim osobnim dostojanstvom, zatim redovničkom stegom i svećeničkom radinošću, napose u dijeljenju sakramenta pomirenja u Zagrebu i Varaždinu (1966-1977) .

LIT.: † O. Nikola Skupnjak. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Cirila i Metoda,* 30 (1977), 323-327 . F. E. Hoško

SKURJANEC, Dalmacije, (Polstrane, Maribor, 26. IX. 1748. — Virovitica, 5. X. 1810). God. 1765. je pristupio Provinciji sv. Ladislava. Zatim je slušao filozofiju na učilištu u Pečuhu (1767-69), a teologiju na bogoslovnoj školi u Zagrebu (1769-1773). Nakon što je 1776. položio ispit za profesora filozofije, predavao ju je na učlištima u Zagrebu (1776/77) i u Čakovcu (1777/78). Pastoralne dužnosti je obavljao u Zagrebu i Virovitici, gdje je bio samostanski starješina (1782-1785, 1803/04). Kao član viorovitičkog samostana bio je kapelan u Sladojevcima i župnik u Zdencima (1791-1803).

DJELA: *Propositiones ex Prolegomenis universae Philosophiae item Logicae ipsaque Logica selectae,* Zagrabiae 1777. F.E. Hoško

SKVRCE, Miho, gradonačelnik Dubrovnika (Pločice u Konavlima, 8. V. 1874 - Dubrovnik, 18. VII. 1958) - Osnovnu školu ohađa u rodnom mjestu, gimnaziju u Dubrovniku. Studira pravo u Grazu i Beču, gdje doktorira. Radi kao pravnik u Zadru, a zatim otvara odvjetničku kancelariju u Dubrovniku. Bio je narodni zastupnik Hrvatske Seljačke stranke i senator u Hrvatskoj Banovini. 1927-1928. bio je načelnik grada Dubrovnika, i to prvi koji je izabran na općinskim izborima. Prijateljevao je sa Stjepanom Radićem. U Treći red sv. Franje je stupio u Dubrovniku 1930. i bio jedan od njegovih najodličnijih i najboljih članova. — Kao čovjek bio je izuzetno dobar, branio je sirotinju i pravedne ljude bez obzira na vjeru i narodnost. Siromašnima nije nikada naplaćivao usluge. Bio je i veliki rodoljub i gorljivi katolik. Kao vrlo pobožan čovjek mnogo je molio i to klečeći. Sv. Misi bi prisustvovao i radnim danima uvijek kada bi mu bilo moguće i tada bi se redovito pričešćivao. Osobito je častio Majku Božju. Živio je skromno od male mirovine u starosti i opominjao djecu i rodbinu da se drže vjere i Crkve. — Nije bio jedini gradonačelnik Dubrovnika trećoredac. Osim njega, Treem je redu pripadao i Dr. Ruđer Bracanović (umro 1943), načelnik Grada 1938.

LITERATURA: Marijo ŠIKIĆ (MŠ): Skvrce, Miho. Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976. 269a-b. M. Šikić

SLADE □ DOLCI

SLAPNICA (IZ SLAPNICE), Jakov, prov. (Slapnica kod Sutjeske, polovica 16. st. - ?, 1. polovica 17. st.). - Vjerojatno je bio provincijal Bosne Srebrene (1604-1607). Suvremeni izvori ne svjedoče o tome i zbog toga Mandić njegovo provincijalstvo stavlja pod upitnik.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735), Beograd 1935, 58. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968. 171. A. Barun

SLAVIĆ, fra Frano - Radio je na gimnaziji od 1910-14. Predavao je hrvatskii klasične jezike. Surađivao je u Katoličkom listu (1912). Napustio je 1914. profesorsku službu. Iste godine piše provincijalu da je sastavio hrvatsko-slavensku gramatiku, pa traži pomoć za tiskanje. Župnik je u Prgometu 1916, a 1930. živi u Sinju kod neke obitelji. G. 1922. postao je članom Đakovačke biskupije.
LIT.: Bezina, Srednje školstvo u provinciji presvetog Otkupitelja, Split 1989, str. 263, 266

V. Kapitanović

SLIŠKOVIĆ Fra Ivo-Ivan (1877.-1945.) Rođen 25.IV.1877. u Mokrom, ž. Široki Brijeg, od oca Jure i majke Mare r. Kraljević (Matijević). Gimnaziju učio 1891.-1895. na Širokom Brijegu, bogosloviju 1895.-1901. u Mostaru i na Humcu. U Franjevački red stupio na Humcu, 4.X.1895. Zavjetovan jednostavno 5.X.1896., svečano 3.XI.1900. Za svećenika zaređen 22.XII.1900. 1902.-1903. kapelan na Humcu 1903.-1904. vikar na Širokom Brijegu 1904.-1905. vikar na Humcu 1905.-1909. župnik u Tihaljini 1909.-1916. župnik u Bukovici 1916.-1919. gvardijan na Širokom Brijegu 1919.-1942. župnik u Kočerinu 1942.-1945. u mirovini na Širokom Brijegu 7.II.1945. spaljen na Širokom Brijegu. Bio je svet čovjek, primjer savjesnoga, "staroga hercegovačkog fratra". Bio je jednostavan, marljiv, siromašan i dugogodišnji pastoralac hercegovačkog stada. I kad je došao na Široki Brijeg da se odmori od teškog i mukotrpnog rada i da se više posveti Bogu zločinačka ruka ga je usmrtila.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

SLUGIĆ, Tarzicije, student teologije (Vareš, 10. XII. 1912 - Sarajevo, 23. IX. 1935). - Pučku školu završio je u Varešu, gimnaziju u Visokom, novicijat u Fojnici i LIvnu. Kao gimnazijalac liječio se u Sarajevu i Zagrebu od srčane bolesti, od koje je i umro u trećoj godini studija. Bio je veoma strpljiv u bolesti i kao takav uzor drugima. Prigodom njegove smrti zapisano je da je bio dobar drug i marljiv đak. Surađivao je u đačkom listu Cvijet (1932).
LITERATURA: - Cvijet, 17(1935) 1-2, str. 36-37.

Anto Kovačičć

SMOLJAN Fra Brno-Frano (1884.-1945.) Rođen 3.X.1884. u Rodoču, ž. Mostar, od oca Nikole i majke Luce r. Cvitković. Osnovnu školu učio u Mostaru, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Paderbornu (Njemačka). Francuski jezik učio u Neuchatelu (Švicarska). U Franjevački red stupio na Humcu, 25.VIII.1901. Zavjetovan jednostavno 25. VIII. 1902., svečano 31.VIII.1905. Za svećenika zaređen u Wiedenbrucku (Njemačka), 10.IV.1908. 1908.-1910. kapelan i kateheta na Širokom Brijegu 1910.-1922. nastavnik u gimnaziji na Širokom Brijegu 1922.-1925. tajnik provincije u Mostaru 1925.-1931. župnik u Mostaru i gvardijan samostana 1931.-1936. župnik u Međugorju 1936.-1941. župnik na Čitluku 1941.-1943. gvardijan i župnik na Humcu 1943.-1945. u mirovini na Humcu 14. veljače 1945. bačen u Neretvu u Mostaru. Bio je vrlo civiliziran i naobražen svećenik i pobožan redovnik. Ugodan propovjednik, koji je proživljavao ono što je propovijedao. Narod ga je rado slušao, jer je emotivno govorio. Kao starješina ostavio je iza sebe građevinskih uspjeha.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

SMOLJANOVIĆ, Petar (*Ivan), pedagog, širitelj marijanske pobožnosti (Pleternica, 30. V. 1794. — Cernik, 11. V. 1879). God. 1816. stupio je u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Bogoslovno školovanje je završio 1822. u Vukovaru, a 1820. je zaređen za svćenika. Najprije djeluje kao vjeroučitelj i kapelan u Cerniku (1822/23, 1825-1830) i Iloku (1823-1825). Položivši ispit za gimnazijskog profesora djelovao je na gimnaziji u Požegi (1830-1835, 1851-1853). Bio je samostanski starješina i župnik u Cerniku (1835-1842, 1866-1877), Šarengradu (1842-1846) i Iloku (1858-1866). U međuvremenu je boravio i u Slavonskom

Brodu (1847-1849, 1853-1857) i Zemunu (1857/58). Bio je jedan od vidjelaca lika Majke Božje s Djetetom Isusom 7. VII. 1865. u Ilači te širitelj štovanja Gospe Lurdske, usmjerenog prema tom srijemskom svetištu.
LIT.: N. PAVIČIĆ: *Kroz Gospinu Hrvatsku,* Zagreb 1943, 212. — J. JANČULA: *Franejvci u Cerniku,* Slav. Požega 1980,227-228, 249-252.
F.E. Hoško

SOFIJA, IVAN IZ TRSTA v. Ivan Matejev i Eufemijin, "Sofija" iz Trsta

SOKAČIĆ, Ambroz, provincijal (Donja ili Gornja Pulja, Gradišće/Burgenland, 8. III-1684. - Varaždin, 28. II. 1730). Stupio je 1703. u novicijat Provincije sv. Ladislava u Križevcima. Filozofiju je studirao kod Augustina Benkovića (1705-1707), a teologiju na Generalnom učilištu u Varaždinu (1707-1711). Profesorsku službu Sokačić je započeo predavanjem filozofije u Zagrebu, Varaždinu i Remetincu (1713-1716), a zatim predavanjem moralnog bogoslovlja u Varaždinu (1716-1718) u Krapini (17189/20), a zaključi0 ju je kao profesor dogmatskog bogoslovlja na generalnom učilištu u Varačdinu (1721-1727). U međuvremenu je bio gvardijan u Krapini (1719/20) i Zagrebu (1720/21) i definitor provincije (1724-1727). Službu provincijala je započeo 1727, ali je umro prije nego što mu je isteklo upravno trogodište.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Matricxula officiorum, isighn. B 2, str. 90. F. E. Hoško

SOKOL, Bernardin, skladatelj (Kaštel Sućurac, 22. V. 1888 - Pelješki kanal, 28. IX. 1944) - Stupio u Provinciju sv. Jeronima 1903. Gimnaziju polazio na Košljunu i u Zadru, teologiju u Dubrovniku, gdje je zaređen za svećenika 1906. Konzervatorij završio u Klosterneubergu kod Beča. Predavao moralku i crkveno pravo na Teologiji Male Braće u Dubrovniku i vodio crkveni zbor te predavao na državnoj gimnaziji (1918-1924). Studirao više glazbene nauke u Rimu, doktorirao iz muzikologije i postigao doktorat teologije na "Sapienzi" (1924-1926). Kao honorarni nastavnik predavao crkvenu glazbu na Teološkom fakultetu u Zagrebu od (1927). Predavao na nižoj franjevačkoj gimnaziji s pravom javnosti na Badiji kod Korčule, gdje je i privatno poučavao glazbeno nadarene pojedince, vodio đački zbor i komponirao (od 1933). Boravi u Zagrebu i Novom Narofu(1941), pa se opet vraća na Badiju. — Njegov glazbeni opus obuhvaća oko 80 glazbenih izdanja, među kojima su važnija: mise: Gaudens gaudebo, Missa iubilaris, Staroslavenska Misa sv. Ćirila i Metoda, Staroslavenska i hrvatska Misa bl. Nikole Tavelića, pjesme: četiri pjesme u čast bl. Nikole Tavelića, razne crkvene, himni, psalmi, Tantum ergo, Ave Maria, Neoskvrnjene, litanije itd., profane skladbe: Hrvatsko selo i Glazbeni monolozi. — U svojim radovima očituje izvornost melodijske invencije, sklonost polifoniji i smisao za neuobičajene i osebujne harmonijske efekte. (Kuntarić). Surađivao je i u glazbenim časopisima (Sv. Cecilija, Crkveni glazbenik), a pisao je i u Hrvatskoj Straži i Euharistijskom glasniku (Brlek). Svojim je radovima unio u hrvatsku crkvenu glazbu novi elemenat: bogatu harmoničku podlogu, na kojoj slobodnim nizanjem sazvuka izaziva zanimljove utiske, dajući religioznoj misticinovo tonsko ruho. Bio je vješt kontrapunktičar (Andreis).
DJELA: Glazbena djela o. fra Bernardina Sokola, franjevca. Zagreb 1940. - Naša prva riječ. Euharistijski glasnik 17 (1929) br. 5. 117-118.
LITERATURA: J/osim/ ANDRIĆ: Glazbene zbirke o. dra Bernardina Sokol. Obitelj 1929. - ISTI: Glazba o. Bernardina Sokola. Obitelj 1934. - B/ožidar/ ŠIROLA: Kompozitor i nakladnik o. dr. Bernardin Sokol. Novo doba 1935. - I. PLEVNIK: Kompozitor o. Bernardin Sokol. Katolička Riječ 1939. -M. KATIĆ: Skladateljski rad franjevca O.B. Sokola. Novi list Zagreb 1941. - J/osip/ ANDREIS: Povijest glazbe s primjerima u notama, neprodukcijama rukopisa i slikama. Zagreb 1942, 636. - M. KUNTARIĆ: Sokol, Bernardin. Muzička enciklopedija 2. Zagreb 1963, 610. - Mijo BRLEK: O širenju štovanja S. Marije Celine od Prikazanja u Hrvatskoj (poslano s

literaturom Klarisama u Francuskoj radi beatifikacije S. Marije Celine) /rukopis/. - ISTI: Sokol, fra Bernardin. Franjo Među hrvatima. Zagreb 1976, 169b-170a. - Izvještaj Franjevačke klasične gimnazije s pravom javnosti (Badija-Dubrovnik) za šk. god. 1933/34. Dubrovnik 1935, 4,9. - Idem 1934/35. Dubrovnik 1935, 6. - Idem 1935/36. Dubrovnik 1936, 4. - Idem 1936/37. Dubrovnik 1937, 4. - Idem 1937/38. Dubrovnik 1938, 4. - Idem 1938/39. Dubrovnik 1939, 4, 25-27. - Idem 1939/40. Dubrovnik 1940, 4. M. Brlek

SOLDATIĆ, Bonaventura Marija (krsno Bartul Nikola/ FKN (Cres, 7. XII. 1827. - Roma, 29. XI. 1895.), provincijal, general, nadbiskup. - Više školovanje završio je u Padovi, gdje je 25. XI. 1849. položio zavjete, a za svećenika je zaređen 21. XII. 1850. Zatim se vraća u Cres. Od jeseni 1853. do lipnja 1856. je u bečkom Augustinianumu. Na bečkom sveučilištu postiže doktorat iz teologije. Zatim je u Padovi magister klerika, profesor Svetog pisma Staroga zavjeta, ispovjednik za vjernike hrvatskog jezika. God. 1862. je asisten i tajnik ujedinjene Dalmatinsko-padovanske provincije; 1864. imenovan je generalnim povjerenikom a od 1865-1879. je ministar provincijal iste provincije, a potom l879-1881., u teškim vremenima dokidanja redovništva u rnnogim evropskim zemljama, ministar general Reda manje braće konventualaca. Da bar donekle ublaži kobne posljedice tog dokidanja, proširuje creski samostan da uzmogne prihvatiti klerike iz Italije i drugih zemalja. Obilazi provincije, potiče duhovnu obnovu redovničkog života, preporučuje potpuno zajedništvo dobara (vitam perfecte communem) što je Dalmatinsko-padovanska provincija, prva u Redu, prihvatila). okružnicama podržava vezu s rastjeranim redovnicima; tješi ih i podržava u nadi boljih dana i obnove. Nazvan je trećim utemeljiteljem Reda. Pobuđivao je udivljenje kod svih s kojima se susretao. Pripovijeda se da su jednom zgodom neki viši redovnički poglavari jadali papi Leonu XIII. na teška vremena i da im je papa odgovorio: "Gledajte oca Soldatića! Nijedan red nije toliko pretrpio gubitkom velikih i glasovitih samostana kao njegov, a on ipak ne gubi pozdanja!". — Nakon završene službe generalnog ministra obavljao je razne službe u Rimskoj kuriji. Zbog uzornog života, mnogobrojnih zasluga i sposobnosti 27. VII. 1895. (a ne 1891.) Leon XIII. ga je imenovao naslovnim sofijskim nadbiskupom. Buskupsko posvećenje udjelio mu je 4. VIII. 1895. u Rimu franjevac, kard. Angelo Bianchi. Cresanin Alfons Orlich, tadašnji general Reda manje braće konventualaca, dao mu je prenijeti l926. posmrtne ostatke u cresku crkvu sv. Franje
LIT.: R. RITZLER - SEFRIN: *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, VIII,* Patavii 1979, 52. — Archivio Sartori… [a cura di G. LUISETTO], Padova 1983ss. Vol. II, 435s br. 68 i 70; 1148ss br. 19s, 22s, 26-28, 33-41. — Miscellanea Francescana 32 (1932) 21s. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 118s.

SOPTA Fra Martin-Franjo (1891.-1945.) Rođen 14.II.1891. na Dužicama, od oca Martina i majke Ruže r. Pinjuh. Maturirao na klasičnoj gimnaziji u Mostaru 1910., bogosloviju učio u Mostaru 1910.-1914., filozofski fakultet u Zagrebu 1915.-1917., te u Beogradu 1921. U Franjevački red stupio na Humcu, 6.VIII.1908. Zavjetovan jednostavno 6.VIII.1909., svečano 31.VIII.1912. Za svećenika zaređen u Sarajevu, 21.IX.1913. 1914.-1927. nastavnik u gimnaziji na Širokom Brijegu 1927.-1932. profesor bogoslovije u Mostaru 1932.-1943. profesor gimnazije na Širokom Brijegu. 1943.-1945. profesor bogoslovije u Mostaru 12. veljače 1945. odveden prema Ljubuškom i negdje ubijen. Filozof po naravi i po struci. Čvrste kršćanske i filozofsko-teološke vjere. "Bio je osoba izvanredno visoke inteligencije i široka znanja, na kakvu se nisam namjerio ni na jednom od tri sveučilišta, koja sam pohađao..." (Kvirin Vasilj, KRUH... 149) Bio je enciklopedija znanja. Pamtio je poput kompjutera. Bio je

pravi siromašak u posjedima. Bio je potpuno iskren.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

SORKOČEVIĆ, Pavao (Sorgo), jubilarni lektor (Dubrovnik, 16. st.) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Bio je vrlo učen. Imenovan jubilarnim lektorom. Pod starost živio u samostanu na Daksi kraj Dubrovnika i tu umro. Njemu je u čast pisao epigrame Elije Lampridije Crijević. S. Je bio i vrstan propovjednik (Andriassi).
LITERATURA: Vitale NADRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 154. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 417. I. Djamić

SORKOČEVIĆ, Timotej (Sorgo), teolog (Dubrovnik, ? - prije 1582) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Školovao se u inozemstvu i doktorirao. Vrlo učen teolog. Osim teologije bio je vješt i raznim drugim znanostima i vještinama. Nije poznato da bi što ostalo od njegovih djela.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 420. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina III. Zagrabiae 1980, 149. I. Djamić

SORKOČEVIĆ-BOBALJEVIĆ, Franjo (Sorgo-Bobali), stonski biskup (Dubrovnik 1721 - Ston 29. VI. 1800) - Rođen u uglednoj dubrovačkoj obitelji. Humanističke znanosti završio je kod isusovaca u Ravenni. Kao mladić, željan znanja, obilazi talijanske gradove. Nakon povratka u domovinu stupio je u Dubrovačku provincijusv. Franje. Predavaoje filozofiju i teologiju i stekao naslov jubilarnog lektora. Vršio je i službu provincijala (1764-1767). Kao vrstan propovjednik, poznat po otmjenim, učenim iplodnim proovijedima, pozivan je u mnoge talijanske gradove. Držao je korizmene propovijedi i pred Dubrovačkim senatom. S uspjehom je obavio poslaničku službu Dubrovačkog senata kod francuskog kralja Ljudevita XV. (1763). Poljski kralj Stanislav ga je počastio naslovom kraljevskog teologa. — Na opće zadovoljstvo je vršio službu provincijala u svojoj redovničkoj provinciji. Kler i narod stonske biskupije ga je s oduševljenjem primio za svoga biskupa 1772. Biskupijom je upravljao 28 godina mudro, s ljubavlju, odlučno i razborito (Rode) sve do smrti.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 499. - Pijo PEJIĆ (PP): Sorgo-Bobali, fra Franjo. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 270b.
P. Pejić.

SPADER (JANKOVIĆ), Oktavije, biskup (Zadar, 1646. — Asiz, 1715.) — Osnovno obrazovanje je stekao u rodnom mjestu. Kao mladić je stupio u Franjevački red. Nakon novicijata i svečanog redovničkog zavjetovanja u samostau sv. Frane u Zadru poslan je na studij filozofije u Rim, gdje dolazi do izražaja njegova izuzeta nadarenost i marljivost. Vrhovna uprava Reda izabrala ga je za lektora filozofije na generalnom učilištu u samostanu Aracoeli prije negoli je zaređen za svećenika. Za svećenika je zaređen 1674., a malo poslije toga, genral Reda imenuje ga lektorom teologije u Peruđi, odakle je nakon tri godine premješten na teološko učilište u Bolonji, gdje je kroz 18 godina vršio službu lektora teologije, cenzora sveučilišta, teologa bolonjskog nadbiskupa, te konsultora i duhovnika papinskog legata u Bolonji kard. Pignatellia. — God. 1695. imenovan je za rabskog, a god. 1698. za asiškog biskupa. Pokopan je u bazilici sv. Marie od Anđelau kojoj je o svom trošku ukrasio veliku kapelu sv. Sakramenta, a crkvicu Porcijunkule je restaurirao uz pomoć najboljih suvremenih umjetnika. — Kao dugogodišnji lektor mnogo je pisao. Tiskana djela su slijedeća: *Prolegomenon Bibliae Sapientiae et Scotisticae*

disciplinae. Venetiis 1686. — *Prolegomena Sacrae Scripturae*. Bononiae 1687. — *Introductio ad lecturae Theologicae et Praedicationis Evangelicae officium*. Romae 1693. — *Bibliotheca canonica, juridico-moralis, tehologica*. Ovo djelo je dovršio i tiskao njegov kolega Lucius Ferraris u I-VIII. svezaka. Bononiae 1712. Ovo djelo je dospjelo u poznatu ediciju J.P. Migne, Pariz 1852.-1857. svezak I-VIII. — Od manjih tiskanih djela poznata su: *Cathalogus de Minoribus Provinciae S. Hieronymi nuncupatae, qui sanctite dignitate et et publicis muneribus floruerunt,* Bononiae 1686. — *Lumi serafici di DPorziuncula accesi dal infiamato cuore del gran P.S. Francesco,* Venezia 1701. — *Disertazione sulla storia dell'Indulgenza di Porziuncula,* Venezia 1701[1], 1705[2]. — *Relazione sul Cuore di S. Francesco nella basilia degli Angeli,* Venezia 1707. — *Breve relazione circa il Cuore et Interiora del Serafico Patriarca S. Francesco esistenti nella di lui Capela...* Venezia 1723. — *Dimonstrazione cronologica dell'Indulgenza della Porziuncula,* Lucca, 1726.

Važniji rukopisi. Bibloteka samostana sv. Frane u Zadru ima dva rukopisa: *Universae Philosophiae substantia,* Sig. 8291. Mn. VII. — *Bibliotheca Scotistarum,* Sig. 7292. Mn. VII. U franjevačkom samostanu u Kamporu nalazi se rukopis: *Medicinae pars secunda*. Među rukopisima je označen brojem 9.

LIT.: Konstantino Boxich: *Biografia del P. Ottavio Jancovich, detto Spader, di Zara*...Zara 1846. Donato Fabianich: *Storia dei Frati Minori*. Zara 1865., II., str. 34-37. Isti: *Convento il piú antico dei Frati Minori in Dalmazia*. Prato 1882. str. 76-79. Andrija Bonifačić: O. Oktavije Janković Spader. *Samostan Sv. Frane u Zadru*. Zadar 1980. sr. 233-245. P. Pejić

SPADER, fra Oktavije (Jadertinus, Jadrensis, Janković) zadarski franjevac, jubilarni lektor franjevačkog generalnog učilišta u Bolonji, biskup rapski zatim asiški, filozofsko-teološki pisac (Zadar 1646. 24. III. 1715. Asiz). Zapostavivši krsno ime Šime Ivan naziva se, prema običaju, redovnčkim imenom fra Oktavije (Octavius) uz oznaku rodnog kraja: Zadranin (Jadertinus, Jadrensis, Zaratino, Zaradino, Zuratino). Pobliže je označen nadimkom Spader, što ga on sam često pridomeće, dok se obiteljsko prezime Janković u njegovim spisima ne pojavljuje. Prvi se njime služi njegov životopisac Konstantin Božić, franjevac iz Poštana, 1846. g., a poslij njega historičar Donat Fabijanić, franjevac iz Paga, ne prihvaća za Spadera to obiteljsko prezime. — Prve pouke i franjevačko odijelo prinio je u Zadru. Nauke je postavio u Rimu na franjevačkom učilištu u Aračeli. Na istom učilištu je vrlo mlad, prije negol je zaređen svećenikom, postavljen lektorom te je predavao sve discipline trivija i kvadrivija, o čemu svjedoče autografi njegovih predavanja koji se čuvaju u knjižnici franjevačkog samostana u Zadru. Svećenikom je zaređen u Zadru u svojoj 28, godini, te je odmah poslan u Peruđu ka lektor teologije franjevačkog učilišta toga grada. Tu je djelovao tri godine dok nije prešao u istoj službi lektora na generalno franjevačko učilište u Bolonju, na kojem je djelovao punih osamnaest godina. Njegovom je zaslugom ovo učilište došlo na glas sa svoga kritičnog stava prema spisima suvremenog filozofa Baruha Spivoze (Amsterdam 1632. — Haag 1677.). Tu je stekao poznanstvo s Antonijem Pignatelli, kasnijim papom Inocentom XII., koji ga je imenovao, god. 1695., biskupom u Rabu. Nakon tri godine bio je premješten u Asiz, gdje je biskupovao do smrti, 1715. god. Pokopan je u bazilici Marije Anđeoske, kod Asiza, za obnovu koje je mnogo uradio. — U filozofsko-teološkim spisima zastupa franjevačku školu Ivana Duns Skota.

DJELA. — *Prolegomenon biblicae sapientiae et scotisticae disciplinae,* Venetis, 1689., apud Andream Poleti. — *Cathalogus de Minoribus suae provinciae S. Hieronymi nuncupatae qui sanctitate, dignitate et publicis muneribus floruerunt,* Bononiae, 1686. — *Lumi serafici della Porziuncula,* Venetiis, 1701. — *Disertazione sulla storia dell'Indulgenza della Porziuncula,* 1705. — *Relazione sul cuore di S. Francesco sepolto nella Basilica degli Angioli,* Venezia, 1707. — *Introductio ad lecturae*

Theologicae et Praedicationis Evangelicae officium pro religionis Seraphicae studentibus tractatus tripartitus: Polemicus, Biblicus, Hierorethoricus, editae a Didaco Stella et Francisco Panigrarola. Haec recusa, cetera comportata per P. Octavium Jadertinum, Romae, 1693. Djelo je poznato pod nazivom: Jadertina Summula. — *Breve relazione circa il Cuore ed Interiora del Serafico Patriarca S. Francesco esistenti nella di lui Cappella... in S. Maria degli Angeli,* Venezia, 1723., opus postumum per Giovanni Radici. — *Collis Paradisi,* oharitate Simeonis Joannis de Jadera (gdje je Simeon Joannes krsno ime fra Oktavija), opus postumum priređeno prema Spaderovim rukopisima propovijedima iz mladih dana s naslovom *Scala di Paradiso,* a sadrže homilije za sve nedjelje i blagdane u godini. — *Corso filosofico antispinosistico.* Šaljući rukopis iz Bolonje u Zadar god. 1695. veli za taj svoj spis da je u zadnje vrijeme ubrzo postao poznat po Italiji, Francuskoj i Njemačkoj, pa se iz toga može zaključiti da je, vjerojatno, bio tiskan. — *In vita Scoti.* Ovo djelo spominje Spader kao svoje, gdje na 29. stranici daje podatke o P. Benediktu Benkoviću, zadarskom franjevcu (r. u Pagu 1495.) za kojega kaže da njemu treba zahvaliti "za sve što se dobro nađe" u njegovim spisima.

RUKOPISI. — *Bibliotheca Scotistarum,* Knjižnica zadarskog franjevačkog samostana, Mn VII. Sign. 8292. To je zajednički naslov postavljen od samog Spadera za skup rukopisa iz razdoblja 1666.-1671. u više navrata skicirana predavanja iz gradiva trivija i kvadrivija. Rukopis daje jasan uvid o nastavi pirodne filozofije i matematike u srednjim školama onoga vremena kod nas, u Italiji i općenito u Evropi. — *Universae Philosophiae Substantia, Scoticae purificata stillicidiis strictissime redacta compendio per Frantrem Octavium IADERTINUM Dalmatam, Ord. min. Res. Obl. clericum,* Knjižnica Franjevačkog samostana u Zadru, Mn. VII. Sign. 8291. Rukopis sadrži skice Spaerovih predavanja iz 1665. g., dakle privijence iz dobi od 19 godina. — *Medicinae pars secunda* nalazi se u Franjevačkoj biblioteci Kampor — Rab, pod Rukopisi br. 9. Rukopis ima 232 str. veličine 19 x 13 cm, a ispisane su sitnim vlastoručnim rukopisom. — Životopisac Spaderov, o. Konstantin Božić, izvješćuje da biblioteka samostana Marije Anđeoske — 1846. g. — posjeduje "rukopise raspoređene u šest svezaka, a sadrže teološko gradivo: svi pripravljeni za tisak; ima tu i jedan veliki rukopis gdje se pobijaju zahtjevi konventualaca". To su oni rukopisi za koje Spader kaže da ih namjerava ostaviti samostanu u Bolonji, a naziva ih *Biblioteca canonica, giuridica, morale, teologica* s posvetom Presvetom Trojstvu, što ih je njegov kolega, franjevac Lucius Ferraris objelodanio pod naslovom: *Prompta Bibliotheca canonica, iuridico-moralis theologica... in octo tomos distributa,* koja je doživjela više izdanja i konačno je uvršetana u kolekciju Migne PL, Pariz 1852.-1857., gdje zaprema 8 svezaka.

LITERATURA. — Grouwels, Mattis O.F.M.:istoria critica dell'Indulgenza. Anwers 1726. Tu autor spominje Spaderovu knjigu: *Demonstratio Indulgentiae Pontiunculae,* iz godine 1705. — Farlati, Daniele: Illyricum Sacrum, Venetiis 1775., svezak V., str. 282-283. — nnibali da Latera, p. Flaminio: Manuale dei Frati Minori, Roma 1776., Casaletti. Str. 104-118; 122-123. — Agmich, Antonio O.F.M.: Msr. Spader Zaratino, vescovo di Arbe e poi di Assisi. Sue opere stampate e manoscritti. Rukopis autograf iz 1827.-1830. Fotokopija iz Bibloteke Samostana Sv. Klare u Kotoru. — Fabianich, p. Donato: Memorie storico-latterarie sopra alcuni Conventi della Dalmazia, Venezia 1845., tip. Merlo. Str. 20-21. — oxich, p. Costantino O.F.M.: Biografia del P. Ottavio Jancovich detto Spader di Zara, Minore Osservante, vescovo pria d'Arbe e poi di Assisi. Zara 1846., tip. Demarchi e Rougier. — Fabianich, p. Donato: Storia dei Frati Minori, II., Zara 1865., tip. Battara, str. 34-36. — Fabianich, p. Donato: Convento il più antico dei Frati Minori in Dalmazia. Prato 1882. Str. 76-79. — Oliger, p. Livarius: (Spader) Octavius Fr.: Archivium Portiunculae, id est Patriarchae pauperum seraph. Franc. Portiuncula monumentis novis et veteris

adornata, nunc primum edidit M.O. Giusto O.F.M., S. Mariae Angelorum (Assisii), 1916. Tip. Industriale. — Recenzija knjige u Archivium Franciscanum Historicum 11 (1918.) str. 537-539. — Callaey, p. Fredegando O.M.Cap.: Una difesa inedita dell'IIndulgenza della Porziuncola scritta da fr. Ottavio Spader O.M.Obs. contra l'Anonimo di Reims, u L'Oriente Serafico 1917., str. 134-151. — Recenzija od Bughetti, p. Benvenuto, u Arch. Fran. Hist. 12 (1919.), str. 289-298. — Rode, p. Benvenuto O.F.M.: Bibliografski prikaz o Spaderu, rukopis u Biblioteci Sv. Klare u Kotoru. Tu se kaže da je Faloci u Miscelanea Franciscana i u Oriente Serafico upotpunio Spaderovu bibliografiju. — Tosti, P. Salvator O.F.M.: Inscriptio Codicum Franciscanorum Bibliothecae Riccardianae Florentinae, u Archivium Franc. Hist. 1923., str. 545-556. Na str. 548-549 opisuje se Cod. n. 3610 (Commentarium in Apocalipsim). Tu stoji: "Circa finem Commentarii in margine baec habentur verba: 'Fr. Octavii a S. Francisco Jadertini', sed utrum iste minorita ibi ut auctor expositionis prodatur vel ut auctoritas allegetur, clare non patet". — Giusto, p. Egidio i Polticcohia, p. Raimondo: Storia documentata della Porziuncola, tip. Porziuncola 1926., svezak I., passim. — Brusić, p. Vladislav: Otok Rab, Zagreb 1926., str. 1823. — Cavanna, Nicola O.F.M.: Risposta a Mons. Faloci Pulignani in difesa dei "Fioretti" e specialmente del Breve "Constat apprime" di Benedetto XV., S. Maria degli Angeli, 1932., tip. Ponziuncola. Str. 259. — Knjigu je recenzirao POU Y Marti, p. Joseph O.F.M.: u Antonianum 8 (1933.) str. 258-259. — Opći Šematizam Kat. Crkve u Jugoslaviji, Zagreb 1975. str. 457. — Dadić, Žarko: Rab i egzaktne znanosti, u Zbornik radova o Marku Antunu Dominisu i o znanstvenoj prošlosti Raba, Zagreb 1976., str. 5-11. — Dadić, Žarko: Prirodno-filozofski rukopisi u franjevačkim samostanima u Zadru, Varaždinu, Košljunu i Kamporu, u Prilozi za istraživanja hrvatske filozofske baštine, br. 3-4. — Barišić, fra Berard: Povijest Franjevačke provincije Sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, Zadar 1976., ciklostil, str. 59. — V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993. 115-119. — V. KAPITANOVIĆ, Franjevci među hrvatskim narodom i njihovo prosvjetiteljsko djelovanje, *Uloga Katoličke crkve u razvoju hrvatskog školstva* [priredili: M. Pranjić — N. Kujundžić — I Biondić], Zagreb 1994, 61. A. Bonifačić

SPAGNOLETTI, Alojzije (Ludovik), dubrovački nadbiskup (Ston, 16. XII. 1725 - Dubrovnik, 24. VI. 1799) - Krsnim imenom Miho. Učitelj i odgojitelj u mladosti mu je bio don Grgo Grizić, iz istog mjesta. Zaređen je za svećenika 1751., a tri mjeseca iza ređenja stupa u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Odmah nakon položenih zavjeta postaje propovjednikom, drži korizmene i adventske propovijedi u Male Braće u Dubrovniku, a dva puta i u dubrovačkoj katedrali na talijanskom jeziku. Odlično je vladao hrvatskim, talijanskim, latinskim, grčkim i francuskim jezikom. Vršio je službu starješine u više samostana, te provincijala (1761-1764 i 1768-1789). Sudjelovao je i u radu generalnog kapitula Reda u Mantovi (1762). Senat Dubrovačke Republike ga predlaže kao jeidnog kandidata za dubrovačkog nadbiskupa nakon smrti Grgura Lazzari, benediktinca. Sveta Stolica prihvaća ovja prijedlog, pa je S. posvećen za biskupa u Rimu (1792), zajedno sa novoimenovanim trebinjsko-mrkanjskim biskupom Nikolom Ferićem (trebinj. bp. 1792-1818), u bazilici sv. Petra. — Isticao se kako kao vrstan i rado slušan ropovjednik, tako i kao vrstan i razborit starješina, te krepostan i učen redovnik (Rode).
LITERATURA - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 497. - Nedjeljko SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 347. I. Djamić

SPAIĆ, Ladislav, filozofski i teološki pisac, provincijal (Nadalj kod Bečeja, 2, XI. 1725. -

Budim, 5. VI. 1799). Bio je student osječke i budimske bogoslovne škole (1754-1758). Kako se je odmah po završetku školovanja javio na ispit za profesora filozofije i stekao tu kvalifikaciju, postao je predavač na filozofskom učilištu u Našicama (1758-1761). Tamošnja predavanja zapisali su dvojica njegovih studenata, a dio i on sam; tako su sačuvana u cijelosti: Philosophia rationalis seu Logica item Ontologia seu Metaphysica (Nassicis, 1758-1760; vel. 18 x 23 cm, str. 46+149+48; Budim, k II 27; vel. 17,5 x 21,6 cm; Budim, k I 13) i Tractatus in universam Aristotelis Physicam (Nassicis, 1759; Budim, k I 13; vel. 18,3 x 23 cm; 22,5 x 18 cm, str. 432; Makarska). Iz Našica je pošao u Baju i ondje predavao na javnoj gimnaziji koju su vodili franjevci (1761-1763). Položivši 1763. u Osijeku ispit za profesora teologije naučavao je u Petrovaradinu pola desetljeća (1763-1768). Kad su više redovničke vlasti razriješile službe provincijala bivšeg petrovaradinskog profesora Emerika Zomborlića i postavile za provincijala Jakova Spatzierera, on ga je 20. II. 1768. premjestio u bogoslovnu školu u Temišvaru (175:68/069). Kakoje 1767. položio ispit za profesora bogoslovlja na generalnim učilištima, preuzeo je katedru na visokoj bogoslovnoj školi generalnog učilišta u Budimu i ondje djelovao pet godina (1769-1774). Teologiju je predavao po Giugnonijevoj nastavnoj osnovi, što je naznačio u naslovu svojih dogmatskih predavanja: Theologia juxta Elenchum tractatuum et questionum, quae in scholis nostris singulis quadrieniis juxta mentem Docotoris Subtilis praelegi solent (Petrovaradini, 1765. - Budae, 1773). Pod tim naslovom u dva sveska su razrade predmeta: De Deo eiusque divinis attributis; De Deo Trino; De Deo Creatore; De divina gratia; De Angelis, De Incarnatione (vel. 18 x 23 cm; Budim, K III 28; vel. 19 x 23 cm; Našice, br. 10). U zasebnom svesku su još tri rasprave: De actibus humanis, De Legibus, De virtutibus theologicis (Budae, 1773/74; vel. 18 x 23 cm; Budim, k II 31). U Petrovaradinu je održao pet javnih rasprava, a u Budimu sedam; sačuvao se je jedan popis teza koji je branio u Petrovaradinu i jedan iz Budima. Nije u Budimu postigao naslov "lector jubilatus", jer ga je provincijski kapitul 1774. izabrao za provincijala. Već je prije sudjelovao u upravi provincije kao kustod (1771-1774), a kasnije je bio definitor (1783-1785), konsultor (1797-1799) i provincijski vikar (1793/94). Godinama je boravio u Budimu; jedno vrijeme kao samostanski starješina (1779-1783), a inače je bio samostanski bibliotekar (1785-1799). Istraživao je povijest franjevaca na području Provincije sv. Ivana Kapistranskoga i zapisao Syllabus religiosorum Provinciae olim Bosnae Argentinae, jam ab anno 1757. s. Ioann. Capistr. jam viventium adhuc, quam vitam functorum (Budim, tomus. LXI0. Potkraj života objavio je tiskom knjižikcu o izboru životnog poziva i pravilima lijepog ponašanja; vjerojatno su to njegova shvaćanja koja je stekao u radus mladeži dok je bio profesor gimnazije u Baji. Odlikovao se dostojanstvom redovničkog života i upravnim vrlinama, dok je vodio provinciju u vremenu razmahalog jozefinizma.

DJELA: *Teses theologicae de visibilitate, intellectu, voluntate ac prudentia Dei... defensae* Petrovaradini 1766. Essekini 1766. — *Dum... de augustissimo individuae Trinitatis mysterio theses theologicas* Budae, propugnandas susceperunt. Budae, 1773. — *Regula vitae humanae adnexumque modum de eligendo vitae statu pro commodo juventutis* (Budae, 1798).

LIT: Jure Božitković, Ljetopisne bilješke, Bogoslovska smotra, 14(1926), 220-222. — Gašpar Bujas, Makarski ljetopis od 1773. do 1794., Starine JAZU, 47(1957), 279-362. — F.E. Hoško, Djelovanje hrvatskih i bosanskih franjevaca u Budimu, 168-170. F.E. Hoško

SPLAJT, fra Fidelis (*Ivan Krstitelj), propovjednik, učitelj novaka i kustod Hrvatsko-primorske kustodije. (Varaždinske Toplice, 1783. - Varaždin, 30. IV. 1873.). U KR stupio je god. 1800, a za svećenika je zaređen 1806. Službu kustoda Hrvatsko-primorske kapucinske kustodije vršio je u razdoblju između 1836.-1839. — U rukopisu je ostavio (Samostanska knjižnica u Varaždinu) djelo *Dirctorium Spirituale Pro novellis*

Religiosis. Continens Exercitia tum matutina tum Vespertina, modum instruendi orationem mentalem, praeparationem ad S. Confessionem et S. Smam. Comunionem, item modum Sacrum devote audiendi, cum aliis variis devotionibus necnon aliquibus salutaribus monitis ac Religiosis observantiis. Descriptum Flum. per F. A. Toplika, II. anni Philosophiae auditorem. Anno Dni 1862. (310 str.)

LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

SPORČIĆ, s. Engelberta, (Tribje, 1. I. 1864 — Đakovo, 15. X. 1932), sestra sv. Križa. "sveta redovnica, velika organizatorka i socijalna radnica, uzor Hrvatica sestra Engelberta Sporčić" (Hrvatska straža) bila je četvrta po redu provincijalna poglavarica (1914-1928) mlade Hrvatske provincije sestara sv. Križa, prva Hrvatica na tome mjestu. Kao dijete dolazi u Zavod sestara sv. Križa u Đakovo. Vrlo mlada stupa u Družbu i već u 19. godini polaže prve zavjete. Svršivši učiteljsku školu u Zagrebu svom se dušom posvetila učiteljskom zvanju. Radila je u školi 41 godinu, najprije na osnovnoj školi a zatim na višoj djevojačkoj školi. Iako je često bila preopterećena školskim radom, neprestano je proširivala svoju naobrazbu i polagala ispite za više kvalifikacije. Zbog njezine savjesnosti, jednostavnosti i ljubeznosti djeca su je vrlo voljela. Uz školski rad godinama je vodila upravu Zavoda u Đakovu. Duboku vjeru i apostolski žar prenosila je na mladež više svojim primjerom nego riječima. Kasnije joj je povjeren odgoj redovničkog podmlatka. Odgojila je naraštaje sestara koje su pod njezinim vodstvom razvile zamjeran karitativni i odgojni rad. Kao provincijalna poglavarica, uz brigu za duhovni život sestara, veliku pažnju posvećuje njihovoj stručnoj naobrazbi na svim područjima djelovanja. Veliki broj sestara dobio je odličnu bolničarsku spremu u Zagrebu na novootvorenoj "Školi sestara pomoćnica" a neke na sličnim školama u Grazu, Beču, Londonu i Pragu. I sestre učiteljice šalje na visoke škole u zemlji i u inozemstvu. Za njezina upravljanja Provincijom počele su sestre polaziti visoke škole u Zagrebu. Zbog toga Provincija kupuje imanje Vrhovac u Zagrebu. U njezino vrijeme sestre sv.Križa preuzimaju rad u Zakladnoj bolnici na Jelačićevu trgu u Zagrebu (1919); na Ortopedskoj bolnici i na Ženskoj klinici u istome gradu (1920); slijedeće godine na klinikama Kirurškoj, Internoj, Uho, grlo, nos; 1923. na Živčanoj i Očnoj klinici; 1922. preuzimlju rad u bolnici u Čakovcu, 1924.u Srijemskoj Mitrovici; 1926. u subotičkoj bolnici; iste godine dolaze sestre u Lječilište za TBC u Klenovniku. Ne zaboravlja ni djecu ni siročad: godine 1917. otvara dječje obdanište i dom za ratnu siročad u Donjem Miholjcu a 1919. sestre preuzimaju rad u sirotištu u Vukovaru. Za njezina upravljanja Provincijom porastao je broj članova. Dolazili su iz svih krajeva naše domovine. Zato gradi zapadno krilo Samostana u Đakovu (1926/1927), obnavlja Zavod u Đakovu. Uz konvikt i školu ondje su se od 1921. svake godine održavale duhovne vježbe za djevojke i žene te konferencije za muževe iz Đakova i okolice. Na njezin poticaj sagrađen je na Vrhovcu u Zagrebu 1930. prvi dom duhovnih vježbi za ženski svijet u Hrvatskoj. Sav taj veliki rad i zamjerni uspjesi imaju svoj korijen u dubokoj vjeri majke Engelberte. U njezinim pothvatima pokretali su je ljubav prema Bogu, velikodušnost i apostolski žar. Kad se konačno razboljela i više nije mogla raditi, njezina je bolesnička soba postala mjesto blagoslova za cijelu provinciju: hrabrila je, tješila i savjetovala i sestre i poglavarice.

LIT.: »Đakovo: † S.M. Engelberta Sporčić«, *Katolički Tjednik,* Sarajevo, VIII [XI] (1932) 44, str. 5. — »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, IL (1933) 1, str. 40-42. M. Žigrić

SRDAR, Vjekoslava od Presv. Srca Isusova (Ivana), klarisa, opatica (Kaštel Gomilica, 9. I. 1887. — Split, 3. I. 1957). Stupila je u samostan god. 1904. Osam godina je bila učiteljica novakinja, a zatim 14 godina opatica. Kao opatica zauzimala se za opsluživanje novih Konstitucija, koje su zahtijevale poboljšanje redovničke discipline i

usavršavanje redovničkog života. U Samostanu je uvela ponoćno moljenje *časoslova, a* njezinim nastojanjem uvedeno je i noćno klanjanje pred izloženim Svetotajstvom uoči prvog petka. Željela je uvesti u Zajednicu i vječno klanjanje, ali nisu dozvolile više crkvene vlasti. Bila je euharistijska duša, sva posvećena Srcu Isusovu, kontemplativna, mnogo je molila, trpjela i ljubila. — Prevela je s talijanskog više djela duhovne literature. Između njih se ističe Scaramellijevo djelo *Kako se vode duše*. Umrla je uoči prvog petka, upravo kada je u kor doneseno Svetotajstvo.
LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 52. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], I, 15. Arhiv Franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja Split, br. 1178/31. M. A. Petričević

SRIJEMAC Ivan, pedagog, provincijal (Ilok (?), oko 168O. — Vukovar, 19. IX. 1743). Bio je član provincije Bosne Srebrene. Provincijal Franjo Travničanin (1699-1702) poslao ga je na školovanje u Italiju, u provinciju Marche. Ondje je očito završio flozofsku i teološku izobrazbu i polučio naslove koji su mu davali pravo predavati filzofiju i teologiju na visokim školama Franjevačkog reda. Postao je prvi profesor filozofskog učilišta u Osijeku (1707-1710), a odmah zatim zajedno s Augustinom Pjanićem prvi profesor četverogodišnje bogoslovne škole u Budimu. Nakon šest godina profesorske službe u Budimu s pravom je nosio naslov šestogdoišnjeg profesora (1710-1716). Sljedeće godine je bio generalni vizitator vlastite provincije pa je predsjedao kapitulu koji ga je izabrao za definitora (1717-1720). Ponovno je predavao na budimskoj bogoslovnoj školi (1721-1723), dočekavši da je vrhovna uprava Reda odlikovala tu školu 1722. naslovom generalnog učilišta prvog razreda. U međuvremenu je obavljao i upravne službe: bio je gvardijan u Budimu (1721-1723,1727-1729), kustod Provincije (1724-1727) i provincijal (1738-1741). Službu provincijala je obavljao u teškim okolnostima, jer je 1739. u Slavoniji harala kuga.
LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 8 (1976), 142- 143. — Isti: Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 122-123. F.E. Hoško

SRIJEMAC, Ivan, provincijal (Srijemska Mitrovica, oko 1683 - Vukovar, 19. IX. 1743). - Bio lektor, komisar, vizitator, definitor, kustos i provincijal Bosne Srebrene (1738-1741).
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917.

STALIO, Bonagracija, provincijal (Starigrad na Hvaru ? - 7. XII. 1784). Dugogodišnji lektor kanonskog prava i teologije u Kopru. Bio je savjetnik dalmatinskih i istarskih biskupa. Vršio je službu provincijala (1765-1768) i službu generalnog vizitatora.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 164-165.P. Pejić

STANIČIĆ, fra Andrija, provincijal (Sumartin, oko 1703. -Sumartin, 27.X. 1778.). Bio je ujac fra Andrije Dorotića i brata mu fra Paške. U Zaostrogu je završio osnovnu školu i tu obukao redovničko odijelo 3. XII. 1721. godine. Slijedeće godine odlazi u Italiju na studij filozofije (Ancona i Macerata), a za svećenika je zaređen na Hvaru 11. lipnja 1729. Bio je župnik Visoke (1730.-1731.), a onda odlazi u Sinj za učitelja filozofije, lektora morala i učitelja gramatike (1734.-1735.). Gvar- dijan je u Makarskoj (1736.-1737.), predaje moralku (1738.-1739.), učitelj je mladeži (1743.-1744.) i propovjednik (1743.). Iz Ma- karske prelazi u Omiš kao učitelj mladeži, a tu će se povratiti i 1770. godine. Bio je definitor (1748.-1751.), kustod (1763.-1766.) i provincijal (1766.-1770.). Kao provincijal prvi je počeo pisati akte hrvatskim jezikom, pokušao (i gotovo uspio) otvoriti tvornicu robe za redovničke potrebe u Skradinu i »dočekao« zabranu primanja redovničkih kandidata.
Lit. ANDRE JUTRONIĆ, Andrija Staničić (1706.-1778). i popis knjiga franjevačke

biblioteke u Sumartinu od god. 1769, S t a r i n e, JAZU Zagreb 1958, knj. 48, 249-272. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 61-62. *B. Pezo*

STANIĆ, Gabro, prov. (Baje, 1. polovica 16. st. - Essekini, 3. XII. 1708). - Zbog neprestanih tursko-austrijskih ratova, u Bosni Srebrenoj se nisu mogli održati redovni izbori . Provincijal zamoli papu da per Breve Apostolicum imenuje starješinstvo. Tako Stanić postade provincijal (1690-1693). Bio je "čovjek prost i neznalica" pa i njegovo imenovanje stvori u provinciji veliko nezadovoljstvo i nemir. Za njegovog upravljanja provincijom Brod se otcijepi od veličkog samostana i proglasi rezidencijom (1691).
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 105-108. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 206. A. Barun

STANIĆ, Rafaela, ŠSP, medicinska sestra, (Omiš, 16. VI. 1913. - Zadar, 31. VIII. 1974). - Sestre je upoznala kao učenica Domaćinske škole na Lovretu. Po svršenoj školi vraća se u roditeljski dom, ali osjeća da ne može više bez života u Zavodu. Primljena je u kandidaturu 1934. g. a u novicijat ulazi 15. VIII. 1935. u Splitu. Poslije novicijata i prakse u kninskoj bolnici poslana je u Ljubljanu u bolničku skolu, što prihvaća bez ikakvog zanosa. Međutim, s godinama će se u bolnici snaći i ostvariti kao krsćanka i redovnica. Djelovala je i u Vojničkoj bolnici u Splitu, a dugi niz godina, s malim prekidima (specijalizacija u Zagrebu), u Zadru. U tom gradu razvila je u velikoj mjeri svoje ljudske i krsćanske kreposti, među kojima se posebno isticala ljubav za potrebne i siromašne. Skupljala je od imućnih i dijelila sirotinji. Imala je smisla za slikarstvo pa je slikajući kao samouka provodila svoje slobodne trenutke, da slikama druge obraduje. Višemjesečna bolest (rak u utrobi) vodila ju je teškim putem kriza do smirenog prijelaza u vječnost. Njezino mrtvo tijelo iz Zadra dopratile su sestre i bolničko osoblje u Split i pokopano je na Lovrincu.
B. Nazor

STANKOVIĆ, Dizma, teološki pisac (Szentvar /?/, Hrvatska, 25. III. 1736. - Križevci 18. X. 1783). God. 1752. je postao član Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je učio u Varaždinu (1754-1756), a teologiju u Zagrebu (1756-1760). Pošto je 1757. postao svećenik, prvo mjesto njegovog pastoralnog djelovanja bilo je Čakovec (1760-1762). Zatim je prihvatio učiteljsku službu i predavao filozofiju u Varaždinu (1762-1764), da se opet vrati pastoralnoj službi kao propovjednik u Zagrebu (1766-1768). Postigavši kvalifikaciju profesora dogmatske teologije, započeo je predavati na generalnim učilištima u Pečuhu (1768-1775), a zaključio u Zagrebu (1775-1778) gdje je postigao naslov "lector jubilatus". Obavljao je i službe samostanskog starješine Kloštru Ivaniću (1779-1781) te Križevcima (1783). Autor je teoloških spisa: *De baptismo et confirmatione* (Quinque Ecclesiis 1774/75, vel. 23,2 x 17,8 cm, str. 292) i *De Deo trino, De Angelis* (Zagrabiae 1778; vel. 22 x 17,5 cm; str. 292; u istom svesku s rukopisom L. Potočnjaka; oba rukopisa su u arhivu franj. knjižnice u Zagrebu, Kaptol 9). Objavio je pet popisa teoloških teza za javnu raspravu, i to: dva samostalno, dva zajedno s L. Potočnakom i jedan s H. Szittom.

DJELA: *Conclusiones theologicae ex tractatu de legibus*. Quinque Ecclesiis /1771/. - *Conclusiones ex univers theologia*. Zagrabiae 1777; suator L. Potočnjak. - *Assertiones ex universa Theologia*. Zagrabiae 1778; suautor L. Potočnjak. - *Assertiones theologicae de re Sacramentaria et Mysterio SS. Trinitatis*. Zagrabiae 1778; suator L. Potočnjak. - *Assertiones dogmatico-scolasticae ex universa tehologia principiis Joannis Duns Scoti accomodatae*. Quinque Ecclesiis 1773; suautor H. Szitta.
LIT.: F.E. Hoško: Skolastička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić, 3(1970), 93-97.- Isti: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Fanjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 70, 79. F. E Hoško

STARČEVIĆ, Ilija, prosvjetitelj (Rajić-Posavina, 1794 - Beč, 1854). Školovao se u Tolisi, Pečuhu, Baji i Kamenici. Za svećenika je zaređen 1816. Bio je kapelan u Foči (1916), propovjednik u Kraljevoj Sutjesci do 1819, župnik u Tolisi (1819-1820, 1822-), nadglednik radnika pri gradnji samostana u Sutjesci (1820-1822), utemeljitelj i rukovodilac škole u Tolisi, koja je počela raditi 1823. kao prva javna škola u Bosni i Hercegovini. Ovu školu, pod njegovim vodstvom, pohađalo je od 80 do 100 djece. Graido je i organizirao i druge škole po Posavini. Uživao je velik ugled kod Husein kapetana Gradaščevića, koji mu 1827. otkriva svoje plano e u svezi borbe protiv Osmanlija. Isti je pomoći Starčevića stekao povjerenje Bečkog dvora, te ga 1831. šalje u Beč kao svog poslanika. Zbog tih veza s Gradaščevićem i Bečom Turci su ga sumnjičili i progonili. Beč ga je želio postaviti za apostolskog vikara u Bosni nakon smrti bsikupa Miletića. U vrijeme Barišićeve afere brani interese Bosne Srebrene. Godine 1834. nalazi se u delegaciji provincije koja putuje u Rim da izloži generalu uzroke i posljedice sukoba s Barišićem. Godine 1830. zastupa provinciju na svečanoj krunidbi Ferdinanda I. Barun Seegenthal odlikovao ga je 1824. zlatnim satom.
LITERATURA: JELENIĆ Julija: Kultura i bosanski franjevci II, Sarajevo 1915. - MIJIĆ Stanko: 150 godina prve škole u Bosni i Hercegovini - škole u Tolisi, Dobri Pastir (kalendar), 1974, str. 163-166. A. Kovačić

STAŠIĆ, Marijan, kateheta (Vrbnik, 23. IX. 1883 - Split - Poljud, 6. IX. 1953). - Osnovnu školu je završio u svom rodnom mjestu, gimnaziju na Košljunu i Zadru, teologiju u Zadru. Stupio je u FZD 3. IX. 1899, zaređen je za svećenika 1906. Gotovo čitav sovj radni vijek sve do smrti proživio je u samostanu na Poljudu u kojem je jednom bio i gvardijan. - Istakao se kao poznati dugogodišnji kateheta na splitskim osnovnim školama, kao takvog poznavao ga je doslovno čitav Split. Mnoge godine bio je i duhovnik časnih sestara na LOvretu u Splitu. Uz to je bio i vrijedan pučki propovjednik u mnogim primorskim mjestima. Održao je duhovne vježbe časnoj majci Mariji od Propetoga Isukrsta Petković-Kovač (v.) za njezino i njezinih sestara prvo redovničko oblačenje, te je baš on izabrao redovničko ime časnoj majci utemeljiteljici.
LITERATURA: Atanazije Matanić: Osnutak družbe "Kćeri Milosrđa". u knjizi: U znakuljubavi, Zagreb 1976. str. 57-64. G. Štokalo

STILP, Juniper, kipar (Egra, Češka, 16. I. 1743. — Bač, 2. I. 1791). Od 1762. je bio član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Materinski jezik mu je bio njemački, ali se služio i hrvatskim jezikom. Obavljao je rezbarske radove. U Našicama je (1765-1777, 1781) izradio kip sv. Antuna, anđele i "oko Providnosti" na pročelju crkve, reljefne ukrase na vatima blagovaonice, korskim klupama u crkvi i na vratima pet ispovjedaonica (Cvekan). Nije isključeno da je ostavio rezbarske radove i u drugim franjevačkim samostanima i crkvama, osobito u Baču gdje je boravio duže vremena (1777-1781, 1789-1791).
LIT.: P. Cvekan: *Franjevci u Abinim Našicama,* Našice 1981, 159. F.E. Hoško

STIPANČIĆ Ante, (Bakar, 25. XI. 1862 - Šibenik, 13. VIII. 1939). Osnovnu školu je pohađao u Imotskom. Zaređen je za svećenika godine 1890. Bio je pučki učitelj ali je ušao u novicijat trećoredaca u Glavotoku 1899. Međutim, ubrzo je prešao (1900) na Visovac u novicijat Provincije Pres. Otkupitelja. Od Sv. Kongregacije dobio je otpust od novicijata za šest mjeseci. Nakon toga vršio je razne službe u provinciji. Bi je nastavnik na Gimnaziji u Sinju (1902. - 1906), gdje je predavao vjeronauk, hrvatski, talijanski, zmljopis i povijest, zatim župnik u Kninu (1909-1910. i 1920-1921), Sinju (1911-1912. i 1914-1917) i Turjacima (1917-1920). Godine 1925. bio je ispovjednik u Sinju a 1928. sudrug župnika-dekana u Imotskom. Nakon toga je živio u Šibeniku, u samostanu Sv. Lovre.
LIT.: P. Bezina, 275. *J. Soldo*

STIPIĆ Fra Matija-Emil-Franjo (1912.-1945.) Rođen 4.X.1912. u Drinovcima, od oca Stjepana i majke Ive r. Alerić. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Rimu. Vojsku služio 1.VI.-1.XII.1938. u Sarajevu. U Franjevački red stupio na Humcu, 29.VI.1932. Zavjetovan jednostavno 1.VII.1933., svečano u Mostaru, 2.VII.1936. Za svećenika zaređen u Mostaru, 19.XII.1937. 1939.-1941. kapelan u Duvnu 1941.-1942. kapelan u Mostaru 1942.-1945. župnik u Gorancima Mjeseca svibnja 1945. ubijen negdje u Sloveniji.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

STJEPAN IZ USKOPLJA, Stradalac za vjeru i domovinu. († Visovac 1646) Turci su ga utopili u Krki kod Visovca, ubili njegova pratioca i ranili trećeg franjevca koji je potom umro od rane. Franjevački Martirologih spominje njihovo mučeništvo 30. XII.
LIT.: — S. ZLATOVIĆ, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1988,— Martyrologium Franciscanum, Romae 1938. — V. Kapitanović: "Die Rolle der Franziskaner von Visovac in der Kroatischen Geschichte", *Archivum Franciscanum Historicum,* 77/1984, 4, 426.
V. Kapitanović

STJEPAN ZAGREBEC (*Matija Marković), propovjednik. (Zagreb 1669. - Zagreb, 15. II. 1742.) Prije ulaska u KR zvao se Matija Marković. Redovničke zavjete položio je 1. IV. 1689. Boravio je uglavnom u samostanima u Zagrebu i Varaždinu, gdje je u više navrata vršio službu samostanskog poglavara. On je naznamenitiji propovjednik i pisac među hrvatskim kapucinima stare štajerske provincije. Između 1715. i 1734. izdao je pet knjiga propovijedi na hrvatskom kajkavskom jeziku koje ukupno broje više od 3000 stranica a nose naslov »Hrana duhovna ovčic kerščanskeh«. On i njegovi cenzori nazivaju taj jezik »hrvatskim« (»idiomate croatico«). Svojim djelima želio je pomoći duhovnoj obnovi hrvatskoga naroda. Ponajprije, želio je svećenicima olakšati pripremanje propovijedi, a običnom hrvatskom čitatelju koji nije znao latinski pružiti knjigu u kojoj će naći na svojem jeziku kršćansku nauku, iz koje će crpsti poduku i poticaje za popravak i poboljšanje života. Marković je bio dobar i rado slušan pučki propovjednik, koji je pisao ono što je prije toga govorio, dakako, možda ponešto dotjerano i dopunjeno. Umro je u Zagrebu kao zlatomisnik, u 54. godini redovništva.
DJELA*: Pabulum spirituale ovium christianarum, seu Conciones in Sacra Evagelia Dominicarum totius anni* omnibus Pastoribus animarum et animabus eiusdem subjectis, pro consequenda vita aeterna, perquam utiles et necessariae. Composiatae ac in lucem datae a R.P. Stephano Zagrabiensi, Concionatore Capucino, Pars I. Zagrabiae, Typ. Jakobi Wenceslai Heyvel, Anno 1715. — *Pabulum spirituale ovium christianarum, seu Conciones Panegyres in omnia Festa Domini, B.V. Mariae, ac Sanctorum;* quae in Alma Diocesi Zagrabiensi sub precepto celebrari solent. Composiate, depredicatae, ac pro maiori gloria Dei, B.V. Mariae, Coelique Sanctorum ac Sanctarum laude et honore in lucem datae a R.P. Stephano Zagrabiensi Concionatore Capucino, Pars II, Clagenfurti, Typis Mathiae Kleinmayer, Anno 1718. — *Pabulum spirituale ovium christianaraum seu Sermones ascetici* Monentes et docentes hominem Christianum parare se ad bonam et felicem mortem. Quibus adjuncti sunt Sermones panegyrici super quaedam Festa B.V. Mariae ac Sanctorum et sanctarum specialiorum Patronorum vel maxime agonizantium hominum. Hosque sequitur brevis Discursus cum infirmis pro consolatione, confortatione, ac ad patientiam ultimosque agones eorundem dispositione. Compositi, ac in lucem dati per R. P. Stephanum Zagrabiensem, Concionatorem Capucinum, Pars III, Zagrabiae, Typis Joannis Bartholomei Pallas, Anno 1723. — *Pabulum spirituale ovium christianarum, seu Conciones super Dominicas a Prima Adventus usque ad Primam post Pentecosten;* cum adjunctis quibusdam diversis, pro particularium temporum oportunitatibus; veluti

Indulgentiarum, Primitiarum, ac quarumcumque publicarum necessitatum, peculiari studio compositae, ac in lucem datae a R.P. Stephano Zagrabiensi, Concionatore Capucino, Pars IV, Superiorum permissu, Zagrabiae, Typis Joannis Bartholomei Pallas, Anno 1727. — *Pabulum spirituale ovium christianarum, seu Conciones super Dominicas Pentecostes ac super Praecepta Decalogi.* Ab omnibus Pastoribus Ovium Christianarum ex Cathedris praedicande, sed multo magis in Confessionalibus cum Peccatoribus sedulo ventilandae; quanto utiliores tanto necessariores judicatae; propterea et omni possibili studio compositae, ac pro salute aeterna Ovium Christianarum in lucem datae a R.P. Stephano Zagrabiensi Concionatore Capucino. Pars V et ultima. Superiorum permissu. Zagrabiae, Typis Jonnis Weitz, Anno 1734.

LIT.: T. ŠAGI-BUNIĆ, *Redovnička zajednica kojoj je pripadao sluga Božji o. Leopold Bogdan Mandić,* Zagreb 1976, 386-389. — O. ŠOJAT, »Štefan Zagrebec (1669.-1742.): Hrana duhovna«. (Izabrala, priredila i rječnikom popratila —), *Forum,* (1978.), br. 6, str. 1091-1105. — J. TURČINOVIĆ, »Pet svezaka “Hrane duhovne ovčic kerščanskeh” Štefana Zagrepca«, *Svesci*, (1967.) br. 2, str. 61-62. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977.

Mirko Kemiveš

STJEPOVIĆ, Bonifacije □ DRAKULICA

STOIĆ, Dominik, jubilarni lektor (Dubrovnik, cca 11. IV. 1809 - Rim, Isola Tiberina, 24. VI. 1853) - Krsnim imenom Josip. Nakon završene gimnazije stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1827. Filozofiju studirao u Male Braće u Dubrovniku, a teologiju u Zadru. Nakon studija predaje dogmatiku na teološkom učilištu Male Braće u Dubrovniku sa s. Frankovićem (v.) i U. Bogdanovićem (v.). Osim predavanja bavio se i propovijedanjem na hrvatskom i talijanskom jeziku. U Provinciji vrši službe: gvardijana, definitora i tajnika. Pozvan, odlazi u Genovu držati korizmene propovijedi 1853. Iza toga odlazi u Rim i tu iznenadno umire u samostanu sv. Bartolomeja. — Kao student, ustrajnošću i marljivošću lako napreduje u nauci. Kao profesor, odlikovan je naslovom jubilarnog lektora teologije. U zbirci rukopisa I. Čulića (v.) sačuvan je njegov Brevissimi cenni sul noviziato e sul metodo di educare i novizj.

DJELA: Slave Karmelitanske izgovorene god. 1850. Split tisk. Piperate. - Slave Karmelitanske. Spliet 1850.

LITERATURA: Ivan August KAZNAČIĆ: Biblioteca di fra Inocenzo Ciulich nella LIbreria de’RR. PP. Francescani de Ragusa zara 1860. 200, 227, 332. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 548.

I. Djamić

STOJANOVIĆ, Josip, pisac (Slavonski Brod, 12. IX. 1746. - Vukovar, 31. I. 1814). Pristupio je 1763. Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga. Filozofiju je studirao na nekom od učilišta u Provinciji, a teologiju u Bolonji. God. 1777. je boravio u Osijeku, a od 1778. je kapelan brodske krajiške regimente s kojom je sudjelovao u Ratu za bavarsko nasljednje (1778-1781). Za vrijeme protuturskog rata bio je ponovno u istoj službi, ali kod gradiščanske regimente (1788-1791). U međuvremenu je bio gvardijan i žjpnik u Cerniku (1781/82), propovjednik (1781-1785) i gvardijan u Požegi (1785-1788), gvardijan u Baji (1791-1794) i Vukovaru (1797-1800, 1803-1806) i zamjenik samostanskog poglavara u Budimu (1794-1797). Za provincijala J. Jakošića je savjetnik u upravnom vijeću Provincije, a zatim je tajnik Provincije za provincijala C. Schneidera (1806-1809) i boravi u Radni. Odlikovao se u crkvenom govorništvu. Objavio je tiskom propovijed prigodom zlatne mise fra Marka Miloševića; danas je izgubljena. U rukopisu su ostale Nedjeljne propovijedi (Čevapović). Dao je tiskati dva ratnička govora i dvije knjižice stihova; obje su prilagođene pripjevi starijih književnih uzoraka (Visio Philiberti, odnosno Marulićevi spjevovi Govorenje sv. Bernarda od duše osuđene i opet Uspomena općenskoga suda). Po svemu sudeći on nije autor Pisme od

uzetja Turske Gradiške iliti Berbira grada (Matić), premda mu Jakošić pripisuje pjesmu u slavu gradiščanske regimente (1788).
DJELA: *Anrede an die k.k. Slavonischen Broder Infanterientruppen... gehalten in slavonischer Sprache von Joseph Stojanovich*. Essek 1780, 1795. — *Tužba duše i tila osuđena*. Buda 1794. — *Smrt priuzvišenoga gospodina Gedeona Laudona*. Buda 1794. — *Uspomena općenskoga suda*. Buda 1795.
LIT.: M. Šrepel: Jakošićev spis "Scriptores Intermaniae". Građa za povijest književnosti hrvatske, 2(1899), 137. — G. Čevapović: Synoptycio-memorialis catalogus. Budae 1823, 322. — B. Drechsler Vodnik: Slavonska književnost u XVIII. vijeku. Zagreb 1907, 53-59. — T. Matić: Prosvjetni i književni rad u Slavoniji prije Preporoda. Zagreb 1945. — K. Georgijević: Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Zagreb 1969, 265, 266. — F. E. Hoško: Franjevci i knjiga za slavonske krajiišnike. Kačić 16(1984), 157, 158. F.E. Hoško

STOJANOVIĆ, Tadija, pedagog (Vinkovci, 1793 - Požega, 24. II. 1825). U Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1808. godine, a 1814. je postao svećenik. Studirao je na filozofskom učilištu u Baji (1809-1811), a zatim na bogoslovnim školama u Mohaču (1811-1813) i Vukovaru (1813-1815). Pred članovima kapitula je 1815. u Iloku branio teze svog profesora Grge Čevapovića iz moralnog i pastoralnog bogoslovlja. Postigao je doktorat iz filozofije i licencijat iz teologije na sveučilištu u Budimpešti. Filozofiju je predavao u Našicama (1817/18) i Radni (1818-1820), a zatim je preuzeo učiteljsku stolicu na bogoslovnoj školi u Baji i predavao biblijske predmete (1820-1825).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Liber memorabilium conventus Valocvariensis, sv. 1, 455-531. — Historia Domus Bajensis, Band I. Bajae 1991.
F.E. Hoško

STOJČEVIĆ, Andrija, teološki pisac (Radovanci, Velika, oko 1722. — Osijek, 19. IV. 1764). U Bosni Srebrenoj je 1721. našao životno mjesto. Filozofiju je studirao u Baču (1742-1745), a teologiju u Budimu (1745-1749). U Požegi je 1750. stekao prava profesora filozofije i preuzeo predavanja na budimskom filozofskom učilištu (1750-1753), jer je položio ispit kao najbolji među natjecateljima. Zatim je predavao moralno bogoslovlje u Iloku (1753-1755) i istodobno bio tajnik Bosne Srebrene za provincijala □ Antuna Bačića. God. 1756. je položio ispit za profesora dogmatske teologije i preuzeo katedru na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Budimu (1756-1758), a zatim na Generalnom učilištu u Osijeku (1758). Sudeći po inicijalima njegovog imena i prezimena on je autor filozofskih rukopisa *Philosophiae pars prima seu Logica* (Budae, s. a., vel. 11 x 18,5 cm, str. 291, samostan u Budimu, sign. k VI 18) i *Philosophia ad usum curiosorum comunicata* (Budae, s.a., vel. 10,2 x 16 cm, str. 296, samostan u Budimu, sign. k IV 45). Svakako je napisao razradu više bogoslovnih rasprava pod naslovom *Sacrosancta theologia speculativa* (Essekini 1762-1764, vel. 17,5 x 22, 5 cm, str. 302, nekoć u knjižnici Franjevačkog samostana u Vukovaru, sign. XIII E 6 r 2).
DJELA: *Im- et opportune suipsius recognitio...quam in Secundo Sententiarum libro...esponerunt,* Budae 1758. — *Adornandae unitatis pluralitas,* Essekini 1759. — *Spiritus vivicans, confortans et consumans,* Budae 1760. — *Homo instructus per varias regulas,* Essekini 1762.

STOLNIČIĆ, Fridrik, provincijal († Zagreb, 26. I. 1684). Kod osnivanja Kustodije sv. Ladislava 1655. pridružio se novoj zajednici u sastavu Provincije sv. Marije. Drugi kustod M. Tkalčević mu povjerava upravne službe u samostanima pa je zamjenik gvardijana u Remetincu (1658/59), gvardijan u Ormožu (1659/60) i u Varaždinu (1660). Osnivački kapitul Provincije sv. ladislava ga je 1661. kaznio gubitkom prava na bilo koju upravnu službu kroz jedno desetljeće zbog teških zloporaba u ekonomskom poslovanju i prekršaja liturgijskih pravila dok je bio

gvardijan u Varaždinu. Provincijal T. Međurečki mu je, izgleda nepovlasno, oprostio kaznu. Slijedili su ga i njegovi nasljednici pa su mu povjeravali odgovorne službe: bio je odgojitelj novaka u Križevcima (1663-64, 1667/68, 1671-1674). U sukobu između dvojice vodećih članova Provincije, T. Međurečkog i M. Tkalčevića, kapitul ga je 1674. izabrao za provincijala. Nezadovoljnici njegovim izborom uspjeli su ishoditi da ga vrhovna uprava Franjevačkog reda razvlasti, premda je iz obzira prema javnosti formalno obavljao službu provincijala kroz dvije godine. Izgleda da je Stolničić ipak bio žrtva sukoba u Provinciji, jer ga provincijalni vikar A. Alpinus ponovno oslobađa kazni pa obavlja važne službe definitor je Provincije (1677-1680), gvardijan u Varaždinu (1677-1680), Križevcima (1681/82) i Zagrebu (1682-1684).

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Monumenta Custodiae s. Ladislai, 127-180. — Ibidem, Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. Hoško: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII. stoljeća. Kačić, 4(1971), 100-101.

F.E. Hoško

STRAUS (de), Ivan, O. Min. († 1417/18), pićanski biskup. Pripadao je franjevačkom redu i nazivan je Strauss (dictus Straus). Imenovao ga je pićanskim biskupom 18. IV. 1411. protupapa Ivan XXIII. A kako je nasljednika dobio 14. II. 1418., po svoj je prilici umro krajem 1417. ili pak prvih dana 1418. (Eubel) — Naziv Straus odaje Ivanovo germansko podrijetlo. Vjerojatno je potjecao iz Austrije, jer, austrijski nadvojvode imali pravo predlagati pićanskog biskupa (Ughelli).

LIT.: F. UGHELLI: Italia Sacra. Roma 1644ss. vol. V, 452 br. 13 — L. WADDING: *Annales Minorum, IX,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 438 br. 2 — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 802 — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 397.

STROPIĆ, Honorije, prevodilac Sv. Pisma (Lastovo, cca 20. III. 1773 - Dubrovnik, 16. XII. 1852) - Krsnim imenom Ivan. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1794. Studirao u Italiji na franjevačkim učilištima. Bio je svećenik čestit, veoma pobožan i produihovljeni redovnik (Rode). Kroz trideset je godina vršio službu hebdomadara u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Odlikovan je naslovom ex-definitora. - Prevođenju Svetoga Pisma na narodni jezik posvetio je više od četrdeset godina, a pozamašni i još neproučeni rukopis ovoga prijevoda čuva se u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 547.

I. Djamić

STRUKIĆ, Ignacije, povjesničar (Kreševo, 31. VII. 1860 - Kreševo, 29. IX. 1906). - Osnovnu školu, gimnaziju ifilozofiju završio je u Kreševu, teologiju u Ostrogonu. U franjevački red stupio je 1876. Za svećenika je ređen 1883. Bio je profesor na gimnaziji u Gučoj Gori (1883-1888), meštar novaka u Fojnici (1888-1891), provincijalov tajnik (1891-1894), upravitelj Trećeg reda sv. Franje u Sarajevu i istodobno predavač najprije na trgovačkoj, zatim tehničkoj, zanatskoj i višoj djevojačkoj školi desetak godina. U Sarajevu je orgnaizirao socijalnu ustanovu "Kruh sv. Ante" i pokrenuo "Društvo zarkve sv. Ante u Sarajevu". Populazirao je svjetovni Treći red sv. Franje u cijeloj Bosni. Pred kraj života, iz zdravstvenih razloga, putovao je u Egipat ui tom prilikom posjetio u Palestini sveta mjesta. Proputovao je također i u Italiji onim mjestima koja su vezana za život i djelo sv. Franje. Plod tih putovanja je putopis Serafinska palestina. — Strukić se intenzivno bavio spisateljskom djelatnošću. Osim što je objelodaniio nekoliko samostalnih djela surađivao je prilozima povijesnog i vjerskog sadržaja u Srcu Isusovu (1886), Glasniku bosanskih i hercegovačkih franjevaca (1887), Vrhbosni (1887-1889, 1904),, Glasniku

jugoslavenskih franjevaca (1888-1891, 1893-1894), Franjevačkom glasniku (1895-1901), Spomen-knjizi iz Bosne (1901), Serafinskom perivoju (1902-1904), Spomenici Fra Grge Martića (1906) i Hrvatstvu. Posthumno su mu objelodanjeni prilozi u Kalendaru Fra Grga Martić (1908) i u Našoj misli (1914). Povjesničke crtice o Kreševu i Serafinsku Palestinu objelodanio je najprije u Franjevačkom glasniku, a potom i zasebno. Bio je urednik Franjevačkog glasnika (1895-1901).

DJELA: Put k savršenosti kršćanskog ili Treći svjetovni red sv. Franje Asiškoga. Zagreb 1895. - Povjesničke crtice Kreševa i franjevačkog samostana. Sarajevo 1899. - Serafinska Palestina. Sarajevo 1899. - Učenik Isusov. Sarajevo 1904.

LITERATURA: HRANILOVIĆ Jovan: Serafinska Palestina. Vienac, 31(1899) 49, str. 795. - KRANJČEVIĆ Silvije Strahimir: Serafinska Palestina... Nada, 5(1899) 22, str. 351-352. - MILAKOVIĆ Josip: Povjesničke crtice Kreševa i franjevačkog samostana... Nada 5(1899) 2, str. 29. - ANONIM: Povjesničke crtice Kreševa i franjevačkog samostana... Sarajevski list, 22(1899) 12, str. 3; Vienac, 31(1899) 29, str. 474; Osvit, 2(1899) 4, str. 6; Preporod, 2(1899) 6, str. 191. - M/ILAKOVIĆ J/osip: Dvije knjige fra Ignacija Strukića. Školski vjesnik, 7(1900) 439-441. - ZAHODNIK Rudolf M.: Povjesničke crtice Kreševa i franjevačkog samostana... Lovor, 1(1900) 1, str. 22-32; 2, str. 160-161. - BRKOVIĆ Arkanđeo: † O. Ignacije Strukić. Serafinski perivoj, 20)1906) 19, 324; Strossmayer, 2(1908) 300. - DEŽELIĆ Velimir: Strukić Ignacije. Znameniti i zaslužni Hrvati. Zagreb 1925, str. 249. - HRGIĆ Ljubo: Fra Ignacije Strukić. Spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom. Beograd 1932, str. 185-186. A. Kovačić

STULLI, Joakim, leksikograf (Dubrovnik, 23. IV. 1730 - 12. IV. 1817). - Krsnim imenom Mihajlo Antun. Humanistike nauke završio u dubrovačkom isusovačkom kolegiju. Stupio u Dubrovačku provinciju sv. Franje 1751. Filozofiju i teologiju studirao u dubrovačkom samostanu Male Brače, a na specijalizaciji bio u Rimu (Aracoeli). Zaređen za svećenika 1756. Od 1760. do 1810. radio na "ilirskom" leksikonu s latinskim i talijanskim riječima. U Provinciji obnašao službu starješine u samostanima: Kuna na Pelješcu (1761-1762 i 1768-1769), Rijeka Dubrovačka (1765-1768) i Daksa (1769-1770). Kao nagradu za svoj leksikografski rad dobio je od austrijskog cara Franje II. Križ za zasluge (1801) i doživotnu penziju (1803), a od francuskih okupacionih vlasti u Dubrovniku nagradu u iznosu od 100 dukata i a:također doživotnu penziju. — Sastavljanju Rječnika posvetio se sebi svojestvenom energijom i upornošću. Leksičku građu sakuplja iz rukopisne i tiskane književne baštine kojom obiluje Biblioteka dubrovačkog samostana Male Braće. Kao dubrovčaninu poznata mu je vjerska, građanska i pravna terminologija. službujući izvan Grada bilježi riječi iz seoskog, primorskog, pomorskog i ribarskog života, a ima prigode razgovarati i s franjevcima iz Bosne, koji studiraju na generalnom studiju teologije Male Braće u Dubrovniku. Radi upotpunjavanja i usavršavanja svog životnog djela odlazi u Rim i Veneciju, a odatle u Austriju, Mađarsku, Češku i Prusku, da bi se savjetovao sa stručnjacima za jezik, a usput među uplivnim ljudima traži mecene za troškove tiskanja itiskare. Austrijski carevi Josip II., Leopold II. i Franjo II. pružaju mu svestranu moralnu i materijalnu podršku u radu oko Rječnika. Prije tiskanja, Rječnik je u rukopisu predan na prgled stručnjacima: Sebastijanu Conte d'Ayala (1744-1817), dubrovačkom poslanika na bečkom dvoru, radi ispravljanja talijanskog i latinskog dijela; Atanasiju Demetrović-Sekereš, cenzoru "ilirskih" knjiga, koji predlaže ujednačeni pravopis i unošenje njemačkih riječi; Jozi Krmpotić, svećeniku iz Like, koji predlaže upotrebu slavonskog pravopisa u Rječniku; a konačno mišljenje odjelu daje đakovački biskup Antun Mandić (biskup 1805-1815), inspektor narodnih škola u Hrvatskoj. — Prvi dio Rječnika (latinsko-talijansko-ilirski) posvećen caru Franji II-izlazi u Budimu (1801). Drugi (ilirsko-talijansko-latinski) posvećen istome caru tiska

se u Dubrovniku (1806). Treći je (talijansko-ilirsko-latinski), posvećen maršalu Marmont-u, objavljen također u Dubrovniku (1810). Naime, izravno ili neizravno, tiskanje prvih dvaju dijelova omogućuje Franjo II., a trećega Marmont. — U naslovima se govori o "ilirskom" rječniku. Riječi "illirico" S. daje značenje "slovinski, horvatski, hrovatski, hârvatski", a "illiricus, - a, -um" "slovac, slovin, slovinac, hrovat, horvat, hârvat". — Sva tri dijela Rječnika (svaki u dva sveska velike osmine) sadrže oko 4800 stranica. Od preko 360 autora (kojih djela S. navodi kao izvore), 206 su klasično - ili crkveno-latinski, a ostali slavenski, hrvatski, dubrovački; 25 su franjevci, od kojih 5 iz njegove Provincije. — Rječnik je dugo vremena vrijedio kao najbogatiji izvor i tumač jezičnog blaga, s jakim utjecajem na hrvatski preporod i njegovu književnost. Navode ga Rječnik hrvaskog ili srpskog jezika. JAZU Zagreb 1888-1975., Rikard Simeonov Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva (na osam jezika). Zagreb 1969., Slovník naučny. Praha 1870., André Jalov Glossaire Nautique. Paris 1848., a ovi nisu jedini.
DJELA: Lexicon latino-italico-illyricum. Budae 1801. - Rjecsoslòxje ilirsko-italiansko-latinsko. Dubrovnik 1806. - Vocabolario italiano-illirico-latino. Ragusa 1810.
LITERATURA: Mijo BRLEK MB): Stulli, fra Joakim. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976. 272a-b. - ISTI: Joakim Stulli (1730-1817), dubrovački leksikograf. Dubrovnik 1980. M. Brlek

STYBER, Ivan Kapistran, provincijal (Varaždin, 14. I. 1684. - Ormož, 27. V. 1749). U Križevcima je 1703. prihvatio franjevački život u Provinciji sv. Ladislava. Na filozofskom učilištu u Varaždinu (1704L1706) i na bogoslovnoj školi u Zagrebu (1706-1710) stekao je filozofsko i teološko znanje. Odmah je postigao naslov profesora filozofije i predavao najprije u čakovcu (1710/11) i zatim u Remetincu (1716-1718). Postigao je i kvalitikaciju profesora dogmatskog bogoslovlja na generalnim učilištima pa predaje na bogoslovnim školama u Varaždinu (1721/22) i Zagrebu (1722-1727); predavao je i moralno bogoslovlje u Varaždinu (1715/16). Upravnu službu gvardijana u samostanima obavljao je u Varaždinu (1714/15, 1720/21), Zagrebu (1718-1720, 1727-1729) i u Ormožu (1733-1736, 1740-1743). Vršio je i upravne službe na razini Provincije: bio je definitor (1724-1727, 1743-1746), kustod (1727-1730, 1736-1739), generalni vizitator (1736) i provincijal (1730-1733). Za potrebe članova Provincije, a napose za one u razdoblju odgoja, tiskao je priručnik franjevačkog načina življenja Liber vitae franciscanae complectens brevem annotationem de origine, porgressu, etc. Ordinis Minorum s. Frandisci, Regulam, Testamentum et doctrinama religiosam ac christianam pro oportunitate tam professorum quam novitiorum utilitissimus (Zagrebiae 1731).
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Matricula officiorum, ad nomen. — F.E. Hoško: Odgoj franjevaca Provincije sv. Ladislava u razdoblju potridentske obnove. Dobri Pastir, 26(1976), sv. 1/2, 226, 227. F.E. Hoško

SUBIĆ, Radoslav, Radoslav (Ladislav), biskup

SUDIĆ (VARADINAC), Franjo, povjesničar (Varadin, 17. stoljeće). Djelovao je u vrijeme bečkog rata kad je provincija Bosne Srebrene zbog sve većih turskih globa i nameta došla u tešku materijalnu situaciju. Sudić, kao i neki drugi članovi provincije, bio je prisiljen po inozemstvu kupiti milodare da bi se ublažilo ovo teško stanje. Tom prilikom nailazio je i na nerazumijevanje te ga je to potaklo da ukratko prikaže prošlost, sadašnjost i djelatnost Bosne Srebrene. Učinio je to u svom djelu Pastor Bonus, kojim je utjecao na kasnije povjesničare Bosne Srebrene, osobito sastavljače šematizma. Njegovu Descriptio Provintiae Bosnae Argentinae objelodanio je u Subotici Ferdinand Kajzer. Sam svjedoči da je bio apostolski misionar, propovjednik ilektor.
DJELA: Libellus hoc nomine Pastor Bonus... Venetiis 1979.
LITERATURA: MATKOVIĆ Jako:

Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 52. - JELENIĆ Julijan: Kultura i bosanski franjevci I. Sarajevo 1915, str. 234. - ISTI: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (Rukopis u arhivu franjevačkog samostana u Tolisi). A. Kovačić

SUGJA, Hijacint (Sughia), lektor filozofije (Dubrovnik, cca 1747 - Arimini, 20. V. 1774) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1763. Djelovao kao lektor filozofije u Ariminiu u Italiji. Živio i umro kao pravi redovnik, kako stoji u pismu kojim iz Italije starješine izvještavaju o njemu.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 476.
I. Djamić

SUŠAC Fra Kornelije-Ante (1925.-1945.) Rođen 25.VIII.1925. u Cernu, ž. Humac, od oca Blaža i majke Stojke r. Luburić. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu. U Franjevački red stupio na Humcu, 17.IX.1943. Jednostavne zavjete položio u Ve-ljacima, 18.IX.1944. Kao klerik jednostavnih zavjeta i učenik VII. razreda gimnazije 8.II.1945., zajedno s drugom braćom, spaljen na Širokom Brijegu.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

SUŠAC, s. Bogoljuba, učiteljica, ŠSM (Studenci, 20. X. 1889. — Crnopod, 12. IX. 1963.). Vrijeme kandidature u koju je ušla 5. VIII. 1908. provela je u Mostaru, a novicijat (1910.) u Mariboru nakon čega se ponovno vratila u Mostar. Bavila se izradbom crkvenoga ruha. Kad je u Mostaru otvoren novicijat, imenovana je prvom učiteljicom novakinja. A kad je u Trebinju otvorena Ženska stručna škola, ona je tu učiteljica i upraviteljica škole. Tu je ostala do 1945., a potom je po nekoliko godina provela na Humcu i u Međugorju da bi staračke dane proživjela u Potocima. — Bila je neustrašiva i uporna. Što je htjela i naumila, to je postizala. Najplodnije razdoblje života provela je u Trebinju. Uspjela je, na opće zadovoljstvo građana, učiniti stručnu školu školskih sestara u Trebinju veoma uglednom i postići od ondašnjega ministarstva prosvjete da bude proglašena "poludržavnom". Sama je bila nekoliko puta unapređivana u učiteljskom zvanju. Među učenicama bilo je najviše pravoslavnih i muslimanki. Ona je živjela s njima u srdačnim i prijateljskim odnosima, u ozračju međusobnoga povjerenja. Otvorenost prema ljudima koji drukčije misle, vjeruju ili ne vjeruju, bila je njezina glavna značajka.
A. Bubalo

SUŠAC, s. Franjka, ŠSM, (Cerno, 18. XII. 1896. — Potoci, 11. VI. 1968.), kućanica. U kandidaturu stupila 17. IV. 1914. u Mostaru, a u novicijat 15. VIII. 1917. u Mariboru. Poslije novicijata vratila se u Mostar. Posvećivla se obavljanjem raznih kućanskih poslova, posebice je zapažen njezin rad u sirotištu. S posebnom ljubavlju brinula se za siromašnu djecu radi kojih je često išla prositi i u udaljena mjesta, posebice u Slavoniju. U tom radu došla je do izražaja njezina ljubav i poniznost. Priča se da ju je jedan čovjek, kad je tražila pomoć za djecu, popljuvao. Ona se pribrano obrisala, a onda je rekla: "Ovo je bilo za mene, a sada dajte nešto za našu siromašnu djecu." Na te riječi čovjek je ostao postiđen, otišao je i donio dar za djecu. Posebna krepost s. Franjke bilo je i franjevačko veselje. Pomalo fizički nezgrapna, dopuštala je da se na njezin račun šale dodajući: "Nek se sestre vesele!"
A. Bubalo

SVILIČIĆ, Hilarion, provincijal (Šćitarjevo kod Zagreba, 1648. - Remetinec, 27. X. 1712). U Remetincu je 1670. započeo franjevački život kao član Provincije sv. Ladislava Filozovsku i teološku izobrazbu je stekao u inozemstvu. Vratio se s kvalifikacijom profesora filozofije i predaje na filozofskim učilištima u Krapini (1677/78) i Varaždinu (1678/79). Nastavničkoj i odgojiteljskoj službi se vraća i kasnije pa je u Remetincu predavao moralno bogoslovlje (1695/96) i bio odgojitelj mladih franjevaca u godini tzv. drugog novicijata (1710-1712). Ostalo vrijeme je

obavljao pastoralne i upravne službe: vodio je bratovštinu pojasa sv. Franje u Varaždinu (1680-1683) i bio samostanski starješina u Remetincu (1696/97, 1699-1702), Krapini (1686/87, 1694/95) i Varaždinu (1683-1686, 1697-1699). U četiri trogodišta je bio definitor Provincije (1687-1690, 1693-1696, 1702-1705, 1709-1712); također je bio kustod (1696-1699) i provincijal (1705-1708). Podigao je samostan u Remetincu. isticao se u propovijedanju pa mu je provincijal A. Buzjaković 1686 dodijelio po dopuštenju generala Franjevačkog reda naslov sveopćeg propovjednika. U Varaždinu je 1697. osnovao pratovštinu karmelskog škapulara Majke Božje; štovanje Majke Božje odškapulara je i danas istaknuto u Varaždinu iu okolici.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Monumenta Custodiae s. Ladislai, 311. — F.E. Hoško: Pastoralno djelovanje franjevaca Provincije sv. ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove. Bogoslovska smotra, 46(1976), 461.
F.E. Hoško

SZALKAI (ZALKA) Blaž de, bos. vikar (Szalkai, 2. polovica 14. st. - ?, 1. polovica 15. st.). - Bosanski je vikar kroz tri trogodišta (1420-1429). Odlučan i neustrašiv branitelj strogog opsluživanja franjevačkog pravila (opservant), redovnik čvrsta značaja i revna života. Skupio je "Constitutiones papales, generales ac Bosne opservantiales", na temelju kojih Martin V. izdaje bulu 28. srpnja 1424. god., kojom je bilo potvrđeno da opservantska bosanska vikarija ostaje i nadalje neovisna i samostalna, nasuprot pokušajima većine (konventualaca) da opservantima ponište samostalnost. Njegovim podsredstvom, isti papa potvrđuje pravo na samostane koje je Bosanska vikarija uivala prije šezdeset i dvije godine u sudjednim kraljevstvima Mađarske i Dalmacije, kao zaklonište u progonima. Posebna je zasluga S. u tome što je napisao prvo povijesno djelo o Vikariji: "Gesta vicariorum Bosnae", u kojem je opisao rad svojih predšasnika i slijedećih vikara do godine 1440. Spomenuta djela ostala su u rukopisu.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 16-17. - Euzebije FERMENDŽIN: Chronicon observantis provinciae Bosnae Argentinae ordinis s. Francisci Seraphici. Starine. Zagreb 1890, XXII, 15 sl. - Julijan JELENIĆ: Kultura i bosanski franjevci I, Sarajevo 1912, 106. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968, 85-87.
A. Barun

SZIGINYI, Teodor, teološki pisac (Kloštar Podravski, 12. IX. 1741. - Pečuh, 10. II. 1781). Bio je član Provincije sv. Ladislava. Djelovao je kao profesor filozofskog učilišta u Čakovcu (1767-1769) i učilišta moralnog bogoslovlja u Virovitici (1773/74) i Ivaniću (1774/75). Kad je položio ispit za profesora dogmatskog bogoslovlja, predavao je na bogoslovnim školama u Varaždinu (1776-1778) i Pečuhu (1778-1781). Tiskom je objavio dva popisa teoloških teza; jedan sam, a jedan zajedno s Romualdom Denčarom.
DJELA: *Assertiones theologicae de consecutione salutis per Christum... quas Quinmque-Ecclesiis Anno 1780. propugnarunt...* Quinque- Ecclesiis, 1780. - *Assertiones ex universa Theologia (Quinque-Ecclesiis,* 1780; susautor R. Denčar.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrbu: Matricula officiorum, sign. B 2, ad nomen. - F. E. Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 79, 80.
F. E. Hoško

SZITTA, Honorije, teološki pisac (Niklaen, Mađarska, 23. VI. 1727. - Segesd, Mađarska, 18. XII. 1799). Pristupio je 1748. u Ivaniću Provinciji sv. Ladislava. Postavši profesor filozofije predavao na filozofskom učilištu u Čakovcu (1761-1763), zatim na učilištima moralnog bogoslovlja u Remetincu (1763/64) i Ivaniću (1764/65). Kako se je osposobio i za profesora dogmatske teologije, zadobio je učiteljske stolice na bogoslovnim školama u Varaždinu (1767/68), i Pečuhu (1768-1773). Tiskom je objavio tri teološka tezarija; treći je priredio zajedno s Dizmom Stankovićem.

DJELA: *Dum assertiones dogmatico-scholasticas ex universa Theologia... Quinque-Ecclesiis... propugnandas susceperunt... 1770.* Quinque-Ecclesiis, [1770]. - *Assertiones dogmatico-theologicae de Deo Uno eiusque divinis attributis... propugnarunt Quinque-Ecclessis...ž 1771.* Quinque-Ecclesiis, 1771; dva izdanja iste godine. - *Assertiones dogmatico-scholasticae ex universa Tehologia... accomodatae...* Quinque-Ecclesiis 1773. Quinque-Ecclesiis, 1773; suautor D. Stanković.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matriculla officiorum, sign. B 2, ad nomen. - F. E. Hoško: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i 18. stoljeća. Kačić 3(1970), 94, 97.F. E. Hoško

ŠABIĆ (MABIĆ, MALIĆ, RAMLJAK), Jure, prov. (Guber kod Livan, početak 17. st. - Rama, 1667). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1666-1667).
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 87-88. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 196-197. A. Barun

ŠABIĆ Đema, ŠSP, bolničarka, (Brnaze, Sinj, 16. IV. 1919. - Knin, 2. II. 1945). - U samostan je stupila u svojoj 18. godini. Gotovo tri godine bila je kandidatkinjom, a kroz to vrijeme marljivo je i radosno vršila razne poslove u kući i vrtu. Posebno je savjesno izvršavala mala međusobna djela ljubavi i pazila na samostansku tišinu. Čitavom pojavom odražavala je smirenu i skladnu nutrinu. U novicijat ulazi 15. VIII. 1939. u Splitu. Nakon novicijata poslana je u kninsku bolnicu. U posljednjim mjesecima rata samoprijegorno dvoreći tifusare, sama se zarazila pjegavim tifusom, te poslije više dana agonije preminula u Kninu na blagdan Svijećnice. B. Nazor

ŠAGOVAC, Ivan, pedagog (?, oko 1708. — Osijek, 29. X. 1736). Pristupio je 1725. u Baču Provinciji Bosni Srebrenoj. Nepoznat je tijek njegovog školovanja, ali je 1733. bio osposobljen za profesora filozofije i postao je prvi predavač na tek osnovanom filozofskom učilištu u Vukovaru. Potkraj druge nastavne godine održao je sa svojim studentima u crkvi pred brojnim slušateljstvom prvu javnu raspravu iz filozofije u tom gradu. Preostao je kao znak njegovog djelovanja također rukopisni zapis njegovih predavanja *Physica et metaphysica* (Valcovarini, 1735/36, vel. 16,5 x 19,5 x 5 cm; Ilok C 307). Završivši 1736. predavanja na učilištu ostao je u Vukovaru kao samostanski starješina, ali je nenadano umro od kapi.
LIT.: F.E. HOŠKO: Filozofsko učilište u Vukovaru (1733.-1783.), *Anali za povijest odgoja,* 1 (1922), 15. F.E. Hoško

ŠALINOVIĆ, fra Vinko (*Mate) profesar, pisac i prevodilac. (Dusina kraj Vrgorca, 6. X. 1827 - Imotski, 27. IX. 1884). Osnovno znanje dobio je u makarskom samostanu. Nižu gimnaziju je završio u Zaostrogu a višu ili humanitet u Karinu i Sinju (1846-50). Filozofiju je pohađao u javnom liceju u Splitu, bogosloviju u Šibeniku i Makarskoj. U novicijat je ušao 1848. a zaređen 1952. Od godine 1854. do 1861. predavao je kao suplent u Sinju i spremao se za studij na koji je otišao godine 1861. Profesorski ispit iz grupe fizike i matematike položio je 1863. i vratio se u Sinj gdje je do smrti predavao svoje predmete. Nakon odlaska fra Š. Milinovića bio je kraće vrijeme direktor Gimnazije (1880. do 1882). Radio je na proširenju arheološke zbirke. Bio je nadzornik osnovnih učionica u Sinju. Uz nastavnički rad vršio je službu župnika u Sinju (1865-68), prokuratora Provincije, kustoda (1876) i provincijala (1879-82). Šalinović je bio izrazit i ugledan narodnjak tako da ga je sinjska općina poslala (1883) da rješava razmirice s bosanskom vladom zbog granica i ispaše blaga a Vrgorčani su ga željeli za svoga zastupnika u Dalmatinskom saboru ali je to odbio. Umro je u Imotskom od tifusa. Šalinović je bio sklon pjesništvu i pjevao je prigodnice ili prevodio s talijanskog pjesme. Tiska ih je kao knjižice ili ih objavljivao u "Narodnom listu" (1875, 1878, 1880), u "La Dalmazia cattolica" (1873, 1876). U njima opisuje političke događaje ili razna vjerska

slavlja. Između njih se ističe prijevod "Sotone" talijanskog pjesnika A. Bacchia ili "Opsada Beča g. 1683." od Filicija.
DJELA: Pisma o sinjskim izborim miseca ožujka 1868 - posvećena cetinskim Hrvatom - spivao Hrvat rodoljub, Zadar 1869; Sinjsko-cetinski izbori i orta**k**luk srpnja miseca 1870, Split 1870; Bogoljubnik Marije presvete od Karmela, pohrvatio jedan nedostojni službenik iste blažene Djevice i bratim karmelitanski (bez oznake mjesta i godine tiskanja, imprimatur iz g. 1872); Pjesma prigodom svetovanja šeste stoljetnice serafinskoga naučitelja sv. Bonaventure Reda s. o. Frane, spjevao O. Vinko Šalinović, Split 1874; Enok Ardenić od A. Tennyson-a po talijanskom prevodu Dragutina Faccioli-a pohrvatio V.Š., Zadar 1884.
LIT.: V. VRČIĆ, *Vrgorska krajina*, Vrgorac 1972, 90. – *Franjo među Hrvatima*, Zagreb 1976, 273. – P. BEZINA, Srednje školstvo, 157-158. – A. RIBIČIĆ, Crtice o školstvu u Zaostrogu, Zaostrog 1989, 91. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 129-130. *J. A. Soldo*

ŠAPINA, Bono, muzejski radnik (Skrti ž. Gračanica, 19. VI. 1909 - Fojnica, 14. III. 1979) - Krsno ime bilo mu je Pero. Roditeljik Aleksandar i Mara r. Crnov, umrli su mu rano pa je smješten u Dom ratne siročadi u Kraljevoj Sutjesci. Gimnaziju je pohađao u Visokom (1922-1931), novicijat FS u Fojnici (1928-1929), teologiju u Sarajevu (1931-1935) i u Zagrebu. Zaređen je za svećenika 1935. Nakon toga bio je kapelan u Zenici. Na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom predavao je od 1937-1943. vjeronauk, latinski, lijepo pisanje, zemljopis i povijest. Vrššio je dužnost potprefekta i ekonoma Franjevačkog konvikta u Visokom. Bio je tajnik provincijala (1942-1945), ekonom Provincije (1945-1949), kratko vrijeme kapelan u Jajcu, Ljubunčiću, Fojnici i Kreševu. Bio je gvardijan u Fojnici (1961-1964). Od 14. XI. 1955. do smrti bio je blagajnik Udruženja katoličkih svećenika "Dobri pastir". Radio je na izdavanju liturgijskih, katehetskih i teoloških knjiga i radio na uređivanju i obogaćenju arhiva, knjižnice i muzeja Franjevačkog samostana u Fojnici. Zbog zasluga na ovom području bio je odlikovan od predsjednika republike Josipa B. Tita. U arhivu je dao stručno konzerviratu turske i bosančicom pisane dokumente, knjižnicu je znato povećao nabavkom novih izdanja i uvezivanjem knjiga i časopisa a ujedno je nabavio nove ormare i police. Pobrinuo se je za novu, modernu postavku muzeja u Fojnici, koji je znatno proširio dodavanjem novih odjela (etnografskog i mineraloškog). Kao đak je surađivao u Cvijetu (1928, 1930, 1931) i kasnije u Dobrom pastiru (1956, 1959). Bio je i urednik Glasnika sv. Ante 1943-1944.
LITERATURA: Fra Branko KRILIĆ: Fra Bono Šapina. Bosna Srebrena, 30 (1979), 77-79. Isp. i razne govore u povodu smrti u Biltenu Udruženja katoličkih vjerskih službenika B. i H., br. 7, str. 1-10.
I. Gavran

ŠAŠKOVIĆ Laurencija, ŠSP, žrtva poraća, (Marino Selo, Novska, 30. I. 1918. - Nestala 10. lipnja 1945. na putovanju od Zagreba do Novske). - U samostan je stupila 1934. u Celju. Uskoro je poslana u Split, gdje je završila stručnu školu. U novicijat ulazi 15. VIII. 1936. Kao zavjetovana sestra jednu školsku godinu radila je u Trebinju na stručnoj školi školskih sestara Mostarske provincije. Poslije toga uspješno je i točno vršila službu učiteljice na sestrinskoj domaćinskoa školi u Splitu. Kad je škola za vrijeme rata bila svedena na minimum, s. Laurencija je poslana u Zagreb. na Sv. Duh, gdje su sestre neko vrijeme radile u bolnici. Tamo je jedno vrijeme vršila službu odgovorne sestre u redovničkoj zajednici. — U vrtlogu prvih poratnih dana zameo joj se svaki trag. Iz Zagreba je 10. lipnja 1945. pošla vlakom prema rodnom selu. Poslije toga ni sestre ni njezina rodbina nisu mogle ništa o njoj doznati. Pretpostavlja se, prema izvještaju jedne sestre da je izvedena iz vlaka u Dugom Selu jer se zauzimala za dvojicu ustaša i prema nađenim ostacima redovničkog odijela u šumi kod Dugog Sela da je s. Laurencija završila u nekoj od jama tog mjesta. B. Nazor

ŠEMAN, Želimir, društveni radnik (Blago na Korčuli, 18. VIII. 1895 - 20. I. 1940) - Osnovnu školu završio u rodnom mjestu, grgovačku školu u Splitu. Privatno naučio talijanski, njemački, engleski, francuski i češke jezik. U prvom svjetskom ratu proveo 20 mjeseci na tirolskoj fronti. Kako je imao izraziti pjevački talenat, uči glazbu najprije u Splitu, a kasnije u Beču i posvećuje se glazbi. Kao pjevač-bariton nastupa u Linzu, Grazu, Pragu i milanskoj Scali. Razočaran moralom umjetničkog društva u kojem se kretao, napušta ovaj način života i vraća se u svoje rodnomjesto, gdje živi jednostavno i skromno do smrti. — U svom je rodnom mjestu uživao veliki ugled. Vršio je javne poslove u svojstvu općinskog bilježnika i predsjednika. Često su ga ljudi tražili za savjetnika. Sudjelovao je u karitativnim, ćudorednim i korisnim gospodarskim pothvatima. U svom je djelovanju nailazio i na velike poteškoće, jer su svi njegovi poduhvati i savjeti obilježeni religioznim shvaćanjem i dosljednošću kršćanskog morala koji je neumoljivo zastupao. Sudjelovao je u pjevačkim zborovima, a i sam je jednoga osnovao. Kao odlučan borac za hrvatska prava dospijeva u zatvor. Tri godine je predsjednik Trećeg reda u Blatu. Njegov duhovni život se sastojao u neprestanim borbama i pobjedama. Neumoljivo se borio protiv svojih slabosti i zlih sklonosti. Njegove ispovijedi nisu bile "obične" ispovijedi, bile su ne jednom nalik "operativnom stolu" ili "previjalištu". Mnogo je čitao teološke knjige i rasprave, te je u tu svrhu učio i latinski jezik. Živio je po ustaljenom dnevnom redu. Ispit savjesti je obavljao redovito, a često je molio i časoslov. Znalo se dogoditi da bi i svoje jedino zimsko ili ljetno odijelo dao siromasima, te bi nastupom slijedeće zime muku mučio oko odijevanja.

LITERATURA: /nekrolog/. Glasnik sv. Franje, 45 (1940), br. 3, 93b-94. - Marijo ŠIKIĆ (MŠ): Šeman, Želimir. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 274b-275a.

M. Šikić.

ŠENEKAR, Barbara, (Genoveva), odgojiteljica i provincijalna predstojnica (Gorica/Slovenija, 26. XII. 1896.—Kloštar Ivanić, 3. I. 1985). Nakon završenog osnovnog školovanja god. 1911. dolazi k Školskim sestrama u Celje. Novicijat je završila u Mariboru gdje je 1917. položila privremene zavjete. Doživotne je zavjete položila 1922. u Splitu. Završila je učiteljsku i domaćinsku školu, te školu za vođenje dječjeg vrtića i tako za svoje vrijeme postigla svestrano obrazovanje. U Splitu je 1921-1923. bila voditeljica domaćinske škole na Lovretu. God. 1923-1949. proboravila je u u Mostarskoj provinciji kao odgojiteljica i kućna predstojnica u Mostaru (1938-1941) i Trebinju (1947-1949). God. 1951. prešla u Bosansko-hrvatsku provinciju u kojoj je 1954-1962. bila provincijska predstojnica. Bila je veoma pobožna, inteligentna, razborita, šutljiva, prodorna, hrabra, vrijedna, odlučna i jednostavna.

Lit.: Renata Mrvelj: S.M. Barbara (Genoveva) Šenekar, Nekrologij Školskih sestara franjevaka Krista Kralja Bosansko-Hrvatske Provincije. — Berhmana Rozarija Nazor: Lovretske sestre, Split 1986, 49-50. — Branka Natalija Palac: Školske sestre Trećeg reda sv. Franje u Hercegovini, Potoci-Mostar 1975, 84, 118-119, 123.— S.M. Barbara šenekar, Marija među nama, 15 (1985) 1, str. 33-37.

R. Mrvelj

ŠESTIĆ, Mirko, povjesničar (Dažnica kod Plehana, 26. VII. 1862 - Dubica, 8. VI. 1929). - Osnovnu školu završio je vjerojatno na Plehanu, prvu godinu filozofije u Kraljevoj Sutjesci, drugo po raznim samostanima Bosne Srebrene, treću u Grazu, četvrtu u Pećuhu. Za svećenika je zaređen 1885. u Sarajevu. Bio je lektor po raznim samostanima provincije (1884-1892), župnik u Potočanima (1892), Prnjavoru i u Dubici), dvaput gvardijan na Plehanu, tajnik provincijala Ćavarovića (1884) i Bana (1903), definitor provincije (1928). — Šestić je bi inteligentan, izobražen, komunikativan, ljubitelj knjige. Dobro je znao latinski, njemački i talijanski jezik. Posebno sebavio proučavanjem naše prošlosti, a imao je

određenih knjiženih pretenzija. Međutim, zbog stalnih seljenja i nekih drugih razloga nije se razvio u plodnijeg spisatelja. Objelodanio je nekoliko značajnih radova o Jukiću, Martiću i o stanju u Bosni za turske vladavine i to uglavnom prema Martićevim i Nedićevim zapamćenjima. Surađivao je u Novom prijatelju Bosne (1888), Franjevačkom glasniku (1895, 1897-1900),. Novosadskom Zastavi (1902), Serafinskom perivoju (1908), Našoj misli (1919) i Franjevačkom vijesniku (1930). Sastavio je šematizam provincije za godinu 1906. Skupljao je narodne pjesme od kojih su neke, koje je 1887. poslao Matici Hrvatskoj, i objelodanjene. Mnogi njegovi radovi ostali su nedovršeni u rukopisu. U njegovoj ostavštini nalaze se podaci za životopis biskupa Šunjića i Markovića, dio korespondencije Grge Martića, korespondencija između Grge Čevapovića i Tome Košćaka, koju je 1930. objelodanio Jelenić te rukopis Život Ivana Franje Jukikća od fra Augustina Ćorića, koji su 1908. objelodanili Markušić i Škarica kao i verzija Martićevih Zapamćenja.

DJELA: Schematismus... Bosnae Argentinae. Sarajevii 1906.

LITERATURA: G/AVRANIĆ Gavrl † Fra Mirko Šestić. Franjevački vijesnik, 36(1929) 6, str. 200. - ISTI: Fra M. Šestić. Franjevački vijesnik, 37)1930) 4, str. 110-116. - DRLJIĆ Rastko: Iz Šestićevih pribilježaka o vukodlacima. kalendar Napredak, 1926, str. 201-205. ISTI: Iz zbirke narodnih pjesama fra Mirka Šestića. Kalendar Dobri Pastir, 1963, str. 173-174. - ZIRDUM Vjekoslav: Šestićeva redakcija Zapamćenja fra Grge Martića. Nova et Vetera, 28(1978) I-ISI, str. 329-331. A. Kovačić

ŠETKA, fra Jeronim, profesor i leksikograf (Desne, 6. X. 1909.). Nakon osnovne škole u rodnom mjestu (1916.-1920.) završio je gimnaziju i filozofiju u Sinju (1921.-1929.). Novicijat je obavio na Visovcu (1926.-1927.), a svečane zavjete položio u Makarskoj 7. X. 1930. Bogoslovlje je studirao u Makarskoj (1929.-1933.) i zaređen za svećenika u Spli- tu 9. X. 1932. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i Krakovu studirao slavistiku i obranio doktorsku radnju »Hrvatska kršćanska terminologija« (1940.), koja je tiskana (1. izdanje u tri sveska, a 2. u jednom). — Bio je prefekt sjemeništa u Sinju (1933.) i profesor na gimnaziji u Sinju i Zagrebu uz manje prekide (1934.-1938.), direktor iste gimnazije (1946.-1960. i 1964.-1970.). Predavao je na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj i bio magistar klerika (1960.-1964.) kao i magistar klerika u Sinju (1938.-1945.) i Zagrebu (1957.-1960.). Obavljao je službu župnika u Hrvacama (1945.-1946.), ravnatelja Sjemeništa (1946.-1956.), prefekta studija (1964.-1970.), tajnika Provincije (1946.-1949.), definitora (1949.-1952.), kustoda (1952.-1955. i 1961.-1967.), generalnoga vizitatora Hercegovačke provincije (1964.), vicepostulatora u kauzi bl. Nikole Tavelića (1969.-1970.) kao i člana više provincijskih vijeća. Bio je urednik *Glasnika Gospe Sinjske* i *Vjesnika bl. Nikole Tavelića* (1969.-1972.). — Bavio se znanstvenim radom kao i pisa- njem popularnih knjiga i članaka. Surađivao u brojnim listovima i zbornicima. Alma Socia Christi, (1953), *Bogorodica u hrvatskom narodu, Brat Franjo, Franjo među Hrvatima, Crkva u svijetu, Gospa Sinjska, Hrvatska straža, Kačić* (1967, 1968, 1978) *Marija, Marulić, Nova revija, Sinjska spomenica,* (1965) *Služba Bož- ja, Sv. Nikola Tavelić, Vjesnik Provincije, Vjesnik sv. Nikole Tavelića, Zbornik za narodni život i običaje HAZU* 1954, 1964 — Sudjelovao je na simpozijima i skupovima (Rim, Split), držao duhovne vježbe i obnove te nastupao kao propovjednik.

Djela::- Put u život, priručni molitvenik za župnike i vjernike, Makarska 1962, [2]Makarska 1965, [3]Split 1970; [4]1973, [5]Split [6]dopunjeno Split 1985.- *Hrvatska kršćanska terminologija, II. dio: hrvatski kršćanski termini latinskog porijekla,* Makarska 1964, - *Hrvatska kršćanska terminologija, III. dio: hrvatski kršćanski termini slavenskog porijekla,* Makarska 1965,. - *Kršćanski nauk,* (iz molitvenika »Put u život«), Sinj 1965; više izdanj, - *Gospa Sinjska, Povijest Svetišta Majke Božje u Sinju,* Sinj, 1966; [2]Sinj 1967,

[3]Sinj 1983. - *Fatimske poruke Majke Božje, U spomen 50. godišnjice Marijinih ukaza Fatimi 1917.-1967,* Split 1967. - *Kraljica srdaca, Razmatranja o Majci Božjoj,* Split 1969; [2]Sinj - *Sveti Nikola Tavelić, Životopis-molitvenik,* Šibenik 1970. - *Vjenčić molitava na čast čudotvorne Gospe Sinjske,* [4]promijenjeno izdanje, Sinj, 1970; [5]Sinj 1979. - *Mijenjam svijet, razmatranja za svećenike, redovnike, redovnice i vjernike,* Split 1974,. - *Hrvatska kršćanska terminologija,* [2]izmijenjeno, popravljeno i upotpunjeno izdanje, Split 1976. - *Na izvoru obnove, razmatranja o sakramentu pokore,* Zagreb 1977. - *Na izvorima radosti, razmatranja za sve dane preko godine,* Split 1981. *H. G. Jurišić*

ŠETKA, fra Milan, župnik, profesor (Desne, 23. V. 1917 - Split, 25. V. 1983), profesor, pastoralni radnik i jedan od plodnijih hrvatskih pastoralnih pisaca u razdoblju komunizma. Osnovno je školovanje završio u rodnom mjestu. Gimnaziju u Sinju (1931.-1940). U franjevački je red stupio 28. VII. 1937. Filozofiju i teologiju studirao je u Makarskoj (1940.-1944.). Za svećenika je zaređen 1943. Bio je župni pomoćnik u Metkoviću, Drnišu i Zagrebu (1944.-1949.). Nakon izlaska iz logora u Staroj Gradiški (1945-1948) obavljao je župsku službu u Primorskom Docu (1949-1961). Uz pastoralni rad kao župnik nastavio je i studij na Teološkom fakultetu u Ljubljani gdje je 1958. obranio doktorsku disertaciju koju je objavio ciklostilom 1961. godine. — Godine 1961. postao je župnik u Tučepima i ujedno profesor na Franjevačkoj visokoj bogosloviji. Kao župnik zauzeo se za obnovu crkve stradale od potresa, organizirao izgradnju crkvice na groblju, započeo izgradnju nove crkve uz more i skupio malu zbirku starinskih predmeta s područja župe. Od 1976. do 1982. župnik je župa Igrane i Drašnice. — Pisao je u raznim zbornicima časopisima i listovima: Sinjska spomenica (1965), Služba Božja (1967), Petar Grabić (spomenica), Vjesnik Provincije (1965), Vjesnik splitsko-makarske biskupije i drugim. Objavio je ciklostilom ili knjigotiskom čitavi niz različitih djela većinom s katehetsko-pastoralnog područja.

DJELA: Moderne konverzije kriterij za kršćanstvo i Crkvu, Primorski Dolac 19'59. (c) — Moderni konvertiti i KatoIička Crkva, Zagreb 1961. (c). — Isus naš put, kratke kateheze iz moralke i šest kateheza iz crkvene povijesti za djecu, Tučepi 1965. (c). — Isus naš život, kratke kateheze iz liturgike i pet kateheza iz crkvene povijesti 1965 — Pohod Gospódnji, kratke upute župnicima i misionarima Provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji za održavanje pučkih misija, Tučepi 1965. (c). — Katolički nazor na svijet, Tučepi 1965. (c). — Pjevajte Gospodinu, zbirka crkvenih pjesama-riječi, Makarska 1966. (c) — lsus naš život, liturgijske kateheze za više razrede osmogodišnje škole, [2]Makarska 1967.. — Vođenje župskog ureda, Makarska 1968. — Tučepska spomenica, prigodom 300. godišnjice matičnih knjiga, Tučepi 1968. Tučepska spomenica, Prilog prvi i drugi, Tučepi 1971. — Propovjedništvo, Makarska 1968. (c). — Misli modernih konvertita o Bogu, Makarska 1968. — Govorništvo, Makarska 1970. (c). — Katehetika, Tučepi 1970. (c).

Lit. † O. Milan Šetka, Vjesnik Provincije, XXXII 1984, 4, 211-223. *V. Kapitanović*

ŠIJAKOVIĆ Oton, pedagog (Ilok, 12. III. 1823. - Bač, 2. II. 1878). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je pristupio 1840. godine. Polazio je filozofsko učilište u Vukovaru (1842-1844), a teologiju u Baji (1744-1846) i Budimu (1846-1848). Kao mlad svećenik je došao 1848. za profesora gimnazije u Požegu, a direktor gimnazije K.Agjić je zapisao da je "bonus poeta et illyrica linqua bene gnarus". Prije 1856. je položio državni ispit za profesora teologije, dok je boravio u šarengradu. Zatim je bio vjeroučitelj u Mohaču (1856-1867). Predavanja na bogoslovnoj školi je započeo u Vukovaru (1858-1860), a nastavio u Baji (1860-1870); ondje je bio i gvardijan (1863-1866). Prije dolaska u Bač je boravio u Našicama (1870) i u Iloku (1875).

DJELA: *Kolo gorah iliti pozdrav veseli... od Požege grada.* Zagreb 1851. — *O važnosti i pervenstvu verozakonskoga podučavanja*

mladeži na učilištah. Godišnje izvjetje gimnazija u Požegi. Zagreb 1855.
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu, Hungaria Capistrana, sv. 1, 118v. — F.E. Hoško: Pastoralna formacija hrvatskih franjevaca u 19. stoljeću. Kačić 14(1982), 73.
F.E. Hoško

ŠIKLIĆ, fra Apolonije (*Josip), kustod i propovijednik (Rijeka, 1732. - Rijeka, 15. II. 1810). U KR stupio 8. III. 1751. Bio je prvi savjetnik u novo osnovanoj Hrvatsko-primorskoj kustodiji i kustod Hrvatsko-primorske kustodije (1785.-1792.). Prisutan je u Zagrebu 1788. kad je službeno provedeno ukidanje tamošnjeg samostana.
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. — A. DUJMUŠIĆ, *Povjesničke crtice Kapucinskog samostana na Rijeci,* Rijeka 1910, 13. Hadrijan Borak

ŠILOBADOVIĆ, fra Pavao († Makarska, 1686), ljetopisac. God. 1662-1669. živio je uglavnom u makarskom samostanu ili u obližnjim župama. Potom je 1669-1681. župnik u Sumartinu. A poslije se ponovno povratio u Makarsku gdje je i umro. Pisao je ljetopis poznat kao "Libretin", po knjižici u koju je upisivao razne zgode toga vremena.
IZDANJA: S. ZLATOVIĆ, Kronika O. Pavla Šilobadovića o četovanju u Primorju (1662-86), *Starine JAZU*, knj. XXI, Zagreb 1899, 86-115. – *Makarski ljetopisi 17. i 18. stoljeća* (prijepis A. Bešlić, predgovor i bilješke J. A. Soldo), Split 1993, 13-68.
Lit.: Znameniti Hrvati, Zagreb 1925, 253. – K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, (kazalo, 301). – V. KAPITANOVIĆ, La storiografia dell'Ordine Francescano e delle Congregazioni Religiose di ispirazione francescana in Croazia, *Crkva i društvo uz Jadran – Vrela i rezultati istraživanja.* Zbornik radova Međunarodnoga znanstvenog skupa, Split, 21-22. IX. 2001, Split, 2006, 192. *V. Kapitanović*

ŠILOBADOVIĆ, Pavao, ljetopisac (Dalmacija, 17. stoljeće). O njemu se zna toliko da je bio župnik u Dalmaciji i Primorju od 1662. do 1686. U kolovozu iste godine, po svoj prilici, i umro je. U svom "Libretinu", pisanom bosančicom, opisuje nevolje kršćana pod turskom vlašću te četovanje hajduka u vrijeme njegova župnikovanja. Nikola Gojak prepisao je njegov "Libretino" u svoj ljetopis koji se čuva u Makarskoj, a Stjepan Zlatović latinicom ga objelodanio (Starine JAZU, 1889, knj. XXI).
LITERATURA: Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925. Zagreb 1925, str. 253. - JELENIĆ Julijan: Ljetopis franjevačkog samostana u Kreševu. Sarajevo 1918. str. 6. ISTI: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (rukopis u arhivu toliškog samostana). A. Kovačić

ŠIMIĆ Vjekoslav (*Vinko), profesor, stradalac (Tučepi, 17. VIII. 1905 - nepoznato mjesto, svibanj 1945). Nakon osnovne škole, srednju školu je pohađao u Sinju (1918-1923). Nakon toga je bio u novicijatu i pohađao filozofiju u Zaostrogu (1924-1926) a bogosloviju u Makarskoj (1926-1930). Kao mladi svećenik predavao je na Gimnaziji od godine 1930. do 1935. hrvatski, latinski i grčki jezik i pisanje. Nakon toga je premješten u Vrpolje kod Knina za župnika. U vrijema rata postao je vojni kapelan i stradao godine 1945.
J. Soldo

ŠIMIĆ, Blaž, filozofski pisac (Dubovik, Slavonski Brod, oko 1703. - Stara Gradiška, 9. VI. 1739). U Bosni Srebrenoj je 1720. postao franjevac. Kad je završio redovito filozofsko i teološko školovanje, djelovao je nekoliko godina u pastvi, a 1732. je postigao naslov profesora filozofije i preuzeo učiteljsku stolicu na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu. Prvi je od brodskih profesora sastavio priručnik za svoje studente u prvoj nastavnoj godini *Introductio ad universam Aristotelis Philosophiam* (Brodii 1732, vel. 16,5 x 20,1 cm; samostan u Iloku, sign. C 293). God. 1735. vratio se opet pastoralnoj službi; pošast kuge ga je zatekla kao župnika u Staroj Gradiški. Dok je dijelio oboljelima sakramente, sam je podlegao zarazi i preminuo kao žrtva te

pošasti.
LIT.: F.E. HOŠKO: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. *Nova et vetera,* 27(1977), sv. 2, 77-78. F.E. Hoško

ŠIMIĆ, fra Mate, provincijal, FSP, (Tučepi, 12. III. 1848.—Živogošće, 6. XI. 1926), provincijal. Gimnaziju je završio u Sinju, a bogosloviju u Šibeniku. Franjevcem je postao 1867. godine, a za svećenika je zaređen 1871. Bio je odgojitelj u sjemeništu u Sinju, župnik, gvardijan, kustod i provincijal. U svakom poslu isticao se upornošću i poduzetnšću. Obnovio je samostane i crkve u Zaostrogu i Živogošću. Njegova je zasluga da je u Makarskoj podignut spomenik fra Andriji Kačiću Miošiću, a jednako i onaj u Zagrebu. Dao je postaviti u crkvi u Zaostrogu poprsje i fra Ivanu Despotu. Isticao se u političkom i Društvenom životu Makarskog Primorja i šire Domovine. Pjevao je pjesme i pisao u Iskri (Zadar). *H.G. Jurišić*

ŠIMIĆ, Šimun, odgojitelj (Donji Rahić - ž.Gorice, 18. XI. 1921 - Brčko, 25. VII. 1985). - Krsno mu je ime Vinko. Sin je Mate i Lucije rođ. Šimić. Osnovnu školu završio je na Ulicama, gimnaziju u Visokom (1933-1939, 1940-1942), teologiju u Sarajevu (1942-1947), klasičnu filologiju u Beogradu (1949-1953), novicijat započeo na Gorici 1939., za svećenika zaređen 1946. Bio je vikar i kapelan u Jajcu (1947), profesor (1953-1981), podprefekt (1953-1959), prefekt (1959-1970) i tajnik gimnazije u Visokom (1973-1981). Biran je za tajnika, definitora i provincijala Bosne Srebrene (12. V. 1973 - 7. XI. 1973). Obolio je kao provincijal, ali je prizdravio te do 1981. predavao u Visokom. Posljednje godine života proživio je u Tolisi (1981-1983) i Dubravama (1983-1985) strpljivo podnoseći bolest. Umro je od moždane i srčane kapi. Isticao se franjevačkim i svećeničkim entuzijazmom. Pristaju mu riječi provincijala, izgovorene u oproštajnom govoru, da je "ljubio franjevačku zajednicu Bosnu Srebrenu kao dušu svoju", a visokočku gimnaziju više od rodne kuće. Svoje rodoljublje ispoljavao je kao franjevac, svećenik i građanin. Bio je četiri puta na saveznim radnim akcijama i još više na lokalnim. Skupa s Ignacijem Gavranom proveo je Lastrića Epitome vetistatum, surađivao je u šačkom listu Cvijet pod imenom Vinko Jozić i u Bosni Srebrenoj.
LITERATURA: Kartoteka osoblja Bosne Srebrene. Franjevačka klasična gimnazije u Visokom 1882-1982, Visoko 1983. - /Oproštajni govori Vitomira slugića, provincijala Luke Markešića, direktora visokočke gimnazije Mate Mrkonjića, gvardijana u Dubravama Franje Stjepanovića i predstavnika hercegovačke provincije Bogomira ZLopaše/, Bosna Srebrena 1985, br. 9, str. 174-181. A. Kovačić

ŠIMOVIĆ Fra Dobroslav-Božo (1907.-1945.) Rođen 19.XII.1907. u Hamzićima, od oca Vidaka i majke Anice r. Zovko. Osnovnu školu svršio na Čerinu, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Parizu. Doktorat bogoslovije položio u Parizu, 24.VI.1937. Vojsku služio 5.VIII.1934.-5.II.1935. u Zaječaru. U Franjevački red stupio 29.VI.1925. Zavjetovan jednostavno 30.VI.1926., svečano 2.VII.1929. Za svećenika zaređen 13.VII.1931. 1932.-1933. kateheta u Ljubuškom 1933.-1935. nastavnik u gimnaziji na Širokom Brijegu 1935.-1937. na studijama u Parizu 1937.-1941. profesor i prefekt sjemeništaraca na Širokom Brijegu 1941.-1943. profesor bogoslovije u Mostaru 1943. gvardijan i župnik u Mostaru 1943.-1945. profesor gimnazije na Širokom Brijegu 7.II.1945. spaljen na Širokom Brijegu. Dizertacija: Tumačenje očenaša kod latinskih Otaca do sv. Augustina na francuskom jeziku. Bio je korektan i strog profesor, dobar redovnik i magistar-sine glossa. Bio je magister sjemeništaraca. Vrlo nepristran. Prema rođenom bratu u sjemeništu bio je stroži nego prema drugim đacima. Očinski se brinuo za sve đake. Ozbiljno je shvatio svoj poziv. Gojenci su ga se bojali i poštivali ga.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

ŠIMUN IZ DUBROVNIKA (Simon de Ragusio), zborovođa (Dubrovnik, ? - Dubrovnik 2. VI.

1486) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Poučavao glazbu i bio zborovođa. Neki tvrde, da je umro u gradu Adria u Italiji (Andriassi).
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 12. - Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae S. Hieronymi. Ragusii 1. I. 1909. (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 419.
I. Djamić

ŠIMUN O. Min. († prije 18. VII. 1373), biskup. - Gams ga je, prema Farlatiju, uvrstio među makarske biskupe, s godinom 1373. iako se spominje kao Krajinski biskup (Episcopus Craynensis), Eubel u duvanjske, uz godinu 1370., Mandić u krajinsku biskupiju s obrazloženjem da je Krajina u to vrijeme primorje od Cetine do Neretve, što bi zapravo značilo da je Šimun bio mkarski biskup. No u to vrijeme nije mogao bitì makarski biskup jer je u Makarskoj bio biskup Jakov. Prema ispravi Šimun je biskup krajinske biskupije. Ta je biskupija osnovana oko 1345.i sjedinjena s makarskom oko 1388., ali pod nazivom krajinske biskupije. Naziv makarske biskupije obnovljen je tek 1615. godine. Šimun je bio krajinski biskup 1367.-1373. Nasljednik mu je ominikanac Ivan imenovan 18. VII. 1373. koji je oko 1388. sjedinio krajinsku i makarsku biskupiju.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 410. - — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 230. — D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV-XVII. stoljeća, Zagreb 1936, 20 (izvadak iz *Croatia Sacra* 1935). — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352. do 1578. godine: *Croatica Christiana Periodica*. Zagreb, 10 (1986) br. 17, str. 100ss.

ŠIPRAČIĆ, Andrija, ljetopisac (Dubočac, prva polovica 17. stoljeća - Budim, 3. XI. 1698). - Početne nauke svršio je vjerojatno u Kraljevoj Sutjesci, a filozofsko-teološke u Italiji. Bio je župnik u Suhom Mlakimu Slaviniji (1660) i u Dubočcu i u tom svojstvu je 1686. preveo u Slavoniju 2700 katolika. Biran je za kustosa (1669-1672) i provincijala (1681-1684) Bosne Srebrene. God. 1681. moli Kongregaciju za rraširenje vjere da se u svim samostanima provincije mogu odgajati novaci, a 1696. obavještava Rim da se u Slavoniju iselilo preko 100.000 katolika. Završivši provincijalstvo počeo je pisati ljetopis pod naslovom Tabula od ministara, i kapitula, koi se mogu znati, koi su bili u ovoi provincii Bosne Ardjentine, i što se dogodilo za koiega ministra, i od druzie stvari, i dekreta carkovnie...", koji se čuva u sutješkom arhivu. Druge dvije verzije istog ljetopisa: šibenička, koju je bosančicom pisao Bono Radnić i đenđeška, koju je latinicom pisao neki Jakošić (†1804), nešto su duže te to upućuje na zaključak da je sutješka verzija pisana bosančicom oritinal. Ovim ljetopisom služio se Nikoola Lašvanin.
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Necrologium Bosnae Argentinae. Sarajevo 1917., str. 20. - ISTI: Ljetopis franjevačkog samostana u Kreševu. Sarajevo 1918., str. 6. BOŽITKOVIĆ Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935., str. 96-99. - MANDIĆ Dominik: Franjevačka Bosna. Rim 1968., str. 202-203. - GAVRAN: Ignacije: Fra Nikola Lašvanin, Ljetopis. Sarajevo 1981., Uvod, str. 15.
A. Kovačić

ŠIRCA, Marijan, promicatelj hodočasničkog pastorala (Pliskovica, Slovenija, 7. I. 1854. — Brežice, Slovenija, 28. X. 1932). Kao član hrvatsko-kranjske Provincije sv. Križa bio je dva deseteljeća u službi svetišta Majke Božje na Trsatu (1883-1903). Bio je odgojitelj mladih članova Provincije, novaka. U vrijeme proslave 600. obljetnice Svetišta na Trsatu (1891) i u Loretu (1894) bio je samostanski starješina i čuvar Svetišta (1889-1895). Nadgledao je 1890. građevinsku obnovu Svetišta, a glas o Svetištu je širio na slovenskom, hrvatskom i talijanskom jeziku; Njegov spis — *Brevi notizie intorno all'antico santuario della Madonna delle Grazie in Tersatto* (Rijeka

1889) J. Vladić je preveo na hrvatski pod naslovom *Trsat, hrvatski Loreto* (Sarajevo 1891), da bi zatim pod tim naslovom izašao na njemačkom (*Tersat, das kroatische Loreto,* s.l. 1903) i poljskom (*Tersat, chorwackie Loreto,* Krakow 1904) prijevodu. Drugim spisima dao je prilog pučkoj pobožnoj literaturi na slovenskom i hrvatskom jeziku. Organizirao je 1894. hrvatsko hodočašće s Trsata u Loreto. God. 1900. je pristupio novoosnovaj Provinciji sv. Ćirila i Metoda i kao definitor bio član prve uprave (1900-1903; 1903-1906). Ponovno je bio odgojitelj novaka. Zatim je bio starješina samostana u Zagrebu (1903-1906), ali je 1906. prešao u slovensku Provinciju sv. Križa i djelovao u Pazinu, Nazarju, Novoj Štifti, Brežicama i Brezju.
DJELA: *Trsat, slavno svetište Matere Božje na Hervaškem,* Cvetje, god. 1885. — *Brevi notizie intorno all'antico santuario della Madonna delle Grazie in Tersatto,* Fiume 1889. — *Uzljubimo Mariju,* Rijeka 1899. — *Duhovne vaje po svetom Alfonzu Ligvorskem,* Gorica 1891. — Trsat in Loreto, *Koledar Družbe sv. Mohorja,* 1896. — *Gospode, uči nas moliti,* Zagreb 1904.
LIT.: F. E. HOŠKO: *Na vrhu Trsatskih stuba,* Rijeka 1991, 243-252. F.E. Hoško

ŠIŠIĆ, Ignacije, ljekarnik (Rijeka Dubrovačka, 17905 - Dubrovnik 17. VIII. 1784) - Stupio u provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1725. Po naravi vedar, rado je priman u društvo. Kao redovnik točno je vršio Pravila. Bio je starješina samostana u Kuni na Pelješcu. Pred smrt je za duhovnog vođu odabrao Antuna Agića (v.). — Dobro je poznavao ljekarničko umijeće. Kroz više godina je vršio službu farmaciste u ljekarni samostana Male Braće u Dubrovniku. Prikladnim savjetom i praivm travama vrlo često je znao spasiti od smrti.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 483. - Vinko VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26-31. VIII. 1959). Stuttgart 1960, 189-197. I. Djamić

ŠIŠIĆ, Ladislav, orguljaš (Rijeka Dubrovačka, cca 1. I. 1769 - Dubrovnik, 16. XI. 1815) - Krsnim imenom Matej. Stupio u Proviinciju sv. Franje u Dubrovniku 1786. Filozofske i teološke studije završio u samostanu Male Braće u Dubrovniku, u kojem je proveo i čitav redovnički život stalno vršeći službu zborovođe i orguljaša. Bio je u dva navrata vikar, te jednom definitor. — Po naravi vatren i pošten, bio je vjeran i predan redovnik. Čovjek izvanredne erudicije, osobito vješt u kanonskom pravu, liturgici, te crkvenoj povijesti, dva puta je izvrsno pred publikom branio teološke teze. Skladan i prikladan glas za vrlo lijepo pjevanje te izvrsno sviranje na orguljama bili su mu posebna odlika.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 513.
I. Djamić

ŠITIĆ, Dujo (*Josip) (Split, 9. III. 1876 - Sinj, 22. X. 1945). Nakon završetka srdnje škole u Sinju (od g. 1888. do 1893) ušao je u franjevački red. Dvije godine filozofije (1894-96) završio je u Zaostrogu a bogosloviju u Makarskoj (1896-99). Za svećenika je zaređen godine 1898. Od šk. g. 1902/03. do 1907/08. kao i od 1911/12. do 1921/22. bio je nastavnik na sinjskoh franjevačkoj gimnaziji. Predavao je vjeronauk, kao glavni predmetn i po potrebi hrvatski i talijanski jezik i matematiku. Po preporuci liječnika napustio je službu nastavnika. Godine 1917. izabran je za definitora. Nakon napuštanja nastavničke službe živio je do smrti u Sinju gdje je bio sakristan i administrator glasnika Gospe Sinjske.
LITERATRA: P. Bezina, 275. *J. Soldo*

ŠKARICA, Branko, pjesnik (Mrkonjić Grad, 3. XI. 1883 -). Pseudonimi: Strahimir, Podgrabeški Budimir. Pučku školu učio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Gučoj Gori s početkom 1895., filozofsko-teološki tudij u

Ugarskoj. Ufranjevački red stupio je 1901., za svećenika zaređen 1906. Bio je župnik u Podmilačju i Kotor Varošu, gdje i napustio red i svećenički poziv te prešao u starokatolike i bio njihov svećenik sve do smrti. Škarica je još kao đak počeo pjevati u đačkom liistu Pobratim. Kasnije surađuje pjesmama i drugim književnim prilozima u Kršćanskoj obitelji (1902-1905), Serafinskom perivoju (1902-1904, 1907-1910, 1913), Hrvatskoj smotri (1903), Osvitu (1903-1904,), Glasniku presv. Srca Isusova (1905), Glasniku sv. Ante (1907), almanahu Naše kolo (1914), Našoj misli (1916-1919), Hrvatskoj duši (1924-1925) i Hrvatskom radiši (1932). Objelodanio je nekoliko samostalnih pjesama te s Josipom Markušićem Jukićeve narodne pjesme i njegov životopis.

DJELA: Pjesme. Zagreb 1906. Život i rad fra Ivana Franje Jukića. Sarajevo 1908. - Bosansko-hercegovačke narodne pjesme iliti "Jukićevke". Mostar 1910. - Ponos od Bosne. Banja Luka 1910. - Sa Mrtvalja. Sarajevo 1919.

LITERATURA: ČIČIĆ Augustin: Dva savremena bosanska pjesnika (O. Berislav Markušić i Branko S. Škarica). Luč, 6(1910-11) 6, str. 234-244). ISTI: Branko Str. Škarica: Sa Mrtvalja. Hrvatska sloga, 1(1920) 17, str. 2-3. - DLUSTUŠ Ljuboje: Branko Strahimir Škarica. Književni prilog kluba hrvatskih književnika u Osijeku, 2(1911-12) str. 30-31. - MARKUŠIĆ Josip: Fra Branko Strahimir Škarica: "Ponos od Bosne" Serafinski perivoj, 25(1911) 10, str. 158-160. - G.P.: Branko Strahimir Škarica (Povodom druge knjige njegovih pjesama). Hrvatska sloga, 2(1920) 34, str. 2. - godar: Branko S. Škarica: Pjesme. Luč, 2(1906-7) 4, str. 123-125. - ja: Branko Str. Škarica: Sa Mrtvalja. Hrvatska prosveta, 7(1920) str. 124-125. - PROHASKA Dragutin: Dva suvremena pjesnika iz Bosne. Srpsko-hrvatski almanah, 1911, str. 57-61. - ŠVRGULJA Ivan: Književni život u Bosni. Jugoslavenska njiva, 4(1920) 13, str. 294. - Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925. Zagreb 1925, str. 255. A. Kovačić

ŠKARICA, Frana od Sv. Križa (Anka), klarisa, opatica (Knin, 1. VII. 1892. — Split, 17. VIII. 1969). Stupila je u samostan god. 1922. Istakla se revnošću za slavu Božju, požrtvovnošću i ljubavlju prema Zajednici. Bila je posebno pobožna muci Kristovoj i presv. euharistiji, te je mnoge sate provela u adoraciji. Odgajala je podmladak Reda. Kao opatica posebno je nastojala da se što dostojnije obavlja Božanska služba.

LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979. 53.— Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], III, 205-206. M. A. Petričević

ŠKARLIĆ, RAJNALD (Scarlich, Scarlicchius, Scherlicchius Scarlicchi, Scarlicchio, Scalvius, Reinald, Reinold, Rinald), FNK biskup († pr. 15. IV. 1641.) Hrvatski oblik, čini se, vjerojatniji je Škarlić premda nije isključen ni Skarlić. Prema Tomasinu rođen je u Grazu, a prema Orebu potječe iz hrvatskog dijela Istre. - Doktorirao je iz filozofije na akademiji u Grazu. Za svećenika je zaređen 25. II. 1612. i postao je pazinski prepozit. Carskim dekretom imenovan 1621. tršćanskim biskupom, a Sveta Stolica je to potvrdila 5. VII. 1621. (ne 5. VI). Zbog siromaštva i turskih pustošenja koje je pretrpjela biskupija u pola mu je smanjena uplata taksa. God. 630. (ne 1631) carskom je odlukom razriješen tršćanske biskupije i imenovan ljubljanskim knezom-biskupom, što je papa potvrdio 13. XI. 1630. — Kao tršćanski biskup darovao je Franjevcima konventualcima svetište Marijina Navještenja u Grignanu kod Trsta i u darovnici upućenoj generalnom ministru nazvao se sinom Reda (Reinaldus episcopus Tergestinus et filius huius almae religionis).

LIT.: P. GAUCHAT: *Herarchia catholica medii et recentioris aevi, IV,* Pataviii 1935, 1967^2, 330 i 213. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 320. — F. UGHELI: Italia Sacra, Venetiis 1720^2. Vol. V, 583. - Archivio Sartori… [a cura di G. Luisetto]. Padova 1983ss. Vol. II, 839.— M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima*

franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973, 112s. — P. TOMASIN: Notizie storiche intorno all Ordine dei Frati Minori Conventuali di… Trieste… di Grignano (Archeografo Triestino, Nuova serie vol. XXI-XXIII), Trieste 1899., 88.

ŠKRIVANIĆ, Bernardin, (*Nikola, Niko) FKP (Omiš, 7. III. 1855. - Split, 25. IX. 1932.), organizator i pisac. Gimnaziju i bogoslovne nauke studirao je u glagoljaškom sjemeništu u Priku kod Omiša, a završne ispite iz bogoslovije položio je u Zadru. Za svećenika splitske biskupije zaređen je 10. VIII. 1877. Kao župnik u Kaštel Sućurcu odlučio se za Kapucinski red. U novicijat je stupio na Rijeci 18. V. 1889. Svečane zavjete položio je 21. V. 1893. Ubrzo je postao starješinom riječkog samostana, a 1901. provincijalom Hrvatske provincije, koju službu je obnašao punih 18. godina. Pred sam Božić (22. XII.) 1922. uslijed talijanske okupacije Rijeke morao je bježati u Split, gdje je kroz sedam godina bio kućni poglavar, a kroz tri godine (1927-1930) član Provincijskog vijeća nove "Ilirske" provincije. — Mnogo je radio na duhovnom ojačanju Provincije. God. 1904. započeo je velebno djelo gradnje svetišta Gospe Lurdske na Rijeci. Čitav život mu je protkan zauzetim radom oko širenja lurdske misli i pobožnosti u hrvatskim krajevima. — Sa svojom redovničkom braćom uređivao je i izdavao veliku Bertrinovu *Kritičnu povijest lurdskih događaja*. God. 1905. izdao je pučki molitvenik *Ave Maria,* koji je raspačan u preko 100.000 primjeraka. God. 1907. počeo je izdavati mjesečnik *Naša Gospa Lurdska* čija je naklada dosegla 40.000 primjerakja, a izlazila je do g. 1919. Izdavao je i godišnjak *Almanah Gospe Lurdske* (1911-1915), tehnički suvremeno opremljen, po sadržaju na europskoj razini. *Vjenčić Gospe Lurdske* s desetak različitih drugih Vjenčića širio je pobožnost Marijinu po hrvatskim krajevima. God. 1911. izdao je knjigu *Duhovne vježbe za redovnike i svećenike*. Organizirao je 1908. prvo narodno hodočašće u Lurd na čelu s krčkim biskupom A. Mahnićem i makarskim biskupom J. Carićem. Osim toga hodočašća u kojem je bilo 410 hodočasnika, vodio je još nekoliko puta hodočašća u Lurd, Loreto, Brezje i Padovu. Uz pomoć riječkog župnika dra Kukanića osnovao je 1906. apologetski tjednik na talijanskom i hrvatskom jeziku pod nazivom *Il Quarnero*. Talijanski dio uređivao je sam Bernardin. Utemeljio je 1910. vlastitu kapucinsku tiskaru "Miriam" uz koju je osnovao izdavačku kuću "Kuća dobre štampe" po uzoru na francuske asumpcioniste. Mahnić je god. 1912. prenio svoju *Hrvatsku stražu* u tu izdavačku kuću. Tiskara je bila opremljena najsuvremenijim strojevima. U njoj se pojavio prvi hrvatski katolički politički dnevnik *Riječke novine* koje su uređivali dr. P. Rogulja i R. Eckert. Gotovo sva naklandička djelatnost na Rijeci u prva dva desetljeća 20. st. pokretana je iz ove kapucinske nakladničke kuće. — Bernardinova životna lozinka bijaše: "Po Mariji k Isusu". Bio je čovjek žive vjere i nepokolebive nade. Služio je Crkvi, potaknut franjevačkim duhom. Sva njegova izvanredna i smiona poduzetnost protkana je iskrenom pobožnošću prema Majci Božjoj. Pojava Bernardina Škrivanića stvarala je jaki dojam na svakoga tko se s njim susretao, osobito radi njegove profinjene duhovne izgrađenosti i nepokolebive vjernosti idealu, koja je svijetlila s njegova lika. Umro je na glasu svetosti.

LIT. T.Z. TENŠEK, »Udio Bernardina Škrivanića u Hrvatskom katoličkom pokretu«, *Kačić*, IX (1977), 293-302. — ISTI, »Franjevac-kapucin Bernardin Škrivanić i štovanje Majke Božje«, *Štovanje Bogorodice u Hrvata u XIX. i XX. stoljeću,* Zagreb 1990, 102-114. — ISTI, »Il Francescano-Cappuccino Bernardino Škrivanić (1855-1932) e la venerazione della Madonna«, *De cultu mariano saeculis XIX-XX. Acta Congressus Mariologici-Mariani Internationalis in sanctuario Mariano Kevelaer (Germania) anno 1987 celebrati,* Vol. IV, De cultu Mariano saeculis XIX et XX usque ad Concilium Vaticanum II apud theologos necnon christifideles sanctitatae vitae praeclaros saec. XX, Romae, 1991, 191-210. — T. BLAŽEKOVIĆ, *Fluminensia croatica,* Zagreb 1953.; A. PILEPIĆ, »Graditelj Marijinih svetišta«, *Naša majka*, Split 1942. — P.

GRGEC, *Dr. Rudolf Eckert,* Rijeka 1995.
Zdenko Tomislav Tenšek

ŠKUNCA, Bonaventura, aprovincijal (Novalja, 27. Iv. 1861 - Split, 1. IX. 1947). - Gimnaziju i teologiju završava u Zadru. Vršio je službu gvardijana, definitora, kustosa, dvaputa provincijalnog vikara i dva puta provincijala (1914-1917; 1932-1935). Zbog svog rodoljubnog hrvatskog stava poslije prvog svjetskog rata zlostavljan je sa strane talijanskih okupatora na Košljunu i u zatvoru u Krku.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke provincije sv. Jeronima Zadar. Franjo među Hrvatima, Zagreb 1976, str. 276. P. Pejić

ŠKUNCA, Robert, pastoralac (Novalja, 17. I. 1919. - Zadar 19. I. 1960). Pučku školu završio u rodnom mjestu, nižu franjevačku gimnaziju na Badiji a višu u Dubrovniku. Stupio u franjevački red FZD g. 1935. Teološki studij započeo u centralnoj nadbiksupskoj bogosloviji u Splitu, a završio u franjevačkoj bogosloviji u Dubrovniku. Za svećenika zaređen 1943. Svoj pastoralni rad započinje u Pridvorju kraj Dubrovnika. Nastavlja ga (1946) u porušenom Zadru sve do svoje smrti. Radi na duhovnoj i matgerijalnoj obnovi porušenog Zadra uslijed ratnih strahota. Uz rad u samostanu sv. Frane razvija bogat pastoralni rad: pest godina upravlja župom Srca Isusova na Voštarnici, organizira rad i vjeronauk s mladeži, vrši službu katehete u novootvorenoj gimnaziji nadbiskupskog sjemeništa. U suradnji s Konzervatorskim Zavodom u Zadru obnavlja oštećenu crkvu i porušeni samostan sv. Frane, uređuje samostansku riznicu i knjižnicu. Od g. 1952-1955. vrši službu definitora Provincije i prokuratora Provincije, a od 1955. do smrti vrši službu poglavara samostana sv. Frane.
LITERATURA: B.Š. (Branko Šonje): O. Robert ŠKunca. Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji, god. II, br. 1/1960, 7-10. - Berard BARČIĆ: Posmrtni govor. Ibidem, 10-12. IDEM: ŠKUNCA, fra Robert. Franjo među Hrvatima 1226-1976, Zagreb 1976, 176. B. Barčić

ŠLIBAR, Augustin (*Stjepan), provincijal (Gredice kod Klanjca, 17.XII. 1889. - Požega, 8. IV. 1949.) — Nakon osnovne škole u Klanjcu i niže gimnazije u Varaždinu stupio je 1905. u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Zaključivši srednje školovanje u Varaždinu, teologiju je studirao u franjevačkoj bogoslovnoj školi u Fuldi (1909-1911) i na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1911-1913); zaređen je 1912 . za svećenika. Djelovao je kao kapelan na Trsatu i vjeroučitelj osnovnih škola na Sušaku (1913-1916), vojni kapelan na ruskom, tali janskom i albanskom ratištu (1916-1918) te kapelan i njemački propovjednik u Vukovaru (1919). Službu samostanskog starješine obavljao je u Zemunu (1919-1921), Koprivnici (19211923), a župnika i gvardijana u Vukovaru (1923-1930) i Našicama (1931-1933; 1936-1942; 1945-1948). Bio je izabran 1943. za gvardijana i župnika u Virovitici, ali zbog ratnih prilika nije preuzeo službu, već je ostao u Našicama; od 1948. je boravio u Požegi. U upravi provincije sudjelovao je kao definitor (1924-1927) i kustod (1936-1939), a vodio ju je i kao provincijal (1933-1936) . Bio je orguljaš; u crkvenom pjevanju slijedio je zasade liturgijske obnove, napose cecilijanskog pokreta. Također je bio izvrstan crkveni govornik, voditelj brojnih staleških konferencija i pučkih misija; uspješno se je suprotstavio širenju starokatolicizma u Koprivnici, a 1929/30. je pet mjeseci u SAD obilazio s provincijalom T. Harapinom hrvatske iseljenike i sabirao novčanu pomoć za podizanje zgrade kolegija i gimnazije u Varaždinu. Zajam, koji je provincija bila podigla u tu svrhu, namirio je za svoga upravljanja provincijom.
LIT.: O. Agustin Stjepan Slibar. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 2 (1949), br. 2, 7-12 .
F. E. Hoško

ŠOŠTARIĆ, Jeremija, nabožni pisac (Mali Borištof, Gradišće/ Kleinwarasdorf, Burgenland, 2. XII. 1714. - Svetica za Jezerom, Frauenkirchen, 28. IV. 1770). - Postao je 1733.

član Provincije sv. Marije, a 1738. je primio svećeničko ređenje. Djelovao je kao odgojitelj franjevačkih novaka kroz niz godina, a bio je i hrvatski propovjednik u Željeznu na Brigu (Oberberg-Eisenstadt). Autor je marijanskog molitvenika, tiskanog poslije njegove smrti, a pripisuje mu se i molitvenik *Duhovni vertlyacz* (Györ 1746).

DJELA: Marianszko czvecse. Sopron 1781.

LIT.: S. ZVONARIĆ: Franjevci kao utemeljitelji nabožne literature u Gradišćanskih Hrvata. *Kačić*, 13 (1981), 89-120. - I. KARALL-S. ZVONARICS: Popis franjevaca Gradišćanskih Hrvata. *Kačić*, 14 (1982), 97-120. - M. KRUHEK: *Crikva kod južnogradišćanskih Hrvatov. Bauertum und Kirche bei den südburgenländischen Kroaten*. Güttenbach-Pinkovac 1990, 123-130.

F. E. Hoško

ŠPANJOL, Nikola, osnivač muzeja na Košljunu (Gostinjac na Krku, 25. VIII. 1897 - Košljun, 4. I. 1970). - Osnovnu školu završio je u Dobrinju, gimnaziju na Košljunu i u Zadru, teologiju u Zadru i Dubrovniku. Filozofiju i pedagogiju studirao je na katoličkom sveučilištu u Milanu na kojem je postigao i doktorat iz filozofije. Stupio je u FZD 15. VIII. 1912, ređen za svećenika u Dubrovniku 20. III. 1920. Službovao je najprije kratko u Barbani, onda kao prefekt i nastavnik na Košljunu 1922 - 1928, zatim kao magister klerika, profesor na gimnaziji i gvardijan u Dubrovniku pa na Badiji sve do konca drugog svjetskog rata kad postaje starješinom Istarskih samostana po redu u Malom Lošinju, Rovinju i Puli dok se 1953. godine nije vratio na Košljun da tu dočeka smrt. - Za vrijeme svog prvog službovanja na Košljunu počeo je sakupljati kulturnno blago po otoku Krku te je 1926. godine utemeljio samostanski muzej da mu se kao kustos posveti posljednjih 12 godina života stalno obogaćujući njegov sadržaj i usavršavajući načine prezentiranja muzejskih izložaka. Kao gvardijan u Dubrovniku pronašao je u crkvi Male Braće Gundulićev grob i dobio za samostanski zvonik najveće "zvono kraljice Marije", uredio je k tome staru kapitularnu dvoranu za priredbe. Teških ratnih godina razborito je čuvao i sačuvao kao gvardijan i braću i samostan od mnogovrsnih opasnosti. Iz Malog Lošinja eksskurirao je župe po okolnjim otočićima te župu Ćunski gdje je dao izraditi na župnoj crkvi vrata od hrastovine i na njh je dao urezati uz ostale reljefe hrvatski grb i Višeslavovu krstionicu. za posljednjeg boravka na Košljunu pokrenuo je misao izdavanja "Krčkog Zbornika", okupio suradnike i sakupio materijal za prvi svezak koji je iz tiska izašao pet mjeseci nakon inicijatorove smrti. Pri osnivanju Povjesnog društva otoka Krka izabran je za podpredsjednika i do smrti je obnašao tu dužnost i čast.

DJELA: Il concetto dell'instruzione in S. Bonaventure, Milano 1934. - Može li se lokalizirati Gundulićev grob u crkvi Male Braće? Narodna svijest. XX(1938), br. 34-35. - Iz prošlosti ljekarnice Male Braće. Idem. XX(1938) br. 37-43). - Ljudska duša (šapirografirano), Košljun 1968.

LITERATURA: Dinko MAVROVIĆ: In memoriam o. Nikoli Španjol. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima XII(1970), br. 1,66-77. - Petar STRČIĆ i Beata GOTHARDI-PAVLOVSKI: Dr Nikola Španjol. Krčki Zbornik I(1970), 522-526. G. Štokalo

ŠPERAVIĆ, Franjo (Speranvich, Sperancich, Speranich), kninski biskup. († prije 20. 7. 1463.). Neki povjesničari drže da je postao kninski biskup već od 1446. (Urlić) ili 1447. godine (Farlati i Gams). No, možda je tada kao generalni vikar samo upravljao kninskom biskupijom. God. 1447. je naime dotadašnji kninski biskup Dimitar premješten u Zagreb, a zagrebački Benedikt u Knin. Međutim izmjena nije izvršena. Benedikt je sve do smrti, l454., ostao u Zagrebu, a Dimitar se zadržavao kod prijatelja biskupa u Varadinu. Tek je Pio II. 13. VII. 1459., proglasivši kninsku biskupiju upražnjenom, imenovao Šperavića rezidencijalnim biskupom. U svakom slučaju živio je i upravljao biskupijom u burnim vremenima turskih upada i pljačkanja. — Osim Farlatija i Gamsa koji Šperavića spominju kao biskupa samo 1447. povjesničari drže da je

Šperavić umro između 1462. i 1465. — Iz neobjavljene, bule kojom se imenuje njegov nasljednik Marko iz Rijeke, razvidno je da je to bilo prije 20. VII. 1463.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, II,* [ed. I. M. Pou y Marti], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1939, 342 br. 649 C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 251. — G. URLIĆ IVANOVIĆ: Iz kninske proslosti: Narodni kolendar 1894, Zadar 1894, 44 — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 100. Šematizam zagrebačke nadbiskupije. Zagreb 1966, 31.

ŠPRAJC, fra Rok (*Pavao), brat pomoćnik, (Pleškovec, 24. I. 1880. - Osijek, 29. I 1972.). Rođen je u župi sv. Juraj na Bregu u Međimurju. Roditelji su mu bili Valentin i Uršula rođ. Borković. U KR stupa u Varaždinu u 25. godini života i prve zavjete polaže 19. IX. 1906. Svečane zavjete položio je također u Varaždinu 26. IX. 1909. Od svojih 67 godina redovničkog života, 37 je proboravio u Varaždinu a ostalih 30 u Osijeku, kamo je premješten godine 1942. Za vrijeme boravka u Varaždinu skupljao je milostinju po Međimurju, Prekomurju i široj varaždinskoj okolici. Na taj način omogućavao je održavanje samostana kao i prehranjivanje brojnih siromaha koji su svaki dan dolazili po jelo na samostanska vrata, osobito u teškim vremenima nakon I. svjetskog rata. Brojni franjevci kapucini dobili su zvanje ugledavši se u životni primjer toga jednostavnog i od svih obljubljenog redovnika koji je znao mudro savjetovati i tješiti ljude u njihovoj nevolji. Ujutro bi se ustajao u 3 sata da u miru obavi svoje molitve, a onda bi prionuo radu oko uređenja samostanskog vrta i cvjetnjaka. Svi koji su ga poznavali svjedoče o njemu da je bio uzor molitve, radinosti i dobrote te srdačan i veseo redovnik. Pokopan je u kapucinskoj grobnici u Osijeku.
LIT.: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* 6 (1972), br. 1, str. 23-28. — *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Armin Prebeg

ŠTEFAN ZAGREBEC STJEPAN ZAGREBEC

ŠTEFANIĆ, Blaž, misionar (Baška Draga, 14. IX. 1907 - Hurlingham, 7. XII. 1976). - Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu, gimnaziju na Košljunu, u Sinju, Dubrovniku i Fiescole (Firenze), teologiju u Sargiano(Arezzo). Stupio je u FZD 21. IX. 1924, za svećenika je ređen uKrku 7. VIII-1932. Kao svećenik u domovini je bio kratko član samostana u Dubrovniku zatim nešto više na Košljunu, ukupno samo 4 godine: 1934-1938. Te godine odlazi u Argentinu sve do svoje smrti. - Već u domovini se istakao kao prop9ovjednik i pučki msionar obilazeći mnoga otočka, primorska a i kontinentalna mjesta, dospio je sa o. Petrom Vlašićem (v.) koncem 1937. godine pčak do Hrvata u Rumunjskoj. Rezidirajući zatim u Argentini običao je pružajući duhovnu pomoć našim iseljenicima sve države Američkog kontinenta osim Kanade i Meksika. Svuda propovijeda i drži konferencije po školama, unvierzama, crkvama, katedralama i po javnim trgovima. Do mnogih je došao njegov dušobrižnički glas preko revije "Život" koju je izdavao, te preko privatnih i državnih rdiopostaja i televizaija na kojima je nastupao. Uz aktivni misionarsko-pastoralni rad razvio je i veliku karitativnu djelatnost osobito poslije drugog svjetskog rata. Potpisao je kao garant ulaz u Argentinu za stotine djece bez jednog ili bez oba roditelja i tako uzeo na sebe obavezu da se za njih moralno i materijalno skrbi i savjesno je do srmti ispunjao tu obavezu.
LITERATURA: Justin VELNIĆ: O. Blaž Štefanić. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima XVIII (1976), br. 6, 317-321. i XIX(1977), br. 1. 63-66. G. Štokalo

ŠUNJIĆ, Marijan, biskup (Bučići kod Travnika, 7. I. 1798 - Beč, 28. IX. 1860). - Krsno ime mu je Ivo. Čitati i pisati naučio je od roditelja, humaniora je završio u Gučoj Gori i Fojnici, novicijat u Fojnici (1813/14), filozofiju u Zagrebu, teologiju u Muhaču (1815-1821), istočne jezike (turski, perzijski i arapski) u Zagrebu i Beču (1821-1824). Osam

mjeseci usaršavao se u Bolonji kod Mezzofantia. Osim spomenutih istočnih jezika znao je još klasične, njemački, francuski, talijanski i većinu slavenskih jezika. Vrativši se iz Italije u Bosnu (1826) bio je kapelan na Kupresu, župnik u Mokronogama (1831) i Orašju kod Travnika (1836), tajnik (1832), kustos (1835) i provincijal (1844447-1851) Bosne Srebrene, biskup i apostolski vikar u Bosni (1855-1860). Zalagao se za narod i provinciju kod turskih vlasti te je dvaput (1827, 1834) odležao po nekoliko mjeseci u zatvoru. U vrijeme Barišića afere borio se za interese Bosne Srebrene. Godine 1843. bio je osušen na izagnanstvo u Italiju. Dvaput je (1834, 1840) putovao u Rim u sastavu delegacije Bosne Srebrene da brani prava i povlastice provincije i jedanput (1846) u Carigrad. Godine 1851. moli cara Franju Josipa da se zauzme za bosanski narod i franjevce. Pripadao je krugu bosanskih iliraca te poput Nedića pjeva u duhu ilirskog pokreta, a pput Jukića skuplja narodne pjesme i zauzima se za napredak školstva u Bosni. Spada među rijetke bosanske franjevce, koji su se bavili i teoretskim pitanjima jezika. Nekoliko njegovih narodnih pjesama objelodanjeno je u Bosanskom prijatelju (1850, 1851, 1870) te u Napretku (1934). Šunjićeva veoma vrijedna korespodencija, koja se čuvala u arhivu gučegoranskog samostana, nestala je u plamenu 1945.

DJELA: Augusto Austriae imperatori regique apostolico Francisco Primo... Budae 1833. (pjesma). - De vita illustris viri Augustini Miletich,... Romae 1835. - Pokret godine 1848 i185:49. Narodna spevanja od Žalovana /Martina Nedića/ i njegova brata Bošnjaka /Marijana Šunjića/. U Carigradu 1851. - jelačkinje. Zagreb (?). - Razgovor vile njemkinje i slavjanke. U Zagrebu (?). - De ratione depingendi rite quaslibet voces articulares seu de vera ortographia cum necessariis elementis alphabeti universali. Viennae 1853. -

LITERATURA: P.B.A.: De ratione depingendi rite quaslibet voces articulares, seu de vera irthographia cum necessariis elementis alphabeti universalis. Autore Mariano Šunić O.S.F. Danica, 16(2853) 41, str. 162-163. - B.D.: Iz Bosne. Zagrebački katolički list, 6(1855) 26, str. 206-207. - /ANONIM/: Govor kojim je preuz. imenovani biskup g. Marijan Šunjić prigodom čitanja papinskih bulah u fojničkom samostanu pozdravljen. Zagrebački katolički list, 6(1855) 8, str. 57-58. - Iz Fojnice. Zagrebački katolički list, 6(1855) 8, str. 62-63 /O proslavi imenovanja/. - NEDIĆ Martin: Pjevanje presvietlom i prepoštovanom gospodinu Marianu Šunjiću... U Osijeku 1855. - ISTI: Život fr. Marijana Šunjića... Spjevao... U Đakovu 1883. - M.B.: Tužni glas o smrti presvjetloga gospodina Marijana Šunjića, biskupa panadenskoga i namiesnika apostolskoga u Bosni. Narodne novine, 26(1860) 136, str. 653. - MARTIĆ Grga: Tugovanje uz lies biskupa fra Mariana Šunjića. Zagrebački katolički list, 11(2860) 45, str. 357-359, 46, str. 364-366; 47, str. 373-374. - P/acel/ V/inko: Razvoj pisma. Vienac, 1(1869) 5, str. 110-112; 6, str. 136-138. - KNEŽEVIĆ Antun: Bosanski prijatelj IV. Sisak 1870. - ISTI: O. Marijan Šunjić. Glasnik biskupije đakovačko sriemske, 1875 *u više nastavaka). - NAPOTNIK Mihajl: Kratak pregled bosanskog školstva. Maribor 1884. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 49-52. - ĆORIĆ Anto: Neke povjesne crtice o redovitim i administrativnim biskupima i vikarima apoštolskim u Bosni od god. 1543 do 1878. te o pogorjelom arhivu vikarijata apoštolskoga. Serafinski perivoj, 22(1908) i 23(1909) u više nastavaka. - ALAUPOVIĆ Tugomir: Strossmayeru veledušnom dobrotvoru sviju nas Bošnjaka. Spjevao... Spomen-knjiga iz Bosne. Sarajevo 1901. - ISTI: Pedesetgodišnjica smrti fra Marijana Šunjića. Kalendar Napredak, 1909, str. 2-6. - ISTI: Biskup fra Marijan Šunjić (prigodom pedesetogodišnjice smrti). Serafinski perivoj, 24(1910) 12, str. 203-213. - Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine. Sakupio... Sarajevo 1915, 1925 2. MARINOVIĆ /Stanislav/: Svetom prahu našeg velikana fra Marijana Šunjića, biskupa, o pedesetgodišnjici smrti. Kršćanska obitelj, 11(1910) 12, str. 226. - MARKUŠIĆ Josip: Muslimani i biskup Šunjić. Serafinski perivoj, 25(1911) 2, str. 29. - DLUSTUŠ Ljuboje: O.

Branko Strahimir Škarica. (Ulomak iz života biskupa Šunjića). Književni prilog Kluba hrvatskih književnika u Osijeku, 2(1911/12) 30-32. - BJELOGRVIĆ N.M. 9bk): Narodne junačke mpjesme. Novine, 2(1915) s40, str. 2. - JELENIĆ Julijan: Kultura i bosanski franjevci II. Sarajevo 1915, str. 463-468, 481-483, 491-495, 515-518. - ISTI: Znameniti i zaslužni Hrvati. Zagrb 1925, str. 260. - MURKO M/atija/: Ko je napisao "Razgovor vila ilirkinja" god. 1835? Ljetopis JAZU. 31(1916) 1, str. 129-131. - KREŠEVLJAKOVIĆ Hamdija: "Razgovor vila ilirkinja god. 1835" napisao je fra Martin Nedić. Ljetopis JAZU, 32(1917) 1, str. 150-159. - LISTI: Narodne junačke pjesme iz Bosne i Hercegovine. Skupio fra Marijan Šunjić... Nastavni vjesnik, 25(1916/17) 7, str. 407-412. - STOJKOVIĆ Marijan: Onda i sada. Hrvatska njiva, 2(1918) 1, str. 9-11. - GRGEC Petar: Vrijednost narodnih pjesama (Prilikom drugog izdanja Šunjićeve zbirke). Hrvatska prosvjeta, 12(1925) 4, str. 102-103. - ESIH Ivan: Fra Marijan Šunjić. Uz sedamdesetu obljetnicu njegove smrti. Jutarnji list, 19(1930) 6703, str. 8. - VLADIĆ Jeronim: Bilješka o Šunjiću i Karačiću. Franjevački vijesnik 36(1929) 284-288. - Nedić - Šunjića "pokret 1848. i 1849.". Napredak, 6(1931) 11/12, str. 161-162. - SAKSIĆ: Biskup Šunjić i franjevci. Jugoslavenska pošta, 2(1931) 776, str. 10. - DRLJIĆ Rastko: Prilike bosanskih franjevaca u prošlosti. Iz korespodencije A.T. Brlića i biskupa književnika fra Marijana Šunjića... Obzor, 74(1933) br. 97-101. - ISTI: Iz neobjavljenih pjesama biskupa fra Marikjana Šunjića, Napredak, i(1934) 11/12, str. 152. - ISTI: Edicije publikacije Naučnog društva NR BiH. - U vezi djelovanja katoličkog svećenstva u prošlosti. Dobri Pastir, 10)1960) I-IV, str. 411-412. - J.B.: Obljetnica smrti fra Marijana Šunjića. Obzor, 76(1935) 235, str. 2. - JABLANOVIĆ Ivan: Apostolski vikari u Bosni i Hercegovini. Vrhbosna, 52(1938). - KAMBER Dragutin: Novi dokumenti o Bosni. Vrhbosna, 55(1941) 2, str. 30-32; 4/5, str. 90-91; 7/8, str. 143-145. - DŽAJA Miroslav: Prigodom 100-god. smrti fra Marijana Šunjića Dobri Pastir, 10)1960) I-IV, str. 367-374. - PUDIĆ Ivan: Univerrzalno fonetsko pismo Marijana Šunjića. Radovi Naučnog društva BiH, knj. 13. Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka, knj. 5. Sarajevo 1960, str. 191-217. - VRDOLJAK Bono: Apostolski vikarijat u Bosni 1735-1881. Visoko 1961. Inauguralna dizertacija (strojopis). A. Kovačić

ŠURKOVIĆ, Filip, prof. (Imotski, polovica 17. st. - Split, 23. V. 1726). - Bio je lektor teologije. Obavljao je službe definitora, a zatim provincijala Bosne Srebrene (1717-1720). Na skupštini na Visovcu (1718) donosi pastoralna pravila o župnicima i župničkom životu, a nabavljanju knjiga moralnog sadržaja i ozbiljnog nauka. Ponovno uspostavlja filozofski licem u Budimu. Na drugoj skupštini u Našicama (1719) donosi odredbu o zabrani slanja učenika izvan provincije, jer time slabe domaće škole. Rezidenciju u Baji proglašava samostanom. Kao provincijal potpisuje manifest ktolika iz Jajca 1719., u kojem se izražava protest protiv muslimana, koji kršćanima otimaju djevojke i mlade žene te ih privode na islam.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 126-129. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 215-216. A. Barun

ŠUŠAK Fra Benjamin-Branko-Ivan (1912.-1945.) Rođen 29.XI.1912. u Mokrom, ž. Široki Brijeg, od oca Petra i majke Mande r. Džajkić. Osnovnu školu i gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Bologni (Italija). U Franjevački red stupio na Humcu, 6.VIII.1931. Zavjetovan jednostavno 7.VIII.1932., svečano 18.VIII.1935. Za svećenika zaređen u Mostaru, 23.V.1937. 1939.-1941. kapelan na Čitluku 1941.-1944. kapelan u Mostaru 1944.-1945. župnik u Blizancima Mjeseca svibnja 1945. ubijen negdje u Sloveniji. Tijelom ubožan, a duhom glomazan. Duhovno izgrađen bio je voditelj duša. U društvu je bio drag i ugodan.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

ŠVABE, s. Alojzija, učiteljica, katehistica, (Đakovo, 29. I. 1913. — Đakovo, 3. VII. 1990), sestra sv. Križa. Još u ranom djetinjstvu izgubila je majku. Tu je bol nosila u duši cijeli život i ta je bol oplemenila njezin karakter. Svršivši učiteljsku školu u Zagrebu i položivši prve zavjete poučavala je na osnovnoj školi u Bosanskom Brodu. No već 1945. mora napustiti rad u školi. Odlazi na župu Privlaka u Slavoniji gdje započinje s katehizacijom. Kasnije prelazi u Đakovo. U Đakovu koristi svaku priliku da kao vrsna učiteljica uputi mlađe sestre u katehizaciju, napose kad je u Provincijalnoj kući sestara osnovana Katehetska škola za podmladak Provincije. Kad je 1954. otvoren biskupijski Katehetski ured u Đakovu, s. Alojzija koristi svoje učiteljsko znanje kao i znanje njemačkog jezika kad je trebalo »stvoriti« katehetska pomagala i priručnike za katehistice i vjeroučenike. U tome je bila vjerna suradnica biskupa Stjepana Bauerleina, osnivača poslijeratne katehizacije. Bio je to u ono vrijeme pionirski rad. U duši mlada i napredna usavršavala je neprestano svoje znanje, metode, pratila priručnike, dokle god su joj sile dopuštale. Otvorena srca i s velikom ljubavlju prihvatila je pokoncilsku obnovu. Svim se žarom i marom dala napose na proučavanje Biblije, čitala stručnu literaturu, pratila predavanja te je s velikom dobrohotnošću i pripravnošću prenosila svoje spoznaje sestrama, naspose katehisticama. Posebnom ljubavlju brinula se za liturgiju u zajednici na Vrhovcu.
LIT.: M. ŽIGRIĆ: »Matilda Švabe, sestra Alojzija«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, XI (1990) 3, str. 35-36. — A. DOMINKOVIĆ: »Moja sjećanja na s. Alojziju«, *ibidem,* str. 37-38. M. Žigrić

ŠVAGELJ, Fortunat, (Svagel) homiletski pisac (?, 29. XI. 1715. — Virovitica, 17. V. 1766). God. 1734. je stupio u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je slušao u Čakovcu i Zagrebu (1736-1738), a teologiju u Varaždinu (1738-1742). Za svećenika je bio zaređen 1741, a godinu dana kasnije položio je ispit za propovjednika i započeo propovjedničku službu, i to: u Varaždinu (1742-1746), Križevcima (1746), Remetincu (1747, 1750-1753), Ivaniću (1748, 1754, 1756), Krapini (1755), Virovitici (1749, 1763-1766) i Zagrebu (1758-1763); u Šiklošu nosi naslov "concionator Slavonicus" (1756). U Zagrebu je tri godine propovijedao korizmene propovijedi i 1763. postigao naslov općeg propovjednika. Objavio je tri sveska hrvatskih propovijedi u knjigama s latinskim naslovom. Pri priređivanju teksta za tisak pomagao mu je kao pisac mladi profesor filozofije F. Vrbančić.
DJELA: *Sermones in singula festa totius anni et sermones quadragesimales,* Zagrabiae 1761. — *Opus selectum concionum festivalium ordinarium et extraordinarium,* sv. 1. i 2. Zagrabiae 1761, 1762.
LIT.: F.E. HOŠKO: Pastoralno djelovanje franjevvaca Provincije sv. Ladislava na području Zagrebačke biskupije u vremenu potridentske obnove, *Bogoslovska smotra,* 46 (1976), br. 4, 471. - ISTI: *Marijoljublje naših starih,* Rijeka, 1992, 69- 73.

TADEJ IZ KOTORA (Thaddaeus a Catharo), lektor teologije (Kotor, ? - Dubrovnik, prije 1582) - Poznati lektor teologije. Umro u Dubrovniku.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 420.
I. Djamić

TADIJANOVIĆ, Blaž (Rastušje, 1728 — Cernik, 23. IV. 1797). Jakošić bilježi da je u "odrasloj dobi primljen u Franjevački red" te da je od odgojitelja novaka naučio talijanski (Sršan, 69). Govorio je osim hrvatskoga talijanski, njemački, francuski i slovački. Kao krajiški sin pošao je 1757. u Pruski rat prateći krajišnike brodske pukovnije. Premda nije bio u bitci kod Bratislave zarobljen, svojevoljno se predao Prusima da može pratiti zarobljene vojnike. Ostao je u zarobljeništvu do kraja rata i za potrebe vojnika priredio molitvenik *Vijenac od raznog cvijeća* (Magdeburg 1761) koji je danas izgubljen, a poznat je jedino

latinski naziv *Sertum ex diversis floribus.* Za potrebe istih vojnih zarobljenika sastavio je i prvu gramatiku hrvatskog jezika u Slavoniji: *Svašta po malo iliti kratko služenje imena i riči u ilirski i nimački jezik* (Magdeburg 1761, 1766). Poslije 7 godina sudjelovanja u Pruskom ratu je jedan od tajnika provincijala □ Josipa Blagoja (1764-1766); službu tajnika obavlja i za provincijala Ivana Velikanovića (1771-1774). U međuvremenu je samostanski starješina i župnik u Čuntiću (1766-1771, 1774-1777). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao definitor za provincijala □ Ladislava Spaića (1774-1777), a Provinciju je vodio od 1777. do 1780. kao provincijal. Tada bdije nad građevinskim poslovima u samostanu i crkvi u Brodu (1778.) i u Velikoj (1779.). Kao isluženi provincijal boravio je u Brodu (1780-1785), a zatim je gvardijan u Đakovu (1785-1791). Kad je Provincija ponovno zadobila pravo primati nove članove, on je odgojitelj novaka u Velikoj (1791-1794). Bio je i župnik u Odvorcima (1794-1797), a kad je malaksao, pridružio se bratstvu u Cerniku. LIT.: F.E. Hoško: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, 2. dio, *Kačić* 10 (978), 160.

TADIN, fra Krunoslav (*Ivan Antun), župnik, stradalac (Kaštel-Kambelovac, 22. V. 1899. — Pridraga/ Karin, 14. XI. 1944. Osnovnu školu pohađao u Kaštel Kambelovcu, srednju u Sinju. Stupio u franjevački red 8. IX. 1916. na Visovcu. Filozofiju studirao u Zaostrogu, teologiju u Sinju. Za svećenika zaređen 23. IX. 1922. U šk. g. 1923/24. bio je prefekt u sjemeništu i nastavnik na Gimnaziji. Predavao prirodopis. Kratko vrijeme kapelan u Šibeniku (1924), zatim kapelan u Drnišu do 1928, a onda župnik u Prugovu do 1932. Dvije godine provodi u samostanu u Splitu, a od 1936-41. župnik u Kljacima. Vozeći se kolima, naišao je na minu koja ga je raznijela nedaleko Karina.
K. Bašić

TALIJA, Urban, profesor (Lopud kod Dubrovnika, 17. IX. 1859 - Dubrovnik, 22. XI. 1943. - Krsnim imenom Nikola. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1875. Studij teologije i filozofije završio u Dubrovniku. Zaređen za većenika u Kotoru 1882. Poslan u Innsbruck na specijalizaciju (1882-1884). Polaže ispite u Rimu i postaje generalni lektor teološkog studija Male Braće u Dubrovniku (1887). Kroz punih 45 godina predaje na ovom studiju egzegezu Sv. Pisma i dogmatiku, a po potrebi i druge predmete, te gotovo cijelo ovo vrijeme vrši dužnost rektora. Ujedno je kao bibliotekar uvijek pri ruci znanstvenim istraživačima (1886-1941). Više je puta bio gvardijan Male Braće, definitor Provincije (1890-1893), provincijal dubrovačke Provincije (189)-1893) i, nakon ujedinjenja. Provincije sv. Jeronima (1920-1923), a sedam je puta generalni vizitator. — U dubrovačkoj je bikupiji prvi urednik "Lista dubrovačke biskupije" (1901-1905), sudjeluje kod priprave i redigiranja odredaba dubrovačke sinode (1900), sinodalni ispitatelj, crkveni sudac, upravitelj župe Lopud (1915-1920). Također mnogo propovijeda, vodi konferencije i redovničke zajednice. Njegovom je inicijativom osnovano u Dubrovniku društvo "Bošković", kojemu je cilj organizrati predavanja za intelektualce. — Bio je član Društva hrvatskih književnika, Hrvatskog Zmaja, Stronomskog društva u Beogradu i uredništva lista Saturn. Dopisnim ili počasnim članom imenovale su ga Bogoslovska Akademija u Zagrebu, Arheološko hrvatsko društvu u Kninu, Società italiana di studi filosofici e psihchologici u Milanu. Dobitnik je i medalje Crvenog Križa. Najdraža mu je bila srebrena medalja skovana baš za njega kao izraz priznanja pape Pija X. (1913). — Bio je cijenjen kao čovjek, svećenik, redovnik, profesor, pisac, znanstveni radnik širokih vidika i naobrazbe. Znao je pomoći u raznovrsnim potrebama ljudskih duša, ukloniti poteškoće, razjasniti susmnje. Njegove su polemike bile interesantne i žive (npr. ona sa A. Sovićem). Bibliografija mu obuhvaća oko 400 jedinica. — Surađivao je u četrdesetak domaćih i stranih časopisa sa člancima s područja filozofije, egzegeze, dogmatike, povijesti, arheologije, sociologije, astronomije, ascetike, mistike itd. Tako je pisao u: Quartal-Schrift (Linz), Divus Thomas (Piacenza), La Rivista internazionale per la scienze sociali

(Rim), La scuola cattolica (MIlano), Palestra del Clero (Rim), La Rivista teologico-storica (Rim), Katolička Dalmacija (Zadar), Prava Crvena Hrvatska (Dubrovnik), List Dubrovačke biskupije (Subrovnik), Iskra (Zadar), Vrhbosna (Sarajevo), Katolički tjednik I(Sarajevo), Franjevački vjesnik(Visoko), Nova revija (Makarska-Dubrovnik), Katolički list(Zagreb, Prosvjeta (Zagreb), Bogoslovska smotra (Zagreb), Hrvatska straža (Krk), Euharistijski glasnik (Split), itd.

DJELA: Govor prigodom zadušnica Franu Račkomu. Dubrovnik 1894. - Opus. Varia. Dubrovnik 1894. - Nerazrješivost ženidbe i isusove riječi kod Evanđeliste Mateja. Sarajevo 1895. - Neke bilješke o vulgarnoj eri obzirom na Das Gegburtstjahr Christi objelodanjen u Theologisch-praktische Quartalschrift Linz 1896. I. Heft. Sarajevo 1896. - O vrhovnom načelu etike. Dubrovnik 1897. - O Gundulićevoj Proserpini Ugrabljenoj. Dubrovnik 1898. - Socijalizam i socijalno ptanje. Dubrovnik 1905. - Prigodom nekih konferencija u Dubrovniku o socijalnoj demokraciji. Dubrovnik 1906. - Opuscula. Varia. Dubrovnik 1906. - Humanitarna dje.a, patrijotizam, vjera u dubrovačkoj prošlosti. Dubrovnik 1908 2. - Errores scientifici et historici u knjigama nadahnutim i Citationes Tacitae. Zagreb 19087. - Euharistija u II. i III. stoljeću crkve i netrijazna kritika. Sarajevo 1909. - Crtice iz kršćanske arheologije. Dubrovnik 1909 1. - Religijozna skepsa i kršćanska apologetika. Sarajevo 1913. - Pravci u kršćanskj apologetici. Sarajevo 1913. Prigodom zadušnica za blagopokojnoga Papu Pija X. u Maloj Braći. Dubrovnik 1915. - Cap. II. et III. Geneseos, pokušaj tumačenja. Zagreb 1915. - Prigodom šestdesetsedme obljetnice vladanja Njegova Veličanstva Frana Josipa I. Dubrovnik 1916. - O neumrlosti ljudske duše. Mostar 1919. - Legenda i historija sitnica iz dubrovačke povijesti. Dubrovnik 1923. - Moral i društvo. Dubrovnik 1925. - Pobožnost trinaest utornika Sv. Antuna. Dubrovnik 1925. - Neumrlost čovječje duše. Dubrovnik 1925 2. - Neobične pojave na kipu Gospe Presv. Srca Isusova u crkvi Male braće u Dubrovniku. Dubrovnik 1926. Doctrina Kantii de oratione ad Deum ad examen revocata. i L'indissolubilità della materia.)La scuola cattolica) Milano 1928. - Lijek duševnim bolima. Split 1929. - Il processo di Gesù. (La scuola cattolica) Milano 1930. - Kratki historijat biblioteke Male braće u Dubrovniku. (Rešetarov zbornik) Dubrovnik 1931. - Etički sistem sv. Augustina. Sarajevo 1931. Beograd 1934 2. - Isus Krist u svijetlu trijezne i netrijezne kritike. Dubrovnik 1933. - Dubrovačka "Mala Braća" (Hrvatska straža br. 222) 1934. - Monizam i religija. Beograd 1935. - Da li je glagoljica nekada bila u uporabi na teritoriju Dubrovačke Republike. Beograd 1939. -

LITERATURA: Felicijan FRŽOP: O. Urban Talija (prigodom njegove zlatne mise). Franjevački vijesnik (1932) br. 39, 161-164, 199-211. - Nedjeljko SUBOTIĆ: U samostanu dubrovačke Male braće kod O. Urbana Talije. Valovi svjetla i sjene (studije i članci). Zagreb 1944, 80-98. O. Urban Talija, prigodom dijamantnog svećeničkog jubileja. List dubrovačke biskupije. 42 (1942), 13-14. - Mijo BRLEK: Ličnost o. Urbana Talije. List dubrovačke biskupije. 43 (1943), 33-35. - ISTI: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 32-36 i passim. - ISTI: Talija, Urbano. Enciclopedia cattolica X. Firenze 1953, col. 1711. - Jerko FUĆAK: Šest stoljeća hrvatskog lekcionara. Zagreb 1975. passim. - Marijo ŠIKIĆ: Filozofija u djelima o. Urbana Talije. Kačić 9 (1977), 303-320. - Mijo BRLEK: Talija, fra Urban. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 276-277. - Jerko VALKOVIĆ: Bibliografija o. Talije (rukopis) - Rukopisi, bilješke i dokumenti ol. Urbana Talije (Arhiv Samostana Male Braće u Dubrovniku). M. Brlek

TAMPARIČIĆ, Gabrijel (Tempariсich, Tampariccius, Temperacci, Tamparizza), glazbenik (Dubrovnik, prije 1526 - Beč, cca 1575) - Porijeklom iz ugledne dubrovačke građanske obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Lektor. Propovjednik. Sa starijim bratom također dubrov. franjevcem Rafom (apostolskim propovjednikom i velikim eruditom) boravi u Rijeci Dubrovačkoj i tu

ppravljaju samostan. — Bavio se pisanjem pjesama na narodnom jeziku (Gliubich). Njegovom je brigom izdana u Venecizi 1562. knjiga njegova ujaka Marina Burešića Pia carmina et Catonis Dogmata (Dolci). U knjizi Propylaeo tiskano je jedno njegovo pismo bratučedu Franu Burešiću i hrvatki epigram posvećen Marinu Burešiću (Cerva). Kao glazbenik djelovao je u Beču na dvoru nadvojvode Matije Habsburga (ugarsko-hrvatksi kralj Matija II. 1606-1619) kroz više godina (Posinković).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Fasti litterario-Ragusini. Venetiis 1767, 23. - Simeone GLIUBICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia. Vienna 1856, 196. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864, 194. - Frano JURIĆ: Povjesno-opisni prikaz franjevačkog samostana u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916, 58-59. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 425. - Frano JURIĆ: O. Gavro Tamparica - franjevac, kapelnik bečkoga dvora. Sveta Cecilija, 11 (1917), br. 1, 15-17. - Angjelko POSINKOVIĆ: Još o fra Gavru Temparičiću. Idem. br. 4, 134. - B/ožidar/ Š/IROLA/: Tamparica o. Gavro. Znamenitii i zaslužni Hrvati 925-1925. Zagreb 1925, 261b. - Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku I. Zagreb 1952, 217. - J/osip/ A/NDREI/S: Temparičić (Tamparica, Temparricius), Gavro. Muzička enciklopedija 2. Zagreb 1963, 705b. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina. Zagrabiae 1977, 82. - Miho DEMOVIĆ: Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici. Zagreb 1981, 6,57.

I. Djamić

TAMPARIČIĆ, Rafael (Tamparizza), propovjednik (Dubrovnik, ? - 11. X. 1547) - Rođeni brat Gabrijela (v.). Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Veoma obrazovan. Apostolski propovjednik. Obnovio sa bratom G. samostan u Rijeci Dubrovačkoj.
LITERATURA: Vitale ANDRIASI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 193.- Frano JURIĆ: Franjevački samostan u Dubrovačkoj Rijeci. Zagreb 1916, 58. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 423.

I. Djamić

TASOVČIĆ, fra Bartul *Ribarović Tasovčić, fra Bartolomej*

TAUZES, Elzear, teološki pisac (Graz u Austriji, 31. XII. 1707. - Varaždin, 5. X. 1751) je 1724. stupio u Križevcima u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju (1726-1728) i teologiju (1728-1732) je studirao na Generalnom učilištu 1. razreda u zagrebu. God. 1733. je počeo predavati filozofiju u Pečuhu, ali je nastavio u Varaždinu (1734-1736). Predavao je i moralno bogoslovlje u Ivaniću i Čakovcu (1738-1740). S Mauricijem Bednjakom je 1740. započeo predavati na bogoslovnoj školi dogmatske teologije Generalnog učilišta 2. razreda u Pečuhu (1740-1744, 1750/51), a predavao je također i na bogoslovnoj školi u Zagrebu (1744-1750). Provincijalu Ivanu Belanoviću je bio savjetnik, definitor (1749-1751). Tiskom je objavio dvije teološke knjige. Prvu, *Corona stellarum duodecim* (Zagrebiae 1748) je medievalist i mariolog K. Balić označio kao sustavno zamišljenu mariologiju, dok druga ima kontroverzističku i pastoralnu usmjerenost. U oba svoja djela pridružio je i popise teoloških teza koje je bio predstavio u javnoj raspravi zagrebačkoj kulturnoj javnosti.
DJELA: *Corona stellarum duodecim... seu privilegia... Virginis Mariae. Zagrabiae 1748. - Corona stellarum duodecim... cum parergis ex universa Theologia selectis ad mentem Ioannis Duns Scoti. Zagrabiae 1748. - Opusculum de virtute religionis et vitiis appositis. Zagrabiae 1749. - Virtuti religionis vitia opposita... cum parergis, ad mentem Doctoris Subtilis... de virtutibus theologicis et cardinalibus.* Zagrabiae 1749.
LIT.: K. Balić: Skotistička škola u prošlosti i sadašnjosti. Collectanea franciscana slavica, sv. 1. Šibenik 1936, 15. - F. E. Hoško: Skotistička teologija zagrebačkog kruga 17. i

18. stoljeća. Kačić, 3(1970), 92, 97.F. E. Hoško

TELENTA, Gabrijela (Blato/Korčula, 16. svibnja 1890. - 29. ožujka 1957), redovnica hrvastke franjevačke družbe "Kćeri milosrđa". Bila je vjerna suradnica i zamjenica utemeljiteljice Družbe, -+ Marije Propetog Isusa Petković. Služila je Bogu, Crkvi i svojoj Družbi jednostavnošću i skromnošću srca. Svojim susestrama i mještanima bila je svjedok Isusove blagosti i milosrđa.

E. Barbarić

TELENTA, Gabrijela, (Blato/Korčula, 16. svibnja 1890. - 29. ožujka 1957), redovnica hrvatske franjevačke družbe "Kćeri Milosrđa". Bila je vjerna suradnica i zamjenica Utemeljiteljice Družbe, Marije Propetog Isusa Petković. Služila je Bogu, Crkvi i svojoj Družbi jednostavnošću i skromnošću srca. Svojim susestrama i mještanima bila je svjedok Isusove blagosti i milosrđa.

??????

TELETINOVIĆ, Antun (Vitelli, Vitellius), biskup (Rijeka, oko 1585. — Brdovec, Marija Gorica, 21. X. 1643). Postao je član tadašnje Bosansko-hrvatske provincije sv. Križa, kasnije zvane Hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa. God. 1617. spominje se kao čovjek "rijetke razboritosti, uzor dobrote i kao najbolji hrvatski propovjednik" u zapadnoj Hrvatskoj, a obavlja službu samostanskog starješine u Kotarima kod Samobora. Čini se da je do 1730. boravio u Kotarima, ali je istodobno od 1618. gradio u Samoboru mali, drveni samostan i, prema svjedočanstvu samoborskog gradskog suca Matije Čunčića iz 1628. godine, svojim propovijedanjem stanovnike tog grada s protestantizma vratio u Katoličku Crkvu. Kad je u Samoboru podigao samostan, bio je ondje starješina (1730-1734). U Mariji Gorici je 1734. bio župik s godišnjom plaćom od 52 forinti. Ondje je 1640. dao izgraditi oltar bratovštine sv. Ivana Kristelja, a natpis na oltaru ga naziva brdovečkim župnikom i biskupom "Temnensis"; nije isključeno da je riječ o Kninskoj biskupiji koja je u to vrijeme bila pod turskom vlašću. Franjevci njegove pokrajine sačuvali su mu uspomenu kao o čovjeku koji se odlikovao "učenošću, krepostima i govorništvom".

LIT.: Arhiv Slovenske provincije u Ljubljani, Numerus fratrum qui professionem emiserunt, fol. 10v. — V. GREIDERER: *Germania Franciscana,* Oenipotente 1771, 101, 227, 238. — J. BARLÈ: *Zagrebački arhiđakonat do god. 1642,* Zagreb l903, 66, 67; — F.E. HOŠKO: *Na vrhu Trsatskih stuba,* Rijeka 1991,143-148. — *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa,* S. l., 1995, ad diem. F.E. Hoško

TENTE, Benedikta od sv. Ivana Krstitelja (Antica), redovnica klarisa (Mravinci, 10. III. 1896. — Split, 9. I. 1973). Stupila je u samostan god. 1914. Bila je skromna, uslužna i požrtvovna redovnica. Posebno se istakla u strogim pokorama i postu, na udivljenje sestara; u adoraciji pred Presv. sakramentom, te zavjetu siromaštva. Četiri godine prije smrti bila je nepokretna, ali je ojačana vjerom strpljivo podnosila bolest.

LIT.: Marija od Presv. Srca [Petričević], *Samostan sv. Klare,* Split 1979., 54. — Nekrolog sestara klarisa, Split [rukopis], I, 41.

M. A. Petričević

TEODORIH HRVAT (Teodoricus Croata, Dietrich, Chursus, Cursho, Cursbo), O. Min. biskup († po. 15. IV. 1448.). Bulom od 15. IV. 1448. imenovan je naslovnim biskupom Diocesareje gdje je uskoro dobio nasljednika Petra kojega je nakon smrti naslijedio 7. XI. 1453. biskup Vilim (Gulielmus). — Teodorih je napisao Proročanstva (Prophetiae) sačuvana u njemačkom prijevodu u dva izdanja (1501. ? i 1542), u kojima je nazvan "Dietrich. . . Bischof zu Züg in Krocen.... gemacht". (Krocen zacijelo stoji za Kroatien, Züg za Zeng), pa je Teodorih mogao biti pomoćni biskup franjevcu Andriji iz Drača (v.), ili je možda boravio u Senju, ili možda čak u Sinju u Dalmaciji.

LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hüntemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 605 br. 1190. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii

1968, 144. — L. WADDING: *Annales Minorum, XII,* Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1932, 11. — J. H. Sbaralea: Supplementum et castigatio ad Scriptores trium Ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos. 1906^2 vol. III, 115.

TESTEN, Ambroz, slikar (Loka pri Mengošu, 31. VIII 1897 — zadar 1984). — U rodnom mjestu završio je osnovnu školu. Stupio je u FZD 8 XII 1914). Malo kasnije pozvan je u vojsku te sudjeluje u prvom svjetskom ratu. U samostan se vraća 1920 godine. Službuje u samostanima: Dubrovnik (1920-1925, Cavtat (1926-1927), Orebić (1928-1929 i 1962-1967), Kuna (1930-1939), Krapanj 1940-1961), Kampor 1968-62) te Zadar 1983-84). U Dubrovniku je radio u voštarnici, u drugim samostanima je bio kuhar i pazio na red u samostanu, U Kamporu je bio Kustos muzeja, a u Zadru je praktički samo bolovao. — Stvarno je počeo slikati već u osnovnoj školi. Koliko god su mu druge dužnosti dozvolile stvarao je skice, slike u crno bijeloj tehnici i u bojama kroz cijeli svoj život. Na Orebiću je pomogao o. Rafu Capurso pri izradi velike freske “Gospa, zaštitnica kanala, crkve i samostana” na trijumfalnom luku crkve. Njegova se ruka osjeća u detaljima, a ponajviše u pejzažu. U Kuni je na trijumfalnom luku crkve naslikao scenu “Prijenos nazaretske kućice u Trsat”. U Krapnju je od velikih slika dao “Raspeće” i “Sv. Nikola Tavelić”. Za svog drugog boravka na Orebiću oslikao je križni put, isto je učinio i u Kamboru. Slike iz njegova prvog perioda uglavnom su stradale. Inače se nadahnjivao na mnogim umjetničkim djelima: U Cavtatu je zalazio u galeriju Vlaha Bukovca, a na Kuni se divio djelima Celestina Medovića. U Kampor su mu turisti-Njemci donosili knjige s ilustracijama modernog slikarstva. Sve je to promatrao, ali je uvijek išao svojim putem, koji je najbliži ekspresionizmu, a uvijek “ukazuje na krajnju intertretativnu slobodu koja proširuje tematske mogućnosti unutar poznatih ikonografskih konvencija” Šimat Banov). Za života su bile priređene izložbe njegovih slika u Kamporu, Hvaru, Zagrebu i drugdje, a poslije njegove smrti bilo je izložba i u Njemačkoj, osim mnogobrojnih u domovini. G. Štokalo

TIELCI, Bonagratia v. Blaženi Bonagratia

TILIKONIS, Petar Petra (Teliconio), FKN († između 1412. i 22.4.1439), biskup. Bio je profesor u Franjevačkom redu i papinski penitencijar. Dalmatinskim biskupom (ep. Dalmatiensis) imenovao ga je 7. IX. 1394. Bonifacije IX. s nalogom da residira u biskupiji i da nemože vršiti biskupske obrede izvan nje. Povjesničari (Gams, Eubel, Mandić) su ga ubrajali među duvanjske biskupe, ne obazirući se što se u buli imenovanja 4 puta spominje kao "Dalmatiensis". Da je to neispravno dosta je ustanoviti da je u to vrijeme duvanjski biskup bio Juraj Imoćanin (1392-1412). Možda je upravo Juraj zamjenjivao Tiliconisa u upravljanju biskupijom, a možda Tiliconis i nije preuzeo upravu jer je još 1411/12. bio pomoćni biskup u Gnjeznu.
LIT.: P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 406. *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, (Možda *Epitome*, netočna godina) 42 br. 138. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, vol. I. 230; II, str.XXII. - D. MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV-XVII. stoljeća, *Croatia Sacra*, 1933, 21; 79-81 (citirano prema separatu od 1936). — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352. do 1578. godine: *Croatica Christiana Periodica,* Zagreb 10 (1986) br.17, 104-106.

TIMOTEJ IZ DUBR. PRIMORJA 9Timotheus de Terranova), povjesničar (Dubrovačko Primorje, ? - Dubrovnik, 9. X. 1543) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. “Historiam studiosissimus” (Rode).
LITERATURA: Necrologium Fratrum Minorum Provinciae Dalmatiae S. Hieronymi. Ragussi 1. I. 1909. (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku). - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 423. I. Djamić

TINODI, Joza, liturgičar i katehetičar (Sv. Martin kod Križevaca, 25. I. 1885. — Varaždin, 25. II. 1972). Završivši u Zagrebu gimnaziju, pristupio je 1902. Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Teološku izobrazbu je stekao u Zagrebu i Paderbornu; od 1909. je bio svećenik i započeo mnogovrsno pastoralno djelovanje kao vjeroučitelj, voditelj različitih vjerskih društva, orguljaš, zborovođa, kapelan i župnik. Osobito je uspješno djelovao kao vjeroučitelj u Požegi (1927-1942) i kao upravitelj više karlovačkih župa poslije Drugog svjetskog rata (1945-1951). — Prihvatio je ideje hrvatskog liturgijskog pokreta. Nizom članaka je popularizirao liturgiju (*Katolički list,* 1925, 1936, 1937, 1942; *Duhovni život,* 1932), a njegova pučka knjiga o liturgiji je "liturgika liturgijske obnove" (J. Radić). Također je priredio dva sveska kateheza za prva četiri razreda pučke škole i objavio kao rukopis: *Kateheze,* sv. 1

DJELA: *Liturgika,* Mostar 1934. — *Sveta misa,* Požega 1935.

LIT.: J. RADIĆ: *Liturgijska obnova u Hrvatskoj,* Makarska 1966 — F.E. HOŠKO: Značajan sudionik liturgijske obnove, *Služba Božja,* 9 (1969), 349-350. — ISTI: Tinodi, fra Josip, *Franjo među Hrvatima,* Zagreb, 1976, 275-276. F.E. Hoško

TINTIĆ, fra Petar, župnik (XVII. st.). Bio je župnik u župi Petrovo Polje 1682. -1683. godine. Na poziv visovačkog gvardijana fra Šimuna Brajinovića organizirao je 1683. s drugim župnicima prijelaz 1300 obitelji s turskog teritorija na područje Skradina. Iste je godine dva puta kao opunomoćenik serdara Mate Nakića Vojnovića i drugih petropoljskih glavara putovao u Zadar općem providuru L. Doni.

LIT.: K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, Kačić, 7 (1975), 60. *Kapitanović*

TIZIČIĆ, Bernardin, provincijal (Split ? - Split-Poljud, 12. V. 1700). Kao mladić stupio je u Franjevački red u samostanu na Poljudu. Njemu je B. Razmilović posvetio svoje divne kodekse. Dva puta je biran za službu provincijala (1668-1671; 1699-1700). Umro je kao aktualni provincijal.

LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 131 i 377. P. Pejić

TKALČEVIĆ Maksimilijan, provincijal (? - Čakovec, 25. XII. 1685). Kao član Provincije sv. Marije završio je školovanje. Posjedovao je naslov profesora filozofije, jer mu je 1858. generalni kapitul u Toledu udijelio naslove profesora teologije i generalnog propovjednika. Sudjeluje u nastojanju oko osamostaljenja hrvatskih samostana od Provincije sv. Marije i osnivanja Kustodije sv. Ladislava (1655) i on je bio drugi kustod nove zajednice (1658-1661). Također je bio zamjenik prvog provincijala Timoteja Međurečkog s naslovom kustoda, kad je 1661. Kustodija proglašena Provincijom sv. Ladislava (1661-1664). Kasnije je bio i provincijal (1668-1671) nove provincije, a 1670. ga je generalni kapitul u Valaloidu izabrao za člana vrhovne uprave Franjevačkog reda, generalnog definitora. Taj generalni kapitul je također odobrio Tkalčevićevu molbu da filozofsko učilište s učilištem moralnog bogoslovlja u Zagrebu postanu generalno učilište 2. razreda s nastavom teologije po fakultetskoj osnovi. Tkalčević je u međuvremenu bio gvardijan u Križevcima (1655-1657), u Remetincu (1657/58), Krapini (1662/63) i Čakovcu (? - 1684). U Čakovcu je on podigao samostan, a pripadaju mu i zasluge što su se franjevci po treći put vratili u Koprivnicu. Pod njegovim predsjedanjem je kustodijalni kapitul u Varaždinu 1659. odobrio uredbe za redovničko opsluživanje toj novoj zajednici koje su bile u skladu sa starim statutima Provincije sv. Marije, dobrim običajima u hrvatskim samostanima i s odredbama generalnog kapitula Franjevačkog u Toledu. Ovi statuti bili su na snazi do 1687. kad je Provincija proglasila svoj novi zakonik.

LIT.: Arhiv Provincije u Zagrebu, Monumenta et processus rerum Custodiae S. Ladislai Regis

in Slavonia, sv. 1, 1-98. - F. E. Hoško: Franjevačka obnova u sjevernom dijelu Banske Hrvatske sredinom XVII stoljeća. Kačić, 4(1971), 90-103. F. E. Hoško

TOMA († 1411), senjski biskup. Bio je ispovjednik ugarsko-hrvatskog kralja Ljudevita i njegove supruge (Ljubić). Kao biskup u senjskoj biskupiji spominje se u senjskim listinama 1383. i 1384. (Rački). Naslijedio je Ivana Schezenbergera (Sladović, Gams, Rački). Toma je mogao biti senjskim biskupom 1383-85/6. Papa Urban VI. je, naime, 17. VII. 1386. postavio u Senju biskupa Ivana Cardinali iz Pesara, a ugarsko-hrvatski kralj je možda Tomu premjestio u Đur, no papa je ondje imenovao Ivana de Bedrichma. Zbog toga mletački senat 20. IX. 1390. odobrava da dužd posreduje kod pape i kardinala kako bi papa imenovao franjevca Tomu, nekadašnjeg senjskog pa đurskog biskupa, bilo u Senju bilo u Đuru. No, bilo je bezuspješno. Nakon smrti Ivana, pa Leonarda Cardinalija, 1402., papa je imenovao senjskim biskupom Nikolu Corradinija de Assisio (†1414), koji nije ušao u posjed (usp. HC I, 451 bilj. 5; C. CENCI, Documentazione di vita Assisana, Assisi 1974s., 303, 307, 344, 346. Rački pak u spisima iz god. 1404. nalazi potpis "Thomas electus Segniensis", ali je ostao u dvoumici da li taj potpis pripada budućem biskupu Tomi Winteru (od 1411.) ili nekom drugom Tomi. Vjerojatno se radi o Tomi iz 1383/86., koga je mogao izabrati kaptol ili ugarsko-hrvatski kralj ali ga papa nije potvrdio, pa se zato i naziva “izabrani”. Od 1411. biskupijom upravlja Toma augustinijanac.

LIT.: S. Ljubić: Starine (....) Listine vol. IV, Zagreb, 1874, 286 br. 407. — M. SIADOVIĆ: Povêsti biskupijah senjske, modruške ili krbavske, Trst 1856, 97, 168. (Franjo RACKI:) Schematismus...dioecesium Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis... Segniae 1916, 26s — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968², 451.

Toma Ilir, Ilirik (Vrana, treća četvrtina XV. stoljeća - Carnolès, 1528. ili 1529), propovjednik i teolog. Prema Jeronimu Sfrondati, kao dijete prešao je s roditeljima iz Hrvatske u talijansku pokrajinu Marche . U Osimu je stupio u franjevački red pa je po tom kasnije i prozvan Toma Ilir iz Osima. Oko 25 godina provodio je asketski život da bi se nakon toga, oko 1510-1511 dao na propovijedanje kao putujući propovijednik. Prema vlastitom iskazu propovijedao je od Santiaga de Compostella do Jeruzalema. Na putovanju u Jeruzalem 1515. prošao i kroz hrvatske krajeve. U Zadru je zbog svojih propovijedi, vjerojatno zbog kritiziranja mletačke vlasti, bio dva dana zatvoren. U Dubrovniku je izazvao pravi zanos. Svi su ga željeli vidjeti, kako ističe očevidac Sfrondati, i dotaknuti se njegovih haljina. Dubrovačka mu je Republika osigurala brodski prevoz i pratnju do Rodosa i preporučila ga velikom meštru Ivanovaca Fabriciju Claretu. Clareto ga je primio svečano. Istim brodom nastavio je putovanje za Palestinu. Vratio se slijedeće godine i počeo propovijedati po Italiji i južnoj Francuskoj od Grenobla do Biskajskog zaljeva (1516 Grenoble; 1518. Montauban, Condon, Nérac, Toulouse; 1519. Cahors, Villefranche de Rouergue, Bordeaux, Arcachon; 1520. Foix; 1521. Robastens; 1522. Irigni, Lion) Propovijedao je uglavnom na otvorenom. Kroničari očevici, pretjerano tvrde da se na njegove propovijedi ponekad okupljalo dvadeset do trideset tisuća ljudi. Stanovništvo ga je držalo prorokom i svecem. Objavio je više govora i polemičkih rasprava protiv lutearanskog učenja. Između 1522. i 1527. propovijedao je, čini se, s uspjehom po Njemačkoj pa ga je papa Klement VII, koji ga je mnogo cijenio, imenovao 13. I. 1527. apostolskim propovjednikom i općim istražiteljem luteranskog i valdeškog krivovjerja u zemljama savojskog vojvode Karla III. (1504-1558). U govorima kao i u knjigama jednostavnim i oštrim rječnikom šibao je mane klera, vlastele i običnog puka, simoniju, nagomilavanje crkvenih nadarbina, miješanje svjetovnih moćnika u imenovanja za crkvene službe, zloporabe crkvenih kazna, nedoličan život klera, politička strančarenja i praznovjerno štovanje relikvija. Dao je podići pustinjačko prebivalište S. Marije Milosrdne

nedaleko mjesta Avigliana, a predaja mu pripisuje i osnivanje svetišta Notre Dame u Arcachonu. God. 1612. princ De Valditaro od Monaca dao je provesti istragu za Tomino proglašenje blaženim. Tom se prigodom nije moglo ustanoviti kamo su završili njegovi zemni ostaci. Neki su svjedoci tvrdili da je pokopan u crkvi "Madone de Carnolès" dok su drugi izjavljivali da mu je tijelo ekshumirano i preneseno u franjevačku crkvu u San Remo.

Djela: I. Epistola fratris Thome Illyrici ordinis fratrum minorum, divini verbi oratoris: pro defensione nominis Ihesu directa ad sacrum senatum Tholosanum. Datum Tholosae, 1519. die VII. februarii. Exaratum Tholosae, in vico portae arietis per Ioannem Magni Ioannis — II. Epistola fratris Thome Illyrici ordinis minorum et divini verbi preconis ad universos Tholosae gymnadis scholares. Ex heremo Teste Buxi, MDXIX, XVI augusti. Exaratum [… ut supra]. — III. Epistola fratris Thome Illyrici ordinis minorum de ordine servando in matrimonio, ac de laudibus matrimonii, ad omnes christifideles directa. Datum Tholosae, 1519, die vero XV februarii. Exaratum [… ut supra]. — IV. Epistola fratris Thome Illyrici ordinis minorum pauperculi oratoris ad milites sub rege Francorum christianissimo militantes, pro salute animarum suarum, cum quibusdam regulis ac ordinibus, directa. Datum Tholosae, 1519. — Testamentum scriptum anno 1419, die 26 aprilis; Tolosae, typis Ioh. Fabri 1520. — Epistola ad omnes Christifideles contra hypocritas, Limoges 1520. — Sermones aurei ac excellentissimi in alma civitate Tholosana proclamati a fratre Thoma Illyrico de Auximo ordinis Minorum: sacre Theologie professore: et verbi Dei precone famosissimo: generali et apostolico per universum mundum. Impressum Tholose per Magistrum Iohannem De Guerlins anno Domini MCCCCCXXI, die XXVIII mensis Iulii. — Libellus de potestate summi pontificis editus a Fratre Thoma Illyrico, minorita, verbi dei precone famatissimo et apostolico: qui intitulatur Clipeus status papalis. Thaurini, per Magistrum Ioannem Angelum et Bernardinum de Silva, sumptibus Dominici Bruna de Fruzascho et Michaelis, Antonii et Mathei de Servai Pinaroliensium, 23. I. 1523. — In Lutherianas hereses clipeus Catholicae ecclesiae per reverendumsacrae paginae cultorem et eloquiorum dei praeconem celeberrimum ac Apostolicum Fratrem Thomam Illyricum minoritam reg. observ. editus. […] Taurini, Antonius Ranotus excudit MDXXIIII, octavo Idus Iulii.

Prijevodi: S'ensuyt l'epistre de frère Thomas Illiric de l'ordre des freres myneurs, humble orateur de la parolle de Dieu, adressée et envoyée pour tous bons crestiens et crestiennes an sainct sacrement de mariage et aussi les louanges du dit Sainct Sacrement Nouvellement translaté du latin en françois. Donné a Bourdeaux le XXV de jung mil cinq cens et XIX par le dit frèere Thomas. Imprimé a Poyctiers par Jacques Bouchet. — Le sermon de charité, avec les probations des erreurs de Luther, fait et composé par frère Illyrique, translaté de latin en françois par le poligraphe humble conseiller, secrétaire et hystorien du noble prince d'amour, regnant au parc d'honneur. Imprimé à St. Nicolas du Port, le 26 aoust 1525 par Jérôme Jacob. Paris 1525[2]. — Devotes oraisons en françois, avec une chauson d'amour divin comprise sur les sermons de frère Thomas Illiric pour induire et inciter le peuple à deuotion, Paris 1528. — Prophétie faicte par frère Thomas illiric, traslatée d'italien. [c. 1530].

Literatura: Bacotich, Arnolfo, Degli scritti a stampa e della vita di fra Tommaso Illirico (1450-1528), Archivio storico per la Dalmazia, Roma vol. X, an. 5-6 (1930-31) 575-587. — R. M. Mauriac, Un réformateur catholique, Thomas Illiricus Frèere Mineur de l'Observance, (Extrait des Études Franciscaines) Paris 1935. — Mauriac, R.J. -M. Nomenclature et description sommaire des oevres de F; Thomas Illyricus, O.F.M., *Archivum Franciscanum Historicum,* 18 (1925) 374-385. — Mauriac, R.J. -M. Une enquête en vue de la béatification de F. Thomas Illyricus, O.F.M., *Archivum Franciscanum Historicum,* 24 (1931) 513-522. — Mauriac, R.J. -M. Un réformateur catholique: Thomas Illiricus Frèere Mineur de l'Observance, Études Franciscaines 46 (1934), 329-347, 434-456, 584-604; 47 (1935) 58-71.

— Gelcich, G. Fra Tommaso Illirico detto da Osimo, Appunti biografico-critici, Spalato 1903. — Rebsomen, André, Notre Dame d'Arcachon, Bordeaux 1937. — Rebsomen, André, Les ex voto de la Chapelle de N.D. d'Arachon, ...1923, 9-21. — WADING, L. Scriptores Ordinis Minorum, Rome 1906, 216. — SBARAGLIA [SBARALEA], IOANNES HYACINTUS, Supplementum et castigatio ad scriptores trium Ordinum S. Francisci a Wadingo aliisqie descriptos III, Roma 1936, n. 3585, p. 130. — LJUBIĆ, Š., Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Vienna 1856, 301-302. — Gustavo Cantini, I Francescani d'Italia di fronte alle dotrine luterane e calviniste durante il Cinquecento, (Biblioteca Pontificii Athenaei Antoniani, 3) Romae 1948, 50-69 (lit.) [Franc. 2502[3]] — Fontana, B; Documenti vaticani contro l'eresia luterana in Italia, Archivio della R(egia) Società Romana di Storia Patria, Roma vol. XV (1892) 71-165, 365-474. — Fabianich, Donato, Storia dei Frati Minori in Dalmazia e Bossina II, Zara 1864, 169, 172. — RODE BENVENUTO, Documenti francescani di Ragusa, Miscellanea Francescana di storia, di lettere, di arti, Assisi, 15 (1914) 178-180; 16 (1915) — DE GUBERNATIS, DOMENICO, Orbis Seraphicus. De missionibus inter infideles I, Romae 1689, 82-83. — Monumenta Slavorum Meridionalium, XVI, — Gazetta di Zara, I841, n° 102 — O'Reilly, Historie complete de Bordeaux, Bordeaux 1863. — LUCCARI, GIACOMO DI PIETRO, Copioso ristretto de gli annali di Rausa, Venezia 1605, 132-133. — TIRABOSCHI, GIROLAMO, Storia della letteratura italiana VII, Venezia 1796, 265. [Dep. II 3113] — CUSMICH GIOVANNI, Cenni stroici sui Minori Osservanti di Ragusa, Trieste 1864, 28-29. — SPADER, OTTAVIO, Cathalogus de Minoribus Provinciae Dalmatiae, Bononiae 1686. — Farlati, Daniele, Illyricum Sacrum IV, Venetiis 1769, 212. — JURIĆ, FRANE, Franjevački samostan u Dubrovačkoj Rijeci, Zagreb 1916, 12. — Mitis, Silvio, La partecipazione di Cherso Ossero alla civiltà italica, in: Archeografo Triestino, serie III, vol. XIV [XLII] Trieste 1927-28, 8-11. — COLETI, JACOBUS, Martyrologium Illyricum, Venetiis 1818, 46. — FLORIMOND DE ROEMOND, L'histoire de la naissance, progréz de l'heresie ... Paris 1605, l'I, ch. 3, fol. 11-12. — LAUCHERT, F., Die italienischen literarischen Gegner Luthers, Herder, Freiburg in Breisgau, 1910, 240-269; AFH VII ( ) 356-360. — Marcellino da Civezza, Storia universale delle missioni francescane VII, Prato 1883. — Civitelli, Annali Cremonesi, — PASTOR, L. Geschichte der Päpste IV, Freiburg in Breisgau — WADING, L. Annales Fratrum Minorum, ad an. 1513, supl. n. 15; 1520. n. 9-15; XVI, Quarachi 1933, 112-115, [addenda] 771-778. — Hurtner, H., Nomenclator literarius recentioris theologiae catholicae, vol. II, 1892. Oeniponte, 1272; vol. IV, Oeniponte 1899, 1076. — DEVAUX, CAMILLE, Histoire de l'Eglise de Montauban, 1881, p. I, fasc. XI, pp 7-10. — CHEVALIER, ULYSSE, Rev. cath. de Bordeaux, 1890, 381-382. — BOURGEON, La réforme à Nerac, Touluse 1880, 77-79 et p. 11. — Livre de Raison de la Famille Duda et de Capdebox ... 1522-1675, par Tamizey de la Roque. Picard 1891, p. 8 et 11. — BAJOLLE, JEAN, HISTOIRE SACRÉE D'AQUITAINE, CAHORS 1664, 1. 2, CH. 26, P. 268. — LESCAZES (DE), JEAN-JACQUES, Memorial historique, Tolose, chez Colomiez 1644, ch. IX, p. 35-37. — DUCLOS, M.H., Histoire des ariégeois. l'Ariège, I part. ch. V. p. 286-289, Paris, Didier 1881. — ROCHE, ERNEST, Foix et Comminges, Hachette 1862, p. 474. — CUEILLENS, FELIX, La Vie de Fr. Matthieu Viste, religieux de l'observance de s. François de Toulouse. Toulouse, Louis Bosc 1639, Ch. XIV, p. 135-136. — GRYMOND, G., Traicté de la Dévotion et miracles de N.D. en l'eglise S. André de Bordeaux, Bordeaux 1630. — Martyrologium Franciscanum, Vicetiae 1939, 178-179. — HUEBERO (?) FORTUNATUS, Menologium S. Francisci, Monachii, 1698, p. 1055. — DELPUECH, L. Histoire de N.D. d'Arcachon et du B. Thomas Illyricus, Bordeaux 1872. — PAUWELS, P. Les Franciscains et l'Immaculée conception, Malines, 1904, 157. — Mariotti, C. Il nome di Gesù ed i Francescani, Fano 1909. 151-153. — Seilhau, docteur, La vie ardente et tumultuese de Fr. Thomas Illyricus, Prémoniteur de la Réforme (son passage à Montauban en 1518),

in: Bulletin archeologique, historique et artistique de la Société archéologique de Tarn et Garonne, 80 (1953) 132-175. [prikaz AFH, 50 (1957) 464]. — Zawart, A. History of Franciscan Preaching, New York 1927, 393. — Michaud, Biographie universelle — ROSKOVANY, Romanus Pontifex Primas, Budapest — DE SERENT, A. Les Freurs Mineurs François en face du Protestantisme au XVIe s. Paris 1930, 7-8. — Collectanea Franciscana, Assisi 8 (1938) 596-599. — Godfroy, Marie France, Le prédicateur franciscain Thomas Illyricus a Toulouse (Novembre 1518 - may 1519), Annales du Midi, 97 (1985) 101-114. — R. Sauzet, Mediants et réformes. Les réguliers mendiants acteurs du changement religieux dans le royame de France (1480-1560), Tours 1994, 229-231. [prikaz AFH, 88 (1995) 333]. V. Kapitanović

TOMA MATEJEV (MATIĆ) iz Trogira, FKN († 1463 ?), biskup. Prema nazivu je bio sin Matejev i čini se član trogirskog samostana. Prije biskupskog imenovanja bio je, navodno, gvardijan u šibenskom samostanu sv. Frane. Po smrti Stjepana Radozovića, Eugen IV. imenovao ga je 27. 1. 1440. biskupom ujedinjene srebreničkovisočke biskupije (Srebrincensis et Vissoconensis). Prema buli imenovanja moglo bi se zaključiti da je njegov predšasnik, tijekom kratkog biskupstva od šest godina uspostavio biskupiju u Srebrenici. Kako se više ne spominju biskupije "Capirinensis" i "Bistuanensis", vjerojatno su dokinute, odnosno njihvo područje uključeno u Visočkosrebreničku. Budući da mu se u vrelima ne spominje nasljednik, vjerojatno je doživio tursko osvajanje Bosne 1463. i možda poginuo u metežu.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hüntemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 219 br. 457. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 106. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 99. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 98.

TOMA, beogradski biskup, RIAPA, TOMA

TOMA, FKN ? († 1521. ?), biskup – prema zapisu kardinala Gerampija Eubel bilježi da je imenovan za beogradskog biskupa 10.VII.1506. Gams mu dodaje "fr.", dakle, redovnik. Najvjerojatnije je bio franjevac kao i šestorica beogradskih biskupa u 15. stoljeću, te kasnije Jakov Bonacarpi (v.). Po svoj je prilici poginuo kod turskog osvajanja Beograda, 1521. godine.
LIT.: Pius Bonif. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Graz 1957., 396. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 198; III., 252. M. Žugaj

TOMA, O. Min. (Montefiore 13 st. - † prije 9. V. 1312), krčki biskup. Za krčkog biskupa ga je imenovao 13. VIII. 1302. Bonifacije VIII., nakon smrti biskupa franjevca Mateja. Za biskupa je posvećen u Rimu 2. IX. 1302. Posebnim pismom papa ga je potaknuo da se u svemu pokaže uzronim pastirom duša. — Kad je kard. Gentile iz Montefiorea, kao papin Legat u kraljevini Ugarskoj, l308., stigao u Senj i odsjeo kod biskupa franjevca Nikole, prisutan je bio i Toma. Pače on je, čini se, pratio Gentilea i bio mu suradnik. Umro je vjerojatno prije 9. V. 1312., kad je biskup u Krku postao Bonusiohannes, dotadašnji biskupa u Ascoli Piceno.— O Tominu podrijetlu i pripadništvu franjevačkom redu svjedoče dva kamena natpisa u franjevačkoj crkvi u Montefiore. Na prvom, datiranom 1310., koji se nalazi na grobnici majke kardinala Gentilea među ostalim piše: "Frater Gentilis cum duobus Episcopis Fratre Felice Episcopo Gobonensi et Fratre Thoma Episcopo Virgulensi". Na drugom natpisu za svu trojicu stoji da su iz Reda manje braće, zatim se navodi da je krčki biskup fra Toma, iz Montefiorea, Reda Manje braće, imenovan za biskupa od Bonifacija VIII. ("...Et Fr. Thomas Episcopus Virgolensis de Monteflorum Ordinis Minorum a Bonifatio VIII creatus est"). Čini se

da je grobnicu dao napraviti kard. Gentile, a dvojica biskupa su mu možda braća ili bar bliži rođaci.
LIT.: F. A. BENOFFI: Memorie della Provincia delle Marche (opera postuma). Miscellanea Francescana 35 (1935) 43. —*Bularii Franciscani Epitome,* [ed. C. Eubel], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1908, 222 br.2192. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 425.

TOMANOVIĆ (KAMENGRAĐANIN), Andrija, prov. (Kamengrad, 1580 ? - ?, 2. polovica 17. st.). - Studirao je teologiju u Peruđi. Bio je definitor, a zatim provincijal Bosne Srebrene (1628-1631). U dva navrata 1630. piše Propagandi o teškim prilikama katolika u Bosni. Ljetopisci ga opisuju kao povjeka stroga i odrešita, koji je željeznom rukom vladao provincijom pa čak i štapom šibao braću koja bi pogriješila. Ilija Bulić iz DFrniša posvetio mu je svoju malu knjižicu: Privilegia provinciae Bosnae Argentinae, Anconae 1635.

LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 64-65. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 179-180. A. Barun

TOMAŠ, fra Luiđi (Alojzije, Vjekoslav, *Josip), (Kaštel-Lukšić, 29.IV. 1864 - Split, 15. IX: 1918), - Roditelji Duje i Doma dadoše mu ime Josip. Osnovnu naobrazbu stječe u rodnom mjestu, a Gimnaziju završava u Sinju (1878-1880). U Franjevački red stupa 2. travnja 1881. na Visovcu. -studij filozofije i teologije pohađa u Provinciji, a zadnje dvije godine odlazi u Ljubljanu gdje je završio teološke nauke. Svečane zavjete polaže 19. listopada 1885, za svećenika je zaređen 31. listopada 1886. godine. Kao mlad svećenik vrši dužnost pomoćnog prefekta u Sinju, a 1887-1848. godine predaje teologiju. U Sinju je profesor na gimnaziji od 1898. do 1909. godine. Predavao je latinski, talijanski, njemački i hrvatski te jednom i zemljopis. Bio je dva puta prefekt u Sjemeništu i imenovan direktorom Gimnazije, ali tu službu nije nikada stvarno vršio. Župnik je Sinja (1901-1903), Prugova (1911-1912), Ugljana (1912- 1913), Brštanova (1914-1916) i Suhog Doca (1917-1918). Bio je i gvardijana u Sinju ( ) odnosno Šibeniku ( ), te definitor Provincije (1899-1902).
LIT.: Fra Ante CRNICA: Naša Gospa od Zdravlja i njezina slava, Šibenik 1939, str. 445; Fra Bruno PEZO: Tomaš fra Alojzije, Franjevačka visoka bogoslovija Maakarska 1736-1986, Makarska 1989, str. 231; Fra Petar BEZINA: Srednje školstvo ... str. 276.*B. Pezo*

TOMAŠEVIĆ, Antun, filozofski i teološki pisac, latinist, pedagog (Vukovar, oko 1712. - Budim, 8. XII. 1758). Od 14. I. 1730. je član Bosne Srebrene u Iloku. Filozofiju je studirao kod Ivana Lukića u Požegi (1732-1735), a teologiju na generalnom učilištu u Osijeku (1735-1738). Položivši odmah ispit za profesora filozofije, nastupio jekao predavač na filozofskom učilištu u rodnom gradu (1739-1742). Ispit za profesora teologije na školama pokrajinske razine položio je 1743. u Budimu, a 15. i 16. III. 1750. pristupio je u Požegi ispitu za profesora teologije na generalnim učilištima. Zadovoljio je na ispitu, što mu je tek 17. II. 1751. priopćio pismom general Franjevačkog reda Petar Joanecija a Molina. Predavao je dogmatsko bogoslovlje u petfovaradinu (1744. ili 1745-1751) i u Osijeku (1751-1756, 1757/58). Umro je neposredno nakon što je obavio kanonsku vizitaciju u Provinciji sv. Ladislava. - U rukopisu je ostavio svoja filozofska predavanja Aristotelis Logicam disputationes ad mentem doctoris subtilis Joannis Duns Scoti (Valcovarini, 1739.; vel. 15,8 x 20,8 cm; Šarengrad) i In universma Aristotelis Philosophiam naturalem (Valcovarini, 1742; vel. 17 x 23,2 cm; Šarengrad), a tiskom je objavio filozofski spis u duhu skotizma, tezarij teološke rasprave, teološko djelo o savjesti i hagiografski spis o sv. Boni zapštitniku Vukovara.
DJELA: *Viridarium philosophicum complectens breves praefatiunculas, argumenta ac dubia e celebrioribus universae philosophiae controversiis propositis ad*

disputandum juxta genuinum sensus Joannis Duns Scoti [Zagrabiae, 1758]. — *Miscellanei flores theologici* [Essekini, 1758]. — *Nodus Gordius de regula proxima actuum humaniorum sive conscientia* [Essekini, 1755]. — *Razgovor duhovni od svetoga Bone mučenika* [Osijek, 1754].
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, Protocollum conventus Valcovariensis, sv. 1, 88-90. — Ibidem, Protocolum sive archivium conventus... Petrovaradini, 13 - 168. — Franjo Emanuel Hoško, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću. Kačić, 8(1976) 175-178. — Isti, Filozofsko učilište u Vukovaru (1733-1783). Anali za povijest odgoja, 1(1992), 16-17.
F.E. Hoško

TOMAŠEVIĆ, Šimun, provincijal (Bačine, kod Zaostroga, oko 1648 - Šibenik, 30. X. 1728). Za kustosa Bosne Srebrene izabran je 26. lipnja 1720. i u tom svojstvu 1723. prisustvuje generalnom kapitulu reda u Rimu. Kad je 19. ožujka 1727. umro Pavle nikolić, nakon kratkotrajnog provincijalstva, na njegovo mjesto izabran je Šimun. Držao je dvije provincijalne kongregacije: prvu u Iloku 24. lipnja 1727., a drugu u Vilikoj istog dana naredne godine.
LITERATURA: - BOŽITKOVIĆ Juraj: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, str. 140-141. - MANDIĆ Dominik: Franjevačka Bosna. Rim 1968, str. 217. A. Kovač

TOMAŠIĆ, Toma, profesor (Draga Bašćanska na Krku, 17. VIII. 1881. - Daksa kod Dubrovnika, 25. X. 1944). - Osnovnu školu pohađao u rodnom mjestu. Stupio u Provinciju sv. Jeronima 1898. Gimnaziju završio u Zadru, bogosloviju u Dubrovniku. U Provinciji je vršio službe: magistra klerika, te više puta gvardijana i definitora. Profesorksi je ispit položio u Zadru (1908). Diplomirao na beogradskom UNiverzitetu klasičnu filologiju, povijest Starog vijeka, arheologiju i talijanski jezik (1923), te položio državni profesorski ispit (1925). Kao profesor djeluje na Košljunu (1903-1918), gdje je za vrijeme I. svjetskog rata gvardijan, državnoj klasičnoj gimnaziji u Splitu (1918-1922) kao honorarni nastavnik, na realnoj gimnaziji u Šibeniku (1924-1926) kao suplent otpušten je radi odbijanja premještaja u Kotor i Banjaluku u Sinju 1926-1928), u Dubrovniku (1928-1941). Talijanske ga vlasti hapse i zatvaraju u Kotoru. Po izlasku iz zatvora boravi u Mostaru, Zagrebu, te Varaždinu gdje predaje na franjevačkoj klasičnoj gimnaziji (1942-1943). Vraća se u Dubrovnik, gdje je profesor i direktor Više franjevačke gimnazije s pravom javnosti (1943-1944). — Uz profesorsku službu bavio se glazbom (organista u Dubrovniku i na Košljunu). Držao je i rado slušane propovijedi (korizmene, svibanjske i pučke misije), vodio duhovne vježbe, bio traženi duhovni vođa, osobito u Dubrovniku (Bolnica, dom staraca "Domus Christi!", Sestre Službenica Milosrđa), te bio ispovjednik svih sestara u Dubrovniku. Vodio je Treći Red (u više navrata), te euharistijska društva "Društvo svatdanjeg klanjanja" (osnovao ga franjevac H. Didon u Zadru) i "Društvo malenih podvornika". Neko je vrijeme uređivao "Euharistijski glasnik" u Splitu i Dubrovniku, a stalno se za nj zauzimao i materijalno ga vodio. — Bio je više čovjek akcije nego li pera, povjek reda idiscipline. UZorno je vodio gimnaziju poštivan i od profesora i od đaka, jer je sam vršio ono što je zahtijevao od drugih.
LITERATURA: Izvještaj Franjevačke klasične gimnazije s pravom avnosti (Badija-Dubrovnik) za šk. god. 1931/32. Dubrovnik 1932, 5,12, 14. - Idem 1932/33. Dubrovnik 1933, 6. - Idem 1933/34. Dubrovnik 1934, 6-7. - Idem 1934/35, Dubrovnik 1935, 8. - Idem 1935/36. Dubrovnik 1936, 6. - Idem 1936/37. Dubrovnik 1937, 6. - Idem 1937/38. Dubrovnik 1938, 6. - Idem 1938/39. Dubrovnik 2939, 6. - Idem 2939/40. Dubrovnik 2940, 6. - Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 13, 17. - ISTI: Tomašić, fra Toma. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 279a.
M. Brlek

TOMAŠIĆ, Bernardin, klerik (Novigrad u Istri, 3. XII. 1858 - Kraj na Pašmanu 27. V. 1878). -

Krsnim imenom Ivan. U osnovnoj škli se odlikuje dobrotom, znanjem i pobožnošću. Odlučio je poći u kapucine (1871) ali mu roditelji nisu odmah dozvolili misleći da ga netko nagovara. Kasnije, kada su se uvjerili da je to njegova vlastita odluka, pristali su. kapucini ga nisu primili radi maloljetnosti. Primio ga je gvardijan samostana Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji u Kopru Fulgencije Carev (v.) (1873). Ovdje je T. završio novicijat i dvije godine filozofskog studija, a zatim otišao u Zadar na teološki studij. Međutim, teško je obolio od malarične groznice s kašljem od koje je i umro. — Kao redovnik odlikovao se i isticao u poniznosti, siromaštvu, sabranosti, poslušnosti i strpljjivosti. Bolestan, u jednom pismu piše: "... trpim od kašlja i groznice. to nazivam milostima, jer me čine sličnim Isusu raspetome." Strpljivo je podnosio bolest, slušajući liječnike u svemu i svetački preminuo u dvadesetoj godini života. — Redovnik sveta života, Fulgencije Carev (v.), svjedoči da je T. prije smrti uskliknuo: "Oh, ne vidim je više, ne vidim je više!" Na pitanje: "Koga?" Odgovorio je: "Gospu, Gospu!"
LITERATURA: Teofil VELNIĆ: Fra Bernardin Tomašić franjevački kleri,. Pazin 1964. I. Djamić

TOMAŠIĆ, Bernardin, kreposna života (Novigrad u Istri, 3. XII. 1858 - Zadar, 17. VII. 1878). - Osnovnu školu završio je u rodnom mejstu, 25. III. 1873. primljen je u FZD, srednju školu završio je u Zadru i Kopru, preminuo je kao student teologije. - Kao dječak od 7 godina upao je uoči vjeroučitelju kanpniku don Lorencu Viezzoli svojom izuzetnom dobrotom i pobožnošćću prema Presvetom Sakramentu i prema Majci Božjoj. U 13. godini života pokazao je za tu dob neobičnu zrelost i svijest da ga Bog zove u redovnički stalež. Kao novak i klerik imao je za duhovne vođe o. Fulgencija Careva (v.) i o. Pelegrina Demarchi, koji je o njemu skaupio i ostavio autentična svjedočanstva o izvanrednim krepostima. Sam T. je u novicijatu izabrao za svoj uzor sv. Ivana Berhmansa, a odgojitelji su ga podržavali u tom njegovom izboru. U bolesti i u smrtnoj borbi pokazao je posebnu strpljivost i predanje u volju Božju, a s druge strane visoki stupanj poniznosti radi koje je otklanjao od sebe sve pohvale svoje subraće. Pokopan je pred samostanskom crkvom u Kraju na Pašmanu. O prvoj stogodišnjici rođenja Provincija mu je u toj crkvi stavila ploču: "Prekrasnom cvijetu serafske mladeži... redovniku kleriku sveta života."
LITERATURA: Pelegrino DEMARCHI: Un piccolo fiore del'Istria, fra Bernardino Tomisich, chierico francescano. Venezia 1959. - Teofil VELNIĆ: Mali cviet iz Istre fra Bernardin Tomašić, franjevački klerik. Pazin 1964. G. Štokalo

TOMAŠIĆ, Vicko, provincijal (Smokvica na Korčuli, 1838 - Zadar, 20. II. 1918). U Redu su mu povjeravane razne službe. Bio je nastavnik, magistar klerika, gvardijan, definitor i provincijal (1897-1899). Zaslužan je za obnovu pojedinih samostana.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke provincije sv. Jeronima Zadar. P. Pejić

TOMAŽIČ, Teodora, ŠSP, provincijalna predstojnica, (Trst, 28. I. 1887. - Split, 14. VI. 1961). - Stupila je u kandidaturu 1903. u Mariboru, a u novicijat 15. VIII. 1906. također u Mariboru. Nakon novicijata opet se vratila u rodni Trst, ali samo za koji mjesec. A onda je poslana u Split za "14 dana", a ostaje 53 godine! Uz dužnost vezilje crkvenog ruha dugi niz godina bila je učiteljica novakinja (1922-1932; 1935-1945), zatim provincijalnom predstojnicom (1929-1935). Bila je glavna pomoćnica s. Ladislave u teško doba rađanja i utvrđivanja Splitske provincije. — Ali prava učiteljica kreposti postala je ipak tek za dugih godina skrite patnje u svojoj bolesničkoj sobici, Tamo ju je privezao teški reumatizam, a kasnije i druge bolesti. Međutim, ona nije ništa poduzimala da ozdravi iako joj je to u više navrata ponuđeno. Čudno i neshvatljivo je to bilo. Tek nakon smrti s. Teodore postalo je to jasno. Među njezinim stvarima, naime, našao se mali požutjeli listić, zapravo pisamce Nebeskoj Majci, koje je glasilo: "Majko, drage volje primam bolest i ne tražim zdravlje, samo

neka to bude za dobar duh moje redovničke zajednice." Uza sve svoje nemoći nikada nije bila besposlena. Sve što je samo čula i vidjela umjela je staviti u djelo: u ručnom radu, šivanju, slikanju, na harmoniju, glasoviru ili violini. Dugo je vodila mnoge poslove u samostanu, a kad ju je već dvadesetak godina prije smrti počela napadati bolest, sve je trebalo predati drugima: i novicijat, i radionicu crkvenog ruha, i službu zborovođe. Učinila je to sa zadivljujućom velikodušnošću, iako je tek prekoračila pedesetu.

B. Nazor

TOMIČIĆ, fra Ante (*Josip), sakristan. (Razbojine, župa Ričice, 19. III. 1901. - Rijeka, 25. XI. 1981.). Nakon djetinjstva kojega je kao pastir proživio u rodnoj Lici, stupa 1919. u KR i posvećuje se Bogu u redovničkom staležu kao brat pomoćnik. Boravio je gotovo u svim kapucinskim samostanima u Hrvatskoj i obavljao službu sakristana, vratara, krojača i skupljača milostinje. Kroz 22 godine skupljao je, diljem cijele Hrvatske, milodare za gradnju konvikta (sjemeništa) u Varaždinu i kapucinskog samostana u Zagrebu i Dubrovniku. Svojom poniznošću, pobožnošću i dobrotom posvuda je ostavljao sliku uzornog redovnika. Skupljajući zemaljska dobra poticao je na duhovna i neprolazna bogatstva kršćanskog i redovničkog života. Godine 1947. došao je u kapucinski samostan na Rijeci gdje je 34 godine vjerno i radosno služio Bogu kao vratar i sakristan u svetištu Gospe Lurdske. Iskreno je štovao i ljubio BDM i veselio se što može biti sakristan u njezinu svetištu, te sve svoje vrijeme radio u crkvi i sakristiji. Čudesnom dobrotom posluživao je vjernike i primao sve ljude u sakristiji. Naročito brižljivo se odnosio prema siromasima kojima je dijelio milostinju i donosio hranu na samostanska vrata, sve do svoje pobožne smrti, kada je shrvan bolešću klonuo i predao Bogu svoju dušu. Svi koji su ga poznavali smatrali su ga svetim čovjekom i redovnikom. Ni poslje smrti nije zaboravljen. To se posebno vidi prigodom svake obljetnice kad njegovi štovatelji uvijek cvijećem kite njegov grob. Priprema se postupak za proglašenje blaženim i razmatra mogućnost da mu se tijelo premjesti u kriptu kapucinske crkve u Rijeci.

LIT.: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije,* god. XV (1981), br. 4, str. 340-351. — A. NOVAK, »Ante Tomičić - kapucin«, *Ličke župe,* Lički katolički godišnjak, Gospić 1983, str. 28-30. — A. NOVAK, »Ličanin fra Ante Tomičić«, *Ličke župe,* Gospić 1984, 33-35. — A. NOVAK, »Ličanin Josip fra Ante Tomičić - kapucin, sakristan i vratar Gospe Lurdske u Rijeci«, *Ličke župe,* Gospić 1985, str. 45-49. Serafin Turčin

TOMIĆ, fra Špiro (Kaštel-Štafilić, 10. XII. 1830 - Split, 18. I. 1888). Osnovnu školu učio je u rodnom mjestu, a četvrti razred u Splitu gdje je nastvaio četiri niža razreda srednje škole. Peti i šesti razred završio je na Visovcu i godine 1851. ušao u Red (Živogošće). Nakon sedmog i osmog razreda u Zaostrogu studirao je bogosloviju u Šibeniku i Makarskoj (1853-54). Zaređen je godine1854. Katehetski ispit položio je godine 1857. Šk. g. 1871/72. Ministarstvo bogosštovlja i nastave imenovalo ga je pravim vjeroučiteljem u četiri razreda u Sinju. Predavao je na Gimnaziji od šk. g. 1857/58. do 1871/72. i to vjeronauk. Bio je gvardijan u Sinju, provincijal (1876- 1879). Tomić je bio istaknut javni radnik u Narodnij stranci, prijatelj N. Nodila, M. Klaića, M. Pavlinovića, K. Vojnovića i drugih.

LIT.: S. ZLATOVIĆ, *Životopis otca Špira Tomića, zaslužnoga za vjeru, red i domovinu, franovca redodržave presvetog Odkupitelja u Dalmaciji*, Zagreb 1888. – P. P., *Mno.pošt. ot. Špiru Tomiću Franovcu,* s.l. - s.a. – A. CRNICA Ante, *Naša Gospa od Zdravlja,* Šibenik 1939, 279. – G. JURIŠIĆ, Tomić, fra Špiro, *Franjo među Hrvatima*, 279. – P. BEZINA, *Srednje školstvo*, 158. – K. Kosor – M. STIPIĆ, *Apostoli Gospe Sinjske*, 27-28.

J. A. Soldo

TOMIKOVIĆ, Aleksandar, književnik, filozofski pisac, provincijal (Osijek, 25. I. 1743. - Osijek, 1. V. 1829) je filozofiju studirao na filozofskom učilištu u Vukovaru (1764-1767), a teologiju u Osijeku i Rimu, i to u središnjem samostanu Franjevačkoag reda u

Aracoeli (1770-1772). Dok je predavao filozofiju u Baji i u tamošnjoj crkvi sv. Antuna održao 1776. javnuraspravu. Plod njegovog rada u Baji su dva sveska filozofskih predavanja: Logica et metaphysica (Bajae, 1774; vel. 16 x 21 cm; Osijek, XII-D-6) i Physica (Bajae, 1775; vel. 16 x 21 cm; Osijek, X-G-9). Samo je godinu dana predavao teologiju u Petovaradinu (1777/78), a zatim je bio samostanski bibliotekar i profesor (1779-1783) te direktor (1814-1821) gimnazije u Osijeku. Niz godina je vodio kao starješina samostan u rodnom gradu (1785-1794, 1797-1803, 1807-1809, 1813-1817, 1818-1824). Bio je tajnik provincijala Josipa Paviševića (1783-1785), savjetnik provincijala Josipa Jakošića (1803/1804) i provincijskog vikara Marijana Lanosovića (1804-1806) te provijncijal (1809-1812). Obavljajući službi provincijala zastupao je povratak redovničkoj stegi predjozefinističkog vremena. Osječka gradska općina ga je 1816. imenovala prisjednkom sudbenog stola. - Tiskom je objavio tezarij filozofske rasprave, danas izgubljeni Govor u čast Leopolda II, kralja Ugarske, Dalmacije, Hrvatske i Slavonije (Osijek 1791), zbirku propovijedi, dramu o Josipu Egipatskom i životopis ruskog cara Petra Velikoga. Od 1793. pa do kraja 18. st. uređivao je kalendar za Slavoniju i Hrvate u Podunavlju.

DJELA: *Propositione philosophicae*. Calocae 1776. — *Josip poznan od svoje braće*. Osijek, 1791. — *Život Petra Velikoga cara Rusije*. Osijek, 1794. — *Sveta govorenja petdeset*. Osijek, 1797.

LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Našicama, protocollum conventus Nassicis, 141. — Ibidem, Protocollum encyclicas continentium Nassicis, sv. 4, 87, 198, 312. — AHFPZ, Protocolum conventus Petrovaradini, 303-313. — G. Csevapovich, Synoptico-memorialis catalogus observantis provinciae s. Joannis a Capistrano. Budae 1823, 282, 322. — Isti, Recensio Observantis Minorum Provinciae s. Ioannis a Capistrano. Budae 830, 312. — J. Forko, Crtice iz slavonske književnosti u 18. stoljeću. I. 89-91, IV, 31-39. — P. Kolendić, Tomikovićev "Josip poznan". Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, 9(1929), br. 1/2, 194-195. — K. Geci, Jedan zaslužan redovnik franjevac o. Aleksandar Tomiković. Hrvatski list, 156(1934), br. 25, str. 9. — Historia Domus Bajenis, Band 1, Baja 1991, 63, 65, 72, 74-75, 83-86, 212, 261-267, 369. — S. Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 57-62, 90, 104-118, 122-128, 132-135, 138-145, 265, 285, 287. — Isti, Slavonski pisci (1795-1830). Revija, 28(1988), br. 1, 79-80, 82. F.E. Hoško

TONKOVIĆ, fra Ivan, gimnazijski profesor i arheolog (Podbablje, 1. IV. 1851-Imotski, 17. X. 1911). Gimnaziju je pohađao u Sinju, u novicijatu bio u Zaostrogu, a teologiju studirao u Šibeniku i Makarskoj. Bio je Župnik u Slivnu (1874) Ugljanima (1876-1878), kapelan u Uglanjima (1878-1880). Kao načitan, ali bez posebne spreme, postvljen je za profesora na franjevačkoj gimnaziji u Sinju (1880-1890). Tu je bio i upravitelj arheološke zbirke. Poduzimao je arheološka iskapanja na Čitluku i obogatio zbirku novim nalazima. Bio je župnik u Podbablju (1892-1902) i župnik i dekan u Imotskom (1903-1907). U Podbabskoj župi otkrio je starokršćansku baziliku na Dikovači u Zmijavcima i s nalazima udario temelj franjevačkoj zbirci Imotskoga samostana. Surađivao je u *Narodnom listu* (1885, 1886) i Bulletino di archeologia e storia Dalmata (1899).

Lit.: P. K. Baćić, Spomen Knjiga franjevačkogas gimnazija u Sinju, [Sarajevo] 1905. 48 i 63 – A. CRNICA: *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava,* Šibenik 1939, 349 (kazalo). – V. Vrčić: *Odjeci*, Imotski 1967, 90. – S. Tonković, Fra Ivan Tonković i ranokršćanska bazilika na Dikovači, *Čuvari baštine*, Imotski 1989, 367-383. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 162-164. – A SEKULIĆ, Prinosi profesora Franjevačke gimnazije u Sinju Hrvatskoj književnosti i uljudbi, *Franjevačka klasična gimnazija u Sinju*, Split-Sinj 2004, 462. *V. Kapitanović*

TONKOVIĆ, fra Ivan, župnik i profesor (Podbablje, 1. IV. 1851 - Imotski, 17. X. 1911)

- Osnovnu naobrazbu stječe u rodnom mjestu, a Gimnaziju završava u Sinju (1863-1869). Franjevačko odijelo oblači u Zaostrohu 24. studenoga 1869. Filozofiju i teologiju studira u Makarskoj i Zaopstrogu a 7. studenoga 1873. bio je pripušten svečanim zavjetima. Za svećenika je zaređen 23. studenoga 12873. Kao mlad svećenik odlazi za župnika u Slivno i tu je sve do 1880. kada je namješten za profesora u Sinju. Za deset godina koliko će ostati u Sinju predavao je hrvatski, zemljopis, prirodopis, povijest, matematiku i fiziku. U Sinju je bio i kustos arheološke zbirke i bavio se arheološkim iskapanjima u Čitluku. Iz Sinja odlazi za župnika u rodnu župu gdje je i dalje ostao uz arheološka iskapanja pa je taj svoj rad okrunio otkrivanjem ranokršćanske bazilike na Dikovači. Utemeljitelj je samostanske zbirke u Imotskome. God. 1902. dolazi u Imotski i tu je također župnik. bio je i definitor Provincije od 1885 do 1888. Javljao se u "Narodnom listu" i "Bullettino di archeologia", a ostala nam je i jedna njegova pjesma u čast Gospi Sinjskoj.
LIT.: Fra Vjeko VRČIĆ: Svećenici i redovnici ..., str. 45-46; Fra Karlo KOSOR - fra Marijo STIPIĆ, Apostoli Gospe Sinjske, Sinj, 1987; Fra Petar BEZINA: Srednje školstvo ..., str. 228; Snježana TONKOVIĆ: Fra Ivan Tonković i ranokršćanska bazilika na Dikovači, u Čuvari baštine, Imotski 1989, str. 367-383. *B. Pezo*

TOPIĆ Fra Andrija-Božo (1919.-1945.) Rođen 8.XII.1919. na Lisama, ž. Široki Brijeg, od oca Andrije i majke Šime r. Zovko. Osnovnu školu i gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 11.VII.1937. Zavjetovan jednostavno12.VII, 1938., svečano 12.VII.1941. na Humcu. Za svećenika zaređen u Mostaru, 22.VIII.1943. Kao mladomisnik boravio kod ujaka o. fra Valentina Zovka na Kočerinu, gdje su njega i fra Valentina zaklali partizani na očigled njegove majke. Bio je čisto žrtveno janje, zaklano radi Krista.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

TOPIĆ, fra Bernardin (*Ivan), (Siverić, 10. I. 1889 - Sinj, 30. III. 1981). Prva dva razreda gimnazije završio je na Visovcu a ostala četiri u Sinju (šk. g. 1903/4 - 1906/7). U novicijat je stupio godine 1907. Filozofiju je pohađao u Šibenikku a bogosloviju u Makarskoj. Četvrti tečaj bogoslovije studirao je u Münchenu. Povrativši se predavao je na gimnaziji (šk. g. 1914/15 - 1916/1917) latinski, zemljopis, povijest. Godine 1917. otišao je opet u München na Filozofski fakultet, ali se zbog ratnih neprilika vratio u Sinj (1918) gdje je predavao do šk. g. 1926/27. latinski. Nakon toga vršio je službu magistra novaka u Zaostrogu, bio župnik i gvardijan u Omišu, Kninu i Sinju. Kao župnik u Kninu vodio je gradnju zavjetne crkve sv. Marije na čast kralja Zvonimira u Biskupiji. Godine 1945. bio je osuđen i završio u logoru u Staroj Gradiški do g. 1952. Nakon povratka neko je vrijeme živio u Šibeniku kao ekskursor Danila, zatim gvardijan u Kninu gdje je popravio od rata oštećenu crkvu sv. Ante a nakon toga bio je kapelan u Šibeniku (1961) i Otoku (1967), ali se ubrzo povukao u Sinj.
LIETRATURA: VFPPO, 30/1981, br. 2-3, 145-147; P. Bezina, srednje školstvo, 276. *J. Soldo*

TOPIĆ, fra Ivan, biskup FSP, (Split, 1790. — Rim, 11. VI. 1868), biskup, profesor i generalni arhivar franjevačkog reda. Nižu školu završio je u splitskom samostanu Gospe od zdravlja, novicijat na Visovcu (1811), a filozofske i teološke znanosti u Šibenku i Makarskoj. Poslije mlade mise (1815) prosliiedio je, čini se, studij na generalnom učilištu u Makarskoj, a poslije nego je makarsko učilište svedeno na provincijalno, u Perugi gdje postaje profesorom filozofije. Od 1882 predaje teologiju na centralnom franjevačkom učilištu Araceli a zatim je 1829. imenovan »lector controversiarum« na franjevačkom misijskom učilistu u sv. Bartolomeja u Rimu. Četiri puta je odbijao biskupsku čast dok nije konačno 1841. prihvatio biskupsku službu u Lješu u Albaniji i upravu skopske nadbiskupije. Kad se htio

odreći biskupske časti i povući u samostan postavljen je još i za upravitelja skadarske biskupije. Njegovom zaslugom podignuta je, između ostalog, katedrala i sjemenište u Skadru, izgrađeno ili temeljito popravljeno 13 crkava i otvorene tri škole. God. 1853. imenovan je doživotnim počasnim predsjednikom Afričkog istituta, koji je imao za cilj dokinuće ropstva i trgovine robljem. Kao naslovni biskup Filipopolisa povukao se 1859. u Rim gdje je proglašen počasnim rimskim građaninom.

DJELA: *Ad clerum et populum Alexiensem et scopiensem,* Romae, 1842. — *Lettera Pastorale,* Dubrovnik 1843.

LIT.: G. V., Mons. Giovanni Giorgio Topić, *Il Nazionale,* 7/1868 [n. 53], 210. — [CANTOLI], Alessandro a Crechio, *Biografia di monsignor Giovanni Topich, francescano dalmata, vescovo ed amministratore di più diocesi,* Roma 1868. — S. Zlatović, *Franovci države presvet. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji,* Zagreb 1888, 419. — Ante Crnica, *Naša Gospa od zdrvlja i njezina slava,* Split 1939, 354-358. —V. KAPITANOVIĆ, Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj 1736/37-1986/87., *Franjevačka visoka bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 276. – V. KAPITANOVIĆ, Govor fra Ivana Topića papi Grguru XVI, *Kačić* 21-22 (1989-1990) 99-105.

V. Kapitanović

TOTH, Osvald, (Romac, Rok, *Stjepan) dušobrižnik Hrvata u Australiji (Petrijanec kod Varaždina, 3. prosinca 1905. — Sydney, 15. ožujka 1970) sin je Josipa Totha i Lujze rođ. Debeljak. Po završenoj osnovnoj školi nastavio je školovanje na gimnaziji u Varaždinu, i to kao odgajanik Franjevačkog kolegija. Na Trsatu je 1922. postao član Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Teološko školovanje je završio u Paderbornu (1925-1930) postigavši i naslov gimnazijskog vjeroučitelja. Kad je 1930. postao svećenik, djelovao je kao odgojitelj i nastavnik njemačkog jezika na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu (1930-1935). Zatim je bio vjeroučitelj u gimnaziji u Bjelovaru (1935-1942) i graditelj crkve sv. Antuna i samostana, prvog franjevačkog boravišta u tom gradu. Za vrijeme Drugog svjetskog rata odlazi u Njemačku i djeluje u Hannoveru među hrvatskim radnicima (1942-1945). Potkraj rata prelazi u Italiju i nastavlja pastoralni rad među hrvatskim izbjeglicama u Modeni i Bagnoliu. Da ne bude izručen jugoslavenskim komunističkim vlastima promijenio je 1947. ime uzevši dokumente franjevca fra Roka Romca. Otada živi i djeluje isključivo pod tim imenom. Najprije je u Argentini (1947-1949), gdje vodi brigu o skupini hrvatskih iseljenika u Bahia Blanca. Onda odlazi u Boliviju (1949-1955), gdje je u pastvi urođenika u Cochabambi i Sacabi. Došavši u Australiju kroz 15 godina pastoralno radi za hrvatske iseljenike u Adelaide (1955-1957) i Sydneyu (1957-1970). Osnovao je ili organizirao pastoralne postaje za hrvatske doseljenike u Perthu, Broken Hillu, Milduri, Newcastlu, Brisbaneu, Canberri, Wollongongu, Bathurstu, Wagga-Waggi, Orangeu i Kandoshu. U Sydneyu je 1968. kupio crkvu za potrebe hrvatskih vjernika i kuću za dušobrižnike. Osnovao je i uređivao mjesečnik *Dom* (1958-1962). Obnovio je Hrvatsko dobrotvorno društvo (Croatian welfare association) i otvorio ured za novopridošle doseljenike. Namjeravao je izgraditi 100 km daleko od Sydneya crkvu posvećenu Kraljici Hrvata, dječji dom Kardinala Stpenica, školu, starački dom i samostan za redovnice. Taj sklop zgrada je trebao biti duhovni centar Hrvata, a crkva "hram hrvatskih žrtava". Programiranim nastupom, "svojom ličnošću i neumornim radom postavio je temelje za daljnji razvoj hrvatskog dušobrižništva u velikom dijelu Australije"; štoviše, "svojim radom ostavio je nadjublji trag među Hrvatima u Australiji" (Stanković).

LIT.: V. STANKOVIĆ [ured.]: *Katolička Crkva i Hrvati izvan domovine,* Zagreb 1980, 195-196. — E. HOŠKO: *Franjevci među Hrvatima u Sydneyu,* Sydney 1994. F.E. Hoško

TRAVERSARI, Ljudevit (Alojzije iz Pirana), FKN (Piran oko 1368? – 5.II.1448.), biskup. Po svoj prilici ime mu je bilo Alvise (Alviže),

odgovara Ljudevitu i Alojziju, neki ga u XX. stoljeću nazivaju Nikola. Ponekad se pogrešno piše da je iz Forlia gdje je zapravo bio biskup. Zbog učenosti neki su ga nazivali pariškim doktorom (Doctor Parisinus). Možda je studirao u Parizu, ali doktorirao je 1413. u Veneciji. Tu je 16.V.1415. uključen u profesorski zbor. O njemu je suvremenik Sicco Polentone zapisao da je vrlo učeni učitelj svete teologije (Doctissimus sacrae Theologiae magister), a nešto kasnije Biondo Flavio nazvao ga je prvakom filozofije i teologije tadašnjeg doba (Philosophorum aetatis nostrae theologorumque facile princeps). Prema svim popisima bio je 1424 – 1430. Provincijal rodne provincije, a 1430 – 1436. Provincijal u padovanskoj provinciji. Kao učeni teolog sudjelovao je na saboru u Bazelu, 1434., gdje je na Veliki četvrtak održao nagovor saborskim ocima. Eugen IV. imenovao ga je 6.VIII.1436. biskupom u Senju (ne u tal. Segniu!). Papa je premjestio senjskog biskupa Ivana u Ankonu. No ovaj je odbio premještaj, pa je papa 18.II.1437., Ljudevitu odredio Forli. Tu su bile velike razmirice između dvojice biskupa suparnika, vlasti i naroda, pa je Traversari do izgona obojice, 1444., sedam godina čekao u Ferrari. Tako je tek 12.VII.1444. mogao ući u posjed biskupije. No, zbog starosti, već se je pod kraj 1446. odrekao biskpije i nakon 16 mjeseci umro. Prema nekim piscima umro je tek 1450. Neobično se je istakao na crkvenim saborima. Kao biskup u Forliju, 10.I.1438. pročitao je proglas o premještaju sabora iz Basela u Ferraru. Prigodom dolaska Eugena IV. održao je 27.II.1438. u katedrali zapažen govor, a 11.II. učeno obrazlagao kako postupiti s Bazelskim skupom. Četiri dana kasnije, 15.II. papa mu je povjerio čitnje dekreta kojim se odluke Bazelskoga sabora proglašavaju nevaljanim. No zacijelo je najvažniji njegov govor 8.XI.1438., kojim je oštroumno obrazložio kako "Filioque" nije nikakav dodatak već jasnije obrazloženje nauka o "izlaženju" Duha Svetoga. Tri dana kasnije, cijelu je stvar još jednom potkrijepio tako uvjerjivo da su se i sami istočnjaci zadivili ("Ludovicus seu Aloyius de Piranno doctissimus vir unus fuit inter sex disputatores, quos Latini in concilio Florentino aduersus Graecos deputati sunt, et quidem Aloysius magnae opinionis in concilio graviora munia subiit") kako prenosi Wadding iz zapisa Andrije a Sancta Cruce koji je i sam prisustvovao saboru i sastavio "Acta Latina Concilii, (objavio 1955. Hoffman). Neki to pogrešno pripisuju generalnom opatu Ambrozu Traversariju, pobožnom i učenom humanistu, odličnom poznavatelju grčkog i latinskog jezika. On je doista bio redaktor dekreta o sjedinjenju na grčkom i latinskom, veli glasoviti Pastor. No teolog jedinstva bio je Ljudevit Traversari. — Po raznim bibliotekama pronađena su do sada njegova djela u rukopisu: Feriales Sermones per totum annum; Commune Sanctorum et alia; Sermones CLXXI ad Religiosos; De S. V. Maria; De angelis; Ludovici Foroliviensis tractatus de potestate Papae ad Eugenium IV; Oratio funebris fr. Ludvici Pyrannensis pro Francisco Cornario Patavii mortuo habita 12.Novembris 1420; Tractatus 7 vitia; Regulae memoriae artificialis…; De proportionibus secundum Aristotelem (Basel 1435.); original u prošlom ratu propao u bombardiranju, no sačuvana filmska snimka. Collatio in Coena Domini; Discorso funebre per Bartolomeo Carmisone (u Padovi, bazilika sv. Antuna); Giudizio su le rivelazioni di S. Brigida (na traženje Sabora u Baselu); Intervento al Concilio di Ferrara. (Posljednja četiri pronašao Cenci).

LIT.: Luca VADDING: *Anales Minorum* (3. Izd.) Qaracchi 1932ss. Vol II., 20. Jo. Hyac. SBARALEA: *Supplementum et castigatio ad scriptores trium Ordinum S: Francisci…* Romae 1928 vol. II., 192s. Andreas de SANCTA Cruce: Acta latina Concilii Florentini, *Concilium Florentinum, Doc. Et Scriptores*, (ed. G. HOFFMANN) se. b VI. Roma 1955, 32. G. HOFFMANN: Fragmenta Protocolli, Diaria privata, Sermones, u: *Pont. Inst. Orientale Studiorum*. Romae, 3. IX. 1951. 22s. 27. – Cesare CENCI: Ludovico da Pirano e la sua attivita letterraria, *Storia e cultura al Santo di Padova fra il XIII e il XX secolo*. Verona 1976, 265-278. ISTI: u *Archivium Franciscanum Historicum* 55 (1962) 122s. –Baccio ZILIOTTO: *Frate*

Lodovico da Pirano (1390?-1450) e le "Regulae memoriae artificialis ordinate per… Parenzo 1939. Paulus NANDINI: *Chorographia Justinopolitana*, Venetiis 1700. Vol. III, 4. Ferdinandus UGHELIUS: *Italia Sacra,* Romae 1647. Vol. II, 623. *Fraternitas,* glasilo hrv. prov. sv. Jeronima franj. konv., Zagreb 24 (1988) br.3 str. 15-19. M. Žugaj

TRAVNIČANIN, Franjo, prov. (Travnik, 1. polovica 17. st. - Sl. Brod, 3. VI- 1707). - Bio je kustos, a zatim provincijal Bosne Srebrene (1699-1702). Otvara škole u našicama, Velikoj i Zaostrogu, gramatičke škole u Baji i Makarskoj i licem (1699) u Budimu i Šibeniku. Šalje 39 šaka na visoke škole u Italiju i Poljsku. General Reda dozvoljava mu (1699) da ponovno podigne porušene samostane u Bosni. Na generalnom kapitulu Reda u Rimu (1700) postigao je sporazum s provincijalom provincije sv. Ladislava o samostanima u carskim zemljama, koje je, po naredbi cara Leopolda I, trebalo oduzeti Bosni Srebrenoj. Iz Osijeka 1701. piše Propagandi o nevoljama bosanskih katolika i franjevaca, i moli da se Bosni Srebrenoj ne oduzimaju župe u Hrvatskoj i Ugarskoj. Za njegova provincijalstva učinjeno je mnogo na građevinskom polju u cijeloj provinciji.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 113-115. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 208-210. A. Barun

TRAVNIČANIN, Petar (Antun), prov. (Travnik, početak 17. st. - ?, konac 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1672-1675). Usmeno i pismeno podnosi tužbu u Rim protiv biskupa Nikole Ogramića, koji je izopćio prijašnjeg provincijala Kovačevića, kustosa Šipračića i definitora Kamengrađanina, jer mu nisu udovoljili zahtjevima, koje je postavljao za izbore. Propaganda je proglasila izopćenje ništetnim i zabranila biskupu miješati se u fratarske izbore. - Poslao je izvješće u Rim (1674) o stanju u bopsanskoj provinciji iz kojeg se vidi da je tada provincija imala 18 samostana i 375 fratara.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 91-94. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna, Rim 1968, 199-200. A. Barun

TREVISAN, Nikola (Nicolaus Trevisanus, Trivisanus) FKN, biskup († Padova 7. XII. 1451). Bio je profesor teologije kad ga je Aleksander V. imenovao 4. IV. 1410. nadbiskupom-metropolitom u grčkoj Tebi. Bolognski, pak, Ivan XXIII. premjestio ga je 11. VIII. 1410. u Nin. Ninskom biskupijom upravljao je punih 14 godina, a 13. X. 1424. odrekao se biskupije. Martin V. je prihvatio odreknuće ali ga je istog dana imenovao biskupom Termopila kod Atene. God. 1431. zasigurno boravi u Veneciji, a 2. III. 1440. je bio sindik i prokurator crkve "dei Frari", što pretpostavlja da je trajno boravio u Veneciji. Pokopan je u bazilici sv. Antuna u Padovi, pred oltarom Rana sv. Franje. Na nadgrobnom mu natpisu između ostlog piše: "…corpus revmi dni Nicolai Trivisani episcopi Nonen., artium et theologiae doctoris eximii, qui obiit a. Dni. 1451 mensis decembris die septimo".
LIT.: *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 746 br. 197; 415 bilj. 4; br. l214; 1632. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^2, 370; 482; 483. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 411; 432. — Archivio Sartori… [a cura di G. LUISETTO. Padova 1983ss. Vol. II, 1926 br. 11. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 85.

TRIEBSKORN, Kristofor, pedagog ("Navariae", 30. I. 1733. - Pakš, Madžarska, 2. III. 1787). Stupio je 1749. u Bosnu Srebrenu. Visoko školovanje je završio na filozofskom učilištu u Budimu (1750-1753) i bogoslovnoj školi u Osijeku (1753-1757). Morao je predavati filozofiju, ali nije poznato u kojem učilištu, da bi 1763. položio ispit za profesora teologije. Predavao je u bogoslovnim školama u sastavu generalnih učilišta u Osijeku (1768-1771) i Budimu (1771-1778). Postigao je

najviši prosvjetni naslov u Franjevačkom redu lektora jubilata i zatim dijelovao u Radni (1781), Foeldvaru (1783), Pakšu (1785) i Temišvaru (1786). U četiri velika rukom pisana sveska zapisao je svoje razrade gotovo svih teoloških predmeta ondašnjeg nastavnog programa bogoslovnih škola: *Tractatus theologicus de Deo uno* (Budae 1772); *De exteriore Dei cultu; De midiatione Christi; De invocatione sanctorum, eorumque cultu; De sacris imaginibus et reliquiis* (Mursae 1768; vel. 18,5 x 23 cm, str. [244], Našice, br. 1); *De Mistico Christi Corpore eiusque capite et membris; De jure et justitia* (Mursae 1770); *De statu mortuorum* (Budae 1772; vel. 19 x 23 cm, Našice br. 10); *Tractatus theologicus de Deo trino et Creatore* (Bude 1773); *De immaculata Deiparae conceptione* (vel. 19 x 23 cm, Budim, sign. k II 12; vel. 17,5 x 22,5 cm, str. [252], Našice, br. 9); *De divina revelatione sive de verbo Dei scripto; De incarnatione; Tractatus theologicus de gratia atque angelis; Dissertatio theologica de actibus humanis et conscientia; Dissertatio theologica de legibus* (vel. vel. 18,5 x 22,5 cm, Budim, sign. K I 2; vel. 17,5 x 23 cm, str. 169, Našice, br. 11). Uz nabrojene teološke rukopise napisao je i spise iz duhovne teologije i liturgije: *Summa seraphica ex evangelica Fratrum minorum Regula disposita* (Budae 1772); *Pura et smplex eangelicae FF. Minorum S. Francisci Regulae expositio* (1779); *Summa affectuum suspirantis animae in hac lacrimarum valle* (1785; prvi i treći spis su u Budimu, sign. k IV 17, a drugi u Osijeku, sign. XXI 19). *Orationes dominicae in singulos mensis dies distribuitae* (1785); *Ritus cellebrandi missam privatam* (Budim, sing. k IV 27).

LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 6(1976), 142-143. — ISTI: Prosvjetno i kulutrno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu, *Nova et vetera,* 28 (1978), sv. 1/2, 168. F.E. Hoško

TRIPLAT, Ivan Prado, misionar (Mali Bukovec, Ludbreg, 10. VIII. 1891. - Cochabamba, Bolivija, 20. VIII. 1953). Kao pitomac franjevačkog malog sjemeništa završio je četiri razreda klasične gimnazije u Varaždinu i 1908. stupio u Hrvatsku franjevačku provlnciju sv. Ćirila i Metoda. Poslije je dokončao srednje školovanje na Filozofskom učilistu Provincije u Varaždinu i studirao teologiju na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Za svećenika je 1915. bio ređen u Zagrebu i ondje bio bolnički kapelan i vjeroučitelj, a radio je i u uredništvu listova *Glasnik sv. Franje* te *Anđeo Čuvar* (1916-1923). Nakon dvogodišnje priprave za misijsko djelovanje (1923-1925), pošao je brodom u Kinu i započeo misijski rad pod vodstvom fra Vladimira Horvata u gradu Hotica, u pokrajini Shansi (1926). Samostalno je vodio misijsku postaju u mjestu Hosancoli (1927-1934) i zatim u naselju Silojan (1934-1940) pa opet u Hosancoli (1940-1948); njegovim misijskim postajama pripadalo je područje promjera većeg od 50 km, a misijski posao je obuhvaćao navještanje, dijeljenje sakramenata i karitativno služenje. Često je pobolijevao, a nakon neuspjelih operativnih zahvata u Kini, vraća se 1948. u Rim. Nakon duljeg oporavljanja odlazi 1951. ponovno u misije, i to u Boliviju, u grad Sacaba gdje sa skupinom braće svoje provincije vodi veliku misijsku postaju s 20.000 vjernika. Jedva prizdravivši morao je na operaciju čira na dvanaestercu iza koje se nije oporavio. — U radu je pokazivao neobičnu požrtvovnost, uslužnost, skromnost i jednostavnost; kod molitve i bogoslužja bio je pak pun strahopočitanja.

LIT.: U spomen pok. o. Ivanu Triplatu. *Obavijesti Hrvatske franjevačke porovincije sv. Ćirila i Metoda,* 6 (1953), br. 3, 4-8. — M. MOČ: Trajno sjećanje na o. Ivana Triplata. *Ibidem*, 47 (1994), 112-114. F. E. Hoško

TROGRANČIĆ, Joahim, pjesnik (Fojnica, 18. IX. 1882 - Rim, 29. VIII. 1903). Pseudonimi: Gran, Grojomir, Vjetrov. Rodio se od oca kovača Franje i domaćice Jelene, rođ. Kulijer. Osnovnu školu učio je u Fojnici, gimnaziju u Gučoj Gori (1893-1898), filozofiju u Kraljevoj Sutjesci, teologiju u Rimu. Kao đak i student bavi se književnošću. Godine 1901. pjeva pjesmu Na Adriji. Neke pjesme objelodanjuje u Franjevačkom glasniku (1901) i Serafinskom

Perivoju (1903), a druge ostaju u rukopisu. Pjesma sv. Anti tiskana je kasnije u Glasniku sv. Ante (1933). U rukopisu mu je ostao također i prijevod s talijanskog pod naslovom "Dobre odluke".
LITERATURA: †Fra Joakim Trogrančić. Serafinski perivoj, 17(1902) 10, str. 3187. - DRLJIĆ Rastko: zaboravljeni pjesnik fra Joakim Trogrančić 1882-1903. Kalendar sv. Ante, 1938, str. 193-198. A. Kovačić

TROHA, Mihael, provincijal (Babno Polje, Slovenija, 15. V. 1880. — Trsat, Rijeka, 14. II. 1953). Završrivši gimnaziju u Ljubljani stupio je 1900. među prvima u novoosnovanu Hrvatsku provinciju sv. Ćirila i Metoda. U Zagrebu je završio teološko školovanje na Bogoslovnom fakultetu i 1906. postao svećenik. Odmah je bio odgojitelj mladih franjevaca, neposredno po završenom novicijatu, u Varaždinu (1907-1912) i studenata teologije u Zagrebu (1912-1915). U najbrojnijim samostanima je bio starješina, tj. u Varaždinu, Zagrebu, Virovitici, Trsatu i Čakovcu, a u vodstvu Provincije je sudjelovao 32 godine, i to kao definitor, kustod i četiri trogodišta kao provincijal (1918-1924, 1936-1942). Pet puta je k tome obavljao generalnu vizitaciju u drugim provincijama Reda. — Upravljao je Provicijom neposredno u godinama poslije prvog svjetskog rata, kad se je bio razmahao tzv. "Žuti pokret" koji je rastakao crkveni, napose redovnički, život. Svojim radom i postupcima prema njegovim pristašama nastojao je ublažiti loše posljedice tog gibanja. Đakovačko-srijemski biskup A. Akšamović ga je proglasio začasnim prisjednikom cijeneći njegovo upravno djelovanje. — U rukopisu je ostavio zapise iz prošlosti Provincije, napose prošlosti svetišta Majke Božje na Trsatu; čuva ih franjevački samostan na Trsatu.
LIT.: *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 280, 281. F.E. Hoško

TROJANIS, Franjo, provincijal (Korčula - Badija, 1782). - Predavao je filozofiju u Veroni. Bio je pozvan za profesora u Rim, ali zbog potrebe provincije preuzeo je profesorsku službu u koparskom samostanu. Propovijedao je po Italiji, Istri i Dalmaciji. Dva puta je bio provincijal (1750-1753; 1762-1763). U rukopisu je ostavio korizmene propovijedi, više panegerika, te izvještaj o čudotvornom badijskom Križu.
LITERATURA: Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 114-116. P. Pejić

TUDROVIĆ, Antun (Tudrovich), provincijal (? - Dubrovnik, 1566) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Vrstan propovjednik. Vješt muzičar. Izabran za provincijala 1566. g. Nazvan Ocem Provincije. Adriassi ga naziva i Ocem Reda.
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 200. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 417. I. Djamić

TULIĆ, Benko, provincijal (Blato na Korčuli 31. III 1914 — Zadar 24. I 1990). Osnovnu školu završio u rodnom mjestu, gimnaziju na Badiji i u Dubrovniku, teologiju u Makarskoj, Splitu te na franjevačkoj teologiji u Colleviti-Pesciu (Italija) da konačno 1940. diplomira na teološkom fakultetu u Zagrebu. Stupio je u FZD 25. VIII 1929, a ređen je za svećenika 27. VI 1937. Od 1938. do 1945. bio je na Poljudu u Splitu. Od 31. III 1945. do 18. VI 1952. bio je u zatvoru. U Pazinu je djelovao od 1952. do 1955, a onda vjeroučitelj na osnovnim školama dok Talijanske okupacione vlasti nisu 1941. sve hrvatske vjeroučitelje otpustili iz škole. Istovremeno je bio provincijalov osobni tajnik i učitelj naših bogoslova. Na zatvor je osuđen "što je kao svećenik održavao propovijedi protunarodnog duha". U Pazinu je bio učitelj pitomaca, vikar samostana i profesor na biskupskoj školi. K tome je par godina (bez dekreta) excurrendo upravljao župom Grdosel i kapelanijom Zarečje. U Puli je bio 11 godina (1955-1966) župnik sv. Antuna, te gvardijan samostana 1958-1963. 17. VIII 1963. izabran

je kustodom Provincije i to je bio sve do svog izbora za provincijala 26. VIII 1967. Nakon toga je ponovno izabran kustodom, ili kako se već zvalo provincijalnim vikarom. Za gvardijana u Zadru postavljen je 1975, i tu je dužnost vršio uz prekid od 3 godine efektivno 9 godina, to jest do 1987. Nakon toga je bio imenovan vikarom zadarskog samostana sve do svoje smrti. Kroz cijelo vrijeme poslije svog provincijalata bio je ekonom Provincije. Bio je vizitator Provincije presv. Otkupitelja (1964), Hercegovačke provincije (1967) te Bosanske (1976). Godine 1977. bio je imenovan Generalnim delgatom u Hercegovačkoj provinciji, ali efektivno nije vršio tu dužnost. U Zadru je uredio cijeli samostan, a posebno prostorije za biblioteku, u kojoj je radio na kartoteci, Smrt ga je spriječila da nije dovršio taj posao.

DJELA: *Božićne pjesme,* tri izdanja Zadar 1977, 1979 i 1981. — *Na spomen o Eugenu Zazinoviću,* Zadar 1973. Gabrijel Štokalo

TURBAN, Nepomuk, provincijal (Mihovljan kod Čakovca, 5.I. 1789. — Varaždin, 12.IX. 1867). Stupio je 1806. u Provinciju sv. Ladislava, a 1812. je postao svećenik. Osposobio se za profesora filozofije i predavao je na filozofskom učilištu u Varaždinu. Niz godina je bio gvardijan samostana u Varaždinu (1818-1830, 1848/49). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao savjetnik (1827-1830, 1839-1842), kustod (1854-1857) i u dva navrata kao provincijal (1830-1833, 1842-1845). Slovio je kao revnitelj redovničke stege, što je osobito vidljivo 1842. u njegovoj nastupnoj okružnici.

LIT.: F. PINTARIĆ: *Carmen admodum revrendo Patri Nepomuceno Turban ... Ministro Provinciali, reccurente ... onomaseos die,* Varasdini, 1845. — Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu: Letterae Ministrorum Provincialium 1794-1824, 175-193. — Acta caitulorum 1791-1883, 105-194. — F.E. HOŠKO: *Marijan Jaić obnvitelj među preporoditeljima,* Zagreb, 1996, 127. F.E. Hoško

TURIĆ, fra Ivan, provincijal (Zavojane (?), 1699.-Živogošće, 30. ili 31. III. 1751.). Redovito se navodi da je rodom iz Zavojana. Vjerojatnije je tu možda doselio kao dijete iz Mostara u vrijeme tursko kršćanskih sukoba, jer sam navodi da je "de Mostar alias Andevio" (Kapitanović). Osnovno školovanje, čini se da je završio u Živogošću, a potom i novicijat u istom samostanu (13. II. 1722- 13. II. 1723). Bio je lektor filozofije u Šibeniku (1733-1735). i teologije u Makarskoj (1737-1742.). God. 1742. izabran je za definitora i dobio naslov šestogodišnjeg lektora. Poslije toga predavao je filozofiju u Makarskoj (1742.-1743.). Na toj službi naslijedio ga je fra Ivan Vucić a Turić je 1745. izabran za provincijala, a potom 1748. za kustoda. Njegova predavanja filozofije u Šibeniku zapisao je neki student i ona se čuvaju u zaostroškoj franjevačkoj knjižnici. Drugi prijepis pod naslovom *Disputationes in universam Aristotelis Stagi(ri)tae logicam,* iuxta mentem Ioannis Duns Scoti doctoris subtilissimi, omnium theologorum principis, nec non illibatissimi Deiparae gloriosisimae conceptus praecipui defensoris izradio je fra Bartolomej Ribarević u Makarskoj 1748., a tu se i danas čuva (rkp. IIa 5). Prema dosadašnjim istraživanjima teško je reći da li Turiću pripada autorstvo spisa Totius Logices compendium koji nosi Turićevo ime a čuva se u Makarskoj (rkp. IIa 6).

LIT.: NORINI [L. VLADMIROVIĆ] STR. 69. J. BOŽITKOVIĆ, »Ljetopisne bilješke: 7. Turić o. Ivan kao logik (1699-1751)«, *Bogoslovska smotra*, 13 (1925) 170-171; BOŽITKOVIĆ, »Fra Ivan Turić filozof«, *Bogoslovska smotra*, 13 (1925) 501-502. — J. BOŽITKOVIĆ, »Ljetopisne bilješke: 3. Filozofski rad Ivana Bartula Ribarovića«, *Bogoslovska smotra,* 13 (1925) 162-163. — B. PEZO »Turić, fra Ivan«, *Franjevačka visoka Bogoslovija Makarska, 1736-1986,* Makarska, 1989, 231. — V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 280-281. — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u*

Makarskoj, (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 67-68, 219. — »Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825)«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 197. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 54-55. *V. Kapitanović*

TURUDIĆ, fra Benko (*Mijo), kuhar, asketa, (Posavski Podgajci, 21. IX. 1878. - Rijeka, 22. I. 1965.). rodio se kao peto dijete Josipa i Magdalene r. Aleksić. Kao mladić postao je članom FSR-a i predao se duhovnom vodstvu iskusnog svećenika. Odlikovao se pobožnošću prema Majci Božjoj i molitvi krunice. U 27. godini (17. XII 1904.) postao je redovnikom Kapucinskog reda u HKP u Varaždinu, gdje je 2. I. 1909. položio i svečane zavjete. Primjerom uzornog redovnika obogatio je samostane u Varaždinu, Splitu, Dubrovniku, Karlobagu i Rijeci uspinjući se krepošću zavjeta poslušnosti u Božje Kraljevstvo. U njegovom redovničkom životu bilo je očito da mu je Bog dao dva dara: molitve i pokorničkog života. Bio je savršeno marljiv. Mnogo je čitao sv. Pismo i knjige vjerskoga sadržaja. U poznavanju riječi Božje pomagao je i svećenicima. Osbito se brinuo za bolesnu braću. Razmatranje riječi Božje pomoglo mu je da znade cijeniti vrijednost svakodnevne žrtve i odricanja. Ispunjen zauzetošću za ostvarenje što savršenije ljubavi prema Bogu i braći ljudima, završio je svoje izgaranje. Pokopan je 25. I. 1965. na groblju Kozala na Rijeci.
LIT.: *Franjo među Hrvatima,* Zagreb 1976, 281. Miroslav Novinić

TUŠEK, fra Maksimilijan (*Sebastijan), kustod i propovijednik (Petrijanec, 9. I. 1792. - Rijeka, 1. XI. 1865.) U KR stupio je 18. IV. 1807; svečane zavjete položio je u Varaždinu 11. I. 1813. U Hrvatskoj kustodiji obavljao je službu kućnog poglavara. Kustod je bio u pet trogodišta (1830.-1833.-1836.; 1839.-1842.-1845.; 1851.-1855.). Odlikovao se razboritošću i poduzetnošću. Mnogo je pridonio razvoju Hrvatske kapucinske provincije
LIT.: *Nekrologij slovenskih in hrvaških kapucinov,* Ljubljana 1977. Hadrijan Borak

TUZLAK, Augustin, prov. (Tuzla, 1. polovica 17. st. - Kraljeva Sutjeska, 4. III. 1729). Bio je učitelj novaka u više navrata, sekretar i kustos provincije i provincijal Bosne Srebrene (1723-1726). Vodio je dugu borbu za očuvanje franjevačkih župa u Prekosavlju i u Dalmaciji. Provncija je tada brojila 388 svećenika, 130 klerika, 473 novaka, 139 braće laika s novacima i 50 mladih franjevaca na stranim višim školama. Među njegovim spisima sačuvane su okružnice koje svjedoče o njegovoj revnosti. Ljetopisac za njega kaže da je bio "svima jednak, nikome laskav, svet, učen". Za njegovog provincijalstva učinjeno je mnogo na građevinskom polju u cijeloj provinciji.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 134-138. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 217-218. A. Barun

TUZLAK, Jakov, prov. (Gornja Tuzla, početak 17. st. - ?, konac 17. st.). Bio je provincijal Bosne Srebrene (1563-1566). Isposlovao je 1564. da papa Pio IV podijeli franjevcima Bosne Srebrene sve povlastice koje su tada uživali franjevci u Svetoj Zemlji.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 46. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 163.
A. Barun

TVRDEIĆ, Marko, svetačkog života (Pupnat, 28. VII. 1733. - Rimini, 24. VIII- 1785), - Sin seoske obitelji iz Pupnata na Korčuli. Krsno mu je ime Ivan. Niže nauke svršava u franjevačkom samostanu na Badiji kod Korčule. U franjevački red FZD stupa g. 1750. Višu srednju školu svršava u Provinciji. Teološki studij započinje u Provinciji, a završava ga u Riminiju u Italiji. Za svećenika je zaređen 1758. - Po završetku studija vraća se u Provinciju i dodijeljen je samostanu na

Badiji. Godine 1763. vraća se u Rimini u samostan majke Božje od Milosti gdje živi i djeluje sve do svoje smrti. Pokopan je u spomenutoj samostanskoj crkvi u Riminiju. God. 1877. preneseni su njegovi smrtni ostaci u rodno mjesto Pupnat i pohranjeni u mjesnoj župnoj crkvi. Marko je još kao dijete bio sklon pokorničkom životu, što nije ostalo nezapaženo od njegovih mještana. U toj se kreposti još više odlikvao u zreloj dobi. Za takav život pružao mu je voma povoljnu priliku samostan na Badiji. vVršeći apostolat propovijedanja i ispovijedanja po Korčuli i poluotoku Pelješcu, narod je Marka susretao s velikim poštovanjem, slušao ga s velikom pozornošću i smatrao ga redovnikom sveta života, pogotovo što se pročulo da Marko čini i čudesa. Krepostan život Marka došao je još više do izražaja dok je živio i djelovao u Riminiju. O tome ima dosta svjedočanstava. Postoje pismene izjave osoba u Riminiju i okolici o milostima i čudesima što su ih dobile po zagovoru O. Marka dok je još bio živ. Sličnih svjedočanstava imamo i 0poslije Markove smrti. Tako se u službenom spisu o autentičnosti njegova mrtva tijela i osahrani kaže: "Kad se proširio glas o smrrti... O. Marka, pohrlilo je veliko mnoštvo ljudi svake vrsti. SVi su bili potaknuti (svetačkim) glasom i pokorničkim životom O. Marka i neobično su ga cijenili kroz čitavo vrijeme dok je stanovao u spomenutom samostanu". Otkad su srmtni ostaci O. Marka preneseni u njegovo rodno mjesto, narod čitavog otoka Korčule hodočasti na njegov grob. to posebno dolazi do izražaja svake godine na "Marko dan", na dan njegove smrti: 24. VIII. Postoje usmena i pismena svjedočanstva vjernika o milostima koje su dobili i još dobivaju po zagovoru O. Marka. Narod na Korčuli zove O. Marka "Blaženi Maro", iako ga Crkva još nije službeno proglasila blaženim. U zadnje vrijeme poduzeti su početni koraci za pokretanje kanonskog postupka.

LITERATURA: Teofil VELNIĆ: O. Marko Tvrdeić. Veliki pokornik - sveti redovnik iz Pupnata na Korčuli. Pazin 1962. - Berard BARČIĆ: Na putu zbog O. Marka. Vjersnik franjevačke Provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri, XX(1978), br. 5,253-266. - ISTI: Oče Marko, ipak se miče. Brat Franjo, III(1979), br. 3, 29-20. B. Barčić

TVRTKOVIĆ, Hijacint (a Ragusio), biskup (Dubrovnik, cca 1638 - XII 1694 ?) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Gvardijan samostana na Daksi ko Dubrovnika (1684), magistar novaka u istom samostanu, generalni lektor teologije na studiju Male Braće u Dubrovniku (1687), definitor Provincije (1687-1690), kojmesar-vizitator u svojoj (1690) i bosanskoj Provinciji, provincijal (1690-1692), stonski biskup (1693-1694). — Bio je vrlo pobožan i dobar redovnik. U toku svog boravka na Daksi sastavio je indeks knjiga samostanske biblioteke. Nekrologiju kojega je sastavio Andrijašević (v.) dodao bilješke, a sastavio je i jedan novi, koji nije upotrebljavan. Zbog redovničkih i intelektualnih sposobnosti Dubrovački senat ga predlaže za stonskog biskupa, a papa Inocent XII. potvrđuje taj izbor.

LITERATURA: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku) 1691-1693, n. 39, 211, 213, 214. - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis MInorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746, 70-71.- Daniel FARLATI: Illyrici sacri VI. Venetiis 1800, 360ab. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 451, 578. I. Djamić

UGRINOVIĆ, fra Nikola *K. Jurišić*

Ujević, fra Ćiro (*Andrija), župnik (Krivodol-Imotski, 8. V. 1902 - Unešić, 17. VI. 1979). Nakon završene osnovne škole, gimnaziju je završio u Sinju (šk. g. 1914/15 - 1919/20). U novicijat je ušao g. 1920. Nakon toga je studirao filozofiju u Zaostrogu (1921 - 1923) a bogosloviju u Makarskoj (1923-1927). Zaređen je g. 1926. Kao mlad svećenik bio je župnik u Zaostrogu (1927-29) a zatim vjeroučitelj u Sinju na državnoj Realci a na Gimnaziji je predavao od šk. g. 1929. do 1931. matematiku. U Zagrebu je počeo stidirati

matematički odsjek ali je zbog bolesti morao odustati. Nakon toga je bio župnik na više mjesta i gvardijan u Imotskom gdje je za vrijeme rata obavljao službu biskupskog generalnog vikara.
LIETRATURA: VFPPO, 28/1979, br. 4, 256-257.
J. Soldo

UJEVIĆ, fra Milan, profesor i župnik (Krivodol, 8. IX. 1877 - Zagreb, 3. I. 1940). Osnovnu školu pohađao je u Imotskom i Omišu a srednju u Sinju. U novicijat je ušao godine 1895. Bogosloviju je studirao u Šibeniku, Makarskoj i Rimu, gdje je učio fiziku u prof. Carrule. Zaređen je godine 1900. Vrativši se neko je vrijeme predavao na Gimnaziji matematiku, naravoslovlje i fiziku (1900-1904) kad je balzamirao neke ribe, dok ih je više preparirao godine 1931. u Makarskoj dok je bio župnik Velikog Brda. Služio je na mnogim župama (Promini, Zaostrogu, Borovcima, Zlopolju, Plini, Studencima i Velikom Brdu). Za prvog svjetskog rata bio je u talijanskom logoru. Godine 1935. povukao se u Karin.
LIT.: KRŽANIĆ Krsto, + Ujević o. Milan, Izvještaj za šk. godinu 1939-40, Sinj 1940, 33-35; Hrvatska straža 12/1940, br. 6, 9. siječnja, 8.. *J. A. Soldo*

UNGAR, Silvestar (Hungar), filozofski pisac (Slavonski Brod, 15. XI. 1745. — Cernik, 5. I. 1789). Premda je bio madžarskog porijekla, nije znao madžarski. U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1761, a visoko školovanje je obavio na filozofskom učilištu (1764-1767) i bogoslovnoj školi u Osijeku (1767- 1771). Na osječkom filozofskom učililištu sam je bio profesor (1773-1776), a predavao je i na učilištu moralnog bogoslovlja u Našicama (1776-1778); polazili su ga manje sposobni studenti. Napustivši pedagošku službu bio je župnik i gvardijan u Našicama (1780) i Cerniku (1782, 1788). Smrtno je obolio pastoralno dvoreći zaražene vojnike. - Iz vremena profesorskog djelovanja ostao je njegov rukopis *Institutiones metaphysicae* (Mursiae 1774, vel. 17,4 x 22,1 cm, samostan u Šarengradu).
LIT.: F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić,* 6 (1976), 156.F.E. Hoško

URLIĆ, GRGO, (Drašnice, 28. IX. 1867. † Živogošće, 3. IX. 1938). Gimnaziju je završio u Sinju, teologiju u Makarskoj, klasičnu je filologiju studirao u Insbrucku i Beču. Dvije godine je bio profesor na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Sinju, a potom se 1898, u vrijeme reforme reda eksklaustrirao. Poslije toga je bio profesor na gimnazijama u Zadru (1898-1919), Splitu (1919/20) i Šibeniku (1920-1923). Godinu dana je radio kao arhivar državnog arhiva u Dubrovniku (1924). Zatim je bio ravnatelj gimnazije u Kninu (1924-25) i potom ravnatelj preparandije u Dubrovniku (1926-1938). Uz nastavnički rad surađivao je u *Programima zadarske hrvatske gimnazije* (1903, 1906), *Glasniku Matice Dalmatinske* (1904), *Radu JAZU* (189, 224), *Građi za povijest književnosti hrvatske* (1907, 7-10) *Nastavnom vjesniku (*13, 15, 19, 25-26) i *Novoj reviji.* Potkraj života zamolio je da ga se ponovno primi u Red. Definitorij Franjevačke Provincije Presvetog Otkupitelja ga je primio, ali je umro prije nego je došla potvrda iz Rima.

DJELA: *Crtice iz dalmatinskog školstva 1.*, Zadar g. 1919. — *Pabirci o Ljudevitu Gaju po dalmatinskim listovima i časopisima do ilirskog doba,* preštampano iz lista “Hrvatska kruna u Zadru.
LIT. Arhiv Franjevačkog samostana Makarska, Knjiga znamenitijih dogadjaja, 427. — K. Eterović, † Šimun (fra Grgo) Urlić, Nova revija, 7 (1928), 325-328. V. Kapitanović, »Studenti Franjevačke bogoslovije u Makarskoj«, *Franjevačka visoka Bogoslovija Makarska 1736-1986,* Makarska 1989, 276.
V. Kapitanović

URSINUS, Benedikt (Orsini), biskup u Leshu (Popovo Polje, ? - Lesh u Albaniji, 6. I. 1654 - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Studirao u Italiji. Lektor na studiju u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Propovjednik. Poznati teolog)Rode). Pobožni redovnik, uzorna života i vladanja (Ponente). Mnogo je pretrpio za vjeru kao biskup u Leshu

(Dolci). Bavio se i pisanjem i marljivo proučavao povijest (Cerva).
DJELA: La verità esaminata intorno al Ramo più principale dell'Imperial Albero Comneno... Naepoli 1636 1. Ioannes Franciscus Valuasensis (mletački tiskar) Venetiis 1663 2.

LITERATURA: Lettere e Commissioni di Ponente (Historijski arhiv u Dubrovniku) 1615-1621 n. 12. - Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.Francisci. Neapoli 1746, 64. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 439-440. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori II. Zara 1864, 195. - Serafinus CERVA: Bibliotheca Ragusina I. Zagrabiae 1975, 168-176.
I. Djamić

URSINUS, Toma (Orsini, Orsi), barski nadbiskup (Popovo Polje, cca 1573 - Dubrovnik cca 1606) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Studirao i doktorirao na Sorbonni u Parizu. Bavio se propovijedanjem, te proučavanjem starina i povijesti. Imenovan biskupom u Lesh-u (Albanija), zatim barskim nadbiskupom (1599). — Isticao se revnim pohađanjem katolika u Turskim krajevima. Od svojih je djela nešto i objavio, ali pod drugim imenom (Fabijanić).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746, 60. - Vitalis ANDRIASI: Necrologium (rukopis u Arhivu samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 270. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori I. Zara 1863, 316. - IDEM: II, Zara 1864, 194. - Karlo HORVAT: Novi historijski spomenici za povijest Bosne u sisjednih zemalja. Glasnik Zemaljskog muzeja BiH. Sarajevo 21(1909) br. 1 i 2, 67. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 430, 574. - Serafphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina I. Zagrabiae 1975, 169.
I. Djamić

UZOLINI, Franjo, provincijal (?, 1662— Samobor, 7. II. 1716). Tri puta je bio trsatski gvardijan i provincijal od 1688. do 1691. Brat mu je bio umirovljeni zagrebački sudac i dao je 1000 forinti za mramorni oltar na Trsatu, rađen 1690-1692.
LIT.: P. CVEKAN: — *Trsatsko svetište Majke milosti i franjevci njeni čuvari,* Trsat 1985. 128-131.

VALENTIĆ, Jozo, mučenik (Ivanjska kod Banja Luke, prva polovica 18 stoljeća - Bihać, 3. III. 1788). - Školovao se u Fojnici i u Italiji. Bio je župnik u Starom Majdanu, odakle je dolazio u Bihać te krštavao, ispovijedao i opremao bolesnike, te u Bihaću (1771-1773, 1787-1788) U Banjoj Luci (17785). Pratio je biskupa Dobretića kao njegov tajnik prilikom obilaska pojedinih župa. Godine 1780. napisao je izvještaj o jednom od tih pohoda, koji je upućen u Rim. Među posljednjim je bosanskim franjevcima koji su pisali bosančicom. Župljani su ga sahraniali u groblju sv. Lucije i štovali kao mučenika kojega su Turci ubili.
LITERATURA: JELENIĆ Julijan, Necrologium Bosnae Argentinae, Sarajevo 1917. - ILOVAČA Velimir: Fra Jozo Valentić, spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom, Beograd 1932, str. 326-331. - ISTI: Bilješka o fra Jozi Valentiću (Iz župskih matica u Bišću), Franjevački vijesnik, 41(1934) 9, str. 285. - Z/IRDUM A/ndrija/: Kako je poginuo fra Jozo Valentić? Bosna Srebrena, 28(1977) 1, str. 29-30. BATINIĆ Mijo V.: Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. do XX. Zagreb 1913, str. 136. A. Kovačić

VALENTIN FKN († 1371.), biskup. Kao krbavski biskup, naslijedio je biskupa Maura (1351-1361)., ne ušavši u posjed biskupije (Farlati), ili je nakon dugog prekida "sedis vacantiae" (1361-1370) naslijedio biskupa Radoslava, (Rački), a možda bi ga se čak moglo pistovjetiti i s biskupom Maurom (Gams). — Krbavskim biskupom imenovao ga je navodno ugarsko-hrvatski kralj Ludovik (1342-1382). Spomenut je 1371. kao već pokojni, u sporu koji je rapski biskup Krizogon

(1363-1372) vodio za desetinu "u Podgorju do vode Koprive" u Lici i Bužanima. Kako se u kraljevskim poveljama krbavska biskupija 1361-1370. spominje kao upražnjena vjerojatno je Valentina, imenovao kralj, a ne papa. Upravljao je biskupijom vrlo kratko (1370-1371). Nakon njegove smrti Ludovik je, čini se, prihvatio biskupa, dominikanca, Petra kojega je već ranije (1361) imenovao papa Inocent VI.

LIT.: M. SLADOVIĆ: *Povêsti biskupijah senjske, modruške ili krbavske,* Trst 1856, 137s. — [F. RAČKI]: *Schematismus...Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis...* Segniae 1916, 30 br.8. — D. Farlati, *Illyricum sacrum* , IV, Venetiis, Apud Sebastianum Coleti, 1769, 121. Coleti, Accensiones et correctiones... [pr. Frane Bulić], *Bollettino di archeologia e storia dalmata,* Split, 1902, 170.

VALENTIN IZ GRUŽA, misionar u Sv. Zemlji (Gruž, cca 1680 - Dubrovnik, 28. XII. 1792) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku 1698. Vršio službu gvardijana u više samostana, više puta bio sakristan u Male Braće u Dubrovniku. Živio je pošteno i časno)Rode). Otišao kao misionar u Svetu Zemlju i tu proveo tri godine.

LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 466.

I. Djamić

VALENTINI, NIKOLA, NIKOLA VALENTINOV

VALENTINUS Ivan Valentinus

VALTER (Gualter(i)us), O. Min., vikar zagrebačkog biskupa 1264ss, naslovni biskup. Rodom Englez, završio je studij u Napulju kao učenik Ivana iz Parme (v.), kome je kao generalu Reda 1247-57. bio sudrug (socius), tj. prvi definitor. Doista anđeoske ćudi, dobar pjevač, dobar propovjednik i pisac. Bio je dodijeljen Kuriji za stalno, ali je nastojao, koliko je mogao, izvući se odatle (Salimbene). U Rimu ga je danomice sretao zagrebački biskup Timotej te ga možda predložio Urbanu IV. za svoga vikara. — Ugarski kralj Bela IV. i zagrebački kaptol nisu naime prihvatili biskupa Timoteja, tobože da je "niskog roda". Bela je čak zatražio od Urbanova nasljednika Klementa IV., da opozove Timotejevo imenovanje. No i Klement je 21.I.1266. odlučno stao u obranu tog imenovanja napominjući kralju kako je i Krist za pastire Crkve izabrao jednostavne ribare. Čini se da je spor izglađen, pa je i Valter mogao poći u Zagreb, a biskup Timotej ostati na papinskom dvoru još skoro dvije godine. Lelja Dobronić misli da "s obzirom na ta svoja svojstva vjerojatno nije bio prikladna osoba za razrješavanje očito zamršenih okolnosti u vezi s nastupom novog zagrebačkog biskupa". Sud Urbana IV. dokazuje suprotno, da je bio snalažljiv u mnogim i teškim poslovima, ("Nos … de tua circumspectione quam in multis et arduis sumus experti, confisi, te pro eiusdem ecclesiae…et expediendis negotiis…duximus destinandum…"). Stoga je Urban IV. imenovao svog kapelana, ispovjednika i nuncija Valtera vikarom zagrebačkog biskupa Timoteja, da u njegovo ime "in spiritualibus et temporalibus"vodi zagrebačku biskupiju. — Prema izjavi Salimbenea koji mu je bio prijatelj, Valter je imenovan biskupom mimo svoje volje. Tako je Valter mogao u podugoj odsutnosti ordinarija dijeliti sakramente krizme i ređenja, a to je mogao činiti i po dolasku ordinarija. Možda je i sačuvana fresko slika sv. Franje i Dominika, u sakristiji zagrebačke katedrale, izrađena na fra Valterov prijedlog.

LIT.: Jo. Hyac. SBARALEA: *Bullarium Franciscanum,* II, 536 bbr. 121s, Romae 1761. Tadej SMIČIKLAS: *Codex diplomaticus,* V, Zagreb 1907. 365s. – SALIMBENE DE ADAM: Cronica (ed. Giuseppe Scalia), Bari 1966. II, 803. Lelja DOBRONIĆ: Biskup Timotej u *Zagrebački Biskupi i Nadbiskupi*, Zagreb 1995, 68s. Andrija LUKINOVIĆ: *Zagreb – devetstoljetna biskupija*, Zagreb 1995, 77s.

M. Žugaj

VALTER (Gualterius, Gualterinus de Sarzana), O. Min., krajinski biskup († Rim, 1425). Premda ga povjesničari smještaju u

Hrvatsku biskupiju (Eubel) i u Krojansku u Albaniji (Eubel), a drugi smatraju Krajinsku biskupiju albanskom biskupijom (Farlati, Gams), treba Gvalterina ubrojiti među krajinske biskupe, a tu biskupiju smjestiti uz Makarsku i Duvanjsku. Izgleda da je Gualterin bio najprije biskup u sirskoj Ptolomaidi (Accon ili Acre), a poslije 6. XI. 1392., premješten u krajinsku biskupiju. Budući da nije uplatio pristojbe, 20. II. 1400. oslobođen je od nje zbog siromaštva; a pet mjeseci kasnije, 18. VI. već je isposlovao ovlast da smije vršiti čine biskupske vlasti izvan svoje biskupije.

LIT.: C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 216; 68. — *Bularium Franciscanum, VII,* [ed. C. Eubel], Romae 1904, 31 nt. 5 — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija 1352.-1578. *Croatica christicana periodica* 1985. M. Žugaj

VALTER (Gualterus), O. Min., biskup, zagrebački generalni vikar († poslije 1288.). Rodom je Englez. Teološki studij završio je na Gerneralnom učilištu Reda u Napulju (oko 1340.-1345.) pod vodstvom Ivana Buralli, kasnijeg generalnog ministra (1247.-1257.). Bio je apostolski ispovjednik u Rimu. Morao je dobro poznavati zagrebačkog kanonika, papinskog kapelana i subđakona Timoteja, koga je 24. IX. 1263. Urban IV. imenovao zagrebačkim biskupom, a odbio je, zbog nedostatka kanonske dobi, potvrditi Stjepana koga je izabrao zagrebački kaptol. Kad kaptol i kralj Bela nisu prihvatili Timoteja, papa je postavio Valtera za vikara "in spiritualibus et materialibus" i 18. I. 1264. pozvao puk i kler da prihvate Timoteja za svog biskupa, a Valtera za generalnog vikara. Prema Zagrebačkom šematizmu, još je i Urbanov nasljednik Klement IV. (1265.-1268.) morao posredovati u istom smislu. Stvar se je po svoj prilici smirila, kad je papa Klement, 11. XII. 1266. Stjepana imenovao za kaločkog nadbiskupa. Do tog vremena Valter je upravljao zagrebačkom biskupijom, te je zapisan kao 'zagrebački biskup'. Čini se da je djelovao u istoj službi i nakon smrti biskupa Timoteja († 1287.).

LIT.: SALIMBENE DE ADAM, *Chronica,* (Monumenta Germaniae historica, XXXII), 128; 315. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Monasterii 1913², 357 nt. 3. — *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, 606 br. XXVI. — *Šematizam zagrebačke nadbiskupije,* Zagreb 1966., 29s.

M. Žugaj

VANCAŠ, Josip, arhitekt (Sopron, 22. III- 1859 - Zagreb 15. XII. 1932) - Otac mu Anton Vancaš bio je poštanski činovnik u Sopronu a nešto kasnije (1865) poštanski ravnatelj u Zagrebu. Tu je Josip završio osnovnu školu i realku. U Beču pohađa visoku tehničku školu od 1876. do 1881, kad polaže, s odlikom, državni ispit za arhitekturu. Praktično je radio s arhitektima Fellnerom i Hellmerom u Beču jednu godinu a zatim 1882. i 1883. pohađao akademiju likovnih umjetnosti. G. 1884. preselio se u Sarajevo i tu boravio do 1919. Bio je član Bosansko-hercegovačkog sabora od 1910. do 1915, pročelnik građevnog i željezničkog odbora Sabora, predsjednik Hrvatske katoličke udruge, od 1913. spojene s Hrvatskom zajednicom. G. 1919. bio je zatvoren, ali nakon 100 dana proglašen nevinim i pušten. Tada ide u Zagreb i uskoro posve gubi vid. — Kao arhitekt izradio je na raznim mjestima 102 stambene kuće, 70 crkava, 12 škola, 10 palača,. 10 bankovnih zgrada, 10 vladinih i općinskih zgrada, 6 hotela i kavana, uz više nacrta za enterijere, oltare te razne pregradnje. U Sarajevu od njega potječe katedrala, crkva sv. Ćirila i Metoda, Bl. Dj. Marije, sv. Ante i Presvetog Trojstva, zatim hotel "EWvropa" i palača Zemaljske vlade, cjeloviti izgled Strossmayerove ulice, dijelova današnje Titove ulice te Koševa. Izvan Sarajeva, u Bosni, treba spomenuti od njega projetkrane crkve u Žepču, Gučoj Gori, KOnjicu, Bosanskom Brodu i Kraljevoj Sutjesci, a izvan Bosne, uz brojne crkve po Sloveniji, hotel "Union" u Ljubljani te golemi kompleks gimnazuije i sjemeništa u Šent-Vidu, Prvu hrvatsku štedionicu u Zagrebu te Normannovu palaču u Osijeku. Izlagao je na svjetskim izložbama u parizu, Beču i Budimpešti, a na pokrajinskim - u Zagrebu, Osijeku i Trstu. - Njegov je stil historijski,

eklektički, tek pod kraj svoje kativnosti preuzima ponešto od secesije. S vremenom anstoji upoznati značajke domaćeg, bosanskog stila pa je ostvario nekoliko pokušaja u tom pravcu, a u Saboru iznio rezoluciju o zaštiti i čuvanju starih bosanskih zgrada i umjetnina. — Kao politički radnik nastupio je 25. II. 1911. s govorom u Saboru s državnopravnom izjavom u smislu hrvatskih težnji. S Dr. Ivom Pilarom išao je 17. VIII. 1917. u audijenciju caru Karlu pa su tamo izrazili mišljenje da je posljednji čas za rješenje hrvatskog pitanja u smislu "trijalizma". Ancoš je bio aktivan i na književnom polju sudjelujući pri izradi više knjiga i surašujući u više časopisa: Hrvatskom dnevniku (Sarajevo), Bosnische Post (Sarajevo) te u više zagrebačkih dnevnika.

DJELA: Stolna crkva u Đakovu. Izdanje JAZU, Zagrb 1900. (Vancaš je obradio tehnički dio toga djela) - To isto vrijedi i za druga dva djela "Spomenica stolne crkve u Sarajevu" i "Zavodi u Šent-Vidu".

LITERATURA: R. HORVAT † Arhitekt Josip pl. Vancaš. Hrvatska revija, 6 (1933), 193-195 - Enciklopedija likovnih umjetnosti, s.v. I. Gavran

VARGA s. Alojzija, (Hrtkovci, 3. VIII. 1852. — Đakovo, 19. III. 1932), sestra sv. Križa. Bila je jednostavna, iskrena i otvorena sestra. Posebno je ljubila sveto siromaštvo. Svoj je život posvetila Bogu njegujući bolesnike i siromahe. Njezina kršćanska ljubav i požrtvovnost pokazala se napose prigodom epidemije velikih boginja na Malom Lošinju 1898. Nitko se u mjestu nije usudio dvoriti jadne, izolirane bolesnike. Tada se dragovoljno za tu službu javila s. Alojzija. Tjednima je uz opasnost po život dvorila okužene bolesnike. Mnogi su ozdravili, a drugima je pomogla do sretne smrti.

LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, IIL (1932) 4, str. 239. M. Žigrić

VASILJ Fra Grgo-Jozo (1886.-1945.) Rođen 13.III.1886. u Međugorju, od oca Andrije i majke Mare r. Pehar. Osnovnu školu učio u Gradnićima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Paderbornu (Njemačka). U Franjevački red stupio na Humcu, 1.VIII.1905. Zavjetovan jednostavno 1.VIII.1908., svečano 4.IX.1909. Za svećenika zaređen u Paderbornu, 7.IV.1911. 1912.-1913. kapelan u Duvnu 1913.-1914. kapelan u Gradnićima 1914.-1916. kapelan u Konjicu 1916.-1917. kapelan u Gradnićima 1917.-1923. župnik u Mostarskom Gracu 1923.-1925. župnik u Blizancima 1925.-1928. vikar i kapelan u Mostaru 1928.-1931. gvardijan i župnik na Humcu 1931.-1934. župnik u Studencima 1934.-1937. gvardijan i kapelan u Mostaru 1937.-1943. župnik na Čerinu 1943.-1945. gvardijan u Mostaru 14.II.1945. kao mostarski gvardijan, zajedno sa šestoricom braće, bačen u Neretvu u Mostaru. Bio je jednako poznat starima i mladima po Hercegovini, te su ga nazivali car. U njegovom širokom srcu imao je mjesta svatko. Bio je pravi veseljak. Kao gvardijan u Mostaru, u ratnom vihoru, nabavio je dosta živežnih namirnica i otvorio samostan i crkvu izbjeglicama i prognanicima iz istočne Hercegovine. Oni su ga smatrali svojim ocem jer im je organizirao prehranu i smještaj. Bio je čovjek srca, dobrote i susretljivosti, te lijepe riječi za one kojima je to manjkalo. Mjesecima su se smjenjivali prognanici i izbjeglice. Jedni su dolazili, a drugi odlazili dalje, većinom za Hrvatsku. Redovito je bivalo oko 300 osoba smještenih u samostan i crkvu.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

VASILJ Fra Jenko-Stanko (1914.-1945.) Rođen 2.V.1914. u Međugorju, od oca Mate i majke Vide r. Sivrić. Gimnaziju svršio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Lillu, gdje je postigao licencijat 30.VI.1939. U Franjevački red stupio na Humcu, 6.VIII.1931. Zavjetovan jednostavno 7.VIII.1932., svečano u Mostaru, 18.VIII.1935. Za svećenika zaređen u Mostaru, 23.V.1937. 1939.-1945. kateheta u Konjicu Mjeseca svibnja ubijen kod Klanjca (Hrvatsko Zagorje). Bio je sama elegancija i

dobrota. Od milja su ga zvali plemić. Bio je dosta krhka zdravlja, ali je bio velikan duha. Nikada se nije ni na koga ni za što tužio. Svećenik i franjevac od glave do pete.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

VASILJEVIĆ (IZ VASILJEVA POLJA), Marko, prov. (Vasiljevo Polje u podnožju Vučjaka, početak 17. st. - ?, ?). - Bio je provincijal Bosne Srebrene I(1675-1678). Uspješno se borio za očuvanje stečenih prava provincije na pastoralnom polju, koju je biskup Ogramić htio ograničiti. - Izdao je priznanicu uglednim bosanskikm trgovcima braći Filipu i Jakovu Brnjakoviću, u kojoj nabraja njihove zasluge u obrani katolika u Bosni. - Napisao je ljetopis o povijesti Bosne, koji je, vjerojatno, izgorio u požaru kreševskog samostana 17645. Ulomak iz tog ljetopisa mprepisao je Nikola Gojak u svoj ljetopis, a Jelenišć ga izdao u Sarajevu 1919. pod naslovom: !Dva ljetopisa Bosne Srebrene. Ljetopis fra Marka iz Vasiljeva Polja i fra Bernardina Nagnanovića". Vasiljević donosi popis turskih careva, kratke karakteristike, vrijeme vladanja, predaju o Fatih-Mehmedu, o postanku Sarajeva i o smještaju Vasiljeva Polja.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 94-95. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 200-201. A. Barun

VASILJEVIĆ, Marko, v. Marko iz Vasiljeva Polja

VASOLIĆ, Sidonije (Vaszolics), propovjednik i putopisac (Pailgrom, Sopron, Mađarska, 1734. - Arad, Rumunjska, 14. XI. 1789). Rodio se u koloniji Gradišćanskih Hrvata. God. 1753. je stupio u Provinciju sv. Marije i 1758. postao svećenik. Boravio je u Svetoj Zemlji (1769-1774), a najviše vremena je proveo u Guessingu ili Novom Mjestu kao hrvatski propovjednik. Preminuo je, dok je obavljao službu vojnog svećenika. Rukopis njegovog putopisa po Svetoj Zemlji nalazi se u franjevačkoj knjižnici u Bratislavi; pisan je latinski i nosi naslov: Genuina descriptio Terrae Sanctae (1770).
LIT.: Arnold Magyar, *340 Jahre Franziskaner in Guessing*. Guessing 1980, 279, 280. F.E. Hoško

VEČERINA, Bartol, provincijal (Draga kod Sušaka, Rijeka, 27. I. 1807 - Kostanjevica, 2. VII. 1882). Bio je član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa. Zaređen je 1831. za svećenika i ubrzo preuzeo službu profesora biblijskih predmeta na bogoslovnoj školi Provincije sv. Križa u Kostanjevici. U tri navrata je sudjelovao kao definitor u upravi provincije, u četiri navrata kao kustod (1858-1861, 1862-1865, 1868-1871, 1877), a na čelu provincije bio je najprije kao provincijski vikar (1861/1862) a zatim kao provincijal (1865-1868). U Kostanjevici je bio i samostanski starješina, a vrhovna uprava Reda ga je bila izaslala za generalnog vizitatora u češku Provinciju sv. Vjenceslava.
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkog reda u Rimu, Provincia Croatia Carniolia, sv. 1,123rv, 129r-133r. — *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv Križa,* S. l. 1995, ad diem. F.E. Hoško

VELIKANOVIĆ, Ivan, teološki pisac, književnik, provincijal (Slavonski Brod, 7. VIII. 1723. — Vukovar, 21. VIII. 1803.). Stupio je 1740. u provinciju Bosnu Srebrenu, a nakon studija na filozofskim učilištima u Cerniku i Vukovaru (1741-1744) i na bogoslovnim školama u Budimu (1744-1747) i Bolonji (1747-1749) stekao je 1750. naslov profesora filozofije i predavao na filozofskom učilištu u Osijeku (1751-1754). Postigavši 1756. i zvanje profesora teologije, predavao je na bogoslovnoj školi u Osijeku (1757-1768). Sačuvan je rukopisni svezak četiriju naslova njegovih teoloških predavanja: *De Deo trino; De Deo Creante; De gratia* i *De angelis* (vel. 17,5 x 22,5 cm, str. 281, knjižnica samostana u Vukovaru, ali i knjižnica samostana u Baču). Također je ispisao dva ljetopisa koje je najvećim dijelom objavio E. Fermendžin u *Chronicon observantis Provinciae Bosnae*

Argentinae (Zagreb 1890). U vodstvu Provincije sudjelovao je kao definitor (1767-1771) i provincijal (1771-1774), a zatim sve do smrti s naslova bivšeg provincijala. U dva navrata je bio generalni vizitator u Proivniciji sv. Ladislava, a posljednja dva desetljeća je proveo u Vukovaru, gdje je jedno vrijeme bio župnik. — Objavio je nekoliko franjevačkih spisa na latinskom i hrvatskom jeziku s nakanom da utvrdi onovremeni franjevački ideal u Provinciji sv. Ivana Kapistranskoga i tako spriječi krizu koja je u Provinciji nastala poslije 1754. prisilnim prepuštanjem župa svjetovnom svećenstvu u Slavoniji i Podunavlju. On je spomenutim spisima i svojim uredbama pomirio naslijeđenu pastoralnu tradiciju članova svoje Provincije s novim okolnostima života i djelovanja, i to izbjegavši nasilno monasticiranje pozivom i odgojem na nove oblike pastoralnog djelovanja. Sam se je stoga posvetio književnosti vjerskog sadržaja i objavio djela klasične svjetske i domaće vjerske literature i uveo nove oblike pastoralnog djelovanja, franjevačke i marijanske bratovštine, katehetske propovijedi, govore u različita liturgijska vremena crkvene godine i dr. Tako je objavio i prijevod Antuna Bačića *Život Majke Božje od Marije Agridske* (Pečuh 1773). Zatim je u posljednjem razdoblju svog književnog djelovanja temeljito izmijenio pristup nabožnoj vjerskoj literaturi priredivši prema talijanskim uzorcima tri duhovne drame i prevevši veliki francuski katekizam *Upućenja katoličanska* jansenističkog usmjerenja; bila je to posljedica njegovog pristajanja uz ideje reformnog katoličanstva koje je slijedio zajedno s □ Emerikom Pavićem, □ Josipom Paviševićem, □ Marijanom Lanosovićem, i to pod zaštitom đakovačko-srijemskog biskupa Mateja Franje Krtice. Jakošić spominje i danas izgubljene hrvatske knjige o sakramentu pokore i molitvama u vrijeme rata. Tog "velikog Brođanina" cijenili su zbog književne djelatnosti njegovi suvremenici (Jakošić, Čevapović), a i kasnija pokoljenja kulturnih djelatnika u Slavoniji i Podunavlju (Jaić, Kerstmery).

DJELA: *Libellus tripartitus,* Essekini 1770. — *Enchiridion franciscanum,* Pestini 1771. — *Serafinskoga svetoga otca Franceska xivot kratak, naredba i oporuka ...,* Osik 1772. — *Regula et testamentum Seraphici... Franciscici,* Essekini 1773 ^{2}1778. — *Razmišljanja bogoljubna sv. Bonaventure,* Osijek, 1776. — *Muka Gospodina našega Isusa Krista i plač Divice Marije,* Osijek, 1776. — *Razmišljanja nedjeljna kroz korizmu,* Osijek, 1778. — P*rikazanje raspuštene kčeri ... sv. Margarite iz Kortone,* Osijek 1780. — *Sveta Suzana,* Budim, 1783. — *Upućenja katoličanska,* Osijek, 1787; Osijek, 1788. — *Sveta Terezija,* Osijek 1803.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu, — Directorium oeconmicum Venerabilis Conventus Budensis … — Anno 1772 (vukovarski spisi, br. — B 15). — G. CSEVAPOVICH: *Synoptico-memorialis Catalogus Provinciae S. Ioannis a Capistrano,* Budae 1823, 306-308. — E. FERMENDŽIN: *Chronicon ... Bosnae Argentinae,* Zagreb 1890, 3,4. — W. KERTSMERY: *Onomasticon ... Gregorio Csevapovich ... oblatum,* Budae [1830]. — F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, Kačić 10 (1978), 131-134. — S. SRŠAN: Slavonski pisci, *Revija,* 28 (1988), 75-76. F.E. Hoško

VELNIĆ, Justin, apotekar (Draga Baška 14. XII. 1914 - Dubrovnik 4. IV. 1990). Krsnim imenom Vinko. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, gimnaziju na Košljunu, Badiji i u Dubrovniku, teologiju u Makarskoj, Splitu i Dubrovniku. Zatim je poslan na studij farmacije u Zagreb, gdje je promoviran u čast magistra farmacije 3. VII. 1942. Ušao je u FDZ 25. VIII. 1929, a za svećenika je zaređen u Hvaru 26. VI. 1938. Po završetku studija farmacije radio je u našoj malobraćanskoj apoteci u Dubrovniku sve do kolovoza 1956. Zatim je dvije godine bio bibliotekar i kustos muzeja u Maloj Braći. Od listopada 1958. do l1964. starješina je samostana na Poljudu. 1963/64. je uz to rektor tamošnjeg malog Serafskog kolegija. Zaključno sa 1964. godinom bio je to trogodište definitor Provincije. 1964-1970. bio je vikar samostana na Poljudu i profesor na tamošnjoj naoj

gimnazuiji kao i na onoj nadbiskupskog sjemeništa u Splitu. Zatim je do 1982. bio tajnik Provincije. Zadnje godine proveo je u Drubrovniku kao bibliotekar i kustos muzeja, na posljednjem Provincijskom kapitulu 1988. izabran je za provincijskog definitora, pa je kao aktivno takav i preminuo. Pokopan je na Dančama. - Savjesno je vršio sve spominjane dužnosti, uz to se posvetio proučavanju povijesti farmacije pa je bio i član Internacionalne akademije za povijest farmacije sa sjedištem u Hagu. Po raznim stručnim časopisima objavio je pedesetak radova iz tog svog područja. Surađivao je u listovima i časopisima Dubrovački festival (1950) Farmaceutski glasnik (1950, 1958, 1959). Bavio se i poviješću naših samostana pa je uredio i napisao značajne priloge u spomenicama naših samostana u Cavtatu, Dubrovniku i Zadru. — Surađivao je u listovima, časopisima i znanstvenim zbornim djelima: *Euharistijski glasnik* (1937), *Farmaceutski glasnik* (1950, 1958, 1959, 1961, 1968, 1973, 1974), *Arhiv za farmaciju* (1951, 1959) *Acta pharmaceutica jugoslavica* (1954), *Acta Historica Medicinae. Pharmaciae. Veterinae* (1973), *Spomen knjiga Zbora lijecnika Hrvatske*. (Zagreb, 1954,) *Zbornik II. kongresa farmaceuta Jugoslavije*. (Beograd, 1956) *Atti del II. Congresso internazionale di storia della Farmacia*. (Pisa, 1958). *Anali historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* (1959, 1960-61), *Spomenica Gospe od andela u Orebicima 1470-1970* (Omis, 1970) - *Samostan sv. Frane u Zadru* (Rijeka, 1980) - *Samostan Snjezne Gospe u Cavtatu*. (Rijeka, 1984, 5-58), - *Samostan Male brace u Dubrovniku*., (Zagreb, 1985). - *Sematizam Franjevacke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri,* (Zadar, 1990). - *Zaštita zdravlja*. Zagreb (1950: 92-94). - Beriticev zbornik (Dubrovnik, 1960, 297-305). -Zbornik radova internacionalnog Kongresa za povijest farmacije u Dubrovniku. (Stuttgart, 1961,189-197). - *Acta historica Medicinae. Pharmaciae. Veterinae* (1/1961), - *Saopcenja-Pliva* (3/1967: 255-258). - *Farmaceutski vesnik*. (Ljubljana, 1968). - *Spomenica 650. god. Ljekarne Male braće*. (Zagreb, 1968, 13-26). - *Geschichtsbeilage des Deutschen Apotheker Zeitung-* (4/1968), - *Acta historica Medicinae. Pharmaciae et Veterinae* (1969). - *Pro medico* (1972) - *Radovi medunarodnog simpozija odrzanog prigodom proslave 700. obljetnice spomena Ijekarne u Trogiru*. (Zagreb, 1973, 277-289). - *Atti del XXVI Congresso nazionale di Storia della Medicina Pescara - Spalato 20-24. Settembre 1973*. (Roma, 1973, 349-356. Prevedeno u *Acta Historica* (V-XI/1973). - *Zbomik radova Simpozija o De Dominisu na Rabu JAZU,* (Zagreb: JAZU, 1976, 99-105). - *Zbomik radova simpozija odrzanog u Zadru u povodu 250 obljetnice Sanitarnog kordona*. (Zagreb, 1978, 67-72). - *Farmaceutski glasnik,* (37/ 1981: 297-301). - *Atti dell' Simposio Internazionale sulla maiolica farmaceutica a Ferrara 1978,* (Torino, 1981, 1-8). -*Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji,* (22/1980: 175-182). - *Zbornik radova cetvrtog simpozija iz povijesti znanosti - Prirodne znanosti i njihove primjene kod Hrvata u srednjem vijeku.,* (Zagreb, 1982, 43-46). - *Atti e memorie della Accademia Italiana di Storia della Farmacia* (Torino, 1984, 1-9). - *Acta historica medicnae. pharmaciae. veterinae* (1987). - *Zadarska revija* (1987). - *Arhiv za istraživanje zdrastvene kulture Srbije* (1987). - *Vrelai prinosi* (1990-91). - *Proeeesing of the international svmposium on Ruder Bošković*. (Zagreb, 1991). - *Yournal of croatian studies* (1990). - *Zbornik radova … Jugoslavenskog drustva za istoriju medicine - farmacije i veterinarstva odrzanog 15. i 16. decembra 1962. u Sarajevu* (Beograd, 1962, 1963). - *Vukovi dani. Beograd - Novi Sad - Tržić 14-20 IX 1987. - "Sto godina bolnice na Boninovu 1888-1988.". - Na spomen o. Eugena Zaninovica*.-(Zadar, 1973). - *Brat Franjo* (1978, 1980, 1981). - *Otok pasman kroz vjekove i danas*. Zadar (1987,171-183). *"Vjesnik provincije sv. Jeronima* (Zadar (1961, 1962, 1963, 1964, 1970, 1971, 1974). - *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU* 29/1991: 189-200). — *Prevodio je* W. Nigg. Der Mann aus Assisi!. Franjo Asiski i njegov svijet. Zagreb, 1980. — *Uredio: Spomenica Gospe od andela u Orebicima 1470-1970,*

Omis, 1970. 7-38, 333-360 - *Samostan sv. Frane u Zadru* , Rijeka, 1980, 25-101, 203-221. - *Samostan Male brace u Dubrovniku.,* Zagreb, 1985.
DJELA: Vinko Velnić and Hrvoje Tartalja, *The developement of Pharmacv in Yugoslav Countries*. Zagreb, 1957. — Benigno F. Perrone - Justin Velnić. *Il beato Giacomo e il suo santuario*. Vol. II. Bitetto, 1985.
LITERATURA: Gabrijel ŠTOKALO: O. Justin Velnić. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima XXXII (1990) br. 3, str. 36.37.G. Štokalo- J. Sopta

VELNIĆ, Teofil, provincijal (Baška Draga, 6. IV. 1892 - Pazin, 13. I. 1967). - Pučku školu pohađa u rodnom mjestu, gimnaziju na Košljunu i Zadru, novicijat u Kopru, a teologiju u Dubrovniku. Za svećenika je zaređen 1914. g. U Beču je 1920. doktorirao na teološkom fakultetu. U svojoj redovničkoj zajednici vršio je službu magistra klerika, gvardijana, definitora, kustosa i provincijala. Bio je i generalni vizitator. Nastavničku službu je obavljao na franjevačkoj gimnaziji u Dubrovniku i biskupskoj u Pazinu. Teologiju je predavao na franjevačkoj bogosloviji u u Dubrovniku i biskupskoj u Pazinu. U Dubrovniku je bio predsjednik Hrvatskog pjevačkog društva "Gundulić", tajnik i kapelan "Braće hrvatskog zmaja", pčlan uprave kulturno-socijalnog društva "Našredak" i predstavnik sklupa esperantista. Javnosti se predstavio s nekoliko brošura i monografija. Problem međunarodnog jezika i esperanto, Dubrovnik 1924. - O. Fulgencije Carev, Pazin 1961. - O. Marko Tvrdeić, Pazin 1962. - Mali cvijet iz Istre, Pazin 1964. - Svjedoci Jehove, Pazin 1966. - Vodič po franjevačkom samostanu u Hvaru, Pazin 1966. - Košljun. Pazin 1967. Bio je urednik i suradnik Euharistijskog glasnika. Pisao je u: Novoj reviji (1931). - Listu dubrovačke biskupije (1922-1923, 1925). God. 1939. kao provincijal službeno traži da se slike i spisi provincije, koji su ostali u samostanu sv. Frane u zadru od Italijom, vrate provinciji.
LITERATURA: Andrija BONIFAČIĆ, Mp. O. Teofil dr. Velnić, Vjesnik Franjevačke prov. sv. Jeronima, Zadar 1967, str. 28-30. - Jerko BAKOTIN, Oproštajni govor, op. cit. str. 32-37. PP

VEREN, Klement, povjerenik Hrvatsko-slovenskog franjevačkog bratstva u SAD (Murska Sobota, Slovenija, 5. XIII. 1887. - Čakovec, 29. VIII. 1954.). — Stupio je 1904. u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Završivši srednje školovanje u Varaždinu i teološko na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, zaređen je 1911. za svećenika. Svećeničko djelovanje je započeo kao odgojitelj u malom sjemeništu u Varaždinu (1912/13); zatim je bio vjeroučitelj u Našicama i vojni kapelan (1914-1918). Poslije rata je bio župnik i samostanski starješina u Cerniku (1918-1921) i Vukovaru (1921-1924). Potom je pošao u Sjedinjene američke države, gdje je djelovao među hrvatskim iseljenicima i doseljenicima iz Prekomurja u gradu Betlehemu (1924-1929); za potonje je priredio i vjersku literaturu, a za izgradnju sjemenišne i gimnazijske zgrade u Varaždinu je skupljao pomoć. Vrhovna uprava Franjevačkog reda ga je imenovala prvim poglavarom tzv. Jugoslavenskog franjevačkog komesarijata sa središtem u Chicagu (1926-1929). Po povratku u domovinu bio je gvardijan u Subotici (1930-1933), dušobriznik u Šarengradu, Iloku, Baču, Bjelovaru, Trsatu i Vukovaru. Za vrijeme Drugog svjetskog rata često se je u Čakovcu izlagao prijetnjama mađarskih okupacijskih vlasti braneći prava hrvatskog stanovništva. Poslije rata bio je u Virovitici, a zatim se vratio u Čakovec.
LIT.: U spomen pok. p. Klementu Verenu. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,* 7 (1954), br.4, 12-14.
F. E. Hoško

VESELIĆ, Mato, seljak (Pridvorje u Konavlima, 14. IX. 1871 - 19. VII. 1952). Potječe iz obitelji dobročinitelja franjevačkog samostana sv. Vlaha u Pridvorju. Mladost je proveo u rodnom kraju. natjeran potrebnom odlazi u Ameriku i provodi duže vremena u Kaliforniji. Po povratku, u starijim danima, posve se predao franjevačkoj trećoredačkoj

pobožnosti. Na blagdan sv. Franje proveo bi čitav dan u crkvi i samostanu u Pridvorju. I inače je bio česti gost starješine samostana o. Antuna Krile, kojemu je drugovanje s ovim pobožnim čovjekom bilo od utjehe. Još i danas je svježa uspomena na ovog čovjeka među vjernicima pridvorske župe, a posebno među trećorecima.
LITERATURA: Ljudevit ŠONJE (LJŠ): VEselić, Mato. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 282a. LJ. Šonje

VEŠARA, Paškal, odgojitelj (Fojnica, 20. IX. 1906 - Fojnica, 3. II. 1979). - Krsno mu je ime Mato. Rodio se od oca Ive i majke Kristine rođ. Kalamaut. Pučku školu završio je u Fojnici, šest razreda gimnazije u Visokom (1918-1924), teologiju u Sarajevu (1925-1929) i istodobno VII i VIII razred gimnazije. Studirao je hrvatski, francuski i latinski jezik na Sorboni (1932-1935) i Zagreb (1935-1937). U franjevački red stupio je 1924., a svećenik postao 1929. Bio je profesor u Visokom (1929-1932, 1937-1945, 1948-1958), profesor na dominikanskoj gimnaziji na Bolu, meštar novaka u Kraljevoj Sutjesci (1945-1948), pastoralni svećenik među našim radnicima u esenskoj biskupiji (oko 1965). Petnaestak posljednjih godina proveo je u Fojnici. Putovao je više puta zvbog službenih i drugih razloga u Francusku, Italiju, Španjolsku, Portugal i Njemačku. Znao je osim klasičnih jezika još i francuski, talijanski, španjolski, portugalski i njemački. - Vešara je bio vrijedan svećenik, iskren rodoljub, ljubitelj prirode, originalno duhovit, djelatni vjernik, kršćanski humanista. Napisao je dvije knjige te objelodanio više priloga vjerskog, asketskog i povijesno-kulturnog sadržaja u Franjevačkom vijesniku (1929, 1934, 1940-1941), Glasniku sv. Ante (1933, 1943, 1945), Dobrom Pastiru (1956, 1959, 1960, 1962), Kalendaru Dobri Pastir (1958, 1974) i Bosni Srebrenoj (1965). Napisao je predgovor za ediciju Fojnički grbovnik (Sarajevo 1972).
DJELA: Lurdska razmatranja. Sarajevo 1958. - Fatima. Zagreb 1967.
LITERATURA: KOVAČIĆ Anto Slavko: Skice za portret fra Paškala Vešare. Nova et Vetera, 29(1979) II, str. 319-330.

VEŠARA, Zdravko, odgojitelj (Fojnica, 21. XII. 1895 - Zagreb, 4. VII- 1935) - Potječe iz radničke porodice. Na krštenju je dobio ime Franjo. Osnovnu je školu završio u Fojnici, (1902-1906), gimnaziju u Visokom (1906-1915), maturu 1916. U Novicijat FS stupio je 1911. Teologiju je studirao u Sarajevu i Budimpešti, biologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, za svećenika je zaređen 1918. Bio je profesor franjevačke gimnazije u Visokom 1922-1933. i 1934-1935. i predavao prirodoslovlje, kemiju, fiziku, higijenu, francuski, povijest i pjevanje. Vršio je kratko vrijeme službu meštra klerika 1929-1930. Bio je sposoban pjevač i svirač na orbuljama i klaviru. - ostavljao je snažan autisak kao parofesor i odgojitelj i to punoćom i cjelovitošću svoje ličnosti: inteligencijom, vedrinom, religioznošću, prijaznim, otvorenim, plemenitim stavom prema ljudima, spremnošću na pomaganje, vojim jasnim, oduševljenim predavanjem, ali i izvan nastave, upozoravanjem mladih ljudi na svijet astronomije, društvenih problema, teologije, književnosti, umjetnosti a napose muzike. Zanimao se za istraživanje rodnog kraja i njegove okolice, planina Vranice, Zeca, Motorca te Prokoškog jezera, gdje je proučavao geološki sastav ali isto tako i biljni i životnjski svijet (endeme) Iz istih namjera putovao je i po ostaloj Bosni. Kratkoća aktivnog života, iapunjenog velikim obvezama i abolešću, spriječila ga je da u tom pravdu pruži vidnije rezultate. Surađivao je ponešto u Franjevačkom vijesniku (1927, 1933), Glasniku sv. Ante (1931) i Spomenici Franjevačke klasične gimnazije u Visokom 1882-1932).
LITERATURA: † Prof. fra Zdravko Vešara. Vrhbosna 49 (1935), 192 - † Fra Zdravko Vešara. Hrvatska straža, 7 (1935), br. 133, 7.I. Gavran

VEZILIĆ Metod (*Ivan) profesor, župnik, stradalac (Sinj, 26. III. 1883 - Vrdol, 18. V.

1944). Osnovnu i srednju školu završio je u Sinju. U novicijat je ušao godine 1899. Filozofiju je učio u Zaostrogu (1900-1902) a bogosloviju u Makarskoj (1902-1904). Zaređen je za svećenika godine 1905. Studirao je crkvenu povijest i položio licencijat. Nakon toga njegov se život do godine 1925. odvijao u Sinju gdje se isticao radom. Bio je jedan od osnivača Kongregacije Gospe Sinjske, duhačke glazbe, vođa katoličke omladine, dobar propovjednik. Neko vrijeme bio je prefekt u sjemeništu. Na Gimnaziji je dugo vršio službu nastavnika u više navrata: šk. g. 1906/07 do 1909/10, te od 1912/13. do 1913/14, a zatim 1915/16. do 1924/25. Predavao je povijest i zemljopis, jednu godinu hrvatski jezik. Godine 1925. imenovan je župnikom u Bajagiću a 1926. u Potravlju. Godine 1928. izabran je za definitora provincije i postao gvardijan na Visovcu. Nakon toga je bio župnik na Unešiću (1931) a zatim u Bajagiću, a godine 1941. u Gali. Odatle su ga partizani odveli i umro je mučeničkom smrću. *J. Soldo?*

VEŽIĆ, fra Franjo, provincijal i propovjednik (Brist, o 1886 – Makarska, 19. VII. 1873). Teologiju je studirao u Makarskoj i u Budimu, među posljednjim dalmatinskim franjevacima koji su tu studirali. Provincijal 1829-1832. Više godina prije smrti potpuno je oslijepio.

Djela: *Propositiones theologicae, quas publico certamini exponit et in argumentum perenne suae devotionis seraphico patri suo patriarchae s. Francisco v. f. Franciscus Vexich […] Dusputabuntur Macarscae in ecclesia s; Mariae a. 1807 die … sub assistentia RR. PP. Andreae Tomassevich.* (KMB Dubrovnik 33-XII-2 privez 61. Jurić, 2901). V. Kapitanović

VICIĆ (ĐEVRIĆ), Vice, glazbenik (Fojnica, 1734 - Fojnica, 1796) - Osnovno školovanje dobio je u samostanu u Fojnici a više je nauke završio u Italiji, gdje se također usavršio u glazbi. Po povratku, postao je ravnateljem kora u Fojnici, što je obavljao gotovo deset godina. Iza toga je bio župnik u Bihaću i u Dobretićima kod Jajca. Pod starost se vratio u samostan i tu nabavio orgulje i sastavio pjesme. Komponirao je mnoge mise i lijepo ih vlastoručno, s inicijalima u boji ispisao. Sastavio je niz pjesama; za šest pjesama dodao je i napjeve. To je djelo kasnije izdao. I. fra Franjo Jukić. Bolovao je od vodene bolesti. Pokopan je u groblju odmah do samostana, koje je kasnije napušteno pa se za grob danas ne zna.

DJELA: Pisme razlike na poštenje Božie, B.D. Marie i sviuh svetih, sastavljene od o. F. Vice Vicića godine 1785. sad pako na svitlost dane po I.F. Jukiću. U Splitu 1844, tiskom Oliveti i družbenice.

LITERATURA: J. MATKOVIĆ: Bibliografija bosanskih franjevaca, Tiskane knjige. Sarajevo 1896. - J. JELENIĆ: Kultura i bosanski franjevci, II. sv. Sarajevo 1915, 581-586 - R. PILIČIĆ: Obrada Pjesmarice fra Vice Vicića. Strojopis, Diplomski rad, Zagreb, Institut za crkvenu glazbu - Zdenka MILETIĆ: Glazbena zrnca iz Bosne - Vice Vicić. Sveta Cecilija, 49 (1979), br. 1, str. 3-4. I. Gavran

VIČIĆ, Egidije Franjo, provincijal (Rijeka, 1647 - Varaždin, 10. IV. 1691). - Sin je Jurja i Uršule r. Marinović; uz njihovo dopuštenje je 1655. stupio u Križevcima u Provinciju sv. Ladislava. Završivši filozofiju na školama Provincije (1667-1669) studirao je dvije godine u inozemstvu i položio ispit za profesora filozofije. Predaje na filozofskom učilištu u Zagrebu (1671-1674), premda je tek 1673. zaređen za svećenika. Postigao je i zvanje profesora teologije pa poučava najprije na učilištu moralnog bogoslovlja u Varaždinu (1675/76), a zatim na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta 2. razreda u Zagrebu (1676-1678); dvije godine je tumačio crkveno pravo na posebnom učilištu prava koje je u to vrijeme Provincija bila otvorila u Varaždinu (1687-1689). U zajednici je obavljao i upravne službe: gvardijana u Zagrebu (1674/75, 1686/87), tajnika (1684-1687) i kustoda Provincije (1687-1690) te provincijala (1690/91): smrt ga je spriječila da tu službu privede kraju.

LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu: Matricula officiorum, sign. B 2, str. 35. - Ibidem: Monumenta Custodiae S. Ladislai, sv. 1, str.

187. - Arhiv franjevačkog samostana u Varaždinu: Necrologium Provinciae S. Ladislai. F. E. Hoško

VID GVOZDANSKI (de Monte ferreo, de Castroferreo, od Gvozda, od Gvozdanskoga) O. Min., biskup († pr. 23. V. 1347) . Njegov brat Šimun imao je posjede kod Topuskog, pa je sasvim opravdano tvrditi da je latinski izraz "de Monte ferreo" istovjetno s planinom Gvozd, a "de Castroferreo" s gradom Gvozdansko podno Petrove gore 15 km od Zrina i oko 30 od Topuskog. Izraz "de Monte ferreo" označava da je bio plemićkog podrijetla. Bio je kapelan i savjetnik kralja Karla Roberta, na čiju preporuku Ivan XXII. naređuje 4. X. 1332. ostrogonskom nadbiskupu, da Vida ustoliči za prvog biskupa u Milkowu, u Vlaškoj. Gams ga tamo i spominje kao biskupa ardjiskog do 1347. Čini se ipak da do toga nije došlo jer je Ivan XXII. imenovao 11. V. 1334. Vida nitrijskim biskupom, ne spominjući eventualni premještaj. Ustoličenje je moralo prilično zakasniti jer mu je papa dopustio tek 29. VIII. 1334. da može biskupsko posvećenje primiti i van Rima. Nakon njegove smrti imenovan mu je 3. V. 1347. nasljednik.

LIT.: *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, XI.* [ur. T. Smičiklas], Zagreb 191?, 534 br. 404; 195 br. 147; 252 br. l92. — P. GAMS: *Series episcoporum Ecclesiae Catholicae,* Regensburg 1873 [Graz 1957], 383; 375. — *Bularium Franciscanum, V,* [ed. C. Eubel], Romae 1898, br. 996 1064.— C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, I,* Padova 1968^{2}, 368; usp. i 339 bilj. 1. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 101.

VID IZ CRESA, FKN († pr. 6. II.1436), biskup. Protupapa Ivan XXIII. imenovao je Vida za osorskog biskupa 24. X. 1412. nakon smrti biskupa Izidora. Kako je prethodno 8. XI. 1411. imenovan za osorskog biskupa fr. Gigo, ali je preminuo prije biskupskog ređenja, pa ne dolazi u redoslijed osorskih biskupa, Eubel je poistovjetio Giga s Vidom, kao da se radi o samo jednoj osobi. Nekrologij padovanske provincije spominje Vida na dan 1. II. 1436. No, to nije mogao biti dan smrti, jer je samo pet dana kasnije ubilježena obveza uplate za njegova nasljednika Petra Leonis.

LIT.: Conradus EUBEL: *Bullarium Franciscanum*, vol. VII, 459s br. 1279, Romae 1904. C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 67; II, 77. — Pius Bonifac. GAMS: *Series Episcoporum Ecclesiae Catholicae*, Graz 1957, 391. *Archivio Sartori…* (a cura di P.Giovanni Luisetto), Padova 1988. vol. III, 1268 br; 1292 br. 22. M. Žugaj

VID IZ KOTORA, graditelj Visokih Dečana (XIV. st) - Djelovao po Dalmaciji na gradnji samostana (Zadar, Dubrovnik, Kotor). Njegov je rad i crkva sv. Franje u Puli (Oreb). Na poziv srpskog kralja Stefana Uroša III. bio je glavni arhitekta crkve Sv. Spasa u Dečanima, građene od 1326-1335.g. Ovo njegovo djelo je do danas najbolje očuvani spomenik srpskog srednjevjekovnog crkvenog građevinarstva; po koncepciji, najsloženiji, a po dimenzijama najveći. (Kašanin). Ovaj arhitekta o kojem svjedoči natpis nad južnim vratima crkve u Dečanima se smatra jednim od tvoraca raške građevinske škole (Kovijanić), jer je majstorski prilagodio međusobno bizantske, romaničke i gotičke elemente što je bila novost na ovome prostoru. Također je u Dečane doveo i kotorske slikare koji su najvećim dijelom oslikali ovaj spomenik. (Mijović).

LITERATURA: KUKULJEVIĆ: slovnik Umjetnika Jugoslavenskih. Zagreb 1858, 205. - Giuseppe GELCICH: Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro. zara 1880, 185-186. - Emilij LASZOWSKI: Kotoranin, Vid. Znameniti i zaslužni Hrvati. zagreb 1925, 141b. - Risto KOVIJANIĆ: Vita Kotoranin neimar Dečana. (ćirilicom). Beograd 1962. - Milan KAŠANIN (M.Kin.): Dečani. Enciklopedija likovnih umjetnosti 2. Zagreb 1962, 20b-22b. - -: Kotor. Le littoral Yougoslave - Guide. Zagreb 1967, 38b. - Marin OREB: Uzori svetosti... i drugi časni sinovi... Split 1970, 56-57. - -: Vito iz Kotora. Leksikon JLZ. Zagreb 1974, 1052c. -

Pavle MIJOVIĆ: Umjetničko blago Crne Gore. Beograd-Titograd 1980, 150, 152. - Konstantin JIREČEK: Istorija Srba I. Beograd 1981 2, 296. I. Djamić

VIDIĆ, fra Stanko (*Mate) (Lučani/Sinj, 31. X. 1894. — Sinj 26. V. 1973). Osnovnu školu pohađao u Krušvaru i Hrvacima, srednju u Sinju. Filozofiju studirao u Zaostrogu, teologiju u Makarskoj. Dana 8. IX. 1913. obukao franjevačko odijelo na Visovcu, za svećenika zaređen 15. XII. 1920. u Splitu. Od 1920-23. prefekt u Sjemeništu i nastavnik na Gimnaziji. Zatim odlazi u Fribourg u Švicarskoj, studira biologiju i polaže doktorat. Od šk. g. 1927/28 pa sve do šk. g. 1961/62. radi na Gimnaziji. Izuzetak su dvije godine rata (1944-46). Predaje biologiju, fiziku, matematiku i po potrebi još neke predmete. Javljao se u Mariji slikama iz prirode, koje dokazuju svrsishodnost, odnosno Božju opstojnost. Naveo je 32 imena biljaka koje nose Gospino ime. "Marijanski nazivi za biljke kod nas" - "Nomenclatura Mariana botanica apud Croatas". Marija, br. 3, 1963.

K. Bašić

VIDOVIĆ, Bonifac, provincijal (Dobro-ž. Vidoši, 8. II. 1870 - Gorica-Livno, 17. XII. 1952). - Krsno mu je ime Božo. Sin je Joze i Kate rođ. Marelja. Osnovnu školu svršio u Vidošima 1882., tri razreda probanata u Gučoj Gori (1882-1885), dvije godine filozofije u Kraljevoj Sutjesci i Gučoj Gori, teologiju u Pečuhu, novicijat započeo u Fojnici 1885, za svećenika zaređen 1892. Bio je kapelan u ČuklIću (1892-1894), tri godine prefekt i učitelj klerika uLivnu (dvaput) i na Petrićevcu, tajnik provincije (1897-1899), župnik u Vidošima (1901-1903), Livnu (triput) i Ćukliću, gvardijan u Livnu osam godina u dva navrata i dvije godine u Visokom, generalni vizitator u Hercegovini 1910. i Hrvatskoj 1928, te provincijal Bosne Srebrene (1919-1922). Posljednje godine života proživio je u Livnu. Napisao je praktičnu knjižicu Pouka o razmatranju i surađivao manjim prilozima u Serafinskom perivoju (1903, 1919, 1910) i Vrhbosni (1919).

LITERATURA: Kartoteka osoblja Bosne Srebrene. † Fr. Bonifacije Vidović, Bosna Srebrena, 12(1953) 1, sgtr. 9-10.- † Fra Bonifac Vidović, Dobri Pastir, 2(1953) I-IV, str. 397. A. Kovačić

VIDOVIĆ, s. Kasilda, profesorica (Zadar, 28. 11. 1911 Đakovo, 16. 12. 1993), sestra sv. Križa. Vrlo rano osjetila je redovnički poziv. Kao učenica građanske škole oduševila se Merčevim geslom *Žrtva, euharistija, apostolat,* koji je dao smisao cijelom njezinom životu. U trinaestoj godini piše u Đakovo moleći da je sestre prime u samostan. No morala je čekati još dvije godine. Kroz to se vrijeme svom dušom posvetila Orlovskom društvu. Godine 1927. stupila je u Družbu sestara svetoga Križa Svršivši u Đakovu Građansku školu odlazi u Zagreb gdje kod sestara Milosrdnica sv. Vinka polazi V. i VI. razred gimnazije. Sedmi i osmi završava u Osijeku. Nakon završene redovničke formacije polaže 1935. prve zavjete Iste godine počinje studij književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Završivši 1940. studij dolazi u Provincijalnu kuću gdje već iste godine počinje poučavati na Građanskoj školi Družbe. Kad je u Osijeku slijedeće godine bila otvorena Klasična gimnazija Družbe, s. Kasilda je premještena u Osijek gdje poučava svoju struku. No nije dugo predavala. Nakon dvije godine razboljela se teško. S bolešću će se boriti cijelu mladost, a s posljedicama i cijeli život. Boluje sve do 1959. Liječi se i radi u uredu Provincijske kuće. Te je godine premještena na Sušak, gdje joj se na morskom zraku zdravlje ponešto učvršćuje. Marljivo radi prevodeći s talijanskog za periodik *Iz života* koji su u to vrijeme izdavali Isusovci u Opatiji. Jedno vrijeme vrši i službu kućne poglavarice u zajednici svojih sestara na župi sv. Jakova u Opatiji. Godine 1973. dolazi u Provincijalnu kuću gdje preuzima pisanje samostanske kronike. Službu kroničarke vršila je punih dvadeset godina. Kao kroničarka radila je na sabiranju arhivske građe po raznim arhivima, napose u Arhivu Kuće matice u Ingenbohlu. Tako je sabrala mnogo građe za buduću povijest svoje Provincije. Poslije II.

vat. sabora sudjelovala je svojim predavanjima na različitim znanstvenim skupovima. Ciklostilom je objavljen njezin prijevod knjige Maria Eugenia Pietromarche, *La beata Maria de Mattias,* Zagreb, 1962. U rukopisu su joj ostali prijevodi: Nino Salvaneschi, *Il libro dell' anima,* Milano 1941; Gaston Coutrois, *Magnificat,* meditacije; René Bazin, *Osamljena;* Agnes Richomme, *Oče naš,* razmatranja i *Zdravo Marijo,* razmatranja od iste autorice.
LIT.: S.T. KOŠEC, »Sestra Kasilda Anka Vidović«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, XV (1994) 1,
M. Žigrić

VIDUVIĆ, Vikcko, profesor (Korčula ? - Zadar, 31. VIII. 1797). - Filozofsko teološki studij završava u Italiji. Kao mladi svećenik predavao je filozofiju u samostanu sv. Franje uPadovi, a zatim je 42 godine bio profesor u glagoljaškom sjemeništu u Zadru. Prredavanja je držao na hrvatskom jeziku. Neprestano je nastojao da njegovi slušači što bolje upoznaju narodnu kulturu.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke provincije sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 116. P. Pejić

VILOV, Stjepan, pisac (Budim, kraj 17. stoljeća - Busim, 2. VII. 1747). U franjevački red stupio je u Iloku 1709. Godine 1722. imenovan je propovjednikom u Osijeku. Nešto kasnije (1725) nalazi se u istom mjestu kao odgojitelj mladeži. istu dužnost obavljao je i u Budimu te šest godina bio gvardijan. Biran je za definitora provincije i generalnog vizitatora u Bugarskoj. Bio je bogoslov i jprisjednik duhovnog stola kaločkog biskupa Gabrijela Patačića. U knjižnici franjevačkog samostana u Budimu nalazio se njegov rukopis Philosophia naturalis seu Phisica, kojeg je završio 1716.
DJELA: Razgovor prijateljski među krstjaninom i ristjaninom. Budim 1736.
LITERATURA: PAVIĆ Emerik: Ramus viridantis olivae... seu... descriptio provinciae Bosnae Argentinae... Budim 176, str. 70, 73, 223. - JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srebreničke II (rukopis u tološkom arhivu). A. Kovačić

VILOV, Stjepan, teološki pisac, književnik (Budim, potkraj 17. st. — Budim, 5. XI. 1747). God. 1709. stupio u Iloku među franjevce Bosne Srebrene. Filozofiju i teologiju je studirao u Italiji. Postigavši stručnu spremu profesora filozofije i teologije, predavao je naprije na filozofskom učilištu u Budimu (1721-1724), a zatim na bogoslovnim školama u Osijeku (1724-1729) i Budimu (1729-1739); u Budimu je bio dekan Generalnog učilišta (1739-1747), a nosio je i naslov lektora jubilata. U budimskom samostanu je tri puta bio starješina (1732/33, 1740-1743, 1746/47), a u upravi Bosne Srebrene je sudjelovao kao definitor za provincijala Luke Karagića (1735-1738). Kao osobit izaslanik obavljao je poslove Provincije u Beču (1735/36. i 1743.), a 1741. je bio generalni vizitator u Bugarskoj. Provincijal Filip Lastrić mu je 1742. povjerio da s profesorima budimske bogoslovne škole pripravi statute Provincije. Nije poznato, da li je to i učinio. U rukopisu su preostali spisi *Tractatus de Deo uno et trino* (Essekini 1727/28; vel. 15,5 x 19,7 cm; fol. nepag. 234; u franj. samostanu u Budimu, sign. k III 46), *Theologia dogmatica* ... secundum ordinem Quattuor Librorum Sententiarum (Buda 1735/36; vel. 16 x 20 cm; nepag.; franj. samostan u Budimu, sign. k III 41); *Scripta theologica* (Buda 1736/37; vel. 11,5 x 20 cm; fol. 336; franj. samostan u Iloku, sign. B 138). Uređivao je hrvatski kalendar koji je izlazio u Budimu, a E. Pavić mu pripisuje dva hrvatski pisana djela, jedno pripada kontroverzističkoj literaturi. A. Bačić ga pak naziva začetnikom onovremenog hrvatskog pravopisa u Bosni, Slavoniji i Podunavlju.
DJELA: — Razgovor prijateljski među krstjaninom i ristjaninom. Budim 1736.
LIT.: J. JELENIĆ: *Necrologium Bosnae Argentinae,* Srajevo 1917, 22.— L. HADROVICS: Pokušaj reforme latiničkog pravopisa 1785. godine, *Anali Filološkog fakulteta,* Beograd 1966, sv. 5, 1267-272. — A. SEKULIĆ: *Književnost bačkih Hrvata,*

Zagreb 1970. — Z. VINCE: Grafijsko-pravopisna pitanja pretpreporodnog i preporodnog doba u Slavoniji, *I. znanstveni sabor Slavonije i Baranje,* 774-778. — F.E. HOŠKO: Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, *Kačić* 8 (1976), 152-157. — ISTI: Prosvjetno i kulturno djelovanje... franjevaca ...u Budimu, *Nova et vetera* 28 (1978), sv. 1/2, 137-140. F.E. Hoško

VINCENCIJE IZ DUBROVNIKA (a Ragusio), ljekarnik (Dubrovnik, 18. st.) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Ljekarnik. Umro u dubrovniku u 30. godini života i 9. redovništva.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 456. - Vinko VELNIĆ: Tableau chronologique des apothicaires de la pharmacie des Pères Franciscains à Dubrovnik. Die Vorträge der Hauptversammlung des Int. Pharm. Kongresses in Dubrovnik (26.-31. VIII. 1959). Stuttghart 1960, 189-197. I. Djamić

VINJALIĆ, fra Gašpar (Vinjal, *Petar), povjesničar (Zadar, 3. X. 1707 - Visovac, 16. V. 1781.) Potječe iz ugledne časničke obitelji. Nižu je školu završio u Zadru. U franjevački red je stupio 12. XI. 1735. na Visovcu. Nema sigurnih podataka o njegovu studiju filozofije i teologije, podaci koji se donose zasnivaju se na vjerojatnosti. Vršio je različite službe: učitelj mladeži u Šibeniku (1742) i Kninu (1742-1743, 1747, 1766-1770) župnik u Kninu (možda 1742-43, 1749), gvardijan (1749-1751), predsjednik samostana u Šibeniku (1758) i župnik u Šibenskom Varošu (1758-1759), i definitor Provincije (1763-1766). Čini se da je kraće vrijeme zbog liječenja boravio u Veneciji a zatim je nakasnije 1775. premješten na Visovac gdje je i umro. Napisao je *Compendio istorico e cronologico delle cose più memorabili occorse agli Iliri e Slavi in Dalmazia, Croazia e Bosna*. Sadrži povijest Dalmacije do 1769. godine. Prva dva dijela te povijesti objavio je mletački franjevac Gianantonio Bomman pod naslovom *Storia civile ed ecclesiastica della Dalmazia, Croazia e Bosna in libri dodici compendiata*. Venezia, Apresso Antonio Locatelli, 1775. Treći, najvažniji, dio ostao je u rukopisu. Građu za ovaj posljednji dio crpio je uglavnom iz franjevačkih i nekih privatnih obiteljskih arhiva tako da u tom dijelu ima važnih obavijesti, posebno iz povijesti zagorskog dijela Dalmacije, koje se ne mogu naći kod drugih povjesničara. Kao učitelj mladeži napisao je trojezičnu gramatiku *Pricipi della Gramatica* ad uso de Slavi che desiderano esser Religiosi con quali apprenderano nell'istesso tempo la lingua Latina et Italiana, servira anco agli Italiani per apprendere la lingua Slava. Opera di Fra Gasparo Vignalich ex deffinitor dell'Osservante Provinzia del'SS Redentor in Dalmazia. Ostali povijesni rukopisi sačuvani na Visovcu kao *Ristretto di memorie istoriche della Dalmazia* zapravo su koncepti za navedeno povijesno djelo. Osim toga sačuvano je u prijepisu pismo upućeno Ivanu Lovriću pod naslovom *Copia del scritto da fra Gasparo Vignalich li 22 8bre 1776, e spedito al p. Guard. di Sign, accio lo facesse legger al Lovrich e ad altri e poi lo rimandasse all'Autore come fece molto temp dopo*. 36 str. (daktilografski prijepis u Knjižnici Franjevačkoga samostana u Sinju, rkp. XX/9). Nikodim Milaš spominje i njegov spis *Cenni nell!attività dei Frati Minori a Stagno e luoghi adiacenti.*
Lit.: S. ZLATOVIĆ, Ot. Gašpar Vinjalić franovac Redodržave presv. Odkupitelja u Dalmaciji, *Nada* 1883, 115-117. – Š. Urlić, O. Gašpar Vinjalić, Rad JAZU, 189 (1911), 277-287. — N. SUBORIĆ, Vladika Končarević i njegov ljetopis, *Magazin sjeverne Dalmacije*, 1 (1934), 43-52. — S. PETROV, Zaboravljena trojezična gramatika fra Gašpara Vinjalića, *Nova Revija* 19 (1940), 457-463. – P. PEZO, Franjevci Provincije Presv. Otkupitelja pisci latinskih gramatika u XVIII. stoljeću, *Kačić* 16 (1984) 67-70; B. PEZO, Fra Gašpar Vinjalić i njegova rukopisna Baština, *Visovački zbornik*, Visovac, 1997, 329-336. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 71-73. – V. KAPITANOVIĆ, Gašpar

Vinjalić i njegova povijest Slavena, u GAŠPAR VINJALIĆ, *Kratki povijesni i kronološki pregled važnijih zbivanja koja su se dogodila Slavenima u Dalmaciji*, III. dio, 1514. – 1769. (u tisku).

V. Kapitanović

VINTURIĆ, Klement (Vinturich), glazbenik (? - Dubrovnik, prije 1582) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. IZvrstan glazbenik.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 425.

I. Djamić

VISINONI, Josip, provincijal (Zadar, oko 1713 - Zadar, 9. V. 1805). Vrlo mlad je stupio u Franjevački red. Filozofsko teološki studij završava u Bresci. Neko vrijeme je predavao filozofiju u Milanu, a teologiju u Kopru. kao cijenjenjen propovjednik nastupao je u raznim gradovima Italije. U Redu i provinciji je slovio kao ugledan redovnik. Dva puta je bio provincijal (1786-1789; 1798-1801). Vrhovna uprava Reda povjerila mu je službu generalnog vizitatora u provinciji presv. Otkupitelja. U rukopisu je ostavio djela: Trattati di filosofia e di teologia; - Quaresimali italiano ed illirice; - Storia del Convento di Zara.
LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, parte seconda, Zara 1864. str. 37-38. P. Pejić

VLADIĆ, Anto, provincijal *Usti-Rama, 15. V. 1819 - Rama, 13. XI. 1889). - Školovanje je završio u Fojnici i u Ugarskoj, gdje se 1840. nalazi kao student. U franjevački red stupio je 1834., a za svećenika zaređen 1842. Bio je tajnik apostolskog provikara Karačića i biskupa Šunjića, izvanjski biskupov vikar u Bosanskoj Krajini te za župe Sko0plje, Ramu i Neretvu, provincijal (1860-1863) i definitor Bosne Srebrene, gvardijan u Rami više puta, župnik u Ivanjskoj, Rami i Prozoru, nadglednik pučkih škola i distriktu, generalni izaslanik i definitor, Jeronim Vladić mu je posvetio svoje Uspomene o Rami.
LITERATURA: Šematizmi Bosne Srebrene od 1840, 1852, 1856, 1864, 1878 i 1887. A. Kovačić

VLADIĆ, Jeronim, povjesničar (Usti-Rama, 2. III. 1848. - Šćit-Rama, 25. VI- 1923). - Čitati i pisati naučio je kod župnika u Triešćanima (1857-1l858). Daljnje školovanje teklo je ovim redoslijedom: 1858. dolazi u Fojnicu da uči latinsku školu i da se priprema za novicijat, krajem iste godine školu proslijeđuje u Gučoj Gori, 1859. vraća se u Fojnicu da bi početkom 1860. pošao u Bugojno učiti latinski jezik kod župnika fra Filipa Kunića. Ovaj ga polovicom iste godine vodi u Carigrad, gdje pohađa franjevačku školu kod sv. Marije na talijanskom i novogrčkom sve do kraja 1861. kada se vraća u Fojnicu u kojoj ostaje do početka 1865. Tada odlazi ponovo u Guču Goru da bi već u travnju prešao u LIvno, a u listopadu u Đakovo. Ovdje (1865-1869) i u Rimu (1869-1870) završava filozofsko-teološki studij. Novicijat je obavio u Fojnici (1863-1864), a za svećenika zaređen u Rimu 1870. - Bio je svečani propovjednik i učitelj osvnovne škole u Fojnici (1871-1874), nastavnik humaniornih nauka i filozofije (1874-1876), odnosno filozofije i teologije (1876-1880) u Livnu, učitelj humaniornih nauka, ravnatelj crkvenog pjevanja i drugi meštar novaka u Fojnici (1880-1882), župnik na Golom Brdu kod Bugojna (1882-1884) i gračacu (1895-1899), kateheta u velikoj gimnaziji, učiteljskoj preparandiji i tehničkoj školi u Sarajevu (1884-1894), predsjednik rezidencije u Rami (1895), prvi meštar novaka u Fojnici (1899). Od 1908. živio je i djelovao na Šćitu u Rami. Godine 1881. putovao je na hodočašće u Rim. Uživao je velik ugled uf ranjevačkom redu. Godine 1902. bio je generalni izaslanik u provinciji resv. Otkupitelja u Dalmaciji, a 1901. biran je za generalnog definitora i provincijalnog komisara u Albaniji. — Vladić je bio ljubitelj narodnog blaga, dobar poznavalac franjevačke jprošlosti, osobito domaće. Prvu pjesmu u deseterdu objelodanio je 1867. u Bosiljku. Narodne pri0povijetke koje je sabrao ostavio je knjižnici "Zbora redovničke mladeži bosanske". Jednu je objelodanio Tordinac. Još

kao đak uređivao je šaljive listove Klepetalo i Ljiljan, a kasnije Glasnik jugoslavenskih franjevaca (1887-1894). Napisao je i objelodanio nekoliko samostalnih djela te preveo od isusovca Vilima Stanihursta Povijest bezsmrtnog Boga. Neke njegove propovijedi tiskao je Hinko Hladaček u svom katoličkom propovijedniku. Brojne radove objelodanio je sam ili drugi poslije smrti u Srcu Isusovu (1886), Sriemskom Hrvatu (1880), Glasniku jugoslavenskih franjevaca (1888-1889, 1890-1894), Franjevačkom glasniku (1895-1902), Serafinskom perivoju (1902-1903, 1907), Glasniku sv. Ante (1907-1908, 1913, 1916, 1918-1921, 1923, 1925), Luči (1913), Našoj misli (1916, 1917, 1919), Vrhbosni (1920, 1911-1913), Vedrim hrvatskim dušama (1922), Hrvatskoj duši (1923-1924), Franjevačkom vijesniku (1928-1929), Jutarnjem listu (1929), Novoj reviji (1939) i Napretku (1941). Ulomci iz njegovih Zapamćenja objelodanjeni su 1929. u Franjevačkom vijesniku. Bio je inteligentan i široko naobražen, samosvjestan, odlučan, energičan, pronicav i dosjetljiv. Zbog velikog životnog iskustva 1i900. postavljen je za vođu duhovnih vježbi u provinciji.

DJELA: Uspomene o Rami i ramskom franjevačkom samostanu. U Zagrebu 1882. - Katekizam u propovijedi ili nacrtu za katoličke propovijedi... Pobrao, preveo i pomjestio... Sarajevo 1887. - Trideset i jedan dan pred Presvetim Sakramentom... priredio... U Sarajevu 1890. - Isus s Križa govori poniženom grješniku. Sarajevo 1917.

LITERATURA: ANONIM: Uspomene o Rami i Ramskom franjevačkom samostanu. Pobilježio fra Jeronim Vladić franjevac bosanski. U Zagrebu 1882. Katolički list, 33(1882) 52, str. 416. - Uspomene o Rami i Ramskom franjevačkom samostanu... Narodni list 22(1883) 2. - STEPINAC M/atija/: Katekizam u propovijedih ili nacrti za katoličke propovijedi obilati dokazim svetoga pisma, svetih otaca i svietske poviesti za sve nedjelje i glavnije blagdane u godini. Pobrao, preveo i pomjestio O. Jeronim Vladić iz Rame, franjevac bosanski. Katolički list, 38(1887) 15, str. 121-124; 16, str. 129-132. - MATKOVIĆ Jako: Bibliografija bosanskih franjevaca. Sarajevo 1896, str. 54-55.. J.M.: O. Jeronim Vladić. Prosvjeta, 19(1911) 2, str. 61-71. - IVIĆ Kazimir: O. Fra Jeronim Vladić (2. III 188848. - 25. VI- 1923). Hrvatska sloga, 1(1923) 49, str. 2-3. - † Fra Jerko Vladić. Vrhbosna. 37(1923) 13/14, str. 109. - DEŽELIĆ Velimir: Vladić Jeronim. Znameniti i zaslužni Hrvati. Zagreb 1925, str. 277. - JELENIĆ Julijan: Vladić fra Jeronim. Franjevački vijesnik, 35(1928) 3, str. 82-86. - DRLJIĆ Rastko: Iz narodnog pjesništva Herceg-Bosne. Napredak, 16(1941) 10, str. 117-118. A. Kovačić

VLADMIROVIĆ, fra Luka, lektor bogoslovlja i pisac (Sladinjac/Ploče, 16. IV. 1718.- Zaostrog, 8. X. 1788.) Završio je osnovnu i humanističku školu u Zaostrogu, a u Franjevački red stupio u Živogošću 1. 1.1736. Filozofiju je studirao u Šibeniku i nastavio u Italiji (Venezia i Bologna) gdje nastavlja i teologiju. — Godine 1745. imenovan je lektorom filozofije u Makarskoj, a nakon tri godine prelazi u Zaostrog za učitelja gramatike. Iz Zaostroga odlazi u Mletke i ostaje do 1752. godine. Vrativši se u Provinciju župnik je u Opuzenu, a potom zakratko učitelj mladeži u Karinu (1755.-1756.). Iz Karina ide u Šibenik, zatim u Veneciju, gdje dobiva naslov generalnoga lektora. U Šibeniku je župnik (1759.-1763.) i ujedno profesor na generalnom učilištu sv. Lovre, gdje ostaje punih 10 godina. Godine 1768. dobio je jubilaciju i sve do smrti (izuzev kraće župnikovanje u Metkoviću) živi u Zaostrogu. Radi zdravlja išao je u Dubrovnik (1773.) i Bosnu (1778.), a u Mletke više puta bilo radi osobnih, bilo radi provincijskih poslova. U Veneciji je tiskao gotovo sva svoja djela. Ostavio je iza sebe i mnoge rukopise.

BIBL. *Descrizione della alma casa delli signori conti Vladimirovich de Narenta,* 1761. ; *Način pravi kako kršćani imadu Boga moliti,* Mleci 1763 (Zlatović). – *Priprava za sv. Misu,* Mleci 1763.; *Metodo di esaminare bene la coscienza* ..., Mleci 1765.; *Slavodobiće kršćansko*, Mleci 1765.; *Život sv. Šimuna Zadranina...*, Mleci 1765.; *Razmisgliegna karschianska za svaki dan od miseza. [...]* U Mleczi, Po Petru Valvasensu, 1765. – *Svrhu slikarstva*, Mleci

1775. – *Variae sed summe necessariae benedictiones pro singulis malis, sive infirmitatibus studiose collectae a R. P. Luca Vladmirovich […] Pro commoditate sacerdotum qui infirmos benedicunt […],* Venetiis 1766. – *De urbe Narentina descriptio antiquissima ...*, s. l. et a. 22. ; *Antiquissimae familiae comitum et equitum Vladimirovich de Narenta honestamentorum liber Lucii Norini Narentini*, s.l. et a. 38.; *Stemma F. Marci Dobretich episcopi Eretrianensis vicarii apostolici in Bosna; De urbe Narentina*, Venetiis 1768. – *Chronicon archiviale continens brevem descriptionem principii et continuationis venerabilis conventus Sanctae Mariae Zaostrogiensis et ad illum spectantium ab anno 1468 usque ad praesentem annum 1770. […] A domino Lucio Narentino [sc. Luca Vladmirović] [...]*, Venetiis 1770. – *In laudem antiquissimae atque illustrissimae familiae comitum et equitum Vladmirovich de Narenta. Dissertatio panegyrica quam Plinius Narentinus A. R. P. Lucae Vladmirovich […] d.d.d.,* Venetiis, Typis Joannis Baptistae Casali, 1770. – *Cuiit mirlisni nauka karschianscoga...*, Mleci 1771. (2. izd. Ancona 1805); – *Brevis historia de domo et familia Dobretich et de familiis nobilibus urbis Narentinae nec non de ingressu Fratrum Minorum in regnum Bosnae.* Anconae, Apud Petrum Paulum Ferri, 1772. – *Likarije priprostite u dva jezika razdiljene ilirički i talijanski...,* Mleci 1775. – *Pripisagnie poçetaka kragliestva bosanskoga,* [*Pseudonim: Norinije Starogragianin neretvanski*], Mleci 1775. – *Nobilissimae familiae comitum Dobretich olim regni Bosnae optimatis genealogus liber*, s. l. et a. 38; (2. izd. Ancona 1772.; 3. izd. Venetiis 1775). – *Cronaca della città e territorio di Narenta descritta dal signor Michele Rimdalu [anagram: Vladmir] nobile narentino e dottor laureato.* In Vineggia, Nella stamperia Coleti, 1788. – *De regno Bosnae ejusque interitu narratio historica.* Accedit *De Naronensi urbe ac civitate pars altera. Item De laudibus inclytae ac perillustris familiae comitum atque equitum Vladimirovich pars tertia, auctore Prudentio Narentino* [sc. Luca Vladmirović], Venetiis, Ex typographia Modesti Fenzii, 1781.

Lit. *Š. Ljubić, Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži,* II, 1869, 466, 470. — Š. URLIĆ, Što je napisao Luka Vladmirović?, *Nastavni vjesnik,* 20 (1912), 262-266; G. BUJAS, *Kačićevi imitatori u Makarskom primorju do polovine 19. stoljeća.* Građa za povijest književnosti hrvatske, JAZU, Zagreb 1971, knj. 30, 84-9s: J. A. SOLDO, Luka Vladmirović i njegov krug, *Historijski zbornik,* 36 (1983), 1, 189-213; P. KNEZOVIĆ, Vladmirovićev književni rad na latinskom jeziku, *Živa antika*, 34 (1984), 1-2, 147-153. – A. RIBIČIĆ, *Crtice o školstvu u Zaostrogu*, Zaostrog 1989, 94-96. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 75-81.

B. Pezo

VLADMIROVIĆ, Paškal (+Josip) (Komin, o. 1738 – Zaostrog 1794), lektor filozofije. Stupio je u novicijat 11. veljače 1756. u Makarskoj. Filozofiju je studirao (1757.) u Vukovaru. Na natječaju u Zaostrogu 1765. dobio je mjesto lektora filozofije u Živogošću. Nakon završenih trogodišnjih predavanja filozofije proglašen je 8. II. 1769. lektorom teologije. 1779. postao je definitor Provincije. Ostavio je u rukopisu *Logica parva;* i *Logica aristotelico-scotistica* (Makarska).

CRNICA, *Naša Gospa,* 341 i 393; V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 283; V. KAPITANOVIĆ, »Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 212. – P. BEZINA, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split 1992, 74. – V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj* , Makarska 1993, 70-72, br. 8. – V. KAPITANOVIĆ, Filozofsko učilište u Živogošću (1748-1772) i rukopisni priručnici u franjevačkoj knjižnici, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 23 (1997) br. 1-2

(45-46), p. 207-208. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 96-97.

V. Kapitanović

VLAHANIĆ, Petar (Vlahanni), propovjednik (okolica Orebića na Pelješcu, ? - Slano, 16. XII. 1652). Odgojen u Dubrovniku, gdje je učio i prve škole. Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku. Nakon novicijata na Daksi, poslan u Italiju na studije. Lektor teologije i dva puta definitor Provincije. Boravio i u Španjolskoj, gdje ga je kralj Filip III. htio imenovati biskupom, ali je on to odbio. — Bio je dobar teolog (Dolci). Propovijedao je na talijanskom i hrvatskom jeziku. O njemu se govorilo kao o izuzetno učenom propovjedniku. Njegove zapisane propovijedi su možda i sačuvane, ali bez imena autora (Cerva).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monmumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 64. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 439. - Nedjeljko SUBOTIĆ - J/ustin/ VELNIĆ: Franjevci s poluotoka Pelješca. Spomenica Gospe Anđela u Orebićima 1470-1970. Omiš 1970, 337. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina III. Zagrabiae 1980, 45. I. Djamić

VLAHOVIĆ, FILIP → FILIP KAPUŠVARAC

VLAJIĆ, Većeslav, odgojitelj (Fojnica, 3. X. 1899 - Zagreb 16. VI. 1950) - Rođen je od Ive i Mare r. Čapelj a krsno mu je ime bilo Franjo. Osnovnu školu je završio u Fojnici (1906-1910), gimnaziju u Visokom (1910-1919), novicijat FS u Kraljevoj Sutjesci (1914-1915), teologiju u Sarajevu (1919-1920, Zagrebu (1920-1921), Fuldi i Freiburgu (1921-1922). Zaređen je u Fuldi 1922. Studirao je povijest i zemljopis u Freiburgi i. Br. i u Zagrebu (1 semestar) od 1922. do 1925. i te godine doktorirao. U Beogradu je 1934. polagao ispit iz bizantologije. Na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom radio je do 1925. do 1945. i predavao povijest, zemljopis, hrvatski, njemački, latinski i etnografiju. Tu je vršio službu potprefekta i prefekta u Konviktu (1928-1936), upravitelja KOnvikta (1936-1939), gvardijana samostana (1939-1945). Bio je župnik u Zenici (1945-1949) i gvardijan u Sarajevu (1949-1950), kustos Provincije (1945-1950). Radio je kratko vrijeme na uređivanju Franjevačke biblioteke u Fojnici.
DJELA: Untergang des bosnischen Königreiches. Sarajevo 1926.
LITERATURA: † Dr. Fr. Većeslav Vlajić. Bosna Srebrena 9 (1950), 62-63 - Dr. DRLJIĆ: uspomeni † Dr. fr. Veće Vlajića. Bosna Srebrena, 9 (1950), 60. - " Dr. Većeslav Vlajić. Dobri pastir, 1 (1950), br. 3-4, 62-63.

I. Gavran

VLARIĆ, Pavao, papinski poslanik (Dubrovnik, 15. st.) - Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Zajedno s fra Marijanom iz Siene poslan u Madžarsku Bosnu i Srbiju radi crkvenih poslova (1457). Izvršivši misiju, vratio se u Dubrovnik i tu umro.— Glas o njegovoj učenosti, repostima i spretnom djelovanju je došao do rima. Zato ga papa Kalist III. šalje sa Marijanom iz Siene i ovome naređuje da se stalno savjetuje sa Pavlom. Spomenici o njegovu djelovanju su propali (Cerva).
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N.Francisci. Neapoli 1746, 36. - Daniel FARLATI: Illyrici sacri VI. Venetiis 1800, 167. - Donato FABISNICH: Storia dei Frati Mijnori I. Zara 1863, 204. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 407. - Luca VADDING: Annales Minorum. Ad Claras Aquas 1932, 9. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina III. Zagrabiae 1980, 7.

I. Djamić

VLASTELINOVIĆ, Augustin, pjesnik (Sarajevo, početak 17. stoljeća - sredina 17. stoljeća).

Spjevao je 25. ožujka 1637. "Pisanku" u čast biskupa Jeronima Lucića iz Vareša, koja je kasnije tiskana u Rimu bosančicom samo u nekoliko primjeraka.
DJELA: "Pisanka". Rim (s.a.).
LITERATURA: JELENIĆ Julijan: Bio-bibliografija franjevaca Bosne Srbreničke II (rukopis u toliškom samostanu). A. Kovačić

VLAŠIĆ, PETAR, provincijal i pisac (Vela Luka na Korčuli, 15. VI. 1883 - Dubrovnik, 5. VIII-1869) - Krsnim imenom Ivan. Završio šest razreda osnovne škole u rodnom mjestu, nižu franjevačku gimnaziju na Košljunu. Stupio u Pfovinciju sv. jeronima 1899. Novicijat obavio u Kopru. Višu franjevačku gimnaziju završio u Zadru. Teologiju studirao u Dubrovniku (1903-1906), gdje je zaređen za svećenika (1906). Studirao u Innsbrucku (1906-1908) i osposobio se za profesora Sv. Pisma. General Reda ga imenuje profesorom na Teološkom studiju Male Braće u Dubrovniku gdje predaje hebrejski jezik, uvod u sv. Pismo, odabrane tekstove sv. Pisma, osobito psalme, biblijsku arheologiju, geografiju i topografiju Palestine i uz to vrši službu magistra klerika (1908-1924), ge se ujedno bavi proučavanjem suvremenih biblijskih pitanja. U nedostatku profesora predaje i druge predmete (npr. patrologiju i moralku). U Dubrovačkoj biskupiji vrši službu prosinodalnog ispitatelja i cenzora knjiga. Izabran je za definitora Provincije (1920). Od osnutka Bogoslovske akademije u Zagrebu (1922) nalazi se među njenim odbornicima. Beogradski nadbiskup Rafael Rodić (v.) imenuje ga svojim konzuiltorom (1924), generalnim vikarom i predsjednikom Nadbiskupskog Duhovnog Stola (1929). Upravlja Beogradskom nadbiksupijom kao kapitularni vikar (1936-1937), a kasnije je upravitelj župe u Šapcu (1940-1941). Vraća se u Dubrovnik i predaje biblijske predmete na obnovljenom franjevačkom Teološkom studiju kojemu je ujedno rektor (1942-1945 i 1952-1961). Izabran je za provincijala (1945-1952), imenovan izvanrednim generalnim delegatom provincija Sv. Jeronima i Presv. Otkupitelja (1947), te generalnim vizitatorom prov. Presv. Otkupitelja (1949). Prisustvovao je generalnom Kapitulu Reda u Asizu (19561). Izabran je za kustosa Provincije i imenovan jubilarnim lektorom (1952). Predavao je biblijske predmete i na dominikanskom teološkom studiju u Dubrovniku (1957-1963). — Mnogo je propovijedao: u St. Gallenu u Švicarskoj na poziv hrvatskh radnika (kao student u Innsbrucku), u Dubrovniku u katedrali i trodnevnice sv. Vlahu (1914, 1920 i 1923), u Makarskoj (korizma 1921), u Supetru na Braču (korizma 1922), u Jelsi na Hvaru (korizma 1923), u Sinju (korizma 1925), Održao je pučke misije po hrvatskim županna u Rumunjskoj (1927 9 1928). Kuda god bi putovao, propovijedao bi i držao predavanja, tako po mjestima beogradske nadbiskupije: Smederevo (gdje je njegovim nastojanjem kupljeno zemljište za crkvu i župni stan), Šabac (gdje je blagoslovio temeljni kamen župne crk e 1929), Kraljevo (sto blagoslovio temeljni kamen župne crkve 1936), a u samom Beogradu je osnovao Treći red (1926) i bio mu upraviteljem 10 godina, održao na UNiverzitetu predavanje o sv. Franji prigodom 700-te obljetnice njegove smrti (1926) i korizmene propovijedi 8u katedrali (1929). Obišao je i hrvatsku koloniju u Carigradu i tu propovijedao i predavao (1934 i 1936). Nakon provincijalske službe propovijeda u Male Braće u Dubrovniku svake nedjelje i drži prigodne propovijedi i po drugim crkvama. — Držao je duhovne vježbe redovničkoj subraći (Dubrovnik, Mostar, Sarajevo, Visoko), donminikancima (Korčula 1954), svećenicima barske nadbiskupije (1956), sestrama Milosrdnicama, Školskim sestrama, sestrama na Dančama, pa u Pazinu, Hvaru itd. — Predavanja je držao po raznim društvima kojima je bio član, tako npr: u dubrovačkoj "Iskri"(1904), u dubrovačkom "Boškoviću", beogradskom akademskom "Sv. Ćiril i Metod". — Mnogo je i pisao u novinama i publikacijama, gdje je neke članke potpisao pseudonimom "Božidar": Istina (1908), Hrvatska Straža (1909, 1910, 1912, 1913), Gogoslovska smotra (1910, 1911, 1913, 1930), Katolički list (1911-1917, 1919-1922, 1924, 1927, 1928, 1930-1932), Sv. Ceciliji (1922), Serafinski perivoj (1904, 1911-1913), Naša

misao (1914, 1916-1918), Dobri Pastir (1962), Nova Revija (1922, 1925-1927, 1929, 1932), List Dubrovačke Biskupije (1915, 1917-1920, 1924), Euharistijski Glasnik (1912-1914, 1916, 1927-1929, 1938-1941), Vesnik Srpske Crkve (1931), Glasnik Kat. Crkve u Beogradu, Pravda (1931), Politika, Vreme. Za članak u obranu Kristova Božanstva u "Pravdi 1931. osobno mu je zahvalio beogradski patrijarha Varnava. — U rukopisu je ostavio djela: "Isus srcu svećenika i rdovnika" (duhovne vježbe), "Propovijedi u pričama" i odobreni prijevod generalnih konstitucija Reda.

DJELA: a) Znanstvena: Savremena biblijska pitanja. Rijeka 1914. - Pravi pojam Sv. Pisma. Mostar 1919. - Psalmi DAvidovi I-IV- Dubrovnik 1923-1925. - Psalam "De profundis" opširno protumačen. Dubrovnik 1924. — b) Liturgijska: Evanđelistar. Dubrovnik 1921. - Obredi Velike Sedmice. Dubrovnik 1921. - Hrvatski Bogoslužbenik. Dubrovnik 1923. - Oficij Sv. Vlaha s molitvama. Dubrovnik 1924. - Mali Oficij B.D.M. Dubrovnik 1923 1, 1929 2, Split 1938 3 i 1939 4. - Oficij za mrtve. Dubrovnik 1922 1, 1929 2. - Novi obred Velike Subote. Dubrovnik 1952 1. - Obnovljeni obred svete Sedmice. Dubrovnik 1956. - Sveta Sedmica (hrvatski prijevod) Dubrovnik 1959. — c) Propovjednička: Život ljudski. Dubrovnik 1918 1, 1923 2. - U zemlji otajstva. Dubrovnik 1923. - Čudesa Isusova u prošlosti i sadašnjosti. Beograd 1927. - Vjerujem. Beograd 1932. - Naši Uzori. Beograd 1933. - Deset zapovijedi Božjih u naše dane. Beograd 1934. - Ruža otajstvena. Beograd 1935. - Liturgijske propovijedi za sve nedjelje i blagdane Gospodnje. Beograd 1936. - Naši zaštitnici. Beograd 1940. - Propovijedi po nedjeljnim i blagdani poslanicama. Beograd 1941. - Sedam minuta. Zagreb 1942. - d) Molitvenici: Pobožna duša (ćirilicom). Beograd 1926. - Vrata nebeska. Zagreb 1930. - Mali molitvenik. Zagreb 1941. - Sat klanjanja i sv. Getsemanska ura. Dubrovnik 1961. - c) Putopisi: Hrvati u Rumunjskoj. Beograd 1928. - U svetoj Zemlji. Beograd 1937. - U gradovima Apokalipse. Slav. Požega 1938.

LITERATURA: Mijo BRLEK: Rukopisi Knjižnice Male Braće u Dubrovniku. Zagreb 1952, 13. - ISTI: O. Petar Vlašić. Život, rad, znanstveni, liturgijski i literarni apostolat. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i istri. 8(1966) br. 7-8, 210-249. - - : O. Petgar Vlašić (nekrolog i posmrtni govor). Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. 11(1969) br. 5-8, 114-116. - Jerko FUĆAK: Prosudba Vlašićeva Evanđelistara. Bogoslovska Smotra 42(1972) 235-250. - Bonaventura DUDA: Francescales et versione biblicae saec. XX. in Croatia. La S. Scrittura e i Francescani. Roma-Jerusalem 1973, 275-276. - Jerko FUĆAK: Biblijska bibliografija u "Bogoslovskoj Smotri". Bogoslovska Smotra 43(1973), 246.- ISTI: Šest stoljeća hrvatskog lekcionara. Zagreb 1975, 298-315 et passim. - M/ijo/ B/RLEK/: Vlašić, fra Petar. Franjo među Hrvatima. Zagreb 1976, 283. M. Brlek

VOCENSIS, v. Vukčić, Vocatius, Vocazi, Vukić; Glasnić, Glasničić

VOČINKIĆ, s. Elvira, ekonoma, (Orahovica, 8. XII. 1902. — Đakovo, 15. IV. 1984), sestra sv. Križa. Već prije ulaska u Družbu radila je kao činovnica na pošti a prije toga na blagajni. Kako je njezina starija sestra bila već prije stupila u samostan u Đakovu, počevši razmišljati o redovničkom pozivu nije se dvojila u koju bi družbu ušla. Stupa u samostan 1931. a zavjete polaže 1934. Poglavari je šalju kao bolničarku u Sanatorij na Srebrnjaku u Zagrebu. Vrlo se dobro snašla te ondje ostaje do 1942. Tada je pozvana u Vukovar da u bolnici Družbe radi u uredu. Kasnije preuzima dužnost ekonome iste bolnice. Bili su to teški ratni i poratni dani. Svoju je službu vršila umješno i razborito i mnogo je značila sestrama u onim teškim danima. Godine 1946. dolazi za ekonomu u Provincijalnu kuću. Tu će službu, uz male prekide vršiti sve do 1980. Te je godine slomila nogu u kuku. Tada prestaje njezin rad, a počinje tiho trpljenje i uspinjanje na Kalvariju. Što je sve u toj službi prešlo preko nje, to samo Bog zna. Imala je zlatno srce puno sućuti sa siromasima. Nebrojena sirotinja dolazila je na samostansku

portu , jer su znali da će »sveta majka« kako su je zvali uvijek pomoći. Brinula se s velikom ljubavlju za sestre i trudila se da imaju sve potrebno. Iako je po svojoj dužnosti raspolagala novcem, u samostanu nije bilo mnogo tako siromašnih sestara kao što je bila ona.
LIT.: M. ŽIGRIĆ: »Adela Počinkić, sestra Elvira«, *U znaku Križa,* List Milosrdnih sestara sv. Križa, Đakovo, V (1984) 2, str. 36-38. M. Žigrić

VODANOVIĆ, fra Filip, prepisivač rukopisa i gvardijan (XVII. st.) Rodio se u Vrdolu (područje Župe i Rašćana). Studirao je u samostanu Sv. Marije u Milanu gdje je prepisao rukopis logike *Disputationes logicae ad mentem nostri doctoris subtili Scoti* od nepoznatog profesora koji se danas čuva na Visovcu (rkp. 21). Kao Makarski gvardijan 1663. nabavio je 14 komada vatrenog oružja za obranu od Turaka.
Lit.: K. JURIŠIĆ, *Katolička crkva na biokovsko neretvanskom području u doba turske vadavine*, Zagreb 1972, 261.
V. Kapitanović

VODNICA, Ivan, uzorna života (Koločep, ? - Dubrovnik, 27. VII- 1868) - Tercijar u samostanu Male Braće u Dubrovniku. Bio je čovjek koji je nalazio smirenje u vjeri,, po naravi blag i ponizan. Kada bi obavio naložene mu zadaće svaki slobodni trenutak bi proveo u molitvi.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 555-556. I. Djamić

VOJKOVIĆ, fra Ljudevit, pisac (o. 1704 – Šibenik, 4. XI. 1801). Nagađa se da je rođen u Roškom Polju. Najkasnije 1755. nastanio se u Šibeniku gdje je proveo sve do smrti. Vršio je službu sakristana (1765) i bio više puta gvardijan u tom samostanu (1766-1770) te bio proglašen pridruženim članom provincijskih izbornika (aggregatus). Redovito se navode njegove dvije bibliografske jedinice, no čini se da su oba djela tiskana u istoj knjizi.
Djela: *Meditazioni per ciascun giorno del mese sopra la passione di N. S. Gesù Cristo coll' esame, pentimento, ed affetti raccolte dal P. Lodovico Vojcovich […] coll'aggiunta della via crucis dedicate all'illustriss. sig. Marco Filiberi nobile di Sebenico*. In Venezia, Presso Simone Occhi, 1765. [Mak. Sign. 622].
Lit.: V. KAPITANOVIĆ, *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj* , Makarska 1993, 296. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 65.
V. Kapitanović

VOŠIĆ, Gelazije, provincijal (Karlovac, 18. V. 1727. - Samobor, 14. III. 1786). - Bio je član Hrvatsko-kranjske provincije sv. Križa i predavač filozofije i teologije na visokim školama te Provincije. Obavljao je i upravne dužnosti: bio je gvardijan samostana na Trsatu (175=69/70), definitor (1772-1775), a 23. IX. 1783. su ga gvardijani osam hrvatskih samostana te Provincije izabrali za prvog poglavara tek uspostavljene Hrvatske kustodije. Od tog kapitula do početka 1784. nosi naslov kustoda, a zatim provincijala. Stolovao je u Karlovcu, gdje je 5. XI. 1783. dopustio da karlovački franjevci preuzmu učiteljska mjesta na karlovačkoj gimnaziji; oni su je vodili sve do 1876. godine.
LIT.: F. E. Hoško: Hrvatsko-primorska franjevačka provincija u zapadnoj Hrvatskoj na prijelazu iz 187. u 19. stoljeće. Kačić, 7(1975) 75-79, 94-96. - Isti: Na vrhu trsatskih stuba. Rijeka 1991, 201-106. F. E. Hoško

VOŠNJAK, Vendelin, provincijal (Konovo, Slovenija, 13. IX. 1861. - Zagreb, 18. III. 1933). U Ptuju i Mariboru je završio gimnaziju i 1878. u Zagrebu pristupio Provinciji sv. Ladislava. Na učilištu Provincije je u Pečuhu slušao filzofiju (1879-1881), a zatim je na sveučilištima u Grazu i Innsbrucku (1881-1886) studirao teologiju i potigao naslov predavača teologije. Bio je profesor na učilištu filozofije u Zagrebu (1886-1889) i Varaždinu (1889-1895) i istodobno bio odgojitelj

studenata. Sudjelujući u vodstvu Provincije kao definitor (1893-1896) bio je izrazit pedstavnik nastojanja oko redovničkog opsluživanja, što je pokazao i kao gvardijan u Zagrebu (1895-1898). Stoga je 1897. prihvatio nove Generalne konstitucije, a 1898. ga je uprava Reda postavila za generalnog povjerenika onih članova Provincije koji su prihvatili te konstitucije, a već 1899. je njegovu upravnu vlast uprava Reda proširila na sve članove Provincije pa je imenovan za provincijala. Tako je bio posljedni provincijal Provincije sv. Ladislava koji se istodobno založio za objedinjavanje svih hrvatskih franjevaca na području Banske Hrvatske u jedinstvenu provinciju koju je uprava Reda 3. lipnja 1900. uspostavila pod imenom Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda; on je bio njezin prvi provincijal kroz četiri trogodišta (1900-1909, 1924-1927). Rast nove Provincije pomagao je i kao kustod (1909-1915); istodobno je bio gvardijan i čuvar svetišta na Trsatu (1909- 1912, 1923/24, 1930-1933). Također je obavljao službu generalnog definitora Reda (1915-1921), a generalni vizitator je bio u 15 navrata u različitim slavenskim i njemačkim provincijama. Odlikovao se razboritim uvođenjem novih Generalnih konstitucija, izgradnjom povjerenja između članova Provincije koji su primili i koji nisu primili te konstitucije kao i usaglašavanjem pripadnika triju različitih provincijskih mentaliteta i tradicija. Umro je na glasu svetosti pa je 1963. u Zagrebu započeo proces za ispitivanje tog glasa. Kad je istraživanje zaključeno u domovini, u Rimu su 1992. službeno prihvaćeni i potvrđeni spisi procesa tako Vošnjak nosi naslov Sluga Božji. - Tijelo mu počiva u franjevačkoj crkvi na zagrebačkom Kaptolu.

LIT.: S. Majstorović: *Sluga Božji o. Vendelin Vošnjak,* Slavonski Brod, 1976. — J. ŠIMIČ - A. SEKULIĆ: *Sluga Božji Vendelin Vošnjak, franjevac,* Zagreb 1983. — F.E. Hoško: Euzebije Fermendžin i ostaci jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Htvatskoj potkraj 19. stoljeća, *Croatica christiana periodica,* 12 (1988), br. 22, 68-72. - *Positio super virtutibus Servi Dei Vendelini Vošnjak,* Roma 1992. F.E. Hoško

VRDOLJAK, fra Luiđi Jeronim, profesor i pisac (Imotski, 20. XII. 1802.-1. XII. 1866.). Osnovnu naobrazbu stekao u rodnome gradu a srednju školu u Godinu novicijata proveo je u Zaostrogu (1818.-1819.). Filozofiju i teologiju studirao u Šibeniku i Makarskoj (1824.-1925.) a za svećenika zaređen 25. IX. 1834.— Kad je car Franjo Josip 1. dao Provinciji povlastice da može imati svoje javne škole, među prvim studentima koji su se trebali osposobiti za profesore bio je i fra Jeronim pošao u Beč (1828.), gdje je postao profesor teologije. Nakon povratka u Provinciju predavao je moralku i pastoralku u Makarskoj i Šibeniku. Poticao je na rad i pomagao da se afirmira u javnosti njegova sinovka Ana VrdoIjak (1833.-1869.), koja je već u 11. godini postala suradnica *Zore dalmatinske* objavIjujući rodoljubne pjesme. Živio je neko vrijeme u Omišu, a u Imotskom se posebno zauzimao da imotska crkva dobije orgulje. Kratko je bio župnik u Opuzenu i Kominu (1847.-1848.). — Pisao je brojne članke s različitom tematikom (od astronomije i zdravstva do filologije, sudstva i politike). Surađivao je u *Glas dalmatinski, Narodne novine, Zora dalmatinska* i dr. Objavio je nekoliko manjih djela i priredio za tisak i tražio pretplatnike za llirsko-dalmatinsku slovnicu s tumačenjem talijanskim i llirsko-talijanski i talijansko-ilirski rječnik, ali su ostali u rukopisu. Priredio je i Antologiju, zbirku ugodnoga štiva. Bio je član i dopisnik zoološko-botaničkoga društva pri Akademiji u Beču (»Ces. kr. Zoologičko-botaničko zborno društvo«).

Djela: – *Historia Patriartchae Joseph*, Viennae 1850. – *Rodoslovlje cesara i kralja kuće austrijske*, Trst 1852. – *Od poglavarstva vrimenitoga pape rimskoga razgovor*, Beč 1856.

Lit.: JOSIP ANTE SOLDO, Jeronim Luiđ Vrdoljak - jedan iz kruga Ante Kuzmanića, *Dalmacija u narodnom preporodu* 1835-1848. (zbornik), Zadar 1987, 367 (81) 381 (95). – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i*

XIX. stoljeću, Zagreb 1994, 122-125.
H. G. Jurišić

VRLJIĆ, fra Stipan
Lit.: – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 85-86.
K. Jurišić

VRTARIĆ, Venancije, teološki pisac (1694. - Pečuh, 14. II. 1730). - U inozemstvu završio filozofsko školovanje i postigao naslov profesora filozofije. Najprije je predavao na filozofskom učilištu u Zagrebu (1720/21), zatim u Remetincu (1721-1723), a potom u Varaždinu (1723/24). Položivši i ispit za profesora teologije, najprije je predavao na učilištu moralnog bogoslovlja u Ormožu (1725-1727), a zatim tri godine teologije na učilištu s fakultetskom nastavnom osnovom u Pečuhu (1727-1730): u toj je službi preminuo. U pečuškoj franjevačkoj crkvi održao je 22. II. 1729. javnu raspravu iz dogmatskog gradiva o Božjoj volji, promislu, odbačenju i objavi. U samom naslovu tezarija ističe da je teze priredio prema učenju "najošptroumnijeg i marijanskog učitelja Ivana Dunsa Scota"; popis teza je objavio kao prilog sovm teološkom djelu...
DJELA: *Epitome im et opportuna. Budae 1729. - Cum parergis de voluntate Divina, praedestinatione, reprobatione ac Libro virtae* (Budae 1729).
LIT.: F. E. Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992, 80-81. F. E. Hoško

VUCIĆ, fra Nikola, župnik i pisac (Promina, o 1786 – 2. X. 1827). Studirao je filozofiju u Splitu (1770). God. 1775. proglašen je lektorom i propovjednikom. Bio je dugogodišnji župnik u Promini (1786-1824.) i definitor (1803-186). Za njegova župnikovanja podignuta je Gospina crkva u Lukaru 1790.
DJELA: *Put krixa* kakko se obbiçajeh çinniti u xupi prominskoi pristavglja se skazalo svetkovinah tollikoh stojechih, kolliko pomiçuchih za vas vik dossastjh. Nadostavgljaju se razliçitah bogogljubstva, i naçin za dobivati prosctegna. Et c. […] U Mlecih, Po Adolfu Czesaru, 1802. (Drugo izdanje prir. fra Vranjo Poljak, Split 1858).
LIT.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 343, 391. – V. KAPITANOVIĆ, Filozofsko učilište i rukopisi u Franjevačkom samostanu Gospe od Zdravlja u Splitu, 1748-1826., *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 27 (2001) br. 1-2 (53-54), 290. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 121-122.

VUCIĆ, Ivan (Promina, o. 1697 – Visovac, 13. VI. 1766). Bio je definitor 1735. Kustod 1738-1742. Spominje se kao gvardijan na Visovcu 1742. zatim kao lektor filozofije u Makarskoj 1744. provincijal 1748-1751. i ponovno gvardijan na Visovcu 1751. 1757, 1762; Za njegova gvardinastva na Visovcu je 1742. podignuta nova krušna peć, a 1751. oltar sv. Paškala. Kao kustod sudjelovao je na generalnom kapitulu u Valadolidu (Španjolska) i kao provincijal čini se na kapitulu u Araceli u Rimu, 1750. Na povratku se liječio u Veneciji. Pretpostavljalo se da je on ispisivao visovački rukopis br. 19. potpisan imenom Ioannes Ardubensis, no vjerojatnije je to bio njegov imenjak fra Ivan Knežević. Zlatović mu pripisuje djelo "*Put križa i nauk kršćanski*, Mletci 1771. veće krat prepečatan", što bi značilo da je objavljen posmrtno. Isto djelo Bezina pripisuje nekom drugom Ivanu Vuciću koji nije postojao zamjenjujući ga najvjerojatnije s fra Ivanom Vukšićem Vrvilom koji je umro isti dan u Karinu kad Bezina navodi Vucića.
Lit.: A. LULIĆ, *Serie di tutti i Ministri Generali di tutto l'Ordine de Frati Minori dalla loro istituzione, fino all'anno 1869. Con sunto storico sull'Ordine de' Minori in Dalmazia ed in Bosnia,* Spalato, 1869. 16. – CRNICA, *Naša Gospa*, 337-338. – J. SOLDO, Samostan majke od Milosti na Visovcu, *Kačić*, 2 (1969), Visovački Zbornik, Visovac 1997, 75 i 83. – P. BEZINA, *Studij filozofije u Franjevačkoj provinciji Presvetog Otkupitelja*, Split 1992, 74. – V. KAPITANOVIĆ, »Visovački školski

priručnici XVI.-XVIII. stoljeća«, *Visovački zbornik*, Visovac, 1997. 311-312. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 95.

V. Kapitanović

VUCO, fra Božo (Vojnić, 24. XII. 1897. - Makarska, 18.1. 1984.). Osnovnu je školu zavrsio u rodnom mjestu (1903.-1909.) i Franjevačku klasičnu gimnaziju u Sinju (1909.-1914.). God. 1914. stupio je u novicijat na Visovcu. Filozofiju i teologiju studirao je u Zaostrogu i Makarskoj (1915.-1921.). Za svećenika je ređen u Makarskoj 6. Ii. 1921. godine. Studirao je potom na Teološkom fakultetu sveučilišta u Fribourgu, gdje je 1924. obranio doktorsku disertaciju »L'infallibilité pontificale d'aprés s. Jean de Capistran. — Od godine 1925.-1949. i 1954.-1972. predaje različite kolegije na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj i Zagrebu. U teškim poratnim prilikama drži odvažno teret studentskog odgoja i obrazovanja predajući gotovo sve bogoslovne predmete. Predavao je i na gimnaziji u Zagrebu francuski jezik i pjevanje (1952.-1955.). Bio je definitor (1940.-1946.), kustod (1949.-1952.), gvardijan u Zagrebu (1952.-1957.) i Makarskoj (1957.-1961.). — Svojim širokim znanjem i teološko-spisateljskom djelatnošću utisnuo je pečat čitavom razdoblju hrvatske religiozne misli naročito na području apologetike. Od 1922. do 1947. objelodanio je u »Novoj reviji« 10 članaka i rasprava s filozofskog i teološkog područja, oko 430 kraćih priloga u rubrici »kulturni pogledi« i 545 recenzija i prikaza. Kroz deset godina (1932-1941) bio je glavni urednik Nove revije i u njoj je pri kraju svakog godišta vodio rubriku "Chronique de la vie religieuse en Yugoslavie". Svoj bogati spisateljski rad uskladio je s uzornim životom. Zbog toga su ga oni koji su ga poznavali visoko cijenili, ne samo zbog njegove široke kulture, bogate teološko-spisateljske djelatnosti već i zbog uzornog života. Bibliografiju svojih radova prikupio je osobno a popunio ju je, uredio i izdao posmrtno fra Stjepan Čovo.

DJELA: *Obrana moga vjerovanja*. Božja opstojnost, savršenosti i providnost, spiritualnost i besmrtnost duše, vjera i bezvjerje [U prvom izdanju naslov: Obrana […] besmrtnost duše, evolucionizam, religija. Zagreb 1943. 2Makarska 1972. 3Makarska 1976. — *Lurd,* [Zagreb 1958 (cikl.)], II. prošireno izdanje, Makarska 1974. — *Od atoma do svemira, Boga slavi malo i veliko,* Makarska 1964, 199; 2Makarska 1978. *Jezik prirode i prirodoslovaca,* Makarska 1965, — *Jezika današnjih američkih prirodoslovaca,* Makarska 1966,— *O komu nam govori priroda,* Makarska 1968,

Lit. O. fra Božo Vuco, Vjesnik Provincije, XXXIII 1984, 1, 48-57. — [V. Kapitanović]: Fra Božo Vuco (In memoriam), *Služba Božja,* 24/1984, 1, 91-92 — V. K[apitanović]: Vuco, fra Božo, Franjevačka visoka Bogoslovija Makarska 1736-1986, Makarska 1989, 232. S. Čovo, »Nova revija« - vjeri i nauci, Kačić 18/1986, 229.

V. Kapitanović

VUČIĆ, Iva, ŠSM, (Cerno, 6. IV. 1899. Potoci, 20. III. 1966.), kućanica. U kandidaturu je primljena 15. VIII. 1919. u Mostaru. Postulaturu i novicijat (15. VIII. 1921.) završila je u Mariboru. Godine 1922., nakon položenih zavjeta, vratila se u Mostar. Obavljala je razne kućne poslove, a najviše je radila u vrtu te prala i glačala rublje. Više je puta bila kućna predstojnica, u sestarskoj kući u Mostaru i u Potocima te u Napretkovu konviktu u Mostaru. Svojim je životom opravdala i potvrdila riječi koje je o njoj izrekla njezina učiteljica u novicijatu: "Imala sam puno novakinja, ali ovako dobroćudnu, odanu i iskrenu kao što je s. Iva nisam ni jednu imala." Njezina dobrohotnost, jednostavnost i dobro raspoloženje nisu je ostavljali ni onda kad se kao predstojnica morala brinuti i snalaziti da bi sestrama priskrbila najnužnije. Poslovičan je i primjeran odnos s. Ive kao predstojnice prema sestrama. Znala je reći: "Nikad se nije dogodilo da me sestra ne posluša. Ja je najprije upitam kako je, ima li kakvih problema, a onda je zamolim da me posluša."

A. Bubalo

VUČILIĆ, Stjepan, prov. (Kučići kod Omiša, 2. polovica 15. st. - Tuzla, 1523 ?). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1520o-1523). Zadnje godine provincijalstva bio je uhvaćen i zajedno s deset drugih franjevaca poveden na turski sud u Sarajevo. Braća su putem pomogla da provincijal ppobjegne, a njih desetorica su stradali mučeničkom smrću. Provincijal je pobjegao u tuzlanski samostan i tu je umro od kuge.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 39-40. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 157-158. A. Barun

VUČKOVIĆ fra Frano. Studirao je filozofiju u Splitu na Dobromu (1759/60), gdje je prepisao predavanja pod naslovom *Cursus philosophicus iuxta mentem subtilissimi doctoris Ioannis Duns Scoti theologorum principis ac illibatissimi conceptus Deiparae gloriosae praecipui defensoris*, 210 x 150 mm, 144 f. (Franj. samostan u Sinju, VI/3). Kao student u Zaostrogu, ispisao je 1763. *Tractatus De sacramentis in genere*, fra Mije Bilušića i *Tractatus de Libris canonicis et de Sacra Scriptura, necnon de libris apocriphis,* fra Ivana Raiča (Knjižnica u Visovcu, 56) Bio je lektor filozofije u Splitu 1767.-1770. God. 1771. izbran je za lektora moralne teologije i imenovan za lektora na učilištu u Sinju. God. 1795. ponovno je lektor filozofije u Splitu. (Bezina, Studij Bogoslovije, 46; V. KAPITANOVIĆ, "Filozofsko učilište i rukopisi u Franjevačkom samostanu Gospe od Zdravlja u Splitu, 1748-1826.", *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 27 (2001) br. 1-2 (53-54), 289-290). V. Kapitanović

VUJČIĆ, Bernardin, slikar (Dubrovnik, cca 1762 - 3. III- 1826) - Stupio u Provinciju sv. Franje u Dubrovniku cca 1778. Filozofiju i teologiju studirao u Italiji. Neko vrijeme proveo u Albaniji kao tajnik provincijala tamošnje franj. provincije B. Bogheta (v.). Vršio je službu gvardijana u nekoliko samostana (npr. na Daksi), a osim ud ubrovačkom samostanu Male Braće boravi kao član u još nekoliko onih izvan Grada (npr. Badija kod Korčule). Boravio je izvan Provincije nekoliko godina na Visu (do 1814). - Po prirodi je bio sklon slikarstvu i mehaničkim vještinama. Pozlatio je i posrebrio oltarne ploče i ukrase u samostanskoj crkvi Male Braće u Dubrovniku.
LITERATURA: Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 520-521. I. Djamić

VUJIČIĆ, Paško, sakristan (Popovići u Konavlima, 14. II. 1895 - Rijeka Dubrovačka, 9. IV. 1949). - Krsnim imenom Đuro. Poslije više godina provedenihj u Americi kao radnik vraća se u domovinu. Stupio u Provinciju sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri obavivši novicijat i položivši zavjete usamostanu Male Braće u Dubrovniku 1935.— Kroz više godina savjesno je obavljao službu sakristana Male Braće, uvijek spreeman učiniti uslugu i priskočiti u pomoć. Bio je tako skroman, da se tek slučajno doznalo da znade ingleski. Mnogo je patio zbog tragedije u obitelji, ali je sve podnosio strpljivo. Posljednje godine života proveo je u samostanu u Rijeci Dubrovačkoj. Jednog se dana, radeći s težacima u vrtu, potužio da mu nije dobro, povukao se u sobu i naglo izdahnuo od kljenuti srca. U životu nije nikome htio biti na smetnju, pa nije ni na samrti. M. Brlek

VUJKOVIĆ, S. Huberta (Đakovo, 14. X. 1894 — Đakovo, 25. VI. 1960), sestra sv. Križa. Rođena je u Đakovu. U desetoj godini izgubila je majku te se od tada za nju brine majčina sestra. S mnogo ljubavi uzela je dijete k sebi u Beč. Ondje joj je sve priuštila što si je god mogla poželjeti, osim vjerskih stvari. Nakon nekog vremena vraća se s tetkom u Đakovo te kod sestara sv. Križa nastavlja školu. U vjerskom ozračju dobro se osjećala. Osjetivši u sebi poziv na redovnički život, morala je izdržati teške borbe sa svojim najbližima. Tetka se pomirila s njezinom odlukom tek na dan njezinih prvih zavjeta. S. Huberta svršava

učiteljsku školu u Egeru kod sestara sv. Križa. Kao nastavnica i prefekta konvikta radila je na samostanskoj građanskoj školi u Đakovu sve do 1945. Kad su Crkvi škole oduzete, s. Huberta vrši službu tajnice provincije i ljetopisca. U Donjem Miholjcu vrši službu kućne poglavarice (1951-1957). Neko vrijeme daje privatne satove. Bila je od Boga obdarena mnogim darovima: imala je bujnu maštu, snažne osjećaje i poseban dar pripovijedanja. U svoja predavanja, napose u zemljopis i povijest, znala je unijeti toliko zanimljivosti, života i uvjerljivosti, da to učenice nisu nikada zaboravile. Bila je i glazbeno nadarena. Svoj istančani ukus iskoristila je ukrašavajući pozornicu prigodom mnogih scenskih priredbi u Zavodu. Sve svoje sposobnosti unosila je u svoj odgojni rad: svoje učenice odgajala je za sve što je lijepo, plemenito i uzvišeno. Radi svoga profinjenog takta, rijetkog pripovjedalačkog talenta i zlatnog humora svuda je bila dobrodošla. Uz njezin lik povezan je nerazdvojivo apostolat duhovnih vježbi u Đakovu. Za vrijeme ljetnih praznika, naime, djevojke i žene seljačkog i građanskog staleža obavljale su duhovne vježbe u prostorijama sestarske škole i konvikta. Duša tih duhovnih vježbi bila je s. Huberta. Brinula se za svaku grupu. Uz duhovnika koji je vodio duhovne vježbe ona je imala na brizi odgojnu stranu: upućivala je djevojke i žene u praktičan život: majke, kako će čuvati svetost obiteljskog života i odgajati djecu, djevojke, kako će se održati na visini djevojačkog staleža i ponosa. Usto ih je upućivala na sudjelovanje u sv. misi, pripravljala ih na sv. ispovijed i sv. pričest. Posebnim žarom usađivala im je u srca pobožnost prema Srcu Isusovu i preporučivala im pobožnost devet prvih petaka. Brojne sudionice tih duhovnih vježbi kasnije su postale dobre sestre sv.Križa.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, LXXV (1960) 4, str. 334-336. M. Žigrić

VUKASOVIĆ, fra Ignacije, župnik (XVII. st.). U vrijeme bečkog rata bio je župnik u Velimu i godine 1683. organizirao prijelaz pučanstva iz velimske župe na skradinsko područje koje je bilo pod kontrolom Mlečana. Početkom devedesetih godina XVII. st. župnik je u Petrovu Polju a godine 1694-1967. bio je gvardijan na Visovcu. Potom je bio župnik u Mirloviću i Vrlici a zatim ponovno gvardijan na Visovcu 1707-1710 gdje je kao gvardijan i umro.
LIT.: K. KOSOR, »Drniš pod Venecijom«, *Kačić*, 7 (1975), 60-61.
V. Kapitanović

VUKČIĆ, Danijel (Vocensis, Vocatius, Vocazi, Vučić, Vukić; Glasnić, Glasničić), iz Splita FKN († 1577), biskup. Možda još treba pribrojiti slabo čitani, Rocensis/Vocani. Smatram da Vocatius (Vocensis) nije prijevod prezimena već humanistička prilagodba od Vokac (Vocaz, Vlakac-Vukac). Možda bi Danijel mogao biti praunuk vojvode Vlkca Hrvatinića otca slavnoga hercega Hrvoja Vukičića, odnosno, unuk jednog od četvorice Vukčevih sinova. Dodatak pak "de Spalato" oznaka je samostana kome je pripadao, a možda i spomen na naslov koji je nosio njegov djed Hrvoje "dux Spalatensis". Na to bi mogla upućivati činjenica što su papu Julija III., molile kneževske obitelji Grgura Lucensis i Pavla Volcovith da postavi Danijela za duvanjskog biskupa. Danijel je završio studij vjerojatno u Veneciji. Cijela je naime obitelj od 1424. uvrštena u mletačko plemstvo. A kako je označen kao profesor teologije, a ne samo lektor, značilo bi da je predavao na nekom sveučilištu. Prije nego je pošao, kupio je kuću u Splitu za 400 dukata. Tu je kuću 1588. Prepisao na sestru Katarinu. Nakon primljene molbe papa je prikupio obavijesti pa je Danijela 2.XII.1551. imenovao duvanjskim biskupom, a 24.XII.1551. otpisao moliteljima da im je dao biskupa koga su tražili. Vjerojatno je znak posebne pažnje što je Danijela za biskupa posvetio u Rimu kardinal Bernardin Maffeo. Kao biskup 24. IV. 1553. posvećuje crkvu sv. Franje u Puli s 4 njezina oltara, kako je zapisano u knjizi samostanske administracije. — Početkom 1552. Uputio se u Duvno vodeći sa sobom 4 dijecezanska svećenika. No, zbog protivljenja morao ih je

poslati natrag. Za vrijeme vizitacije biskupije, 1563., Turci su ga zatvorili i pustili uz visoku otkupninu s izgonom na mletački teritorij ("a Turcis multa passus, et ab Ecclesia pulsus"), a negdje oko 1566. imenovao je svojim zamjenikom Ugrinovića (v.). Danijel je inače bio poznat i priznat kao iskupitelj iz turskog sužanjstva blizu 500 katolika i pravoslavaca iz Dalmacije. Zacijelo je on skupljenim milodarima pridodavao iz nadarbine koju mu je kralj Filip dao u napuljskom kraju kad su ga Turci istjerali iz Duvna. Čuvši papa za stradanja ali i za poduzetnost Danijelovu za iskupljivanje sužanja smatrao je da takvog muža treba nagraditi upražnjenom biskupijom u Muru (između Salerna i Potenze), pa je to predložio Konzistoriju 9. V. 1575. što je jednoglasno prihvaćeno, a papi Grguru XIII. napose su zahvalili kardinali Peretti (v.) i njegov prijatelj Sylbertus. — Danijel nije dugo uživao smireniji život u novoj biskupiji. Preminuo je početkom 1577., jer je već 25.II.1577. dobio nasljednika.
LIT.: Eusebije FERMENDŽIN: *Acta Bosnae*… JAZU XXUUU., Zagreb 1892, 12, 34, 44, 54, 121, 312, itd. *Fraternitas* glasilo hrv. Provincije sv. Jeronima franj. konv. 28 (1992) br 3, 29-32. Dominik MANDIĆ: Duvanjska biskupija od XIV-XVII. Stoljeća u: *Croatia Scara* 1935 i separat s dodacima str. 38-45 (literatura).

M. Žugaj

VUKIĆEVIĆ, fra Andrija, profesor i pisac (Mirlović 1840 – Karin 7. XI. 1929). Gimnaziju je završio u Sinju. u Novicijat je stupio na Visovcu, teologiju pohađao u Šibeniku. Zaređen je za svećenika 1864. Bio je misionar u Albaniji, Vikar samostana u Kninu (1873), Župnik u Otoku kod Sinja (1876), gvardijan na Visovcu i definitor Provincije (1879), profesor crkvene povijesti na teološkom učilištu u Šibeniku (1882), lektor na Visovcu (1887), gvardijan u Karinu (1888-90), župnik na Unešiću (1893), gvardijan u Kninu (1894), ponovno lektor na Visovcu (1896), župnik i dekan u Drnišu (1898-1899), gvardijan u Kninu (1899), Župnik u Dubravicama (1900), Miljevcima (1904), Vrpolju kod Knina (1906), samostanski vikar na Visovcu (1909-1910) i ponovno župnik Dubravica (1913). Bio je član *Hrvatskoga styarnarskog društva* i surađivao u *Starohrvatskoj prosvjeti.*
Djela: – *Pravi Redovnik ili ubožtvo evangjelsko i Red S. O. Frane*, Split, Brzotiskom Russo-Marićevim, 1885. *Fanar i Vatikan*," Sušak, Tisak "Narodne tiskare", 1897.
Lit.: – K. KOSOR: Drniš u ogledalu tiska za hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji (1860-1921), *Kačić* 8 (1976), 130. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 149-150.

K. Kosor – V. Kapitanović

VUKNIĆ, Stjepan, (LUPUS) učitelj (XVII-XVIII. st.). Rodom je, kako sam piše, iz Imotske krajine (ab Imota). Bio je 1699. učitelj samostanske mladeži u Šibeniku. Iz njegove ostavštine potječe rukopis: *Tractatus theologicus super quattuor sententiarum iuxta mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti,* koji se čuva u samostanskoj knjižnici sv. Lovre u Šibeniku (rkp. 128).
Lit.: J. Soldo: Samostan sv. Lovre u Šibeniku, *Kačić* 1/1967, 72. — V. Kapitanović: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 300. *V. Kapitanović*

VUKOVIĆ, Bernardin, provincijal (Split ? - Split-POljud, 1783). Dva puta je bio provincijalni vikar, a provincijal (1753-1756). Na generalnom kapitulu u Madridu izabran je za generalnog definitora.
LITERATURA: Donato FABIANICH, Storia dei Frati Minori... in Dalmazia e Bosnia, sekonda parte, Zara 1864. str. 135 i 378. P. Pejić

Vuković, fra Roko, R. E[ckert], S putovanja po Njemačkoj i Belgiji. *Luč,* 6 (1911), 403-408.

VUKŠIĆ Fra Radoslav-Ivan (1894.-1945.) Rođen 5.XII.1894. u Studencima, od oca Tome

i majke Vide r. Sivrić. Gimnaziju (I.-VI.) učio na Širokom Brijegu, VII. i VIII. razred položio privatno u Požegi. Bogosloviju 1914.-1919. u Mostaru, filozofski fakultet 1921.-1926. u Beču. U Franjevački red stupio 19.VIII.1913. Zavjetovan jednostavno 23.VIII.1914., svečano 15.IX.1917. Za svećenika zaređen 7.X.1917. u Mostaru. 1919.-1921. nastavnik u gimnaziji na Širokom Brijegu 1921.-1926. na studijama u Beču 1926.-1945. profesor na Širokom Brijegu 1939.-1945. ravnatelj gimnazije 8.II.1945. odveden sa Širokog Brijega u pravcu Splita i negdje na putu ubijen. Bio je "jedan od najinteligentnijih ljudi, savjestan u svemu do u tančine, radljiv i marljiv i k tome profesor, kakva nigdje drugdje nisam susreo..." (K.Vasilj) Posjedovao je pravo zvanje za profesora i u izlaganju svojih predmeta bio je sjajan i uistinu nenadmašiv. "Bio je redovnik bez prijekora, pedantan, odličan profesor..." (Z.Ćorić) Ravnatelj franjevačke gimnazije na Širokom Brijegu. Bio je franjevac i čovjek reda i rada. U svemu uzoran, čelik karakter. Proživio je život propovijedajući. Kad je saznao što partizani čine, izgubio je u njih svako povjerenje. Umro je junački. Njegov svijetli lik ostao je u najljepšoj uspomeni tolikih širokobrijeških đaka koji su iskusili njegovu dobrotu.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

VUKUŠIĆ, fra Ivan, odgojitelj (Katuni, 3. IV. 1883.-Imotski, 9. III. 1957.). Osnovnu školu pohađao u Katunima, Živogošću i Omišu, građansku u Šibeniku, a srednju u Sinju. Franjevački habit obukao 25. IX. 1902. godine, svečane zavjete položio 12. XI. 1906. godine i nakon filozofije u Šibeniku (1903.-1905.) i teologije u Makarskoj (1905.-1908.) u Sinju zaređen je za svećenika 22. III. 1908. — Nakon dvogodišnje službe prefekta u Sinju (1911.-1913.) u Makarskoj predaje dogmatiku i crkvenu povijest i ujedno je podmagistar klerika. Iz Makarske prelazi u Imotski za katehetu, potom je župnik u Vinjanima (1915.-1934.). Kratko (1934.-1935.) odlazi za župnika u Lećevicu, a odatle u Otok. Nakon Otoka živi u Sinju i Imotskom, gdje ga je zatekla smrt. Priredio je šaljivu *Zbirku pučkih igrokaza,* koju je provincijalat 21. V. 1911. odobrio za tisak, (AFPPOS, Spisi provincijala, fasc. 29, br. 349/1911, Protokol, br. 401/1911.)

Lit. J. LOVRIĆ, Osmrtnica p. o. fra Ivana Vukušića, Vjesnik Provincije, VII/1957, 3-4, 21-22.

B. Pezo-V. Kapitanović

VULETIĆ, Jure, pripovijedač (Šušnjari kod Plehana, 11. XII. 1892 - Osijek, 2. II. 1973). - Krsno mu je ime Stipo. Sin je Ante i Anice rođ. Vrdoljak. Osnovnu školu završio je na Plehanu, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu. U franjevački red stupio je 1911, svećenik postao 1916. Službovao je kao kapelan na Plehanu, nastavnik u Visokom, župnik u Foči, Dubici (višeput), Plehanu (višeput), Tremošnici i Žeravcu te kao gvardijan u Livnu i na Plehanu. Posljednjih dvadesetak godina živo je i djelovao na Plehanu. Umro je u bolnici. Slovio je kao čovjek reda, rada i molitve. Volio je našu narodnu i crkvenu prošlost, bosanske narodne običaje i život na bosanskom selu. Pastoralni i drugi poslovi nisu mu dozvoljavali da se intenzivnije bavi knjigom. Ipak, kroz čitav život ponešto je pisao i koliko je mogao tiskao. Prve radove objelodanio je u kalendaru Napredak (1916), zatim u Glasniku sv. Ante (1927, 1929, 1931, 1937-1940, 1943-1945), Franjevačkom vijesniku (1933-1940), Kalendaru sv. Ante (1944-1945), Vrhbosni (1943-1944), Dobrom Pastiru (1950, 1957, 1960, 1964, 1973) i u Kalendaru Dobri Pastir (1951). Pisao je pripovijesti, crtice, planke i referate. Od pripovijesti (Priča, Sreća, Prosjaci, Pandur Juro, Pijan povjek) književno najdotjeranija mu je Pijan čovjek. Vrijedan mu je rad Folklorni fragmenti Plehana i okolice i komemorativni o Josipu Dobroslavu Božiću. On ne piše s nekom književnom pretenzijom, nego da poduči, posavjetuje i pokaže kako treba i kako ne valja živjeti. Bio je aktivan član Udruženja "Dobri Pastir" i kao takav održao je dosta predavanja na raznim sjednicama, koja su uglavnom ostala u rukopisu.

LITERATURA: ZIRDUM Vjekoslav: U spomen fra Juri Vuletiću. Dobri Pastir, 23(1973) I-IV, str. 299-302. - ISTIđ U spomen O. fra Juri Vuletiću. Bosna Srebrena, 24(1973) 3, str. 75-78. - P.V.: † Fra Juro Vuletić. Vrhbosna 1973, 1/2, str. 100-101. A. Kovačić

VULIĆ, Matej, filozofski pisac, (oko 1685. - poslije 1717). - Bio je član provincije Bosne Srebrene i najvjerojatnije je na filozofskom učilištu u Budimu zaključio studij filozofije, a 1707. ga je provincijal Marko Bulajić poslao na teološko školovanje u Serafsku ili Asišku provinciju u Italiji gdje je postigao naslov profesora filozofije. Na filozofskom učilištu u Osijeku je predavao od 1710. skotističku filozofiju. Pogrešno mu je pridavano autorstvo priručnika iz logike *Universa logica ad mentem Duns Scoti* (usp. V. Kapitanović). God. 1712. je napustio profesorsku službu i preuzeo dužnost samostanskog starješine u Aradu, današnjoj Rumunjskoj.
LIT.: Arhiv franjevačke Provincije presv. Otkupitelja u Splitu, Spisi br. 2, fol. 54. — Arhiv franjevačkog samostana u Makarskoj, Liber Archivalis, 82. — F.E. HOŠKO, Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću, KAČIĆ 8 (1976), 143. — V. KAPITANOVIĆ, Rukopisni priručnici franjevačkog filozofskog učilišta u Šibeniku (1969-1825), *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 20 (1994) br. 1-2 (39-40), str. 191. — S. BAČIĆ, Franjevački samostan u Karinu, Šibenik 1995, 34. F.E. Hoško

VUTIĆ, Paulin, provincijal (Koprivncia, 20. IX. 1816. -Varaždin, 26. XI. 1878) postao je 1836. član Provincije sv. Ladislava. Filozofiju je završio na učlištu Provincije u Varaždinu (1837-1839), a teologiju na biskupijskoj bogoslovnoj školi u Zagrebu (1839-1843); svećenik je postao 1842. godine. Najprije je bio učitelj na narodnoj školi u Virovitici (l843-1849) i glavnoj školi u Koprivnici (1849-1859). Zatim niz godina obavlja službu samostanskog starješine u Varaždinu (1859-1872, 1875-1878). U vodstvu Provincije je sudjelovao kao definitor (1866-1869, 1878) i kao provincijal (1872-1875). Bio je također generalni vizitator Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1872) i vlastite provincije (1875). U pismu vrhovnoj upravi Reda obećao je 1872. da će kao provincijal "obnoviti redovničko opsluživanje, utvrditi ga i tako osigurati mirno upravljanje Provincijom".
LIT.: Arhiv Generalne kurije Franjevačkg reda u Rimu, Provincia s. Ladislai, 221r - 242r. - F.E. HOŠKO: Euzebije Fermendžin i ostacije jozefinizma kod franjevaca u kontinentalnoj Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća, *Croatica christiana periodica,* 12 (1988), br. 22, 24. F.E. Hoško

WEIBL, Kalisto (*Ignacije), glazbenik (Novo Mesto u Sloveniji, 10. VI. 1749. Novo Mesto, 30. III. 1802). U Ljubljani je 1767. postao član Hrvatsko-slovenske provincije sv. Križa, u kojoj je bio i njegov stariji brat Kastul, koji je bio niz godina provincijal u slovenskom dijelu te franjevačke pokrajine dok je ona bila razdijeljena u razdoblju razmahaloga jozefinizma (1784-1791, 1803-1806). Kalisto je najveći dio života proveo kao profesor onodobne šestgodišnje gimnazije u Novom Mestu. Kraće vrijeme je djelovao i kao orguljaš na Trsatu (1778). Zapisao je skladbe u kantual (rukopis C- 94, str. 160, vel. 22 x 30,2 cm) koji se danas nalazi u franjevačkom samostanu u Klanjcu.
LIT.: P. CVEKAN: *Franjevački samostan u Klanjcu,* Klanjec 1983, 139. — M. BIZJAK: *Baročna orgelska glasba Slovenije in Hrvaške,* Ljubljana 1988, 3. — P. KINDERIĆ: Kantual ili pjevnik Kalista Weibla, *Marijin Trsat,* 27 (1993), br. 2, 11. F.E. Hoško

WEIDENBACH, Anđeo, filozofski pisac (Budim, 27. IX. 1756 - Vukovar, 11. I. ?). U Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga je stupio 1773. godine. Filozofiju je studirao kod Franje Kovačevića (1774-1777) i s njime boravio u tri filozofska učilišta: u Iloku, u Osijeku i u Vukovaru. Kako je sam položio ispit za profesora filozofije i to na sveučilištu u Budimu, predavao je na filozofskom učilištu u Vukovaru (1781-1783). Tiskom je objavio teze javne rasprave iz matematike koju je održao sa

svojim studentima. Nakon zabrane rada crkvenih škola, bio je sve do konca života vojni kapelan pješačke pukovnije Neugebauer.

DJELA: *Tentamen publicum e praelectionibus mathematicis juxta novmam Regiae universitatis Budensis*. Essekini 1783.
LIT.: P. Cvekan: Franjevci u Vukovaru. Vukovar 1980, 114-115. - F. E. Hoško: Doprinos franjevačkih visokih škola skotističkoj filozofiji i teologiji. Franjevci Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb 1992. 81. F. E. Hoško

WEINBERGER, s. Julijana (Thanstetten/ Austrija, 11. III. 1853. — Hercegnovi, 8. XI. 1923), sestra sv. Križa. U svojoj 16. godini stupila je u Družbu u Đakovu. Vrlo nadarena naučila je hrvatski, položila učiteljski ispit te bila 1879. osposobljena za predavača na srednjim školama. Te godine počinje raditi na Višoj djevojačkoj školi Družbe u Đakovu. Na toj školi djeluje do 1915. kad je premještena za poglavaricu u Hercegnovi. U radu s djecom bila je savjesna, ozbiljna i posebno je pazila na urednost i čistoću.
LIT.: »Unsere heimgegangene Schwester«, *Theodosia,* Mitteilungen für die Schwestern von heiligen Kreuz, Ingenbohl, XLI (1926) 2, str. 239. M. Žigrić

ZADRANIN, Mihovil, bos. vikar (Zadar, konac 14. ili početak 15. st. - ?, 2. polovica 15. st.). Bio je bosanski vikar od 1448-1451. Papinski legati, biskup Toma za njega kaže da je veoma drag kralju i katoličkim knezovima u Bosni. Pokazao se vrijednim i radinim starješinom. Stoga je, vjerojatno, bio biran ponovno za vikara (1451-1454). U tom trogodištu, papinom dozvolom, vikar je mogao primiti i zaposliti u Vikariju svakog franjevca, koji bude voljan raditi u bosanskoj misiji. U Hercegovinu je stigao veći broj sardinskih i drugih franjevaca koji osnivaju samostane u Mostaru i Ljubuškom.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 25. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 117-119. A. Barun

ZAJMOVIĆ, Mijo, pedagog (Stražeman, 16. III. 1738. — Našice, 18. VII. 1807). U Baču je 1753. stupio u Bosnu Srebrenu, a 1757. je postao član Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. Teologiju je studirao na visokoj bogoslovnoj školi u Petrovaradinu (1758-1762). Počeo je predavati 1762. na filzofskom učilištu u Slavonskom Brodu, premda je tek 1763. položio profesorski ispit iz filozofije. U Brodu je predavao dvije godine (1762-1764), a zatim još dvije godine na filozofskom učilištu u Baji (1764-1766). Kasnije se je predao pastoralnom djelovanju i bio propovjednik u Vukovaru (1776-1778) i Osijeku (1794-1800), kapelan u Našicama (1782-1788), zatim u Motičini (1789), zamjenik samostanog starješine u Baji (1773) i starješina u Osijeku (1794-1797); u posljednjem upravnom trogodištu provincijala Josipa Paviševića vodio je ljetopis Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1797-1800).
LIT.: F.E. Hoško: Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu, Nova et vetera, 27(1977), sv. 2, 85. F.E. Hoško

ZAMANJA, Jeronim (Zamagna), Otac Provincije (Dubrovnik ? - prije 1582) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Lektor teologije. Otac Provincije.
LITERATURA: Vitalis ANDRIASSI: Necrologiuum (rukopis u Arhivu Samostana Male Braće u Dubrovniku(br. 194. Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 423. I. Djamić

ZAMANJA, Petar (de Zamagnis, Zamagnius), bibliotekar (Dubrovnik, ? - Madžarska, cca 1480) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Na zahtjev kralja Matije Korvina (ugarsko-hrv. kralj 1458-1490), poslani su mu iz Dubrovnika Zamanja i dominikanci Serafin Bona i Toma de Basileis. Isticao se kao učen i svet, pa ga je kralj uzeo za

kustosa i ravnatelja voje biblioteke, a on mu je biblioteku opskrbio vrijednim djelima koja je pronašao u domovini i drugdje (Cerva). Zauzetost i stručnost u radu pribavile su mu blagonaklonost kralja Matije Korvina te bi ga, navodno, oko 1458. (Rode) imenovao biskupom Stona (Dolci).
LITERATURA Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusinae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 44. Simeone GLIUBICH: Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Vienna 1856, 316 - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori … in Dalmazia e Bossina… II. Zara 1864, 193. - Franciscus M. APPENDINI: Notizie istorico-critiche sulla antichità. Ragusa 1802, Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 407. - Seraphinus CERVA: Bibliotheca Ragusina III. Zagrabiae 1980, 45-46. — M. ŽUGAJ, *Nomenklator franjevaca konventualaca Hrvatske provincije sv. Jeronima: 1217-1559,* Zagreb 1993, 93.
I. Djamić — M. Žugaj

ZAMANJA, Serafin (de Zamagnis), provincijal (Dubrovnik, ? - Daksa kod Dubrovnika, cca 1513) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku i njen prvi vikar nakon osamostaljenja (1484-1487). Kasnije je još dva puta upravljao provincijom (1493-1497 i 1505-1508). Na 17. generalnoj KOngregaciji u Aquileji izabran je za generalnog definitora (1495). — Bio je redovnik pobožan i učen. Elije Lampridije Cerva mu je posvetio jedan epigram u kojemu hvali Z., "sine labe cadaver".
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rhacusionae Ordinis Minorum S.P.N. Francesci. Neapoli 1746, 50. - Bernardinus AQUILANUS: Chronica fratrum minorum observantiae, ed. Leonardus Lemmens. Romae <1902, 96. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 412. - Luca WADDING: Annales Minorum ad an 1494. Ad Claras Aquas 1933, 70. - I. Djamić

ZAMANJA, Silvestar (de Zamagnis, Zamagnius), provincijal (Dubrovnik, ? - 1476) - Dubrovački plemić. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Upravljao Provincijom 1474. g.
LITERATURA: Sebastianus DOLCI: Monumenta historica Provinciae Rahcusionae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci. Neapoli 1746, 45. - Donato FABIANICH: Storia dei Frati Minori I. Zara 1863, 229. - Serafino RAZZI: la storia di Ragusa. Dubrovnik 1903, 113. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 409. - Luca WADDING: Annales Minorum XIV. Ad Claras Aquas 1933, 127. I. Djamić

ZANNETUS DACRE (D'Acri), Dacre, Zannetto,

ZARETTI, Ivan CARETIĆ, Ivan

ZEBIĆ, Benedikt, filozofski pisac, crkveni upravnik (Slavonski Brod, 2. III. 1727. - Radna, 18. Vi. 1779). Teologiju je studirao u Budimu i 1751. branio dogmatske teze Jerolima Lipovčića Te godine, ili godinu dana kasnije, je završio redovito školoanje, a 16.VI. 1752. u Baji pristupa ispitu i od pet ispitivanika je najbolji među kandidatima za profesore filozofije. Zadobio je katedru filozofskog učilšta u Aradu, u današnjoj Rumunjskoj (1752-1755). Nakon prve godine predavanja objavio je tiskom teze javne rasprave kojoj je predsjedao 20. V. 1753. u Aradu. Njegova predavanja *In universam Aristotelis Logicam disputationes ad mentem doctoris subtilis Ioannis Duns Scoti totius Seraphicae Religionis magistri ac omnium theologorum principis*. sačuvana su u dva primjerka u Franjevačkom samostanu Split-Dobri (Kapitanović). U Budimu je 29. V. 1756 položio ispit za profesora teologije na bogoslovnim školama stupnja pokrajinskog učilišta. Još je te školske godine jedno vrijeme

boravio u Budimu i ondje predavao dogmatsko bogoslovlje umjesto Filipa Penića, premda je bio imenovan za profesora u Petrovaradinu, gdje ga je zamjenjivao Eugen Lenauer. Po završetku šestgodišnjeg učiteljskog djelovanja u Petrovaradinu, gdje je sa studentima održao pet javnih rasprava, provincijal Josip Blagoje ga je 23. V. 1764. proglasio za šestgodišnjeg profesora teologije; tada je boravio u Požegi. Provincijal Blagoje je umro u vrijeme obavljanja te svoje službe pa je najprije za njegovog nasljednika bio izabran Zebićev profesor Jerolim Lipovčić, a po njegovoj smrti izabralo je 14. II. 1767. upravno vijeće Provincije sv. Ivana Kapistranskog Zebića za provincijskog vikara. Vodio je provinciju šest mjeseci, a ponovno je postao član upravnog vijeća 9. I. 1767. sa službom provincijskog kustoda (1768-1771). Boravio je također u Našicama (1773/74), u Đakovu gdje je bio savjetnik biskupa Antuna Čolnića (1774/75), u Velikoj (1775-1777), u rodnom gradu Slavonskom Brodu (1778/79). i Radni.

DJELA: *Theses ex proemio Logices... iuxta mentem Ioannis Duns Scoti* (Budae, 1753).

LIT.: AHFPZ, Protocollum conventus Petrovaradini, 212-233. — Historia Domus Bajensis. Band I. Baja, 1991, 32, 54, 56. — Stjepan Sršan, Osječki ljetopisi 1668-1945. Osijek, 1993, 42. — V. Kapitanović: Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII, *Antonianum,* 67 (1992), 278-279. F.E. Hoško

ZEC, Dane, pučki misionar (Beli, 20. XII. 1896 - Košljun, 26. XII. 1981). - Osnovnu školu završio je u rodnom Belom, gimnaziju na Košljunu i u Zadru, teologiju u Dubrovniku. U FDZ stupio je 15. VIII. 1912. Za svećenika je zaređen 20. III- 1920. Bio je gvardijan na Košljunu i u Dubrovniku te nekoliko puta provincijski definitor. - Kao mladi svećenik počeo se baviti pučkim misijama pa je u tome bio i ustrajan i neutrudiv sve do svojih staračkih dana. Kroz gotovo punih 60 godina obišao je, propovijedajući po crkvama i katedralama, cijelu našu obalu sa otocima od Rovinja do Kotora, zatim Liku i Kordun a nešto i Slavoniju. Isticao se kao traženi ispovjednik, bio je duhovni vođa mnogim zadrugama Trećeg Reda, držao je mnogobrojne duhovne vježbe svećenicima, redovnicima, redovnicama, sjemeništarcima i skupinama vjernih.

LITERATURA: Gabrijel ŠTOKALO: Naš biserni o. Dane Zec. Vjesnik Franjevačke provincije sv. Jeronima. XXII)1980) br. 2, 104-109. i br. 3, 153-161. - ISTI: Posljednji dani i sprovod o. Dane Zec. Idem. XXIV (1982) br. 1, 74-81. G. Štokalo

ZEČEVIĆ, Serafin, filozof (Zovik, 22. VII. 1911 - Calgari (Kanada), 12. IV. 1971). - Krsno mu je ime bilo ILija, a rođen je u zemljoradničkoj obitelji. Osnovnu je školu završio u G. Rahiću (1919-1923), gimnaziju u Visokom (1923)1932), novicijat u Fojnici (1929-1930), teologiju u Sarajevu (1932-1927). Za svećenika je zaređen 1937. Kapelan u Varešu bio je 1937-1938. od 1938-1940. studira u Rimu skolastičnu filozofiju. Od 1940. do 1943. predaje na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu a zatim ponovno studira u Rimu i rajem rata doktorira. Nakon rata nije se više nikad vratio u domovinu. Iza nekoliko godina boravka u Rimu, otišao je u Kanadu, gdje je tokom predesetih godina boravio u Montrealu a kasnije prešao u REginu (Saskatchewan), gdje je ostao do konca života. U Montrealu i Regini predavao je na tamošnjoj Franjevčakoj teologiji, a kad je on, sredinom šezdesetih godina, dokinuta, vršio je službu vikara samostana. Od 1954. trajno ga je mučila teška nesanica pa se, da bi zaspao, morao pomagati pilulama. G. 1971. doživio je povredu kičme i na koncu umro od raka na mozgu. Pokopan je u Regini. Za života bio je član Hrvatske američke akademije i Međunarodnog skotističkog društva. - Kao đak, bio je urednik i suradnik đačkog lista Cvijet (1931-1932), surađivao je u Glasniku sv. Ante (1934, 1935, 1937, 1943), Dobrom pastiru (1970), u Spomenici Franjevačke klasične gimnazuije u Visokom 1882-1932, te u Acta Congressus Scotistici internationalis (1966). U ostalu njegovu suradnju po inozemnim listovima nisam mogao dobiti uvida.

DJELA: Francisci Veber eheoria de persona - Inernum drama philosophi sloveni. Montreal 1954.
LITERATURA: I. Gavran : Fra Serafinu Zečeviću - in memoriam. Bosna Srebrena 23 (1972), 128-132 - Fra Ljubo HRGIĆ: Posmrtno pismo dragom fra Serafinu. Ibidem, 132-134.I. Gavran

ZIRDUM, Vjekoslav, provincijal (Žeravac, 24. III- 1910 . Plehan, 8. X. 1978). - Krsno mu je ime Petar. Osnovnu školu završio je u žeravcu, gimnaziju u Visokom, novicijat u Fojnici (1929-1930), filozofsko teološki studij u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 1937. Službovao je kao kapelan (1937-1940, 1942-1943), gvardijan i župnik (1948-1949, 195:67-1973) te vikar (1958-1961) na Plehanu, kao župnik u Bučićima (1940) i Žeravcu (1945-1948). Bio je meštar novaka u Livnu (1940-1942), provincijalov tajnik (1943-1945), definitor (1945-1948), tajnik (1949-1958), ekonom (1955-1958) i provincijal (1961-1967) Bosne Srebrene te generalni vizitator u provinciji sv. Ćirila i Metoda (1972). Od 1973. do smrti živio je i djelovao na Plehanu. Dosta rano se počeo baviti spisateljskom djelatnošću i u tom ustrajao do pred kraj života. Surađivao je u šačkom listu Cvijet (1930-19323), Luči (1930, 1932, 1934-1935), Glasniku sv. Ante (1931, 1934-1936, 1940-1941, 1944-1945), Franjevačkom vijesniku (1933), Hrvatskoj straži (1934-1935), Napretku (1935), Kalendaru sv. Ante (1937-1945), Glasniku sv. Ante (1940), Bosni Srebrenoj (1942 i dalje), Vrhbosni (1944) i Dobrom Pastiru (1955, 1957, 1973, 1974). - Uređivao je Bosnu Srebrenu i za vrijeme rata Kalendar sv. Ante. - Bio je tih, blag i pristupačan, imao je smisla za organizirani rad i strpljivosti da traži najbolja rješenja za pojedine probleme
LITERATURA: JEREKOVIĆ Mijo: Smrt i pokop fra Vjeke Zirduma. Bosna Srebrena, 29 (1978) 10, str. 224-226. A. Kovačić

ZJAČIĆ Andrija, župnik, stradalac (Šibenik, 2. I. 1907 - Kotari, 14. I. 1944). Nakon osnovne škole u rodnom mjestu (1914-1920), pohađao je srednju školu u Sinju (1920-1925). Nakon toga je završio novicijat. Filozofiju je studirao u Zaostrogu (1926-1928) a bogosloviju u Makarskoj (1928-1932). Zaređen je za svećenika godine 1931. Kao mlad svećenik bio je župni pomoćnik u Drnišu (1932-1934), zatim župnik u Velikom Brdu samo godinu dana a zatim kateheta u Sinju (1935-1937) i predavao na gimnaziji latinski. Od godine 1937. do 1940. bio je župnik u Sinju a zatim u Lišanima. Tu je ubijen od partizana. Surađivao je u Gospi Sinjskoj.

J. Soldo

ZLATARIĆ, Emanuel (Slatirich), provincijal (Dubrovnik, ? - 1570) - potječe iz dubrovačke građanske obitelji. Član Provincije sv. Franje u Dubrovniku. Lektor na studiju Male Braće u Dubrovniku. Vrlo sposobni muzičar. Provincijal (1553-1556 i 1563-1566).
LITERATURA: Vitale ANDRIASSI: Necrologium (rukopis u Arhivu samostana Male Braće u Dubrovniku) br. 133. - Benvenutus RODE: Necrologium Fratrum Minorum de Observantia Provinciae S.P. Francisci Ragusii. Analecta Franciscana VI. Ad Claras Aquas 1917, 417. I. Djamić

ZLATARIĆ, Petar, prov. (Cetina ?, 2. polovica 15. st. - ?, 2. polovica 16. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1539-1542). U suvremenim izvorima nema dokaza o njegovom provincijalstvu, stoga Mandić njegov izbor i službu ne smatra potpuno sigurnim.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 43. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 162.
A. Barun

ZLATARIĆ, Stjepan, prov. (Kr. Sutjeska, polovica 16. st. - Sutjeska?, 1. polovica 17. st.). - Bio je provincijal Bosne Srebrene (1601-1604). Ovlastio je (1603) Luku Jurišića, da opođe papi, kraljevima, knezovima i baronima, i da sabire milodare, jer nas Turci svakojako muče, zatvaraju, batinaju i pljačkajuĐ dapače nam ne dopuštaju u samostanima stanovati, dok im ne platimo 3.000 dukata. Ovo

vlastoručno pismo provincijala Zlatarića objelodanio je P. Marcellino da Civezza.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 58. - Dominik MANDIĆ: Franjevbačka Bosna. Rim 1968, 171.
A. Barun

ZLATOVIĆ, fra Stjepan, FSP (Šibenik 10 X. 1831. - 11. IX. 1891), župnik i povjesničar. Talijansku pučku školu svršio je u rodnom gradu, gimnaziju u Splitu, Visovcu i Zaostrogu. Novicijat je obavio u Živogošću, a filozofiju i teologiju učio u Šibeniku i Makarskoj. Za svećenika je bio zaređen 1854. Na početku 1857. je župnik Lišana, zatim Piramatovca i Knina, od 1860. kninski gvardijan. Izabran je za definitora i gvardijana u Sinju, zatim župnik na Danilu i dekan u Drnišu. G. 1873. imenovan je gvardijanom na Visovcu i ekonomom Provincije. G. 1880. poglavari mu povje- ravaju pisanje povijesti Provincije. U međuvremenu bio je i kustod Provincije. — Zlatović je imao sklonost prema arheologiji i povijesti. Koliko su mu župske dužnosti dopuštale proučavao je rimske, starokršćanske i starohrvatske spomenike na Danilu, u okolici Knina i Vrlike i o njima pisao izvještaje, članke i rasprave Viestniku Hrv. arheološkoga društva u Zagrebu, splitskom Bulettino di archeologia e storia Dalmata, zadarskom Narodnom listu i Starohrvatskoj prosvjeti u Kninu. Zlatović je bio inicijator osnutka Hrvatskoga starinarskog društva u Kninu. Na osnovi arhivske građe pisao je o franjevcima: biskupu fra Bartolu Kačiću, fra Lovri Šitoviću, fra Filipu Grabovcu i fra Gašparu Vinjaliću, pa o Šubićima i Petru Kružiću. Od biografskih rasprava osobitu pažnju zaslužuje njegova biografija fra Š. Tomića. Glavno mu je djelo: Franovci Države prisv. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji (Zagreb 1888). Zlatović je objelodanio i nekoliko arhivskih dokumenata koji su mu služili pri pisanju Franovaca i sedam originalnih pripovijesti iz hrvatske prošlosti i suvremenog života U mlađim godinama skupljao je narodne pjesme i poslovice te ispjevao po koju pjesmu. Bio je neobično radišan u svakoj službi koja mu je bila povjerena.
– P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 132-140.

ZLOPAŠA Fra Roland-Mato (1912.-1945.) Rođen 29.V.1912. u Posušju, od oca Marka i majke Ruže r. Begić. Osnovnu školu svršio na Posušju, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Fribourgu (Švicarska), filozofski fakultet u Zagrebu. U Franjevački red stupio na Humcu, 3.VIII.1929. Zavjetovan jednostavno 4.VIII.1930., svečano 8.IX.1933. Za svećenika zaređen 14.VI.1935. u Mostaru. 1936.-1943. studirao na filozofskom fakultetu u Zagrebu 1943.-1945. profesor gimnazije na Širokom Brijegu 8.II.1945. ubijen u Mostarskom Gracu. Bio je mlad i poletan profesor, pun savjesti i svijesti. S najljepšim idealima, kao tek završeni profesor, stupio je na radno mjesto. Bio je više nego skroman. Tih kao bÉja. Više je propovijedao djelima nego riječima. Slobodno vrijeme provodio je u razmišljanju i molitvi.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.
A. Nikić

ZLOUŠIĆ, Ljudevit, odgojitelj (Vareš, 8. XII. 1895 - Visoko, 25. X. 1969) - Roditelji su mu bili Jozo, kovač, i Jelkica rođ. Šimić-Markić. Na krštenju je dobio ime Ivan. Osnovnu školu pohađao je u rodnom mjestu (1902-1906),, gimnaziju u Visokom (1906), gimnaziju u Visokom (1906-1915) i položio maturu 1916. U novicijat FS stupio je 1911. u Gučoj Gori. Teologiju je studirao u Sarajevu (1915-1918) i bio zaređen za svećenika 1918. Nakon toga studirao je matematiku i fiziku u Beču (1918) i zagrebu (1919-1922). Na Franjevačkoj gimnaziji u Visokom radio je od jeseni 1922. do svoje smrti i predavao redovito matematiku i fiziku. Bio je I. prefekt Sjemeništa (1923-1930) i meštar klerika (1930-1937. i 1955-1959). Bio je Direktor Franjevačke gimnazije (1937-1945). Bio je također definitor (1937-1939), kustos (1942-1945, 1961-1967) i vizitator u provinciji Presv. otkupitelja (1952).

Trajno i znatno je pomagao svom nasljedniku fra R. Drljiću (v.) u vršenju direktorske službe. Kao đak bio je suradnik u urednik lista Cvijet†; surašivao je u Glasniku sv. Ante (1931-1936, 1938, 1940-1942), Franjevačkom vijesniku (1927, 1929-1933, 1935, 1939), Dobrom Pastiru (1952, 1955, 1959, 1962), Kalendaru sv. Ante (1931), Hrvatskoj straži (1933), Napretku (čas.) (1931, 1932), Katoličkom tjedniku (1931), Blagovesti (1961), Bosni Srebrenoj (1965) te u Spomenici Franjevačke gimnazije u Visokom 1882-1832. Pisao je o temama svoje uže struke, o odgoju a najviše o Gospinoj crkvi u Olovu (24 članka), o čemu je izdao, separatno, i par manjih brošura. Njegov najopsežniji i najvredniji tekst jest njegov rukopisni dio Kronike Franjevačke gimnazije u Visokom, sv. III. i IV. U rukopisu je ostavio i znatan broj propovijedi i nagovora, koji se čuvaju u Arhivu Franjevačke gimnazije u Visokom. Vodio je izgradnju i popravljanje Gospinog svetišta u Olovu od 1929. do smrti i bio mu ujedno, kroz cijelo to vrijeme, pored svih svojih poslova, upravitelj i poslužitelj. U poratnom vremenu pružio je vrlo velikom broju odraslih ljudi studenata i đaka, instrukcije iz svog predmeta. Pokopan je u Visokom a iza dvije godine tijelo mu je preneseno u posebnu kapelu u Gospinoj crkvi u Olovu. — Kao odgojitelj. Zloušić je dobro organizirao život sjemeništa ispunjavajući ga ozbiljnim radom i molitvom, ali dajući dovoljno mjesta i odmoru, igri i šetnjama. Nagovori su mu bili korisni ali je prvenstveno djelovao svojom ličnošću i svetačkim primjerom. Nije se zadovoljio da bude samo profesor i odgojitelj nego je svoj glas za svećeničkim djelovanjem tražio subotom i nedjeljom i pod školskim praznicima; tada je odlazio, često dugo pješačeći, s uprtnjačom na leđima ili s koferićem u ruci, do ljudi u zabačenim mjestima, gdje bi propovijeedao, ispovijedao, svjetovao i pomagao; bio je tako dobrovoljni dušobrižnik kroz više od 40 godina. Pomagao je silno velikom broju ljudi bez obzira na vjeru, pa je i time nenametljivo djelovao kao apostol.

LITERATURA: F/ra/ I/gnacije/ G/AVRAN/: In memoriam o. fra Ljudevitu Zloušiću. Bosna srebrena, 20 (1969), 213-217 - Ž/eljko/ DŽ/AJA/: Fra Ljudevitu Zloušiću za spomen. Bosna Srebrena, 20 (1969), 217-218 - /Fra Vlado KARLOVIĆ/: Oproštajni govor nad odrom o. fra Luje Zloušića. Bosna Srebrena, 20 (1969), 218-219 - Dr fra Ignacije GAVRAN: O. fra Lujo Zloušić 1895-1969. Sarajevo 1970. (Tamo je navedena bibliografija) - J/ozo/ DŽ/AMBO/: Sahranjeni posmrtni ostaci fraq Luje Zloušića. Bosna Srebrena 22 (1971), 235-237 - ISTI: Čovjek kao fra Lujo. Ibidem, 253 - Ž/eljko/ DŽ/AJA/: Obnovljeno sjećanje na pok. fra Luju. Bosna Srebrena, 22 (1971), 216-217 - † fra Ljudevit Zloušić, Dobri pastir, (19-20) (1970), 368-369. Isp. i Franjevačka gimnazija Visoko - Povijest, poslanje, poziv, Visoko 1975, 98-101, 119-122.

I. Gavran

ZOB, Gerard, pedagog, provincijal (St. Peter Ur, Mađarska, 22. II. 1789. - Pečuh, 7. XII. 1861). - Potječe iz hrvatske kolonije u jugozapadnoj Madžarskoj. Stupio je 1806. u Provinciju sv. Ladislava. Filozofiju je studirao na filozofskom učilištu u Varaždinu kod Nikole Marinovića (1807-1809). Za svećenika je zaređen 1812, a onda se je pripravio za profesora filozofije i predavao šest godina na istom učilištu gdje je sam studirao (1816-1822). Također je bio i odgojitelj svojih studenata (1816-1820); jedno je vrijeme predavao zajedno s Gvidom Komesom (1818-1822). Njegov rad je provincijal Ladislav Lacković ocijenio izvrsnim za napredak studenata i korisnim za dobro Provinije pa ga je 1822. proglasio šestgodišnjim isluženim profesorom. Zatim je obavljao službe samostanskog starješine i župnika u Čakovcu (1822-1827) i Pečuhu (1827- 1837, 1838- 1845, 1851-1857). U upravnom vijeću Provincije je sudjelovao kao savjetnik (1833- 1836, 1839-1842, 1851-1854) i definitor (1854-1857); u dva navrata je predvodio to vijeće kao provincijal (1845-1848, 1857-1860). Predsjedao je kapitulima i izboru provincijala 1848. i 1860. Zbog svog upravnog rada stekao je u Provinciji visoko poštovanje. U vremenu svog drugog upravnog trogodišta vjerno je održavao povezanost s

vrhovnom upravom Reda pa je od nje 1657. primio i upute za odgoj mladih članova svoje Provincije, a sam je zauzeto tražio vjerno i potpuno ispunjavanje zahtjeva redovničkog opsluživanja.
LIT.: Arhiv Hrvatske franjevačke provincije, Zagreb, Encyclicae quae per patres ministros provinciale conventui nostro Zagrabiensi subimissae ab anno 1825 (sign. B 7/4), 116-135. Dispositiones capitulorum 1829-1900, (sign. B 13-1), 2-91. — F.E. HOŠKO: *Marijan Jaić obnovitelj među preporoditeljima,* Zagreb 1996, 126, 127. F.E. Hoško

ZOLTAN, Luka, abos. vikar (Zoltan, 1. polovica 14. st. - ?, 2. polovica 14. st.). - Bio je četvrtoi po redu vikar u Bosni (1357-1360). Došao je iz Ugarske provincije. O njegovom djelovanju u Bosni malo se znal.
LITERATURA: Juraj BOŽITKOVIĆ: Kritički ispit popisa bosanskih vikara i provincijala (1339-1735). Beograd 1935, 8. - Dominik MANDIĆ: Franjevačka Bosna. Rim 1968, 63.
A. Barun

ZOMBORLIĆ, Ambroz, filozofski pisac (Vukovar, oko 1735. - Petrovaradin, 9. IV. 1769) je teologiju studiraona bogoslovnoj školi osječkog generalnog učilišta (1757-1759). Postigao je naslov profesora filozofije i preuzeo katedru filozofskog učilišta u Budimu (1759-1761); treću godinu je predavao na nekom drugom učilištu Provincije sv. Ivana Kapistranskoga. U Budimu je sastavio za svoje studente tr priručnika: Logica (Budae, 1760), Tractatus Aristotelis in Libros Metaphysicorum juxta mentem Joannis Duns Scoti explanatas (Budae 1760; vel. 18,5 x 23 cm,Sl. Brod, B-8); predavanjaje zabilježio njegov student Mijo Pitinčević. U Osijeku je 28. IX. 1763. položio ispit za profesora teoogije; najprije je predavao na školi moralnog bogoslovlja u Iloku (1763-1765), a zatim na bogoslovnim školama pokrajinskog stupnja pokrajinskog učilišta u Temišvaru (1765-1768) i u Petrovaradinu (1768/69).
LIT.: AHFPZ, Protocolum conventus Petrovaradini, 250, 251. — Arhiv franjevačkog samostana u Iloku, Liber commentarius Illokinum petrinens, 51. — Stjepan Sršan, Osječki ljetopisi 1686-1945. Osijek 1993, 41, 56. — F.E. Hoško, Prosvjetno i kulturno djelovanje hrvatskih i bosanskih franjevaca u Budimu, 164-165. F.E. Hoško

ZOMBORLIĆ, Emerik (Pečuh, oko 1710. - Sombor 14. IV. 1773). pedagog i filozofski pisac. - Povijesni spomenici redovito nazivaju "Emericus a Quinqueeclesiis". Sedam godina predavao filozhofiju, i to na filozofskom učilištu u Slavonskom Brodu (1738-1741), a zatim na filozofskom učilištu u Budimu (1745-1749). Već se je 1743. bio natjecao za učiteljsku stolicu bogoslovne škole u Petrovaradinu, ali nije uspio pa je 1748. ponovno pristupio ispitu u Baču i postigao najviše bodove na ispitnom natječaju. U Petrovaradinu je predavao šest godina (1749-1755) i postigao naslov šestgodišnjeg profesora teologije. U Požegi se 1750. natjecao za naslov profesora teoloških škola u sastavu generalnih učilišta, ali nije zadovolji. U Petrovaradinu je obavljao također službu samostanskog starješine (1755-1757) i dekana bogoslovne škole (1757-1760). Bio prvi kustod novoosnovane Provincije sv. Ivana Kapistranskoga (1757-1760). U međuvremenu je kroz šest godina bio učitelj u novicijatu. Pod predsjedanjem generalnog vizitatora Giovanni Battista de Calavatione izabrao ga je 10. VIII. 1767. provincijski kapitul u Našicama za provincijala, ali se je njegovom izboru suprotstavio bečki dvor pa ga nije odobrila ni vrhovna upravo Franjevačkog reda već je 9. I. 1768. imenovala novo vodstvo Provincije sv. Ivana Kapistranskoga u kojem je ostao definitor (1768-1771). Bio je cijenjen zbog uzornog redovničkog života - Tiskom je objavio teze iz filozofije koje su sačuvane, dok teološke teze javne rasprave, koje je predstavio 13. V. 1754. javnosti u Petrovaradinu i tiskao kao prilog nekom molitveniku, nisu dosada nađene.
DJELA: *Conclusiones ex universa Philosophia*. Budae 1747.
LIT.: Franjo Emanuel Hoško, Franjevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu. Nova et vetera, 27(1977), sv. 2, 78-79. — Isti,

Prosvjetno i kulturno djelovanje bosanskih i hrvatskih franjevaca tijekom 18. stoljeća u Budimu. Ibidem, 28(1978), sv. 1/2, 148-149.
F.E. Hoško

ZOMBORY, Bernardin (Somborac), homiletičar (Sombor, 7. III. 1714. — Ilok, 11. IV. 1790.). Stupio je 1731. u povinciju Bosnu Srebrenu, a 1736. kao svećenik započinje uspješnu propovjedničku službu u mjestima svog boravka: Hrvatima u Budimu, Tabanu kod Budima i Baji, zatim u Somboru, Osijeku, Vukovaru, Iloku, Brodu, Petrovaradinu, Baču, Aljmašu, Sotinu, Monoštru i Santovu. Dva sveska njegovih propovijedi iz arhiva franjevačkog samosana u Vukovaru (sign. A 5) danas su u Zagrebu. Fermendžin im je 1886. zabilježio naslov: Sveti govori
LIT.: Arhiv Franjevačkog samostana u Slavonskom Brodu, Syllabus religiosorum, ad nomen.
F.E. Hoško

ZORICA, Ante (Rupe, 28. X. 1811- Knin, 25. XII. 1887), profesor i provincijal. Studirao je u domovini i od 1833. filozofiju i filologiju u Beču. Bio je profesor na Franjevačkoj gimnaziji u Sinju i njezin ravnatelj (1856-1857), a za nju se zauzimao i kao provincijal. Bio je prvi direktor Više osnovne škole u Sinju te direktor i kateheta nedjeljno-blagdanske škole (1839-1850). Bio župnik u Sinju (1834, 1838-1851), Šibeniku-Varoši (1862-1864,) Promini (1855-56), u Rupama (1963-1977) gdje je u njegovo vrijeme izgrađena nova župna kuća. Bio je gvardijan u Sinju, definitor (1851-1854), provincijal (1857-1860) i kustod (1873-1876). Baćić u *Nekrologu* navodi da je spjevao pjesmu o boju pod Visom 1866.
Lit.: A. CRNICA, *Naša Gospa od zdravlja i njezina slava*, Šibenik 1939, 346-348.– Franjevačka klasična gimnazija u Sinju, Split-Sinj, 2004 (passim). – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 125-126.
V. Kapitanović

ZORICA ZORIČIĆ

ZORIČIĆ, Mate (Pakovo Selo, c. 1721/23 - Šibenik, 20. VII. 1783.) propovjednik, pisac i matematik. Stupio je u novicijat na Visovcu 2. VII. 1741 i gdje je na isti datum 1742. položio redovničke zavjete. Studirao je filozofiju u Makarskoj i teologiju u Šibeniku. God. 1754/55. poučavao je humanističke predmete i moralku u Šibeniku, a potom se 1755. natjecao u Veneciji za generalnog lektora. Predavao je šest godina moralno bogoslovlje i nakon toga 1764. preuzima župu Gospe van Grada u Šibeniku gdje je ostao do 1771. U međuvremenu je 29. III. 1770. izabran za definitora Provincije. Ponovno se vratio odgojno-obrazovnoj službi kao “magister iuvenum” što je obavljao i nakon što je biran za gvardijana samostana sv. Lovre u Šibeniku (30. VII. 1776.) koju je službu obnašao godinu dana. Ostatak života proveo je u šibenskom samostanau sv. Lovre bez određene službe što vjerojatno upućuje na njegovo slabo zdravstveno stanje.
DJELA: *Aritmetika u slavni jezik illiriçki sastavgliena i na svitlost data, za korist targovacza, i vladahocza kuchgnega istoga naroda,* [1]Ancona 1766. - [2]*Aritmetika* (Knjižnica Bascina), Šibenik: Gradska knjižnica "Juraj Šizgorić", 1995. XXIII, 116 str., [1] presavijen list s tablom : ilustr. ; 16 cm Faksimil izd. iz 1766. godine.— *Osmina dilovanja duhovnoga u kojoj se razgovara dusa redovnicka z bogom sastavljena iz razliciti knjiga u slavni jezik ilíricki i na svitlost data,* Jakin, 1765. — *Uprava mnoggo korisna ispovidnika : Kojamu kaxe kakkose ima nossiti prama svoijm pokornici u niki dogagiaij mucnii kojimuse na pristogliu od Ispovidi olti Sakramenta od S. pokore cesto dogagiaju / sastavgliena i na svitlost data po F. Mati Zoricichiu,* U Mlezi : po Ivanu Constantinu, na MDCCLXXXI, 144 str. ; 8o (18 cm) — *Zarczalo razliciti dogogiai olti prilika za duscie pravovirni uputiti putem od spassegna: skupgliene i prinesene iz razliciti kniga u slavni jezik Illiricki i na svitlost date po […],* U Mleci, 1780.
LIT.: — *P. J. Šafarik - J. Jiriček:* Geschichte der illirischen und kroatischen Litteratur, Prag,

1865. — *Š. Ljubić,* Ogledalo književne povijesti jugoslavjanske na podučavanje mladeži, II, 1869, 466. M. ĆALETA, »Zoričićeva aritmetika«, *Kačić,* 16 (1984), 94-98. Ž. DADIĆ, "Aritmetika Mate Zoričića", str. V-XXII u drugom izdanju Aritmetike. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 86-89.

M. Ćaleta – V. Kapitanović

ZOVKO Fra Valentin-Marijan (1889.-1945.) Rođen 14.VI.1889. u Oklajima ž. Široki Brijeg, od oca Ivana i majke Luce r. Slišković. Osnovnu školu i gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Rimu. U Franjevački red stupio na Humcu, 19.VIII.1906. Zavjetovan jednostavno 20.VIII.1907.,svečano 26. VIII. 1910. Za svećenika zaređen 6.VII.1913. u Rimu. 1913.-1915. kapelan i kateheta na Širokom Brijegu 1915.-1918. nastavnik gimnazije na Širokom Brijegu 1918. nadzornik iseljene hercegovačke djece u Slavoniji 1918.-1919. kapelan u Mostaru i zamjenik župnika u Blagaju 1919.-1923. župnik u Klobuku 1923.-1929. župnik u Gorancima 1929.-1931. vikar i kapelan na Širokom Brijegu 1931.-1932. župnik u Blagaju 1932.-1934. župnik u Drinovcima 1934.-1937. gvardijan i župnik na Humcu 1937.-1941. župnik u Posuškom Gracu 1941.-1942. vikar i kapelan u Duvnu 1942.-1945. župnik na Širokom Brijegu 21.V.1945. nakon što se ispovjedio pred svojim sestrićem, ubijen u župskom stanu na Kočerinu. Bio je svećenik, redovnik i čovjek strogoga života. Besprijekoran na Oltaru i u uredu, na putu i u kući. Odmjeren u svemu. Volio je narod i Provinciju. Za njih je cijeloga sebe žrtvovao. Zaklan je sa svojim sestrićem pred očima svoje sestre u Kočerinu.

LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

ZRINSKI, Inocent (*Ivan), pedagog, generalni definitor (Poljanica, Bistra, 27. IX. 1900. - Trsat, Rijeka, 29. VIII. 1983). — Poslije osnovne škole u Bistri boravio je kao pitomac u franjevačkom samostanu i polazio niže razrede Nabiskupske gimnaziju u Zagrebu. God. 1917. je stupio u Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda. Srednje školovanje je nastavio u Varazdinu na Filozofskom učilistu Provincije i završio na Nadbiskupskoj gimnaziji u Zagrebu. Teologiju je studirao na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1922-1926), a zatim je nastavio studij neoskolastičke filozofije u Innsbrucku zaključivši ga magisterijem (1926-1928). U Zagrebu je započeo studij slavistike i klasičnih jezika (1928/29) da bi ga završio u Beogradu (1929-1932). Djelovao je kao odgojitelj u kolegiju i profesor Franjevačke gimnazije u Varaždinu (1932-1945) te učitelj franjevačkih studenata u Zagrebu (1945-1952). Nakon dva desetljeća vratio se profesorskoj službi i djelovao na Franjevačkoj gimnaziji u Samoboru (1963-1966). Sudjelovao je u vodstvu provincije kao definitor (1942-1948) i kustod (1948-1951), a zatim je bio generalni delegat za šest južnoslavenskih provincija (1951-1953) i generalni definitor Franjevačkog reda (1953-1957). Kako se odlikovao smirenošću, trijeznim sudom i smislom za ravnotežu između ideala i stvarnih mogućnosti, uživao je osobito povjerenje generala Reda A. Szepinszkog koji ga je slao kao generalnog vizitatora u južnoslavenske provincije, u južnotirolsku Provinciju u sjevernoj Italiji te u Kustodiju Sv. Obitelji u SAD. Po povratku iz Rima boravio je u Cerniku (1960-1963), Samoboru (1963-1966), Koprivnici (1966-1969), Trsatu (1969-1972, 1975-1983) i u Požegi (1972-1975); u Samoboru i Koprivnici je bio samostanski poglavar. — U rukopisnim zapisma je ostavio svjedočanstvo o svom radu (Arhiv Hrvatske franjevačke provincije u Zagrebu), a niz lirskih pjesama koje razotkrivaju njegovo doživljavanje, pjesama vjerskog sadržaja i ciklus povjesnica na teme iz prošlosti Trsatskog svetišta objavio je u vjerskim listovima: *Anđeo Čuvar* (1921-1945), *Glasnik sv. Franje* (1926-1945) i *Marijin Trsat* (1969-1983).

LIT.: B. DUDA: U spomen pokojnom o. Inocentu Zrinskom. *Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda,*

36(1983), 309-311. — B. HORVAT: Nadgrobni oproštaj. *Ibidem*, 311-31

F. E. Hoško

ZRINSKI, Matej (de Sirinno), FKN (XV. st.) biskup, Vjerojatno potječe iz obitelji knezova Zrinskih. Bio je profesor teologije u Pečuhu. U registru taksenih pristojbi upisan je 4. IX. 1433. s nečitljivim nazivom biskupije (Cronen, Cronien, Crovensis, Croviensis, Crojensis [Eubel]), a u buli imenovanja 22. IX. 1433. s naznakom biskupije *Coronensis* (Wading, Farlati, Gams, Hüntenmann). Zbrka u nazivu biskupija mogla je nastati zbog sličnih imena (*Coronensis* u Grčkoj; *Croensis* ili *Crojensis* u Albaniji; *Crayensis,* Krajina i *Croacensis*, odnosno *Croyacensis,* hrvatska biskupija) ili zbog nepažnje pisara, no čini se da se bez kolebanja može ustvrditi da je Matej bio biskup Hrvatske biskupije. Ta je biskupija 8. III. 1476. dobila biskupa Nikolu de Monte, pa bi se moglo pretpostaviti da je Matej malo prije toga preminuo.
LIT.: *Bularium Franciscanum, Nova series, I,* [ed. U. Hintemann], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1929, 66, br. 128. — C. EUBEL: *Hierarchia catholica medii aevi, II,* Patavii 1968, 138 (Coron), 140 (Cronien). — M. ŽUGAJ: Hrvatska biskupija od 1352. do 1578. godine: *Croatica Christiana Periodica,* Zagreb 10 (1987) br. 18, str. 12s i 26, br. 7.

ZUBAC Fra Leopold-Augustin-Ludvig (1890.-1945.) Rođen 9.XII.1890. na Čitluku, od oca Mate i majke Jele r. Sivrić. Gimnaziju učio na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 9.VIII.1909. Zavjetovan jednostavno 9.VIII.1910., svečano 7.IX.1913. Za svećenika zaređen 11.X.1914. u Mostaru. 1915.-1916. kapelan na Širokom Brijegu 1916.-1930. profesor gimnazije na Širokom Brijegu 1930.-1945. kapelan i upravitelj električne centrale na Širokom Brijegu 8.II.1945. ubijen u Mostarskom Gracu, primivši neposredno prije smrti odrješenje od o. fra Krešimira Pandžića. Bio je savjestan redovnik i svećenik, te vrijedan profesor.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

ZUBAC Fra Tihomir-Tadija (1918.-1945.) Rođen 25.I.1918. u Gradnićima, od oca Jure i majke Anice r. Primorac. Osnovnu školu učio u Gradnićima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru. U Franjevački red stupio na Humcu, 4.VII.1935. Zavjetovan jednostavno 5.VII.1938., svečano 5.VII.1939. Za svećenika zaređen 2.V.1943. u Mostaru. 1944.-1945. kapelan u Grudama Mjeseca svibnja 1945. ubijen u Sloveniji. Bavio se književnošću, pjesništvom i povijesnim istraživanjem. Još kao širokobriješki đak organizirao je razne sekcije za vanškolsku izobrazbu u pjesništvu, govorništvo i opću izobrazbu. Bio je veliki rodoljub, čime je kitio nastavni program.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

ZUBAC Fra Zdenko-Andrija (1911.-1945.) Rođen 6.VIII.1911. u Gradnićima, od oca Jure i majke Anice r. Primorac. Osnovnu školu učio u Gradnićima, gimnaziju na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Pescia (Italija). Vojsku služio 13.XII.1936.-13.VI.1937. na Cetinju. U Franjevački red stupio na Humcu, 3.VIII.1929. Zavjetovan jednostavno 4.VIII.1930., svečano 8.IX.1933. Za svećenika zaređen 14.VI.1935. u Mostaru. 1937.-1938. kapelan na Širokom Brijegu 1938.-1939. kapelan na Humcu 1939.-1940. kapelan na Širokom Brijegu 1940.-1941. župnik u Rakitnu 1941.-1943. vikar i kapelan na Širokom Brijegu 1943.-1945. župnik u Ružićima 13.II.1945. ubijen u zatvoru u Ljubuškom. Bio je veseljak i radišan svećenik. Volio se družiti sa starijim svećenicima i franjevcima od kojih je želio ubrati što više životnog iskustva i uspješne prakse. U radu je bio točan i temeljit. Ugodan u društvu. Dobro započeti pastoralni rad prekinula je zločinačka partizanska ruka.
LIT.: A. Nikić: Hercegovački franjevački mučenici 1524. -1945. , Mostar 1992.

A. Nikić

ZUBANOVIĆ, Hadrijan, filzofski i teološki pisac (Požega, 21. VIII. 1747. — Berak kod Vukovara, 2. XI. 1800). U Šarengradu je 1767. stupio u Provinciju sv. Ivana Kapistranskoga. Studirao je na filozofskom (1769-1772) i bogoslovnom učilištu (1775/7) u Budimu te na bogoslovnoj školi u Petrovaradinu (1772-1775). Već je 1776. položio profesorski ispit iz filozofije na natječaju u Našicama i preuzeo katedru filozofskog učilišta u Osijeku. Sa svojim je studentima održao dvije javne rasprave i tiskom objavio teze. Završivši predavanja u Osijeku, poslao ga je provincijal □ Blaž Tadijanović na peštansko sveučilište da se pripravi za profesora teologije. Ondje je stekao doktorat iz teologije i, čini se, kratko vrijeme predavao na bogoslovnoj školi u Temišvaru, jer je zapisao svoja teološka predavanja pod naslovom *Institutiones theologicae* (s.l.s.a., vel. 16 x 21,5 cm, str. [420]; franjevački samostan u Požegi, sing. rkp. 6). Po dokidanju crkvenih bogoslovnih i filozofskih škola bio je kapelan i propovjednik u Vukovaru; kao mjesni kapelan u Berku je poslije 1790. sagradio crkvu i u njoj je pokopan.

Djela: *Consclusiones Logicae,* Mursae 1778. — *Conclusiones ex universa philosophia,* Essekini 1779.

LIT.: *Brevis memoria Provinciae Capistranae,* Budae 1857, 51. — F.E. HOŠKO: Dvije visoke škole u Osijeku u 18. stoljeću, *Kačić,* 10 (1978), 157; 11 (1979), 339, 342. F.E. Hoško

ZVJEZDOVIĆ, Anđeo, kustos (Vrhbosna, kod Blažuja, oko 1420 - fojnica, oko 1498). Prema predaji Jakov Markijski preveo ga je s pravoslavne na katoličku vjeru. isti ga je primio i u franjevački red. Kao svećenik isticao se vrsnim propovijedanjem. Vršio je više godina dužnost kustosa Bosne Srebrene i kao takav zauzimao se kod sv. Stolice za dobro Bosanske vikarije. Povijesno je znamenit osobito po tome što je 1463. isposlovao od Mehmeda II Osvajača Ahdnamu (nepovredivi carski ugovor), po kojem su franjevci Bosne Srebrene slobodno mogli vršiti vjerske dužnosti. Ahdnama je, zaista, stoljećima bila ne samo za bosanskohercegovačke franjevce nego i za katolike magna charta libertatum. Njen sadržaj i autentičnost proučavali su brojni povijesničari. Zvjezdović je, prema predaji, na katoličku vjeru preveo i svoje roditelje kao i bližu rodbinu. Pokopan je u fojničkoj crkvi. Slavi se kao blaženi uf ranjevačkom redu.

LITERATURA: VLADIĆ Jeronim: Athnama i fra Anđeo Zvizdović. Franjevački glasnik, 10(1896) 9, str. 132-136; 10, str. 145-150; 11, str. 165-167; 13, str. 197-199. - BATINIĆ Mijo: Franjevački samostan u Fojnici od stoljeća XIV. - XX. Zagreb 1913, str. 129-131. - ČUTURIĆ Leonardo (Zvonigradski Jozo): Riječ za Zvjezdovića i Adhnamu. Franjevački vijesnik, 39(1932) 5, str. 148-151. - MATASOVIĆ Josip: Fojnička regestra. Spomenik SKAN, LXVII, drugi razred, knjiga 53. Beograd 1930, str. 89-95. - ŠABANOVIĆ H.: Turski dokumenti u Bosni iz druge polovine XV stoljeća. Istorisko-pravni zbornik, 2(1949) str. 177-208. - MANDIĆ Dominik: Autentičnost Ahd-name Mehmeda II. B.H. franjevcima. Rim 1971. A. Kovačić

ŽDERIĆ, Antun, filozofski pisac (Vinkovci, oko 1710. - Stara Gradiška, 3. IV. 1739). Filozofsko i teološko školovanje je završio u domovini, jer je 1731. među studentima visoke bogoslovne škole u Budimu. Položivši ispit za profesora filozofije nastupio je 1735. na učiteljskoj katedri filozofskog učilišta u Slavonskom Brodu i predavao pune tri godine. U rukopisu su preostali njegovi spisi: *Universa philosophia Aristotelica seu Scotistica* (rkp. vel. 15,5 x 20,5 cm, 660 str. u knjižnici franjevačkog samostana u Kraljevskoj Sutjesci u Bosni) i *Tractatus in octo libros Physicorum Aristotelis* (rkp. 15,5 x 19,5 cm, str. 506, /122/; knjižnica franjevačkog samostana u Iloku, sign. B 94). Kad je 1738. postao član samostana u Gradiškoj, smirio je pobunjene graničare i spriječio vojne sukobe. Umro je obolivši od kuge poslužujući otajstva vjere oboljelima.

LIT.: F.E. HOŠKO: Frajevačka visoka filozofska škola u Slavonskom Brodu, *Nova et vetera,* 27 (1977), sv. 2, 77-78. F.E. Hoško

ŽDERIĆ, Filip, (Rogotin, 1680 - Zaostrog 24. VIII. 1740). U Novicijat je stupio u Zaostrogu 5. XII. 1714. Najvjerojatnije odmah poslije novicijata 1715. upućen je na studij filozofije u Genovu. Za vrijeme studija u Genovi (1716-1718) ispisao je predavanja iz filozofije svog profesora Josipa Saglietto, pa ga je Božitković s tim spisom uveo u krug hrvatskih filozofa. U Genovi je potom nastavio na generalnom učilištu studij teologije. Tu je 29. VIII. 1722 dovršio prepisivanje predavanja profesora Lorenza de Pulcifera, fra Pietra Antonija di Camporosso i fra Deodata di Volterra. Povrativši se u domovinu bio je lektor u Zaostrogu (1723-1728), vikar samostana u Zaostrogu (1730-1732), predstojnik redovničke kuće u Sućurju na Hvaru (1733-1734), gvardijan samostana u Zaostrogu (1736-1738).

LIT.: J. Božitković: Ljetopisne bilješke. Žderić o. Filip (1680.-1740.) *Bogoslovska smotra*, 13 (1925), 365-366. — V. KAPITANOVIĆ, »Testi scotisti d'insegnamento filosofico-teologico nella Provincia del Santissimo Redentore in Croazia nei secoli XVII e XVIII«, *Antonianum,* 67 (1992), 273-274, 289-290. — V. KAPITANOVIĆ: Latinski filozofski rukopisi u Franjevačkoj knjižnici u Makarskoj«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine,* 18 (1992) br. 1-2 (35-36), 223-224. — V. Kapitanović: *Rukopisna i knjižna baština Franjevačke visoke bogosovije u Makarskoj,* (Spomenička baština Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, knj. 1), Makarska 1993, 84. – P. BEZINA, *Kulturni djelatnici Franjevačke Provincije Presvetoga Otkupitelja u XVIII. i XIX. stoljeću*, Zagreb 1994, 29-31.

V. Kapitanović

ŽIC, Josip, provincijal (Punat, 1750 - Košljun, 24. X. 1825) - Dugo vremena je predavao teologiju. Službu provincijala je vršio (1804-1812).

LITERATURA: Nekrologij franjevačke prov. sv. Jeronima Zadar. - Donato FABIANICH, Storia dei Fratii Minori in Dalmazia e Bosnia... parte seconda, Zara 1864. str. 378. P. Pejić

ŽIC-KLAČIĆ, Anton-Solar, dobročinitelj samostana Košljun (Punat, 14. II. 1880 - 4. VI. 1962). - Marljiv, svjestan oatac obitelji kršćanski je odgojio osmero djece od kojih je jedan preminuo kao franjevački klerik 1935. Tada je Ž. stupio u TR. Godinama je sve do smrti bio apostolski sindik Košljuna. Kao takav u teškim godinama rata svojim je sredstvima doslovno spasio od gladi četrdesetak franjevaca, koliko ih se u onim nemirnim vremenima okupilo na relativno mirnom Košljunu. zato ga je FZD proglasila svojim subratom.

LITERATURA: Kronika samostana Košljun (rukopis) Sv. II, 137. G. Štokalo

ŽIDIĆ, Gerard, filozofski pisac (Nagy Kaniysa, Madžarska, 5. III. 1742. — Varaždin, 26. VIII. 1781). Stupio je 1762. u novicijat Provincije sv. Ladislava. Filzofiju je slušao na filozofskom učilištu u Varaždinu (1763-1765), a teologiju na bogoslovnoj školi Generalnog učilišta u Pečuhu (1765-1769). Svećeničku službu je započeo kao kapelan u rodnoj Kanjiži; kad je 1772. položio ispit za profesora filozofije, predavao je u Kanjiži govorništvo (1773/74), a zatim filozofiju u Zagrebu (1774-1776). Položio je 1778. također ispit za profesora biblijskih predmeta i crkvene povijesti, i to po propisima državnih jozefinističkih vlasti i te predmete predavao u Pečuhu (1778-1781); kad je trebao nastaviti istu profesorsku službu u Varaždinu, nenadano je preminuo. Napisao je priručnik crvenog govorništva i cjelokupni pregled filozofije prema zahtjevima ondašnjeg visokoškolskog programa u tri sveska: *Norma et forma eloquentiae seu expedita inistitutio de epistolis, periodis, hriis, silogysmis oratorii, ipsaque oratione sacra* (Canisae 1773; u samostanu u Varaždinu, sign. h 74); *Institutiones dialecticae, Logica disputatrix et dialectica* (Zagrabiae 1775, vel. 23,1 x 18,8 cm, str. 361, samostan u Virovitici sign. J-b-4); *Metaphysica generalis et particularis* (Zagrabiae 1776, vel. 23,8 x 18, 5 cm, nepag. str. 322, samostan u Virovitici 1 b); Physica (Zagrabiae 1776, vel. 24,5 x 18,5 cm, nepag. str. 142, samostan u

Virovitici, sign. 1 C).
DJELA: *Positioes ex universa philosphia,* Zagrabiae 1776. — *Assertiones theologicae ex prolegomenis S. Scripturae et Historiae Ecclesiae IV. saeculi,* Quinque-Ecclesiis, 1780.
F.E. Hoško

ŽILIĆ, Eduard, publicista (Proslap kod Šćita, 4. V. 1905 - Rama-Šćit, 10. XII. 1971). - Krsno mu je ime Ivo. Sin je Vida i Ivuše rođ. Radić. Osnovnu školu završio je na Šćitu, gimnaziju u Visokom, filozofsko-teološki studij u Sarajevu i parizu, gdje je i doktorirao, novicijat u Fojnici (1022-1923). Za svećenika je zaređen 1927. Djelovao je kao profesor u Sarajevu (1929-1945), gvardijan i župnik u Beogradu (1945-1964) i na Šćitu (19564-1970). Kao definitor bio je ekonom provincije (1942-1945). Uspješno je uređivao Glasnik sv. Ante (1932-1942) i nešto kraće Kalendar sv. Ante. Bio je intuitivan, jake vjere i nade, radin i dobar organizator. Uspješno je vodio radove na uređenju crkve sv. Ante u Beogradu prema Plečnikovom planu i samostanske crkve na Šćitu. Kao intelektualac i svećenik zanimao se posebno problematikom socijalnog kršćanstva i ekumenskim pokretom. I pored pastoralne zauzetosti relativno je dosta napisao. Svoje studije, članke, refleksije i drutge priloge objelodanjivao je u Glasniku sv. Ante (1926, 1931-1933, 1942-1943), Franjevačkom vijesniku (1927-1932), Kalendaru sv. Ante (1928-193), 1935-1936, 1938, 1940, 1942), Katoli9čkom tjedniku (1932), Glasniku omladine sv. Ante (1937), Hrvatskoj straži (1939), Glasniku bl. Nikole Tavelića (1944) i Dobrom Pastiru (1951, 1962).
DJELA: La morale chretienne et la fonction social de la propriete. paris 1929. Disertacija.
LITERATURA: C.A.: Calendar sv. Ante 1935. uredio dr. fra Eduard Žilić. Vrhbosna, 47(1934), 10/11, str. 261. - STARČEVIĆ I/van/: Kalendar sv. Ante za 1938. godinu. Uredio Dr. fra Eduard Žilić. Vrhbosna, 51(1937) 12, str. 287. - IVANDIĆ Mato: Kalendar sv. Ante. Uredio Dr. Fra Eduard Žilić. Vrhbosna, 53(1939) 11/12, str. 278. - TROBENTAR Ivan: Kalendar sv. Ante 1942. Uredio Dr. fra E. Žilić. Vrhbosna, 56(1942) 1, str. 38-39. - B.O.: Fra Eduard Žilić. Vrhbosna, 1972, 1, str. 33. - U spomen fra Eduardu Žiliću. Bosna Srebrena, 23(1972) 1, str. 156-18. - B/RLJIĆ/ R/astko/: Nekrolog dru fra Eduardu Žiliću. Dobri Pastir, 21/22)1972) I-IV, str. 388-391. - ŠIMIĆ Šimo: In memoriam Fra Eduardu dr. Žiliću. Bosna Srebrena 26(1975) 12, str. 230-232.
A. Kovačić

ŽIŽIĆ, Franciska, poglavarica (Promina, 1660 - Šibenik, 7. II 1756. U zajednici sestara III Reda sv. Franje u Šibeniku - Varošu, danas FBŠ, stupila je 1680. Živjela je zajedno sa utemeljiteljicom majkom Klarom Žižić. F. Žižić je vršila službu vikarije a zatim vrhovne glavarice od 1738 - 1756. Bila je poglavarica do smrti prema običaju Reda. — Tko je bila i što je činila u službi Boga i svoga naroda kroz 56 godina redovničkog života, kratko bilježi “Knjiga o duspomena”: “... vridna i kriposna starešica majka Frančeška Žižić... kako je dobro živila onako je sveto i preminula... sdružena od mnoštva puka iz grada i varoša s velikim plačem od siromaščadi jer bi majka od milosti i ogledalo življenja redovničkoga...”

ŽIŽIĆ, Klara (Mara), utemeljiteljica Družbe sestara Trećeg Reda sv. Franje u Šibeniku - Varošu)Promina, 2. polovica 17. st. - Šibenik, 1705). — Godine 1673. nastanila se u Šibeniku zajedno sa Katom Burmazovom “u jednoi malaknoi kući i siromaškoi” piše povijesni izvor Družbe “Knjiga od uspomena” napisana lijepom bosančicom i hrvatskim jezikom. Pod vodstvom franjevaca Provincije Bosne Srebrene počele su živjeti samostanskim životom, u duhu sv. FranjeAsiškog. Otac Franjo Kovačević, gvardijan samostana sv. Lovre u Šibeniku, dao je ovim trećoredicama redovničko odijeli 1678. M. Žižić je dobila redovničko ime Klara, a K. Burmazova Serafina. “Ove se učiniše jedno ogledalo ovoga mista, a navlastito Klara, ona se viđaše sveti život činiti u svakom opsluženju i dobri dili” - piše u “Knjii od uspomena”. Kroz kratko vrijeme pridružile su joj se nove djevojke i zajednica je počela rasti. Poglavarsku službu je vršila do smrti. U crkvi sv. Lovre podigla je sestarsku grobnicu 1705. Iste godine je umrla i

prva sahranjena u tu grobnicu. Značajno je što o njenoj smrti kaže "Knjiga od uspomena": "... žaljaše je vas grad i varoš, budući 27 godina pod svetim habitom kako jedna svića sijala..." (Usp. Yves Ivonides, Sestre franjevke od Bezgrešne iz ŠIbenika, Šibenik 1973, str. 18-20). — Maloj zajednici sestara, utisnula je duh franjevačke poniznosti, jednostavnosti, stroge pokore, molitve i siromaštva. Tragovi tog duha prisutni su i danas u njenim sestrama koje se službeno zovu Sestre franjevke od Bezgrešne, FBŠ, (Šibenske franjevke). Slijedeći primjer sv. oca Franje i majke Klare sestre i danas molitvom i različitim djelima apostolata služe Crkvi i narodu.

ŽIŽIĆ, Klara, utemeljiteljica Družbe Sestara Franjevki od Bezgrešne - Šibenik (ispod Promine", ? - Šibenik, 1705.). - krsno joj je ime Mara. 1673. godine započela je samostanski redovnički život u ŠIbeniku - Varoš. Ubrzo joj se pridružila Serafina (Kata) Burmazova s kojom je primila redovničko odijelo iz ruku franjevca GFranje Kovačevića, gvardijana samostana sv. Lovre u istom gradu. Živjele su redovnički život po Pravilu III reda svetoga Franje Asiškoga, vođen3e od otaca Franjevaca. Svet i uzoran život utemeljiteljice Majke Klare privlačio je nova redovnička zvanja. Službu Vrhovne glavarice je vršiola do smrti. — Njezin život i djelovanje prožimala je molitva, pokora, duh poniznosti i jednostavnosti, te djelotvorna ljubav prema bližnjemu. "Knjiga od uspomena" o njoj piše: "Ona se vidjaše sveti život činiti, u svakom obsluženju i dobrih dili". A kad je umrla "žaljaše je vas Grad i Varoš, budući 27 godina pod setim habitom kako jedna svića sjala, poniženstvom i zdobrom prilikom".
LITERATURA: Knjiga od uspomena (kronika)
IG

ŽMAK, Antun, uzorna života (Lanišće u istri, 10. IV. 1862 - Rijeka Dubrovačka, 19. IV. 1941) - nakon smrti žene postao trećoredac i živio u samostanu povučeno i tiho, u neprestanom radu i molitvi. U bolesti je bio uzorno strpljiv u podnošenju bolova. Nije se tužio, nije mrmljao, uvijek zahvalan i za najmanju uslugu, pogotovu za molitve. Jedina želja koju je u bolesti izrazio bila je da mu se Marijina slika smjesti tako da je uvijek može promatrati. O smrti je uvijek govorio kao o sestri, poput sv. Franje. M. Brlek

ŽNIDAR, Koleta, ŠSP, kuharica, (Celje, 3. VIII. 1895. - Split, 10. II. 1965). - U kandidaturu je primljena 1913., a u novicijat 15. VIII. 1916. u Mariboru. Iz Maribora je kao mlada sestra poslana u pomoć Splitskoj provinciji. Djelovala je kao sposobna kuharica u nekoliko podružnica (Imotski, Dubrovnik, Ljubljana, Lovćen, Hvar) ali najdulje u provincijskoj kuci na Lovretu. Niz godina poučavala je u kuhanju učenice Domaćinske škole. U prvim godinama poslije II. svjetskog rata vrši službu predstojnice sestrinske zajednice u zadarskom sjemeništu doseljenom iz Velikog Lošinja. Zajedno s drugim sestrama i radnicima pomaže u teškim manualnim radovima na obnovi sjemenišne zgrade. Iza toga je opet na Lovretu. Dugo boluje od misićnog i kožnog raka koji se proširio po čitavom tijelu. B. Nazor

ŽUPANIĆ, Franjo (Zupanus, De Zupanis, de Zappanis, Zapani, Lupani) FKN, biskup († prije 20. X. 1581). Potječe iz Župe u Boki Kotorskoj (Milošević) ili iz Bara. Njegov suvremenik Tossignano, o njemu sažeto veli da isticao u Kotoru gdje ga je Grgur XIII. postavio da vodi Kotorsku biskupiju i da je bio omiljen narodu, međutim da su ga otrovali neki njegovi takmaci (Locus Cathari, ubi… et nostro tempore claruit Magister Franciscus quem Gregorius XIII. praefecit Ecclesiae Catharensi, qui populo gratus, dum iura Ecclesiae dcfendere, et ablata reparare pertentaret, a quibusdam aemulis veneno enectus est). — Pisci ističu da je bio izvrstan teolog i propovjednik, mudar, razborit i iskusan, profesor moralke na Studiju Reda u Riminiju, a kasnije i regens, u kojoj službi je izabran za provincijala u srpnju 1578., a nakon 4 mjeseca imenovan kotorskim biskupom. Biskupsko je posvećenje primio u Riminiju. Napisao je: Contiones quadragesimales; Sermones de Sanctis; Commentaria super

dialecticam; De modo orandi.

LIT.: P. R. DE TOSSIGNANO: *Historiarum Seraphicae Religionis libri tres*. Venetiis 1586, 274s; 235b. — F. UGHELI *Italia Sacra*. (2. izd.) Venetiis 1717ss. Vol. VII, 699. — J. H. SBARALEA: *Supplementum et castigatio ad Scriptores trium Ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos*. (2. izd.) Roma 1908. Vol. I, 275. — [A. MILOŠEVIĆ]: *Schematismus… dioecesis Catharensis…* Cathari 1906, 51. — *Annales Minorum, XXI,* [ed. S. Melchiorr de Ceretto], Ad Claras Aquas (Quaracchi) 1934, 319 br. 36. — M. OREB: *Zaslužni članovi Hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana,* Split 1973, 109s. — *Miscellana Franciscna,* 31 (l931) 108.